

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

100000299930

69. 345 -

FLORA TATR, PIENIN I BESKIDU ZACHODNIEGO.

W Y C I A G

Z USTAWY KASY POMOCY DLA OSÓB,
pracujących na polu naukowem,
imienia
JÓZEFA MIANOWSKIEGO.

§ 1. Kasa pomocy Józefa Mianowskiego ma na celu udzielanie zapomóg pieniężnych jednorazowych lub peryodycznych, oraz pożyczek osobom pracującym na polu naukowem, lub też osobom, które już poprzednio w tej dziedzinie dały się poznać ze swoich prac naukowych. Zadaniem Kasy może być również udzielanie takim osobom środków lub też pożyczek na cele naukowe.

§ 3. Fundusze Kasy stanowią: a) wkłady założycieli, b) jednorazowe i coroczne wnioski członków Kasy, c) dobrowolne ofiary na zasilenie Kasy, d) wpływy z publicznych prelekcij, koncertów i widowisk, urządzanych w celu powiększenia funduszu Kasy.

§ 7. Członkowie Kasy dzielą się na honorowych i rzeczywistych. Za honorowych członków uważają się ci, którzy ofiarują jednorazowo dla Kasy przynajmniej sto rubli. Do rzeczywistych zaś członków zaliczają się osoby, wnoszące corocznie do Kasy przynajmniej pięć rubli.

§ 9. Członkami Komitetu mogą być tylko osoby posiadające stopień naukowy.

§ 10. Komitet składa się z 12-tu członków i wybiera ze swego łona, większością głosów, na lat dwa, swego Prezesa i Wiceprezesa.

§ 18. Komitet drukuje corocznie sprawozdanie z czynności Kasy.

§ 19. Kapitał obrotowy Kasy, przeznaczony na zapomogi jednorazowe i peryodyczne oraz na pożyczki, składa się: a) z wniosków rzeczywistych członków Kasy, b) z połowy jednorazowych ofiar członków honorowych Kasy i jej założycieli, c) z procentów od wszystkich kapitałów Kasy, d) z wpływów z prelekcij publicznych, koncertów i widowisk.

§ 21. Sumy, wskazane w punkcie c § 3, zaliczają się do kapitału obrotowego lub zapasowego, zgodnie z życzeniem ofiarodawców.

§ 22. Wysokość zapomogi jednorazowo lub też peryodycznie w ciągu roku, do jednych rąk z kapitału obrotowego wydawanej, nie może przebieść $\frac{1}{3}$ części kapitału obrotowego z poprzedniego roku.

Biuro Kasy mieści się w Banku Handlowym w Warszawie, ul. Hr. Berga 7.

Wszyscy członkowie Komitetu przyjmują roczne wkłady od członków kasy, ofiary jednorazowe, jak również podania o pożyczki i zapomogi.

W biurze kasy lub od członków komitetu, otrzymać można ustawę kasy i sprawozdania z czynności za lata ubiegłe.

Wydanie z zapomogi Kasy pomocy dla osób
pracujących na polu naukowem,
imienia D-ra JÓZEFA MIANOWSKIEGO.

FLORA TATR, PIENIN

i

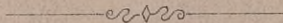
BESKIDU ZACHODNIEGO.

PRZEZ

D-RA FELIKSA BERDAU.

b. Prof. botaniki w Instytucie Gosp. wiejskiego i leśnictwa

W NOWEJ-ALEKSANDRYI.

WARSZAWA.

Druk J. Filipowicza (dawniej J. Bergera), Elektoralna Nr. 14.

—
1890.

II. 27 127

Дозволено Цензурою.
Варшава, 10 Апрѣля 1890 года.

Akc. Nr. K-1732 157

Flora Tatr, Pienin i Beskidu zachodniego prof. Feliksa Berdau jest owocem jego wielokrotnych wycieczek i pracowitych badań, prowadzonych w naturze, a następnie w gabinecie nad zebraniem obficie materiałem. Rozmiłowany w pięknej, górskiej przyrodzie i ożywiony chęcią podzielenia się zasobem wiedzy z gronem pracowników na polu flory krajowej, zapragnął on przyczynić się do wzbogacenia ojczystej literatury botanicznej napisaniem flory okolic, z niemałym nakładem czasu i trudu poznanych, wtedy jeszcze gdy droga do Tatr nie była, tak jak dziś, dla każdego ułatwiona.

Otrzymawszy potrzebny na wydawnictwo fundusz, o ile wiemy, od znanej z obywatelskiej działalności rodziny hr. Przezdzieckich, rozpoczął autor bezzwłocznie druk dzieła swego, jest temu lat już przeszło dwadzieścia—druk postępował dość szybko i bez przerw aż do 39-go arkusza włącznie. Tu pada cios niespodziany, który na długo przygnębia autora odbierając mu prawie nadzieję możliwości dokończenia dzieła.

Przeniesiony z zajmowanej w Warszawie katedry, na profesora Botaniki i Leśnictwa do Insty-

tutu Agronomicznego w Nowej-Aleksandryi (Puławach), w przejeździe na nową posadę został okradziony, tracąc z rzeczami najpotrzebniejsze książki i cały rękopism swej flory, co spowodowało przerwę druku lat kilkanaście trwającą. Ciężka praca wywołana zmianą języka wykładowego, w którym sam dopiero musiał się ćwiczyć, wyczerpała jego siły, i zaczął zapadać na zdrowiu. Dopiero po wyjściu ze służby rządowej, z wysłużoną emeryturą, postanowił prof. Berdau dokończyć pracę niepomysłnemi wypadkami przerwana. Do całkowitego ukończenia dzieła pozostawała jeszcze część czwarta: to jest od *Salix myrsinites*, gatunku oznaczonego numerem porządkowym 994 do *Struthiopteris germanica* n. 1340; trzeba zatem było opracować koniec Dwuliściennych (Dicotyledoneae), następnie gromady Jednoliściennych, Nagonasiennych, i Skrytokwiatowych naczyniowych. Przed dwoma laty zasiada prof. Berdau do pracy, kończy gromadę Dwuliściennych, opracowuje gromadę następną i doprowadza rękopism od *Salix myrsinites* do *Lužula flavescens*, t. j. od n. 994 do n. 1115. Jednocześnie wyjednywa od Komitetu Kassy imienia D-ra Mianowskiego zapomogę na wydanie dokończenia flory, a chcąc rękopism całkowity złożyć do druku, podwaja usilność w pracy, i jak żołnierz na stanowisku, zostaje przy wykończaniu swej flory, powalony ciężką, nieuleczalną niemocą, która niepozwała mu doprowadzić do końca zamierzonego dzieła.

Po wielu bezskutecznych staraniach podjętych przez Panią Berdau o znalezienie kompetentnej oso-

by, któraby mogła na podstawie pozostałych notat dokończyć rękopism, Komitet Pamiętnika Fizyograficznego zajął się tą sprawą, zawezwał młodego lecz znanego już z prac samodzielnych botanika p. Fr. Błońskiego, który tej roboty się podjął. Wykonanie było możliwe, własnoręczne bowiem notaty prof. Berdau obejmują oprócz dokładnego spisu zebranych przez niego gatunków wraz z synonimami i cytata-
mi autorów, szczegółowe wymienienie stanowisk każdej rośliny.

Z takim zasobem pomocy p. Błoński dokończył rękopism od *Luzula vernalis* aż do końca książki, t. j. od n. 1116 do 1340 posiłkując się, jak i sam autor w poprzedniej części to robił, głównie dwoma dziełami—1-e Koch „Synopsis florae Germanicae et Helveticae“ Lipsiae 1857.—2-e Aug. Neilreich „Flora von Nieder. Oesterreich“ Wien 1859. Dyagnozy gatunków łacińskie brał p. Błoński z Kocha, z małemi niekiedy zmianami, opisy zaś polskie czerpał z niemieckiego dzieła Neilreicha. Przytem należy tu dodać że opisy roślin szyszkowych (Coniferae) z bardzo małym wyjątkiem były już napisane własnoręcznie przez prof. Berdau.

Cytaty stwierdzające każdy gatunek robione były głównie z dzieł następujących: 1-o. G. Wahlenberg. Flora Carpathorum principalium. Göttingae 1814.—2-o. J. A. Knapp. Die bisher bekannten Pflanzen Galiziens u. d. Bukowina. Wien, 1872.—3-o. L. Reichenbach. Icones florae Germanicae et Helveticae. ed II—C. Fr. a Ledebour Flora Rossica. Stuttgartiae 1844—1856.

Na zakończenie dzieła p. Błoński ułożył abecadłowy spis nazw polskich i łacińskich obejmujący wszystkie rodziny, rodzaje i gatunki z ich synonimami.

Ostateczne przejrzanie redakcyi dokończenia flory Tatr, oraz korektę druku wziął na siebie jeden z Członków Komitetu Pamiętnika Fizyograficznego, przyjaciel złożonego ciężką niemocą autora.

Książka wychodzi na świat bardzo spóźniona, pomimo to będzie ona cennym przyczynkiem w dziedzinie nauki, bo umiejętne obserwacye faktów nie tracą wartości z upływem czasu. Sam autor wszakże czuł potrzebę dołączenia do swej pracy dodatku obejmującego wiadomości zebrane później, i zamierzał tego dokonać, pióro wypadło mu z ręki.

Gdyby się znalazł botanik co by zechciał brak ten wypełnić, przysłużyłby się dobrze ubogiej naszej literaturze przyrodniczej.

Warszawa w Kwietniu 1890 r.

ROŚLINY JAWNOKWIATOWE.

(PHANEROGAMAE, JAWNOPEŁCIOWE).

I. Gromada. *Dicotyledoneae*. Dwuliścienne.

Lodygę składa rdzeń, wiązki komórek drzewnych w okrąg pozrastale, promieniami rdzennymi poprzecinane, i kora, która to wszystko okrywa. W krzewach i drzewach pień składają liczne warstwy spółśrodkowe tkanki drzewnej, na zewnątrz korą dosyć grubą otoczoną. Zarodek o dwóch liścieniach naprzeciwległych, rzadko o licznych w okrąg ułożonych, a jeszcze rzadziej (w roślinach pasożytnych) bezliścienny.

I. Podgromada. *Thalamiflorae*. *Dennokwiatowe*.

Płatki korony liczne, wraz z pręcikami na dnie kwiatowém czyli osadniku, a nie na kielichu osadzone.

I. Rodzina. RANUNCULACEAE Juss. *Jaskrowate*.

Zioła ostre, trwałe, rzadziej doroczne, albo wijące się krzewy, z sokiem wodnistym; z liśćmi naprzemian, a czasem naprzeciwległymi, w podstawie pochwiastymi, różnie wcinanymi, a rzadko całkiem; bez przylistków; kwiaty obupłciowe; kielich 3—6 działkowy, zielony lub też koronowaty; płatki naprzemianległe z działkami, i liczbą im odpowiednie, albolitę 2—3 razy liczniejsze, często bardzo drobne, i w miódniki zamienione: niekiedy całkiem ich brakuje; pręciki mnogie, wolne, o pylnikach 2woreczkowych, w podłuż pękających; zawiązki liczne, 1komorowe, wolne lub w podstawie zrosłe, w szyjki wybiegłe; owoce bądź orzeszkowate, bądź jagodowate lub torebkowa-

te, 1komorowe, 1-lub wielonasionowe; zarodek maleńki, w podstawie bielma umieszczony.

(Rodzaje tu należące, mieszczą się w XIII Gromadzie Linneuszowej).

1. Plemię. Clematideae DC. Powojnikowe. Kielich koronowaty, z przedkwitnieniem łupinkowatym, albo fałdowato-lupinkowatym; korony brakuje, albo od kielicha mniejsza.

1. Atragene L. gen. 695. Powojnica.

Szypułka kwiatowa bez pokrywy; kielich 4—5 działkowy, koronowaty; płatków 12, znacznie mniejszych od działek kielicha; owocki ogonami piórkowatymi opatrzone, i główkowato skupione.

1. *A. alpina* L. sp. 764, *P. alpejska*. *Caule sublignoso scandente, foliis bitermatis, joliosis ovatis, serratis, petala spathulata*. Bess. Gal. n. 645. Wahlenb. Carp. n. 544. Herbi. Buc. p. 318. Heuff. Ban. n. 4. Baumg. Trans. n. 1078. Jacq. Austr. t. 241. Koch. Ger. p. 3. Reichenb. ic. t. 60 f. 4662. Schldl. ic. IV. h. 8. All. Ped. n. 1082. Ledeb. Ross. II. p. 4. Turcz. Baic. Dah. n. 2. *Clematis alpina* Lam. DC. Franç. n. 4594. DUBY Gall. p. 3. DC. prodr. I. p. 10.

Łodyga prawie drzewna, wijąca się; liście podwójnie 3listkowe, listki podługne, kończyste, piłkowane; kwiaty duże, zwisłe; płatki łopatkowate, drobne, białawe, a działki kielicha wielkie, blade-fioletowe. Dł. 4—6'. Po lasach i miejscach skalistych, wijąc się po drzewach, na Tatrach i Pieninach wszędzie dosyć pospolita. Czerwiec, Lipiec. ♀.

- 2 Plemię. Anemoneae DC. Zawilcowe. Kielich najczęściej ubarwiony, z przedkwitnieniem dachówkowatym; płatków brakuje, albo płaskie i bez gruczołów miodnikowych.

2. Thalictrum L. gen. 697. Rutewka.

Kielich 4płatkowy, koronowaty, odpadający; korony brakuje; pręciki od kielicha dłuższe; znamie sercowate; owocki 1nasionowe, po końcach zwięzione, podługne żeberkowe.

a. Owocki gładkie, nierowkowane, szypułka opatrzone.

2. *Th. aquilegifolium* L. sp. 770, *R. orlikolistna*. *Foliolis subrotundis obtuse trilobis, carpidiis triquetris laevibus pedicellatis*. Fl. Crac. n. 2. Bess. Gal. n. 651. Volh. p. 22. Herbi. Buc. p. 318. Wahlenb. Carp. n. 547. Waga Pol. n. 585. Baumg. Trans. n. 1091. Jacq. Austr. t. 318. Koch Ger. p. 3. Reichenb. ic. t. 36. f. 4635. Schldl. ic. X. h. 9—10. DUBY Gall. p. 3. Ledeb. Ross. II. p. 5. Turcz. Baic. Dah. n. 3. DC. prodr. I. p. 11.

Łodyga pojedyncza, prosta; liście 2—3 razy pierzaste, listki duże okrągławe, tępo 3włębne, rozgałęzienie zaś ogonka głównego przylistkami błonkowatymi opatrzone; kwiaty w wiechę baldaszkow-

gronową ułożone; owocki 3-kątne, o krawędziach błonką wżziutką obwiedzionych. Kielich błado-zielony, pręciki lilowe. Wy. 1—3'. Po lasach i miejscach skalistych na Tatrach, Podhalu, Pieninach i Bieskidach, wszędzie dosyć pospolita. Maj, Lipiec. 4

b. Owocki podłużnie rowkowane, bezsypułkowe.

3. *Th. minus* L. sp. 769, R. mniejsza. *Caule subpruinoso, petiolis partialibus lineis prominentibus angulatis, stipellis nullis, floribus staminibusque nutantibus.* Fl. Crac. n. 3. Bess. Gal. n. 648. Volh. p. 47. Herbi. Buc. p. 319. Waga Pol. n. 586. Wimm. Schl. p. 477. Rits. Posn. n. 4. Klingf. Preuss. n. 36. Koch. Ger. p. 4. Rehn. ic. t. 27. f. 4627 et var. Schldl. ic. IX. h. 11—12. Fl. Dan. t. 732. Ledeb. Ross. I. p. 8. *Th. majus* Jacq. Austr. t. 420. *Th. montanum* Wallr. sched. 255. b) *Th. silvaticum* Koch. Ger. p. 4. n. 4. *petiolis partialibus compresso-teretibus obsolete angulatis.*

Łodyga od spodu bezlistna, ołustniona, często tu i owdzie pogięta; liście 3 razy pierzaste, listki okrągławe albo klinowate, przewrotnie jajowate, 3zębne albo 3szczepne a 5zębne, pod spodem szarozielone, nagie albo gruczołowato-omzone, ogonki bez przylistków, uszka pochewek liściowych krótkie, zaokrąglone, nieco odstające; wiecha piramidalna, rozwarto-gałęzista, o gałązkach środkowych poziomo odstających; kwiatki na końcach gałązek rozrzucone, wraz z nitkami zielone albo żółte i zwisłe; owocki najczęściej 8—12 żeberkowe. Wy. 1—4'. Po wzgórzach i miejscach nieuprawnych, na Podhalu tu i owdzie się trafia. Czerwiec, Lipiec. 4 Rozgałęzienie ogonka głównego najczęściej kątowane, ale po usypach i brzegach Dunajca na Pieninach w pobliżu Sokolicy, trafia się odmiana: b) *silvaticum* Koch, z témże rozgałęzieniem oblém, z boków nieco ściśnioném i słabo kątowatém.

4. *Th. Jacquinianum* Koch Ger. p. 5, R. Jacquin'a. *Caule glaberrimo nitido epruinoso, petiolis partialibus lineis prominentibus angulatis stipellatis vel estipellatis, paniculae ramis patulis petiolisque partialibus subflexuosis, floribus nutantibus.* Ritsch. Posn. n. 5. *Th. minus* Jacq. Austr. t. 419. (non L.) Wahlenb. Carp. n. 546. Host Austr. II. n. 100. *Th. flexuosum* Bernh. Klingf. Preuss. n. 37. Heuff. Banat. n. 10. Rehn. ic. t. 28. f. 4628. et Germ. p. 728. *Th. collinum* Wallr. sched. 255. Wimm. Schl. p. 477.

Łodyga krésowana, lśniaco-gładka; ogonki liściowe przylistkami opatrzone (*Th. Jacquinianum* Koch) albo bez przylistków (*Th. flexuosum* Rehn. ic. flor. Ger. p. 100); wiecha o gałązkach poziomo odstających, a szypułkach nieco pogiętych i kwiatkach zwisłych; owocki 10żeberkowe; a zresztą jak w pop. gat. Wy. 1—2'. Po miejscach trawiastych i tłoczkaach na skałach wapiennych, pod Czerwonym Wierchem Małolażniakiem, powyżej krainy kosodrzewu, i na wschodnim końcu Tatr, w miejscu Tokarnią zwaném. Lipiec, Sierpień. 4

5. *Th. angustifolium* Jacq. h. vind. III. p. 25, *R. wązkolistna. Foliolis subcuneiformibus linearibusve nitidis, panicula subcorymbosa, floribus aggregatis staminibusque erectis.* Fl. Crac. n. 4. Bess. Gal. n. 649. Wahlenb. Carp. n. 545. Koch Ger. p. 6. Schldl. ic. XI. h. 10—11. Rehn. ic. t. 41. f. 4637. Jacq. h. vind. III. t. 43. Duby Gall. p. 4. Ledb. Ros. I. p. 12. *Th. angust. L. sp. pl. p. 769. pro parte. Th. Bauhini Sprng. syst. II. p. 672.*

Korzeń włóknisty; łodyga brązowana, prosto wzniesiona; liście troisto-piérzaste, *listki podłużno klinowate albo równowązkie, całkowite albo 3szczepne, lśniące, pod spodem bledsze i delikatnie omszone; rozgałęzienie ogonka głównego bez przylistków; wiecha prawie baldaszkogronowa, kwiaty na końcach gałęzi i gałązek gęsto poskupiane, żółte, i wraz z pręcikami wzniesione.* Wy. 2—5'. Po łąkach wilgotnych, koło Sławkowa na Spiżu i na Podhalu koło Nowego Targu, dosyć pospolita. Czerwiec, Lipiec. 7

3. *Hepatica* Dill. Giss. p. 108. t. 5. Przelaszczka.

Pokrywa 3listkowa, kielichowata, do okwiatu koronowatego 6—9 płatkowego bardzo zbliżona i jakby kielich tworząca; zawiązki liczne, w dolkach obłych, rzęsowatych na dnie kwiatowém poosadzane; owocki bez ogonów, 1nasionowe.

6. *H. triloba* Chaix in Vill. Dauph. I. p. 336, P. Trojanek S. *Foliis cordato-trilobis integerrimis, petiolis scapoque puberulis.* Fl. Crac. n. 6. Bess. Volh. p. 22. Herbi. Buc. p. 322. Waga Pol. n. 584. Schults. Oestr. n. 1934. Duby Gall. p. 6. DC. prodr. I. p. 22. *H. nobilis* Volk. Norimb. p. 208. Syr. Ziel. p. 702. Baumg. Trans. n. 1077. Rehn. ic. t. 47. t. 4642. Schldl. ic. III. h. 1. *Anemone hepatica* L. sp. 758. Wahlenb. Carp. n. 546. Bess. Gal. n. 637. Koch. Ger. p. 7. Fl. Dan. t. 610. Svk bot. t. 141.

Liście sercowato-nerkowate, 3klapowe, kłapy całkowite, jajowato-okrągłe; ogonki liściowe i głąbiki z pośród liści wyrastające, omszone; owocki bez ogona. Okwiat błękitny, niekiedy purpurowy lub biały; pokrywa kielichowata, zielona. Wy. 6''. Po lasach i gajach cienistych, na Podhalu, Pieninach i Bieskidach, wszędzie dosyć pospolita. Kwiecień, Maj. 7

4. *Pulsatilla* Tourn. t. 148. Sasanka.

Pokrywa 3łatowa, palczasto wielodzielna, bezogonkowa, od okwiatu znacznie oddalona i do liści podobna; okwiat koronowaty, 5—20 płatkowy, z których 3 uważają się za kielich, i nieznacznie w 2—6 płatkową koronę przechodzą; owocki długimi ogonami włosisystemi opatrzone, i na dnie owocowém zgrubiałém, półkulistém lub ostrokrężném osadzone.

7. *P. patens* Mill. dict. n. 4, S. otwarta. *Foliis radicalibus ternatis, foliolis tripartitis, laciniis apice bi-tripartitis, flore erectiusculo, sepalis patenter campanulatis*. Fl. Crac. n. 8. Waga Pol. n. 578. Gilib. Lith. n. 343. Bess. Volh. p. 22. Lorek Pruss. t. 110. f. 590. Turcz. Baic. Dah. n. 16. Schults. Oestr. n. 1935. Rehb. ic. t. 57. f. 4661. Schldl. ic. XIV. h. 3—4. *Anemone patens* L. sp. 759. Bess. Gal. n. 638. Wahlenb. Carp. n. 538. Koch Ger. p. 9. DC. Prodr. I. p. 16.

Liście późne, dolne 3listkowe, listki najczęściej 3dzielne, łatki podługne, w wierzchołku wcinane, 2—3zębne albo wieloszczepne, o łateczkach równowązkich; okrywa 3łatowa, łaty palczasto-wielodzielne, od spodu pochwiasto z sobą zrosłe; kwiaty dosyć prosto wzniesione; płatki okwiatu odstająco-dzwonkowato ułożone, w wierzchołku proste a nieodgięte; owocki długoogonowe. Kw. błękitno-fioletowe. Wy. 4—8". Po miejscach suchych na słońce wystawionych, na Spiżu, Liptowie koło Hradku, Łuczek i Góry Chocz, a na Podhalu koło Rogoźnika, i na Pieninach lub Bieskidach. Maj. 4

8. *P. pratensis* Mill. dict. n. 2, S. zwisła. *Involucris foliis sessilibus digitato-multipartitis, foliis radicalibus triplicato-pinnatifidis, laciniis linearibus, flore pendulo, sepalis conniventibus apice revolutis*. Fl. Crac. n. 9. Waga Pol. n. 579. Bess. Volh. p. 47. Lorek Pruss. t. 110. f. 593. Ledeb. Ross. I. p. 21. Schults. Oestr. n. 1939. Rehb. ic. t. 52. f. 4655. Schldl. ic. VI. h. 8—9. *P. reflexa* Gilib. Lith. n. 344. *Anemone pratensis* L. sp. 760. Bess. Gal. n. 640. Koch. Ger. p. 9. Fl. Dan. t. 611. Duby Gall. p. 5. DC. prodr. I. p. 17.

Liście dolne 2—3 razy pierzasto-szczepne, łatki równowązkie; kwiaty zwisłe; płatki okwiatu ściśle do siebie dostawające, dzwonkowato ułożone, w wierzchołku mocno odwinięte, od pręcików mało co dłuższe; a zresztą jak w pop. gat. Kw. ciemno-fioletowe, z wierzchu białokosmate. Wy. $\frac{1}{2}$ —1". Po miejscach suchych lub piaszczystych, na Podhalu, Pieninach i Bieskidach tu i owdzie się trafia. Maj. 4. Lekar. herba *Tulsatillae nigricantis*.

9. *P. alpina* Delarb. d'Auver. p. S. alpejska. *Involucris foliis ternis, petiolis brevibus dilatatis incidentiis, foliis radicalibus ternato-decompositis, laciniis incisis, flore erectiusculo, sepalis patenter campanulatis*. Bess. Gal. n. 641. Schldl. ic. XII. h. 4. *P. alba* et *Burseriana* Rehb. ic. t. 51. f. 4653—54. *Anemone alpina* L. sp. 760. Wahlenb. Carp. n. 539. Wimm. Schl. p. 481. Heuf. Banat. n. 22. Jacq. Austr. t. 85. Koch Ger. p. 9. Strm. h. 51. Duby Gall. p. 5. Lam. et DC. Franç. n. 4610. Variat: *floribus majoribus et minoribus, sepalis latioribus angustioribus, foliis magis minusve incisis et hirsutis*.

Liście dolne 3listkowe, podwójnie złożone, łatki wcinane; okrywa 3łatowa, łaty palczasto wielodzielne i wieloszczepne, w ogonek krótki

zwięźzone, i do liści dolnych zupełnie podobne; kwiaty prosto wzniesione, o płatkach rozwartych, białych. Wy. 3—6''. Trafiają się odmiany o kwiatach większych lub mniejszych, płatkach szerszych lub węższych, a liściach głębiej lub płycej szczepnych i kosmatych. Po trawnikach i miejscach skalistych powyżej górnej granicy kosodrzewu; na Tatrach dosyć pospolita, np. na Rochaczach, Pysznój, Tomanowej, Liliowém, Świnicy, Zawracie od 5 Stawów, na Mnichu, koło Czarnego Stawu nad Morskiem okiem, w dolinie Małego Kolbachu pod Łomnicą, na Krywanu i w bardzo w. i. m., także w pasmie Bieskidów na szczycie Babięj Góry. Czerwiec, Lipiec. 4

5. *Anemone Tourn.* t. 147. Zawilec.

Okrywa 3łatowa, od okwiatu koronowatego znacznie oddalona i do liści na łodydze podobna; okwiat koronowaty, 5—20 płatkowy, z których 3—5 płatków za kielich, a 3—6 za koronę uważają; owocki dzióbem a nie ogonem opatrzone, na dnie owocowém zgrubiałém półkulistém lub ostrokężném osadzone.

a. Pokrywa 3łatowa, łaty ogonkami opatrzone, do liści dolnych, których często brakuje, nader podobne; owocki bez ogonów.

10. *A. silvestris* L. sp. 761, Z. leśny. *Involucris foliis radicalibus conformibus petiolatis, foliis radicalibus quinque-partitis, laciniis subrhombeis trifidis, flore solitario, sepalis subtus villosis, carpidiis tomentos.* Fl. Crac. n. 10. Bess. Gal. n. 642. Ej. Volh. p. 22. Wahlenb. Carp. n. 540. Herb. Buc. p. 320. Baumg. Trans. n. 1070. Schults. Oestr. n. 1943. Koch Ger. p. 10. Reichenb. ic. t. 50. f. 4651. Schldl. ic. III. h. 11. Duby Gall. p. 6. Ledeb. Ross. I. p. 16. Turcz. Baic. Dah. n. 23. Marsch. Bieb. Cauc. II. p. 19. DC. prodr. I. p. 23. *A. alba* Juss. Waga Pol. n. 583.

Liście dolne 5dzielne, łatki prawie równoległoboczne, 3szczepne, nierównno ząbkowane, tak jak i głąbik 1kwiatowy welniste; działki kielichowe owalne, pod spodem jedwabisto włosiste; owocki srebrzysto-welniste. Kw. białe. Wy. 6—14''. Po lasach lub na skałach w miejscach suchych i na słońce wystawionych, na Spiżu koło Kieśmarmku, na Pieninach i Bieskidach niekiedy się trafia. Maj. 4

11. *A. nemorosa* L. sp. 762, Z. Niestrętek S. *Involucris foliis ternatis petiolatis, petiolo folium dimidium subaequante, foliolis inciso-serratis, flore solitario, sepalis utrinque glabris, carpellis pubescentibus.* Fl. Crac. n. 11. Bess. Gal. n. 643. Wahlenb. Carp. n. 541. Waga Pol. n. 581. Wimm Schl. p. 482. Host. Austr. II. p. 95. Baumg. Trans. n. 1071. Koch Ger. p. 10. Reichenb. ic. t. 47. f. 4644. Schldl. ic. I. h. 2. Duby Gall. p. 6. Smith Engl. III. p. 37. Svsk. bot. t. 3. Ledeb. Ross. I. p. 15. Marsch. Bieb. Cauc. II. p. 19. DC. prodr. I. p. 20.

Korzeniak czyli łodyga podziemna pozioma; liści dolnych najczęściej brakuje, *liście* okrywę przedstawiające z *ogonkami od blaszki prawie o połowę krótszemi*, listki weinano-piłkowane; kwiaty samotne; *płatki okwiatu po obu powierzchniach nagie*; owocki omszone. Kwiaty białe, zewnątrz czerwone. W. 6—9". Po lasach, gajach, zaroślach, wszędzie bardzo pospolity, dochodząc niekiedy aż do górnej granicy buków. Kwiecień—Czerwiec. 4

12. *A. ranunculoides* L. sp. 672, Z. żółty. *Involucris foliis ternatis petiolatis, petiolo folio multoties brevior, foliolis inciso-serratis, floribus subgeminis, sepalis subtus pubescentibus, carpidiis pubescentibus*. Fl. Crac. n. 12. Bess. Gal. n. 644. Ej. Volh. p. 22. Herbi. Buc. p. 321. Wahlb. Carp. n. 542. Waga Pol. n. 582. Wimm. Schl. p. 482. Host Austr. II. p. 96. Baumg. Trans. n. 1072. Koch Ger. p. 10. Reichnb. ic. t. 47. f. 4643. Schldl. ic. III. h. 3. DC. et Lam. Franc. n. 4617. Smith Engl. III. p. 38. Engl. bot. t. 1484. Fl. Dan. t. 140. Ledb. Ross. I. p. 14. Turcz. Baic. Dah. n. 21. Marsch. Bieb. Cauc. II. p. 20. DC. prodr. I. p. 20.

Ogonek liściowy od blaszki kilka razy krótszy, listki weinano-piłkowane; kwiaty często parzyste; *płatki okwiatu pod spodem omszone*; owocki omszone; a zresztą jak w pop. gat. Kwiaty żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po lasach i gajach cienistych liściastych, na Podhalu, Piecinach i Bieskidach w bardzo wielu miejscach, na Tatrach zaś aż do górnej granicy buków, np. w dol. Kościeliskiej, w Reglach, lub koło Schmeksu i t. d. Kwiecień, Maj. 4

h. Pokrywy bez ogonkowe, palczasto-weinane, od okwiatu oddalone; owocki bez ogonów i nagie.

13. *A. narcissiflora* L. sp. 763, Z. narcyzkowaty. *Foliis radicalibus 5partitis, involucris foliis sessilibus incisis, floribus umbellatis, carpellis glabris*. Wahlb. Carp. n. 543. Herbi. Buc. p. 320. Bess. Volh. p. 22. Jundz. Litw. p. 224. Wimm. Schl. p. 481. Host. Austr. II. p. 96. Jacq. Austr. t. 159. Baumg. Trans. n. 1073. Koch Ger. p. 9. Reichnb. ic. t. 48. f. 4647. Schldl. icon. IX. h. 3—4. Duby Gall. p. 6. Lam. et DC. Franc. n. 4618. Ledb. Ross. I. p. 18. Turcz. Baic. Dah. n. 25. DC. prodr. I. p. 21.

Liście dolne 5dzielne, o łatkach brzegami na siebie zachodzących, 3szczepnych i weinanych; *kwiaty w okółek ułożone*, białe; owocki nagie. Wys. 1—2'. Po łąkach i trawnikach powyżej górnej granicy kosodrzewu, dosyć pospolity, np. w Tatrach koło Rochaczów, w dolinach małego i wielkiego Kolbachu (bardzo obficie), na Koperszadach, pod Lodową Turnią, Czerwonym Wierchem, Giewontem, w dolinie Kościeliskiej i Chochołowskiej, na Bobrowcu i w bardzo w. i. m.; na Bieskidach zaś na Babięj Górze. Maj—Lipiec. 4

6. Adonis Dill. Giss. p. 109. t. 4. Miłek Syr.

Kielich 5działkowy, do korony przytulony; korona 5—15 płatkowa, płatki zaś bezpaznokciowe i bez dołków miodnikowych; pręciki liczne; owocki bardzo liczne, 1nasionowe, dzióbkiem opatrzone i prawie kłosowato ułożone.

14. *A. aestivalis* L. sp. 771, M. letni. *Calyce glabro, petalis expansis adpresso, carpellis margine superiore bidentatis, rostro adscendente concolore*. Flor. Crac. n. 13. Herbi. Buc. p. 322. Waga Pol. n. 589. Koch Ger. p. 11. Reichnb. crit. f. 490 et icon. t. 24. f. 4619. Schldl. icon. I. h. 2. Duby Gall. p. 7. Ledb. Ross. I. p. 23. Marsch. Bieb. Cauc. supp. p. 378. Baumg. Trans. n. 1092. DC. prodr. I. p. 24. *A. miniata* Jacq. Austr. IV. p. 28. t. 354. Bess. Gall. n. 652. Ej. Volh. p. 22. Lorek Pruss. t. 112. f. 603. *A. annua* Lam. et DC. Franc. n. 4621.

Łodyga pojedyncza; liście pierzaste, o łatkach równowązkich, nitkowatych; kielich nagi, do płatków korony rozwartych przytulony; owocki w górze w dzioby nieco krzywe a jednobarwne wybiegające, od dołu zaś zębem kończystym opatrzone. Kwiaty miniowoczerwone. Wys. 1—1½'. (Odmiana z kwiatem żółtym: *A. citrina* Hoffm.) Po polach między zbożem na Spiżu koło Sławkowa, na Podhalu koło Czorsztyna, a na Bieskidach koło Myślenic. Maj, Czerwiec. ☉

3. Plemię. Ranunculaceae DC. Jaskrowe. Przedkwitnienie kielicha i korony dachówkowate, płatki korony przy nasadzie gruczołem miodnikowym opatrzone.

7. Myosurus Dill. Giss. p. 106. t. 4. Mysiorek.

Działek kielichowych 5, tępych, w nasadzie ostrogowato przedłużonych; płatków również 5, języczkowatych, przy nasadzie dołkiem miodnikowym prawie rurkowatym opatrzone; pręcików 5—20; owocki liczne 3kątne, na dnie kwiatowym ostrokreżnym, z czasem jakby w długi ogon przedłużającym się osadzone.

15. *M. minimus* L. sp. 407, M. drobny. *Foliis omnibus radicalibus linearibus, scapis unifloris*. Flor. Crac. n. 15. Bess. Gall. n. 388. Wahlenb. Carp. n. 303. Herb. Buc. p. 323. Waga Pol. n. 366. Jundz. Litw. p. 134. Lorek Pruss. t. 69 f. 364. Wimm. Schl. p. 484. Heuff. Banat. n. 29. Koch Ger. p. 12. Reichnb. ic. t. 1. f. 4569. Schldl. ic. V. h. 11—12. Sturm. h. 11. Duby Gall. p. 8. Engl. bot. t. 435. Svisk. bot. t. 690. Fl. Dan. t. 406. Ledb. Ross. I. p. 26. DC. prodr. I. p. 25.

Liście wszystkie korzeniowe równowązkie, nieco mięsiste, głąbiki 1kwiatowe, od liści dłuższe; dno kwiatowe w ogon ostrokreżnieobły, niekiedy na 1½'' wydłużający się; działki kielicha w nasadzie zupełnie wolne. Kwiatki żółto-zielone. Wys. 2—4''. Trafiają się od-

miany z 5—10 pręcikami. Po polach i ugorach, koło Kieźmarku, Nowego Targu, Łopuszny, Sącza star. i w w. i. m. Maj, Czerwiec. ☉

8. Batrachium E. Mey. Boruss. DC. syst. I. p. 233. Włosienicznik.

Rośliny wodne; kielich 5działkowy; płatków 5, przy podstawie miódostekiem łuską nieokrytym opatrzone; zawiązki 1komorowe; owocki cokolwiek spłaszczone, tępe, poprzecznie rowkowane.

16. *B. aquatile* E. Mey. Boruss., W. Merzyk S. *Foliis submersis setaceo-multifidis petiolatis, laciniis undique patentibus, natantibus reniformibus lobatis fissisve, staminibus ovariorum capitulo longioribus*. Fl. Crac. n. 16. Wimm. Schl. p. 484. *Ranunculus aquatilis* L. sp. 781. Bess. Gall. n. 669. Herb. Buc. p. 324. Wahlb. Carp. n. 563. Koch Ger. p. 12. Reichnb. ic. t. 3. f. 4576. cum var. Lam. et DC. Franç. n. 4635. Smith Engl. III. p. 54. Ledb. Ross. I. p. 27. DC. prodr. I. p. 26. *R. heterophyllus* Wigg. Holsat. p. 42.

Kodyga gałęzista; liście podwodne wielodzielne, nitkowate, ogonkowe, o nitkach wietkich, na wszystkie strony odstających, pływające zaś nerkowate, łatowate, albo tylko rozszczepane; pręcików 8—30, dłuższych od słupków; owocki szorstko-omszone albo nagie. Liście podwodne wyjętego z wody okazu, natychmiast nakształt pedzelków się skupiają. Kwiaty białe, z żółtą plamą na paznogciu, nad wodę wynurzone, liczne tak jak i w następ. gat. Po wodach stojących, na Spiżu, Liptowie, Orawie, Podhalu i Bieskidach, pospolity, trafiając się w różnych odmianach pod względem kształtu liści, wielkości kwiatów i liczby pręcików (*R. paucistamineus* Tausch, ma najczęściej tylko 8—15 pręcików i drobniutkie płateczki korony). Maj, Czerwiec. 74

17. *B. divaricatum* Wimm. Schl. p. 485, W. otwarty. *Foliis omnibus submersis setaceo-multifidis, laciniis in planum orbiculare dispositis, staminibus ovariorum capitulo longioribus*. Fl. Crac. n. 17. *Ranunculus divaricatus* Schrnk Bayer. II. p. 104. 1789. Klingf. Preus. n. 23. Ritsch. Posn. n. 20. Heuf. Banat. n. 33. Koch Ger. p. 13. Schldl. ic. XI. h. 10—11. Sturm h. 67. Ledb. Ross. I. p. 28. *R. circinatus* Sibth. Fl. Oxonien. p. 175. Reichnb. ic. t. 2. f. 4575. Fl. Dan. t. 2236. *R. rigidus* Hoffm. Germ. IV. p. 257.

Kodyga tępo kątowata; liście wszystkie podwodne, wielodzielne, nitkowate, prawie bezogonkowe, o nitkach sztywnych, w okrąg płasko roztoczonych; pręciki liczne, od słupków dłuższe; owocki szorstko omszone. Kwiaty białe, z żółtą plamą na paznogciu, 5płatkowe, średniej wielkości. Nitkowate liście wyjętego z wody okazu, pozostają sztywne, kolisto roztoczone. Po odlewiskach Dunajca, koło Nowego Targu, Czorsztyna, obu Sączów, Pcima za Myślenicami i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 74

9. *Ranunculus C. Bauh. pin. 180. Jaskier.*

Kielich 5dziółkowy; korona 5-wielopłatkowa, płatki krótkopaznogciowe, łuską miodnikową na paznogciu opatrzone; zawiązki 1komorowe; owocki liczne, orzeszkowate, niepekające, 1nasionowe.

A. Kwiaty białe; gruczoły miodnikowe na paznogciu płatków z wierzchu w łuszkę przedłużone.

18. *R. rutaefolius* L. sp. 777. excl. syn. Clusii et Morisonii, *J. rutolistny. Foliis radicalibus bipinnatis, pinnulis tripartito-multifidis, lobulis linearibus, calyce glabro.* Wahlenb. Carp. n. 555. Jacq. coll. I. t. 6 et 7. Koch Ger. p. 14. Schldl. ic. XII. h. 2. Sturm h. 19. All. Pedem. t. 66. f. 1. Lam. et DC. Franç. n. 4633. Duby Gall. p. 9. DC. prodr. I. p. 30. *Calianthemum rutaefolium* C. A. Mey. Alt. II. p. 336. Ledeb. Ross. I. p. 48. Turcz. Baic. Dah. n. 28. *C. coriandrifolium* Reichenb. ic. t. 25. f. 4623.

Liście korzeniowe podwójnie pierzaste, listki 3 lub wielowęgbne, węgb równowęgbkie; łodyga 1-rzadko 2—3kwiatowa; kielich nagi; płatki przewrotnie-jajowate, całkowite albo nierówno karbowane; owocki ukośnie jajowate, siatkowato pomarszczone, w dzióbek krótki, zakrzywiony wybiegłe. Wys. do 6''. Po skałach, powyżej górnej granicy kosodrzewu, aż do najwyższych turni, koło jeziora Raczkowego, w dolinie Felki 3 godzin od Szmeksu, koło jeziora Długiego, i koło jeziora Białego u stóp Łomnicy od północy. Lipiec, Sierpień. 7

19. *R. glacialis* L. sp. 777, *J. lodnikowy albo Siarczól Sta. Foliis radicalibus ternatis, foliolis petiolulatis tripartito-multifidis, lobulis lanceolatis obtusiusculis, calyce hirsutissimo.* Wahlenb. Carp. n. 556. Ej. Lapp. n. 283. Jacq. coll. I. t. 8. et t. 9. f. 1. 2. Koch Ger. p. 14. Reichenb. ic. t. 6. f. 4584 α et β . Schldl. ic. XII. h. 4. Sturm h. 19. Suter Helv. I. p. 338. Lam. et DC. Franç. n. 4630. Duby Gall. p. 9. Fl. Dan. t. 19. Ledeb. Ross. I. p. 31. Willd. spec. II. p. 1320.

Liście korzeniowe 3listkowe, listki ogonkiem opatrzone, 3dzielne lub wielowęgbne, o węgbach lancetowatych, tępawych; łodyga 1—3 kwiatowa, liśćmi bezogonkowemi opatrzona; kielich szorstko-włosisty; płatki przewrotnie-jajowate, lekko wykrawane; owocki skośnie jajowate, gładkie, niepomarszczone, w dzióbek krótki, prosty wybiegłe. Kwiaty często różowo-czerwonawe albo tylko pod spodem czerwone. Wys. do 6''. W krainie turni na granitach lub gnejsach, dosyć pospolity, np. na Krywaniu, Świnicy, Lodowej Turni, Wysokiej, Łomnicy, Gerlachowskim Szczycie, Polskim Grzbiecie za jeziorem Długim, powyżej 5 Stawów Węgierskich, na Miedzianych powyżej 5 Stawów Polskich, w tylnym końcu doliny Wielkiego Kolbachu, i w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 7

20. *R. alpestris* L. sp. 778, *J. alpejski. Foliis radicalibus cordato-subrotundis tri-quinquefidisque, laciniis obovatis antice in-*

ciso-crenatis, *calyce glabro*. Wahlenb. Carp. n. 557. Jacq. Austr. t. 110. Koch Ger. p. 14. Reichenb. ic. t. 5. f. 4581. Schldl. ic. IV. h. 8. Sturmh. 19. Duby Gall. p. 9. Lam. et DC. Franç. n. 4631. Smith Engl. III. p. 49. Engl. bot. t. 2390. Willd. sp. II. p. 1322.

Liście korzeniowe sercowato-okrągławe, 3—5 głęboko wrębne, wręby przewrotnie jajowate, w wierzchołku wcinano-karbowane; łodyga 1kwiatowa, 1liściowa, rzadko 2liściowa, o liściach równowązkich albo lancetowatych; kielich nagie; płatki przewrotnie sercowate; owocki przewrotnie jajowate, gładkie, niepomarszczone, w dzióbek prosty, w wierzchołku zakrzywiony wybiegłe. Wys. do 4''. Po mokrych miejscach skalistych, w krainie kosodrzewu i wyżej, w całych Tatrach dosyć pospolity. Czerwiec, Lipiec. 4

21. *R. aconitifolius* L. sp. 776, J. tojadolistny. *Foliis radicalibus palmato-tri-septempartitis, laciniis trifidis acuminatis inciso-serratis, caule multifloro, calyce glabro*. Bess. Gal. n. 660. Wahlenb. Carp. n. 554. Herbi. Buc. p. 324. Wimm. Schl. p. 486. Host Austr. II. p. 110. Baumg. Trans. n. 1114. Koch Ger. p. 15. Reichenb. ic. t. 7. f. 4585. Schldl. ic. VIII. h. 10—11. Fl. Dan. t. III. All. Ped. n. 1450. Lam. et. DC. Franç. n. 4627. Ledb. Ross. I. p. 31. Willd. sp. II. p. 1315. Var. b) *altior, foliorum laciniis longius acuminatis*. Reichenb. ic. l. c. β. *R. platanifolius* L. mant. p. 79.

Liście korzeniowe i łodygowe dłoniaste, 3—7 dzielne, łatki 3 wrębne, kończyste, wcinano-piłkowane; łodyga w wierzchołku gałęzista, wielokwiatowa, z listkami równowązkiem; kielichy nagie; płatki przewrotnie jajowate; owocki prawie kuliste, żyłkowato-chropawe, niemarszczone, w cienki dzióbek haczysty wybiegłe. Wys. 1—4'. Po lasach od 3000', aż do krainy kosodrzewu na 5000' dochodzi, w Tatrach wszędzie, a na Podhalu koło Żębu, Muru, Dzianisza, Magóry Spiskiej, lub na Bieskidzie koło Babięj Góry. Maj—Sierpień. 4 Trafiają się tu i owdzie odmiany, z łodygą bardzo liczno-kwiatową, i łatkami liści dłużej kończystymi: *R. platanifolius* L.

B Kwiaty żółte; gruczoły miodnikowe przy nasadzie płatków łuszczyką mięsistą pokryte.

a. Liście całkowite; korzeń włóknisty.

22. *R. Flammula* L. sp. 772, J. Płomiennik v. *Foliis ellipticis lanceolatis linearibusve, caule erecto adscendente vel prostrato saepe radicante, carpellis laevibus apiculo brevi terminatis*. Fl. Crac. n. 18. Bess. Gal. n. 655. Wahlenb. Carp. n. 549. Herbi. Buc. p. 325. Waga Pol. n. 593. Baumg. Trans. n. 1097. Koch Ger. p. 16. Reichenb. ic. t. 10. f. 4595. Schldl. ic. VIII. h. 10—11. Lam. et DC. Franç. n. 4658. Engl. bot. t. 387. Svensk. bot. t. 117. Fl. Dan. t. 575. Ledb. Ross. I. p. 32. DC. prodr. I. p. 32.

Łodyga podnosząca się albo leżąca i korzeniąca, wielokwiatowa; liście eliptyczne albo równowązko-lancetowate; owocki gładkie, w dziób-

bek krótki i tępy wybiegłe. Kwiaty jasno-żółte, małe. Wys. $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po łąkach i rowach mokrych, na Podhalu, Bieskidach i t. d., wszędzie pospolity. Czerwiec. Jesień. 7

23. *R. Lingua* L. sp. 773, J. wielki. *Foliis elongato-lanceolatis acuminatis, caule stricto erecto, carpellis laevibus rostro lato breviter ensiformi.* Fl. Crac. n. 19. Bess. Gal. n. 656. Herbi. Buc. p. 325. Waga Pol. n. 592. Schult. Oest. n. 1951. Baumg. Trans. n. 1099. Koch Ger. p. 16. Reichnb. ic. t. 10. f. 5595. Schldl. ic. IV. h. Lam. et DC. Franç. n. 4657. Engl. bot. t. 100. Svensk bot. t. 636. Fl. Dan. t. 755. Ledeb. Ross. I. p. 31. DC. prodr. I. p. 32.

Lodyga tęga, prosto wzniesiona, gruba i dęta, wielokwiatowa; liście długie, lancetowate, kończyste, po brzegach odległe i niewyraźnie ząbkowane; owocki gładkie, wzdłuż szeroki i sierpowato skrzyżowane wybiegłe. Kwiaty złoto-żółte, wielkie. Wys. 2—4'. Po bagnach i wodach stojących, koło Czarnego Dunajca (wsi), Długopola, Ludzimiérza, lub na Bieskidach w bardzo w. m. Lipiec, Sierpień. 7

b. Liście całkowite albo złożone; korzeń o licznych bulwkach lub włóknach korzeniowych zgrubiałych.

24. *R. Thora* L. sp. 775. var. a., J. toaryjski. *Foliis radicalibus nullis, caulino subrotundo-reniformi crenato, caule 1—2 floro.* Wahlenb. Carp. n. 551. Koch Ger. p. 17. Reichnb. ic. t. 9. f. 4593. Schldl. ic. XII. h. 2—3. A. Sturm h. 59. Duby Gall. p. 9. DC. prodr. I. p. 28. *R. scutatus* Wald. et Kit. t. 187.

Liście korzeniowego brakuje, dolny zaś lodygowy bezogonkowy albo krótkoogonkowy, okrągławo-nerkowaty, po brzegu karbowany, następny górny przewrotnie jajowaty, w wierzchołku wcinany, a najwyższy lancetowaty; lodyga 1 albo 2kwiatowa. Kwiaty złoto-żółte. Wys. 3—6". Po trawnikach, powyżej górnej granicy kosodrzewu, jak np. na Ornoku, Tomanowej polskiej, Giewoncie, Muraniu, Hawranu, Jatkach, Tokarni powyżej Żelaznej bramy i Fajxowej (bardzo obficie), na Głupim Wierchu i w w. i. m. Czerwiec. 7

25. *R. illyricus* L. sp. 776, J. illyrski. *Foliis cauleque sericeo-lanatis, fol. radicalibus ternatis, foliolis lineari-lanceolatis indivisis vel 2—3partitis.* Jundz. Litw. p. 219. Wimm. Schl. p. 487. Jacq. Austr. t. 222. Heuf. Banat. n. 40. Koch Ger. p. 17. Reichnb. ic. t. 8. f. 4587. Schldl. ic. XI. h. 10—11. Sturm h. 46. Ledeb. Ross. I. p. 30.

Lodyga wraz z liśćmi jedwabisto-welnistą; liście dolne złożone, 3listkowe, listki zaś równowazko-lancetowate, całkowite albo 2—3 dzielne; kielich odwinęty. Kwiaty duże, prawie złoto-żółte. Wys. 1'. Po pagórkach trawiastych, w zupaństwie Orawskim tu i owdzie się trafia. Maj. 7

c. Liście złożone, albo głęboko wcinane i rozszczepane; korzeń wiązkowy; (w *Ran. bulbosus* sam spód łodygi główkowato-zgrubiały); owocki gładkie.

1. Szypułki kwiatowe gładkie, nie bruzdowane; kwiaty złoto-żółte.

26. *R. auricomus* L. sp. 775, J. różnolistny. *Foliis radicalibus orbiculato-veniformis tri-multifidisque, petiolis basi vaginantibus, carpellis ventricosus velutinis*. Fl. Crac. n. 20. Bess. Gal. n. 658. Wahlb. Carp. n. 552. Ej. Lapp. n. 282. Herbi. Buc. p. 326. Waga Pol. n. 595. Lor. Pruss. t. 112. f. 606. Jundz. Litw. p. 221. Wimm. Schl. p. 487. Koch Ger. p. 17. Reichnb. ic. t. 12 et 14. f. 4599 et var. Schldl. ic. VII. h. 3. Lam. et DC. Franç. n. 4640. Engl. bot. t. 624. Fl. Dan. t. 655. Ledeb. Ross. I. p. 38. Turcz. Baic. Dah. n. 39. DC. prodr. I. p. 33.

Łodyga wzniesiona, wraz z liśćmi prawie naga; *liści dolnych* 3 lub więcej, okrągło-nerkowatych, najczęściej 3łatowych, często wielo-szczepnych, a rzadko całkowitych, na brzegu karbowanych, o ogonkach przy nasadzie pochwiałych, łodygowe palczasto-dzielne, o łatkach równowązkich, prawie całobrzegich; owocki brzuchate, aksamitno omszone. Wys. $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}'$. Po łąkach wilgotnych, na Podhalu, Pieninach i Bieskidach, wszędzie dosyć pospolicie. Maj. 4

27. *R. cassubicus* L. sp. 775, J. kaszubski. *Vaginis radicalibus membranaceis aphyllis, folio radicali solitario cordato-orbiculari integro, carpellis ventricosus velutinis*. Fl. Crac. n. 21. Bess. Gal. n. 657. Herbi. Buc. p. 326. Wimm. Schl. p. 488. Koch Ger. p. 18. Reichnb. ic. t. 14 et 15. f. 4601. Ej. crit. II. t. 139. f. 261. Schldl. ic. XII. h. 4. Ledb. Ross. I. p. 38. DC. syst. I. p. 267. Willd. sp. II. p. 1314.

Łodyga wzniesiona, prawie wraz z liśćmi naga, *liść dolny jeden*, sercowato-okrągły, albo nerkowaty, po brzegach karbowany, najczęściej całkowity, nader rzadko rozszczepany albo 3dzielny, o ogonku liściowym, przy nasadzie pochwiami błoniastymi otoczonym, liście łodygowe palczasto-dzielne, o łatkach podłużnie lancetowatych, po brzegach piłkowanych; owocki brzuchate, aksamitno-omszone. Wys. 1 — $1\frac{1}{2}'$. Po lasach cienistych, na Podhalu i Pieninach, często się trafia. Maj. 4

28. *R. montanus* Willd. sp. II. p. 1321, J. górski. *Foliis radicalibus palmato-partitis, laciniis obovatis, caulino 5partito, receptaculo setoso, carpellis marginatis utrinque convexis*. Wahlb. Carp. n. 558. Bess. Volh. p. 70. Jundz. Litw. p. 20. Koch Ger. p. 18. Reichnb. ic. t. 16. f. 4604. Schldl. ic. IX. h. 3—4. Duby Gall. p. 11. Lam. et DC. Franç. n. 4636. Ledb. Ross. I. p. 39. *R. nivalis* Jacq. Austr. t. 325 et 326. b) major Koch. Ger. I. c. *planta altior, folia radicalia lobulis pluribus incisa*. R. Gouani Willd. spec. II. p. 1322.

Liście korzeniowe dłoniasto-dzielne, łatki przewrotnie-jajowate, 3wębne, tępo ząbkowane, liście dolne lodygowe 5dzielne, o łatkach podłużno-równowazkich, dłoniasto rozchodzących się, najwyższe zaś 3wębne; lodyga 1—4kwiatowa; dno kwiatowe szczecinowate; owocki z obu stron wypukłe, z dzióbkiem nieco krzywym, kilka razy od owocu krótszym. Kwiaty złoto-żółte. Wys. 2—6". Odmiana: b) major Koch, dochodzi do 1' wysokości, i ma liście gęściej weinane. Od krainy kosodrzewu aż na hale zachodzi, prawie wszędzie w Tatrach; w Pieninach zaś na Koronach, Sokolicy i Kaczéj, a w Bieskidach na Babiéj Górze wraz z swoją odmianą. Maj—Lipiec. 4

29. *R. acer* L. sp. 779, J. Pryszczeniec v. *Foliis radicalibus palmato-partitis, laciniis subrhombicis, rostro carpello multoties brevioris*. Fl. Crac. n. 22. Bess. Gal. n. 665 et Volh. p. 23. Wahlenb. Carp. n. 561. Herbi. Buc. p. 327. Baumg. Trans. n. 1105. Schults Oestr. n. 1977. Waga Pol. n. 597. Koch Ger. p. 18. Reichenb. ic. t. 16 et 17. Schldl. ic. VII. h. 3. Lam. et DC. Franç. n. 4643. Engl. bot. t. 652. Svensk bot. t. 375. Fl. Dan. t. 2415. Ledeb. Ross. I. p. 40. Turcz. Baic. Dah. n. 47. M. et B. Cauc. II. p. 26. DC. prodr. I. p. 36.

Lodyga wielokwiatowa, wraz z liśćmi omszona; liście dolne dłoniasto-dzielne, o łatkach prawie równoległobocznych, weinano-kończysto-ząbkowanych, a ogonkach omszonych; dzióbek owocowy kilka razy od samego owocu krótszy. Wys. 1—3'. Po łąkach, pastwiskach i lasach aż do hal, wszędzie pospolicie. Maj, Czerwiec, Jesień. 4

30. *R. lanuginosus* L. sp. 779, J. kosmaty. *Foliis radicalibus palmato-partitis, laciniis lato-obovatis, petiolis pilis patentissimis hirsutis, rostro carpellum dimidium subaequante*. Fl. Crac. n. 23. Bess. Gal. n. 666. et Volh. p. 23. Wahlenb. Carp. n. 562. Herbi. Buc. p. 327. Baumg. Trans. n. 1107. Host Austr. p. 115. Waga Pol. n. 599. Koch Ger. p. 19. Reichenb. ic. t. 19. f. 4609. Schldl. ic. I. h. 5. Alli. Ped. n. 1460. Lam. et DC. Franç. 4644. Fl. Dan. t. 397. Ledeb. Ross. I. p. 42. Turcz. Baic. Dah. n. 46. M. et B. Cauc. II. p. 26. DC. prodr. I. p. 37.

Lodyga i ogonki liściowe włosami odstającymi, szorstkimi pokryte; liście dolne dłoniasto-dzielne, o łatkach szerokich, przewrotnie jajowatych, 3razy wiejących, a po brzegach kończysto ząbkowanych, środkowe dolnym podobne, najwyższe zaś 3dzielne, o łatkach podłużno-lancetowatych, a wszystkie kosmate; dzióbek owocowy prawie o połowę tylko od samychże owoców krótszy. Wys. 1—3'. Po lasach, na Podhalu, Pieninach i Bieskidach, często się trafia. Czerwiec. 4

2. Szypułki bruzdowate, korony złoto-żółte.

31. *R. polyanthemus* L. sp. 779, J. wielokwiatowy. *Caule inferne pilis patentibus hirsuto, foliis radicalibus palmato-partitis,*

laciniis trifidis tripartitisve incisis, rostro uncinato. Fl. Crac. n. 24. Bess. Gal. n. 664. et Volh. p. 22. Herbi. Buc. p. 327. Waga Pol. n. 598. Schults. Oestr. n. 1976. Koch Ger. p. 19. Rehb. ic. t. 18. f. 4607. Schldl. ic. XI. h. 4. Lam. et DC. Franc. VI. p. 638. Duby Gall. p. 11. Fl. Dan. t. 1700. Ledb. Ross. I. p. 4. Turcz. Baic. Dah. n. 44. M. et B. Cauc. II. p. 26. DC. prodr. I. p. 279.

Eodyga od dołu odstająco—od góry zaś przytulono-włosista, wielokwiatowa; liście dolne dłoniasto-dzielne, szorstko-włosiste, o łatkach jeszcze 3dzielnych, po brzegach weinanych; kielich do korony przytulony; owocki w dzióbek krótki i haczysty wybiegające. Wys. 1—2'. Po brzegach lasów, na Podhalu, Pieninach i Bieskidach, wszędzie dosyć pospolity. Czerwiec, Lipiec. 4

32. *R. repens* L. sp. 779, J. rozłogowy. *Foliis radicalibus ternatis biternatisque, calyce patente, carpellis subtiliter impresso punctatis, stolonibus repentibus.* Fl. Crac. n. 25. Bess. Gal. n. 663. Wahlb. Carp. n. 560. Baumg. Trans. n. 1109. Waga Pol. n. 600. Koch Ger. p. 19. Reichenb. ic. t. 20. f. 4610. Schldl. ic. I. h. 5. Lam. et DC. Franc. n. 4642. Smith Engl. III. p. 51. Engl. bot. t. 516. Svensk bot. t. 400. Ledb. Ross. I. p. 43. Turcz. Baic. Dah. n. 45. DC. prodr. I. p. 38.

Eodyga rozłogami płożącemi i niekiedy korzeniącemi się opatrzona; liście dolne 3listkowe, albo dwoisto-3listkowe, listki szerokie, po brzegach weinano-ząbkowane, nagie; kielich nieco od korony odstawający; owocki delikatnie wykluwano-kropkowane. Wys. $\frac{1}{2}$ —1 $\frac{1}{2}$ '. Po krzakach wilgotnych lub pastwiskach, na Podhalu, Pieninach i Bieskidach, wszędzie pospolity. Maj—Lipiec. 4

33. *R. bulbosus* L. sp. 778, J. bulwiasty. *Calyce reflexo, carpellis laevibus, caule basi bulbiformi.* Fl. Crac. n. 26. Bess. Gal. n. 661. Wahlb. Carp. n. 559. Waga Pol. n. 601. Jundz. Litw. p. 222. Heuff. Banat. n. 52. Koch Ger. p. 19. Reichenb. ic. t. 20. f. 4611. Schldl. ic. VI. h. 12. Lam. et DC. Franc. n. 4648. Smith Engl. III. p. 50. Engl. bot. t. 515. Fl. Dan. t. 551. DC. prodr. I. p. 41.

Eodyga od dołu bulwiasto-zgrubiała, bez rozłóg, omszona; kielich odwinięty; owocki gładkie; a zresztą jak w pop. gat. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po łąkach lub brzegach pól, na Podhalu, Pieninach i Bieskidach, wszędzie dosyć pospolity. Maj, Czerwiec. 4

d. Liście wielodzielne; korzeń włóknisty; owocki brodawkowate albo cierniste; korony blado-żółte.

34. *R. sceleratus* L. sp. 775, J. jadowity. *Foliis inferioribus palmato-partitis, superioribus trifidis, capitulo carpellorum oblongis, carpellis ecarinatis subtiliter rugulosis.* Fl. Crac. n. 29. Bess. Gal. n. 659. et Volh. p. 22. Wahlb. Carp. n. 553. Herbi. Buc. p. 328. Baumg. Trans. n. 1108. Waga Pol. n. 596. Schults. Oestr. n.

1962. Koch Ger. p. 20. Reichnb. ic. t. 11. f. 4598. Schldl. ic. VIII. h. 10—11. Lam. et DC. Franç. n. 4639. Engl. bot. t. 681. Svensk bot. t. 412. Fl. Dan. t. 571. Ledb. Ross. I. p. 45. Turcz. Baic. Dah. n. 41. M. et B. Cauc. II. p. 24. DC. prodr. I. p. 34.

Łodyga dęta, naga; liście nieco mięsiste, lśniące, dolne dłoniasto-dzielne, weinano-karbowane, górne zaś *zszczepne*, o łatkach równoważkich; kielich odwinięty; owocki w główkę podłużną ułożone, bardzo drobne, delikatnie marszczone. Kwiaty bardzo drobne. Wys. $\frac{1}{2}$ —3'. Bardzo jadowity. Po rowach i miejscach mokrych, na Podhalu i Bieskidach dosyć pospolity. Czerwiec—Sierpień. ☉

10. *Ficaria* Dill. nov. gen. p. 108. t. 5. Ziarnopłon.

Kielich 3działkowy, odpadający; płatków korony koło 10, przy podstawie miódostokiem łuseczką niepokrytym opatrzone; zawiązki liczne, 1komorowe; owocki spłaszczone, tępe i gładkie.

35. *F. ranunculoides* Moench meth. p. 315, *Z. jaskrowaty*. *Caule folioso, foliis subrotundo-cordatis, inferioribus repandis superioribus angulatis*. Fl. Crac. n. 30. Bess. Gal. n. 654 et Volh. p. 22. Herbi. Buc. p. 329. Waga Pol. n. 603. Baumg. Trans. n. 1096. Roth Ger. II. p. 622. Reichnb. ic. t. 1. f. 4572. Lam. et DC. Fran. n. 4620. DC. prodr. I. p. 44. *F. verna* Pers. syn. II. p. 102. *Ranunculus Ficaria* L. sp. 774. Wahlnb. Carp. n. 550. Gilib. Lith. n. 327. Koch Ger. p. 17. Engl. bot. t. 584. Svensk bot. t. 17. Fl. Dan. t. 499. Ledb. Ross. I. p. 30. M. et B. Cauc. II. p. 24.

Korzeń z kilku bulwek podłużnych lub pałeczkowatych złożony; łodyga od dołu leżąca a potem podnosząca się, tak jak i liście lśniące; liście okrągławo-sercowate, dolne łękowato- a górne kątowato-wykrawane; kielich 3-rzadko 4—5 działkowy; płatków 8—14 eliptycznych. Kwiat złoto-żółty. Wys. 6''. Po krzakach lub koło płotków, na Podhalu, Pieninach i Bieskidach, wszędzie pospolity. Maj. 7

4. Plemię *Helleboreae* DC. Ciemiernikowe. Przedkwitnienie kielicha i korony dachówkowate; płatki korony nierówne, czasem niewykształcone albo żadne; owocki torebkowate.

11. *Caltha* L. gen. 703. Kniec albo Kaczyniec Ł.

Kielich 5działkowy, żółto ubarwiony, odpadający; płatków zupełnie nie ma (a więc okwiat pojedynczy); torebek 5—10 błonkowatych, spłaszczonych, 1komorowych, wielonasionowych.

36. *C. palustris* L. sp. 784, *K. pospolita*. *Caule adscendente vel erecto, foliis cordato-suborbiculatis reniformibusve glabris crenatis*. Fl. Crac. n. 31. Bess. Gal. n. 673. Wahlnb. Carp. n. 566. Schults. Oestr. n. 1933. Koch Ger. p. 21. Reichnb. ic. t. 101. f. 4712.

Schldl. ic. I. h. 9. Lam. et DC. Franç. n. 4684. Engl. bot. t. 506. Svensk bot. t. 200. Ledeb. Ross. I. p. 48. Turcz. Baic. Dah. n. 49. M. B. Cauc. II. p. 31. DC. prodr. I. p. 44.

Łodyga podnosząca się albo prosto wzniesiona, dęta; liście sercowato-okrągławe albo nerkowate, po brzegach delikatnie karbowane, mięsiste, korzeniowe dość długo ogonkowe, a tak jak i cała roślina nagie. Kwiaty złoto-żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po łąkach i bagnach, wszędzie pospolicie, dochodząc niekiedy w Tatrach aż na hale. Maj, Czerwiec. 4

12. Trollius L. gen. 700. Pelnik.

Kielich 5—15 działkowy, ubarwiony, odpadający; płatki korony drobne, równoważkie, w nasadzie paznogciem i dolkiem miodnikowym łusieczką niepokrytym opatrzone; pręciki liczne; torebki liczne, skórkowate, wielonasionowe.

37. T. europaeus L. sp. 782, P. europejski. *Sepalis 10—15 in globum conniventibus, petalis stamina subaequantibus, foliis quinque-partitis, laciniis rhombeis trifidis incisiss serratisque*. Flo. Crac. n. 32. Bess. Gal. n. 670 et Volh. p. 23. Wahlenb. Carp. n. 566. Ej. Lap. n. 292. Herbi. Buc. p. 330. Waga Pol. n. 605. Baumg. Trans. n. 1125. Schults. Oestr. n. 1948. Koch Ger. p. 21. Reichenb. ic. t. 102. f. 4713. Schldl. ic. I. h. 9. Lam. et DC. Franç. n. 4661. Engl. bot. t. 28. Ledeb. Ross. I. p. 49. Fl. Dan. t. 138. M. B. Cauc. II. p. 29. DC. prodr. I. p. 45.

Łodyga prosta, 1kwiatowa; liście najczęściej 5dzielne, o łatach równoległobocznych, 3wężbnych, po brzegach wcinano-piłkowanych; działek kielicha 10—15, koronowatych, (jasno-żółtych), jakby w kulę ułożonych; płatki korony pręcikom równe albo cokolwiek od nich dłuższe (ciemno-żółte), za miodniki od niektórych uważane. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Po łąkach wilgotnych, na Podhalu, Pieninach i Bieskidach, tu i owdzie, dochodząc w Tatrach aż na polany i hale, np. pod Pyszną, na Małej Łące, na wierzchołku Czerwonego Wierchu, Małolączniaka, Krzesanicy, Uplazu, Kondratówój, na Koperszadach, w dolinie Zielonego Jeziora, Felki, Długiego Jeziora i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 4

13. Isopyrum L. gen. 701. Zdrojówka K.

Kielich 5działkowy, ubarwiony, odpadający, płatków korony 5, drobnych, miodnikowatych, których blaszka od dołu czapeczkowata; torebki bezszypułczkowe, błoniaste, 1komorowe, wielonasionowe.

38. I. thalictroides L. sp. 783, Z. rutewkowata. *Folio radicali trifido, foliolis obtusis apice subtrilobis, petiolis basi in aurículas membranaceas dilatatis, petalis obtusis*. Fl. Crac. n. 33. Bess. Gal. n. 671. et Volh. p. 23. Wahlenb. Carp. n. 565. Herbi. Buc. p.

331. Waga Pol. n. 571. Baumg. Trans. n. 1126. Jacq. Austr. t. 105. Koch Ger. p. 22. Reichnb. ic. t. 113. f. 4728. Schldl. ic. XIV h. 3—4. DUBY Gall. p. 14. Suter Helv. I. p. 406. Ledb. Ross. I. p. 53. DC. prodr. I. p. 48.

Korzeń płózący, pęczkami włókien korzeniowych okryty; łodyga pojedyncza, 3—5 szypułkowa, szypułki 1kwiatowe; liście podwójnie 3listkowe, o listkach w wierzchołku wcinano-karbowanych, a ogonkach w podstawie w uszka błoniaste rozszerzonych; płatki korony w wierzchołku tępe, białe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po lasach i gajach liściastych, na Spiżu koło Kiezmarmu, na Podhalu zaś, Pieninach i Bieskidach, wszędzie się trafia. Maj. 4

14. *Aquilegia* Tourn. inst. t. 242. Orlik.

Działek kielicha 5, równych, koropowatych; płatków 5lejkowatych, w kraju skośnie ściętych i brzegiem przyczepionych, a od dołu w ostrogę wewnątrz próżną przedłużonych; pręciki liczne, nierówne; torebek 5, wolnych, wielonasionowych.

39. *A. vulgaris* L. sp. 752, O. pospolity. *Calcaribus incurvis limbum petalorum subaequantibus, foliis ternatis, foliolis trifidis crenatis*. Fl. Crac. n. 34. Bess. Gal. n. 635 et Volh. p. 22. Wahlenb. Carp. n. 535. Waga Pol. n. 572. Baumg. Trans. n. 1061. Schlts. Oestr. n. 1835. Koch Ger. p. 23. Reichb. ic. t. 114. f. 4729. Schldl. ic. I. h. 11. Lam. et DC. Franç. n. 4671. Engl. bot. t. 297. Svensk bot. t. 118. Fl. Dan. t. 695. Ledb. Ross. I. p. 55. M. B. Cauc. II. p. 15. et supp. p. 374. DC. prodr. I. p. 50.

Łodyga prosta, w górze gałęzista; liście podwójnie 3listkowe, o listkach 3łatowych, a łatach po brzegach karbowanych, działki kielicha podłużnie jajowate; ostrogi płatków korony w wierzchołku haczyasto zakrzywione. Kwiaty najczęściej fioletowo-błękitne. Wys. 1—2'. Po lasach, zrębach lub miejscach kamienistych, często się trafia, np. na Bieskidach za Myślenicami, w Pieninach koło przevozu Szczawnickiego i brzegów Dunajca, w Tatrach zaś pod Giewontem lub koło Żaru i w w. i. m. Maj—Lipiec. 4

15. *Delphinium* Tourn. inst. 426. t. 241. Ostróżka.

Działek kielicha 5, nierównych, koronowatych, z których jedna górna ostrogą zakończona; korona 4płatkowa albo zrosło-płatkowa, o płatkach górnych przyrostkiem ostrogowatym w ostrogę kielichową wchodzącym opatrzone; pręciki liczne; torebek 3—5, wielonasionowych.

40. *D. Consolida* L. sp. 748, O. polna. *Caule divaricatum ramoso, foliis pinnato-multifidis, laciniis, linearibus, corolla monopetala, capsula glabra*. Fl. Crac. n. 36. Bess. Gal. n. 630. Wahlenb. Carp. n. 529. Waga Pol. n. 577. Host Austr. II. p. 65. Koch Ger. p.

24. Reichnb. ic. t. 66. f. 466. g. Schldl. ic. II. h. 5. Lam. et DC. Franç. n. 4674. Engl. bot. t. 1839. Svensk bot. t. 58. Fl. Dan. t. 683. Ledb. Ross. I. p. 58. M. B. Cauc. II. p. 11. t. et supp. p. 368. DC. prodr. I. p. 51.

Lodyga od połowy swój wysokości rozsochato-gałęzista; liście 3dzielne, o łatkach jeszcze na równoważutkie łateczki podzielonych; kwiatów niewiele, w grono ułożone; szypułki od przykwiatków dłuższe; korona 1płatkowa; torebki pojedyncze, nagie. Kwiaty lazurowo-błękitne. Wys. 1'. Po polach, wszędzie pospolita. Lipiec, Sierpień. ☉

41. D. elatum L. sp. 749, O. wyniosła. *Caule exaltato, foliis palmato-quinque-fidis, laciniis subtrifidis incisis, corolla 4petala, limbo petalorum inferiorum barbato.* Herbi. Buc. p. 333. Baumg. Trans. n. 1048. Wimm. Schl. p. 496. Koch Ger. p. 24. Schldl. ic. XIV. h. 3—4. Lam. et DC. Franç. n. 4677. Ledb. Ross. I. p. 63. Turcz. Baic. Dah. n. 66. D. intermedium Wahl'n b. Carp. n. 530. Reichnb. Ger. n. 4676. et ic. t. 72. f. 4676.

Lodyga wyniosła; liście 5szczepne, o łatach 3 wrębnych, szero-kich, wcinano-pilkowanych; kwiaty dosyć liczne, dwoma przykwiatkami równoważkami opatrzone, w kłos ułożone; korona 4płatkowa, o płatkach dolnych w kraju 2wrębnych i brodatych. Kielich lazurowo-błękitny, płatki korony brunatno-czerwonawe. Wys. 1—5'. Po skałach w krainie kosodrzewu, i wyżej, w Tatrach pod Giewontem (bardzo obficie), w dolinie Kościeliskiej, na Magórze Zakopańskiej, w dolinie Roztoki, na Muraniu i t. d., aż do Wrót Żelaznych i Tokarni, i w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

16. Aconitum Tourn. inst. t. 239 et 240. Tojad. Syr.

Działek kielicha 5, nierównych, koronowatych, z których górna chełmiasta (chełmem zwana); płatków korony 5, a z tych 2 górne kapturkowate, długo-paznogiowe, miód wydzielające i w chełmie ukryte, inne zaś 3 drobne, równoważkie lub do łusek podobne, a często takowych nawet brakuje; torebek 3—5, wielonasionowych, brzegiem wewnętrznym pękających.

42. Napellus L. sp. 751, T. Mordownik Syr. *Nectariis ex ungue arcuato horizontaliter cernuis, calcare subrecurvato, floribus racemosis, carpellis junioribus divaricatis.* Wahl'n b. Carp. n. 532. Herbi. Buc. p. 333. Baumg. Trans. n. 1055. Wimm. Schl. p. 496. Koch Ger. p. 25. Schldl. ic. VII. h. 6—7. Lam. et DC. Franç. n. 4682. Smith Engl. III. p. 31. Ledb. Ross. I. p. 69. Turcz. Baic. Dah. n. 71. DC. prodr. I. p. 62. Syr. Ziel. p. 1387.

Korzeń rzepowato-zgrubiały; lodyga prosto wzniesiona, pojedyncza; liście krótko-ogonkowe, 3dzielne, łata środkowa jeszcze 3dzielna, o łatkach znów rozszczepanych, boczne zaś nierówno 3dzielne, prawie stopowe, o łateczkach już szerszych, już węższych;

kwiaty w grono długie gęsto ułożone; miodniki na wygiętym paznogciu poziomo zwisłe; ostroga skrzywiona; owocki młodsze rozsochato od siebie odstające; nasiona ostro-3kątne, na grzbiecie tępo-fałdowato-pomarszczone. Kwiaty najczęściej fioletowo-błękitne. Wys. 3—5'. Ulega rozlicznym odmianom. Jadowity tak jak i następne gatunki. Po lasach, aż do krainy kosodrzewu, wszędzie w Tatrach i Bieskidach na Babięż górze pospolity. Lipiec, Sierpień. 4

43. *A. Stoeckerianum* Reichenb. ill. sp. Ac. gen. t. 71, T. Stoerk'a. *Nectariis ex ungue superne arcuato oblique inclinatis, calcare uncinato, carpellis junioribus incurvatis conniventibus*. Wimm. Schl. p. 497. Koch Ger. p. 26. Reichenb. Ger. p. 739. et icon. t. 86. f. 4692. Schldl. ic. XI. h. 10—11. *A. Cammarum* L. sp. 751? *A. intermedium* DC. syst. I. p. 374. *A. neomontanum* Willd. sp. II. p. 1236. Bess. Gal. n. 632. p. 345.

Miodniki na paznogciu od góry skrzywionym skośnie pochylone; ostroga haczysto zakrzywiona; owocki młodsze ku osi rośliny nagięte, i z sobą skupione; nasiona ostro-3kątne, na grzbiecie zaostrozno-marszczono-fałdowate; a zresztą jak w pop. gat. Kwiaty fioletowo-błękitne, białe albo fioletowo i białopstre. Wys. 2—4'. Po lasach, w dolinie Białki w Tatrach. Lipiec, Sierpień. 4. Lekar. herba Aconiti.

44. *A. variegatum* L. sp. 750, T. pstry. *Nectariis ex ungue recto erectiusculis vel oblique inclinatis, calcare uncinato, carpellis junioribus parallelis, seminibus transverse plicatis alatis*. Herbi. Buc. p. 334. Wimm. Schl. p. 497. Klingf. Preuss. p. 3. Heuff. Ban. n. 69. Koch Ger. p. 26. Schldl. ic. XI. h. 10—11. Ledeb. Ross. I. p. 68. *A. Cammarum* Jacq. Austr. t. 424. Wahlenb. Carp. n. 533. Bess. Gal. n. 632. p. 346. Baumg. Trans. n. 1059. Host. Austr. II. p. 73. M. B. Cauc. II. p. 15 et supp. p. 373. *A. variegatum*, *A. rostratum* et *A. Cammarum* Reichenb. ic. t. 82, 83. f. 4682—84. *A. Bernhardianum* Wallr. schedl. p. 251. *A. Napellus* Schkr. t. 145.

Liście stopowe, o łatach szerokich, skośnie-3kątnych i wcina-nych; grono kwiatów od samego dołu gałęziste, a wreszcie wiechowate; miodniki na prostym paznogciu prosto wzniesione albo z ukośsa skrzywione; ostroga haczysto skrzywiona; owocki młodsze równo-odległe od siebie odstające; nasiona ostro-3kątne, na grzbiecie skrzydełkowato-poprzecznie fałdowane. Kwiaty fioletowe, błękitne, białe i pstro nakrapiane. Wys. 3—5'. Po lasach i dolinach podalpejskich, na Pieninach, Bieskidach i w Tatrach, dosyć pospolity, np. pod Giewontem, w dolinie Kościeliskiej, na Spiżu i t. d. w bardzo w. m. Sierpień, Wrzesień. 4

45. *A. Anthora* L. sp. 751, T. wązkolistny. *Nectariis horizontaliter cernuis, calcare circinnato revoluto, racemis axillaris terminalibusque densis, floribus flavis villosis*. Bess. Volh. p. 22. Herbi.

Buc. p. 333. Baumg. Trans. n. 1058. Heuff. Banat. n. 67. Host. Austr. II. p. 77. Jacq. Austr. t. 382. Koch Ger. p. 25. Reichnb. ic. t. 100. f. 4711. Schldl. ic. XIV. h. 3—4. Allion. Ped. n. 1501. Lam. et DC. Franç. n. 4681. Ledb. Ross. I. p. 65. M. B. Cauc. II. p. 15, et supp. p. 372. Sprng. syst. II. p. 619.

Korzeń rzepowato-zgrubiały; łodyga prosto wzniesiona; liście średnio ogonkowe, 5—7 dzielne, o łatach głęboko wcinanych, ostatecznych zaś łateczkach równowazkich i kończystych; *miodniki na wygiętym paznogciu poziomo zwisłe; ostroga w kółko zwinęta*, na swój podstawie od wierzchu *pod kątem prostym zgięta*; nasiona tępo 3kątne, fałdowato-chropawe. Kwiaty białawo-żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Po skałach wapiennych, tylko na Spiżu i Liptowie. Lipiec, Sierpień. 4

46. *A. Lycoctonum* L. sp. 750, T. Wilczymór. *Nectariis erectis, calcare filiformi circinatim convoluto, racemis densis, floribus flavis subvillosis*. Flor. Crac. n. 37. Wahlb. Carp. n. 531. Wimm. Schl. p. 498. Jacq. Austr. t. 380. Koch Ger. p. 27. Schldl. ic. I. h. 1. Lam. et DC. Franç. n. 4679. Wahlb. Lapp. n. 275. β . Ledb. Ross. I. p. 66. Turcz. Baic. Dah. n. 68. β . *A. pyrenaicum*, *A. Myoetionum*, *A. Thelyphonum* et *A. Vulparia* Reichnb. ic. t. 78—80. f. 4678—81. *A. Jacquinianum*, *A. intermedium*, *A. pauciflorum*, *A. parvifolium* et *A. pyrenaicum* Host. Austr. II. p. 68—70.

Łodyga prosto-wzniesiona; liście dłoniasto-5—7szczepekne, ogonkowe, o łatkach klinowato-podłużnych, jeszcze 3szczepeknych i ząbkowanych; kwiaty w kłosa geste ułożone; *miodniki prosto wzniesione; ostroga nitkowata, w kółko zwinęta; nasiona zewsząd fałdowato-pomarszczone*, tępo 3kątne. Kwiaty blado-żółte. Wys. 1—4'. W lasach, na Liptowie. Lipiec, Sierpień. 4

47. *A. septentrionale* Koelle spicil. p. 22, T. północny. *Nectariis erectis, calcare revoluto, racemis longissimis laxis, floribus luride violaceis subvillosis*. Flor. Crac. n. 38. Bess. Gal. n. 633 et Volh. p. 22. Herbi. Buc. p. 334. Baumg. Trans. n. 1054. Willd. sp. II. p. 1235. *A. Lycoctonum* L. β . *caeruleum* L. sec. Wahlb. Carp. n. 531 β . et Lapp. n. 275 a. Fl. Dan. t. 123. Ledb. Ross. I. p. 66. Turcz. Baic. Dah. n. 68 a.

Łodyga pojedyncza albo gałęzista; zęby u liści dłuższe i ostrzejsze; kłosa długie, rzadko-kwiatowe; *chelm nieco dłuższy; miodniki więcej pochylone; ostroga zwinęta*; a zresztą jak w pop. gat., którego prawdopodobnie jest tylko odmiana. Kwiaty brudno-fioletowe. Wys. 1—5'. Po lasach, na Podhalu koło Nowego Targu, na Pieninach wszędzie, na Spiżu po Podspady, na Liptowie, na Bieskidach i Gorcu w bardzo w. m. Lipiec, Sierpień. 4

5. Plemię *Paeoniae* DC. Piwoniowe. Pylniki ku osi kwiatu obrócone, i w tém położeniu otwierające się; owocki wielonasionowe.

17. *Actaea* L. gen. 644. Czerniec.

Zioła o liściach złożonych, kwiatach drobnych, w których kielich 4działkowy i korona 4płatkowa łatwo opadają; pylniki do nittek w wierzchołku rozszerzonych przyrosłe; owoc jagoda 1komorowa i wielonasionowa.

48. *A. spicata* L. sp. 722, C. gronkowy. *Foliis tripinnatis, foliolis ovatis inciso-serratis terminali globo, racemo ovato terminali, baccis ovalibus*. Flor. Crac. n. 39. Bess. Gal. n. 621. Wahlenb. Carp. n. 520. Herbi. Buc. p. 335. Waga Pol. n. 572. Koch Ger. p. 27. Reichenb. ic. t. 121. f. 4739. Schldl. ic. VI. h. 8—9. Host Austr. II. p. 47. Baumg. Trans. n. 1019. Lam. et DC. Franç. n. 4686. Engl. bot. t. 918. Svensk bot. t. 291. Ledeb. Ross. I. p. 71. Turcz. Baic. Dah. n. 76. M. B. Cauc. II. p. 2. DC. prodr. I. p. 65.

Łodyga wzniesiona, od dołu pochwami błoniastymi otoczona; liście troisto-podwójnie pierzaste, o listkach jajowatych albo podługnych, wcinano-piłkowanych; kwiaty w grona jajowate ułożone; płatki przecikom równe; jagody kulisto-jajowate, lśniące i czarne. Kwiaty żółtawo-białe. Wys. 1—2'. Po lasach, na Podhalu, Pieninach i Bieskidach często się trafia. Czerwiec. 7

18. *Cimicifuga* L. amoen. VII. p. 435, Pluskwica.

Kielich 4działkowy opadający; korona 4płatkowa także opadająca; przeciki liczne; słupków 5; owocki suche, torebkowate; zresztą jak w pop. rodz.

49. *C. foetida* L. syst. nat. ed. 12. p. 659, P. śmierdząca. *Foliis supradecompositis, foliolis cordato-ovatis inciso-serratis, racemis paniculatis*. Flor. Crac. n. 40. Bess. Gal. n. 634 et Volh. p. 22. Wahlenb. Carp. n. 534. Herbi. Buc. p. 335. Baumg. Trans. n. 1060. Schults Oestr. n. 1808. Koch Ger. p. 27. Reichenb. ic. t. 121. f. 4738. Schldl. ic. XV. h. 7—8. Ledeb. Ross. I. p. 72. Turcz. Baic. Dah. n. 78. DC. prodr. I. p. 64. *Actaea Cimicifuga* L. sp. pl. n. 722. Waga Pol. n. 573. Lorek Boruss. t. 129. f. 686.

Łodyga prosta pojedyncza, liście troisto podwójnie pierzaste, o listkach podługnie jajowatych, i nierównie podwójnie piłkowanych; kwiaty w liczne grona długie, zwisłe ułożone, a razem wiechę tworzące; słupków najczęściej po 4 w jednym kwiecie, delikatnie omszonych, i bardzo krótko szypułkowych. Kwiaty zielonkowate. Wys. 2—5'. Po lasach albo ich brzegach, na Bieskidach koło Tylmanowej, na Pieninach od Krościenka lub na Koronach (obficie), w Tatrach zaś koło Jaworzyny (osady kuźniczój), w dolinie Kolbachów, na Goryczkowej ku dolinie Wiercichy i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. 7

II. Rodzina. BERBERIDEAE Vent. *Berberysowate.*

Krzewy lub zioła z sokiem wodnistym, a liśćmi rozmaitemi; kwiaty obupłciowe; działek kielicha 3—6, często na zewnątrz łuskami podpartych; płatków korony 2razy tyle co działek i tymże naprzeciwległych, przy nasadzie od wewnątrz przydatkami opatrzonych; pręcików tyle co płatków, i również tymże naprzeciwległych; pylniki dwoma łupinkami od dołu do góry pękające; słupek pojedynczy, o zawiązku 1komorowym, ałożysku nasienném boczném; owoc jagodowaty, albo torebkowaty; nasion 1—3, od dołu i z boku w komorze przyczepione; zarodek prosty w środku białka umieszczony.

19. *Berberis* L. gen. 442. *Berberys* albo Kwaśnica K. (VI, 1).

Kielich 6działkowy, ubarwiony, z dwu 3działkowych okręgów złożony; płatków 6, a każdy przy nasadzie 2 gruczołami opatrzone; pręciki bezzębne; owoc jagoda, 2—3 nasionowa.

50. *B. vulgaris* L. sp. 471, *B.* zwyczajny. *Foliis obovatis serrato-spinulosis, spinis stipularibus ternatis, racemis pendulis.* Flor. Crac. n. 41. Bess. Gal. n. 428. Wahn. Carp. n. 342. et Volh. p. 15. Herbi. Buc. p. 336. Waga Pol. n. 367. Kluk dyk. I. p. 67. Lorek Pruss. t. 76. f. 406. Koch Ger. p. 29. Reichn. ic. t. 18. f. 4486. Baumg. Trans. n. 586. Schult. Oestr. n. 1256. Lam. et DC. Franç. n. 4082. Engl. bot. t. 49. Svensk bot. t. 24. Fl. Dan. t. 904. Ledb. Ross. I. p. 79 et Alt. II. p. 51. M. B. Cauc. n. 707. DC. prodr. I. p. 105.

Liście przewrotnie jajowate, rzęsowato piłkowane, wiązkowe, przy swęj nasadzie cierniami 3dzielnymi opatrzone; kwiaty tworzą grona gęste, zwisłe; jagody podługne, prawie obłe, kwaśne, czerwone. Kwiaty żółte. Krzew wys. 4—8'. Koło płotów, na Spiżu i Lipowie, na Pieninach w pobliżu Krościenka, lub na Bieskidach koło Sącza i w w. i. m. Czerwiec. ♀. Dawniej lek. baccae Berberum.

III. Rodzina. NYMPHAEACEAE DC. *Grzybieniowate.*

Zioła wodne, z kłębem podwodnym, płożącym się, a liśćmi i kwiatami wynurzono-pływającymi, obupłciowymi; kielich 4—6działkowy, zielony albo koronowaty; korona umiarowa, której liczne płatki nieznacznie w pręciki przechodzą; pręciki liczne, podzwiązkowe, albo osadzone na krążku mięsistym, zawiązek otaczającym, a przeto koło-lub nazwiązkowe; słupek pojedynczy, o zawiązku kilkomorowym; komory liczno-zalążkowe, zalążki zaś na ścianach wzdłuż brzegów komor osadzone; owoc jagodowaty, powstały z krążka mięsisto rozrosłego, znamieniem uwieńczonego, oraz z nasiennika

bloniastego, wielokomorowego, niepekającego; zarodek w nasieniu zewnątrz bielma umieszczony, a pochewką czyli woreczkiem zarodkowym otoczony.

20. Nymphaea L. gen. 264. Grzybień albo Lilia wodna. (XIII, 1).

Kielich 4działkowy, podzwiązkowy, odpadający; wewnątrz tylko ubarwiony; korona wielopłatkowa, płatki zaś zewnętrzne od działek dłuższe, na grzbiecie bezmiodnikowe. Kwiaty białe.

51. *N. alba* L. sp. 729, G. biały. *Foliis subrotundis profunde cordatis integerrimis, ovario usque ad apicem staminibus obsesso, stigmate 12—20 radiato.* Fl. Crac. n. 42. Bess. Gal. n. 626. Herbi. Buc. p. 367. Waga Pol. n. 570. Koch Ger. p. 29. Rchb. ic. t. 67. f. 117. Host. Austr. II. p. 51. Lam. et DC. Franç. n. 4085. Sm. Engl. III. p. 14. Engl. bot. t. 160. Svensk bot. t. 92. Wahlb. Lapp. n. 272. Fl. Dan. t. 602. Ledb. Ross. I. p. 83. DC. prodr. I. p. 115. Syr. Ziel. str. 770. *Castalia speciosa* Salisb. Bess. Volh. p. 22.

Liście okrągławe, głęboko sercowate, całobrzegie, pływające, mięsisto-skórzaste, przylistki lancetowate, wązko wykrojone, wolne; kwiaty wielkie, wynurzone; zawiązek prawie aż do samego wierzchu pręcikami osadzony; znamię 12—20 promieniowe. Kwiaty białe. Po wodach stojących, na Bieskidach w pobliżu Myślenic. Czerwiec—Sierpień. 7

21. Nuphar Sm. prodr. fl. Graec. I. p. 361. Grążel. (XIII, 1).

Kielich 5działkowy, podzwiązkowy, trwały, ubarwiony; korona wielopłatkowa, płatki zaś od działek krótsze, na grzbiecie dolkiem miód sączącym opatrzone. Kwiaty żółte.

52. *N. luteum* Sm. l. c., G. pospolity albo Grzybień żółty lub Bączewie v. *Foliis ovalibus integerrimis ad tertiam partem cordato-incisis, petalis numerosis, antheris oblongo linearibus, stigmate integerrimo.* Fl. Crac. n. 44. Herb. Buc. p. 367. Waga Pol. n. 571. Koch Ger. p. 30. Rchb. ic. t. 63. f. 113. Host. Austr. II. p. 52. Sm. Engl. III. p. 15. Ledb. Ross. I. p. 84. Turcz. Baic. Dah. n. 86. *Nymphaea lutea* L. sp. 729. Syr. Ziel. str. 773. Bess. Gal. n. 625. Ej. Volh. p. 22. Lam. et DC. Franç. n. 4084. Engl. bot. t. 159. Svensk bot. t. 266. Wahlb. Lapp. n. 273. Fl. Dan. t. 603. M. B. Cauc. II. p. 6. DC. prodr. I. p. 116.

Liście podługne, do $\frac{1}{3}$ części sercowato wcięte, całobrzegie, pływające, mięsiste; kwiaty wynurzone; pylniki podługno-równowazkie; znamię płaskie, głęboko-pepkowate, całobrzegie, 10—20 promieniowe, o promieniach ku brzegowi niknących. Kwiaty żółte. Po wodach stojących lub zwolna płynących, na Bieskidach tu i owdzie się trafia. Czerwiec—Sierpień. 7

IV. Rodzina. PAPAVERACEAE DC. *Makowate.*

Zioła z sokiem młécznym a liśmi pojedynczemi, najczęściej głęboko wcinanemi i naprzeciwnieglemi; kielich 2działkowy zaraz odpadający; korona 4płatkowa, umiarowa, albo téż 2 płatki naprzeciwniegle większe i prawie 3wřębne; przedkwitnienie korony pomięte; pręciki podzawiazkowe, wolne, liczne, rzadziej tylko 4; słupek pojedynczy, licznozałążkowy; owoc torebka 1komorowa, albo przegrodami niezupełnemi opatrzona; łóżyśka powierzchnie przegród ościelające, licznonasionowe; zarodek bardzo mały, prosty, blisko podstawy bielma umieszczony.

22. *Papaver Tourn.* inst. t. 119. Mak. (XIII, 1).

Kielich 2działkowy, zaraz po rozwinięciu się kwiatu odpadający; korona 4płatkowa, o płatkach równych; pręciki bardzo liczne; znamie gwiazdkowate, 4—20 promieniowe, trwałe; torebka z przegrodami niezupełnemi, 4—20 komorowa, pod znamieniem dziurkami pękająca.

a. Torebka najczęściej szczotkowato-włosista.

53. *P. alpinum* L. sp. 725, *M. alpejski*. *Filamentis subulatis, capsula obovata hispida, scapo unifloro*. Wahlnb. Carp. n. 522. Jacq. Austr. t. 83. Koch Ger. p. 31. Schldl. ic. IX. h. 3—4. Lam. et DC. Franc. n. 4088. Pers. syn. II. p. 62. *P. Burseri* Crntz Austr. II. t. 6. f. 4. Reichenb. Ger. exc. p. 700. et ic. t. 13. f. 4473—74.

Liście tylko korzeniowe, prawie podwójnie pierzasto-wcinane; głąbik 1kwiatowy tak jak i liście prawie nagi, albo szczotkowato omszony; pręciki sztydłowate; torebka przewrotnie jajowata, szczotkowata. Kwiaty duże, białe. Wys. 3—6''. Po skałach, usypach lub rumowiskach, w dolinie Kościeliskiej w pobliżu leśniczówki po kamienistych brzegach Dunajca; pod skałą Saturna i w dolince Kraków zwanój; pod Czerwonym Wierchem za polaną zwaną Małą Łąką; na Krzesanicy, Uplazie, Rzędach, w dolinie Podrówieńne obok doliny Wielkiego Kolbachu i w w. i. m., a wszędzie obficie. Lipiec, Sierpień. 74

54. *P. Argemone* L. sp. 725, *M. goździsty*. *Filamentis superne dilatatis, capsula elongato-clavata setis sparsis erectis hispida*. Fl. Crac. n. 46. Bess. Gal. n. 623. Wahlnb. Carp. n. 523. Herb. Buc. p. 336. Waga Pol. n. 566. Jundz. Litw. p. 212. Schlts. Oestr. n. 1762. Koch Ger. p. 31. Rehb. ic. t. 14. f. 4475. Schldl. ic. III. h. 11. Allion. Ped. n. 1066. Lam. et DC. Franc. n. 4087. Engl. bot. t. 643. Svensk bot. t. 538. Fl. Dan. t. 867. Ledb. Ross. I. p. 88. *M. B. Cauc.* II. p. 4. et supp. p. 363. DC. prodr. I. p. 118.

Łodyga pojedyncza, niewielokwiatowa, tak jak i szypułka włosami szczotkowatemi a przytulonemi pokryta; liście pierzastoszcze-

pne, o łatkach równowazko-lancetowatych; płatki małe, przewrotnie-wazko-jajowate; nitki u pręcików w górze rozszerzone; torebki wydłużono-klinowate, rzadka prostemi szczecinkami pokryte; znamie 4—5 promieniowe. Kwiaty ciemno-czerwone. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po polach, na Spiżu, Podhalu i Bieskidach, pospolity. Maj, Lipiec. ☉

b. Torebka naga.

55. *P. Rhoeas* L. sp. 726, M. polny. *Filamentis subulatis, capsula breviter obovata basi rotundata glabra*. Fl. Crac. n. 47. Bess. Gal. n. 624. Wahlenb. Carp. n. 524. Herbi. Buc. p. 337. Waga Pol. n. 567. Jund. Litw. p. 212. Koch Ger. p. 31. Rehb. ic. t. 15. f. 4470. Schldl. ic. I. h. 11. Host Austr. II. p. 50. Lam. et DC. Franc. n. 4089. Engl. bot. t. 645. Svk. bot. t. 519. Fl. Dan. t. 1580. Ledb. Ross. I. p. 88. M. B. Cauc. II. p. 4. et supp. p. 363. DC. prodr. I. p. 118.

Łodyga gałęzista, liczno-kwiatowa, wraz z szypułkami włosami poziomo odstającymi pokryta; liście pierzasto-szczepnie-weinane albo piłkowane; nitki u pręcików sztydłowate; torebki krótko-przewrotnie-jajowate, od spodu zaokrąglone, nagie, znamie 8—12 promieniowe, promienie brzegami na siebie zachodzące. Kwiaty szkarłatne. Wys. 1—2'. Po polach między zbożem, na Spiżu, Podhalu i Bieskidach, tu i owdzie się trafia. Czerwiec, Lipiec. ☉. Lekar. flores Rhoeados.

56. *P. dubium* L. sp. 726, M. wątpliwy. *Filamentis subulatis, capsula clavata glabra, crenis stigmatibus disjunctis*. Fl. Crac. n. 48. Wahlenb. Carp. n. 525. Waga Pol. n. 568. Jund. Litw. p. 212. Koch Ger. p. 32. Rehb. ic. t. 15. f. 4477. Schldl. ic. VI. h. 7. Jacq. Austr. t. 25. Lam. et DC. Franc. n. 4090. Engl. bot. t. 644. Fl. Dan. t. 902. DC. prodr. I. p. 118.

Łodyga w górze gałęzista, liczno-kwiatowa, od dołu odstającą od góry zaś wraz z szypułkami przytulono-włosista; liście podwójnie-pierzasto-szczepne, o łatkach odlegle-ząbkowanych; nitki u pręcików sztydłowate, torebki podłużne, przewrotnie-jajowe, od dołu zwężone, nagie; znamie 7—9 promieniowe, promienie wyraźnie od siebie oddalone. Kwiaty jasno-szkarłatne. Wys. 1—2'. Po polach koło wsiów, na Spiżu i Podhalu tu i owdzie się trafia. Lipiec, Sierpień. ☉

23. *Chelidonium* Tourn. inst. t. 116. Glistnik Syr. albo Jaskółcze ziele. (XIII, 1).

Kielich 2działkowy, zaraz po rozwinięciu się kwiatu odpadający; korona 4płatkowa, płatki równe; pręciki liczne; torebka strąkowata, 2łupinkowa, wielonasionowa, a nasiona na szwach torebki po obu stronach łupinek osadzone.

57. *Ch. majus* L. sp. 723, G. pospolity. *Foliis decursive pinnatis, pinnis ovalibus crenatis, pedunculis umbellatis, filamentis su-*

perne latioribus. Fl. Crac. n. 49. Bess. Gal. n. 622. Wahlb. Carp. n. 521. Herbi. Buc. p. 388. Waga Pol. n. 565. Jundz. Litw. p. 213. Syr. Ziel. str. 890. Koch Ger. p. 32. Host Austr. II. p. 47. Rchb. ic. t. 10. f. 4466. Lam. et DC. Franç. n. 4093. Engl. bot. t. 1581. Svensk bot. t. 67. Fl. Dan. t. 542. Ledb. Ross. I. p. 98. Turcz. Baic. Dah. n. 90. M. B. Cauc. II. p. 2. et supp. p. 361. DC. prodr. I. p. 123.

Łodyga gałęzista; liście pierzastoszczepne, o łatach okrągłych, w brzegu zatokowo-wcinanych albo ząbkowanych; kwiaty w baldaszek ułożone; kielich prawie nagi, żółtawy; nitki u pręcików od góry nieco rozszerzone. Kwiaty żółte. Wys. 1—3'. Roślina załamana sok pomarańczowy sącząca. Po śmieciach lub przy drogach, koło wsiów, wszędzie bardzo pospolita. Maj, Jesień. 7. Lekar. herba *Chelidonii majoris*.

V. Rodzina. FUMARIACEAE. DC. *Dymnicowate*. (XVII, 2).

Rośliny zielne z sokiem wodnistym, a liśćmi złożonemi na przemianległemi; kielich 2działkowy, drobny, odpadający, albo go zupełnie brakuje; korona 4płatkowa, o płatkach nierównych, jakby 2wargowych, z których górny ostrogą opatrzone; pręcików 6, we 2 wiązki zrosłych, a pod zawiązkiem osadzonych; zawiązek 1komorowy, 1-wielozalążkowy; owoc strąkowaty, z 2łupinek złożony, bez przegrody, wielonasionowy, albo też jakby strączek orzeszkowato-kulisty, nie pękający, 1nasionowy; łożyska nasion między łupinkami umieszczone; zarodek przy podstawie bielma położony.

24. *Corydalis* DC. et Lam. Franç. gen. 723. IV. p. 636. Kokorycz.

Kielich 2działkowy albo żaden; korona niekształtna, tak zwana dymnicowata, to jest z 4 płatków złożona, z których górny (pierwotnie boczny) dosyć długo-ostrogowy; pręciki 2wiązkowe, a właściwie na jednej nitce głównej, 3 pylniki osadzone; owoc strąkowaty, do łuszczyny podobny, z 2 łupinek złożony, spłaszczony, wielonasionowy; nasiona narostkiem opatrzone.

a. Korzeń bulwiasty; liście podwójnie 3listkowe, wcinane.

1. Przykwiatki całkowite.

58. *C. cava* Schwgg. et K. Erlang. II. p. 44, K. wydrażony. *Radice tuberosa cava, caule squama basilari destituto, racemo fructifero erecto, bracteis integris*. Fl. Crac. n. 50. Wahlb. Carp. n. 696. Herb. Buc. p. 339. Lorek Pruss. t. 165. f. 883. Wimm. Schl. p. 503. Koch Ger. p. 33. Ledb. Ross. I. p. 99. *C. bulbosa* Pers. syn. II. p. 269. Bess. Volh. p. 28. Schult. Oestr. n. 2373. Reichnb. ic. t. 8. f. 4463. *C. tuberosa* Lam. et DC. Franç. n. 4097. Waga Pol. n. 738. Jundz. Litw. p. 291. DC. syst. II. p. 117. Ej. prodr. I. p. 127. *Fumaria cava* Mill. dict. n. 7. Host Austr. II. p. 302. Sturm h.

11. *F. bulbosa* var. α . L. sp. 983. Bess. Gal. n. 845. Baumg. Trans. n. 1457. All. Ped. n. 1083. Fl. Dan. t. 635. Syr. Ziel. str. 1436.

Korzeń bulwiasty, kulistawy, w środku wydrążony; lodyga 2liściowa, od dołu bez łuski; liście podwójnie 3listkowe, o listkach weinanych, tępych; grono owocowe wzniesione; szypułki od torebek 3razy krótsze. Kwiaty ciemno-purpurowe albo białe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po lasach i krzakach, na Podhalu, Pieninach, Bieskidach, Spiżu i t. d. wszędzie dosyć pospolity. Kwiecień, Maj. 7. Lekar. radix Aristolochiae cavae.

59. *C. intermedia* Mer. Paris. p. 272, K. pośredni. *Radice tuberosa solida, petiolo inferiore aphylllo squamaeformi, racemo fructifero conferto nutante, bracteis integris.* Fl. Crac. n. 51. Jundz. Litw. p. 291. *C. fabacea* Pers. syn. II. p. 269. Wimm. Schl. p. 504. Lorek Pruss. t. 165. f. 885. Koch Ger. p. 34. Rchb. ic. t. 7. f. 4460. Fl. Dan. t. 1394. Lam. et DC. Franç. V. p. 586. Ledb. Ross. I. p. 99. DC. syst. II. p. 118. *C. bulbosa* β . minor Wahlb. Lapp. n. 339. *C. alpina* Walp. reper. I. p. 118. *Fumaria fabacea* Retz. prodr. II. p. 859. Host Austr. II. p. 303. *F. bulbosa* var. β . *intermedia* L. sp. 983.

Korzeń bulwiasty, kulistawy, pełny; lodyga od dołu łuską rynienkowatą opatrzona; liście podwójnie 3listkowe, o listkach 2—3 razy szczepnych, tępych; grono kwiatowe zwisłe, z 2—3 kwiatów złożone; szypułki od torebek 3 razy krótsze. Kwiaty ciemno-purpurowe. Wys. 4—6''. Po krzakach, na Pieninach i Bieskidach, tu i owdzie się trafia. Marzec, do początku Maja. 7

2. Przykwiatki palczasto-dziełne.

60. *C. solida* Fr. novit. p. 86, K. pełny. *Radice tuberosa solida, petiolo inferiore aphylllo squamaeformi, racemo fructifero elongato erecto, fructibus remotis, bracteis digitato-partitis.* Fl. Crac. n. 52. Herb. Buc. p. 340. Wimm. Schl. p. 503. Lorek Pruss. t. 165. f. 884. Koch Ger. p. 33. Ledb. Ross. I. p. 100. *C. bulbosa* Lam. et DC. Fran. n. 4098. Waga Pol. n. 737. Jundz. Litw. p. 291. Turcz. Baic. Dah. n. 93. DC. syst. II. p. 119. Ej. prodr. I. p. 127. *C. bulb. a. digitata* Wahlb. Carp. n. 697. *C. digitata* Pers. syn. II. p. 269. Rchb. ic. t. 7. f. 4462. *C. Halleri* Sprng. syst. III. p. 160. Bess. Vollh. p. 28. Schult. Oestr. n. 2375. *Fumaria solida* L. ms. in sp. pl. 983. Engl. bot. t. 1471. Baumg. Trans. n. 1458. Host Austr. II. p. 303. *F. bulbosa* var. γ . *solida* L. sp. 983. *F. digitata* Bess. Gal. n. *F. Halleri* Willd. prodr. fl. Ber. IV. 704. Fl. Dan. t. 1224. M. B. Cauc. II. p. 146.

Korzeń bulwiasty, kulistawy, pełny; lodyga od dołu łuską rynienkowatą opatrzona; liście podwójnie 3listkowe, o łatkach 2—3 razy rozszczepianych, kończystych; grona kwiatowe lub z owocami długie, wzniesione, a owoce rzadkie i od siebie oddalone; przykwiatki

szypułkom równe, a takowe znów tak długie jak owoce; ostroga zakrzywiona. Kwiaty brudno-purpurowe. Wys. 6—10''. Po krzakach, wraz z *C. cava* wszędzie pospolity.

b. Korzeń gałęzisto-włóknisty; liście 3listkowe, potrójnie pierzaste.

61. *C. capnoides* Koch Ger. add. p. 435, K. biały. *Radice simplici aut ramoso, caulibus prostratis, bracteis infimis foliis caulinis conformibus, superioribus palmatis, racemo paucifloro flavo, calcare obtuso.* Wahlenb. Carp. n. 698. Herb. Buc. p. 340. Ledeb. Ross. I. p. 103. et p. 747. n. 21. Sturm. h. 62. C. Gebleri Ledeb. ind. sem. hort. Dorp. p. a. 1823. Ej. Alt. III. p. 246. n. 7. et icon. fl. Ross. Alt. ill. t. 49. Turcz. Baic. Dah. n. 95. *Fumaria capnoides* L. sp. 984. Baumg. Trans. n. 1459.

Korzeń pojedynczy albo gałęzisto-włóknisty; łodyżki ścielące się, kruche; liście 3listkowe, o listkach 3dzielnie-albo 3wębnie wcinanych; przykwiatek dolny do liści łodygowych podobny, a od szypulek kwiatowych dłuższy, górne zaś przykwiatki dłoniaste; grono niewielokwiatowe; nasiona bardzo gładkie. Kwiaty żółtawo-białe, o długich ostrogach. Wys. 3—5''. Po skałach wapiennych lub między kamieniami, na Liptowie koło ciepłych zwanych Łuczki, i w południowej części komitatu Spiskiego.

25. *Fumaria* Tourn. inst. p. 237. Dymnica.

Kielich 2działkowy; korona dymnicowa, to jest z 4 płatków złożona, z których górny (pierwotnie boczny) ostrogą zakończony; pręcików właściwie 2, a każdy 3pylniki dzierży; owoc jest to łuszczyńka kulista, jakby orzeszek, nie pękający, inasionowy; nasiona bez żadnych narostków.

62. *F. officinalis* L. sp. 984, D. pospolita. *Planta erecta demum diffusa, sepalis corolla triplo brevioribus pedicello latioribus, siliculis subrotundis transverse latioribus antice truncatis subemarginatis.* Fl. Crac. n. 53. Bess. Gal. n. 847. Ej. Volh. p. 28. Wahlenb. Carp. n. 699. Herb. Buc. p. 338. Waga Pol. n. 739. Koch Ger. p. 35 et 1017. Rehn. ic. t. 3. f. 4454. Schldl. ic. I. h. 7. Host Austr. II. p. 305. Baumg. Trans. n. 1460. Lam. et DC. Franç. n. 4102. Engl. bot. t. 589. Svensk bot. t. 42. Fl. Dan. 940. Ledeb. Ross. I. p. 105. M. B. Cauc. II. p. 147. DC. prodr. I. p. 129. Syr. Ziel. str. 1431.

Łodyga wzniesiona albo leżąca; liście podwójnie pierzaste, o listkach pierzasto-szczepnych, a ostatecznych łatkach lancetowatych, działki kielicha jajowato-lancetowate, ząbkowane, prawie 3razy od korony krótsze a od szypulek znów szersze; owoce kulistawe, poprzecznie szersze, w wierzchołku zaś wcięte i nieco wyszczerbione. Kwiaty purpurowe, po końcach czarniawo-czerwone.

Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po polach i koło wsiów, tu i owdzie, ale pospolita. Czerwiec, Sierpień. ☉. Lekar. herba Fumariae.

VI. Rodzina. CRUCIFERAE Juss. Krzyżowe. (XV. Gromada Linneuszowa).

Zioła doroczne lub 2roczne, niekiedy trwałe, rzadziej podkrzewy; z sokiem wodnistym; liśćmi najczęściej naprzemianległymi, pojedynczemi, całobrzegimi lub rozmaicie wcinanemi; kwiaty obupłciowe, umiarowe, o kielichu 4dziółkowym, odpadającym; koronie 4płatkowej, a płatkach krzyżowo ułożonych, pod zawiązkiem przyczepionych, niekiedy lubo bardzo rzadko tychże płatków brakuje; pręcików 6, podzawiązkowych, czworosilnych, z których 4 dłuższe łożyskom nasiennym, 2 zaś krótsze łupinkom owocowym naprzemianległe; zawiązek pojedynczy, wolny, najczęściej zupełnie 2komorowy, 2—do wielozalążkowy, o dwóch łożyskach między łupinkami się znajdujących, a do przegrody przytykających; owoc jest to tak zwana łuszczyna (siliqua), od niektórych strączkiem zwana, albo łuszczynka (silicula), we 2 łupinki pękająca i przegrodę po brzegach łożyskonośną zostawiająca, rzadziej nie pękająca; nasiona beżbielmowe, oleiste, o krzywym zarodku.

1. Podrodzina. Siliquosae Łuszczynowe. Łuszczyna równowążka, albo równowążko-lancetowata, we 2 łupinki pękająca.
1. Plemię. Arabideae DC. Gęsiówkowe. Liścienie doległe, przykielkowe, czyli liścienie na sobie leżące, z kielkiem w brzegu ich zetknięcia się umieszczonym. (o =).

26. Nasturtium R. Br. hor. Kew. ed. 2. v. IV. p. 109. Rzeżucha.

Kielich rozwarty; znamię na słupku tępe, albo nieznacznie wykrojone; łuszczyny równowążkie, eliptyczne, albo kuliste, we 2 łupinki sklepiste lub płaskie i beznerwowe pękające; nasiona w każdej komorze we 2 rzędy ułożone albo niesymetrycznie uszeregowane.

a. Płatki korony białe.

63. N. officinale R. Br. l. c. p. 110, Rz. wodna. *Caule ex axillis radicante, foliis pinnatis, foliolis ellipticis terminali ovato basi subcordato, siliquis linearibus*. Fl. Crac. n. 55. Herb. Buc. p. 341. Dietr. Boruss. t. 688. Wimm. Schl. p. 507. Host Austr. II. p. 258. Koch Ger. p. 37. Rehb. ic. t. 50. f. 4359. Schldl. ic. I. h. 10. Duby Gall. p. 27. Ledb. Ross. I. p. 112. *Sisymbrium Nasturtium* L. sp. 916. Bess. Gal. n. 803. Wahlbn. Carp. n. 657. Baumg. Trans. n. 1340. Engl. bot. XII. t. 855. Fl. Dan. t. 690. M. B. Cauc. supp. p. 438. Willd. sp. III. p. 489.

Lodyga z kątów liści korzonki wypuszczająca; liście pierzaste, dolne 3listkowe, górne 3—7 parowe, listki po brzegach łękowato-

wykrawane, boczne *eliptyczne*, końcowe zaś *jajowate*, w nasadzie prawie *sercowate*; kwiaty na wierzchołku łodygi skupione, białe; łuszczyzny równoważkie, obgrubnie. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Koło źródeł i potoków, w okolicach Kiezmorku i na Pieninach, często się trafia. Czerwiec—Sierpień. 4

b. Płatki żółte, od kielicha dłuższe.

64. *N. amphibium* R. Br. l. c. p. 110, Rz. ziemnowodna. *Caule a basi radicante saepe stolonifero fistuloso, foliis emersis indivisis submersis pectinato-pinnatifidis, siliculis ellipticis oblongisve cum stylo-pedicello duplo brevioribus.* Fl. Crac. n. 56. Herb. Buc. p. 342. Waga Pol. n. 694. Host Austr. II. p. 260. Koch Ger. p. 37. Reichb. ic. 51—2. f. 4363. Schldl. ic. XI. h. 3—4. Duby Gall. p. 28. *Sisymbrium amphibium* L. sp. 917. Bess. Gal. n. 806. Wahlenb. Carp. n. 660. Baumg. Trans. n. 1343. Engl. bot. t. 1840. Fl. Dan. t. 984. M. B. Cauc. II. p. 110. Willd. sp. III. p. 491. *Cochlearia amphibia* Ledb. Ross. I. p. 160. *Armoracia amphibia* G. F. W. Meyer, Bl. et Fing. comp. II. p. 27. *Roripa amphibia* Scop. Carn. II. p. 25. Bess. Volh. p. 27.

Łodyga od dołu korzonki a często i rozłogi puszczająca, w wodzie gruba i wydęto-cewiowata; liście podługne albo lancetowate, przy nasadzie bez-lub uszkami opatrzone, ząbkowane lub piłkowane, dolne w ogonek zwężone, podwodne zaś grzebieniasto-albo lirowato-pierzastoszczepne; łuszczyzny eliptyczne albo prawie kuliste, 2—3 razy od szypulek krótsze. Kwiaty żółte. Wys. 2—3'. Po wodach stojących lub błotach, tu i owdzie dosyć pospolita. Czerwiec, Lipiec. 4

65. *N. silvestre* R. Br. l. c. p. 110, Rz. polna. *Foliis omnibus profunde pinnatifidis pinnatisque, siliquis linearibus longitudine pedicelli.* Fl. Crac. n. 58. Herb. Buc. p. 342. Waga Pol. n. 695. Host. Austr. II. p. 258. Koch Ger. p. 38. et 437. Reichnb. ic. t. 55. f. 4368. Schldl. ic. V. h. 11—12. Duby Gall. p. 28. Fl. Dan. t. 1881. Ledb. Ross. I. p. 112. *Sisymbrium silvestre* L. sp. 916. Bess. Gal. n. 804. Wahlenb. Carp. n. 658. Baumg. Trans. n. 1341. Engl. bot. t. 2324. Svensk bot. t. 695. Willd. sp. III. p. 489. *Roripa silvestris* Rchb. Bess. Volh. p. 27.

Łodyga wzniesiona lub podnosząca się; liście wszystkie pierzastoszczepne albo pierzaste, o łatkach podługnie lancetowatych ząbkowanych, albo jeszcze raz pierzastoszczepnych; łuszczyzny równoważkie, nieco od szypulek krótsze. Kwiaty żółte. Wys. do 1'. Po polach lub koło dróg i rowów, wszędzie pospolita. Czerwiec, Lipiec. 4

c. Płatki żółte, długości kielicha albo nieco od niego dłuższe.

66. *N. palustre* DC. syst. II. p. 191, Rz. błotna. *Foliis inferioribus lyratis superioribus profunde pinnatifidis, siliquis oblon-*

gis turgidis pedicellum subaequantibus. Fl. Crac. n. 59. Herb. Buc. p. 343. Waga Pol. n. 693. Koch Ger. p. 38. Reichb. ic. t. 53. f. 4362. Schldl. ic. XI. h. 3—4. Ledb. Ross. I. p. 112. Turcz. Baic. Dah. n. 99. N. terrestre R. Br. l. c. p. 110. Host Austr. II. p. 259. Baumg. Trans. n. 1342. *Sisymbrium palustre* Leyss. Hal. p. 679. Bess. Gal. n. 805. Willd. sp. III. p. 490. S. terrestre Sm. Brit. p. 701. Engl. bot. t. 1747. Wahlenb. Carp. n. 659. Ej. Lapp. n. 329. S. amphibium β . L. Suec. ed. 2. p. 232. Fl. Dan. t. 931. *Roripa palustris* Rchb. Bess. Volh. p. 27.

Łodyga pojedyncza albo gałęzista; liście dolne lirowate, górne głęboko-pierzasto-szczepne, o łatkach podłużnych i ząbkowanych; łuszczyzny podłużne, wydęto-ponabrzmiwale i prawie szypułkom równe. Kwiaty żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Po miejscach wodą zalewanych, pospolita. Czerwiec—Wrzesień. ☉

27. *Barbarea* R. Br. hor. Kew. ed. 2. v. IV. p. 109. Gorczycznik.

Znamie tępe albo wykrojone; łuszczyzny obłe albo spłaszczone-łkatne, jednym nerwem wyraźnym opatrzone; nasiona w każdej komorze 1rzędowe; liścienie doległe.

67. *B. vulgaris* R. Br. l. c., G. pospolity. *Foliis inferioribus lyratis, lobo terminali subrotundo basi subcordato, racemis condensatis, petalis calyce subduplo longioribus, siliquis oblique erectis*. Fl. Crac. n. 60. Herb. Buc. p. 344. Waga Pol. n. 696. Bess. Volh. p. 27. Koch Ger. p. 39. Rchb. ic. t. 47. f. 4356. Schldl. ic. XII. h. 2—3. Duby Gall. p. 28. Ledb. Ross. I. p. 114. *Erysimum Barbarea* L. sp. 922. Bess. Gal. n. 812. Wahlenb. Carp. n. 665. Engl. bot. t. 443. Svensk bot. t. 194. Fl. Dan. t. 985. Willd. sp. III. p. 509. *B. arcuata* Sturm h. 43.

Łodyga wzniesiona, odstająco-gałęzista; liście dolne lirowate, o łacie końcowej bardzo wielkiej, najczęściej okrągławej, a w nasadzie nieco sercowatej, łatkach zaś bocznych 2—4 parowych, liście górne całkowite, przewrotnie jajowate, głęboko ząbkowane; płatki prawie 2razy od kielicha dłuższe; kwiaty w czasie zupełnego rozwinięcia się grono gęste i skupione tworzące; łuszczyzny wzniesiono-odstające. Kwiaty złoto-żółte. Wys. 1—2'. Po brzegach potoków i rzek, wszędzie pospolity. Czerwiec, Lipiec. ☉

68. *B. arcuata* Reichenb. bot. zeitg. 1820. nec apud Sturm, G. pogięto-łuszczykowy. *Fol. inferioribus lyratis, lobo terminali subrotundo vel ovato subcordato, racemis laxis, petalis calyce subduplo longioribus, siliquis adscendentibus ubique patentibus arcuatis*. Fl. Crac. n. 61. Herb. Buc. p. 344. Bess. Volh. p. 83. Dietr. Boruss. t. 422. Koch Ger. p. 36. Rchb. ic. t. 48. f. 4357. Schldl. ic. XII. h. 2—3. Ledb. Ross. I. p. 115. Turcz. Baic. Dah. n. 102. B.

taurica DC. syst. II. p. 207. Ej. prodr. I. p. 141. Erysimum Barbarea M. B. Cauc. II. p. 116. excl. syn. praeter Pallasii.

Kwiaty w czasie zupełnego rozwinięcia się grono rzadkie tworzące; łuszczyzny prawie poziomo-odstające, łukowato-wygięte i podnoszące się; a zresztą jak w pop. gat. Wys. 2—3'. Z pop. gatunkiem tu i owdzie się trafia, jak np. koło Nowego Targu, Krościenka, Sącza i w w. i. m. Maj, Czerwiec. ☉

28. Turritis Dill. Giss. p. 120. t. 6. Wieżyczka.

Kielich wietki, do korony nieprzystawający, ale wzniesiony; znamie tępe, całkowite albo bardzo lekko wykrojone; łuszczyzny równowazkie, o łupinkach sklepistych, jednym wydatnym nerwem opatrzonych; nasiona w komorach we 2 rzędy ułożone, o liścieniach doległych.

69. T. glabra L. sp. 930, W. gładka. *Foliis radicalibus dentatis hispidis, caulinis glabris basi cordato-sagittatis amplexicaulibus, siliquis strictissimis*. Fl. Crac. n. 63. Bess. Gal. n. 822. Ej. Vollh. p. 27. Wahlenb. Carp. n. 677. Herb. Buc. p. 344. Waga Pol. n. 698. Koch Ger. p. 40. Rehb. ic. t. 44. f. 4346. Sturm h. 43. Baumg. Trans. n. 1376. Engl. bot. t. 777. Svensk bot. t. 399. Fl. Dan. t. 809. Ledb. Ross. I. p. 116. Turcz. Baic. Dah. n. 106. M. B. Cauc. n. 1323. DC. prodr. I. p. 142. T. stricta Host. Austr. II. p. 268. Arabis perfoliata Lam. et DC. Franc. n. 4174.

Łodyga pojedyncza, prosto wzniesiona, sztywna, naga; liście dolne haczysto piłkowane, ząbkowane albo całobrzegie, włosami 3widlastymi i szorstkimi pokryte, górne nagie, gładkie, w nasadzie głęboko-strzałkowate, łodygę obejmujące; łuszczyzny prosto wzniesione i sztywne, 6razy od swych szypułek dłuższe. Kwiaty żółtawobiałe. Wys. 2—4'. Po miejscach suchych i kamienistych, na Podhalu i Bieskidach pospolita. Czerwiec, Lipiec. ☉

29. Arabis L. gen. 818. Gęsiówka.

Kielich wietki, do korony nie przystawający ale do góry wzniesiony; znamie tępe, albo słabo wykrojone; łuszczyzny równowazkie, o łupinkach płaskich albo cokolwiek sklepistych, jednym wydatnym nerwem opatrzonych; niekiedy nerwy te są liczne ale mniej wyraźne, nasiona w komorach 1rzędowe; liścienie doległe.

a. Liście łodygowe w nasadzie sercowate i łodygę obejmujące.

70. A. alpina L. sp. 928, G. alpejska. *Caudiculis elongatis procumbentibus, foliis pube ramosa scabris oblongis dentatis amplexicaulibus*. Wahlenb. Carp. n. 671. Ej. Lapp. n. 334. Herbi. Buc. p. 345. Koch Ger. p. 40. Rehb. ic. t. 37. f. 4327. Schldl. ic. XV.

h. 1—2. Host Austr. II. p. 269. Baumg. Trans. n. 1380. Suter Helv. II. p. 81. Lam. et DC. Fran. n. 4177. Svensk bot. t. 773. Fl. Dan. t. 62. Ledb. Ross. I. p. 117. M. B. Cauc. II. p. 125. DC. prodr. I. p. 144. Var. b) *crispata*, *foliis caulinis magis dentatis, inter dentes undulatis* Koch Ger. p. 41. A. *crispata* Willd. enum. p. 694. Rechb. ic. t. 37. f. 4328.

Cala roślina włoskami gwiazdkowatemi okryta, przeto nieco szarawo-zielona; liście dolne podłużnie-przewrotnie-jajowate, w ogonek zwężone, górne jajowate, w podstawie głęboko sercowate i łodygę obejmujące; łodyga nieco kosmata; często podnosząca się, a zresztą prosto wzniesiona; łuszczyzny odstające, płaskie, nieco na swych powierzchniach jakby karbowane, we 2 łupinki pękające; a łupinki te prawie beznerwowe; nasiona błonką wążutką obwiedziona. Kwiaty białe. Wys. do $\frac{1}{2}$ '. Po miejscach wilgotnych na skałach lub rumach, od stóp Tatr aż na hale dochodząc, wszędzie pospolita; na Pieninach zaś niekiedy po skalistych brzegach Dunajca napotkać ją można; toż samo na Babińj Górze. Prócz tego w Tatrach trafia się jeszcze odmiana: b) *crispata*, o liściach łodygowych głębiej ząbkowanych i między ząbkami nieco kędzierzawych. Maj—Sierpień. 74

71. A. *hirsuta* Scop. Carn. II. p. 30, G. szorstko-włosista. *Caule inferne pilis patentibus hirsuto, foliis dentatis hirsutis, caulinis amplexicaulibus erecto patulis, auriculis patulis, siliquis erectis, seminibus impunctatis*. Fl. Crac. n. 65. Herb. Buc. p. 345. Waga Pol. n. 699. Koch Ger. p. 42. Rechb. ic. t. 41. f. 4342. Schldl. ic. VI. h. 3. Host Austr. II. p. 270. Lam. et DC. Franç. n. 4179 et suppl. p. 592. Ledb. Ross. I. p. 118. Turcz. Baic. Dah. n. 108. DC. prodr. I. p. 144. Turritis *hirsuta* L. sp. 930. Bess. Gal. n. 823. Ej. Volh. p. 27. Wahlenb. Carp. n. 678. Baumg. Trans. n. 1377. Fl. Dan. t. 1040. Engl. bot. t. 587. M. B. Cauc. II. p. 127. et suppl. p. 449. Variat: b) *sagittata*, Fl. Crac. l. c. p. 73, *caule inferne pilis simplicibus sparsis hirsuto, superne glabriusculo, foliis radicalibus in petiolum angustatis, caulinis basi profunde cordato-sagittata sessilibus*. A. *sagittata* DC. et Lam. Franç. suppl. p. 592. Koch Ger. p. 42. Rechb. ic. t. 42. f. 4343 b. A. *planisiliqua* Pers. syn. II. p. 205. Rechb. ic. l. c. A. *longisiliqua* Wallr. sched. p. 359. A. *glastifolia* Rechb. ic. t. 43. f. 4343 c.

Łodyga pojedyncza, prosto wzniesiona, włosami rzadkimi, pojedynczemi, szorstkimi i odstającymi pokryta; liście podłużne, ząbkowane, włosami gałęzistymi i szorstkimi omszone, dolne w ogonek zwężone, łodygowe wzniesione odstające, w nasadzie sercowate albo uszkowate, a uszka odstające; łuszczyzny prosto wzniesione, równowążutkie; nasiona niewyraźnie kropkowane, w wierzchołku błonką cokolwiek obwiedziona. Kwiaty białe. Wys. $\frac{1}{2}$ —2' Po suchych i kamienistych miejscach, na Podhalu, Spiżu, Pieninach i Bie-

skidach, pospolita. Odmiana: b) sagittata, o łodydze od dołu słabo omszonéj, od góry zaś prawie nagiéj, liściach dolnych przewrotnie jajowatych, wydłużonych i po ogonku zbiegających, górnych zaś sercowato-strzałkowatych i łodygę obejmujących; trafia się dosyć często na Pieninach i Bieskidach. Maj, Czerwiec. ☉ i ♀

72. *A. ciliata* R. Br. hort. Kew. IV. p. 107, G. rzesowana. *Caule glabro vel inferne hirsuto, foliis denticulatis integerrimisve pube ramosa ciliatis, caulinis sessilibus basi rotundatis, siliquis patulis, seminibus impunctatis.* Koch Ger. p. 42. Rechb. ic. t. 40. f. 4338. Schldl. ic. XV. h. 12. Gaud. Helv. III. p. 319. Duby Gall. p. 29. Smith Engl. III. p. 212. DC. syst. II. p. 225. *Turritis ciliata* Schleich. cat. p. 59. Willd. sp. III. p. 544. *T. alpina* L. syst. ed. 13. p. 502. Willd. sp. III. p. 545. Engl. bot. t. 1746. Var. b) *hirsuta*, *caule hirsuto, foliis pube ramosa hirsuta-scabris.* Koch Ger. p. 43. *Turritis ciliata* β. Wahlb. Carp. n. 679. *T. alpestris* Rechb. ic. t. 40. f. 4338b.

Łodyga naga albo od dołu włosami odstającymi pokryta; liście podługne, ząbkowane albo całobrzegie, włoskami gałęzistymi omszone albo tylko rzesowane, korzeniowe w ogonki zwężone, łodygowe zaś bezogonkowe, *wzmiesione*, *cokolwiek odstające*, podługne, w *podstawie zaokrąglone* i jajowate aż do równowazko-podługnych, podługnie nerwiste, z nerwem jednym nieco wydatniejszym; luszczyny równowaziutkie, odstające, *nasiona bezskrzydełkowe*, niekropkowane, tylko linijką ciemniejszą otoczone. Kwiaty białe. Wys. 5—9". Rośliny téj nie napotykałem, ale tylko jęj odmianę: b) *hirsuta*, o liściach na całej swéj powierzchni omszonych. Po polankach i pastwiskach suchych lub kamienistych, około Zakopanego, Kościelisk, pod Giewontem lub na wschodnim końcu Tatr około Trzystaru, Hawrania, Tokarni i na Pieninach. Czerwiec, Lipiec. ☉

b. Liście łodygowe bezogonkowe, niekiedy w połowie łodygę obejmujące, ale nigdy sercowate.

73. *A. arenosa* Scop. Carn. II. n. 837. t. 40, G. piaskowa. *Caule pilis simplicibus hirsuto, foliis radicalibus lyrato-runcinatis, lobulis utrinque 6—9, superioribus integerrimis, siliquis patentibus planiusculis.* Fl. Crac. n. 66. Bess. Gal. n. 819. Wahlb. Carp. n. 674. Herb. Buc. p. 345. Waga Pol. n. 701. Jundz. Litw. p. 268. Koch Ger. p. 44. Rechb. ic. t. 33. f. 4322. a. et c. Schldl. ic. IX. h. 1—2. Host. Austr. II. p. 274. Fl. Dan. t. 1760. Ledb. Ross. I. p. 120. DC. prodr. I. p. 146. *A. hispida* Bess. Gal. n. 820. *Sisymbrium arenosum* L. sp. 919. Lork. Pruss. t. 132. f. 716. Baumg. Trans. n. 1347. Lam. et DC. Franç. n. 4158.

Łodyga wzniesiona, od połowy swéj wysokości gałęzista, włosami pojedynczemi, szorstkimi—liście zaś gałęzistymi pokryte; liście dolne ogonkowe, *lirowato-haczysto-wcinane*, po 6—9 łatek

z każdej strony mające, górne płyciej haczysto-weinane, w nasadzie zwężone, najwyższe zaś całobrzegie; łuszczyzny długie, równowaziutkie, prawie płaskie, odstające. Kwiaty białe albo lilowe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po piaskach, skałach i miejscach kamienistych, wszędzie pospolita, dochodząc w Tatrach aż do górnej granicy lasów i kosodrzewu w swój odmianie nagięj. Maj—Sierpień. ☺

74. A. Tatrae, G. tatrzańska. *Caule glaberrimo, foliis pilis raris simplicibus furcatisve adpersis vel glabris, radicalibus ovato oblongis grosse dentatis lyratisve, caulinis sublyratis oblongis lanceolatisve; floribus corymboso-racemosis roseis, petalis calyce triplo longioribus, siliquis torulosis deflexis longitudine pedicelli.* A. ovirensis Wahlenb. Carp. n. 675 (non Wulf. et Jacq.) Herb. add. ad fl. Gal. p. 40. n. 59. A. neglecta Schults. Oestr. II. p. 248.

Lodyga zupełnie naga, albo tylko od dołu włosami rzadkimi i pojedynczemi pokryta; *liście* zrzadka pojedynczemi albo widlastemi włosami i to więcej po brzegach okryte, lub nawet zupełnie nagie, korzeniowe długo-ogonkowe, jajowato podługne, całobrzegie albo grubo-ząbkowane lub wreszcie lirowate, łodygowe niekiedy jakby lirowate, a najczęściej podługne, w ogonek zwężone albo lancetowate; łuszczyzny krótsze; a zresztą jak w pop. gat. Kwiaty duże, pięknie różowe. Wys. 2—5". Po szparach i usypach skał granitowych na najwyższych szczytach Tatrzańskich, jak np. na Rochaczach, koło jeziora Raczkowego, na Krywanu, Łomnicy, w dolinach Podrówie, Kolbachu Wielkiego, Felki, na Zawracie, Świnicy, Mnichu, koło Długiego Jeziora, na Przełęczy polskiej, powyżej Morskiego Oka i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. 74

75. A. Halleri L. sp. 929, G. Hallera. *Foliis radicalibus petiolatis cordato-subrotundis ovatisve, petiolo nudo vel appendiculato, caulinis inferioribus ovatis, superioribus lanceolatis.* Fl. Crac. n. 67. Wahlenb. Carp. n. 676. Bess. Gal. n. 821. Herb. Buc. p. 346. Wimm. Schl. p. 512. Wald. et Kit. Hung. II. p. 126. t. 120. Koch Ger. p. 44. Rechb. ic. t. 36. f. 4326. Schldl. ic. XI. h. 10—11. Sturm h. 43. Lam. et DC. Franc. n. 4188. Ledb. Ross. I. p. 121. Willd. sp. III. p. 539.

Lodyga od samego dołu gałęzista, często leżąca i podnosząca się; *liście* całkowite albo nieco ząbkowane, dolne ogonkowe, sercowato-okragłe albo jajowate, o ogonku po obu stronach drobnemi łateczkami opatrzonym, albo też bez takowych, a łata końcową sercowatą albo jajowatą, liście wyższe jajowate, najwyższe zaś lancetowate; łuszczyzny długie, odstające i nabrzmiące. Kwiaty białe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po łąkach i polanach, na Podhalu i Tatrach, dochodząc aż do krainy kosodrzewu, wszędzie pospolita. Maj—Lipiec. 74

76. A. bellidifolia Jacq. observ. I. p. 22. t. 12, G. stokrótkolistna. *Caulibus multifoliis, foliis nitidis glabris, radicalibus obovatis in petiolum angustatis, caulinis samiamplexicaulis,*

seminibus ala lata cinctis. Wahlenb. Carp. n. 672. Koch Ger. p. 45. Rehb. ic. t. 38. f. 4331. Schldl. ic. XVII. h. 1—2. Sturm h. 20. Heuff. Banat. n. 115. Jacq. Austr. t. 280. Lam. et DC. Franç. n. 4181. Duby Gall. p. 30. Willd. sp. III. p. 537. *Turritis bellidifolia* All. Ped. n. 980. t. 40. f. 1.

Liście całkowite albo ząbkowane, *łśniące i nagie*, korzeniowe różyczkowato rozłoczone, przewrotnie jajowate, w ogonek zwężone, łodygowe zaś jajowate albo podługne, *wpół łodygę obejmujące*; *łodyga naga, gęsto ulistniona*; łuszczyzny wzniesione, płaskie, w środku na swych powierzchniach karbowane, a po brzegach nieco zgrubiałe; *nasiona szeroką błonką* nakształt skrzydełka *obwiedzione*. Kwiaty białe. Wys. 4—10". Koło źródeł lub potoków, pod Giewontem na tak zwanych Strążyskach i na Białem, w dolinie Kościeliskiej i Rostoki, pod Muranem powyżej Jaworzyny, w Tokarni i w w. i. m. Maj—Lipiec. 74

30. Cardamine L. gen. 812. Rzeżuska albo Potocznic Syr.

Łuszczyzny równowazkie albo lancetowato-równowazkie, o łupinkach płaskich albo niewyraźnie od dołu 1nerwowych; nasiona w każdej komorze w jeden rząd ułożone; liścienie doległe płaskie.

77. *C. impatiens* L. sp. 914, Rz. Skoczek. *Foliis multijugis, foliolis foliorum inferiorum ovatis tri-quinquefidis petiolatis, superiorum lanceolatis sessilibus, petiolis foliorum caulinarum sagittato-auriculatis*. Fl. Crac. n. 68. Bess. Gal. n. 797. Ej. Vollh. p. 27. Wahlenb. Carp. n. 653. Herb. Buc. p. 347. Waga Pol. n. 705. Koch Ger. p. 46. Rehb. ic. t. 26. f. 4302. Schldl. ic. X. h. 7—8. Baumg. Trans. n. 1395. Schl. Oestr. n. 2297. Lam. et DC. Fran. n. 4201. Engl. bot. II. t. 80. Ledb. Ross. I. p. 128. DC. prodr. I. p. 152. *C. a petala* Mönch meth. p. 259. Gilib. Lith. n. 172.

Łodyga wzniesiona, pogięta; *liście* pierzaste, *wieloparowe*, o listkach liści dolnych jajowatych, 3—5 szczepnych, ogonkowych, *ogonek* zaś *główny przy nasadzie strzałkowato-uszkowaty*, listki liści górnych bezogonkowe, podługno-lancetowate, a końcowy dużo większy; łuszczyzny prosto-wzniesione. Kwiaty białe, drobne, w których często korony brakuje. Wys. 1—1½'. Po lasach, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach i Tatrach często się trafia. Czerwiec, Lipiec. ☺

78. *C. silvatica* Lnk. in Hoffm. phyt. Blätt. I. p. 50, Rz. leśna. *Foliis pinnatis, foliolis inferiorum subrotundo-ovatis repandis dentatisve, petiolis exauriculatis, petalis calyce duplo longioribus oblongo-obovatis, stylo latitudine siliquae aequante*. Wahlenb. Carp. n. 654. Waga Pol. n. 704. Klngrf. Preuss. n. 67. Lorek Pruss. t. 157. f. 843. Koch Ger. p. 46. Rehb. ic. t. 26. f. 4303. Schldl. ic. XI. h. 11—12. Sturm h. 45. Duby Gall. p. 31. Ledb. Ross. I. p. 127. DC. prodr. I. p. 152. *C. impatiens* Fl. Dan. t. 735.

Łodyga wzniesiona, kątowata; liście pierzaste, dolne o listkach okrągławo-jajowatych, łękowato-wykrawanych albo ząbkowanych, ogoneczkiem opatrzonych, końcowy nieco większy; listki liści górnych podługne albo równowazkie; ogonki główne bezuszkowe; płatki 2razy od kielicha dłuższe, podługno-przewrotnie-jajowate, białe; łuszczyny na szypułkach odstających wzniesione, wierzchołka kwiatów niedosiegające, z szyjkami trwałymi, tak jak szerokość łuszczyn długimi. Kwiaty białe. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po lasach koło źródeł i wód płynących, na Bieskidach, Pieninach i Spiżu, tu i owdzie się trafia. Maj, Czerwiec. ☉

79. *C. hirsuta* L. sp. 915, Rz. szorstko-omszona. *Foliis pinnatis, foliolis dentatis mucronatis radicalium subrotundis caulinarum lanceolatis, petalis spathulato-linearibus calyce excedentibus*. Bess. Gal. n. 799. Herb. Buc. p. 347. Lorek Pruss. t. 158. f. 844. Koch Ger. p. 47. Rchb. ic. t. 26. f. 4304. Schldl. ic. IV. h. 10—11. Sturm. h. 45. Schult. Oestr. 2299. Baumg. Trans. n. 1397. Duby Gall. p. 31. Engl. bot. t. 492. Ledb. Ross. I. p. 127. Willd. sp. III. p. 486. DC. syst. II. p. 259. *C. intermedia* Hornem. Fl. Dan. t. 1762. *C. umbrosa* Andr. z. apud Bess. Volh. p. 72.

Listki liści dolnych okrągławe, łodygowych lancetowate; płatki łopatkowato-równowazkie, od kielicha dłuższe; łuszczyny prosto wzniesione, wierzchołek kwiatów znacznie przewyższające, o szyjkach od szerokości tychże łuszczyn znacznie krótszych; zresztą jak w pop. gat. Wys. 3—9''. Pręcików najczęściej tylko 4. Po lasach, polanach i gołoborzach, w Reglach około Zakopanego i Kościelisk (obficie), w dolinie Rostoki i Chochołowskiej pod Bobrowcem, a na Bieskidach pod Babią Górą koło Zuberca i w w. i. m. Maj, Czerwiec. ☉

80. *C. pratensis* L. sp. 915, Rz. łąkowa. *Foliis pinnatis, foliolis caulinarum linearibus integerrimis, petalis calyce triplo longioribus obovatis, staminibus corolla dimidio brevioribus*. Fl. Crac. n. 70. Wahlnb. Carp. n. 655. Ej. Lapp. n. 326. Bess. Gal. n. 801. Ej. Volh. p. 27. Herb. Buc. p. 347. Waga Pol. n. 702. Koch Ger. p. 47. Rchb. ic. t. 28. f. 4308. Schldl. ic. III. h. 6. Schult. Oestr. n. 2302. Duby Gall. p. 31. Engl. bot. t. 776. Svensk bot. t. 350. Fl. Dan. t. 1039. Ledb. Ross. I. p. 125. Turcz. Baic. Dah. n. 117. DC. prodr. I. p. 151. Var. b) *dentata* Koch Ger. l. c., *caule altiore, foliolis foliorum caulinarum inferiorum angulato-dentatis*. Rchb. ic. l. c. Sturm h. 45. *C. dentata* Schult. Oestr. II. p. 263. Bess. Gal. II. p. 77. *C. silvatica* Bess. Gal. n. 800.

Łodyga dęta, od góry niewyraźnie rowkowana; liście pierzaste, dolne o listkach okrągławo-jajowatych, ogonkowych, po brzegach nie równo wykrawanych albo ząbkowanych, końcowych zaś większych, prawie nerkowatych; listki liści łodygowych równowazkie, całobrzegie; płatki korony przewrotnie-jajowate, 3razy od kielicha—

a 2razy od *pręcików* dłuższe; szyjka u słupka krótka; a zresztą jak w *C. silv.* Kwiaty blado-różowe albo lila, pylniki żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Odm. b) *dentata*, ma łodygę wyższą, a listki liści dolnych łodygowych kątowato-ząbkowane. Po łąkach wilgotnych, wraz z swoją odmianą, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolita. Maj. 74

81. *C. amara* L. sp. 915, Rz. gorzka albo Potocznik. *Foliolis omnibus angulato-dentatis, staminibus corollam subaequantibus.* Fl. Crac. n. 71. Wahlenb. Carp. n. 656. Bess. Gal. n. 802. Ej. Vollh. p. 27. Herb. Buc. p. 347. Waga Pol. n. 703. Wimm. Schl. p. 514. Koch Ger. p. 47. Rchb. ic. t. 27. f. 4305. Schldl. ic. I. h. 3. Sturm. h. 45. Baumg. Trans. n. 1400. Host Austr. II. p. 257. Duby Gall. p. 31. Engl. bot. t. 1000. Ledb. Ross. I. p. 124. M. B. Cauc. II. p. 109. DC. prodr. I. p. 151. Variat: b) *hirta* Wimm. Schl. I. c., *caule hirta, pedicellis glabris.* *C. amara* γ *umbrosa* DC. syst. II. p. 255. *C. umbrosa* Lej. Spa. II. p. 63. *C. hirsuta* Fl. Dan. t. 148. *C. silvatica* Hartm. Scandiv. ed. 2. p. 183. c) *subalpina* Koch Ger. I. c., *caulis et pedicelli hirti, folia multijuga.* *C. amara* β . *Opicii* Rchb. ic. I. c. *C. Opicii* Prsl Cech. p. 136.

Łodyga rdzenista, kątowato rowkowana; liście pierzaste, o wszystkich listkach kątowato-ząbkowanych, u liści dolnych przewrotnie-jajowatych albo okrągławych, u górnych zaś dłuższych i węższych, a końcowych mało co większych; płatki 3razy od kielicha dłuższe, przewrotnie jajowate, prawie *pręcikom* równe albo *cołowiek* od nich dłuższe; szyjka u słupka długa. Kwiaty białe, pylniki fioletowe. Wys. 1'. Koło źródeł lub po rowach leśnych, wszędzie dosyć pospolita, ale nieco rzadziej jak pop. gat. Odm. b) *hirta*, ma łodygę krótko włosistą, a szypułki u łuszczyn nagie; i c) *subalpina*, łodygę i szypułki owocowe krótko-włosiste, liście dolne z 15, 17—górne zaś z 13 par listków złożone. Po halach na Tatrach dosyć często się trafia. Maj—Sierpień. 74

82. *C. trifolia* L. sp. 913, Rz. trójlistna. *Caule unifolio nudove, foliis ternatis, foliolis rhombéo-subrotundis.* Wahlenb. Carp. n. 652. Ej. Lapp. n. 327. Wimm Schl. p. 515. Jacq. Austr. t. 27. Koch Ger. p. 48. Rchb. ic. t. 25. f. 4298. Schldl. ic. XV. h. 1—2. Sturm h. 28. Duby Gall. p. 31. Lam. et DC. Fran. n. 4193. L. Suec. n. 589. Willd. sp. III. p. 483.

Korzeń wypustki płożące się wydający; łodyga 1liściowa, albo naga; liście 3listkowe, listki zaś krótko-ogonkowe, skośno-czworokątnie-okrągławe, po brzegach wykrawano-karbowane. Kwiaty białe. Wys. $\frac{1}{2}$ '. Po lasach, tylko w Tatrach, jak np. w Reglach koło Zakopanego, Kościelisk, lub w Holach Liptowskich koło Choczu i w w. i. m. Maj, Czerwiec. 74

31. *Dentaria* Tourn. inst. t. 111. Żywiec Ł.

Zioła o korzeniaku poziomym, mięsistym, łuskowatym, albo w odstępach zgrubiałym i łuskowato zębatym; łodydze pojedynczej, od dołu bezlistnej, od góry zaś liśćmi naprzemianległymi albo okręgowymi opatrzonej; liście dłoniaste albo pierzaste; kielich do góry wzniesiony; łuszczyny równoważkie, w 2 łupinki płaskie, beznerwowe, pękające; nasiona w każdej komorze 1rzędowe; liścienie po brzegach z obu stron fałdowane.

a. Liście okręgowo ułożone, 3listkowe.

83. *D. enneaphyllos* L. sp. 912, Ż. dziewięciolistny. *Foliis verticillatis ternatis, foliorum axillis eglandulosis, staminibus corollam aequantibus.* Wahlenb. Carp. n. 649. Herb. Buc. p. 348. Baumg. Trans. n. 1404. Schult. Oestr. n. 2285. Jacq. Austr. t. 316. Wimm. Schl. p. 515. Koch Ger. p. 48. Rechb. ic. t. 30. f. 4314. Schldl. ic. XIV. h. 5—6. Sturm h. 48. Lam. et DC. Fran. n. 4202. Willd. sp. III. p. 478.

Łodyga 3liściowa; liście okręgowo ułożone, 3listkowe, o listkach podługnych, nierówno po brzegach piłkowanych; kwiatów do 10, baldaszkogronowych; *pręciki tak jak korona długie.* Kwiaty żółtawobiałe. Wys. 1'. Po lasach, w Tatrach tylko w Holach Liptowskich około Chocz, a na Bieskidach od zachodo-południa Babięj Góry. Kwiecień, Maj. 7

84. *D. glandulosa* W. et Kit. Hung. III. p. 302. t. 272, Ż. gruczołonośny. *Foliis verticillatis ternatis, foliolo intermedio utrinque glandula stipato, staminibus corolla dimidio brevioribus.* Fl. Crac. n. 72. Wahlenb. Carp. n. 650. Bess. Gal. n. 795. Ej. Volh. p. 27. Herb. Buc. p. 348. Baumg. Trans. n. 1405. Schult. Oestr. n. 2286. Wimm. Schl. p. 515. Koch Ger. p. 49. Rechb. ic. t. 30. f. 4315. Schldl. ic. XV. h. 5—6. Sturm h. 45. Ledeb. Ross. I. p. 129. Willd. sp. III. p. 478.

Listki lancetowato-podługne, gruczołki w kątach dzierzące; kwiatów 3—5, w których *pręciki o połowę od korony krótsze;* zresztą jak w pop. gat. Kwiaty purpurowe. Wys. 1'. Po lasach, na całych Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Tatrach, Spiżu i Liptowie północno-wschodnim, wszędzie dosyć pospolity. Kwiecień, Maj. 7

b. Liście naprzemianległe, dolne pierzaste, górne całkowite.

85. *D. bulbifera* L. sp. 912, Ż. cebulkonośny. *Foliis alternis, inferioribus pinnatis, superioribus indivisis, axillis foliorum bulbiferis.* Wahlenb. Carp. n. 651. Bess. Gal. n. 796. Ej. Volh. p. 27. Herb. Buc. p. 348. Waga Pol. n. 706. Wimm. Schl. p. 516. Baumg. Trans. n. 1406. Host Austr. II. p. 253. Koch Ger. p. 49. Rechb. ic. t. 31. f. 4318. Schldl. ic. VII. h. 2. Sturm h. 48. Lam. et DC. Fran. n.

4205. Engl. bot. t. 309. Svensk bot. t. 356. Fl. Dan. t. 361. Ledb. Ross. I. p. 130. M. B. Cauc. II. p. 108. Willd. sp. III. p. 479.

Łodyga licznemi liśćmi pokryta, a w kątach liści cebulkami opatrzona; *liście naprzemianległe, dolne pierzaste, górne zaś całkowite*. Kwiaty blado-czerwonawe. Wys. 1—2'. Po lasach liściastych, na Pieninach i Bieskidach dosyć często się trafia, w Tatrach zaś na wschodnim ich końcu koło Jaworzyny lub Tokarni. Maj. 4

2. Plemię. *Sisymbrieae* DC. Wrzodawcowe. Liścienie doległe, przykielkowe: czyli liścienie na sobie leżące, z kielkiem u brzegu ich zetknięcia się umieszczonym (o=)

32. *Hesperis* L. gen. 817. Wieczernik.

Działki kielicha do góry wzniesione, z których 2 od dołu worczkowato przedłużone; znamie u słupka 2wrębne, wręby zaś od zewnątrz nie zgrubiałe, w górę wzniesione i do siebie dolegające; łuszczyzny obłe albo prawie 4kątne, a nasiona w 1rząd ułożone.

86. *H. matronalis* L. sp. 927, W. damski albo Skopki zimowe Syr. *Foliis ovato-lanceolatis denticulatis, petalis obovatis obtusissimis plerumque apiculatis, siliquis subteretibus torulosis*. Fl. Crac. n. 73. Herb. Buc. p. 349. Bess. Volh. p. 27. Koch Ger. p. 50. Rchb. ic. t. 59. f. 4377. β . Schldl. ic. IX. h. 1—2. Lam. et DC. Fran. n. 4126. Smith Engl. III. p. 207. Ledb. Ross. I. p. 171. Willd. sp. III. p. 531. *H. inodora* L. sp. 927. Wahlenb. Carp. n. 670. Jacq. Austr. t. 347. Rchb. ic. t. 59. f. 4378. Fl. Dan. t. 924. Engl. bot. t. 731. Willd. sp. I. c.

Łodyga wzniesiona, pojedyncza, w wierzchołku gałęzista, naga albo włosami gałęzistemi omszona; liście jajowato-lancetowate, kończyste, ząbkowane; płatki przewrotnie-jajowate, bardzo tępe, często ostrym koniuszkiem zakończone; łuszczyzny prawie obłe, na swych powierzchniach pozakłękane, chropawe. Kwiaty lilowe albo białe. Wys. 1—2'. Po krzakach lub koło płotów, na Bieskidach, Podhalu, Spiżu, Liptowie południowym i Orawie, tu i owdzie się trafia. Maj, Czerwiec. ☉

33. *Sisymbrium* L. gen. 813. Wrzodawiec Syr. albo Rukiew.

Liście pierzasto-wcinane albo całkowite; kielich od płatków odstający; łuszczyzny równoważkie, w przecięciu poprzecznym okrągłe, o łupinkach sklepiastych, 3nerwowych; znamie tępe albo wykrojone; nasiona w każdej komorze w 1rząd ułożone; liścienie przyległe, tojest na sobie leżące, płaskie.

a. Łuszczyzny do łodygi przytulone, sztydłowato zakończone; korona żółta.

87. *S. officinale* Scop. Carn. II. p. 20, W. lekarski. *Foliis runcinato-pinnatipartitis, siliquis rachi adpressis lineari-subulatis*.

Fl. Crac. n. 74. Herb. Buc. p. 349. Waga Pol. n. 707. Koch Ger. p. 51. Rchb. ic. t. 72. f. 4401. Schldl. ic. I. h. 12. Baumg. Trans. n. 1355. Host Austr. II. p. 260. Lam. et DC. Fran. n. 4172. Smith Engl. III. p. 196. Ledeb. Ross. I. p. 176. DC. prodr. I. p. 191. Erysimum officinale L. sp. 922. Bess. Gal. n. 811. Ej. Volh. p. 27. Wahlenb. Carp. n. 664. Engl. bot. t. 735. Svensk bot. t. 158. Fl. Dan. t. 560. Klukia officinalis Andrzej. (ex DC.).

Lodyga na wszystkie strony mocno odstająco-gałęzista, wraz z liśćmi szorstka; liście haczysto-pierzastodzielne, łaty ztąd powstałe 2—3parowe, podługne, ząbkowane, końcowa bardzo wielka i oszczepowata; łuszczyzny do łodygi przytulone, szydłowato-zakończone, omszone. Kwiaty drobne, żółte. Wys. 1—2'. Po śmieciach, przy drogach lub koło murów i domów, wszędzie bardzo pospolity. Maj—Wrzesień. ☉

b. Łuszczyzny obłe; nasiona podługne albo prawie jajowate; korona żółta.

88. S. Loeselii L. sp. 921, W. Loesela. *Folius runcinato-pinnatifidis, inferioribus cauleque hispidis, siliquis adscendentibus subarcuatis, pedicello patente duplo longioribus, junioribus thyrsos convexo brevioribus*. Fl. Crac. n. 75. Bess. Gal. n. 809. Ej. Volh. p. 27. Herb. Buc. p. 350. Jacq. Austr. t. 324. Koch Ger. p. 51. Rchb. ic. t. 76. f. 4409. Lorek Pruss. t. 132. f. 719. Ritsch. Pos. n. 72. Lam. et DC. Fran. n. 4167. Ledeb. Ross. I. p. 178. S. hirsutum Gilib. Lith. n. 177. Leptocarpaea Loeselii DC. syst. II. p. 202. Ej. prodr. I. p. 140. Waga Pol. n. 697.

Lodyga i liście włosami odstającymi i szorstkimi pokryte; liście haczysto-pierzastowcinane, łaty ztąd powstałe ząbkowane, od dołu bezuszkowe, na liściach dolnych podługne, na górnych zaś lancetowate, końcowe bardzo wielkie, oszczepowate; kielich odstający; płatki od kielicha dłuższe; łuszczyzny podnoszące się, obłe, 2razy od szypulek odstających dłuższe, młodsze zaś wierzchołka kwiatostanu niedosiegające. Kwiaty dość duże, żółte. Wys. 1—3'. Po starych murach lub śmieciach, koło Myślenic. Maj—Jesień. ☉

89. S. pannonicum Jacq. coll. I. p. 70. n. 103, W. węgierski. *Folius inferioribus runcinato-pinnatifidis, laciniis dentatis basi auriculatis, superioribus pinnatis, pinnis linearibus, calyce patentissimo, siliquis patentibus*. Wahlenb. Carp. n. 661. Herb. Buc. p. 350. Bess. Volh. p. 27. Baumg. Trans. n. 1349. Schult. Oestr. n. 2320. Jacq. ic. rar. t. 123. Klingf. Preuss. n. 71. Dietr. Boruss. t. 428. Koch Ger. p. 52. Rchb. ic. t. 74. f. 4406. Schldl. ic. XIV. h. 9—10. Duby Gall. p. 44. Lam. et DC. Fran. V. supp. p. 591. Ledeb. Ross. I. p. 179. M. B. Cauc. n. II. p. 113. Sprng. syst. II. p. 903.

Liście dolne haczysto-pierzastowcinane, w podstawie z uszkami do góry podnoszącymi się a łatami ząbkowanymi, liście górne ta-

kież same, ale o łatkach wszystkich równowązkich, całobrzegich; *kielich mocno odstający*; płatki od kielicha dłuższe; szypułki kwiatowe i łuszczyzny obłe mocno odstające, łuszczyzny zaś mało od szypulek grubsze. Kwiaty dosyć duże, białawo-żółte. Wys. 1—2'. Przy drogach lub koło domów, koło Kiezmarku na Spiżu. Maj, Czerwiec. ☉

90. *S. Sophia* L. sp. 922, W. Stulisz. *Foliis tripinnatis, pin-nulis linearibus, pedicellis calyce duplo longioribus, petalis calyce brevioribus*. Fl. Crac. n. 76. Wahlenb. Carp. n. 662. Ej. Lapp. n. 330. Bess. Gal. n. 808. Ej. Volh. p. 27. Herb. Buc. p. 351. Waga Pol. n. 708. Koch Ger. p. 52. Rehb. ic. t. 74. f. 4405. Schldl. ic. V. h. 1. Baumg. Trans. n. 1348. Schult. Oestr. n. 2317. Lam. et DC. Fran. n. 4165. Engl. bot. 963. Svensk bot. t. 203. Fl. Dan. t. 528. Ledb. Ross. I. p. 180. Turcz. Baic. Dah. n. 153. M. B. Cauc. II. p. 113. DC. prodr. I. p. 193. Syr. ziel. str. 1416.

Łodyga nieco gałęzista; *liście 3razy pierzastodzielne, o łatkach wszystkich równowązkich*; szypułki od kielicha 2—3razy dłuższe; *płatki zaś od kielicha krótsze; łuszczyzny obłe, do góry prosto wzniesione*, $1\frac{1}{2}$ razy od szypulek dłuższe. Kwiaty drobne, żółte. Wys. 1—3'. Po polach lub koło dróg, wszędzie pospolity. Maj—Wrzesień. ☉

c. Łuszczyzny obłe; nasiona równowązkie, wydłużone; korona żółta.

91. *S. strictissimum* L. sp. 922, W. sztywny. *Foliis oblongo-lanceolatis pilis simplicibus pubescentibus, calycibus denique horizontaliter patentibus, siliquis patulis*. Fl. Crac. n. 77. Wahlenb. Carp. n. 663. Bess. Gal. n. 810. Ej. Volh. p. 27. Herb. Buc. p. 351. Baumg. Trans. n. 1354. Schult. Oestr. n. 2324. Jacq. Austr. t. 194. Koch Ger. p. 53. Rehb. ic. t. 80. f. 4414. Schldl. ic. XII. h. 1. Lam. et DC. Fran. n. 4173. Ledb. Ross. I. p. 177. Willd. sp. III. p. 506.

Łodyga dosyć sztywna, gałęzista, mocno ulistniona; *liście podłużnie lancetowate, całkowite, ząbkowane, włosami pojedynczemi miękkimi omszone*; kielich zupełnie poziomo odstający; płatki prawie 2razy od kielicha dłuższe; *łuszczyzny obłe, trochę odstające*. Kwiaty dosyć duże, żółte. Wys. 2—6'. Po krzakach nad potokami, na Pieninach i Liptowie koło Hradku. Czerwiec, Lipiec. ♀

d. Łuszczyzny obłe, nasiona niekresowane; korona biała.

92. *S. Thalianum* Gay in ann. sc. nat. avril 1826, W. Thal'a. *Foliis oblongo-lanceolatis obtusiusculis remote denticulatis pilis bitrifurcatis pubescentibus, siliquis in pedicello patente adscendentibus*. Fl. Crac. n. 78. Herb. Buc. p. 352. Koch Ger. p. 53. Schldl. ic. IX. h. 1—2. Gaud. Helv. IV. p. 348. Ledb. Ross. I. p. 184. Ej. Alt. III. p. 139. *Arabis Thaliana* L. sp. 929. Wahlenb. Carp. n. 673. Bess. Gal. n. 818. Ej. Volh. p. 27. Waga Pol. n. 700. Baumg. Trans.

n. 1381. Host. Austr. II. p. 171. Sturm h. 11. Lam. et DC. Fran. n. 4184. Engl. bot. t. 901. Fl. Dan. t. 1106. M. B. Cauc. II. p. 125. supp. p. 447. DC. prodr. I. p. 144. Conringia Thaliana Rchb. ic. t. 60. f. 4380.

Łodyga niekiedy mocno gałęzista; liście podłużno-lancetowate, całkowite, tępe, nieznacznie ząbkowane, włosami 2—3 widlastymi pokryte, dolne różyczkowato roztoczone, i w ogonek zwężone; kielichy wzniesione; łuszczyzny równowazkie podnoszące się, na szypułkach bardzo cienkich i prawie poziomo odstających osadzone. Kwiaty dosyć drobne, białe. Wys. $\frac{1}{4}$ —1'. Po polach i ugorach piaszczystych, wszędzie dosyć pospolity. Kwiecień, Maj, Jesień. ☉

34. Alliaria Adans fam. 2. p. 418. Czosnaczek Syr.

Liście sercowate; kielich do góry wzniesiony, od dołu równy; łuszczyzny tępo 4kątne, sztyłkowate, o nerwie środkowym cokolwiek wystającym, bocznych zaś zupełnie niewyraźnych; nasiona w każdej komorze 1rzędowe, prawie obłe, o liścieniach przyległych.

93. A. officinalis Andrzej. in DC. syst. II. p. 489, C. pospolity. *Foliis cordatis crenatis petiolatis, siliquis pedunculo multoties longioribus*. Fl. Crac. n. 79. Waga Pol. n. 709. Rchb. exc. n. 4379. Ej. ic. t. 60. f. 4379. Schldl. ic. I. h. 6. Host. Austr. II. p. 275. M. B. Cauc. supp. p. 445. DC. prodr. I. p. 196. Sisymbrium Alliaria Scop. Carn. n. 825. Herb. Buc. p. 351. Baumg. Trans. n. 1353. Koch Ger. p. 53. Ledb. Ross. I. p. 182. Erysimum Alliaria L. sp. 922. Wahlenb. Carp. n. 666. Bess. Gal. n. 813. Ej. Volh. p. 27. Fl. Dan. t. 935. Engl. bot. t. 796. Svensk bot. t. 208. M. B. Cauc. II. p. 116. Hesperis Alliaria Lam. et DC. Fran. n. 4125. Syr. ziel. str. 707.

Łodyga wzniesiona, od góry gałęzista; liście ogonkiem opatrzone, dolne nerkowate, grubo wykrawano-karbowane, górne sercowato-jajowate, ostro ząbkowane; łuszczyzny odstające, od swych szypulek grubych i prawie poziomo odstających kilka razy dłuższe. Kwiaty duże, białe. Wys. 1—3'. Cała roślina woni czosnkowej. Po krzakach lub koło płotów, na Bieskidach, Pieninach, Podhalu, Spiżu i Liptowie, często się trafia. Maj, Czerwiec. ☉

35. Erysimum L. gen. 814. Pszonak.

Liście równowazko-lancetowate, ząbkowane; kielich stulony; łuszczyzny równowazkie, 4kątne albo spłaszczone 4kątne, o znamieniu tępym, całkowitym albo wykrojonym, a łupinkach 1nerwowych; nasiona w każdej komorze 1rzędowe, o liścieniach płaskich na sobie leżących.

a. Szypułki kwiatowe 2—3razy od kielicha dłuższe.

94. *E. Cheiranthoides* L. sp. 923, P. drobno-kwiatowy. *Foliis oblongo-lanceolatis repando-denticulatis dentatisve scabriusculis, pedicellis calyce duplo triplove longioribus dimidiam siliquam subaequantibus, siliquis quadrangularibus subglabris.* Fl. Crac. n. 80. Wahlenb. Carp. n. 667. Ej. Lapp. n. 332. Bess. Gal. n. 814. Ej. Volh. p. 27. Herb. Buc. p. 353. Waga Pol. n. 710. Baumg. Trans. n. 1364. Jacq. Austr. t. 23. Koch Ger. p. 54. Rechb. ic. t. 63. f. 4383. Schldl. ic. VI. h. 10—11. Lam. et DC. Fran. n. 4142. Engl. bot. t. 942. Fl. Dan. 923. Ledb. Ross. I. p. 189. Turcz. Baic. Dah. n. 157. DC. prodr. I. p. 198. *E. cheiranthifolium* Gilib. Lith. n. 168.

Łodyga wzniesiona, gałęzista; liście podłużnie-lancetowate, odlegle ząbkowane, włosami symetrycznie 3dzielniemi pokryte i nieco szorstkie; szypułki od łuszczyń prawie o połowę krótsze, a od kielicha znów 2—3 razy dłuższe: same zaś łuszczyzny 4kątne, prawie nagie, odstające, wzniesione. Kwiaty ciemno-żółte, mniejsze jak w następ. gat. Wys. 1—2'. Po polach, wszędzie bardzo pospolicie. Czerwiec, Lipiec. ☉

b. Szypułki kwiatowe tak jak kielich długie.

95. *E. strictum* Gärtn. Fl. Wett. n. 836. P. wyprężony. *Foliis oblongo-lanceolatis repando-denticulatis scabriusculis, pedicellis calycem subaequantibus, siliquis quadrangularibus pubescentis concoloribus.* Fl. Crac. n. 81. Herb. Buc. p. 353. Wimm. Schl. p. 521. Lorek Pruss. t. 159. f. 853. Koch Ger. p. 55. Ledb. Ross. I. p. 189. *E. hieracifolium* L. sp. 923. Bess. Gal. n. 816. Schult. Oestr. n. 2240. Rechb. ic. t. 64. f. 4388. Ej. crit. t. 12. f. 24—26. Schldl. ic. XII. h. 2—3. Lam. et DC. Fran. n. 4143. Fl. Dan. t. 923. Willd. sp. III. p. 511. *E. virgatum* DC. syst. II. p. 496.

Łodyga prosto wzniesiona, sztywna, najczęściej pojedyncza; liście podłużnie-lancetowate, odlegle ząbkowane, włoskami delikatnemi, symetrycznie 3dzielniemi pokryte i nieco szorstkie; dolne tępe, krótko-sztyletowane i w ogonek zwężone, górne zaś bezogonkowe i krótko kończyste; szypułki kwiatowe kielichom prawie równe; blaszki płatków w koronie przewrotnie-jajowato-klinowate; łuszczyzny 4kątne, z boków nieco ściśnione, równobarwne, omszone, i na krótkich szypułkach osadzone. Kwiaty cytrynowo-żółte. Wys. 1—3'. Po gruzach lub po starych murach, na Bieskidach często się trafia. Czerwiec, Lipiec. ☉

96. *E. suffruticosum* Sprng. novi prov. hort. aca. Hal. et Berol. p. 17, P. podkrzewny. *Foliis oblongo-lanceolatis integris scabriusculis, pedicellis calycem aequantibus fructiferis siliqua multoties brevioribus, siliquis quadrangularibus incanis angulis virenti-*

bus. Koch Ger. p. 58. Rehb. Ger. exc. p. 685. et ic. t. 66. f. 4391. DC. syst. II. p. 494. *E. virgatum* Lej. Spa II. p. 91. (non Roth) *Cheiranthus helveticus* Jacq. hort. Vindb. III. t. 9. (nec Willd.) Wahlenb. Carp. n. 669.

Łodyga od dołu prędko twardniejąca i drzewiejąca, mimo że roślina 2letnia, zresztą gałęzista, o gałązkach prosto wzniesionych; *liście podłużno-lancetowate*, krótko-szytletowato-kończyste, *cało-brzegie*, nieco od włosów prawie wszystkich pojedynczych szorstkie; *szypułki kwiatowe kielichowi równe*; *łuszczyny 4kątne*, z boków nieco ściśnione, *siwo-szare*, o *krawędziach zielonych*, i na krótkich szypułkach osadzone. Kwiaty mocno-żółte, duże. Wys. 2—4'. Po rumach i usypach, tylko na wschodnim końcu Tatr, w miejscu zwaném Tokarnią od południo-zachodu. Maj, Czerwiec. ☺

c. Szypułki kwiatowe o połowę od kielicha krótsze.

97. *E. odoratum* Ehrh. Beitr. zur natrk. VII. p. 157, P. pachnący. *Foliis lanceolatis repando-denticulatis vel subsinuato-dentatis scabriusculis, pedicellis calyce dimidio brevioribus, siliquis quadrangularibus incanis angulis glabrioribus virentibus.* Wahlenb. Carp. n. 668. Bess. Gal. n. 815. Ej. Volh. p. 27. Herb. Buc. p. 353. Koch Ger. p. 55. Schldl. ic. VI. h. 10—11. Ledb. Ross. I. p. 192. E. Witmanni Zawadzki en. pl. Gal. p. 194. n. 16 et p. 81. n. 1027. Mały en. pl. Austr. p. 271. n. 8. *E. hieracifolium* Jacq. Austr. t. 73 (non L.) *E. lanceolatum* Rehb. ic. t. 68. f. 4393. β. *E. cheiriflorum* Wallr. sched. p. 367. *E. strictum* DC. syst. II. p. 495. (non Gärtn. Wett.) *Cheiranthus erysimoides* L. sp. II. p. 923.

Korzeń wrzecionowaty, o licznych włóknach, zdrzewiały; łodyga tęga, sztywna, najczęściej pojedyncza; *liście lancetowate*, tylko najniższe i to rzadko podłużnie-lancetowate, *wykrawano-zatokowo-ząbkowane*, jakby kędzierzawe, rzadko i to tylko wyższe odlegle ząbkowane albo całobrzegie, włosami 3dzielnymi równymi pokryte i nieco szorstkie, dolne w ogonek zwężone, tępe, górne zaś bezogonkowe, kończyste; *szypułka kwiatowa od kielicha o połowę krótsza*; blaszka płatków korony okrągława; *łuszczyny 4kątne*, szaro-siwe, po krawędziach nieco ściśnione, nagie i zielone. Kwiaty duże, cytrynowo-żółte i przyjemnie pachnące. Wys. 1—2'. Po skałach wapiennych i ich usypach, na całych Pieninach wszędzie obficie rośnie; toż samo na Spiżu i Liptowie. Maj, Czerwiec i początek Lipca. ☺

3. Plemię. *Brassicaceae* DC. Kapustowe. Liścienie przyległe, okraczające nakielkowe: czyli okraczające się, z kielkiem w ich zagięciu leżącym (o>>>).

36. *Brassica* L. gen. 820. Kapusta.

Kielich prosto wzniesiony albo cokolwiek odstający; *łuszczyny równowazkie albo podłużne*, o łupinkach sklepiistych, 1nerwowych,

a nasionach kulistych, w każdej komorze we 2 rzędy ułożonych; liście na sobie ułożone, rynienkowato sfałdowane i kielek obejmujące.

98. *B. Rapa* L. sp. 931, K. polna. *Foliis radicalibus viridibus glaucis, caulinis inferioribus lyratis, superioribus ovatis amplexicaulibus, racemis sub anthesi fastigiatis, floribus apertis alabastra conferta superantibus.* Fl. Crac. n. 83. DC. prodr. I. p. 214. Var. a) *campestris* Koch Ger. p. 59., *annua, radice exili.* Fl. Crac. l. c. Herb. Buc. p. 355. Heuff. Ban. n. 147. *B. campestris* L. Suec. p. 136. n. 608. Wahlenb. Carp. n. 680. Ej. Lapp. n. 336. Bess. Gal. n. 825. Ej. Volh. p. 27. Waga Pol. n. 716. Baumg. Trans. n. 1360. Schult. Oestr. n. 2276. Engl. bot. t. 2234. Fl. Dan. t. 550. Willd. sp. III. p. 546. Turcz. Baic. Dah. n. 174. M. B. Cauc. II. p. 127. *B. campestris* L. α . *annua* Rehb. ic. t. 92. f. 4434.

Liście najmłodsze bez powłoczki modrawej, pojedynczemi włosami pokryte, dolne lirowate, górne modrawe, podługne albo jajowate, w podstawie głęboko sercowate, łodygę obejmujące; grona w czasie kwitnienia płaskie, z kwiatkami otwartymi po nad inne jeszcze zamknięte występującymi; kielich ostatecznie poziomo odstający; pręciki dłuższe prosto wzniesione, krótsze zaś odstającopodnoszące się. Kwiaty żółte. Wys. 1—2'. Po polach, na Bieskidach, Podhalu, Spizu, Liptowie i Orawie, tu i owdzie się trafia. Maj lub Sierpień. ☉ lub ☼

37. *Sinapis* L. gen. 821. Gorczyca.

Kielich mocno odstający; łuszczyzny równowazkie albo podługne, w przecięciu poprzeczném okrągławe, w mały 4 kątny albo w większy ale spłaszczone dziób zwężone, o łupinkach sklepiastych 3 lub 5 nerwowych; nasiona kuliste w każdej przegrodzie 1 rzędowe.

99. *S. arvensis* L. sp. 933, G. polna albo Ognicha lub Brzaskiew. *Foliis ovatis inaequaliter dentatis, inferioribus basi auriculatis, siliquis cylindricis, valvulis trinerviis, rostro siliquam aequante vel breviora ancipiti.* Fl. Crac. n. 84. Wahlenb. Carp. n. 681. Bess. Gal. n. 827. Ej. Volh. p. 28. Herb. Buc. p. 355. Waga Pol. n. 712. Koch Ger. p. 60. Rehb. ic. t. 86. f. 4425. Schldl. ic. V. h. 2. Host Austr. II. p. 283. Baumg. Trans. n. 1356. Lam. et DC. Franç. n. 4111. Engl. bot. t. 1748. Fl. Dan. t. 753. Ledb. Ross. I. p. 218. M. B. Cauc. II. p. 128. DC. prodr. I. p. 219. Var. b) *campestris* Fl. Crac. l. c., *foliis obovatis glabris, siliquis tetragonis, rostro subulato quartam siliquae pollicaris partem metiente.* *S. campestris* Bess. Gal. n. 828.

Łodyga wzniesiona, obła, gładka, od góry najczęściej gałęzista i szczytkowata; liście jajowate, nierówno-ząbkowane, mniej lub

więcej włosami szczecinowatemi pokryte, dolne prawie lirowate; kielich poziomo odstający; łuszczyzny wielokątne, z dziobem obojętnym długości łuszczyzny albo nieco od niej krótszym, a łupinkami 3nerwowemi, nagiem i włosami krótkimi szczecinowatemi pokrytemi. Kwiaty żywo-żółte, to jest korony żółte a kielichy zielono-żółte. Wys. 1—2'. Od *Raphanistrum Lampsana* różni się kielichem otwartym i mocno żółtą barwą korony. Po polach wszędzie pospolita. Odmiana zaś: b) *campestris*, o liściach przewrotnie jajowatych gładkich, łuszczynach 4kątnych, z dziobem sztylowatym znacznie krótszym, trafia się tu i owdzie na Bieskidach. Czerwiec, Lipiec. ☉

2. Podrodzina. *Latisepatae* Bois. Szeroko-przegrodowe. Łuszczyнки 2łupinkowe, pękające, o przegrodzie takiejże samej szerokości, tylko w łuszczynkach bardzo wydętych nieco węższej.

4. Plemię. *Alyssineae* D C. Opoczyłkowe. Liścienie doległe, przykielkowe: czyli że kielik brzegów liścieni płaskich dotykający (o =).

38. *Alyssum* L. gen. 805. Opoczylec albo Sadliczka.

Kielich wzniesiony, pod spodem równy; pręciki przy nasadzie zębami skrzydełkowatemi albo szczecinkowatemi opatrzone; łuszczyнки prawie kuliste lub od grzbietu mniej więcej ściśnione, pękające i przegrodami tak szerokimi jak same łuszczyнки opatrzone; nasion 2 albo 4 w każdej komorze.

a. Pręciki przy podstawie od wewnątrz tępemi ząbkami opatrzone; komory łuszczyn 2—4nasionowe.

100. *A. petraeum* Ard. animadv. bot. sp. alter. p. 30. t. 14, O. skalny. *Caule herbaceo ramoso, foliis inferioribus oblongo-obovatis in petiolum attenuatis caulinis lanceolatis, racemis paniculatis fructiferis elongatis, lamina petalorum semibifida*. Koch Ger. p. 63. Schldl. ic. XII. h. 2—3. Maly Austr. p. 274. *A. gemonense* L. mant. p. 92. Host Austr. II. p. 246. Rehb. ic. t. 21. f. 4281. b. *A. edentulum* W. et Kit. Hung. t. 92 (icon. mala). Host Austr. I. c. Heuff. Banat. n. 155. Rehb. ic. I c. Sturm h. 48.

Lodyga zielna, wzniesiona, gałęzista, albo pojedyncza; liście dolne podłużno-przewrotnie-jajowate, w ogonek zwężone, zatokowo-ząbkowane, jakby lirowate, lodygowe lancetowate, bezogonkowe; kwiatostan grono wiechowate, owocowy zaś wydłużony; *blaszka płatków od połowy 2szczepna; łuszczyнки* nagie, szeroko-eliptyczne, w środku wydęte, po brzegach zaś spłaszczone, o komorach 2nasionowych. Kwiaty mocno żółte. Wys. 6—10". Po skałach, pod zamkiem Orawskim. Maj, Czerwiec. ☉

101. *A. medium* Host Austr. II. p. 244, O. pośredni. *Cauliculis fruticulosus, caulibus annuis simplicibus ramosisque, foliis*

caudiculorum oblongis in petiolum attenuatis, racemis fructiferis elongatis, petalis laeviter emarginatis, siliculis ovalibus, loculis quadriovulatis. Herb. Buc. p. 356. Maly Austr. p. 274. Koch Ger. p. 63. *A. gemonense* Wulf. in Jacq. coll. II. p. 159. et pl. rar. III. t. 503. Baumg. Trans. n. 1307. Sturm h. 66.

Lodygi krzewiaste, od dołu zdrzewiałe, grubości prawie małego palca, łodyżki zaś z nich wyrastające roczne, pojedyncze albo gałęziste; liście podługne, w ogonek zwężone, całobrzegie, bardzo miętko kutnerowate; kwiatostron grono, owocowy zaś wydłużony; płatki korony lekko wykrojone; łuszczyнки nagie, owalne albo okrągławe, w środku wydęte, po brzegach spłaszczone, o komorach 4nasionowych. Kwiaty żywo-żółte. Wys. 6—8''. Po skałach, na całych Pieninach i koło zamku Czorszyńskiego, prawie wszędzie się trafia i to w obfitości, Maj, Czerwiec. 7, 8

102. *A. saxatile* L. sp. 908, O. Koszyk złoty. *Caudiculis fruticulosus, caulibus annuis apice racemoso-ramosis, foliis caudiculorum oblongis in petiolum attenuatis, racemis paniculatis fructiferis abbreviatis, petalis lato-emarginatis, siliculis ovalibus obovatis, loculis biovulatis.* Bess. Volh. p. 26 et 71. Herb. Buc. p. 357. Heuff. Ban. n. 156. Schult. Oestr. n. 2209. Koch Ger. p. 63. Rechb. ic. t. 21. f. 4280. Ej. crit. III. t. 232. f. 384. Schldl. ic. XVII. h. 3—4. Sturm h. 66. *A. gemonense* Bess. Gal. n. 787. *Aurinia saxatilis* Desv. Ledb. Ross. I. p. 136.

Lodyga od dołu podkrzewiasta, to jest nawpół zdrzewiała; łodyżki roczne, w wierzchołku groniasto rozgałęzione; liście podługne, w ogonek zwężone, miętko-kutnerowate; kwiatostron grono wiechowate, owocowy znacznie zmniejszony czyli skrócony; płatki korony szeroko wykrojone; łuszczyнки nagie, owalne albo przewrotnie jajowate, płaskie, w środku nieco wypukłe, o komorach 2nasionowych. Kwiaty złoto-żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po skałach wapiennych, na Orawie. Kwiecień, Maj. 7, 8

b. Pręciki dłuższe ząbkami opatrzone albo bez ząbkowe; komory 2nasionowe.

103. *A. montanum* L. sp. 907, O. górski. *Caulibus herbaceis denique basi suffruticosis, foliis lanceolatis inferioribus obovatis, racemis solitariis fructiferis elongatis, petalis obtusis retusisve, calyce denique deciduo, siliculis ovalibus incanis.* Bess. Volh. p. 26. Waga Pol. n. 679. Jundz. Litw. p. 259. Lorek. Pruss. t. 155. f. 827 (icon. fruct. malum). Koch Ger. p. 64. Rechb. ic. t. 19. f. 4274. Schldl. ic. X. h. 11—12. Sturm h. 66. Jacq. Austr. t. 37. Heuff. Ban. n. 159. Lam. et DC. Franç. n. 4220. Ledb. Ross. I. p. 138. DC. prodr. I. p. 162. *Adyseton montanum* Scop. Carn. n. 803. Bess. Gal. n. 785.

Łodyżki zielne, ścielące się albo podnoszące, później nieco od dołu drzewiejące; liście szare, lancetowate, dolne przewrotnie jajowate; *kwiatostan* grono *wierzchołkowe samotne*, owocowy zaś wydłużający się; *kielich* przy dojrzewaniu owoców odpadający; płatki tępe, wykrojone; pręciki dłuższe skrzydełkowate, krótsze zaś przy podstawie skrzydełkowatemi przydatkami opatrzone; *łuszczyнки* podłużne albo okrągławe, *włosami* gwiazdkowatemi, *szaremi* i przytulonemi *pokryte*. Kwiaty złoto-żółte. Wys. $\frac{1}{3}$ — $\frac{3}{4}$ '. Po skałach lub suchych wzgórzach, na Orawie i Spiżu za Kiezmarkiem na górze Drewnik zwanój. Maj, Czerwiec. 4

104. *A. calycinum* L. sp. 908, O. kielichowy. *Caulibus herbaceis, foliis lanceolatis basi attenuatis, racemis terminalibus, calyce persistente, filamentis longioribus edentulis brevioribus utrinque dente setaceo fultis*. Fl. Crac. n. 86. Wahlenb. Carp. n. 644. Herb. Buc. p. 357. Waga Pol. n. 678. Koch Ger. p. 65. Rechb. ic. t. 18. f. 4269. Schldl. ic. III. h. 2. Jacq. Austr. t. 338. Fl. Dan. t. 1704. Lam. et DC. Fran. n. 4221. DC. prodr. I. p. 163. *A. campestre* M. B. Cauc. II. p. 105. Bess. Volh. p. 27 et 71. Adyseton *calycinum* Scop. Carn. II. p. 13. Bess. Gal. n. 784. Baumg. Trans. n. 1314. *Psilonema calycinum* Ledb. Ross. I. p. 137.

Łodygi zielne; *kielich* trwały, przy dojrzewaniu owoców obecny; pręciki dłuższe bez żadnych przydatków, krótsze zaś po obu stronach ząbkciem szczecinkowatym opatrzone; a zresztą jak w pop. gat. Kwiaty blado-żółte, po okwitnieniu bielejące. Wys. $\frac{1}{2}$ —1. Po polach, wzgórzach i miejscach piaszczystych wszędzie pospolity. Czerwiec—Wrzesień. ☉

39. *Berteroa* DC. syst. II. p. 286. Pyleniec.

Działki kielicha prosto wzniesione; płatki głęboko wcięte; pręciki krótsze ząbkciem tępym od dołu opatrzone; łuszczyнки eliptyczne, długą szyjką uwieńczone, później nieco wydęte, o komorach 5—6 nasionowych.

105. *B. incana* DC. syst. II. p. 291, P. pospolity. *Foliis lanceolatis incanis, petalis bifidis, siliculis ellipticis convexo-compressis pubescentibus*. Fl. Crac. n. 87. Herb. Buc. p. 358. Bess. Volh. p. 103. Waga Pol. n. 680. Rechb. ic. t. 22. f. 4284. Ledb. Ross. I. p. 135. Ej. Alt. III. p. 47. DC. prodr. I. p. 158. *Alyssum incanum* L. sp. 908. Bess. Gal. n. 786. Wahlenb. carp. n. 643. Baumg. Trans. n. 1306. Schult. Oestr. n. 2212. Fl. Dan. t. 1461. Svensk bot. t. 675. Lam. et DC. Fran. n. 4221. M. B. Cauc. II. p. 104. *Farsetia incana* R. Br. h. kev. ed. 2. II. p. 97. Koch Ger. p. 65. Schldl. ic. IV. h. 9.

Lodyga zielna, prosto wzniesiona, tak jak liście i łuszczyнки włosami gwiazdkowatemi, siwemi pokryta; liście lancetowate; kwiaty na szypułkach w liczne gronka ułożone; kielich o połowę od korony krótszy; płatki głęboko rozszczepane; łuszczyнки eliptyczne, płasko-sklepiste. Kwiaty białe. Wys. 1—1½'. Koło dróg, pól i w miejscach suchych, na Bieskidach, Podhalu i Spiżu pospolity. Czerwiec—Wrzesień. ☺

40. *Lunaria* L. gen. 809. Miesięcznica albo Poczdal.

Kielich ubarwiony, wzniesiony; korona rozwarta; pręciki przy nasadzie bezzębne; łuszczyнки wielkie, eliptyczne, płaskie i na szypułce nitkowatęj wiszące; nasiona na swym sznureczku nasiennym dość długim, z przegrody wyrastającym umieszczone.

106. *L. rediviva* L. sp. 911, M. Poczdal. *Foliis petiolatis profunde cordatis mucronato-dentatis, siliculis oblongis utrinque attenuatis acutis*. Wahlenb. Carp. n. 648. Bess. Gal. n. 793. Ej. Volh. p. 26. Herb. Buc. p. 388. Baumg. Trans. n. 1339. Host. Austr. II. p. 251. Wimm. Schl. p. 516. Koch Ger. p. 66. Rehb. ic. t. 23. f. 4290. Schldl. ic. XII. h. 1. Lam. et DC. Fran. n. 4207. Fl. Dan. t. 2241. Svensk bot. t. 476. Ledb. Ross. I. p. 133. Willd. sp. III. p. 476. *Viola lunaris* Syr. ziel. str. 1454.

Lodyga prosto wzniesiona; liście głęboko sercowate, po brzegach nierówno ząbkowane, ogonkiem opatrzone; łuszczyнки wielkie, płaskie eliptyczno-lancetowate, po obu końcach zwężone i ostrokończyste o nasionach nerkowatych, 2razy szerszych jak dłuższych. Kwiaty lilowe. Wys. 1—3'. Po lasach liściastych wilgotnych, na Pieninach od drogi z Krościenka ku przewozowi lub za zameczkiem św. Kunegundy (obficie), na Spiżu koło Magóry Spiskiej, na Liptowie nad Czarnym Wagiem, w Tatrach w dolinie Kościeliskiej i między Osobitą a Redykalnem, na Bieskidach koło Babięj Góry i Krynicy, i w bardzo w. i. m. Maj—Lipiec. 74

41. *Petrocallis* R. Br. h. kew. ed 2. IV. p. 93. Zanakciczka.

Kielich wzniesiony; płatki całkowite, pręciki przy podstawie bezzębne; łuszczyнки eliptyczne, od grzbietu przyplaszczone, o łupinkach dosyć wypukłych, a komorach 2nasionowych; sznureczek nasienny z końca przegrody wychodzący, zupełnie z nią zrosły i dopiero nasionko dzierżący.

107. *P. pyrenaica* R. Br. l. c., Z. pyrenejska. *Foliis caespitosis cuneatis 3—5fidis, scapo nudo paucifloro*. Koch Ger. p. 66. Rehb. ic. t. 16. f. 4256. Schldl. ic. XVI. h. 7—8. Sturm. h. 65. Duby Gall. p. 35. *Draba pyrenaica* L. sp. 896. Wahlenb. Carp. n.

634. Jacq. Austr. t. 228. All. Ped. n. 894. t. 8. f. 1. Lam. et DC. Franç. n. 4227. Willd. sp. III. p. 428.

Korzeń ponad ziemią rozgałęziony; liście liczne, darnisto rozłożone, klinowate, 3—5wębne lub szczepne; głąbik bezlistny, skąpokwiatowy, o kwiatach w baldaszko-gron ułożonych, różowych albo lilowych. Wys. 1". Po szczelinach skał i kamieni, na wschodnim końcu Tatr w krainie hał, w miejscach zwanych Czerwone lub powyżej Żelaznych Wrót. Czerwiec, Lipiec. 4

42. Draba L. gen. 800. Głódek.

Kielich wzniesiony; płatki całkowite albo wykrojone; pręciki przy podstawie bezzębne; łuszczyнки płaskie albo cokolwiek sklepiaste, jajowo-podłużne albo eliptyczne, o komorach wielonasionowych, a sznureczkach nasiennych wolnych.

108. *D. aizoides* L. mant. p. 91, G. Mrzyglód. *Foliis rigidis linearibus acutiusculis glabris setis rigidis pectinato-ciliatis, scapo aphylo, petalis calyce duplo longioribus, staminibus longitudinae corollae*. Wahlenb. Carp. n. 632. Bess. Gal. n. 790. Towns. Hung. p. 353. Jacq. Austr. t. 192. Schldl. ic. XI. h. 7. Sturm h. 60. Lam. et DC. Franç. n. 4225. Engl. bot. t. 1271. Willd. sp. III. p. 424. *D. aiz. α. alpina*. Koch Ger. p. 67. *D. aiz. β. vulgaris* Rchb. ic. t. 15. f. 4254.

Korzeń wielogłowy, liśćmi przeszłorocznymi pokryty; liście różyczkowato roztoczone, darniste, równowazkie, tegie, nagie, kończyste, po brzegach sztywnymi włosami grzebieniasto ułożonemi opatrzone; głąbik bezlistny, o kwiatach w baldaszkogron ułożonych; płatki korony 2razy od kielicha dłuższe, a pręcikom równe; łuszczyнки szybką równą ich poprzecznój średnicy opatrzone. Kwiaty duże, żółte. Wys. 1—3". Łuszczyнки 3''' długie. Po skałach wapiennych i murawnikach, w krainie hał na całych Tatrach, jak np. koło Trzystaru, Szerokiéj, Faixowéj, Żelaznych Wrót, na Muraniu, Giewoncie, na Rzędach obok Tomanowéj, na Chocz w Holach Liptowskich i w w. i. m. Maj, Czerwiec. 4

109. *D. tomentosa* Wahlenb. Helv. p. 123, n. 672. t. 3. G. kutnerowaty. *Foliis caudiculatorum mollioribus ellipticis pube stellulata tomentosis postice ciliatis, scapo subbifolio pedicellisque pilis stellatis pubescentibus, petalis calyce triplo longioribus*. Wahlenb. Carp. n. 635. Koch Ger. p. 67. Rchb. crit. VIII. f. 1011—14 et ic. t. 13. f. 4242. Schldl. ic. XII. h. 2—3. Sturm h. 60. Duby Gall. p. 36. DC. syst. II. p. 346. Ej. prodr. I. p. 169.

Korzeń drzewiasty, wielogłowy; liście korzeniowe podłużne, wiełkie, różyczkowato roztoczone, łodygowych zaś 1—2, w podstawie zwężonych, a wszystkie wraz z łodygą od włosków gwiazdkowatych

kutnerowate; płatki 3razy od kielicha dłuższe; *łuszczyнки* włoskami pojedynczemi omszone; o *bardzo krótkich szyjkach*. Kwiaty duże, białe. Wys. 1". Po skałach, usypach i murawnikach, tylko na wschodnim końcu Tatr w krainie hał, jak np. na Głupim Wiérchu, Szerokiej, Trzysztarze. Lipiec. 74

110. *D. nemoralis* Ehrh. beitr. zur naturk. VII. p. 154, G. gajowy. *Caule folioso, foliis inferioris late ovatis hirsutis caulinis oblongis dentatis, pedunculis fructiferis elongatis patentissimis, petalis minimis cordatis*. Fl. Crac. n. 89. Wahlb. Carp. n. 636. Bess. Gal. n. 792. Ej. Volh. p. 26. Herb. Buc. p. 359. Baumg. Trans. n. 1302. Schult. Oestr. n. 2208. Rechb. Ger. n. 4236. Ej. ic. t. 12. f. 4236. Sturm h. 60. Duby Gall. p. 36. Svensk bot. t. 767. M. B. Cauc. II. p. 95. supp. p. 429. Willd. sp. III. p. 429. *D. nemorosa* L. β . *hebecarpa* Ledb. Ross. I. p. 154. Rechb. Ger. p. 665. *D. lutea* Bess. Volh. p. 71. Ledb. Alt. III. p. 83. *D. muralis* M. B. supp. p. 428 sec Ledb. fl. Ross.

Lodyga pojedyncza albo gałęzista *ulistniona*; liście bezogonkowe, włosami widlastemi szorstko omszone, *dolne szeroko-jajowate, lodygowe zaś podłużne, ząbkowane*; kwiaty w baldaszkogron ułożone; szypułki owocowe wydłużone, mocno odstające; płatki drobne, sercowate; łuszczyнки prawie bezszyjkowe. Kwiaty drobne, żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ ". Po wzgórzach i starych murach, na Liptowie koło Hradku, na Spiżu koło Kiezmarku, na Podhalu koło Rogoźnika i w w. i. m. Maj, Czerwiec. ☉

43. *Erophila* DC. syst. II. p. 356. Wiosnówka.

Kielich wzniesiony; płatki do połowy rozszczepane; pręciki bezzębne; łuszczyнки owalne albo podłużne, płaskie, o komorach liczno nasionowych.

111. *E. verna* L. Mey. eleu. pl. Boruss. p., W. pospolita. *Scapis aphyllis, foliis radicalibus lanceolatis, siliculis lanceolatis oblongisve*. Fl. Crac. n. 90. *E. vulgaris* DC. syst. II. p. 356. Ej. prodr. I. p. 172. Waga Pol. n. 681. Host. Austr. II. p. 236. *E. vulg. et americana* DC. l. c. *E. Krockeri* Bess. Volh. p. 82. *Draba verna* L. sp. 896. Wahlb. Carp. n. 633. Bess. Gal. n. 791. Ej. Volh. p. 26. Herb. Buc. p. 359. Baumg. Trans. n. 1300. Koch Ger. p. 70. Schldl. ic. IV. h. 9. Lam. et DC. Franç. n. 4228. Engl. bot. t. 586. Svensk bot. t. 298. Fl. Dan. t. 983. Ledb. Ross. I. p. 155. M. B. Cauc. II. p. 94. supp. p. 428. *D. verna*, *D. Krockeri* et *prae-cox* Rechb. ic. t. 12. f. 4233—34.

Liście na ziemi różyczkowato roztoczone, lancetowato-łopatkowate, całobrzegie albo ząbkowane; lodyżka bezlistna, na wierzchołku grono kwiatów dzierżąca; płatki rozszczepane, 2razy od kielicha

dłuższe; łuszczyнки podłużnie-jajowate; szypułki owocowe odstająco-wzniesione. Kwiaty białe. Wys. 2—4''. Po polach lub ugorach wszędzie pospolita. Kwiecień, Maj. ☉

44. Cochlearia L. gen. 803. Warzucha.

Kielich odstający; płatki całobrzegie; pręciki bezzębne; łuszczyнки bardzo wydęte albo prawie kuliste, nerwem wydatnym opatrzone albo beznerwowe, o szyjkach trwałych, przy przegrodzie zostawających.

112. *C. officinalis* L. sp. 903, W. lekarska. *Foliis radicalibus petiolatis lato-ovatis subcordatis, caulinis ovatis dentatis, superioribus basi profunde cordata amplexicaulibus*. Wahlenb. Carp. n. 645. Ej. Lapp. n. 321. Jundz. Litw. p. 262. Lorek Pruss. t. 154. f. 821. Koch Ger. p. 71. Rchb. ic. t. 16. f. 4260. Heuff. Ban. n. 173. Lam. et DC. Fran. n. 4233. Engl. bot. t. 551. Fl. Dan. t. 135. Ledb. Ross. I. p. 157. DC. prodr. I. p. 173. *C. groenlandica* Herb. sel. pl. Gal. p. 16. n. 42.

Liście korzeniowe długo-ogonkowe, szeroko-jajowate, niewyraźnie sercowate, środkowe jajowate ząbkowane, najwyższe zaś głęboko sercowate, łodygę obejmujące; łodyga od góry gałęzista, łuszczyнки o łupinkach 1nerwych, a nasionach delikatnie chropowatych. Kwiaty białe. Wys. 4—8''. Po usypach i trawnikach między kamieniami, koło potoków lub śniegów na najwyższych dolinach (5400—6000') Tatrzańskich w bardzo wielu miejscach, np. powyżej Morskiego Oka lub trzeciego stawu w dolinie Pięciostawiarzkiej, pod Lodową Turnią w dolinie Kołowej i Kolbachów, w dolinie Podrówienne, w dolinie Felki nad wodospadem w tak zwanym Ogrodzie (bardzo obficie) i dalej ku Jezioru Długiemu. Czerwiec, Lipiec. ☉

113. *C. saxatilis* Lam. dict. II. p. 165, W. skalna. *Foliis radicalibus in petiolum attenuatis oblongis obtusis, caulinis lineariblongis, filamentis longioribus medio rectangulo fractis*. Koch Ger. p. 438. Schldl. ic. XVII. h. 3—4. Heuff. Ban. n. 176. Duby Gall. p. 37. *Myagrum saxatile* L. sp. 894. Wahlenb. Carp. n. 631. Jacq. Austr. t. 128. Willd. sp. III. p. 409. Lam. et DC. Fran. n. 4270. Kerner *saxatilis* Rchb. ic. t. 17. f. 4264. *Alyssum alpinum* Scop. Carn. II. p. 9. *A. myagroides* All. Ped. I. p. 211. *Camelina saxatilis* Pers. syn. II. p. 191.

Liście korzeniowe w ogonek zwężone, podłużne, tępe, całobrzegie albo ząbkowane, od włosków przytulonych nieco szorstkawe, liście łodygowe równoważko-podłużne i całobrzegie, łodyga pojedyncza, od góry nieco rozgałęziona; grona bez przykwiatków; pręciki dłuższe w środku pod kątem prostym zagięte; łuszczyнки o lu-

pinkach przy podstawie Inerwowych, a nasionach gładkich. Kwiaty białe. Wys. 3—8'. Po skałach wapiennych, w całych Tatrach i Piecinach dosyć pospolita, a wszędzie obficie. Czerwiec, Lipiec. 74

114. *C. Armoracia* L. sp. 904, W. Chrzan. *Foliis radicalibus petiolatis ovato-oblongis cordatisve, caulinis pectinato-pinnatifidis, supremis linearibus*. Fl. Crac. 91. Bess. Gal. n. 776. Ej. Volh. p. 26. Herb. Buc. p. 360. Waga Pol. n. 682. Koch Ger. p. 439. Rchb. ic. t. 17. f. 4262. Schldl. ic. VII. h. 11—12. Schult. Oestr. n. 2172. Lam. et DC. Fran. n. 4235. Engl. bot. t. 2323. Svensk bot. t. 242. Ledb. Ross. I. p. 157. DC. prodr. I. p. 173. *Armoracia rusticana* Fl. Wett. II. p. 426. Baumg. Trans. n. 1315.

Liście korzeniowe ogonkowe, podługne, sercowate albo jajowato-podługne, karbowane, łodygowe dolne grzebieniasto-pierzastowcinane, wyższe jajowato-lancetowate, karbowano-piłkowane, najwyższe zaś równowazkie, prawie całobrzegie; łodyga od góry gałęzista; łuszczyнки o łupinkach beznerwowych, a nasionach gładkich. Kwiaty białe. Wys. 2—4'. Koło płotów i brzegów rzek, na całych Bieskidach tu i owdzie, często tylko zdziczały. Czerwiec, Lipiec. 74 Dawniej lek. rad. *Armoraciae*.

5. Plemię. *Camelineae* DC. Lniczkowe. Liścienie przyległe nakielkowe; czyli kielek na grzbiecie liścieni płaskich leżący (o ||).

45. *Camelina* Crntz. Austr. I. p. 17. DC. syst. II. p. 514. Lnicznik.

Kielich wzniesiony, płatki rozwarte; pręciki bezzębne; łuszczyнки gruszkowate, o łupinkach przyrostkiem równowazkim szyjkę otaczającym opatrzonych; szyjka po dojrzaniu owocu od przegrody oddzielająca się i przy jednej z łupinek pozostawająca.

115. *C. sativa* Crntz. Austr. I. c., L. siewny. *Foliis caulinis intermediis integerrimis vel denticulatis, siliculis pyriformibus*. Fl. Crac. n. 92. Bess. Gal. n. 788. Ej. Volh. p. 26. Herb. Buc. p. 360. Waga Pol. n. 683. Baumg. Trans. n. 1282. Koch Ger. p. 72. Rchb. ic. t. 24. f. 4292. Schldl. ic. XI. h. 1—2. Ledb. Ross. I. p. 196. DC. prodr. I. p. 201. *Myagrum sativum* L. sp. 894. Wahlenb. Carp. n. 629. Lam. et DC. Fran. n. 4269. Fl. Dan. t. 1038. *Alyssum sativum* Engl. bot. t. 1254. M. B. Cauc. II. p. 105. Variat: b) *microcarpa* Andrzej., *siliculis dimidio minoribus*. *C. microcarpa* Andrzej. apd. Bess. Volh. p. 71. *C. silvestris* Wallr. sched. p. 347.

Łodyga i liście prawie nagie, albo zrzadka włoskami przytulonemi i wielodzielnymi pokryte; liście łodygowe środkowe podługnie-lancetowate, całobrzegie albo ząbkowane, w nasadzie strzałkowate; łuszczyнки gruszkowate. Kwiaty blado-żółte. Wys. 1—2'. Odmiana: b) *microcarpa* Andrzej., ma łuszczyнки mniejsze, a przedłuże-

nie łupinek dłuższe. Po polach między zbożem lub po miejscach nieuprawnych, wraz z swoją odmianą, tu i owdzie na Bieskidach, Podhalu, Spiżu i t. d., ale dosyć pospolicie się trafia. Czerwiec, Lipiec. ☉

3. Podrodzina. *Angustiseptae* Koch. Wązko-przegrodowe. Łuszczynki we dwie łupinki pękające, o przegrodzie od łuszczynki węższej.

6. Plemię. *Thlaspidaeae* DC. Tobółkowe. Liścienie doległe przykielkowe: czyli kielek w brzegu zetknięcia się liścieni umieszczony (o=).

46. *Thlaspi* Dill. Giss. p. 123. t. 6. DC. syst. II. p. 373. Tobółki.

Kielich odstawający; płatki cokolwiek nierówne lub równiej wielkości; pręciki bez żadnych przydatków; łuszczynki z boków ściśnione owalne albo przewrotnie-jajowate, obok szyjki mniej lub więcej wykrojone, pękające i nasiona rozsiewające, o komorach 2-wielonasionowych, a łupinkach łódkowatych, na grzbiecie skrzydełkowatych.

116. *T. arvense* L. sp. 901, *T. polne*. *Foliis caulinis oblongis basi sagittata sessilibus, siliculis suborbiculatis late alatis, seminibus arcuato-rugosis*. Fl. Crac. n. 94. Wahlenb. Carp. n. 639. Bess. Gal. n. 781. Ej. Volh. p. 26. Herb. Buc. p. 361. Baumg. Trans. n. 1323. Host. Austr. II. p. 228. Waga Pol. n. 684. Koch Ger. p. 73. Rehb. ic. t. 5. f. 4181. Schldl. ic. II. h. 8. Lam. et DC. Fran. n. 4250. Engl. bot. t. 1659. Svensk bot. t. 214. Fl. Dan. t. 793. Ledb. Ross. I. p. 162. Turcz. Baic. Dah. n. 141. M. B. Cauc. II. n. 1259. DC. prodr. I. p. 175.

Łodyga od góry gałęzista, liście bezogonkowe, podługne, najczęściej płytko-zatokowo-ząbkowane, gładkie, przy nasadzie strzałkowate; łuszczynki prawie okrągłe, szeroką błonką obwiedzione, w wierzchołku głęboko wykrojone, o komorach wielonasionowych, a nasionach łukowato-pomarszczonych. Kwiaty białe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Ziele woni nieprzyjemnej. Po miejscach uprawnych, wszędzie pospolite. Maj—Wrzesień. ☉

117. *T. alpestre* L. sp. 903, *T. alpejskie*. *Radice multicipite, caudiculis brevibus in caespitem coarctatis, foliis caulinis ovato-cordatis sessilibus, siliculis triangulari-obcordatis, seminibus laevibus*. Wahlenb. Carp. n. 641. Heuff. Ban. n. 183. Koch Ger. p. 73. Rehb. ic. t. 5. f. 4184. Schldl. ic. Sturm h. 65. Lam. et DC. Fran. n. 4255. Engl. bot. t. 81. Willd. sp. III. p. 447. DC. syst. II. p. 380. *T. caerulescens* Prsl. Cech. p. 133.

Korzeń wielogłowy; łodyżki korzeniowe krótkie, darnisto skupione; łodyga pojedyncza; liście korzeniowe przewrotnie-jajowate, w ogonek zwężone, łodygowe jajowato-sercowate, całobrzegie; łodygę obejmujące; łuszczynki trójkątno-przewrotnie-sercowate, błonką

szeroką obwiedzione, o szyjce krótkiej, komorach 4—8 nasionowych, *a nasionach gładkich*. Kwiaty białe; pylniki z początku żółte, później czerwone, wreszcie granatowe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po miejscach kamienistych a trawiastych, w Niżnych Tatrach, w południowym Lipowie. Maj, Czerwiec. 4

47. *Teesdalea* R. Br. Kew. ed. 2. IV. p. 83. Chroszcz.

Kielich o działkach jajowatych, łyżeczkowato wklęsłych; płatki całobrzegie, przewrotnie-jajowate; pręciki przy nasadzie przydatkami do płatków korony podobnemi opatrzone; łuszczyнки z boków ściśnione, w wierzchołku lekko wykrojone, okrągławe albo owalne, o łupinkach łódkowatych, na żeberku środkowem skrzydełkami opatrzonych, a komorach 2nasionowych.

118. *T. nudicaulis* R. Br. l. c., *C. nagołodygowy*. *Foliis lyrato-pinnatifidis, caule subnudo, petalis inaequalibus*. Fl. Crac. n. 95. Koch Ger. p. 75. Rchb. ic. t. 6. f. 4189. Schldl. ic. IV. h. 10. Ledb. Ross. I. p. 199. *T. Iberis* DC. syst. II. p. 392. Ej. prodr. I. p. 178. Waga Pol. n. 686. Bess. Volh. p. 82. *Iberis nudicaulis* L. sp. 907. Schult. Oestr. II. p. 222. Sturm h. 11. Suter Helv. II. p. 61. Engl. bot. t. 327. Fl. Dan. t. 323. *Thlaspi nudicaule* var. α . Lam. et DC. Fran. n. 4248. *Guepinia Iberis* Lam. et DC. Fran. suppl. p. 596.

Liście prawie wszystkie korzeniowe, różyczkowato roztoczone, lirowato-pierzastodzielne; łodyżek kilka, prawie bezlistnych; korona nierówno 4płatkowa, z których 2 zewnętrzne dłuższe. Kwiaty drobne, białe. Wys. 3—6". Po polach piaszczystych, na Bieskidach w okolicach Żywca. Maj. ☉

48. *Biscutella* L. gen. 808. Pleszczotka.

Działki kielicha w podstawie garbate; łuszczyнки z boków ściśnione, płaskie, w podstawie i wierzchołku wykrojone, z ułożenia obok siebie 2ch komór prawie zupełnie okrągłych do okularów podobne; komory 1nasionowe, pękające ale nasion nierozsiewające.

119. *B. laevigata* L. sp. 225, *P. gładkołuszczynekowa*. *Foliis radicalibus oblongis in petiolum attenuatis, caulinis oblongis semiamplexicauli-sessilibus, siliculis laevigatis*. Wahlenb. Carp. n. 647. Wimm. Schl. p. 520. Jacq. Austr. t. 339. Heuff. Ban. n. 186. Koch Ger. p. 76. Rchb. crit. f. 837 et ic. t. 8. f. 4203. Schldl. ic. XI. h. 1—2. Lam. et DC. Fran. n. 4209. Willd. sp. III. p. 474. *B. alpestris* W. et Kit. Hung. III. p. 253. t. 228.

Liście korzeniowe podługne, w ogonek zwężone, ząbkowane albo całobrzegie, łodygowe podługne, w podstawie zaokrąglone, bezogonkowe i wpół łodygę obejmujące, najwyższe zaś równowazkie; łuszczyнки w podstawie i wierzchołku wykrojone, nagie i gład-

kie. Kwiaty żółte. Wys. 1—1½'. Po skałach wapiennych, w Tatrach dosyć pospolita, np. pod i na Giewoncie, Magórze, Jaworzynce, w dolinie Kościeliskiej, Chochołowskiej, Rostoki, koło Murania, Hawrania, Huczawy i w bardzo w. i. m., prócz tego na Hrubój Horze powyżej Hradku na Liptowie. Maj—Lipiec. 74

7. Plemię. *Lepideae* DC. Pieprzycowe. Liścienie przyległe nakielkowe: to jest liścienie na sobie ułożone, z kielkiem na grzbiecie jednego z nich umieszczonym (o ||).

49. *Lepidium* L. gen. 801. Pieprzyca.

Działki kielicha cokolwiek odstawające; płatki równiej wielkości; pręciki bez żadnych przydatków; łuszczyнки z boków ściśnione, okrągławe albo jajowate, o łupinkach łódkowatych, w wierzchołku najczęściej cokolwiek skrzydełkowatych, komorach 1 nasionowych, pękających i nasiona rozsiewających.

120. *L. Draba* L. sp. ed. 1. p. 645, P. łodygę obejmująca. *Foliis oblongis repando-dentatis caulinis sagittato-amplexicaulibus, siliculis cordatis apteris, stylis elongatis*. Herb. Buc. p. 361. Wimm. Schl. p. 524. Koch Ger. p. 77. Schldl. ic. IX. h. 1—2. Sturm h. 68. Ledb. Ross. I. p. 202. M. B. Cauc. n. 1253. Cochlearia *Draba* L. sp. ed. 2. p. 904. Wahlb. Carp. n. 616. Bess. Gal. n. 777. Jacq. Austr. t. 315. Lam. et DC. Fran. n. 4237. Willd. sp. III. p. 451. *Draba ruderalis* Baumg. Trans. n. 1299. *Cardaria Draba* Rehb. ic. t. 9. f. 4211.

Łodyga pojedyncza, prosto wzniesiona; liście podługne, łękowato-ząbkowane, korzeniowe w ogonek zwężone, łodygowe w nasadzie strzałkowate i łodygę obejmujące; kwiaty w baldaszkogron wiechowaty piramidalnie ułożone; *łuszczyнки sercowate, blonką nie-obwiedzione*, o łupinkach wydętych, a *szyjkach długich*. Kwiaty białe. Wys. 1—1½'. Koło dróg i pól, w pobliżu wsi Libicy na Spiżu. Maj, Czerwiec. 74

121. *L. campestre* R. Br. Kew. IV. p. 88, P. polna. *Foliis sagittatis dentatis, siliculis ovatis glanduloso-punctatis a medio lato-alatis emarginatis*. Fl. Crac. n. 96. Herb. Buc. p. 362. Bess. Volb. p. 103. Waga Pol. n. 688. Koch Ger. p. 77. Rehb. ic. t. 9. f. 4214. Schldl. ic. IX. h. 1—2. Ledb. Ross. I. p. 204. DC. prodr. I. p. 204. *Thlaspi campestre* L. sp. 902. Wahlb. Carp. n. 640. Bess. Gal. n. 782. Baumg. Trans. n. 1327. Host. Austr. II. p. 231. Lam. et DC. Fran. n. 4257. Engl. bot. t. 1385. Fl. Dan. t. 1221. M. B. Cauc. II. p. 100.

Łodyga prosto wzniesiona, gęsto ulistniona; liście korzeniowe podługne, w ogonek zwężone, ku nasadzie zatokowo ząbkowane, łodygowe zaś ząbkowane, strzałkowate, i łodygę obejmujące; *łuszc-*

czynki jajowate, od połowy swój długości błonką szeroką obwiezione, w wierzchołku wykrojone, *łuseczkowato-kropkowane*. Kwiaty drobne, białe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po polach, ugorach lub przy drogach, na Bieskidach, Podhalu, Spiżu, Liptowie i Orawie aż do samych stóp Tatrzańskich, wszędzie pospolita. Czerwiec, Lipiec. ☉

122. *L. rudera le* L. sp. 900, P. gruzowa. *Foliis inferioribus pinnatifidis bipinnatisque, superioribus linearibus, floribus apetalis diandris*. Fl. Crac. n. 97. Wahlenb. Carp. n. 637. Herb. Buc. p. 363. Waga Pol. n. 689. Bess. Vollh. p. 26. Baumg. Trans. n. 1320. Host. Austr. II. p. 233. Koch Ger. p. 78. Rechb. ic. t. 10. f. 4215. Schldl. ic. IX. h. 1—2. Engl. bot. t. 1595. Svensk bot. t. 321. Fl. Dan. t. 184. Ledeb. Ross. I. p. I. p. 204. Turcz. Baic. Dah. n. 169. M. B. Cauc. II. p. 98. DC. prodr. I. p. 205. *L. apetalos* Gilib. Lith. n. 164. *L. minus* Syr. ziel. str. 1215. *Thlaspi rudera le* All. Ped. n. 917. Lam et DC. Fran. n. 4246. *Nasturtium rudera le* Scop. Carn. II. n. 801. Bess. Gal. n. 779.

Łodyga gałęzista; *liście dolne* ogonkowe, *pierzaste i podwójnie pierzaste*, o łatkach ząbkowanych, górne bezogonkowe, równowazkie, całobrzegie; kwiaty bezkoronowe, o 2pręcikach; *łuszczyнки odstające, okrągławo-jajowate, tępe*, wąską błonką od góry obwiezione i wykrojone. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Ziele woni nieprzyjemnej. Koło murów i mieszkań ludzkich szczególnie w miastach, wszędzie pospolita. Lipiec, Sierpień. ☉

50. *Hutchinsia* R. Br. h. Kew. ed. 2. IV. p. 82. excl. spec. *Hutchinsia*.

Kielich wzniesiony; płatki równe, całkowite; pręciki bezzębne; łuszczyнки z boków ściśnione, podługne albo okrągławe, całkowite albo nieco w wierzchołku wykrojone, we 2łupinki łódkowate i na grzbiecie bezskrzydelkowe pękające, o 2ch komorach, a komory 2nasionowe.

123. *H. alpina* R. Br. h. Kew. l. c., *H. alpejska* albo *Rzezuška skalna*. *Foliis pinnatis, caule simplici nudo, racemo fructifero elongato laxo, siliculis oblongis utrinque acutis stylo brevi terminatis*. Koch Ger. p. 78. Schldl. ic. XVI. h. 11—12. *Lepidium alpinum* L. sp. 898. Wahlenb. Carp. n. 638. Jacq. Austr. t. 137. Sturm h. 20. Lam. et DC. Fran. n. 4242. *Noccaea alpina* Rechb. ic. t. 11. f. 4222. Variat: b) *brevicaulis* Leybold in Flora 1853. p. 115, *racemo fructifero condensato corymboso, siliculis obtusis*. *H. brevicaulis* Hoppe apud Sturm h. 65. Koch Ger. p. 79. Schldl. ic. XVII. h. 5—6. *Noccaea brevicaulis* Rechb. ic. t. 11. f. 4223.

Liście pierzaste; łodyga pojedyncza, tylko od dołu liśćmi opatrzona; korony 2razy od kielicha dłuższe; łuszczyнки podługne, po

obu stronach kończyste, w górze w krótką szyjkę wybiegające; grono owocowe długie i wielkie. Kwiaty białe. Wys. 2—3''. Odmiana: b) *brevicaulis* Hopp., ma grono owocowe krótkie, gęste i jakby baldaszkogron tworzące, łuszczyнки podłużnie-przewrotnie-jajowate i tępe. Po skałach, usypach lub nad brzegami potoków, w krainie hal w Tatrach, np. pod- i na Giewoncie, pod Czerwonym Wierchem Uplaziańskim (bardzo obficie), w dolinie Rostoki pod Świstową, i na wschodnim końcu Tatr w miejscu zwaném Nadkotłem lub na Głupim Wierchu; odmiana zaś, po usypach koło śniegów pod Czerwonym Wierchem Małolączniakiem, bardzo często się trafia. Lipiec, Sierpień. 7

51. *Capsella* Vent. DC. syst. II. p. 383. Tasznik.

Płatki równéj wielkości; pręciki bez żadnych przydatków; łuszczyнки z boków ściśnione, płaskie, przewrotnie sercowato-klinowate, w wierzchołku całkowite lub cokolwiek wykrojone, o komorach wielonasionowych, a łupinkach bezskrzydełkowych.

124. *C. Bursa pastoris* Mnch. meth. p. 271, T. pospolity. *Foliis runcinato-pinnatifidis, superioribus indivisis, siliculis triangulari-obcordatis*. Fl. Crac. n. 98. Bess. Gal. n. 780. Ej. Volh. p. 26. Waga Pol. n. 685. Herb. Buc. p. 363. Baumg. Trans. n. 1335. Koch Ger. p. 79. Rchb. ic. t. 11. f. 4229. Schldl. ic. II. h. 10. Ledb. Ross. I. p. 199. Turcz. Baic. Dah. n. 171. DC. prodr. I. p. 177. *Thlaspi Bursa pastoris* L. sp. 903. Wahlenb. Carp. n. 642. Ej. Lapp. n. 325. Host. Austr. II. p. 231. Fl. Dan. t. 729. Lam. et DC. Fran. n. 4249. Engl. bot. t. 1485. Svensk bot. t. 273. M. B. Cauc. II. p. 101. Syr. ziel. str. 1212. Variat: *foliis subintegrifolius et floribus apetalis decandris*.

Roślina co do wysokości i kształtu liści bardzo zmienna. Łodyga pojedyncza albo gałęzista; liście dolne po ogonku zbiegające, podłużne, ząbkowane, zatokowo-ząbkowane albo pierzastoszczepne, górne podłużne, pływć lub głębiej ząbkowane, czasami i pierzastoszczepne, najwyższe zaś całobrzegie, lancetowate, łodygę obejmujące; łuszczyнки 3kątne, przewrotnie-sercowate. Kwiaty drobne, białe. Wys. $\frac{1}{2}$ —3'. Po polach, śmieciach lub przy drogach, wszędzie bardzo pospolity. Trafiają się często tu i owdzie odmiany: z wszystkimi liśćmi prawie całkowitemi, a kwiatami bezpłatkowymi, 10pręcikowymi. Kwiecień—Październik. ☉

4. Podrodzina. *Nucamentaceae* DC. Orzeszkowato-łuszczynekowe. Łuszczyнки kuliste, niepękające, a przez zniknięcie przegrody niekiedy 1komorowe.

8. Plemię. Isatideae Desv. Urzetowe. Liścienie przyległe nakielkowe; czyli liścienie płaskie na sobie leżące, z kielkiem na grzbiecie jednego z nich umieszczonym (o ||).

52. *Neslea* Desv. journ. bot. III. p. 162. Ożędka.

Kielich cokolwiek rozwarty; płatki prawie do góry wzniesione; łuszczyнки kuliste, twarde, niepekające, szyjką trwałą uwieńczone, 1komorowe, 1nasionowe.

125. *N. paniculata* Desv. l. c., *O. wiechowata*. *Foliis sagittatis integerrimis, siliculis parvis globosis monospermis*. Fl. Crac. n. 100. Bess. Volh. p. 102. Herb. Buc. p. 365. Waga Pol. n. 691. Koch Ger. p. 82. Rchb. ic. t. 24. f. 4291. Schldl. ic. VI. h. 12. Ledb. Ross. I. p. 214. Turcz. Baic. Dah. n. 173. DC. prodr. I. p. 202. *Myagrum paniculatum* L. sp. 894. Wahlenb. Carp. n. 630. Fl. Dan. t. 204. M. B. Cauc. II. p. 87. *Bunias paniculata* Lam. et DC. Fran. n. 4276. Baumg. Trans. n. 1289. *Rapistrum paniculatum* Gaertn. fruct. II. p. 285. Bess. Gal. n. 771. *Chamaelinum paniculatum* Host Austr. II. p. 224.

Kodyga prosto wzniesiona, szorstkawa, od góry gałęzista; liście lancetowate, dolne ogonkowe, górne bezogonkowe, w nasadzie głęboko-strzałkowate; łuszczyнки drobne, kuliste, 1nasionowe. Kwiaty złoto-żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po polach między zbożem, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie, pospolita. Czerwiec, Lipiec. ☉

5. Podrodzina. Lomentaceae DC. Przewięzisto-łuszczykowe. Łuszczyzny w poprzecz po jednym nasieniu pozaciskane, i tak kawałkami pekające.
9. Plemię. Raphaneae DC. Rzodkwiowe. Liścienie okraczające, nakielkowe: czyli liścienie okraczające się, z kielkiem w ich zgięciu leżącym (o >>).

53. *Raphanistrum* Tourn. inst. DC. syst. II. p. 662. Rzepnica.

Kielich o działkach prosto wzniesionych i do płatków dolegających, z których 2 przy nasadzie brzuchato-zgrubiałe; łuszczyzny przewięziste, skórzasto-twarde, pozornie 1komorowe, a pojedynczymi kawałkami 1nasionowymi przez pozaciskanie powstałymi pekające.

126. *R. Lampsana* Gärtn. fruct. II. p. 300, *R. pospolita*. *Foliis simpliciter lyratis, siliquis moniliformibus maturitate striatis stylo longioribus*. Fl. Crac. n. 101. *R. innocuum* Med. in Ust. neu. ann. II. p. 39. Bess. Gal. n. 772. Ej. Volh. p. 26. Ledb. Ross. I. p. 225. *R. segetum* Baumg. Trans. n. 1408. Rchb. ic. t. 3. f. 4172. *Raphanus Raphanistrum* L. sp. 935. Wahlenb. Carp. n. 682. Herb. Buc. p. 366. Waga Pol. n. 721. Koch Ger. p. 84. Schldl. ic. V. h. 6. Schult. Oestr. n. 2234. Lam. et DC. Fran. n. 4108. Engl.

bot. t. 856. Svensk bot. t. 623. DC. prodr. I. p. 229. (*Sinapis arvensis*) Fl. Dan. t. 678.

Łodyga od góry gałęzista; liście dolne lirowate, mniej lub więcej szorstkie, górne lancetowate; kielich do korony przytulony; łuszczyzny różańcowato pozaciskane, o nasionach gładkich. Kwiaty blado-żółte, fioletowo-albo ciemno-żółto żyłkowane, rzadko białe, o kielichach czerwono nabiegniętych. Wys. 1—2'. Barwa korony i kielich do niej przytulony, stanowi wydatną od *Sinapis arvensis* różnicę. Po polach między zbożem, na Bieskidach, Podhalu i Pieninach pospolita, na Spiżu zaś koło Kiezmarmu, a na Orawie koło zamku Orawskiego. Czerwiec—Sierpień. ☉

VII. Rodzina. CISTINEAE Dunal. *Czystkowate*.

Ziola, podkrzewy albo krzewy, o liściach całobrzegich, najczęściej naprzeciwległych, a kwiatach obupłciowych; kielich trwały, 5działkowy, z których 2 zewnętrzne zwykle mniejsze, a niekiedy żadne, 3 zaś wewnętrzne równe sobie, i w pączku przed rozwinięciem się zawsze skrócone; korona 5płatkowa, odpadająca, w pączku również skrócona, lubo w kierunku przeciwnym działkom kielicha; pręciki liczne, podzawiazkowe; zawiązek wolny, 1komorowy, o szyjce i znamieniu pojedynczém; torebka albo 1komorowa i wielonasionowa, o nasionach w pośrodku łupinek umieszczonych, albo też przegrodami niezupełnemi opatrzona, a przeto 3- lub co rzadziej 6—10 komorowa; przegrody ze środka łupinek wychodzące, o łożyskach wewnętrzne brzegi tychże przegród wyścielających; nasiona o zarodku skrzywionym, w środku bielma mączastego umieszczonym.

54. *Helianthemum* Tourn. inst. p. 248. t. 128. Posłonek. (XIII, 1).

Kielich 5działkowy, odpadający, z których 2 zewnętrzne mniejsze, albo żadne, 3 zaś wewnętrzne w pączku czyli w przedkwitnieniu skrócone; korona 5płatkowa; szyjka o znamieniu główkowatém; torebka 1komorowa albo jakoby 3komorowa, o przegrodach niezupełnych, we 3 łupinki pękająca; nasiona liczne.

127. *H. oelandicum* Wahlenb. Succ. p. 333, P. oelandzki. *Exstipulatum, suffruticosum, foliis oppositis oblongo-ellipticis subglabris vel fasciculatim piloso-hirsutis, petala calyce duplo longiora, stylo ovarium aequante*. Koch Ger. p. 86. Schult. Oestr. n. 1776. Gaud. Helv. III. p. 346. *H. alpestre* DC. prodr. I. p. 276. Herb. Buc. p. 369. Rechb. ic. t. 28. f. 4536. Duby Gall. p. 61. *Cistus oelandicus* Jacq. Austr. t. 399. Towns. Hung. p. 489. *C. alpestris* Crantz. Austr. p. 103. t. 6. f. 1. Wahlenb. Carp. n. 528.

Podkrzewina, o liściach naprzemianległych, podłużno-eliptycznych, wiązkami włosów po brzegach tylko albo po obu powierzchniach blaszki pokrytych, *ogonki* rzesowate, *bez przylistków*; łodyga od góry i szypułki kwiatowe omszone; płatki od kielicha 2razy większe; *szyjki w długości zawiązkom równe*. Kwiaty żółte. Wys. 4—6'. Po skałach i trawnikach na słońce wystawionych, w krainie kosodrzewu, i na halach, w Tatrach na ich wschodnim końcu, koło Trzystaru, na Szerokiéj, Faixowej lub tylnich Koperszadach, także na Chocz w Holach Liptowskich. Maj, Czerwiec. †

128. *H. vulgare* Gärtn. fruct. I. p. 371. t. 6, P. pospolity. *Stipulatum, suffruticosum, foliis ovalibus vel lineari-oblongis ciliatis hirtis vel subtus tomentosis margine subrevolutis, sepalis interiora obtusa mucronulato-apiculata, petala calyce fere triplo longiora, stylo ovarium bis terve superante*. Fl. Crac. n. 102. Bess. Gal. n. 629. Ej. Vollh. p. 47. Waga Pol. n. 574. p. 12. Baumg. Trans. n. 1032. Schult. Oestr. n. 1777. Koch Ger. p. 86. Rchb. ic. t. 30. f. 4547 β. Sturm h. 96. n. 5. Lam. et DC. Fran. n. 4495. Ledb. Ross. I. p. 241. DC. prodr. I. p. 280. *Cistus Helianthemum* L. sp. 744. Engl. bot. t. 1321. Svens. bot. t. 391. Fl. Dan. t. 101. Variat: b) *glabrum* Koch l. c., *foliis glabris lacte viridibus*. *H. serpyllifolium* Rchb. ic. t. 32. f. 4550. *Cistus Helianthemum* Wahlb. Carp. n. 527.

Podkrzewina, o liściach jajowatych albo podłużnych i równoważkich, po brzegach rzesowanych, pod spodem mniej lub więcej kosmatych, *przylistkami opatrzonych*; kwiaty w gronkach jednostronnych; kielich stanowią 2 zewnętrzne, małe, kończyste- a 3 wewnętrzne większe i tępe działki; korona do słońca otwierająca i za nim obracająca się, 3płatkowa, o płatkach prawie 3razy dłuższych od kielicha; *szyjka 2—3 razy od zawiązka dłuższa*. Kwiaty cytrynowo-żółte. Wys. 5—10''. Odmiana: b) *glabra*, ma liście i łodyżki zupełnie nagie. Po suchych i na słońce wystawionych miejscach, na Bieskidach i Podhalu wszędzie pospolity; odmiana zaś gładka, na Pieninach i Tatrach, dochodząc aż na hale, często się trafia. Czerwiec—Sierpień. †

VIII. Rodzina. VIOLARIEAE DC. *Fiołkowate*.

Zioła albo podkrzewy, o liściach pojedynczych, całkowitych, przylistkami do liści podobnymi opatrzonych, a kwiatach obupłciowych; kielich 5działkowy; korona 5płatkowa, niekształtna, o płatkach 2ch przodkowych mniejszych i zewnętrznych, 2ch bocznych wyżej osadzonych bezpaznogciowych i wewnętrznych, a 1go tylnego (przez wywrócenie niby przodkowego) najwewnętrzniejszego, największego, paznogciowego, o blaszce jakby wargowatéj lub kaptur-

kwatęj, a paznogciu wyworeczonym lub w ostrogę dętą wydłużonym; pręcików 5, na krążku podzawiązkowym osadzonych, o nitkach króciuchnych, często rozszerzonych, czasem przy podstawie w obrączkę zrosłych, a pylnikach do zawiązka dolegających, od wewnątrz pękających, 2woreczkowych, i zwórką z przedłużonej nitki w dość długi koniuszek opatrzonych; zawiązek 1komorowy, z szyjką pojedynczą, a znamieniem ukośnem i często wydrażonem; owoc torebka, we 3 łupinki pękająca, o łóżykach środków łupinek ościelających; nasiona o zarodku prostym, w środku bielma umieszczonym.

55. *Viola Tourn.* inst. p. 419. t. 236. Fiolek. (V, I).

Kielich 5działkowy, o działkach od dołu przedłużeniami opatrzonych; korona 5płatkowa, podzawiązkowa, o płatkach nierównych, z których dolny w ostrogę przedłużony; pręciki szorokie, ściśle z sobą skupione, ale niezrosłe, z których 2 dolne przy nasadzie ostrogowatemi przydatkami opatrzone.

I. Rośliny bezłodygowe, w których liście i szypułki kwiatowe wprost z korzenia wyrastają (*).

a. Znamie tarczkwate, skośne; szypułki owocowe do góry wzniesione.

129. *V. palustris* L. sp. 1324, F. błotny albo Podlaszczka. *Acaulis, foliis reniformi-cordatis glabris, stipulis ovatis liberis, stigma explanatum oblique truncatum, pedunculis fructiferis erectis.* Fl. Crac. n. 103. Wahn. Carp. n. 907. Ej. Lapp. n. 396. Bess. Gal. n. 103. Waga Pol. n. 218. Koch Ger. p. 88. Rechb. ic. t. 2. f. 4491. Schldl. ic. IV. h. 12. Sturm h. 11. Lam. et DC. Fran. n. 4458. Engl. bot. t. 444. Fl. Dan. t. 83. Ledb. Ross. I. p. 247. Turcz. Baic. Dah. n. 183. DC. prodr. I. p. 294. *V. inodora* Gilib. Lith. n. 218.

Korzeń płożący się; liście nerkowato-sercowate, nagie i gładkie, o ogonku nieskrzydlatym, a przylistkach jajowatych, kończystych, krótko frendzłowato-ząbkowanych albo całobrzegich, wolnych; szypułki owocowe do góry wzniesione; działki podługne, tępe; płatki przewrotnie-jajowate, o krótkiej i tępej ostrodze; znamie tarczkwate, skośne; torebka podłużna. Kwiaty blado-lila. Wys. 3—6". Po łąkach torfiastych leśnych, prawie wszędzie pospolita, aż do samych stóp Tatrzańskich. Maj, Czerwiec. 74

b. Znamie dzióbkwate, zakrzywione; szypułki owocowe na ziemi rozeslane.

130. *V. hirta* L. sp. 1324, F. szorstko-włosisty. *Acaulis stolonibus destituta, foliis cordato-ovatis petiolisque piloso-hirtis, sti-*

(*) Nie należy tu wcale *Viola mirabilis*, która chociaż z początku jest bezłodygową, później jednak wyrasta w łodygę, i należy do następnego poddziału.

pulis inferioribus ovatis, superioribus lanceolatis fimbriisque margine glabris, stigma in rostellum deflexum attenuatum, pedunculi fructiferi prostrati. Fl. Crac. n. 105. Wahlenb. Carp. n. 908. Bess. Gal. n. 249. Ej. Volh. p. 10. Herb. Buc. p. 370. Baumg. Trans. n. 379. Koch Ger. p. 89. Rehb. ic. f. 4493. t. 3—6, et crit. t. 44. f. 94 et 95. Schldl. ic. VII. h. 2. Sturm h. 89. n. 4. Lam. et DC. Fran. n. 4455. Engl. bot. t. 894. Svensk bot. t. 543. Fl. Dan. t. 618. Ledb. Ross. I. p. 248. Turcz. Baic. Dah. n. 185. M. B. Cauc. supp. p. 162. DC. prodr. I. p. 295.

Korzeń gałęzisty bez rozłóg, albo później krótkie rozłogi wydające; liście sercowato-jajowate, po brzegach karbowano-piłkowane, wraz z ogonkami włoskami gęstymi, krótkimi i nieco tęgiemi pokryte; przylistki dolne jajowate, górne lancetowate, wszystkie kończyste, lub tylko w samym wierzchołku tępe i wraz z swemi po brzegach frandzelkami nagie, frandzelki zaś od szerokości samychże przylistków krótsze; działki tępe; płatki w wierzchołku wykrojone; znamie dzióbekowate, zakrzywione; szypułki owocowe na ziemi rozesełane, o torebkach kulistych, miętko-omyszonych. Kwiaty błękitno-lila, bez zapachu. Wys. 1—6". W pokryciu włoskami bywa bardzo zmienny. Po lasach, pastwiskach lub suchych łąkach, wszędzie pospolity. Kwiecień, Maj. 4

131. *V. collina* Bess. Volh. p. 10. n. 243, F. pagórkowy. *Acaulis, stolonibus destituta, foliis lato-ovatis profunde cordatis hirtis, stipulis lanceolatis attenuato-cuspidatis fimbriatis margine fimbriisque hispidulis, stigma in rostellum deflexum attenuatum, pedunculi fructiferi prostrati.* Herb. Buc. p. 370. Maly Austr. p. 288. Koch Ger. p. 89. Rehb. ic. t. 7. f. 4497. Schldl. ic. XII. h. 5—6. Sturm h. 89. Ledb. Ross. I. p. 249. Roem. et Schult. syst. V. p. 361.

Liście szeroko-jajowate, głęboko-sercowate; przylistki lancetowate, zwężająco się włoskowato-kończyste, frandzelowate, po brzegach wraz z frandzelką delikatnie omśzone, frandzelki środkowe tak długie jak szerokość samychże przylistków; zresztą jak w poprzednim. Kwiaty blado-błękitne, pachnące. Po wzgórzach lub koło płotów, na Bieskidach tu i owdzie się trafia, np. koło Rzegiestowa lub w dolinie Czerczój niedaleko Piwnicznej. Kwiecień, Maj. 4

132. *V. odorata* L. sp. 1324, F. wonny. *Acaulis, stolonibus elongatis, foliis lato-ovatis profunde cordatis stolonum aestivalium reniformi-cordatis, stipulis margine fimbriisque glabris, pedunculis fructiferis prostratis.* Fl. Crac. n. 106. Wahlenb. Carp. n. 909. Bess. Gal. n. 250. Ej. Volh. p. 11. Herb. Buc. p. 371. Waga Pol. n. 217. Baumg. Trans. n. 382. Koch Ger. p. 90. Rehb. ic. t. 8. f. 4498. Schldl. ic. III. h. 1. Sturm h. 11 et 89. Lam. et DC. Fran. n. 4456. Engl. bot. t. 619. Svensk bot. t. 8. Fl. Dan. t. 309. Ledb. Ross. I.

p. 249. M. B. Cauc. II. p. 171. et supp. p. 163. DC. prodr. I. p. 296. V. purpurea Syr. ziel. str. 1447.

Korzeń długie rozłogi niciowate i *płożące się wydający*; liście szeroko-jajowate, głęboko-sercowate, letnie zaś rozłogowe nerkowato-sercowate, a wszystkie delikatnie omszone; zresztą jak w V. hirta. Kwiaty ciemno-błękitne, bardzo przyjemnie pachnące, rzadko różowe albo białe (V. alba Autor., non Besser). Po sadach lub koło płotów, na Bieskidach i Spiżu się trafia. Kwiecień, Maj. 7

II. Rośliny lodygami opatrzone, ale rozłóg niewydające.

a. Znamie zakrzywione, dzióbkowate; szypułki owocowe niezmienne; rośliny wiosenne niepodobne później do siebie samych w lecie, wiosenne bowiem są pojedyncze, o kwiatach długo-szypułkowych, koronach i przylistkach większych, w lecie zaś zmieniają się na gałęziste, o kwiatach bez koron a przylistkach mniejszych.

133. V. silvestris Lamk. Fl. Franc. II. p. 680, F. leśny. *Caulibus procumbentibus adscendentibusque, foliis distincte cordatis ovatis breviter acuminatis, stipulis lanceolatis fimbriato-serratis petiolo pluries brevioribus, capsula oblonga acutiuscula.* Fl. Crac. n. 107. Wimm. Schl. p. 540. Lorek Pruss. t. 61. f. 340—1. Klngff. Preuss. n. 115. Koch Ger. p. 91. Rchb. ic. t. 12. f. 4503 et. crit. I. f. 200—201. Schldl. ic. XII. h. 5—6. Ledb. Ross. I. p. 253. V. canina Sturm h. 11. Var. b) Riviniana Rchb. Ger. p. 706. n. 4502. *Planta major, floribus majoribus dilutioribus, calcare cylindrico emarginato albido.* V. Riviniana Rchb. ic. t. 12. f. 4502 et crit. I. f. 202—3. Schldl. ic. XI. h. 8—9. Fl. Crac. n. 108. Ledb. Ross. l. c. V. canina Fl. Dan. t. 1453. Wahlenb. Carp. n. 912. Bess. Gal. n. 255.

Lodyga leżąca a potem podnosząca się, naga lub nieco omszona; liście głęboko sercowate albo prawie jakby nerkowate, ku wierzchołkowi nagle zwężone i krótko-kończyste, dolne zaś tępe, ogonki nieskrzydełkowate; przylistki lancetowate, frendzłowato-piłkowane, kilka razy od ogonków liściowych krótsze; działki lancetowate, ostro-kończyste; płatki jajowato-podługne; ostroga obła, wydłużona, niewykrojona i takiej samej barwy co korona; znamie zakrzywione, dzióbkowate; torebka podłużna, kończysta. Kwiaty fioletowe a nigdy błękitne. Wys. do 8'. Po lasach na Bieskidach, Podhalu, Pieninach i Spiżu, wszędzie się trafia. Odmiana b) Riviniana Rchb., jest nieco większa, liście ma więcej okrągławe, głębiej karbowane, kwiaty większe, jasno błękitne, o płatkach szerszych, a ostrodze obłej, białej, w wierzchołku wykrojonej. Po lasach na Bieskidach, wszędzie dosyć pospolita. Kwiecień, Maj. 7

134. V. canina L. sp. 1324, F. psi. *Caulibus procumbentibus adscendentibusque, foliis e basi cordata vel subtruncata oblongo-ovatis, stipulis oblongo-lanceolatis fimbriato-serratis petiolo pluries*

brevioribus, capsula truncato-obtusa apiculata. Fl. Crac. n. 109. Wimm. Schl. p. 539. Klingff. Preuss. n. 114. Koch Ger. p. 92. Schldl. ic. XII. h. 5—6. V. canina var. montana Rechb. ic. t. 11. f. 4501. V. montana L. teste Fries Fl. Dan. t. 1329. Bess. Gal. n. 258. Host Austr. I. p. 282. Variat: b) *ericetorum* Rechb. ic. t. 10. f. 4501 γ. *Glaberrima, viridis, ramosa, humilis, foliis oblongis, calcare albo.* c) *lucorum* Rechb. ic. t. 10. f. 4501 δ. *Elatior, glaberrima, foliis et floribus longe petiolatis, calcare albo.*

*Liście podługnie jajowate, w nasadzie sercowate albo prawie jakby ucięte, zupełnie nagie; działki kielicha jajowato-lancetowate, kończyste; torebka w wierzchołku ucięta, tępa, króciutkim koniuszkiem opatrzona; a zresztą jak w pop. gat. Kwiaty mocno błękitne, z żółtawo-białą ostrogą. Wys. do 8". Po lasach, pastwiskach i łąkach, wszędzie pospolity. Odmiana b) *ericetorum* Rechb., jest cała naga i gładka, barwy ciemno-zielonej, o łodydze gałęzistej, krótszej, po ziemi ścielącej się, a liściach więcej podługnych i ostro-dzie białej. Po brzegach lasów lub miejscach suchych, na Bieskidach pospolita. c) *lucorum* Rechb., zupełnie gładka, o ogonkach liściowych i szypułkach kwiatowych dłuższych, ostroga biała, a łodyga $\frac{1}{2}$ —1' wysoka. Maj, Czerwiec. 7*

135. V. stricta Hornm. Fl. Dan. t. 1812, F. wyprężony. *Caulibus erectis foliisque glabris, foliis cordato-ovatis antice sub-acuminato-angustatis, stipulis caulinis oblongo-lanceolatis fimbriato-dentatis intermediis petiolo duplo brevioribus.* Fl. Crac. n. 111. Wimm. Schl. p. 541. Koch Ger. p. 93. V. Ruppii Schult. Oestr. n. 959. Herb. stirp. rar. Buc. n. 32. Ej. fl. Buc. p. 371. Schldl. ic. XII. h. 5—6. Ledeb. Ross. I. p. 252. V. lancifolia Bess. Gal. n. 256. Ej. Volh. p. 11. M. B. Cauc. supp. p. 165. sec. Ledeb. Ross. I. c.

Łodyga prosto wzniesiona, naga; liście nagie, dolne jajowate, górne podługnie-3kątne, lekko sercowate i w ogonek cokolwiek skrzydlaty spływające; przylistki szeroko-lancetowate, ostro-kończyste, frandzłowato-ząbkowane, najwyższe równe lub nieco dłuższe od ogonków liściowych, w środku zaś łodygi znajdujące się o połowę od takowych krótsze; działki kielicha kończyste; płatki korony podługne; ostroga ostrokreżna; torebki tępe. Kwiaty miernie duże, jasno-błękitne. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po łąkach lub brzegach lasów, tu i owdzie na Bieskidach się trafia. Maj. 7

136. V. stagnina Kitb. in Schult. Oestr. n. 954. p. 426, F. biało-kwiatowy. *Caulibus erectis foliisque glaberrimis, foliis ovatis vel cuneato-lanceolatis, stipulis caulinis oblongo-lanceolatis, incisodentatis intermediis petiolo subdimidio brevioribus superioribus eundem aequantibus longioribusve.* Ledeb. Ross. I. p. 252. Schldl. ic. XII. h. 5—6. V. pratensis M. et Koch Deutschl. II. p. 267. V. lactea Wahlb. Carp. n. 911. Rechb. ic. t. 16. f. 4507

et crit. f. 208. V. Rupii Rchb. ic. t. 14. f. 4505 et crit. f. 205—206. V. montana Rchb. crit. f. 207. (non L.).

Lodyga prosto wzniesiona, wraz z liśćmi zupełnie naga i gładka; liście jajowate albo klinowato-lancetowate, w ogonek nieco skrzydlaty spływające; przylistki podłużno-lancetowate, kończyste, wcinano-ząbkowane, środkowe najczęściej o połowę od ogonków liściowych krótsze, wyższe zaś równe albo od takowych nawet dłuższe; działki kielichowe kończyste; płatki podłużne; ostroga krótka. Kwiaty niewielkie, mleczno-białe albo jasno-błękitne lub dopiero po zasuszeniu błękitniejące. Wys. 3—8". Po mokrych łąkach, koło Hradku na Liptowie. Maj, Czerwiec. 4

137. V. mirabilis L. sp. 1326, F. dwoistokwiatowy. *Caulibus erectis unifariam pilosis, foliis lato-cordatis inferioribus subreniformibus, stipulis lanceolatis, floribus radicalibus corollatis saepius abortientibus caulinis subapetalis seminiferis*. Fl. Crac. n. 112. Wahlb. Carp. n. 913. Bess. Gal. n. 253. Ej. Volh. p. 11. Herb. Buc. p. 372. Waga Pol. n. 220. Baumg. Trans. n. 387. Jacq. Austr. t. 19. Koch Ger. p. 94. Rchb. ic. t. 13. f. 4504. Schldl. ic. VI. h. 12. Lam. et DC. Fran. n. 4462. Fl. Dan. t. 1045. Ledb. Ross. I. p. 250. Turcz. Baic. Dah. n. 188. M. B. Cauc. I. p. 172 et supp. p. 166. DC. prodr. I. p. 297. V. apetala Gilib. Lith. n. 221.

Lodyga wzniesiona 3boczna, a z jednego boku tylko omszona; liście szeroko-sercowate, krótko-konieczyste, młode tulejkowato zwinięte, dolne prawie nerkowate, z wierzchu po nerwach omszone; przylistki lancetowate, ostrokończyste, górne całobrzegie, rzęsowane; działki lancetowate; okazy wiosenne bezlodygowe, o kwiatach koroną opatrzonych lecz płonnych, późniejsze zaś lodygowe o kwiatach bezkoronowych ale płodnych czyli nasiona wydających. Kwiaty blado-lila, przyjemnie pachnące. Wys. 3—9". Po lasach liściastych, na Bieskidach, Podhalu, a szczególnie na Pieninach (bardzo obficie), na Spiżu zaś tu i owdzie, np. w lesie tak zwanym Długiem w pobliżu Kiezmarmu. Kwiecień, Maj. 4

6. Górne 4 płatki korony ku wierzchołkowi kwiatu skierowane i od wierzchu dachówkowato na siebie zachodzące; znamie płaskie prawie 2wzrębne.

138. V. biflora L. sp. 1326, F. dwukwiatowy. *Caule debili subbijolio bifloro, foliis reniformibus stipulis ovatis integerrimis, stigma planum subbilobum*. Wahlb. Carp. n. 9114. Ej. Lapp. n. 397. Bess. Gal. n. 254. Herb. Buc. p. 372. Baumg. Trans. n. 388. Host Austr. I. p. 283. Koch Ger. p. 94. Rchb. ic. t. 1. f. 4489. Schldl. ic. XII. h. 5—6. All. Ped. II. p. 98. Lam. et DC. Fran. n. 4467. Svensk bot. t. 753. Fl. Dan. t. 46. Ledb. Ross. I. p. 254. Turcz. Baic. Dah. n. 192. M. B. Cauc. supp. p. 167. DC. prodr. I. p. 30.

Łodyżki wietkie i kruche, najczęściej 2liściowe i 1—2 kwiato-
we; *liście* nerkowate, bardzo tępe, po brzegach karbowane, przy-
listki jajowate, całobrzegie; działki kielichowe kończyste, prawie
równowazkie. Kwiaty drobne, cytrynowo-żółte. Wys. 3—6". Po
miejscach wilgotnych skalistych lub leśnych, w całych Tatrach po-
spolity, dochodząc aż na hale; na Podhalu bliższém pasma tatrzań-
skiego niekiedy się trafia; na Bieskidach zaś tylko na Babięj Gó-
rze, ale obficie. Maj—Sierpień. 7

c. Znamie wielkie, dzbanuszkowate; zresztą jak pod b.

139. *V. tricolor* L. sp. 1326, F. Bratek. *Foliis crenatis, in-
ferioribus cordato-ovatis, superioribus oblongis lanceolatisve, sti-
pulis lyrato-pinnatifidis, lacinia media crenata, corolla calyce ma-
jor, stigmatibus urceolato.* Fl. Crac. n. 113. Wahlb. Carp. n. 915.
Bess. Gal. n. 257. Ej. Volh. p. 11. Herb. Buc. p. 373. Waga Pol. n.
221. Syr. ziel. str. 1423. Baumg. Trans. n. 389. Host Austr. I. p.
284. Koch Ger. p. 94. Rehb. ic. t. 21. f. 4517 cum varietatibus.
Schldl. ic. I. h. 8. Lam. et DC. Fran. n. 4468. Engl. bot. t. 1287.
Svensk bot. t. 44. Ledb. Ross. I. p. 256. DC. prodr. I. p. 303. Va-
riat: b) *arvensis* Koch Ger. l. c., *corolla longitudine calycis vel
brevior.* *V. arvensis* Murr. prodr. p. 73. Bess. Gal. n. 259. Lam.
et DC. Fran. n. 4469. c) *saxatilis* Koch Ger. et Fl. Crac. l. c.,
corolla calyce major, flava vel caeruleo variegata. *V. saxatilis*
Schmidt Boh. p. 257. *V. lutea* Bess. Gal. n. 260.

Korzeń pojedynczy; łodyga podnosząca się albo prosto wznie-
siona; liście po brzegach karbowane, dolne sercowato-jajowate,
górne zaś podługne albo lancetowate, przylistki do liści bardzo po-
dobne, lirowato-pierzasto-dzielne, o łacie wierzchołkowej wydłużo-
nej i po brzegach karbowanej. Trafia się w następnych odmianach:
a) *vulgaris*, o koronie dużo większej od kielicha, barwy fioletowej,
błękitnej, białej i żółtej różnie z sobą mieszaną, ale barwa żół-
ta znajduje się tylko przy nasadzie płatka nieparzystego; koło pło-
tów, parkanów lub w ogrodach, wszędzie pospolity. b) *arvensis*,
o koronie kielichowi równej albo od niego mniejszej, białej, z płat-
kami górnymi jasno-fioletowymi; po polach i ugorach na Bieski-
dach, Spizu i t. d., pospolity. c) *saxatilis*, o koronie jak w odmia-
nie a) ale zupełnie żółtej, albo cokolwiek jeszcze białej i błękitnej
z przeważającą jednak barwą żółtą; po polach, ugorach lub łąkach
suchych, na całych Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spizu i t. d.
pospolity, a wszędzie obficie. Maj—Wrzesień. ☉. Lek. herba Ja-
ceae s. *Violae tric.*

140. *V. lutea* Huds. Angl. ed. 1. (1762). p. 331, F. żółty.
*Caudiculis repentibus, foliis inferioribus cordato-ovatis, superiori-
bus lanceolatis, stipulis pinnatifidis, lacinii linearibus, media sub-*

latiore. Wimm. Schl. p. 543. Koch Ger. p. 95. Rchb. ic. t. 23. f. 4519 β . Schldl. ic. XVI. h. 7—8. Lam. et DC. Fran. n. 4471. Smith Brit. I. (1800) p. 248. Engl. bot. t. 721. *V. grandiflora* Huds Angl. ed. 2. p. 380. Vill. cat. h. argent. t. 5. (non L.) Rchb. ic. l. c. γ . *V. tricolor* γ . *lutea* Wahlenb. Carp. n. 915. *V. suetica* α *lutea* et β *calaminaria* DC. prodr. I. p. 302—3.

Łodyżki płożące się i podnoszące, delikatne; liście po brzegach karbowane, dolne sercowato-jajowate, górne lancetowate; *przylistki* palczasto-wielodzielne, o łatkach wszystkich równowazkich, całobrzegich, tylko środkowej czyli wierzchołkowej cokolwieczek szerszej. Kwiaty duże (większe jak we *Viola saxatilis*), zupełnie żółte, bardzo rzadko od góry fioletowe. Wys. 4—9". Po trawnikach na halach w Tatrach: na Goryczkowej (obficie), na Jaworowym w dolinie Wierchicy (bardzo obficie), na Czerwonym Wiérchu Małołączniaku, we wschodnim końcu Tatr na Koperszadach przednich i tylnych, na Siodle, Nadkotle, na Muraniu, Hawranu, na Jatkach i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 7

141. *V. alpina* Jacq. Austr. III. p. 24. t. 242, F. alpejski. *Caulibus nullis, foliis omnibus radicalibus subrotundo-ovatis crenatis, stipulis oblongis, stigmatibus urceolato*. Wahlenb. Carp. n. 910. Herb. Buc. p. 374. Schult. Oestr. I. p. 423. Koch Ger. p. 96. Rchb. ic. t. 18. f. 4509. Schldl. ic. XVI. h. 7—8. Sturm h. 30. DC. prodr. I. p. 301.

Łodyżki korzeniowe bardzo krótkie, właściwe zaś żadne; liście tylko korzeniowe, okrągławo-jajowate, po brzegach karbowane, i długo ogonkowe; przylistki równowazko-lancetowate, połową swęj długości do ogonka liściowego przyrosłe, a w wierzchołku rozszczępane; szypułki a właściwie głąbiki 1kwiatowe; górne 4 płatki korony do góry zwrócone i dachówkowato na siebie zachodzące; ostroga obła, krótka, znamie dzbanuszkowate. Kwiaty dość duże, ciemno-błękitne. Wys. 1—2". Po skałach i trawnikach w Tatrach na wysokich halach, jak np. na szczycie Giewontu i Czerwonego Wiérchu Małołączniaku (bardzo obficie), lub dalej aż do Rzędów i Tomanowej polskiej; także w Holach Liptowskich na Chocz. Lipiec, Sierpień. 7

IX. Rodzina. RESEDACEAE DC. *Rezedowate*.

Zioła z sokiem wodnistym, liśćmi rozrzuconemi, pojedynczemi lub pierzastodzielnemi; kwiaty obupłciowe, nieumiarowe, o kielichu 4—6dzielnym, trwałym, koronie niekształtnęj, 4—6płatkowej, a płatkach naprzemian z działkami ułożonych; pręcików 10—24, wraz z zawiązkiem na podślupniu cokolwiek w jedną stronę w gruczołowaty krążek rozszerzonym osadzonych; zawiązek 1komorowy,

w wierzchołku zięjący czyli otwarty, 3—6wrębny, o wrębach w krótkie, ostrokężne szyjki wybiegających, i tyłuż łożyskach wielozalążkowych, na szwach zawiązka osadzonych, albo też 4—6 osobnych zawiązków 1komorowych, od dołu otwartych i własnymi szyjkami opatrzonych; owoc torebkowaty, błoniasty, niepekający, ale od początku w wierzchołku zięjący czyli otwarty.

56. *Reseda* L. gen. 608. Rezeda. (XI, 3).

Kielich 4—6dzielny, o łatkach często nierównych, trwały; korona 4—6płatkowa, o płatkach nierównych, całkowitych albo co najczęściej nieumiarowo-wcinanych; zawiązek o 3—6szyjkach, wraz z pręcikami na krążku talerzykowatym osadzony; torebka 3—6kątna, 1komorowa, wielonasionowa, w wierzchołku otwarta.

142. *R. lutea* L. sp. 645, *R. żółta*. *Caule diffuso, foliis bipinnatifidis, superioribus trifidis, calyce 6partito*. Fl. Crac. n. 114. Wahlb. Carp. n. 459. Bess. Gal. n. 560. Ej. Vollh. p. 57. Waga Pol. n. 523. Jacq. Austr. t. 353. Koch Ger. p. 97. Rchb. ic. t. 100. f. 4446. Schldl. ic. IV. h. 4. Lam. et DC. Fran. n. 4282. Engl. bot. t. 321. Ledeb. Ross. I. p. 236. M. B. Cauc. n. 907. Willd. sp. II. p. 879.

Lodyga po ziemi ścieląca się a potem podnosząca; liście 1—4 parowe, głęboko pierzastodzielne, o łatkach równowazko-lancetowatych, górne 3łatkowe; kielich 6dzielny; korona 6płatkowa, o płatkach nierównych, zielonawo-blando-żółtych. Dług. 1—1 1/2'. Po miejscach kamienistych lub koło dróg i rzek dosyć pospolita, jak np. za Czorsztynem ku Sromowcom, po brzegach Dunajca na Pieninach i koło Krościenka, lub po brzegach Wagu na Liptowie i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. ☉

X. Rodzina. DROSERACEAE DC. Rosiczkowate. (V).

Zioła trwałe, bagienne, o liściach pojedynczych, a kwiatach obupłciowych; kielich 5dziółkowy; korona 5płatkowa, o płatkach równych; pręcików 5 lub więcej, pod zawiązkiem osadzonych; zawiązek 1—3komorowy, wolny, o łożyskach na ścianach przegród umieszczonych i licznych szyjkach lub tylko znamionach bezszyjkowych; torebka 1komorowa, rzadziej 2—3komorowa, wielonasionowa; nasiona o zarodku prostym, w środku bielma umieszczonym.

57. *Drosera* L. gen. 391. Rosiczka. (V, 3 albo 5).

Liście włosami gruczołowatymi pokryte; kielich 5dzielny, trwały; korona 5płatkowa, o płatkach przewrotnie jajowatych; pręciki-

ków 5; zawiązek 1komorowy, wielozalążkowy, o 3 szyjkach do połowy rozszczepanych; torebka 1komorowa, w 3—5 łupinek pękająca, o nasionach podłużnych.

143. *D. rotundifolia* L. sp. 402, R. okrągłolistna. *Foliis orbiculatis longe petiolatis, scapo erecto foliis triplo longiore*. Fl. Crac. n. 115. Wahlenb. Carp. n. 302. Ej. Lapp. n. 138. Bess. Gal. n. 387. Ej. Volh. p. 14. Herb. Buc. p. 369. Waga Pol. n. 359. Syr. ziel. str. 330. Koch Ger. p. 97. Rchb. ic. t. 24. f. 4522. Schldl. ic. V. h. 5—7. Host Austr. I. p. 413. Baumg. Trans. n. 583. Lam. et DC. Fran. n. 4291. Smith Engl. II. p. 122. Fl. Dan. t. 1028. Ledb. Ross. I. p. 261. Turcz. Baic. Dah. n. 195. DC. prodr. I. p. 318. *Rorella rotundifolia* Gilib. Lith. n. 232.

Liście okręgowo na ziemi roztoczone, długoogonkowe, okragłe, z wierzchu i po brzegach włosami szczecinkowatemi, miękkimi i czerwonymi opatrzone; szypułka z pośród liści prosto wzniesiona, na wierzchołku drobne kwiateczki dzierzająca i 3—4 razy od liści dłuższa. Kwiaty białe, tak jak i w następ. gat. Wys. 4—8". Po łąkach podmokłych lub torfowiskach, na Bieskidach, Podhalu, Spiżu i t. d. dosyć pospolita. Lipiec, Sierpień. 7

144. *D. longifolia* L. sp. 403, R. długolistna. *Foliis linearicuneatis vel obovatis petiolatis, scapo erecto foliis duplo longiore*. Fl. Crac. n. 116. Bess. Volh. p. 55. Herb. Buc. p. 369. Baumg. Trans. n. 584. Host Austr. I. p. 413. Koch Ger. p. 97. Rchb. ic. t. 24. f. 4524. Schldl. ic. VII. h. 6—7. Ledb. Ross. I. p. 261. Turcz. Baic. Dah. n. 196. *D. anglica* Huds. Angl. p. 135. Smith. Engl. II. p. 123. Waga Pol. n. 361. Lam. et DC. Fran. n. 4293. DC. prodr. I. p. 318.

Liście równowązko-łopatkowate, cokolwiek do góry wzniesione; szypułka 2 razy od liści dłuższa; a zresztą jak w pop. gat. Wys. 6—8". Po torfowiskach czyli pustaciach na Orawie. Lipiec. 7

58. *Parnassia* Tourn. inst. t. 127. Dziewięciórnik (V, 4).

Kielich 5działkowy, działki lancetowate; korona 5płatkowa, a naprzeciw płatków 5 innych wązkich, w wierzchołku rozszczepanych, gruczołowato rzęsowanych, przykoronkiem zwanych; pręcików 5; zawiązek o 4 znamionach; torebka 1komorowa, wielonasionowa, w wierzchołku we 4 łupinki pękająca.

145. *P. palustris* L. sp. 391, D. błotny. *Foliis radicalibus cordatis petiolatis, caulino amplexicauli, parapetalis 9—13 setis*. Fl. Crac. n. 118. Wahlenb. Carp. n. 298. Bess. Gal. n. 383. Ej. Volh. p. 13. Waga Pol. n. 358. Herb. Buc. p. 370. Syr. ziel. str. 1309. Baumg. Trans. n. 568. Schult. Oestr. n. 1232. Koch Ger. p. 98. Schldl. ic. V. h. 6. Sturm h. 13. Lam. et DC. Fran. n. 4290. Engl.

bot. t. 82. Svensk bot. t. 172. Fl. Dan. t. 584. Ledb. Ross. I. p. 262. Turcz. Baic. Dah. n. 197. M. B. Cauc. I. p. 248. DC. prodr. I. p. 320.

Liście korzeniowe sercowate, całobrzegie, długoogonkowe, łodygowy tylko jeden, bezogonkowy i łodygę zupełnie obejmujący; płatki korony eliptyczne, krótko paznogciowe, mięsiste, mleczno-białe, podłużnie prążkowane, płatki zaś przykoronka 9—13 szczecinkami gruczołowatymi opatrzone, żółto-zielone. Wys. $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ '. Po łąkach i trawnikach podmokłych lub torfowiskach na całej przestrzeni wszędzie pospolity, dochodząc w Tatrach aż na hale. Lipiec, Sierpień. 4

XI. Rodzina. POLYGALEAE Juss. Krzyżownicowate.

Zioła lub podkrzewy, niektóre z sokiem młecznym, z liśćmi rozrzuconymi pojedynczemi, często całobrzegiem i bez przylistków; kwiaty obupłciowe, przykwiatkami opatrzone i w kłosa ułożone; kielich 5działkowy, z których 3 działki zewnętrzne mniejsze i zielone, 2 zaś wewnętrzne większe inaczéj ubarwione, koronowate i skrzydełkami (alae) przezwane; korona niekształtna, niby motylkowa, zwana krzyżownicową, 3—5płatkowa, z których 2 boczne mniejsze, lub niekiedy nawet całkiem ich brakuje; pręcików 8, o nitkach w 1wiązkę od góry rozszczępaną zrosłych, a pylnikach 1woreczkowych; zawiązek pojedynczy, wolny, 2komorowy; torebka spleaszczona; 2komorowa, brzegiem pękająca.

59. Polygala L. gen. 851. Krzyżownica. (XVII, 3).

Działek kielicha 5, z których 2 wewnętrzne bardzo wielkie, skrzydełkowate i do korony podobne; płatków korony 3—5, z pręcikami zrosłych, a cała korona tak zwana krzyżownicowa; pręcików 8, w 2 wiązki zrosłych, o pylnikach 1komorowych, dziurką się otwierających; torebka spleaszczona.

146. P. major Jacq. Austr. V. p. 6. t. 413, K. wielka. *Caulibus erectis, foliis lineari-lanceolatis, corolla alas calycinas excedente, capsulis intra calycem pedicellatis*. Wahlb. Carp. n. 702. Herb. Buc. p. 401. Bess. Volh. p. 28. Baumg. Trans. n. 1465. Heuff. Ban. n. 229. Host Austr. II. p. 307. Koch Ger. p. 98. Rehb. ic. XVIII. t. 149 et crit. I. t. 27. f. 59—60. Schldl. ic. XVII. h. 5—6. Ledb. Ross. I. p. 270. M. B. Cauc. II. p. 147. et suppl. p. 459. DC. prodr. I. p. 324.

Łodyga prosto wzniesiona, od dołu zdrzewiała, od góry z liści obnażona; liście dolne przewrotnie-podłużno jajowate, kończyste, górne zwężające się w równowązko-lancetowate; kwiaty liczne, w gro-

no na wierzchołku łodygi ułożone; korona od skrzydełek kielichowych (do kielicha należących) znacznie dłuższa i wystająca; skrzydełka zaś eliptyczne, 3nerwowe, o nerwach żyłkami poprzecznymi ze sobą powiązanych; łódka strzępiastym przydatkiem opatrzona; szypuleczki w czasie kwitnienia od zawiązków kilka razy dłuższe. Kwiaty brzoskwiniowo-czerwone. Wys. $\frac{2}{3}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po miejscach trawiastych, tylko w południowej części Spiża, np. koło Teplicy. Maj, Czerwiec. 4

147. *P. vulgaris* L. sp. 986, K. pospolita. *Caulibus adscendentibus, foliis lineari-lanceolatis, corolla alas calycinas aequante, bracteis lateralibus pedicello dimidio brevioribus, capsulis ovatis sessilibus*. Fl. Crac. n. 119. Wahlenb. Carp. n. 700. Bess. Gal. n. 848. Ej. Volh. p. 28. Herb. Buc. p. 401. Waga Pol. p. 740. Baumg. Trans. n. 1464. Host. Austr. II. p. 307. Koch Ger. p. 99. Rchb. ic. XVIII. t. 145. et crit. I. f. 52—53. Schldl. ic. I. h. 5. Lam. et DC. Fran. n. 2382. Engl. bot. t. 76. Fl. Dan. t. 516. Ledb. Ross. I. p. 270. M. B. Cauc. II. p. 147 et supp. p. 459. DC. prodr. I. p. 324.

Łodyga podnosząca się, cała ulistniona; liście wązko-lancetowate, tępawe, dolne krótsze i eliptyczne; kwiatki liczne w grono wierzchołkowe ułożone; przykwiatki wszystkie o połowę od szypulek kwiatowych krótsze; korona skrzydełkom kielichowym równa; skrzydełka zaś te (choć ubarwione ale do kielicha należące) są eliptyczne albo jajowate, 3nerwowe, o nerwach w wierzchołku żyłką ukośną połączonych, bocznych zaś z wierzchni żyłkowanych i siatkowato splecionych; łódka frandzelką zakończona; szypuleczki w czasie kwitnienia zawiązkom prawie równe. Kwiaty błękitne, różowoczerwone, rzadziej białe. Wys. $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ '. Po suchych łąkach lub miejscach trawiastych, wszędzie pospolita. Maj, Czerwiec. 4

148. *P. comosa* Schkr. handb. II. p. 324. t. 194, K. czuprynowa. *Caulibus erectis, foliis lineari-lanceolatis, corolla alas calycinas subaequante, bracteis lateralibus longitudine pedicelli, capsulis ovatis subsessilibus*. Fl. Crac. n. 120. Waga Pol. p. 235. Herb. Buc. p. 402. Heuff. Ban. n. 231. Dietr. Boruss. t. 279. Koch Ger. p. 99. Rchb. ic. XVIII. t. 145. f. 4. et crit. I. f. 54—56. Schldl. ic. VI. h. 4. Ledb. Ross. I. p. 271. Turcz. Baic. Dah. n. 201. *P. vulgaris* var. *elongata* Rochel Ban. t. 17. f. 37. *P. vulgaris* γ. *elata* DC. prodr. p. 325.

Łodyga prosto wzniesiona; przykwiatki od kwiatów przed ich rozwinieniem się dłuższe i czuprynę tworzące; zresztą jak w pop. gat. Kwiaty blado-czerwone. Wys. $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ '. Po suchych łąkach, na Bieskidach, Podhalu i Pieninach, tu i owdzie się trafia. Maj, Czerwiec. 4

149. *P. amara* L. sp. 987, K. gorzka. *Caulibus erectiusculis, foliis caudiculatorum obovatis, supremis ipsorum rosulatis maximis,*

caulium florentium oblongo-cuneatis, corolla alas calycinas aequante, capsulis ovatis sessilibus. Fl. Crac. n. 121. Wahlb. Carp. n. 701. Waga Pol. n. 741. Herb. Buc. p. 402. Baumg. Trans. n. 1462. Jacq. Austr. V. p. 6. t. 412. Koch Ger. p. 100. Rechb. ic. XVIII. t. 117. f. 3. et crit. I. f. 43—44. Schldl. ic. XI. h. 1—2. Dietr. Boruss. t. 277. Lam. et DC. n. 2383. Engl. bot. supp. II. t. 2764. Svensk bot. t. 484. Fl. Dan. t. 1169. Ledb. Ross. I. p. 272. DC. prodr. I. p. 325. Variat: b) alpina Rechb. icones l. c. f. 4. *humilior, floribus pallidioribus.* c) austriaca Koch l. c., *flores minores, alae saepe capsula breviores.* P. austriaca Rechb. ic. XVIII. t. 147. f. 1. et crit. f. 39. P. uliginosa Rechb. ic. l. c. f. 2. b. et crit. f. 40—41. P. decipiens Bess. Volh. p. 73.

Łodyżki prosto wzniesione lub podnoszące się; liście korzeniowe duże, różyczkowato roztoczone, przewrotnie jajowate, górne podłużnie-klinowate; kwiatki liczne, w grono wierzchołkowe ułożone; przykwiatki szypułkom równe; korona skrzydełkom kielichowym równa; skrzydełka zaś te podłużnie-przewrotnie-jajowate, 3nerwowe, o nerwach w wierzchołku zaledwie się z sobą schodzących, bocznych zaś z wierzchu żyłkowanych, ale owe żyłki bardzo się niegałęziące i siatkowato niepołączone; łódka frandzelką zakończona; szypułki w czasie kwitnienia zawiązkom równe. Kwiaty ciemno-błękitne. Wys. 4—6". Po mokrych i torfiastych łąkach lub wzgórzach wapnistych, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach (bardzo obficie), Spiżu i t. d. pospolicie się trafia. Odmianę zaś: b) alpestris, o liściach korzeniowych często żadnych, łodygowych zaś eliptycznych, na Tatrach tu i owdzie, jak np. w dolinie kościeliskiej napotkać można. c) austriaca, o kwiatkach mniejszych, a skrzydełkach często od torebek krótszych, rośnie tylko po torfach koło Batyżowiec (Botzdorf) na Spiżu. Maj, Czerwiec. 7. Lek. herba Polylgalae amarae.

XII. Rodzina. SILENEAE DC. *Lepnicowate.* (Rodzaje ex Caryophylleae Juss.), (X. Grm. L.).

Zioła albo podkrzewiny, o liściach naprzeciwnych, zwykle w podstawie z sobą zrosłych, pojedynczych, całobrzegich i bezprzylstków; kwiaty obupłciowe, lub czasem przez niedokształcenie jednego z narzędzi płciowych prawie jednopłciowe; kielich zrosłodziółkowy, w kraju ząbkowany; płatków korony tyle co zębów kielicha, na mniej lub więcej wyraźnem dnie kwiatowem pod zawiązkiem wraz z pręcikami osadzonych, pręcików 2razy tyle co płatków korony; słupek pojedynczy, o 2—5 wolnych szyjkach, a zawiązku 1komorowym albo od dołu 2—5komorowym, w którym łożysko środek zajmuje i jest wolne lub z przegrodami niezupełne-

mi od dołu zrosłe; nasiona liczne, o zarodku koło bielma okryconym.

60. *Gypsophila* L. gen. 563. Waplinek.

Kielich rurkowaty, w kraju 5ząbkowy, od dołu bez łuskowatych przykwiatków; korona 5płatkowa, a płatki od paznogcia zwolna się rozszerzające; pręcików 10; szyjek 2; torebka 1komorowa, w wierzchołku we 4 łupinki pękająca, o licznych nasionach nerkowato-kulistych, na łożysku środkowem osadzonych.

150. *G. repens* L. sp. 581, W. płożący. *Caulibus e basi procumbente erectis superne laxae corymbosis ramisque glabris, calycibus turbinato-campanulatis semiquinquefidis, genitalibus corolla brevioribus.* Wahlenb. Carp. n. 406. Herb. add. Gal. p. 31. Jacq. Austr. t. 407. Koch Ger. p. 101. Rechb. ic. t. 240. f. 5000. Schldl. ic. XVII. h. 7—8. Suter Helv. I. p. 296. Lam. et DC. Fran. n. 4302. DC. prodr. I. p. 353.

Lodyga od dołu ścieląca się albo podnosząca, a wreszcie wniesiona, w górze baldaszkogroniasto rozgałęziona, rzadka kwiatkami osadzona, i wraz z swemi gałązkami naga; liście równoważkie z obu końców zwężone; kielichy maczugowato-dzwonkowate, w kraju od połowy 5szczepne; pręciki i szyjka od korony krótsze. Kwiaty białe albo żywo-cieliste. Dług. 4—8". Po skałach wapiennych dosyć pospolita: na Pieninach koło Przełazek i na Sokolicy, Faćmiechu, na Koronach i w w. i. m.; na Tatrach zaś w dolinie Chochołowskiej, Kościeliskiej, na Giewoncie, Magórze Zakopańskiej, Jaworzynce, w dolinie Rostoki, na Muraniu, Hawranii, Tokarni i w bardzo w. i. m. Czerwiec—Sierpień. 4

151. *G. muralis* L. sp. 583, W. dwudzielny. *Caulibus erectis subdichotomis ramoso-paniculatis basi scabriusculis, floribus sparsis, calycibus turbinatis quinquedentatis, petalis crenulatis.* Fl. Crac. n. 122. Wahlenb. Carp. n. 405. Bess. Gal. n. 498. Ej. Volh. p. 16. Herb. Buc. p. 383. Waga Pol. n. 473. Koch Ger. p. 102. Rechb. ic. t. 239. f. 4997. Schldl. ic. III. h. 9. Host Austr. I. p. 517. Baumg. Trans. n. 778. Lam. et DC. Fran. n. 4303. Fl. Dan. t. 1268. Ledb. Ross. I. p. 288. M. B. Cauc. I. p. 321. DC. prodr. I. p. 354.

Lodyga wniesiona, prawie widlasto-dzielna, wiechowato rozgałęziona, i od dołu szorstkawa; liście równoważkie, kończyste; kwiatki po gałązkach rozrzucone; kielich maczugowaty, w kraju 5zębny; płatki w brzegu karbowane albo tylko wykrawane, jasnoróżowe, ciemniej żyłkowane. Wys. 2—6". Po suchych lub wysychających miejscach kamienistych pospolity, na Bieskidach, Spiżu lub Liptowie koło Przybyliny i t. d. Lipiec, Sierpień. 4

61. *Dianthus* L. gen. 565. Goździk.

Kielich rurkowaty, w kraju 5ząbkowy, od dołu łuskami krzyżowo się obejmującemi naksztalt przykwiatków otoczony; płatków 5, długopaznogciowych, o blaszkach na swój powierzchni przy zagięciu rzęśowanoząbkowanych, a paznogciach równowązkich; zawiązek 2szyjkowy; torebka 1komorowa, we 4 łupinki pękająca; nasiona tarczkwate, o zarodku prostym.

a. Kwiaty w wiązkę albo w wiązki główkowate pogromadzone.

152. *D. Armeria* L. sp. 586, G. kosmaty. *Foliis lineari-lanceolatis cauleque pubescentibus, vaginis latitudinem folii aequantibus, floribus fasciculatis, squamis calycinis herbaceis hirsutis*. Fl. Crac. n. 125. Wahlenb. Carp. n. 408. Bess. Gal. n. 507. Ej. Volh. p. 16. Herb. Buc. p. 383. Waga Pol. n. 475. Baumg. Trans. n. 787. Schult. Oestr. n. 1553. Koch Ger. p. 103. Rechb. ic. t. 249. f. 5011. Schldl. ic. VII. h. 2. Sturm. h. 23. Lam. et DC. Fran. n. 4314. Engl. bot. t. 317. Fl. Dan. t. 230. Ledeb. Ross. I. p. 274. M. B. Cauc. I. p. 324. DC. prodr. I. p. 355.

Łodyga tęga, w wierzchołku o gałązkach pod kątem ostrym odstających i zbite wiązki kwiatów dzierzących; liście równowązkolancetowate, włoskami miękkimi wraz z łodygą pokryte, o pochewkach tak szerokich jak same liście; łuski kielichowe i przykwiatki lancetowato-szydłowate, zielne, szorstko-omśzone; same zaś przykwiatki prawie rurce kielichowej równe. Kwiaty blado-szkarłatne, biało kropkowane. Wys. 1—2'. Po gołoborzach lub suchych miejscach, na Bieskidach, Pieninach tu i owdzie się trafia, na Spizu zaś koło Magóry Spiskiej i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. ☺

153. *D. Carthusianorum* L. sp. 586, G. Kartuzek. *Caulibus glabris, foliis linearibus, vaginis latitudinem folii quater superantibus, floribus in capitulum terminale subsexflorum aggregatis, squamis calycinis coriaceis brunneo-scariosis*. Fl. Crac. n. 126. Wahlenb. Carp. n. 407. Bess. Gal. n. 505. Ej. Volh. p. 16. Herb. Buc. p. 384. Waga Pol. n. 476. Baumg. Trans. n. 785. Koch Ger. p. 103. Rechb. ic. t. 252. f. 5019 cum var. a—d. Sturm h. 27. Schldl. ic. II. h. 9. Lam. et DC. Fran. n. 4311. Ledeb. Ross. I. p. 275. DC. prodr. I. p. 356.

Łodyga naga; liście równowązkie, o pochewkach 4razy od samych liści szerszych; kwiatów na końcach gałązek najczęściej po 6, w wiązkę główkowatą zebranych; łuski kielichowe skórzaste, brunatne, suchawe, przewrotnie jajowate, w wierzchołku ością szydłowatą opatrzone; przykwiatki do łusek kielichowych podobne; blaszka płatka tak długa jak jego paznogieć, z przodu nierówno ząbkowana, w tyle zaś brodata. Kwiaty krwisto-czerwone. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '.

Pod jesień trafiają się bardzo często okazy skarłowaciałe, 1kwiatowe. Po miejscach suchych i wyniosłych, wszędzie pospolity, dochodząc czasami aż do górnej granicy lasów. Lipiec—Wrzesień. 7

b. Kwiaty pojedyncze albo w wiechach.

l. Łatki korony ząbkowane.

154. *D. nitidus* W. et Kit. Hung. II. p. 209. t. 191. G. Iśnacy. *Caulibus foliisque subnitidis, foliis linearibus, vaginis latitudinem folii 2—3 superantibus, floribus binatis, squamis calycinis lanceolatis aristatis pullis, petalis crenatis.* Wahlenb. Carp. n. 413. Host. Austr. I. p. 524. Rechb. Ger. n. 5035. et ic. t. 261. f. 5035. DC. prodr. I. p. 358.

Lodyga wraz z liśćmi nieco Iśnaca, 1kwiatowa a częściej 2kwiatowa, podnosząco się pokrzywiona; liście równowazkie, wietkie, o pochwach 2—3razy od samych liści dłuższych, dolne nieco szersze; łusek kielichowych 4, lancetowatych, sztylowato-konczyстых, prawie równych, do połowy długości kielicha sięgających, i wraz z tymże brunatno-czarnych; płatki w kraju karbowane. Kwiaty różowe, niekropkowane. Wys. 8—12". Nieco podobny do odmiany 1kwiatowej *D. Carthusianorum* z przyczyny łusek sztylowatych, z liści jednak chociaż znacznie węższych do *D. alpinus* się zbliża. Po skałach, na Pieninach między Koronami a zamkiem Czorsztyńskim, bardzo rzadko się trafia; częściej na granicy lasów i kosodrzewu koło Chocz w Holach Liptowskich lub Kosudeczu Orawskim. Sierpień, Wrzesień. 7

155. *D. glacialis* Haenk. in Jacq. coll. II. p. 84. G. lodnikowy. *Caulibus caespitosis unifloris, foliis linearibus, squamis calycinis lanceolatis aristatis, arista lineari-subulata herbacea, petalis calyce sesquialongioribus.* Herb. add. Gal. p. 31. Host Austr. I. p. 525. Koch Ger. p. 105. Rechb. ic. t. 261. f. 5037. Schldl. ic. XVI. h. 9—10. *D. alpinus* Wahlenb. (non L.) Carp. n. 411. Schult. Oestr. I. p. 661. Sturm h. 28.

Lodyżki 1kwiatowe, gęsto darniem wyrastające i wraz z liśćmi wietkie; liście równowazko-lancetowate, 1nerwowe, w podstawie zwężone; łuski kielichowe do liści podobne, lancetowate, ościste, o ościach równowazko-szydlowatych, zielnych, wietkich, a od kielicha dłuższych; płatki w brzegu karbowane, których blaszka o połowę od kielicha krótsza. Kwiaty różowo-czerwonawe, jednobarwne. Wys. 2—4". Po trawnikach na halach Tatrzańskich często się trafia, np. na Pysznój, Czerwonym Wierchu Małolączniaku, Krzesanicy, Kondratowej, Koszystej, Faixowej, Nadkotłem, Szerokiej, powyżej Huczawy w Tokarni, koło Zielonego Jeziora, Morskiego Oka i t. d. w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 7

156. *D. deltoides* L. sp. 588. G. kropkowany. *Caulibus pubescentibus, foliis lineari-lanceolatis margine scabris, squamis ca-*

lycinis ovatis obtusis acuminatis vel aristatis, petalis dentatis. Fl. Crac. n. 127. Wahlenb. Carp. n. 409. Bess. Gal. n. 510. Ej. Volh. p. 16. Waga Pol. n. 478. Herb. Buc. p. 385. Baumg. Trans. n. 790. Host Austr. I. p. 522. Koch Ger. p. 105. Rchb. ic. t. 263. f. 5040. Schldl. ic. I. h. 4. Lam. et DC. Fran. n. 4322. Engl. bot. t. 61. Svensk bot. t. 477. Fl. Dan. t. 577. Ledeb. Ross. I. p. 281. DC. prodr. I. p. 361. Variat: b) *glaucus* Koch l. c., *foliis glaucis, floribus dilute roseis vel albis.* D. *glaucus* L. sp. 588. Rchb. ic. t. 263. f. 5041.

Lodyga miżko omszona, widlasto-gałęzista, o gałązkach 1kwiatowych; liście równoważko-lancetowate, dolne tępe, po brzegach szorstkie; *łusek kielichowych* najczęściej 2, eliptycznych, ościistych, a ość sztydłowata, o połowę od rurki kielicha krótsza; przykwiatki od dołu łusek oddalone, często liściaste; płatki korony weinanoząbkowane. Kwiaty purpurowe, białe kropkowane, a z ciemniejszą obrączką przy gardzieli. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po suchych łąkach, wzgórzach, lub po brzegach lasów, wszędzie dosyć pospolity. Odmiana jego: b) *glaucus* L., o liściach modrawych, a kwiatach blade-różowych lub białych, z purpurową obwódką przy gardzieli; trafia się koło Tepliczy na Spiżu. Czerwiec—Wrzesień. 4

2. Płatki korony pierzasto-weinane.

157. *D. plumarius* L. sp. 589, G. pierzasty. *Caulibus dense caespitosis 2—5 floris, floribus solitariis, foliis lineari-subulatis glaucis, squamis calycinis subrotundo-ovatis breviter mucronatis, petalis ad medium digitato-multifidis.* Wahlenb. Carp. n. 412. β. Koch Ger. p. 107. Rchb. ic. t. 257. f. 5030. Schldl. ic. XV. h. 1—2. Ledeb. Ross. I. p. 285. *D. petraeus* Rchb. ic. t. 256. f. 5028. *D. hungaricus* Rchb. ic. t. 257. f. 5029.

Lodyga gęstym darniem wyrastająca, 2—5kwiatowa, ale kwiaty pojedynczo umieszczone i dlatego jakby 1kwiatowa lub przez rozgałęzienie 2kwiatowa; liście równoważko sztydłowate, modrawe, po brzegach szorstkawe; *łuski kielichowe* okrągławo-jajowate, krótko sztydłowato-kończyste, 4razy od kielicha krótsze, płatki prawie do połowy swój blaszki palczasto-wieloszczepne, z resztą blaszki całkowitą przewrotnie jajowatą. Kwiaty cieliste albo białe, niekiedy przy gardzieli plamiste. Wys. 8—12''. Po skałach wapiennych, na Pieninach, Tatrach i Holach Liptowskich prawie wszędzie pospolity. Lipiec, Sierpień. 4

158. *D. superbus* L. sp. 589, G. strzępiaty. *Caulibus subsolitariis bimultifloris, floribus sparsis, foliis lineari-lanceolatis, squamis calycinis ovatis acuminato-aristatis, petalis pinnatifido-multiparitis.* Fl. Crac. n. 128. Wahlenb. Carp. n. 410. Ej. Lapp. n. 221. Bess. Gal. n. 511. Ej. Volh. p. 16. Waga Pol. n. 479. Herb.

Buc. p. 385. Baumg. Trans. n. 795. Jacq. obs. I. t. 25. Koch Ger. p. 107. Rehb. ic. t. 259. f. 5032. Schldl. ic. III. h. 2. Lam. et DC. Fran. n. 4323. Svensk bot. t. 436. Fl. Dan. t. 578. Ledb. Ross. I. p. 285. Turcz. Baic. Dah. n. 203. M. B. Cauc. I. p. 331. DC. prodr. I. p. 365. D. multifidus Gilib. Lith. n. 253. Variat: b) speciosus Rehb. Ger. n. 5032. p. 808., *joliis linearibus, petalorum laminis ad medium pinnatifido-multipartitis*. D. speciosus Rehb. ic. t. 260. f. 5032.

Lodyga najczęściej pojedyncza, w wierzchołku rozgałęziona, 2-wielokwiatowa, a kwiaty rozpięchłe; liście żywo-zielone, równoważko-lancetowate, ostrokończyste, dolne zaś tępe; *łuski kielichowe* jajowate, *krótko-ościste*, 3—4razy od rurki kielichowej krótsze; przykwiatki przewrotnie-jajowate, sztyletowato-kończyste; *blaszki płatków głęboko pierzasto-wcinane*, mocno strzępiato-frendzlowate, z resztą blaszki całkowitą podłużną. Kwiaty cieliste albo lila, szkarłatnymi włoskami pokryte i pachnące. Wys. 1—2'. Po łąkach na Bieskidach i Podhalu często się trafia. Odmiana zaś: b) speciosus Rehb., nieco niższa i soczystsza, o liściach równoważkich, kwiatach wielkich, mocno-różowych, których płatki więcej skupione i nie tak mocno strzępiate, pospolitą jest wszędzie na Tatrach dochodząc aż na hale; na Pieninach pod Faćmiechem w obfitości. Lipiec—Wrzesień. 4

62. Saponaria L gen. 564. Mydelnica.

Kielich rurkowaty, w kraju 5ząbkowy, od dołu bez łusek; płatków 5, długo-paznogciowych, o blaszce płaskiej, a paznogciu równoważkim i kończystym; 10pręcików; torebka 1komorowa, od dołu niewyraźnie 3—4komorowa, we 4 łupinki pękająca; nasiona nerkowato-kuliste.

159. *S. officinalis* L. sp. 584, M. Psie goździki. *Rhizomate elongato repente, foliis oblongo-lanceolatis, floribus fasciculato-corymbosis, calyce cylindrico glabro, petalis retusis coronatis*. Fl. Crac. n. 129. Bess. Gal. n. 501. Ej. Volh. p. 16. Waga Pol. n. 474. Herb. Buc. p. 386. Baumg. Trans. n. 781. Schult. Oestr. n. 1546. Koch Ger. p. 108. Rehb. ic. t. 245. f. 4495. Schldl. ic. II. h. 3. Lam. et DC. Fran. n. 4305. Engl. bot. t. 1060. Svensk bot. t. 338. Fl. Dan. t. 543. Ledb. Ross. I. p. 300. M. B. Cauc. I. p. 322. DC. prodr. I. p. 365.

Korzeń mocno pod ziemią płożący się; lodyga gałęzista, o kwiatach na wierzchu gałęzek w wiązkach baldaszkogron tworzących; liście podłużno-lancetowate, kończyste, naprzeciwległe, nerwiste a gładkie; kielich rurkowaty, nieskrzydełkowaty ale równy i gładki; płatki przy gardzieli 2ma ząbkami opatrzone. Kwiaty cieliste.

Wys. 1—1 $\frac{1}{2}$ '. Po miejscach piaszczystych, w zaroślach nad brzegami rzek, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach nad Dunajcem pod Faćmiechem i t. d. często się trafia. Lipiec—Wrzesień. 4

63. *Cucubalus* Gaertn. fruct. I. p. 376. t. 77. f. 7. Wyszipin.

Kielich krótki, dzwonkowaty, 5ma wielkimi zębami w kraju opatrzony, ostatecznie rozdęty; płatków 5, prawie równoważkie, zwolna w paznogieć długi przechodzące, głęboko rozszczepano-wykrojone; pręcików 10; szyjek 3; owoc jagoda kulista, 1komorowa, o licznych czarniawych nasionkach.

160. *C. bacciferus* L. sp. 591, W. jagodowy. *Caule ramoso scandente, ramis divaricatis, foliis oblongo-ovatis acutis, calycibus ventricosus-campanulatis, petalis distantibus*. Fl. Crac. n. 131, Wahlb. Carp. n. 415, Waga Pol. n. 481, Gilib. Lith. n. 257, Herb. Buc. p. 386, Baumg. Trans. n. 803, Host Austr. I. p. 525, Koch. Ger. p. 108, Rehb. ic. t. 302. f? (5122), Schldl. ic. IV. h. 11, Lam. et DC. Fran. n. 4361, Engl. bot. t. 1577, DC. prodr. I. p. 367. *Silene baccifera* Roth tent. 2. I. p. 491, M. B. Cauc. I. n. 836. *Scribarea divaricata* Fl. Wett. n. 551, Bess. Gal. n. 514.

Łodyga 4kątna, wspinająca się i bardzo gałęzista, o gałęziach prawie pod kątem prostym odstających; liście podłużno-jajowate, kończyste; kwiaty z kątów liści lub na wierzchołku gałęzek wyrastające; kielich brzuchato-dzwonkowaty; korona o płatkach 2dzielnych; jagody kuliste, czarno-lśniące. Kwiaty zielonawo-białe. Wys. 3—4'. Po krzakach wilgotnych lub koło płotów, za Krościenkiem przy drodze do Szczawnicy, koło Łopusznój nad Dunajcem, nad Popradem w pobliżu Kiezmorku i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

64. *Silene* L. gen. 567. Lepnica.

Kielich 5zębny; płatków 5, długopaznogiowych, 2szczepnych, przy gardzieli brodatych lub nagich; pręcików 10; szyjek 3; torebka od dołu 3—4komorowa, w wierzchołku 6zębami pękająca, wielonasionowa; nasiona nerkowate, spłaszczone.

a. Korona w gardzieli bez łusek.

161. *S. inflata* Smith Brit. II. p. 467, L. Skrzypka. *Foliis ellipticis lanceolatisve, inflorescentia corymboso-paniculata, floribus alaribus terminalibusque, calycibus ovatis inflatis glabris, petalis bipartitis*. Fl. Crac. n. 133, Bess. Gal. n. 519, Ej. Volh. p. 17, Waga Pol. n. 482, Herb. Buc. p. 389, Koch Ger. p. 112, Rehb. ic. t. 299. f. 5120. α . et β . t. 300. f. 5120 γ . Schldl. ic. II. h. 4, Lam. et DC. Fran. n. 4328, Ledeb. Ross. I. p. 304, Turcz. Baic. Dah. n. 206, DC.

prodr. I. p. 368. *Cucubalus Behen* L. sp. 591, Wahlenb. Carp. n. 414, Ej. Lapp. n. 222, Schult. Oestr. n. 1608, Engl. bot. t. 164, Fl. Dan. t. 914, M. B. Cauc. I. p. 333. *Viscago Behen* Baumg. Trans. n. 804.

Łodyga podnosząca się; liście eliptyczne albo lancetowate, ostrokończyste, nagie; kwiatostan jest to wiecha baldaszkogronowa, o kwiatach na wierzchołku łodygi i jej rozgałęzieniach widlastych w gronka ułożonych; kielich jajowy, brzuchato-wydęty, gęsto rysowaty, siatkowano-żyłkowany, nagi; płatki 2dzielne, w gardzieli 2garbne, białe, pylniki fioletowe. Kwiaty rozdzielнопłciowe albo pomieszano płciowe. Wys. $\frac{3}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po polach, łąkach i trawnikach, wszędzie dosyć pospolita, dochodząc w Tatrach aż na wysokie hale. Czerwiec—Sierpień. 4

162. *S. nemoralis* W. et Kit. Hung. III. p. 277. t. 249, L. gajowa. *Foliis inferioribus subrotundo-ellipticis in petiolum decurrentibus, panicula erecta subcongesta, ramis oppositis trichotomis viscoso-annulatis tri-multifloris, calycibus clavatis, petalis bifidis*. Wahlenb. Carp. n. 417, Koch Ger. p. 110, Rchb. ic. t. 297. f. 5111, Schldl. ic. XV. h. 3—4, Ledb. Ross. I. p. 324, DC. prodr. I. p. 382. *S. italica* var. *nemoralis* Heuff. Ban. n. 275. Variat: b) *mollissima* Host, *foliis spathulato-lanceolatis in petiolum decurrentibus, panicula laxa*. *S. mollissima* Host. Austr. I. p. 530, DC. prodr. I. p. 382. *S. pilosa* Sprng. syst. II. p. 41, Rchb. Ger. n. 5112, Ej. ic. t. 298. f. 5112. *S. italica* β . *pilosa* Herb. Buc. p. 387, Heuff. Ban. l. c. γ . Koch Ger. p. 110, Ledb. Ross. I. p. 323. *Cucubalus mollissimus* W. et Kit. Hung. III. p. 275. t. 248 (non L.), Willd. sp. II. p. 688. *C. italicus* M. B. Cauc. I. p. 334. et supp. p. 304. *Viscago mollissima* Baumg. Trans. n. 807.

Cała roślina omszona; liście przy podstawie rzęsowate, dolne okrągławo eliptyczne w ogonek zbiegające, po brzegach od dołu często kędzierzawo pomarszczone, górne eliptyczno-lancetowate; łodyga prosto wzniesiona, w wiechę nieco skupioną rozgałęzioną, o gałęziach naprzeciwległych podnoszących się, widlasto-3dzielnych, 3-wielokwiatowych i lekko-obrączkowanych, kwiaty prosto wystające, o kielichu klinowatym, 10nerwowym, w kroju tępo zębatym; płatki 2szczepne, z wierzchu białe, pod spodem fioletowemi, czarnemi albo zielonemi żyłkami poprzeciągane. Wys. 1—2'. Po skałach lub miejscach lesistych, na Liptowie koło Hradku, Lubochny lub na wschodnim końcu Tatr koło Białej Ściany i Pokrzywny, dochodząc aż do 3600' n. p. m. Odmiana zaś: b) *mollissima* Host, o liściach dolnych łopatkowato-lancetowatych, w ogonek zbiegających, a kwiatostanie wiechę rzadką, mocno rozpierzchłą przedstawiająca; trafia się na całym pasmie Pienin: od Czorsztyna aż po za

Szczawnicę, Jaworki i t. d., a wszędzie dosyć pospolicie. Czerwiec, Lipiec. 4

163. *S. Otites* Smith Brit. p. 469, L. drobnokwiatowa. *Foliis inferioribus spathulatis, superioribus linearibus, paniculae ramis oppositis verticillato-ramosis, verticillis multifloris, calycibus tubuloso-campanulatis, petalis linearibus indivisis.* Fl. Crac. n. 132, Bess. Gal. n. 518, Waga Pol. n. 483, Koch Ger. p. 111, Rehb. ic. t. 289. f. 5094, Schldl. ic. XII. h. 5—6, Heuff. Ban. n. 258, Lam. et DC. Fran. n. 4341, Ledb. Ross. I. p. 310, DC. prodr. I. p. 369. *Cucubalus Otites* L. sp. 594, Engl. bot. t. 85, Fl. Dan. t. 518. *C. dioicus* Gilib. Lith. n. 260.

Liście dolne przewrotnie jajowate albo łopatkowate, górne równowazkie; łodygi liczne prosto wzniesione; gałązki wiechy naprzeciwległe, gronka okrągowe licznokwiatowe tworzące; kielich rurkowato-dzwonkowaty, wraz z gałązkami i całym kwiatostanem nagi; płatki całkowite, równowazkie, zielonawo-żółte. Kwiaty rozdzielnopłciowe albo pomieszanych płci. Wys. 1—2'. Po miejscach nieuprawnych, piaszczystych, na Bieskidach tu i owdzie się trafia. Maj—Sierpień. 4

b. Płatki w gardzieli łuskami opatrzone.

164. *S. nutans* L. sp. 596, L. zwisłokwiatowa. *Foliis inferioribus lanceolato-ellipticis in petiolum decurrentibus, caulibus superne glanduloso viscidis, panicula secunda sub anthesi infracto-nutante, ramis oppositis trichotomis 3—7floris, calycibus tubulosis, dentibus acutis, petalis bifidis.* Fl. Crac. n. 135, Wahlenb. Carp. n. 416, Bess. Gal. n. 517, Ej. Volh. p. 17, Waga Pol. n. 487, Herb. Buc. p. 388, Baumg. Trans. n. 819, Host Austr. I. p. 527, Koch Ger. p. 110, Rehb. ic. t. 295. f. 5108, Schldl. ic. II. h. 3, Lam. et DC. Fran. n. 4343, Engl. bot. t. 465, Fl. Dan. t. 242, Ledb. Ross. I. p. 318, Turcz. Baic. Dah. n. 213, M. B. Cauc. I. p. 337, DC. prodr. I. p. 337. Var: b) *infracta* W. et Kit., *glabra, foliis basi tantum ciliatis.* Wahlenb. Carp. l. c. *S. infracta* W. et Kit. Hung. p. 237. t. 213.

Łodyga wzniesiona, mięko-włosista, w górze gruczołowato-lepka; liście dolne lancetowato-eliptyczne po ogonku zbiegające, łodygowe coraz bardziej zwięzające się i krócej ogonkowe; wiecha naprzeciwległe gałęzista, o gałęziach 3dzielných, 3—7kwiatowych; kwiaty w grono jednostronne zwisłe ułożone; kielich rurkowaty, o zębach kończystych; płatki 2dzielne. Kwiaty białe, pod spodem niekiedy ołowiano-szaro lub zielono prążkowane. Wys. 1—2'. Po skałach, suchych miejscach lub po brzegach lasów, wszędzie pospolita. Odmiana zaś: b) *infracta* W. et Kit., jest naga, o liściach tylko przy podstawie rzesowanych; trafia się na Tatrach powyżej

górnjej granicy Kosodrzewu, jak np. na Hawranii, Trzystarze, w Dolinie Kościeliskiej i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 4

165. *S. gallica* L. sp. 599, L. francuzka. *Foliis oblongis, inferioribus obovatis, racemis terminalibus plerumque geminatis viscoso-pubescentibus, floribus alternis, calycibus tubulosis hirsutis, dentibus lanceolato-subulatis, petalis obovatis indivisis integerrimis denticulatis emarginatisve.* Fl. Crac. n. 134, Wahlenb. Carp. n. 418, Bess. Gal. n. 515, Ej. Volh. p. 17, Herb. Buc. p. 387, Klingf. Preuss. n. 129, Lorek Boruss. t. 108. f. 581, Ritschl Posn. n. 127, Wimm. Schl. p. 567, Koch Ger. p. 109. Rchb. ic. t. 272. f. 5054, Schldl. ic. XVII. h. 7—8, Heuff. Ban. n. 264, Lam. et DC. Fran. n. 4352, Ledb. Ross. I. p. 312, DC. prodr. I. p. 371. Variat: b) *anglica* L., *caule ramosiore, diffusiore.* Fl. Crac. n. 95. *S. anglica* L. sp. 594, Lam. et DC. Fran. n. 4353, Engl. bot. t. 1178, Rchb. ic. t. 273. f. 5056, DC. prodr. I. p. 371.

Łodyga pojedyncza, wzniesiona, miękko-włosista, lepka; liście podługne, dolne przewrotnie-jajowate, w ogonek zwężone, górne zwężające się i króćej ogonkowe; *kwiaty* krótko-szypułkowe, *naprzemianległe*; z kątów przykwiatków wyrastające i w kłos ułożone; *kłosy* te są pojedyncze lub *niekiedy parzyste, włosami lepkiemi omszone*; kielich rurkowaty, szorstko-włosisty, o szydłowato-lancetowych zębach; *płatki* przewrotnie-jajowate, całkowite, całobrzegie, albo ząbkowane lub tylko wykrojone, cieliste albo białawe, kielichy zaś zielono-nerwiste. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Odmiana: b) *anglica* L., ma łodygę rozpięrzchle-gałęzistą, a kwiaty białawe. Po polach między zbożem, na Bieskidach, Podhalu, Spiżu, Orawie i Liptowie wraz z swoją odmianą pospolicie się trafia, np. koło Żywca, Kieźmarku, Krościenka, Sącza i t. d. Lipiec—Wrzesień. ☉

166. *S. noctiflora* L. sp. 599, L. dwudzielna. *Foliis oblongis, infimis obovatis, caule superne dichotomo, pedunculis calycibusque viscoso-villosis, floribus alaribus terminalibusque, calycibus ventricosotubulosis, petalis profunde bifidis.* Fl. Crac. n. 136, Bess. Gal. n. 521, Ej. Volh. p. 17, Waga Pol. n. 488, Herb. Buc. p. 390, Heuff. Ban. n. 274, Koch Ger. p. 113, Rchb. ic. t. 276. f. 5063, Schldl. ic. V. h. 11—12, Sturm h. 3, Lam. et DC. Fran. n. 4347, Engl. bot. t. 291, Ledb. Ross. I. p. 314, Ej. Alt. II. p. 146, DC. prodr. I. p. 379.

Łodyga od góry widlastodzielna, niewielokwiatowa, niekiedy nawet ikwiatowa, wraz z szypułkami i kielichami kosmata i lepka; liście podługne, kończyste, dolne przewrotnie-jajowate, górne zaś lancetowato zwężone; *kwiaty* na wierzchołku łodygi i w kątach jej widlastego rozgałęzienia osadzone; kielich z początku obły, później brzuchaty, 10nerwowy, o szydłowatych zębach; *płatki* głęboko 2dzielne. Kwiaty tylko przy zachodzie słońca rozwinięte, a zresztą

stulone, blado-cieliste albo białawe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po polach między zbożem, na Bieskidach i Podhalu często się trafia, jak np. koło Krościenka, Andrzejówki, Rzegiestowa i t. d. w bardzo w. i. m. Lipiec—Wrzesień. ☉

167. *S. quadrifida* L. sp. 602, L. czterozębna. *Foliis linearibus infimis spathulathis, caulibus filiformibus caespitosis dichotomis, articulis superioribus pedunculisque viscosis, floribus alaribus terminalibusque, calycibus turbinatis, petalis obovatis quadridentatis.* Herb. Buc. p. 390, Koch Ger. p. 114, Rchb. ic. t. 269. f. 5081, Schldl. ic. XV. h. 3—4, Heuff. Ban. n. 267. *S. quadridentata* Lam. et DC. Fran. n. 4332, DC. prodr. I. p. 375, Pers. syn. I. p. 500, Wahlb. Carp. n. 419. α . *rupestris* et β . *major*, Ej. Helv. n. 460. *S. pusilla* W. et Kit. Hung. p. 235. t. 212, Rchb. ic. t. 269. f. 5080. *Lychnis quadrifida* Jacq. Austr. II. p. 13. t. 120. *L. quadridentata* Schult. Oestr. n. 1684, Baumg. Trans. n. 870.

Eodyżki cieniutkie, darniem wyrastające; widlastodzielne, od góry wraz z szypułkami lepkie; liście równowązkie, dolne wązkopatkowate; kwiaty na wierzchołkach widlastych rozgałęzień osadzone albo na pojedynczej łodyżce samotne; *kielich wartolkowaty*, 10prążkowy, o ząbkach w kraju jajowatych, tępych; *płatki przewrotnie-jajowate*, 4zębne; torebki owalne, prawie kielichowi równe; nasiona grzebieniasto rzęsowane. Kwiaty mleczno-białe, niekiedy różowawe. Wys. 4—12". W miejscach suchszych a wynioślejszych roślina znacznie mniejsza: *S. pusilla* W. et Kit.; w mokrych zaś miejscowościach, np. koło potoków i na granitach większa, o płatkach cokolwiek szerszych i różowawych. Po brzegach lub w miejscach wilgotnych, od stóp Tater aż do hał, wszędzie i pospolicie się trafia. Czerwiec, Lipiec. 4

168. *S. acaulis* L. sp. 603, L. bezłodygowa. *Foliis lineari subulatis, caulibus densissime caespitosis, pedunculis calycibusque glabris, floribus solitariis, calycibus campanulatis, petalis obovatis leviter emarginatis.* Wahlb. Carp. n. 420, Ej. Lapp. n. 224, Herb. add. Gal. p. 32, Koch Ger. p. 115, Rchb. ic. t. 270. f. 5084 α . β . δ . Schldl. ic. IX. h. 3—4, Host Austr. I. p. 536, Suter Helv. I. p. 306, All. Ped. II. p. 83. t. 79. f. 1, Lam. et DC. Fran. n. 4334, Engl. bot. t. 1981, Fl. Dan. t. 21, DC. prodr. I. p. 367.

Eodyżki nader krótkie, bardzo zbite darnie poduszkowate tworzące, wraz z szypułkami i kielichami nagie; liście równowązkoszypułkowate; *kwiaty wierzchołkowe, samotne*; kielich dzwonkowaty, 10rowkowy, nieżyłkowany, o ząbkach w brzegu jajowatych, tępych, albo tylko wykrawany; płatki przewrotnie jajowate, płytko wykrojone; torebka podłużna, jeszcze raz tak jak kielich długa. Kwiaty różowo-czerwone. Wys. do 1". Po skałach i kamieniach, w Tatrach

od górnjej granicy lasów aż na hale bardzo często i pospolicie się trafia, jak np. w dolinach: Hochołowskiéj, Kościeliskiej, pod Giewontem, Małolączniakiem, Rochaczami, Łomnicą, powyżej Morskiego Oka, po wyższych punktach Koperszad i t. d. w bardzo w. i. m. Czerwiec—Sierpień. 4

65. *Viscaria Röhling* Deutsch. fl., Lm. et DC. Fran. IV. p. 761.
Smółka.

Kielich rurkowato-dzwonkowaty, w kraju 5zębny; płatków 5, całobrzegich, o długich i wązkich paznogciach, a w gardzieli 2ma łusieczkami do ząbków podobnemi opatrzonych; zawiązek o 5 szyjkach, naprzeciw ząbków kielicha ustawionych; pręcików 10; torebka od dołu 5komorowa, w 5 zębów przeciwległych płatkom pękająca.

169. *V. vulgaris* Röhl. ex Steud. nomcl., S. pospolita. *Caulis glabro superne sub geniculis viscido, foliis lanceolatis glabris, floribus racemoso-paniculatis subverticillatis.* Fl. Crac. n. 137. *Lychnis Viscaria* L. sp. 625, Wahlenb. Carp. n. 443, Bess. Gal. n. 541, Ej. Volh. p. 17, Waga Pol. n. 505, Herb. Buc. p. 391, Baumg. Trans. n. 867, Host Austr. I. p. 555, Koch Ger. p. 115, Rehb. ic. t. 307. f. 5131, Schldl. ic. III. h. 10, Lam. et DC. Fran. n. 4362, Engl. bot. t. 788, Svensk bot. t. 672, Fl. Dan. t. 1032, Ledeb. Ross. I. p. 328, DC. prodr. I. p. 385. *L. viscosa* Gilib. Lith. n. 264.

Łodyga prosto wzniesiona, naga, w górze pod kolankami lepkiem klejem powleczone; liście lancetowate, w podstawie rzesowane, górne równowazkie, nagie; kwiaty okręgowo poukładane, i razem grono wiechowate tworzące; kielich gładki, o 5 ząbkach; płatki całkowite, w gardzieli 2zębne; torebka do połowy wysokości 5komorowa, zeschniętym okwiatem otoczona. Kwiaty karmazynowe albo błado-szkarłatne. Wys. 1—1½'. Po suchych trawnikach lub brzegach lasów, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie wszędzie dosyć pospolita. Maj, Czerwiec. 4

66. *Lychnis Tourn.* inst. t. 175. Lm. et DC. Fran. IV. p. 761.
Firletka.

Kielich rurkowaty w kraju 5zębny, nerwisty; płatków 5 całkowitych albo głęboko na łateczki postrzępanych, o długich i wązkich paznogciach, a w gardzieli łuskami zębatemi opatrzonych; pręcików 10; zawiązek o 5 szyjkach, naprzeciw zębów kielicha ustawionych; torebka 1komorowa, w 5 zębów naprzeciwległych zębom kielicha pękająca.

170. *L. Flos cuculi* L. sp. 625, *F. pospolita* albo Kukułka. *Foliis inferioribus spathulatis, superioribus lineari-lanceolatis, petalis ultra medium quadrifidis.* Fl. Crac. n. 138, Wahlenb. Carp. n. 442, Bess. Gal. n. 540, Ej. Volh. p. 17, Waga Pol. n. 508, Herb. Buc. p. 391, Baumg. Trans. n. 866, Host Austr. I. p. 555, Koch Ger. p. 116, Rchb. ic. t. 306. f. 5129, Schldl. ic. II. h. 1, Lam. et DC. Fran. n. 4364, Engl. bot. t. 573, Fl. Dan. t. 590, Ledb. Ross. I. p. 330, Turcz. Baic. Dah. n. 216, M. B. Cauc. I. p. 356, DC. prodr. I. p. 387.

Kłodyga prosto wzniesiona, często czerwonawa; liście dolne łopatkowate, górne równowazko lancetowate; kwiaty w wiechę rozpięrzchłą ułożone; kielich dzwonkowaty, o 5 krótkich ząbkach; płatki do połowy w 4 łatki równowazkie i tępe porozszcypywane. Kwiaty różowe, bardzo rzadko białe. Wys. 1—2'. Po łąkach aż do górnej granicy buków na całej przestrzeni pospolita. Maj—Lipiec. 4

67. *Melandrium Röhling* Deutsch. fl. ed. 2. p. 274. Goździenek.

Kielich brzuchaty, w kraju 5zębny, 10 albo 20 żeberkowy; płatków 5, w paznogieć równowazki zwężonych, o blaszce 2dzielnej, bez listewki skrzydełkowatej na paznogi; pręcików 10; zawiązek 3-albo 5szyjkowy; torebka 1komorowa, w dwa razy tyle zębów co jest szyjek pękająca.

171. *M. album* Fl. Crac. n. 139, G. biały. *Foliis superioribus ovato-lanceolatis attenuato-acuminatis, pedunculis calycibusque glanduloso-hirtis, capsula dentibus porrectis.* *M. pratense* Röhl. Deutsch. ed. 2. p. 274, Ledb. Ross. I. p. 327. *Lychnis vespertina* Sibth. Oxon. p. 146, Bess. Gal. n. 543, Ej. Volh. p. 17, Herb. Buc. p. 391, Schult. Oestr. n. 1688, Koch Ger. p. 116, Sturm. h. 23, Schldl. ic. V. h. 6, Turcz. Baic. Dah. n. 223. *L. dioica* β. L. sp. 626, Waga Pol. n. 506, Rchb. ic. t. 304. f. 5125, Lam. et DC. Fran. n. 4366, Fl. Dan. t. 792, DC. prodr. I. p. 386. *L. dioica* β. *alba* Wahlenb. Carp. p. 136. *L. dioica flore albo* Engl. bot. t. 1580.

Kłodyga prosto wzniesiona, widlasto-gałęzista, od dołu kosmata; liście górne jajowato-lancetowate, przy wierzchołku zwężone i kończyste, wraz z szypułkami i kielichem włosami krótkimi, gruczołowatymi pokryte; kwiaty rozdzielnopłciowe; kielich w okazach męzkich obły, w żeńskich zaś później nieco rozdęty; płatki do połowy długości swjej blaszki 2dzielne; torebka w zęby prosto stojące pękająca. Kwiaty białe, bardzo rzadko nieco cieliste, pod wieczór otwierające się, i cokolwiek pachnące. Wys. 1—3'. Po łąkach, przydrożach lub polach, wszędzie pospolity. Czerwiec—Wrzesień. ☺

172. *M. rubrum* Fl. Crac. n. 140, G. czerwony. *Foliis superioribus ovatis abrupte acuminatis, caule foliis pedunculis calycibusque villosis, pilis simplicibus, capsula dentibus revolutis.* *M. silvestre* Röhl. Deutsch. ed. 2. p. 274, Ledb. Ross. I. p. 327. *Lychnis diurna* Sibth. Oxon. fl. p. 145, Bess. n. 542, Ej. Volh. p. 17, Herb. Buc. p. 392, Schult. Oestr. n. 1689, Koch Ger. p. 116, Rchb. ic. t. 304. f. 5126, Sturm h. 23, Schldl. ic. II. h. 12. *L. silvestris* Hopp. cent. exs. 3. n. 33, Waga Pol. n. 507, Baumg. Trans. n. 868, Lam. et DC. Fran. n. 4367, Ledb. Alt. II. p. 186, DC. prodr. I. p. 386. *L. dioica* α. *L. sp.* 626, Wahlb. Carp. n. 444. *L. dioica* α. *rubra* Wahlb. Lapp. n. 244. *L. dioica flore rubro* Engl. bot. t. 1579.

Lodyga, liście, szypulki kwiatowe i kielichy włosami pojedynczemi, niegruczołowatemi pokryte; liście górne jajowate, nagle zaostrome; torebka w 5 zębów odwiniętych pękająca; zresztą jak w pop. gat. Kwiaty pięknej purpurowej barwy, bardzo rzadko białej, za dnia rozwijające się, bezwonne. Wys. 1—2'. Po lasach liściastych wilgotnych lub mokrych gołoborzach, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie często się trafia; w Tatrach zaś dochodzi zazwyczaj aż na hale. Maj—Sierpień. 7

68. *Agrostemma* L. gen 579. excl. specieb. Kąkolnica albo Kąkol.

Kielich rurkowaty, w kraju 5 łatkowy, o łatkach od korony dłuższych; płatków 5, całkowitych, o długich i wązkich paznogciach, a blaszkach gładkich bez zębów łuseczkowatych; pręcików 10; zawiązek o 5 szyjkach, naprzeciwległych łątkom kielicha; torebka 1komorowa, w 5 zębów naprzeciw łatek kielicha ustawionych pękająca.

173. *A. Githago* L. sp. 624, K. zbożowa. *Petalis retusis, lacinii calycis tubum et petala superantibus.* Fl. Crac. n. 141, Wahlb. Carp. n. 441, Bess. Gal. n. 539, Herb. Buc. p. 392, Host Austr. I. p. 554, Koch Ger. p. 117, Schldl. ic. III. h. 9, Sturm h. 5, Engl. bot. t. 741, Svensk bot. t. 488, Fl. Dan. t. 576, M. B. Cauc. I. p. 355. *Lychnis Agrostemma* Sprng. syst. II. p. 40. *L. Githago* Lam. dict. III. p. 643, Waga Pol. n. 509, Dietr. Boruss. t. 194, Lm. et DC. Fran. n. 4371, Turcz. Baic. Dah. n. 215, DC. prodr. I. p. 387. *Githago segetum* Desf. Atl. I. p. 362, Bess. Volh. p. 17, Ledb. Ross. I. p. 332, Rchb. ic. t. 308. f. 5132, Syr. ziel. str. 463.

Lodyga od góry gałęzista, szorstka; liście równoważko-lancetowate, w nasadzie z sobą zrosłe; łatki kielichowe od swój rurki i płatków korony w wierzchołku cokolwiek wykrojonych dłuższe. Kwiaty siwawo-purpurowe, ciemniej prążkowane. Wys. 2—3. Po polach między zbożem, wszędzie pospolita. Lipiec, Sierpień. ☉

XIII. Rodzina. ALSINEAE DC. *Mokrzycowate*. (Rodzaje z rodzin. Caryophylleae Juss.), X. Grm. L.).

Zioła o liściach naprzeciwległych, pojedynczych, całobrzegich i bez przylistków (tylko *Spergula* i *Spergularia* mają przylistki błoniaste i suche); kwiaty obupłciowe, o kielichu 4—5dziłkowym, albo głęboko 4—5dzielnym; płatków korony których niekiedy brakuje tyle co działek kielicha; pręcików 10 albo mniej, na krążku z gruczołów powstałym mniej lub więcej wykształconym osadzonych; zawiązek 1komorowy, o łożysku środkowym wolnym, a 2—5 szyjkach również wolnych; nasiona o zarodku około bielma łękowato skręconym.

69. *Sagina* L. gen. 176 (236). Karmik.

Kielich 4—5 dziłkowy; korona 4—5 płatkowa, płatki całokwite; pręcików 4, 5, 10; szyjek na zawiązku 4, 5; torebka w 4—5 łupinek pękająca, wielonasionowa; nasiona nerkowate, bez skrzydelek.

a. Działek 4, wyraźnie od 4 płatków korony dłuższych.

174. *S. procumbens* L. sp. 185, K. rozesłany. *Caulibus procumbentibus radicanibus, foliis linearibus glaberrimis, sepalis obtusis muticis, pedunculis defloratis apice hamatis*. Fl. Crac. n. 142, Wahlenb. Carp. n. 157, Ej. Lapp. n. 96, Bess. Gal. n. 189, Ej. Volh. p. 8, Waga Pol. n. 188, Herb. Buc. p. 376, Baumg. Trans. n. 212, Schult. Oestr. n. 732, Koch Ger. p. 118, Rehb. ic. t. 201. f. 4959, Schldl. ic. X. h. 11—12, Sturm h. 30, Lm. et DC. Fran. n. 4380, Engl. bot. t. 880, Fl. Dan. t. 2103, Ledb. Ross. I. p. 338, DC. prodr. I. p. 389. *S. breviflora* Gilib. Lith. n. 240.

Łodyżki na ziemi rozesłane i od dołu korzonki puszczające, o gałązkach podnoszących się; liście równowazkie, w nasadzie z sobą zrosłe, w wierzchołku ostrokończyste, po brzegach nie rzęsowane; szypułeczki po okwitnieniu kwiatów haczysto skrzywione, a w czasie dojrzewania owoców napowrót wzniesione; działki kielicha wszystkie tępe i w wierzchołku nie sztyletowate; płatki bardzo drobne, tępe, białe, i 3—4 razy od kielicha krótsze. Wys. 1—2". Po łąkach, ugorach i miejscach piaszczystych a wilgotnych, wszędzie pospolity, dochodząc niekiedy aż na hale. Maj—Wrzesień. 4

175. *S. apetala* L. mant. p. 559, K. bezpłatkowy. *Caulibus erectis ramosis, foliis linearibus basi ciliatis, sepalis obtusis exterioribus duobus brevissime mucronulatis, pedunculis semper erectis*. Fl. Crac. n. 144, Lorek t. 44. f. 251, Wimm. Schl. p. 552, Koch Ger. p. 118, Rehb. ic. t. 200. f. 4958, Schldl. ic. X. h. 7—8, Lm. et DC. Fran. n. 4381, Engl. bot. t. 881, Ledb. Ross. I. p. 338, DC.

prodr. I. p. 389. Variat: b) *ciliata* Fr., *pedunculis defloratis apice hamatis fructiferis erectis*. S. *ciliata* Fr. nov. ed. 2. p. 59, Rchb. ic. t. 200. f. 4956. S. *depressa* Schulz supp. fl. Starg. p. 10, Rchb. ic. t. 200. f. 4957.

Łodyżki gałęziste, wzniesione; liście równowązkie, sztylowato-kończyste, przy nasadzie rzęsowane, szypułki kwiatowe zawsze prosto wzniesione; działki kielichowe tępe, z których 2 zewnętrzne bardzo krótko sztyletowato-kończyste; płatki przewrotnie sercowate (nie lancetowate), białe, bardzo drobniutkie i wkrótce odpadające. Wys. 2—4" Odmiana: b) *ciliata* Fr., ma szypuleczki po okwitnięciu haczysto zakrzywiające się, a w czasie dojrzewania owoców napowrót prosto wzniesione. Po polach lub nikłych trawnikach, wraz z swoją odmianą koło Jordanowa. Maj, Czerwiec. ☉

b. Działek 5, od 5 płatków korony dłuższych albo krótszych.

176. S. *saxatilis* Wimm. Schl. p. 76. (1840) p. 553. (1857), K. skalny. *Caulibus procumbentibus adscendentibusque, foliis linearibus breviter mucronulatis caule pedunculisque glabris, pedunculis defloratis nutantibus fructiferis erectis, petalis calyce brevioribus*. Koch Ger. p. 119, Heuff. Ban. n. 286. *Spergula saginoides* L. sp. 631, Wahlenb. Carp. n. 455, Ej. Lapp. n. 251, Host Austr. I. p. 562, Schldl. ic. XVII. h. 9—10, Lm. et DC. Fran. n. 4393, Engl. bot. t. 2105, Fl. Dan. t. 1577, Turcz. Baic. Dah. n. 230, M. B. Cauc. n. 893, DC. prodr. I. p. 394. *Spergella saginoides* Rchb. ic. t. 202. f. 4962.

Łodyżki leżące, podnoszące się; liście równowązkie, krótko-sztyletowato-kończyste, wraz z łodyżkami i szypuleczkami nagie; szypuleczki po okwitnięciu haczysto zwisłe, po dojrzewaniu zaś owoców napowrót prosto wzniesione; płatki białe, od kielicha krótsze. Wys. 1—4". Po szczelinach skał lub murawnikach wilgotnych, na Pieninach, a w Tatrach w krainie kosodrzewu, np. pod Giewontem, koło Morskiego Oka, na Szerokiej za Hawranem i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. 7

177. S. *nodosa* Fenzl. Ledb. Ross. I. p. 340, K. węzłowaty. *Caulibus divergentibus, foliis inferioribus lineari-filiformibus, superioribus brevibus fasciculatis, pedunculis semper erectis, petalis calyce duplo longioribus*. Fl. Crac. n. 144, Wimm. Schl. p. 553, Klinggff. Preuss. n. 163, Koch Ger. p. 119. *Spergula nodosa* L. sp. 630, Wahlenb. Carp. n. 454, Ej. Lapp. n. 250, Waga Pol. n. 512, Gilib. Lith. n. 251, Bess. Volh. p. 17, Host Austr. I. p. 561, Schldl. ic. VIII. h. 7, Lm. et DC. Fran. n. 4390, Engl. bot. t. 694, L. Suec. n. 420, Fl. Dan. t. 96, DC. prodr. I. p. 394. *Spergella nodosa* Rchb. ic. t. 203. f. 4965. Variat: b) *glandulosa* Bess., *caulibus, foliis et sepalis glanduloso-pubescentibus*. *Spergula glan-*

dulosa Bess. Gal. n. 553 et pars II. app. p. 359. *Spergella nodosa* β . *glandulosa* Rechb. ic. t. 203. f. 4965 β .

Łodyżki prosto wzniesione albo podnoszące się, od góry gałęziste, rzadziej pojedyncze, tak jak i cała roślina nagie; liście równoważkie, z wierzchu płaskie a pod spodem wypukłe, sztydłowate, dolne dłuższe, przy nasadzie znacznie szersze i ze sobą zrosłe, górne zaś krótsze, naprzeciwległe i w kątach zrośnięcia się wiązek listeczków nader króciutkich zapelnione; szypuleczki stale prosto wzniesione; działki kielichowe tępe; płatki szeroko-jajowate, 2razy od działek dłuższe, białe. Wys. 3—6". Odmiana: b) *glandulosa* Bess., ma łodyżki, liście i kielich włoskami gruczołowatemi, odstającymi pokryte. Po łąkach podmokłych, torfiastych lub po brzegach rzek i rowów, tu i owdzie na Bieskidach i Podhalu po brzegach Raby i Dunajca lub na Spiżu koło Popradu; częściej jednak w swęj nieznacznej odmianie gruczołowato-omszonej, również na Bieskidach, Pieninach lub koło Zakopanego i Kościelisk i t. d. w bardzo w. i. m. Lipiec—Wrzesień. 4

70. *Spergula* L. gen. 586. Sporek.

Rośliny o przylistkach delikatnych, błonkowatych. Kielich 5-działkowy; korona 5płatkowa, o płatkach całkowitych; pręcików 5 albo 10; owocu 1komorowy, o 5 szyjkach; torebka w 5 łupinek pękająca, wielonasionowa, o nasionach okrągło-soczewkowatych, błonką skrzydełkową obwiedzioną.

178. *S. arvensis* L. sp. 630, *S.* pospolity. *Foliis linearibus verticillatis supra convexis infra sulco exaratis, seminibus globoso-lenticularibus ala angusta laevi cinctis.* Fl. Crac. n. 145, Wahlenb. Carp. n. 453, Ej. Lapp. n. 249, Bess. Gal. n. 552, Ej. Vollh. p. 17, Waga Pol. n. 510, Herb. Buc. p. 376, Baumg. Trans. n. 883, Host Austr. I. p. 561, Koch Ger. p. 120, Rechb. crit. VI. f. 704, Schldl. ic. VIII. h. 7, Lm. et DC. Fran. n. 4388, Engl. bot. t. 1535, Svensk bot. t. 308, Fl. Dan. t. 1033, Ledeb. Ross. II. p. 169, DC. prodr. I. p. 394.

Łodyżki z jednego korzenia liczne, wzniesione; liście równoważkie, okrągowe, z wierzchu wypukłe, pod spodem rowkiem wyraźnym opatrzone, włoskami gruczołowatemi wraz z łodygą pokryte i przez to nieco lepkawe; kwiaty w wiechę rozpięchłą, wierzchołkową ułożone, o szypulkach po okwitnieniu na dół zwisłych; pręcików najczęściej 10, czasami zaś tylko 5 lub 7; nasiona kulisto-soczewkowate, delikatnie kropkowane albo brodawkowate, błonką wąziutką obwiedzione. Kwiaty białe, tak jak i w następ. gat. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po polach lub miejscach nieuprawnych, wszędzie pospolity. Czerwiec—Sierpień. ☉

179. *S. pentandra* Autorum Fl. Crac. n. 146, *S. mały*. *Foliis linearibus verticillatis subteretibus subtus laevibus, seminibus ala dilatata radiato-striata cinctis*. Waga Pol. n. 511, Bess. Volh. p. 17, Wimm. Schl. p. 551, Koch Ger. p. 120, Schldl. ic. VIII. h. 7, Sturm h. 12, Lm. et DC. Fran. n. 4389, Engl. bot. t. 1536, Svensk bot. t. 308, Fl. Dan. t. 1930, Ledb. Ross. II. p. 169, DC. prodr. I. p. 394.

Liście pod spodem gładkie bez rowka; pręcików 10, bardzo rzadko 6 lub 8; nasiona spłaszczone, błonką szeroką, brunatną, promienisto-kresowaną obwiedzione, a zresztą jak w pop. gat. Roślina sino-zielonej barwy. Wys. 3—9". Tylko nad brzegiem Raby za Myślenicami. Maj. ☉

71. *Spergularia* Pers. syn. I. p. 504. Presl fl. Cechica p. 94. Myszotrzew.

Rośliny o przylistkach błonkowatych. Kielich 5dziółkowy; korona 5płatkowa, o płatkach całkowitych albo cokolwiek w wierzchołku wykrojonych; pręcików 10, dwoma gruczołkami przy nasadzie opatrzonych; zawiązek o 3 szyjkach; torebka we 3 łupinki pękająca; nasiona 3kątne albo okrągławe, bezskrzydełkowe albo skrzydełkami opatrzone.

180. *S. rubra* Pers., Presl l. c., M. czerwony. *Caulibus ramosis in cymam solutis, foliis lineari-filiiformibus mucronulatis, capsula calycem aequante, seminibus omnibus exalatis*. Fl. Crac. n. 147, Wimm. Schl. p. 550, Ledb. Ross. II. p. 167. *Lepigonum rubrum* Wahlberg Gothob. p. 45, Herb. Buc. p. 376, Koch Ger. p. 121. *Alsiner rubra* Wahlb. Ups. p. 151, Rehb. Ger. n. 3660, Schldl. ic. II. h. 12. *Arenaria rubra* L. sp. 606, Wahlb. Carp. n. 430, Bess. Gal. n. 533, Ej. Volh. p. 17, Waga Pol. n. 496, Gilib. Lith. n. 250, Baumg. Trans. n. 837, Schult. Oestr. n. 1582, Lm. et DC. Fran. n. 4433, Engl. bot. t. 852, Pers. syn. I. p. 504. n. 49, DC. prodr. I. p. 401.

Kodyżki od samego dołu gałęziste, na ziemi rozestlane i podnoszące się; liście równoważko-nitkowate, nieco mięsiste, sztyletowato-kończyste, po obu stronach płaskie; kwiaty w grona ułożone; działki lancetowate, tępe, beznerwowe, po brzegach błonkowate; torebki w długości kielichowi równe; nasiona prawie 3boczne, nieco chropawe, a wszystkie błonką nieobwiedzione. Kwiaty różowo-czerwone, do słońca się otwierające. Dług. 3—5". Po miejscach piaszczystych, wilgotnych tu i owdzie się trafia, jak np. koło Sącza, Nowego Targu, Sławkowa i Szmeksu na Spiżu lub Suchej Góry na Orawie i w bardzo w. i. m. Maj—Wrzesień. ☉—7

181. *S. media* Fl. Crac. n. 148, M. słony. *Caulibus simplicibus ramosisve prostratis, foliis carnosissimis fliformibus submuticis, capsula calyce triente vel sesquialongiore, seminibus compressis nunc plurimis alatis.* Ledb. Ross. II. p. 168. *S. salina* Presl l. c. Lepigonum medium Wahlb. Gothob. p. 45, Koch Ger. p. 121, Heuff. Ban. n. 289. *Alsine marina* Rchb. Ger. n. 3661, Schldl. ic. XI. h. 8—9. *Arenaria marina* Roth tent. fl. Ger. 2. I. p. 482, Host Austr. I. p. 546, Fl. Dan. t. 2231, Engl. bot. t. 958. *A. salina* DC. prodr. I. p. 401. *A. media* Pers. syn. I. p. 504. *A. rubra* β. *marina* L. sp. 668, Herb. select. Gal. p. 13, Fl. Dan. t. 740, Lm. et DC. Fran. n. 4433. p. 793.

Łodyżki pojedyncze lub gałęziste, na ziemi rozestlane, wraz z liśćmi nagie i zupełnie gładkie; *liście tępe*, mięsiste, z wierzchu i spodem sklepiście; szypułeczki i kielichy gruczołowato-omszonne; *torebka od kielicha* o $\frac{1}{3}$ -lub półtora raza dłuższa; *nasiona* przewrotnie-jajowate, spłaszczone, bardzo delikatnie marszczone, *wszystkie błonką nieobwiedzione albo tylko dolne białą błonką obwiedzione*; a zresztą jak w pop. gat. Kwiaty blado-różowe. Dług. 4—8''. Po miejscach słonych, we wsi Rabce. Czerwiec—Wrzesień. ☉

72. *Alsine* Wahlb. Lapp. p. 127 et 129. Mokrzyca.

Kielich 5działkowy; korona 5płatkowa, o płatkach całkowitych albo cokolwiek w wierzchołku wykrojonych; przecików 10, przy nasadzie dwoma gruczołkami opatrzonych; zawiązek o 3 szyjkach; *torebka* we 3 łupinki pękająca, o łożysku środkowem, 3kątnem; *nasiona* nerkowate, bezskrzydełkowe czyli żadną błonką nieobwiedzione.

182. *A. laricifolia* Wahlb. Carp. n. 432, M. modrzewio-listna. *Foliis lineari-subulatis enerviis, sepalis lineari-oblongis rotundato-obtusis trinerviis, petalis cuneatis calyce duplo longioribus.* Koch Ger. p. 123, Schldl. ic. XVI. h. 9—10. *Arenaria laricifolia* L. sp. 607, Jacq. Austr. t. 279, Host Austr. I. p. 542, Towns. Hung. p. 489, DC. Franc. V. supp. p. 612, Ej. prodr. I. p. 404, M. B. Cauc. n. 858. *A. stricta* Host. Austr. I. p. 543. *Sabulina laricifolia* Rchb. Ger. n. 4933. *Wierzbickia laricifolia* Rchb. ic. t. 212. f. 4933.

Łodyżki darniem wyrastające, kwiatami opatrzone podnoszące się, 1-wielokwiatowe; *liście* równowazko-szydłowate, *beznerwowe*; *działki* kielichowe równowazko-podłużne, w wierzchołku zaokrąglono-tępe, 3nerwowe; *płatki* klinowate, 2razy od działek dłuższe, białe. Wys. 4—6''. Po miejscach kamienistych lub zwirowatych wilgotnych, na Pieninach po skalistych brzegach Dunajca tu i owdzie się trafia, na całych zaś Tatrach po skałach wapiennych po-

cząwszy od Tatr niżnych i Choczu w Holach Liptowskich aż do Hawrania i Murania wszędzie dosyć pospolita, szczególnież téż koło Zakopanego, pod Giewontem, w dolinie Kościeliskiej, Hochołowskiéj i t. d. Lipiec, Sierpień. 4

183. *A. verna* Bartl. Beitr. II. p. 63, *M. alpejska*. *Foliis lineari-subulatis, trinerviis, sepalis ovato-lanceolatis acutis 3nerviis margine membranaceis, petalis ovatis breviter unguiculatis basi subcordatis calyce longioribus*. Herb. Buc. p. 377, Heuff. Ban. n. 290, Wimm. Schl. p. 554, Koch Ger. p. 124, Ledb. Ross. I. p. 347, Turcz. Baic. Dah. n. 228. *Arenaria verna* L. mant. p. 72, Jacq. Austr. t. 404, Sturm h. 26, Lm. et DC. Fran. n. 4425, Engl. bot. t. 512, DC. prodr. I. p. 405. *Sabulina caespitosa* Rchb. Ger. p. 788. *Triphane caespitosa* Rchb. ic. t. 207. f. 4927. Variat: b) *alpina* Koch l. c., *caulibus humilioribus paucifloris et floribus majoribus*. *A. Gerardi* Wahlenb. Carp. n. 431. *A. saxatilis* Wahlenb. Helv. n. 476. *Arenaria Gerardi* Willd. spec. II. p. 729, Lm. et DC. Fran. n. 4424, DC. prodr. I. p. 405. *A. liniflora* Jacq. Austr. t. 445 (non L.). *Sabulina Gerardi* Rchb. Ger. n. 4928. *Triphane Gerardi* Rchb. ic. t. 208. f. 4928.

Łodyżki gęste darnie tworzące, 1-wielokwiatowe; liście równoważko-szydłowe, 3nerwowe; działki kielichowe jajowato-lancetowe, kończyste, 3nerwowe, po brzegach blonkowate; płatki jajowate, krótko-paznogciowe, w podstawie jakby sercowate, od działek dłuższe, białe. Wys. 2—4". Odmiana zaś: b) *alpina* Koch, ma łodyżki krótsze i skąpiej kwiatami osadzone, ale zato kwiaty są nieco większe. Po skałach, usypach i zwirach wapiennych tu i owdzie się trafia i jedynie w dwóch swych formach najlepiej w Iconografii Reichenbacha przedstawionych, jako: *Triphane caespitosa* i *Gerardi*, w dolinach pod Rochaczami, Hochołowskiéj, Kościeliskiej, pod Giewontem, w dolinie Podrówiennej między Szczytem Lodowym a Wysoką, i po szczytach otaczających Koperszady. Formy zaś téj rośliny pod *Triphane verna* w Iconografii Reichenbacha oddanej, w całej Galicyi nigdzie nie znajdowałem. Czerwiec—Sierpień. 4

184. *A. setacea* M. et Koch Deutsch. III. p. 287, *M. szczytnowatolistna*. *Foliis subulato-setaceis trinerviis, sepalis ovatis acutis albo-subcartillagineis stria dorsali herbacea uninervi, petalis ovalibus calyce paulo longioribus*. Koch Ger. p. 124, Ledb. Ross. I. p. 345, Heuff. Ban. n. 291. *Arenaria setacea* Thuil. Paris. ed. 2. p. 220, Bess. Volh. p. 46, Lm. et DC. Fran. n. 4429, DC. prodr. I. p. 407. *A. heteromalla* Pers. syn. I. p. 504. *A. saxatilis* Lois. Gall. p. 261. *A. frutescens* Kit. in Schult. Oestr. I. p. 667. *Sabulina setacea* Rchb. Ger. n. 4921, Ej. ic. t. 205. f. 4921.

Lodyżki darnisto wyrastające, kwitnące podnoszące się i w górze wiechowato rozgałęzione; liście sztylowato-szczecinowate, 3nerwowe; działki kielichowe jajowate, kończyste, białe, prawie chrząstkowate, a zieloną prążką na grzbiecie opatrzone; płatki owalne, mało od kielicha dłuższe, białe. Wys. 3—9". Po skałach i w szczelinach, tylko na Pieninach ale wszędzie bardzo obficie, szczególnież też na Koronach. Lipiec, Sierpień. 4

73. *Cherleria* L. gen. 775. *Cherleria* albo Ożobin.

Kielich 5działkowy; płatków brakuje, a jeżeli się znajdują to bardzo drobne i w liczbie 5; pręcików 10, we 2 rzędy ustawionych, z których zewnętrzne płatkom naprzeciwległe, w podstawie 2gruczołami podparte i z niemi zrosłe; zawiązek 3szyjkowy; torebka wielonasionowa, we 3 łupinki pękająca.

185. *C. sedoides* L. sp. 608, O. rozchodnikowaty. *Caespitosa parvula, floribus terminalibus solitariis polygamis apetalis vel corollatis*. Wahlenb. Carp. n. 433, Towns. Hung. p. 489, Herb. add. Gal. p. 32, Jacq. Austr. t. 284, Koch Ger. p. 126, Rehb. ic. t. 204. f. 4903, Schldl. ic. XVII. h. 9—10, Suter Helv. I. p. 315, Lm. et DC. Fran. n. 4407, Engl. bot. t. 1212, Hook Scot. p. 139, DC. prodr. I. p. 421.

Korzeń wielogłowy, liśćmi równowazkami, tępemi, 3kątnemi pokryty i gęste darnie jakby poduszeczki tworzący; kwiaty samotne, wierzchołkowe, mieszanopłciowe, bez lub płatkami opatrzone; płatki zaś bardzo drobne, białe. Wysokość całej roślinki z korzeniem od 1—2". Po skałach tak granitowych jako i wapiennych, na najwyższych szczytach Tatr, np. na Pysznój (bardzo obficie), Krywaniu, Łomnicy, Lodowej Turni czyli Kolbachu, Świnicy, Kościelcu, koło 5 stawów Węgierskich i Polskich, na Szerokiej, koło Zielonego Jeziora i w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

74. *Moehringia* L. gen. 494. *Moehringia* albo Możylinek.

Kielich 4—5działkowy; korona 4—5płatkowa, płatki całkowite albo cokolwiek w wierzchołku wykrojone; pręcików 8—10; zawiązek 2—3szyjkowy; torebka 1komorowa, wielonasionowa, we 4—6 łupinek pękająca; nasiona przyrostkiem nakszałt osnówki opatrzone.

186. *M. muscosa* L. sp. 515, M. mchowaty. *Caulibus caespitosis, foliis filiformibus semiteretibus enerviis, sepalis uninerviis, floribus octandris tetrapetalis, petalis calycem superantibus*. Wahlenb. Carp. n. 369, Herbi. Buc. p. 377, Heuff. Ban. n. 295, Jacq. Austr. t. 449, Koch Ger. p. 126, Rehb. ic. t. 213. f. 4900, Schldl. ic. XVII.

h. 9—10, All. Ped. n. 1026, Lm. et DC. Fran. n. 4385, Ledb. Ross. I. p. 372, DC. prodr. I. p. 390.

Łodyżki darnisto wyrastające, rozesłane, bardzo delikatne, nitkowate, na wierzchołku 2—7 kwiatkami opatrzone; liście wietkie, nitkowate, półoble, beznerwowe, kończyste, gładkie; działki kielichowe jajowato-lancetowate, 1nerwowe; kwiaty 8pręcikowe, 4płatkowe, płatki zaś od kielicha dłuższe, białe. Łodyżki 3—9" długie. Po szczelinach skał w miejscach cienistych i wilgotnych: na Pieninach tu i owdzie, np. za zamczyskiem św. Kunegundy lub na prawo od drogi ku przewozowi przez Dunajec do Szczawnicy i w w. i. m.; w Tatrach zaś w dolinie Kościeliskiej za Pisaną, pod Giewontem koło Dziury lub koło Chocz na Liptowie. Czerwiec—Sierpień. 4

187. *M. trinervia* Clairv. manuel d'herboris. p. 150, Koch Ger. p. 127, *M. trójnerwowy*. *Caulibus adscendentibus, foliis ovatis acutis 3—5nerviis, sepalis acutis 3nerviis, petalis calyce brevioribus*. Fl. Crac. n. 149, Herb. Buc. p. 378, Rchb. ic. t. 216. f. 4943, Schldl. ic. VII. h. 4, Ledb. Ross. I. p. 371. *Arenaria trinervia* L. sp. 605, Wahlenb. Carp. n. 427, Bess. Gal. n. 530, Ej. Volh. p. 17, Waga Pol. n. 499, Baumg. Trans. n. 834, Host Austr. n. 539, Rchb. Ger. n. 4943, Lm. et DC. Fran. n. 4413, Engl. bot. t. 1483, Fl. Dan. t. 429, M. B. Cauc. I. p. 343, DC. prodr. I. p. 412.

Łodyga gałęzista, po ziemi ścieląca się i podnosząca; liście jajowate, kończyste, 3—5 nerwowe, dolne ogonkowe, o ogonku długością blazsze dorównyującym; działki kielichowe lancetowate, kończyste, 3nerwowe, o nerwach wydatnych; płatki od kielicha krótsze, białe. Dług. $\frac{1}{2}$ —1'. Po lasach, krzakach lub koło płotów, wszędzie dosyć pospolity, dochodząc aż do górnej granicy lasów. Lipiec, Sierpień. ☉

75. *Arenaria* L. gen. 569. Piaskownica.

Kielich 5działkowy; korona 5płatkowa, płatki całkowite; pręcików 10; zawiązek o 3szyjkach; torebka 1komorowa, wielonasienna, w 6 łupinek w wierzchołku pękająca; nasiona nerkowate, bez żadnych przyrostków.

188. *A. serpyllifolia* L. sp. 606, *P. macierzankolistna*. *Caulibus adscendentibus paniculatis, foliis ovatis acuminatis sessilibus, floribus alaribus axillaribusque, sepalis lanceolatis 3nerviis corolla longioribus*. Fl. Crac. n. 150, Wahlenb. Carp. n. 429, Bess. Gal. n. 531, Ej. Volh. p. 17, Waga Pol. n. 498, Baumg. Trans. n. 836, Host Austr. I. p. 539, Koch Ger. p. 128, Rchb. ic. t. 216. f. 4941, Schldl. ic. II. h. 12, Lm. et DC. Fran. n. 4415, Engl. bot. t. 923, Fl. Dan. t. 977, Ledb. Ross. I. p. 368, M. B. Cauc. I. p. 343, DC. prodr. I. p. 411.

Łodyżka bardzo gałęzista, podnosząca się, o gałązkach widlasto-dzielných; liście jajowate, kończyste, bezogonkowe, przeświecająco-kropkowane; kwiatki pojedyncze, z kątów liści lub na wierzchołkach gałązek parzysto wyrastające; działki kielichowe lancetowate, 3nerwowe, po brzegach błonkowato-suchawe, od płatków znacznie dłuższe; płatki owalne, w podstawie zwężone, białe. Wys. 2—6". Po polach, ugorach lub po przydrożach, aż do górnej granicy jodeł wszędzie pospolita. Lipiec, Sierpień. ☉

189. *A. ciliata* L. sp. 608, P. rzesowana. *Caulibus caespitosis adscendentibus, foliis ovatis lanceolatisve acutiusculis in petiolum brevem decurrentibus, floribus terminalibus subpaniculatis solitariisque, sepalis siccitate nervosis corolla brevioribus.* Wahlenb. Carp. n. 428, Herb. add. Gal. n. 42, Zawadz. Gal. n. 666, Schult. Oestr. I. p. 663, Wulf. in Jacq. coll. I. p. 245. t. 16. f. 2, Koch Ger. p. 128, Rehb. ic. t. 217. f. 4942, Schldl. ic. XVII. h. 11—12, Suter Helv. p. 309, Lm. et DC. Fran. n. 4414, Engl. bot. t. 1745, Fl. Dan. t. 346, DC. prodr. I. p. 411. Variat: b) *frigida* Koch l. c., *foliis plerumque angustioribus et caulibus 1—2 floris. A. multicaulis* L. sp. 605, Wulf. in Jacq. coll. I. p. 248. t. 17. f. 1. *A. biflora* Zawadz. Gal. n. 668.

Łodyżki darnisto-wyrastające, gałęziące się i podnoszące; liście jajowate, w krótki ogonek zwężone, i jajowate a lancetowato-kończyste, przy nasadzie szczecinowato-rzesowane; kwiatki na wierzchołku gałązek prawie wiechowato ułożone albo samotne; działki kielichowe szeroko-lancetowate, 3nerwowe, po brzegach błonkowate, po zasuszeniu rośliny wydatnie nerwiste od płatków znacznie krótsze, płatki jajowate, krótko-paznogciowe, białe. Wys. 2—4". Odmiana: b) *frigida* Koch, ma listeczki węższe a po zasuszeniu mniej nerwiste i łodyżki tylko 1—2 kwiatkowe. Po skałach, usypach lub zwirach ale tylko wapiennych, w Tatrach w ogólności pospolita, np. w dolinach Chochołowskiej i Kościeliskiej (bardzo obficie), pod Giewontem, Czerwonym Wierchem, Małolączniakiem, na Jaworzynie i Magórze Zakopańskiej, w dolinie Rostoki, pod Muraniem, Hawraniem, Szeroką, w Tokarni i w bardzo w. i. m., a to w swój odmianie jeszcze pospolitsza jak genuina. Lipiec, Sierpień. 4

76. *Holosteum* L. gen. 104. Mokrzychnik.

Kielich 5działkowy; korona 5płatkowa, płatki w wierzchołku ząbkowane; pręcików najczęściej 3—5; zawiązek o 3szyjkach; torebka 1komorowa, wielonasionowa, w wierzchołku w 6 łupinek pękająca; nasiona tarczkwate.

190. *H. umbellatum* L. sp. 130, M. baldaszkowy. *Foliis ovatis sessilibus obtusiusculis inferioribus oblongis, floribus umbel-*

latis, pedicellis post anthesin deflexis. Fl. Crac. n. 151, Bess. Gal. n. 143, Ej. Volh. p. 61, Waga Pol. n. 139, Herb. Buc. p. 379, Baumg. Trans. n. 129, Host Austr. I. p. 405, Koch Ger. p. 129, Rechb. ic. t. 221. f. 4901, Schldl. ic. I. h. 10, Engl. bot. t. 27, Fl. Dan. t. 1204, Ledb. Ross. I. p. 373, M. B. Cauc. n. 226 et supp. p. 97, DC. prodr. I. p. 393. *Alsine umbellata* Lm. et DC. Fran. 4384.

Łodyżka od samego dołu gałęziąca się, prosto wzniesiona; liście jajowate, w wierzchołku tępawe, bezogonkowe, dolne podłużne; szypułeczki kwiatowe w baldaszek ułożone, po okwitnieniu kwiatów na dół pozwieszane. Kwiaty białe, cała zaś roślina modrawozielona. Wys. 2—8''. Po polach lub trawnikach zwirowatych, tu i owdzie się trafia, jak np. koło Myślenic. Kwiecień, Maj. ☉

77. *Stellaria* L. gen. 568. Gwiazdownica.

Kielich 5działkowy; korona 5płatkowa, płatki głęboko wykrojono-rozszczepane; pręcików najczęściej 10, albo 3, 5, 8; zawiązek o 3 szyjkach; torebka 1komorowa, wielonasionowa, w 6 łupinek pękająca; nasiona nerkowate.

a. Łodyga obła; liście dolne ogonkowe; kielich od dołu zaokrąglony.

191. *S. nemorum* L. sp. 603, G. gajowa. *Caule superne viloso, foliis cordatis acuminatis, panicula dichotoma, sepalis lanceolatis, petalis profunde bifidis calyce duplo longioribus.* Fl. Crac. n. 152, Wahlnb. Carp. n. 420, Ej. Lapp. n. 230, Bess. Gal. n. 524, Ej. Volh. p. 17, Waga Pol. n. 495, Herb. Buc. p. 379, Baumg. Trans. n. 827, Schult. Oestr. n. 1600, Koch Ger. p. 129, Rechb. ic. t. 222. f. 4906, Schldl. ic. VII. h. 4, Lm. et DC. Fran. n. 4435, Engl. bot. t. 92, Fl. Dan. t. 271, Ledb. Ross. I. p. 375, Turcz. Baic. Dah. n. 236, DC. prodr. I. p. 396. *S. cordata* Gilib. Lith. n. 245.

Łodyga obła, prawie prosto wzniesiona, wietka, od góry kosmata; liście podłużnie jajowate, ostrokończyste, dolne ogonkowe, sercowate; kwiatostan wiecha widlastodzielna; działki kielichowe podłużne, tępawe, nagie; płatki głęboko 2wrębne i 2razy od działek dłuższe, białe. Wys. 1—2'. Po wilgotnych a cienistych lasach, tu i owdzie na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie, dochodząc w Tatrach niekiedy aż na hale, jak np. w dolinie Kościeliskiej lub Strążysk pod Giewontem i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 7

192. *S. media* Vill. Delph. III. p. 615, G. właściwa albo Muszec. *Caule unifariam piloso, foliis ovatis breviter acuminatis, floribus alaribus terminalibusque, petalis bipartitis calycem aequantibus brevioribusque.* Fl. Crac. n. 153, Wahlnb. Carp. n. 422, Ej. Lapp. n. 229, Bess. Gal. n. 525, Ej. Volh. p. 17, Waga Pol. n. 494,

Herb. Buc. p. 380, Koch Ger. p. 129, Rchb. ic. t. 222. f. 4904, Schldl. ic. I. h. 11, Engl. bot. t. 537, Ledb. Ross. I. p. 377, Turcz. Baic. Dah. n. 237, DC. prodr. I. p. 396. *Alsine media* L. sp. 389, Baumg. Trans. n. 565, Host Austr. I. p. 405, Fl. Dan. t. 438 et 525, Lm. et DC. Fran. n. 4383, Syr. ziel. str. 1400. Variat: b) neglecta Weihe, *planta major, floribus decandris*. S. neglecta Weihe ap. Bl. et Fing. comp. I. p. 560, Rchb. ic. t. 222. f. 4905.

Łodyga obła, najczęściej gałęzista i ścieląca się, *jednym rzędem włosów omszona; liście jajowate, krótko-kończyste*, dolne ogonkowe; kwiatki na wierzchołkach gałązek albo w ich widlastych rozgałęzieniach osadzone; 3—5 pręcikowe; płatki 2dzielne, działkom w długości dorównywające albo nieco od nich krótsze, białe. *Łodyga* od 3'' do 2' długa. Odmiana: b) neglecta Weih., jest zazwyczaj rośliną wielką, o kwiatkach 10pręcikowych. Po polach, ogrodach lub koło dróg i domów, wszędzie bardzo pospolita, dochodząc w Tatrach aż na polany. Odmiana zaś trafia się wszędzie po gruntach wilgotnych i tłustych między drzewami. Kwiecień—Wrzesień. ☉

193. *S. cerastoides* L. sp. 604, G. rogownicowata. *Caule unifariam piloso tri-multifloro, foliis oblongo-lanceolatis acutiusculis, pedunculis pubescentibus defloratis refractis, petalis semibifidis calyce longioribus*. Wahlenb. Carp. n. 426, Ej. Lapp. n. 231, Heuff. Ban. n. 302, Jacq. coll. I. p. 254. t. 19, Koch Ger. p. 129, Sturm h. 64, Lm. et DC. Fran. n. 4441, Engl. bot. t. 911, Fl. Dan. t. 92, Ledb. Ross. I. p. 397, DC. prodr. I. p. 398. *S. multicaulis* Willd. sp. II. p. 714. *Cerastium refractum* All. Ped. II. p. 117. *C. trigynum* Vill. Delph. III. p. 645. t. 46. *Dichodon cerastoides* Rchb. ic. t. 221. f. 4915.

Łodyżki obłe, ścielące się, w wierzchołku podnoszące, z linijką włosków ku dołowi biegnącą, 3-wielokwiatowe; szypułki omszone, po okwitnieniu na dół pozaginane; *liście bezogonkowe, podłużno-lancetowate*, kończyste, nagie, dolne tępe, w podstawie zwężone, najwyższe zaś jajowate i kończyste; płatki do połowy długości 2wrębne, od kielicha dłuższe, białe. *Łodyżki* 3—6'' długie. Po miejscach mokrych między kamieniami lub koło potoków, na wysokich halach w Tatrach, jak np. pod Rochaczami, w dolinie Raczkówój, pod Pyszną i na Siodle między Pyszną a Tomanową, powyżej szałasów Tomaniarskich, pod Giewontem, koło 5 stawów tuż za szałasem (obficie), koło Morskiego Oka, Mnicha, na Koperszadach tylnych, koło Zielonego i Czerwonego Stawu, koło 5 stawów Węgierskich i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

b. *Łodyga* kątowata; liście wszystkie bezogonkowe; kielich od dołu zaokrąglony.

194. *S. Holostea* L. sp. 603, G. wielkokwiatowa. *Foliis lanceolatis longe acuminatis margine carinaeque scabris, bracteae her-*

baceis, sepalis enerviis, petalis semibifidis calyce duplo longioribus. Fl. Crac. n. 154, Wahlnb. Carp. n. 423, Bess. Gal. n. 526, Ej. Volh. p. 17, Waga Pol. n. 489, Herb. Buc. p. 380, Baumg. Trans. n. 829, Host Austr. I. p. 537, Koch Ger. p. 130, Rchb. ic. t. 223. f. 4908, Schldl. ic. VII. h. 3, Lm. et DC. Fran. n. 4437, Engl. bot. t. 511, Fl. Dan. t. 698, Ledb. Ross. I. p. 380, M. B. Cauc. I. p. 342, DC. prodr. I. p. 397. *S. ciliata* Gilib. Lith. n. 244.

Łodyga 4kątna, tęga, podnosząca się; liście lancetowate, długo i ostro-kończyste, tęgie, po brzegach i pod spodem na grzbiecie szorstkie; kwiatki w wiechę widlastodzielną ułożone; przykwiatki zielne; działki kielichowe beznerwowe; płatki do połowy swęj długości 2wřębne, 2razy od działek dłuższe, białe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po lasach liściastych lub gajach, na Bieskidach, Pieninach, Podhalu, Spiżu, Liptowie i Orawie, wszędzie dosyć pospolita. Maj, Czerwiec. 4

195. *S. glauca* Wither. botanical arrang. I. p. 420, G. sina. *Foliis lineari-lanceolatis acutis glaberrimis, bracteis scariosis margine glabris, sepalis 3nerviis, petalis bipartitis calyce longioribus.* Fl. Crac. n. 155, Waga Pol. n. 491, Koch Ger. p. 130, Rchb. ic. t. 223. f. 4909, Schldl. ic. X. h. 1—2, Sturm h. 63, Lm. et DC. Fran. n. 4438, Engl. bot. t. 825, Fl. Dan. t. 2115, Ledb. Ross. I. p. 390, Turcz. Baic. Dah. n. 240, DC. prodr. I. p. 397. *S. palustris* Retz fl. Scand. prodr. p. 106, Bess. Gal. n. 528, Ej. Volh. p. 17, Host Austr. I. p. 538. *S. graminea* β . L. sp. 604.

Łodyga niewyraźnie 4kątna, łamna, prosto wzniesiona; liście równowązko-lancetowate, kończyste, zupełnie wszędzie gładkie; kwiatki w wiechę widlastodzielną, nieco skupioną ułożone; przykwiatki suchawo-blonkowate, po brzegach gładkie i nierzęsowane; działki kielichowe 3nerwowe; płatki 2dzielne od działek dłuższe, białe. Wys. 8—16". Trafiają się odmiany z liśmi modrawemi lub trawiasto-zielonemi, większemi lub mniejszemi kwiatami, a łodygą 1—2 i 6—9kwiatową. Po rowach lub mokrych łakach, na Bieskidach tu i owdzie się trafia. Czerwiec, Lipiec. 4

196. *S. graminea* L. sp. 604. α , G. trawiasta. *Foliis anguste-lanceolatis glabris basi ciliatis, bracteis scariosis margine ciliatis, sepalis 3nerviis, petalis bipartitis calycem aequantibus.* Fl. Crac. n. 156, Wahlnb. Carp. n. 424, Ej. Lapp. n. 226, Bess. Gal. n. 527, Ej. Volh. p. 17, Waga Pol. n. 490, Herb. Buc. p. 380, Baumg. Trans. n. 380, Schult. Oestr. n. 1603, Koch Ger. p. 130, Rchb. ic. t. 224. f. 4911, Schldl. ic. X. h. 3—4, Lm. et DC. Fran. n. 4439, Engl. bot. t. 803, Fl. Dan. t. 2116, Ledb. Ross. I. p. 391, Turcz. Baic. Dah. n. 241, M. B. Cauc. I. p. 342, DC. prodr. I. p. 397.

Łodyga 4kątna, często bardzo długa i leżąca, a potem podnosząca się; liście wązko-lancetowate, nagie i gładkie, tylko przy nasa-

dzie nieco rzęsowane, kwiatki w baldaszkogron widlastodzielny i kolkowato-pogięty ułożone; przykwiatki suchawo-blonkowane, po brzegach rzęsowane, działki kielichowe 3nerwowe; płatki 2dzielne, od działek krótsze, białe. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po łąkach lub brzegach pól, wszędzie pospolita, zachodząc często aż na polany lub nawet i na hale. Maj—Lipiec. 74

c. Łodyga kątowata, naga; kielich od dołu krótko-lejkowaty.

197. *S. uliginosa* Murr. prodr. stirp. Gött. p. 55, G. bagnowa. *Folius oblongo-lanceolatis acutis sessilibus glabris basi subciliatis, bracteis scariosis margine glabris, petalis bipartitis calyce brevioribus*. Fl. Crac. n. 157, Wahlenb. Carp. n. 425, Ej. Lapp. n. 227, Bess. Gal. n. 529, Ej. Volh. p. 17, Koch Ger. p. 131, Schldl. ic. X. h. 1—2, Engl. bot. t. 1074, Turcz. Baic. Dah. n. 245. *S. graminea* γ. L. sp. 604, Fl. Dan. t. 415. *S. aquatica* Poll. Palat. I. p. 422, Waga Pol. n. 493, Lm. et DC. Fran. n. 4440, DC. prodr. I. p. 398. *S. alsine* Hoffm. Ger. I. p. 153, Sturm. h. 1, Host Austr. I. p. 538. *S. fontana* Wulf. in Jacq. coll. I. p. 327. *S. hypericifolia* Wigg. Holsat. p. 34, All. Ped. n. 1720. *Larbreia uliginosa* Reichb. ic. t. 226. f. 3669. *L. aquatica* St. Hil. in mem. mus. II. p. 287, DC. prodr. III. p. 366 (non Ser.). Variat: b) *bracteata* Richt., *bracteis herbaceis*. *S. bracteata* Richt. Leipz., Rechb. Ger. p. 567. et ic. t. 226. f. 3668.

Łodyga 4kątna, wietka i leżąca; liście bezogonkowe, podłużnie-lancetowe, kończyste, przy nasadzie nieco rzęsowane; kwiaty nieliczne, w wiechę widlastodzielną ułożone; przykwiatki suchawe, blonkowane, po brzegach nagie; działki kielichowe 3nerwowe; płatki głęboko 2wrębne, od działek krótsze, białe. Dług. $\frac{1}{2}$ —1'. Przykwiatki bywają niekiedy zielne: *S. bracteata* Richt. Po rowach, bagnach lub po brzegach potoków, wszędzie dosyć pospolita, zachodząc na Bieskidach i Tatrach aż na polany. Czerwiec, Lipiec. 74

78. *Malachium* Fr. Halland. p. 77. Kościeniec.

Kielich 5działkowy; korona 5płatkowa, płatki 2wrębne albo 2dzielne; pręcików 10; zawiązek o 5 szyjkach naprzemianlegle z działkami ułożonych; torebka 1komorowa, licznonasionowa, w 5 łupinek pękająca, łupinki zaś w wierzchołku 2wrębne.

198. *M. aquaticum* Fr. l. c., K. wodny. *Caulibus decumbentibus scandentibusque basi radicanlibus, foliis cordato-ovatis acuminatis sessilibus, caulium steriliū petiolatis, panicula dichotoma divaricata glanduloso-pilosa; petalis bipartitis calyce longioribus*. Fl. Crac. n. 159, Herb. Buc. p. 381, Koch Ger. p. 132, Rechb. ic. t. 237. f. 4967, Schldl. ic. I. h. 10, Ledeb. Ross. I. p. 416. *C. aquati-*

cum L. sp. 629, Wahlb. Carp. n. 445, Bess. Gal. n. 551, Ej. Vollh. p. 17, Waga Pol. n. 504, Baumg. Trans. n. 879, Schult. Oestr. n. 1676, Sturm h. 63, Fl. Dan. t. 1337, Lm. et DC. Fran. n. 4406, Engl. bot. t. 538, Ledb. Alt. II. p. 282, M. B. Cauc. I. p. 362. C. maximum Gilib. Lith. n. 252. *Stellaria aquatica* Scop. Carn. n. 546. *Larbreia aquatica* Ser. in DC. prodr. I. p. 395 (nec St. Hilaire).

Łodyga ścieląca się i wspinająca, a od dołu często korzonki puszczająca; liście sercowato-jajowate, kończyste, bezogonkowe, najniższe zaś jako i na łodygach bezkwiatowych krótko-ogonkowe; kwiatostan tworzy wiechę widlastodzielną, gruczołowato-włosistą; przykwiatki zielne; działki kielichowe zielone, po brzegach niebłonkowate; płatki 2dzielne, od działek krótsze, białe. Łodygi na 1—3' długie. Różni się na pierwszy rzut oka od *Stellaria nemorum* L. dosyć do niego podobnej słupkiem 5szyjkowym. Po wilgotnych i cienistych miejscach po nad rowami, na Bieskidach, Podhalu, Spiżu, Liptowie i Orawie tu i owdzie dosyć pospolicie. Czerwiec—Wrzesień. 74

79. *Cerastium* L. gen. 585. Rogownica.

Kielich 5dziłkowy; korona 5płatkowa, płatki w wierchołku wykrojone albo rozszczepane; przecików 10 albo 5; zawiązek o 5 szyjkach; torebka 1komorowa, w wierchołku w 10 łupinek pękająca; nasiona jakby delikatnymi ziarenkami opsypane.

A. Korona od kielicha krótsza albo mu równa.

a. Przykwiatki wszystkie zielne i włosami pokryte.

199. *C. glomeratum* Thuill. Paris. p. 225, R. kupkokwiatowa. *Foliis subrotundis ovalibusque, paniculae ramis glomeratis, bracteis calycibusque pilosis, pedicellis fructiferis calycem aequantibus vel brevioribus.* Fl. Crac. n. 160, Klinggff. Preuss. n. 147, Wimm. Schl. p. 160, Koch Ger. p. 132, Schldl. ic. XII. h. 7—8, Sturm. h. 63. *C. vulgatum* herbarii Linnaeani, Smith Engl. II. p. 330, Ej. Brit. p. 496, Engl. bot. t. 789, Waga Pol. n. 500, Host Austr. I. p. 556, Heuff. Ban. n. 310, Rechb. ic. t. 229. f. 4970, Lm. et DC. Fran. n. 4395, DC. prodr. I. p. 415. *C. ovale* Pers. syn. I. p. 521. *C. viscosum* Fr. nov. ed. 2. p. 125, Fl. Dan. t. 1931, Gaud. Helv. III. p. 240.

Łodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się; liście najczęściej okrągławo-jajowate, rzadziej podługne, dolne w ogonek zwężone; kwiaty w wiechę mocno skupioną ułożone; przylistki wszystkie zielne, i tak jak działki kielichowe całe włosiste; szypułki po okwiطنieniu już owoconośne kielichowi równe albo od niego krótsze; płą-

tki działkom kielichowym w długości prawie równe, białe, jak i we wszystkich następ. gatunkach; ziele samo blado-albo prawie żółta-wo-zielone. Wys. 3—6''. Po lasach liściastych w miejscach cieni-
stych, po polach gliniastych wilgotnych lub po rowach, tu i owdzie
na Bieskidach ale dosyć często się trafia. Maj—Sierpień. ☉

200. *C. brachypetalum* Desp. in Pers. syn. I. p. 520, R. drobnokwiatowa. *Folius oblongo-ovatis, paniculae ramulis superioribus aggregatis, bracteis calycibusque pilosis, pedicellis fructiferis calyce duplo triplove longioribus.* Fl. Crac. n. 161, Wimm. Schl. p. 560, Koch Ger. p. 132, Rehb. ic. t. 229. f. 4971, Schldl. ic. XII. h. 7—8, Sturm h. 63, Heuff. Ban. n. 311, Lm. et DC. Fran. n. 4397, Ledb. Ross. I. p. 403. *C. barbulatum* Wahlb. Carp. n. 446. *C. viscosum* Poll. Pal. I. p. 448. *C. strigosum* Fr. nov. ed. 2. p. 131.

Lodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się, liście podłużnie-jajowate, dolne w ogonek zwężone; tylko najwyższe gałązki kwiatostanu wiechowatego są naprzeciwległe i poskupiane; *przykwiatki i działki kielichowe na całej powierzchni włoskami odstającymi pokryte; szypułki owocoносne 2—3 razy od kielicha dłuższe; płatki ledwie tak długie jak kielich, białe. Ziele całe szaro-zielone, o włosach szarych a długich. Wys. 4—8'. Po suchych trawiastych wzgórzach, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu i Liptowie tu i owdzie się trafia. Maj, Czerwiec. ☉*

b. *Przykwiatki i działki kielichowe po brzegach blonkowato-suchawe, w wierzchołku nagie.*

201. *C. semidecandrum* L. sp. 627, R. pięcioprecikowa. *Caule erecto vel adscendente basi non radicante, foliis oblongis ovatisve, bracteis sepalisque semiscariosis apice integerrimis vel erosodenticulatis glabris, pedicellis fructiferis calyce duplo triplove longioribus deflexis.* Fl. Crac. n. 162, Bess. Gal. n. 546, Ej. Volh. p. 17, Waga Pol. n. 502, Herb. Buc. p. 382, Baumg. Trans. n. 875, Koch Ger. p. 133, Rehb. ic. t. 228. f. 4968, Schldl. ic. X. h. 5—6, Sturm h. 63, Heuff. Ban. n. 312, Lm. et DC. Fran. n. 4398, Engl. bot. t. 1630, Fl. Dan. t. 1212, Ledb. Ross. I. p. 495, DC. prodr. I. p. 416. *C. viscosum* Pers. syn. I. p. 521. Variat: b) *glutinotum* Fr., *bracteis inferioribus herbaceis, petalis calycem aequantibus.* *C. glutinosum* Fr. Halland. p. 51, Koch Ger. p. 133, Schldl. ic. XII. h. 7—8. *C. pumilum* Curtis Lond. fasc. 6. t. 30, Rehb. ic. t. 228. f. 4969. *C. viscosum* Wahlb. Carp. n. 448, Fl. Dan. t. 1211. *C. ovale* Bess. Gal. n. 545. *C. semidecandrum* Pers. syn. I. p. 521.

Lodyga najczęściej wzniesiona, rzadziej podnosząca się, a nigdy się *niekorzeniąca*; liście podłużne albo jajowate, dolne w ogonek zwężone; gałązki górne kwiatostanu wiechowatego do siebie pozbliżane;

przykwiatki po brzegach błonkowato-suchawe; szypułki owoconośne na dół zagięte, 2—3razy od działek kielichowych w wierzchołku całobrzegich albo ogryziono-ząbkowanych dłuższe; płatki kielichowi prawie równe albo od niego krótsze. Trafiają się odmiany jak po większej części i w innych gatunkach: włosami gruczołowatymi omszone albo téż nagie; prócz tego zaś odmiana: b) glutinosum Fr., ma przykwiatki dolne mniej lub więcej zielne, a płatki kielichowi równe. Po suchych pagórkach, wszędzie dosyć pospolita wraz z swoją odmianą. Maj. ☉

202. *C. triviale* Lnk. en. hort. Berol. I. p. 433, R. pospolita. *Caulibus adscendentibus lateralibus basi radicanibus, foliis oblongis, bracteis sepalisque margine scariosis apice integerrimis glabris, pedicellis fructiferis calyce duplo triplove longioribus, petalis calyce subaequantibus.* Fl. Crac. n. 163, Herb. Buc. p. 381, Koch Ger. p. 133, Rchb. ic. t. 229. f. 4972, Schldl. ic. X. h. 5—6, Sturm h. 63, Heuff. Ban. n. 313, Ledb. Ross. I. p. 408. *C. vulgatum* L. sp. 627, Pers. syn. I. p. 520, Wahlenb. Carp. n. 447, Ej. Suec. p. 289, Bess. Gal. n. 544, Wimm. Schl. p. 559, Fl. Dan. t. 1645, M. B. Cauc. I. p. 357. *C. viscosum* herbarii Linnaeani fide Smith Brit. II. p. 497, Engl. bot. t. 790, Host Austr. I. p. 557, Lm. et DC. Fran. n. 4396, Waga Pol. n. 501, Turcz. Baic. Dah. n. 255, Wahlenb. Lapp. n. 247, DC. prodr. I. p. 416.

Eodygi podnoszące się, boczne od dołu korzonki puszczające, pojedyncze, w górze widlastodzielne, szorstkie; liście podługne, dolne w ogonek zwężone; gałązki kwiatostanu wiechowatego najwyższe do siebie pozblizane; przykwiatki i działki kielichowe po brzegach błonkowato-suche, w wierzchołku gładkie; szypułki owoconośne 2—3razy od działek kielichowych w wierzchołku całobrzegich dłuższe; płatki kielichowi równe, białe. Wys. 4—12". Łodyżki często od dołu brudno-czerwonawe. Po łąkach, pastwiskach lub przy drogach, wszędzie pospolita, dochodząc na polany i hale w Tatrach, jak np. pod Giewontem lub na Babiéj Górze w Bieskidach. Maj—Wrzesień. ☉ i ☺ albo nawet 4

B. Korona 2razy od kielicha dłuższa.

203. *C. latifolium* L. sp. 629, R. szerokolistna. *Caudiculis caespitosis, caulibus sterilibus dense caespitosis, foliis ellipticis lanceolatisve, bracteis herbaceis, pedicellis defloratis infractis, petalis calyce subduplo longioribus.* Wahlenb. Carp. n. 452, Towns. Hung. p. 489, Wulf. in Jacq. coll. I. p. 256. t. 20, Koch Ger. p. 134, Rchb. ic. t. 231. f. 4975, Schldl. ic. XV. h. 7—8, Sturm h. 24, Lm. et DC. Fran. n. 4400, Engl. bot. t. 473, Ledb. Ross. I. p. 415, DC. prodr. I. p. 419. Variat: b) *grandifolium* Koch l. c., *folia lato-ovata acuta valde approximata, pedicellis brevis, via flore lon-*

gior. Sturm h. 64. C. latif. γ. intermedium Gaud. Helv. III. p. 249.

Łodyżki rozesłane i podnoszące się a *gęsto darnie tworzące*, płożne gęsto-darniste, kwitnące zaś dosyć prosto wzniesione, 1—3 kwiatowe; liście eliptyczne albo lancetowate; *przykwiatki zielne*; *szypułki po okwitnieniu kolankowato na dół zgięte*; płatki prawie jeszcze raz tak jak kielich długie, białe. Wys. 1—2". Po szparach skał lub trawnikach na najwyższych szczytach i grzbietach Tatrzańskich, np. na Pysznój, Krywaniu (obficie), w dolinie Felki powyżej Długiego Jeziora, pod Łomnicą od Zielonego Jeziora, na Gerlachowskim szczycie i w w. i. m. Odmiana zaś: b) *grandifolium* Koch, o liściach szeroko-jajowatych, kończystych, gęsto łodyżki zaledwie całowe pokrywających, trafia się na Krywaniu niedaleko wierzchołka bardzo obficie. Lipiec, Sierpień. 4

204. C. alpinum L. sp. 628, R. alpejska. *Caudiculis repentibus, caulibus sterilibus rosulatis, foliis ellipticis lanceolatisve, bracteis herbaceis apice anguste scariosis, pedunculis defloratis oblique patentibus, petalis calyce subduplo longioribus*. Wahlenb. Carp. n. 451, Ej. Lapp. n. 246, Bess. Gal. n. 548. Herb. add. Gal. p. 33, Schult. Oestr. I. p. 693, Koch Ger. p. 135, Rehb. ic. t. 232. f. 4977, Schldl. ic. t. XV. h. 7—8, Sturm h. 64, Suter Helv. I. p. 324, Lm. et DC. Fran. n. 4403, Engl. bot. t. 472, Fl. Dan. t. 6, Ledeb. Ross. I. p. 411, DC. prodr. I. p. 419. Variat: b) *lanatum* Lm., *pilis lanatis dense tectum et e longinquo canum*. C. *lanatum* Lm. enc. I. p. 680, Lm. et DC. Fran. n. 4401, DC. prodr. I. p. 418, Rehb. ic. t. 232. f. 4976, Sturm h. 64, Rochel Ban. t. f. 5. C. *villosum* Baumg. Trans. I. p. 424.

Łodyżki płożące się, płożne różyczkowato rozłożone, kwitnące zaś podnoszące się, 1—5kwiatowe; liście eliptyczne albo lancetowate; *przykwiatki zielne*, w wierzchołku wązko-blonkowate, *szypułki po okwitnieniu z ukosa odstające*; płatki prawie 2razy od kielicha dłuższe, białe. Wys. 2—3". Po trawnikach, w Bieskidach tylko na Babięj Górze ale obficie; w Tatrach zaś po wysokich halach, np. na Pysznój, Giewoncie, w dolinie Raczkowej, koło Morskiego Oka i na wschodnim końcu Tatr w bardzo wielu miejscach. Odmiana zaś: b) *lanatum* Lm., cała gęsto pokryta włosami wełniastymi, długimi a przezto siwa, trafia się bardzo często i obficie w Dolinie Kościeliskiej, na Giewoncie, Czerwonym Wiérchu, na Koperszadach i w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

205. C. arvense L. sp. 628, R. polna. *Caudiculis prostratis basi radicanibus, caulibus adscendentibus, foliis lineari-lanceolatis, bracteis lato-scarioso-marginatis, pedunculis hirsuto-pubescentibus defloratis erectis, calyce cernuo, petalis calyce duplo longioribus*. Fl. Crac. n. 165, Wahlenb. Carp. n. 449, Bess. Gal. n. 547,

Ej. Vollh. p. 17, Waga Pol. n. 503, Herb. Buc. p. 382, Baumg. Trans. n. 876, Host Austr. I. p. 559, Koch Ger. p. 135, Rchb. ic. t. 234. f. 4980, Schldl. ic. I. h. 8, Lm. et DC. Fran. n. 4402, Engl. bot. t. 93, Fl. Dan. t. 626, Ledb. Ross. I. p. 412, M. B. Cauc. I. p. 359, DC. prodr. I. p. 419. Variat: b) *alpinum*, *caule inferne glabro vel pubescente, foliis oblongo-lanceolatis lanceolatisve margine ciliatis, petalis calyce duplo triplove longioribus*. C. strictum Wahlenb. Carp. n. 450, non Haenke.

*Wypustki korzeniowe płozące się i od spodu korzeniące; łodygi podnoszące się, bezkwiatowe, gęste darnie tworzące, kwitnące zaś wznesione, 7—15kwiatowe; liście równowazko-lancetowate; przykwiatki po brzegach szeroko-suchawo-blonkowate; szypulki kwiatowe włoskami krótkimi omszone, po okwitnieniu prosto wznesione, a tylko o kielichu zwisłym; płatki od kielicha 2razy dłuższe, białe. Wys. 4—8''. Po polach lub wzgórzach suchych, wszędzie pospolita, dochodząc niekiedy prawie aż do hal. Odmiana zaś: b) *alpinum*, ma łodyżki niższe, od dołu nagie lub zrzadka omszone, liście podłużno-lancetowate albo lancetowate, po brzegach rzęsowane, a korony prawie 3razy od kielicha dłuższe, i trafia się po miejscach skalistych, między kamieniami lub po usypach w Tatrach w dolinie Małego Kolbachu, koło Czarnego Stawu ku Lodowej Turni i pod Giewontem za doliną Strążyska zwaną. Czerwiec—Wrzesień. 7*

XIV. Rodzina. LINEAE DC. *Inowate.*

Ziola doroczne albo 2letnie, rzadko podkrzewy, o liściach pojedynczych naprzemian-lub naprzeciwległych, bezogonkowych, całobrzegich i bez przylistków; kwiaty obupłciowe; kielich 4—5dziatkowy, w przedkwitnieniu dachówkowato ułożony, trwały; korona 4—5płatkowa, a płatki pod zawiązkiem przyczepione i w przedkwitnieniu poskręcane; pręcików 4—5, z płatkami naprzemianległych, od dołu w obrączkę zrosłych, a między temiż z 4—5 niedokształconemi, płonnemi, zabeczkwatemi; zawiązek pojedynczy, 4—5szyjkowy; torebka 4—5przegrodami zupełnemi opatrzona, a mimo tego 8—10komorowa, bo przegrody z błony podwójnej utworzone; komory 1nasionowe; łożysko środkowe; nasiona bebielmowe, o zarodku prostym.

80. *Linum* L. gen. 153. Len (V, 5. L.).

Kielich głęboko 5dzielny; korona 5płatkowa, płatki odpadające; pręcików 10, z których 5 płodnych, 5 zaś płonnych naprzemianlegle z sobą ułożonych; zawiązek 5szyjkowy (wyjątkowo tylko 3szyjkowy); torebka 10komorowa, komory 1nasionowe.

a. Liście naprzemianległe.

206. *L. usitatissimum* L. sp. 397, *L. pospolity*. *Caule solitario erecto, foliis anguste-lanceolatis glabris, sepalis ovatis acuminatis ciliolatis eglandulosis capsulam subaequantibus*. Fl. Crac. n. 169, Bess. Gal. n. 384, Ej. Vollh. p. 13, Waga Pol. n. 363, Koch Ger. p. 140, Reh. ic. t. 329. f. 5155, Schldl. ic. VII. h. 11—12, Lm. et DC. Fran. n. 4446, Engl. bot. t. 135, DC. prodr. I. p. 426, Syr. ziel. str. 1020.

Eodygi pojedyncze, prosto wzniesione; liście wązko-lancetowate nierzęsowane, nagie; działki kielichowe po brzegach delikatnie ale nie gruczołowato rzęsowane, prawie tak jak torebki długie. Kwiaty błękitne. Wys. 1—1½'. Po polach lub odłogach, tu i owdzie jakby dziko się trafia. Czerwiec, Lipiec. ☉. Lek. semen Lini.

207. *L. montanum* Schleich. cat. 1815, *L. alpejsko-górski*. *Caulibus numerosis glabris erectiusculis, foliis sublinearibus lanceolatisve utrinque eximie acuminatis glabris, sepalis oblongis apiculo tantum brevi instructis margine eglandulosis capsula dimidio brevioribus*. Gaud. Helv. II. p. 458, DC. prodr. I. p. 427. *L. alpinum* Lm. et DC. Fran. n. 4448. (non L. et Jacq.), Herb. add. Gal. n. 28, Zawadz. Gal. n. 465. *L. alp. β. elatius* Wahlb. Carp. n. 299. *L. alp. β. montanum* Koch Ger. p. 140. *L. austriacum* DC. Fran. supp. p. 615. *L. perenne* All. Ped. II. p. 108, Bertol. Ital. III. p. 539. (excl. syn. M. et Koch Deutsch.) *L. laeve* Scop. Carn. I. p. 231. *L. narbonense* Sut. Helv. p. 184. *Adenolinum alpinum* var. *L. montanum* Reh. ic. t. 335. f. 5160 b.

Eodygi liczne, od dołu podnoszące się, a potem prosto wzniesione, w wierzchołku często 3dzielne a wraz z liśćmi zupełnie nagie i gładkie; liście podłużno-równowazkie, w wierzchołku i przy nasadzie mocno zwężone i kończyste; działki kielichowe podłużne, tępe, a potem ostrokończyste, przeświecająco-kresowane, po brzegach bez gruczołów i rzęs, o połowę od torebki krótsze; płatki w podstawie na siebie zachodzące, błękitne. Wys. 8—14". Po trawnikach w krainie hal w Tatrach niższych i właściwych, jak np. powyżej Jeziora Raczkowego, na Ornoku, Tomanowej Polskiej, Rzędach, Kominach powyżej doliny Kościeliskiej, pod Czerwonym Wierchem Małotałczniakiem (bardzo obficie), na Szerokiej, powyżej Huczawy i w bardzo w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 4

208. *L. flavum* L. sp. 399, *L. żółty*. *Caulibus erectis superne argute angulatis, foliis glabris basi utrinque glandula fultis superioribus lanceolatis inferioribus obovato-lanceolatis, sepalis lanceolatis acuminatis glanduloso-ciliatis capsula longioribus*. Wahlb. Carp. n. 300, Bess. Gal. n. 385, Ej. Vollh. p. 14, Herb. Buc. p. 414, Heuff. Ban. n. 321, Jacq. Austr. 214, Koch Ger. p. 138, Schldl. ic. XVII. h. 7—8, Sturm h. 26, Ledb. Ross. I. p. 423. *L. glandulo-*

sum Moench meth. p. 287, DC. prodr. I. p. 425, Waga Pol. n. 362. *L. campanulatum* M. B. Cauc. I. p. 255 et supp. p. 254, Lm. et DC. Fran. n. 4444. *L. tauricum* Willd. en. Berol. p. 339, Bess. Volh. p. 44. *Xantholinum flavum* Rchb. ic. t. 341. f. 5175.

Eodygi liczne, u góry ostro-kątowe, prosto wzniesione; liście naprzemianległe, nagie, przy nasadzie z obu stron po jednym gruczołku opatrzone, po brzegach gładkie, górne lancetowate, kończyste, dolne przewrotnie-jajowato-lancetowate, krótko-konieczyste; działki kielichowe lancetowate, kończyste, po brzegach gruczołowato-rzęsowane, od torebek dłuższe. Kwiaty duże żółte. Wys. 1—2'. Po wzgórzach kamienistych a suchych, koło Kiezmardu na Spiżu i Hradku na Liptowie. Lipiec, Sierpień. 4

b. Liście naprzeciwnieległe.

209. *L. catharticum* L. sp. 401, *L. przeczyszczający*. *Caulibus filiformibus superne furcatis, foliis oppositis inferioribus obovatis superioribus lanceolatis, sepalis ellipticis acuminatis glanduloso-ciliatis*. Fl. Crac. n. 170, Wahlenb. Carp. n. 301, Bess. Gal. n. 386, Ej. Volh. p. 14, Waga Pol. n. 364, Herb. Buc. p. 415, Baumg. Trans. n. 582, Schult. Oestr. n. 1245, Koch Ger. p. 141, Schldl. ic. V. h. 3, Lm. et DC. Fran. n. 4452, Engl. bot. t. 382, Svensk bot. t. 250, Fl. Dan. t. 851, Ledb. Ross. I. p. 425, M. B. Cauc. I. p. 257, DC. prodr. I. p. 428. *Cathartolinum pratense* Rchb. ic. t. 325. f. 5153.

Eodyżka pojedyncza, prosto wzniesiona, cienka i bardzo delikatna, obła, w górze widlasto-wielodzielna; liście naprzeciwnieległe, dolne przewrotnie-jajowate, górne lancetowate, a wszystkie po brzegach szorstkie; działki kielichowe eliptyczne, kończyste, po brzegach niewyraźnie gruczołowato-rzęsowane, i od płatków o połowę krótsze. Kwiaty białe. Wys. 3—12". Po suchych łąkach lub pastwiskach wszędzie pospolity, dochodząc aż na hale. Czerwiec—Sierpień. ☉

81. *Radiola* Dill. Giss. gen. 126. t. 7. Lenek (IV, 4. L.).

Kielich 4wębny, o węgach jeszcze 3—4razy szczepnych; korona 4płatkowa; pręcików 4; zawiązek o 4 szyjkach; torebka 8komorowa, komory zaś 1nasionowe.

210. *R. linoides* Gmel. syst. I. p. 289, *L. Stoziarn*. *Caulibus filiformi dichotomo ramosissimo, foliis oppositis ovatis, floribus parvis solitariis approximatis*. Fl. Crac. n. 171, Waga Pol. n. 187, Koch Ger. p. 141, Ledb. Ross. I. p. 428, DC. prodr. I. p. 428. *R. Millegrana* Sm. Brit. p. 202, Engl. bot. t. 893, Bess. Gal. n. 182,

Jundz. Litw. p. 68, Host Austr. I. p. 225, Rehb. ic. t. 325. f. 5152, Schldl. ic. X. h. 7—8. *Linum Radiola* L. sp. 402, Fl. Dan. t. 178, Lm. et DC. Fran. n. 4452, Kluk Dykc. II. str. 93.

Łodyżka nitkowata, widlasto-gałęzista, mocno rozpięchła; liście naprzeciwległe, jajowate; kwiateczki bardzo drobne, pojedyncze, prawie kupkowato obok siebie poukładane, białe. Cała roślina bardzo delikatna i zaledwie 1—2" wysoka. Po miejscach piaszczystych wilgotnych, na Bieskidach tu i owdzie się trafia. Lipiec, Sierpień. ☉

XV. Rodzina. MALVACEAE R. Br. *Ślázowate*. (XVI, 5. L.).

Zioła lub podkrzewy o liściach naprzemianległych, pojedynczych, całkowitych albo dłoniasto-wcinanych lub tylko ząbkowanych, przylistkach zaś parzystych, trwałych lub odpadających; kielich 3—5dzielnny, od dołu drugim mniejszym kieliszkiem opatrzone, w przedkwitnieniu łupinkowato-ułożony; korona o płatkach w liczbie działek kielicha, i z temiż naprzemianległych, a w przedkwitnieniu szrubowato skręconych; pręciki w rurkę zrosłe, podzawiazkowe, o pylnikach 1woreczkowych, i w półkole pękających; zawiązek wielokomorowy, o szyjkach w liczbie komór, a komorach 1-wielozalążkowych i łożyskach środkowych; po dojrzeniu owocu komory te oddzielają się niekiedy od siebie; nasiona bezbielmowe albo z bielmem nieznacznie; zarodek prosty, o liścieniach fałdowatych.

82. *Malva* L. gen. 841. Malwa albo Ślázik.

Kielich podwójny, zewnętrzny (kieliszek) 3działkowy, wewnętrzny zaś 5wrębny; korona 5płatkowa, o płatkach od dołu ze sobą nieznacznie spojonych; pręciki liczne, 1wiązkowe; szyjki w słupku liczne; owoc złożony z licznych owoczków nerkowatych, 1nasionowych, w krążek ułożonych, a potem pojedynczo oddzielających się.

a. Liście łodygowe dłoniasto-5dzielne; szypułki kwiatowe pojedyncze, 1—4kwiatowe.

211. *M. Alcea* L. sp. 971, M. Zygmarek. *Caule erecto, foliis caulinis palmato-quinquepartitis, pedicellis solitariis unifloris vel 2—3floris, valvulis glabris transverse rugosis*. Fl. Crac. n. 172, Bess. Gal. n. 843, Ej. Volh. p. 28, Waga Pol. n. 732, Herb. Buc. p. 394, Baumg. Trans. n. 1437, Schult. Oestr. n. 2356, Koch Ger. p. 141, Rehb. ic. t. 169. f. 4842, Schldl. ic. I. h. 4, Lm. et DC. Fran. n. 4511, Fl. Dan. t. 1882, Ledb. Ross. I. p. 434, DC. prodr. I. p. 432.

Łodyga prosto wzniesiona, od włosków przytulono-gwiazdkowatych szaro-zielona; liście korzeniowe okrągławo-sercowate głę-

boko-dzielne, *łodygowe zaś dłoniasto-5dzielne*, o łatkach jeszcze 3wrebnych, od dołu klinowato zwężonych i po brzegu nieumiarowo grubo-ząbkowanych albo weinanych, a przezto liść cały jakby pierzasto-dzielny; szypułki kwiatowe i kielich od włosków wiązkowatych kutnerowato-szorstkie; *kwiatki pojedyncze albo co najwięcej po 3—4 razem poumieszczane*; owocki nagie, delikatnie poprzecznie marszczone, na grzbiecie rąbkim obwiedzione, po brzegach pozaokrągłane. Kwiaty różowo-czerwone, bez zapachu. Wys. 2—4'. Po sadach, zaroślach lub koło pól, w pobliżu Myślenic. Lipiec—Październik. 74

b. Liście sercowato-okrągławe, 5—7łatowe; szypułki kwiatowe wiązkowato obok siebie poumieszczane.

212. *M. silvestris* L. sp. 969, *M.* albo Ś. dziki. *Caule prostrato adscendente vel erecto, foliis cordato-subrotundis 5—7lobis pedunculis fasciculato-aggregatis, petalis calyce multo superantibus, valvulis glabris reticulato-rugosis.* Fl. Crac. n. 173, Wahlenb. Carp. n. 694, Bess. Gal. n. 842, Ej. Volh. p. 28, Waga Pol. n. 733, Herb. Buc. p. 394, Baumg. Trans. n. 1436, Host Austr. II. p. 298, Koch Ger. p. 142, Rchb. ic. t. 168. f. 4840, Schldl. ic. t. I. h. 4, Lm. et DC. Fran. n. 4509. Engl. bot. t. 761. Svensk bot. t. 602. Fl. Dan. t. 1223. Ledb. Ross. I. p. 435. *M. B. Cauc. II. p. 143. DC. prodr. I. p. 432.*

Łodyga pokładająca się, później podnosząca i wzniesiona, szorstko-włosista; *liście sercowato-okrągławe*, najczęściej 5łatowe, o łatkach kończystych, płyciej lub głębiej ząbkowanych; *kwiaty liczne wiązkowate, o koronach 3—4razy od kielicha dłuższych*; owocki nagie, rąbkim obwiedzione siatkowato-pomarszczone. Kwiaty jasno-purpurowe, ciemniej paskowane. Wys. 1—3'. Po miejscach pustych lub koło dróg, wszędzie pospolity aż do stóp Tatrów. Lipiec—Wrzesień. ☉ Dawniej lek. flores Malvae.

213. *M. neglecta* Wallr. (1824) syllog. I. p. 140, *M.* zaniedbana. *Caule prostrato adscendente, foliis cordato-subrotundis 5—7lobis, petalis calyce duplo triplove longioribus profunde emarginatis, valvulis margine rotundatis laevibus vel obsolete rugosis.* Fl. Crac. n. 174. *M. rotundifolia* Autorum Wahlenb. Carp. n. 693, Bess. Gal. n. 841, Ej. Volh. p. 28, Waga Pol. n. 734, Herb. Buc. p. 395, Baumg. Trans. n. 1435, Schult. Oestr. n. 2353, Koch Ger. p. 142, Rchb. ic. t. 167. f. 4836, et crit. I. t. 20. f. 37, Schldl. ic. III. h. 5, Ledb. Ross. I. p. 435, *M. B. Cauc. II. p. 143, DC. prodr. I. p. 432. M. vulgaris* Fr. (1828) nov. ed 2. p. 219, Rchb. Ger. n. 4836.

Łodyga rozestłana albo podnosząca się, szorstko-włosista; liście bardzo długo-ogonkowe, sercowato-okrągłe, 5—7łatowe, o łatkach ząbkowanych; szypułki kwiatowe liczne, z kątów liści wyrastające;

korony tylko 2—3 razy od kielicha dłuższe, w wierzchołku płatków głęboko wykrojone; owocki na grzbiecie zaokrąglone, gładkie albo lekko marszczone. Kwiaty drobne, jasno-różowe albo białe. Łodyga 1—1½ długa. Koło dróg, murów, na śmieciach we wsiach i miastach wszędzie bardzo pospolita. Czerwiec—Wrzesień. ☉ i ♀

83. *Lavathera* L. gen. 842. Lawatera albo Ślázówka.

Kielich podwójny, zewnętrzny (kieliszek) 3dzielny, wewnętrzny zaś 5wrębny; korona jak w malwie; pręciki i szyjki liczne, od dołu z sobą zrosłe; owoc z licznych owoczków nerkowatych, 1nasionowych w krążek złożony, które potem pojedynczo się oddzielają.

214. *L. thuringiaca* L. sp. 973, *L. turyngska*. *Caule erecto tomentoso, foliis inferioribus angulato-lobatis, superioribus 3lobis, pedunculis solitariis petiolo longioribus*. Fl. Crac. n. 177, Wahlenb. Carp. n. 695, Bess. Gal. n. 844, Ej. Volh. p. 28, Wimm. Schl. p. 571, Koch Ger. p. 144, Rehb. ic. t. 177. f. 4854, Schldl. ic. III. h. 10, Jacq. Austr. t. 311, Heuff. Ban. n. 338, Lm. et DC. Fran. n. 4523, Ledb. Ross. I. p. 438, M. B. Cauc. n. 1366, DC. prodr. I. p. 439.

Łodyga prosto wzniesiona, wraz z liśćmi, szypułkami i kielichem włosami kutnerowatymi, gwiazdkowatymi pokryta; liście dolne kątowato-łatowate, górne 3łatowe, po brzegach nierówno ząbkowane, o łacie środkowej dłuższej, wszystkie zaś po obu powierzchniach delikatnym omszeniem, w dotknięciu aksamitnym pokryte; kwiaty liczne, o szypułkach pojedynczych, z kątów liści wyrastających, a od ogonków liściowych dłuższych. Kwiaty blado-różowe. Wys. 2—4'. Po wzgórzach na Bieskidach lub na Spiżu koło Kiezmarmku się trafia. Lipiec, Sierpień. ♀

XVI. Rodzina. TILIACEAE Juss. *Lipowate*.

Drzewa albo krzewy o liściach naprzemianległych, pojedynczych, a przylistkach w podstawie ogonków parzystych, odpadających; kwiaty obupłciowe, o kielichu 4—5działkowym, płatkach zaś korony tylu co działek, i z temiż naprzemianległych; pręciki liczne, podzawiazkowe, wolne lub w kilka wiązek zrosłe; pylniki 2woreczkowe, w podłuż szparę pękające; zawiązek pojedynczy, 1szyjkowy, 4—10komorowy, komory zaś 2-wielozalążkowe; nasiona w kątach komór od wewnątrz w torebce poumieszczane; zarodek prosty, w środku bielma leżący.

84. *Tilia* L. gen. 660. Lipa (XIII, 1. L.).

Kielich 5działkowy, odpadający, przed rozwinięciem się kwiatów łupinkowato ułożony; korona 5płatkowa; pręciki liczne; zawią-

zek 5komorowy; owoc suchy, niepekający, orzeszkowaty, za młodu 5komorowy, później w skutku przeobrażenia się 1komorowy, 1—2 nasionowy.

215. *T. grandifolia* Ehrh. Beitr. V. p. 158, L. szerokolistna. *Foliis oblique subrotundo-cordatis acuminatis subtus hirtis utrinque viridibus, corymbis 2—3floris, lobis stigmatibus erectis, capsula lignosa 5angulari*. Fl. Crac. n. 178, Herb. Buc. p. 396, Baumg. Trans. n. 1036, Schult. Oestr. n. 1779, Koch Ger. p. 145, Sturm h. 96, Suter Helv. I. p. 317, Engl. bot. supp. II. t. 2720. *T. platyphyllos* Scop. Carn. I. p. 373. n. 641, Bess. Volh. p. 22, Rehb. ic. t. 316—318. f. 5139 et var., Schldl. ic. III. h. 9, Lm. et DC. Fran. n. 4504, Ledeb. Ross. I. p. 442. *T. platyphylla* DC. prodr. I. p. 513, Waga Pol. n. 575. *T. europaea* Svensk bot. t. 40. *T. europaea* β , δ , ϵ . L. sp. 731. *T. cordifolia* Bess. Gal. n. 627.

Drzewo do znacznej grubości i wysokości dochodzące, o liściach skośnie-okrągławo-sercowatych, kończystych, pod spodem omszonych, a w kątach nerwów wiązkami włosków opatrzonych, z obu stron szaro-zielonych i po brzegach ząbkowanych; szypułki kwiatowe z kątów liści wyrastające, od dołu przykwiatkiem języczkowatym do połowy z szypułką zrosłym opatrzone, a na wierzchołku 2—3kwiatki dzierzające; wręby znamienia prosto do góry wzniesione; torebka zdrzewiała, kulistawa, 5wydatnymi żebrami opatrzona. Kwiaty blado-żółte albo białe, przykwiatki żółtawe. Po lasach, na Bieskidach i Pieninach, tu i owdzie się trafia, ale rzadziej jak następ. gat.; częściej umyślnie zasadzana, rozwija liście wcześniej od następnej, i kwitnie od drugiej połowy Czerwca do początku Lipca. $\frac{1}{2}$ Lek. flores Tiliae.

216. *T. parvifolia* Ehrh. Beitr. V. p. 159, L. pospolita. *Foliis oblique subrotundo-cordatis acuminatis utrinque glabris subtus glaucescentibus, corymbis 5—7floris, lobis stigmatibus denique horizontaliter divaricatis, capsula obsolete 4—5angulari*. Fl. Crac. n. 179, Bess. Gal. n. 628, Herb. Buc. p. 396, Baumg. Trans. n. 1035, Schult. Oestr. n. 1780, Koch Ger. p. 145, Rehb. ic. t. 311 et 312. f. 5137, Schldl. ic. III. h. 9, Sturm h. 90, Suter Helv. I. p. 317, Engl. bot. t. 1705, Ledeb. Ross. I. p. 441. *T. microphylla* Vent. Diss. p. 4. t. 1. f. 1, Bess. Volh. p. 22, Waga Pol. n. 576, Lm. et DC. Fran. n. 4503, DC. prodr. I. p. 513. *T. europaea* γ . L. sp. 733. Wahlenb. Carp. n. 526, Fl. Dan. t. 553. *T. ulmifolia* Scop. Carn. I. p. 374.

Drzewo lub po skałach często jako krzew, o liściach z obu stron nagich, pod spodem sino-modrawych; szypułki kwiatowe o 5—7 kwiatkach, gronka tworzących; wręby znamienia prawie poziomo odgięte; torebka pargaminowata, niewyraźnie 4—5żeberkowa, a zresztą jak w pop. gat. Po lasach liściastych lub po skałach

w lasach na Bieskidach, Podhalu, Spiżu, Liptowie i Orawie, a szczególnie na Pieninach wszędzie i obficie. Prócz tego bardzo często we wsiach lub w ogrodach sadzona; kwitnie o 14 dni później jak poprzedzająca. $\bar{h}$. Lek. flores Tiliae.

XVII. Rodzina. HYPERICINEAE DC. Dziurawcowate.

Zioła, podkrzewy lub krzewy, o liściach naprzeciwległych lub okręgowych, pojedynczych, całkowitych, zwykle kropeczkowanych od gruczołków żywiczno-przezroczystych i w ich treści zatopionych, bez przylistków; kwiaty obupłciowe, o kielichu 4—5dzielnym, trwałym, w przedkwitnieniu dachówkowato ułożonym; koronie kształtniej, 4—5płatkowej, w przedkwitnieniu zwiniętej; pręciki podzawiazkowe, w 3—5 wiązek zrosłe; zawiązek pojedynczy, wielozalążkowy, kilkokomorowy, o zalążkach w kątach wewnętrznych komór osadzonych, albo też z przyczyny niedokształcenia się przegród 1komorowy, a wówczas o zalążkach po brzegach łupinek przyczepianych; szyjek 3 albo 5, wolnych, rzadziej z sobą zrosłych; owoc torebka albo jagoda; nasiona bezbielmowe, o zarodku prostym albo skrzywionym.

85. *Hypericum* L. gen. 902. Dziurawiec (XVIII, Gr. L.).

Kielich 5działkowy albo 5dzielnny; korona 5płatkowa; pręciki liczne, we 3 albo 5 wiązek zrosłe; zawiązek 3 albo 5szyjkowy; torebka 3komorowa, wielonasionowa.

a. Działki kielichowe całobrzegie, niegruczołowate, tylko u *H. humifusum* niekiedy po brzegach gruczołkowato-ząbkowane.

217. *H. perforatum* L. sp. 1105, D. pospolity albo Świętojańskie ziele. *Caule erecto ancipiti, foliis ovato-oblongis pellucidopunctatis, sepalis lanceolatis acutissimis integerrimis ovario duplo longioribus*. Fl. Crac. n. 180, Wahlenb. Carp. n. 766, Ej. Lapp. n. 355, Bess. Gal. n. 912, Ej. Volh. p. 22, Waga Pol. n. 804, Herb. Buc. p. 397, Baumg. Trans. n. 1604, Host Austr. II. p. 78, Koch Ger. p. 146, Rehb. ic. t. 343. f. 5177, Schldl. ic. I. h. 3, Lm. et DC. Fran. n. 4573, Engl. bot. t. 295, Svensk bot. t. 75, Fl. Dan. t. 1043, Ledb. Ross. I. p. 447, M. B. Cauc. n. 1557, DC. prodr. I. p. 549, Syr. ziel. str. 827.

Lodyga prosto wzniesiona, przyplaszczono-2boczna, jakby obościczna, od góry wiechowato-gałęzista; liście jajowato-podługne, kropkowane, o kropkach przeświecających; działki kielichowe lancetowate, bardzo ostro-kończyste, całobrzegie, 2razy od zawiązka dłuższe. Kwiaty żółte, tak jak we wszystkich następ. gatunkach. Wys. 1—3'. Po brzegach pól, łąk i miedz, wszędzie pospolity,

dochodząc na polany lub nawet niekiedy na hale. Lipiec, Sierpień. 4

218. *H. quadrangulum* L. sp. 1104, D. czteroboczny. *Caulis erecto obsolete quadrangulati, foliis ovatis sparse pellucido-punctatis, sepalis ellipticis obtusis integerrimis ovarium subaequantibus.* Fl. Crac. n. 181, Waga Pol. II. p. 818, Herb. Buc. p. 397, Heuff. Ban. n. 347, Koch Ger. p. 146, Rchb. ic. t. 343. f. 5178, Schldl. ic. I. h. 5, Ledeb. Ross. I. p. 448. *H. dubium* Leers Herbon. p. 165, n. 594, Wahlb. Carp. n. 765, Bess. Gal. n. 911, Ej. Volh. p. 22, Host Austr. II. p. 79, Lm. et DC. Franc. n. 4572, Engl. bot. t. 296, Willd. sp. III. p. 1460. *H. maculatum* Crantz Austr. p. 98, All. Ped. n. 1433. t. 83. f. 1.

Lodyga prosto wzniesiona, nie bardzo wyraźnie 4boczna, od góry skąpiej gałęzista jak w pop. gat.; liście jajowate, przeświecająco-kropkowane, o kropkach dużych i rozrzuconych; działki kielichowe eliptyczne, tepe, prawie zawiązkowi w długości równe. Wys. 1—2'. Po łąkach, krzakach lub po brzegach lasów, wszędzie dosyć pospolicie się trafia, dochodząc aż do polan Tatrzańskich. Lipiec, Sierpień. 4

219. *H. tetrapterum* Fr. novit. ed. 1. p. 94, D. czteroskrzydły. *Caulis erecto quadrangulati, angulis subulatis, foliis ovatis dense pellucido-punctatis, sepalis lanceolatis acuminatis integerrimis ovarium subaequantibus.* Fl. Crac. n. 182, Waga Pol. II. p. 817, Koch Ger. p. 147, Rchb. ic. t. 344. f. 5179, Schldl. ic. III. h. 6, Heuff. Ban. n. 348, Ledeb. Ross. I. p. 449. *H. quadrangulum* Lm. et DC. Franc. n. 4571, Sm. Engl. III. p. 324. *H. quadrangulare* Leers Herbon. n. 593, Wahlb. Carp. n. 764, Bess. Gal. n. 910, Sm. Engl. bot. t. 370, Fl. Dan. t. 640, M. B. Cauc. n. 1556, Willd. sp. III. p. 1459. *H. quadrialatum* Wahlb. Succ. p. 476.

Lodyga wzniesiona, 4ścienna, o kątach ścian błonkowatych; liście jajowate, gęsto-przeświecająco-kropkowane; kwiatostan więciej skupiony i kwiaty znacznie mniejsze jak w pop. gat., działki kielichowe lancetowate, kończyste, prawie zawiązkowi w długości równe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1 $\frac{1}{2}$ '. Po mokrych łąkach lub nad brzegami rzek, wszędzie dosyć często się trafia, niedochodząc jednak do polan Tatrzańskich. Lipiec, Sierpień. 4

220. *H. humifusum* L. sp. 1105, D. rozestłany. *Caulibus procumbentibus filiformibus subancipitibus, foliis ovato-oblongis pellucido-punctatis, sepalis oblongis obtusis mucronulatis integerrimis vel subtiliter glanduloso-serrulatis ovario duplo longioribus.* Fl. Crac. n. 183, Bess. Gal. n. 915, Waga Pol. n. 807, Koch Ger. p. 146, Rchb. ic. t. 342. f. 5176, Schldl. ic. VIII. h. 7, Heuff. Ban. n.

346, Lm. et DC. Fran. n. 4574, Engl. bot. t. 1226, Fl. Dan. t. 141, Ledb. Ross. I. p. 449, DC. prodr. I. p. 549.

Łodyżki nitkowate, na ziemi kelisto rozestlane, prawie obosieczne; liście jajowato-podługne, przeświecająco-kropkowane; działki kielichowe podługne, w wierzchołku tępe, a potem krótko-sztyletowane, całobrzegie albo kilkoma delikatnemi ząbkami opatrzone, od zawiązka 2razy dłuższe. Kwiatki drobne. Łodyżki 2—6'' długie. Po miejscach piaszczystych na Bieskidach i Orawie niekiedy się trafia. Czerwiec—Wrzesień. 4

b. Działki kielichowe po brzegach gruczołkowato-rzęsowane.

221. *H. montanum* L. sp. 1105, D. górski. *Caule erecto tereti glabro oligophyllo, foliis sessilibus cordato-ovatis margine nigro-punctatis, superioribus pellucido-punctatis subtus scabriusculis, sepalis lanceolatis acutis glanduloso-ciliatis, floribus subcapitatis, seminibus subtiliter punctatis.* Fl. Crac. n. 184, Wahlenb. Carp. n. 768, Bess. Gal. n. 913, Ej. Volh. p. 22, Waga Pol. n. 806, Herb. Buc. p. 398, Baumg. Trans. n. 1608, Host Austr. II. p. 80, Koch Ger. p. 148, Rchb. ic. t. 347. f. 5187, Schldl. ic. VIII. h. 8—9, Lm. et DC. Fran. n. 4577, Engl. bot. t. 371, Svensk bot. t. 641, Fl. Dan. t. 173, Ledb. Ross. I. p. 450, DC. prodr. I. p. 552.

Łodyga pojedyncza, prosto wzniesiona, obła, naga, skąpo ulistniona, liście bezogonkowe, z sercowatą nasadą jajowate, nagie, po brzegach czarno kropkowane, pod spodem nieco szorstkie; kwiaty nieliczne, na wierzchołku łodygi dość zbity baldaszkogron tworzące; działki kielichowe lancetowate, kończyste, po brzegach gruczołowato-rzęsowane; nasiona delikatnie kropkowane. Wys. 1—2'. Po lasach na skałach, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu i Liptowie dosyć często się trafia. Czerwiec—Sierpień. 4

222. *H. hirsutum* L. sp. 1105, D. kosmaty. *Caule erecto tereti, foliis ovatis oblongisve breviter petiolatis pellucido-punctatis cauleque hirsutis, sepalis lanceolatis acutis glanduloso-ciliatis, floribus paniculatis, seminibus velutinis.* Fl. Crac. n. 185, Wahlenb. Carp. n. 767, Bess. Kal. n. 914, Ej. Volh. p. 22, Herb. Buc. p. 398, Heuff. Ban. n. 351, Goch Ger. p. 148, Rchb. ic. t. 349. f. 5189, Schldl. ic. VIII. h. 8—9, Suter Helv. II. p. 152, Lm. et DC. Fran. n. 4579, Engl. bot. t. 1156, Fl. Dan. t. 802, Ledb. Ross. I. p. 449, Ej. Alt. III. p. 365. n. 4, DC. prodr. I. p. 551. *H. villosum* Crntz. Austr. p. 96.

Łodyga prosto wzniesiona, obła; liście krótko ogonkowe, jajowate albo podługne, przeświecająco-kropkowane i tak jak łodyga włosami miękkimi pokryte; kwiaty liczne, na wierzchołku łodygi wiechę wydłużoną tworzące; działki kielichowe lancetowate, kończyste, po brzegach gruczołowato-rzęsowane; nasiona w dołkniciu

jakby aksamitne. Wys. do 2'. Po skałach lub w lasach na Pieninach pospolicie się trafia, na Liptowie zaś koło Hradku, a na Orawie koło zamku Orawskiego i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. 7

XVIII. Rodzina. ACERINEAE DC. *Klonowate*.

Drzewa o liściach naprzeciwległych, pojedynczych, rozmaicie wcinanych, bez przylistków; kwiaty obu-lub przez zronienie mieszano, oddzielno-albo rozdzielno-płciowe; kielich głęboko wrębny, od dołu krążkiem gruczołowatym pokryty; przed rozwinięciem się dachówkowato ułożony; korona 4—5—9 płatkowa, na brzegu krążka osadzona; pręcików 8, rzadko 5—12; zawiązek pojedynczy, 2—3 skrzydły, na krążku osadzony, 2—3komorowy, o komorach 2zależkowych, 1szyjce, a 2znamionach; owoc tak zwany skrzydlak, czyli na 2—3 skrzydlatych orzeszków się rozpadający; nasiona bezbielmowe, o zarodku skrzywionym, a liścieniach skręconych.

86. *Acer* L. gen. 1155. Klon (VIII, 1. L.).

Kwiaty mieszanopłciowe; kielich 5dzielny, trwały; korona 5płatkowa; owoc 2skrzydły, na 2 niepekające orzeszkowate owocki rozpadający się.

223. *A. Pseudoplatanus* L. sp. 1495, K. Jawór. *Foliis palmato-quinquelobis subtus opacis, lobis acuminatis inaequaliter crenato-serratis, racemis pendulis elongatis, staminibus florum masculinorum corolla duplo longioribus, alis patulis*. Fl. Crac. n. 186, Wahlenb. Carp. n. 104, Bess. Gal. n. 463, Waga Pol. n. 436, Herb. Buc. p. 399, Baumg. Trans. n. 694, Host. Austr. I. p. 479, Koch Ger. p. 149, Rechb. ic. t. 164. f. 4289, Schldl. ic. IV. h. 6, Lm. et DC. Fran. n. 4584, Engl. bot. t. 303, Fl. Dan. t. 1575, Ledb. Ross. I. p. 454, M. B. Cauc. II. p. 446, DC. prodr. I. p. 593.

Drzewo wyniosłe, o liściach dłoniasto-5łatowych, pod spodem szaro-zielonych, a łatach kończystych, po brzegach nierówno karbowano-ząbkowanych; kwiaty grona długie i zwisłe tworzące, pręciki w kwiatach męzkich 2razy od płatków dłuższe; skrzydła w owocu do siebie zbliżone, kwiaty drobne, zielone. Wys. 60—80'. Po lasach na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Tatrach, Spiżu, Liptowie i Orawie wszędzie pojedynczo lub gromadkami aż do wysokości 3200' n. p. m. się trafia; na Tatrach jako grube i stare drzewa, gdzieindziej zaś częściej jako krzew lub cienkie drzewka. Maj, Czerwiec. 7

224. *A. platanoides* L. sp. 1496, K. zwyczajny. *Foliis palmato-sinuato-lobatis, lobis attenuato-cuspidatis tri-quinquedentatis, corymbis erectis, staminibus florum masculinorum longitudine corollae, alis divaricatis*. Fl. Crac. n. 187, Wahlenb. Carp. n. 1041,

Bess. Gal. n. 464, Ej. Volh. p. 16, Waga Pol. n. 437, Herb. Buc. p. 399, Baumg. Trans. n. 695, Schult. Oestr. n. 1427, Koch Ger. p. 149, Rehb. ic. t. 164. f. 4828, Schldl. ic. III. h. 6, Lm. et DC. Fran. n. 4585, Svensk bot. t. 86, Ledb. Ross. I. p. 456, M. B. Cauc. II. p. 446, DC. prodr. I. p. 595.

Drzewo wyniosłe o liściach dłoniasto-zatokowo-łatowych, żywo zielonych, a łatach 3—5zębami bardzo ostro kończystemi opatrzonych; kwiaty baldaszkogron do góry wzniesiony tworzące; przeciki w kwiatach męzkich płatkom korony równe; skrzydła w owocu prawie pod kątem prostym poziomo się rozchodzące. Kwiaty żółtawo-zielone. Drzewo średniej grubości, 60—80' niekiedy dochodzące. Po lasach, na Bieskidach, Pieninach i koło Fatry na Liptowie aż do 3100' n. p. m. dochodzi. Maj. ♀

225. *A. campestre* L. sp. 1497, K. krzewiasty. *Foliis palmato-quinque-lobis, laciniis integerrimis oblongis, intermedia obtuse triloba, corymbis erectis, staminibus florum masculinorum corollam aequantibus, alis patulo-porrectis.* Fl. Crac. n. 188, Wahlb. Carp. n. 1039, Bess. Gal. n. 465, Ej. Volh. p. 16, Waga Pol. n. 438, Herb. Buc. p. 400, Baumg. Trans. n. 696, Schult. Oestr. n. 1428, Koch Ger. p. 149, Rehb. ic. t. 162. f. 4825, Schldl. ic. IV. h. 4, Sturm h. 95, Lm. et DC. Fran. n. 4587, Engl. bot. t. 304, Svensk bot. t. 409, Fl. Dan. t. 1288, Ledb. Ross. I. p. 454, M. B. Cauc. II. p. 447, DC. prodr. I. p. 594.

Krzew albo drzewo o liściach dłoniasto-5łatowych, łatach całkowitych, podłużnych, tępych, z których środkowa jeszcze tępo 3łatkowa; a zresztą wszystko jak w pop. gat. Kwiaty zielone. Krzew 8—10' wysoki albo drzewo 20—30' lub nawet i więcej dorastające, o korze gładkiej albo korkowatej. Po lasach na Bieskidach, Podhalu, Spiżu, Liptowie i Orawie niekiedy się trafia. Maj. ♀

XIX. Rodzina. GERANIACEAE DC. Bodziszkowate. (XVI, 3. L.)

Zioła, rzadziej podkrzewiny, o liściach dolnych naprzeciwległych, górnych naprzemian-lub naprzeciwległych, pojedynczych, dłoniastowcinanych, rzadziej pierzastodzielnych, przy podstawie każdego ogonka 2ma przylistkami liściastymi lub zeszlęmi opatrzonych; kwiaty obupłciowe; kielich 5działkowy lub tylko 5dzielny, trwałe; korona 5płatkowa; przecików 2razy tyle co płatków, od dołu zazwyczaj w wiązkę zrosłych i pod zawiązkiem osadzonych; zawiązków 5, ze sobą zrosłych, wydętych, a każdy 2ma wiszącami załączkami opatrzone, po dojrzaniu zaś 1nasionowych; szyjek 5, w długi dziób zrosłych, każda zaś na końcu dzioba w znamię wybiegająca; owocki pojedyncze, od dołu do wierzchołka łukowatemi albo śrubowato zwiniętymi szyjkami opatrzone, i od osi środkowej, słupkowatej

a pozostającój odskakujące; nasiona bezbielmowe, o zarodku skrzywionym, a liścieniach zwiniętych lub fałdowatych.

87. *Geranium* L. gen. 832. excl. spec. Bodziszek albo Gieranija.

Kielich 5działkowy; korona 5płatkowa; pręcików 10, płodnych, nitkami z sobą zrosłych; gruczołów miodnikowych 5, przy osadzie 5 większych pręcików umieszczonych; szyjka trwała, po dojrzeniu owocu na łupinki łukowato wyginające się, rozpadająca się; owoc z 5 owoców ościstych złożony.

A. Gatunki wieloletnie, o koronie od kielicha znacznie większój.

a. Łupinki owocowe poprzecznie marszczone; szypułki 2kwiatowe.

226. *G. phaeum* L. sp. 953, B. żałobny. *Foliis palmato-septemfidis, pedunculis bifloris, corolla plana subreflexa, petalis subrotundo-obovatis breviter unguiculatis calyce mucronato paulo longioribus, valvulis pilosis antice transverse plicatis.* Fl. Crac. n. 189, Wahlenb. Carp. p. 684, Bess. Gal. n. 830, Ej. Volh. p. 28, Waga Poln. 724, Herb. Buc. p. 410, Baumg. Trans. n. 1415, Schult. Oestr. n. 2334, Koch Ger. p. 151, Rehb. ic. t. 197. f. 4891, Schldl. ic. XII. h. 7—8, Lm. et DC. Fran. n. 4543, Engl. bot. t. 322, Fl. Dan. t. 987, Ledb. Ross. I. p. 463, DC. prodr. I. p. 641.

Lodyga prosto wzniesiona, dołem włosami długimi a rzadkimi pokryta, od góry zaś gruczołowato-kutnerowata; liście 5—7łatowe, o łatach weinano-ząbkowanych; szypułki 2kwiatowe; kwiaty o koronach płaskich, nieco na dół wygiętych; płatki okrągławoprzewrotnie-jajowate, krótko-paznogciowe, przy podstawie brodate, od działek kielichowych kończystych cokolwiek dłuższe; nitki pręcikowe dołem rzęśowane; łupinki włosiste, z przodu poprzecznie marszczone. Kwiaty czerwono-brunatne lub czarno-fioletowe. Wys. 1½—2'. Po lasach lub gajach na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spizu, Liptowie i Orawie bardzo często się trafia, dochodząc na Tatrach aż do polan, jak np. w dolinie Kościeliskiej, koło Zakopanego, Jaworzyny, Tokarni lub koło Choczu i w w. i. m. Maj—Lipiec. 7

b. Łupinki owocowe gładkie, ani marszczone ni fałdowane, nagie albo włosami pokryte.

1. Szypułki 2kwiatowe; liście dłoniasto 5—7łatowe, weinano zębate.

227. *G. pratense* L. sp. 954, B. łąkowy. *Caule erecto superne glanduloso-piloso, foliis palmato-septempartitis, pedunculis bifloris, pedicellis glanduloso-villosis defloratis refractis fructiferis saepe denuo erectis, petalis obovatis calyce duplo longioribus, filamentis basi orbiculato-dilatatis, valvulis laevibus rostroque glanduloso-pilosis.* Fl. Crac. n. 191, Wahlenb. Carp. n. 687, Bess. Gal.

n. 832, Ej. Volh. p. 28, Waga Pol. n. 726, Herb. Buc. p. 411, Baumg. Trans. n. 1419, Host Austr. II. p. 290, Koch Ger. p. 151, Rehb. ic. t. 193. f. 4883, Schldl. ic. I. h. 1, Lm. et DC. Fran. n. 4549, Engl. bot. t. 404, Ledb. Ross. I. p. 466, Turcz. Baic. Dah. n. 268, M. B. Cauc. II. p. 136, DC. prodr. I. p. 641.

Eodyga wzniesiona, od góry gruczołowato-włosista; liście dłoniasto-7dzielne, o łatach po brzegach wcinano-zębatych; szypułki 2kwiatowe; szypuleczki gruczołowato-kosmate, po okwitnieniu na dół zaginające się, a w czasie dojrzewania owoców często znów do góry wzniesione; płatki szerokie, przewrotnie-jajowate, od działek kielichowych sztydłowato-kończystych 2razy dłuższe, nad paznogciem nagie, a tylko po jego brzegach brodato-rzęsowane; nitki przecikowe od dołu okrągławo rozszerzone; łupinki owocowe gładkie, wraz z szyjką czyli dzióbem włosami gruczołowatymi poziomó odstającami pokryte; nasiona bardzo delikatnie kropkowane. Kwiaty z początku lilowe, później błękitne. Wys. 1—2'. Po łąkach, aż do stóp Tatrów wszędzie pospolity. Lipiec, Sierpień. 4

228. *G. silvaticum* L. sp. 954, B. leśny. *Caule erecto superne glanduloso-piloso, foliis palmato-septemfidis, pedunculis bifloris, pedicellis defloratis erectis, petalis obovatis calyce duplo longioribus, filamentis lanceolatis, valvulis laevibus rostroque glanduloso-pilosis.* Fl. Crac. n. 190, Wahlb. Carp. n. 685, Ej. Lapp. n. 337, Bess. Gal. n. 831, Ej. Volh. p. 28, Waga Pol. n. 725, Herb. Buc. p. 411, Baumg. Trans. n. 1417, Schult. Oestr. n. 2336, Koch Ger. p. 151, Rehb. ic. t. 193. f. 4882, Schldl. ic. V. h. 1, Lm. et DC. Fran. n. 4546, Engl. bot. t. 121, Fl. Dan. t. 124, Ledb. Ross. I. p. 464, M. B. Cauc. II. p. 136 et supp. p. 455, DC. prodr. I. p. 641.

Szypułki kwiatowe po okwitnieniu do góry wzniesione; płatki przewrotnie jajowate, nad paznogciem i po jego brzegach brodate; nitki przecikowe lancetowate; a zresztą jak w pop. gat. Kwiaty fioletowe, w czerwone wpadające. Wys. 1—2'. Po lasach lub łąkach leśnych na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spżu, Liptowie i Orawie tu i owdzie się trafia; na Tatrach zaś po polanach i halach należy do najpospolitszych roślin wraz z *Ranunculus aconitifolius*, *Aconitum Napellus*, *Geum montanum*, *Adenostyles albifrons*, *Senecio subalpinus* i *Veratrum Lobelianum*. Czerwiec, Lipiec. 4

229. *G. palustre* L. sp. 959, B. błotny. *Caule diffuso superne pedunculisque hirsuto, pilis eglandulosis reversis, foliis palmato-quinquefidis, pedunculis bifloris, pedicellis defloratis declinatis, petalis obovatis calyce duplo longioribus, filamentis lanceolatis, valvulis laevibus pilis eglandulosis adspersis, rostris subglabris.* Fl. Crac. n. 192, Wahlb. Carp. n. 686, Bess. Gal. n. 833, Ej. Volh. p. 28, Waga Pol. n. 727, Herb. Buc. p. 411, Baumg. Trans. n. 1418, Host Austr. II. p. 289, Koch Ger. p. 152, Rehb. ic. t. 198. f. 4892,

Schldl. ic. II. h. 1, Lm. et DC. Fran. n. 4547, Svensk bot. t. 677, Fl. Dan. t. 596, Ledb. Ross. I. p. 467, DC. prodr. I. p. 642. *G. purpureum* Gilib. Lith. n. 267.

Lodyga rozpierzchle-gałęzista, od góry włosami niegruczołowatymi w tył podanemi wraz z szypuleczkami pokryta; liście dłoniasto 5—7dzielne, o łatach po brzegach weinano-zębatych; szypułki 2kwiatowe; szypuleczki po okwitnieniu wzniesione; płatki przewrotnie-jajowate, od działek kielichowych szydłowato-kończystych 2razy dłuższe; nitki przecikowe lancetowate; łupinki owocowe gładkie, rzadka włosami niegruczołowatymi ale odstającymi pokryte, dzioby zaś prawie nagie; nasiona w podłuż delikatnie kresowane. Kwiaty purpurowe. Wys. 1—3'. Po krzakach, łąkach mokrych, lub nad brzegami potoków aż do stóp Tatrów wszędzie dosyć pospolicie się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

2. Szypułki 1kwiatowe.

230. *G. sanguineum* L. sp. 958, B. krwisto-czerwony. *Caule diffuso pedunculisque hirsuto, pilis horizontaliter patentibus eglandulosis, foliis profunde septempartitis, laciniis tri-multifidis, laciniulis linearibus, pedunculis unifloris, pedicellis defloratis subdeclinatis, petalis obovatis emarginatis calyce duplo longioribus, valvulis laevibus pilis eglandulosis adpersis.* Fl. Crac. n. 194, Wahlenb. Carp. n. 692, Bess. Gal. n. 840, Ej. Volh. p. 28, Waga Pol. n. 723, Herb. Buc. p. 413, Baumg. Trans. n. 1413, Host Austr. II. p. 287, Koch Ger. p. 152, Rchb. ic. t. 198. f. 4894, Schldl. ic. III. h. 6, Lm. et DC. Fran. n. 4541, Engl. bot. t. 272, Fl. Dan. t. 1107, Ledb. Ross. I. p. 472, M. B. Cauc. II. p. 139, DC. prodr. I. p. 639.

Lodyga rozpierzchle-gałęzista, włosami długimi, poziomo-odstającymi niegruczołowatymi wraz z szypuleczkami pokryta; liście obrysu nerkowatego, głęboko 7dzielne, o łatach 3 razy lub jeszcze więcej wcinanych, a łateczkach ostatecznych równowązkich; szypułki 1kwiatowe; szypuleczki po okwitnieniu cokolwiek tylko odchylone; płatki przewrotnie-jajowate, w wierzchołku wykrojone, od działek kielichowych szydłowato-kończystych 2razy dłuższe; łupinki owocowe gładkie, rzadka włosami niegruczołowatymi pokryte; nasiona bardzo delikatnie kropkowane. Kwiaty krwisto-czerwone. Wys. $\frac{1}{2}$ —1 $\frac{1}{2}$ '. Po miejscach suchych, kamienistych a trawiastych na Bieskidach, Podhalu, Pieninach tu i owdzie się trafia, na Liptowie zaś koło Hradku. Czerwiec—Sierpień. 4

B. Gatunki roczne, o koronie kielichowi równej, lub mało od niego większej; szypułki 2kwiatowe.

a. Liście 5—9dzielne.

1. Łupinki owocowe gładkie, omszone; nasiona gładkie.

231. *G. pusillum* L. sp. 957, B. drobny. *Caulibus diffusis*

molliter glanduloso-pubescentibus, foliis 5—9partitis, pedunculis bifloris, pedicellis defloratis declinatis, petalis oblongo-obcordatis calycem aequantibus vel paulo longioribus, valvulis laevibus adpresso-pubescentibus. Fl. Crac. n. 195, Wahlenb. Carp. n. 691, Bess. Gal. n. 836, Ej. Volh. p. 28, Waga Pol. n. 739, Herb. Buc. p. 412, Baumg. Trans. n. 1424, Host Austr. II. p. 293, Koch Ger. p. 153, Rchb. ic. t. 190. f. 4877, Schldl. ic. VI. h. 1, Lm. et DC. Fran. n. 4558, Engl. bot. t. 385, Ledb. Ross. I. p. 470, DC. prodr. I. p. 643.

Lodyga mocno gałęzista, leżąca albo wzniesiona, włosami krótkimi gruczołowatemi a miękkimi omszona; liście prawie kolistę, 7łatowe, o łatach jeszcze w wierzchołku 3łatkowych; szypułki 2kwiatowe; szypuleczki po okwitnieniu na dół zagięte; płatki podługne, przewrotnie-sercowate, z paznociami delikatnie rzęsowanemi, działkom kielichowym krótko-szydłowato-kończystym równe lub nieco od nich dłuższe; łupinki owocowe gładkie, włosami miękkimi, przytulonemi omszone; nasiona gładkie. Kwiaty blado fioletowe albo błękitnawo-czerwone. Wys. $\frac{1}{4}$ — $\frac{3}{4}$ '. Po polach lub koło dróg, murów i płotów, wszędzie pospolity. Maj—Sierpień. ☉

232. *G. bohemicum* L. sp. 955, B. czeski. *Caule diffuso pedunculisque glanduloso-pilosis villosisque, foliis palmato-quinquefidis, pedunculis bifloris, pedicellis defloratis erectis, petalis obcordatis calycem aequantibus vel paulo longioribus, valvulis laevibus pilosis, pilis patentibus glanduliferis.* Bess. Gal. n. 834, Ej. Volh. p. 28. n. 861, Heuff. Ban. n. 367, Koch Ger. p. 153, Rchb. ic. t. 188. f. 4874, Ledb. Ross. I. p. 473, DC. prodr. I. p. 644.

Lodyga rozgałęziona, wraz z szypułkami gruczołowato-omszona i kosmata; liście dłoniasto-5szczepe, o łatach kończystych, weinano-ząbkowanych; szypułki 2kwiatowe, szypuleczki po okwitnieniu do góry wzniesione, płatki przewrotnie-sercowate, działkom kielichowym równe lub nieco od nich dłuższe; łupinki owocowe gładkie, włosami gruczołowatemi, odstającymi pokryte; nasiona gładkie. Kwiaty błękitne. Wys. 1—2'. Po brzegach lasów, tylko koło Krościenka. Czerwiec, Lipiec. ☉

2. Łupinki owocowe gładkie ale przytęm często włosiste; nasiona dolkowato-kropkowane.

233. *G. dissectum* L. sp. 956, B. porozeinany. *Caule diffuso hirtio, foliis profunde partitis, lacinulis linearibus, pedunculis bifloris, petalis obcordatis supra unguem barbatis calycem aequantibus, valvulis laevibus rostroque pilosis, pilis patentibus glanduliferis.* Fl. Crac. n. 196, Wahlenb. Carp. n. 690, Bess. Gal. n. 837, Ej. Volh. p. 28, Herb. Buc. p. 413, Baumg. Trans. n. 1428, Host Austr. II. p. 294, Wimm. Schl. 600, Ritschl. Posn. n. 184, Lorek Pruss. t. 163. f. 873, Koch Ger. p. 154, Rchb. ic. t. 189. f. 4876, Schldl. ic. IX. h. 1—2, Lm. et DC. Fran. n. 4556, Engl. bot. t. 753,

Fl. Dan. t. 936, Ledb. Ross. I. p. 472, M. B. Cauc. II. p. 139, DC. prodr. I. p. 643.

Xodyga mocno gałęzista, leżąca albo wzniesiona, szorstka, liście głęboko-dzielne, o łatkach równowązkich; szypułki 2kwiatowe, płatki przewrotnie-sercowate, powyżej paznogcia brodate, działkom kielichowym sztydłowato-kończystym równe; *łupinki owocowe* gładkie, *wraz z dzióbem włosami odstającymi, gruczołowatymi pokryte*; nasiona dołkowato-kropkowane. Kwiaty purpurowe. Dług. $\frac{1}{4}$ — $\frac{3}{4}$ '. Po polach lub po pod płotami koło Krościenka i na Spiżu dosyć pospolity. Maj—Lipiec. ☉

234. *G. columbinum* L. sp. 956, B. wielkokielichowy. *Caule diffuso pedunculisque pubescentibus, pilis deorsum adpressis, foliis 5—7partitis, pedunculis bifloris, petalis obcordatis basi barbatis calyce aequantibus, valvulis laevibus glabris, rostris pubescentibus, pilis brevissimis eglandulosis adpressis.* Fl. Crac. n. 197, Wahlb. Carp. n. 689, Bess. Gal. n. 838, Ej. Vollh. p. 28, Waga Pol. n. 728, Herb. Buc. p. 412, Baumg. Trans. n. 1427, Host Austr. II. p. 294, Koch Ger. p. 154, Rechb. ic. t. 189. f. 4875, Schldl. ic. IX. h. 1—2, Lm. et DC. Fran. n. 4555, Engl. bot. t. 259, Fl. Dan. t. 1222, Ledb. Ross. I. p. 472, M. B. Cauc. II. p. 140, DC. prodr. I. p. 643.

Xodyga mocno gałęziąca się i leżąca, zrzadka włosami krótkimi na dół przytulonemi wraz z szypułkami pokryta; liście głęboko 5—7dzielne, o łatkach równowązkich; szypułki 2kwiatowe; płatki przewrotnie sercowate, od dołu brodate, działkom kielichowym długo ostro-kończystym prawie równe; *łupinki owocowe* gładkie, *nagie, o dziobie włoskami bardzo krótkimi, niegruczołowatymi, do góry podanymi omszonym*; nasiona dołkowato-kropkowane. Kwiaty blado-różowo-czerwone. Dług $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po wzgórzach, krzakach lub między zbożem, na Bieskidach, w bardzo wielu miejscach, na Pieninach koło Czorsztyna i Krościenka, a na Liptowie koło góry Fatry i w w. i. m. Czerwiec—Wrzesień. ☉

3. *Łupinki owocowe marszczone; nasiona gładkie.*

235. *G. molle* L. sp. 955, B. kosmaty. *Caule diffuso molliter pubescente villosoque, foliis 7—9fidis, pedunculis bifloris, petalis obcordatis calyce longioribus basi subtiliter ciliatis, valvulis transverse-rugosis glabris.* Fl. Crac. n. 198, Waga Pol. n. 729, Lorek Pruss. t. 163. f. 875, Wimm. Schl. p. 600, Heuff. Ban. n. 371, Koch Ger. p. 154, Rechb. ic. t. 191. f. 4879, Schldl. ic. III. h. 8, Lm. et DC. Fran. n. 4554, Engl. bot. t. 778, Fl. Dan. t. 679, DC. prodr. I. p. 643.

Xodyga mocno gałęziąca się i leżąca, *od krótszych włosków i miękkich omszona, od dłuższych zaś kosmata*; liście nerkowate,

7—9szczepekne, o łatkach 3-wielowrębnych; szypułki 2kwiatowe; płatki przewrotnie sercowate, od dołu delikatnie rzesowane, od działek kielichowych cokolwiek dłuższe; *łupinki owocowe poprzecznie marszczone, ale nagie*; nasiona gładkie. Kwiaty purpurowe. Dług. $\frac{1}{2}$ —1'. Po trawnikach, przy drogach lub po brzegach pól, tu i owdzie ale tylko we wsiach się trafia. Maj—Jesień. ☉

b. Liście 3 albo 5listkowe, o listkach ogonkiem opatrzonych, 3wrębnych i jeszcze pierzasto-wrębnie wcinanych.

236. *G. Robertianum* L. sp. 955, B. śmierzący. *Caule erecto pilis patentibus hirsuto, foliis ternatis quinatisve, foliolis petiolulatis trifidis pinnatifido-incisis, pedunculis bifloris, petalis obovatis indivisis calyce longioribus, valvulis reticulato-rugosis*. Fl. Crac. n. 199, Wahlenb. Carp. n. 688, Bess. Gal. n. 839, Ej. Volh. p. 28, Waga Pol. n. 731, Herb. Buc. p. 413, Baumg. Trans. n. 1429, Host Austr. II. p. 291, Koch Ger. p. 155, Rechb. ic. t. 187. f. 4871, Schldl. ic. I. h. 2, Lm. et DC. Fran. n. 4559, Engl. bot. t. 1486, Fl. Dan. t. 694, Ledeb. Ross. I. p. 473, M.B. Cauc. II. p. 140, DC. prodr. I. p. 644, Syr. ziel. str. 711.

Łodyga prosto wzniesiona, odstająco-włosista; liście 3 albo 5listkowe, o listkach ogonkiem opatrzonych, 3wrębnych i jeszcze pierzasto-wrębnie wcinanych; szypułki 2kwiatowe; płatki przewrotnie-jajowate, całobrzegie, od działek kielichowych szydłowato-kończystych dłuższe; *łupinki owocowe siatkowato-pomarszczone, nagie*; nasiona gładkie. Kwiaty różowe, o 3 białawych paseczkach, większe jak u wszystkich pop. gat. tego oddziału. Łodyga 1—1 $\frac{1}{2}$ ' wysoka, prawie krwisto-czerwona, i wraz z liśćmi bardzo nieprzyjemnie woniejąca. Po krzakach i lasach wilgotnych, lub po miejscach cieniistych a kamienistych, wszędzie aż do górnej granicy jodeł bardzo pospolicie. Czerwiec—Wrzesień. ☉

88. *Erodium* L'Herit. *geran. ined.* Lm. et DC. Franc. IV. p. 838. Czaplinosek.

Kielich 5działkowy; korona 5płatkowa; pręcików 10, od dołu w jedną wiązkę zrosłych, z których 5 płonnych naprzemian z 5 płodnymi przy nasadzie 5 gruczołami miodnikowemi opatrzonemi ułożonych; szylka trwała, po dojrzaniu owocu śrubowato skręcająca się; owoc z 5 owoczków ościstych złożony.

237. *E. cicutarium* L'Herit. in Ait. hort. Kew. ed. 1. v. II. p. 414, Ż. pospolity. *Caule procumbente hirsuto, foliis pinnatis, foliolis sessilibus profunde inciso-pinnatifidis, pedunculis multifloris, staminibus fertilibus basi rotundato-dilatatis edentulis*. Fl. Crac. n. 200, Wahlenb. Carp. n. 683, Bess. Gal. n. 819, Ej. Volh. p. 28, Waga Pol. n. 722, Herb. Buc. p. 410, Baumg. Trans. n. 1410,

Schult. Oestr. n. 2328, Koch Ger. p. 155, Schldl. ic. III. h. 8, Lm. et DC. Fran. n. 4532, Engl. bot. t. 1768, Ledb. Ross. I. p. 476, M. B. Cauc. II. p. 132, DC. prodr. I. p. 646. *Herodium cicutarium* Rehb. ic. t. 183. f. 4864. *Geranium cicutarium* L. sp. 951, Fl. Dan. t. 986, Gilib. Lith. n. 270. Variat: b) *pimpinellae-folium* Lm. et DC. Fran. l. c., *major*, *caule adscendente*, *foliolis ovatis inciso-dentatis*. *E. pimpinellae-folium* Willd. sp. III. p. 630, Herb. Buc. p. 410, Schult. Oestr. n. 2330. *Herodium pimpinellifolium* Rehb. ic. t. 183. f. 4865.

Korzeń wrzecionowaty, liczne łodyżki najczęściej leżące i gałęziste, szorstko-włosiste wydający; liście pierzaste, włosiste, o listkach bezogonkowych, głęboko pierzastodzielnie-wcinanych; szypułki wielokwiatowe; płatki cokolwiek między sobą nierówne, a od kielicha dłuższe; pręciki płodne o nitkach od dołu rozszerzonych i bez ząbków. Kwiaty purpurowe, plamiste lub bez plam. Łodyga $\frac{1}{2}$ —1' długa. Odmiana: b) *pimpinellae-folium*, jest znacznie większa, o łodydze podnoszącej się, mocno gałęzistej, a listkach jajowatych i po brzegu tylko wcinano-ząbkowanych. Po polach i ugorach, wszędzie wraz z swoją odmianą pospolity. Kwiecieć—Wrzesień. ☉

XX. Rodzina. BALSAMINEAE A. RICH. *Balsaminowate*.

Zioła pospolicie doroczne, o łodydze pełnej soku wodnistego, a liściach pojedynczych, wyraźnym ogonkiem opatrzonych, niekiedy troistych, naprzemian lub naprzeciwnych; kielich i korona niekształtne, odpadające, u których działka dolna kielicha ostrogowata, znacznie od innych większa; pręcików 5, podzawiazkowych, w wierzchołku mniej więcej z sobą spojonych; zawiązek pojedynczy, 5komorowy, wielozalążkowy, bezszyjkowy, o znamieniu wprost na nim spoczywającym; torebka w 5 łupinek z wielką sprężystością pękająca, a łupinki śrubowato kurczące się; nasiona liczne, bezbielmowe, o zarodku prostym.

89. *Impatiens* L. gen. 1008. Niecierpek (V, 1. L.).

Kielich 5działkowy, niekształtny, o działce tylniej znacznie większej, tak jak płatki ubarwionej, w długą ostrogę przemienioną, przodkowych zaś dwóch bardzo małych lub najczęściej ich brakuje; korona 5płatkowa, z których płatki boczne po 2 razem ze sobą zrosłe; pręcików 5, o pylnikach z sobą spojonych; torebka prawie obła, 5komorowa, w czasie zupełnego dojrzenia za ujęciem w rękę lub tylko dotknięciem w 5 łupinek zwijających się pękająca i nasiona z znaczną siłą rozpryskująca.

238. *J. Nolitangere* L. sp. 1329, N. pospolity. *Caule succulento, geniculis caulinis tumidis, foliis ovalis grosse dentatis, pendunculis 3—4floris folio brevioribus, floribus pendulis, calcar apice recurvo.* Fl. Crac. n. 201, Wahlenb. Carp. n. 916, Bess. Gal. n. 247, Ej. Vollh. p. 11, Waga Pol. n. 222, Herb. Buc. p. 416, Baumg. Trans. n. 393, Host Austr. I. p. 279, Koch Ger. p. 157, Rehb. ic. t. 198. f. 4483, Schldl. ic. VI. h. 1, Lm. et DC. Fran. n. 4562, Engl. bot. t. 937, Svensk bot. t. 371, Fl. Dan. t. 582, Ledb. Ross. I. p. 480, Turcz. Baic. Dah. n. 273, M. B. Cauc. n. 434, DC. prodr. I. p. 687.

Łodyga soczysta, lśniąca, w miejscach wyrastania liści kolankowato ponabrmiewała; liście naprzemianległe, jajowate, krótkogonkowe, po brzegach zrzadka ząbkowane, zupełnie gładkie i nagie; szypułki 3—4kwiatowe, z kątów liści wyrastające, pod liśćmi wiszące i od nich krótsze; kwiaty zwisłe, o ostrodze w końcu zakrzywionej, duże, żółte, wewnątrz czerwono kropkowane. Łodyga brudno-biaława, 1—2' wysoka. Po lasach wilgotnych, lub koło rowów w miejscach cienistych, prawie wszędzie dosyć pospolity aż do stóp Tatrów. Lipiec, Sierpień. ☉

XXI. Rodzina. OXALIDEAE DC. Szczawikowate.

Zioła smaku kwaskowatego, o korzeniu często bulwiastym lub bulwonośnym, liściach naprzemianległych, palczasto-listkowych, a listkach zwykle przewrotnie sercowatych; kielich 5dzielny, trwały; korona 5płatkowa, o płatkach równych, podzwiązkowych, odpadających, przed rozwinięciem się kwiatów skręconych; pręcików 10, od dołu często z sobą zrosłych; zawiązek pojedynczy, o 5 szyjkach; torebka 5komorowa, w 5 lub 10 łupinek pękająca, o komorach wielonasionowych, a łóżykach środkowych; nasiona osnówką mięsistą, sprężysto odskakującą opatrzone, ze zarodkiem w środku bielma umieszczonym.

90. *Oxalis* L. gen. 852. Szczawik (X, 5. L.).

Kielich 5dzielny albo 5działkowy; korona 5płatkowa, o płatkach równych; pręcików 10, z których 5 dłuższych a 5 krótszych, a wszystkie od dołu ze sobą spojone; zawiązek pojedynczy, o 5 szyjkach; torebka podłużna, 5kątna, po krawędziach pękająca; nasiona podłużnymi żeberkami opatrzone.

239. *O. Acetosella* L. sp. 620, S. zajęczy albo Kapusta zajęcza. *Acaulis, rhizomate repente dentato, foliis ternatis, foliolis obcordatis, scapo unifloro foliis longiore supra medium bibracteato.* Fl. Crac. n. 203, Wahlenb. Carp. n. 440, Ej. Lapp. n. 242, Bess.

Gal. n. 537, Ej. Volh. p. 17, Waga Pol. n. 513, Herb. Buc. p. 415, Baumg. Trans. n. 862, Host Austr. I. p. 553, Koch Ger. p. 157, Rchb. ic. t. 199. f. 4898, Schldl. ic. III. h. 7, Lm. et DC. Fran. n. 4563, Engl. bot. t. 762, Fl. Dan. t. 980, Ledb. Ross. I. p. 482, Turcz. Baic. Dah. n. 274, M. B. Cauc. I. p. 354, DC. prodr. I. p. 700, Syr. ziel. str. 699.

Korzeniak czyli *lodyga podziemna czolągająca się, łuskowato-zębata; lodygi nadziemnej brakuje*; liście 3listkowe, o listkach przewrotnie sercowatych, delikatnie omszonych; głąbiki 1kwiatowe, z pośród liści wyrastające i od nich dłuższe, a dwoma przykwiatkami w połowie swęj wysokości opatrzone. Kwiaty białe albo różowobiałe, purpurowo żyłkowane, a od dołu żółtą plamą opatrzone. Wys. 3—6". Po lasach i krzakach wszędzie pospolity; w Tatrach zaś od stóp aż do hal, szczególniej w pasie kosodrzewu również pospolity. Maj—Lipiec. 7

240. *O. stricta* L. sp. 624, S. żółty. *Rhizomate stolonifero, caule solitario erecto, foliis ternatis, foliolis obcordatis, petiolis ex stipulatis, pedunculis 2—5floris*. Fl. Crac. n. 204, Bess. Gal. n. 538, Lorek Pruss. t. 114. f. 612, Wimm. Schl. p. 603, Koch Ger. p. 157, Rchb. ic. t. 199. f. 4895, Schldl. ic. II. h. 9, Lm. et DC. Fran. n. 4565, DC. prodr. I. p. 692. *O. corniculata* Fl. Dan. t. 873 non L., Sturm h. 1. *Oxys stricta* All. Ped. n. 1604.

Korzeniak rozłogi puszczający; lodyga pojedyncza, prosto wzniesiona, gałęziąca się; liście 3listkowe, o listkach przewrotnie sercowatych, ogonkach zaś liściowych bez przylistków; szypułki 2—5kwiatowe. Kwiaty żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po polach uprawnych lub koło pól na Bieskidach dość często się trafia. Czerwiec—Październik. ☉, rozłogi ☉.

II. Podgromada. Calyciflorae. Kielichokwiatowe.

Działki kielichowe mniej lub więcej z sobą zrosłe; płatki korony i pręciki na krążku (*discus*) z podstawą kielicha zrosniętym osadzone; albo téż kielich zrasta się z zawiązkiem, otulając go do połowy lub całkowicie, i dopiero na sobie płatki, pręciki lub koronę zrostopłatkową dzierży.

XXII. Rodzina. CELASTRINEAE R. BR. Rośliniawiste.

Krzewy albo drzewa, o liściach pojedynczych, rzadko złożonych, często przylistkami opatrzonych i naprzemian lub naprzeciwległych; kielich 4—5wrebný, w przedkwitnieniu dachówkowato ułożony, od dołu krążkiem mięsistym i podzawiazkowym opatrzony; płatków 4—5, i tyleż pręcików z płatkami naprzemianległych, a wraz z nie-

mi na brzegu krążka osadzonych; zawiązek pojedynczy, 2—4komorowy, na krążku osadzony, o komorach 1-wielozalążkowych; nasiona o zarodku prostym, bezbielmowe lub bielmem opatrzone.

91. Evonymus Tourn. inst. t. 388. Trzmielina (V, 1. L.).

Kielich płaski 4—5działkowy; korona 4—5płatkowa; pręcików także 4—5, a wszystko do brzegów krążka przytwierdzone; szyjka na zawiązku pojedyncza, o 3—5znamionach; torebka 3—5kątna, 3—5komorowa, a w komorach 1—4nasion, osnówką mięsistą okrytych.

241. *E. europaea* L. sp. 286, T. pospolita. *Foliis elliptico-lanceolatis serrulatis, ramis tetragonis laevibus, capsulis subquadrilobis obtusangulis apteris, arillo totum semen involvente.* Fl. Crac. n. 205, Wahlenb. Carp. n. 222, Waga Pol. n. 165, Herb. Buc. p. 403, Schult. Oestr. n. 945, Koch Ger. p. 161, Rchb. ic. t. 309. f. 5134, Schldl. ic. II. h. 4, Sturm. h. 27, Lm. et DC. Fran. n. 4069, Engl. bot. t. 362, Svensk bot. t. 247, Fl. Dan. t. 1089, Ledeb. Ross. I. p. 497, M. B. Cauc. n. 422, DC. prodr. II. p. 4. *E. vulgaris* Scop. Carn. n. 267, Bess. Gal. n. 281, Ej. Volh. p. 11, Gilib. Lith. n. 223, Baumg. Trans. n. 367.

Krzew o liściach eliptyczno-lancetowatych, drobno piłkowanych; gałązkach 4kątnych, gładkich, szypułkach przyplaszczonych, 3kwiatowych, z kątów liści wyrastających; płatkach korony podłużnych, 4 pręcikach; torebkach najczęściej w 4 łupinki pękających, tępokątowych, bezskrzydełkowych, a osnówką mięsistą, całkowicie nasiona otulającą. Kwiaty jasno-żółto-zielone; torebki różowe, osnówka pomarańczowa, a nasiona białe. Wys. 6—10'. Po krzakach, brzegach lasów lub koło płotów, na Bieskidach koło Myślenic, obu Sączów, Krościenka, Kiezmarmku, Hradku i w bardzo w. i. m. Maj, Czerwiec. †

242. *E. verrucosa* Scop. Carn. n. 268, T. brodawkowata. *Foliis ellipticis serrulatis, ramis teretibus verrucosis, capsulis subquadrilobis obtusangulis apteris, arillo semen dimidium tegente.* Fl. Crac. n. 206, Bess. Gal. n. 282, Ej. Volh. p. 11, Gilib. Lith. n. 225, Waga Pol. n. 166, Herb. Buc. p. 403, Jacq. Austr. t. 49, Koch Ger. p. 161, Rchb. ic. t. 310. f. 5135, Lorek Pruss. t. 49. f. 261, Ledeb. Ross. I. p. 498, DC. prodr. II. p. 4.

Gałązki oble, brodawkowate; płatki korony okrągławe; osnówka do połowy nasiona otulająca; a zresztą jak w pop. gat. Kwiaty zielone, drobno krwisto-czerwono kropkowane; nasiona czarne. Wys. 4—6'. Po lasach liściastych, na Bieskidach, Pieninach (obficie), Spiżu i t. d. często się trafia. Maj, Czerwiec. †

XXIII. Rodzina. RHAMNEAE R. Br. Szakłakowate.

Krzewy albo drzewka, o liściach pojedynczych, naprzemian-bar-dzo rzadko naprzeciwległych, często przylistkami opatrzonych; kielich z zawiązką zrosły, w kraju 4—5wřębny, odpadający, w przedkwitnieniu łupinkowato ułożony; płatki z wřębami kielicha naprzemianległe, w jego gardzieli przyczępione; pręcików tyle co płatków i z temiż naprzeciwległe; zawiązek pojedynczy, krążkiem z gruczołów powstałym otoczony, 2—4komorowy, o komorach 1zależkowych, szyjce pojedynczej, a 3—4 znamionach; owoc jagodowaty, pestczakowaty, rzadziej torebkowaty; nasiona o zarodku prostym, w środku bielma umieszczonym.

92. *Rhamnus* L. gen. 265. Szakłak (V, 1. L.).

Kielich dzwonkowaty, w kraju 4—5wřębny, o wřębach odwinętych, aż do samej nasady z mniejszą lub większą pozostałością odpadający; korona 4—5płatkowa, wraz z 4—5 pręcikami przed płatkami umieszczonemi na brzegu rurki kielicha, za krążek uważanej przyczępiona; szyjka pojedyncza, o 4—5 znamionach; owoc pestczak, do jagody podobny, o kilku pesteczkach chrząstkowatych.

243. *Rh. cathartica* L. sp. 279, S. pospolity. *Ramis oppositis spinosis, spinis terminalibus alaribusque, foliis subrotundovatis serrulatis basi interdum subcordatis, floribus incompleto-dioicis.* Fl. Crac. n. 207, Wahlb. Carp. n. 220, Bess. Gal. n. 279, Ej. Volh. p. 11, Waga Pol. n. 244, Herb. Buc. p. 404, Baumg. Trans. n. 361, Schult. Oestr. n. 937, Koch Ger. p. 162, Schldl. ic. II. h. 6, Lorek Pruss. t. 49. f. 258, Lm. et DC. Fran. n. 4072, Engl. bot. t. 1629, Svensk bot. t. 307, Fl. Dan. t. 850, Ledb. Ross. I. p. 501, M. B. Cauc. n. 418, DC. prodr. II. p. 24.

Krzew o gałęzkach naprzeciwległych, ciernistych; ciernie z kątów liści wyrastające i gałęzki kończące; liście okragławo-jajowate, po brzegach drobno piłkowane, w podstawie niekiedy jakby sercowate, gładkie i ogonkami opatrzone; kwiaty kupkami wraz z liśćmi w kątach gałęzek przeszłorocznych wyrastające, niezupełnie rozdzielno płciowe, bo męskie niedokształconym słupkiem, żeńskie zaś niedokształconemi pręcikami opatrzone; owoce jagodowate, kuliste, na resztkę podstawy kielicha osadzone. Kwiaty zielone, owoce czarne. Wys. 6—8'. Po lasach liściastych lub około płotów na Bieskidach, Spiżu, Liptowie i Orawie tu i owdzie się trafia. Maj, Czerwiec. ♀. Lek. *baccae spinæ Cervinae.*

244. *Rh. Frangula* L. sp. 280, S. Kruszyna. *Ramis alternis inermibus, foliis ellipticis acuminatis integerrimis, floribus hermaphroditis pentandris, stigmate indiviso.* Fl. Crac. n. 208, Wahlb.

Carp. n. 221, Ej. Lapp. n. 117, Bess. Gal. n. 280, Ej. Volh. p. 11, Waga Pol. n. 245, Herb. Buc. p. 404, Baumg. Trans. n. 366, Host Austr. I. p. 305, Koch Ger. p. 164, Schldl. ic. III. h. 7, Lorek Pruss. t. 49. f. 259, Lm. et. DC. Fran. n. 4077, Engl. bot. t. 250, Svensk bot. t. 109, Fl. Dan. t. 278, Ledb. Ross. I. p. 503, M. B. Cauc. n. 420, DC. prodr. II. p. 26, Syr. ziel. str. 1528.

Krzew o *gałązkach naprzemianległych, bezbronnych* czyli bezciernistych; *liście* eliptyczne, kończyste, *calobrzegie*, krótko-ogonkowe, gładkie i nagie; kwiaty z kątów liści kupkami wyrastające, obupłciowe, 5pręcikowe; znamie całkowite; jagody kuliste. Kwiaty zielonkowato-białe, owoce z początku czerwone, później czarne. Wys. 6—8'. Po lasach, gajach i krzakach wszędzie pospolity, dochodząc aż do stóp Tatrów. Maj, Czerwiec. ♀. Dawniej lek. cortex Frangulae. Drzewo daje wyborny węgiel do robienia prochu strzelniczego.

XXIV. Rodzina. PAPILIONACEAE L. *Motylkowe*. (XVII, 4. L.).

Drzewa, krzewy lub zioła o liściach najczęściej naprzemianległych, pojedynczych albo złożonych, przylistkami opatrzonych; kwiaty obupłciowe, o kielichu 5zębnym albo 2wargowym; koronie niekształtnéj, tak zwanéj motylkowatéj, do nasady kielicha przyczepionéj, z 5 płatków złożonéj, z których dwa dolne najczęściej z sobą spojone tworzą jakby łódkę (carina), górny zazwyczaj prosto wzniesiony i w papiu przed rozwinięciem się inne otulający zowie się żagielkiem (vexillum), boczne zaś dwa mianowane są skrzydełkami (alae), co wszystko razem do lecącego motylka ma podobieństwo; niekiedy wszystkie płatki korony zrastają się z sobą; pręcików 10, wraz z płatkami do kielicha przytwierdzonych, z tych jeden jest wolny a 9 z sobą zrosłych (diadelphia), albo też wszystkie zrastają się w jedną wiązkę (monadelphia); zawiązek pojedynczy, podłużny, w pochewce z nitki utworzonéj ukryty, 1szyjkowy; owoc jest strąk (legumen), w 2 łupinki pękający, o łożysku szwowem, a nasionach jednym rzędem do szwu górnego naprzemian do obudwu łupin poprzyczepianych; nasiona bezbielmowe, rzadziej bielmem ale skąpo opatrzone, z ростkiem w szparze między dwoma liścieniami umieszczonym.

1. Plemię. Loteae DC. Komonicowe. Strąk 1komorowy albo przez wciśnięcie się szwu do wnętrza 2komorowy; liścienie przy wschodzeniu nasienia wypłaszczone i nad ziemię wychodzące.
1. Podplemie. Genisteae DC. Janowcze. Pręciki w jedną wiązkę zrosłe; skrzydełka korony po brzegach od góry fałdowato pomarszczone.

93. *Sarothamnus* Wimm. Schl. p. 278. (1832). Żarnowiec.

Kielich krótki, dzwonkowaty, wyraźnie 2wargowy, z których warga górna 2zębna, dolna zaś dłuższa i 3zębna; żagielek prawie

okrągły, w podstawie sercowaty, fałdowany, od łódki tępej i skrzydełek dłuższy; pręciki 1wiązkowe; szyjka u zawiązka bardzo długa, obła, w wierzchołku nieco zgrubiała, od strony zaś wewnętrznej rynienkowata, kolisto zwinięta; znamie małe, główkowate.

245. *S. scoparius* Koch Ger. ed. 1. p. 152, Ż. miotłowy. *Ramis erectis virgatis angulatis viridibus, foliis trifoliatis summis simplicibus foliolisque obovatis, leguminibus compressis ad margines pilosis.* Fl. Crac. n. 209, Schldl. ic. I. h. 4. *S. vulgaris* Wimm. Schl. ed. 3. p. 651, Koch Ger. ed. 2. p. 166, Heuff. Ban. n. 390. *Spartium scoparium* L. sp. 996, Syr. ziel. str. 1479, Kluk dykc. III. p. 97, Lorek Pruss. t. 139. f. 758, Host Austr. II. p. 314, Schk. t. 195, Engl. bot. t. 1339, Fl. Dan. t. 313. *Cytisus scoparius* Lnk. enum. II. p. 241, Waga Pol. n. 745, DC. prodr. II. p. 154. *Genista scoparia* Lam. dict. II. p. 623 non Vill., Lm. et DC. Fran. n. 3811, Jundz. Litw. p. 300.

Krzew o gałązkach zawsze zielonych, miotłowato do góry prosto wzniesionych, ostro-kątowatych; liście 3listkowe, ogonkowe, albo pojedyncze szczególniej w górze tojest 1listkowe, miętko omszone; strąki płaskie, po obu brzegach włosisto-rzęsowane. Kwiaty wielkie, żółte albo białawe. Wys. 2—6'. Po lasach lub wrzosowiskach piaszczystych tylko na Bieskidach za Dobczycami. Maj, Czerwiec. ♀

94. *Genista* L. gen. 859. Janowiec.

Kielich 2wargowy; skrzydełka korony od dołu żyłkowane, łódka tępa; pręciki 1wiązkowe; szyjka u zawiązka sztydłowata, podnosząca się i wygięta; znamie wierzchołkowe, do środka kwiatu ukośnie spadziste; strąki splaszczone, 2-wielonasionowe.

a. Gałązki bezbronne.

246. *G. pilosa* L. sp. 999, J. włosisty. *Inermis, foliis oblongo-lanceolatis subtus pedunculis calycibusque adpresso-pilosis, floribus lateralibus, vexillo carinaque sericeis.* Fl. Crac. n. 210, Kluk dykc. II. p. 22, Waga Pol. n. 743, Wahlb. Carp. n. 705, Heuff. Ban. n. 392, Jacq. Austr. t. 208, Koch Ger. p. 166, Schldl. ic. X. h. 7—8, Schk. t. 195, Lm. et DC. Fran. n. 3806, Engl. bot. t. 208, Fl. Dan. t. 1225, Ledb. Ross. I. p. 518, DC. prodr. II. p. 152.

Krzewinka o gałązkach bezbronnych, leżących i podnoszących się; liście drobne, podłużno-lancetowate, tępe, spodem wraz z gałązkami, szypułkami kwiatowemi, kielichem, żagielkiem, łódką i strąkiem jedwabisto omszone; kwiaty z boków gałązek wyrastające, w jedną stronę podane i wiązkami listeczków otoczone, żółte tak jak i we wszystkich następnych gatunkach. Dług. 4—12''. Po

lasach, miejscach kamienistych od Hradku na Liptowie do Kiezmaku na Spiżu, wszędzie obficie się trafia. Czerwiec, Lipiec. ♣

247. *G. tinctoria* L. sp. 998, J. barwierski. *Inermis, foliis oblongis ellipticisve margine pubescentibus, floribus racemosis, corolla leguminibusque glabris*. Fl. Crac. n. 211, Wahlb. Carp. n. 703, Bess. Gal. n. 852, Ej. Volh. p. 28, Waga Pol. n. 744, Herb. Buc. p. 442, Baumg. Trans. n. 1471, Host. Austr. II. p. 310, Koch Ger. p. 167, Schldl. ic. V. h. 3, Lm. et DC. Fran. n. 3805, Engl. bot. t. 44, Svensk bot. t. 451, Fl. Dan. t. 526, Ledb. Ross. I. p. 516, M. B. Cauc. II. p. 149, DC. prodr. II. p. 151, Syr. ziel. str. 1479.

Krzewinka o gałązkach bezbronnych, prosto wzniesionych; liściach podłużnych albo eliptycznych, po brzegach omszonych a zresztą nagich; kwiaty tworzą grona na końcach gałązek; korona i strąki nagie. Wys. 1—2'. Po suchych łąkach lub brzegach lasów, wszędzie pospolity aż do stóp Tatrzańskich. Czerwiec, Lipiec. ♣

b. Gałązki cierniste.

248. *G. germanica* L. sp. 999, J. ciernisty. *Ramulis spinosis hirsutis floriferis inermibus, foliis lanceolatis ellipticisve, floribus racemosis*. Fl. Crac. n. 212, Wahlb. Carp. n. 704, Bess. Gal. n. 850, Ej. Volh. p. 28, Waga Pol. n. 742, Koch Ger. p. 167, Schldl. ic. II. h. 5, Sturm h. 12, Scop. Carn. n. 876, Lm. et DC. Fran. n. 3814, Fl. Dan. t. 1826, Ledb. Ross. I. p. 517, DC. prodr. II. p. 149, Syr. ziel. str. 1480.

Krzewinka o gałązkach do góry wzniesionych, od dołu bezlistnych, cierniami pojedynczemi pokrytych, od góry zaś mocno rozgałęzionych, ulistnionych, szorstko-włosistych i cierniami 3—7 dzielnymi osadzonych, kwiatonośnych bezbronnych; liście lancetowate albo eliptyczne, z obu stron włosiste; kwiaty tworzą grona na końcach gałązek bocznych; przykwiatki szydłowate, od szypulek o połowę krótsze. Wys. 1—2'. Po miejscach lesistych, otwartych na Bieskidach, Podhalu, Liptowie koło Hradku i nad rzeką Białą lub koło góry Sarniej na Spiżu, często się trafia. Czerwiec. ♣

95. *Cytisus* L. gen. 785. Szczodrzenica.

Kielich 2wargowy, o wardze górnej 2zębnój, dolnej zaś 3zębnój; korona o żagielku szerokim i owalnym, a łódce tępój; pręciki 1wiązkowe, w łódce ukryte; szyjka szydłowata, podnosząco się wygięta; znamie wierzchołkowe, na dół ukośnie spadziste; strąki obłe, przecież cokolwiek spłaszczone, wielonasione.

a. Kwiaty na wierzchołku gałązek w grona nieulistnione ułożone.

249. *C. nigricans* L. sp. 1041, S. czarniawa. *Foliolis obovatis oblongisve subtus leguminibusque adpresso-pilosis, racemis*

terminalibus multifloris elongatis erectis ebracteatis. Fl. Crac. n. 213, Wahlenb. Carp. n. 725, Bess. Gal. n. 872, Ej. Volh. p. 29, Waga Pol. n. 747, Herb. Buc. p. 442, Baumg. Trans. n. 1524, Heuff. Ban. n. 398, Jacq. Austr. t. 387, Koch Ger. p. 169, Schldl. ic. V. h. 2, Sturm h. 12, Lm. et DC. Fran. n. 3819, Ledb. Ross. I. p. 521, DC. prodr. II. p. 153.

Krzewina o gałązkach obłych, różgowatych, prosto do góry wzniesionych; liście 3listkowe, o listkach przewrotnie-jajowatych albo podłużnych, pod spodem wraz z strakami włoskami przytulonymi omszonych; *grona wierzchołkowe, licznokwiatowe, wydłużone, prosto wzniesione i nieulistnione*. Kwiaty tak jak i we wszystkich następnych gatunkach żółte. Wys. 2—4'. Po miejscach suchych, kamienistych, leśnych na Bieskidach tu i owdzie się trafia, na Spiżu zaś koło wsi Libicy. Czerwiec, Lipiec. †

b. Kwiaty w główki na wierzchołku gałązek poskupiane, albo po ich bokach wiązkowo wyrastające.

250. *C. capitatus* Jacq. Austr. I. p. 18. t. 33, S. główkowa. *Ramis strictis erecto patulis, ramulis foliis calycibusque hirsutis, floribus terminalibus umbellato-capitatis numerosis*. Fl. Crac. n. 214, Bess. Gal. n. 873, Ej. Volh. p. 29, Heuff. Ban. n. 403, Wimm. Schl. p. 653, Koch Ger. p. 170, Schldl. ic. XVIII. h. 1—2, Sturm h. 59, Lm. et DC. Fran. n. 3827, Ledb. Ross. I. p. 519, DC. prodr. II. p. 156.

Krzewina o *gałęziach sztywnych, prostych, równej wysokości, od siebie odstawających*, gałązkach zaś wraz z liśćmi i kielichami włossem szorstkim i odstającym porośłych; liście 3listkowe, o listkach przewrotnie-podłużnych; *kwiaty liczne, na wierzchołku gałązek w okółki główkowate ułożone; rurka kielicha od swych warg dłuższa*. Kwiaty żółte, po zwiędnięciu brunatne. Wys. 2—3'. Po lasach i ich brzegach na Bieskidach koło Dukli i Czezhowa. Czerwiec. †

251. *C. hirsutus* L. sp. 1042, S. kosmata. *Ramis erectis adscendentibusque, ramulis foliis calycibusque hirsutis, floribus omnibus lateralibus bnis ternisve breviter pedicellatis*. Heuff. Ban. n. 404, Scop. Carn. II. p. 70, Host Austr. II. p. 342, Schldl. ic. XV. h. 1—2, Koch Ger. p. 171. n. 11. *β. ciliatus* (non *C. prostratus β. ciliatus*). *C. polytrichus* M. B. Cauc. II. p. 477. *C. virgatus* Vest. syllog. I. p. 22. *C. falcatus* W. et Kitt. Hung. t. 238. *C. ciliatus* Wahlenb. Carp. n. 726. *C. hirsutus et ciliatus* DC. prodr. II. p. 156.

Krzewina o *gałęziach wzniesionych i podnoszących się, a gałązkach wraz z liśćmi i kielichami włosami odstającymi porośłych*; liście 3listkowe, o listkach przewrotnie-jajowatych; *kwiaty krótkoszypułkowe, po bokach gałązek po 2 lub 3, w kątach liści poumieszczane; zawiązek i straki najczęściej nagie, a tylko po brzegach rzę-*

sowano-włosiste. Kwiaty żółte, po zwignieniu brunatne. Wys. 1—2'. Po miejscach suchych, kamienistych koło Hradku na Liptowie, a na Spiżu w południowej jego części tu i owdzie ale dosyć często się trafia. Maj, Czerwiec. ☞

252. *C. biflorus* L'Herit. stirp. p. 184, S. leżąca. *Ramis prostratis, ramulis adscendentibus foliis calycibusque sericeis, floribus omnibus lateralibus subgeminis breviter pedicellatis.* Fl. Crac. n. 215, Rechb. Ger. n. 3364, Schldl. ic. XV. h. 1—2, Ledb. Ross. I. p. 520. *C. supinus* Jacq. Austr. t. 20, Wahlenb. Carp. n. 727, Bess. Gal. n. 876, Ej. Volh. p. 29, Waga Pol. n. 746, Herb. Buc. p. 443, Baumg. Trans. n. 1529, Host Austr. II. p. 342, Sturm h. 59, DC. Fran. supp. p. 549, Ej. prodr. II. p. 156. *C. supinus* β. L. sp. 1042. *C. ratisbonensis* Schaeff. bot. expeditior. titelkupf., Koch Ger. p. 171.

Krzewina o gałązkach obłych, po ziemi rozwleczonych i leżących, wraz z listkami i kielichami włosami jedwabistemi przytulonemi pokrytych; liście 3listkowe, o listkach przewrotnie-podłużnych; kwiaty zazwyczaj parzyste, krótko-szypułkowe, po bokach gałązek umieszczone, wczesne i żółte. Gałązki $\frac{1}{2}$ —2' długie. Po suchych pagórkach i miejscach piaszczystych na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie wszędzie dosyć pospolita. Kwiecień, Maj. ☞

2. Podplemię. Anthyllideae Koch, Przeloteze. Pręciki 1wiązkowe; skrzydełka korony niepomarszczone.

96. *Ononis* L. gen. 772. Wilżyna.

Kielich trwały, 5wębny, w czasie dojrzewania owoców otwarty, o wrębach wązkich, a dolnym nieco dłuższym; korona o żagielku przewrotnie-sercowatym, żyłkowanym, skrzydełkach niefałdowanych, a łódce sztydłowatym dzióbkiem zakończonęj; pręciki 1wiązkowe; strąki od kielicha cokolwiek dłuższe i wydęte.

253. *O. spinosa* L. sp. 1006 var. β., W. Iglica. *Caulibus erectis adscendentibusque unifariam villosis, ramis interrupte racemosis spinosis, foliolis ovato-oblongis denticulatis glabriusculis, floribus axillaribus solitariis geminibusque, leguminibus ovalis erectis longitudine calycis longioribusque.* Fl. Crac. n. 216, Bess. Gal. n. 851, Ej. Volh. p. 28, Waga Pol. n. 748, Heuff. Ban. n. 409, Koch Ger. p. 173, Schldl. ic. IV. h. 5, Sturm h. 72, Fl. Dan. t. 783, Ledb. Ross. I. p. 512, DC. prodr. II. p. 163. excl. varietate γ. *O. arvensis* Lm. et DC. Fran. n. 3835 excl. varietate β, Sm. Engl. III. p. 266 β.

Lodyga podnosząca się albo prosto wzniesiona, obła, od włosów pojedynczych 1 lub 2ma rzędami biegnących włosista, a prócz tego cała zrzadka włosami gruczołowatemi pokryta; gałązki cier-

niste, o cierniach najczęściej parzystych; liście pojedyncze albo 3listkowe, o listkach jajowato-podłużnych, po brzegach ząbkowanych, dosyć nagich czyli włosami nie pokrytych; kwiaty z kątów liści wyrastające, pojedyncze albo parzyste, a razem na gałązkach rzadkie grona tworzące; szypułki od kielicha krótsze; *strąki* jajowe, do góry wzniesione, *kielichowi równe albo od niego dłuższe*; nasiona brodawkowato-szorstkie. Kwiaty pięknie-żywo-różowe. Wys. 1—2'. Po odłogach lub przy drogach na Bieskidach bliższych Podgórze niekiedy się trafia, ale rzadko. Czerwiec, Lipiec. 4. Lek. radix Ononidis.

254. *O. arvensis* L. syst. nat. ed. 12. v. II. p. 478, W. polna. *Caulibus erectis adscendentibusque inermibus villosis, foliolis ovatis denticulatis glanduloso-pilosis, floribus axillaribus geminis ad apicem ramorum dense spicatis, leguminibus ovatis erectis calyce brevioribus.* Fl. Crac. n. 217. *O. hircina* Jacq. h. Vindb. I. p. 40. t. 93, Wahlb. Carp. n. 706, Bess. Gal. n. 849, Ej. Volh. p. 28, Waga Pol. n. 749, Herb. Buc. p. 443, Baumg. Trans. n. 1476, Host. Austr. II. p. 316, Koch Ger. p. 173, Schldl. ic. XVIII. h. 7—8, Sturm h. 72, Engl. bot. t. 682, Fl. Dan. t. 1584, Ledb. Ross. I. p. 513, M. B. Cauc. II. p. 150. *O. spinosa* α . *mitis* L. sp. 1006. *O. altissima* Lm. et DC. Fran. n. 3836, DC. prodr. II. p. 162. *O. foetens* All. Ped. I. p. 317. t. 41. f. 1.

Lodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się, obła, *zupełnie bezbronna*, a tylko cała kosmata; liście pojedyncze albo 3listkowe, o listkach jajowatych, po brzegach ząbkowanych i gruczołowato omszonych; *kwiaty* z kątów liści wyrastające, parzyste, a razem *na wierzchołku gałęzi* *geste kłosy tworzące*; szypułki od kielichów krótsze; *strąki* jajowe, do góry wzniesione, *od kielicha krótsze*; nasiona gruczołowato-szorstkie. Kwiaty ciemno-różowe. Wys. do 2'. Po polach i łąkach wilgotnych wszędzie na całej przestrzeni polska, dochodząc aż do stóp Tatrzańskich. Czerwiec, Lipiec. 4

97. *Anthyllis* L. gen. n. 773. Przelot.

Kielich 5zębny, w czasie dojrzewania owoców zamknięty, bruchaty i suchawo-błonkowy; pręciki 1wiązkowe, z wiązką w wierzchołku rozszerzoną; żągielek korony jajowaty, łódka tępa albo krótko-kończysta; strąki kulistawe, przyplaszczone, 1—2 nasionowe i kielichem otoczone.

255. *A. Vulneraria* L. sp. 1012, P. Wełnica. *Caulibus numerosis, foliis infimis longe petiolatis oblongo-ovatis simplicibus pinnatisque, caulinis pinnatis, capitulis globosis involueratis, involucris digitato-partitis.* Fl. Crac. n. 218, Wahlb. Carp. n. 707, Ej. Lapp. n. 340, Bess. Gal. n. 853, Ej. Volh. p. 28, Waga Pol. n.

750, Herb. Buc. p. 444, Baumg. Trans. n. 1478, Schult. Oestr. n. 2403, Koch Ger. p. 174, Schldl. ic. IX. h. 11—12, Sturm h. 49, Lm. et DC. Fran. n. 3850, Engl. bot. t. 104, Svensk bot. t. 395, Fl. Dan. t. 988, Ledb. Ross. I. p. 522, M. B. Cauc. II. p. 151 et supp. p. 460, DC. prodr. II. p. 170.

Łodygi liczne, leżące albo podnoszące się; liście najniższe długo-ogonkowe, podłużnie jajowate, pojedyncze albo złożone, ale tylko jedną parą listków pobocznych na ogonku głównym opatrzone, liście łodygowe pierzaste, o dużym podłużnym listku końcowym, a pobocznych mniejszych i lancetowatych; kwiaty na wierzchołkach szypulek w główkę kulistą skupione, i przykwiatkami palczastodzielnymi opatrzone; kielich brzuchaty, trwały. Korony żółte, w górnej części łódki pomarańczowe. Łodyga $\frac{1}{2}$ —1' długa. Po suchych lub kamienistych miejscach wszędzie pospolity, dochodząc w Tatrach aż do krainy kosodrzewu. Czerwiec, Lipiec. 4

3. Podplemie. Trifolieae DC Konicze. Pręciki 2wiązkowe; liście 3listkowe; strąk 1komorowy.

98. *Medicago* L. gen. 899. Lucerna albo Kozioróżnik.

Kielich 5wřębny albo 5zębny; korona o łódce tępój a skrzydełkach symetrycznie sklepistych; pręciki 2wiązkowe; zawiązek wraz z wiązką pręcików łukowato wygięty, do żagielka dolegający; strąki sierpowato wygięte, albo ślimakowato skręcone, 1-wielonasionowe.

256. *M. sativa* L. sp. 1076, L. właściwa. *Caulibus erectis, foliolis emarginatis mucronatis foliorum inferiorum oblongo-obovatis superiorum lineari-cuneatis, racemis oblongis, leguminibus inermibus cochleato-contortis subtricyclis*. Fl. Crac. n. 219, Wahlb. Carp. n. 761, Bess. Gal. n. 906, Ej. Volh. p. 30, Waga Pol. n. 780, Herb. Buc. p. 444, Baumg. Trans. n. 1595, Host Austr. II. p. 383, Koch Ger. p. 175, Schldl. ic. III. h. 4, Schkr. t. 212 a, Lm. et DC. Fran. n. 3899, Engl. bot. t. 1749, Fl. Dan. t. 2244, Ledb. Ross. I. p. 525, M. B. Cauc. II. p. 223, DC. prodr. II. p. 173, Syr. ziel. str. 1241 i 1311.

Łodygi wzniesione; liście 3listkowe, o listkach w wierzchołku wykrojonych, ząbkowanych, sztyletowatych, w liściach dolnych podłużnie-przewrotnie-jajowatych, górnych zaś równowazko-klinowatych; przylistki lancetowate, cokolwiek po brzegach ząbkowane; kwiaty liczne w grona podłużne ułożone, o szypuleczkach od kielicha krótszych, a przykwiatkach po okwitnieniu do góry wzniesionych; strąki bezbronne, ślimakowato-zwinięte, o 2—3 skrętaach w środku otwartych. Kwiaty błękitnawe albo fioletowe. Wys. 1—2'. Po miejscach uprawnych lub koło wsiów na Bieskidach tu i owdzie

zupełnie zdziczała się trafia; na Spiżu zaś koło Kiezmaku często napotykać się daje. Czerwiec—Wrzesień. 4

257. *M. falcata* L. sp. 1096, L. Dziecielina. *Caulibus procumbentibus adscendentibusque, foliolis mucronatis foliorum inferiorum oblongis superiorum lineari-cuneatis, racemis brevibus saepe subcapitatis, leguminibus inermibus falcatis vel semel contortis.* Fl. Crac. n. 220, Wahlenb. Carp. n. 762, Bess. Gal. n. 907, Waga Pol. n. 779, Herb. Buc. p. 444, Baumg. Trans. n. 1597, Host Austr. II. p. 384, Koch Ger. p. 176, Schldl. ic. IX. h. 1—2, Schkr. t. 212, Lm. et DC. Fran. n. 3900, Engl. bot. t. 1016, Svensk bot. t. 248, Fl. Dan. t. 233, Ledb. Ross. I. p. 524, Turcz. Baic. Dah. n. 284, M. B. Cauc. II. p. 223, DC. prodr. II. p. 172. Variat: b) *procumbens* Fl. Crac. l. c., *caulibus elongatis procumbentibus, stipulis majoribus semisagittatis magis dentatis, floribus majoribus, leguminibus brevioribus.* Ledb. Ross. I. p. 525 7, Herb. Buc. p. 445. *M. procumbens* Bess. Gal. n. 908, Ej. Volh. p. 30. n. 967, Rchb. Ger. n. 3241, DC. prodr. II. p. 173.

Łodyga leżąca albo podnosząca się; liście 3listkowe, o listkach w wierzchołku ząbkowanych, sztyletowatych, w liściach dolnych podłużnych, w górnych zaś równoważko-klinowatych; przylistki jajowato-lancetowate, sztylowato-kończyste, dolne ząbkowane; *kwiaty* liczne, *w grona krótkie, często nawet kuliste ułożone*; szypułeczki od kielichów krótsze, od przykwiatków zaś dłuższe; *strączki bezbronne, sierpowato zgięte albo tylko raz skręcone* czyli o jednym skręcie. Kwiaty żółte. Dług. łodygi 1—1½'. Odmiana: b) *procumbens* Bess., jest znacznie większą, o łodygach wydłużonych, po ziemi rozestanych, przylistkach większych, pół-strzałkowatych, głębiej ząbkowanych, kwiatach większych, a strąkach nieco szerszych i krótszych. Po suchych lub wilgotnych łąkach, trawnikach lub koło dróg wszędzie wraz z swoją odmianą pospolita, dochodząc aż do stóp Tatrzańskich. Czerwiec—Wrzesień. 4

258. *M. lupulina* L. sp. 1097, L. chmielowata. *Caulibus divergentibus subpubescentibus, foliolis obovatis submarginatis, spicis densis, leguminibus inermibus reniformibus turgidulis.* Fl. Crac. n. 221, Wahlenb. Carp. n. 763, Bess. Gal. n. 909, Ej. Volh. p. 30, Waga Pol. n. 778, Herb. Buc. p. 445, Baumg. Trans. n. 1598, Heuff. Ban. n. 416, Koch Ger. p. 177, Schldl. ic. I. h. 4, Dietr. Boruss. t. 372, Lm. et DC. Fran. n. 3903, Engl. bot. t. 971, Fl. Dan. t. 992, Ledb. Ross. I. p. 527, Turcz. Baic. Dah. n. 283, M. B. Cauc. II. p. 226, DC. prodr. II. p. 172.

Łodyżki leżące albo podnoszące się, nieco omszone; liście 3listkowe, o listkach przewrotnie jajowatych, w wierzchołku lekko wykrojonych i do połowy długości ząbkowanych; przylistki jajowate, prawie całobrzegie; *kwiaty* liczne, *w kłosy zbite i owalne* na

wierzchołku szypułek od liści dłuższych *skupione*; szypułeczki o połowę od kielicha krótsze, a przykwiatkom szydłowatym równe albo od nich krótsze; *strąki* bezbronne, *nerkowate*, *nieco wydęte*, w wierzchołku cokolwiek zwinięte i w punkcie środkowym zamknięte. Kwiaty żółte. Łodyżki $\frac{1}{2}$ —1' długie. Po łąkach, polach lub przy drogach wszędzie pospolita, dochodząc aż do stóp Tatrzańskich. Maj—Jesień. ☉

99. *Melilotus* Tourn. inst. p. 406. t. 229. Nostrzyk.

Kielich 5zębny; korona o łódce tępój a skrzydełkach umiarowo sklepistych; pręcików 10, z których 9 w twiązkę zrosłe, a 1 wolny; zawiązek aż do szyjki prosty, szyjka zaś naga; strączki krótkie, 1—3 nasionowe.

259. *M. officinalis* Desr. ap. Lam. dict. IV. p. 63 non Willd., N. żółty. *Caule adscendente, stipulis subulato-setaceis integerrimis, alis vexillum aequantibus carina longioribus, leguminibus ovatis obtusis mucronatis transverse rugoso-plicatis subreticulatis glabris.* Fl. Crac. n. 224, Bess. Gal. n. 885, Ej. Vollh. p. 30, Waga Pol. n. 799, Herb. Buc. p. 445, Baumg. Trans. n. 1566, Host. Austr. II. p. 364, Koch Ger. p. 183, Ledb. Ross. I. p. 537. *M. arvensis* Wallr. sched. p. 391, Schldl. ic. IX. h. 5—6, DC. prodr. II. p. 188. *M. Petitpierreana* Richb. Ger. n. 3195. *M. Kochiana* DC. Fran. V. p. 564, Ej. prodr. II. p. 186 excl. syn. *Trifolium officinale* Sm. Brit. p. 781, Engl. bot. t. 1340. *T. Melilotus-officinalis* var. α . L. sp. 1078, Wahlb. Carp. n. 743, Sturm h. 15 sec. syn., Fl. Dan. t. 934. Var: b) *floribus albis.* *M. Petitpierreana* Willd. en. Berol. p. 790.

Łodyga podnosząca się; liście 3listkowe, o listkach ząbkowanych, w liściach dolnych listki te są przewrotnie-jajowate, w górnych zaś podłużne; przylistki szydłowato-szczecinowate, całobrzegie; grona wietkokwiatowe; szypułeczki od kielichów krótsze; *skrzydełka w koronie żagielkowi równe a od łódki dłuższe; strączki* jajowate, tępe, sztyletowato-zakończone, *poprzecznie fałdowane, nieco po wierzchu jakby siatkowane*, nagie. Kwiaty żółte. Wys. 1—3'. Od podobnego do siebie *M. macrorrhiza* Pers., czyli *M. officinalis* Willd., różni się głównie strączkami siatkowato-pomarszczeniemi i omszonemi. Koło dróg, pól lub we wsiach na Bieskidach, Podhalu, koło Krościenka, Kiezmorku i t. d. w bardzo w. i. m. często się trafia. Lipiec—Wrzesień. ☉

260. *M. alba* Desr. ap. Lam. dict. IV. p. 63. N. biały. *Caule erecto, stipulis subulato-setaceis integerrimis, alis carinam aequantibus vexillo brevioribus, leguminibus ovatis obtusis mucronatis reticulato-rugosis glabris.* Fl. Crac. n. 225, Bess. Vollh. p. 30, Herb.

Buc. 445, Heuff. Ban. n. 423, Koch Ger. p. 183, Rehb. Ger. n. 3201, Schldl. ic. III. h. 8, Ledb. Ross. I. p. 536. *M. vulgaris* Willd. en. Berol. p. 790, Host Austr. II. p. 365, Fl. Dan. t. 1705, Turcz. Baic. Dah. n. 287. *M. leucantha* Koch ap. DC. Fran. V. p. 564, Ej. prodr. II. p. 187, Waga Pol. n. 800. *Trifolium Melilotus officinalis* var. β . L. sp. 1078, Sturm h. 15. t. 2.

Kodyga prosto wzniesiona; liście 3listkowe, o listkach ząbkowanych, w liściach dolnych listki te są przewrotnie-jajowate, w górnych zaś podłużno-lancetowate; przylistki sztydłowato-szczecinowate, całobrzegie; grona wietkokwiatowe, ostatecznie wydłużone; szypułeczki krótsze od połowy długości kielicha; *skrzydelka w koronie łódce równe a od żagielka krótsze; strączki* jajowate, tępe, sztyletowato zakończone, *siałkowato-pomarszczone*, nagie. Kwiaty zupełnie białe. Wys. 1—4'. Po miejscach kamienistych nad brzegami rzek, np. Skawy, Dunajca w Pieninach lub koło Krościenka i t. d. na Bieskidach tu i owdzie się trafia. Lipiec—Wrzesień. ☺

100. *Trifolium Tourn.* inst. p. 404. t. 228. Ser. in. DC. prodr. II. p. 189. Koniczyna.

Kielich 5wębny albo 5zębny; korona wędniejąca, trwała, o łódce tępój; pręcików 10, z których 9 w 1 wiązkę zrosłe a 1 wolny, wszystkie zaś mniej albo więcej z koroną zrosłe; szyjka naga; strączki najczęściej jajowate, 1-rzadko, 2—5nasionowe, zawsze kielichem lub koroną okryte, prawie niepekające.

A. Kwiatki pojedyncze bezszypułeczkowe, w główkę kulistą lub podłużną zebrane.

a. Gardziel kielicha wewnątrz wydatną obrączką nagą albo omszoną opatrzona.

1. Rurka kielicha z wierzchu omszona albo kosmata.

261. *T. pratense* L. sp. 1082, K. łąkowa. *Foliolis ovatis ellipticisve, stipulis ovatis abrupte aristatis, spicis globosis denique ovatis subgeminis basi involucriatis, floribus sessilibus, calyce 10nervio pubescente, fauce annulo calloso coarctata.* Fl. Crac. n. 226, Wahlb. Carp. n. 746, Ej. Lapp. n. 353, Bess. Gal. n. 891, Ej. Volh. p. 30, Waga Pol. n. 792, Herb. Buc. p. 446, Baumg. Trans. n. 1576, Host Austr. II. p. 370, Koch Ger. p. 184, Schldl. ic. VI. h. 10—11, Sturm h. 15, Lm. et DC. Fran. 3871, Engl. bot. t. 1770, Svensk bot. t. 268, Fl. Dan. t. 989, Ledb. Ross. I. p. 547, Turcz. Baic. Dah. n. 290, M. B. Cauc. n. 1514, DC. prodr. II. p. 195, Syr. ziel. str. 698.

Kodyga podnosząca się, liście tak jak we wszystkich następnych gatunkach tak zwane koniczynowe czyli 3listkowe, o listkach jajowatych albo eliptycznych; *przylistki* jajowate, *nagle w ość sztydłowatą wybiegłe*; główki kwiatowe często parzyste, kuliste, później jajowate, *od dołu liśćmi nakształt okrywcy otoczone*; kwiatki bezszy-

pułeczkowe; *kielich 10nerwowy*, omszony, o sztydłowatych i rzęsowanych zębach, a gardzieli obrączką zwężonej. Kwiaty purpurowe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po łąkach i pastwiskach wszędzie bardzo pospolita, dochodząc w Tatrach aż na hale. Czerwiec—Wrzesień. 7

262. *T. alpestre* L. sp. 1082, K. leśna. *Foliolis oblongo-lanceolatis, stipulis lanceolato-subulatis, spicis globosis subgeminis basi involucreatis, floribus sessilibus, calyce 20nervio villosa, fauce annulo calloso coarctata*. Fl. Crac. n. 227, Wahlenb. Carp. n. 748, Bess. Gal. n. 892, Ej. Volh. p. 30, Waga Pol. n. 793, Herb. Buc. p. 446, Baumg. Trans. n. 1578, Jacq. Austr. t. 433, Koch Ger. p. 185, Schldl. ic. XI. h. 1—2, Sturm h. 15, Lm. et DC. Fran. n. 3873, Fl. Dan. t. 662, Ledeb. Ross. I. p. 546, M. B. Cauc. II. p. 211, DC. prodr. II. p. 194.

Kodyga prosto wzniesiona; listki podłużnie-lancetowate; *przylistki lancetowato-szydłowate*; *główki kwiatowe* najczęściej parzyste, kuliste, *od dołu liśćmi* nakształt okrywy otoczone; kwiatki bezszypułkowe; *kielich 20nerwowy*, kosmaty, o zębie nieparzystym wydłużonym, a gardzieli obrączką zwężonej. Kwiaty purpurowe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po suchych wzgórzach leśnych i na słońce wystawionych wszędzie dosyć pospolita, dochodząc jednak tylko do stóp Tatrów. Czerwiec—Sierpień. 7

263. *T. ochroleucum* L. syst. nat. III. p. 233, *Foliolis oblongo-ellipticis, stipulis lanceolato-subulatis, spicis globosis denique ovalibus saepe involucreatis, floribus sessilibus, calyce 10nervio pilis patentibus hirsuto, fauce annulo calloso coarctata*. Fl. Crac. n. 228, Wahlenb. Carp. n. 750, Bess. Gal. n. 894, Ej. Volh. p. 30, Herb. Buc. p. 447, Baumg. Trans. n. 1542, Jacq. Austr. t. 40, Wimm. Schl. p. 657, Koch Ger. p. 186, Schldl. ic. XI. h. 1—2, Sturm h. 15, Lm. et DC. Fran. n. 3876, Ledeb. Ross. I. p. 544, M. B. Cauc. II. p. 211, DC. prodr. II. p. 193.

Kodyga wzniesiona albo lekko skrzywiona, włosista; listki podłużno-eliptyczne; *przylistki lancetowato-szydłowate*; *główki kwiatowe* samotne, kuliste, później owalne, często okrywą liściastą otoczone; kwiatki bezszypułkowe; *kielich 10nerwowy*, *włosami odstającymi i szorstkimi* pokryty, o zębie nieparzystym rurce równym, a gardzieli obrączką zwężonej. Kwiaty żółtawo-białe. Wys. 1'. Po pagórkach na słońce wystawionych w pobliżu zamku Orawskiego. Czerwiec, Lipiec. 7

264. *T. pannonicum* Jacq. obs. II. p. 21. t. 42, K. węgierska. *Foliolis oblongo-lanceolatis, stipulis lanceolato-subulatis, spicis oblongo-ovalibus solitariis pedunculatis basi nudis, floribus sessilibus, calyce 10nervio, villosa, fauce annulo calloso coarctata*. Fl. Crac. n. 229, Wahlenb. Carp. n. 751, Bess. Gal. n. 893, Ej. Volh. p. 30, Herb. Buc. p. 446, Baumg. Trans. n. 1579, Heuff. Ban. n. 432,

Host Austr. II. p. 371, Koch Ger. p. 186, Sturm h. 15, Lm. et DC. Fran. n. 3874, All. Ped. n. 1099. t. 42. f. 2, Ledeb. Ross. I. p. 544, M. B. Cauc. II. p. 212 et supp. p. 508, DC. prodr. II. p. 193, L. mant. p. 276.

Łodygi prosto wzniesione, wraz z przylistkami i ogonkami liściowymi szorstkawo-omzone; *listki podłużno-lancetowate*, całobrzegie, omszone, tępe, w liściach dolnych wykrojone; przylistki w swój wolnej części lancetowato-szydłowate, znajdujące się około połowy wysokości łodygi ogonkom liściowym równę; *główki kwiatowe* tworzą kłosa samotne, *podłużno-owalne*, szypułkowe, w podstawie bez okrywy; kielich 10nerwowy, kosmaty, o gardzieli obrączką zwężonej, a zębach lancetowato-szydłowatych, rurce korony równych, dolnym zaś zębem prawie skrzydełkom korony dorównującym. Kwiaty białawo-żółte. Wys. $1\frac{1}{2}$ —2'. Po łąkach na Pieninach, koło Kiezmorku, Libicy na Spiżu lub Wyrbicy na Liptowie. Lipiec, Sierpień. 7

265. *T. arvense* L. sp. 1083, K. polna albo Koteczki. *Foliolis linearis-oblongis, stipulis ovato-acuminatis, spicis solitariis villosissimis denique cylindricis basi nudis, floribus sessilibus, calyce 10nervio, dentibus subulato-setaceis corolla longioribus patulis enerviis, fauce obsolete pilosa*. Fl. Crac. n. 230, Wahlb. Carp. n. 753, Bess. Gal. n. 895, Ej. Volh. p. 30, Waga Pol. n. 791, Herb. Buc. p. 447, Baumg. Trans. n. 1584, Host Austr. II. p. 373, Koch Ger. p. 188, Schldl. ic. V. h. 9—10, Sturm h. 16, Lm. et DC. Fran. n. 3879, Engl. bot. t. 944, Fl. Dan. t. 724, Ledeb. Ross. I. p. 540, M. B. Cauc. II. p. 213, DC. prodr. II. p. 190.

Łodyga wzniesiona, gałęzista, kosmata; listki równowazko-podłużne, kosmate; *przylistki jajowato-ostrokończyste*; *główki kwiatowe* samotne, owalne, później obłe, *bardzo kosmate*, od dołu bez okrywy; kwiateczki bezszypułkowe; kielich 10nerwowy, o zębach szydłowato-szczecinowatych, od korony dłuższych, nieco odstających, beznerwowych, a gardzieli niewyraźnie omszonej. Kwiaty białawe, później cieliste. Wys. $\frac{1}{4}$ —1'. Po polach i miejscach piaszczystych na Bieskidach, Podhalu, Spiżu, Liptowie i Orawie pospolita. Lipiec—Wrzesień. ☉

2. Rurka kielicha z wierzchu naga.

266. *T. medium* L. faun. Suec. ed. 2. p. 558, K. pogięta. *Caule ramoso arcuato, foliolis ellipticis, stipulis lanceolatis attenuato-acutis, spicis globosis solitariis basi nudis, floribus sessilibus, calyce 10nervio glabro, fauce annulo calloso coarctata*. Fl. Crac. n. 231, Wahlb. Carp. n. 747, Waga Pol. n. 790, Bess. Volh. p. 30, Herb. Buc. p. 446, Baumg. Trans. n. 1577, Koch Ger. p. 185, Schldl. ic. IV. h. 7, Sturm. h. 15, Lm. et DC. Fran. n. 3872, Engl. bot. t. 190,

Svensk bot. t. 460, Ledb. Ross. I. p. 548, Turcz. Baic. Dah. n. 289, M. B. Cauc. supp. p. 508, DC. prodr. II. p. 195, *T. flexuosum* Jacq. Austr. IV. p. 45. t. 386, Bess. Gal. n. 891.

Łodyga najczęściej rozmaicie pogięta, gałęzista, omszona; listki eliptyczne; przylistki lancetowate, zwięzająco się kończyste; *główki kwiatowe samotne, kuliste, przy nasadzie bez okrywy*; kwiateczki bezszypułeczkowe, *kielich 10nerwowy nagi*, o zębie nieparzystym wydłużonym, a gardzieli obrączką zwięzoną. Kwiaty purpurowe. Wys. 1—1½'. Po lasach lub suchych łąkach na Bieskidach, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie dosyć pospolita, dochodząc aż do stóp Tatrów. Czerwiec—Sierpień. 4

267. *T. rubens* L. sp. 1081, K. wielka. *Caule erecto foliolis oblongo-lanceolatis, stipulis lanceolatis acuminatis, spicis oblongo-cylindricis subgeminis basi saepe involucretis, floribus sessilibus, calyce 20nervio glabro, fauce annulo calloso coarctata*. Fl. Crac. n. 232, Wahlb. Carp. n. 749, Bess. Gal. n. 889, Ej. Volh. p. 30, Waga Pol. n. 789, Heuff. Ban. n. 431, Jacq. Austr. t. 385, Koch Ger. p. 185, Schldl. ic. VI. h. 8, Sturm h. 15, Lm. et DC. Fran. n. 3870, Ledb. Ross. I. p. 549, DC. prodr. II. p. 190.

Łodyga wyprężono-wzniesiona, naga; listki podłużno-lancetowate; przylistki lancetowate, ostrokończyste, piłkowane; *główki kwiatowe podłużno-oble, czasem parzyste*, przy nasadzie często okrywają otoczone; kwiateczki bezszypułeczkowe; *kielich 20nerwowy, nagi*, o zębie nieparzystym bardzo długim, a gardzieli obrączką zwięzoną. Kwiaty purpurowe. Wys. 1—2'. Po lasach lub pagórkach trawiastych na Bieskidach, Pieninach lub Spiżu koło Kiezmorku, dosyć często się trafia. Czerwiec, Lipiec. 4

b. Gardziel kielicha gładka i naga.

268. *T. fragiferum* L. sp. 1086, K. poziomkowata. *Caule repente, foliolis ellipticis vel lato obovatis, stipulis lanceolato-subulatis, spicis denique globosis, pedunculis axillaribus folio longioribus, involucre multipartito calyces aequante, floribus sessilibus, calycibus fructiferis dorso globoso-inflatis reticulatis pilosis, fauce denudato*. Fl. Crac. n. 233, Bess. Gal. n. 897, Ej. Volh. p. 30, Waga Pol. n. 794, Herb. Buc. p. 447, Baumg. Trans. n. 1588, Host Austr. II. p. 377, Koch Ger. p. 189, Schldl. ic. VI. h. 10—11, Sturm h. 16, Lm. et DC. Fran. n. 3889, Engl. bot. t. 1050, Svensk bot. t. 714, Fl. Dan. t. 1042, Ledb. Ross. I. p. 549, M. B. Cauc. II. p. 217, DC. prodr. II. p. 202.

Łodyga płożąca się; liście eliptyczne albo szeroko przewrotnie-jajowate; przylistki lancetowato-szydłowate, *główki kwiatowe późniéj kuliste, na szypułkach z kątów liści wyrastających i od nich dłuższych osadzone*, w podstawie okrywają wielodzielną kielichom

równą opatrzone; kwiatki bezszypuleczkowe; *kielich w czasie dojrzewania owoców kulisto wydęty, błonkowato-suchy, delikatnie omszony, siatkowato-żyłkowany, o zębach nierównych i najczęściej odgiętych, a gardzieli gładkiej i nagięj*. Kwiatki cieliste. Dług. łodyżek 3—6''. Po łąkach nieco wilgotnych koło Drogini, Tarnawy i w w. i. m. Lipiec—Wrzesień. 7

B. Pojedyncze kwiatki krótszą lub dłuższą szypuleczką opatrzone, i w główki w podstawie bez okrywy na szypułkach skupione.

a. Kielich o połowę od korony krótszy, o gardzieli nagięj, a zębach równych lub 2ch górnych nieco dłuższych.

269. *T. montanum* L. sp. 1087, K. górska. *Caule suberecto, foliolis oblongo-lanceolatis subtus pilosis, stipulis ovatis acuminatis, spicis subglobosis pedunculatis basi nudis, pedicellis brevissimis, calyce subvillosa, fauce denudato, dentibus subaequalibus*. Fl. Crac. n. 234, Wahlenb. Carp. n. 752, Bess. Gal. n. 898, Ej. Volh. p. 30, Waga Pol. n. 788, Herb. Buc. p. 448, Baumg. Trans. n. 1589, Host Austr. II. p. 372, Koch Ger. p. 191, Schldl. ic. II. h. 5, Sturm h. 15, Lm. et DC. Fran. n. 3877, Fl. Dan. t. 1172, Ledeb. Ross. I. p. 552, M. B. Cauc. II. p. 218, DC. prodr. II. p. 201. *T. subulatum* Gilib. Lith. n. 187.

Lodyga prawie zupełnie prosto wzniesiona; listki podłużno-lancetowate, pod spodem włosiste; przylistki jajowate, ostrokończyste; główki kwiatowe kuliste, później jajowate, od spodu bez okrywy, na szypułkach osadzone; szypuleczki 2—3razy od kielicha krótsze; kielich cokolwiek kłosy, o gardzieli gładkiej i nagięj, a zębach prawie między sobą równych. Kwiatki białe. Wys. 1/2—1'. Po łąkach i suchych wzgórzach wszędzie pospolita, zachodząc aż na polany Tatrzańskie. Czerwiec, Lipiec. 7

270. *T. repens* L. sp. 1080, K. płożąca się albo biała. *Caule prostrato radicante, foliolis cuneato-obcordatis, stipulis scariosis lato lanceolatis abrupte cuspidatis, spicis subglobosis, pedunculis axillaribus folio longioribus, pedicellis calycis tubum aequantibus, calyce glabro, fauce denudato, dentibus duobus longioribus*. Fl. Crac. n. 235, Wahlenb. Carp. n. 744, Ej. Lapp. n. 352, Bess. Gal. n. 888, Ej. Volh. p. 30, Waga Pol. n. 786, Herb. Buc. p. 448, Baumg. Trans. n. 1572, Host Austr. II. p. 367, Koch Ger. p. 191, Schldl. ic. VI. h. 10—11, Sturm h. 15, Lm. et DC. Fran. n. 3859, Engl. bot. t. 1769, Svensk bot. t. 344, Fl. Dan. t. 990, Ledeb. Ross. I. p. 553, Turcz. Baic. Dah. n. 291, M. B. Cauc. II. p. 208, DC. prodr. II. p. 198.

Lodyga płożąca się i korzeniąca; listki klinowato-przewrotnie-sercowate; przylistki błoniaste, suche, szeroko-lancetowate, nagie sztyletowato-kończyste; główki kwiatowe kulistawe, na szypułkach z kątów liści wyrastających i od nich dłuższych osadzone;

szypuleczki rurce kielichowej równe; kielich nagi, o gardzieli gładkiej i nagięj, a zębach nierównych, bo dwóch dłuższych. Kwiatki białe albo cieliste. Łodyżki $\frac{1}{2}$ —1' długie. Po łąkach, pastwiskach, miedzach lub przy drogach, wszędzie bardzo pospolita, zachodząc aż na hale Tatrzańskie. Czerwiec—Wrzesień. 4

271. *T. hybridum* L. Suec. ed. 2. p. 258. excl. synonym., K. mieszaniec. *Caule adscendente fistuloso, foliolis obovatis ellipticisve, stipulis oblongo-lanceolatis, spicis subglobosis, pedunculis axillaribus folio denique duplo longioribus, pedicellis tubo calycis duplo triplove longioribus, calyce glabro, fauce denudato, dentibus 2longioribus.* Fl. Crac. n. 236, Wahlenb. Carp. n. 745, Bess. Gal. n. 887, Ej. Volh. p. 30, Waga Pol. n. 787, Herb. Buc. p. 448, Baumg. Trans. n. 1571, Schult. Oestr. n. 2484, Koch Ger. p. 192, Schldl. ic. IV. h. 11, Sturm h. 15, Lm. et DC. Fran. n. 3860, Svensk bot. t. 129, Fl. Dan. t. 1706, Ledeb. Ross. I. p. 554, M. B. Cauc. II. p. 208, DC. prodr. II. p. 200. *T. Michelianum* Gaud. Helv. IV. p. 573 (non DC.).

Łodyga podnosząca się, zupełnie naga i gładka, wewnątrz dęta; listki przewrotnie-jajowate albo eliptyczne; przylistki podłużno-lancetowate; główki kwiatowe kulistawe, na szypułkach z kątów liści wyrastających a od liści później 2razy dłuższych osadzone; szypuleczki od rurki kielicha 2—3razy dłuższe; kielich nagi, o gardzieli gładkiej i nagięj, a zębach nierównych, bo 2ch dłuższych. Kwiatki białe, potem różowiejące w ten sposób, że główki w środku są białe a od dołu różowe. Wys. 1—1 $\frac{1}{2}$ '. Po łąkach wilgotnych na całej przestrzeni aż do stóp Tatrów pospolita. Czerwiec—Wrzesień. 4

b. Kielich o gardzieli nagięj, a zębach nierównych, bo 2ch górnych znacznie krótszych.

1. Żagielek w koronie od swęj podstawy jajowato sklepisty i kresowany.

272. *T. spadiceum* L. sp. 1087, K. brunatno-kasztanowata. *Caule erecto, foliolis obcordatis oblongisve, stipulis oblongo-lanceolatis, spicis terminalibus pedunculatis denique cylindricis, pedicellis brevissimis, calyce glabro, fauce denudato, dentibus pilosis superioribus 2brevioribus, vexillo a basi fornicato sulcato.* Wahlenb. Carp. n. 754, Bess. Gal. n. 900, Ej. Volh. p. 30, Waga Pol. n. 796, Lorek Pruss. t. 148. f. 811, Koch Ger. p. 194, Schldl. ic. VIII. h. 10—11, Sturm h. 16, DC. Fran. V. p. 561, Ej. prodr. II. p. 205, Ledeb. Ross. I. p. 555.

Łodyżki prosto wzniesione; listki przewrotnie-sercowate i podłużne; przylistki podłużno-lancetowate; główki kwiatowe zbite, obłe, samotne albo parzyste na szypułkach z wierzchołka łodyżek wyrastających osadzone; szypuleczki bardzo krótkie; kielich nagi, o gardzieli gładkiej i nagięj, a zębach 2ch górnych krótszych; ko-

rona o żagielku sklepistym i kresowanym, a skrzydełkach prosto rozpostartych. Kwiatki z początku złoto-żółte, wkrótce zaś ciemniejące i kasztanowato-brunatniejące. Wys. $\frac{3}{4}$ — $1\frac{1}{4}$ '. Po łąkach leśnych i torfiastych na Bieskidach lub pod Tatrami tu i owdzie się trafia, jak np. koło Izdebnika, na Lubaniu naprzeciw Pienin, pod Babią Górą koło Sidziny i Zuberca, pod Reglami w Zakopanem i Kościeliskach, koło Jaworzyny i pod Spadami, między Kokawą a Kolibami Krywańskimi na Liptowie i w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. ☉

273. *T. badium* Schreb. Deutsch. fl. h. 16, K. żółto-brunatna. *Caule adscendente, foliolis obovatis ellipticisve, stipulis oblongo-lanceolatis, spicis terminalibus pedunculatis globosis denique ovali-subglobosis, pedicellis brevissimis, calyce glabro, fauce denudato, dentibus superioribus 2 brevioribus, vexillo a basi fornicato sulcato.* Wahlenb. Carp. n. 755, Heuff. Ban. n. 453, Koch Ger. p. 194, Schldl. ic. XV. h. 1—2, Ledeb. Ross. I. p. 556, DC. Fran. V. p. 561, Ej. prodr. II. p. 204. *T. spadiceum* Lm. et DC. Fran. n. 3890, Vill. Dauph. II. p. 491 (non L.).

Łodyżki podnoszące się; listki prawie wszystkie bezogoneczkowe, przewrotnie-jajowate i eliptyczne; przylistki podłużno-lancetowate, górne prawie jajowate; *główki kwiatowe* najczęściej samotne, na szypułkach z wierzchołka łodyżek wyrastających osadzone, *kuliste*, a potem owalno-kulistawe; kwiatki bardzo krótko-szypuleczkowe; kielich nagi, o gardzieli gładkiej i nagięj, a zębach 2ch górnych krótszych; korona o żagielku sklepistym i kresowanym, skrzydełkach zaś prosto rozpostartych. Kwiatki z początku złoto-żółte, wkrótce jednak jasno-brunatniejące. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1'$. Po polanach i halach Tatrzańskich pod Pyszną, w dolinie Wiercicy na Jaworowym, koło Gąsienicowych Stawów lub na Koperszadach przednich i tylnych aż do Białej Ściany i Tokarni i w w. i. m., a wszędzie obficie. Lipiec, Sierpień. ☉

2. Korona o żagielku warzechowatym, kresowanym, a skrzydełkach szeroko rozpostartych.

274. *T. agrarium* L. sp. 1087, K. żółta. *Caule erecto, foliolis oblongo-lanceolatis sessilibus, stipulis oblongo-lanceolatis basi aequae latis, spicis lateralibus pedunculatis globosis, pedicellis brevissimis, calyce glabro, fauce denudato, dentibus superioribus 2 brevioribus, vexillo cochleariformi sulcato, alis divaricatis.* Fl. Crac. n. 237, Wahlenb. Carp. n. 756, Bess. Gal. n. 899, Waga Pol. n. 795, Herb. Buc. p. 449, Baumg. Trans. n. 1591, Host Austr. II. p. 377, Koch Ger. p. 194, Schldl. ic. VI. h. 10—11, Sturm h. 16, Lm. et DC. Fran. n. 3891, Fl. Dan. t. 558, Ledeb. Ross. I. p. 456, M. B. Cauc. II. p. 219, DC. prodr. II. p. 205. *T. aureum* Poll. Palat. II. p. 344.

Łodyżki wzniesione, nagie; *listki* podłużno-lancetowate, wszystkie prawie *bezogoneczkowe*; *przylistki* podłużno-lancetowate, przy nasadzie nie szersze; główki kwiatowe kuliste, na szypułkach z kątów liści wyrastających osadzone; kwiatki bardzo krótko-szypułeczkowe; kielich nagi, o gardzieli gładkiej i nagięj, a zębach 2ch górnych krótszych; korona o żagielku warzechowatym, kresowanym, a skrzydełkach prawie poziomo rozpostartych. Kwiatki złoto-żółte, po okwitnieniu ciemno-szamuowe. Wys. do 1'. Po suchych lasach i gołoborzach wszędzie pospolita, zachodząc w Bieskidach i Tatrach aż na polany. Czerwiec—Sierpień. ☉

275. *T. procumbens* L. sp. 1088, K. pokładająca się. *Caule erecto vel prostrato, foliolis obovatis intermediis petiolulatis, stipulis ovatis, spicis lateralibus pedunculatis globosis, pedicellis brevissimis, calyce glabro, fauce denudato, dentibus duobus brevioribus, vexillo cochleariformi sulcato, alis divaricatis*. Fl. Crac. n. 238, Wahlenb. Carp. n. 757, Waga Pol. n. 797, Herb. Buc. p. 449, Baumg. Trans. n. 1593, Koch Ger. p. 194, Ledb. Ross. I. p. 456, M. B. Cauc. II. p. 219, DC. prodr. II. p. 205. Variat: a) *majus, caule primario erecto, ramis patentibus, capitulis majoribus saturatius luteis*. T. campestre Schreb. apud Sturm h. 16, Schldl. ic. VI. h. 1—2, Bess. Gal. n. 901, Host Austr. II. p. 378, DC. Fran. V. p. 562. b) *minus, caulibus plerumque procumbentibus, capitulis minoribus sulphureis*. *T. procumbens* Schreb. ap. Sturm h. 16. Schldl. ic. XI. h. 1—2, Host Austr. II. p. 378, Fl. Dan. t. 796, Engl. bot. t. 945.

Łodyga wzniesiona albo pokładająca się; listki przewrotnie-jajowate, bardzo krótko-ogoneczkowe, *środkowy zaś znacznie dłużej-ogoneczkowy*; *przylistki* jajowate; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Trafia się pospolicie w dwóch postaciach: a) *majus*, o łodyżce z początku wzniesionej, gałązkach odstających, a główkach kwiatowych tak jak i cała roślina większych, ciemniej żółtych; i b) *minus*, o łodyżkach pokładających się lub zupełnie leżących, główkach kwiatowych drobnych, jasno-żółtych. Po polach, ugorach lub przy drogach na Bieskidach, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie tu i owdzie się trafia, ale rzadziej jak pop. gatunek. Czerwiec—Wrzesień. ☉

3. Korona o żagielku prawie płaskim, nieco krésowanym, a skrzydełkach prostych.

276. *T. filiforme* L. sp. 1088, K. nitkowata. *Caule divergente, foliolis cuneatis, stipulis ovatis, spicis lateralibus pedunculatis 10—12floris, pedicellis brevissimis, calyce glabro, fauce denudato, dentibus superioribus 2brevioribus, vexillo complicato sublaevi, alis porrectis*. Fl. Crac. n. 239, Wahlenb. Carp. n. 758, Bess. Gal. n. 902, Ej. Volh. p. 30, Waga Pol. n. 798, Herb. Buc. p. 449, Baumg. Trans.

n. 1594, Host Austr. II. p. 379, Koch Ger. p. 195, Schldl. ic. XI. h. 1—2, Sturm h. 16, Lm. et DC. Fran. n. 3893, Ledb. Ross. I. p. 557, DC. prodr. II. p. 206. T. minus Sm. Engl. bot. t. 1256.

Łodyżka cienka i nitkowata, gałęzista, podnosząca się albo leżąca, naga; listki klinowate; *przylistki jajowate; główki 10—20 kwiatkowe*, na szypułkach z kątów liści wyrastających osadzone; szypuleczki bardzo krótkie; kielich nagi, o gardzieli gładkiej i nagiej, a zębach 2ch górnych krótszych; *korona o żagielku prawie płaskim, cokolwiek tylko kresowanym i fałdowanym*, a skrzydełkach prosto z niem wzniesionych. Kwiatki jasno-żółte. Łodyżka 4—12" długa. Po łąkach wilgotnych lub miejscach kamienistych na Bieskidach, tu i owdzie się trafia, jak np. koło Sulkowic, Starego Sącza lub Kiezmarku na Spiżu i t. d. w bardzo w. i. m. Czerwiec—Wrzesień. ☉

101. Lotus L. gen. 879. Komonica.

Kielich 5wrębny albo 5zębny; korona o skrzydełkach w górze do siebie mocno dolegających, łódce zaś dzióbkowato zakończonej; pręciki 2wiązkowe; szyjka u zawiązka zwolna ku górze zwężająca się, naga; strąki obłe albo spłaszczone, nieskrzydłkowe, o łupinkach w czasie pęknięcia strąku śrubowato skręcających się.

277. *L. corniculatus* L. 1092, *K. pospolita*. *Caule divergente vel adscendente solido, foliolis oblongo-obovatis, stipulis lato ovatis, capitulis subquinquefloris, dentibus calycis ante anthesin conniventibus, carina subrhombea rectangule adscendente*. Fl. Crac. n. 240, Wahlenb. Carp. n. 759, Ej. Lapp. n. 354, Bess. Gal. n. 904, Ej. Volh. p. 30, Waga Pol. n. 776, Herb. Buc. p. 450, Baumg. Trans. n. 1530, Schult. Oestr. n. 2563, Koch Ger. p. 197, Schldl. ic. II. h. 3, Lm. et DC. Fran. n. 3936, Engl. bot. 2090, Svensk bot. 334, Fl. Dan. t. 991, Ledb. Ross. I. p. 560, M. B. Cauc. II. p. 220, DC. prodr. II. p. 214.

Łodyga rozłożysto-gałęzista, podnosząca się, *tegą i twardą*; liście 3listkowe, o listkach podłużnie-przewrotnie-jajowatych albo klinowatych; przylistki najczęściej skośnie szeroko-jajowate; główki kwiatowe na wierzchołku gałązek osadzone, najczęściej 5kwiatowe; *zęby kielicha równe, przed rozwinięciem się kwiatu ściśle zamknięte; łódka korony pod kątem prostym podnosząca się, prawie skośnie 4boczna*. Kwiatki żółte, przed rozwinięciem się pomarańczowe. Dług. łód. $\frac{1}{2}$ —1'. Po łąkach, pastwiskach suchych lub miedzach, wszędzie pospolita, dochodząc w Tatrach aż na hale. Czerwiec—Wrzesień. ☿

278. *L. uliginosus* Schk. t. 211, K. wielka. *Caule erectiusculo subfistuloso, stipulis orbiculato-cordatis; capitulis 10—12floris, dentibus calycis ante anthesin reflexis, carina e basi ovata sensim in rostrum attenuata.* Fl. Crac. n. 241, Bess. Gal. n. 905, Koch Ger. p. 197, Schldl. ic. IX. h. 11—12, Fl. Dan. t. 1521. *L. major* Sm. Eng. bot. t. 2091, Host Austr. II. p. 381.

Łodyga prawie jakby wzniesiona, grubsza i w środku najczęściej dęta; listki przewrotnie-jajowate; przylistki okrągławo-sercowate; główki kwiatowe na wierzchołku szypulek dosyć długich osadzone, 10—12kwiatowe; zęby kielicha prawie równe, przed rozwinięciem się kwiatu odgięte; łódka z nasady jajowatej zwolna w dzióbek zwężająca się. Kwiaty żółte. Wys. do 1'. Po mokrych łąkach na Bieskidach niekiedy się trafia. Czerwiec, Lipiec. 7

102. *Tetragonolobus* Scop. Carn. II. p. 87. Głębigrózek.

Kielich dzwonkowato-rurkowaty, 5wřębny; korona o skrzydełkach w górze do siebie mocno dolegających, od żagielka krótszych, łódce zaś dzióbkowatęj; pręciki 2wiązkowe; zawiązek o szyjce nagiej, w górze zgrubiałęj; strąki o 4 krawędziach skrzydełkowatych, a łupinach w czasie pęknięcia owocu śrubowato skręcających się.

279. *T. siliquosus* Roth Ger. I. p. 323, G. żółty. *Caule subprocumbente, foliis obovato-cuneatis, stipulis oblique ovatis, floribus solitariis, pedunculis folio duplo triplove longioribus.* Fl. Crac. n. 242, Heuff. Ban. n. 461, Koch Ger. p. 108, Schldl. ic. IX. h. 11—12, Ledb. Ross. I. p. 562, DC. prodr. II. p. 215. *Lotus siliquosus* L. sp. 1089, Wahlenb. Carp. n. 760, Bess. Gal. n. 903, Jacq. Austr. t. 361, Lm. et DC. Fran. n. 3930, M. B. Cauc. n. 1535.

Łodyga gałęzista, zazwyczaj leżąca; liście 3listkowe, o listkach przewrotnie-jajowato-klinowatych; przylistki skośno-jajowate; szypułki 2 albo 3 razy od liści dłuższe 1kwiatowe, 1—3przykwiatkami lancetowatymi opatrzone; strąki po szwach skrzydełkowate. Kwiaty wielkie, jasno-żółte. *Łodyga* 4—12'' długa. Po łąkach mokrych lub w rowach, tylko na Liptowie koło ciepłej Łuczki znanych. Czerwiec, Lipiec. 7

4. Podplemię. *Astragaleae* DC. *Tragancze*. Liście nieparzysto-pierzaste; pręciki 2wiązkowe; strąki przez wcisnięcie się szwu górnego i spódnego do wnętrza prawie zupełnie 2komorowe, albo też przez wcisnięcie się tylko spódnego (nasion niedzierżącego) w połowie 2komorowe.

103. *Phaca* L. gen. 891. Nałęczyk.

Kielich 5zębny, z których 2 górne zęby od reszty oddalone; korona o łódce tępęj, w oś niewybiegającęj; pręciki 2wiązkowe; za-

wiązek o szyjce nagięj, sztyłkowatęj; strąk na szypułeczce osadzony, pęcherzowato-wydęty, 1komorowy, często jednak po szwie górnym zagnieciony.

a. Strąki bez żadnej przegrody zupełnie 1komorowe.

280. *Ph. frigida* L. syst. nat. ed. 10. p. 1173, N. pojedynczy. *Caule erecto simplicissimo, foliis 4—5 jugis, foliolis ovato-oblongis, stipulis ovalibus foliaceis, carina vexillo paulo brevior, leguminibus oblongis hirtis-pubescentibus.* Wahlenb. Carp. n. 733, Ej. Lapp. n. 347, Towns. it. Hung. p. 349 et 490, Jacq. Austr. t. 166, Koch Ger. p. 199, Schldl. ic. XVI. h. 9—10, Sturm h. 49, Lincke ic. l. 40—41, Lm. et DC. Fran. n. 3950, Ledeb. Ross. I. p. 575, Ej. Alt. III. p. 268 (var. exaltata), Turcz. Baic. Dah. n. 301, DC. astrag. n. 2, Ej. prodr. II. p. 273. *Ph. alpina* L. sp. 1064, Ej. Suec. n. 657, Fl. Dan. t. 856.

Lodyga wzniesiona, pojedyncza, wcale niegaleziąca się; liście 4—5parowe, o listkach jajowato-podłużnych; przylistki owalne i do listków podobne; kwiaty w krótkie kłosy ułożone i na długich szypułkach osadzone; łódka w koronie od żagielka krótsza; strąki podłużne, krótkimi włoskami omszone, i na szypułkach od kielicha dłuższych osadzone. Kwiaty żółtawo-białe. Wys. 4—8". Po halach Tatrzańskich między skałami wapiennymi, jak np. za Małą Łaką pod Czerwonym Wierchem (bardzo obficie), pod Muraniem, Hawranem, powyżej Koperszad tylnych między Jatkami, Kopą a Głupim Wierchem lub Nadkotłem. Lipiec, Sierpień. 4

281. *Ph. alpina* Wulf. in Jacq. misc. II. p. 93, Ej. ic. rar. t. 151, N. alpejski. *Caule erecto ramoso, foliis 9—12 jugis, foliolis ovali-oblongis, stipulis lineari-lanceolatis, carina vexillo paulo brevior, leguminibus semiovatis junioribus hirtis adultioribus glabriusculis.* Herb. sel. pl. Gal. p. 16. n. 45, Koch Ger. p. 199, Schldl. ic. XVI. h. 9—10, Sturm h. 24, Lincke ic. l. 40—41, Lm. et DC. Fran. n. 3949, Ledeb. Ross. I. p. 576, Turcz. Baic. Dah. n. 302, DC. astrag. n. 3, Ej. prodr. II. p. 273.

Lodyga wzniesiona, galeziasta; liście 9—12 parowe, o listkach owalno-podłużnych; przylistki równoważko-lancetowate; kwiaty w kłosy jednostronne ułożone, kłosy zaś te na dość długich szypułkach osadzone; łódka korony od żagielka nieco krótsza; strąki półjajowate, młodsze omszone, starsze zaś prawie zupełnie nagie, na szypułkach od kielicha dłuższych osadzone. Kwiaty zielonawo-błado-żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po murawnikach na skałach wapiennych tylko na Pieninach, w miejscu zwanem na Koronach, naprzeciw Czerwonego Klasztoru. Lipiec. 4

b. Strąki wewnątrz wzdłuż szwu dolnego błoną jakby skrzydełkiem wązkim opatrzone, i przeto niby przegrodę ale niezupełną przedstawiające.

282. *Ph. australis* L. mant. p. 103, N. południowy. *Caule diffuso, foliis subquinquejugis, foliolis oblongo-lanceolatis ovali-*

busque, stipulis ovatis, alis emarginatis bifidisve, carina vexillo multo breviora, leguminibus elliptico-oblongis glabris. Wahlenb. Carp. n. 734, Heuff. Ban. n. 466, Wulf. in Jacq. misc. II. t. 3, Koch Ger. p. 200, Schldl. ic. XVI. h. 9—10, Sturm h. 49, Lincke ic. I. 40—41, Wahlenb. Helv. n. 740, Lm. et DC. Fran. n. 3952, Ledb. Ross. I. p. 577, DC. astrag. n. 8, Ej. prodr. II. p. 274. Ph. Halleri Vill. Delph. IV. p. 473. *Astragalus australis* Lm. Fran. II. p. 637, Turcz. Baic. Dah. n. 330.

Zodyga podnosząca się, gałęzista; liście najczęściej 5parowe, o listkach podłużno-lancetowatych i owalnych; przylistki jajowate; kwiaty w kłosa krótkie, później nieco wydłużające się ułożone, kłosa zaś te na dość długich szypułkach osadzone; *skrzydelka korony w wierzchołku wykrojone albo 2wzrębne, łódka zaś znacznie od żagielka krótsza; strąki* eliptyczno-podłużne, zupełnie nagie, na szypułkach od kielicha dłuższych osadzone. Kwiaty białe, z plamą na końcu łódki czarno-fioletową. Wys. 1—9''. Po skałach wapiennych na Pieninach, w miejscu zwanem na Koronach i na Grabczysze naprzeciw Czerwonego Klasztoru (bardzo obficie); na Tatrach zaś powyżej górnej granicy lasów na ich wschodnim końcu, w miejscu zwanem Tokarnia. Maj, Czerwiec. 4

283. Ph. *astragalina* DC. astrag. n. 9. p. 52, N. *tragankowaty.* *Caule procumbente, foliis 8—12 jugis, foliolis oblongo-lanceolatis ovalibusque, stipulis ovatis, alis integris carina brevioribus, carina vexillum subaequante, leguminibus oblongis hirsutis.* Koch Ger. p. 200, Schldl. ic. XVI. h. 9—10, Lincke ic. I. 40—41, Lm. et DC. Fran. n. 3953, DC. prodr. II. p. 274. Ph. *minima* All. Ped. I. n. 1256. p. 338. *Astragalus alpinus* L. sp. 1070, Ej. Lapp. t. 9. f. 1, Wahlenb. Carp. n. 738, Ej. Lapp. n. 350. t. 12. f. 5, Towns. Hung. p. 349 et 491, Host Austr. II. p. 360, Sturm h. 19, Ledb. Ross. I. p. 601, Ej. Alt. III. p. 270, Turcz. Baic. Dah. n. 332.

Zodyga leżąca; liście 8—12parowe, o listkach podłużno-lancetowatych i owalnych; *przylistki jajowate*; kwiaty w kłos prawie kulisty ułożone, kłos zaś sam na szypułce od liści małego dłuższej osadzony; *skrzydelka korony w wierzchołku całkowite, od łódki krótsze, łódka zaś prawie żagielkowi równa; strąki* podłużne, *omzone*, na szypułkach od kielicha dłuższych osadzone. Kwiaty pachnące; żagielek błękitny, ciemniej żyłkowany, skrzydelka białe, łódka zaś w wierzchołku pięknie fioletowa. Wys. 4—10''. Po trawnikach na skałach wapiennych, powyżej górnej granicy kosodrzewu, we wschodniej części Tater, jak np. powyżej Koperszadów tylnych od Huczawy aż do Hawrania, Siodła, Kopy i t. d. w w. i. m. a wszędzie obficie. Lipiec, Sierpień. 4

284. *Ph. oroboides* DC. prodr. II. p. 274, N. drzewigroszkowaty. *Caule adscendente, foliis 5—7 jugis, foliolis ovato-ellipticis, stipulis ovato-lanceolatis, alis integris carina longioribus, carina vexillum subaequante, leguminibus ellipticis pubescentibus.* Koch Ger. p. 200 et 442, Ledb. Alt. III. p. 271. *Astragalus oroboides* Hornm. fl. Dan. t. 1396, Wahlnb. Carp. n. 739, Ej. Suec. p. 464, Ledb. Ross. I. p. 602, Turcz. Baic. Dah. n. 333. *A. leontinus* Wahlnb. Lapp. n. 351. t. 12. f. 4 non Wulf. et Jacq.

Łodyga podnosząca się; liście 5—7parowe, o listkach jajowato-eliptycznych; przylistki jajowato-lancetowate; kwiaty w grono wydłużone ułożone, a na szypułkach od liści 2razy dłuższych osadzone; skrzydelka korony w wierzchołku całkowite, od łódki dłuższe; łódka żagielkowi prawie równa; strąki eliptyczne, omszone, na szypułkach od kielicha kilka razy krótszych osadzone. Kwiaty jednobarwne, blade-błękitne. Wys. 6—14". Po trawnikach powyżej górnej granicy kosodrzewu w Tatrach rzadko się trafia, bo tylko powyżej Koperszadów tylnych tuż przy siodle albo dalej na Głupim Wiérchu. Lipiec, Sierpień. 4

104. *Oxytropis* DC. astrag. n. 4. ed. major p. 19 et 53. Dzióbiel.

Kielich 5zębny; łódka w koronie poniżej swego końca tępego w ość dzióbkowatą, prostą wybiegająca; pręciki 2wiązkowe; zawiązek o szyjce szydłowatej, nagięj; strąk wzdłuż szwu górnego zagnieciony i przezto jakby 2komorowy.

285. *O. uralensis* DC. astr. n. 3, D. uralski. *Acaulis, villosa-sericea, foliis sub 12 jugis, foliolis ovato-oblongis acutis, scapis folio longioribus calycibusque hirsuto-lanatis, bracteis calycem subaequantibus, leguminibus erectis sessilibus ovatis inflatis acumina-tis bilocularibus.* Lm. et DC. Fran. n. 3955. *O. uralensis* β . *sericea* DC. prodr. II. p. 20. *O. Halleri* Bunge supp. Alt. in fl. Alt., Koch Ger. p. 200. *Astragalus uralensis* Wulf. in Jacq. misc. I. p. 150, Jacq. ic. rar. I. t. 135, Engl. bot. t. 466. *A. vesicarius* Towns. Hung. p. 491 et 349. *Phaca uralensis* Wahlnb. Carp. n. 737.

Roślina bezłodygowa, *jedwabisto-kosmata*; liście liczno-parowe, o listkach jajowato-podłużnych, kończystych; przylistki jajowate, długo-kończyste; główki kwiatowe jajowate, na szypułkach wprost z korzenia wyrastających, od liści dłuższych i wraz z kielichami mocno kosmatych osadzone; przykwiatki prawie kielichom równe; strąki do góry wzniesione, bezogoneczkowe, jajowate, wydęte, szyjką trwałą zakończone, 2komorowe. Kwiaty żywo lilowe. Wys. 2—6". Po trawnikach na halach w Tatrach, tylko powyżej Siodła, przechodząc z Koperszad przednich do tylnych. Czerwiec, Lipiec. 4

286. *O. campestris* DC. astr. n. 10, D. polny. *Acaulis, sparse pilosa vel subvillosa, foliis sub 12jugis, foliolis lanceolatis acutis, scapis folio longioribus calycibusque pilosis, bracteis calyce aequantibus brevioribusque, leguminibus erectis sessilibus ovatis inflatis acuminatis semibilocularibus.* Koch Ger. p. 201, Schldl. ic. XV. h. 1—2, Heuff. Ban. n. 468, Lm. et DC. Fran. n. 3956, Ledb. Ross. I. p. 590, DC. prodr. II. p. 278. *Astragalus campestris* L. sp. 1072, W. et Kitt. Hung. II. p. 138. t. 130, Host Austr. II. p. 362, Sturm h. 49, Engl. bot. t. 2522. *A. uralensis* Fl. Dan. t. 1041. *Phaca campestris* β . Wahlenb. Carp. n. 736, Ej. Helv. p. 130.

Roślina bezłodygowa, skapo-włosista albo nieco kosmata; liście najczęściej 12parowe, o *listkach lancetowatych, kończystych*; przylistki lancetowate, długokończyste, w podstawie do połowy z sobą zrosłe; główki kwiatowe jajowate, na *szypułkach* wprost z korzenia wyrastających, leżących, od liści dłuższych, *tak jak kielich włosistych* osadzone, włosy zaś nieco odstające; przykwiatki kielichom równe albo od nich krótsze; *strąki* do góry wzniesione, jajowate, wydęte, *bezogoneczkowe*, szyjką trwałą zakończone i *do połowy tylko 2komorowe*. Kwiaty brudno-żółte, bez plamy fioletowej na łódce korony, w czém jedyna różnica od tegoż samego gatunku z Alp szwajcarskich lub tyrolskich. Wys. 2—8". Po trawniczkach i tłoczkach skalnych, w Tatrach powyżej górnej granicy kosodrzewu, jak np. pod Czerwonym Wierchem Małolączniakiem, na Giewoncie od południa (bardzo obficie), na Muraniu, Hawranu i powyżej tylnych Koperszadów od Siodła aż do Huczawy. Lipiec, Sierpień. 4

287. *O. montana* DC. astr. n. 1, Ej. prodr. II. p. 275, D. górski. *Subcaulescens, pilosa vel glabriuscula, foliis multijugis, foliolis ovatis oblongisve acutis, pedunculis longitudine foliorum, bracteis calyce dimidio brevioribus, leguminibus erectis pedicellatis ovali-oblongis acuminatis unilocularibus.* Koch Ger. p. 202, Schldl. ic. XVI. h. 9—10, Sturm h. 49, Lincke ic. I. 24—25, Lm. et DC. Fran. n. 3954. *Astragalus montanus* L. sp. 1070, Jacq. Austr. t. 167. *Phaca montana* Crantz Austr. p. 422, Wahlenb. Carp. n. 735, Ej. Helv. n. 742, Ej. Lapp. n. 348.

Roślina prawie bezłodygowa, włosista albo prawie naga; liście liczno-parowe, o *listkach jajowatych albo podługnych, kończystych*; przylistki równoważkie, kończyste, podstawą z łodygą zrosłe; główki kwiatowe jajowato-podługne, na szypułkach tak jak liście długich osadzone; przykwiatki od kielicha o połowę krótsze; żagielek korony $1\frac{1}{2}$ razy od łódki dłuższy; *strąki* do góry wzniesione, *owalno-podługne, na krótkich ogoneczkach osadzone*, szyjką trwałą zakończone, i bez wciśnięcia się szwów do wnętrza, a tém samém *1komorowe*. Kwiaty różowo-fioletowe albo lilowe, po zasuszeniu błęki-

tne. Wys. 2—4''. Po trawnikach na szczytach lub w szczelinach skał, w Tatrach powyżej górnej granicy kosodrzewu, jak np. pod Czerwonym Wiérchem, Małolączniakiem i w dolinie Litworowej (obficie), na Giewoncie od strony południowej, na Kominach w dolinie Kościeliskiej i powyżej Koperszadów tylnych od Hawrania lub Siodła aż poza Huczawę i Żelazne Wrota. Lipiec, Sierpień. 7

105. *Astragalus* L. gen. 892. *Traganek*.

Kielich 5zębny; korona o żagielku brzegiem niekiedy wwiniętym, skrzydełkach podłużnych, a łódce tępój bez dzióbka; pręciki 2wiązkowe; strąk wzdłuż szwu dolnego zagnieciony, a przezto mniej lub więcej zupełną przegrodą opatrzony.

288. *A. Hypoglottis* L. mant. p. 274, T. łąkowy. *Caule diffuso piloso, pilis accumbentibus, foliis 9—12 jugis, foliolis lanceolatis, spicis capitatis ovatis, pedunculis folio longioribus, leguminibus subrotundo-ovatis hirsutis*. Wahlenb. Carp. n. 740, Wimm. Schl. p. 664, Koch Ger. p. 203, Schldl. ic. XI. h. 3—4, Lm. et DC. Fran. n. 3965, Engl. bot. t. 274, Ledb. Ross. I. p. 602, Turcz. Baic. Dah. n. 334, DC. astr. n. 18. t. 14, Ej. prodr. II. p. 281. *A. epiglottis* L. syst. nat. ed. 12. p. 199. *A. arenarius* Fl. Dan. t. 614 non L.

Lodyga gałęzista, podnosząca się, przytulono-włosista; liście 9—12parowe, o listkach lancetowatych, jajowatych zaś tylko w liściach dolnych; kłosa kwiatowe kulisto jajowate, wraz z szypułkami od liści dłuższe; strąki kulistawo-jajowate, włosiste. Kwiaty fioletowe. *Lodyga* 3—9' długa. Po łąkach lub wzgórzach kamienistych a trawiastych, tylko koło Kiezmarku. Maj, Czerwiec. 7

289. *A. Cicer* L. sp. 1067, T. pęcherzykowy. *Caule diffuso piloso, pilis accumbentibus, foliis 8—12 jugis, foliolis oblongo-lanceolatis, spicis capitatis ovatis, pedunculis folio longioribus brevioribusque, leguminibus subrotundis inflatis hirsutis*. Fl. Crac. n. 245, Wahlenb. Carp. n. 741, Bess. Gal. n. 884, Ej. Volh. p. 29, Waga Pol. n. 784, Herb. Buc. p. 452, Baumg. Trans. n. 1550, Jacq. Austr. t. 251, Koch Ger. p. 205, Schldl. ic. II. h. 1, Sturm h. 49, All. Ped. t. 4. f. 2, Lm. et DC. Fran. n. 3972, Ledb. Ross. I. p. 602, M. B. Cauc. II. p. 189, DC. prodr. II. p. 293.

Lodyga nieco gałęzista, leżąca lub podnosząca się, włosami przytulonemi pokryta; liście 8—12parowe, o listkach podłużno-lancetowatych; przylistki liści górnych z sobą zrosłe i naprzeciwlistne; kłosa kwiatowe kuliste albo podłużne, wraz z szypułkami od liści dłuższe lub krótsze; strąki kulistawe, wydęte, szorstko-włosiste. Kwiaty zielonawo-żółtawo-białe. *Lodyga* 1—2' długa. Po lasach, krzakach i wzgórzach lub łąkach na Bieskidach lub Spiżu, tu

i owdzie się trafia, jak np. na górze zamkowej Kiczmarskiej. Czerwiec, Lipiec. 7

290. *A. glycyphyllos* L. sp. 1067, T. szerokolistny. *Caule procumbente fere glabro, foliis 5—6jugis, foliolis ovatis, spicis ovato-oblongis, pedunculis folio brevioribus, leguminibus linearibus arcuatis glabris erectis denique conniventibus.* Fl. Crac. n. 244, Wahlb. Carp. n. 742, Bess. Gal. n. 883, Ej. Volh. p. 29, Waga Pol. n. 783, Herb. Buc. p. 452, Baumg. Trans. n. 1549, Host Austr. II. p. 357, Koch Ger. p. 206, Schldl. ic. VIII. h. 11—12, Lm. et DC. Fran. n. 3970, Engl. bot. t. 203, Svensk bot. t. 237, Fl. Dan. t. 1108, Ledb. Ross. I. p. 621, M. B. Cauc. II. p. 189, DC. prodr. II. p. 292. *A. lunatus* Gilib. Lith. n. 208.

Lodyga gałęzista, leżąca, prawie zupełnie naga; liście 5—6parowe, o listkach wielkich, jajowatych, krótko-ogonkowych; przylistki podługne, ostrokończyste, wolne, tojest z sobą niezrosłe; kłosa kwiatowe jajowato-owalne, wraz z szypułkami z kątów liści wyrastającymi od liści krótsze; strąki równowazkie 3kątne, nieco łukowato wygięte, nagie, w górę wzniesione i ku sobie nachylone. Kwiaty żółtawo-białe. *Lodyga* 3—4' długa. Po lasach, krzakach lub brzegach łąk podleśnych wszędzie pospolity, dochodząc aż na polany Tatrzańskie. Lipiec, Sierpień. 7

2. Plemię. *Hedysareae* DC. Siekiernicowe. Strąki przewiesziste, i często poprzecznie komorami rozpadające się.

1. Podplemie. *Coronilleae* DC. Cieciorcze. Kwiaty w okółek ułożone.

106. *Coronilla* L. gen. 883. Cieciorczka.

Kielich 5zębny, prawie 2wargowy; korona o łódce kończysto-dzióbkowatej; pręciki 2wiązkowe; strąki proste albo wygięte, przewiesziste, obłe albo 4kątne, często skrzydełkowate, po końcach wydłużone, poprzecznie członkami 1nasionowymi pękające; nasiona obłe.

a. Korona żółta.

291. *C. vaginalis* Lam. dict. II. p. 121, C. mniejsza. *Suffruticosa prostrata, foliis 3—4jugis, foliolis glaucis obovatis, parvis infimo a basi petioli remoto, stipulis in unam ovatam connatis magnitudine foliorum, umbellis 6—10floris.* Koch Ger. p. 208, Schldl. ic. X. h. 5—6, Rehb. ic. crit. c. I. f. 65, Ledb. Ross. I. p. 695. C. minima Jacq. Austr. t. 271 non L., Sturm h. 49, DC. prodr. II. p. 309.

Podkrzewinka, o gałązkach pokładających się; liście 3—4parowe, o listkach modrawo-zielonych, przewrotnie-jajowatych, z których para najniższa od podstawy ogonka głównego oddalona; przylistki jajowate, parzyste, ze sobą zrosłe, wielkości listków; kwiatów

6—10 w okółek ułożonych, żółtych, o szypuleczkach rurce kielicha równych. Łodyga 4—9'' długa. Po pastwiskach i polanach, tylko na zachodniem ramieniu Tatrów zwanych Holami Liptowskiemi, szczególnież też na Chocz, aż do górnej granicy lasów. Czerwiec, Lipiec. 7

292. *C. montana* Scop. Carn. ed. 2. p. 72. t. 44, *C. górską*. *Herbacea erecta, foliis sub 5jugis, foliolis ovatis obovatisque mucronatis, pari infimo basin petioli occupante, stipulis minutis filiformibus, inferioribus in unam connatis superioribus disjunctis, umbellis 15—20floris*. Koch Ger. p. 208, Schldl. ic. VII. h. 5, Sturm h. 49, Rehb. ic. crit. c. I. f. 68, DC. Fran. V. p. 583, Ej. prodr. II. p. 310. *C. coronata* L. sp. 1047? Jacq. Austr. t. 95.

Łodyga zielna, wzniesiona; liście najczęściej 5parowe, o listkach jajowatych albo przewrotnie-jajowatych, w wierzchołku tępych a sztyletowatych, z których para najniższa przy podstawie ogonka głównego czyli prawie jakby na łodydze osadzona; *przylistki drobne, nitkowate, parzyste, dolne ze sobą zrosłe a górne wolne; kwiatków 15—20*, w okółek ułożonych, żółtych, o szypuleczkach 3—4razy od rurki kielicha dłuższych. Wys. 1—1 $\frac{1}{2}$ '. Po wzgórzach wapiennych, tylko na Orawie, a w szczególności na górze Sip zwanój. Czerwiec. 7

b. Korona biała, o żagielku różowym.

293. *C. varia* L. sp. 1048, *C. pospolita*. *Herbacea procumbens, foliis sub 10jugis, foliolis oblongis obovatisque, stipulis lanceolatis liberis, umbellis 3—20floris*. Fl. Crac. n. 246, Wahlb. Carp. n. 829, Bess. Gal. n. 878, Ej. Volh. p. 29, Waga Pol. n. 803, Herb. Buc. p. 452, Baumg. Trans. n. 1562, Host Austr. II. p. 347, Koch Ger. p. 209, Schldl. ic. II. h. 1, Sturm h. 49, Lm. et DC. Fran. n. 4050, Ledb. Ross. I. p. 696, M. B. Cauc. II. p. 172, DC. prodr. II. p. 310.

Łodyga zielna, bardzo gałęzista, leżąca i szeroko rozesłana; liście najczęściej 10parowe, o listkach podłużnych albo przewrotnie-jajowatych, w wierzchołku sztyletowatych; *przylistki lancetowate* parzyste, *wolne* czyli niezrosłe; *kwiatków 3—20*, w okółek ułożonych, blado-różowych, o szypuleczkach 3razy od rurki kielicha dłuższych; okółki zaś na szypułkach z kątów liści wyrastających i od tychże dłuższych osadzone. Korona biała, o żagielku purpurowym. Łodyga 1—1 $\frac{1}{2}$ ' długa. Po łąkach, lasach lub koło dróg i pól, wszędzie na całej przestrzeni pospolita, dochodząc w Tatrach lub na Babięj Górze aż do kosodrzewu lub nawet niekiedy aż na hale. Czerwiec—Sierpień. 7

107. *Hippocrepis* L. gen. 885. Konikleca albo Podkownica.

Kielich 5zębny, prawie 2wargowy; korona o łódce kończystym dzióbkiem opatrzonej, żagielku zaś i skrzydełkach w długi paznogię zwężonych; pręciki 2wiązkowe; strąki spłaszczone, przewięziste, wzdłuż szwu górnego jakby zatokowo wykrawane, poprzecznie pękające, a cały strąk w kształcie podkowy wygięty.

294. *H. comosa* L. sp. 1050, K. ogoniasta. *Caule diffuso, foliis 5—7jugis, foliolis oblongis obovatisque, umbellis 4—8floris, leguminibus arcuatis, articulis curvatis, geniculis impressis glabris.* Wahlb. Carp. n. 730, Heuff. Ban. n. 483, Jacq. Austr. t. 431, Koch Ger. p. 210, Schldl. ic. IV. h. 10, Lm. et DC. Fran. n. 4043, Engl. bot. t. 31, DC. prodr. II. p. 312.

Łodyga gałęzista, leżąca, a tylko w wierzchołkach podnosząca się; liście 5—7parowe, o listkach podłużnych albo przewrotnie-jajowatych, w wierzchołku sztyletowatych; kwiatów 4—8 w okółek ułożonych, okółek zaś ten na szypułce od liści dłuższej osadzony; strąki łukowato zgięte, nagie, przewięziste, a z pojedynczych członków pogiętych złożone. Kwiaty żółte. Łodyżki 3—9" długie. Po wzgórzach wapiennych, na Liptowie koło Hradku, a na Tatrach tylko we wschodniej ich części, w miejscu zwaném Tokarnią na górnej granicy lasów. Lipiec. 7

2. Podplemię. *Euhedysareae* DC. Siekiernicze. Kwiaty w grona ułożone.

108. *Hedysarum* L. gen. 887. excl. spec. Siekiernica.

Kielich 5dzielny, o łatkach równych i prawie równoważko-konczystych; korona o łódce tępo uciętej, bez dzióbka, a od skrzydełek dłuższej; pręciki 2wiązkowe, o nitkach sztydłowatych; strąk przewięzisty, płaski, po obu szwach karbowany, poprzecznie na członeczki ziarnowe, okrągłe, soczewkowate pękający.

295. *H. obscurum* L. sp. 1057, S. alpejska. *Caule erecto, foliis 5—9jugis, foliolis ovato-oblongis ellipticisve, stipulis in unam oppositifoliam bifidam concretis.* Wimm. Schl. p. 673, Koch Ger. p. 210, Schldl. ic. XVIII. h. 9—10, Sturm h. 19, Heuff. Ban. n. 484. Towns. it. Hung. p. 490 et 349, Lm. et DC. Fran. n. 4052, Ledb. Ross. I. p. 706, DC. prodr. II. p. 343. *H. alpinum* Jacq. Austr. t. 168, Wahlb. Carp. n. 731, Ej. Helv. n. 758.

Łodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się; liście 5—9parowe, nieparzyste, o listkach jajowato-podłużnych albo eliptycznych; przylistki w jeden pojedynczy zrosłe, a takowy naprzeciw każdego liścia osadzony, w wierzchołku 2szczepny; kwiaty tworzą grono gęste, na szypułce z kątów liści wyrastającej i od nich dłuższej osadzone; przykwiatki od szypuleczek dłuższe; strąki 2—4

członkowe, zwiśle. Kwiaty purpurowe. Wys. 3—9". Po tłoczkach lub szczelinach skał wapiennych, na Tatrach powyżej górnej granicy kosodrzewu wszędzie dosyć pospolicie się trafia, jak np. w dolinie Kościeliskiej, Hochołowskiej, na Giewoncie (bardzo obficie), na Muraniu, Hawranii i t. d. powyżej Koperszadów aż do Wrót Żelaznych. Lipiec, Sierpień. 4

109. *Onobrychis Tourn.* t. 211. *Sparceta* albo *Kokosznic*a.

Kielich 5wębny, o wrębach prawie równych; korona o łódce ukośnie ściętą, skrzydełkach bardzo krótkich, a żagielku przewrotnie-jajowatym; pręciki 2wiązkowe, o nitkach szydłowatych; strąki jak kość twarde, przewrotnie-jajowate, spłaszczone, niepekające, wzdłuż szwu dolnego skrzydełkowate, gładkie albo grzebieniastoząbkowane, grudkowato-siatkowane, 1nasionowe.

296. *O. sativa* Lam. Franc. II. p. 652, *S. pospolita*. *Caule adscendente, foliis 9—12jugis, foliolis lineari-oblongis, racemis folium duplo superantibus, leguminibus suborbiculatis disco elevato-reticulatis*. Fl. Crac. n. 247, Waga Pol. n. 802, Herb. Buc. p. 453, Heuff. Ban. n. 485, Koch Ger. p. 211, Schldl. ic. I. h. 2, Lm. et DC. Fran. n. 4055, Ledb. Ross. I. p. 708, Turcz. Baic. Dah. n. 358, DC. prodr. II. p. 344. *O. carpathica* Turcz. cat. pl. Baic. Dah. n. 369 non DC. *Hedysarum Onobrychis* L. sp. 1059, Wahlenb. Carp. n. 732, Bess. Gal. n. 878, Ej. Volh. p. 29, Jacq. Austr. t. 352, Fl. Dan. t. 2243, Engl. bot. t. 96.

Kodyga podnosząca się; liście 9—12parowe, o listkach równo-ważko-podłużnych, kończystych a niekiedy sztyletowatych; przylistki z szerokiej podstawy wydłużono-kończyste; szypułki z kątów liści wyrastające, grono kwiatów wydłużono-kłosowate dzierzące i od liści 2razy dłuższe; strąki kulistawe, spłaszczone, niepekające, w środku na obu powierzchniach wystająco-siatkowane. Kwiaty różowe. Wys. 1—2'. Po wzgórzach trawiastych, o gruncie wapnistym tu i owdzie się trafia, jak np. koło Kiezmorku; lub nawet po polanach między Muraniem a Hawranem w Tatrach. Lipiec, Sierpień. 4

3. Plemię. *Vicieae* DC. Wykowe. Strąki 1komorowe, albo wietkami przegrodami poprzecznymi na 2 komory niezupełne podzielone.

110. *Vicia* L. gen. 873. Wyka.

Liście pierzaste, w wierzchołku wąsami opatrzone; kielich 5wębny albo 5zębny, o zębach górnych krótszych; pręciki 2wiązkowe; słupek o szyjce pod kątem prostym zagiętej, poniżej wierzchołka od strony zewnętrznej brodatą, dalej zaś wszędzie nagą albo omszoną; strąki spłaszczone, 2łupinowe, 2-wielonasionowe.

A. Kwiaty liczne, w grono na długiej szypulce ułożone.

297. *V. dumetorum* L. sp. 1035, W. zaroślowa. *Caule glabro, foliis 4—5jugis, foliolis ovatis, stipulis semilunaribus inciso-multidentatis, dentibus cuspidatis, racemis subsexfloris folium subaequantibus*. Fl. Crac. n. 248, Wahlenb. Carp. n. 715, Bess. Gal. n. 863, Ej. Volh. p. 29, Waga Pol. n. 764, Herb. Buc. p. 454, Baumg. Trans. n. 1511, Host Austr. II. p. 330, Koch Ger. p. 213, Schldl. ic. IX. h. 5—6, Sturm h. 31, Lm. et DC. Fran. n. 4011, Fl. Dan. t. 1464, Ledb. Ross. I. p. 671, DC. prodr. II. p. 355.

Łodyga naga; liście 4—5parowe, o listkach wielkich, jajowatych, żyłkowanych; przylistki o licznych zębach wydłużonych, włosowato-kończystych, jeden zaś z przylistków półksiężycowaty; grona najczęściej 6kwiatowe, wraz z szypułkami liściom w długości dorównywające. Kwiaty czerwono-fioletowe. Łodyga 4—6' długa. Po lasach cienistych lub parowach zarosłych, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spżu, Liptowie i Orawie często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

298. *V. Cracca* L. sp. 1035, W. ptasia albo Lędźwiec. *Caule adpresso-pubescente, foliis 10—12jugis, foliolis oblongo-linearibus lanceolatisve, stipulis integerrimis semihastatis supremis linearilanceolatis, racemis multifloris folium aequantibus longioribusve, lamina vexilli longitudine unguis*. Fl. Crac. n. 249, Wahlenb. Carp. n. 718, Ej. Lapp. n. 344, Bess. Gal. n. 866, Ej. Volh. p. 29, Waga Pol. n. 767, Herb. Buc. p. 454, Baumg. Trans. n. 1514, Host Austr. II. p. 331, Koch Ger. p. 213, Schldl. ic. IX. h. 7—8, Sturm h. 31, Lm. et DC. Fran. n. 4014, Engl. bot. t. 1168, Svensk bot. t. 166, Fl. Dan. t. 804, Ledb. Ross. I. p. 674, Turcz. Baic. Dah. n. 366, M. B. Cauc. II. p. 159, DC. prodr. II. p. 357.

Łodyga wraz z liśćmi włosami miękkimi przytulonemi albo odstającymi pokryta; liście 10—12parowe, o listkach podłużno-równowazkich albo lancetowatych; przylistki półoszczepowate, całobrzegie, górne równowazko-lancetowate; kwiaty liczne, gęste grona tworzące, grono zaś wraz z szypułką liściom równe lub od nich dłuższe; blaszka żagielka paznogiowi równa; strąki równowazkopodłużne, w wierzchołku tępe i haczysto zgięte. Kwiaty czerwono-fioletowe. Łodyga 1—4' długa. Po polach, łąkach lub koło płotów, wszędzie pospolita. Czerwiec—Sierpień. 4

299. *V. tenuifolia* Rth. Germ. I. p. 309, W. równowazko-listna. *Caule subglabro, foliis sub 10jugis, foliolis linearilanceolatis, stipulis integerrimis semihastatis supremis linearilanceolatis, racemis multifloris folio longioribus, lamina vexilli ungue suo duplo longiore*. Fl. Crac. n. 250, Wahlenb. Carp. n. 717, Lorek Pruss. t. 175. f. 936, Wimm. Schl. p. 666, Koch Ger. p. 214, Schldl. ic. III. h. 5, Sturm h. 31, DC. Fran. V. p. 577, Ej. prodr. II. p. 358,

Fl. Dan. t. 2177, Ledb. Ross. I. p. 676, Turcz. Baic. Dah. n. 367, M. B. Cauc. n. 1406. V. rigida Herb. stirp. rar. Buc. n. 111, Ej. fl. Buc. p. 454.

Łodyga najczęściej naga; listki równowazko-lancetowate; grona kwiatowe zazwyczaj od liści dłuższe; *blaszka żagielka od swego paznogcia 2razy dłuższa*; strąki w wierzchołku kończyste; a zresztą jak w pop. gat. Kwiaty fioletowe. Łodyga 2—4' długa. Po polach, łąkach lub pagórkach, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach i Spiżu pospolita. Czerwiec—Sierpień. 7

300. V. villosa Rth. Ger. II. p. 182, W. kosmata. *Caule patenter pubescente vel villosa, foliis sub 8jugis, foliolis oblongo-linearibus lanceolatisve, stipulis integerrimis semihastatis supremis linearis-lanceolatis, racemis multifloris folium aequantibus longioribusque, lamina vexilli unque suo duplo breviori.* Fl. Crac. n. 251, Wahlb. Carp. n. 719, Bess. Gal. n. 865, Ej. Volh. p. 73, Waga Pol. n. 768, Herb. Buc. p. 454, Lorek Pruss. t. 143. f. 779, Koch Ger. p. 214, Schldl. ic. XIV. h. 9—10, Sturm h. 31, Ledb. Ross. I. p. 676, DC. prodr. II. p. 359. V. polyphylla W. et Kitt. Hung. t. 254 non Desf., Bess. Gal. add. n. 1215. Variat: *foliis ellipticis minus pilosis et lanceolatis magis villosis.*

Liście najczęściej 3parowe; grona kwiatowe liściom równe albo od nich dłuższe; *blaszka żagielka o połowę od swego paznogcia krótsza*, a zresztą jak V. Cracca. Kwiaty fioletowe. Łodyga 1—4' długa. Trafiają się odmiany: o liściach lancetowatych mocno kosmatych lub eliptycznych mniej kosmatych. Po polach lub brzegach lasów, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach i Spiżu wszędzie pospolita, dochodząc aż do stóp Tatrzańskich. Czerwiec—Sierpień. ☉
B. Kwiaty pojedyncze albo w gronka 2—6 kwiatkowe a krótko szypuleczkowe ułożone.

301. V. sepium L. sp. 1038, W. płotowa. *Foliis sub 5jugis, foliolis lato-ovatis vel ovato-oblongis, racemis axillaribus sub 5floris brevissimis, dentibus calycis inaequalibus superioribus duobus conniventibus tubo suo duplo triplove longioribus, vexillo glabro.* Fl. Crac. n. 252, Wahlb. Carp. n. 720, Bess. Gal. n. 867, Ej. Volh. p. 73, Waga Pol. n. 771, Herb. Buc. p. 455, Baumg. Trans. n. 1509, Host Austr. II. p. 335, Koch Ger. p. 215, Schldl. ic. I. h. 2, Sturm h. 31, Lm. et DC. Fran. n. 4025, Engl. bot. t. 1515, Svensk bot. t. 326, Fl. Dan. t. 699, Ledb. Ross. I. p. 669, Turcz. Baic. Dah. n. 368, M. B. Cauc. II. p. 163, DC. prodr. II. p. 364.

Liście najczęściej 3parowe, o listkach szeroko-jajowatych albo jajowato-podłużnych; przylistki ząbkowane; kwiatów najczęściej 5, w kątach liści na krótkich szypuleczkach gronko tworzących umieszczone; *zęby kielicha nierówne*, 2górne do siebie zbliżone i 2—3 razy od rurki kielichowej krótsze; *żagielek korony nagi*; strąki ró-

wnowązkie, *nagie*. Kwiaty brudno-fioletowe. Łodyga 1—2' długa. Koło płotów, łąk lub po krzakach nad brzegami rzek, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach i Spiżu wszędzie pospolita. Maj—Lipiec. ☿

302. *V. pannonica* Jacq. Austr. t. 34, W. węgierska. *Foliis 5—8jugis, foliolis oblongis obovatisque, racemis axillaribus 2—4 floris brevissimis, dentibus calycis subaequalibus longitudine tubi longioribusve, vexillo piloso*. Wahlenb. Carp. n. 722, Bess. Vollh. p. 29, Heuff. Ban. n. 498, Koch Ger. p. 216, Sturm h. 31, Lincke ic. l. 24—25, Ledb. Ross. I. p. 669, M. B. Cauc. n. 1412, DC. prodr. II. p. 364.

Liście 5—8parowe, o listkach podłużnych i przewrotnie-jajowatych, w wierzchołku tępych albo wykrojonych; przylistki lancetowate; kwiatów 2—4, w kątach liści na bardzo krótkich szypułczkach gronko tworzących umieszczone; zęby kielicha sztydłowatoszczecinowate, prawie równe i tak jak rurka kielichowa długie lub nieco dłuższe; *żagielek korony omszony; strąki* podłużne, wygięte, *włosiste*. Kwiaty białawe, o żagielku na grzbiecie brunatnym, z przodu zaś brunatno-paskowanym. Łodyga 1—2' długa. Po polach lub koło płotów, tylko koło Kiezmaku. Maj—Lipiec. ☉

303. *V. sativa* L. sp. 1037, W. pastewna. *Foliis sub 7jugis, foliolis obovatis vel oblongo-obovatis omnibus emarginato-retusis mucronatis, floribus axillaribus subgeminis, dentibus calycis aequalibus longitudine tubi porrectis, leguminibus erectis oblongis pubescentibus fuscatis*. Fl. Crac. n. 253, Wahlenb. Carp. n. 721, Bess. Gal. n. 869, Ej. Vollh. p. 29, Waga Pol. n. 769, Herb. Buc. p. 455, Schult. Oestr. n. 2436, Koch Ger. p. 217, Schldl. ic. IX. h. 7—8, Sturm h. 31, DC. Fran. V. p. 579, Ej. prodr. II. p. 360, Engl. bot. t. 334, Svensk bot. t. 230, Fl. Dan. t. 522, Ledb. Ross. I. p. 665, Syr. ziel. str. 1237.

Liście najczęściej 7parowe, o listkach liści dolnych przewrotnie-jajowatych głębiej wykrojonych, górnych zaś *podłużnie-przewrotnie-jajowatych* albo podłużnie-równowązkich, uciętych i wykrojonych, a wszystkich sztyletowatych; przylistki często po brzegach ząbkowane; kwiaty pojedyncze albo parzyste, bardzo-krótkoszypułczkowe, w kątach liści osadzone; zęby kielicha między sobą równe, tak jak rurka kielichowa długie i prosto wystające; *żagielek korony nagi; strąki do góry wzniesione, podłużne, omszone, żółto-brunatne*. Kwiaty błękitne, o skrzydełkach purpurowych, łódce białawej a żagielku błękitnym. Łodyga 1—1½' długa. Po polach między zbożem, wszędzie pospolita. Czerwiec—Sierpień. ☉

304. *V. angustifolia* Rth. Ger. I. p. 310, W. wązkolistna. *Foliis sub 5jugis, foliolis foliorum inferiorum obovatis emarginato-retusis superioribus lanceolato-linearibus linearibusque obtusis*

truncatisve omnibus mucronatis, floribus axillaribus subgeminis, dentibus calycis aequalibus longitudine tubi porrectis, leguminibus patentibus linearibus maturis glabris nigris. Fl. Crac. n. 254, Bess. Gal. n. 868, Ej. Volh. p. 29, Waga Pol. n. 770, Heuff. Ban. n. 530, Koch Ger. p. 217, Schldl. ic. XI. h. 3—4, DC. Fran. V. p. 579, Sm. Engl. III. p. 282, Fl. Dan. t. 1340, Ledb. Ross. I. p. 665. V. segetalis Thuill. Par. ed. 2. p. 367, Sturm h. 32. V. sativa L. β . angustifolia Wahlb. Carp. n. 721, DC. prodr. II. p. 361.

Listki węższe, w liściach wyższych najczęściej równowazkie i lancetowato-równowazkie; strąki mniej więcej poziomo odstające, równowazkie, w stanie dojrzałym zupełnie nagie i czarne; a zresztą wszystko jak w pop. gat. Kwiaty purpurowe. Łodyga do 1' długa. Po polach między zbożem, wszędzie pospolita. Maj—Lipiec. ☉

111. *Ervum* L. gen. 874. Soczewica.

Liście pierzaste, wąsami opatrzone; kielich 5wębny, o wrębach długich, kończystych; pręciki 2wiązkowe; słupek o szyjce nitkowatej, w wierzchołku naokoło zarówno omszonej; strąki spłaszczone 2-wielonasionowe, o nasionach kulistych albo jajowatych.

305. *E. silvaticum* Peterm. Lips. p. 552, S. leśna. *Foliis 7—9jugis, foliolis ovatis, stipulis semilunaribus inciso-multidentatis, racemis multifloris folio longioribus, leguminibus lineariblongis glabris.* Fl. Crac. n. 255, *Vicia silvatica* L. sp. 1035, Wahlb. Carp. n. 716, Ej. Lapp. n. 343, Bess. Gal. n. 864, Ej. Volh. p. 29, Waga Pol. n. 765, Herb. Buc. p. 453, Baumg. Trans. n. 1502, Host Austr. II. p. 330, Koch Ger. p. 212, Schldl. ic. IX. h. 7—8, Sturm h. 31, Lm. et DC. Fran. n. 4012, Engl. bot. 79, Svensk bot. t. 136, Fl. Dan. t. 277, Ledb. Ross. I. p. 676, Turcz. Baic. Dah. n. 861, DC. prodr. II. p. 355. V. foetens Gilib. Lith. n. 198.

Cała roślina naga; liście 7—9parowe, o wąsach gałęzistych, a listkach jajowatych, w wierzchołku tępych, żyłkowanych; przylistki półksiężycowate, wcinano-wielozębne; kwiaty liczne, w grono zebrane, grono zaś to wraz z szypułką od liści dłuższe; strąki prawie obłe, nagie i gładkie. Kwiaty białawe, o żagielku lilowo-prążkowanym, a łódce w wierzchołku błękitnawej. Łodyga do 6' w górę się spinająca. Po lasach liściastych lub parowach zarosłych, na Bieskidach tu i owdzie się trafia, na Pieninach wszędzie i obficie, na Spiżu we wschodnim końcu Tatrów, w miejscu zwanem Tokarnia, a na Liptowie w bardzo wielu miejscach i t. d. Lipiec, Sierpień. 4

306. *E. hirsutum* L. sp. 1039, S. drżąca. *Foliis sub 6jugis, foliolis linearibus, stipulis semihastatis, pedunculis 2—6floris folium subaequantibus, leguminibus oblongis dispermis pubescentibus.*

Fl. Crac. n. 257, Wahlnb. Carp. n. 724, Ej. Lapp. n. 345, Bess. Gal. n. 871, Ej. Volh. p. 29, Waga Pol. n. 774, Herb. Buc. p. 455, Baumg. Trans. n. 1520, Host Austr. II. p. 327, Koch Ger. p. 218, Sturm h. 32, Lm. et DC. Fran. n. 4030, Engl. bot. t. 970, Fl. Dan. t. 639, Ledb. Ross. I. p. 663, M. B. Cauc. II. p. 164, DC. prodr. II. p. 366. *Vicia hirsuta* Koch Ger. ed. 1. p. 191, Schldl. ic. VI. h. 12.

Łodyżki delikatne; *liście najczęściej 6parowe*, omszone, o wąsach gałęzistych, a *listkach równowązkich* w wierzchołku uciętych lub przynajmniej tępych; przylistki dolne lancetowate i półoszczepowate; gronka 2—6kwiatowe, wraz z szypułką prawie liściom równe; *strąki* podłużne, *2nasionowe*, omszone. Kwiaty drobne, błękitnawo-białe. Łodyżki $\frac{1}{2}$ —2' długie. Po polach między zbożem lub koło domów, wszędzie bardzo pospolita. Czerwiec—Sierpień. ☉

307. *E. tetraspermum* L. sp. 1039, S. czteronasionowa. *Foliis 3—4jugis, foliolis linearibus, stipulis semihastatis, pedunculis unifloris vel 2—3floris folium subaequantibus, leguminibus linearibus subtetraspermis glabris*. Fl. Crac. n. 258, Wahlnb. Carp. n. 723, Bess. Gal. n. 870, Ej. Volh. p. 29, Waga Pol. n. 775, Herb. Buc. p. 456, Host Austr. II. p. 337, Koch Ger. p. 218, Sturm h. 32, Lm. et DC. Fran. n. 4029, Engl. bot. t. 1223, Fl. Dan. t. 95, Ledb. Ross. I. p. 663, M. B. Cauc. II. p. 164, DC. prodr. II. p. 367. *E. glabrum* Gilib. Lith. n. 203. *Vicia tetrasperma* Mnch. meth. p. 148, Schldl. ic. III. h. 6, Baumg. Trans. n. 1518.

Łodyżki delikatne; *liście 3—4parowe*, nagie, wąsami zakończone, o listkach równowązko-lancetowatych, tępych; przylistki półoszczepowate; *kwiaty pojedyncze, albo gronka 2—3kwiatowe*, wraz z szypułką od liści krótsze albo dłuższe; *strąki* równowązkie, *najczęściej 4nasionowe, nagie i gładkie*. Kwiaty blado-fioletowe. Łodyżka $\frac{1}{2}$ —2' długa. Po polach na Bieskidach, Podhalu, Spiżu i t. d. tu i owdzie się trafia, jak np. koło obu Sączów, Szaflar, Nowego Targu, Kieźmarku, Felki i w w. i. m. Czerwiec—Sierpień. ☉

112. *Pisum* L. gen. 870. Groch.

Liście pierzaste, wąsami opatrzone; przylistki liściaste, od listków większe; kielich 5wębny, o wrębach szerokich; korona o żagielku bardzo wielkim, w tył odwiniętym; pręciki 2wiązkowe; słupki o szyjce 3kątniej, od strony żagielka z boków ściśnionej, ku wierzchołkowi omszonej, od strony zaś łódki od dołu rynienkowatej i nagięj; strąk 1komorowy, wielonasionowy.

308. *P. arvense* L. sp. 1027, G. cukrowy albo Wielogroch. *Foliis 2—3jugis, foliolis ovatis, pedunculis unifloris vel bifloris, seminibus angulato-impressis cinereo-viridis fusco-punctatis*. Wahlnb. Carp. n. 714, Hazlińs. verh. zool. bot. ver. I. p. 201. (1852), Koch

Ger. p. 220, Schldl. ic. VII. h. 8—9, Sturm h. 4. Lm. et DC. Fran. n. 4000, DC. prodr. II. p. 368.

Liście 2—3parowe, wąsami zakończone, o listkach jajowatych, po brzegach drobno-karbowanych; przylistki od listków większe, sercowato-jajowate, przy podstawie karbowane; szypułki z kątów liści wyrastające, 1 albo 2kwiatowe; nasiona kątowato-dolkowate, szaro-zielone, cisawo-kropkowane. Kwiaty o żagielku fioletowym, skrzydełkach purpurowych, a łódce białej. Dług. łód. 1—2'. Po polach na Spiżu i t. d. wszędzie się trafia, na Podhalu zaś, w dolinie Nowo-targskiej i częścią na Bieskidach, między ziemiakami pospolicie sadzony. Maj—Lipiec. ☉

113. *Lathyrus* L. gen. 872. Groszek.

Liście pierzaste, wąsami zakończone; kielich 5zębny albo 5wrębny lub nawet 5dzielny; pręciki 2wiązkowe; słupek o szyjce na wierzchołku płaskiej, jednakowo grubiej albo rozszerzonej, od strony wewnętrznej kwiatu linijką włosów poniżej znamienia omszonej, od zewnętrznej zaś strony nagiej; strąk splaszczony, 2-wielonasionowy.

a. Łodyga kątowata nieskrzydłata.

309. *L. tuberosus* L. sp. 1033, G. bulwkowy. *Glaber, radice filipendula, caulibus angulosis apteris, foliis unijugis, stipulis semisagittatis linearibus, pedunculis multifloris, leguminibus lineari-oblongis*. Fl. Crac. n. 259, Wahlenb. Carp. n. 710, Bess. Gal. n. 858, Ej. Volh. p. 29, Waga Pol. n. 759, Herb. Buc. p. 457, Baumg. Trans. n. 1495, Schult. Oestr. n. 2418, Koch Ger. p. 223, Schldl. ic. III. h. 7, Lm. et DC. Fran. n. 3993, Svensk bot. t. 382, Fl. Dan. t. 1463, Ledb. Ross. I. p. 682, M. B. Cauc. n. II. p. 156, DC. prodr. II. p. 370, Syr. ziel. str. 1511.

Cała roślina naga, o korzeniach nitkowatych, na kolankach bulwkami wielkości orzecha laskowego opatrzona; łodyga kątowata ale nieskrzydłata; liście 1parowe, wąsami zakończone, o listkach podługnych; przylistki półstrzałkowate, równowazkie; grona liczno-kwiatowe, wraz z szypułką z kątów liści wyrastającą od tychże liści dłuższe; strąki równowazko-podługne, nagie. Kwiaty purpurowe. Łodyga 1—3' długa. Po polach między zbożem lub koło pól na Bieskidach tu i owdzie się trafia (szczególniej zaś koło Krościenka bardzo obficie), na Spiżu zaś koło Kiezmarmu lub na Orawie dosyć często napotykać się daje. Lipiec, Sierpień. 7

310. *L. pratensis* L. sp. 1033, G. łąkowy. *Pubescens, caulibus angulosis apteris, foliis unijugis, stipulis semisagittatis lanceolatis, pedunculis multifloris, leguminibus lineari-oblongis*. Fl. Crac. n. 260, Wahlenb. Carp. n. 711, Ej. Lapp. n. 342, Bess.

Gal. n. 859, Ej. Volh. p. 29, Waga Pol. n. 758, Herb. Buc. p. 458, Baumg. Trans. n. 1497, Host Austr. II. p. 328, Koch Ger. p. 223, Schldl. ic. VIII. h. 8—9, Lm. et DC. Fran. n. 3994, Engl. bot. t. 670, Svensk bot. t. 49, Fl. Dan. t. 527, Ledb. Ross. I. p. 683, Turcz. Baic. Dah. n. 369, M. B. Cauc. II. p. 157, DC. prodr. II. p. 370.

Cała roślina omszona, o korzeniu włóknistym, łodydze kątowatej ale nieskrzydlatej, leżącej albo spinającej się; liście 1parowe, wąsami zakończone, o listkach lancetowatych; *przylistki* półstrzałkowate, *szeroko-lancetowate*; grona liczno-kwiatowe, wraz z szypulką z kątów liści wyrastającą od tychże liści dłuższe; strąki równoważko-podłużne, nagie. Kwiaty żółte. Łodyga 1—3' długa. Po łąkach lub koło pólów, wszędzie pospolity. Czerwiec, Lipiec. 4

b. Łodyga skrzydlata.

311. *L. silvestris*. L. sp. 1033, G. leśny. *Caulibus lato-petiolisque anguste alatis, foliis unijugis, stipulis semisagittatis linearis-subulatis, pedunculis multifloris, hilo dimidium semen cingente*. Fl. Crac. n. 261, Wahlenb. Carp. n. 712, Bess. Gal. n. 860, Ej. Volh. p. 29, Waga Pol. n. 760, Herb. Buc. p. 458, Baumg. Trans. n. 1498, Host Austr. II. p. 328, Koch Ger. p. 223, Schldl. ic. XII. h. 9—10, Lm. et DC. Fran. n. 3995, Engl. bot. t. 805, Fl. Dan. t. 325, Ledb. Ross. I. p. 683, DC. prodr. II. p. 369.

Łodyga gałęzista, naga, leżąca, *wązko-skrzydłata*; skrzydelka jednak łodygowe 2razy od skrzydełek ogonków liściowych szersze; liście 1parowe, wąsami zakończone, o listkach lancetowatych, długo-konieczystych, 3nerwowych; *przylistki* półstrzałkowate, *równowążko-szydlowate*; grona liczno-kwiatowe, wraz z szypulką z kątów liści wyrastającą od tychże liści dłuższe; strąki równowążko-podłużne, nagie i gładkie, *znaczek* połowę powierzchni nasienia obejmujący. Kwiaty o żagielku na grzbiecie czerwono-zielonym, przy nasadzie z przodu purpurowym, a reszta wszystko cieliste. Łodyga 3—6' długa. Trafiają się odmiany z listkami szerszemi lub węższemi. Po lasach lub polach, na Bieskidach, Podhalu i Pieninach wszędzie pospolicie się trafia, na Spiżu zaś koło Złotéj Góry w pobliżu Kiezmarmku. Lipiec, Sierpień. 4

312. *L. latifolius* L. sp. 1033, G. szerokolistny. *Caulibus petiolisque lato-alatis, foliis unijugis, stipulis semisagittatis linearis-subulatis, pedunculis multifloris, hilo vix tertiam seminis partem cingente*. Wahlenb. Carp. n. 713, Waga Pol. n. 761, Heuff. Ban. n. 520, Koch Ger. p. 223, Schldl. ic. VIII. h. 5—6, Lm. et DC. Fran. n. 3996, Engl. bot. t. 1108, Ledb. Ross. I. p. 684, M. B. Cauc. n. 1399, DC. prodr. II. p. 370.

Łodyga i ogonki liściowe szeroko-skrzydłate; listki jajowate aż do lancetowatych, 5nerwowe; grona liczno-i gęsto-kwiatowe; *znaczek*

ledwie trzecią część nasienia obejmujący; a zresztą jak w pop. gat. Kwiaty pięknej różowej barwy, pachnące. Po krzakach, tylko koło Kiezmarmu na Złotéj Górze. Lipiec, Sierpień. 7

114. *Orobis* Tourn. inst. t. 214. Drzewigroszek.

Liście pierzaste, bez wąsów, tylko krótkim przedłużeniem ogonka głównego zakończone; kielich 5zębny; pręciki 2wiązkowe; słupek o szyjce pod znamieniem od wewnątrz delikatnie omszonej, a znamieniu główkowatém; strąki w przecięciu poprzeczném prawie okrągłe, niewiele spłaszczone, wielonasionowe.

313. *O. vernus* L. sp. 1028, D. wiosenny. *Caule angulato, foliis 2—4jugis, foliolis ovatis longe acuminatis subtus nitidis, pedunculis 4—6floris folium subaequantibus*. Fl. Crac. n. 263, Wahlb. Carp. n. 708, Bess. Gal. n. 855, Ej. Volh. p. 28, Waga Pol. n. 755, Herb. Buc. p. 458, Baumg. Trans. n. 1483, Host Austr. II. p. 322, Koch Ger. p. 224, Schldl. ic. VII. h. 3, Sturm h. 7, Lm. et DC. Fran. n. 4005, Svensk bot. t. 640, Fl. Dan. t. 1226, Ledb. Ross. I. p. 688, DC. prodr. II. p. 377.

Lodyga pojedyncza, prosto wzniesiona, kątowata; liście 2—4 parowe, bez wąsów, o listkach jajowatych, długo-kończystych, pod spodem lśnących, rzęgowanych; przylistki półstrzałkowate; szypułki z kątów liści wyrastające, 4—6kwiatowe, i od tychże liści krótsze albo im równe; strąki prawie obłe, gładkie i nagie. Kwiaty purpurowe, później błękitniejące. Wys. do 1'. Po lasach liściastych na całej przestrzeni wszędzie pospolity, dochodząc w Tatrach aż do górnej granicy lasów. Maj. 7

314. *O. niger* L. sp. 1028, D. czerniejący. *Caule angulato ramoso, foliis sub 6jugis, foliolis ovatis oblongis subtus glaucis opacis, pedunculis 4—8floris folium subaequantibus*. Fl. Crac. n. 264, Wahlb. Carp. n. 709, Bess. Gal. n. 857, Ej. Volh. p. 29, Waga Pol. n. 756, Herb. Buc. p. 459, Baumg. Trans. n. 1486, Host Austr. II. p. 324, Koch Ger. p. 226, Schldl. ic. VII. h. 5, Lm. et DC. Fran. n. 4003, Sm. Engl. III. p. 271, Fl. Dan. t. 1170, Ledb. Ross. I. p. 691, M. B. Cauc. n. II. p. 154, DC. prodr. II. p. 378.

Lodyga przy wierzchołku gałęzista, kątowata, prosto wzniesiona; liście 5—6parowe, bez wąsów, o listkach jajowato-podłużnych, pod spodem modrawych ale bez połysku; przylistki równowazkie, długokończyste; szypułki z kątów liści wyrastające, 4—8kwiatowe, od tychże liści najczęściej dłuższe; strąki prawie obłe, gładkie i nagie. Kwiaty purpurowe, po przekwitnieniu błękitne. Wys. 1—3'. Cała roślina po zasuszeniu czerniejąca. Po lasach liściastych na Bieskidach, Podhalu, Pieninach i Spiżu w okolicach Kiezmarmu często się trafia. Czerwiec, Lipiec. 7

XXV. Rodzina. AMYGDALAEAE Juss. Migdałowate. (XII, 1. L.).

Drzewa albo krzewy, o liściach pojedynczych, naprzemianle-głych, przylistkami opatrzonych; kwiaty obupłciowe, o kielichu 5zębnym, wewnątrz blaszką nieco mięsistą, miód wydającą wy-łożony; korona 5płatkowa, o płatkach zupełnie wolnych; przeci-ków 20, wolnych, wraz z płatkami do brzegu blaszki kielich wy-ścielającą przyczepionych, przed rozwinięciem się kwiatu do środka tegoż wgiętych; słupek pojedynczy, o szyjce 1znamio-nowej, zawiązku 1komorowym, a 2ch zalążkach; owoc tak zwany pestczak, z 1 lub 2ma nasionami; nasiona bezbielmowe, o zarodku prostym.

115. *Prunus* L. gen. 620. Śliwa.

Kielich dzwonkowaty, 5wřębny, z krajem odpadającym; korona 5płatkowa; przecików 20; słupek o szyjce pojedynczej; pestczak so-czysty, niepekający, o pestce gładkiej albo nierówno bruzdowanej ale bez dziurek.

315. *P. spinosa* L. sp. 681, Ś. Tarni albo Tarka. *Ramis spi-nosis, spinis terminalibus, foliis ellipticis vel lato-lanceolatis, flori-bus solitariis vel geminis ante folia e gemmis propriis evolutis, pe-dunculis glabris, fructibus globosis vel subovatis erectis, pruina caesia*. Fl. Crac. n. 266, Wahlenb. Carp. n. 473, Bess. Gal. n. 579, Ej. Volh. p. 18, Waga Pol. n. 530, Herb. Buc. p. 440, Baumg. Trans. n. 932, Schult. Oestr. n. 1760, Koch Ger. p. 228, Schldl. ic. II. h. 4, Sturm h. 9, Lm. et DC. Fran. n. 3788, Engl. bot. t. 842, Svensk bot. t. 151, Fl. Dan. t. 926, Ledb. Ross. II. p. 4, M. B. Cauc. I. p. 385, DC. prodr. II. p. 532.

Gałązki rozsochate, cierniem się kończące, omszone; liście elip-tyczne albo szeroko-lancetowate, dosyć gładkie; kwiaty pojedyncze albo parzyste, z pąpiów także pojedynczych, parzystych lub potrój-nych wprzód jak liście rozwijające się i gęsto gałązki ościelające; szypułki najczęściej nagie; owoce kuliste albo prawie jajowate, wzniesione, gładkie, modrawo oszronione. Kwiaty białe. Krzew 6—10' dorastający. Po krzakach lub koło lasów i pól, wszędzie pospolita, aż do stóp Tatrów. Kwiecień, Maj. ♀

316. *P. avium* L. sp. 680, Ś. Trzeźnia. *Foliis ellipticis acu-minatis subrugosis subtus pubescentibus, petiolo biglanduloso, flo-ribus fasciculatis cum foliis evolutis vel paulo praecotioribus, fruc-tibus globosis pruina destitutis*. Fl. Crac. n. 268, Wahlenb. Carp. n. 474, Bess. Gal. n. 577, Ej. Volh. p. 18, Gilib. Lith. n. 309, Herb. Buc. p. 440, Heuff. Ban. n. 537, Schult. Oestr. n. 1757, Koch Ger.

p. 229, Schldl. ic. V. h, 7, Svensk bot. t. 205, Fl. Dan. t. 1647, Ledb. Ross. II. p. 6, M. B. Cauc. I. p. 384. *Cerasus avium* Mnch. meth. p. 672, Waga Pol. n. 527, Lm. et DC. Fran. n. 3786, DC. prodr. II. p. 535.

Gałązki bezbronne, o liściach eliptycznych, kończystych, nieco pomarszczonych, pod spodem omszonych, przy podstawie blaszki na ogonku 2gruczołami opatrzonych; *kwiaty wiązką z jednego pąpia wyrastające*, wraz z liśćmi się rozwijające albo małego wcześniejsze; *owoce kuliste, nagie i gładkie, nieoszlone*. Kwiaty białe. Drzewo niekiedy do 40' dorastające. Po lasach na Bieskidach, Pieninach, Spiżu i t. d. tu i owdzie się trafia. Maj. ♀

317. *P. Padus* L. sp. 677, Ś. Czeremcha albo Korcipka v. *Foliis ellipticis subduplicato-serratis subrugosis deciduis, petiolo biglanduloso, floribus racemosis, racemis pendulis foliis evolutis denique explicatis, fructibus globosis pruina destitutis*. Fl. Crac. n. 270, Wahlb. Carp. n. 472, Ej. Lapp. n. 253, Bess. Gal. n. 576, Ej. Vollh. p. 18, Herb. Buc. p. 441, Schult. Oestr. n. 1753, Koch Ger. p. 230, Schldl. ic. V. h. 2, Engl. bot. t. 1383, Svensk bot. t. 121, Fl. Dan. t. 205, Ledb. Ross. II. p. 8, Turcz. Baic. Dah. n. 377, M. B. Cauc. I. p. 383. *Cerasus Padus* Lm. et DC. Fran. n. 3781, DC. prodr. II. p. 539, *Padus racemosa* Gilib. Lith. n. 310.

Liście eliptyczne, kończyste, nagie, prawie podwójnie piłkowane, wietkie, nieco pomarszczone, odpadające, na ogonku 2ma gruczołami opatrzone; *kwiaty w grona ułożone, grona zaś zwisłe*, po rozwinięciu liści ukazujące się; owoce drobne, kuliste, nieoszlone. Kwiaty białe, pachnące. Drzewo 10 do 30' dorastające. Po lasach lub koło wsiów na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu i t. d. wszędzie dosyć pospolicie się trafia. Maj. ♀. Dawniej lek. cortex Pruni Padi.

XXVI. Rodzina. ROSACEAE Juss. Różowate.

Zioła, podkrzewy albo krzewy, o liściach naprzemianległych, pojedynczych lub częścię złożonych, przylistkami opatrzonych; kwiaty obupłciowe, rzadko rozdzielnopłciowe; kielich 5—rzadko 4dzielny, o rurce rozmaitego kształtu, często 5-albo 4dzielną okrywą otoczoną, której łatkę z działkami kielicha naprzemianległe; korona 5-rzadzę 4płatkowa, do kielicha przyczepiona; pręciki liczne, 12 do 100 (rzadko tylko 5), wolne, na kielichu bliżej osi kwiatu względnie płatków osadzone, a w papie ku tejże osi wgięte; zawiązki liczne, 1komorowe, najczęściej 1załączkowe, o szyjkach z ich boków wyrastających; owoc rozmaity; nasiona bezbielmowe, o zarodku wywróconym, prostym.

1. Plemię. *Spiraeaceae* DC. Tawułowe. Owocki 2—4ziarnowe, po doj-
rzeniu torebkowate, i od wewnątrz pękające.

116. *Spiraea* L. gen. 630. Tawuła (XII, 2. L.).

Kielich 5wřębny; korona 5płatkowa; pręciki liczne; owoc sta-
nowią torebki liczne, 2—6nasionowe.

a. Kwiaty obupciowe; przylistków brakuje.

318. *S. chamaedrifolia* L. sp. 701, T. krzewiasta. *Ramu-
lis teretibus laevibus, foliis oblongis obtusis in petiolum brevem at-
tenuatis glabris concoloribus venosis antice pauci crenatis inferiori-
bus integerrimis, stipulis nullis, corymbis terminalibus subhaemi-
sphaericis*. Wahlenb. Carp. n. 485, Bess. Volh. p. 18, Herb. Buc. p.
438, Koch Ger. p. 231, Ledb. Ross. II. p. 14, Ej. Alt. II. p. 213,
Turcz. Baic. Dah. n. 379, DC. prodr. II. p. 542. *S. pikoviensis*
Bess. Volh. p. 46. n. 1428 sec. Ledb. Ross. I. c., DC. prodr. II. p.
543. *S. media* Host Austr. II. p. 15.

Krzew o gałazkach obłych i gładkich, *liściach* naprzemianle-
głych, bardzo krótko-ogonkowych, *podłużnych*, tępawych, *całobrze-
gich*, gładkich i nagich, z obu stron jednako-zielonych, wyraźnie
żyłkowanych, *górnych w wierzchołku swęj blaszki 3—4zębnych*, *dol-
nych zaś zupełnie całobrzegich*; przylistków brakuje; kwiaty w bal-
daszkogron prawie półkulisty, pojedynczy ułożone; pręciki płatkom
równe. Kwiaty białe. Wys. 2—3'. Po lasach, tylko na Pieninach
na samym szczycie Sokolicy (obficie) i na Kaczęj, a zresztą na Spi-
żu lub Liptowie, w ich południowych częściach. Maj. ♀

b. Kwiaty rozdzielнопциowe; przylistków brakuje.

319. *S. Aruncus* L. sp. 702, T. drobnokwiatowa. *Foliis su-
pradecompositis, foliolis ovalis longe-acuminatis inaequaliter-ser-
ratis, stipulis nullis, spicis paniculatis, floribus dioicis*. Fl. Crac.
n. 271, Wahlenb. Carp. n. 486, Bess. Gal. n. 587, Ej. Volh. p. 18,
Waga Pol. n. 539, Herb. Buc. p. 438, Baumg. Trans. n. 962, Host
Austr. II. p. 16, Koch Ger. p. 231, Schldl. ic. VIII. h. 3—4, Lm. et
DC. Fran. n. 3780, Ledb. Ross. II. p. 16, Turcz. Baic. Dah. n. 386,
M. B. Cauc. I. p. 393, DC. prodr. II. p. 545.

Kodyga zielna, od dołu zdrzewiała, prosto wzniesiona; *liście
dolne 3razy—górne podwójnie pierzaste*, o listkach wielkich, jajo-
watyh, długo-kończystych, nierówno piłkowanych, bez przylistków;
kwiaty rozdzielнопциowe, wiechę rozpierchłą tworzące, wiecha zaś
z pojedynczych kłosów obłych złożona; owoce odchylone. Kwiaty
drobne, żółtawo-białe. Wys. 4—6'. Po lasach cienistych na Bieski-
dach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie dosyć często
się trafia, na Tatrach zaś i Babięj Górze dochodzi aż na górną gra-
nicę buków. Czerwiec, Lipiec. 4

c. Kwiaty obupłciowe; przylistki do ogonka liściowego przyrosłe.

320. *S. Ulmaria* L. sp. 702, T. szerokolistna. *Foliis interrupte-pinnatis, foliolis ovatis indivisis, terminali majore palmato 3—5fido, omnibus inaequaliter-serratis subtus glabris vel albo-tomentosis, stipulis petiolo adnatis, corymbis paniculatis.* Fl. Crac. n. 272, Wahlb. Carp. n. 488, Ej. Lapp. n. 255, Bess. Gal. n. 589, Ej. Volh. p. 964, Waga Pol. n. 541, Herb. Buc. p. 438, Baumg. Trans. n. 964, Host Austr. II. p. 17, Koch Ger. p. 231, Schldl. ic. III. h. 5, Sturm h. 18, Lm. et DC. Fran. n. 3779, Engl. bot. t. 960, Svensk bot. t. 189, Fl. Dan. t. 547, Ledb. Ross. II. p. 18, Turcz. Baic. Dah. n. 387, M. B. Cauc. I. p. 393, DC. prodr. II. p. 545, Syr. ziel. str. 1487.

Łodyga pojedyncza, kątowata, prosto wzniesiona; liście przerywano-pierzaste, o listkach wielkich, jajowatych, z obu stron zielonych albo pod spodem biało-kutnerowatych, całkowitych, wierzchołkowych zaś jeszcze większych, dłoniasto 3—5wębnych, a wszystkich po brzegach nierówno-piłkowanych; przylistki do ogonka liściowego przyrosłe; kwiaty w baldaszkogron przedłużający się i na inne mniejsze podzielony ułożone, białe. Wys. 2—5'. Po łąkach wilgotnych wszędzie pospolita, dochodząc w Tatrach i na Babiej Górze aż na polany i hale. Czerwiec, Lipiec. 4

321. *S. Filipendula* L. sp. 702, T. bulwkonośna. *Radice filipendula, foliis interrupte-pinnatis, foliolis oblongis pinnatifido-incisis, stipulis petiolo adnatis, corymbis paniculatis.* Fl. Crac. n. 273, Wahlb. Carp. n. 487, Bess. Gal. n. 588, Ej. Volh. p. 18, Waga Pol. n. 540, Herb. Buc. p. 439, Baumg. Trans. n. 963, Host Austr. II. p. 16, Koch Ger. p. 231, Schldl. ic. V. h. 4, Sturm h. 18, Lm. et DC. Fran. n. 3778, Engl. bot. t. 284, Svensk bot. t. 154, Fl. Dan. t. 635, Ledb. Ross. II. p. 16, M. B. Cauc. I. p. 393, DC. prodr. II. p. 546, Syr. ziel. str. 736.

Włókna korzeniowe po końcach w bulwki podługne ponabrzmiwale; łodyga pojedyncza, prosto wzniesiona; liście przerywano-pierzaste, o listkach drobnych, podługnych, pierzastodzielnie-wcinanych; przylistki do ogonka przyrosłe; kwiaty w baldaszkogron nierówny jakby wiechowaty ułożone, białe. Wys. 1—2'. Po łąkach, na Bieskidach, Spizu, Liptowie i Orawie po nizinach pospolicie się trafia, unikając jednak miejsc wynioślejszych. Czerwiec, Lipiec. 4

2. Plemię. *Dryadeae* Vent. Dębikowe. Owoców 2 albo więcej, 1ziarnowych, orzeszkowatych lub pestczakowatych, niepękających; kielich owocom towarzyszący zielny albo stwardniały.

117. *Dryas* L. gen. 637. Dębik albo Dryada lub Sylinica (XII, 3. L.).

Kielich 8—9dzielny, płaski, o działkach 1rzędowych; korona 8—9płatkowa; owoc złożony z orzeszków bardzo licznych, na dnie

owocowém wspólném, półkulistém osadzonych, i szyszkami trwałemi, piórkowatemi uwieńczonych.

322. *D. octopetala* L. sp. 717, *D.* ośmiopłatkowy. *Foliis oblongis obtusis crenatis basi cordatis subtus albo-tomentosis.* Wahlenb. Carp. n. 519, Herb. add. Gal. p. 34, Ej. Buc. p. 428, Baumg. Trans. n. 1017, Heuff. Ban. n. 544, Koch Ger. p. 232, Schldl. ic. IV. h. 8, Sturm h. 20, Lm. et DC. Fran. n. 3768, Engl. bot. t. 451, Svensk bot. t. 427, Fl. Dan. t. 31, Ledeb. Ross. II. p. 20, Turcz. Baic. Dah. n. 390, M. B. Cauc. I. p. 412, DC. prodr. II. p. 549.

Podkrzewinka o gałęziach ścielących się, a gałązkach wzniesionych; liście długo-ogonkowe, podługne, tępe, w podstawie sercowate, po brzegach piłkowano-karbowane, skórkowate, pod spodem biało-kutnerowate; szypułki z wierzchołka gałązek w pośród wiązek liści wyrastające 1kwiatowe, od liści dłuższe. Kwiaty białe. Dług. 3—5''. Po skałach wapiennych, w Tatrach od górnej granicy lasów aż prawie do 6200' n. p. m. wszędzie i obficie się trafia; szczególnież też po szczytach doliny Hochołowskiej, Kościeliskiej, Rostoki, na Giewoncie lub na wschodnim końcu Tatr, począwszy od Murania aż poza Żelazne Wrota i Tokarnią. Czerwiec, Lipiec. ♀

118. *Geum* L. gen. 636. Kuklik (XII, 3. L.).

Kielich 10dzielny, o działkach we 2rzędy ułożonych, z których zewnętrzne mniejsze i odstające, z wewnętrznymi naprzemianległe; korona 5płatkowa; dno kwiatowe obłe, suche; owocki liczne, trwałemi szyszkami nagimi albo omszonymi uwieńczone, szyszki zaś te są ościste i kolankowato zagięte.

a. Łodyga licznokwiatowa; szyszki u zawiązków w środku długości haczytokołankowate.

323. *G. urbanum* L. sp. 716, *G.* pospolity. *Caule plurifloro, foliis radicalibus interrupte lyrato-pinnatis, caulinis ternatis, floribus erectis, petalis obovatis, calyce fructifero recurvato, carpophoro nullo, stylis medio uncinato-articulatis.* Fl. Crac. n. 274, Wahlenb. Carp. n. 515, Bess. Gal. n. 617, Ej. Volh. p. 22, Gilib. Lith. n. 326, Waga Pol. n. 563, Herb. Buc. p. 429, Baumg. Trans. n. 1012, Host Austr. II. p. 17, Koch Ger. p. 232, Schldl. ic. II. h. 1, Sturm h. 5, Lm. et DC. Fran. n. 3763, Engl. bot. t. 1400, Svensk bot. t. 94, Fl. Dan. t. 672, Ledeb. Ross. II. p. 21, M. B. Cauc. I. p. 410, DC. prodr. II. p. 551, Syr. ziel. str. 266.

Łodyga pojedyncza, w górze odstająco-gałęzista, wielokwiatowa, omszona; liście dolne przerywano-lirowato-pierzastodzielne, górne 3listkowe lub nawet pojedyncze; kwiaty prosto wzniesione, o płatkach przewrotnie-jajowatych, bezpaznogciowych; kielich przy

owocu zupełnie odwinęty; główki owocowe bezszypułkowe; owocki omszone, o szyjkach w środku długości haczyasto-członkowatych, których członek dolny nagi, i prawie 4razy dłuższy od górnego, od dołu omszonego. Kwiaty żółte. Wys. $\frac{3}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po krzakach lub koło płotów, wszędzie pospolity. Czerwiec—Sierpień. 7. Lek. radix Caryophyllatae.

324. *G. rivale* L. sp. 717, K. nadbrzeżny. *Caule plurifloro, foliis radicalibus lyrato-pinnatis, caulinis ternatis, floribus nutantibus, petalis lato-obovatis longe unguiculatis, calyce erecto, carpophoro fere longitudine calycis, stylis medio uncinato-articulatis.* Fl. Crac. n. 275, Wahlb. Carp. n. 516, Ej. Lapp. n. 268, Bess. Gal. n. 618, Ej. Volh. p. 22, Waga Pol. n. 564, Herb. Buc. p. 420, Baumg. Trans. n. 1014, Schult. Oestr. n. 1905, Koch Ger. p. 232, Schldl. ic. III. h. 9, Sturm h. 8, Lm. et DC. Fran. n. 3764, Engl. bot. t. 106, Svensk bot. t. 231, Fl. Dan. t. 722, Ledb. Ross. II. p. 23, M. B. Cauc. I. p. 411, DC. prodr. II. p. 551. *G. nutans* Gilib. Lith. n. 325.

Łodyga pojedyncza, omszona, od góry nieco gałęzista, wielokwiatowa; liście jak w pop. gat.; kwiaty zwisłe, o płatkach szeroko-przewrotnie-jajowatych, długo-paznogciowych; kielich niezmiennie do góry wzniesiony; główki owocowe długo-szypułkowe; owocki omszone, o szyjkach 2członkowych, z początku kolankowato-skrzywionych, a potem haczyasto-zgiętych, których członek dolny przy nasadzie włosisty i mało co od górnego również aż do wierzchołka włosistego dłuższy. Kwiaty żółte, z wierzchu czerwoń-brunatno nabiegnięte. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po mokrych łąkach leśnych lub nad brzegami potoków, wszędzie pospolity, zachodząc na polany, a nawet niekiedy i na hale Tatrzańskie. Maj—Lipiec. 7

b. Łodyga 1kwiatowa; szypki u zawiązków niekolankowate.

325. *G. montanum* L. sp. 717, K. górski. *Caule unifloro, foliis lyrato-interrupte-pinnatis, foliolis inaequaliter crenatis, terminali maximo subcordato obtuse lobato, stylis non articulatis.* Wahlb. Carp. n. 517, Bess. Gal. n. 619, Herb. Buc. p. 430, Baumg. Trans. n. 1014, Jacq. Austr. t. 373, Koch Ger. p. 233, Schldl. ic. IV. h. 8, Sturm h. 14, Lm. et DC. Fran. n. 3766, Suter Helv. I. p. 370. DC. prodr. II. p. 553. *Sieversia montana* Spr. syst. II. p. 543.

Korzeń bez rozłóg; łodyga 1kwiatowa, nigdy niegałęziąca się; liście lirowato-przerywano-pierzaste, o listkach nierówno po brzegach karbowanych, końcowych zaś bardzo wielkich, prawie sercowatych i tępo-latowych, liście łodygowe 3dzielne albo całkowite; kwiat wzniesiony; kielich zielony; płatki prawie 2razy od działek większe; owocki jednostajne czyli nieczłonkowate, kosmate. Kwiat dosyć duży, żółty. Wys. 2—8". Po halach na Bieskidach (na Babięj

Górze, Bolicy i im przyległych), jakoteż na całym pasmie Tatr wszędzie bardzo pospolicie, nieschodząc jednak niżej jak na polany. Czerwiec, Lipiec. 4

326. *G. reptans* L. sp. 717, K. płożący się. *Caule unifloro, otonibus prostratis, foliis interrupte-pinnatis superne latioribus, fsiolis inciso-serratis, serraturis acutis subtrifidis, terminali 3—5 fido, stylis non articulatis.* Wahlbn. Carp. n. 518, Herb. add. Gal. p. 34, Jacq. Austr. app. t. 22, Koch Ger. p. 233, Schldl. ic. XVIII. h. 7—8, Sturm h. 14, Suter Helv. I. p. 370, Lm. et DC. Fran. n. 3767, DC. prodr. II. p. 553. *Sieversia reptans* Spr. Syst. II. p. 543.

Lodyga pojedyncza, 1kwiatowa, *od dołu długie*, nitkowate, płożące się i listkami pokryte *rozłogi wydająca*; liście przerywanopierzaste, ku wierzchołkowi liścia szersze, o listkach wcinano-piłkowanych, a *piłeczkach kończystych*, najczęściej 3szczepnych, końcowych zaś listkach 3—5szczepnych; kwiat wzniesiony; kielich zewnętrznie purpurowo nabiegnięty, prawie płatkom w długości dorównywający; owocki i szyjki jednostajne czyli nieczłonkowate, kosmate. Kwiat duży, żółty. Wys. 2—4". Po skałach, na najwyższych szczytach Tatrzańskich lub po najwynioślejszych między nimi dolinach (5500—8500' n. p. m.), jak np. koło jeziora Raczkowego, na Pysznój, Rochaczach, Krywaniu, Lodowej Turni czyli Kolbachu, Lodowych Dolinach, Grzbiecie i Szczycie Łomnickim, na Świnicy, Kieżmarskim Wiérchu, Wysokiej, koło Jeziora Zielonego pod Łomnicą od wschodu i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

119. *Rubus* L. gen. 632. (*). Malina (XII, 3. L.).

Kielich trwałe, 5dzielny, 1rzędowy, o łatkach rozwartych; korona 5płatkowa; zawiązki liczne, o cienkich szyjkach, na dnie kwiatowem ostrokieżnym osadzone, później w jagódki soczyste przeobrażając się i ze sobą zrastając, tworzą owoc zwany wielojagodą.

A. Rozłogi zdrzewiałe, mniej lub więcej łukowato zgięte albo leżące; przylistki równoważkie, do ogonka liściowego przyrośnięte; płatki prawie poziomo odwinęte; owoce czarne.

a. Rozłogi kątowne; liście 5listkowe; owoce lśnące.

327. *R. fruticosus* L. sp. 707, M. Jeżyna. *Turionibus angulatis glabris, aculeis conformibus recurvis, foliis quinatis, foliolis plicatis duplicato-serratis subtus tomentosis, terminalibus subrotundatis brevis acuminatis, paniculis subinermibus diffusis, calycibus pubescentibus margine albo-tomentosis, fructibus nitidis ni-*

(*) Do oznaczenia tych roślin, potrzeba kawałek rozłogi plonnej z liśćmi, i całkowitej, zupełnie wykształconej wiechy kwiatowej.

gris. Fl. Crac. n. 276, Wahlenb. Carp. n. 499, Bess. Gal. n. 601, Ej. Volh. p. 21, Waga Pol. n. 547, Herb. Buc. p. 430, Baumg. Trans. n. 986, Schult. Oestr. n. 1868, Wimm. Schl. p. 630, Rehb. Ger. n. 3885, Schldl. ic. V. h. 8, Lm. et DC. Fran. n. 3773, Ledb. Ross. II. p. 68, M. B. Cauc. I. p. 401, DC. prodr. II. 560, Syr. ziel. str. 1320. *R. plicatus* W. et N. rub. Ger. p. 15. t. 1. Variat: b) *nitidus*, *foliolis minoribus applanatis supra nitidis, sepalis basi subaculeatis*. *R. nitidus* W. et N. rub. Ger. p. 19. t. 4. *R. corylifolius* Hayn. arzg. III. t. 11. c) *affinis*, *foliolis applanatis, paniculis laxifloris, petalis ovalibus unguiculatis*. *R. affinis* W. et N. rub. Ger. p. 22. t. 3 et 36.

Podkrzewina tak jak wszystkie następne gatunki o rozłogach kątowatych, nagich, a kolcach równych, mocnych, w tył zagiętych; liście pierzasto-5listkowe, o listkach po nerwach głównych marszczonych, brzegiem podwójnie-piłkowanych, nagich, spodem kutnerowatych, końcowych zaś prawie okrągławych, w wierzchołku krótko-kończystych; wiecha ulistniona, rozpięchła; szypułki prawie bezbronne i nagie; kielich zielonawy, lekko-omszony, po brzegach biało-kutnerowaty; płatki szeroko-jajowate, prawie poziomo rozwarte, cieliste, rzadko białe. Trafiają się odmiany: b) *nitidus*, o listkach nieco mniejszych, płaszczejszych, z wierzchu lśniących, a łatkach kielicha od dołu cokolwiek kolczystych; i c) *affinis*, o listkach równych i gładkich, płatkach owalnych, paznogciami opatrzonych, a wiechach rzadko-kwiatowych. Po brzegach lasów lub po krzakach na Bieskidach wraz z swoimi odmianami dosyć pospolita. Czerwiec, Lipiec. ♀

328. *R. thyrsoideus* Wimm. Schl. p. 630, M. bukietowa. *Turionibus subangulatis glabris, aculeis sparsis fere falcatis, foliis quinatis, foliolis supra viridibus subtus griseo vel albo-tomentosis, terminalibus ovatis vel obovato-oblongis acuminatis, paniculis simplicibus vel compositis longis angustis strictis thyrsoideis, sepalis griseo-tomentosis, petalis patentibus, fructibus nitidis nigris*. Variat: a) *candicans* Bl. et Fing., *foliolis terminalibus ovato-oblongis, paniculis pyramidalibus simplicibus vel basi ramosis*. Heuff. Ban. n. 550. *R. candicans* Rehb. Ger. n. 4891. *R. fruticosus* W. et N. rub. Ger. p. 24. t. 7. Engl. bot. t. 715. b) *ramnifolius*, *foliolis terminalibus ovatis basi obtusis vel subcordatis, paniculis compositis divergentibus*. *R. ramnifolius* W. et N. rub. Ger. p. 22. t. 6. c) *cordifolius*, *foliolis terminalibus cordato-orbiculatis, paniculis compositis*. *R. cordifolius* W. et N. t. 5.

Rozłogi dołem obłe a w środku tępo-kątowate, rowkowane, nagie, zrzadka mocnymi, prawie sierpowatymi kolcami pokryte; liście pierzasto-5listkowe, o listkach brzegiem prawie potrójnie piłkowanych, krótko-kończystych, w nasadzie prawie sercowatych, z wierz-

chu zielonych, *spodem zaś szaro-albo biało-kutnerowatych*, końcowych szeroko-jajowatych albo przewrotnie-jajowato-podłużnych; *wiecha bezlistna, pojedyncza albo złożona, długa, wązka, sztywna, buketowata*; szypułki prawie bezbronne, kątowne, rowkowane, w wierzchołku omszone; kielich szaro-kutnerowaty; płatki wązko-jajowate, w szeroki paznogieć zwężone, rozwarte, różowe albo cieliste, rzadko białe; owoce lśniące, czarne. Bywa w następnych odmianach: a) *candicans*, o listkach końcowych jajowato-podłużnych, a wiechach piramidalnych, pojedynczych albo od dołu gałęziących się; b) *rharnifolius*, o listkach końcowych prawie okrągłych, kończystych, ogonkach gęściej kolcami okrytych, a wiechach złożonych rozpięchłych; i wreszcie c) *cordifolius*, o listkach końcowych szeroko-sercowatych, a wiechach złożonych. Po brzegach lasów lub po krzakach tu i owdzie na Bieskidach wraz z swemi odmianami się trafia. Lipiec, Sierpień. †

329. *R. nemorosus* Hayne Arz. III. p. 10, *M. gajowa*. *Turionibus subangulatis glabris vel subsetoso-glandulosis, aculeis fere rectis vel falcatis, foliis subquinatis, foliolis saepe rugosis subtus pubescentibus, terminalibus petiolulatis fere orbiculato-ovatis acuminatis, paniculis simpliciusculis, sepalis griseo-tomentosis, petalis patentibus, fructibus nitidis nigris*. Fl. Crac. n. 278, Wimm. Schl. p. 631, *R. corylifolius* Autorum (non Smith) Rehb. Ger. n. 3929, Ledb. Ross. II. p. 67, *R. dumetorum* W. et N. rub. Ger. t. 45. Schldl. ic. V. h. 8.

Rozłogi dołem oble, a zresztą tępo-kątowate, łukowate, leżące, za młodu oszronione, nagie albo omszone; włosy gruczołonośne albo bez gruczołów; *kolce* od dołu rozłóg *liczne, drobne, ostrokrężne, prawie proste*, przy wierzchołku zaś rzadkie, grubsze i często sierpowate; *liście 3 albo 5listkowe*, rzadko 7listkowe, o *listkach* często po nerwach marszczonych, pod spodem miękko-omszonych albo kutnerowatych, końcowych długo-ogonkowych, prawie okrągło-jajowatych, długo-kończystych, *najniższych zaś bezogonkowych, owalnych, znacznie od reszty mniejszych*; wiecha rzadka, o gałązkach wzniesiono-odstających, przy nasadzie 3-albo 5listkowemi liśćmi opatrzona; szypułki cokolwiek koleczyste, od dołu nagie, górą omszone; kielich szaromyszony albo kutnerowaty, przytem jeszcze szczecinkami gruczołonośnemi opatrzone albo bez takowych; płatki prawie okrągławe, bezpaznogciowe, rozwarte, białe; owoce lśniące czarne. Po lasach, koło pól lub po krzakach w miejscach wilgotnych, na Bieskidach i Pieninach często się trafia. Czerwiec, Lipiec. †

330. *R. tomentosus* Borkh. forstbot., W. et N. rub. Germ. p. 27. t. 8, *M. kutnerowata*. *Turionibus angulatis glabris, aculeis brevibus tenuibus, foliis subternatis, foliolis obovato-cuneatis acutis supra griseo- subtus albo-tomentosis, paniculis decompositis longis*

angustis, sepalis griseo-tomentosis, petalis patentibus, fructibus nitidis nigris. Rchb. Ger. n. 3892. Guimp. t. 98, Host Austr. II. p. 29, Heuff. Ban. n. 551, Lm. et DC. Fran. n. 3774, Willd. sp. II. p. 1083, DC. prodr. II. p. 561.

Rozłogi łukowate, leżące, kątowne, rowkowane, nagie albo rzadka pojedynczemi lub gruczołonośnemi włosami pokryte; kolce nieliczne, krótkie i słabe; liście najczęściej 3listkowe, o listkach przewrotnie-jajowato-klinowatych, kończystych, z wierzchu szarogwiazdkowato-kutnerowatych, pod spodem zaś białokutnerowatych, brzegiem grubo-piłkowanych; wiecha 2razy złożona, długa, wązka; kielich szarokutnerowaty; płatki drobne, rozwarte, białe; owoce lśniące, czarne. Po lasach lub ich brzegach w miejscach kamienistych, na Spiżu i Orawie tu i owdzie się trafia. Czerwiec, Lipiec. ♀.

b. Rozłogi prawie obłe albo dokładnie obłe; liście 3listkowe; owoce oszronione.

331. *R. glandulosus* Bellard. appd. ad. fl. Pedem. in mem. acad. Taurin. V. p. 230, M. gruczołonośna. *Turionibus teretiusculis subpilosis purpureo-glanduloso-hispidis, aculeis subrecurvis acutissimis, foliis ternatis, foliolis supra viridibus subtus subpilosis, terminalibus oblongo-ellipticis lanceolato-acutis, paniculis cymoso-corymbosis, sepalis tomentosis glanduloso-hispidis, petalis patentibus, fructibus pruinosis nigris.* Wahlenb. Carp. n. 497, Heuff. Ban. n. 554, Rchb. Ger. n. 3927, Schldl. ic. XVII. h. 3—4, Guimp. t. 99, Suter Helv. I. p. 304, Lm. et DC. Fran. n. 3771, Smith Engl. II. p. 404, Fl. Dan. t. 1696. *R. Bellardi* W. et N. rub. Ger. t. 44, Fl. Crac. n. 280, Wimm. Schl. p. 623. *R. Lejeunii* W. et N. t. 31. *R. hirtus* W. et Kitt. Hung. t. II. p. 150. t. 141. Klinggff. Preuss. n. 266. Rchb. Ger. n. 3928. *R. hybridus* Vill. Delph. III. p. 559.

Rozłogi ścielące się, prawie obłe, nieco włosiste, kolcami drobnymi w tył zagiętymi i szczecinkami purpurowymi, gruczołonośnemi gęsto pokryte; liście 3listkowe, o listkach z wierzchu zielonych, nieco marszczonych, pod spodem bledszych, słabo omszonych, końcowych zaś szerszych, podłużnie-eliptycznych albo przewrotnie-jajowatych, długo-konczystych; wiecha dołem ulistniona, najczęściej krótka, o gałązkach i szypułkach środkowych wraz z wierzchołkowymi odstająco-rozłożystych, rzadka kolczystych, ale czerwonymi szczecinkami gruczołonośnemi i włosami odstającymi gęsto pokrytych; przykwiatki lancetowate, pojedyncze albo 2—3dzielne; kielich szarokutnerowaty, gęstogruczołowaty, i drobnymi kolcami osłany; płatki rozwarte, jajowato-podłużne, szeroko-paznogiowe, białe; owoc oszroniony, czarny. Po lasach, na Bieskidach i Tatrach prawie wszędzie się trafia, dochodząc aż do górnej granicy buków. Czerwiec, Lipiec. ♀

332. *R. caesius* L. sp. 706, M. Ostreżyna. *Turionibus teretibus albido-pruinosis subpilosus, aculeis inaequalibus, foliis ternatis, foliolis ovatis, lateralibus sessilibus, paniculis simpliciusculis, petalis patentibus, fructibus ex acinibus paucioribus magnis pruinosis nigris.* Fl. Crac. n. 281, Wahlb. Carp. n. 498, Bess. Gal. n. 600, Ej. Volh. p. 21, Waga Pol. n. 548, Herb. Buc. p. 431, Heuff. Ban. n. 555, Host Austr. II. p. 32, Rechb. Ger. n. 3930, Guimp. t. 100, Lm. et DC. n. 3770, Engl. bot. t. 826, Svensk bot. t. 241, Fl. Dan. t. 1213, Ledb. Ross. II. p. 66, M. B. Cauc. I. p. 401, DC. prodr. II. p. 558.

Rozłogi cienkie, oble, ścielące się, białawo-oszronione, cokolwiek włosiste, gdzieniegdzie kolcami drobnymi, nierównymi pokryte; liście 3listkowe, rzadko 5listkowo-pierzaste, o listkach jajowatych, ostro-pilkowanych, z obu stron zielonych i prawie zupełnie nagich, bocznych bezogonkowych i często 2łatowych; wiecha ulistniona, rozpięchła, niewielokwiatowa, koleczysta; kielich zrzadka gruczołowaty; płatki podłużno-jajowate, w wierzchołku wykrojone, rozwarłe, białe albo cieliste; jagódki owoc składające wielkie, nie-liczne, czarne a błękitno-oszronione. Trafają się odmiany: o rozłogach nieomszonych, gruczołowatych i prawie nieoszronionych, listkach pod spodem omszonych albo biało-kutnerowatych, końcowych całkowitych albo 3łatowych. Po polach, miedzach, krzakach lub lasach, wszędzie pospolita. Czerwiec—Wrzesień. †

B. Rozłogi zdrzewiałe, prawie prosto-wzniesione, oble; płatki korony wzniesione; owoce czerwone.

333. *R. Idaeus* L. sp. 706, M. zwyczajna. *Turionibus erectis teretibus glabris subaculeatis, foliis septempinnatis supremis ternatis, foliolis subtus albo-tomentosis, paniculis laxis paucifloris, petalis erectis, fructibus tomentosis rubris.* Fl. Crac. n. 282, Wahlb. Carp. n. 496, Ej. Lapp. n. 258, Bess. Gal. n. 599, Ej. Volh. p. 21, Waga Pol. n. 546, Herb. Buc. p. 430, Heuff. Ban. n. 548, Host Austr. II. p. 28, Koch Ger. p. 233, Schldl. ic. I. h. 1, Guimp. t. 97, Lm. et DC. Fran. n. 3775, Engl. bot. t. 2442, Svensk bot. t. 181, Fl. Dan. t. 788, Ledb. Ross. II. p. 65, Turcz. Baic. Dah. n. 393, M. B. Cauc. I. p. 400, DC. prodr. 558, Syr. ziel. str. 1322.

Rozłogi prawie prosto wzniesione, w górze nieco wygięte, oszronione, nagie, cokolwiek koleczyste; liście 5—7listkowo-pierzaste, górne 3listkowe, o listkach jajowato-podłużnych, pod spodem białokutnerowatych, podwójnie-pilkowanych; wiecha nieco zwieszona skąpo-kwiatowa; płatki drobne, podłużne, białe; owoce kutnerowate, czerwone. Po lasach i gołoborzach a szczególnież kilkoletnich zrębach, wszędzie pospolita, dochodząc w Tatrach aż do górnej granicy lasów. Maj—Sierpień. †. Lek. baccae Rubi Idaei.

334. *R. saxatilis* L. sp. 708, M. Kamionka. *Stolonibus sterilibus flagelliformi-prostratis inermibus, caule subherbaceo erecto, foliis ternatis, foliolis obovatis utrinque viridibus, panicula 3—6flora, petalis parvis erectis, fructibus glabris rubris.* Fl. Crac. n. 283, Wahlnb. Carp. n. 500, Ej. Lapp. n. 259, Bess. Gal. n. 602, Ej. Volh. p. 21, Waga Pol. n. 549, Herb. Buc. p. 431, Baumg. Trans. n. 988, Host Austr. II. p. 33, Koch Ger. p. 234, Schldl. ic. VI. h. 7, Guimp. t. 104, Lm. et DC. Fran. n. 3769, Engl. bot. t. 2233, Fl. Dan. t. 134, Ledb. Ross. II. p. 69, Turcz. Baic. Dah. n. 394, M. B. Cauc. I. p. 402, DC. prodr. II. p. 564. *R. ruber* Gilib. Lith. n. 314.

Rozłogi płonne wiciowate, płożące się i korzeniące, bezbronne, płodne zaś czyli lodyga właściwa prawie zielna, wzniesiona; liście 3listkowe, o listkach przewrotnie-jajowatych, z obu stron zielonych, po brzegach wcinano-piłkowanych, rzęsowanych, a zresztą prawie zupełnie nagich; wiecha tylko 3—6kwiatowa; płatki drobne, równoważkie białe; owoce nagie, z 2—5 tylko jagódek złożone, czerwone. Po lasach, skałach lub miejscach kamienistych, wszędzie dosyć pospolita, dochodząc w Tatrach i Bieskidach aż do górnej granicy buków. Maj, Czerwiec. 7

120. *Fragaria* L. gen. 633. Poziemka (XII, 3. L.).

Kielich 10dzielny, o działkach we 2rzędy ułożonych, z których 5 zewnętrznych węższych naprzemianległych z 5ma wewnętrznymi szerszemi; korona 5płatkowa, o płatkach okrągławych; dno kwiatowe jajowate albo ostrokężne, po okwitnieniu rozrastające się, liczne zawiązki obejmujące, i owoc fałszywy, jagodowaty, mięsisto-soczysty tworzące; pesteczki czyli właściwe owocki bez ości.

a. Kielich przy owocu odstający albo nawet odwinięty.

335. *F. vesca* L. sp. 709, P. zwyczajna. *Pubescentia petiolorum patentissima pedunculorum adpressa, calyce fructus reflexo.* Fl. Crac. n. 284, Wahlnb. Carp. n. 501, Ej. Lapp. n. 262, Bess. Gal. n. 603, Ej. Volh. p. 21, Waga Pol. n. 550, Herb. Buc. p. 431, Heuff. Ban. n. 556, Host Austr. II. p. 34, Koch Ger. p. 234, Schldl. ic. IV. h. 11, Sturm h. 2, Lm. et DC. Fran. n. 3761, Engl. bot. t. 1524, Fl. Dan. t. 2235, Ledb. Ross. II. p. 63, Turcz. Baic. Dah. n. 397, M. B. Cauc. n. 988, DC. prodr. II. p. 569, Syr. ziel. str. 1329.

Korzeń liczne rozłogi niciowate puszczający; liście 3listkowe, o listkach przewrotnie-jajowatych, długoogonkowych, podłużnie fałdowanych; włosy na szypulce kwiatowej wprost z korzenia wyrastającej i na ogonkach liściowych poziomo odstające, na szypułkach zaś lub na wszystkich innych częściach kwiatu wzniesione albo przytulone; kwiaty zupełnie obupłciowe, białe, tak jak i w następ. gatunku; kielich przy owocu odwinięty. Wys. 3—6''. Po lasach,

gołoborzach, zrębach lub miejscach kamienistych, wszędzie bardzo pospolita, dochodząc w Tatrach aż na hale. Maj—Lipiec. 74

336. *F. elatior* Ehrh. Beitr. VII. p. 23, P. wysoka. *Pubescencia petiolorum et pedunculorum patentissima, calyce fructus reflexo.* Fl. Crac. n. 285, Heuff. Ban. n. 577, Koch Ger. p. 234, Schldl. ic. VI. h. 7, Engl. bot. t. 2197, Ledb. Ross. II. p. 64, DC. prodr. II. p. 570.

Włosy na ogonkach liściowych, szypułce i szypuleczkach poziomo odstające; kwiaty niezupełnie rozdzielнопłciowe; a zresztą jak w pop. gat. Cała roślina roślejsza bo $\frac{1}{2}$ —1' dochodząca. Owoce duże. Po lasach lub parowach, na Bieskidach i Pieninach często się trafia. Maj, Czerwiec. 74

b. Kielich do owocu przytulony.

337. *F. collina* Ehrh. Beitr. VII. p. 26, P. pagórkowa. *Pubescencia petiolorum patentissima pedunculorum adpresso, calyce fructui adpresso.* Fl. Crac. n. 286, Wahlenb. Carp. n. 502, Bess. Volh. p. 21, Herb. Buc. p. 431, Heuff. Ban. n. 558, Host. Austr. II. p. 34, Koch Ger. p. 235, Schldl. ic. V. h. 3, DC. Fran. V. p. 543, Ej. prodr. II. p. 569, Fl. Dan. t. 1389, Ledb. Ross. II. p. 64, Turcz. Baic. Dah. n. 398, M. B. Cauc. I. p. 402.

Włosy na ogonkach liściowych i szypułce kwiatowej poziomo odstające, na szypuleczkach zaś lub na wszystkich innych częściach kwiatu wzniesione albo przytulone; kwiaty niezupełnie rozdzielнопłciowe; a zresztą jak w pop. gat. Kwiaty żółtawo-białe; owoce mniejsze, twarde, bez zapachu, z kielichem przytulonym. Wys. 2—5". Po suchych pagórkach lub brzegach pól, koło Pienin i na Spiżu koło Kiezmarmku. Maj—Lipiec. 74

121. *Comarum* L. gen. 638. Siedmpalecznik (XII, 3. L.).

Kielich nieco wzniesiony, 10dzielny, o działkach we 2 rzędy ułożonych, z których 5zewewnętrznych mniejszych, równoważko-lance-towatych, naprzemianległych z 5ma wewnętrznymi szeroko-jajowatymi, ostrokończystymi, wszystkimi zaś ubarwionymi; korona 5-płatkowa, o płatkach podługnych i ostrokończystych, mniejszych od działek kielichowych; dno kwiatowe po okwitnieniu powiększające się, mięsisto-gębczaste, ale owoc do jagody niepodobny tworzące; owocki bez ości.

338. *C. palustre* L. sp. 718, S. błotny. *Caule adscendente, foliis pinnatis, foliolis lanceolatis argute serratis supra obscure viridibus subtus glaucis.* Fl. Crac. n. 287, Bess. Gal. n. 620, Ej. Volh. p. 22, Herb. Buc. p. 432, Baumg. Trans. n. 1018, Host Austr. II. p. 45, Koch Ger. p. 235, Schldl. ic. VI. h. 3, Lm. et DC. Fran. n.

3762, Engl. bot. t. 172, Svensk bot. t. 310, Fl. Dan. t. 636, Wahlnb. Lapp. n. 269, Ledb. Ross. II. p. 62. *C. rubrum* Gilib. Lith. n. 324. *Potentilla Comarum* Nestl. pot. p. 36, Waga Pol. n. 554. *P. palustris* Scop. Carn. n. 617, Turcz. Baic. Dah. n. 423, Lehm. mngr. pot. p. 52, Ej. rev. pot. p. 73.

Korzeniak płożący się; łodyga podnosząca się; liście pierzaste, 5 albo 7listkowe, o listkach podłużno-lancetowatych, po brzegach ostro-piłkowanych, z wierzchu ciemno-zielonych a pod spodem miodrawo-zielonych; przylistki dolne długie i szerokie, górne zaś jajowate; korona ciemno-purpurowa, znacznie mniejsza od kielicha wewnątrz ciemno-czerwono-brunatnego. Łodyga 1—3' długa. Po mokrych łąkach lub bagnach, na Bieskidach niekiedy się trafia, lub koło Staroleśnej na Spiżu niedaleko Szmeksu. Czerwiec, Lipiec. 4

122. *Potentilla* L. gen. 634. Pięciornik (XII, 3. L.).

Kielich 10dzielny, o działkach we 2 rzędy ułożonych, z których 5 zewnętrznych mniejszych i odstających; korona 5płatkowa; dno kwiatowe sklepiste albo kuliste, niesoczyste i później do jagody wcale niepodobne; owocki bez ości.

A. Korzeń pojedynczy, łodygę bez wiązki liści wydający; płatki żółte; owocki nagie.

339. *P. supina* L. sp. 711, P. leżący. *Caule dichotomo, foliis pinnatis, foliolis oblongis inciso-serratis, floribus solitariis, pedicellis fructiferis recurvatis*. Fl. Crac. n. 288, Wahlnb. Carp. n. 504, Bess. Gal. n. 605, Ej. Volh. p. 21, Waga Pol. n. 553, Herb. Buc. p. 432, Heuff. Ban. n. 559, Jacq. Austr. t. 406, Koch Ger. p. 235, Schldl. ic. I. h. 9, Sturm h. 91, Lm. et DC. Fran. n. 3733, Fl. Dan. t. 2175, Ledb. Ross. II. p. 35, Turcz. Baic. Dah. n. 409, M. B. Cauc. n. 995, DC. prodr. II. p. 580, Lehm. rev. pot. p. 193.

Łodyga podnosząca się; widlasto-gałęzista; liście pierzaste, o listkach podłużnych, weinano-piłkowanych, tylko po brzegach nieco włosistych; kwiaty pojedyncze, z kątów liści wyrastające; płatki od kielicha krótsze, żółte; szypułki po okwitnieniu kwiatów na dół zagięte. Łodyga $\frac{1}{2}$ —1' długa. Po miejscach mokrych koło wsiów i miasteczek, na Bieskidach i Spiżu tu i owdzie się trafia. Czerwiec—Wrzesień. ☉

340. *P. norvegica* L. sp. 715, P. norwowski. *Caule dichotomo multifloro foliisque hirsutis, foliis ternatis radicalibus pinnatis bijugis, floribus inferioribus alaribus superioribus denique subracemosis*. Fl. Crac. n. 289, Bess. Gal. n. 615, Waga Pol. n. 561, Koch Ger. p. 235, Schldl. ic. XII. h. 9—10, Lorek Pruss. t. 105. f. 567, Fl. Dan. t. 171, Wahlnb. Lapp. n. 266, Ledb. Ross. II. p. 33, Turcz. Baic. Dah. n. 403, Willd. sp. II. p. 1109, DC. prodr. II. p.

573. *P. ruthenica* Willd. sp. II. p. 1097, DC. prodr. II. p. 579.
P. diffusa Willd. en. I. p. 555, DC. prodr. II. p. 579.

Łodyga widlasto-dzielną, licznokwiatową, wraz z liśćmi odsta-
 jąco-włosistą; *liście 3listkowe, dolne pierzasto-5listkowe*, o listkach
 podłużno-przewrotnie-jajowatych, grubo-piłkowanych; *kwiaty dolne*
na szypułkach widlasto-dzielnych ułożone, górne ostatecznie prawie
grona tworzące; płatki mniejsze od kielicha, żółte. Łodyga $\frac{1}{2}$ —
 $1\frac{1}{2}$ ' długa. Po miejscach piaszczystych, wilgotnych lub koło stawów,
 na Bieskidach koło Czańca. Czerwiec, Lipiec. ☉ i ☉

B. Korzeniak trwały, drzewiasty, wielogłowy, łodygę kwitnącą i zarazem
 wiązkę liści wydający; a zresztą jak w pop. oddziale.

a. Liście pierzaste.

341. *P. anserina* L. sp. 710, P. Srebrnik. *Caule sarmentoso-*
repente, foliis interrupte-pinnatis multijugis, foliolis oblongis ar-
gute serratis, stipulis caulinis vaginantibus multifidis. Fl. Crac. n.
 290, Wahlnb. Carp. n. 503, Ej. Lapp. n. 263, Bess. Gal. n. 604, Ej.
 Volh. p. 21, Waga Pol. n. 552, Herb. Buc. p. 432, Heuff. Ban. n.
 561, Host Austr. II. p. 35, Koch Ger. p. 236, Schldl. ic. III. h. 2,
 Sturm h. 4, Lm. et DC. Fran. n. 3732, Engl. bot. t. 861, Svensk
 bot. t. 152, Ledb. Ross. II. p. 44, Turcz. Baic. Dah. n. 418, DC.
 prodr. II. p. 582, Syr. ziel. str. 290.

Łodygi niciowate, płożące się i korzeniące; *liście przerywano-*
pierzaste, wieloparowe, o listkach podłużnych, ostropiłkowanych;
 przylistki pochwiaste, wielodzielne; szypułki pojedyncze, 1kwiatow-
 we; płatki od kielicha tak jak i we wszystkich następ. gatunkach
 większe. Łodyga $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ ' długa. Pospolicie trafiają się odmiany:
 o listkach najczęściej z obu stron zielonych, albo pod spodem bia-
 ło-jedwabisto-włosistych, lub nawet z obu stron białojedwabistych.
 Po pastwiskach, łąkach lub przy drogach, wszędzie pospolity, do-
 chodząc aż na polany lub nawet i wyżej. Maj—Lipiec. 4

b. Liście palczaste.

1. Łodyga wzniesiona albo podnosząca się.

342. *P. recta* L. sp. 711, P. prosty. *Caule recto foliisque hir-*
sutis, pilis elongatis tuberculo insidentibus brevibusque glandulife-
ris, foliis quinatis septenatisque, foliolis oblongis, carpellis carina
alaeformi decolore cinctis. Fl. Crac. n. 291, Wahlnb. Carp. n. 505,
 Bess. Gal. n. 606, Ej. Volh. p. 21, Herb. Buc. p. 433, Dietr. Boruss.
 IV. t. 238, Heuff. Ban. n. 562, Jacq. Austr. t. 383, Koch Ger. p. 236,
 Rchb. crit. IV. t. 339, f. 520, Schldl. ic. XII. h. 9—10, Sturm h. 91,
 Lm. et DC. Fran. n. 3735, Fl. Dan. t. 1820, Ledb. Ross. II. p. 45,
 M. B. Cauc. I. p. 405 et supp. p. 355, Lehm. pot. p. 79, Ej. rev.
 pot. p. 83.

Łodyga prosto wzniesiona, najczęściej pojedyncza, wraz z liść-
 mi szorstkawo-włosistą, o włosach z cebulek wyrastających dłuż-

szych, pomieszanych z krótszemi gruczołonośnemi; liście 5—7listkowe, o listkach podłużnych, przy nasadzie klinowato-zwężonych, po brzegach dość głęboko-piłkowanych; przylistki dolne całkowite, górne zaś głęboko-wcinane; owocki skrzydełkowatą obrączką barwy jaśniejszej obwiedzione. Kwiaty blado-żółte. Wys. 1—2'. Po miejscach kamienistych i na słońce wystawionych, koło Kiezmarmu lub Hradku i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 4

343. *P. inclinata* Vill. Delph. III. p. 567, *P. siwy*. *Caule erecto vel adscendente molliter villosa et simul tomentosa apice corymboso, foliis quinatis, foliolis lanceolato-oblongis subtus tenuiter canescenti-tomentosis pilisque patentibus adspersis ciliatisque, carpellis ovatis carina filiformi obsoleta cinctis*. Fl. Crac. n. 292, Heuff. Ban. n. 564, Koch Ger. p. 237, Schldl. ic. XII. h. 11—12, Sturm. h. 91, Lm. et DC. Fran. n. 3746, Ledb. Ross. II. p. 47, Lehm. rev. pot. p. 100. *P. intermedia* Wahlenb. Carp. n. 506 (non L.). *P. canescens* Bess. Gal. n. 607, Ej. Volh. p. 22, DC. prodr. II. p. 578. *P. recta* Jacq. Austr. t. 38 (non L.).

Lodyga wzniesiona albo podnosząca się, mięko-kosmata i zarazem kutnerowata, w wierzchołku baldaszkogronowo rozgałęziona; liście 5listkowe, o listkach lancetowato-podłużnych, głęboko-piłkowanych, pod spodem delikatnie szaro-kutnerowatych, i włosami odstającymi tak jak i po brzegach opsypanych; przylistki lancetowate, kończyste, całkowite, rzadziej nieco ząbkowane; owocki jajowate, obrączką delikatną, nitkowatą nieznacznie obwiedzione. Wys. do 1'. Po pagórkach na słońce wystawionych, na Bieskidach koło Sącza, a na Spiżu koło Kiezmarmu i wsi Libicy. Maj, Czerwiec. 4

344. *P. argentea* L. sp. 712, *P. srebrzysto-biały*. *Caule adscendente tomentoso apice corymboso, foliis quinatis, foliolis ovatis profunde inciso-serratis margine revolutis subtus albo-tomentosis carpellis immarginatis*. Fl. Crac. n. 293, Bess. Gal. n. 608, Ej. Volh. p. 22, Waga Pol. n. 556, Herb. Buc. p. 434, Heuff. Ban. n. 565, Host Austr. II. p. 38, Koch Ger. p. 237, Schldl. ic. IX. h. 9—10, Sturm h. 17, Lm. et DC. Fran. n. 3745, Engl. bot. t. 2819, Fl. Dan. t. 865, Ledb. Ross. II. p. 47, M. B. Cauc. I. p. 407, DC. prodr. II. p. 576, Lehm. rev. pot. p. 96. *P. impolita* Wahlenb. Carp. n. 507.

Lodyga podnosząca się, kutnerowata, w wierzchołku baldaszkogronowo rozgałęziona; liście 5listkowe, o listkach przewrotnie-jajowatych, głęboko-wcinano-piłkowanych, w brzegu podwiniętych, pod spodem biało-kutnerowatych; szypułki prosto wzniesione albo odstające, dosyć małe kwiatki dzierzące; owocki obrączką nieobwiedzione. Wys. do 1'. Po miejscach nieuprawnych, ale tylko po niższych pagórkach, wszędzie pospolicie. Czerwiec, Lipiec. 4

2. Łodyga wiciowata, rozestłana i korzeniąca się.

345. *P. reptans* L. sp. 714, *P.* płożący się. *Caule flagelliformi prostrato simplici ad genicula radicante, foliis quinatis intermixtis sparsim ternatis, foliolis oblongo-obovatis glabris vel subtus adpresso-pilosis, floribus solitariis.* Fl. Crac. n. 295, Wahlb. Carp. n. 515, Bess. Gal. n. 614, Ej. Volh. p. 22, Waga Pol. n. 560, Herb. Buc. p. 434, Heuff. Ban. n. 567, Schult. Oestr. n. 1900, Koch Ger. p. 239, Schldl. ic. II. h. 1, Sturm h. 91, Lm. et DC. Fran. 3744, Engl. bot. t. 862, Svensk bot. t. 709, Fl. Dan. t. 1164, Ledb. Ross. II. p. 52, M. B. Cauc. n. 1105, DC. prodr. II. p. 574, Lehm. rev. pot. p. 183.

Łodyga niciowata, pojedyncza, po ziemi się płożąca i korzeniąca; liście 5listkowe z niektórymi 3listkowymi pomieszczone, o listkach podłużnie-przewrotnie-jajowatych, nagich albo pod spodem włosami przytulonemi pokrytych, po brzegach piłkowanych; kwiaty na długich szypułkach samotne, duże; owocki chropawe. Wici 1—2' długie. Po łąkach, trawnikach lub przy drogach, po miejscach niższych wszędzie pospolity. Lipiec, Sierpień. 4

3. Łodyga od dołu zdrzewiała, często korzeniąca się.

346. *P. aurea* L. sp. 712, *P.* złotokwiatowy. *Caudiculis prostratis subradicantibus, caule e basi arcuato erecto petiolisque pilosis, foliis inferioribus quinatis, foliolis oblongis glabris margine venisque subtus argenteo-sericeis apice acute serratis, serraturis utrinque subtribus ultima minore.* Wahlb. Carp. n. 511, Bess. Gal. n. 630, Herb. Buc. p. 435, Baumg. Trans. n. 1005, Host Austr. II. p. 40, Wimm. Schl. p. 640, Koch Ger. p. 240, Schldl. ic. XVI. h. 7—8, Sturm. h. 17, Lm. et DC. Fran. n. 3740, All. Ped. n. 1479, Lehm. rev. pot. p. 128.

Łodyżki od dołu zdrzewiałe, leżące, często korzeniące się, dalej z wygiętej podstawy podnoszące się, wraz z ogonkami liściowymi włosiste; liście dolne 5listkowe, o listkach podłużnych, piłkowanych, nagich, po brzegach i nerwach spodnich srebrzysto-jedwabisto-włosistych, w wierzchołku ostro-piłkowanych, a ząbkach piłczkowych po obu stronach najczęściej po 3, z których ostatni mniejszy; kwiaty na wierzchołku łodyżek pojedyncze albo parzyste, duże, o płatkach 2 razy od kielicha większych, żółto-żółtych, w nasadzie pomarańczową plamą opatrzonych. Wys. $\frac{1}{4}$ —1'. Po halach i wszelkich miejscach trawiastych, począwszy od górnej granicy lasów, w Tatrach i na Babięj Górze wszędzie pospolity. Czerwiec—Sierpień. 4

347. *P. salisburgensis* Haenk. in Jacq. coll. II. p. 68, *P.* Salcburski. *Caudiculis prostratis subradicantibus, caule e basi adscendente erecto pubescente, foliis inferioribus quinatis, foliolis*

obovatis glabris margine venisque subtus patenti-pilosis superne inciso-serratis, dentibus utrinque subtribus ultimo subaequali. Wimm. Schl. p. 640, Jacq. ic. rar. III. t. 490, Schldl. ic. XVI. h. 11—12, Sturm h. 17. n. 5, Ledb. Ross. II. p. 55. *P. alpestris* Hall. fil. in sering. mus. p. 53, Koch Ger. p. 240, Heuff. Ban. n. 569. *P. maculata* Lehm. rev. pot. p. 119. *P. rubens* Vill. Delph. III. p. 556. *P. sabauda* Lm. et DC. Fran. n. 3738. *P. aurea* Sm. Engl. bot. t. 561, Fl. Dan. t. 114. *P. crocea* Hall. fil. in Schleich. cat. 1807. *P. verna* β . Wahlenb. Lapp. n. 264, Ej. Carp. n. 509, M. B. Cauc. n. 1003.

Łodyżki z podstawy podnoszącej się prosto wzniesione, miękkimi włosami omszone; listki przewrotnie-jajowate, po brzegach i pod spodem po nerwach odstająco-włosiste, tępo piłkowane; a zresztą jak w pop. gat. Wys. 2—6". Po halach, na Tatrach tu i owdzie się trafia, jak np. powyżej jeziora Raczkowego, między Szczytem a Pysznią lub na wschodnim końcu Tatr powyżej Tokarni; na Bieskidach zaś na Babięj Górze. Lipiec. 4

348. *P. verna* L. sp. 712, *P. wiosenny*. *Caudiculis prostratis saepe radicanibus, caule adscendente petiolisque hirsutis, pilis erecto-patulis, foliis inferioribus quinatis septenatisve, foliolis oblongo-obovatis glabris margine subtusque vel supra subtusque pilosis.* Fl. Crac. n. 297, Bess. Gal. n. 611, Ej. Volh. p. 22, Waga Pol. n. 557, Herb. Buc. p. 435, Heuff. Ban. n. 571, Host Austr. p. 39, Koch Ger. p. 241, Schldl. ic. III. h. 3, Sturm h. 17, Lm. et DC. Fran. n. 3741, Engl. bot. t. 37, Ledb. Ross. II. p. 55, M. B. Cauc. I. p. 408, DC. prodr. II. p. 575.

Łodyżki od dołu zdrzewiałe, leżące, często korzeniące się, dalej podnoszące i wraz z ogonkami liściowymi włosami wzniesionemi lub nieco odstającymi a szorstkimi pokryte; liście dolne 5 i 7 listkowe, górne 3listkowe, o listkach podłużnie-przewrotnie-jajowatych, w wierzchołku piłkowano-wrębnych, nagich albo po brzegach i pod spodem lub nawet z obu stron włosistych; przylistki jajowate, dolne węższe; owocki niewyraźnie marszczone. Kwiaty mocno żółte, średniej wielkości. Wys. 3—6". Po lasach, skałach i miejscach spadzistych a na słońce wystawionych, wszędzie pospolity aż do stóp Tatrów. Kwiecień, Maj. 4

349. *P. cinerea* Chaix ap. Vill. Delph. III. p. 567, in descriptione *P. opacae*, *P. szary*. *Caudiculis prostratis saepe radicanibus, caule adscendente petiolis foliisque cano-tomentosis pilosisque, pilis erecto-patulis, foliis inferioribus quinatis, foliolis oblongo-obovatis.* Koch Ger. p. 241, Schldl. ic. XIII. h. 1—2, Sturm h. 92, Lm. et DC. Fran. n. 3743, Ledb. Ross. II. p. 54, Lehm. rev. pot. p. 114. *P. incana* Mnch. meth. p. 249, Fl. Crac. n. 298. Wimm. Schl. p. 638. *P. subacaulis* Wahlenb. Carp. n. 510.

Łodyżki i liście całe wraz z ogonkami gwiazdkowato-szaro-kunierowate, a przytem często jeszcze włosami wzniesionemi, nieco odstającemi pokryte; a zresztą jak w pop. gat. Wys. 2—6". Po suchych, kamienistych i na słońce wystawionych wzgórzach, na Podhalu koło Szaflar i na Pieninach, a na Spiżu i Liptowie w bardzo w. m. Kwiecień, Maj. 4

350. *P. opaca* L. sp. 713, P. émy. *Caudiculis prostratis saepe radicanlibus, caule adscendente petiolisque hirsutis, pilis elongatis horizontaliter patentibus, foliis quinatis septenatisque, foliolis oblongo-cuneatis*. Fl. Crac. n. 299, Wahlb. Carp. n. 508, Bess. Gal. n. 610, Ej. Volh. p. 22, Waga Pol. n. 558, Herb. Buc. p. 435, Heuff. Ban. n. 574, Host Austr. II. p. 39, Koch Ger. p. 242, Schldl. ic. VI. h. 7, Sturm h. 17, Lm. et DC. Fran. n. 3742, Engl. bot. t. 2449, Ledb. Ross. II. p. 49, M. B. Cauc. I. p. 408, Lehm. rev. pot. p. 123, DC. prodr. II. p. 575. *P. verna* Fl. Dan. t. 1648.

Łodyżki i ogonki liściowe włosami wydłużonemi, poziomo-odstającemi, szorstkiemi pokryte; listki podłużnie-klinowate; a zresztą jak w pop. gat. Łodyżki 3—6" wysokie, najczęściej czerwono-nabiegnięte. Po brzegach lasów lub po wzgórzach, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie, tu i owdzie ale często się trafia. Maj, Czerwiec. 4

C. Owocki na znaczku włosiste; płatki białe.

351. *P. alba* L. sp. 713, P. biały. *Caudiculis repentibus, caule debili adscendente subtrifloro, foliis inferioribus quinatis, foliolis oblongo-lanceolatis-supra glabris subtus margineque sericeis, carpellis glabris his ad hilum pilosis*. Fl. Crac. n. 300, Wahlb. Carp. n. 157, Bess. Gal. n. 613, Ej. Volh. p. 22, Waga Pol. n. 559, Herb. Buc. p. 436, Baumg. Trans. n. 1006, Jacq. Austr. t. 115, Koch Ger. p. 243, Schldl. ic. I. h. 9, Sturm. h. 17, Lm. et DC. Fran. n. 3756, Engl. bot. t. 1384, Ledb. Ross. II. p. 60, M. B. Cauc. n. 1004, Lehm. rev. pot. p. 135, DC, prodr. p. 584.

Łodyżki od dołu zdrzewiałe, leżące, dalej podnoszące się, kruche, 3kwiatowe; liście 5listkowe, od łodyżek dłuższe, o listkach podłużnie-lancetowatych, z wierzchu nagich, pod spodem zaś i po brzegach białojedwabisto-włosistych; owocki na znaczku włosiste. Kwiaty dosyć duże, białe. Wys. 3—9". Po suchych lasach liściastych, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu i Orawie często się trafia. Maj, Czerwiec. 4

123. *Tormentilla* L. gen. 256. Tourn. t. 153. Kurze-ziele (XII, 3. L.).

Kielich 8dzielny; korona 4płatkowa; a zresztą wszystko jak w pop. rodzaju.

352. *T. erecta* L. sp. 716, K. pospolite. *Caule procumbente erectove non radicante, foliis ternatis sessilibus breviterve petiolatis inferioribus ternatis quinatisve, stipulis tri-multifidis.* Wahlenb. Carp. n. 514, Bess. Gal. n. 616, Ej. Volh. p. 22, Herb. Buc. p. 436, Baumg. Trans. n. 989, Schldl. ic. V. h. 6, Sturm h. 34, Lm. et DC. Fran. n. 3729, Fl. Dan. t. 589, M. B. Cauc. n. 1008. *T. officinalis* Sm. Engl. bot. t. 863, Host Austr. II. p. 45. *Potentilla Tormentilla* Schrnk. Bair. II. p. 53, Fl. Crac. n. 296, Waga Pol. n. 562, Koch Ger. p. 240, Ledb. Ross. II. p. 51, Ej. Alt. II. p. 258, Lehm. rev. pot. p. 176, DC. prodr. II. p. 574, Syr. ziel. str. 308.

Korzeń zgrubiały, skrzywiony, zewnątrz brunatny, wewnątrz czerwony; łodyga pokładająca się, nie korzeniąca, albo wzniesiona, widlasto gałęzista; liście dolne 3 i 5listkowe, ogonkowe, łodygowe zaś 3listkowe i bezogonkowe, wszystkie zaś wcinano-piłkowane; przylistki 3-wielo-palczasto-wcinane; szypułki pojedyncze, kątowe. Kwiaty żółte. Łodyga $\frac{1}{2}$ —1' długa. Po łąkach i lasach, wszędzie pospolite, dochodząc aż na hale. Czerwiec—Sierpień. 7

124. *Agrimonia* Tourn. inst. t. 155. Rzepik (XI, 2. L.).

Kielich wartółkowaty, w kraju 5wrębny, o wrębach po okwitnięciu kwiatu do góry się podnoszących, i rurkę licznymi cierniami haczykami pokrytą tworzących; korona 5płatkowa, wraz z 6, 12 lub 15ma przeciekami na brzegu obrączki gardziel kielicha zwężającą osadzona; słupków 2, o tyłuż szyjkach i znamionach; owoczków 2 (lub przez zronienie 1), stwardniałym kielichem otoczonych.

353. *A. Eupatoria* L. sp. 643, R. pospolity. *Caule erecto hirsuto, foliis interrupte-pinnatis, foliolis oblongo-lanceolatis serratis subtilis cano-hirtis, impari petiolulato, petalis ovatis, calycibus fructus obconicis ad basin usque profunde sulcatis, spinis exterioribus patentissimis.* Fl. Crac. n. 559, Wahlenb. Carp. n. 458, Bess. Gal. n. 559, Ej. Volh. p. 892, Waga Pol. n. 522, Herb. Buc. p. 436, Baumg. Trans. n. 892, Host Austr. I. p. 566, Koch Ger. p. 245, Schldl. ic. III. h. 3, Sturm h. 59, Lm. et DC. Fran. n. 3722, Engl. bot. t. 1335, Svensk bot. t. 99, Fl. Dan. t. 588, Ledb. Ross. II. p. 31, M. B. Cauc. I. p. 367, DC. prodr. II. p. 587, Syr. ziel. str. 273. *A. adhaerens* Gilib. Lith. V. p. 185.

Łodyga prosto wzniesiona, szorstko-włosista; liście przerywanopierzaste, o listkach podłużno-lancetowatych, piłkowanych, pod spodem szaro-szorstkawo-omyszonych, końcowych nieparzystych, ogonkiem opatrzonych; kwiaty w kłos długi ułożone; kielichy trwałe, owocom towarzyszące, przewrotnie-ostrokężne, podłużnie bruzdowane, od dołu cierniami miękkimi i mocno odstawiaczami pokryte. Kwiaty złoto-żółte. Wys. 1—4'. Po pagórkach,

trawnikach lub przy drogach, wszędzie po miejscach niższych pospolicie. Czerwiec—Sierpień. 7

3. Plemię. Roseae DC. Różane. Owocki liczne, 1nasionowe, orzeszkowate, niepekające, kielichem mięsistym, po dojrzewaniu soczystym otulone, i fałszywy owoc przedstawiające.

125. *Rosa Tourn.* inst. t. 408. Róża (XII, 3. L.).

Kielich trwałe, o rurce w gardzieli obrączką mięsistą zwężoną i zarazem zaciśniętą, a przeto dzbanuszkowatą, w kraju 5łatkowy, o łatkach usychających trwałych albo odpadających; korona 5płatkowa; pręciki liczne; słupki także liczne, w rurce kielicha osadzone, o szyjkach z rurki wystających; owocki pojedyncze kościste, 1nasionowe, kielichem mięsistym otulone, i owoc fałszywy jakby jagodę przedstawiające.

- a. Zawiązki na bardzo krótkich szypułkach osadzone; kwiaty pojedyncze, bez przykwiatków albo tylko jednym przykwiatkiem podparte.

354. *R. pimpinellifolia* DC. prodr. II. p. 608, *R. biedersteini* DC. *Aculeis inaequalibus confertis rectis, foliolis 5—9 subrotundis ellipticisve simpliciter vel duplicato-serratis subtus pallidioribus, pedunculis unifloris, laciniis calycis integris lineari-acuminatis corolla brevioribus, fructibus erectis depresso-globosis coriaceis calyce persistente connivente coronatis.* Wahlenb. Carp. n. 495, Heuff. Ban. n. 578, Koch Ger. p. 246, Schldl. ic. VI. h. 7, Lm. et DC. Fran. n. 3697, Sut. Helv. I. p. 300, Ledeb. Ross. II. p. 73, M. B. Cauc. I. p. 394, DC. prodr. II. p. 608. Variat: b) *spinosissima, eadem pedunculis hispidis.* *R. spinosissima* L. sp. I. p. 705 (non fl. Lapp.), Gilib. Lith. V. p. 239, Bess. Volh. p. 18, 60, 61, 81. Host Austr. II. p. 27, Fl. Dan. t. 398, Engl. bot. t. 187.

Kolce nierówne, proste, sztylowate, na pieńkach rocznych gęste, na gałązkach zaś rzadkie; liście pierzaste 5—9listkowe, o listkach okrągławych albo eliptycznych, najczęściej podwójnie piłkowanych, z wierzchu żywo-zielonych, pod spodem bledszych, drobnych, i do listków *Pimpinella Jaxifraga* a więcej do *Poterium Sanguisorba* podobnych; kwiaty pojedyncze, bez przykwiatków; łatki kielichowe całkowite, bez strzępków, równoważko-kończyste, od korony krótsze, trwałe, ze sobą stulone, i owoce prosto wzniesione, płasko-kuliste, skórzaste wieńczące. Kwiaty białe, pachnące; owoce czarne albo czarno-krwiste. Krzew 4—6' wysoki. Trafiają się odmiany: z szypułkami kwiatowymi nagimi albo szorstkowato-włosistymi. Po pagórkach na słońce wystawionych, na Spizu koło wsi Libicy. Czerwiec, Lipiec. 7

355. *R. alpina* L. sp. 703, *R. alpejska.* *Truncis adultis inermibus hornotinis confertim aculeatis, foliolis 7—11 oblongo-ellipticis, pedunculis unifloris, laciniis calycis integris lanceolato-acumi-*

natis corollam superantibus, fructibus nutantibus ellipticis calyce persistente connivente coronatis. Wahlenb. Carp. n. 490, Bess. Gal. n. 594, Herb. Buc. p. 427, Baumg. Trans. n. 974, Jacq. Austr. t. 279, Koch Ger. p. 248, Schldl. ic. V. h. 5, Sturm h. 26, Lm. et DC. Fran. n. 3712, Ledb. Ross. II. p. 75, DC. prodr. II. p. 611. Variat: b) *pyrenaica, pedunculis et tubo calycis vel pedunculis tantum glanduloso-hispidis.* R. *pyrenaica* Gouan. illustr. p. 41. t. 19.

Pienki kilkoletnie zupełnie bezbronne, roczne zaś kolcami prostemi i szczecinkami gęsto pokryte; liście pierzaste 7—11listkowe, o listkach podłużno-eliptycznych, podwójnie piłkowanych; przylistki w swych kończystych wierzchołkach rozchodzące się; *szypułki* 1kwiatowe, gładkie; *łatki kielicha* całkowite, lancetowato-kończyste, od korony dłuższe; owoce z przyczyny swych szypulek później się zginających zwieszane, eliptyczne, kielichem trwałym o łatkach stulonych uwieńczone. Kwiaty żywo-różowe. Krzew na 4—5' wysoki. Odmiana: b) *pyrenaica*, ma szypułki kwiatowe i rurkę kielichową albo tylko same szypułki szczecinkami gruczołonośniami pokryte. Po lasach i parowach, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach i Tatrach, wszędzie dosyć pospolita, jak np. na Babięj Górze (Bieskidy); między Sokolicą a Przełazkami lub na Kaczęj i naprzeciw przewozu Szczawnickiego (Pieniny); w dolinach: Chohołowskięj, Kościeliskiej (obficie), pod Giewontem, Białęj Wody wzdłuż brzegów potoku i drogi idąc z miasteczka Białęj na Kieżmarski szalas (bardzo obficie), także koło wsi Zakopanego (Tatry), i w bardzo w. i. m. Odmiana zaś trafia się często po pagórkach na Spiżu i Liptowie. Maj—Lipiec. ♀

b. Zawiązki jak pod a; kwiatów 3—6 w baldaszkogron ułożonych i jednym przykwiatkiem podpartych.

356. R. *cinnamomea* L. sp. 703, R. *cynamonowa*. *Aculeis truncorum hornotinorum rectis confertis inaequalibus eglandulosis, ramulorum stipularibus arcuatis, foliolis 5 vel 7 ovato-oblongis subtus cinereis vel glaucis pubescentibus, floribus 3—5 corymbosis, laciniis calycis integris lanceolato-acuminatis corollam aequantibus, fructibus erectis globosis pulposis calyce persistente connivente coronatis.* Fl. Crac. n. 302, Bess. Gal. n. 990, Ej. Volh. p. 18, Herb. Buc. p. 427, Host Austr. II. p. 26, Koch Ger. p. 249, Schldl. ic. IV. h. 5, Lm. et DC. Fran. n. 3699, Engl. bot. t. 2388, Fl. Dan. t. 1214, Ledb. Ross. II. p. 76, Ej. Alt. II. p. 127, Turcz. Baic. Dah. n. 434, M. B. Cauc. I. p. 393, DC. prodr. II. p. 605. R. *davurica* Pall. Ross. II. p. 61, DC. prodr. II. p. 606. R. *mutica* et R. *fluvialis* Fl. Dan. t. 688 et 868.

Kolce na pieńkach rocznych proste, gęste, nierówne, sztyłkowane albo szczecinkowate, niegruczołonośne, na gałązkach zaś mocniejsze, grubsze, *skrzywione* i parzyste nakszałt przylistków; liście

pierzaste 5 albo 7 listkowe, o listkach jajowato-podłużnych, pojedynczo piłkowanych, pod spodem szarych albo modrawych, delikatnie nieco omszonych; przylistki na płonnych gałązkach podłużnie-równowazkie, brzegami rurkowato-złączone; kwiato**w** 3—6 baldaszkogronowo ułożonych i jednym przykwiatkiem podpartych; łatki kielicha całkowi**te**, lancetowato-kończyste albo w wierzchołku 3w**r**ębne, prawie koronie równe; owoce wzniesione, kuliste, wewnątrz mięsiste, w wierzchołku kielichem trwałym o łatkach stulonych uwieńczone. Kwiaty różowe, często w**o**ół-pelne. Krzew na 4—6' wysoki. Koło p**l**otów i potoków, koło S**ą**cza i Kiezm**ar**ku często się trafia. Maj, Czerwiec. †

c. Zawiązki na szypułeczkach długością im samym wyrównywających osadzone; a zresztą jak pod b.

357. *R. canina* L. sp. 704, *R. polna* albo *psia*. *Aculeis firmis falcatis basi dilatatis compressis subaequalibus, foliis 5 vel 7 ellipticis ovatisve argute-serratis, serraturis superioribus conniventibus, laciniis calycis pinnatifidis corollam subaequantibus reflexis de fructu maturescente elliptico vel subgloboso cartilagineo deciduis*. Fl. Crac. n. 303, Waga Pol. 543, Koch Ger. p. 250, Lm. et DC. Fran. n. 3716, Ledb. Ross. II. p. 77, DC. prodr. II. p. 613. Variat: a) *vulgaris* Koch, *petioli foliola pedunculi et calycis tubus glabra, petioli saepius glandulis remotis adpersi et quandoque basi sub pilosi*. Wahlenb. Carp. n. 493, Bess. Gal. n. 597. *R. armata*, glauca, glaucescens et venosa Bess. Volh. p. 19, 60, 62 et 64; b) *dumetorum* Koch, *petioli pilosi, pedunculi glabri*. *R. solstitialis* Bess. Gal. n. 596, *R. Friedlanderiana*, frutetorum et uncinella Bess. Volh. p. 18, 20, 46, 60, 61 et 63; c) *collina* Koch, *pedunculi saepe etiam calycis tubus glanduloso-hispidus, folia petiolique glabra vel subtiliter pilosa*. *R. collina* Jacq. Aust. t. 197, Wahlenb. Carp. n. 492, *R. Boreykiana*, *Kosinseiana*, *Ratomsciana*, *Andrzejowskii*, *Jundziłliana*, *humilis*, *saxatilis*, *glandulosa* et *nitidula* Bess. Volh. p. 19, 20, 46, 60, 61, 64, 65, 66 et 67.

Kolce mocne, sierpowate, w nasadzie rozszerzone, z boków ściśnione, dosyć równe, na pieńkach gęsto rozsiane, na gałązkach zaś parzyste pod każdym przylistkiem; liście pierzaste 5 albo 7listkowe, o listkach eliptycznych albo jajowatych, ostro-piłkowanych, a p**l**eczkach przy wierzchołku listków wię**ć**sz ku sobie zbliżonych; przylistki gałązek kwitnących eliptyczne, innych zaś podłużne i ostro-kończyste; łatki kielicha pierzasto-wrębne, prawie koronie równe, odwinięte, owoc z początku wien**cz**ące późn**ie**j w czasie jego dojrzewania odpadające; owoc chrząstkowaty, prawie kulisty albo eliptyczny. Kwiaty różowe albo białe. Krzew na 4—9' wysoki. Pospolicie znachodzi się w następnych odmianach: a) vul-

garis, o ogonku głównym, listkach, szypułkach i rurce kielichowej nagich, częściej jednak ogonek główny zrzadka włoskami gruczoło- nośnemi obrzucony i niekiedy przy nasadzie nieco włosisty. Po pa- górkach lub koło płotów wszędzie pospolita. b) *dumetorum*, o ogonku głównym całkowicie włosistym, a szypułkach nagich. Po wzgórzach tu i owdzie dosyć pospolita. c) *collina*, o szypułkach a często także i rurce kielichowej włoskami tęgiemi gruczołonośne- mi pokrytych, listkach zaś i ogonkach nagich albo delikatnie wło- sistych. Na Bieskidach, koło Pienin i na Spiżu często się trafia. Czerwiec, Lipiec. 7

358. *R. rubiginosa* L. mant. II. p. 564, *R. rdzawa* albo Wi- niówka. *Aculeis firmis falcatis basi dilatatis compressis inaequali- bus, foliolis 5—7 ellipticis subtus glandulosis subtiliter glandulo- so-serratis, serraturis patulis, laciniis calycis pinnatifidis corollam subaequantibus reflexis de fructu maturescente subgloboso cartilla- gineo deciduis*. Fl. Crac. n. 304, Wahlenb. Carp. n. 489, Bess. Gal. n. 593, Gilib. Lith. V. p. 240, Heuff. Ban. n. 581, Jacq. Austr. t. 50, Koch Ger. p. 252, Schldl. ic. VI. h. 2, Sturm h. 18, Lm. et DC. Fran. n. 3710, Engl. bot. t. 991, Ledb. Ross. II. p. 80, M. B. Cauc. I. p. 398, DC. prodr. II. p. 615. *R. suavifolia* Lightf. Scot. p. 262, Fl. Dan. t. 870. *R. floribunda* Bess. Volh. p. 61 et 68.

Kolce nierówne, haczyste, w podstawie mocno rozszerzone, żół- te, gęsto gałązki okrywające; listki eliptyczne, pod spodem włoska- mi rdzawemi gruczołonośnemi pokryte, po brzegach delikatnie pił- kowane i gruczołonośne, o piličkach nieco od siebie odstających; a zresztą jak w pop. gat. Kwiaty żywo-purpurowe, a liście woń wi- na albo świeżych owoców wydające. Krzew na 2—5' wysoki. Po pagórkach lub brzegach lasów, na Bieskidach, Pieninach lub koło Hradku na Liptowie, często się trafia. Czerwiec, Lipiec. 7

359. *R. tomentosa* Sm. Brith. II. p. 539, *R. kutnerowata*. *Aculeis firmis longis fere rectis inaequalibus, foliolis ellipticis ova- tisve duplicato-serratis cinereis subtiliter dense-pilosis, laciniis ca- lycis pinnatifidis corollam aequantibus subpersistentibus, fructibus subglobosis cartillagineis subaculeatis*. Fl. Crac. n. 305, Bess. Gal. n. 592, Ej. Volh. p. 19, 61 et 66, Waga Pol. n. 544, Herb. Buc. 427, Heuff. Ban. n. 582, Schult. Oestr. n. 1847, Koch Ger. p. 253, Schldl. ic. IX. h. 9—10, Lm. et DC. Fran. n. 3701, Engl. bot. t. 990, Svensk bot. t. 571, Ledb. Ross. II. p. 81, M. B. Cauc. supp. p. 341, DC. prodr. II. p. 617. *R. villosa* Willd. sp. II. p. 1609. Wahlenb. Carp. n. 494, Sturm h. 18. *R. terebinthacea* Bess. Volh. p. 21, 61 et 66.

Kolce mocne, długie, prawie proste, nierówne, na pieńkach roz- rzuczone, a na gałązkach pod przylistkami umieszczone; liście pie- rzaste 5—7 listkowe, o listkach eliptycznych albo jajowatych, po-

dwójnie i odstająco piłkowanych, szaro-zielonych, z obu stron delikatnie ale gęsto włosistych, rzadko bardzo pod spodem gruczołowatych; przylistki na gałązkach kwitnących szeroko-eliptyczne; łatki kielicha pierzasto-wrębne, płatkom po brzegach niegruczołowatym równe, na owocu odwiniete, trwałe albo bardzo późno odpadające; owoc kulistawy albo podłużnie-jajowaty, chrząstkowaty, najczęściej kolczysty z początku pomarańczowy, później czarny. Kwiaty różowe. Krzew na 4—7' wysoki.

d. Zawiązki bezszypułkowe; kwiaty po 2—3 na końcach gałązek umieszczone.

360. *R. pumila* L. fil. supp. p. 262, *R. karłowata* albo francuzka. *Aculeis confertis inaequalibus, foliolis ellipticis subrotundisve subtus subasperis, pedunculis calycibusque setaceis, setis glanduliferis, laciniis calycis pinnatifidis corolla brevioribus reflexis denique deciduis, fructibus erectis subglobosis cartilagineis.* Wahlenb. Carp. n. 491, Bess. Gal. n. 595, Ej. Volh. p. 21, 61 et 66, Baumg. Trans. n. 971, Jacq. Austr. t. 198, Schldl. ic. X. h. 7—8, Sturm. h. 34, M. B. Cauc. I. p. 397 et supp. p. 342. *R. gallica* L. sp. 704, Fl. Crac. n. 307, Herb. Buc. p. 428, Koch Ger. p. 255, Lm. et DC. Fran. n. 3709, Ledb. Ross. II. p. 82, DC. prodr. II. p. 603. *R. pygmaea*, *livescens*, *Czackiana* et *Wolfgangiana* Bess. Volh. p. 20, 21, 61, 66 et 67.

Kolce gęste, nierówne, szerokie, lekko sierpowato, z szczecinkami pojedynczemi i gruczołonośnemi pomieszane; liście pierzaste 5listkowe, o listkach eliptycznych albo prawie okrągławych, skórkowatych, po brzegach piłkowanych i gruczołonośnych albo tylko rzesowanych, pod spodem nieco szorstkich; przylistki, szypułki i kielich szczecinkami gruczołonośnemi pokryte; łatki kielicha pierzasto-wrębne, od płatków krótsze, odwiniete, przy dojrzewaniu owoców odpadające; owoce prawie kuliste, wzniesione, chrząstkowate. Kwiaty wielkie, karminowe albo mocno różowe, pachnące. Krzew tylko na $\frac{1}{2}$ —1' wysoki. Po brzegach pól lub po suchych pagórkach, koło Pienin i Kiezmorku. Czerwiec, Lipiec. ♀

XXVII. Rodzina. SANGUISORBEAE Lindl. Krwiściagowate.

Zioła albo podkrzewy o liściach najczęściej złożonych, a przylistkach do ogonków liściowych przyrosłych; kwiaty drobne, często mieszano-albo rozdzielнопłciowe; korony brakuje; kielich o rurce obrączką zamkniętą, w kraju 3—8 wrębny, niekiedy 6—16 wrębny, o wrębach zewnętrznych mniejszych, z przedkwitnieniem łupinkowatym; pręciki i słupek na obrączce kielich zamykającej osadzone; zawiązków 1—4; szyjka jedna, boczna; owoc często stwardniałym okwiatem okryty.

126. *Alchemilla* Tourn. inst. t. 289. Przywrótnik (IV, 1. L.).

Korony nie ma; kielich rurkowaty, w kraju 8dzielny, o działkach 4 większych a 4 mniejszych, naprzemianlegle ułożonych; pręcików 1, 2 albo 4, na obręczce gardziel kielicha zwięzającej wraz ze słupkiem osadzone; słupków 2 albo 1, a każdy o jednej, bocznej szyjce i główkowatym znamieniu; owoców 1—2, orzeszkowatych.

361. *A. vulgaris* L. sp. 178, *P. pospolity* albo *Gesie łapki*. *Foliis inferioribus longe-petiolatis reniformibus ad tertiam partem 7—9lobis, lobis subsemiorbiculatis circumcirca serratis*. Fl. Crac. n. 308, Wahlb. Carp. n. 149, Ej. Lapp. n. 90, Bess. Gal. n. 179, Ej. Vollh. p. 7, Waga Pol. n. 173, Herb. Buc. p. 425, Baumg. Trans. n. 193, Host Austr. I. p. 219, Koch Ger. p. 256, Schldl. ic. II. h. 3, Sturm h. 2, Lm. et DC. Fran. n. 3724, Engl. bot. t. 597, Svensk bot. t. 261, Fl. Dan. t. 693, Ledb. Ross. II. p. 29, Turcz. Baic. Dah. n. 430, M. B. Cauc. n. 288, DC. prodr. II. p. 589, Syr. ziel. str. 326. Variat: a) *glabrata*, *foliis glabratis*; b) *pubescens*, *foliis pubescentibus vel sericeo-villosis*. *A. montana* Willd. en. h. ber. II. p. 170, *A. alpina* β . *hybrida* L. sp. 179.

Łodyga z początku leżąca, później podnosząca się, w wierzchołku rozgałęziona; liście dolne długo-ogonkowe, nerkowate, 7—9łatowe, o łatach prawie półkolistych, $\frac{1}{3}$ długości blaszki liściowej zajmujących, wszędzie po brzegach piłkowanych, łodygowe zaś bezogonkowe; kwiaty w baldaszkogronach wiechowato ułożone, drobne, żółtawo-zielone tak jak i w następ. gat. Wys. 4—12". Pospolicie w dwóch znachodzi się odmianach: a) *glabrata*, o liściach prawie nagich, żywo-zielonych, i b) *pubescens*, o liściach omszonych albo jedwabisto-włosistych, żółtawo-zielonych. Po łąkach, lasach, polanach lub halach, wszędzie w obydwóch swych odmianach bardzo pospolity, szczególnież też na polanach i halach tak na Bieskidach jako i w Tatrach. Czerwiec—Sierpień. 7

362. *A. arvensis* Scop. Carn. I. p. 115, *P. polny* albo *Skrytek*. *Foliis palmato-trifidis, laciniis antice inciso tri-quinquedentatis*. Fl. Crac. n. 309, Waga Pol. n. 174, Heuff. Ban. n. 586, Koch Ger. p. 257, Schldl. ic. VI. h. 4, Lm. et DC. Fran. n. 3727, Engl. bot. t. 1011, Ledb. Ross. II. p. 30, DC. prodr. II. p. 590, *A. Aphares* Leers Herborn. p. 54, Bess. Gal. n. 180, Jundz. Litw. p. 64, Host Austr. I. p. 220, M. B. Cauc. I. p. 115, *Aphanes arvensis* L. sp. 179, Wahlb. Carp. n. 150, Fl. Dan. t. 973.

Łodyga leżąca albo z ukosa powstawająca, nitkowata; liście dłoniasto-3dzielne, od dołu klinowate, jedwabisto-kosmate, o łatach z przodu wcinanych, 3—5zębnych; kwiaty drobne w kupkach kątowych, najczęściej 1pręcikowe. Wys. 2—4". Po polach lub miej-

scach piaszczystych, koło Sromowców i Kiezmarku. Czerwiec—Wrzesień. ☉

127. *Sanguisorba* L. gen. 146. Krwiściąg (VI, 1. L.).

Korony nie ma; kielich ubarwiony, w kraju 4dzielny, 2—3przyskwiatkami zielonemi otoczony; pręcików 4; słupek 1, o znamieniu pędzelkowatém, wraz z pręcikami na obrączce gardziel kielicha zamykającej osadzony.

363. *S. officinalis* L. sp. 169, K. pospolity. *Foliis imparipinnatis, foliolis cordato-oblongis, spicis ovato-oblongis brunneis*. Fl. Crac. n. 310, Wahlenb. Carp. n. 147, Bess. Gal. n. 175, Ej. Vollh. p. 7, Waga Pol. n. 172, Herb. Buc. p. 426, Baumg. Trans. n. 188, Schult. Oestr. n. 663, Koch Ger. p. 257, Schldl. ic. V. h. 12. Lm. et DC. Fran. n. 3721, Engl. bot. t. 1312, Svensk bot. t. 305, Fl. Dan. t. 97, Ledb. Ross. II. p. 27, Turcz. Baic. Dah. n. 431, M. B. Cauc. I. p. 111, DC. prodr. II. p. 593, Syr. ziel. str. 81.

Łodyga kątowata, w górze gałęzista; liście nieparzysto-pierzaste, o listkach sercowato-podługnych, ząbkowanych; kwiaty w główki jajowo-podługne zebrane, główki zaś te długo-szypułkowe i ciemno-czerwono-brunatne. Wys. 2—5'. Po łąkach wilgotnych, wszędzie pospolity aż do stóp Tatrzańskich. Czerwiec—Sierpień. 4

128. *Poterium* L. gen. 1069. Żyleniec (XXI, 5. L.).

Kwiaty oddzielnopłciowe albo mieszanopłciowe, gęsto w główki jajowate poskupiane; korony brakuje; kielich rurkowaty, w kraju 4wrębny, rozwarty, a przy nasadzie 2—3łuseczkowatą okrywają opatrzone; pręcików 20—30; słupków 2—3, o szyjkach nitkowatych, a znamionach pędzelkowatych; owoców 2—3, orzeszkowatych, okwiatem trwałym, stwardniałym okrytych.

364. *P. Sanguisorba* L. sp. 1411, Ż. zwyczajny. *Foliis imparipinnatis, foliolis ovato-rotundatis vel oblongis, spicis globosis, floribus terminalibus femineis inferioribus masculis, calycibus fructiferis osseo-induratis quadrangularibus, angulis obtusis*. Fl. Crac. n. 311, Wahlenb. Carp. n. 991, Bess. Gal. n. 1160, Ej. Vollh. p. 37, Herb. Buc. p. 426, Baumg. Trans. n. 1045, Schult. Oestr. n. 1790, Koch Ger. p. 258, Schldl. ic. V. h. 4, Lm. et DC. Fran. n. 3718, Engl. bot. t. 860, Fl. Dan. t. 1939, Ledb. Ross. II. p. 26, M. B. Cauc. II. p. 401, DC. prodr. II. p. 594. Variat: *foliis subtus glaucis*. *P. glaucescens* Rechb. Ger. n. 3939.

Łodyga podnosząca się albo prosto wzniesiona, kątowata, naga albo omszona; liście nieparzysto-pierzaste, o listkach jajowato-okrągławych albo podługnych, grubo-ząbkowanych; kwiaty w główki

kuliste poskupiane, główki zaś te z początku zielone, a potem czerwone, długo-szypułkowe, od góry żeńskie, od dołu męskie a w środku często obupłciowe kwiaty składają; pręciki z okwiatu znacznie wystające; kielich trwałe, przy dojrzewaniu owoców kostniejący, 4kątny, o kątach krawędzi tępych. Wys. 1—1½'. Odmiana z listkami pod spodem modrawo-zielonemi niekiedy się znachodzi. Po suchych wzgórzach lub miejscach kamienistych wapiennych, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie, wszędzie się trafia, aż do górnej granicy buków. Czerwiec, Lipiec. 4

XXVIII. Rodzina. POMACEAE Lindl. *Jabłkowate*. (XII, 2. L.).

Krzewy albo drzewa o liściach pojedynczych, rzadziej pierzastych, przylistkami opatrzonych; kwiaty obupłciowe; kielich dzwinkowaty, w kraju 5zębny albo 5wrębny, w przedkwitnieniu dachówkowato ułożony, przy dojrzewaniu mięsiściejący, a kraj jego usychający; korona 5płatkowa, opadająca; pręcików 20, z płatkami na krążku rurkę kielicha wyścielającym osadzonych, w przedkwitnieniu ku środkowi wwiniętych; zawiązek 2—5komorowy, komory 2-wielozalążkowe; zalążki prosto wzniesione; szyjek tyle co komór w zawiązku; owoc mięsisty, o nasionach bezbielmowych, a zarodku prostym, wzniesionym.

129. *Crataegus* L. gen. 622. Głóg.

Kielich dzbanuszkowaty, z krajem 5wrębnym, trwałym, odwiniętym, później owoc wieńczącym; korona 5płatkowa, o płatkach zaokrąglonych; słupek o 1—5 szyjkach, a zawiązku 2—5komorowym; owoc jabłczak nieco chrząstkowaty, 1—5 pesteczkowy, pesteczki zaś 2-albo przez zronienie 1nasionowe.

365. *C. Oxyacantha* L. sp. 683, G. pospolity. *Foliis obovatis 3—5lobis incisis serratisque basi cuneatis subtus pallidioribus ramulis pedunculisque glabris, stylis 1—3, drupis ovatis 1—3pyrenis*. Fl. Crac. n. 312, Wahlenb. Carp. n. 476, Waga Pol. n. 537, Heuff. Ban. n. 589, Jacq. Austr. t. 292. f. 2, Koch Ger. p. 258, Schldl. ic. I. h. 1, Fl. Dan. t. 634, Ledb. Ross. II. p. 88, M. B. Cauc. 1. p. 385, Willd. sp. II. p. 1005. *C. spinosa* Gilib. Lith. V. p. 231. *Mespilus Oxyacantha* Gärtn. fr. II. p. 43, Bess. Gal. n. 581, *M. oxyacanthoides* Lm. et DC. Fran. n. 3687.

Gałązki często cierniami pokryte i kończące się; liście wiązkowe, przewrotnie-jajowate, 3—5łatowe, wcinane i piłkowane, od dołu klinowate, pod spodem bledsze, skórkowate, wraz z gałązkami i szypułkami nagie; kwiaty w baldaszkogrony ułożone; szyjek od słupka 1—3; owoce jajowate, 1—3 pesteczkowe. Kwiaty białe tak jak i w następ.

395. *M. germanica* Desv. l. c., T. pospolarity. *Fruticosa, foliis lineari-lanceolatis sessilibus, spicis terminalibus, bracteis pedicello longioribus, capsulis erecto-patulis*. Fl. Crac. n. 342, Herb. Buc. p. 398, Koch Ger. p. 275, Schldl. ic. V. h. 5, Ledeb. Ross. II. p. 131, DC. prodr. III. p. 97. *Tamarix germanica* L. sp. 367, Wahlb. Carp. n. 297, Bess. Gal. n. 513, Ej. Volh. p. 46, Baumg. Trans. n. 563, Host Austr. I. p. 404, Schkr. t. 85, Fl. Dan. t. 234, Svensk bot. t. 670, M. B. Cauc. I. p. 247.

Krzew mocno gałęzisty, o gałązkach obłych, prosto do góry wzniesionych, prętowatych; liście drobne, równoważko-lancetowate, bezogonkowe, na sobie ułożone, seledynowe; kwiaty w kłosy długie na wierzchołku gałązek ułożone; przykwiatki od szypulek dłuższe; torebki wzniesiono-odstające. Kwiaty blado-czerwone. Wys. 3—6'. Po zwirowatych pobrzeżach rzek i potoków lub po kamieńcach nadbrzeżnych, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie, wszędzie bardzo pospolicie, aż do samych ścian Tatrzańskich. Lipiec, Sierpień. †

XXXVI. Rodzina. CUCURBITACEAE Juss. *Dyniowate*.

Zioła o łodygach pnących się, wężami śrubowato zwiniętymi opatrzonych; kwiaty oddzielno-rzadziej rozdzieleno-płciowe; kielich nadkwiatowy, 5zębny; korona 5szczepna albo 5dzielna, podstawą z kielichem od wewnątrz zrosła i z tymże odpadająca; pręciki do podstawy korony przyczepione, w liczbie 5, wolne albo 1 lub 3wiązkowe; słupek 1, o 3—5znamionach grubych, łatowatych, a zawiązku 3—5komorowym; owoc mięsisty, jagodowaty, przez rozcieknięcie się przegród 1komorowy, wielonasionowy albo bardzo licznonasionowy; nasiona bezbielmowe, o zarodku prostym.

144. *Bryonia* L. gen. 1093. Przestęp (XXI, 9. L.).

Kielich 5zębny; korona 5dzielna; kwiaty męskie 5pręcikowe; pręciki po 2 ze sobą zrosłe a piąty wolny; kwiaty żeńskie 1słupkowe, 3znamieniowe; owoc jagodowaty, kulisty, 3—6nasionowy, w wierzchołku szczątkami kielicha niewieńczony; nasiona rąbkami nieobwiedzione.

396. *B. alba* L. sp. 1438, P. czarno-jagodny. *Foliis cordatis 5lobis dentatis calloso-asperis, floribus monoicis, calycibus jeminis corollam aequantibus, stigmatibus glabris*. Fl. Crac. n. 343, Wahlb. Carp. n. 1002, Bess. Gal. n. 1177, Ej. Volh. p. 37, Waga Pol. n. 1029, Herb. Buc. p. 311, Baumg. Trans. n. 1480, Neilr. NOestr. p. 776, Koch Ger. p. 277, Schldl. ic. I. h. 1, Sturm h. 80, Duby Gall. p. 186, Svensk. bot. t. 105, Fl. Dan. t. 813, Ledeb. Ross.

II. p. 140, M. B. Cauc. II. p. 410, DC. prodr. III. p. 307, Syr. ziel. str. 1519. *B. nigra* Gilib. Lith. I. p. 60.

Korzeń gruby, mięsisty; łodyga spinająca się, wąsami pojedynczemi opatrzona; liście sercowate, 5łatowe, ząbkowane, brodawkowato-szorstkie; kwiaty oddzielno-płciowe, w grona z kątów liści wyrastające ułożone; *kielich w kwiatach żeńskich koronie równy; znamiona nagie*. Kwiaty zielonawo-żółte; jagody czarne. Dług. łodyg. 8—10'. Koło płotów we wsiach, na Bieskidach lub na Spiżu tu i owdzie się trafia. Czerwiec, Lipiec. 7. Dawniej lek. radix Bryoniae.

397. *B. dioica* Jacq. Austr. II. p. 39. t. 199, P. czerwono-jagodny. *Foliis cordatis 5lobis dentatis callosio-asperis, floribus dioicis, calycibus femineis corolla dimidio brevioribus, stigmatibus hirsutis*. Fl. Crac. n. 344, Neilr. NOestr. p. 776, Koch Ger. p. 277, Schldl. ic. X. h. 3—4, Sturm. h. 80, Duby Gall. p. 186, Engl. bot. t. 439, Fl. Dan. t. 1830, Ledb. Ross. II. p. 140, DC. prodr. III. p. 307.

Kwiaty rozdzielнопłciowe; *kielich w kwiatach żeńskich o połowę od korony krótszy; znamiona szorstko-włosiste*; jagody czerwone; a zresztą jak w pop. gatunku. Po krzakach lub koło płotów we wsiach, na Spiżu, Liptowie i Orawie. Czerwiec, Lipiec. 7.

XXXVII. Rodzina. PORTULACEAE Juss. *Portulakowate*.

Zioła mięsiste, o liściach naprzemianległych rzadziej naprzeciwległych, całkowitych, bez przylistków albo przylistkami suchawemi opatrzonych; kwiaty obupłciowe; kielich 2—5szczepny, niekiedy podstawą do zawiązka przyrosły; korona 3—6płatkowa, o płatkach wolnych albo w rurkę krótką zrosłych; pręciki niesymetryczne, w liczbie płatkom równéj lub mniejszój i tymże naprzeciwległe, albo liczne i do podstawy kielicha przyczepione; zawiązek o szyjce pojedynczej albo zadnéj, znamionach zaś licznych; torebka 1komorowa, 3-wielonasionowa, o nasionach na łożysku środkowém ułożonych; zarodek koło bielma zgięty.

145. *Portulaca* L. gen. 603. Portulaka albo Tłuścieniec (XI, 1. L.).

Kielich 2szczepny, ostatecznie od swój podstawy kolisty się oddzielający i odpadający; płatków 4—5; pręcików 8—15; zawiązek o szyjce 3—6dzielnój; torebka okręgowo pękająca.

398. *P. oleracea* L. sp. 638, P. pospolita. *Caule ramisque prostratis, foliis oblongo-cuneatis carnosis, floribus alaribus solitariis geminis ternisve sessilibus, laciniis calycis obtuse carinatis*. Fl. Crac. n. 345, Bess. Gal. n. 555, Ej. Volh. p. 17, Neilr. NOestr.

p. 777, Koch Ger. p. 278, Lm. et DC. Fran. n. 3637, Ledb. Ross. II. p. 145, M. B. Cauc. I. p. 365, DC. prodr. III. p. 353.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga gałęzista, obła, soczysta i naga tak jak i cała roślina, na ziemi kolisto ścieląca się; liście podługno-klinowate, tępe, mięsiste; kwiaty bezszypułkowe, w kątach rozgałęzień łodygi po 1—3 osadzone; łatki kielichowe tępe, po przekwitnieniu od torebki dłuższe i stulone, a wraz z pokrywką tejeż odpadające. Kwiaty żółte, tylko na słońcu otwierające się. Łodyga 3—6'' długa. Po polach warzywem obsadzonych lub po ogrodach jako chwast. Czerwiec—Jesień. ☉

XXXVIII. Rodzina. PARONYCHIEAE St. Hil. *Zapartnicowate.*

Zioła albo podkrzewy bardzo gałęziste, o liściach częściej naprzeciw- rzadziej naprzemianległych, całkowitych, drobnych, przylistkami suchawemi opatrzonych; kielich 5- rzadziej 3—4dzielny; płatki drobne, do prątniczek podobne, w liczbie działkom kielicha równé i na tymże osadzone; pręcików tyle co działek kielicha albo mniej, i często na krążku niewyraźnym, podkwiatowym osadzone, a z płatkami naprzemianległe; zawiązek wolny, 1komorowy, o licznych zalążkach, na łożysku środkowém wolno osadzonych, albo też tylko 1zalążek, do dna komory, za pośrednictwem dość wyraźnego sznureczka przyczepiony; szyjek 2—3wolnych albo od dołu z sobą zrosłych; owoc suchy, 3łuszczynekowy albo niepekający; nasiona o zarodku na brzegu bielma umieszczonym.

146. *Herniaria* Tourn. inst. t. 288. Połonicznik (V, 1. L.).

Kielich 5dzielny, o działkach płaskich lub cokolwiek sklepi- stych, wewnątrz nieco ubarwionych; płatki korony bardzo drobne albo ich całkiem brakuje; pręcików 10, z których tylko 5 pylnikami opatrzone; zawiązek kulisty, o bardzo krótkiej szyjce albo żadnej, a 2znamionach tępych; torebka kielichem trwałym otulona, niepekająca, 1nasionowa.

399. *H. glabra* L. sp. 317, P. gładki. *Caulibus prostratis, foliis ellipticis oblongisve basin versus attenuatis glabris, glomerulis axillaribus, calyce glabro.* Fl. Crac. n. 347, Wahlenb. Carp. n. 231, Bess. Gal. n. 302, Ej. Volh. p. 11, Waga Pol. n. 291, Herb. Buc. p. 374, Baumg. Trans. n. 420, Neilr. NOestr. p. 779, Koch Ger. p. 280, Schldl. ic. VII. h. 11—12, Sturm h. 94, n. 4, Lm. et DC. Fran. n. 2292, Engl. bot. t. 206, Fl. Dan. t. 529, Ledb. Ross. II. p. 159, Ej. Alt. I. p. 418, M. B. Cauc. I. p. 178, DC. prodr. III. p. 367, Syr. ziel. str. 325.

Łodyżka mocno gałęzista, na ziemi rozesłana, tak jak i liście naga albo cokolwiek omszona; liście naprzeciwległe, drobne, eliptyczne albo podługne, przy nasadzie zwężone i przylistkami opatrzone; kwiatki drobnutki, w kupkach po 8—10 w kątach liści umieszczone; kielichy nagie, albo tylko przy nasadzie cokolwiek omszone, od owocu dojrzałego krótsze. Kwiatki żółto-zielone. Łodyga 2—6'' długa. Po polach lub miejscach piaszczystych, na Bieskidach po równinach pospolity. Lipiec—Październik. 4

XXXIX. Rodzina. SCLERANTHEAE Link. Czerwcowate.

Zioła o liściach naprzeciwległych, sztyłkowatych, w nasadzie z sobą zrosłych i niekiedy pochwiastych, bez przylistków; kwiaty obupłciowe; kielich trwałe, dzwonkowate, w kraju 4—5 razy wcięte, w gardzieli obrączką zwężony; korony brakuje; pręcików 2 razy tyle co zębów kielicha, powyżej obrączki osadzonych; zawiązek wolny, 1komorowy, 2załączkowy, o załączkach na sznureczku z podstawy zawiązka wyrastającym osadzonych, często zaś przez zronienie 1załączkowy; szyjek 2, o znamionach główkowatych albo 1, o znamieniu wykrojoném; owoc kielichem otulony, niepekający; zarodek w nasieniu łukowato zgięty, koło bielma umieszczony.

147. *Scleranthus* L. gen. 562. Czerwiec (X, 2. L.).

Kielich 5ząbkowy, trwałe; korony brakuje; pręcików 10, rzadziej 5 albo 2; owoc 1nasionowy, stwardłym kielichem otoczony.

400. *S. annuus* L. sp. 580, C. roczny. *Folius anguste linearibus, laciniis calycis ovatis acutiusculis viridibus angustissime albedo-marginatis, fructiferis patulis*. Fl. Crac. n. 350, Wahlb. Carp. n. 404, Bess. Gal. n. 496, Ej. Vöhl. p. 16, Waga Pol. n. 467, Herb. Buc. p. 375, Baumg. Trans. n. 801, Neilr. NOestr. p. 783, Koch Ger. p. 281, Schldl. ic. VIII. h. 7, Sturm h. 95, Lm. et DC. Fran. n. 3640, Engl. bot. t. 351, Fl. Dan. t. 504, Ledb. Ross. II. p. 156, M. B. Cauc. I. p. 318, DC. prodr. III. p. 378.

Korzeń wrzecionowaty, roczny, 1-wielolodyżkowy; łodyżki leżące albo wzniesione, gałęziste, z jednej strony nagie, z drugiej włosiste; liście równowąziutkie, nagie, w kątach z kądem wyrastają rzadko jeszcze wiąteczką listków opatrzone; kwiaty w rzadkie albo skupione podbaldaszkii ułożone; ząbki kielicha jajowate, dosyć kończyście, zielone, o brzeżkach białawych, bardzo wąskich, w czasie dojrzewania owoców najczęściej nieco rozwarte. Kwiaty zielonawe. Wys. 3—8'' tak jak i w następ. gatunku. Po polach, aż do samych stóp Tatrzańskich wszędzie bardzo pospolity. Czerwiec—Październik. ☉

401. *S. perennis* L. sp. 580, C. trwały. *Foliis linearis-subulatis, laciniis calycis linearis-oblongis rotundato-obtusis viridibus margine lato albo-marginatis, fructiferis fere clausis.* Fl. Crac. n. 351, Bess. Gal. n. 497, Ej. Volh. p. 16, Waga Pol. n. 468, Herb. Buc. p. 375, Baumg. Trans. n. 802, Neilr. NOestr. p. 783, Koch Ger. p. 281, Schldl. ic. VIII. h. 7, Sturm h. 95, Lm. et DC. Fran. n. 3639, Engl. bot. t. 352, Fl. Dan. t. 563, Ledb. Ross. II. p. 157, DC. prodr. III. p. 378.

Korzeń wrzecionowaty trwały; łodyżki często dopiero przy wierzchołku gałęziące się, wzniesione; liście równowązko-szydłowate; ząbki kielicha równowązko-podługne, zaokrąglono-tępe, zielone, o brzeżkach szerokich białych, w czasie dojrzewania owoców prawie stulone; a zresztą jak w pop. gat. Po wzgórzach, skałach i miejscach suchych, na Bieskidach pospolity. Maj—Październik. 4

XL. Rodzina. CRASSULACEAE DC. Grubiowate.

Zioła mięsisto-soczyste, o liściach najczęściej naprzemianległych, pojedynczych, bez przylistków; kwiaty obupłciowe, rzadko rozdzielнопłciowe; kielich trwały, 3—20dzielny, o działkach od dołu mniej lub więcej z sobą zrosłych; korona 3—20płatkowa, wraz z pręcikami na nasadzie kielicha osadzona; o płatkach wolnych albo w podstawie zrosłych; pręcików tyle co płatków albo 2razy więcej; słupki zaś zawsze w liczbie płatków równą, wolne, rzadziej mniej lub więcej z sobą zrosłe; owoc z 3—20 mieszków 1komorowych od wewnątrz szwem podługnym pękających złożony, albo torebkę 4—5komorową od zewnątrz pękającą przedstawiający; nasiona o zarodku prostym, w środku bielma umieszczonym.

148. *Rhodiola* L. gen. 1124. Różeniec (XXII, 7. L.).

Kwiaty rozdzielнопłciowe; męskie o kielichu 4dzielnym, koronie 4płatkowej, 8 pręcikach i 4 łusieczkach w podstawie zaczątku słupka umieszczonych; żeńskie o kielichu 4dzielnym, koronie żadnej albo 4płatkowej, ale płatkach znacznie mniejszych jak w kwiatach męskich, i 4 łusieczkach przy podstawie słupków umieszczonych; owoc z 4ch owoców torebkowatych a liczonasionowych złożony.

402. *R. rosea* L. sp. 1465, R. różowonny. *Foliis oblongo-cuneatis apice serratis.* Wahlb. Carp. n. 1028, Ej. Lapp. n. 493, Bess. Gal. n. 1204, Heuff. Ban. n. 653, Koch Ger. p. 282, Engl. bot. t. 508, Fl. Dan. t. 183. *Rhodia radix* Syr. ziel. str. 1337. *Sedum Rhodiola* DC. grass. t. 113, Ej. prodr. III. p. 401, Wimm. Schl. p. 464, Duby Gall. p. 201, Svensk bot. t. 466, Ledb. Ross. II. p. 179. *S. roseum* Scop. Carn. I. p. 326, Neilr. NOestr. p. 651.

Korzeń gruby, mięsisty, obły, węzłowaty, wielogłowy, różami pachnący; łodygi pojedyncze, gęsto ulistnione, wzniesione albo podnoszące się; liście siedzące, podłużno-klinowate, grubawe, mięsiste płaskie, w wierzchołku piłkowane, kończyste; kwiaty w podbaldaszek skupiony na wierzchołku łodygi ułożone, żółtawe, niekiedy purpurowo nabiegnięte. Wys. 6—15". Po skałach, między kamieniami lub po usypach i rumowiskach drobnych, od krainy kosodrzewu aż na hale w całych Tatrach i na Babięż Górze wszędzie dosyć pospolicie się trafia. Czerwiec, Lipiec. 4

149. *Sedum* L. gen. 579. Rozchodnik (X, 5. L.).

Rośliny mięsiste, o takimże kielichu 5dzielnym i koronie 5płatkowej; 10pręcików, z których 5 gruczołami łuskowatymi opatrzone; słupków 5, od dołu z sobą zrosłych; owoc z 5 torebek złożony.

a. Korzeń gruby, wielogłowy; liście płaskie, szerokie.

403. *S. maximum* Sut. Helv. I. p. 270, R. wielki albo Wronie masło. *Foliis oblongis ovatisve obtusis inaequaliter serratis oppositis ternisve, inferioribus lata basi sessilibus, superioribus basi breviter cordatis, staminibus interioribus imae basi corollae insertis.* Herb. Buc. p. 312, Heuff. Ban. n. 655, Koch Ger. p. 283, Schldl. ic. XIII. h. 5—6, Rehb. ic. crit. VIII. f. 969, Sturm h. 83 n. 7. *S. Telephium* L. Suec. p. 152, Ej. sp. 616 ♂ et ♀, Fl. Crac. n. 352, Wahlenb. Carp. n. 434, Bess. Gal. n. 534, Waga Pol. n. 514, Dietr. Boruss. t. 144, Sturm h. 6, Duby Gal. p. 201, Svk. bot. t. 447, Fl. Dan. t. 2174, DC. prodr. III. p. 402. *S. Telephium maximum* Bess. Volh. p. 17. *S. Telephium* β. *ochroleucum* Neilr. NOestr. p. 652. *S. vulgare* Ledeb. Ross. II. p. 180. *S. latifolium* Bertol. Ital. p. 366, Sturm h. 83. *S. complanatum* Gilib. Lith. n. 274. *Telephium* Syr. ziel. str. 905.

Korzeń wielogłowy, krótki, z bulwek podłużnych, w długie włókna wybiegających złożony; łodyga pojedyncza, prosto wzniesiona albo pogięta i pokładająca się; liście naprzeciwległe, albo po 3 okręgowo ułożone, podłużne albo jajowate, tępe, mięsiste, nierówno piłkowane albo niekiedy całobrzegie, dolne w nasadzie szerokie i siedzące, górne zaś w nasadzie krótko-sercowate i łodygę obejmujące; kwiaty w baldaszkogrony gęsto ułożone, bez przykwiatków; pręciki wewnętrzne do nasady płatków przyczepione. Kwiaty zielonawo-żółte. Wys. $\frac{3}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po skałach, starych murach lub w suchych lasach, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolity. Sierpień, Wrzesień. 4

404. *S. Fabaria* Koch Ger. ed. 1. p. 258, R. górski purpurowy. *Foliis oblongo-lanceolatis dentato-serratis basi integerrima*

cuneata in petiolum brevem attenuatis alternis sparsisve, staminibus interioribus triente supra petalorum basin insertis. Koch Ger. ed. 2. p. 284, Sturm h. 83. *S. purpureum* Tausch bot. ztg. II. n. 17. p. 515, Wimm. Schl. p. 465. *S. Telephium* Rehb. Ger. n. 3557. *S. Telephium* β . *purpureum* Wahlb. Carp. n. 134. *Telephium purpureum majus* C. Bauhin. Pinax p. 287. *Telephium* V. icon. Clus. hist. II. p. 67.

Korzeń wielogłowy, gruby, mięsisty; łodyga pojedyncza, prosto wzniesiona; liście podługnie-lancetowate, ząbkowano-piłkowane, mięsiste, ku nasadzie całobrzegie, klinowate i w krótki ogonek zwężone, naprzemianległe albo rozrzucone; kwiaty gęsto w podbaldaszek na wierzchołku łodygi skupione; płatki odstające, nieco rynienkowate, w wierzchołku płaskie i niezbyt wyraźnie rożkowate; przęciki wewnętrzne $\frac{1}{3}$ części swęj długości powyżej podstawy płatków przyczępione. Kwiaty purpurowe. Wys. 1—1 $\frac{1}{2}$ '. Po skałach i usypach, w Tatrach dosyć pospolity, np. w dolinach: Chochołowskiej, Kościeliskiej, pod Giewontem (bardzo obficie), w dolinie Rostoki, pod Muraniem, Hawranem, wzdłuż Koperszadów przednich i tylnych aż poza Tokarnią i t. d., znów aż ku Krywaniowi; na Bieskidach zaś na Babięj Górze lub na Jaworzynie ponad Krynica. Czerwiec, Lipiec. 7

b. Korzeń cienki, łodyżki płożące się; liście obłe.

405. *S. atratum* L. sp. 1674, R. czarniawy. *Caudiculis repentibus nullis, caulibus dense foliatis erectis, foliis tereti-clavatis basi aequali sessilibus supra planiusculis, cymis terminalibus densis.* Wahlb. Carp. n. 439, Ej. Helv. n. 487, Herb. add. Gal. p. 33, Heuff. Ban. n. 659, Jacq. Austr. t. 8, Neilr. NOestr. p. 654, Koch Ger. p. 286, All. Ped. II. p. 122. t. 63. f. 3, Duby Gall. p. 203, DC. prodr. III. p. 405. *S. rubens* Sturm h. 22.

Korzeń wrzecionowato-włóknisty; łodyżki prosto wzniesione albo podnoszące się, nagie tak jak i cała roślina, płożących się brakuje; liście obło-klinowate, mięsiste, tępe, z wierzchu nieco spłaszczone, całą nasadą siedzące; kwiataki w gęsty podbaldaszek, często jednostronny na wierzchołku łodyżki skupione; płatki jajowato-lancetowate, dosyć tępe, a krótkim koniuszkiem opatrzone i dwa razy od kielicha dłuższe, białe albo zielonawo-żółtawe, później czerniejące. Wys. 1—2'. Po skałach wapiennych lub między kamieniami, w Tatrach od górnej granicy kosodrzewu aż do 6000' n. m. np. w dolinie Kościeliskiej pod Uplazem, pod Czerwonym Wierchem koło Ratusza, pod Giewontem w końcu doliny Strążyska zwanęj (obficie), na Zawracie, powyżej tylnych Koperszad i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. ☉

406. *S. album* L. sp. 619, R. biały. *Caudiculis repentibus, caulibus sparsim et patenter foliatis, foliis cylindricis obtusis pa-*

tentibus basi aequali sessilibus, cymis terminalibus corymbosis. Wahlenb. Carp. n. 435, Zawadz. Gal. n. 673, Wimm. Schl. p. 466, Neilr. NOestr. p. 652, Koch Ger. p. 286, Schldl. ic. III. h. 3, All. Ped. t. 65. f. 2, Duby Gall. p. 202, Engl. bot. t. 1578, Svensk bot. t. 430, Fl. Dan. t. 66, Ledb. Ross. II. p. 187, M. B. Cauc. I. p. 353, DC. prodr. III. p. 406.

Korzeń włóknisty, łodyżki płonne, gałęziste a płożące się wydaję; łodyga kwiatonośna prosto wzniesiona albo podnosząca się, pojedyncza, naga tak jak i cała roślina; *liście oble*, mięsiste, *tepe*, *całą nasadą siedzące*, tak na łodyżkach płonnych jako i kwitnących rozrzucone i odstające; kwiaty w podbaldaszek baldaszkogronowy na wierzchołku łodygi ułożone; płatki lancetowate, tępawe, 3razy od kielicha dłuższe, białe albo różowawe. Wys. od 3—6''. Po skałach i starych murach, tylko na Orawie i Liptowie się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

407. *S. acre* L. sp. 619, R. pospolity. *Caudiculis repentibus, caulibus dense foliatis, foliis breviter ovatis acutiusculis dorso gibbis basi obtusa sessilibus erectiusculis, cymis terminalibus paucifloris.* Fl. Crac. n. 353, Wahlenb. Carp. n. 436, Ej. Lapp. n. 239, Bess. Gal. n. 535, Ej. Volh. p. 17, Gilib. Lith. V. p. 183, Waga Pol. n. 515, Herb. Buc. p. 313, Baumg. Trans. n. 858, Neilr. NOestr. p. 652, Koch Ger. p. 287, Schldl. ic. II. h. 10, Duby Gall. p. 203, Engl. bot. t. 839, Svk. bot. t. 149, Fl. Dan. t. 1457, Ledb. Ross. II. p. 187, M. B. Cauc. I. p. 352, DC. prodr. III. p. 407, Syr. ziel. str. 1404.

Korzeń włóknisty, łodyżki płonne, gałęziste a płożące się wydaję; łodyżki kwiatonośne wzniesione albo podnoszące się, pojedyncze, nagie tak jak i cała roślina; *liście krótko-jajowate* albo tępo-3kątne, mięsiste, *tępą nasadą siedzące*, na grzbiecie często garbate, na łodyżkach kwitnących rozrzucone, na płonnych zaś mniej lub więcej dachówkowato ułożone; kwiaty w podbaldaszkę na wierzchołku łodyżek ułożone, podbaldaszkę niewielokwiatowe, a często nawet i jednostronne; działki kielicha do liści podobne, od płatków żółtych o połowę krótsze. Wys. 2—6''. Cała roślina smaku ostrego. Po polach, ugorach, starych murach lub suchych wzgórzach, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolity. Czerwiec, Lipiec. 4

408. *S. sexangulare* L. sp. 620, R. sześciorzędowy. *Caudiculis repentibus, caulibus ense foliatis, foliis cylindricis obtusis basi deorsum apiculata sessilibus, cymis terminalibus paucifloris multifloribusque.* Fl. Crac. n. 354, Wahlenb. Carp. n. 437, Bess. Gal. n. 536, Ej. Volh. p. 46, Waga Pol. n. 516, Heuff. Ban. n. 663, Neilr. NOestr. p. 653, Koch Ger. p. 287, Schldl. ic. XI. h. 11—12, Duby Gall. p. 203, Engl. bot. t. 1946, Fl. Dan. t. 1644, Ledb. Ross. II. p. 188, DC. prodr. III. p. 407. S. mite Gilib. Lith. V. p. 192.

(*S. boloniense* Lois. not. p. 71, Koch Ger. p. 1024. est forma elatior).

Liście oble, tępe, skośnie ścięzoną nasadą siedzące i najczęściej dachówkowato ułożone; podbaldaszkiskapo- albo licznokwiatowe; a zresztą jak w pop. gat. Całe ziele prawie bez smaku. Po skałach i suchych wzgórzach, na Bieskidach, Pieninach, Podhalu, Liptowie i Orawie często się trafia. Lipiec. 7

409. *S. repens* Schleich. in DC. supp. Fran. p. 525, R. płozący się. *Caudiculis repentibus, caulibus sparsim et dense foliatis, foliis cylindricis obtusis utrinque planiusculis basi angustata sessilibus, cymis 2—5floris.* Koch Ger. p. 287, Schldl. ic. XVI. h. 5—6, Rehb. ic. crit. IX. f. 1134, Heuff. Ban. n. 664, Duby Gall. p. 203, DC. prodr. III. p. 409. *S. rubens* Haenk. it. Sud. p. 114, Wimm. Schl. p. 466. *S. saxatile* All. Ped. II. p. 121. t. 63. f. 6, Herb. sel. pl. Gal. p. 13. n. 27. *S. annuum* β . *saxatile* Wahlb. Carp. n. 438. *S. reflexum* Zawadz. Gal. n. 672?

Korzeń włókniasty, łodyżki płonne, gałęziste a płozące się wydajają; łodyżki kwiatonośne leżące i korzonki puszczające, kwitnące w wierzchołku podnoszące się, nagie tak jak i cała roślina; *liście oble, tępe, z obu stron cokolwiek spłaszczone, mięsiste, przy podstawie zwężone i całą nasadą siedzące, na łodyżkach płonnych gęsto ułożone, na kwitnących zaś rozrzucone i od siebie oddalone; kwiaty w liczbie 2—5, w jednostronne podbaldaszkisk ułożone; płatki jajowato-podługne, tępe, półtora raza od kielicha dłuższe, żółte. Wys. 1—3". Po skałach i kamieniach granitowych lub piaskowcowych, w Tatrach powyżej górnej granicy lasów aż na hale, tu i owdzie ale dosyć pospolicie się trafia, jak np. na Rogaczach, Krywaniu, koło Gąsienicowych Stawów, na Kościelcu, Świnicy, koło 5 Stawów, Morskiego Oka, pod Hrubym Wierchem, koło Czarnego Stawu pod Lodowemi Dolinami, koło Gerlachowskiego Szczytu i w bardzo w. i. m., na Bieskidach zaś na Babięż Górze. Czerwiec, Lipiec. 7*

150. *Sempervivum* L. gen. 612. Rojnik (XI 5. L.).

Rośliny mięsiste, o kielichu 6—12dzielnym i takiejże koronie, tojest: 6—12 płatków z nasadą 12 pręcików w koronę zrosło-płatkową połączonych; torebek 6 albo 12, wielonasionowych.

410. *S. montanum* L. sp. 665, R. alpejski. *Foliis rosularum oblongo-cuneatis breviter acuminatis utrinque glanduloso-pubescentibus margine ciliatis, caulibus oblongis antice paulo latioribus, petalis sepalisque stellato expansis calyce subquadruplo longioribus.* Wahlb. Carp. n. 469, Bess. Gal. n. 575, Herb. Buc. p. 313, Baumg. Trans. n. 926, Heuff. Ban. n. 668, Jacq. Austr. app. p. 50. t. 41, Koch Ger. p. 290, Schldl. ic. XVII. h. 11—12, Sturm h. 23 et

67, All. Ped. II. p. 174, Duby Gall. p. 204, Ledb. Ross. II. p. 189, DC. prodr. III. p. 413.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, przypłódki czyli lodyżki gałęziste, płożące się, różyczkami liści zakończone wydający; *liście* dolne w rozetkę czyli różyczkowato ułożone, podłużno-klinowate, krótko-kończyste, *z obu stron gruczołowato-omszone*, po brzegach rzęśowane, lodygowe podłużne, do góry wzniesione, ku wierzchołkowi nieco szersze; lodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się, omszona, tak jak i liście mięsista, na wierzchołku podbaldaszek jednostronny kwiatów dzierżąca; *płatki wraz z kielichem gwiazdkowato roztoczone*, lancetowato-szydłowate, *prawie 4 razy od kielicha dłuższe*, różowe. Wys. 4—6''. Po skałach lub między głazami granitowymi, w krainie kosodrzewu i hal, tu i owdzie ale dosyć pospolicie w Tatrach się trafia, np. na Rogaczach, Szczycie Starorobociańskim, Pysznój, Krywaniu, Łomnicy, Świnicy, koło Stawów Gąsienicowych i 5 Stawów (bardzo obficie), koło Czarnego Stawu powyżej Morskiego Oka, w pobliżu Wodospadu za Szmeksem ku dolinom Kolbachów i t. d. w bardzo w. i. m.; na Bieskidach zaś tylko na Babięj Górze. Lipiec, Sierpień. 7

411. *S. soboliferum* Sims. bot. mag. t. 1457, R. przypłódkowy. *Foliis rosularum oblongo-cuneatis acutis caulinis oblongis supremis ovalis, omnibus calycibusque supra subtusque glabris margine ciliatis, floribus campanulatis, calyce corolla dimidia brevior.* Fl. Crac. n. 355, Wimm. Schl. p. 468, Klnggff. Preuss. n. 325, Dietr. Boruss. t. 342, Ritschl. Posn. p. 82, Koch Ger. p. 290, Schldl. ic. XII. h. 7—8, Neilr. NOestr. p. 655. *S. hirtum* Bess. Gal. n. 574, Wahlb. Carp. n. 471. *S. globiferum* Rehb. Ger. n. 3564 et ic. crit. IX. f. 1131.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, przypłódki czyli lodyżki gałęziste, płożące się, różyczkami liści zakończone wydający; *liście* rozetek czyli różyczek z początku szeroko-jajowate, kończyste, później podłużno-lancetowate, lodygowe z sercowato-jajowatej podstawy długo-kończyste, wzniesione, wszystkie zaś *z obu stron nagie*, tylko po brzegach rzęśowane; lodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się, obła, gęsto-włosista, wraz z liśćmi mięsista; *kielich dzwonkowaty, od korony o połowę krótszy; korona dzwonkowata*, o płatkach w wierzchołku odwiniętych, po brzegach frenzłowato-rzęśowanych, żółtawo-biała. Wys. 3—12''. Po skałach wapiennych, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach i Tatrach aż do górnej granicy lasów wszędzie pospolity. Lipiec, Sierpień. 7

XLI. Rodzina. GROSSULARIEAE DC. Porzeczkwate.

Krzewy bezbronne albo cierniste, o liściach naprzemianległych, pojedynczych, w brzegu wcinanych i łatowatych; kwiaty obu- albo

oddzielnopłciowe; kielich mniej lub więcej z zawiązkiem zrosły, w kraju 4—5wrębny, a kraj ten więdnący ale nieodpadający; korona 4—5płatkowa, o płatkach na brzegu gardzieli kielichowej osadzonych; pręcików 4—5, z płatkami naprzemianległymi; słupki 1, 1komorowy, wielozalążkowy, o zalążkach do 2ch łożysk ściennych, naprzeciwległych przyczepionych; szyjka 2—4dzielną; owoc jagoda soczysta, wielonasionowa, kielichem zwiedłym uwieczona.

151. *Ribes* L. gen. 281. Porzeczka (V, 1. L.).

Kwiaty obu- albo oddzielnopłciowe, o kielichu w kraju 4—5wrębnym a rurce z zawiązkiem zrosłym; korona najczęściej z 5 bezpaznogiowych płatków złożona, od kielicha krótsza i wraz z pręcikami w jego gardzieli osadzona; owoc jagoda soczysta, szczątkami kielicha uwieczona.

a. Agresty. Krzewy koleczyste; szypułki 1—3kwiatowe.

412. *R. Grossularia* L. sp. 291, *P. Agrest* albo *Bachletka* (nazw. góral.). *Aculeis 3partitis, foliis 3lobis, pedunculis 1—3floris, calyce campanulato*. Fl. Crac. n. 356, Neilr. NOestr. p. 665, Koch Ger. p. 292, Ledb. Ross. II. p. 194. Variat: a) *villosum, ovaris villosis glandulosis, fructibus denique glabris*. *R. Uva crisa* L. sp. 292, Bess. Gal. n. 287, Ej. Volh. p. 11, Wahlb. Carp. n. 227, Waga Pol. n. 261, Sturm h. 44, Fl. Dan. t. 546, Engl. bot. t. 2057. *R. Uva crisa* α. *sylvestre* DC. Fran. n. 3646, Ej. prodr. III. p. 478. b) *glandulosum, ovaris et fructibus glanduloso-setosis*. *R. Grossularia* L. sp. 291, Herb. Buc. p. 308, Dietr. Boruss. t. 818, Schldl. ic. V. h. 8, Sturm h. 4, Engl. bot. t. 1292, Svnsk. bot. t. 133. *R. Grossularia et hybridum* Bess. Gal. I. p. 186, Ej. Volh. p. 53.

Krzew o cierniach 2—3dzielnymi; liście okrągławe, dłoniasto 3—5łatowe, po brzegach grubo-wcinano-pilkowane, mniej lub więcej omszone albo i nagie; szypułki 1—3kwiatowe, zwisłe; kielich dzwontkowaty, o łatkach podłużnych, tępych, odwiniętych; płatki przewrotnie-jajowate, białe, kielich zaś zewnątrz białawo-zielony, a wewnątrz brudno-szkarłatny. Wys. 2—5'. Pospolicie znajduje się w następ. odmianach: a) *villosum*, o zawiązku kosmatym ale włosach niegruczołowatych, owocach zaś ostatecznie nagich. Koło pływów lub brzegów lasów na Bieskidach, Podhalu i Pieninach często się trafia; b) *glandulosum*, o zawiązku i owocach szczecinkami gruczołowatymi pokrytych. Po lasach, skałach, szczególnie na Bieskidach i Pieninach pospolita. Maj. ♀

b. Porzeczeki Krzewy bezbronne, z kwiatami w grona ułożonemi.

1. Grona wzniesione, gruczołowato-włosiste; kwiaty żółtawo-zielone.

413. *R. alpinum* L. sp. 291, *P. alpejska*. *Caulibus inermibus, foliis globis, bracteis lanceolatis pedicello longioribus, racemis glanduloso-pilosis erectis, calyce glabro plano*. Fl. Crac. n. 357, Wahlnb. Carp. n. 225, Ej. Lapp. n. 120, Bess. Gal. n. 284, Herb. Buc. p. 308, Waga Pol. n. 250, Baumg. Trans. n. 373, Heuff. Ban. n. 672, Neilr. NOestr. p. 666, Jacq. Austr. t. 47, Koch Ger. p. 292, Schldl. ic. VII. h. 3, Sturm h. 51, DC. Fran. n. 3644, Ej. prodr. III. p. 480, Engl. bot. t. 704, Synsk. bot. t. 223, Fl. Dan. t. 968, Ledb. Ross. II. p. 196, M. B. Cauc. I. p. 170. *R. album* Gilib. Lith. n. 229.

Krzew bezbranny; liście 3łatowe, rzadko 5łatowe, grubo-wcinano-piłkowane, nagie albo zrzadka omszone, pod spodem niekropkowane, o łatach najczęściej tępych; *przykwiatki lancetowate, od szypulek dłuższe*; kwiaty często rozdzielнопłciowe, grona do góry wzniesione tworzące, męskie liczno-kwiatowe, żeńskie tylko 1—5 kwiatowe; szypułki i szypuleczki gruczołami i włoskami gruczołonośnemi pokryte, w starości zaś prawie nagie; kielichy nagie, o łatkach płasko odwiniętych, nierzęsowanych, jajowatych, tępych; płatki łopatkowate, żółtawe; jagody czerwone, słodkawo cierpkawego smaku. Wys. 3—8'. Po lasach, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie, Orawie i Tatrach, aż do górnej granicy lasów, wszędzie często się trafia. Maj, Czerwiec. †

2. Grona zwisłe albo wiszące.

414. *R. nigrum* L. sp. 291, *P. czarna*. *Inermis, foliis acutis sub globis subtus glanduloso-punctatis, bracteis subulatis pedicello brevioribus, racemis pubescentibus pendulis, calyce campanulato pubescente glanduloso-punctato*. Fl. Crac. n. 358, Wahlnb. Carp. n. 226, Ej. Lapp. n. 119, Bess. Gal. n. 285, Ej. Volh. p. 11, Gilib. Lith. V. p. 135, Waga Pol. n. 259, Herb. Buc. p. 369, Baumg. Trans. n. 374, Neilr. NOestr. p. 666, Koch Ger. p. 292, Schldl. ic. I. h. 5, Dietr. Boruss. t. 817, Lm. et DC. Fran. n. 3645, Engl. bot. t. 1291, Synsk. bot. t. 169, Fl. Dan. t. 556, Ledb. Ross. II. p. 200, Turcz. Baic. Dah. n. 471, DC. prodr. III. p. 481.

Krzew bezbranny; liście dłoniasto 3—5łatowe, po brzegach nierówno-podwójnie-piłkowane, nagie, pod spodem żywiczno-kropkowane, o łatach kończystych; kwiaty obupłciowe; *przykwiatki jajowato-szydłowate, znacznie od szypulek krótsze*; grona liczno-kwiatowe, zwisłe; szypułki i szypuleczki omszone albo kutnerowate; kielich dzwonkowaty, omszony, o rurce żywiczno-kropkowanej, a łatkach wraz z płatkami podłużnych, tępych, odwiniętych, żółtawych albo czerwonych; owoce czarne, wraz z liśćmi właściwej nieprzyjemnej woni. Wys. 4—5'. Po lasach wilgotnych lub koło

plotów, tu i owdzie na Bieskidach, Podhalu, Spiżu i Liptowie się trafia. Maj. †

415. *R. rubrum* L. sp. 290, P. czerwona albo zwyczajna. *Inermis, foliis obtusis sub 5lobis, bracteis ovatis pedicello brevioribus, racemis glabriusculis pendulis, calyce glabro pelviformi, laciniis margine glabro.* Fl. Crac. n. 359, Wahlnb. Carp. n. 223, Ej. Lapp. n. 118, Bess. Gal. n. 283, Ej. Volh. p. 11, Gilib. Lith. V. p. 136, Waga Pol. n. 258, Herb. Buc. p. 309, Baumg. Trans. n. 371, Neilr. NOestr. p. 666, Koch Ger. p. 293, Schldl. ic. V. h. 7, Sturm h. 51, Lm. et DC. Fran. n. 3642, Engl. bot. t. 1289, Svnsk. bot. t. 199, Fl. Dan. t. 967, Ledb. Ross. II. p. 199, Turcz. Baic. Dah. n. 469, DC. prodr. III. p. 481.

Krzew bezbrzonny; liście dłoniasto 3—5łatowe, nierówno-podwójnie piłkowane, mniej lub więcej omszone, później prawie nagie, pod spodem bez kropek żywicznych, o łatach najczęściej tępych; kwiaty obupłciowe; przykwiatki jajowate, od szypulek krótsze; grona liczno-kwiatowe, z początku prawie wzniesione, po przekwitnięciu zwisłe; szypułki i szypuleczki nagie albo po większej części nagie; kielichy naparstkowate, o łatkach w kraju nierzęsowanych, zupełnie nagich; płatki łopatkowate, tępe, żółtawo-zielone; owoce czerwone, smaku kwaśno-chłodzącego, a na okazach ogrodowych uprawianych często cieliste lub białe. Wys. 4—5'. Po lasach wilgotnych lub koło plotów, koło Sącza, Krościenka lub na Liptowie. Maj. †

416. *R. petraeum* Wulf. in Jacq. misc. II. p. 36, P. skalna albo Winniczka (nazw. góral.). *Inermis, foliis acutis sub 5lobis, bracteis ovatis pedicello brevioribus, racemis subvillosis cernuis, calyce campanulato glabro, laciniis ciliatis.* Wahlnb. Carp. n. 224, Herb. add. Gal. p. 21, Heuff. Ban. n. 674, Neilr. NOestr. p. 667, Jacq. ic. rar. I. t. 49, Koch Ger. p. 293, Schldl. ic. XVIII. h. 5—6, Sturm 56, Lm. et DC. Fran. IV. p. 407, Engl. bot. t. 705, Ledb. Ross. II. p. 198, DC. prodr. III. p. 481. *R. rubrum* β. Wahlnb. Lapp. p. 66. *R. caucasicum* M. B. Cauc. III. p. 160. *R. Biebersteinii* Berland mss. ex DC. prodr. III. p. 282.

Liście o łatach kończystych, rzęsowanych, wreszcie nagich albo wstecznie zrzadka omszonych; kielich dzwonkowaty, o łatkach po brzegach rzęsowanych; a zresztą jak w pop. gatunku. Kwiaty zielone, czerwono nakrapiane; owoce czerwone, smaku przyjemnego, słodkawkowatego. Wys. 3—4'. Po lasach, zrębach lub między kosodrzewiną, na Tatrach bardzo często się trafia, np. w dolinach: Chochołowskiej, Kościeliskiej, Małolańskiej, pod Giewontem, Muraniem, w dolinach: Jaworowej, na Koperszadach, po brzegach Białej Wody (potoku) od Kiezmarskiego Szalasu na dół (bardzo obficie) i w bardzo w. i. m.; na Bieskidach zaś w lasach i kosodrzewinie na Babięj Górze lub w okolicach Krynicy, Łososiny i w w. i. m. w Sądeckiem. Maj, Czerwiec. †

XLII. Rodzina. SAXIFRAGEAE Vent. *Skalnicowate.*

Zioła o liściach naprzemianległych albo tylko korzeniowych, często mięsistych; kwiaty obupłciowe; kielich 4—5dzielny, trwały, wolny albo mniej lub więcej rurka jego z zawiązkiem zrosła; korona 4—5płatkowa, wraz z przęcikami na kielichu osadzona, o płatkach z działkami kielicha naprzemianległych, czasem korony brakuje; przęcików tyle co działek albo dwa razy więcej; słupek 1, o zawiązku 1—2komorowym albo niezupełnie 2komorowym, wielozalążkowym; zalążki przewrócone, na brzegach przegród zupełnych lub niezupełnych przez zaciśnięcie się szwów do wnętrza powstałych osadzone; szyjek 2 trwałych; owoc torebkowaty, we 2 łupinki pękający albo dziurką między szyjkami otwierający się; nasiona o zarodku w środku bielma umieszczonym.

152. *Saxifraga* L. gen. 764. Skalnica albo Łomikamień (X, 2. L.).

Kielich 5zębny albo 5dzielny, wolny albo z zawiązkiem zrosły; korona 5płatkowa; przęcików 10; zawiązek 2szyjkowy; torebka 2dzióbna, 2komorowa, wielonasionowa, między dzióbkami dziurką pękająca.

A. Korzeń prócz łodyżek kwitnących wydaje jeszcze inne poboczne tylko liśćmi okryte.

a. Liście naprzemianległe, rzadkie; kielich z zawiązkiem od dołu zrosły.

417. *S. Aizoon* Jacq. Austr. V. p. 18. t. 438, *S. gronkowa*. *Caule erecto superne racemoso, foliis rosularum lingulatis cartilagineo-serratis ad marginem foveolato-punctatis*. Fl. Crac. n. 360, Wahlb. Carp. n. 389, Bess. Gal. n. 492, Herb. Buc. p. 314, Towns. Hung. p. 487, Heuff. Ban. n. 675, Neilr. NOestr. p. 659, Koch Ger. p. 294, Schldl. ic. XI. h. 5—6, Sturm h. 33, Dietr. Boruss. t. 351, Lm. et DC. Fran. n. 3560, Fl. Dan. t. 2352, Sternb. saxifr. t. 3. a et b., DC. prodr. IV. p. 19. *S. Cotyledon* e. L. sp. 524.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, przypłodki czyli łodyżki gałęziste na końcu różyczkę wpół zamkniętych liści dzierżące wydający; łodyga prosto wzniesiona, w wierzchołku w podbaldaszek groniasty przechodząca, wraz z przykwiatkami, szypułkami i kielichami włosami gruczołonośniami pokryta, albo od dołu tak jak i kielichy naga; szypułeczki w wierzchołku 1—3kwiatowe; liście różyczek grubawe, tęgie, nagie, językowate albo podłużnie-przewrotnie-jajowate, płaskie, tępe albo krótko-kończyste, chrząstkowato-pilkowane, po brzegach dołkowano-kropkowane, o ząbkach piłeczkowych kończystych, na przód podanych i tak jak dołki inkrustacją wapienną później odpadającą pokryte, liście łodygowe podobne poprzednim, ale znacznie mniejsze, więcej klinowate, w przykwiatki przechodzące; kraj kielicha

nazawiazkowy; płatki przewrotnie-jajowate, tępe, 2razy od łatek kielicha dłuższe, białe. Cała roślina modrawo-zielona. Wys. 3—12". Po skałach wapiennych lub piaskowcowych, na Babięj Górze i Bolicy, Wysokiej Skałce i Rabsztynie za Szczawnicą, wreszcie na całych Pieninach i Tatrach aż do hał, wszędzie pospolita. Lipiec, Sierpień. 4

418. *S. squarrosa* Sieb. in flora Regb. bot. ztg. 1821. p. 99, *S. nastroszona*. *Caule 2—6floro, foliis caudiculatorum imbricatis apice arcuato-patulis lineari-lanceolatis obtusis submucronulatis angustissime cartillagineo marginalis dorso convexis obtuse carinatis supra 7punctatis basi fimbriatis*. Koch Ger. p. 296, Bertol. Ital. IV. p. 464, DC. prodr. IV. p. 21. *S. imbricata* Bertol. ann. stor. nat. IV. p. 460. *S. caesia* Scop. Carn. I. p. 294. t. 15.

Korzeń gałęzisto-włóknisty, łodyżki poboczne, gałęziste, liśćmi dachówkowato ułożonemi pokryte wydający; łodyżki kwiatonośne prosto wzniesione albo podnoszące się, skąpo ulistnione, 2—6kwiatowe, rzadka włoskami gruczołonośnemi omszone; liście łodyżek pobocznych bardzo drobne, twarde, grube, do góry wzniesione, w wierzchołku łukowato odstające, równoważko-lancetowate, tępe, cokolwiek w wierzchołku sztyletowate, bardzo wązkim chrząstkowatym brzeżkiem obwiedzione, na grzbiecie wypukłe, prawie 3kątne, z wierzchu wzdłuż brzegu dolkowano-kropkowane, przy podstawie strzępkowate, młodsze wapienną inkrustacją pokryte, na łodyżkach kwiatonośnych znacznie mniejsze; kraj kielicha nazawiazkowy; płatki okrągławo-przewrotnie-jajowate, 5nerwowe, o nerwach prostych, białe albo żółtawo-białe. Cała roślina seledynowo-zielona. Wys. 1—3". Po skałach wapiennych, tylko w Tatrach na Jaworzynce nad kuźnicami Zakopańskimi, idąc na halę Królowę niedaleko od Kop Królowych powyżej drogi po prawej stronie, lub na spadach od tego miejsca ku dolinie Jaworzynki. Czerwiec. 4

419. *S. caesia* L. sp. 571, *S. seledynowa*. *Caule 2—6floro, foliis caudiculatorum dense congestis a basi arcuato recurvatis lineari-oblongis acutiusculis dorso convexis obtuse carinatis supra 7punctatis a basi ad medium fimbriatis*. Wahlenb. Carp. n. 392, Herb. add. Gal. p. 29, Towns. Hung. p. 487 et 350, Neilr. NOestr. p. 659, Jacq. Austr. t. 374, Koch Ger. p. 296, Schldl. ic. XI. h. 5—6, Sturm h. 33, Suter Helv. I. p. 286, DC. Fran. n. 3564, Ej. prodr. IV. p. 21, Sternb. saxifr. t. 9. f. 1 et 2. *S. recurvifolia* L. p. Pyr. p. 30.

Korzeń gałęzisto-włóknisty, łodyżki poboczne, gałęziste, bardzo gęsto liśćmi pokryte wydający, przezco darnie poduszczkowate powstają; łodyżki kwiatonośne prosto wzniesione albo podnoszące się, skąpo ulistnione, 2—6kwiatowe, wraz z swemi liśćmi, szypuleczkami i kielichami nagie albo rzadka włoskami gruczołonośnemi omszone; liście łodyżek pobocznych bardzo drobne, twarde, grube, na-

gie, od samej podstawy łukowato wygięte, równowazko-podłużne, kończyste, prawie 3kątne, wzdłuż brzegu dołkowano-kropkowane, od podstawy do połowy strzępkowate, młodsze wapienną inkrustacją pokryte, na łodyżkach kwiatonośnych znacznie mniejsze; kraj kielicha nazawiazkowy; płatki przewrotnie-jajowate, 3—5nerwowe, o nerwach bocznych łukowatych, czysto-białe. Cała roślina modrawo-zielona. Wys. 1—4". Po skałach wapiennych, wszędzie w Tatrach od kosodrzewu aż na hale dosyć pospolicie się trafia, np. w dolinach: Kościeliskiej przy drodze ku Pisaniej, pod Czerwonym Wierchem, Giewontem, na Jaworzynce i Magórze Zakopiańskiej (bardzo obficie), na wschodnim końcu Tatr od Murania aż do Tokarni wszędzie, na Choczu w Holach Liptowskich i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 4

420. *S. androsacea* L. sp. 571, *S. naradkowata*. *Caule nudo vel unifolio subbifloro, foliis radicalibus caespitose aggregatis spathulato-lanceolatis obovatisve in petiolum attenuatis apice tridentatis*. Wahlenb. Carp. n. 390, Herb. add. Gal. p. 29, Towns. Hung. p. 487, Heuff. Ban. n. 684, Neilr. NOestr. p. 662, Jacq. Austr. t. 389, Koch Ger. p. 304, Schldl. ic. X. h. 5—6, Sturm h. 33, Suter Helv. I. p. 289, Lm. et DC. Fran. n. 3571, Ledb. Ross. II. p. 225, DC. prodr. IV. p. 24, Sternb. saxifr. t. 11. *S. pyrenaica* Scop. Carn. I. t. 16.

Korzeń wrzecionowato-włóknisty, łodyżki poboczne bardzo krótkie, po końcach gestemi różyczkami listeczków zakończone wydający; łodyżka kwiatonośna prosto wzniesiona, (nielicząc przykwiatków) bezlistna albo 1liściowa, najczęściej 1—2kwiatowa, zrzadka kosmata tak jak i cała roślina, o włosach na górnej części rośliny gruczołonośnych; liście klinowate albo przewrotnie-jajowate, całobrzegie i tępe albo w wierzchołku dużemi 2—3zębami opatrzone; łatki kielichowe nazawiazkowe, wzniesione; płatki przewrotnie-jajowate, tępe albo wykrojone, dzwonkowato-odstające, od łatek kielichowych 2razy większe, białe. Cała roślina trawiasto-zielona. Wys. 1—3". Po skałach wapiennych lub granitowych, szczególnie przy topniejących śniegach w Tatrach od kosodrzewiny aż na hale dochodzi, tu i owdzie ale zawsze dosyć pospolicie się trafia, jak np. na Rogaczach, Raczkowej, Pysznjej, Tomanowej, w dolinie Litworowej, pod i na Giewoncie (obficie), na Kościelcu lub na wschodnim końcu Tater w bardzo w. m. Czerwiec, Lipiec. 4

421. *S. aizoides* L. sp. 576, *S. zawsze-zielona*. *Caudiculis caulisque adscendentibus foliosis, foliis linearibus mucronatis setuloso-ciliatis subtus planis supra convexiusculis ante apicem unpunctatis*. Wahlenb. Carp. n. 393, Ej. Lapp. n. 214, Herb. add. Gal. p. 28, Heuff. Ban. n. 679, Neilr. NOestr. p. 660, Koch Ger. p. 298, Schldl. ic. VIII. h. 12, Sturm h. 35, Lm. et DC. Fran. n. 3569, Engl.

bot. t. 39, Ledb. Ross. II. p. 209, DC. prodr. IV. p. 47. Sternb. saxfr. t. 7. *S. autumnalis* L. sp. 576, Fl. Dan. t. 72, Sturm h. 1.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, liczne łodyżki poboczne, darniste, liśćmi okryte wydający; łodyżki główne 1-wielokwiatowe, podnoszące się, gęsto ulistnione, wraz z szypułkami i nasadą kielicha rzadka omszone; liście różyczek nie tworzące, beznerwowe, nagie, równowązkie albo równowązko-lancetowate, mniej lub więcej zębatorzęsowane albo całobrzegie, w wierzchołku sztyletowate, pod spodem płaskie, z wierzchu zaś wypukłe, przy wierzchołku kropką opatrzone, rozrzucone, a tylko po końcach łodyżek pobocznych skupione; kraj kielicha kołozawiazkowy; płatki lancetowato-podługne, tępe, od łatek kielichowych dłuższe, żółte. Cała roślina trawiasto-zielona, mięsistawa. Wys. 3—6". Po brzegach potoków lub po skałach wapiennych, w całych Tatrach, od ich stóp aż do hal wszędzie pospolita, szczególniej też w Reglach Zakopanego lub Kościelisk. Lipiec, Sierpień. 7

422. *S. muscoides* Wulf. in Jacq. miscell. II. p. 123, S. mechowata. *Caule subunifolio apice uni-plurifloro, caudiculis caespitosis apice dense rosulatis, foliis laevissimis linearibus integris vel lineari-cuneatis trifidis, laciniis porrectis linearibus apice rotundato obtusis.* Wahlb. Carp. n. 402, Herb. add. Gal. p. 30, Wimm. Schl. p. 471, Heuff. Ban. n. 683, Neilr. NOestr. p. 660, Koch Ger. p. 300, Schldl. ic. XI. h. 5—6, Gaud. Helv. III. p. 130, Lm. et DC. Fran. n. 3588, Sm. Engl. II. p. 272, Ledb. Ross. II. p. 223, M. B. Cauc. III. p. 294, DC. prodr. IV. p. 25. Variat: a) *compacta* M. et Koch Deutschl. III. p. 142, *caespitibus parvis densissimis, foliis ex magna parte integris.* *S. caespitosa* Scop. Carn. I. t. 14. b) *laxa* Koch l. c., *caespitibus majoribus laxis, foliis fere omnibus 3—5fidis.* *S. muscoides* Sternb. saxifr. t. 11, Sturm h. 35.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, dani łodyżek pobocznych ulistnionych a po końcach różyczki liści dzierzących wydający; łodyżka główna podnosząca się, (nie licząc przykwiatków) bezlistna albo 1—3liściowa, 1—6kwiatowa, wraz z szypułczkami i kielichem gruczołowato-omszona, od dołu zaś zupełnie naga; liście w stanie świeżym beznerwowe, nagie albo przy podstawie jakby rżęsowane, częścią całkowite, równowązkie albo podługno-równowązkie, tępe, a zazwyczaj równowązko-klinowate, w wierzchołku 2—5szczepne, o łatkach przeto powstałych równowązkich i tępych; kraj kielicha nazawiazkowy; płatki podługne albo owalne, tępe, od kielicha trochę dłuższe, zielonawo-żółte. Cała roślina żywo-zielona. Wys. 1—4". Zazwyczaj trafia się w 2ch odmianach: a) *compacta*, o liściach po największej części całkowitych, gęste i zbite darnie tworzących; b) *laxa*, o liściach 2—5szczepnych, w wielkie, bujne i wietkie darnie ułożonych. Po skałach tak wapiennych jako i granitowych

lub piaskowcowych, od górnéj granicy lasów aż do 7300' n. m. wszędzie w całych Tatrach dosyć pospolita, na Bieskidach zaś tylko na wierzchołku Babiéj Góry. Odmiana: b) zazwyczaj się trafia, a) zaś tylko na najwyższych szczytach Tatrzańskich. Czerwiec, Lipiec. 7

423. S. Wahlenbergii Ball bot. zeitng. v. Schldl. 1846. p. 401—403, S. Wahlenberga. *Caule subunifolio apice 1—2floro, caudiculis caespitosis apice dense rosulatis, foliis glabris cuneiformibus palmato 3—5fidis sessilibus vel fere in petiolum latum planum attenuatis, laciniis oblongis apice obtusiusculis*. S. ajugaefolia α et β . Wahlenb. Carp. n. 403 (non L.), Zawadz. Gal. n. 616, Maly Austr. univ. p. 245. S. perdurans Kitt. Hung. MS. S. geranioides Geners. eleuch. Scep. n. 374. S. caespitosa Geners. catal. Scep. n. 223. S. Flittneri Heuffel flora Regensb. zeitng. 1854. p. 289—290. S. Grzegorzekii Janka Oestr. bot. woch. n. 1856. p. 241.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, darń łodyżek pobocznych bardzo krótkich, po końcach różyczki liści dzierzących wydający; łodyżki główne liczne, prosto wzniesione albo podnoszące się, (nie licząc przykwiatków) 1—2liściowe, w wierzchołku 1—2kwiatowe, wraz z szypułeczkami i kielichem zupełnie nagie albo cokolwieczek (lecz to bardzo rzadko) delikatnie niegruczołowato omszone; liście gładkie i nagie, klinowate, w górze dłoniasto 3—5szczepne, ku dołowi zwężone i siedzące albo jakby w ogonek szeroki, płaski zwężone, o łatkach podłużnych, niewyraźnie 3nerwowych, w wierzchołku tępawych; kraj kielicha nazawiazkowy; płatki podłużne, prawie jeszcze raz od kielicha dłuższe, białe. Cała roślina trawiasto-zielona, o łodyżkach od dołu niekiedy czerwonych. Wys. 1—3''. Po skałach najczęściej wapiennych, w miejscach mokrych, od kosodrzewu aż do wysokich hal, tu i owdzie w Tatrach się trafia, jak np. na Rzędach powyżej Tomanowskich szałasów, na Uplazie, pod Giewontem (bardzo obficie), na Kondratówce, na Magórze Zakopiańskiej i na wschodnim końcu Tatr powyżej Koperszadów tylnych na Szerokiej, nad Kotłem, a w Holach Liptowskich na Choczu i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 7

b. Kielich wolny, z zawiązkiem niezrosły; a zresztą jak pod a.

424. S. bryoides L. sp. 572, S. prątnikowata. *Caule multifolio apice unifloro, caudiculis prostratis, glomeribus foliorum dense compactis folium fulcrans aequantibus, foliis lanceolato-linearibus spinuloso-aristatis ciliatisque*. Wahlenb. Carp. n. 391, Wimm. Schl. p. 470, Heuff. Ban. n. 678, Koch Ger. p. 298, Schldl. ic. XI. h. 5—6, Sturm h. 33, Sternb. saxifr. p. 30. t. 8. S. aspera Lm. et DC. Fran. n. 3565 (excl. β). S. aspera β . bryoides DC. prodr. IV. p. 46.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, wielogłowy, gęstą darń łodyżek pobocznych zbito-ulistnionych wydający; pojedyncze dareńki prawie kuliste, liśćmi przeszlorocznymi zeschłemi, od góry zaś zielonemi pokryte; łodyżki główne liczne, prawie prosto wzniesione, kilkunastu liśćmi pokryte, 1kwiatowe; *liście lancetowato-równowazkie, po brzegach rzęsowane, przy wierzchołku z wierzchu kropką oznaczone, a cierniem włoskowatym zakończone*; kielich wolny; płatki podługne, jeszcze raz od kielicha większe, jasno-żółte. Cała roślina żółtawo-zielona. Wys. $\frac{1}{2}$ —2". Po skałach granitowych gnejsowych lub łupkowo-talkowych, na najwyższych szczytach Tatrzańskich w krainie hal i turni, jak np. na Rogaczach, Szczycie Starorobociańskim, Pysznej (bardzo obficie), Świnicy, Kościelcu, Mnichu, Łomnicy, Wysokiej, Pośredniej Turni między 5 Stawami Węgierskimi a doliną Wielkiego Kolbachu, na Gerlachowskim Szczycie, Krywaniu i t. d. w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

c. Liście naprzeciwległe, dachówkowato na siebie zachodzące; kielich z zawiązkiem zrosły.

425. *S. oppositifolia* L. sp. 575, *S. naprzeciwlistna*. *Caudiculis prostratis ramosissimis, ramis erectis unifloris dense caespitosis, foliis oppositis quadrifariam imbricatis oblongis obtusis apice incrassatis subtus triquetro-carinatis, floribus terminalibus subsessilibus*. Wahlb. Carp. n. 394, Ej. Lapp. n. 210, Wimm. Schl. p. 470, Koch Ger. p. 297, Schldl. ic. XI. h. 7, Sturm h. 7, All. Ped. II. p. 70. t. 21. f. 3, Lm. et DC. Fran. n. 3566, Engl. bot. t. 9, Ledb. Ross. II. p. 204, Turcz. Baic. Dah. n. 476, DC. prodr. IV. p. 17, Sternb. saxifr. p. 36. *S. caerulea* Pers. syn. I. p. 486.

Korzenie włókniste; łodyżki poboczne, po ziemi rozesełane, bardzo gałęziste, gałązki zaś wzniesione darnie dość zbite tworzące, *liśćmi naprzeciwległymi dachówkowato we 4 rzędy całkiem otulone*, 1kwiatowe; *liście podługne, tepe, w wierzchołku zgrubiałe*, kropką oznaczone, *pod spodem 3kątne*, wraz z kielichem za młodu rzęsowane, ale rzęsy niegruczołonośne; kwiaty wierzchołkowe, samotne, bezszypułkowe, o kielichu do połowy z zawiązkiem zrosłym, płatkach przewrotnie-jajowato-podługnych, od kielicha 2razy większych, różowo-czerwonych, później fioletowych. Łodyżki 4—10" długie. Po skałach wapiennych lub granitowych, w Tatrach od 5000 do 6300' n. m. wielkimi darniami porasta, np. na szczycie Giewontu (bardzo obficie), powyżej tylnych Koperszadów i na Głupiém Wiérchu. Maj, Czerwiec. 4

426. *S. retusa* Gouan illustr. p. 28. t. 18. f. 1, *S. wykrawana*. *Caudiculis prostratis ramosissimis, ramis 1—4floris dense caespitosis, foliis quadrifariam imbricatis a medio patentibus oblongo-lanceolatis triquetro-carinatis apice plano triangulari retusis, floribus terminalibus sessilibus*. Wahlb. Carp. n. 395, Koch

Ger. p. 296, Lm. et DC. Fran. n. 3568, DC. prodr. IV. p. 18. S. oppositifolia γ. Willd. sp. II. p. 648. S. purpurea All. Ped. n. 1531. t. 21. f. 2; Gaud. Helv. III. p. 69.

Łodyżki poboczne leżące, z gałązkami gęste darnie tworzące, gałązki 1—4kwiatowe; liście od połowy swej długości odstające albo odgięte, podłużno-lancetowate, w wierzchołku płaskie, trójkątne, 3kropkowe i wykrojone; a zresztą jak w pop. gatunku. Na granitach, wchodząc na grzbiet Łomnicki (nie na szczyt) w pierwszym zaraz żlebie (pół godziny drogi od Kamienia Feuerstein zwanego); także w dolinie Felki powyżej wodospadu i tak zwanego Ogrodu ponad Długim Jeziorem. Czerwiec, Lipiec. 4

B. Łodyżek pobocznych liśćmi okrytych brakuje.

a. Korzeń pojedynczy; łodyga ulistniona.

427. S. tridactylites L. sp. 578, S. palczasta. *Caule solitario simplici vel ramoso folioso, pedunculis unifloris fructum multoties superantibus, foliis radicalibus obovato-spathulatis indivisis lobis trifidisve, caulinis palmato-3fidis, seminibus margine muricatis.* Fl. Crac. n. 362, Wahlb. Carp. n. 400, Ej. Lapp. n. 218, Bess. Gal. n. 495, Ej. Volh. p. 16, Waga Pol. n. 470, Herb. Buc. p. 315, Baumg. Trans. n. 764, Neilr. NOestr. p. 663, Koch Ger. p. 304, Schldl. ic. I. h. 4, Sturm h. 33, Lm. et DC. Fran. n. 3576, Engl. bot. t. 501, Svensk bot. t. 476, Fl. Dan. t. 1517, Ledb. Ross. II. p. 222, M. B. Cauc. I. p. 315, DC. prodr. IV. p. 35, Sternb. saxifr. t. 17. S. trifida Gilib. Lith. V. p. 181.

Korzeń wrzecionowaty; łodyżka prosto wzniesiona albo podnosząca się, pojedyncza albo ku górze gałęziąca, wraz z liśćmi włoskami gruczołonośnemi, lepkiemi omszona; szypułki 1kwiatowe, kilka razy od owocu wraz z kielichem dłuższe; liście korzeniowe klinowate, dłoniasto-3szczepne, w ogonek zwężone, różyczkowato ułożone, pierwotne łopatkowate, całkowite, łodygowe do korzeniowych podobne, ku górze w przykwiatki lancetowate przechodzące; kraj kielicha nazawiazkowy; płatki podłużno-przewrotnie-jajowate, mało co od kielicha większe, białe; nasiona szczególniej po brzegach krótkiemi a miękimi kolcami opatrzone. Wys. 2—5". Po skałach lub starych murach, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Lipowie i Orawie wszędzie pospolita. Maj. ☉

428. S. adscendens L. sp. 579 et mant. p. 384, S. podnosząca się. *Caule solitario firmo folioso apice corymboso, pedunculis 3floris fructum subaequantibus, foliis radicalibus cuneatis antice 3—5dentatis vel 3—5fidis congestis, primordialibus spathulatis integris, caulinis conformibus, seminibus glabris.* Baumg. Trans. n. 767, Neilr. NOestr. p. 663, Wulf. in Jacq. coll. I. t. 11 et t. 12. f. 1—2, All. Ped. t. 22. f. 5, Sternb. saxifr. t. 16. f. 3—5. S. controversa Sternb. saxifr. p. 43, Herb. Buc. p. 315, Koch Ger.

p. 304, Schldl. ic. XVIII. h. 9—10, Sturm h. 33, Ledb. Ross. II. p. 222, DC. prodr. IV. p. 34. *S. petraea* Gunn. Norv. n. 427. t. 9. f. 1—3 (non L.), Wahlenb. Lapp. n. 219, Ej. Carp. n. 401, Zawadz. Gal. n. 614, Fl. Dan. t. 68, Lm. et DC. Fran. n. 3577, Sternb. saxifr. t. 16. f. 1—2. *S. hypnoides* Scop. Carn. I. t. 16 (non L.).

Korzeń wrzecionowaty; łodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się, tęga, w wierzchołku w baldaszkogron rozgałęziona, tak jak i cała roślina, włoskami gruczołonośnemi omszona; *szypułki 3kwiatowe, krótkie, bo zazwyczaj owocowi wraz z kielichem równe*, a tylko wyjątkowo niektóre dłuższe; *liście korzeniowe klinowate*, w wierzchołku 3—5zębne albo 3—5szczepne, w ogonek zwężone, różyczkowato-ułożone, pierwotne bywają także i całkowite, łodygowe do korzeniowych podobne, ku górze w przykwiatki lancetowate przechodzące; kraj kielicha nazawiazkowy; płatki podłużnie-przewrotnie-jajowate, od kielicha 2razy dłuższe, białe; *nasiona gładkie*. Wys. 3—12". Po skałach wapiennych lub w lasach po miejscach kamienistych, aż do górnej granicy kosodrzewu w Tatrach często a nawet pospolicie się trafia, jak np. w dolinach: Chochołowskiej i Kościeliskiej koło drogi i wyżej, w Reglach od Kuźnic Zakopiańskich aż do Kościelisk prawie wszędzie; prócz tego w Niżnych Tatrach w bardzo wielu miejscach, a na Babięj Górze od wschodu i północy również się trafia. Czerwiec—Sierpień. ☉ i ☺.

429. *S. rotundifolia* L. sp. 576, *S.* okrągłolistna. *Caule paniculato multifloro, foliis radicalibus cordato-reniformibus inaequaliter grosse crenatis longe petiolatis, caulinis inciso-dentatis*. Wahlenb. Carp. n. 398, Koch Ger. p. 305, Schldl. ic. XVI. h. 7—8, Sturm h. 33, Neilr. NOestr. p. 664, Lm. et DC. Fran. n. 3573, Ledb. Ross. II. p. 217, M. B. Cauc. n. 779, DC. prodr. IV. p. 43, Sternb. saxifr. p. 17.

Korzeń obły, węzłowaty, grubemi włóknami pokryty; łodyga prosto wzniesiona, mniej lub więcej ulistniona, od dołu wraz z liśćmi włoskami odstającymi omszona albo szorstko-włosista, w górze w baldaszkogron wiechowaty rozgałęziona i włoskami gruczołonośnemi pokryta, licznokwiatowa; *liście sercowato-okrągławe albo nerkowate*, korzeniowe i dolne łodygowe długo-ogonkowe, grubo-ząbkowane, wyższe zaś krócej-ogonkowe, głębiej ząbkowane, a najwyższe bezogonkowe, szeroko-klinowate, nierówno wcinane albo wreszcie i całkowite; kielich podzawiazkowy, z krajem odpadającym; płatki podłużno-lancetowate, gwiazdkowato-roztoczone, mleczno-białe, przy podstawie żółto i purpurowo kropkowane. Wys. 1—2". Po lasach bukowych w miejscach wilgotnych, tylko na Chocz w Holach Liptowskich. Czerwiec—Sierpień. 74

b. Korzeń ziarnkowaty; zresztą jak pod a.

430. *S. granulata* L. sp. 576, *S.* ziarnkowata. *Radice granulata, caule superne ramoso-corymboso paucifolio, foliis radicalibus reniformibus lobato-crenatis longe petiolatis, caulinis cuneatis 3—5fidis.* Fl. Crac. n. 361, Wahlenb. Carp. n. 398, Bess. Gal. n. 494, Ej. Volh. p. 16, Gilib. Lith. V. p. 180, Waga Pol. n. 469, Zawadz. Gal. n. 608, Heuff. Ban. n. 687, Neilr. NOestr. p. 663, Koch Ger. p. 305, Schldl. ic. I. h. 4, Sturm h. 6, Lm. et DC. Fran. n. 3574, Engl. bot. t. 500, Svensk bot. t. 153, Fl. Dan. t. 514, Ledb. Ross. II. p. 218, DC. prodr. IV. p. 35, Sternb. saxifr. p. 16, Syr. ziel. 1275.

Korzeń włóknisty, drobnemi, kulistawemi bulwkami opatrzonny; łodyga prosto wzniesiona, niewielolistna, w górze albo zaraz niewysoko od podstawy baldaszkogroniasto lub wiechowato rozgałęziona, liczno-kwiatowa, od dołu wraz z ogonkami liściowemi odstająco-włosista, w górze zaś wraz z szypułkami i kielichami gruczołowato-omszona; liście po brzegach włosiste, zresztą dosyć nagie, korzeniowe i dolne łodygowe ogonkowe, okrągławe albo nerkowate, łatowato-karbowane, wyższe zaś bezogonkowe dłoniasto 6—2szczepne, w przykwiatki lancetowate przechodzące; kraj kielicha koło-zawiazkowy; płatki podłużnie-przewrotnie-jajowate, dzwonkowato ułożone, 2razy od kielicha dłuższe, białe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po brzegach lasów lub po suchych a trawiastych wzgórzach, na Bieskidach i koło Hradku na Liptowie tu i owdzie się trafia. Maj, Czerwiec. 74

431. *S. cernua* L. sp. 577, *S.* zwisło-kwiatowa. *Radice granulata, caule simplici vel subramoso apice unifloro cernuo, foliis radicalibus reniformibus palmato 5—7lobis petiolatis, caulinis superioribus sessilibus basi incisis, summis lanceolatis integris, axillis bulbiferis.* Koch Ger. p. 305, Gaud. Helv. III. p. 104, Engl. bot. t. 664, Fl. Dan. t. 22, Wahlenb. Lapp. n. 215, Ledb. Ross. II. p. 219, Turcz. Baic. Dah. n. 479, DC. prodr. IV. p. 36, Sternb. saxifr. p. 18. t. 12. f. 2.

Korzeń włóknisty, drobnemi, kulistawemi bulwkami opatrzonny; łodyga prosto wzniesiona, ulistniona, pojedyncza, 1kwiatowa, rzadko w górze gałęziąca się, wraz z ogonkami liściowemi włosista, o kwiatach zwisłych; liście prawie zupełnie nagie, korzeniowe i dolne łodygowe okrągławo-nerkowate albo nerkowate, dłoniasto 5—7 łatowe, ogonkowe, wyższe zaś bezogonkowe, 2—3szczepne, a najwyższe lancetowate, w kątach cebulkami opatrzone; kielich wolny; płatki podłużne, dzwonkowato ułożone, 2—3razy od kielicha dłuższe, białe. Wys. 6—10". Po skałach wapiennych, w Tatrach tylko pod Czerwonym Wiérchem, idąc przez Małą łąkę na niego, od szaleńców dobre pół godziny drogi. Lipiec, Sierpień. 74

432. *S. sibirica* L. sp. 577, *S. sybirska*. *Radice granulata, caule simplici vel apice subramoso, ramis 1-(rarius 2-) floris, foliis radicalibus cordato-reniformibus palmato 5—7lobis longe petiolatis, caulinis breve petiolatis basi truncatis, summis oblongis integris*. Wahlenb. Carp. n. 399, Ledeb. Ross. II. p. 219, Ej. Alt. II. p. 121, Turcz. Baic. Dah. n. 480, C. A. Meyer Cauc. p. 153, DC. prodr. IV. p. 36, Sternb. saxifr. p. 23 et 57. t. 25. f. 1 et 2, Willd. herbar. fol. 1. n. 8448. *S. rivularis* Towns. Hung. p. 487 et 346 (non L.), Herb. add. Gal. p. 28. n. 35, Zawadz. Gal. n. 611. *S. Cymbalaria* M. B. Cauc. III. p. 292. *S. carpathica* Rehb. Ger. n. 3573.

Korzeń włókniasty, drobnemi, kulistawemi bulwkami opatrzony; łodyżka prosto wzniesiona albo podnosząca się, włosista, pojedyncza albo w górze pojedynczo rozgałęziona, o gałązkach 1-rzadko 2kwiatowych; liście nagie, korzeniowe *sercowato-nerkowate*, długo-ogonkowe, *dłoniasto 5—7łatowe*, w podstawie blaszki cokolwiek klinowate i dopiero w ogonek przechodzące, łodygowe wyższe krótko-albo bezogonkowe, w podstawie blaszki często jakby ucięte, *najwyższe zaś podłużne*, całkowite, kielich w $\frac{1}{3}$ części z zawiązkiem zrosły, o łatkach wzniesionych, jajowato-podłużnych; płatki przewrotnie-jajowato-podłużne, 2razy od kielicha dłuższe, białe. Wys. 1—3". Po wyniosłych dolinach lub szczytach Tatrzańskich, od 5500—7500' n. m. na granitach lub gnejsach, tu i owdzie ale często się trafia; jak np. na Liliówem, Pośredniej Turni, Świnicy, Zawracie, Mnichu, Mięguszewskiej, Krywanu, Kolbachu, Łomnicy, Podrówiennem, Gerlachowskim Szczycie, Raczkowej i w bar-dzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

c. Korzeń pojedynczy; łodyga bezlistna.

433. *S. hieracifolia* W. et Kitt. Hung. I. p. 17, t. 18, *S. jastrzębcolistna*. *Foliis omnibus radicalibus ovato-oblongis oblongisve remote obsolete-dentatis in petiolum attenuatis, scapo aphylllo apice racemoso, racemo basi subcomposito*. Wahlenb. Carp. n. 396, Koch Ger. p. 306, Schldl. ic. XV. h. 7—8, Fl. Dan. t. 2351, Ledeb. Ross. II. p. 214, Ej. Alt. II. p. 116, Turcz. Baic. Dah. n. 485, DC. prodr. IV. p. 39, Sternb. saxifr. p. 9 et suppl. p. 5.

Korzeń włókniasty; liście wszystkie korzeniowe, jajowato-podłużne albo podłużne, oddalono-łękowato-ząbkowane, w ogonek zwężone, nagie tylko po brzegach i nerwie głównym kosmate; łodyga czyli głąbik z pośrodku liści wyrastający, kosmaty, prosto wzniesiony, w wierzchołku gronkiem kwiatów krótkoszypułkowych opatrzony, z których najniższe po 2—3 razem skupione, górne zaś pojedyncze; kielich z zawiązkiem zrosły, ostatecznie odgięty; płatki jajowate, kończyste, kielichowi równe, jasno-zielone, po brzegach

purpurowe; pylniki cieliste. Wys. 5—12". Po skałach wapiennych rzadko granitowych, po usypach lub brzegach potoków, od koso-drzewu aż na hale dochodzi, i tu i owdzie na Tatrach się trafia, jak np. koło jeziora Raczkowego, w dolinie Chochołowskiej pod Bobrowcem; w dolinie Kościeliskiej, pod Giewontem (dość obficie), pod Pyszną, na Zawracie i na wschodnim końcu Tatr w bardzo wielu miejscach. Lipiec, Sierpień. 4

153. *Chrysosplenium* Tourn. inst. t. 60. Śledzienica (VIII albo X, 2. L.).

Kielich rurką z zawiązkiem zrosły, w kraju 4wrębny, wewnątrz ubarwiony, o 2ch wrębach naprzeciwnych mniejszych; korony brakuje; pręcików 8; na krążku gruczołowatym zawiązek otaczającym osadzonych; szyjek 2; torebka 1komorowa, wielonasionowa, 2dzioba. (Kwiat środkowy czyli na osi rośliny znajdujący się, często ma kielich 5wrębny i 10 pręcików).

434. *Chr. alternifolium* L. sp. 569, Śl. naprzemianlistna. *Foliis alternis orbiculato-reniformibus profunde crenatis*. Fl. Crac. n. 363, Wahlb. Carp. n. 388, Ej. Lapp. n. 208, Bess. Gal. n. 466, Ej. Volh. p. 16, Waga Pol. n. 441, Herb. Buc. p. 316, Baumg. Trans. 698, Neilr. NOestr. p. 665, Koch Ger. p. 306, Schldl. ic. II. h. 12, Sturm h. 12, Lm. et DC. Fran. u. 3598, Engl. bot. t. 54, Fl. Dan. t. 366, Ledb. Ross. II. p. 226, Turcz. Baic. Dah. n. 491, M. B. Cauc. I. p. 313, DC. prodr. IV. p. 48. Variat: b) *pusillum*, *glabrum* $\frac{1}{2}$ —1 *pollicarium*

Korzeń włóknisty, nitkowate rozłogi podziemne wydające; łodyga wzniesiona, od dołu wraz z liśćmi dolnymi włosista, w wierzchołku gałęzista, i wszędzie naga; liście ogonkowe, okrągławo-nerkowate, grubo albo głęboko po brzegach karbowane, lśnące, łodygowych liści tylko 1—3, naprzemianległych, kwiatowe zaś nieco skupione wraz z kwiatami baldaszkogron płaski tworzące. Kielich i przykwiatki żółte. Wys. 3—6". Odmiana: b) *pusillum*, jest o łodyżce pojedynczej tylko na $\frac{1}{2}$ —1" wysokości, prawie zupełnie gładka i naga, a we wszystkich swoich częściach drobniotka. Po lasach w miejscach mokrych lub koło źródeł, wszędzie bardzo pospolita, dochodząc aż na hale w Tatrach w swój b) odmianie. Kwiecień—Czerwiec. 4

XLIII. Rodzina. UMBELLIFERAE Juss. Okólkowe albo Baldaszkowe (V, 2. L.).

Zioła doroczne lub trwałe, o łodydze zazwyczaj detej, liściach naprzemianległych, w podstawie pochwiasto rozszerzonych, najczęściej złożonych i rozmaicie wcinanych; kwiaty obupłciowe, okółki

czyli baldaszki pojedyncze lub złożone tworzące; okółki często przydatkami pokrywają (*involucrum*) zwanymi opatrzone; pokrywa przy podstawie szypułek kwiatowych bezpośrednio z wierzchołka łodygi lub jej rozgałęzień wyrastających a tu promieniami (*radii*) zwanych, miano pokrywy ogólnej (*involucrum universale*) zyskuje, przydatki zaś koło mniejszych okółeczek (*umbellulae*) na wierzchołku promieni umieszczonych, pokrywają cząstkową albo pokrywką (*involucrum partiale* v. *involucellum*) się zowie; kielich z zawiązkiem zrosły, w kraju wolny, 5zębny albo całkowity; korona 5płatkowa, płatki całkowite, wykrojone albo 2wrębne, u wierzchołka płaskie lub w koniuszek ku środkowi wwinęty przedłużone, zewnętrzne często dłuższe, promieniowo roztoczone, wszystkie zaś na kielichu osadzone, a z ząbkami tegoż naprzemianległe; pręcików 5, płątkom równych, w przedkwitnieniu ku środkowi powginanych; zawiązek 2komorowy, bardzo rzadko 1komorowy, komory zaś o zalążku wiszącym; szyjek 2, a każda od dołu w krążek nadkwiatowy zgrubła, wierzchołek zawiązka jakby poduszeczką (*stylopodium*) pokrywająca; owoc tak zwany dwuziarn czyli dwuziarnczak (*diachenium*) z dwóch półowoczków czyli ziarnczaków (*mericarpia*) (niełupki Chałubińskiego) złożony, z dołu do góry się rozszczepiający, a na osi dwudzielną czyli widelkach (*carpopodium*) półowocki z nasiennikiem zrosłe rzadziej wolne dzierzący; zarodek maleńki, w wierzchołku znacznie rozwiniętego bielma umieszczony. W półowoczkach rozróżniamy najprzód płaszczyznę spojenia (*planum commissurale*), którą się mniej lub więcej przed dojrzaniem ze sobą stykały, i stronę odwrotną tejże, zazwyczaj wypukłą, grzbietem (*dorsum*) zwaną. Grzbiet w każdej połowie owocu posiada 5 mniżej lub więcej wyraźnych podłużnych wyniosłości albo żeberek (*costae, juga*), które za żeberka główne (*juga primaria*) uważają; z tych żeberko środkowe wręgą (*carina, jugum carinale*) albo żeberkiem grzbietnym (*jugum dorsale*) się nazywa, kiedy znów 2 dalsze miano żeber pośrednich (*juga intermedia*), a 2brzegowe skrajnych (*juga lateralía*) zyskują; zazwyczaj żeberka skrajne stanowią zarazem brzeg czyli krawędź owoczków, lecz często są one przed lub nawet poza nią na samej już płaszczyźnie spojenia umieszczone i wtedy szeroko nakszałt skrzydełek owocki obwodzą. Niekiedy po bokach żeberek głównych natrafiamy na inne jeszcze 4 z temiż naprzemianległe, które żeberkami podrzędnymi (*juga secundaria*) nazywać wypada. Zagłębienia rowkowane między żeberkami głównymi zowią się międzyżebrza a właściwiej brózdki (*valleculae*). Pod powierzchnią brózd są jeszcze jamki podłużne, na zewnątrz mało wystające, olejku lotnego pełne, za przecięciem w poprzecz owocoku dopiero widoczne, smugami (*vittae*) zwane. Płaszczyzna spojenia stosownie do kształtu bielma jest albo zupełnie równa, jak w największej części owoców roślin okół-

kowych (płaskonasienne, *Umbelliferae orthospermae*), albo też przez wwiniecie się krawędzi rowek tworząca (wgięto- lub żłobkonasienne, *Umbelliferae campylospermae*), lub wreszcie przez zagięcie się wierzchołka i podstawy owocu poprzecznie wklęsła (wklęsłonasienne, *Umbelliferae coelospermae*).

1. Podrodzina. *Orthospermae* DC. Płaskonasienne. Nasiona od strony płaszczyzny spojenia zupełnie płaskie.

A. Okółki niezupełne.

1. Plemię. *Saniculeae* Koch. Zankielowe. Owoc w przecięciu poprzecznym prawie okrągły; okółeczki główkowate.

154. *Sanicula* Tourn. inst. t. 173. Zankiel.

Okóelek pokrywają okółeczki pokrywkami opatrzone; kwiaty obupciowe i męskie; kielich w kraju 5zębny, o zębach nakształt działek rozszerzonych; korona o płatkach wzniesionych, do siebie pozbliżanych, od połowy długości w koniuszki ku środkowi wwiniete wybiegłych i przeto podłużnie-przewrotnie-sercowatych; owoc prawie kulisty, kolcami haczykowymi gęsto najeżony, o owocach bez wyraźnych żeber, wielosmugowych, mniej lub więcej ściśle z sobą zrosłych i przeto prawie bezwidłkowych.

435. *S. europaea* L. sp. 339, *Z. pospolita*. *Foliis radicalibus palmato-partitis, laciniis trifidis inciso-serratis, floribus hermaphroditis sessilibus masculis brevissime pedicellatis*. Fl. Crac. n. 365, Wahlb. Carp. n. 253, Bess. Gal. n. 323, Ej. Volh. p. 12, Waga Pol. n. 308, Herb. Buc. p. 288, Baumg. Trans. n. 456, Neilr. NOestr. p. 608, Koch Ger. p. 308, Schldl. ic. IX. h. 5—6, Dietr. Boruss. t. 519, Lm. et DC. Fran. n. 3550, Engl. bot. t. 98, Svensk bot. t. 245, Fl. Dan. t. 283, Ledb. Ross. II. p. 236, M. B. Cauc. I. p. 201 et supp. p. 193, DC. prodr. IV. p. 84, Syr. ziel. str. 246. *S. trilobata* Gilib. Lith. IV. p. 6.

Korzeń grubowłóknisty; łodyga wzniesiona, rowkowana, naga jak cała roślina; liście korzeniowe długo-ogonkowe, okrągławe, dłoniasto-5dzielne, o łatach klinowatych, tępych, jeszcze 3łatkowych i nierówno-podwójnie-piłkowanych; liście łodygowe mniejsze, bezogonkowe, 3wrębne; okółeczki główkowate, w baldaszkogron okółkowaty ułożone; pokrywy 3—2wrębne albo weinano-piłkowane lub całobrzegie; pokrywki drobnutkie, lancetowate, całobrzegie, od okółeczek krótsze. Wys. 1—1½'. Kwiaty drobnutkie białe albo czerwone. Po lasach, aż do granicy buków, na całej przestrzeni wszędzie dosyć pospolity. Maj, Czerwiec. 74

155. *Hacquetia* Necker elem. n. 306. Haketia.

Okóelek pokrywają liściastą od okółka dłuższą opatrzone; kwiaty obu- i oddzielnopciowe; kielich o zębach nakształt działek roz-

szerzonych; korona o płatkach wzniesionych, do siebie zbliżonych, od połowy długości w koniuszki ku środkowi wwinięte wybiegłych; owoc z boków ściśniony, bez kolców, o owockach garbato-wypukłych, 5żebkowych, ze sobą zrosłych; żeberka nitkowate, wewnątrz kanałem opatrzone.

436. *H. Epipactis* DC. prodr. IV. p. 85, H. żółto-zielona. *Caule aphylo, foliis radicalibus palmato-3—5 laciniatis, umbellulis capitatis, involucri foliolis umbella triplo longioribus.* Wimm. Schl. p. 437, Koch Ger. p. 308. *Astrantia Epipactis* L. fil. supp. p. 177, Wahlnb. Carp. n. 255, Host Austr. I. p. 345, Jacq. Austr. app. t. 11, Scop. Carn. t. 6, Lm. et DC. Fran. n. 3547. *Dondia Epipactis* Sprng. umb. prodr. p. 21, Sturm h. 24.

Korzeń grubowłóknisty; łodyga bezlistna, obła; liście tylko korzeniowe, długo-ogonkowe, dłoniasto-3—5łatowe, o łatach przewrotnie-jajowato-klinowatych, kończysto-piłkowanych; okółeczki 1—3, główkowatych, pokrywką 3razy dłuższą opatrzonych; łatki pokrywek podłużnie-przewrotnie-jajowate, ku wierzchołkowi piłkowane, żółto-zielone, płatki zaś żółte. Wys. do 6''. Po lasach bukowych, w południowej części Liptowa, powyżej gościńca niedaleko od Lubochny. Kwiecień, Maj. 74

156. *Astrantia* Tourn. inst. t. 166. Jarzmianka.

Okólek nieregularny, niewielopromieniowy, 3—4łatkami pokrywy opatrzony; okółeczki regularne, licznokwiatowe, o kwiatach szypułkowych, obupłciowych i męzkich, a łatkach pokrywek licznych, ubarwionych, gwiazdkowato-roztoczonych; kielich 5dzielnny, od płatków dłuższy; płatki wzniesione, od połowy długości w koniuszki wydłużone i ku środkowi wwinięte; owoc obły, nieco od grzbietu ściśniony, bez kolców, o owockach ze sobą zrosłych, 5wydatnemi falisto-karbowanemi żeberkami opatrzonych.

437. *A. major* L. sp. 339, J. wielka. *Foliis radicalibus palmato-5partitis, involucri foliolis umbellulam aequantibus vel vix longioribus, dentibus calycis ovato-lanceolatis in mucronem acuminatis.* Fl. Crac. n. 366, Wahlnb. Carp. n. 254, Bess. Gal. n. 324, Ej. Vollh. p. 12, Eichw. Skiz. p. 158, Waga Pol. n. 309, Herb. Buc. p. 288, Neillr. NOestr. p. 608, Dietr. Boruss. t. 749, Koch Ger. p. 309, Schldl. ic. VI. h. 8—9, Sturm h. 29, All. Ped. n. 1280, Lm. et DC. Fran. n. 3548, Ledb. Ross. II. p. 236, DC. prodr. IV. p. 86.

Korzeń grubowłóknisty; łodyga prosto wzniesiona, kresowana, naga jak cała roślina; liście dłoniasto-5dzielne, o łatach podłużnych albo podłużno-przewrotnie-jajowatych, kończystych, całkowitych albo 2—3szczepnych, nierówno-podwójnie piłkowanych; liście korzeniowe i dolne łodygowe długoogonkowe, wyższe zaś krót-

ko- i bezogonkowe; okółeczki wielopromieniowe; pokrywki o łatkach 3—2szczepnych i piłkowanych albo całkowitych, pokrywki zaś o łatkach lancetowatych, całobrzegich, płatkowatych, gwiazdkowato roztozczonych, okółeczkom równych albo cokolwiek dłuższych. Pokrywki, szypułeczki, kielichy i płatki białe albo zielonawe a zazwyczaj różowo nabiegnięte. Wys. 1—2'. Po lasach lub polanach, wszędzie dosyć pospolita, dochodząc niekiedy w Tatrach i Bieskidach aż na hale. Lipiec, Sierpień. 4

B. Okółki zupełne.

a. Owocki o 5 żeberkach głównych, ale bez żeberek podrzędnych.

2. Plemię. *Ammineae* Koch. Aminkowe. Owoce wyraźnie z boków ściśnione.

157. *Cicuta* L. gen. 354. Cykuta albo Szaléj.

Okólek bez pokrywki albo 1—2łatową pokrywą opatrzoną, okółeczki pokrywkami otoczone; kwiaty obupłciowe i męskie; kielich 5zębny; płatki jajowate, przez wwinęty koniuszek mniej lub więcej wyżłobione, równe; owoc kulisto-jajowaty, z boków ściśniony; owocki 5zeberkowe, żeberka grube, równe, skrajne w krawędź przechodzące; brzozy 1smugowe, płaszczyzna spojenia 2smugowa; widełki wolne, 2dzielne.

438. *C. virosa* L. sp. 366, *C. jadowita*. *Rhizomate crasso carnosio cavo septis transversalibus celluloso, foliis bipinnatis, foliolis lineari-lanceolatis acutis argute-serratis*. Fl. Crac. n. 369, Bess. Gal. n. 357, Ej. Volh. p. 13, Waga Pol. n. 325, Herb. Buc. p. 290, Baumg. Trans n. 513, Neilr. NOestr. p. 613, Koch Ger. p. 310, Schldl. ic. V. h. 1, Engl. bot. t. 479, Svk bot. t. 134, Wahlnb. Lapp. n. 133, Fl. Dan. t. 208, Ledb. Ross. II. p. 241, Turcz. Baic. Dah. n. 495, DC. prodr. IV. p. 99. *C. cellulosa* Gilib. Lith. n. 152. *C. aquatica* Gesn. Bauh. hist. III. p. 2. f. 175. *Cicutaria aquatica* Lm. et DC. Fran. n. 3438.

Korzeniak obły albo jajowaty, gruby, mięsisty, wewnątrz dęty, przegrodami poprzecznymi na komory podzielony, zewnątrz zaś członkowaty i włóknami korzeniowymi pokryty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, wraz z ogonkami liści dolnych obła, dęta, delikatnie kresowana, naga jak cała roślina, w górze gałęzista; liście 3razy pierzaste, o listkach równoważko-lancetowatych, kończystych, ostro-piłkowanych; pokrywki brakuje albo 1—2łatkowa, pokrywki wielołateczkowe, o łateczkach równowaziutkich, odgiętych. Kwiaty białe. Wys. 2—3'. *Bardzo jadowita roślina*. Po rowach lub koło stawów, na Bieskidach w Bocheńskim tu i owdzie się trafia. Lipiec, Sierpień. 4. Lek. herba *Cicutae virosae*.

158. *Falcaria* Rivin. pentap. n. 48. Sierpnica.

Okólek pokrywą, a okółeczki pokrywkami opatrzone; kwiaty obupłciowe i męskie; kielich 5zębny; korona o płatkach równych, przez wwinięty koniuszek przewrotnie-sercowatych; owoc podłużny, z boków ściśniony; owocki 5żeberkowe, żeberka nitkowate, równe, skrajne w krawędź przechodzące; brózdy 1smugowe, płaszczyna spojenia 2smugowa; widełki wolne, 2dzielne.

439. *F. Rivini* Host. Austr. I. p. 381, S. pilkowana. *Foliis radicalibus simplicibus ternatisque, caulinis ternatis, foliolo intermedio 3fido lateralibus externe 2—3fidisque, lacinis lineari-lanceolatis argute serratis*. Fl. Crac. n. 370, Waga Pol. n. 337, Herb. Buc. p. 291, Heuff. Ban. n. 700, Neilr. NOestr. p. 615, Koch Ger. p. 313, Schldl. ic. IX. h. 11—12, Ledb. Ross. II. p. 245, DC. prodr. IV. p. 110. *Sium Falcaria* L. sp. 362, Bess. Gal. n. 355, Gilib. Lith. IV. p. 20, Baumg. Trans. n. 532, Jacq. Austr. t. 257, Lm. et DC. Fran. n. 3451, All. Ped. n. 1370, Svensk bot. t. 621. *Bunium agrestis* Bess. Volh. p. 93, Ledb. Alt. p. 356. *Drepanophyllum agreste* Hoffm. umbell. ed. 1. p. 109, Bess. Volh. p. 13.

Korzeń obło-wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, obła, tęga, rozpierchle-gałęzista, naga jak cała roślina; liście korzeniowe pojedyncze i 3listkowe, łodygowe 3listkowe, o listku środkowym głęboko 3dzielnym, bocznych zaś 2—3dzielnych, a ostatecznych łatkach równoważko-lancetowatych, kończystych, ostro i kłująco-pilkowanych, często jeszcze nieco sierpowato zgiętych; pokryw i pokrywki 6—8łatkowe, łatki zaś nitkowate; okółki liczno-okółeczkowe. Kwiaty drobne, białe. Wys. 1—2'. Po polach lub brzegach łąk, na Bieskidach koło Inwałdu. Lipiec, Sierpień. 7

159. *Aegopodium* L. gen. 368. Podagrycznik.

Okólek i okółeczki bez pokryw i pokrywek; kwiaty obupłciowe i męskie; kraj kielicha niewyraźny; korona o płatkach równych, przez koniuszek wwinięty przewrotnie-sercowatych; owoc podłużny, z boków ściśniony; owocki 5żeberkowe, żeberka nitkowate, równe, skrajne w krawędź przechodzące; bruzdy i płaszczyna spojenia bezsmugowe; widełki wolne, w wierzchołku rozdzielone.

440. *Ae. Podagraria* L. sp. 379, P. pospolity. *Foliis radicalibus caulinisque biternatis, foliolis ovato-oblongis inaequaliter serratis, supremis ternatis*. Fl. Crac. n. 371, Wahlenb. Carp. n. 291, Bess. Gal. n. 376, Ej. Volh. p. 13, Waga Pol. n. 316, Herb. Buc. p. 292, Baumg. Trans. n. 510, Neilr. NOestr. p. 610, Koch Ger. p. 314, Schldl. ic. VIII. h. 10—11, Lm. et DC. Fran. n. 3410, Engl. bot. t.

490, Svsk. bot. t. 147, Fl. Dan. t. 670, Ledb. Ross. II. p. 247, M. B. Cauc. I. p. 243 et supp. p. 251. DC. prodr. IV. p. 114, Syr. ziel. str. 113. Ae. ternatum Gilib. Lith. IV. p. 41.

Korzeń gałęzisty, płożący się; łodyga wzniesiona, brózdowana, dęta, gałęzista, naga jak cała roślina; liście korzeniowe i niższe łodygowe podwójnie 3listkowe, o listkach jajowato-podłużnych, nierówno piłkowanych, w podstawie ukośnych albo sercowatych, w wierzchołku kończystych, końcowych zaś często 3wrębnych albo 3dzielnych, liście łodygowe wyższe 3listkowe; okółki wielkie, płaskie, pokryw i pokrywek brakuje. Kwiaty białe. Wys. 2—3'. Po krzakach, brzegach lasów lub koło płotów i potoków, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolicie. Lipiec, Sierpień. 7

160. Carum L. gen. 365. Kminek albo Karolek.

Okólek i okółeczki bez pokryw i pokrywek albo tylko 1—2łatkowemi pokrywkami, łatwo odpadającami opatrzone; kwiaty obupłciowe i męskie; kraj kielicha niewyraźny; płatki równe, przez wwinęty koniuszek przewrotnie-sercowate; owoc podłużny, z boków ściśniony; owocki 5żeberkowe, żeberka równo, nitkowate, skrajne, w krawędź przechodzące; bruzdy 1smugowe, płaszczyzna spojenia 2smugowa; widełki wolne, 2dzielne.

441. C. Carvi L. sp. 378, K. pospolicie. *Foliis bipinnatis, foliolis pinnatifido-multifidis, paribus infimis ad petiolum communem decussatis, laciniis linearibus.* Fl. Crac. n. 372, Wahlb. Carp. n. 287, Ej. Lapp. n. 135, Bess. Gal. n. 371, Ej. Volh. p. 13, Waga Pol. n. 317, Herb. Buc. p. 292, Baumg. Trans. n. 527, Neilr. NOestr. p. 610, Jacq. Austr. t. 393, Koch Ger. p. 314, Schldl. ic. V. h. 9—10, Engl. bot. t. 1503, Svsk. bot. t. 115, Fl. Dan. t. 1091, Ledb. Ross. II. p. 248, Turcz. Baic. Dah. n. 499, DC. prodr. IV. p. 115, Syr. ziel. str. 413. C. decussatum Gilib. Lith. IV. p. 38. Seseli Carvi Lm. et DC. Fran. n. 3420. Bunium Carvi M. B. Cauc. I. p. 211 et supp. p. 206.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, kątowata, gałęzista, naga jak cała roślina; liście podwójnie-pierzaste, o listkach pierzastoszczepnych albo pierzastodzielnych, a łatkach ostatecznych równowązkich, kończystych; najniższa para listków na ogonku głównym krzyżowo względnie do wyższych ułożona; pokryw i pokrywek brakuje albo pokrywki 1—3łateczkowe, odpadające. Kwiaty białe albo niekiedy różowawe; owoce smaku korzennego. Wys. 1—2'. Po łąkach, miedzach lub brzegach lasów, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolicie. Maj, Czerwiec. ☺. Lek. sem. Carvi.

161. *Pimpinella* L. gen. 366. Biedrzeniec.

Okółki i okółeczki bez pokryw i pokrywek; kwiaty obupłciowe i męskie; kraj kielicha niewyraźny; płatki równe, przez wwinięty koniuszek przewrotnie-sercowate; owoc jajowaty, z boków ściśniony; owocki 5żebkowe, żeberka równe, nitkowate, skrajne w krawędź przechodzące; brózdy wielosmugowe, płaszczyzna spojenia 2smugowa; widełki wolne, 2dzielne.

442. *P. magna* L. mant. II. p. 219, B. wielki. *Caule folioso angulato-sulcato, foliis pinnatis, foliolis ovatis breve petiolulatis inciso-dentatis, stylis ovario longioribus*. Fl. Crac. n. 373, Wahlnb. Carp. n. 290, Bess. Gal. n. 374, Ej. Volh. p. 13, Waga Pol. n. 313, Herb. Buc. p. 292, Baumg. Trans. n. 502, Neilr. NOestr. p. 611, Jacq. Austr. t. 396, Koch Ger. p. 316, Schldl. ic. IV. h. 2, Dietr. Boruss. t. 703, Lm. et DC. Fran. n. 3412, Svisk. bot. t. 741, Fl. Dan. t. 1155, Ledb. Ross. II. p. 254, Turcz. Baic. Dah. n. 501, DC. prodr. IV. p. 119. Variat: b) *rosea* Koch l. c., *floribus roseis*.

Korzeń wrzecionowaty, wielogłowy; *lodyga* wzniesiona, głęboko kątowato-bruzdowana, gałęzista, ulistniczna, wraz z liśćmi naga, rzadziej delikatnie omszona; liście pierzaste, o listkach krótko-ogonczkowych, wcinano-ząbkowanych, jajowatych aż do lancetowatych, kończystych; pokryw i pokrywek brakuje; szyjki już w czasie kwitnienia od zawiązka dłuższe. Kwiaty białe. Wys. 2—3'. Odmiana: b) *rosea*, ma kwiaty różowe. Po łąkach, gajach lub brzegach lasów, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie tu i owdzie się trafia; odmiana zaś: b) na Tatrach po górnej granicy lasów lub w kosodrzewinie, jak np. na Małym Giewoncie, w dolinie Wierchichy, na Koperszadach i w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 7

443. *P. Saxifraga* L. sp. 378, B. pospolity. *Caule tereti tenuiter striato superne subnudo glabro vel basi subpubescente, foliis pinnatis, foliolis sessilibus ovatis dentatis lobatis laciniatisve, stylis sub anthesi ovario brevioribus*. Fl. Crac. n. 374, Wahlnb. Carp. n. 288, Ej. Lapp. n. 136, Bess. Gal. n. 372, Ej. Volh. p. 55, Waga Pol. n. 314, Herb. Buc. p. 293, Baumg. Trans. n. 500, Neilr. NOestr. p. 611, Koch Ger. p. 316, Dietr. Boruss. t. 704, Schldl. ic. II. h. 8, Lm. et DC. Fran. n. 3411, Svisk. bot. t. 160, Fl. Dan. t. 669, Ledb. Ross. p. 255, DC. prodr. IV. p. 120. *P. angustifolia et latifolia* Gilib. Lith. IV. p. 42 et 43.

Lodyga obła, delikatnie rysowana, w górze prawie bezlistna, naga albo od dołu słabo-omszona; listki nagie, bezogonczkowe, jajowate, ząbkowane, tępe, całkowite albo cokolwiek wcięte lub nawet dłoniasto-wcięte; szyjki w czasie kwitnienia od zawiązka

krótsze; a zresztą jak w pop. gat. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$. Po wzgórzach, miedzach lub łąkach, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich bardzo pospolity. Lipiec—Wrzesień. 7. Lek. rad. Pimp. albae.

444. *P. nigra* Willd. prodr. fl. Berol. n. 348, B. czarny. *Radice caeruleo-lactescente, caule tereti tenuiter striato superne subnudo griseo-pubescente, foliis pinnatis, foliolis sessilibus ovatis dentatis lobatis laciniatisve, stylis sub anthesi ovario brevioribus.* Fl. Crac. n. 375, Wahlnb. Carp. n. 289, Bess. Gal. n. 373, Ej. Volh. p. 13, Koch Ger. p. 446, Schldl. ic. XIV. h. 1—2, Dietr. Boruss. t. 705, M. B. Cauc. I. p. 240 et III. p. 250. *P. hirsuta* Syr. ziel. str. 78. *P. Saxifraga* var. *nigra* Autorum Waga Pol. p. 475, Ledb. Ross. II. p. 255.

Korzeń przecięty po niejakiem czasie błękitnieje; łodyga, gałązki a niekiedy i promienie krótkimi, szaremi włoskami pokryte; a zresztą jak *P. Saxifraga*, którego może jest tylko odmianą. Wys. 1—3'. Po pagórkach lub miejscach nieuprawnych, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach i Spiżu, często się trafia. Lipiec—Wrzesień. 7. Lek. rad. Pimp. nigrae.

162. Sium L. gen. 348. Marek.

Okółek pokrywą a okółeczki pokrywkami opatrzone; kwiaty obupłciowe; kraj kielicha niewyraźny albo 5zębny; płatki równe, przez wwinęty koniuszek przewrotnie-sercowate; owoc owalny, z boków ściśniony; owocki 5zeberkowe, zeberka nitkowate, równe, 2skrajne w krawędź przechodzące; bruzdy 3smugowe, płaszczyzna spojenia 6smugowa, smugi powierzchnowe; widelki 2dzielne, z płaszczyzną spojenia zrosłe, i przeto zaledwo dostrzegalne.

445. *S. latifolium* L. sp. 361, M. pospolity. *Radice fibrosa stolonifera, foliis pinnatis, foliolis argute serratis lanceolatis basi inaequalibus, involucri polyphylo, cruxibus carpophori mericarpio adnatis.* Fl. Crac. n. 377, Bess. Gal. n. 353, Gilib. Lith. IV. p. 10, Waga Pol. n. 338, Herb. Buc. p. 294, Baumg. Trans. n. 528, Neilr. NOestr. p. 613, Jacq. Austr. t. 66, Koch Ger. p. 317, Schldl. ic. VII. h. 11—12, Lm. et DC. Fran. n. 3446, Engl. bot. t. 304, Svsk. bot. t. 178, Wahlnb. Lapp. n. 129, Fl. Dan. t. 246, Ledb. Ross. II. p. 259, Turcz. Baic. Dah. n. 502, M. B. Cauc. n. 562, DC. prodr. IV. p. 124. *Drepanophyllum palustre* Bess. Volh. p. 13.

Korzeń włóknisty, rozłogi podziemne, obłe wydające; łodyga wzniesiona, kątowato-bruzdowana, gałęzista, naga jak cała roślinina, wraz z liśćmi dolnymi dęta; liście pierzaste, o listkach podwodnych grzebieniasto-szczepnych albo 2—3razy pierzastodzielnych, nadwodnych zaś podłużno-lancetowatych, lancetowatych albo równowązkich, kończystych, piłkowanych; pokrywy i pokrywki wielo-

łatkowe, łatki lancetowate; widełki do owoców przyrośnięte. Kwiaty białe. Wys. 3—4'. Po wodach stojących lub po rowach, na spadku Bieskidów w podgórzu tu i owdzie się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

163. Bupleurum Tourn. inst. 309. t. 163. Przewiertnik albo Przerwięp.

Okólek pokrywą a okółeczki pokrywkami opatrzone; kwiaty obu-płciowe; kraj kielicha niewyraźny; płatki okrągławe, w wierchołku ucięte i wwiniete, równe; owoc owalny, z boków ściśniony; owocki 5zeberkowe, zeberka równe, skrzydełkowe, nitkowate albo niewyraźne, skrajne w krawędź przechodzące; brózdy 1—4smugowe albo bezsmugowe, płaszczyzna spojenia 1—4smugowa; widełki wolne, 2dzielne. Rośliny odznaczające się liśćmi całkowitemi a nie pierzastymi.

446. *B. longifolium* L. sp. 341, P. długolistny. *Caule superne subramoso, foliis ovato-oblongis, inferioribus in petiolum attenuatis superioribus sessilibus basi profunde cordata amplexicaulibus, umbellis 5—8radiatis, involucelli foliolis ellipticis breviter acuminatis umbellulam aequantibus.* Wahlenb. Carp. n. 256, Herb. add. Gal. p. 23, Ej. Buc. p. 295, Wimm. Schl. p. 443, Neilr. NOestr. p. 616, Koch Ger. p. 320, Schldl. ic. IX. h. 1—2, Suter Helv. I. p. 185, All. Ped. n. 1350, Lm. et DC. Fran. n. 3533, DC. prodr. IV. p. 130.

Korzeń obły, wielogłowy; łodyga wzniesiona pojedyncza albo w górze nieco gałęzista, obła, delikatnie kresowana, naga jak cała roślina; liście jajowato-podługne, kończyste, dolne w długi ogonek zwężone, środkowe i najwyższe bezogonkowe, w nasadzie głęboko-sercowate i łodygę obejmujące; okółki 5—8promieniowe; pokrywki 3—5łatkowe, pokrywki 5—7łateczkowe, łateczki jajowate albo eliptyczne, krótkokończyste, od okółeczek dłuższe; zeberka w owocach nitkowate; brózdy zaś 3smugowe, gładkie. Kwiaty żółte. Wys. 1—3'. Po lasach, krzakach, aż do górnej granicy kosodrzewu, np. na wschodnim końcu Tatr w Tokarni lub powyżej Huczawy (obficie), także w dolinie Kościeliskiej; na Pieninach zaś w pobliżu szczytów zwanych Korony lub Okrąglicy i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 4

447. *B. falcatum* L. sp. 341, P. sierpowaty. *Caule superne ramoso, foliis inferioribus ellipticis oblongisve in petiolum attenuatis, superioribus lanceolatis utrinque acutis, umbellis 6—10radiatis, involucelli foliolis lanceolatis cuspidatis umbellulam excedentibus.* Fl. Crac. n. 379, Wahlenb. Carp. n. 258, Bess. Gal. n. 326, Herb. Buc. p. 294, Baumg. Trans. n. 519, Neilr. NOestr. p. 616,

Jacq. Austr. t. 158, Koch Ger. p. 319, Schldl. ic. IV. h. 11, Lm. et DC. Fran. n. 3536, Engl. bot. supp. t. 2763, Ledb. Ross. II. p. 266, Ej. Alt. I. p. 349, M. B. Cauc. I. p. 203, DC. prodr. IV. p. 132. *Isophyllum falcatum* Hoffm. umbell. p. 115, Bess. Volh. p. 12.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, wielogłowy; łodyga wzniesiona, gałęzista, obła, delikatnie kresowana, naga jak cała roślina; *liście dolne eliptyczne albo podługne*, w ogonek zwężone, w wierzchołku kończyste, *górne lancetowate, częściej sierpowate, w podstawie i wierzchołku kończyste*, bezogonkowe; okółki 6—10 promieniowe; pokrywy 1—4 łatkowe albo żadne, pokrywki 5 łateczkowe, łatki lancetowate, delikatnie-ostro-kończyste, u pokrywek mało co od okółeczków dłuższe; owocki o żeberkach wąsko-skrzydełkowatych, brózdach 3 smugowych, gładkich. Kwiaty żółte. Wys. 2—3'. Po skałach lub murawnikach, w okolicach Czorsztyna, Szczawnicy, na Pieninach, Spiżu i Liptowie, wszędzie pospolity. Lipiec—Wrzesień. 4

448. *B. ranunculoides* L. sp. 243, P. jaskrowaty. *Caule simplici ramoso, foliis radicalibus lineari-lanceolatis basin versus attenuatis, superioribus e basi cordata vel ovata amplexicauli attenuato-acutis, umbellis 4—6 radiatis, involucelli foliolis ellipticis acuminatis umbellulam excedentibus.* Koch Ger. p. 320, Schldl. ic. XVI. h. 5—6, Rchb. ic. crit. IX. f. 1107—8, Lm. et DC. Fran. n. 3538, DC. prodr. IV. p. 131, Ledb. Ross. II. p. 265. n. 12. Variat: a) *humilis* Koch l. c., *caule simplici*. *B. angulosum* Wahlenb. Carp. n. 257, Zawadz. Gal. n. 397, Rchb. ic. crit. IX. f. 1102. b) *elatus* Koch l. c., *caule altiore ramoso*.

Korzeń włóknisty, wielogłowy; łodyga wzniesiona, pojedyncza albo w górze nieco gałęzista, obła, naga jak cała roślina; *liście korzeniowe równoważko-lancetowate albo równoważkie, kończyste, w podstawie zwężone, łodygowe z podstawy sercowatej albo jajowatej i łodygę obejmującej zwężająco się kończyste*; okółki 4—6 promieniowe; pokrywa 3—5 łatowa, łatki nierówne, podługne, kończyste; pokrywki 5 łateczkowe, łateczki eliptyczne, ostro-kończyste, od okółeczków dłuższe; owocki o żeberkach prawie skrzydełkowatych, brzdach 1 smugowych, gładkich. Kwiaty żółte. Wys. 4—8". Bywa zazwyczaj w dwóch odmianach: a) *humilis*, o łodydze pojedynczej i b) *elatus*, o łodydze wyższej, gałęzistej. Po skałach, tłoczkach, murawnikach lub krzakach, od górnej granicy lasów Tatrzańskich aż na hale zachodzi i dosyć często się trafia, jak np. w dolinach Chochołowskiej, Kościeliskiej, za Małą Łąką ku Czerwonemu Wiérchowi, pod Giewontem, w dolinie Rostoki, pod Muranem i powyżej Koperszadów przednich wszędzie aż do Huczawy. Lipiec, Sierpień. 4

3. Plemię. Seselineae Koch. Żebrzycowe. Owoce w przecięciu poprzecznym okrągłe.

164. *Oenanthe* L. gen. 352. Gałucha.

Okólek bez pokrywy, okółeczki zaś pokrywkami opatrzone; kwiaty obupłciowe albo obupłciowe i męzkie; kielich 5żębny; płatki przez wwinęte koniuszki przewrotnie-sercowate, nierówne, zewnętrzne na brzegu okółeczków większe, 2koniuszkowe, niekiedy promienisto roztoczone; owoc wartołkowaty, podłużny albo obły; owocki 5żeberkowe, żeberka tępe, skrajne szersze, w krawędź przechodzące; brzoźdy 1smugowe; widełki niewyraźne, do płaszczyzn spojenia 2smugowych przyrosłe.

449. *Oe. Phellandrium* Lm. Franc. III. p. 432, G. wodna albo Kopr koński. *Radice fusiformi, fibris filiformibus ad genicula verticillatis, foliis bi-tripinnatis, divaricatis, foliolis ovatis pinnatifido-incisis, umbellis terminalibus axillaribusve, fructibus ovato-oblongis.* Fl. Crac. n. 381, Waga Pol. n. 320, Herb. Buc. p. 295, Neilr. NOestr. p. 619, Koch Ger. p. 322, Lm. et DC. Fran. n. 3439, Ledb. Ross. II. p. 269, DC. prodr. IV. p. 138. *Phellandrium aquaticum* L. sp. 366, Bess. Gal. n. 356, Ej. Volh. p. 13, Baumg. Trans. n. 499, Schldl. ic. VII. h. 2, Engl. bot. t. 684, Svsk. bot. t. 155, Fl. Dan. t. 1154, M. B. Cauc. I. p. 227 et III. p. 232. *Ph. divaricatum* Gilib. Lith. IV. p. 33.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga od dołu płożąca się, z kolanek okręgowo włókna korzeniowe wydająca, ku górze podnosząca się, rozsochato-gałęzista, obła, kresowana, wraz z ogonkami liściowymi dęta, naga jak cała roślina; liście 2—3razy pierzaste, o listkach jajowatych, pierzastoszczepnie-wcinanych, liście podwodne wielodzielne, o łateczkach ostatecznych nitkowatych; okółki na wierzchołku łodygi i w kątach liści osadzone, wielopromieniowe, bez pokrywy albo z kilku łatkami odpadającymi; pokrywki wielołatkowe; kwiatki brzegowe niepromieniste; owoce jajowato-podłużne. Kwiaty białe. Wys. 2—3'. Po rowach, bagnach lub wodach stojących, na Bieskidach po dolinach tu i owdzie się trafia. Lipiec, Sierpień. 4? Lek. sem. *Phellandrii* s. *Foeniculi aquatici*.

165. *Aethusa* L. gen. 141. Blekot.

Okólek bez pokrywy, a okółeczki pokrywkami odwiniętymi opatrzone; kwiaty obupłciowe; kraj kielicha niewyraźny; płatki przez wwinęte koniuszki przewrotnie-sercowate, nierówne, zewnętrzne po brzegach okółeczków większe; owoc kulisto-jajowaty, w przecięciu poprzecznym okrągły; owocki 5żeberkowe, żeberka wydatne, grube, zaostrome, skrajne w krawędź przechodzące, nieco szersze;

brózd 1smugowe, płaszczyzna spojenia 2smugowa; widelki wolne, 2dzielne.

450. *Ae. Cynapium* L. sp. 367, B. pospolity. *Foliis nitidis bi-tripinnatis, foliolis pinnatifidis, involucelli foliolis ternis linearibus reflexis umbellula longioribus*. Fl. Crac. n. 382, Wahlenb. Carp. n. 277, Bess. Gal. n. 358, Ej. Volh. p. 13, Waga Pol. n. 326, Herb. Buc. p. 296, Baumg. Trans. n. 497, Neilr. NOestr. p. 622, Koch Ger. p. 323, Schldl. ic. III. h. 4, Lm. et DC. Fran. n. 3436, Engl. bot. t. 1192, Sysk. bot. t. 64, Fl. Dan. t. 1991, Ledb. Ross. II. p. 270, M. B. Cauc. supp. p. 232, DC. prodr. IV. p. 141. *Ae. petroselinifolio* Gilib. Lith. IV. p. 15.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, gałęzista, obła, delikatnie kresowana, naga jak cała roślina; liście lśnące, pietruszkowym podobne, 2—3razy pierzaste, o listkach jajowatych, pierzastowcinanych, a łąteczkach ostatecznych lancetowatych; pokrywy brakuje; pokrywki jednostronne, tylko 3łateczkowe, a łąteczki równowazkie na dół odwiniete, od okółeczków dłuższe. Kwiaty białe. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. *Jadowity*. Po polach lub ogródkach warzywem zasadzonych, często się trafia. Lipiec—Październik. ☉

166. *Seseli* L. gen. 360. Żebrzyca albo Łaniczyst.

Okółek bez pokrywy, okółeczki pokryweczkami opatrzone; kwiaty obupłciowe; kielich 5zębny, zęby 3kątnie, krótkie, trwałe, owoc wieńczące; płatki przewrotnie-jajowate, przez wwiniete koniuszek mniej lub więcej wykrojone, równe; owoc owalny albo podłużny, w przecięciu poprzecznym prawie okrągły; żeberka na owocach po 5, wystających albo gruboskrzydłkowatych, skrajne niekiedy szersze, w krawędź przechodzące; brózd 1—3smugowe, płaszczyzny spojenia 2—4smugowe; widelki wolne, 2dzielne.

451. *S. glaucum* L. sp. 372, Ż. modrawa. *Foliis glaucis radicalibus 2-multipinnatis, foliolis lanceolato-linearibus linearibusque, petiolo angulato-tereti supra convexo, umbellis 5—15radiatis, radiis glabris, involucelli foliolis subulatis umbellula duplo longioribus*. Wahlenb. Carp. n. 284, Heuff. Ban. n. 723, Neilr. NOestr. p. 620, Jacq. Austr. t. 144, Koch Ger. p. 324. *S. montanum* β. *glaucum* DC. prodr. IV. p. 146. *S. osseum* Crntz. Austr. III. p. 207.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, czuprynowaty; łodyga wzniesiona szeroko-gałęzista, kościsto-twarda, obła, delikatnie kresowana, wraz z liśćmi modrawo-oszroniona, naga jak cała roślina, w górze prawie bezlistna; liście 2—kilka razy pierzaste, o łatkach równowazko-lancetowatych albo równowazkich, ogonkach kątowo-obłych, z wierzchu wypukłych a nierynienkowatych; okółki 5—15 promieniowe, promienie nagie; pokrywy brakuje albo tylko 1łatko-

wa, pokrywki zaś 5—6łateczkowe, *łateczki* szydłowate, *2razy od okółeczków krótsze*; owoce owalne, mączasto-opruszone, między żeberkami chropawe. Kwiaty białe. Cała roślina niekiedy seledynowa. Wys. 1—3'. Po skałach lub wzgórzach trawiastych suchych, koło zamku w Hradku lub nad Wagiem Czarnym na Liptowie; na Orawie zaś koło zamku Orawskiego lub po brzegach Orawicy tu i owdzie się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

452. *S. annuum* L. sp. 373, *Ż. roczna. Foliis subtiliter pubescentibus radicalibus 2—multipinnatis, laciniis linearibus, petiolo supra canaliculato, umbellis 10—30radiatis, radiis interne puberulis, involuelli foliolis lanceolatis umbellulam aequantibus vel superantibus.* Wahlenb. Carp. n. 285, Bess. Gal. n. 368, Ej. Volh. p. 13, Baumg. Trans. n. 512, Neilr. NOestr. p. 621, Jacq. Austr. t. 55, Schldl. ic. II. h. 5, DC. prodr. IV. p. 147. *S. coloratum* Ehrh. herb. Linnean. n. 113, Ej. beitr. V. p. 179, Fl. Crac. n. 383, Waga Pol. n. 322, Herb. Buc. p. 296, Dietr. Boruss. t. 709, Koch Ger. p. 325, Ledb. Ross. II. p. 277. *S. purpureum* Gilib. Lith. n. 150. *S. bienne* Crntz. Austr. III. p. 204.

Łodyga pojedyncza albo gałęzista, twarda, ulistniona, *wraz z liśćmi delikatnie omszona*; liście 2—kilka razy pierzaste, o łatkach równowązkich, a *ogonkach z wierzchu rynienkowatych*; okółki 15—30promieniowe, *promienie od strony wewnętrznej gęsto omszone*; *łateczki pokrywek lancetowate, okółeczkom równe albo od nich dłuższe*; owoce owalne, za młodu delikatnie omszone, później nagie; a zresztą jak w pop. gat. Kwiaty białe albo czerwone. Cała roślina brudno-zielona. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Po skałach lub suchych miejscach leśnych, wszędzie na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich dosyć pospolita. Lipiec, Sierpień. ☉, ☉ albo 4

167. *Libanotis* Crntz. Austr. III. p. 222. Oleśnik.

Okólek pokrywami, a okółeczki pokrywkami opatrzone; kwiaty obupłciowe; kielich 5zębny, zęby lancetowato-szydłowate, wydłużone, odpadające; płatki przez swe koniuszki wwinięte przewrotnie-sercowate, równe; owoc owalny, w przecięciu poprzecznym prawie okrągły; owocki 5zęberkowe, żeberka grubawe, tępe, równe, skrajne w krawędź przechodzące; brózdy 1smugowe, płaszczyzna spojenia 2—4smugowa; widelki wolne, 2dzielne.

453. *L. montana* Crntz. l. c., O. zwyczajny. *Caule angulato-sulcato, foliis bi- tripinnatis, foliolis pinnatifido-incisis, laciniis lanceolatis mucronatis, paribus foliorum infimis ad costam mediam decussatis, fructibus hirtis.* Fl. Crac. n. 384, Herb. Buc. p. 297, Neilr. NOestr. p. 621, Koch Ger. p. 325, Schldl. ic. IX. h. 9—10, All. Ped. II. p. 30. t. 62, Svk. bot. t. 760, Ledb. Ross. II. p. 279.

L. vulgaris DC. prodr. IV. p. 150, Waga Pol. n. 323. *L. Rivini* Baumg. Trans. n. 546. *Athamantha Libanotis* L. sp. 351, Wahlb. Carp. n. 264, Bess. Gal. n. 337, Ej. Vol. p. 12, Jacq. Austr. t. 392, Lm. et DC. Fran. n. 3481, Engl. bot. t. 138, Fl. Dan. t. 754. *Seseli Libanotis* Koch umbellf. p. 111.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, czuprynowaty; łodyga wzniesiona, pojedyncza albo gałęzista, tęga, głęboko-kątowato-bruzdowana, naga albo wraz z liśćmi mniej więcej omszona; liście dolne 2—3razy—górne pojedynczo-pierzaste, o listkach w obrysie jajowatych, podłużnych albo klinowatych, 1—2razy pierzasto-szczepnych, a łateczkach ostatecznych szeroko-lancetowatych, najniższa para listków na ogonku głównym najczęściej krzyżowo względnie do wyższych ułożona; pokrywy i pokrywek brakuje albo co częściej licznołatkowe, łatki lancetowato-szydłowate; owoce omszone. Kwiaty białe albo czerwone. Wys. 1—3'. Po skałach i tłoczkach lub miejscach kamienistych leśnych, na Podhalu lub Pieninach wszędzie dosyć pospolity, na Spiżu zaś koło Kieżmarku, na Liptowie koło Hradku i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. ☉

168. *Silaus* Bess. apud R. et Schult. syst. VI. p. 36. *Konioploch*.

Okółek bez pokrywy albo pokrywa niewielołatkowa, okółeczki pokrywkami opatrzone; kwiaty obupłciowe; kraj kielicha niewyraźny; płatki przewrotnie-jajowate, przez wwinięty koniuszek mniej lub więcej wykrojone, równe; owoc podłużny, w poprzecz przecięty okrągły; owocki 5żebkowe, żeberka zaostromo-wystające albo skrzydełkowate, równe, skrajne w krawędź przechodzące; brózdy wielosmugowe, płaszczyna spojenia 4—6smugowa; widelki wolne, 2dzielne.

454. *S. pratensis* Bess. l. c., K. łakowy. *Caule angulato, foliis radicalibus tri-et quadripinnatis, segmentis lateralibus 2—5 partitis terminalibus 3—7partitis, foliis superioribus simpliciter-pinnatis, involucelli foliolis lineari-lanceolatis membranaceo-marginatis*. Fl. Crac. n. 386, Wimm. Schl. p. 446, Neilr. NOestr. p. 625, Koch Ger. p. 329, Schldl. ic. V. h. 2, Ledb. Ross. II. p. 287, Ej. Alt. I. p. 322, DC. prodr. IV. p. 161. *Peucedanum Silaus* L. sp. 354, Bess. Gal. n. 340, Jacq. Austr. t. 15, Lm. et DC. Fran. n. 3519, Engl. bot. 2142. *P. trilobatum* Gilib. Lith. IV. p. 14? *Cnidium Silaus* Sprng. umbellf. prodr. p. 40.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, czuprynowaty; łodyga wzniesiona, gałęzista, tęga, kątowata, naga jak cała roślina; liście 3 i 4razy pierzaste, o listkach bocznych 2—5dzielnych, wierzchołkowych zaś 3—7dzielnych, a łatkach ostatecznych równoważko-lancetowatych, liście górne pojedynczo-pierzaste; pokrywy brakuje albo 1—2łatkowa, pokrywki liczno-łateczkowe, o łateczkach równoważko-lan-

cetowatych, po brzegach błonkowatych. Kwiaty blado-żółte. Wys. 2—3'. Po łąkach wilgotnawych, na Bieskidach w Bocheńskim, lub na Podhalu i Pieninach tu i owdzie się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

169. *Meum Tourn.* inst. t. 165. Marchwica (nazw. góral.).

Okólek bez pokrywy albo pokrywa tylko 1łatkowa, okółeczki pokrywkami opatrzone; kwiaty obupłciowe i męzkie; kraj kielicha niewyraźny; płatki eliptyczne, kończyste, równe, z koniuszkiem wwinętym; owoc podłużny, w przecięciu poprzecznym prawie okrągły; owocki 5żeberkowe, żeberka zaostrozono-wystające, równe, ze sobą się niestykające, skrajne w krawędź przechodzące; brózdy 3—4smugowe, płaszczyna spojenia 4—8smugowa; widelki wolne, 2dzielne.

455. *M. Mutellina* Gaertn. de fruct. I. p. 106, *M. alpejska*. *Foliis bipinnatis, pinnulis pinnatipartitis, laciniis lineari-lanceolatis mucronatis indivisis bi-trifidisque*. Bess. Gal. n. 359, Heuff. Ban. n. 731, Neilr. NOestr. p. 624, Koch Ger. p. 329, Schldl. ic. XVIII. h. 9—10, Ledeb. Ross. II. p. 288, DC. prodr. IV. p. 162. *Phellandrium Mutellina* L. sp. 366, Wahlenb. Carp. n. 276, Jacq. Austr. t. 56. *Ligusticum Mutellina* Crntz. Austr. III. p. 198, All. Ped. I. t. 60. f. 2, Lm. et DC. Fran. n. 3467.

Korzeń obło-wrzecionowaty, wielogłowy, czuprynowaty; łodyga wzniesiona, obła, kresowana, naga jak cała roślina, pojedyncza i nieulistniona albo w górze na 2—3gałązki się dzieląca i wówczas 1—2liściowa; liście zazwyczaj tylko dolne, 2—3razy pierzaste, o łatkach pierzastodzielnych, a ostatecznych łąteczkach równowązko-lancetowatych, włoskowato-konczystych, całkowitych albo jeszcze 2—3szczepnych; pokrywa 1łatkowa albo żadna, pokrywki 3—wielołateczkowe, o łąteczkach lancetowatych okółeczkom równych lub od nich nieco dłuższych. Kwiaty czerwone, rzadziej białe. Wys. 3—10''. Po halach, w całych Tatrach wszędzie pospolita, nieschodząc jednak niżej jak do 5000'; na Bieskidach zaś na Babięj Górze również często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

170. *Neogaya Meisn.* gen. I. p. 144—5. Nibymarchwica.

(*Gaya* Gaud. Helv. II. p. 389—ale Kunth już wprzódę nadał tę nazwę innemu rodzajowi z rodziny *Malvaceae*, — *Pachypleurum* Rehb. Ger. p. 471. non Ledeb. nec Mey. in Ledeb. Alt. I. p. 296).

Okólek pokrywą, a okółeczki pokrywkami opatrzone; kwiaty obupłciowe; kraj kielicha niewyraźny; płatki przewrotnie-jajowate, przez koniuszek zawinięty mniej lub więcej wykrojone, równe; owoc podłużny, w przecięciu poprzecznym owalny, owocki 5żeberkowe; żeberka skrzydełkowate, równe, w podstawie owocu ze sobą się scho-

dzące, skrajne w krawędź przechodzące; brózdy bezsmugowe albo niewyraźnie 1smugowe, płaszczyzna spojenia 4smugowa; widełki wolne, 2dzielne.

456. *N. simplex* Meisn. gen. II. p. 104, *N. pojedyncza*. *Foliis bi-tripinnatis, pinnulis pinnatipartitis, laciniis linearibus, involucris foliolis lineari-lanceolatis integris vel apice bi-trifidis radios aequantibus*. Ledb. Ross. II. p. 289. *Gaya simplex* Gaud. Hely. II. p. 389, Koch Ger. p. 329, Schldl. ic. XVIII. h. 9—10, DC. prodr. IV. p. 163. *Laserpitium simplex* L. mant. I. p. 56, Wahlenb. Carp. n. 270, Herb. sel. Gal. p. 11, Wulf. in Jacq. misc. II. t. 2, Lm. et DC. Fran. n. 3475. *Ligusticum simplex* All. Ped. II. p. 15. t. 71. f. 2. *Pachypleurum simplex* Rechb. Ger. n. 3036, Neilr. NOestr. p. 625.

Kodyga pojedyncza, bezlistna albo 1—2liściowa, jeden okólek dzierząca; liście o łateczkach ostatecznych równowaziutkich; pokrywki i pokrywki wielo-łatkowe, łateczki równowazko-lancetowate, całkowite albo w wierzchołku 2—3razy wcięte, u pokrywki promieniom okółka równe, u pokrywki zaś od okółeczek dłuższe albo prawie im równe; a zresztą wszystko jak w *Meum Mutellina*. Kwiaty białe albo przed rozkwitnięciem się czerwone. Wys. 3—8''. Po wysokich halach Tatrzańskich, między kamieniami w miejscach trawiastych, jak np. na Raczkowej, Szczycie Starorobociańskim, Pysznój (bardzo obficie), na Miedzianych powyżej 5stawów, koło Morskiego Oka, po usypach ku Mnichowi, na Grzbiecie Łomnickim (nie na szczycie) (bardzo obficie), w dolinie Wielkiego Kolbachu przechodząc w dolinę Podrówienną (bardzo obficie) i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

4. Plemię. *Angeliceae* Koch. Dzięglowe. Owoce po obu brzegach 2skrzydełkowe.

171. *Selinum Hoffm.* umbellf. ed. 1. p. 150. Olszewnik.

Okólek bez pokrywki albo 1—2łatki wkrótce odpadające dzierzący, okółeczki zaś pokrywkami opatrzone; kwiaty obupłciowe z męzkami pomieszane; kraj kielicha niewyraźny; płatki przez zawinięty koniuszek przewrotnie-sercowate, równe; owoc owalny, od grzbietu mocno spłaszczony, 2skrzydełkowy; żeberka na owocach po 5, błonkowato-skrzydełkowatych, skrzydełka 2skrajnych żeberka 2razy szersze i prawie tak jak owocki szerokie; brózdy 1—2smugowe, płaszczyzna spojenia 2—4smugowa; widełki wolne, 2dzielne.

457. *S. Carvifolia* L. sp. 350, *O. kminolistny*. *Caule sulcato acutangulo, foliis radicalibus tripinnatis, foliolis profunde pinnatifidis vel pinnatilineis, involucelli foliolis lineari-subulatis*. Fl. Crac. n. 387, Wahlenb. Carp. n. 263, Bess. Gal. n. 334, Ej. Vollh. p. 12, Waga Pol. n. 342, Herb. Buc. p. 298, Baumg. Trans. n. 478,

Neilr. NOestr. p. 626, Jacq. Austr. t. 16, Koch Ger. p. 330, Schldl. ic. VIII. h. 7—8, Lm. et DC. Fran. n. 3490, Fl. Dan. t. 667, Ledb. Ross. II. p. 293, DC. prodr. IV. p. 165. *S. pseudo-carvifolia* All. Ped. II. p. 9. *S. acutangulum* Gilib. Lith. IV. p. 22. *Angelica Carvifolia* Sprng. umbellf. prod. p. 16.

Korzeń gałęzisty albo wrzecionowato-gałęzisty; łodyga prosto wzniesiona, pojedyncza albo gałęzista, naga jak cała roślina, kątowato-brózdowana, kąty zaś te zaostrome, jakby skrzydełkowate; liście 2—3razy pierzaste, o listkach głęboko-pierzasto-szczepnych albo pierzasto-wcinanych, a łateczkach ostatecznych lancetowatych albo równowązkich; pokrywy brakuje albo 1—2łatkowa, odpadająca; pokrywki wielołateczkowe; łateczki równowązko-szydłowate; okółki zbite, nieco sklepiste. Kwiaty białe. Wys. 2—3'. Po łąkach wilgotnych między krzakami, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie, często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

172. *Angelica* L. gen. 347. Dzięgiel.

Okólek bez pokrywy albo 1—3łatki odpadające dzierzący, okółeczki pokrywkami opatrzone; kwiaty obupłciowe; kraj kielicha niewyraźny; płatki lancetowate ostrokończyste, z koniuszkiem niekiedy zawiniętym, równe; owoc owalny, od grzbietu mocno spłaszczony, 2skrzydełkowy; żeberka grzbietowe 3, nitkowate albo niewydatnie skrzydełkowate, 2 zaś skrajne czyli brzegowe szeroko-skrzydełkowate, a skrzydełka prawie tak jak owocki szerokie; brzozy 1smugowe, płaszczyzna spojenia 2—4smugowa; widelki wolne, 2dzielne.

458. *A. silvestris* L. sp. 361, D. pospolity. *Caule sulcato, foliis tripinnatis, foliolis ovatis argute-serratis, terminali integro trifidoque, lateralibus subsessilibus, vaginis ventricoso-inflatis*. Fl. Crac. n. 389, Wahlnb. Carp. n. 275, Ej. Lapp. n. 132, Bess. Volh. p. 13, Waga Pol. n. 343, Herb. Buc. p. 299, Neilr. NOestr. p. 627, Koch Ger. p. 331, Schldl. ic. V. h. 8, Engl. bot. t. 1128, Svk. bot. 303, Fl. Dan. t. 1639, Ledb. Ross. II. p. 296, Turcz. Baic. Dah. n. 527, DC. prodr. IV. p. 168. *A. vulgaris* Syr. ziel. str. 85. *A. minor* Gilib. Lith. IV. p. 23. *Imperatoria sylvestris* Lm. et DC. Fran. n. 3422, Bess. Gal. n. 350, Baumg. Trans. n. 476. Variat: b) *montana*, *foliolis oblongis summis basi decurrentibus*. *A. montana* Schleich. cat. pl. Helvet. 1815 p. 6, Koch Ger. p. 331. n. 2, Ledb. Ross. II. p. 295, DC. prodr. IV. p. 167. *A. flavescens* Bess. Volh. p. 13 et 54. *A. silvestris* β . *elatio* Wahlnb. Carp. l. c. *Imperatoria flavescens* Bess. Gal. n. 351.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, gruby; łodyga prosto wzniesiona, obła, dęta, brózdowana, w górze gałęzista, gałązki zaś pod

okólkami i wraz z jego promieniami delikatnie omszone, zresztą naga jak cała roślina; liście 3razy pierzaste, o listkach jajowatych albo podługnych, kończystych, nierówno-ostro-pilkowanych, wierzchołkowych całkowitych albo 3dzielných, bocznych w podstawie ukośnych, niekiedy 1—2łatowych; pochwy ogonków liściowych bardzo wielkie, brzuchato wydęte; pokrywki brakuje albo 1—3łatkowa, a łatki wkrótce odpadające; pokrywki wielołateczkowe, a łateczki równoważko-szydłowate. Kwiaty białe, zielonawo albo czerwawo nabiegnięte. Wys. 1—4'. Odmiana: b) montana, ma listki podługne, w liściach górnych listek wierzchołkowy a niekiedy i pierwsza para pod nim się znajdująca w podstawie zbiega. Po łąkach, lasach lub po brzegach rzek w zaroślach, wszędzie pospolita; odmiana zaś na Bieskidach, Podhalu, Pieninach i Spiżu nad Popradem również bardzo często się trafia. Lipiec, Sierpień. ☉

173. Archangelica Hoffm. umbellf. ed. 1. p. 161. Litwór (nazw. góral.) albo Arcydzięgiel.

Okółek bez pokrywki albo parą łatek wkrótce odpadających osadzony, okółeczki zaś pokrywkami opatrzone; kwiaty obupłciowe; kielich niewyraźnie 5zębny; płatki eliptyczne, ostrokończyste, o koniuszku zawiniętym, równe; owoc owalny, od grzbietu ściśniony, 2skrzydły; owocki o 3 żeberkach grzbietowych nitkowato-węgłowatych, a 2skrajnych wązko-skrzydełkowatych, skrzydełka zaś ledwie połowie szerokości owocków dorównywające; brózdki i płaszczyny spojenia bezsmugowe; widelki wolne, 2dzielne.

459. A. officinalis Hoffm. umbellf. ed. 1. p. 162, L. le-karski. *Carle tereti striato, foliis bipinnatis, foliolis cordato-ovatis inaequaliter serratis, terminali tri-lateralibus subbilobis, petiolis superioribus saccato-inflatis, umbellis farinoso-puberulis*. Fl. Crac. n. 390, Heuff. Ban. n. 735, Neilr. NOestr. p. 628, Dietr. Bor-russ. t. 845, Lorek Pruss. t. 78. f. 424, Koch Ger. p. 332 et 1024, Schldl. ic. V. h. 8, Ledb. Ross. II. p. 297, DC. prodr. IV. p. 169. A. littoralis DC. prodr. IV. p. 170, Ledb. Ross. II. p. 298, Fr. nov. mant. III. p. 182 et summa veg. I. p. 181. A. spuria seu littoralis Wahlb. Carp. p. 84. A. sativa Bess. Volh. p. 13. A. Angelica Syr. ziel. str. 98. Angelica Archangelica L. sp. p. 360, Bess. Gal. n. 367, Lm. et DC. Fran. n. 3457, Engl. bot. t. 2561, Wahlb. Lapp. n. 131, L. Suec. n. 245, Fl. Dan. t. 206. A. Archangelica α. alpina Wahlb. Carp. n. 274. A. sativa Mill. dict. n. 1. A. major Gilib. Lith. IV. p. 24. A. officinalis Mnch. meth. p. 91.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, gruby, prawie marchwiowaty; łodyga wzniesiona obła, rdzenista, dęta, kresowana, w górze gałę-

zista, gałęzie pod okólkami wraz z promieniami delikatnie omszone, zresztą naga jak cała roślina; liście 2razy pierzaste, o listkach sercowato-jajowatych, nierówno piłkowanych, kończystych, z których końcowy całkowity albo 3szczepny, boczne zaś w podstawie ukośne, niekiedy 1—2łatowe; ogonki liści górnych brzuchato wydęte; pokrywy brakuje albo z kilku łatek wkrótce odpadających złożona, pokrywki wielo-łateczkowe, łateczki równoważko-szydłowate, po okwitnieniu rośliny odpadające. Kwiaty zielonawe, blade. Wys. 2—5'. Po miejscach stromych, trawiastych lub między kamieniami, od kosodrzewu aż na hale zachodzi, tu i owdzie w Tatrach się trafiając, jak np. w dolinie Litworowej powyżej polan Miętusich, pod Giewontem w końcu doliny Strażyska zwanéj, w dolinie Wiercicy w kilku miejscach, w dolinie Jaworowej na wschodnim końcu Tater w pobliżu Kołowego w kilku miejscach, na Koperszadach pod Hawranem, koło Czerwonego Jeziora za Głupim Wiérchem, koło Zielonego Jeziora idąc od Białej Wody na prawo, pod Łomnicą koło Lejkowego Jeziora, w dolinie zaś pod Wysoką schodząc z Grzbietu Polskiego do szałasów pod Żabiem, pod Krywaniem od Hrubego Wirchu i w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. ☺. Lek. rad. Angelicae.

5. Plemię. *Peucedanaceae* DC. Goryszowe. Owoce mocno spłaszczone, po obu stronach skrzydełkami opatrzone.

174. *Peucedanum* Koch. umbellf. p. 92. Gorysz.

Okólek pokrywą trwałą albo wkrótce odpadającą opatrzone, okółeczki pokrywkami trwałemi otoczone; kwiaty obupłciowe i męskie; kraj kielicha 5zębny albo niewyraźny; płatki przewrotnie-jajowate, przez zawinięty koniuszek mniej więcej wykrojone, równe; owoc okrągławy, owalny albo podłużny, soczewkowato spłaszczony, o wązkim brzeżku, ledwie połowie szerokości owocka dorównującym; owocki 5zeberkowe, żeberka nitkowate, tępe, 2skrajne jeszcze mniej wyraźne, z brzeżkiem owocku stykające się lub nawet w tenże spływające; brózdy 1—3smugowe, płaszczyzny spojenia 2smugowe, smugi na powierzchni skórki owocka umieszczone, widoczne; widełki wolne, 2dzielne.

460. *P. Cervaria* Cuss. in Lapeyr. hist. des pl. Pyren p. 149, G. Jeleniec. *Caule tereti striato, foliis 3pinnatis, foliolis glaucis ovatis subspinuloso-serratis, ramificationibus petioli patentibus, vittis commisuralibus parallelis*. Fl. Crac. n. 392, Waga Pol. n. 349, Herb. Buc. p. 299, Neilr. NOestr. p. 630, Koch Ger. p. 334, Schldl. ic. XIII. h. 3—4, Dietr. Boruss. t. 710, Ledb. Ross. II. p. 311, DC. prodr. IV. p. 180. *Athamanta Cervaria* L. sp. ed. 2. p. 352, Wahlb. Carp. n. 266, Jacq. Austr. t. 69. *A. decussata*

Gilib. Lith. IV. p. 10. *Selinum Cervaria* L. sp. ed. 1. p. 1194, Bess. Gal. n. 336, Ej. Volh. p. 12, Crntz. Austr. III. t. 3. f. 1, Lm. et DC. Fran. n. 3484. S. Rivini Rchb. Ger. 2952. *Cervaria nigra* Baumg. Trans. n. 498.

Korzeń obło-wrzecionowaty, gruby, czuprynowaty; łodyga wzniesiona, obła, kresowana, pełna, naga jak cała roślina, w górze rozgałęziona i prawie bezlistna; *liście 3razy pierzaste, o listkach tęgich, modrawych, jajowatych, prawie ciernisto-pilkowanych, dolnych zazwyczaj z jednej strony głęboko wciętych, końcowych zaś 3łatowych; rozgałęzienie ogonka głównego liściowego odstające; pokrywa i pokrywki wieloletkowe, łatki lancetowate albo równoważko-szydłowate, odgięte; smugi 2 na płaszczyźnie spojenia owoców prawie od siebie równoległe. Kwiaty białe. Wys. 2—4'. Po lasach, gajach lub suchych łąkach, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu i t. d. często się trafia. Lipiec, Sierpień. 7.*

461. *P. Oreoselinum* Mnch. meth. p. 82, G. pospolity. *Caule tereti subtiliter striato, foliis 3pinnatis, foliolis nitidis ovatis inciso-vel subpinnatifido-dentatis, dentibus breviter acuminatis, ramificationibus petioli refracto-divaricatis, vittis commissuralibus arcuatis margini contiguis.* Fl. Crac. n. 393, Waga Pol. n. 350, Neilr. NOestr. p. 631, Heuff. Ban. n. 745, Koch Ger. p. 335, Schldl. ic. V. h. 8, Ledb. Ross. II. p. 311, DC. prodr. IV. p. 180. *Athamanta Oreoselinum* L. sp. 352, Wahlb. Carp. n. 265, Jacq. Austr. t. 68. *A. divaricata* Gilib. Lith. IV. p. 17. *Selinum Oreoselinum* Crntz. Austr. III. p. 169, Bess. Gal. n. 335, Ej. Volh. p. 12, Lm. et DC. Fran. n. 3485, Fl. Dan. t. 1750, M. B. Cauc. I. p. 213. *Oreoselinum legitimum* M. B. Cauc. III. p. 210.

Łodyga szeroko-gałęzista, delikatnie kresowana; *liście o listkach lśnących, jajowatych, wcinano- albo prawie pierzasto-wrębnieżąbkowanych, a ząbkach krótko-kończystych; rozgałęzienie ogonka głównego liściowego bardzo rozwarte a zarazem na dół zagięte; łatki pokrywy odpadające; 2 smugi na płaszczyźnie spojenia owoców łukowate, ku brzegom zbliżone; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Kwiaty białe. Wys. 1—3'. Po łąkach, miedzach lub brzegach lasów, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Liptowie i t. d. wszędzie pospolity. Lipiec, Sierpień. 7. Dawniej lek. herba Oreoselini.*

175. *Thysselinum* Tourn. inst. 319. Hoffm. umbellf. ed. 1. p. 153. Olszeniec.

Okółek pokrywą a okółeczki pokrywkami opatrzone; kwiaty obupciowe; kraj kielicha 5zębny; płatki przewrotnie-jajowate, równe, o koniuszku do góry zawiniętym; owoc owalny albo podłużny, mocno spłaszczony, o wązkim brzeżku, ledwie połowie szerokości owoka

dorównywającym; owocki 5żeberkowe, żeberka nitkowate, tępe, 2-skrajne jeszcze mniej wyraźne, z brzeżkiem owocku stykające się lub w tenże spływające; brózdy 1—3smugowe, płaszczyzny spojenia 2—4smugowe, smugi pod skórą owocku ukryte; widełki wolne, 2dzielne.

462. *Th. palustre* Hoffm. umbellf. ed. 1. p. 154 et 179, O. właściwy błotny. *Caule sulcato, foliis 3pinnatis, foliolis profunde pinnatifidis, laciniis linearilanceolatis acuminatis, involucri et involucelli foliolis membranaceo-marginatis*. Fl. Crac. n. 394, Bess. Volh. p. 12, Herb. Buc. p. 300, Heuff. Ban. n. 748, Koch Ger. p. 336, Rchb. Ger. n. 2941. *Th. Schiwerekii* Bess. Volh. p. 12. *Th. sylvestre et angustifolium* Rchb. Ger. n. 2940 et 2942. *Peucedanum palustre* Mnch. meth. p. 82, Neilr. NOestr. p. 631, Schldl. ic. XIII. h. 5—6, Ledb. Ross. II. p. 310. *P. sylvestre* DC. prodr. IV. p. 179, Waga Pol. n. 351. *Selinum palustre* L. sp. 350, Wahlb. Lapp. n. 128, Lm. et DC. Fran. n. 3487, Engl. bot. t. 229, Svnsk. bot. t. 380, Fl. Dan. t. 257. *S. palustre*, *Schiwerekii et intermedium* Bess. Gal. n. 331, 332 et 333, Zawadz. Gal. n. 404, 405 et 406. *S. sylvestre* Jacq. Austr. t. 152 (non L.). *S. lactescens* Gilib. Lith. IV. p. 22.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, gruby, nieczuprynowaty; łodyga prosto wzniesiona, pojedyncza albo gałęzista, brózdowana, wewnątrz dęta, ulistniona, naga jak cała roślina; liście 3razy pierzaste, o listkach w obrysie jajowato-podłużnych, głęboko pierzastoszczepnych, a łateczkach ostatecznych równoważko-lancetowatych, ostrokończystych; pokrywa i pokrywki wielołatkowe, o łatkach lancetowato-szydłowatych, po brzegach błonkowatych, odgiętych. Kwiaty białe. Wys. 3—5'. Po mokrych łąkach między krzakami, na Bieskidach tu i owdzie ale często się trafia. Lipiec, Sierpień. ☺

176. *Pastinaca* Tourn. inst. 319. t. 170. Pasternak.

Okólek i okółeczki bez pokryw; kwiaty obupłciowe; kraj kieliucha niewyraźny albo jakoby 5zębny; płatki 4kątno-okrągławe, w wierzchołku ucięte i wwinięte, równe; owoc owalny, od grzbietu mocno spłaszczony, w brzeg skrzydełkowaty szeroki a gładki przechodzący; owocki 5żeberkowe, żeberka bardzo delikatne, niewydatte, skrajne od skrzydełkowatego brzegu owocka delikatnym roweczkiem oddzielone; brózdy 1smugowe, płaszczyzna spojenia 2—4smugowa, smugi nitkowate; widełki wolne, 2dzielne.

463. *P. sativa* L. sp. 376, *P. pospolity*. *Caule angulato-sulcato, foliis pinnatis supra nitidis subtus pubescentibus, foliolis ovato-oblongis obtusis crenato-serratis, lateralibus basi lobatis terna-*

tisque, terminali trilobo. Fl. Crac. n. 395, Wahlenb. Carp. n. 286, Bess. Gal. n. 370, Ej. Volh. p. 13, Waga Pol. n. 346, Herb. Buc. p. 301, Neilr. NOestr. p. 633, Koch Ger. p. 337, Schldl. ic. III. h. 6, Lm. et DC. Fran. n. 3525, Engl. bot. t. 556, Fl. Dan. t. 1206, Ledb. Ross. II. p. 317, M. B. Cauc. I. p. 236 et III. p. 247, DC. prodr. IV. p. 188, Syr. ziel. str. 1053. *P. lutea* Gilib. Lith. IV. p. 39.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga prosto wzniesiona, gałęzista, kątowato-bruzdowana, cokolwiek szorstka; liście pierzaste, z wierzchu lśnące, pod spodem omszone, o listkach jajowato-podłużnych, tępych, karbowano-piłkowanych, bocznych całkowitych albo przy nasadzie 1—2łatowych, końcowych zaś 3szczępnych; pokrywy i pokrywek brakuje, albo 1—2łatkowe, wkrótce odpadające. Kwiaty mocno-żółte. Wys. 1—2'. Po łąkach lub koło dróg i pól, na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich pospolicie. Lipiec, Sierpień. ☺

177. *Heracleum* L. gen. 345. Barszcz.

Okółek bez- albo pokrywą opatrzone, okółeczki pokrywkami otoczone; kwiaty obupłciowe i męzkie; kielich 5zębny; płatki przez wwinęty koniuszek przewrotnie-sercowate, najczęściej nierówne, zewnętrzne z brzoza okółeczków większe, głęboko 2wrębne, często promienisto roztoczone; owoc owalny, od grzbietu mocno spłaszczony, w brzeg skrzydełkowaty, szeroki a gładki przechodzący; owocki 5żeberkowe, żeberka bardzo delikatne, niewydatne, skrajnie od rozpłaszczonego brzoza delikatnym roweczką oddzielone; brzozy 1smugowe, płaszczyzny spojenia 2—4smugowe albo bez-smugowe, smugi klinowate, krótkie; widelki wolne, 2dzielne.

464. *H. Sphondylium* L. sp. 358, B. pospolite. *Caule sulcato hispido, foliis hirsutis pinnatis vel profunde pinnatifidis, pinnis lobatis vel palmato-partitis, umbellulis radiantibus vel sub-radiantibus, ovario glabro vel pubescente.* Fl. Crac. n. 396. Wahlenb. Carp. n. 271, Bess. Gal. n. 344, Waga Pol. n. 344, Herb. Buc. p. 301, Baumg. Trans. n. 462, Neilr. NOestr. p. 634, Koch Ger. p. 338, Schldl. ic. II. h. 3, Lm. et DC. Fran. n. 3476, Engl. bot. t. 939, Ledb. Ross. II. p. 321, DC. prodr. IV. p. 192, Syr. ziel. str. 673. *H. latifolium* Gilib. Lith. IV. p. 7. *Sphondylium* Branca ursina Hoffm. umbellf. p. 132. t. 1. f. 11, Bess. Volh. p. 12. Variat: *foliorum pinnis angustatis elongatis*, *H. elegans* Jacq. Aust. t. 175, Bess. Gal. n. 347; et praeter hunc: b) *sibiricum*, *petalis subaequalibus*, *ovario glabro*. *H. sibiricum* L. sp. 358, Ledb. Ross. II. p. 320, M. B. Cauc. I. p. 223 et III. p. 223, Bess. Volh. p. 12 et 54. *H. angustifolium* Jacq. Austr. t. 173, Wahlenb. Carp. n. 272. *H. flavescens* Bess. Gal. n. 345, Ej. Volh. p. 12. (*H. longifolium* Jacq. Austr. t. 174, Bess. Gal. n. 346. *H. si-*

biricum β . *longifolium* Koch Ger. p. 338. est forma: *foliorum laciniis elongato-lanceolatis*).

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, gruby; łodyga prosto wzniesiona, brózdowana, dęta, szorstkowato-włosista; liście szorstkowłosiste, pierzaste albo głęboko pierzasto-szczepne, o łatach jeszcze wcinanych albo dłoniasto-dzielnych, a łateczkach jajowatych albo przewrotnie-jajowatych aż do wydłużono-lancetowatych, nierówno-karbowanych albo piłkowanych, tępych albo kończystych; ogonki liściowe brzuchato wydęte; pokrywki brakuje albo 1—6łatkowa, pokryweczki wielołateczkowe, łateczki zaś lancetowato-szydłowate; płatki koron zewnętrzne w kwiatach nadbrzeżnych większe albo tylko trochę od innych większe; zawiązek omszony albo prawie nagi; owoce zupełnie nagie. Kwiaty zazwyczaj białe, ale często także zielonawe, żółtawe lub nawet czerwone. Wys. $1\frac{1}{2}$ —5'. Odmiana o łatach liściowych węższych jest: *H. elegans* Jacq., a prócz tego: b) *sibiricum* L., o zawiązku nagim i płatkach między sobą prawie zupełnie równych. Po łąkach i krzakach, na całej przestrzeni wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolity; odmiana zaś jego b) zachodzi aż na hale, jak np. pod Giewontem w końcu doliny Strążyska zwanéj, lub na Koperszadach tylnych pod Szeroką, także w dolinie Felki albo ku Krywaniowi i t. d. w w. i. m. Lipiec—Październik. 74

b. Owociki o 5 żeberkach głównych a 4 podrzędnych.

6. Plemię. *Thapsiae* Koch. Koprzywowe. Owoc spłaszczone; żeberka podrzędne środkowe nitkowate albo wszystkie skrzydełkowate, owoc przeto 4 albo 8skrzydełkowy.

178. *Laserpitium* Tourn. inst. 324. t. 172. Okrzyn.

Okólek pokrywą a okółeczki pokrywkami opatrzone; kwiaty obupłciowe i męzkie; kielich 5zębny; płatki przez wwinięty koniuszek przewrotnie-sercowate, równe; owoc owalny albo podłużny, od grzbietów spłaszczony; owociki 9zeberkowe, z których 5 głównych a 4 podrzędnych; żeberka główne nitkowate, gładkie albo rzadkiem szczecinkami pokryte, 3 w środku na grzbiecie, a 2 skrajne na płaszczyźnie spojenia umieszczone, żeberka zaś podrzędne szeroko-skrzydełkowate; brózdy między żeberkami podrzędnymi 1smugowe, płaszczyzny spojenia 2smugowe; widełki wolne, 2dzielne.

465. *L. latifolium* L. sp. 356, O. szerokolistny. *Caule tereti subtiliter striato glabro, foliis inferioribus ternato-bipinnatis, foliis ovatis serratis basi cordatis omnibus indivisis, vaginis turgidis*. Fl. Crac. n. 398, Wahlenb. Carp. n. 267, Bess. Gal. n. 342, Ej. Volh. p. 12, Gilib. Lith. IV. p. 12, Waga Pol. n. 352, Herb. Buc. p. 302, Baumg. Trans. n. 486, Neilr. NOestr. p. 636, Jacq. Austr. t. 146,

Koch Ger. p. 340, Schldl. ic. IX. h. 7—8, Fl. Dan. t. 1513, Ledb. Ross. II. p. 335. L. glabrum Crntz. Austr. p. 181, DC. Fran. V. p. 509, Ej. prodr. IV. p. 204. *Seseli aethiopicum* Matthioli Syr. ziel. str. 147.

Korzeń pionowy, obły, gruby, czuprynowaty; *lodyga* wzniesiona, gałęzista, *obła*, *delikatnie kresowana*, naga jak cała roślina; *liście* dolne troisto-podwójnie-pierzaste, modrawe, o *listkach jajowatych*, po brzegach *piłkowanych*, w podstawie *sercowatych*, *wszystkich całkowitych*; pochwki ogonków liściowych rozdęte; pokrywa i pokrywki wielo-łatkowe, łatki pokrywy lancetowato-szydłowate, pokrywek zaś szczecinowate, odpadające. Kwiaty białe. Wys. 2—5'. Po lasach lub łąkach leśnych, wszędzie na Bieskidach, Podhalu, Spiżu, Liptowie, Orawie i Tatrach aż do górnej granicy lasów się trafia, na Pieninach zaś szczególniej obficie. Lipiec, Sierpień. 4

466. L. prutenicum L. sp. 357, O. szorstko-włosisty. *Caule angulato-sulcato inferne hispido, foliis margine petiolisque hirsutis bipinnatis, foliolis pinnatifidis, laciniis lanceolatis, vaginis aequalis*. Fl. Crac. n. 399, Wahlenb. Carp. n. 269, Bess. Gal. n. 343, Ej. Volh. p. 12, Waga Pol. n. 353, Neilr. NOestr. p. 637, Jacq. Austr. t. 153, Koch Ger. p. 342, Schldl. ic. II. h. 5, Lm. et DC. Fran. n. 3472, Fl. Dan. t. 1751, Ledb. Ross. II. p. 336, DC. prodr. IV. p. 206. L. hirsutum Gilib. Lith. n. 138 (non Lam.).

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, nieczuprynowaty; *lodyga* wzniesiona, gałęzista, *kątowato-brózdowana*, od dołu szorstkowato-włosista; *liście* po brzegach i ogonku szorstko-włosiste, podwójnie-pierzaste, o *listkach pierzasto-szczepnych*, a *łatkach ostatecznych lancetowatych*; pochwki ogonków liściowych równe, niewydęte; pokrywa i pokrywki wielołatkowe, łatki lancetowate. Kwiaty białe. Wys. 1—3'. Po lasach lub łąkach suchych, na Bieskidach i Pieninach tu i owdzie ale dosyć rzadko się trafia, na Spiżu zaś na górze Sarniej (Rehberg), a na Liptowie koło Kokawy. Lipiec, Sierpień. ☉

467. L. Archangelica Wulf. in Jacq. collect. I. p. 214, O. litworowy. *Caule sulcato hirsuto, foliis subtus petiolisque hirsutis ternato-tripinnatis, foliolis ovatis inaequaliter-serratis, terminalibus trifidis basi cuneata decurrentibus, lateralibus subbifidis, vaginis summis saccato-inflatis*. Wahlenb. Carp. n. 268, Wimm. Schl. p. 453, Heuff. Ban. n. 760, Jacq. ic. rar. t. 58, Koch Ger. p. 342, DC. prodr. IV. p. 206. L. Chironium Scop. Carn. n. 324.

Korzeń wrzecionowaty; *lodyga* wzniesiona, brózdowana, szorstko-włosista; *liście* pod spodem wraz z ogonkami szorstko-włosiste, troisto-trzy razy-pierzaste, o *listkach jajowatych*, po brzegach *nierówno-piłkowanych*, *końcowych 3szczepnych*, w podstawie *klino-*

watych i zbiegających, bocznych prawie 2szczepnych; pochwki ogonków liściowych najwyższych brzuchato wydęte; pokrywy i pokryweczki wielołątkowe, łatki długie, równoważkie. Kwiaty białe. Wys. 3—4'. Po lasach, na górnej granicy buków, na górze Klak zwaney w południowym Liptowie, schodząc niekiedy w dolinę Lu-bochny. Lipiec, Sierpień. 4

7. Plemię. Daucineae Koch. Marchwiowe. Owoc spłaszczony, soczewkowaty albo prawie kulisty; żeberka podrzędne wystające, cierniami wolnemi albo nakształt skrzydełek z sobą zroslemi opatrzone.

179. *Daucus Tourn.* inst. p. 307. t. 161. Marchew.

Okółki pokrywami a okółeczki pokrywkami opatrzone; kwiaty obupłciowe; kielich 5zębny; płatki przez wwinęty koniuszek przewrotnie-sercowate, nierówne, zewnętrzne na brzegu okółeczków większe, do połowy 2wrębne i promienisto-roztoczone; owoc jajowaty albo owalny, od grzbietu nieco spłaszczony; owoczki 9zeberkowe, z których 5 głównych a 4 podrzędnych; żeberka główne nitkowate, szczecinkami opatrzone, 3 w środku na grzbiecie a 2 skrajne na płaszczyźnie spojenia umieszczone, żeberka zaś podrzędne znacznie wyższe i jednym rzędem kołców osadzone; brózdy między żeberkami podrzędnymi 1smugowe; widelki wolne, 2dzielne.

468. *D. Carota* L. sp. p. 348, M. zwyczajna. *Caule hispido, foliis 2—3pinnatis, foliolis pinnatifidis, laciniis lanceolatis cuspidatis, involucri foliolis trifidis pinnatifidisque umbellam subaequantibus.* Fl. Crac. n. 400, Wahlb. Carp. n. 261, Bess. Gal. n. 320, Ej. Volh. p. 12, Waga Pol. n. 327, Herb. Buc. p. 303, Baumg. Trans. n. 538, Neilr. NOestr. p. 638, Koch Ger. p. 343, Schldl. ic. V. h. 8, Lm. et DC. Fran. n. 3500, Engl. bot. t. 1174, Svk. bot. t. 104, Fl. Dan. t. 723, Ledb. Ross. II. p. 339, M. B. Cauc. I. p. 209 et III. p. 204, DC. prodr. IV. p. 211, Syr. ziel. str. 1062. *D. hispidus* Gilib. Lith. IV. p. 10.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, gałęzista, brózdowana, mniej lub więcej szorstkowato-włosista jak cała roślina; liście 2—3razy pierzaste, o listkach pierzasto-szczepnych, a łateczkach ostatecznych lancetowatych, włoskowato-kończystych; pokrywa wielołątkowa, prawie promieniom okółka w długości dorównująca, łatki 3- albo pierzastodzielne, pokryweczki również wielołąteczkowe, a łateczki 2—3szczepne albo całkowite. Kwiaty białe. Wys. 1—2'. Po łąkach lub koło dróg, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich dosyć pospolita. Lipiec, Sierpień. 4

II. Podrodzina. *Campylospermae* Koch. Wgięto-nasienne. Nasiona czyli owocki od strony płaszczyzny spojenia z krawędziami wwinętymi, albo też tylko rowkiem podłużnym opatrzone.

a. Owocki o 5 głównych a 4 podrzędnych żeberkach.

8. Plemię. *Caucalineae* Koch. Włóczydlowe. Owoc spłaszczony albo prawie obły; owocki o 5 żeberkach głównych nitkowatych, szczecinkami albo kolcami najeżonych.

180. *Caucalis* L. gen. 130. Włóczydło.

Okółki bez pokryw albo tylko 1łatką opatrzone, okółeczki pokrywkami otoczone; kwiaty obupłciowe i męzkie; kielich 5zębny; płatki przez wwinęty koniuszek przewrotnie-sercowate, nierówne, zewnętrzne na brzegu okółeczków cokolwiek większe, do połowy 2wrębne i promienisto roztoczone; owoc owalny albo jajowaty, z boków nieco ściśniony; owocki 9żeberkowe, z których 5 głównych a 4 podrzędnych; żeberka główne szczecinkami albo krótkimi a delikatnymi kolcami opatrzone, 3 w środku na grzbiecie a 2 skrajne na płaszczyźnie spojenia umieszczone, żeberka zaś podrzędne znacznie wyższe i 1—3rzędami kolców osadzone; brózdy między żeberkami podrzędnymi 1smugowe; widełki wolne, 2dzielne.

469. *C. daucoides* L. mant. II. p. 351, W. marchwiowate. *Caule sulcato, foliis 2—3pinnatis, foliolis pinnatifidis, laciniis linearibus acutis, aculeis jugorum secundariorum uniserialibus e basi conica subulatis apice hamatis diametrum mericarpii transversalem aequantibus superantibusve.* Fl. Crac. n. 401, Wahlenb. Carp. n. 260, Bess. Gal. n. 327, Ej. Vollh. p. 12, Waga Pol. n. 328, Heuff. Ban. n. 763, Neilr. NOestr. p. 639, Jacq. Austr. t. 157, Koch Ger. p. 344, Schldl. ic. VI. h. 9—10, Sturm h. 81, Lm. et DC. Fran. n. 3508, Engl. bot. t. 197, Fl. Dan. t. 2346, Ledb. Ross. II. p. 341, M. B. Cauc. I. p. 206 et III. p. 201, DC. prodr. IV. p. 216.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, szeroko-gałęzista, brózdowana, naga jak cała roślina albo wraz z ogonkami i grzbie-tem liści zrzadka szczecinkami pokryta; liście 2—3razy pierzaste, o listkach pierzasto-szczepnych, a łąteczkach ostatecznych równo-ważkich, kończystych; okółki najczęściej 3promieniowe, niewielokwiatowe; pokrywy brakuje albo 1łatkowa, pokrywki 3—5łateczkowe, łąteczki zaś lancetowate, odpadające; kolce żeberek podrzędnych 1rzędowe, haczyasto zagięte, tak jak szerokość owoców długie albo i dłuższe. Kwiaty białe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po suchych polach lub przy drogach, koło Kiezmarmu na Spiżu. Czerwiec, Lipiec. ☉

181. *Torilis* Adans. fam. II. p. 99. Kłobuczka.

Okółki pokrywami a okółeczki pokrywkami opatrzone; kwiaty obupłciowe i męzkie; kielich 5zębny; płatki przez wwinęty ko-

nuszek przewrotnie-sercowate, nierówne, zewnętrzne na brzegu okółeczków nieco większe, do połowy 2wrębne, niekiedy promienisto roztocone; owoc jajowaty z boków ściśniony; owocki 9żeberkowe, z których 5 głównych a 4 podrzędnych; żeberka główne szczecinkami osadzone, 3 w środku na grzbiecie ledwie dostrzegalne, a 2 skrajne na płaszczyźnie spojenia umieszczone, żeberka zaś podrzędne spłaszczone, bardzo szerokie, szczecinkami kolczystymi gęsto pokryte; brzoźdy między żeberkami podrzędnymi 1smugowe; widelki wolne, 2dzielne.

470. *T. Anthriscus* Gmel. Badens. I. p. 615, *K. pospolita. Caule ramisque hirsutis, foliis bipinnatis, foliolis oblongis incisoserratis, involucro universali polyphylllo, aculeis mericarpii incurvis non glochidiatis.* Fl. Crac. n. 402, Waga Pol. n. 329, Bess. Vollh. p. 54, Heuff. Ban. n. 764, Neilr. NOestr. p. 640, Koch Ger. p. 344, Schldl. ic. VII. h. 5, Svisk. bot. t. 759, Ledb. Ross. II. p. 343, DC. prodr. IV. p. 218. *Tordylium Anthriscus* L. sp. 246, Wahlb. Carp. n. 259, Jacq. Austr. t. 261. *T. asperum* Gilib. Lith. IV. p. 11. *Cauculis Anthriscus* Crntz. Austr. III. p. 226, Bess. Gal. n. 328, Fl. Dan. t. 919, Lm. et DC. Fran. n. 3511, Engl. bot. t. 987.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, obła, delikatnie kresowana, włoskami szczecinkowatymi, przytulonemi tak jak i cała roślina pokryta, gałęzista, a gałęzie do góry wzniesione; liście podwójnie-pierzaste, o listkach podłużnych albo lancetowatych, wcinano-piłkowanych; łatki pokrywy szydłowate, zazwyczaj w liczbie promieniom okółka równéj, i do tychże przytłone, łateczki zaś pokrywek liczne i szydłowate; kolce owoców do góry wygięte, ale w wierzchołku haczyasto niezakrzywione. Kwiaty białe albo czerwone. Wys. 1—2'. Koło ogrodów, płotów lub po krzakach, aż do stóp Tatrów wszędzie pospolita. Czerwiec, Lipiec. ☉

b. Owocki o 5 żeberkach głównych, ale bez żeberek podrzędnych.

9. Plemię. *Scandicineae* Koch. Trybulowe. Owoc podłużny, z boków ściśniony, często dzióbem opatrzone; owocki od strony płaszczyzny spojenia rowkiem głębokim opatrzone albo z brzegami mocno wwinętymi.

182. *Scandix* L. gen. 357. Iglica.

Okólek bez pokrywy, okółeczki zaś pokrywkami opatrzone; kwiaty obupłciowe i męskie; kraj kielicha niewyraźny; płatki przewrotnie-jajowate, z koniuszkiem zawiniętym, dosyć równe; owoc równoważko-podłużny, z boków ściśniony, w długi dziób wybiegły, i od niego kilka razy krótszy; owocki 5żeberkowe, żeberka tępe, równe, 2skrajne w krawędź przechodzące, a na dziobie niknące;

brózdę bezsmugową albo niewyraźnie 1smugową, gładką; widelki wolne, w wierzchołku 2szczepne.

471. *S. Pecten Veneris* L. sp. 368, J. grzebieniowa. *Foliis 3pinnatis, foliolis pinnatifidis, laciniis linearibus, umbellis 1—3-radiatis, rostro fructus longissimo bifariam hispido.* Wimm. Schl. p. 455, Neilr. NOestr. p. 641, Jacq. Austr. t. 263, Dietr. Boruss. t. 748, Koch Ger. p. 346, Schldl. ic. IX. h. 11—12, Lm. et DC. Fran. n. 3432, Engl. bot. t. 1397, Fl. Dan. t. 844, Ledb. Ross. II. p. 345, M. B. Cauc. I. p. 228 et III. p. 235, DC. prodr. IV. p. 221. Kluk dyke. III. p. 61, Syr. ziel. str. 1199. *S. cornuta* Gilib. Lith. IV. p. 27. *Myrrhis Pecten Veneris* All. Ped. n. 1376.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, gałęzista, obła, delikatnie kresowana, naga albo szorstko-omyszona jak cała roślina; liście 3razy pierzaste, o listkach pierzasto-szczepnych, a łateczkach ostatecznych równowazkich; okółek 1—3promieniowy, w podstawie najczęściej liściem opatrzone; pokrywy brakuje, pokrywki wielołateczkowe, łateczki lancetowate, całkowite albo 2—3szczepne; dziób owocowy bardzo długi, 2rzędami szczecinek okryty. Kwiaty białe, owoce wielkie, bardzo długie. Wys. 3—8". Po polach, koło Czerwonego Klasztoru naprzeciw Pienin. Maj, Czerwiec. ☉

183. *Anthriscus Hoffm. umbellf. ed. 1. p. 38. Trybula.*

Okółek bez pokrywy albo pokrywa 1—2łatkowa, okółeczki zaś pokrywkami opatrzone; kwiaty obupłciowe i męzkie; kielich niewyraźny; płatki przewrotnie-jajowate, niekiedy z koniuszkiem zawiniętym albo nieco wykrojone, nierówne, zewnętrzne na brzegu okółeczków często większe; owoc równowazki aż do jajowatego, z boków ściśniony, w krótki dziób wybiegający, ale od tegoż dłuższy; owocki nagie, szczecinkowate albo delikatnie koleczyste, bez smug i żeberka, a tylko dziób 5żeberekowy; widelki wolne, 2dzielne.

472. *A. silvestris Hoffm. umbellf. ed. 1. p. 40, T. leśna albo wielka. Caule inferne hirsuto superne glabro, foliis 2—3pinnatis nitidis, foliolis pinnatifidis, laciniis linearilanceolatis, fructibus oblongo-lanceolatis glabris nitidis, stylo stylopodium superante.* Fl. Crac. n. 403, Waga Pol. n. 334, Bess. Volh. p. 13, Herb. Buc. p. 303, Neilr. NOestr. p. 643, Koch Ger. p. 346, Dietr. Boruss. t. 711, Ledb. Ross. II. p. 346, M. B. Cauc. III. p. 236, DC. prodr. IV. p. 223. *Chaerophyllum sylvestre* L. sp. 369, Wahlenb. Carp. n. 278, Ej. Lapp. n. 134, Baumg. Trans. n. 554, Jacq. Austr. t. 149, Schldl. ic. VII. h. 4, Lm. et DC. Fran. n. 3425, Engl. bot. t. 752, Svnsk. bot. t. 124, Fl. Dan. t. 2050, M. B. Cauc. I. p. 231. *Ch. tumidum* Gilib. Lith. IV. p. 28. *Cerefolium sylvestre* Rivin. pentap. irr. t. 44, Bess. Gal. n. 361.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga wzniesiona, gałęzista, obła, brózdowana, od dołu najczęściej szorstko-włosista, w górze zaś naga; liście 2—3razy pierzaste, lśnące, nagie albo na grzbiecie i po brzegach rzadka omszone, o listkach w obrysie podłużno-lancetowatych, pierzasto-szczepnych, a łateczkach ostatecznych równowazko-lancetowatych; okółki boczne i wierzchołkowe; pokrywy brakuje albo 1łatkowa, pokrywki 5—5łateczkowe, łateczki eliptyczne albo lancetowate, kosmate albo rzęsowane; owoc podłużnie-lancetowaty, *nagi lśnący*, gładki, a tylko na dzióbkowato wydłużonym wierzchołku 5zęberkowy; *szyjki od swych podstaw poduszeczkowatych dłuższe*. Kwiaty białe, rzadko żółtawe. Wys. $1\frac{1}{2}$ —3'. Po brzegach lasów, łąk lub rzek i rowów, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich dosyć pospolita. Czerwiec, Lipiec. 74

473. *A. vulgaris* Pers. syn. I. p. 320, T. pospolita. *Caule glabro, foliis 3pinnatis, foliolis pinnatifidis, lacinis oblongis obtusis mucronulatis, fructibus ovatis aculeatis, stylo brevissimo, stigmatibus subsessilibus*. Fl. Crac. n. 405, Bess. Gal. n. 680, Waga Pol. n. 336, Heuff. Ban. n. 772, Neilr. NOestr. p. 642, Dietr. Boruss. t. 648, Koch Ger. p. 347, Schldl. ic. IX. h. 9—10, Ledb. Ross. II. p. 349, M. B. Cauc. III. p. 236, DC. prodr. IV. p. 224. *A. Caucalis* M. B. Cauc. I. p. 230. *Scandix Anthriscus* L. sp. 368, Jacq. Austr. t. 154, Engl. bot. t. 818. *S. hispida* Gilib. Lith. IV. p. 27. *Caucalis scandicina* Wigg. Holsat. p. 23, Fl. Dan. t. 863, Lm. et DC. Frañ. n. 3513. *Torilis Anthriscus* Gaertn. fructb. I. p. 83. t. 20.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, gałęzista, obła, delikatnie kresowana, naga; liście 3razy pierzaste, z wierzchu nagie, na grzbiecie wraz z ogonkami i pochwami rzadka omszone albo za młodu prawie kosmate, o listkach w obrysie jajowatych, pierzasto-szczepnych a łatkach ostatecznych lancetowatych; okółki częścią wierzchołkowe a częścią liściom naprzeciwległe; pokrywy brakuje, pokrywki zaś 2—5łateczkowe, łateczki lancetowate; owoce jajowate, *drobnymi kolecami haczykami gęsto najeżone*, w krótki dzióbek zwężone; *szyjki bardzo krótkie, o znamionach prawie na poduszeczce umieszczonych*. Kwiaty białe. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Koło wsiów, dróg i murów lub nawet po skałach, na Bieskidach tu i owdzie się trafia. Maj, Czerwiec. ☉

184. *Chaerophyllum* L. gen. 358. Świerząbek.

Okólek bez pokrywy albo pokrywa 1—3łatkowa, okółeczki pokrywkami opatrzone; kwiaty obupłciowe i męskie; kraj kielicha niewyraźny; płatki przez wwinęty koniuszek przewrotnie-sercowate, nierówne, zewnętrzne na brzegu okółeczków często większe;

owoc równowązki albo podłużny, z boków ściśniony, w dziób niewybiegly; owocki 5żeberkowe, żeberka wprawdzie płaskie ale wyraźne, równe, 2skrajne w brzeg spływające; brózdy 1smugowe, gładkie; widełki wolne, 2dzielne.

a. Szyjki swym podstawom poduszczkowatym równe.

474. *Ch. temulum* L. sp. 370, Ś. odurzający. *Caule inferne hispido superne hirta, foliis bipinnatis, foliolis lobato-pinnatifidis, lobis obtusis breviter mucronulatis, foliolis involucelli ciliatis.* Fl. Crac. n. 406, Wahlb. Carp. n. 281, Bess. Gal. n. 363, Ej. Volh. p. 13, Waga Pol. n. 331, Heuff. Ban. n. 774, Neilr. NOestr. p. 644, Jacq. Austr. t. 65, Dietr. Boruss. t. 713, Koch Ger. p. 348, Lm. et DC. Fran. n. 3430, Engl. bot. t. 1521, Fl. Dan. t. 918, Ledb. Ross. II. p. 351, M. B. Cauc. I. p. 233 et III. p. 238, DC. prodr. IV. p. 226. *Ch. geniculatum* Gilib. Lith. IV. p. 29. *Myrrhis temula* Sprng. umbellf. p. 29, Schldl. ic. VII. h. 11—12.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga wzniesiona, gałęzista, obła, płasko kresowana, po kolankach ponabrmiewała, od dołu szczotkowato-włosista, w górze zaś szorstko-omszona jak cała roślina; liście podwójnie-pierzaste, o listkach w obrysie jajowatych albo jajowato-podłużnych, łatowato-pierzasto-szczepnych, a łatkach ostatecznych tępych, krótko-sztyletowatych i jeszcze nieco karbowanych; pokrywy brakuje albo 1—2łatkowa, pokrywki wielołateczkowe, łateczki lancetowate, rzęsowane; płatki nagie; owoce podłużne. Kwiaty białe. Łodyga 1—3' wysoka, najczęściej ciemno-czerwono plamista. Koło płotów we wsiach, tu i owdzie ale wszędzie pospolity. Maj, Czerwiec. ☹

475. *Ch. bulbosum* L. sp. 370, Ś. bulwkowy. *Caule inferne hispido superne glabro, foliis 3—4pinnatis, foliolis profunde-pinnatifidis, laciniis lineari-lanceolatis acutis, foliorum superiorum linearibus angustissimis, foliolis involucelli glabris.* Fl. Crac. n. 407, Wahlb. Carp. n. 280, Bess. Gal. n. 363, Ej. Volh. p. 13, Gilib. Lith. IV. p. 31, Waga Pol. n. 330, Herb. Buc. p. 304, Baumg. Trans. n. 550, Neilr. NOestr. p. 644, Jacq. Austr. t. 63, Dietr. Boruss. t. 714, Koch Ger. p. 348, DC. Fran. suppl. p. 505, Ej. prodr. IV. p. 225, Ledb. Ross. II. p. 350, M. B. Cauc. I. p. 233. *Myrrhis bulbosa* Sprng. umbellf. p. 29, Schldl. ic. VII. h. 11—12, Fl. Dan. t. 1868.

Korzeń rzepkowaty; łodyga wzniesiona, gałęzista, obła, delikatnie kresowana, od dołu szczecinowato-włosista, zresztą naga i modrawa, pod kolankami ponabrmiewała; liście 3—4razy pierzaste, wraz z ogonkami zrzadka omszone albo wyższe nagie, o listkach pierzasto-szczepnych albo pierzasto-dzielnym, a łatkach ostatecznych równowązko-lancetowatych, kończystych, o liściach wyższych

bardzo wąziutkich, prawie nitkowatych; pokrywy brakuje albo 1łatkowa, pokrywki 4—6łateczkowe, łateczki równoważko-lancetowate, nierzęsowane; płatki nagie; owoce podługne. Kwiaty białe. Łodyga 4—6' wysoka, od dołu czerwono-plamista, w górze często purpurowo-brunatna. Po lasach lub krzakach, na Bieskidach tu i owdzie się trafia, na Liptowie zaś koło Hradku, a na Orawie koło zamku Orawskiego i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. ☉

b. Szyjki od swych podstaw poduszczykowatych dłuższe; pokrywki rzęsowane.

476. *Ch. aureum* L. sp. 370, Ś. żółto-owocowy. *Caule sub geniculis subtumido inferne hirsuto superne glabro, foliis tripinnatis, foliolis ex ovata basi lanceolatis basi pinnatifidis in apice longe protracto simpliciter serratis, petalis glabris.* Bess. Gal. n. 681, Heuff. Ban. n. 776, Neilr. NOestr. p. 645, Jacq. Austr. t. 64, Koch Ger. p. 348, Lm. et DC. Fran. n. 3427, Engl. bot. t. 2103, Ledb. Ross. II. p. 351, M. B. Cauc. I. p. 233 et III. p. 238, DC. prodr. IV. p. 226. *Myrrhis aurea* Sprng. umbellf. p. 29, Schldl. ic. IX. h. 11—12.

Korzeń gałęzisty; łodyga wzniesiona, gałęzista, kątowato-kre-sowana, wraz z liśćmi omszona albo prawie naga, od dołu tak jak i ogonki częściej szecinkowata, pod kolankami równa albo cokolwiek nabrzmiała; liście 3razy pierzaste, o listkach z jajowatą nasady lancetowatych, kończystych, w podstawie pierzasto-szczepnych, w wierzchołku wydłużonym pojedynczo piłkowanych; pokrywy brakuje albo 1łatkowa, pokrywki wielołateczkowe, łateczki lancetowate, delikatnie ostro-kończyste, rzęsowane; płatki nagie; owoce podługne, żółto-brunatne. Kwiaty białe. Łodyga 2—4' wysoka, czerwono-plamista albo czerwono-nabiegnięta. Po lasach w miejscach wilgotnych, na Bieskidzie niskim koło Dukli. Czerwiec, Lipiec. 7

477. *Ch. nitidum* Wahlenb. Carp. n. 279, Ś. lśnący. *Caule sub geniculis subtumido inferne hirsuto superne glabro, foliis duplicato-ternatis, foliolis subovatis serratis, petalis glabris.* Maly en. pl. imp. Austr. p. 236 et app. p. 388. n. 115.

Łodyga głęboko rowkowana, nieplamista, cokolwiek pod kolankami nabrzmiała; liście podwójnie 3listkowe, o listkach prawie jajowatych, piłkowanych; płatki nagie; owoce jajowato-podługne, lśnące; a zresztą jak w pop. gatunku. Po krzakach, w dolinie Spiskiiej aż do stóp Tatrzańskich dosyć często się trafia, w lesie zaś koło Libicy pospolity. Czerwiec, Lipiec. 7

478. *Ch. hirsutum* L. sp. 371, Ś. szorstko-włosisty. *Caule subgeniculis subaequali saepe hirsuto, foliis duplicato-ternatis, foliolis 2—3fidis pinnatifidisve inciso-serratis, petalis ciliatis.* Fl.

Crac. n. 408, Wahlenb. Carp. n. 280, Bess. Gal. n. 365, Waga Pol. n. 332, Gilib. Lith. IV. p. 30, Herb. Buc. p. 305, Baumg. Trans. n. 548, Neilr. NOestr. p. 645, Jacq. Austr. t. 148, Koch Ger. p. 349, Lm. et DC. Fran. n. 3428, Ledb. Ross. II. p. 353, DC. prodr. IV. p. 227. Ch. Cicutaria Vill. Dauph. II. p. 644, Herb. add. Gal. p. 24, Zawadz. Gal. n. 444. Myrrhis hirsuta Sprng. umbellf. p. 28, Schldl. ic. VII. h. 5.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, obła, kresowana, wraz z liśćmi szorstko-włosista, zrzadka omszona albo prawie naga, od dołu częścięj bardzo szorstko-włosista, pod kolankami równa albo nieco nabrzmiała, w górze gałęzista; *liście podwójnie 3listkowe, o listkach 2—3szczepnych albo pierzasto-szczepnych*, a łateczkach ostatecznych wcinano-piłkowanych; pokrywy brakuje, pokrywki wielołateczkowe, łateczki lancetowate, delikatnie ostro-kończyste, rzęsowane; *płatki rzęsowane*; owoce równoważkie, po rozszczepieniu się o widelkach tylko w samym wierzchołku rozdzielonych. Kwiaty białe albo różowe. Wys. 1—2'. Po lasach wilgotnych lub nad brzegami potoków, na całej przestrzeni, wszędzie dosyć pospolity, zachodząc bardzo często aż poza górną granicę kosodrzewu, jak np. na Babięj Górze albo w Tatrach pod wodospadem Siklawy w dolinie Rostoki, w Reglach Zakopiańskich, w dolinie Kościeliskiej, pod Krywaniem, na Koperszadach i w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 7

479. Ch. aromaticum L. sp. 371, Ś. korzenny. *Caule sub geniculis tumido, foliis triplicato-ternatis, foliolis indivisis ovato-oblongis serratis, petalis glabris*. Fl. Crac. n. 409, Wahlenb. Carp. n. 283, Bess. Gal. n. 366, Ej. Volh. p. 13, Gilib. Lith. IV. p. 32, Waga Pol. n. 333, Herb. Buc. p. 305, Baumg. Trans. n. 552, Neilr. NOestr. p. 644, Jacq. Austr. t. 150, Koch Ger. p. 349, Rechb. ic. crit. VI. f. 707, Engl. bot. suppl. t. 2636, Ledb. Ross. II. p. 353, DC. prodr. IV. p. 227. Myrrhis aromatica Sprng. umbellf. p. 28, Schldl. ic. XIII. h. 3—4.

Korzeń gałęzisty; łodyga wzniesiona, gałęzista, obła, kresowana, wraz z liśćmi i ogonkami mniej lub więcej szorstko-włosista albo w górze prawie naga, pod kolankami nabrzmiała; *liście 3-rzy czyli troisto—3listkowe, o listkach całkowitych, jajowato-podługnych*, kończystych, *piłkowanych*; pokrywy brakuje albo 1- wielołatkowa, odpadająca, pokrywki wielołateczkowe, łateczki lancetowate, ostrokończyste, rzęsowane; płatki nagie; owoce podługne. Kwiaty białe. Wys. 2—3'. Po krzakach, gajach lub w sadach, wszędzie na całej przestrzeni pospolicie się trafia, dochodząc niekiedy aż do kosodrzewu. Lipiec, Sierpień. 7

10. Plemię. *Smyrnea* DC. Gierszownikowe. Owoc jajowaty jakby wyde-ty, z boków nieco ściśniony, bez dzioba, owocki od strony płaszczyzny spojenia głębokim rowkiem opatrzone.

185. *Conium* L. gen. 469. Szczwół albo Pietrasznik.

Okólek pokrywą a okółeczki pokrywkami opatrzone; kwia-ty obupłciowe; kraj kielicha niewyraźny; płatki przewrotnie-jajowate, przez wwinęty koniuszek mniej lub więcej wykrojone, dosyć równe; owoc kulisto-jajowaty, z boków nieco ściśniony; owoc-ki 5żeberkowe, żeberka wydadne, szczupłe, wewnątrz pełne, nieco falisto-karbowane, skrajne w krawędź przechodzące; brózdy bez-smugowe, bardzo delikatnie porysowane; widełki wolne, 2dzielne.

480. *C. maculatum* L. sp. 349, S. plamisty. *Caule sub-tereti subtiliter striato basi maculato glabro, foliis inferioribus 3pinnatis, foliolis profunde pinnatifidis, involucro polyphylo, involucelli foliolis lanceolatis umbellula brevioribus.* Fl. Crac. n. 410, Wahlb. Carp. n. 262, Bess. Gal. n. 330, Ej. Volh. p. 12, Gilib. Lith. IV. p. 16, Waga Pol. n. 341, Herb. Buc. p. 305, Baumg. Trans. n. 496, Neilr. NOestr. p. 646, Jacq. Austr. t. 156, Koch Ger. p. 351, Schldl. ic. III. h. 4, Engl. bot. t. 1191, Sysk. bot. t. 220, Fl. Dan. t. 2168, Ledb. Ross. II. p. 359, M. B. Cauc. I. p. 212, DC. prodr. IV. p. 242. *C. ci oaticum* W. et Kitt. in Willd. en. h. Berol. p. 305, Bess. Volh. p. 43, DC. prodr. IV. p. 243. *Ci-cuta major* Vaill. Paris. p. 37, Lm. et DC. Fran. n. 3494, Syr. ziel. str. 1389.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, gałęzista, prawie obła, delikatnie kresowana, modrawo-oszroniona, naga jak cała roślina, od dołu czerwono plamista; liście dolne 3razy pierzaste, o ogonkach obłych, dętych, listkach głęboko pierzasto-szczepnych, a łateczkach ostatecznych lancetowatych; pokrywa wielołątkowa, odwinęta, pokrywki 3—4łateczkowe, łateczki zaś jednostronne, lancetowate, od okółeczków krótsze. Kwiaty białe. Wys. 3—6'. Koło płotów we wsiach lub po polach warzywem zasadzonych, tu i owdzie się trafia, jak np. koło Sącza, Kiezmarmu i w b. w. i. m. Lipiec, Sierpień. ☺. Lek. herba *Conii macul.*

186. *Pleurospermum* Hoffm. umbellf. ed. 1. p. 8. Żebrowiec.

Okólek pokrywą a okółeczki pokrywkami opatrzone; kwiaty obupłciowe i męzkie; kielich 5zębny; płatki przewrotnie-jajowate, nie wykrojone, równe; owoc jajowaty, z boków ściśniony; owocki 5żeberkowe, żeberka skrzydełkowato-wydęte, delikatnie karbowane, puste, a obok nich wewnątrz inne mniejsze, nitkowate, skrajne zaś

w krawędź przechodzące; brzozy 1—2smugowe, skórką nasienną okryte; widelki wolne, 2dzielne.

481. *P. austriacum* Hoffm. umbellf. ed. 1. p. 10, Ż. austriacki. *Caule striato fistuloso glabro, foliis ternatis, laciniis oblongis serratis, mericarpiorum jugis obtusis carinatis, carina subcrenulata.* Bess. Volh. p. 13, Eichw. Lith. p. 158, Heuff. Ban. n. 780, Neilr. NOestr. p. 646, Wimm. Schl. p. 459, Koch Ger. p. 351, Schldl. ic. XIII. h. 11—12, Ledb. Ross. II. p. 360, Ej. Alt. I. p. 368, Turcz. Baic. Dah. n. 541, DC. prodr. IV. p. 244. *Ligusticum austriacum* L. sp. 360, Wahlenb. Carp. n. 273, Bess. Gal. n. 349, Jacq. Austr. t. 151, All. Ped. t. 43, Lm. et DC. Fran. n. 3462.

Korzeń gałęzisty, bardzo gruby, czuprynowaty; łodyga wzniesiona, brzożowana, dęta, naga jak cała roślina, w górze gałęzista; liście górne pojedyncze, dolne podwójnie-pierzaste albo troiste, o listkach pojedynczych albo podwójnie-pierzasto-szczepnych, a łatkach ostatecznych lancetowatych; pokrywy i pokrywki wielołatkowe, odwiniete, o łatkach lancetowatych, u pokrywek często jeszcze pierzasto-szczepnych; żeberka owoców tępe, karbowane. Kwiaty białe. Wys. 2—4'. Po dolinach leśnych lub koło potoków, na Spiżu koło Libicy lub na wschodnim końcu Tatr, powyżej górnej granicy lasów w miejscu zwanem Tokarnia; w Holach zaś Liptowskich koło Chocz. Czerwiec, Lipiec. 7

XLIII. Rodzina. ARALIACEAE Juss. *Dziegławowate.*

Drzewa albo krzewy, o gałęziach często pnących się lub korzeniopustnych, a liściach naprzemianległych, pojedynczych, bez przylistków; kwiaty obu- lub mieszanopłciowe, w okółki lub główki często groniaste ułożone; kielich z zawiązkiem zrosły, z krajem wolnym nazawiązkowym, 4—5zębnym albo całkowitym, trwałym; korona 5—10płatkowa, o płatkach do brzegu krążka nazawiązkowego przyczepionych, w nasadzie szerokich, w przedkwitnieniu łupinkowato ułożonych; pręcików tyle co płatków, i z temiż naprzemianległych; zawiązek 2-wielokomorowy, komory 1zależkowe; szyjek tyle co komór, często z sobą zrastających się; owoc jagoda, o nasionach wiszących.

187. *Hedera* L. ed. 1. gen. 283. Bluszcz (V, 1. L.).

Kielich rurką z zawiązkiem zrosły, w kraju 5zębny; korona 5—10płatkowa, wraz z 5—10pręcikami na brzegu krążka osadzona; szyjek 5—10, ze sobą stulonych albo zrosłych; jagoda 5—10komorowa, szczątkami kraju kielicha uwieńczona.

482. *H. Helix* L. sp. ed. 1. p. 202, B. pospolicity. *Caule fibrillis radiciformibus scandente, foliis coriaceis glabris nitidis angulato-5lobis, supremis ramulorumque florentium ovatis acuminatis, umbellis simplicibus.* Fl. Crac. n. 411, Bess. Gal. n. 288, Ej. Volh. p. 11, Waga Pol. n. 264, Herb. Buc. p. 306, Baumg. Trans. n. 378, Neilr. NOestr. p. 648, Dietr. Boruss. t. 218, Koch Ger. p. 353, Schldl. ic. IV. h. 3, Lm. et DC. Fran. 3409, Engl. bot. t. 1267, Svsk. bot. t. 397, Fl. Dan. t. 1027, Ledb. Ross. II. p. 375, M. B. Cauc. I. p. 174, DC. prodr. IV. p. 261, Syr. ziel. str. 887. *H. lobata* Gilib. Lith. V. p. 134.

Łodyga płożąca się albo pnąca, korzonki dla przyczepienia puszczająca; liście skórzaste, zawsze zielone, nagie, lśnące, kątowato-5łatowe, o łatach tępych albo kończystych, na gałązkach zaś kwitnących jajowate, całobrzegie, kończyste; kwiaty w okółki pojedyncze ułożone, omszone, zielonawo-żółte; jagody czarne. Po lasach koło skał, drzew lub starych murów, na Bieskidach i Pieninach pospolity. Tylko stare i grube pieńki zdolne są zakwitnąć w Lipcu i Sierpniu. ♀

XLIV. Rodzina. CORNEAE DC. *Dereniowate.*

Drzewa lub krzewy, o liściach naprzeciwległych, całkowitych, bez przylistków; kwiaty obu- lub przez zronienie mieszanopłciowe; kielich z zawiązkiem zrosły, z krajem wolnym, nazawiązkowym, 4zębnym, trwałym; korona 4płatkowa, płatki z ząbkami kielicha naprzemianległe, a na brzegu jego rurki osadzone, w przedkwitnieniu łupinkowato ułożone; pręcików 4, z płatkami na kielichu osadzone; zawiązek 1, 2—3komorowy, o komorach 1zależkowych; szyjka 1; owoc pestczak, pesteczki 2komorowe.

188. *Cornus* L. gen. 149. Dereń (IV, 1. L.).

Kielich rurką z zawiązkiem zrosły, w kraju 4ząbkowy; korona 4płatkowa; pręcików 4; szyjka 1; owoc pestczak mięsisty, 1—3komorowy, szczątkami kraju kielicha uwieńczony.

483. *C. sanguinea* L. sp. 171, D. Świdwa. *Ramis erectis, foliis ovatis acuminatis concoloribus hirtis, cymis planis, involuacro nullo.* Fl. Crac. n. 412, Wahlenb. Carp. n. 148, Bess. Gal. n. 176, Ej. Volh. p. 7, Gilib. Lith. V. p. 130, Waga Pol. n. 162, Herb. Buc. p. 307, Baumg. Trans. n. 190, Neilr. NOestr. p. 649, Koch Ger. p. 354, Schldl. ic. II. h. 2, Sturm h. 52, Lm. et DC. Fran. n. 3408, Engl. bot. t. 249, Svsk. bot. t. 235, Fl. Dan. t. 481, Ledb. Ross. II. p. 378, M. B. Cauc. I. p. 112, DC. prodr. IV. p. 272.

Krzew o gałązkach do góry wzniesionych, na wiosnę i pod jesień krwisto-czerwonych; liście jajowate albo eliptyczne, kończyste, całobrzegie, nagie albo zrzadka omszone; kwiaty w baldaszkogrony bezpokrywowe, płaskie ułożone, po liściach rozwijające się; owoce kuliste, czarne. Kwiaty białe. Wys. 10—18'. Po lasach, gajach lub koło płotów, na Bieskidach i Pieninach tu i owdzie się trafia, na Spiżu koło Kiezmaku, na Orawie koło zamku Orawskiego i w w. i. m. Maj, Czerwiec. †

XLV. Rodzina. LORANTHACEAE Don. *Gazewnikowate.*

Krzewy pasożytne, zawsze zielone, o liściach naprzeciwnych, całkowitych, mięsisto-skórzastych, bez przylistków; kwiaty obupłciowe albo rozdzielнопłciowe; kielich w kwiatach męskich 2-wielodzielny, w żeńskich zaś albo obupłciowych z zawiązkiem zrosły, z krajem ząbkowanym albo całkowitym, nazawiązkowym; korona 4—8-płatkowa, płatki do brzegu kielicha albo krążka nazawiązkowego przyczepione, wolne albo w podstawie zrosłe; pręcików 4—8; zawiązek 1, 1komorowy, 1załączkowy; znamie 1; owoc jagoda.

189. *Viscum* L. gen. 1105. Jemioła (XXII, 4. L.).

Kwiaty oddzielno- albo rozdzielнопłciowe, męskie o kielichu mięsisto-skórzastym, najczęściej 4dzielnym, a płatkach żadnych, 4ch pręcikach beznitkowych, do działek kielicha przyczepionych; kwiaty żeńskie o rurce kielicha z zawiązkiem zrosłym, w kraju niewyraźnej, 4ch najczęściej płatkach mięsisto-skórzastych i wolnych; znamie bezszyjkowe; jagoda 1nasionowa.

484. *V. album* L. sp. 1451, J. pospolita. *Caule dichotomo ramosissimo, foliis oppositis lanceolato-spathulatis coriaceis, floribus terminalibus sessilibus subquinis glomeratis.* Fl. Crac. n. 413, Bess. Gal. n. 1198, Ej. Volh. p. 38, Jundz. Litw. p. 64, Waga Pol. n. 1046, Herb. Buc. p. 307, Baumg. Trans. n. 201, Neilr. NOestr. p. 650, Koch Ger. p. 354, Schldl. ic. IV. h. 7, Sturm h. 8, Lm. et DC. Fran. n. 3399, Engl. bot. t. 1470, Fl. Dan. t. 1657, Ledb. Ross. II. p. 380, M. B. Cauc. II. p. 416, DC. prodr. IV. p. 278.

Lodyga widlasto-gałęzista, naga jak cała roślina; liście naprzeciwnie, lancetowato-łopatkowate, skórzaste, całobrzegie; kwiaty rozdzielнопłciowe, po 3—5 w rozgałęzieniach widlastych gałązek lub na ich wierzchołku kupkami wyrastające, żółte; jagody kuliste, białe, pełne soku lepkiego. Zielonawo-żółtawy krzew, 1—2' wysoki, na gałęziach, na wierzchołku drzew świerków, jodeł lub brzoź jako pasożyt wyrastający, na Bieskidach koło Myślenic trafiający się. Kwiecień, Maj. †. Lek. Visc. alb. 1. 1876

XLVI. Rodzina. CAPRIFOLIACEAE Juss. *Przewiertniowate.*

Zioła albo krzewy, o liściach naprzeciwległych, pojedynczych albo pierzastych, bez przylistków; kwiaty obupłciowe; kielich mniej lub więcej z zawiązkiem zrosły, w kraju 2—5wrębny albo całkowity, kraj ten na- lub kołozawiązkowy, trwały albo odpadający; korona rurkowata albo kółkowata, na kraju kielicha osadzona, w brzegu 4—5wrębna; pręciki na koronie osadzone, w liczbie wrębom korony równej lub podwójnej, i z temiż naprzemianległe; zawiązek 1, 2—5komorowy, komory 1-wielozalążkowe, a zalążki wiszące; znamion 1—5; owoc jagoda albo niby pestczak, częścię z 2ch zrosniętych zawiązków utworzony, przez zronienie niekiedy 1komorowy.

1. Plemię. Sambuceae H. B. K. Bzowe. Korona kółkowata; szyjek albo znamion 3—5.

190. *Adoxa* L. gen. 501. Piżmaczek (VIII, 4. L.).

Kielich tylko z podstawą zawiązka zrosły, z krajem kołozawiązkowym, w kwiatach wierzchołkowych 2wrębny, bocznych zaś 3wrębny; korona kółkowata, w kwiatach wierzchołkowych 4wrębna, bocznych zaś 5wrębna; pręcików 8—10, a właściwie tylko 4—5, bo każdy pręcik aż do podstawy 2dzielny i 2pylnikowy; szyjek 4—5, o znamionach pojedynczych; owoc pestczakowaty, zielny, o 3—5pesteczkach, w połowie wysokości ząbkami kielicha otoczony, a w wierzchołku szyjkami uwieńczony.

485. *A. Moschatellina* L. sp. 527, P. wonny. *Rhizomate squamiformi, foliis radicalibus longe petiolatis ternatis, caulinis 2 oppositis, foliolis 3partitis, floribus in capitulum cubiformem coarctatis.* Fl. Crac. n. 414, Wahlb. Carp. n. 379, Bess. Gal. n. 480, Ej. Volh. p. 16, Waga Pol. n. 454, Herb. Buc. p. 204, Baumg. Trans. n. 715, Neilr. NOestr. p. 468, Koch Ger. p. 355, Schldl. ic. III. h. 9, Rehn. ic. XVII. t. 121, f. 1—2, Sturm h. 95, Dietr. Boruss. t. 105, Lm. et DC. Fran. n. 3599, Engl. bot. t. 453, Svisk. bot. t. 435, Fl. Dan. t. 94, Ledb. Ross. II. p. 382, Turcz. Baic. Dah. n. 543, M. B. Cauc. I. p. 306, DC. prodr. IV. p. 252. *Moschatellina Fumariaefolia* Gilib. Lith. I. p. 61.

Korzeniak obły albo nitkowaty, mięsisty, łuskowaty, biały, płożący się; łodyżka wzniesiona w górze 2listna, naga jak cała roślina; liście korzeniowe i niższe łodygowe, pojedynczo albo podwójnie 3listkowe, o listkach 2—3dzielnych, a łatkach ostatecznych całkowitych albo jeszcze 2—3wrębnych; kwiatów 4—6, na wierzchołku łodyżki w główkę 6ścienną skupione; szypułki przy dojrzewaniu

owoców zwieszzone. Kwiaty zielone. Cała roślina słabo piżmem pachnąca, tylko 3—4'' wysoka. Po lasach, na Bieskidach, Pieninach lub w Reglach między Zakopanem a Kościeliskami w Tatrach, często się trafia. Maj. 4

191. *Sambucus* Tourn. inst. t. 376. Bez (V, 3. L.).

Kielich rurką z zawiązkiem zrosły, z krajem 5ząbkowym, niezawiązkowym, trwałym; korona kółkowata, 5wrębna; pręcików 5; szyjki brakuje; znamion 3—5; jagoda soczysta, przez zniknięcie przegród 1komorowa, 3—5nasionowa.

486. *S. Ebulus* L. sp. 385, B. Hebd. *Caule herbaceo, foliis pinnatis, foliolis 5—9 ovato-lanceolatis, stipulis foliaceis ovatis serratis, cymae ramis primariis ternatis*. Fl. Crac. n. 415, Wahlenb. Carp. n. 294, Bess. Gal. n. 379, Ej. Volh. p. 13, Jundz. Litw. p. 130, Waga Pol. n. 355, Herb. Buc. p. 205, Baumg. Trans. n. 558, Neilr. NOestr. p. 467, Koch Ger. p. 356, Schldl. ic. V. h. 3, Rehn. ic. t. 729. f. 1434, Dietr. Boruss. t. 345, Lm. et DC. Fran. n. 3404, Engl. bot. t. 475, Svs. bot. t. 271, Fl. Dan. t. 1156, Ledeb. Ross. II. p. 382, M. B. Cauc. I. p. 245, DC. prodr. IV. p. 252.

Kodyga wzniesiona, roczna, zielna, brózdowana, naga albo z rzadka omszona; liście pierzaste, 5—9listkowe, listki jajowato-lancetowate, piłkowane, nagie albo omszone; przylistki liściaste, jajowate, piłkowane; kwiaty w baldaszkogron płaski ułożone; gałązki główne baldaszkogrona 3dzielne. Kwiaty białe albo czerwone, śmierdzące; jagody czarne. Wys. 2—4'. Po brzegach lasów, pól lub potoków, na Bieskidach i koło Pienin tu i owdzie się trafia, na Spizu zaś dochodzi aż do górnej granicy buków. Lipiec, Sierpień. 4

487. *S. nigra* L. sp. 385, B. czarny. *Caule fruticoso subar-boreo, foliis pinnatis, foliolis 3—7 ovatis serratis acuminatis, stipulis verruciformibus vel nullis, cymae ramis primariis quinatis*. Fl. Crac. n. 416, Wahlenb. Carp. n. 295, Bess. Gal. n. 380, Ej. Volh. p. 13, Waga Pol. n. 356, Herb. Buc. p. 205, Baumg. Trans. n. 557, Neilr. NOestr. p. 468, Koch Ger. p. 356, Schldl. ic. IV. h. 5, Rehn. ic. t. 730. f. 1435, Lm. et DC. Fran. n. 3405, Engl. bot. t. 476, Svs. bot. t. 33, Fl. Dan. t. 545, Ledeb. Ross. II. p. 383, M. B. Cauc. I. p. 245, DC. prodr. IV. p. 322, Syr. ziel. str. 1505. *S. medullous* Gilib. Lith. I. p. 2.

Krzew albo drzewo, o gałązkach wewnątrz białym rdzeniem wypełnionych; liście pierzaste, 3—7listkowe, listki jajowate, kończyście, piłkowane, nagie albo omszone; przylistki niedokształcone, brodawkowate albo żadne; kwiaty w baldaszkogron płaski ułożone; gałązki główne baldaszkogrona 5dzielne. Kwiaty żółtawo-białe, pachnące; jagody czarne. Wys. 10—30'. Koło pól we wsiach,

na Bieskidach, Spiżu, Liptowie i Orawie dosyć pospolity, na Pieninach zaś w zrębie i lesie na stokach góry św. Kunegundy ku Pieńskiemu potokowi i Dunajcowi, obficie się trafia. Czerwiec, Lipiec. ♀ Lek. flores et baccae Sambuci.

488. *S. racemosa* L. sp. 386, B. koralowy. *Caule fruticoso, foliis pinnatis, foliolis oblongis lanceolatisve serratis, stipulis verruciformibus, cyma ovata.* Fl. Crac. n. 417, Wahlenb. Carp. n. 286, Bess. Gal. n. 381, Waga Pol. n. 357, Herb. Buc. p. 206, Baumg. Trans. n. 559, Neilr. NOestr. p. 468, Jacq. ic. rar. t. 59, Koch Ger. p. 356, Schldl. ic. V. h. 7, Rehn. ic. t. 731. f. 1437, Lm. et DC. Fran. n. 3406, Ledeb. Ross. II. p. 383, Turcz. Baic. Dah. n. 545, DC. prodr. IV. p. 323, Syr. ziel. str. 1505.

Krzew o gałązkach wewnątrz cynamonowej barwy rdzeniem wypełnionych; listki podługne albo lancetowate; przylistki brodawkowate; kwiaty w baldaszkogron jajowaty ułożone; a zresztą jak w pop. gatunku. Kwiaty zielonawe; jagody szkarłatne. Wys. 6—12'. Po lasach a właściwie na zrębach i polanach, aż do górnej granicy lasów na Bieskidach, Pieninach, Tatrach, Spiżu, Liptowie i Orawie wszędzie pospolity. Maj. ♀

192. *Viburnum* L. gen. 370. Kalina (V, 3. L.).

Kielich rurką z zawiązkiem zrosły, z krajem 5ząbkowym, nazawiązkowym, trwałym; korona kółkowata, 5wrębna; pręcików 5; szyjki brakuje; znamion 3; jagoda soczysta, przez zniknięcie przegród 1komorowa, 1nasionowa.

489. *V. Lantana* L. sp. 384, K. kosmata albo Hordowina. *Foliis ovatis serratis subtus ramulisque pube stellata tomentosis supra pube stellata sparsa puberulis.* Wahlenb. Carp. n. 292, Bess. Gal. n. 377, Ej. Volh. p. 13, Herb. Buc. p. 206, Baumg. Trans. n. 556, Neilr. NOestr. p. 467, Jacq. Austr. t. 311, Koch Ger. p. 356, Schldl. ic. IV. h. 4, Rehn. ic. XVII. t. 120. f. 1—2, Lm. et DC. Fran. n. 3402, Engl. bot. t. 331, Ledeb. Ross. II. p. 385, M. B. Cauc. I. p. 244, DC. prodr. IV. p. 326.

Krzew o gałązkach młodszych wraz z liśćmi i ogonkami grubokutnerowatych; liście jajowate albo owalne, często sercowate, tępe albo kończyste, piłkowane, z wierzchu słabiej, pod spodem zaś gęściej włoskami gwiazdkowatymi pokryte, często szaro-kutnerowate; kwiaty w baldaszkogrony płaskie ułożone, wszystkie równe i płodne, brudno-białe; jagody elipsoidyczne, z początku blado-zielone, potem czerwone, a wreszcie czarne. Wys. 4—6'. Po lasach o gruncie wapnistym, od Hradku na Liptowie aż do zamku Orawskiego, wszędzie dosyć pospolita do wysokości 2600' n. m. Maj. ♀

490. V. *Opulus* L. sp. 384, K. pospolita. *Foliis 3—5lobis, lobis dentatis, floribus exterioribus radiantibus neutris*. Fl. Crac. n. 418, Wahlb. Carp. n. 293, Bess. Gal. n. 378, Ej. Volh. p. 13, Waga Pol. n. 354, Herb. Buc. p. 206, Neilr. NOestr. p. 467, Koch Ger. p. 356, Schldl. ic. IV. h. 4, Rehn. ic. XVII. t. 1171, Sturm h. 27, Lm. et DC. Fran. n. 3403, Engl. bot. t. 332, Svisk. bot. t. 337, Fl. Dan. t. 661, Ledb. Ross. II. p. 384, Turcz. Baic. Dah. n. 546, M. B. Cauc. I. p. 245, DC. prodr. IV. p. 328, Syr. ziel. str. 1510. *Opulus trilobifolia* Gilib. Lith. I. p. 2. *O. glandulosa* Baumg. Trans. n. 555.

Krzew o gałązkach wraz z liśćmi i ogonkami nagich; liście 3—5łatowe, z wierzchu nagie, pod spodem omszone, o łatach grubo i nierówno ząbkowanych; kwiaty w baldaszkogron płaski ułożone, brzegowe kilka razy od środkowych większe, promienisto roztoczone, płonne, wszystkie białe; jagody kuliste, szkarłatne. Wys. 6—12'. Po lasach lub krzakach wilgotnych, na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich, wszędzie pospolita do wysokości 3000' n. m. Maj, Czerwiec. †

2. Plemię. *Lonicereae* R. Br. Wiciokrzewowe. Korona rurkowata albo dzwinkowata, często niekształtna; szyjka nitkowata.

193. *Lonicera* L. gen. 233. *Lonicera* albo Wiciokrzew (V, 1. L.).

Kielich rurką z zawiązkiem zrosły, z krajem 5ząbkowym, nazawiazkowym, trwałym albo odpadającym; korona rurkowata, ku górze rozszerzająca się, prawie 2wargowo-5wřębna; przecików 5; szyjka 1, o znamieniu pojedynczym; jagody soczyste albo mięsiste, pojedyncze albo parzysto pozrastale, 1—3komorowe, komory niewielonasionowe.

491. L. *Xylosteum* L. sp. 248, L. Suchodrzew. *Foliis rotundato-ellipticis pubescentibus, pedunculis bifloris villosis floris subaequantibus, ovariis basi connatis*. Fl. Crac. n. 419, Wahlb. Carp. n. 212, Bess. Gal. n. 262, Waga Pol. n. 263, Herb. Buc. p. 203, Baumg. Trans. n. 332, Neilr. NOestr. p. 466, Koch Ger. p. 357, Schldl. ic. IV. h. 6, Rehn. ic. XVII. t. 120. f. 3—4, Sturm h. 93. n. 1, Lm. et DC. Fran. n. 3395, Engl. bot. t. 916, Svisk. bot. t. 319, Fl. Dan. t. 808, Ledb. Ross. II. p. 388, M. B. Cauc. I. p. 158, DC. prodr. IV. p. 335. L. *rubra* Gilib. Lith. I. p. 6. *Xylosteum dumentorum* Mnch. meth. p. 502, Bess. Volh. p. 11.

Krzew o liściach ogonkowych, naprzeciwległych, jajowatych albo owalnych, kończystych albo tępych, całobrzegich, z obu stron gęsto omszonych, pod spodem szaro-zielonych; szypułki kwiatowe pojedyncze, z kątów liści wyrastające, wraz z koroną omszone, 2kwiatowe, i teje koronie równe albo od niej nieco dłuższe; zawiązki a potem jagody kuliste, po 2 w podstawie ze sobą zrosłe,

szkarłatne. Kwiaty żółtawo-białe albo czerwone. Wys. 4—8'. Po lasach liściastych lub koło płotów, na całej przestrzeni pospolita, unikając jednak gór wyższych. Maj, Czerwiec. †

492. *L. nigra* L. sp. 247, L. czarna. *Foliis oblongo-ellipticis adultis glaberrimis, pedunculis bifloris glabris flores pluries excedentibus, ovariis basi connatis*. Wahlenb. Carp. n. 211, Bess. Gal. n. 263, Gilib. Lith. I. p. 6, Herb. Buc. p. 204, Baumg. Trans. n. 331, Neilr. NOestr. p. 466, Jacq. Austr. t. 314, Koch Ger. p. 357, Schldl. ic. XIII. h. 9—10, Rehb. ic. XVII. t. 123. f. 3, Lm. et DC. Fran. n. 3394, Ledb. Ross. II. p. 389, DC. prodr. p. 335.

Liście podługne, *zupełnie nagie*, pod spodem nieco modrawe, po brzegach faliste, tylko za młodu cokolwiek spodem omszone; *szypułki wraz z koroną* za młodu omszone, później *nagie*, 2—kilka razy od niej dłuższe; a zresztą jak w pop. gatunku. Kwiaty czerwono-białe; jagody czarne. Wys. 2—4'. Po lasach lub zrębach, w miejscach wynioślejszych Bieskidów wszędzie dosyć pospolita, jak np. na Babięj Górze i jej przyległych, na górze Kocierz między Andrychowem a Żywcem, lub w okolicach Łososiny, Pisarzowej, Nawojowej, Krynicy i w w. i. m.; na Pieninach tylko po wyższych szczytach, jak np. na Koronach, Grabczysze, Okręglicy, Faćmiechu, Sokolicy, Kaczęj i t. p.; w Tatrach zaś od ich stóp aż do górnej granicy lasów pospolita. Maj. †

XLVII. Rodzina. RUBIACEAE DC. *Marzanowate*.

Drzewa w krajach zwrotnikowych (Cinchona, Coffea), u nas tylko rodzaje roślin zielnych, o liściach całkowitych, bezogonkowych, okręgowo na łodydze ułożonych; kwiaty obu- albo mieszanopłciowe; kielich z zawiązkiem zrosły, z krajem 2—6włębny albo 2—6zębny lub nawet niewyraźny, trwałym nazawiązkowym albo odpadającym; korona dzwinkowata, lejkwata albo kółkowata, wgardzieli kielicha osadzona, w kraju 3—6włębna; pręcików tyle co włębów korony, na niej osadzonych a z temiż naprzemianległych; zawiązek 2komorowy, komory 1zależkowe; szyjek 2; owoc suchy, tak zwany dwuziarnczak, po dojrzewaniu na 2 półowocki 1nasionowe rozszczepiający się.

194. *Sherardia* Dill. gen. 3. *Sherardia* albo Rolnica (IV, 1. L.).

Kielich rurką z zawiązkiem zrosły, w kraju 4—6zębny, trwałe, w czasie dojrzewania owocu powiększający się i tenże wieńczący; korona lejkwata, 4włębna; pręcików 4; szyjka 2dzielna; owoc suchy na 2 półowocki półkuliste, 1nasionowe rozszczepiający się, niekiedy przez niedokształcenie jednego z półowocków brakuje.

493. *Sh. arvensis* L. sp. 149, S. polna. *Caule ramoso subprocumbente, foliis subsenis lanceolatis, inferioribus ellipticis supra margineque scabris, floribus terminalibus.* Fl. Crac. n. 420, Wahlb. Carp. n. 131, Bess. Gal. n. 151, Waga Pol. n. 148, Heuff. Ban. n. 798, Neilr. NOestr. p. 465, Koch Ger. p. 358, Schldl. ic. IV. h. 4, Rehn. ic. XVII. t. 132. f. 1, Dietr. Boruss. t. 576, Lm. et DC. Fran. n. 3336, Engl. bot. t. 891, Svk. bot. t. 609, Fl. Dan. t. 439, Ledb. Ross. II. p. 396, M. B. Cauc. I. p. 99, DC. prodr. IV. p. 581. *Sh. umbellata* Gilib. exerc. phyt. I. p. 26. c. icone.

Korzeń wrzecionowaty; łodyżka mocno gałęzista, najczęściej leżąca, 4kątna, od delikatnych bardzo kolców szorstka albo nawet i gładka; liście okrągowe, całobrzegie, delikatnie kończyste, z wierzchu i po brzegach szczecinkowate, pod spodem nagie, dolne po 4, przewrotnie-jajowate, górne po 5—6, podługne albo lancetowate, ku podstawie zważające się; kwiaty na wierzchołku łodyżek w główki pogromadzone, Slistkową a gwiazdkowato roztoczoną pokrywają otoczone; łatki pokrywki kształtu liści wyższych, od główki kwiatowej kilka razy dłuższe, a w podstawie ze sobą zrosłe. Kwiaty drobne, lila albo różowe. Łodyga 3—8'' długa. Po polach między zbożem, na Bieskidach często się trafia, koło Krościenka w pobliżu Pienin, na Spizu tu i owdzie, a na Liptowie koło Hradka i t. d. aż ku Orawie. Czerwiec—Wrzesień. ☉ i ☼

195. *Asperula* L. gen. 121. Marzanka albo Barwica (IV, 1. L.).

Kielich rurką z zawiązkiem zrosły, z krajem niewyraźnym, w czasie dojrzewania owoców całkiem niknącem; korona lejkowata albo dzwonkowata, 4wrębna, rzadko 3wrębna; pręcików 4, rzadko 3; szyjka 2dzielna; owoc suchy, na 2półowocki półkuliste, 1nasienne rozszczepiający się, gdzie czasem jednego z nich brakuje.

a. Liście lancetowate, najczęściej po 8, po brzegach i nerwie głównym kolczysto szorstkie; owoce nagie.

494. *A. Aparine* Bess. Gal. n. 152, M. lepczycowata. *Foliis lanceolatis suboclonis margine carina cauleque retrorsum aculeato-scabris, floribus paniculatis, fructibus granulatis.* Fl. Crac. n. 421, Eichw. skiz. Lith. p. 152, Bess. Volh. p. 7, Heuff. Ban. n. 806, Wimm. Schl. p. 334, Koch Ger. p. 359, Rehn. ic. XVII. t. 128. f. 2 et crit. I. f. 198—9, Ledb. Ross. II. p. 401, Ej. Alt. I. p. 139, M. B. Cauc. I. p. 102 et supp. p. 105, DC. prodr. IV. p. 585. *A. rivalis* Sibth. Graec. t. 117.

Korzeń włóknisty; łodyga bardzo gałęzista, po krzakach czepiająca się, wietka, 4kątna, po kątach tak jak i liście po brzegach i nerwie głównym wstecznie kolczysto-szorstka, po kolankach gładka; liście po 6—8 okrągowo wyrastające, lancetowate, ku podstawie

zwięźone, sztyletowato-kończyste; kwiaty w wiechę rozłożone; korona kółkowato-dzwonkowata, o rurce bardzo krótkiej; owoce na swęj powierzchni ziarniste. Kwiaty białe. Łod. 2—4' długa. Po rowach lub krzakach wilgotnych nad brzegami rzek, na Bieskidach koło Sulkowic. Lipiec, Sierpień. 4

b. Liście równowąziutkie, gładkie; owoce nagie.

495. *A. tinctoria* L. sp. 150, M. barwierska. *Foliis linearibus glabris, inferis senis superioribus quaternis, bracteis rotundato-ovatis acutis muticis, corollis glabris subtrifidis, fructibus laevibus.* Fl. Crac. n. 422, Wahlenb. Carp. n. 134, Bess. Gal. n. 154, Ej. Volh. p. 7, Waga Pol. n. 150, Heuff. Ban. n. 802, Neilr. NOestr. p. 463, Dietr. Boruss. t. 327, Koch Ger. p. 359, Schldl. ic. XII. h. 11—12, Rehn. ic. XVII. t. 129. f. 1—3, Lm. et DC. Fran. n. 3342, Svk. bot. t. 244, Ledb. Ross. II. p. 398, DC. prodr. IV. p. 582. *A. triandra* Gilib. Lith. I. p. 14.

Korzeniak łodygowaty, gałęzisty, płożący się, miejscami bulwiasto-zgrubiały i włóknami korzeniowemi pokryty; łodyga wzniesiona, gałęzista, 4kątna, naga, gładka; liście równowązkie, kończyste albo tępe, nagie, po brzegach cokolwiek szorstkawe, z obu stron zielone, nierównęj długości, najwyższe naprzeciwległe, inne zaś po 4—6 okręgowo wyrastające; kwiaty w baldaszkogron rozpięrchły ułożone; przykwiatki jajowate albo owalne, kończyste ale nie sztyletowate; korona lejkowata, gładka, najczęściej 3wřębna i 3pręcikowa, o rurce krajowi równęj; owoce gładkie, nagie. Kwiaty białe. Wys. 1—1¹/₂'. Po brzegach lasów lub suchych i skalistych wzgórzach, koło Pienin i Hradku na Liptowie. Czerwiec, Lipiec. 4

496. *A. cynanchica* L. sp. 151, M. pospolita. *Foliis linearibus glabris quaternis, bracteis lanceolatis mucronatis, corollis extus scabris quadrifidis, fructibus granulato-scabriusculis.* Fl. Crac. n. 423, Wahlenb. Crac. n. 133, Bess. Gal. n. 155, Ej. Volh. p. 7, Waga Pol. n. 151, Herb. Buc. p. 210, Baumg. Trans. n. 150, Neilr. NOestr. p. 464, Dietr. Boruss. t. 413, Koch Ger. p. 395, Schldl. ic. III. h. 10, Rehn. ic. XVII. t. 130. f. 1, Lm. et DC. Fran. n. 3343, Engl. bot. t. 33, Ledb. Ross. II. p. 398, M. B. Cauc. n. 254, DC. prodr. IV. p. 582.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, cienkie, trwałe niekiedy drzewiaste łodygi poboczne wydający; łodyżki właściwe leżące, podnoszące się albo wzniesione, gałęziste, 4kątne, nagie i gładkie; liście lśnące, naprzeciwległe albo po 4—6 okręgowo wyrastające, równowąziutkie, kończyste albo sztyletowate, nagie, po brzegach nieco szorstkawe, z obu stron zielone, nierównęj długości; kwiaty w baldaszkogrony rozpięrchłe ułożone; przykwiatki lancetowate albo równowązko-lancetowate, w wierzchołku sztyletowate; korony lejko-

wate, 4wrębne, 4pręcikowe, delikatnie kropkowane i przez to szorstkawe albo dosyć gładkie, o rurce krajowi równej albo od niego dłuższej; owoce słabo-brodawkowate, nagie. Kwiaty białe, cieliste aż do ciemno-różowych. Łodyżki 4—12'' długie. Po suchych wzgórzach lub przy drogach, wszędzie na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich dosyć pospolita. Czerwiec, Lipiec. 7

497. *A. galioides* M. B. Cauc. I. p. 101 et suppl. p. 104, M. przytuliowata. *Foliis linearibus glabris octonis margine involutis, fructibus laevibus.* Herb. Buc. p. 211, Bess. Volh. p. 7, Neilr. NOestr. p. 464, Dietr. Boruss. t. 446, Koch Ger. p. 360, Schldl. ic. X. h. 5—6, Rehn. ic. XVII. t. 128. f. 1, Ledb. Ross. II. p. 399, DC. prodr. IV. p. 585. *A. glauca* Bess. Volh. p. 7 (sec. celeb. Ledb.). *A. tyraica* Bess. Volh. p. 41. *A. galioides* β . *tyraica* Ledb. Ross. II. p. 400. *Galium glaucum* L. sp. 156, Wahlenb. Carp. n. 141, Bess. Gal. n. 163, Baumg. Trans. n. 164, Jacq. Austr. t. 81, Lm. et DC. Fran. n. 3358. *G. altissimum* Gilib. Lith. I. p. 11?

Korzeniak łodygowaty, gałęzisty, płożący się, częściej drzewiasty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, tęga, gałęzista, prawie obła, naga i gładka; liście po 8—10 okręgowo wyrastające, równowązkie, sztyletowato-kończyste, nagie, po brzegach cokolwiek szorstkawe, z wierzchu zielone a pod spodem modrawe, prawie równiej długości; kwiaty w baldaszkogrony rozpięchłe ułożone; przykwiatki równowązkie, sztyletowato-kończyste; korony dzwonkowate, 4wrębne, 4pręcikowe, gładkie, o rurce od kraju krótszej; owoce gładkie, nagie. Kwiaty białe. Wys. 1—2'. Po suchych i na słońce wystawionych wzgórzach koło Hradku lub po brzegach lasów za Kokawą na Liptowie (obficie). Czerwiec, Lipiec. 7

c. Liście podłużnie-lancetowate, po brzegach kolczysto-szorstkie; owoce szecinkami haczykami pokryte.

498. *A. odorata* L. sp. 150, M. wonna. *Foliis lanceolatis glabris margine carinaeque scabris, superioribus octonis, fructibus hispidis, setis uncinatis.* Fl. Crac. n. 424, Wahlenb. Carp. n. 132, Bess. Gal. n. 153, Ej. Volh. p. 7, Gilib. Lith. I. p. 14, Waga Pol. n. 149, Herb. Buc. p. 211, Baumg. Trans. n. 146, Neilr. NOestr. p. 463, Dietr. Boruss. t. 140, Koch Ger. p. 359, Schldl. ic. IV. h. 12, Rehn. ic. XVII. t. 127. f. 2—3, Lm. et DC. Fran. n. 3340, Engl. bot. t. 755, Svk. bot. t. 218, Fl. Dan. t. 562, Ledb. Ross. II. p. 400, M. B. Cauc. I. p. 100, DC. prodr. IV. p. 585.

Korzeniak łodygowaty, gałęzisty, płożący się; łodyga prosto wzniesiona, najczęściej pojedyncza, 4kątna, naga i gładka; liście po 6—8 okręgowo wyrastające, całobrzegie, sztyletowato-kończyste, nagie, po brzegach kolczysto-szorstkie, z obu stron zielone, prawie równiej długości, dolne podłużno-przewrotnie-jajowate, wyższe zaś podłużnie-lancetowate; kwiaty w baldaszkogron wierzchoł-

kowy ułożone; przykwiatki szczecinkowate, prawie niewyraźne; korony dzwonkowate, 4wrębne, 4pręcikowe, gładkie, o rurce krajowi równéj; owoce szczecinkami haczytami gęsto okryte. Kwiaty białe, pachnące. Wys. 4—8". Po lasach cienistych, szczególnie liściastych, wszędzie na całej przestrzeni dosyć pospolita, aż do górnej granicy buków. Maj, Czerwiec. 74

196. *Galium* L. gen. 125. Przytulia (IV, 1. L.).

Kielich rurką z zawiązkiem zrosły, z krajem niewyraźnym, w czasie dojrzewania owoców zupełnie nikącym; korona kółkowata, płaska, 4wrębna, rzadko 3wrębna; pręcików 4, rzadziej 3 albo 5; szyjka 2wrębna; owoc suchy, z 2ch owocków półkulistych, 1nasionowych złożony; owocki później rozszczepiające się, czasem zaś jednego z nich z przyczyny niedokształcenia brakuje.

A. Kwiaty z kątów liści wyrastające, mieszanopłciowe; szypułki po okwicieniu kwiatów zwisłe.

499. *G. Cruciata* Scop. Carn. I. p. 100. n. 145, *P. krzyżowolistna*. *Caule hirsuto, foliis quaternis elliptico-oblongis 3nerviis postea deflexis, pedunculis ramosis bracteatis, fructiferis glabris deflexis*. Fl. Crac. n. 425, Jundz. Litw. p. 59, Herb. Buc. p. 207, Neilr. NOestr. p. 456, Dietr. Boruss. t. 408, Koch Ger. p. 361, Schldl. ic. VIII. h. 8—9, Rehn. ic. XVII. t. 134. f. 1, Lm. et DC. Fran. n. 3351, Ledb. Ross. II. p. 416, DC. prodr. IV. p. 606. *G. cruciatum* Sm. Engl. bot. t. 143. *G. Valantia* Baumg. Trans. n. 152. *Valantia cruciata* L. sp. 1491, Wahlenb. Carp. n. 1036, Bess. Gal. n. 156, Ej. Volh. p. 7, Sturm h. 7. *V. chersonensis* Willd. sp. IV. p. 951, Bess. Volh. p. 50, M. B. Cauc. II. p. 437 et supp. p. 440.

Korzeń wrzecionowato-włóknisty, cienkie, trwałe rozłogi wydający; łodyżka podnosząca się albo prosto wzniesiona, pojedyncza, rzadko gałęzista, 4kątna, wietka, kosmata, po krawędziach niekoleczysta; liście okręgowo po 4 wyrastające, jajowate, eliptyczne albo podługne, 3nerwowe, całobrzegie, kończyste, mniej lub więcej włosami tegiem pokryte, w czasie dojrzewania owoców na dół zwisłe; kwiaty w baldaszkogronka okręgowo z kątów liści wyrastające ułożone; szypułki kwiatowe najczęściej kosmate, na pierwszym swém rozgałęzieniu drobnymi eliptycznymi przykwiatkami opatrzone, w czasie dojrzewania owoców zwisłe; wręby korony kończyste; owoce gładkie i nagie. Cała roślina żółtawo-zielona; kwiaty drobne, żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po łąkach, brzegach lasów lub po krzakach, na Bieskidach często się trafia. Maj. 74

500. *G. vernum* Scop. Carn. I. p. 99. n. 144. t. 2, *P. wiosenna*. *Caule glabro, foliis quaternis elliptico-oblongis 3nerviis postea*

deflexis, pedunculis lateralibus ramosis ebracteatis, fructiferis glabris deflexis, fructibus laevibus. Fl. Crac. n. 426, Waga Pol. n. 160, Herb. Buc. p. 207, W. et Kitt. Hung. I. p. 31. t. 32, Neilr. NOestr. p. 456, Koch Ger. p. 361, Schldl. ic. XV. h. 11—12, Rehn. ic. XVII. t. 134. f. 2, Lm. et DC. Fran. n. 3353, Ledb. Ross. II. p. 417, Ej. Alt. I. p. 132, DC. prodr. IV. p. 605. *G. Bauhini* R. et Schult. syst. III. p. 218. *G. polygamum* Gilib. Lith. I. p. 13. *Valantia glabra* L. sp. 1491, Wahlenb. Carp. n. 1035, Bess. Gal. n. 157, Ej. Volh. p. 7, Baumg. Trans. n. 172. *V. Scopoli* et Bauhini Bess. Volh. p. 51.

Łodyżka naga albo od dołu omszona; liście tępe albo nieco kończyste, tylko po brzegach włosami pokryte, a zresztą nagie; szypułki kwiatowe nagie, bez przykwiatków; a zresztą jak w poprzednim gatunku. Cała roślina już jasno—już ciemno-zielona; kwiatki drobne, żółte. Wys. 4—12". Po lasach, krzakach lub łąkach, na Bieszczadach, Pieninach i Podhalu pospolita. Maj, Czerwiec. 4

B. Kwiaty z kątów liści wyrastające, ogółowo zaś wiechę tworzące, obupłciowe; łodygi wstecznie kolczysto-chropawe.

501. *G. Aparine* L. sp. 157, P. Lepczyca. *Caulibus retrorsum aculeato-scabris, foliis senis octonisve lineari-lanceolatis mucronatis Inerviis margine carinaque retrorsum aculeato-scabris, pedunculis fructiferis rectis, fructibus hispidis laevibusve.* Fl. Crac. n. 427, Wahlenb. Carp. n. 143, Ej. Lapp. n. 86, Bess. Gal. n. 168, Ej. Volh. p. 7, Waga Pol. n. 157, Herb. Buc. p. 208, Baumg. Trans. n. 170, Neilr. NOestr. p. 458, Koch Ger. p. 363, Schldl. ic. X. h. 11—12, Rehn. ic. XVII. t. 146. f. 1, Lm. et DC. Fran. n. 3380, Engl. bot. t. 816, Svsk. bot. t. 419, Fl. Dan. t. 495, Ledb. Ross. II. p. 419, Turcz. Baic. Dah. n. 555, M. B. Cauc. I. p. 105 et supp. p. 110, DC. prodr. IV. p. 608. *G. adhaerens* Gilib. Lith. I. p. 13. Variat: b) *Vaillantii*, minus, caule ad nodos plerumque glabro, fructibus hispidis dimidio minoribus. Rehn. ic. t. 46. f. 3. *G. Vaillantii* Lm. et DC. Fran. n. 3381, DC. prodr. IV. p. 608, Waga Pol. n. 158. *G. infestum* W. et Kitt. Hung. III. p. 224. t. 202, Bess. Gal. n. 167, Ej. Volh. p. 7. c) *spurium*, fructibus laevibus, praeterea varietati b) *similimum*. Rehn. ic. t. 46. f. 2. *G. spurium* L. sp. 154, DC. prodr. IV. p. 608.

Korzeń wrzecionowato-włóknisty, łodyga leżąca, podnosząca się albo spinająca, pojedyncza albo gałęzista, wietka, łamna, 4kąt-na, naga albo na kolankach szorstkowata, po krawędziach zaś jak liście po brzegach i nerwie głównym wstecznie bardzo kolczysto-chropawa; liście po 6—8 okręgowo wyrastające, równowazko-lancetowe albo ku wierzchołkowi szersze, sztyletowato-kończyste, Inerwowe, nagie albo z wierzchu szorstkowate; kwiaty w baldaszkogronach z kątów liści wyrastających, naprzeciw- albo naprze-

mianległych, na wierzchołku łodygi częściej w wiechę groniastą spływających; szypułki nawet i po okwitnieniu kwiatów prosto wzniesione i rozsochato odstające; wręby korony kończyste; owoce brodawkowate albo prawie gładkie, szczecinkami haczytami pokryte albo nagie, po zupełnem wykształceniu od korony szersze. Kwiaty białe, drobnitkie. Łodyga 2—4' długa, spinająca się. Odmiana: b) *Vaillantii*, jest znacznie we wszystkich swoich częściach mniejsza, o łodydze na kolankach najczęściej gładkiej, a owocach o połowę mniejszych i szczecinkami haczytami gęsto lub rzadko okrytych; c) *spurium*, jest we wszystkiem do pop. odmiany podobna, tylko ma owoce nagie, przytém brodawkowate albo prawie gładkie. Po ogrodach, krzakach lub koło płotów wszędzie pospolita; odmiana b) i c) po polach często się trafia. Czerwiec—Wrzesień. ☉

502. *G. uliginosum* L. sp. 153, P. bagnowa. *Caulibus retrorsum scabris, foliis subsenis lineari-lanceolatis mucronatis Inerviis margine carinaque retrorsum scabris, pedunculis fructiferis rectis, fructibus glabris subtiliter tuberculatis*. Fl. Crac. n. 428, Wahlenb. Carp. n. 429, Ej. Lapp. n. 84, Bess. Gal. n. 164, Ej. Volh. p. 7, Waga Pol. n. 156, Heuff. Ban. n. 814, Neilr. NOestr. p. 458, Koch Ger. p. 363, Schldl. ic. X. h. 3—4, Rehn. ic. XVII. t. 142. f. 2 et t. 143. f. 13, 14, 15, Lm. et DC. Fran. n. 3371, Engl. bot. t. 1972, Fl. Dan. t. 1509, Ledb. Ross. II. p. 408, Turcz. Baic. Dah. n. 552, DC. prodr. IV. p. 597. *G. grandiflorum* Gilib. Lith. I. p. 7.

Korzeń wrzecionowato-włóknisty, cienkie łodygowate rozłogi wydające; łodyga leżąca albo podnosząca się, pojedyncza albo gałęzista, wietka, łamna, 4kątna, naga, na krawędziach jak po brzegach i nerwie głównym liści wstecznie kolczysto-chropawa; liście okręgowo po 6—8 wyrastające, równoważko-lancetowate, kończyste, sztyletowate, 1nerwowe, nagie; kwiaty w baldaszkogronach bocznych i wierzchołkowych, zazwyczaj kwiatostan wiechowaty przedstawiających; szypułki po okwitnieniu prosto wzniesione; wręby korony kończyste; owoce delikatnie brodawkowate, nagie, nawet i po zupełnem dojrzeniu od korony węższe. Kwiaty białe, drobne, owoce bardzo drobne, zaledwie lębkom od szpilki wyrównyujące. Łod. 5—9" długa. Po bagnistych lub torfiastych łąkach, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach i Spiżu często się trafia. Czerwiec—Sierpień. 7

503. *G. palustre* L. sp. 153, P. błotna. *Caulibus retrorsum scabris, foliis subquaternis lineari-oblongis antice latioribus obtusis muticis Inerviis margine retrorsum scabris, panicula diffusa, fructibus laevibus*. Fl. Crac. n. 429, Wahlenb. Carp. n. 135, Ej. Lapp. n. 82, Bess. Gal. n. 159, Ej. Volh. p. 7, Waga Pol. n. 155, Herb. Buc. p. 208, Baumg. Trans. n. 154, Neilr. NOestr. p. 459, Koch Ger. p. 363, Schldl. ic. VIII. h. 1—2, Rehn. ic. XVII. t. 144. f. 1,

Lm. et DC. Fran. n. 3360, Engl. bot. t. 1857, Fl. Dan. t. 423, Ledb. Ross. II. p. 408, Ej. Alt. I. p. 135, DC. prodr. IV. p. 597. G. diffusum Gilib. Lith. I. p. 7.

Łodyga mocno gałęzista; liście okręgowo po 4, rzadko po 6 wyrastające, równoważko-lancetowate albo klinowate, w wierzchołku zaokrąglono-tępe i niesztyletowe; owoce gładkie i nagie, prawie tak jak średnica korony szerokie; a zresztą jak w pop. gatunku. Kwiaty białe albo cokolwiek różowawe. Łodyga 6—15'' długa. Trafiają się odmiany o łodydze gładkiej, 2—3' długiej, i liśćmi najczęściej 6ciórnymi, również gładkimi. Po mokrych łąkach lub krzakach, wraz z swoją odmianą, wszędzie na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich lub nawet i wyżej pospolita. Maj—Lipiec. 4

C. Kwiaty na wierzchołku łodyg i ich gałązek wiechowato ułożone, obupłciowe; szypułki po okwitnieniu kwiatów prosto wzniesione; liście 3nerwowe.

504. G. boreale L. sp. 156, P. północna. *Caule erecto striato quadrangulati glabro vel puberulo, foliis quaternis lanceolatis 3nerviis muticis margine scabris, fructibus tomentoso-hispidis glabrisve.* Fl. Crac. n. 430, Wahlenb. Carp. n. 142, Ej. Lapp. n. 81, Bess. Gal. n. 165, Ej. Volh. p. 7, Waga Pol. n. 159, Herb. Buc. p. 209, Baumg. Trans. n. 167, Neilr. NOestr. p. 459, Koch Ger. p. 364, Schldl. ic. VIII. h. 1—2, Rehn. ic. XVII. t. 135. f. 2, Lm. et DC. Fran. n. 3385 et supp. p. 498, Engl. bot. t. 105, Svsk. bot. t. 122, Fl. Dan. t. 1024, Ledb. Ross. II. p. 412, Turcz. Baic. Dah. n. 556, M. B. Cauc. supp. p. 108, DC. prodr. IV. p. 600. G. trinervium Gilib. Lith. I. p. 12.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, łodygowate a nawet często drzewiaste rozłogi wydające; łodyga prosto wzniesiona, gałęzista, sztywna, 4kątna, naga albo cokolwiek omszona, po krawędziach gładka; liście okręgowo po 4 wyrastające, lancetowate, tępe, niesztyletowe, 3nerwowe, nagie, po brzegach szorstkawe; kwiaty liczne, na wierzchołku łodygi w baldaszkogron wiechowaty, gęsty ułożone; szypułki po okwitnieniu prosto wzniesione; wręby korony kończyste albo włoskowato-kończyste; owoce nagie, gładkie albo bardzo krótkimi haczystymi szczyecinkami pokryte. Kwiaty białe. Wys. 1—1½'. Po łąkach, wzgórzach lub brzegach pól, na Bieskidach, Podhalu i Pieninach pospolicie się trafia; na Spiżu zaś rzadziej, np. koło Kiezmaku. Lipiec, Sierpień. 4

505. G. rotundifolium L. sp. 156, P. okrągłolistna. *Caulibus flaccidis quadrangularibus glabris hirtisve, foliis quaternis ovalibus 3nerviis breviter mucronatis margine setuloso-scabris, fructibus setoso-hispidis.* Fl. Crac. n. 431, Bess. Gal. n. 166, Wimm. Schl. p. 330, Heuff. Ban. n. 817, Neilr. NOestr. p. 460, Jacq. Austr. t. 94, Koch Ger. p. 364, Schldl. ic. IX. h. 7—8, Rehn. ic. XVII.

t. 147. f. 4, Lm. et DC. Fran. n. 3386, Ledb. Ross. II. p. 412, DC. prodr. IV. p. 599.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, cienkie łodyżkowate rozłogi wydający; *łodyżki* leżące albo podnoszące się, pojedyncze, rzadko gałęziste, *wietkie*, 4kątne, nagie albo zrzadka omszone, po krawędziach gładkie; *liście* okręgowo po 4 wyrastające, *okrągławe albo owalne*, w wierzchołku tępe, *krótko sztyletowate*, *łnerwowe*, po brzegach szczecinkowato-rzęsowane, nagie albo omszone; kwiaty nieliczne, na wierzchołku łodyżki w baldaszkogron rzadki ułożone; szypułki nawet po okwitnieniu kwiatów wzniesione; wręby korony kończyste; owoce szczecinkami haczykami pokryte. Kwiaty białe, drobne. Łodyżki $\frac{1}{2}$ —1' długie. Po lasach w miejscach wilgotnych i cienistych, na Bieskidach dosyć często się trafia, jak np. koło Babięj Góry (bardzo obficie), na Kocierzu, koło Sidziny, Łososiny, na Lubaniu naprzeciw Pienin od północy schodząc na polanę Tylmanowską (bardzo obficie) i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

D. Kwiaty w wiechy lub okręgi ułożone; liście łnerwowe; łodygi nagie albo szorstko-włosiste, ale nie wstecznie kolczyste; zresztą jak pod C.

506. *G. silvaticum* L. sp. 155, P. leśna. *Caule tereti obtuse quadricostato glabro, foliis suboctonis oblongo-lanceolatis Inerviis obtusis mucronatis margine aculeato-asperis subtus glaucis, lacinii corollae breviter apiculatis, fructibus glabris subrugosis*. Fl. Crac. n. 434, Wahlenb. Carp. n. 140, Bess. Gal. n. 162, Ej. Volh. p. 7 et 42, Waga Pol. n. 152, Herb. Buc. p. 209, Baumg. Trans. n. 163, Neilr. NOestr. p. 460, Koch Ger. p. 365, Schldl. ic. X. h. 5—6, Rehb. ic. XVII. t. 138. f. 2, Lm. et DC. Fran. n. 3356, Ledb. Röss. II. p. 406, DC. prodr. IV. p. 593. *G. glaucum* Fl. Dan. t. 609 (non L.). *G. inflatum* Gilib. Lith. I. p. 11.

Korzeniak skośny, węzłowato pozgrubiały, drzewiasty, gęsto włóknami korzeniowemi okryty; łodyga prosto wzniesiona, sztywna, gałęzista, obła, 4ma tępemi, niewyraźnemi linijkami obłożona, naga i gładka; *liście* po 6—10 okręgowo wyrastające, podługne albo *podłużno-lancetowate*, tępe, sztyletowato-zakończone, *łnerwowe*, po brzegach cokolwiek wstecznie kolczysto-szorstkie nagie, *pod spodem modrawe*; kwiaty na wierzchołku łodygi w baldaszkogron wiechowato-rozpierzchły ułożone; szypułki prawie włosowate, przed rozwinięciem się kwiatów zwieszane, w czasie zaś dojrzewania owoców prosto wzniesione; wręby korony krótko-kończyste; owoce gładkie i nagie. Kwiaty białe. Wys. 1—4'. Po lasach liściastych, wszędzie dosyć pospolita, zachodząc często na Bieskidach i Tatrach aż do kosodrzewu. Czerwiec—Sierpień. 4

507. *G. verum* L. sp. 155, P. żółta. *Caule rigido tereti quadricostato glabro vel hirto, foliis octonis duodenisve linearibus Inerviis mucronatis margine involutis subtus subvelutino-puberulis, la-*

ciniis corollae obtusiusculis brevissime apiculatis, fructibus laevibus. Fl. Crac. n. 432, Wahlnb. Carp. n. 137, Ej. Lapp. n. 80, Bess. Gal. n. 160, Ej. Volh. p. 7, Waga Pol. n. 153, Herb. Buc. p. 210, Baumg. Trans. n. 161, Neilr. NOestr. p. 460, Koch Ger. p. 364, Schldl. ic. III. h. 3, Rehn. ic. XVII. t. 136. f. 2, Dietr. Boruss. t. 409, Lm. et DC. Fran. n. 3349, Engl. bot. t. 660, Svk. bot. t. 165, Fl. Dan. t. 1146, Ledb. Ross. II. p. 414, Turcz. Baic. Dah. n. 557, M. B. Cauc. I. p. 103 et supp. p. 106, DC. prodr. IV. p. 603. *G. luteum* Vail. Paris. p. 78, Gilib. Lith. I. p. 9, Syr. ziel. str. 1412.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, łodygowate a często drzewiaste rozłogi wydający; łodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się, tęga, gałęzista, obła ale 4ma linijkami tępemi obłożona, naga albo od bardzo krótkich włosków nieco szorstkawa lub od dłuższych omszona; liście po 6—12 okręgowo ułożone, równowazkie albo prawie nitkowate, sztyletowato-kończyste, 1nerwowe, po brzegach podwiniete, z wierzchu nagie, pod spodem szarawo-aksamitne; kwiaty na wierzchołku łodygi w baldaszkogron wiechowaty, gęsto ułożone; szypułki zawsze proste; wręby korony krótko-kończyste; owoce gładkie, nagie. Kwiaty żółte, mocnej woskowej woni. Wys. 1—2'. Po suchych łąkach lub przy drogach, na wzgórzach, wszędzie na całej przestrzeni do 2000' n. m. pospolita. Czerwiec—Wrzesień. 4

508. *G. Mollugo* L. sp. 155, P. pospolita. *Caulibus quadrangularibus glabris, foliis suboclonis lanceolatis vel obovato-lanceolatis 1nerviis mucronatis margine sursum aculeato-asperis, laciniis corollae cuspidatis, fructibus glabris subrugosis.* Fl. Crac. n. 433, Wahlnb. Carp. n. 138, Bess. Gal. n. 161, Ej. Volh. p. 7, Waga Pol. n. 154, Herb. Buc. p. 209, Baumg. Trans. n. 162, Neilr. NOestr. p. 460, Koch Ger. p. 365, Schldl. ic. III. h. 3, Rehn. ic. XVII. t. 136. f. 1, Lm. et DC. Fran. n. 3361, Engl. bot. t. 1673, Svk. bot. t. 357, Fl. Dan. t. 455, Ledb. Ross. II. p. 407, M. B. Cauc. I. p. 103 et supp. p. 107, DC. prodr. IV. p. 596. *G. album* Gilib. Lith. I. p. 12.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, rozłogi łodygowate często nawet drzewiaste wydający; łodyga już sztywna, prosto wzniesiona albo podnosząca się, już wietka, pokładająca się i spinająca, rozpierchle-gałęzista, 4kątna, naga albo cokolwiek omszona ale gładka; liście po 5—8okręgowo wyrastające lancetowate albo przewrotnie-jajowato-lancetowate, sztyletowato-kończyste, 1nerwowe, po brzegach cokolwiek wstecznie kolczysto-szorstkie, nagie albo nieco omszone, pod spodem bledsze i čme; kwiaty na wierzchołku łodygi w baldaszkogronach wiechowatych często rozpierchłych ułożone; szypułki ciągle proste; wręby korony włosowato-kończyste; owoce nagie, nieco chropawe. Kwiaty białe. Wys. 1—3'. Po łąkach, przy drogach, między krzakami lub na skałach, wszędzie na całej prze-

strzeni pospolita, zachodząc często aż na górną granicę lasów. Czerwiec—Sierpień. 7

509. *G. pusillum* L. sp. 154, P. drobna. *Caulibus quadrangularibus glabris hirtisve procumbentibus adscendentibusve, foliis subsenis linearibus 1nerviis antice latioribus mucronatis margine glabris vel subaculeato-asperis, laciniis corollae acutis, fructibus rugosis laevibusve.* Neilr. NOestr. p. 462, Bertol. Ital. II. p. 106, Sm. Engl. I. p. 206, Wahlenb. Suec. I. p. 89, Baumg. Trans. n. 159. *G. silvestre* Poll. Palat. I. p. 151, Endl. Poson. p. 327, Hausm. Tirol. I. p. 404—5, Koch Ger. p. 367, Fr. nov. p. 22. Variat: a) *glabrum, caule flaccido procumbente glabro, foliis mollibus margineque glabris.* *G. silvestre* a. *glabrum* Rehn. ic. XVII. t. 142. f. 3. *G. pusillum* Fl. Dan. t. 1866; b) *hirtum, caule cum foliis a basi fere ad medium pilis patentibus hirtis, foliis margine asperis.* *G. silvestre* c. *hirtum* Rehn. ic. XVII. t. 142. f. 5; c) *nitidum, caule humili erecto glabro, foliis glabris nitidis margine subincrassatis nervo valido.* *G. pumilum* Lam. encycl. II. p. 580, Koch Ger. p. 367, Rehn. ic. XVII. t. 143. f. 2 et 3. *G. silvestre* β. *pumilum* Wimm. Schl. p. 332. *G. austriacum* Jacq. Austr. t. 80, Wahlenb. Carp. n. 139, Zawadz. Gal. n. 202 b. p. XIX. *G. Hierosolymitanum* L. amoen. IV. p. 451 et sp. p. 156, Jacq. h. Vindb. III. p. 2; d) *ochroleucum, caule 1—3pollicare decumbente vel adscendente striato glabro, foliis breve acuminatis strictis nitidis.* *G. helveticum* Weig. observ. p. 24, Koch Ger. p. 368, Rehn. ic. XVII. t. 143. f. 4. *G. saxatile* Vill. Dauph. II. p. 325, Sut. Helv. I. p. 90. ed. 1 (non L.). *G. pusillum* Herb. Buc. p. 209.

Korzeń wrzecionowaty, cienkie, często nitkowate, łodygowate rozłogi wydający; łodyżka leżąca, podnosząca się albo spinająca, wietka, rzadziej sztywna, gałęzista, 4kątna, naga albo omszona, ale gładka; liście okręgowo po 6—8wyrastające, równowązkie albo równowązko-lancetowate, ku wierzchołkowi szersze, sztyletowato-kończyste, 1nerwowe, po brzegach gładkie albo cokolwiek wstecznie koleczysto-szorstkie, nagie albo omszone, z wierzchu bledsze, éme albo lśnące; kwiaty na wierzchołku łodyżki w baldaszkogron pojedynczy albo wiechowaty ułożone; szypułki ciągle proste; wręby korony kończyste ale nie ostro-kończyste; owoce cokolwiek brodawczkowate albo gładkie, nagie. Zazwyczaj trafia się w następnych odmianach: a) *glabrum*, o łodyżce $\frac{1}{2}$ —1' długiej, wietkiej, powalonej wraz z liśćmi gładkiej i nagięj, kwiatów wiechowato ułożonych, białych; b) *hirtum*, o łodyżce wraz z liśćmi takiej samej jak w pop. odmianie, tylko od podstawy do połowy omszonej, a liściach po brzegach nieco szorstkawych; c) *nitidum*, o łodyżce 1—6'' wysokiej, wzniesionej, wraz z liśćmi sztywniej, nagięj i gład-

kięć lśnącój, liściach po brzegach nieco zgrubiałych, wydatnym nerwem środkowym opatrzonych, kwiatach więcej skupiono ułożonych, białych; wreszcie d) ochroleucum, o łodyżce 1—3' długiej, leżącój albo podnoszącój się, wraz z liśćmi sztywnój, nagięj, gładkiej i lśnącój, liściach w wierzchołku krótko-sztyletowato-kończystych lub nawet tylko kończystych, kwiatach nielicznych, jeszcze bardziej skupionych, blado-żółtawych, po zasuszeniu rośliny często czarniawych. Odmiana: a) po krzakach na Pieninach tu i owdzie się trafia; b) także na Pieninach, ale bardzo rzadko; c) po krzakach, skałach, trawnikach lub brzegach potoków na całych Tatrach i Babięj Górze aż do krainy kosodrzewu, bardzo często się trafia, schodząc pospolicie aż do wsi Zakopanego lub Zdziaru; d) tylko po najwyższych szczytach wapiennych Tatrzańskich. Czerwiec — Sierpień. 74

XLVIII. Rodzina. VALERIANEAE DC. *Kozłkowate.*

Zioła o liściach naprzeciwnych, pierzastych, pierzastowcinanych lub całkowitych, bez przylistków; kwiaty obupłciowe albo rozdzielnio-mieszanopłciowe; kielich z zawiązkiem zrosły, z krajem ząbkowanym, trwałym, nazawiązkowym, albo wwiniętym i ostatecznie w puch odpadający przeobrażonym; korona lejkowata, na krążku nazawiązkowym osadzona, z rurką w podstawie często garbatą albo ostrogowatą, a krajem 3—5wrębnym; pręcików 1—5, wolnych na koronie osadzonych, z wrębami tejże naprzemianległych; związek 1, 3komorowy, z których 2komory próżne a trzecia 1załążkowa; szyjka 1, o 2—3wolnych lub zrosłych znamionach; owoc suchy, skórzasty albo błoniasty, niepekający, 3komorowy albo przez zniknięcie przegród 1—2komorowy, 1nasionowy; nasiona bezbielmowe, o zarodku prostym.

197. *Valeriana* L. gen. 44. Kozłek (III, 1. L.).

Kwiaty obupłciowe albo mieszano-rozdzielnopłciowe; kielich rurką z zawiązkiem zrosły, z krajem z początku wwiniętym, w czasie dojrzewania owoców w puch piórkowaty przeobrażonym i odpadającym; korona lejkowata, w kraju 5wrębna; pręcików 3; szyjka 1; owoc przez zniknięcie przegród 1komorowy, 1nasionowy.

510. *V. officinalis* L. sp. 45, K. lekarski. *Rhizomate stolonifero vel stolonibus destituto, caule sulcato, foliis pinnatis 4—11jugis, foliolis lanceolatis dentato-serratis intergerrimisve.* Fl. Crac. n. 436, Bess. Gal. n. 44, Ej. Volh. p. 4, Jundż. Litw. p. 21, Waga Pol. n. 36, Herb. Buc. p. 135, Baumg. Trans. n. 107, Neilr. NOestr. p. 313. Variat: a) minor, *foliolis linearibus vel lineari-*

lanceolatis integerrimis vel infimis subserratis. V. officinalis Wahlenb. Carp. n. 30, Koch Ger. p. 369 pro parte, Schldl. ic. VIII. h. 6, Svk. bot. t. 25, Ledeb. Ross. II. p. 438, M. B. Cauc. I. p. 24. V. angustifolia Tausch hort. Canal, Host. Austr. I. p. 36, Rehn. ic. t. 728. f. 1433, DC. prodr. IV. p. 641; b) major, *foliolis lanceolatis grosse serratis lateralibus ellipticis vel ovato-lanceolatis inciso-serratis*. V. officinalis Fl. Dan. t. 570, Wahlenb. Lapp. n. 17, Dietr. Boruss. t. 266, Engl. bot. t. 698, Lm. et DC. Fran. n. 3315, Rehn. ic. t. 727. f. 1432, Koch Ger. p. 369 pro parte, DC. prodr. IV. p. 641. V. exaltata Mik. in Pohl. Bohem. I. p. 41, Koch in flora Regensb. zeitng. 1840. p. 353, Ej. Ger. p. 369, Ledeb. Ross. II. p. 438. V. altissima Bess. Volh. p. 4; c) sambucifolia, *foliis 4—5jugis, foliolis foliorum inferiorum ovato-lanceolatis grosse serratis superiorum lanceolatis serratis*. V. sambucifolia Mik. in Pohl. Bohem. I. p. 41, Fl. Crac. n. 437, Herb. Buc. p. 136, Wimm. Schl. p. 237, Lorek Pruss. t. 46, Koch in flora Regensb. zeitng. 1834. p. 638—9, Ej. Ger. p. 369, Rehn. ic. t. 726. f. 1431, DC. prodr. IV. p. 641.

Korzeń przygryziony, mocnej, nieprzyjemnej woni, gestemi, grubemi włóknami korzeniowemi wiązkwato ułożonemi opatrzone, *najczęściej rozłogi podziemne nitkowate wydajacy*; łodyga prosto wzniesiona, pojedyncza, brózdowana, naga, albo przy nasadzie wraz z liśćmi najniższemi szorstko-omszona; *liście wszystkie pierzaste, 4—10parowe*, o listkach równowązkich aż do eliptycznych, kończystych albo tępawych, całobrzegich aż do grubo-piłkowanych; kwiaty na wierzchołku łodygi w baldaszkogron często wiechowaty ułożone. Kwiaty białe, cieliste albo czerwonawe. Zazwyczaj znajduje się w następ. odmianach: a) minor, o łodydze 1—2' wysokości, a liściach 6—10parowych, których listki równowązkie albo równowązko-lancetowate, u liści górnych niekiedy prawie nitkowate, całobrzegie albo w liściach dolnych płytko-piłkowane; b) major, o łodydze 2—5' wysokości, a liściach 6—10parowych, których listki u liści łodygowych lancetowate, grubo-piłkowane, albo w liściach wyższych i całobrzegie, w wiązkach zaś liści z końców rozłóg podziemnych wyrastających eliptyczne albo jajowato-lancetowate, weinano-piłkowane; c) sambucifolia, o łodydze 2—4' wysokości, a liściach 4—5parowych, których listki u liści niższych lub z rozłóg podziemnych wyrastających eliptyczne albo jajowato-lancetowate, grubo-piłkowane, w liściach zaś wyższych lancetowate i płyciej piłkowane lub nawet jakby całobrzegie. Odmiana a) po łąkach suchych, brzegach lasów lub po skałach, wszędzie na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich i Babięj Góry a niekiedy i wyżej pospolity; b) po bagnach, łąkach bagnistych lub nad brzegami rowów i potoków, także na całej przestrzeni

aż do dolin z Tatr wybiegających często się trafia; wreszcie c) po lasach, żlebach lub dolinach leśnych, na Bieskidach i Tatrach aż do górnej granicy lasów a dolnej kosodrzewu, bardzo często się trafia. Czerwiec—Sierpień. 4. Z odmiany a) lek. rad. Valerianae minoris.

511. V. dioica L. sp. 44, K. mały. *Rhizomate stolonifero, foliis radicalibus infimis subrotundo-ovatis ellipticisve, fasciculorum sterilium longe petiolatis ovatis acutiusculis, caulinis inferioribus lyrato-pinnatipartitis, superioribus sub 3jugis, laciniis linearibus.* Fl. Crac. n. 438, Wahlnb. Carp. n. 29, Bess. Gal. n. 43, Ej. Volh. p. 4. n. 40, Jundz. Litw. p. 21, Waga Pol. n. 37, Herb. Buc. p. 135, Baumg. Trans. n. 106, Neilr. NOestr. p. 314, Koch Ger. p. 370, Schldl. ic. I. h. 2, Rehn. ic. t. 724. f. 1428, Sturm h. 9, Lm. et DC. Fran. n. 3325, Engl. bot. 628, Fl. Dan. t. 687, Dietr. Boruss. t. 402, Ledeb. Ross. II. p. 436, DC. prodr. IV. p. 637.

Korzeń przygryziony, bezwonny, rozłogi płozące się wydający; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, pojedyncza, brózdowana, naga jak cała roślina, rzadko omszona 3ma lub więcej parami liści opatrzona; liście łodygowe najniższe i z końca rozłóg wyrastające ogonkowe, całkowite, jajowate albo eliptyczne, tępe albo kończyste, całobrzegie albo wykrawane, w podstawie niekiedy sercowate, wyższe łodygowe bezogonkowe, pierzastodzielne albo lirowato-pierzastodzielne, o łatkach podłużnych albo lancetowatych, kończystych, całobrzegich albo wykrawanych, końcowych zaś znacznie większych; kwiaty nierówne, na jednym okazie większe na drugim mniejsze, mieszano-rozdzielнопłciowe, na wierzchołku łodygi w baldaszkogron ułożone, białe albo różowe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po mokrych łąkach, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Lipowie i Orawie aż do stóp Tatrzańskich dosyć pospolicie. Maj, Czerwiec. 4

512. V. tripteris L. sp. 45, K. trójlistkowy. *Rhizomate multiplicite, foliis radicalibus subrotundis brevius petiolatis, fasciculorum sterilium cordatis longe petiolatis, caulinis ternatis.* Fl. Crac. n. 439, Wahlnb. Carp. n. 31, Bess. Gal. n. 45, Herb. Buc. p. 136, Baumg. Trans. n. 109, Neilr. NOestr. p. 314, Jacq. Austr. t. 268, Wimm. Schl. p. 238, Koch Ger. p. 370, Schldl. ic. XVI. h. 11—12, Rehn. ic. t. 722. f. 1424, Sturm h. 44, Lm. et DC. Fran. n. 3318, DC. prodr. IV. p. 636. Variat: b) intermedia, *foliis caulinis indivisis.* V. intermedia Vahl. enum. II. p. 9, DC. prodr. IV. p. 636.

Korzeń obły, wielogłowy, mocno woniejący; łodyga wzniesiona, pojedyncza, brózdowana, naga jak cała roślina, rzadko omszona, 3ma lub więcej parami liści opatrzona; liście łodygowe najniższe i wypustków korzeniowych pobocznych ogonkowe, całkowite, jajowate albo jajowato-podłużne, tępe albo kończyste, po brzegach

wykrawane albo nierówno-ząbkowane, w podstawie po większej części głęboko sercowate, wyższe łodygowe, krócej ogonkowe albo i bezogonkowe, *3dzielne*, o łatkach jajowato-podłużnych albo lancetowatych, kończystych, nierówno-ząbkowanych, środkowych większych; kwiaty nierówne, w baldaszkogron na wierzchołku łodygi ułożone, białe albo różowe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Odmiana b) intermedia, ma liście łodygowe całkowite. Po lasach lub na skałach między krzakami, na Bieskidach w okolicach i na Babięj Górze, na Podhalu koło Rogoźnika i Szaflar, na Pieninach zaś i Tatrach wszędzie się trafia, dochodząc aż do krainy kosodrzewu; odmiana b) tu i owdzie spostrzegać się daje. Czerwiec—Sierpień. 7

198. *Valerianella Tourn.* inst. I. p. 132, Poll. Palat. I. p. 29. Roszpunka (III, 1. L.).

Kwiaty obupłciowe; kielich rurką z zawiązkiem zrosły, z krawędziem niewyraźnym albo ząbkowanym, trwałym i owoc wieńczącym; korona lejkowata, 5wębna; pręcików 3; szyjka 1; owoc suchy, 3komorowy, z których jedna 1założkowa a 2 drugie próżne, z przegrodami niekiedy niewykształconemi.

513. *V. olitoria* Poll. Palat. I. p. 30, R. warzywna. *Caule furcato, foliis oblongo-spathulatis, calycis limbo obsolete 3dentato, fructibus ovato-subrotundis compressis utrinque planiusculis margine 2costatis*. Fl. Crac. n. 440, Bess. Volh. p. 40, Waga Pol. n. 38, Neilr. NOestr. p. 312, Koch Ger. p. 372, Schldl. ic. XIII. h. 1—2, Rehn. ic. t. 708. f. 1398, Lm. et DC. Fran. n. 3330, Ledeb. Ross. II. p. 428, DC. prodr. IV. p. 625. *V. dichotoma* Gilib. exerc. II. p. 456. *Valeriana Locusta* α, *olitoria* L. sp. 47. *V. Locusta* Engl. bot. t. 811, Sysk. bot. t. 232. *V. olitoria* Willd. sp. I. p. 182, Wahlb. Carp. n. 32, Sturm. h. 2, M. B. Cauc. I. p. 25. *Fedia olitoria* Vahl en. II. p. 19, Jundz. Litw. p. 22, Fl. Dan. t. 1681, M. B. Cauc. III. p. 27. *F. Locusta* Rehn. ic. crit. I. f. 121—2.

Łodyga widlasto-gałęzista, kątowata, po kątach szorstkawa; liście najniższe podłużno-łopatkowate, górne równoważko-podłużne; kwiaty na końcach gałęzi główkowato pogromadzone, ogółowo baldaszkogron tworzące; owoce krawędziem kielicha niewyraźnie 3ząbkowym uwieńczone, okrągławo-jajowate, z obu stron spłaszczone, po brzegach płytkim rowkiem obwiedzione, na przodkowej jako i na tylnej powierzchni 2ma równoległymi żeberkami opatrzone, z których jedno od drugiego wydatniejsze. Kwiaty błękitnawo białe a owoce nagie albo omszone, tak jak i we wszystkich następnych gatunkach. Wys. 4—8'. Po polach, koło pól lub w ogrodach warzywnych, na Bieskidach, Spiżu, Liptowie lub Orawie tu i owdzie się trafia. Maj. ☉

514. *V. dentata* Poll. Palat. I. p. 30 (non DC.), R. ząbkowana. *Caule furcato, foliis oblongo-linearibus, calycis limbo fructu dimidio angustiore oblique truncato denticulato, denticulus posticus major, fructibus ovato-conicis postice convexis subtiliter 5costatis antice planiusculis, area oblonga intra margines elevatos impressa.* Fl. Crac. n. 441, Lorek Pruss. t. 9. f. 50, Herb. Buc. p. 134, Neilr. NOestr. p. 312, Koch Ger. ed. 2. p. 372, Rehn. ic. t. 710. f. 1402—3. *V. Morisonii* DC. prodr. IV. p. 627, Koch Ger. ed. 1. p. 341 et ed. 2. p. 446, Schldl. ic. VIII. h. 5—6, Ledb. Ross. II. p. 431. *Valeriana Locusta* δ . *dentata* L. sp. 47. *V. dentata* Willd. sp. I. p. 183, Engl. bot. t. 1370, M. B. Cauc. I. p. 26 et 415. *V. olitoria* Fl. Dan. t. 738. *Fedia dentata* Vahlen. II. p. 20, Bess. Gal. n. 47, Ej. Volh. p. 4, Rehn. ic. crit. I. f. 124—7, M. B. Cauc. supp. p. 31. *F. dasycarpa* Stev. in mem. soc. nat. Mosc. V. p. 348, Bess. Volh. p. 4, Jundz. Litw. p. 22, M. B. Cauc. supp. p. 30.

Łodyga widlasto-gałęzista, wysmukła, kątowata, po kątach szorstkawa; liście najniższe podłużno-równoważkie albo podłużne, górne równoważkie, niekiedy przy nasadzie wcinano-zębate, tępe; kwiaty po końcach gałązek główkowato pogromadzone, ogółowo baldaszkogron rozpierzchły tworzące; owoce jajowato-ostrokężne, z tyłu wypukłe, niewyraźnie żeberkowe, z przodu dosyć płaskie, dużym rowkiem podłużnym, 1żeberkowym, w pośród wydatnych brzegów opatrzone, krajem kielicha skośnie-uciętym, ząbkowanym połowie szerokości owocu dorównyującym uwieńczone, o ząbku tylnym większym. Wys. do 1'. Po polach między zbożem, na całej przestrzeni wszędzie pospolita. Lipiec, Sierpień. ☉

515. *V. Auricula* DC. Franc. suppl. p. 492, R. uszkowata. *Caule furcato, foliis oblongo-linearibus, calycis limbo fructu triplo angustiore oblique truncato antice denticulato, denticulus posticus major, fructibus turgidis subgloboso-ovatis subtiliter 5costatis antice unisulcatis.* Fl. Crac. n. 442, Lorek Pruss. t. 9. f. 51, Dietr. Boruss. t. 412, Neilr. NOestr. p. 312, Koch Ger. p. 372, Schldl. ic. XIII. h. 3—4, Rehn. ic. t. 709. f. 1400, DC. prodr. IV. p. 627. *V. dentata* Lm. et DC. Fran. n. 3331 (non Poll.), Waga Pol. n. 39, Ledb. Ross. II. p. 432, DC. prodr. IV. p. 627. *Fedia Auricula* R. et Schult. syst. I. p. 363, Rehn. ic. crit. I. f. 128—30. *F. olitoria* Bess. Gal. n. 46.

Liście przy nasadzie często wcinano-zębate; owoce wydęte, prawie kulisto-jajowate, 5ma delikatnemi, równoległemi żeberkami, a z przodu rowkiem opatrzone, krajem kielicha skośnie uciętym, ząbkowanym, $\frac{1}{3}$ szerokości owocu dorównyującym uwieńczone, o ząbku tylnym większym; a zresztą jak w pop. gatunku. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po polach, na Bieskidach tu i owdzie się trafia, jak np. koło Andrychowa. Czerwiec, Lipiec. ☉

XLIX. Rodzina. DIPSACEAE DC. *Szczeciowate.* (IV, 1. L.).

Zioła o liściach naprzeciwległych pojedynczych, całkowitych albo rozmaicie wcinanych; kwiaty obupłciowe, na dnie kwiatowém czyli osadniku wspólném, plewiastém osadzone, w główkę czyli koszyczek kulisty albo półkolisty lub podłużny skupione, a pokrywą wieloletkową otoczone; każdy kwiatek prócz swego kielicha jeszcze okrywką kielichowatą (kielichem zewnętrznym) opatrzone; kielich zewnętrzny 4—8kątny, do kielicha wewnętrznego mocno dolegający, trwały, owoc wieńczący, w kraju całkowity, ząbkowany albo wielodzielny; kielich wewnętrzny rurką z zawiązkiem mniej lub więcej zrosły, z krajem nazawiązkowym, miseczkowatym albo czareczkowatym, ząbkowanym albo na szczecinki podzielonym, rzadziej całkowitym; korona lejkowata, w gardzieli kielicha osadzona, w kraju nierówna, 4—5wrębna, korony na brzegu główki kwiatowej znajdujące się często promienisto roztocone; pręcików 4, wolnych, na koronie osadzonych; zawiązek 1, 1komorowy, 1załączkowy; szyjka 1; owoc suchy, skórkowaty, niepekający, krajem kielicha uwieńczony; zarodek prosty, w środku mięsistego bielma umieszczony.

199. *Dipsacus* Tourn. inst. t. 265, L. gen. 114. *Szczęć albo Drapacz.*

Dno kwiatowe plewiaste, a raczej kwiatki pojedyncze przykwiatkami do plew ościonośnych podobnemi opatrzone; łaty pokryw odstawające albo podnoszące się, od plew dłuższe; kielich zewnętrzny z krajem krótkim, wzniesionym, wykrawanym, wewnętrzny zaś z krajem większym, czareczkowatym, 4zębnym albo całkowitym; korona 4wrębna.

516. *D. silvestris* Huds. Angl. ed. 1. (1762) p. 49, Sz. polna. *Foliis sessilibus crenato-serratis margine glabris vel sparse aculeatis, caulinis lato-connatis integris vel pinnatifidis, foliolis involucri linearis-subulatis arcuato-adscendentibus, paleis oblongo-obovatis cuspidatis rectis flores superantibus.* Fl. Crac. n. 443, Wahlb. Carp. n. 124, Bess. Gal. n. 145, Ej. Volh. p. 6, Waga Pol. n. 140, Herb. Buc. p. 136, Baumg. Trans. n. 131, Neilr. NOestr. p. 317, Jacq. Austr. t. 402, Koch Ger. p. 374, Schldl. ic. V. h. 11—12, Rehb. ic. t. 707. f. 1397, Dietr. Boruss. t. 493, Fl. Dan. t. 965, Lm. et DC. Fran. n. 3292, Engl. bot. t. 1032, Ledb. Ross. II. p. 444, M. B. Cauc. I. p. 82, DC. prodr. IV. p. 645. *D. fullonum* α. L. sp. 140.

Korzeń obło-wrzecionowaty, gruby; łodyga prosto wzniesiona, sztywna, naga, koleczysta, w górze najczęściej gałęzista; liście korzeniowe krótko-ogonkowe, podłużno-przewrotnie-jajowate, tępe albo kończyste, nierówno-karbowane, rzęśowane a szczególniej z wierzchu kolecami zrzadka pokryte, zresztą nagie, liście łodygowe

naprzeciwległe, bezogonkowe, w nasadzie szerokie i ze sobą zrosłe, podłużno-lancetowate albo lancetowate, całkowite, całobrzegie, piłkowane albo wcinano-piłkowane, kończyste, nagie, nierzęsowane, tylko po nerwie głównym a niekiedy i po brzegach kolczyste; główki kwiatowe jajowato-podłużne; łaty pokrywy równowazko-szydłowate, nagie, kolczyste, łukowato do góry wygięte, bardzo nierówne, po części od główek kwiatowych dłuższe; plewy kolczysto-rzęsowane, podłużno-przewrotnie-jajowate, w prosty, giętki, szydłowaty kolec wybiegające. Kwiaty ciemno-lila. Wys. 3—6'. Po brzegach rzek lub koło dróg i pól, na Bieskidach i Orawie koło zamku Orawskiego pospolicie. Lipiec, Sierpień. ☺

517. *D. laciniatus* L. sp. 140, Sz. łatowata. *Foliis sessilibus setoso-ciliatis, infimis lobato-crenatis, caeteris pinnatifidis, foliolis involucri lanceolato-subulatis arcuato-ascendingibus, paleis oblongis cuspidatis rectis flores superantibus*. Fl. Crac. n. 444, Bess. Gal. n. 145, Ej. Volh. p. 6, Herb. Buc. p. 137, Baumg. Trans. n. 132, Neilr. NOestr. p. 317, Jacq. Austr. t. 403, Koch Ger. p. 375, Rehb. ic. t. 705. f. 1394, Lm. et DC. Fran. n. 3294, Ledb. Ross. II. p. 445, M. B. Cauc. I. p. 91, DC. prodr. IV. p. 645.

Łodyga w górze gałęzista; liście korzeniowe nierówno-karbowane albo płytko-pierzasto-wrębne, z obu stron szczecinowato-szorstko-włosiste, łodygowe w nasadzie kubkowato ze sobą zrosłe, podłużne albo 3kątno-podłużne, lirowate albo pierzasto-wrębne, o łatach nierówno karbowanych albo wcinanych, szczecinkowate albo nagie, po brzegach (wyjawszy liście najwyższe) szczecinkowato-rzęsowane; łaty pokrywy lancetowato-szydłowate, podnoszące się albo odstające, najczęściej od główek kwiatowych krótsze; plewy podłużne; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Kwiaty blado-lila albo białe, po zwiednięciu żółtawe. Wys. 3—5'. Po rowach lub miejscach wilgotnych, koło drogi z Krościenka do Tylmanowej lub z Bięcza do Jasła i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. ☺

518. *D. pilosus* L. sp. 141, Sz. włosista. *Foliis petiolatis ad apicem petioli auriculatis, foliolis involucri deflexis, paleis obovatis aristato-cuspidatis setoso-ciliatis rectis*. Fl. Crac. n. 445, Bess. Gal. n. 146, Ej. Volh. p. 6, Herb. Buc. p. 137, Baumg. Trans. n. 133, Neilr. NOestr. p. 317, Jacq. Austr. t. 248, Koch Ger. p. 375, Schldl. ic. V. h. 2, Rehb. ic. t. 704. f. 1393, Dietr. Boruss. t. 520, Fl. Dan. t. 1448, Lm. et DC. Fran. n. 3295, Engl. bot. t. 877, Ledb. Ross. II. p. 445, M. B. Cauc. I. p. 92, DC. prodr. IV. p. 646.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga prosto wzniesiona, gałęzista, naga albo u dołu szczecinkowato-włosista, po kątach kolczysta; liście naprzeciwległe, ogonkowe, jajowate, eliptyczne albo lancetowate, całkowite albo przy nasadzie 2ma małemi łateczkami opatrzone, niekiedy prawie 3razy wcięte, grubo-piłkowane albo najwyższe cał-

kowite, kończyste, z rzadka szczecinkowato-włosiste, łodygowe zaś często nagie a tylko po brzegach rzęsowane, po nerwie głównym bezbronnie albo koleczyste; *główki kwiatowe prawie kuliste; łatki pokryw*y lancetowate, poziomo odstające albo na dół zagięte, *wraz z plewami* przewrotnie-jajowatemi, delikatnie-ostro-kończystemi *długo-szczecinowato-rzęsowane*. Kwiaty żółtawo-białe. Wys. 2—4'. Po krzakach, koło pól lub w lasach wilgotnych, na Bieskidach koło Wiśnicza w Bocheńskim lub koło Olpin w Jasielskiem. Lipiec, Sierpień. ☺

200. *Knautia Coult.* dipsac. in mem. soc. d'hist. nat. Genv. 1824. p. 40. Świerzbica.

Dno kwiatowe szorstko-włosiste, tojest plewami szczecinkowatemi pokryte; łatki pokryw w gwiazdę roztoczone; kielich zewnętrzny 4- wielozębny, z których 2 ząbki większe; kraj kielicha wewnętrzznego kubeczkowaty, w 8- wiele sztydłowato-szczecinowatych zębów wybiegły; korona 4—5wřębna.

519. *K. arvensis* Coult l. c. p. 41, Ś. polna. *Caule canescente pilis brevissimis hispidoque pilis longioribus, foliis infimis plerumque integerrimis, caulinis pinnatifidis, laciniis lanceolatis lobo terminali majore, corollis marginalibus radiantibus*. Fl. Crac. n. 446, Waga Pol. n. 142, Herb. Buc. p. 137, Koch Ger. p. 376, Dietr. Boruss. t. 615, Duby Gall. I. p. 257, Ledb. Ross. II. p. 450, DC. prodr. IV. p. 651. *K. arvensis* γ. *diversifolia* Neilr. NOestr. p. 318. *K. communis* Godr. Lorr. I. p. 322. *K. vulgaris* Döll. Rhein. p. 379. *Scabiosa arvensis* L. sp. 143, Wahlb. Carp. n. 127, Bess. Gal. n. 148, Ej. Volh. p. 7, Baumg. Trans. n. 148, Schldl. ic. I. h. 6, Rehn. ic. t. 680. f. 1353, Lm. et DC. Fran. n. 3301, Engl. bot. t. 659, Svk. bot. t. 322, Fl. Dan. t. 447, M. B. Cauc. I. p. 95. *S. varia* Gilib. Lith. III. p. 166, Syr. ziel. str. 1262. Variat: b) *integrifolia* Bess. l. c., *foliis omnibus, indivisis dentatis integerrimisve*.

Korzeń wrzecionowaty, ostatecznie wielogłowy; *łodyga* wzniesiona, pojedyncza albo w górze gałęzista, wraz z liśćmi *od bardzo krótkich włosków cokolwiek siwa, od dłuższych zaś szorstko-włosista*; liście dolne najczęściej całkowite, jajowato-podłużne, kończyste, *środkowe pierzasto-szczepne, lirowate*, o łatkach lancetowatych, całobrzegich, a końcową większą, nieco po brzegach piłkowaną; *główki kwiatowe* czyli koszyczki płasko-sklepiste, owoconośne półkuliste; korony 4wřębne, nadbrzeżne zazwyczaj większe i promienisto-roztoczone, bardzo rzadko równe (*Scabiosa campestris* Andr. in Bess. Volh. p. 7. *S. arvensis* γ. *campestris* Rehn. ic. t. 681. f. 1355), jasno-lazurowo-fioletowe, cieliste lub nawet białe

(*S. arvensis* β . *carpathica* Fisch. Rehb. ic. t. 680. f. 1354). Wys. 1—2'. Odmiana: b) *integrifolia*, ma wszystkie liście całkowite, po brzegach ząbkowane albo prawie całobrzegie. Po suchych łąkach, lub po brzegach pól i lasów, wszędzie na całej przestrzeni, wraz z swoją odmianą, aż do stóp Tatrzańskich pospolita. Lipiec, Sierpień. 4

520. *K. silvatica* Duby Gall. I. p. 257, Ś. leśna. *Caule glabriusculo basi pilis bulbosis hispido, superne pilis brevissimis eglandulosis pubescente longioribusque hispido, foliis elliptico-lanceolatis crenato-serratis integris vel basi incisis*. Waga Pol. n. 143, Koch Ger. p. 376, Heuff. Ban. n. 848, Ledb. Ross. II. p. 451, DC. prodr. IV. p. 651. *K. arvensis* β . *silvatica* Neilr. NOestr. p. 319. *Scabiosa silvatica* L. sp. 142, Bess. Gal. n. 149, Eichw. Skiz. Lith. p. 151, Jacq. Austr. t. 362, Schldl. ic. XIII. h. 3—4, Rehb. ic. t. 677. f. 1350, Lm. et DC. Fran. n. 3303, M. B. Cauc. III. p. 100. *S. pannonica* Jacq. Vindb. p. 22. *S. dipsacifolia* Host Austr. I. p. 191, Rehb. ic. t. 679, f. 1352 est forma luxurians grandifolia. (*S. pubescens* Wahlb. Carp. n. 126. *S. ciliata* Sprng. Rehb. ic. t. 678. f. 1351 an varietas Knautiae silvaticae?).

Lodyga dosyć naga, od dołu włosami tegiemi, cebulkowatemi pokryta, w górze zaś włoskami krótkiemi, miękkimi, niecebulkowatemi i innemi jeszcze dłuższemi a tegiemi opatrzona i przez to szorstka; liście wszystkie całkowite, eliptyczne albo eliptyczno-lanceolate lub jajowate, pilkowane, tak jak lodyga włosami pokryte, lodygowe niekiedy w podstawie wcinane; korony błękitno-czerwone, a zresztą jak w pop. gatunku. Wys. 1—3'. Po lasach niekiedy się trafia, jak np. na Bieskidach w lasach Nawojowskich w obwodzie Sądeckim lub na Pieninach w okolicach Faćmiecha. Lipiec—Wrzesień. 4

201. *Succisa M. et Koch* Deutsch. I. p. 743. Czarcikęs.

Dno kwiatowe plewiaste czyli łuseczkami do plew podobnemi pokryte; łatki pokrywy w gwiazdę roztoczone, od plew dłuższe; kielich zewnętrzny 8zęberkowy, z brzeżkiem zielnym, 4zębnym, kraj zaś kielicha wewnętrznego miseczkowaty, w 1—5 ościстых ząbków wybiegający albo całobrzegi; korona 4wrębna.

521. *S. pratensis* Mnch. meth. p. 489, Cz. przygryziony. *Rhizomate praemorso, caule glabro, foliis inferioribus ovato-oblongis in petiolum angustatis intermediis oblongo-lanceolatis, capitulis hemisphaericis fructiferis globosis, calyce interiore 5setoso*. Fl. Crac. n. 447, Herb. Buc. p. 138, Dietr. Boruss. t. 618, Koch Ger. p. 377, Schldl. ic. III. h. 9, Rehb. ic. t. 698. f. 1385. *Scabiosa Succisa* L. sp. 142, Wahlb. Carp. n. 125, Bess. Gal. n. 147, Ej. Volh. p. 6, Waga Pol. n. 146, Baumg. Trans. n. 138, Neilr. NOestr.

p. 319, Lm. et DC. Fran. n. 3300, Engl. bot. t. 878, Svsk. bot. t. 422, Fl. Dan. t. 279, Ledb. Ross. II. p. 458, M. B. Cauc. I. p. 94, DC. prodr. IV. p. 660, Syr. ziel. str. 884. S. praemorsa Gilib. Lith. III. p. 168.

Korzeniak przygryziony, grubawemi włóknami wiązkwato ułożonemi okryty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, pojedyncza albo gałęzista, przytulono-omszona albo dosyć naga; liście eliptyczne, podłużne albo lancetowate, kończyste, rzadziej tępe, całobrzegie, niekiedy wcinano-ząbkowane, nagie albo zrzadka omszone, górne bezogonkowe i prawie z sobą zrosłe, dolne w ogonek zwężone; główki kwiatowe półkuliste, w czasie zaś dojrzewania owoców kuliste; korony 4wřębne, wszystkie dosyć między sobą równe, nadbrzeżne promienisto nie roztoczone; ząbki kielicha zewnętrznego zielne, krótkie, 3kątne, kończyste, kraj zaś kielicha wewnętrznego w 5 szczecinek wybiegający. Kwiaty jasno-lazurowo-fioletowe. Wys. 1—3'. Po lasach lub łąkach, wszędzie na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich lub wyżej pospolity. Lipiec—Wrzesień. 4. Dawniej lek. radix morsus diaboli.

202. *Scabiosa* Tourn. inst. t. 263, Coult dips. p. 45. Dryakiew.

Kwiatki pojedyncze przykwiatkami do plew podobnemi opatrzone, a ztąd dno kwiatowe plewiaste; łatki pokrywy w gwiazdę roztoczone, od plew dłuższe; kielich zewnętrzny 8zęberkowy, z brzeżkiem błonkowatym, kółkowato roztoczonym, kraj zaś kielicha wewnętrznego miseczkowaty, w 5 szczecinek wybiegający; korona 5wřębna.

522. *S. ochroleuca* L. sp. 146, D. białawo-żółta. *Folius griseo-pubescentibus, fasciculorum sterilium oblongis obtusis crenatis integris lyratisve, caulinis infimis lyratis, caeteris ad costam mediam pinnatifidis, setis calycis interioris 1—5 brunneis enerviis, floribus ochroleucis, capitulo fructus ovato*. Fl. Crac. n. 449, Wahlb. Carp. n. 130, Bess. Gal. n. 150, Ej. Volh. p. 7, Waga Pol. n. 145, Herb. Buc. p. 139, Heuff. Ban. n. 854, Jacq. Austr. t. 439, Dietr. Boruss. t. 779, Koch Ger. p. 378, Rehb. ic. crit. IV. f. 536, Lm. et DC. Fran. n. 3309, Ledb. Ross. II. p. 456, Turcz. Baic. Dah. n. 565, M. B. Cauc. I. p. 97, DC. prodr. IV. p. 658. *S. Columbaria* ♂. *ochroleuca* Neilr. NOestr. p. 321. *S. lutescens* Gilib. Lith. III. p. 169. *Asterocephalus ochroleucus* Wallr. sched. p. 50, Schldl. ic. III. h. 2, Rehb. ic. t. 694. f. 1379.

Korzeń wrzecionowaty, później wielogłowy; łodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się, najczęściej gałęzista, wraz z liśćmi szaro-omszona, na kolankach często purpurowo-brunatna; liście lirowate, pierzastowřębne albo pierzastodzielne, korzeniowe często

całkowite podługne albo przewrotnie-jajowate, w wierzchołku tępe, po brzegach grubo-karbowane; łatki liści łodygowych dolnych grubo- albo weinano-piłkowane aż do pierzastowrębnych, liści zaś górnych całkowite; *główki* kwiatowe płasko-sklepiste, w czasie dojrzewania owoców jajowate; korony 5wrębne, nadbrzeżne większe, promienisto roztoczone; brzeżek kielicha zewnętrznego kółkowaty, suchawo-błonkowaty; szczecinek kielicha wewnętrznego 1—5, czarno-brunatnych, 3—4razy od brzeżka kielicha zewnętrznego dłuższych, niekiedy ich brakuje. Kwiaty białawo-żółte. Wys. 1—3'. Po wzgórzach, suchych łąkach lub przy drogach, wszędzie na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich bardzo pospolita. Czerwiec—Sierpień. ☉ i 7

523. *S. Columbaria* L. sp. 143, D. błękitnawo-czerwona. *Foliis fasciculorum sterilium oblongis obtusis crenatis integris lyratisve pubescentibus, caulinis infimis lyratis, caeteris ad costam mediam pinnatifidis, setis calycis interioris atro-fuscis enerviis, floribus azureo-violaceis vel lilacinis, capitulo fructus globoso.* Fl. Crac. n. 448, Wahlb. Carp. n. 129, Waga Pol. n. 144, Dietr. Boruss. t. 617, Koch Ger. p. 378, Rehn. ic. crit. IV. f. 535, Lm. et DC. Fran. n. 3305, Engl. bot. t. 1311, Svk. bot. t. 393, Fl. Dan. t. 314, Ledb. Ross. II. p. 457, M. B. Cauc. n. 243 α, DC. prodr. IV. p. 658. *S. columbaria* β. vulgaris Neilr. NOestr. p. 320. *S. bellidis folio* Gilib. Lith. III. p. 169. *Asterocephalus columbarius* Wallr. sched. p. 48, Schldl. ic. I. h. 3, Rehn. ic. t. 693. f. 1378.

Liście szczególniej dolne omszone, nie lśnące; *główki* kwiatowe w czasie dojrzewania owoców kuliste, szczotkowate; szczecinek kielicha wewnętrznego 5, czarno-brunatnych, beznerwowych, odstających; a zresztą jak w pop. gatunku. Kwiaty lazuruwo-fioletowe, błękitnawo-czerwone albo lila. Wys. 1—2'. Po niższych wzgórzach lub skałach, tu i owdzie ale dosyć rzadko na Bieskidach się trafia. Czerwiec—Sierpień. ☉ i 7

524. *S. lucida* Vill. prosp. Dauph. p. 12, Ej. hist. Dauph. II. p. 293, D. lśnączolistna. *Foliis nitidis subcarnosis, fasciculorum sterilium oblongis acutis crenatis integris lyratisve, caulinis inferioribus integris vel basi pinnatifidis, superioribus pinnatifidis, laciniis lanceolato-linearibus, setis calycis interioris uninervio-carinatis brunneis, floribus purpureis, capitulo fructus globoso.* Wimm. Schl. p. 243, Maly Austr. p. 107. n. 7, Koch Ger. p. 379, Schldl. ic. XVI. h. 9—10, Rehn. ic. crit. IV. f. 560, Heuff. Ban. n. 856, Lm. et DC. Fran. n. 3306, DC. prodr. IV. p. 658. *S. norica* Vest in bot. zeitng. 1805. n. 3, Wahlb. Carp. n. 128. *S. stricta* W. et Kitt. Hung. II. t. 138. *S. Columbaria* M. B. Cauc. n. 243 γ. et δ., Herb. add. Gal. p. 16. n. 12, Ej. Buc. p. 139, Zawadz. Gal. n. 184.

S. columbaria α. *lucida* Neilr. NOestr. p. 320. *Asterocephalus lucidus* Sprng. syst. I. p. 380, Rehb. ic. t. 695. f. 1380—1.

Liście lśnące, nieco mięsiste, nagie albo delikatnie rzęśowane, kończyste, górne pierzastodzielne, o łatkach lancetowato-równowazkich; szczecinki kielicha wewnętrznego nerwem wydatnym opatrzone; główki kwiatowe w czasie dojrzewania owoców do szczotki kulistej podobne, a zresztą jak w pop. gatunku. Kwiaty purpurowe. Wys. 4—12". Po skałach wapiennych, na całym pasmie Pienin i skałach od południo-wschodu względnie Szczawnicy pospolita; toż samo na Tatrach po skałach wapiennych wszędzie bardzo pospolita, dochodząc niekiedy aż do 6000' n. m. Lipiec, Sierpień. ☺ i ♀

L. Rodzina. COMPOSITAE Adans. *Złożone*. (XIX Grom. L.).

(Synantherae Rich., Cassiniaceae C. H. Schultz. bip. Pylnikozrosłe).

Zioła z sokiem wodnistym albo młécznym, zazwyczaj aromatyczno-gorzkim, prawie 10część wszystkich roślin na kuli ziemskiej obejmujące, o liściach naprzemian- albo naprzeciwnych, pojedynczych a nigdy złożonych, ale za to najrozmaiciiej weinanych lub podzielonych, bez przylistków; kwiaty pospolicie drobne, i przeto kwiateczkami (*flosculi* L.) zwane, obu- albo oddzielnopłciowe lub przez płonność i bezpłciowe, w większej lub mniejszej liczbie na dnie kwiatowém czyli osadniku wspólnym (*receptaculum commune* v. *rachis* Less., *clinanthium* Cassin.), płaskim, wypukłym albo stożkowatym, nagim lub plewami (*paleae*) pokrytym osadzone, i w główkę czyli koszyczek (*capitulum*, *flos communis* L., *calathidium* Cassin.) napchano ułożone, a okrywą wspólną, z łusek najczęściej dachówkowatych złożoną, kielichokrywą (*involucrum*, *anthodium*, *periclinium* Cassin., *calyx communis* L.) zwaną otoczone; kwiateczki te mają jeszcze każdy swój osobny kielich (*calyx proprius*), rurką z zawiązkiem zrosły, z krajem wolnym, nazawiązkowym, ząbkowanym albo całkowitym, niekiedy niewyraźnym, a najczęściej w szczecinki, włosy lub piórka wyrosłym, i wówczas puchem (*pappus*) zwanym; korona na zawiązku osadzona, rurkowata, w kraju 2—5wrębna albo 5zębna, kształtna, albo języczkowata lub 2wargowa, niekształtna; pręcików 5, w rurce korony osadzonych, o nitkach wolnych a pylnikach równowazkich, 2woreczkowych, w rurkę przez którą szyjka przechodzi zrosłych, w wierzchołku i w podstawie niekiedy w ogoniaste przydatki wydłużonych; zawiązek 1, 1komorowy, 1załączkowy; szyjka 1, w wierzchołku na 2 ramionka czyli znamiona rozszczepiana; owoc suchy, niepękający, 1nasionowy, tak zwany ziarniczak czyli niełupka (*achae-*

nium), zazwyczaj puchem trwałym lub odpadającym uwieńczony, o zarodku bezbielmowym, prostym.

1. Podrodzina. Corymbiferae Vaill. Baldaszkogronowe. Kwiateczki wszystkie rurkowate albo nadbrzeżne języczkowate; szyjka przy wierzchołku niezgrubiała, a tém samém i pierścieniem włosków niepokryta.
1. Poddział. Eupatoriaceae Less. Upatrkwate. Szyjka w kwiateczkach obupłciowych obła, w wierzchołku rozszczępana, o ramionkach ztąd wypadłych wydłużonych, prawie obłych albo klinowatych, z wierzchu delikatnemi grudkami osypanych.
1. Plemię. Eupatorieae Less. Upatrkowe. Kwiateczki wszystkie obupłciowe.

203. Eupatorium Tourn. inst. p. 455. t. 259. Upatrek.

Łuski kielichokrywy 2- wielorzędowe, nierówne albo dachówkowato ułożone; koszyczki z kwiateczków jednakowych złożone; kwiateczki wszystkie obupłciowe, rurkowato-lejkowate, 5zębne; pylniki w ogony nieprzedłużające się; ziarniczaki podługne, niewyraźnie 5kątnie; puch włoskowaty, 1rzędowy; osadnik wspólny płaski, nagi.

525. *E. cannabinum* L. sp. 1173, U. Konopnica. *Caule stricto, foliis petiolatis 3 vel 5partitis, laciniis lanceolatis serratis, corymbis densis*. Fl. Crac. n. 450, Wahlenb. Carp. n. 836, Bess. Gal. n. 995, Ej. Vollh. p. 32, Waga Pol. n. 837, Herb. Buc. p. 140, Baumg. Trans. n. 1763, Neilr. NOestr. p. 323, Koch Ger. p. 382, Schldl. ic. VII. h. 5, Rehn. ic. XVI. t. 1, Lm. et DC. Fran. n. 3107, Engl. bot. t. 428, Fl. Dan. t. 745, Ledb. Ross. II. p. 465, M. B. Cauc. II. p. 270, DC. prodr. V. p. 180. *E. Cannabis folio* Gilib. Lith. III. p. 172.

Korzeń obły, węzłowaty; łodyga sztywna, prosto wzniesiona, wraz z liśćmi omszona, pojedyncza albo gałęzista, w wierzchołku baldaszkogroniasta, liczno-koszyczkowa; liście naprzeciwgle, ogonkowe, 3—5dzielne, o łatach czyli listkach jajowato-lancetowatych albo lancetowatych, kończystych, nierówno grubo-piłkowanych, środkową dłuższą; koszyczki wiązkami wyrastające, 5—6kwiateczkowe; kielichokrywa obła, z łusek 2—3rzędowych złożona, z których zewnętrzne znacznie krótsze. Kwiateczki cieliste albo czerwone. Wys. 3—6'. Po krzakach na łąkach wilgotnych lub po brzegach rzek i potoków, na Bieskidach, Pieninach, koło Zakopanego ku Kuźnicom, na Spiżu, Liptowie lub Orawie tu i owdzie ale dosyć pospolicie się trafia. Lipiec—Wrzesień. 4

204. Adenostyles Cass. in bull. phil. 1816. p. 198. Czerniak (nazw. góral.).

Łuski kielichokrywy 1rzędowe; koszyczki jednakowo-kwiateczkowe, kwiateczki wszystkie obupłciowe, rurkowato-lejkowate, 4wrębne, bardzo rzadko 5wrębne; pylniki nieogoniaste; ziarniczaki obłe; puch włoskowaty, wielorzędowy; osadnik wspólny płaski, nagi.

526. *A. albifrons* Rehn. Ger. n. 1858, *C. szarolistny. Foliis reniformibus grosse inaequaliter duplicato-dentatis subtus subtomentosis, capitulis 3—6floris.* Herb. Buc. p. 140, Wimm. Schl. p. 246, Koch Ger. p. 382, Schldl. ic. XV. h. 11—12, Rehn. ic. XVI. t. 2. f. 2. *A. Petasites* Bl. et Fing. Ger. ed. 2. p. 329, DC. prodr. V. p. 204. *A. albida* Cass. l. c. *A. alpina* β . *albifrons* Neilr. NOestr. p. 323. *Cacalia albifrons* L. fil. suppl. p. 353, Baumg. Trans. n. 1762, Sturm. h. 37. *C. Petasites* Lam. dict. I. p. 531, Bess. Gal. n. 992, Lam. et DC. Fran. n. 3104. *C. tomentosa* Jacq. Austr. t. 235. *C. alpina* α . L. sp. 1170. *C. alpina* β . *stipullata* Wahlenb. Carp. n. 835, All. Ped. I. p. 177. Variat: b) *alpina, foliis subaequaliter-dentato-crenatis subtus in venis pubescentibus.* *A. alpina* Bl. et Fing. Ger. ed. 2. p. 329, Herb. Buc. p. 141, Koch Ger. p. 382, Rehn. Ger. n. 1857, Ej. ic. XVI. t. 2. f. 1, Schldl. ic. XV. h. 11—12. *A. glabra* DC. prodr. V. p. 203. *A. alpina* β . *viridis* Neilr. NOestr. p. 323. *Cacalia alpina* Jacq. Austr. t. 234, Baumg. Trans. n. 1761, All. Ped. n. 644, Sturm. h. 37, L. sp. 1171 β , Wahlenb. Carp. n. 835 α .

Korzeń obły, węzłowaty, długimi, grubymi włóknami opatrzonny; łodyga prosto wzniesiona, wraz z ogonkami liściowymi omszona, w górze baldaszkogroniasto albo wiechowato rozgałęziona, liczno-koszyczkowa; liście wićkie, nerkowate, przytem okrągławe albo 3kątne, nierówno a często podwójnie kończysto-ząbkowane, z wierzchu nagie, pod spodem siatkowato-żyłkowane, mniej lub więcej szaro-kutnerowate, łodygowe w podstawie często uszkowate, najwyższe niekiedy podłużne; koszyczki wiązkowato wyrastające, 2—6kwiateczkowe. Kwiateczki jasno-purpurowe. Wys. 2—4'. Odmiana: b) *alpina*, jest mniejsza, o liściach nieco cięższych, dosyć równo ząbkowano-karbowanych, pod spodem bledszych, a tylko po żyłkach słabo omszonych, starszych prawie zupełnie nagich, łodygowych niekiedy uszkowatych. Po polanach, lasach, w kosodrzewinie lub na halach, od 3500—5500' n. m., na Bieskidach na Babięj Górze, Bolicy, Lubaniu lub polanie Tylmanowskiej za Krościenkiem i w w. i. m. pospolity; na Tatrach zaś na całym pasmie, w wielkich ilościach razem prawie wszędzie pospolity. Odmianę b) tylko na halach w Tatrach w dolinie Ciemne Smereczyny pod Hrubym Wierchem uważałem. Lipiec, Sierpień. 4

2. Plemię. *Tussilagineae* Cass. Podbiałowe. Kwiateczki mieszanopłciowe.

205. *Homogyne* Cass. in dict. des scienc. nat. XXI. p. 412. Podbiałek.

Łuski kielichokrywy 1rzędowe, od dołu często jeszcze parą łusek luźnych otoczone; koszyczki różnokwiateczkowe, mieszano-

płciowe, kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, liczne, nadbrzeżne nitkowate, skośnie w wierzchołku ucięte, 1rzędowe, żeńskie, nieliczne, wszystkie płodne; pylniki nieogoniaste; ziarnczaki podłużno-obłe, o puchu włosistym, wielorzędowym; osadnik wspólny płaski nagi; łodyga 1koszyczkowa.

527. *H. alpina* Cass. l. c., *P. alpejski*. *Foliis longe petiolatis cordato-reniformibus dentato-crenatis glabris tantum subtus in nervis pubescentibus*. Herb. Buc. p. 141, Wimm. Schl. p. 246, Neilr. NOestr. p. 326, Koch Ger. p. 383, Schldl. ic. XV. h. 9—10, Rehn. ic. XVI. t. 11, DC. prodr. V. p. 205. *Tussilago alpina* L. sp. 1213, Wahlenb. Carp. n. 854, Bess. Gal. n. 1015, Jacq. Austr. t. 246, Sturm h. 21, Lm. et DC. Fran. n. 3164. *Petasites alpinus* Baumg. Trans. n. 1778.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się; łodyga podnosząca się albo prosto wzniesiona, pojedyncza, 1koszyczkowa, wraz z ogonkami liściowymi wełnista, 2, 3 lub 4ma łuskami zdala od siebie umieszczonymi opatrzona, z tych najniższa zazwyczaj liściasta; liście tylko korzeniowe, współcześnie z kwiatami rozwijające się, długo ogonkowe, skórzaste, sercowato-okrągławe albo nerkowate, ząbkowano-karbowane, z obu stron jednobarwne, z wierzchu nagie i lśnące, pod spodem ciemne i po żyłkach omszone. Kwiateczki purpurowe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po wilgotnych lasach i polanach od 2800' aż na hale do 6400' n. m., na Bieskidach pod i na Babięj Górze, w okolicach Sidziny, Lubania, Jaworiny w Sądeckim i w w. i. m., na Podhalu zaś bliższem Tatr i na całym pasmie Tatrzańskim wszędzie gromadnie i pospolicie rośnie. Maj—Lipiec. 7

206. *Tussilago Tourn.* inst. p. 487. t. 276. Podbiał.

Łuski kielichokrywy 1rzędowe, od dołu często jeszcze parą luźnych łusek otoczone; koszyczki różnokwiateczkowe, oddzielnopłciowe, kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, płonijące; pylniki nieogoniaste; puch włosisty 1rzędowy; kwiateczki nadbrzeżne języczkowate, wielorzędowe, żeńskie, płodne; ziarnczaki podłużno-obłe, o puchu włosistym, wielorzędowym; osadnik wspólny sklepisty, nagi; łodyga 1koszyczkowa.

528. *T. Farfara* L. sp. 1214, *P. pospolity*. *Scapo monocephalo, foliis angulato-cordatis dentatis subtus pubescentibus*. Fl. Crac. n. 451, Wahlenb. Carp. n. 855, Ej. Lapp. n. 388, Bess. Gal. n. 1016, Ej. Vollh. p. 33, Waga Pol. n. 841, Herb. Buc. p. 142, Baumg. Trans. n. 1835, Neilr. NOestr. p. 326, Dietr. Boruss. t. 544, Koch Ger. p. 383, Schldl. ic. V. h. 8, Rehn. ic. XVI. t. 13, Sturm h. 2, Lm. et DC. Fran. n. 3163, Engl. bot. t. 429, Svisk. bot. t. 2, Fl. Dan. t. 595, Ledeb. Ross. II. p. 470, Ej. Alt. IV. p. 53, M. B. Cauc. II. p.

305, DC. prodr. V. p. 208, Syr. ziel. str. 708. T. radiata Gilib. Lith. III. p. 177.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się; łodyga czyli głąbik prosto wzniesiony, pojedynczy, bezlistny, łuskowaty, pajęczynowato-wełnisty, 1koszyczkowy; liście tylko korzeniowe, dopiero po okwicieniu rośliny ukazujące się, ogonkowe, sercowato-okrągławe, kątownato-ząbkowane, z wierzchu nagie, pod spodem szaro-kutnerowate, o kutnerze w starości mniej lub więcej niknącym; kwiateczki nadbrzeżne promienisto w świetle roztaczające się, wszystkie zaś złoto-żółte. Wys. 4—8". Po polach, przydrożach i wszelkich miejscach wilgotnych gliniastych, na całej przestrzeni wszędzie aż do granicy lasów bardzo pospolity. Kwiecień, Maj. 7. Lek. folia Farfarae s. Tussilaginis.

207. Petasites Tourn. p. 451. t. 258. Lepięznik.

Łuski kielichokrywy 1rzędowe, od dołu często jeszcze parą luźnych łusek otoczone; koszyczki różnokwiateczkowe i niezupełnie rozdzielнопłciowe, koszyczki okazów bardziej męskich o kwiateczkach środkowych obupłciowych, licznych, płoniejących, nadbrzeżnych zaś żeńskich, tylko 1—5, płodnych; koszyczki okazów bardziej żeńskich, o kwiateczkach nadbrzeżnych żeńskich, wielorzędowych, płodnych, środkowych zaś obupłciowych, tylko 1—5, płoniejących; korony kwiateczków obupłciowych albo męskich rurkowato-lejkowate, 5wřębne; pylniki nieogoniaste; puch włosisty, 1rzędowy; korony kwiateczków żeńskich nitkowate, skońnię w wierzchołku ucięte albo 3—5zębne; ziarnczaki obłe, o puchu włosistym, wielorzędowym; osadnik wspólny płaski, nagi; łodyga licznokoszyczkowa.

529. P. officinalis Mch. meth. p. 568, L. pospolity. *Folius cordatis inaequaliter dentatis subtus lanuginoso-canescens*, lobis baseos rotundatis, stigmatibus florum hermaphroditum brevibus ovatis. Fl. Crac. n. 452, Herb. Buc. p. 141, Neilr. NOestr. p. 324, Koch Ger. p. 383, Ledb. Ross. II. p. 468. P. vulgaris Desf. Atlant. II. p. 270, Rehn. Ger. n. 1866, DC. prodr. V. p. 206. Tussilago Petasites Hopp. taschnb. 1803. p. 35, Bess. Gal. n. 1018, Ej. Volh. p. 33, Waga Pol. n. 842, Lm. et DC. Fran. n. 3165. Variat: a) hermaphroditus, *thyrsus ovatus, capitulis majoribus*. Petasites vulgaris Dietr. Boruss. t. 537, Schldl. ic. I. h. 1, Rehn. ic. XVI. t. 10 figura dextra. Tussilago Petasites L. sp. 1215, Sturm. h. 21, Fl. Dan. t. 842, Engl. bot. t. 431, Svk. bot. t. 224, M. B. Cauc. II. p. 305. T. hermaphrodita Gilib. Lith. III. p. 176. b) femineus, *thyrsus oblongus, capitulis dimidio minoribus*. Petasites vulgaris Rehn. ic. I. c. fig. sini-

stra. *P. hybridus* Baumg. Traus. n. 1781. *Tussilago hybrida* L. sp. 1214, Engl. bot. t. 430, M. B. Cauc. II. p. 305. *T. Petasites* Wahlb. Carp. n. 857. *T. androgyna* Gilib. Lith. III. p. 176.

Korzeniak obły, mięsisty, gruby, niekiedy prawie rzepkowaty, skośny albo pionowy; łodyga czyli głąbik prosto wzniesiony, pojedynczy, bezlistny, łuskami pokryty, wraz z temiż i ogonkami liściowemi wełnisty; łuski lancetowate, wietkie; *liście* tylko korzeniowe, dopiero po okwitnieniu kwiatów ukazujące się, bardzo wielkie bo 2—3' długie a 1' szerokie, ogonkowe, okrągławe albo 3kątno-nerkowate, późniejsze *podłużne*, w podstawie *wykrojono-sercowate*, o łatach *zład powstałych zaokrąglonych*, nierówno-kończysto-ząbkowane, z wierzchu rzadka omszone albo nagie, pod spodem szarą warstewką wełnistą pokryte, która później mniej lub więcej ginie; koszyczki na wierzchołku głąbika w bukiet jajowaty albo podłużny ułożone; szyjka w kwiateczkach obupłciowych płytko-2ramionkowa, ramionka (znamiona) bardzo krótkie, jajowate, kończyste. Kwiaty purpurowe. Wys. 1—2'. Zazwyczaj znajduje się w 2ch odmianach, z różnicy przeważającej płci pochodzących: a) męzki, ma bukiet jajowaty, koszyczki duże, na szypułkach pojedynczych, a cały po wysypaniu się pyłku wraz z łodygą wędniejący, i b) żeński, którego bukiet podłużny, o koszyczkach drobniejszych, na szypułkach pojedynczych i gałęzistych, niewędniejący ale ciągle wzrastający, w czasie dojrzewania owoców mocno wydłużony i grono rzadkie tworzący. Po brzegach rzek i potoków lub koło źródeł, wszędzie na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich pospolity, (Szczególniej też w Potoku Pieńskim lub koło Krynicy). Kwiecień, Maj. 4.

530. *P. albus* Gaertn. de fruct. II. p. 406, L. biały. *Folius subrotundo-cordatis angulatis mucronato-dentatis subtus lanuginoso-tomentosis, stigmatibus florum hermaphroditum elongatis lineari-lanceolatis acuminatis*. Fl. Crac. n. 453, Gilib. Lith. III. p. 176, Lorek Pruss. t. 193. f. 1023, Dietr. Boruss. t. 595, Neilr. NOestr. p. 324, Heuff. Ban. n. 864, Koch Ger. p. 384, Schldl. ic. I. h. 6, Rehn. ic. XVI. t. 8, Ledb. Ross. II. p. 469, DC. prodr. V. p. 207. *Tussilago alba* L. sp. 1214, Wahlb. Carp. n. 856, Bess. Gal. n. 1017, Sturm h. 21, Fl. Dan. t. 524, Lm. et DC. Fran. n. 3166. *T. ramosa* Hopp. taschnb. 1803. p. 35, Sturm h. 21.

Korzeniak obły, węzłowaty, gruby, ukośny albo poziomy, niekiedy nawet płożący się; łodyga czyli głąbik prosto wzniesiony, pojedynczy, bezlistny, łuskowaty, wraz z łuskami i ogonkami liściowemi wełnisty; łuski lancetowate, wietkie; *liście* tylko korzeniowe, dopiero po zakwitnieniu głąbika ukazujące się, tak wielkie jak w pop. gat., ogonkowe, *sercowato-okrągławe*, *kątowato-bardzo ostrokończysto-ząbkowa-*

ne, z wierzchu rzadka omszone, pod spodem cienką, szarą warstewką kutneru wełnistego pokryte, który później mniej lub więcej niknie; koszyczki na wierzchołku głąbika w bukiet płasko-sklepisty albo półkulisty, rzadziej jajowaty ułożone; szypułki najczęściej gałęziste; bukiet w okazach bardziej męzkich równy, po wysypaniu się pyłku wraz z głąbikiem wędniejący, w żeńskich zaś okazach ciągle wzrastający, w czasie dojrzewania owoców znacznie wydłużony, rzadki, gałęzisto-groniasty; szyjka w kwiatach obupłciowych głęboko-2ramionkowa, ramionka (znamiona) wydłużone, równoważko-lancetowate, kończyste. Kwiaty żółtawo-białe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po brzegach lasów, potoków lub koło źródeł z pop. gat. ale daleko obficiejsz gdzie na całej przestrzeni bardzo pospolity, zachodząc aż na hale w Bieskidach i Tatrach. (Szczególniej obficie i bardzo pospolicie rośnie w Potoku Pieńskim na Pieninach, koło Krynicy, Muszyny i t. d. i we wszystkich dolinach Tatrzańskich mniejszych lub większych lub w krainie kosodrzewu po miejscach mokrych). Kwiecień, Maj. 74

2. Poddział. Asteroideae Less. Gwiazdoszowate. Ramionka (znamiona) szyjki równoważkie, z wierzchu prawie płaskie; zresztą jak w pop. poddziale.

3. Plemię. Asterineae Nees. Gwiazdoszowe. Pylniki nieogoniaste.

208. Aster L. gen. 954. Aster albo Gwiazdosz.

Łuski kielichokrywy dachówkowato ułożone; koszyczki różnokwiatczkowe, kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, żółte, 5zębne, obupłciowe, nadbrzeżne języczkowate, 1rzędowe, żeńskie albo nijakie; pylniki nieogoniaste; ziarnczaki podłużne, z boków ściśnione, o puchu włosistym, wielorzędowym, równym; osadnik wspólny płaski nagi.

531. *A. alpinus* L. sp. 1226, *A. alpejski*. *Caule monocephalo, foliis ternariis pubescentibus integerrimis lanceolatis oblongisve, involucri foliolis laxis*. Wahlenb. Carp. n. 869, Herb. add. Gal. p. 44, Ej. Buc. p. 142, Baumg. Trans. n. 1852, Towns. it. Hung. p. 491, Neillr. NOestr. p. 328, Jacq. Austr. t. 88, Wimm. Schl. p. 249, Koch Ger. p. 385, Schldl. ic. XI. h. 8—9, Rehn. ic. XVI. t. 14. f. 3, Sturm h. 37, All. Ped. n. 700, Lm. et DC. Fran. n. 3135, Ledb. Ross. II. p. 472, Turcz. Baic. Dah. n. 567, M. B. Cauc. supp. p. 571, DC. prodr. V. p. 227.

Korzeń obły, węzłowaty, ukośny, długimi włóknami opatrzone, w górze gałęzisty, obok łodygi często wiązki liści wydający; łodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się, wraz z liśćmi omszona albo włosista, pojedyncza, 1koszyczkowa, pod koszyczkiem często zgru-

biała i dęta, zresztą pełna; liście 3nerwowe, całobrzegie, dolne klinowate albo łopatkowate, w ogonek zbiegające, tępe, górne podłużno-lancetowate albo lancetowate, bezogonkowe, kończyste; *łuski kielichokrywy* lancetowate, kończyste albo kończystawe, rzęsowane, *wszystkie dosyć między sobą równe i zielne*, w wierzchołku najczęściej odstające; koszyczek duży, $1\frac{1}{2}$ —2'' w średnicy, z kwiateczkami nadbrzeżnymi promienisto roztoconymi, żeńskimi, jasno-lazurowo-fioletowymi, środkowymi zaś żółtymi. Wys. 2—6''. Po skałach wapiennych, tłoczkach i murawnikach, na Pieninach na wszystkich wyższych szczytach i wzdłuż biegu Dunajcowego bardzo obficie i prawie pospolicie się trafia; też samo w Tatrach na całym pasmie gdzie wapień występuje, od wschodniego końca gdzie Murań i Tokarnia, aż do Choczu na Liptowie, do wysokości hal wszędzie dochodzi. Lipiec, Sierpień. 74

532. A. Amellus L. sp. 1226, A. Wirgillego albo Gawęda. *Caule superne corymboso pubescente, foliis triplinerviis pubescentiscabris, inferioribus ellipticis vel obovato-spathulatis superioribus oblongo-lanceolatis, involucri foliolis rotundato-obtusis patulis*. Wahlb. Carp. n. 870, Bess. Gal. n. 1030, Ej. Volh. p. 33, Waga Pol. n. 867, Herb. Buc. p. 143, Heuff. Ban. n. 868, Neilr. NOestr. p. 327, Jacq. Austr. t. 425, Dietr. Boruss. t. 631, Koch Ger. p. 385, Schldl. ic. II. h. 4, Rehn. ic. XVI. t. 15, Lm. et DC. Fran. n. 3136, Ledb. Ross. II. p. 476, M. B. Cauc. II. p. 311, DC. prodr. V. p. 231. A. amelloides Bess. Volh. p. 33. n. 1090, Rehn. Ger. n. 1600, Ej. ic. XVI. t. 15. A. bessarabicus Bernh. ex Rehn. Ger. p. 246. A. trinervius Gilib. Lith. III. p. 214. A. atticus Syr. ziel. str. 1445.

Korzeniak obły, tu i owdzie węzłowaty, skośny, długimi włókniami opatrzone, ostatecznie w górze gałęzisty, obok łodygi zazwyczaj wiązki liści wydający; *łodyga* prosto wzniesiona albo podnosząca się, pełna, wraz z liśćmi szorstko-omszona, w wierzchołku 1—3koszyczkowa albo baldaszkogroniasto-gałęzista i wielokoszyczkowa; liście 3nerwowe, nieco tęgie, całobrzegie albo słabo piłkowane, dolne eliptyczne albo podłużno-lancetowate w ogonek zbiegające, tępe albo kończyste, sztyletowate, górne lancetowate, bezogonkowe, kończyste; *łuski kielichokrywy* podłużne, tępe albo tępage, rzęsowane, w wierzchołku zazwyczaj odstające, *nierówne, zewnętrzne krótsze, zielne, wewnętrzne po brzegach i w wierzchołku suchawo-błonkowane*, czerwone; koszyczki dosyć duże, 1— $1\frac{1}{2}$ '' w średnicy mające, z kwiateczkami nadbrzeżnymi promienisto roztoconymi, żeńskimi, jasno-lazurowo-fioletowymi, środkowymi zaś żółtymi. Wys. 1— $1\frac{1}{2}$ '. Po suchych na słońce wystawionych wzgórzach, koło Kiezmaku i Hradku. Sierpień, Wrzesień. 74

209. *Bellidiastrum* Cass. in dict. des scienc. nat. suppl. IV. p. 70.
Stokrocica.

Łuski kielichokrywy 1—2rzędowe, równej długości; koszyczki różnokwiatczkowe, kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, nadbrzeżne języczkowate, 1—2rzędowe, żeńskie; pylniki nieogoniaste; ziarnczaki podługne, z boków ściśnione; puch włoskowaty, 1—2rzędowy, równy; osadnik wspólny stożkowaty, nagi.

533. *B. Michelii* Cass. l. c. p. 70, *S. alpejska*. *Caule monocephalo aphylo, foliis oblongo-obovatis in petiolum attenuatis grosse serratis, foliolis involucri lanceolatis acutis*. Neilr. NOestr. p. 330, Koch Ger. p. 387, Schldl. ic. XV. h. 11—12, Rehb. ic. XVI. t. 14, DC. prodr. V. p. 226. *Doronicum Bellidiastrum* L. sp. 1247, Wahlenb. Carp. n. 885, Herb. add. Gal. p. 43, Towns. it. Hung. p. 492, Jacq. Austr. t. 400, Suter Helv. II. p. 234. *Arnica Bellidiastrum* Vill. Dauph. III. p. 212, Sturm h. 38, Lm. et DC. Fran. n. 3201. *Aster Bellidiastrum* Scop. Carn. n. 1044.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny, długimi włóknami opatrzone; łodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się, bezlistna, pojedyncza, 1koszyczkowa, tak jak i liście omszona albo włosista; liście tylko korzeniowe, podługno-przewrotnie-jajowate, w ogonek zwężone, oddalono-piłkowane, tępe; łuski kielichokrywy lancetowate, kończyste; koszyczki znacznie większe jak u stokrótki, z kwiateczkami nadbrzeżnymi promienisto roztoconymi, białymi albo pod spodem czerwonymi, po przekwitnieniu lilowymi, środkowymi zaś żółtymi. Wys. 6—10". (Wielkością i nasionami puchem uwiecznionymi, łatwo się odróżnia na pierwszy rzut oka od stokrótki). Po lasach, nad potokami lub w miejscach mokrych na skałach, na Pieninach po brzegach Dunajca w pobliżu skały zwaną Kacza, lub najczęściej w Potoku Pieńskim (obficie); w Tatrach zaś na całym pasmie, od ich stóp aż na hale, prawie wszędzie dosyć pospolicie się trafia. Czerwiec, Lipiec. 7

210. *Bellis* L. gen. 962. Stokroć albo Stokrótka.

Łuski kielichokrywy 1—2rzędowe, równe; koszyczki różnokwiatczkowe, kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, 4—5zębne, obupłciowe, nadbrzeżne języczkowate, 1rzędowe, żeńskie; pylniki nieogoniaste; ziarnczaki przewrotnie-jajowate, z boków ściśnione; puchu brakuje; osadnik wspólny stożkowaty, nagi.

534. *B. perennis* L. sp. 1248, *S. pospolita*. *Caule monocephalo aphylo, foliis obovato-spathulatis crenatis, foliolis involucri oblongis obtusis*. Fl. Crac. n. 457, Wahlenb. Carp. n. 886, Bess. Gal.

n. 1048, Ej. Volh. p. 34, Waga Pol. n. 881, Herb. Buc. p. 143, Baumg. Trans. n. 1804, Neilr. NOestr. p. 330, Dietr. Boruss. t. 496, Koch Ger. p. 387, Schldl. ic. II. h. 2, Rehn. ic. XVI. t. 27, Sturm h. 94, Lm. et DC. Fran. n. 3219, Engl. bot. t. 424, Svsk. bot. t. 238, Fl. Dan. t. 503, Ledb. Ross. II. p. 492, M. B. Cauc. II. p. 322, DC. prodr. V. p. 304. B. scaposa Gilib. Lith. III. p. 213, Syr. ziel. stron. 783.

Korzeniak obły, skośny, długimi włóknami opatrzone; łodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się, bezlistna, tak jak i liście omszona albo szorstko-włosista, pojedyncza, 1koszyczkowa; liście tylko korzeniowe, różyczkowato roztoczone, łopatkowate, tępe, po brzegach karbowane; łuski kielichokrywy podługne, tępe; koszyczki o kwiateczkach nadbrzeżnych białych albo pod spodem purpurowych, środkowych zaś żółtych. Wys. 2—6''. Po łąkach, pastwiskach i wszelkich trawnikach, wszędzie bardzo pospolita, dochodząc na Bieskidach i Tatrach aż na hale. Kwiecień—Październik. 4

211. Erigeron L. gen. 951. Przymiotno.

Łuski kielichokrywy dachówkowato ułożone; koszyczki różnokwiateczkowe, kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, w wierzchołku ucięte albo 4—5zębne, obupłciowe, nadbrzeżne wąziutko-języczkowate albo nitkowate, wielorzędowe, żeńskie; pylniki nieogoniaste; ziarnczaki podługne, z boków ściśnione; puch włosisty, 1rzędowy, równej długości; osadnik wspólny płaski, nagi.

535. E. canadensis L. sp. 1209, P. wiechowate. *Caule stricto paniculato, panicula oblonga capitulis copiose obsita, ramis ramulisque racemosis, foliis lineari-lanceolatis setoso-ciliatis*. Fl. Crac. n. 458, Wahlenb. Carp. n. 849, Bess. Gal. n. 1013, Ej. Volh. p. 33, Waga Pol. n. 860, Herb. Buc. p. 143, Baumg. Trans. n. 1836, Neilr. NOestr. p. 330, Dietr. Boruss. t. 621, Koch Ger. p. 388, Schldl. ic. II. h. 2, Rehn. ic. XVI. t. 26. f. 1, Lm. et DC. Fran. n. 3134, Engl. bot. t. 2019, Fl. Dan. t. 1274, Ledb. Ross. II. p. 487, M. B. Cauc. II. p. 304, DC. prodr. V. p. 289. E. paniculatum Gilib. Lith. III. p. 215.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga prosto wzniesiona, szorstko-omszona, wiechowato-gałęzista, o gałązkach pojedynczo albo złożono-groniastych, liczno-koszyczkowych, wiechę podługną tworzących; liście gęsto łodygę pokrywające, lancetowate albo równowązko-lancetowate, omszone, szczecinkowato-rzęsowane, kończyste, dolne w ogonek zwężone, grubo i odlegle piłkowane, wyższe większe, bezogonkowe, całobrzegie; koszyczki bardzo drobne, o kwiateczkach nadbrzeżnych nitkowatych, żeńskich, wzniesionych, środkowym obupłciowym równych, a tylko cokolwiek od kielicho-

krywy dłuższych. Kwiateczki wszystkie brudno-białe. Wys. 1—3'. Pierwotnie pochodzi z północnej Ameryki, ale zdawna Europie przyswojony, po miejscach nieuprawnych szczególniej koło wsiów i miasteczek lub po piaszczystych brzegach rzek i potoków, wszędzie bardzo pospolite. Lipiec, Sierpień. ☉

536. *E. acer* L. sp. 1211, P. gronowe. *Caule racemoso denique subcorymboso, ramis mono-tricephalis, foliis linearilanceolatis hirsutis*. Fl. Crac. n. 459, Wahlnb. Carp. n. 850, Ej. Lapp. n. 384, Bess. Gal. n. 1014, Ej. Volh. p. 33, Waga Pol. n. 859, Herb. Buc. p. 144, Baumg. Trans. n. 1837, Neilr. NOestr. p. 331, Dietr. Boruss. t. 620, Koch Ger. p. 388, Schldl. ic. V. h. 9—10, Rchnb. ic. XVI. t. 26, Lm. et DC. Fran. n. 3131, Engl. bot. t. 1158, Ledb. Ross. II. p. 488, Turcz. Baic. Dah. n. 581, M. B. Cauc. II. p. 304, DC. prodr. V. p. 290. *E. umbellatus* Gilib Lith. III. p. 215.

Korzeniak obły, węzłowy, ukośny, licznymi włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się, wraz z liśćmi szorstko-włosista, w górze groniasto albo wiechowato-gałęzista, o gałązkach 1koszyczkowych albo baldaszkogroniastych i wówczas 2—8koszyczkowych; liście na łodydze rozrzucone, dolne klinowato-podługne, tępe, w ogonek zwężone, całobrzegie albo niewyraźnie ząbkowane, wyższe równoważko-lancetowate, kończyste, bezogonkowe, całobrzegie; koszyczki 2—3razy większe jak w pop. gat., o kwiateczkach nadbrzeżnych żeńskich, wzniesionych, kwiateczkom środkowym obupłciowym równych albo cokolwieczek od nich dłuższych. Kwiateczki nadbrzeżne zewnętrzne języczkowate, bardzo wąskie, purpurowo-czerwone, wewnętrzne zaś tak jak i środkowe rurkowato-nitkowate, lila albo żółtawo-zielone. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po suchych pagórkach, przydrożach lub po piaskach nad brzegami rzek i potoków, wszędzie pospolite. Lipiec, Sierpień. ☉ i ☿

537. *E. Villarsii* Bellard. append. ad flor. Ped. p. 38. t. 9, P. Willarsa. *Caule bi-tricephalo vel subpaniculato, ramis foliis involucrisque glanduloso-pubescentibus, foliis oblongo-lanceolatis, inferioribus in petiolum attenuatis pilosis*. Zawadz. Gal. n. 1305, Herb. Buc. p. 144, Baumg. Trans. n. 1838, Koch Ger. p. 389, Rchnb. ic. XVI. t. 24, Suter. Helv. p. 219, Hegtschw. et H. Schwz. n. 2501, Lm. et DC. Fran. n. 3133, DC. prodr. V. p. 291, Willd. sp. III. p. 1958. *E. atticum* Vill. Delph. III. p. 237, Wahlnb. Carp. n. 853.

Korzeniak obły, węzłowy, ukośny, licznymi włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się, w górze podbaldaszkowo rozgałęziona, 2-wielokoszyczkowa, o gałązkach wraz z liśćmi górnymi i kielichokrywą włoskami gruczołonośniami pokrytych; liście na łodydze rozrzucone, dolne podługno-lancetowate, w ogonek zwężone, całobrzegie, tak jak dolna część łodygi włosami pojedynczemi, niegruczołonośniami pokryte, wyższe lancetowate,

bezogonkowe, całobrzegie; koszyczki większe jak w pop. gat., o kwiateczkach nadbrzeżnych żeńskich, prawie promienisto roztozczonych, od kwiateczków środkowych obupłciowych znacznie dłuższych. Kwiateczki nadbrzeżne zewnętrzne jęczyzkowate, wąziutkie, purpurowe, wewnętrzne zaś tak jak i środkowe rurkowato-nitkowate, lila albo żółtawo-zielone; puch biały a nie rudawy jak u innych. Wys. 8—14". Po murawnikach na skałach wapiennych w lasach aż do ich górnej granicy, tylko na wschodnim końcu Tatr, w miejscu zwaném Tokarnią, między ostatnimi świerkami lub jeszcze nieco wyżej już ku kosodrzewinie. Lipiec, Sierpień. 7

538. *E. alpinus* L. sp. 1211, P. alpejskie. *Caule mono-oligocephalo, foliis hirsutiusculis, caulinis linearis-oblongis inferioribus in petiolum latum attenuatis subspathulatis, involucri hirsuto, floribus femineis tubuloso-filiformibus numerosisque.* Wahlnb. Carp. n. 851, Ej. Lapp. n. 385, Herb. add. Gal. n. 63, Zawadz. Gal. n. 1303, Neilr. NOestr. p. 331, Koch Ger. p. 389, Rehn. ic. XVI. t. 23 et 24, Sturm h. 38, Lm. et DC. Fran. n. 3132 excl. var. γ . et δ , Engl. bot. t. 464, Ledb. Ross. II. p. 490, DC. prodr. V. p. 291 excl. γ . et δ . *E. uniflorus* Fl. Dan. t. 292. Variat: b) *glabratus, caule subglabro, foliis glabris margine ciliatis.* *E. glabratus* Hopp. flor. exsicc., Koch Ger. p. 389, Rehn. ic. XVI. t. 23.

Korzeniak obły, węzłowaty, ukośny, gęsto włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się, wraz z liśćmi szorstkawo-włosista, pojedyncza, 1koszyczkowa albo na kilka 1koszyczkowych gałązek podzielona; liście na łodydze rozrzucone, całobrzegie, dolne klinowato-lancetowate albo niby łopatkowate, tępe, w ogonek zwężone, górne lancetowate, kończyste, bezogonkowe; koszyczki duże, o kwiateczkach nadbrzeżnych zewnętrznych żeńskich, wąziutkojęczyzkowatych, promienisto roztozczonych, prawie 2razy od kwiateczków środkowych obupłciowych dłuższych, wewnętrznych zaś nadbrzeżnych żeńskich rurkowato-nitkowatych, tylko tak jak środkowe długich, do góry wzniesionych. Kwiateczki środkowe żółte, nadbrzeżne jaśniej lub ciemniej purpurowe, rzadko białe. Wys. 3—8". Odmiana ze skał wapiennych ma często liście nagie, po brzegach rzęsowane, łodygę dosyć gładką i nagą. Po skałach i trawnikach, w Tatrach na Rohaczach, koło Raczkowego Jeziora i na wschodnim końcu pasma powyżej tylnych Koperszad na Szerokiéj, spuszczaając się niekiedy aż do Tokarni. Lipiec, Sierpień. 7

539. *E. uniflorus* L. sp. 1211, P. jednokoszyczkowe. *Caule monocephalo, foliis hirsutis, caulinis lanceolatis acutis inferioribus in petiolum attenuatis spathulatis obtusis demum glabris ciliatis, involucri lanato-hirsutissimo, floribus femineis omnibus ligulatis.* Wahlnb. Carp. n. 852, Ej. Lapp. n. 386, Zawadz. Gal. n. 1304, Koch Ger. p. 389, Rehn. ic. XVI. t. 23, Sturm h. 38, Bertol. Ital.

IX. p. 190 et 192, Engl. bot. t. 2416, Fl. Dan. t. 1397, Ledb. Ross. II. p. 490. *E. alpinus* var. γ . Lm. et DC. Fran. n. 3132, DC. prodr. V. p. 291

Lodyga stale i zawsze tylko *1koszyczkowa*, od dołu dosyć naga, a zresztą kosmata; *liście* kosmate albo nagie a tylko po brzegach włosiste, *dolne* wyraźnie *łopatkowate*, w ogonek zwężone, górne lancetowate; *kielichokrywa* bardzo *kosmata*; kwiateczków żeńskich nitkowatych niewiele albo ich zupełnie brakuje; kwiateczki bladopurpurowe albo białe; a zresztą jak w pop. gatunku, którego może jest tylko odmiana. Wys. 2—5". Po skałach i trawnikach, w Tatrach na halach w ogólności dosyć pospolite, jak np. na Bobrowcu, Sołtysim, Chochołowskim i Starorobociańskim Szczycie, na Pyszněj (bardzo obficie), Tomanowěj, Krzesanicy, Giewoncie, Kondratowěj, Magórze, Goryczkowěj, Żółtėj Turni, Kościelcu, Krzyżnem, Granaście, Mnichu, nad Żabiem, koło 5 Stawów Węgierskich i w bardzo wielu i. m. Lipiec, Sierpień. 7

212. Solidago L. gen. 955. Nawłóć.

Łuski kielichokrywy dachówkowato ułożone; koszyczki różnokwiateczkowe, kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, nadbrzeżne języczkowate, 1rzędowe, żeńskie; pylniki nieogoniaste; ziarnczaki obło-wielokątne; puch włosisty, 1rzędowy, równy; osadnik wspólny płaski, nagi.

540. *S. virga aurea* L. sp. 1235, N. pospolita. *Caule erecto apice paniculato-racemoso vel simpliciter racemoso, racemis erectis, foliis inferioribus ellipticis serratis, intermediis ovatis lanceolatisque in petiolum alatum decurrentibus*. Fl. Grac. n. 460, Waga Pol. n. 868, Bess. Gal. n. 1031, Ej. Volh. p. 33, Herb. Buc. p. 144, Baumg. Trans. n. 1841, Neilr. NOestr. p. 332, Dietr. Boruss. t. 833, Koch Ger. p. 390, Schldl. ic. II. h. 4, Rehn. ic. XVI. t. 20, Sturm h. 9, Lm. et DC. Fran. n. 3160, Engl. bot. t. 301, Fl. Dan. t. 663, Wahlb. Lapp. n. 390, Ledb. Ross. II. p. 493, Turcz. Baic. Dah. n. 584, M. B. Cauc. II. p. 312, DC. prodr. V. p. 338. *S. flexuosa* Gilib. Lith. III. p. 203. *Virga aurea serratis foliis* Syr. ziel. str. 306. Variat: b) *alpestris, humilis, foliis elliptico-lanceolatis fere glabris, racemis erectis coarctatis folio brevioribus, capitulis majoribus*. Rehn. ic. XVI. t. 20. *S. alpestris* W. et Kit. Hung. III. p. 230. t. 208, Bess. Gal. n. 1032, Herb. Buc. p. 145, Baumg. Trans. n. 1842. *S. Virgaurea* β . *cambrica* Wahlb. Carp. n. 871.

Korzeniak obły, węzłowaty, ukośny, długimi włóknami okryty; lodyga prosto wzniesiona, naga albo w górze omszona, w grono wiechowate albo pojedyncze rozgałęziona, najczęściej licznokoszycz-

kowa; liście dosyć nagie, często po brzegach faliste, kończyste albo kończysto-zaostrome, dolne jajowate albo eliptyczne, piłkowane, w ogonek skrzydlaty zbiegające, wyższe podłużno-lancetowate albo lancetowate, piłkowane albo całobrzegie, bezogonkowe; nadbrzeżnych kwiateczków języczki podłużno-równowaziutkie, do góry wzniesione. Koszyczki średniej wielkości, o kwiateczkach nadbrzeżnych promienisto roztoczonych, złoto-żółtych, środkowych zaś rurkowatych, żółtych. Wys. $\frac{1}{2}$ —3'. Odmiana: b) *alpestris*, jest 6—10" wysoka, o łodydze gładkiej, w górze skupionemi gronkami koszyczków od liści krótszemi opatrzonej, liściach eliptyczno-lancetowatych, a koszyczkach większych. Po lasach, krzakach lub przy drogach, wszędzie na całej przestrzeni pospolita; odmiana zaś b) po skałach w krainie kosodrzewu lub na halach, jak np. na Babięj Górze i na całym pasmie Tatrów często się trafia. Lipiec—Wrzesień. 7. Dawniej lek. herba *Virgae aureae*.

4. Plemię. *Inuleae* Cass. Omanowe. Pylniki ogoniaste; kwiateczki nadbrzeżne promienisto roztoczone, obupłciowe.

213. *Inula* L. gen. 956. Oman.

Łuski kielichokrzywy dachówkowato ułożone; koszyczki różnokwiateczkowe, kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, nadbrzeżne 1rzędowe, żeńskie, języczkowate albo także rurkowate, ale delikatniejsze od środkowych i wówczas nierówno 3wrębne; pylniki ogoniaste; ziarnczaki obłe; puch włosisty, 1rzędowy; osadnik wspólny płaski albo sklepisty, nagi.

A. Wewnętrzne łuski kielichokrzywy w wierzchołku łopatkowate.

541. I. *Helenium* L. sp. 1236, O. wielki. *Foliis inaequaliter dentatis subtus tomentosis, caulinis cordato-ovatis amplexicaulibus acuminatis, involucri foliolis interioribus lineari-spathulatis*. Fl. Crac. n. 461, Wahlenb. Carp. n. 878, Bess. Gal. n. 1038, Ej. Volh. p. 33, Waga Pol. n. 864, Herb. Buc. p. 146, Heuff. Ban. n. 878, Neilr. NOestr. p. 336, Koch Ger. p. 392, Schldl. ic. VII. h. 8—9, Lm. et DC. Fran. n. 3142, Engl. bot. t. 1546, Sysk. bot. t. 57, Fl. Dan. t. 728, Ledeb. Ross. II. p. 500, Ej. Alt. IV. p. 54, M. B. Cauc. II. p. 316, DC. prodr. V. p. 463. *Helenium grandiflorum* Gilib. Lith. III. p. 204. *Corvisartia Helenium* Mer. et Cass. II. cc., Rehn. ic. XVI. t. 30. *Enula campana* Syr. ziel. str. 58.

Korzeniak bulwiasto-gałęzisty; łodyga prosto wzniesiona, omszona, w górze kutnerowata i na kilka 1koszyczkowych gałązek dzieląca się; liście nierówno-ząbkowane, z wierzchu chropawe, omszone albo dosyć nagie, pod spodem kutnerowate, korzeniowe podłużne, tępe albo kończyste, w długi ogonek zwężone, łodygowe jajowato-

podługne albo jajowate, kończyste albo ostro-zakończone, dolne krótko-ogonkowe, *górne w podstawie sercowate, łodygę obejmujące; łuski kielichokrywy zewnętrzne liściaste, jajowate, kutnerowate, kończyste, wewnętrzne suchawo-błonkowane, nagie, równoważkie, w wierzchołku łopatkowato-rozplaszczone; koszyczki wielkie, 2—3'' w średnicy, o kwiataczkach żółtych, a później ziarnczakach nagich. Wys. 3—5'. Po łąkach lub rowach, koło Hradku na Liptowie. Lipiec, Sierpień. 7. Lek. radix Helenii.*

B. Wewnętrzne łuski kielichokrywy w wierzchołku kończyste.

a. Ziarnczaki nagie.

542. *I. ensifolia* L. sp. 1240, O. równoważko-listny. *Caule glabro mono-tricephalo, foliis lanceolato-linearibus acutis subintegerrimis glabris margine scabris, caulinis sessilibus, involucris foliolis lanceolatis, acheniis glabris.* Fl. Crac. n. 462, Wahlnb. Carp. n. 881, Bess. Gal. n. 1044, Ej. Volh. p. 33, Waga Pol. n. 862, Herb. Buc. p. 146, Baumg. Trans. n. 1864, Neilr. NOestr. p. 336, Jacq. Austr. t. 162, Koch Ger. p. 393, Rehn. ic. XVI. t. 37. f. 3, Sturm. h. 34, Lm. et DC. Fran. n. 3153, Ledb. Ross. II. p. 504, M. B. Cauc. II. p. 320, DC. prodr. V. p. 466.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się; łodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się, naga albo w górze wełniasto-włosista, pojedyncza, 1koszyczkowa, rzadko 2—3koszyczkowa; liście do siebie pozbliżane, lśnące, tegie, *równoważko-lancetowate albo równoważkie*, kończyste, całobrzegie albo niewyraźnie ząbkowane, podługnonerwiste, *w podstawie zwężone i siedzące*, po brzegach szorstkawe albo wełniste, zresztą z obu stron nagie i gładkie; łuski kielichokrywy wewnętrzne równoważkie, suchawo-błonkowane, zewnętrzne lancetowate, ku wierzchołkowi zielne, niekiedy liściaste, podługnonerwiste, wełniasto-włosiste; koszyczki średniej wielkości, o kwiataczkach złoto-żółtych, nadbrzeżnych języczkowatych, promienisto roztoczonych, od środkowych znacznie dłuższych, a ziarnczakach nagich. Wys. 8—12''. Po skałach między krzakami, na Pieninach dosyć pospolity, np. na Kaczėje, koło Przełazek, Sokolicy i w bardzo w. i. m.; także koło starego zamku przy Hradku na Liptowie. Lipiec, Sierpień. 7.

543. *I. salicina* L. sp. 1238, O. wierzbolistny. *Caule fere glabro, mono-pleiocephalo subcorymboso, foliis lanceolatis acuminate subintegerrimis fere glabris, superioribus cordato-amplexicaulibus, involucris foliolis lanceolatis, acheniis glabris.* Fl. Crac. n. 463, Wahlnb. Carp. n. 880, Bess. Gal. n. 1041, Ej. Volh. p. 33, Waga Pol. n. 863, Herb. Buc. p. 146, Baumg. Trans. n. 1862, Neilr. NOestr. p. 337, Dietr. Boruss. t. 808, Koch Ger. p. 393, Schldl. ic. VII. h. 8—9, Rehn. ic. XVI. t. 37. f. 1—2, Lm. et DC. Fran. n.

3150, Fl. Dan. t. 786, Ledb. Ross. II. p. 500, Turcz. Baic. Dah. n. 585, DC. prodr. V. p. 466. I. glabra Gilib. Lith. III. p. 208.

Lodyga naga, pojedyncza, 1koszyczkowa albo na kilka 1koszyczkowych gałązek podzielona; liście podłużno-lancetowate, ostrozakończone i w wierzchołku najczęściej na dół wygięte, siatkowato-unerwione, w podstawie sercowate i lodygę w połowie obejmujące, po brzegach szorstkawe, zresztą z obu stron nagie; wewnętrzne łuski kielichokrywy żyłkowane, wełnistorzęsowane, zresztą nagie i wygięte; koszyczki dosyć duże; a zresztą jak w pop. gatunku. Wys. 1—2'. Po łąkach lub brzegach lasów, na Bieskidach, Podhału, Piecinach i Spiżu dosyć często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

544. I. hirta L. sp. 1239, O. kosmaty. *Caule monocephalo, foliis oblongis lanceolatisve subintegerrimis cauleque hirsutis pilis basi bulbosis horizontaliter patentibus, superioribus basi attenuatis amplexicaulibus, involucri foliolis lanceolatis hispidis, acheniis glabris.* Fl. Crac. n. 464, Wahlb. Carp. n. 882, Bess. Gal. n. 1042, Ej. Volh. p. 33, Waga Pol. n. 861, Gilib. Lith. III. p. 208, Herb. Buc. p. 146, Baumg. Trans. n. 1863, Neilr. NOestr. p. 337, Jacq. Austr. t. 358, Koch Ger. p. 393, Schldl. ic. VII. h. 8—9, Rehn. ic. XVI. t. 36, Lm. et DC. Fran. n. 3151, Ledb. Ross. II. p. 503, M. B. Cauc. II. p. 319, DC. prodr. V. p. 466.

Lodyga włosami długimi, poziomo odstającymi pokryta, w wierzchołku 1—2- rzadko 3koszyczkowa; liście do siebie pozbliżane, podłużne albo podłużno-lancetowate, kończyste, całobrzegie albo niewyraźnie ząbkowane, siatkowato-unerwione, w podstawie zwężone i siedzące, z obu stron szorstkawo-włosiste; wewnętrzne łuski kielichokrywy równowazkie, suchawo-błonkowe, zewnętrzne zaś równowazko-lancetowate, liściaste, żyłkowane, szorstko-włosiste, szczecinkowato-rzęsowane; a zresztą jak w pop. gatunku. Koszyczki duże, 2—2½'' w średnicy złoto-żółte. Wys. 10—14''. Po skałach lub suchych wzgórzach, na Spiżu koło zamku Kiezmarskiego lub w okolicach Libicy (wsi). Maj, Czerwiec. 4

b. Ziarnczaki szorstkawo-włosiste, albo tylko omszone.

545. I. Britanica L. sp. 1237, O. pospolity. *Caule lanatopubescente 2-polycephalo, foliis lanceolatis subtus villosis vel pubescentibus, superioribus basi cordata amplexicaulibus, involucri foliolis lineari-lanceolatis exterioribus interiore discumque aequantibus vel superantibus sed radii florum non attingentibus.* Fl. Crac. n. 466, Wahlb. Carp. n. 879, Bess. Gal. n. 1039, Ej. Volh. p. 33, Waga Pol. n. 865, Herb. Buc. p. 147, Baumg. Trans. n. 1859, Neilr. NOestr. p. 338, Dietr. Boruss. t. 435, Koch Ger. p. 394, Schldl. ic. VI. h. 10—11, Rehn. ic. XVI. t. 35. f. 1, Lm. et DC. Fran. n. 3145, Fl. Dan. t. 413, Ledb. Ross. II. p. 505, Turcz. Baic. Dah. n. 586,

M. B. Cauc. II. p. 317 et suppl. p. 574, DC. prodr. V. p. 467. I. serrata Gilib. Lith. III. p. 207. I. Oetteliana Rehn. Ger. n. 1522, Dietr. l. c. t. 560.

Korzeniak obły, węzłowy, ukośny, długimi włóknami okryty; *lodyga* prosto wzniesiona, wełnisto-omszona, w wierzchołku 2—3 koszyczkowa albo wiechowato-gałęzista i wielokoszyczkowa; liście równoważko-lancetowate aż do podłużno-lancetowatych, kończyste, falisto pomarszczone, całobrzegie albo niewyraźnie ząbkowane, z wierzchu dosyć nagie, pod spodem omszone albo omszono-wełniste, dolne w ogonek zwężone, górne w podstawie sercowate, siedzące; wewnętrzne łuski kielichokrywy równoważkie, suchawo-błonkowe, zewnętrznym dorównyujące albo od nich krótsze i niemi zakryte, te zaś zewnętrzne równoważko-lancetowate, zielne, wełnistowłosiste; kwiateczki nadbrzeżne języczkowe, promienisto rozłożone, od środkowych znacznie dłuższe; *ziarnczaki* omszone. Koszyczki dosyć duże, złoto-żółte. Wys. $\frac{3}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ ' (nazwa gatunkowa Britanica nie znaczy kraju, bo w Anglii ten gatunek wcale nie rośnie, ale pochodzi od starożytniej nazwy rośliny *Βρετανική* (Dioscorides mat. med. lib. IV. cap. 2). Po łąkach, rowach, przy drogach lub nad brzegami rzek i potoków, wszędzie na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich pospolity. Lipiec, Sierpień. 4

546. I. Conyza DC. prodr. V. p. 464, O. Szlachtawa. *Caule superne paniculato-ramoso, ramis corymbosis polycephalis, foliis ellipticis acutiusculis supra pubescentibus subtus cauleque tenue tomentosis, floribus radii trifidis via ligulatis apicem foliorum involucri attingentibus, acheniis hirtis*. Fl. Crac. n. 465, Heuff. Ban. n. 884, Neilr. NOestr. p. 337, Dietr. Boruss. t. 772, Koch Ger. p. 394, Rehn. ic. XVI. t. 32. f. 2, Ledb. Ross. II. p. 501. Conyza squarrosa L. sp. 1205, Wahlenb. Carp. n. 848, Bess. Volh. p. 33, Ej. Gal. appd. p. 380, Gilib. Lith. III. p. 204, Schldl. ic. VI. h. 1, Lm. et DC. Fran. n. 3126, Engl. bot. t. 1195, Fl. Dan. t. 622, M. B. Cauc. II. p. 303 et suppl. p. 569. Conyza Syr. ziel. str. 746.

Korzeniak obły, węzłowy, skośny, długimi włóknami okryty; *lodyga* prosto wzniesiona, omszono-kutnerowata, w wierzchołku baldaszkogroniasto albo wiechowato rozgałęziona, wielokoszyczkowa; liście eliptyczne albo eliptyczno-lancetowate, kończyste, całobrzegie albo ząbkowane, z wierzchu cokolwiek omszone, pod spodem delikatnie kutnerowate, dolne w ogonek zwężone, górne w podstawie zwężone i siedzące; łuski kielichokrywy równoważkie, lśnące, szczerinkowato-rzęsowane, wewnętrzne suchawo-błonkowe, często czerwone, zwolna coraz więcej od zewnętrznych przydłużające się, zewnętrzne zaś w wierzchołku zielne, omszone, najczęściej odwiniete; kwiateczki nadbrzeżne rurkowe, od środkowych delikatniejsze, w wierzchołku nierówno-żurawie, prosto wzniesione,

promienisto nieroztoczone, prawie środkowym równe; ziarnczaki w wierzchołku omszone. Koszyczki średniej wielkości, żółte. Wys. 2—4'. Po lasach i gołoborzach, w południowym Spizu lub Orawie. Lipiec, Sierpień. ☺

214. *Pulicaria Gaertn. fruct. II. p. 461. Plesznik.*

Łuski kielichokrywy dachówkowato ułożone; koszyczki różnokwiatczkowe, kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, nadbrzeżne języczkowate, 1rzędowe, żeńskie, z języczkiem niekiedy niedokształconym; pylniki ogoniaste; ziarnczaki obłe; puch 2rzędowy, rząd zewnętrzny koronowaty, z krótkich, ząbkowanych łuseczek powstały, wewnętrzny zaś znacznie dłuższy, włosisty; osadnik wspólny płaski, nagi.

547. *P. vulgaris Gaertn. l. c., P. pospolity. Caule paniculato-corymboso, foliis oblongo-lanceolatis undulatis basi rotundata sessilibus subamplexicaulibus, radio brevissimo. Fl. Crac. n. 467, Herb. Buc. p. 147, Baumg. Trans. n. 1867, Neilr. NOestr. p. 334, Dietr. Boruss. t. 562, Koch Ger. p. 395, Schldl. ic. I. h. 12, Rehn. ic. XVI. t. 42. f. 2, Ledb. Ross. II. p. 509, DC. prodr. V. p. 478. Inula Pulicaria L. sp. 1238, Bess. Gal. n. 1040, Ej. Volh. p. 33, Waga Pol. n. 866, Lm. et DC. Fran. n. 3147, Engl. bot. t. 1196, Sysk. bot. t. 738, Fl. Dan. t. 613, M. B. Cauc. II. p. 318. I. prostrata Gilib. Lith. III. p. 205.*

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, wełnistomo-mszona albo kosmata, baldaszkogroniasto-gałęzista, wielokoszyczkowa; liście podłużno-lancetowate, kończyste, falisto pomarszczone, całobrzegie albo niewyraźnie ząbkowane, wełniste albo prawie nagie, górne w nasadzie zaokrąglone, siedzące; łuski kielichokrywy równoważkie, zielne, wełnistomo-mszone; kwiateczki nadbrzeżne środkowym równe albo nieco dłuższe, cokolwiek promienisto roztoczone albo wcale niewykształcone, koszyczki przeto nie wielkie, półkuliste; ziarnczaki omszone. Kwiateczki brudno-żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Cała roślina nieprzyjemnej woni. Po pastwiskach wilgotnych, kałużach wysychających lub koło wsiów, na Bieskidach po miejscach równych tu i owdzie się trafia. Lipiec, Sierpień. ☺

3. Poddział. *Senecionideae Less. Starcowate. Szyjka w kwiateczkach obupłciowych obła, o ramionkach równowąziutkich, po końcach pędzelkowatych i jakby uciętych.*

5. Plemię. *Heliantheae Less. Słonecznikowe. Pylniki nieogoniaste; puch ościsty albo koronowaty lub żaden.*

215. *Bidens L. gen. 932. Uczep.*

Łuski kielichokrywy 2rzędowe, zewnętrzne liściaste, wewnętrzne mniej więcej płatkowate, od zewnętrznych krótsze; koszyczki już

równokwiatczkowe i wówczas wszystkie kwiateczki rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, już różnokwiatczkowe i wówczas kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, a nadbrzeżne języczkowate, 1rzędowe, płonne; pylniki nieogoniaste; ziarnczaki podłużno-przewrotnie-jajowate, z boków ściśnione, kolczyste; puch z 2—5 sztywnych ości ząbeczkami wstecznie piłkowanych złożony, osadnik wspólny płaski, plewiasty.

548. *B. tripartita* L. sp. 1165, U. trójdzielny. *Caule ramoso, foliis petiolatis tripartitis vel pinnatifido-5partitis, laciniis lanceolatis serratis, acheniis obovatis margine retrorsum aculeolatis*. Fl. Crac. n. 470, Wahlenb. Carp. n. 833, Ej. Lapp. n. 375, Bess. Gal. n. 993, Ej. Volh. p. 32, Gilib. Lith. III. p. 195, Waga Pol. n. 839, Herb. Buc. p. 148, Baumg. Trans. n. 1758, Neilr. NOestr. p. 339, Dietr. Boruss. t. 500, Koch Ger. p. 396, Schldl. ic. I. h. 3, Rehn. ic. XVI. t. 50—1, Lm. et DC. Fran. n. 3287, Engl. bot. t. 1113, Fl. Dan. t. 2178, Ledb. Ross. II. p. 516, Turcz. Baic. Dah. n. 589, M. B. Cauc. II. p. 286, DC. prodr. V. p. 594.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; lodyga wzniesiona albo podnosząca się, naga albo nieco omszona, zazwyczaj gałęzista; *liście ogonkiem opatrzone*, naprzeciwległe, po brzegach szorstkie, zresztą nagie, 3dzielne, o łatach lancetowatych, grubo piłkowanych, środkowej zaś łacie większej, często 3wrębną albo 3dzielną, a liść wówczas pierzasto-5dzielny, niekiedy większa część lub nawet wszystkie liście całkowite, kształtu łat liści podzielonych; koszyczki na szypułkach wierzchołkowych lub z kątów liści wyrastających osadzone, wzniesione albo w czasie kwitnienia zwieszone; kwiateczki wszystkie rurkowate, brudno-żółte; ziarnczaki 2—3ościowe, rzadko 4ościowe. Wys. $\frac{1}{2}$ —3'. Po rowach i miejscach bagnistych, wszędzie po miejscach niższych aż do stóp Tatrzańskich dosyć pospolity. Sierpień, Wrzesień. ☉

549. *B. cernua* L. sp. 1165, U. zwisły. *Caule simplici vel ramoso, foliis indivisis lanceolatis serratis basi subconnatis, acheniis obovato-cuneatis margine retrorsum aculeolatis*. Fl. Crac. n. 471, Wahlenb. Carp. n. 834, Bess. Gal. n. 994, Waga Pol. n. 840, Herb. Buc. p. 148, Baumg. Trans. n. 1760, Neilr. NOestr. p. 339, Koch Ger. p. 396, Lm. et DC. Fran. n. 3288, Sm. Engl. III. p. 400, Ledb. Ross. II. p. 517, Turcz. Baic. Dah. n. 588, DC. prodr. V. p. 594. Variat: a) *radiata, capitulis radiatis*. *B. cernua* Gilib. Lith. III. p. 197, Schldl. ic. V. h. 11—12, Rehn. ic. XVI. t. 50. f. 3, Engl. bot. t. 1114, Fl. Dan. t. 841. *Coreopsis Bidens* L. sp. 1281, Sturm. h. 1; b) *discoidea, capitulis discoideis*. *B. cernua* L. sp. 1165, Gilib. Lith. III. p. 196, Bess. Volh. p. 32, Dietr. Boruss. t. 636, Rehn. ic. XVI. t. 50. f. 2; c) *minima, caule monocephalo*

1—*4policari*. B. minima L. sp. 1165, Gilib. Lith. III. p. 196, Fl. Dan. t. 312.

Korzeń grubo-włóknisty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, od dołu niekiedy korzonki wypuszczająca, naga albo cokolwiek szorstka, zazwyczaj gałęzista; liście lancetowate, całkowite, grubo-piłkowane, po brzegach szorstkie, zresztą nagie, naprzeciwległe, siedzące, w podstawie nieco ze sobą zrosłe; koszyczki na szypułkach wierchołkowych lub z kątów liści wyrastających osadzone, w czasie kwitnienia zwieszone; kwiateczki wszystkie rurkowate, brudno-żółte, albo nadbrzeżne języczkowate, duże, promienisto roztocone, cytrynowo- albo złoto-żółte; ziarnczaki 4ościenne. Zazwyczaj trafia się w następnych odmianach: a) *radiata*, o łodydze $1\frac{1}{2}$ —2' wysokości, wielokoszyczkowej, a koszyczkach kwiateczkami nadbrzeżnymi języczkowatymi, promienisto roztoconymi opatrzonych; b) *discoides*, o łodydze $1\frac{1}{2}$ —2' wysokości, wielokoszyczkowej, a koszyczkach z kwiateczkami tylko rurkowatymi opatrzonych; wreszcie c) *minima*, o łodydze tylko 1—4'' wysokości, najczęściej 1koszyczkowej. Po rowach lub miejscach wodą zalewanych, odmiany a) i b) wszędzie po równinach aż do stóp Tatrzańskich dosyć pospolite; odm. zaś c) tu i owdzie po wzgórzach się trafia. Sierpień, Wrzesień. ☉

Helianthus annuus L. sp. 1276, Rehb. ic. XVI. t. 49, Słonecznik zwyczajny i *Galinsoga parviflora* Cav. ic. III. p. 41, t. 281, Fl. Crac. n. 469, Rehb. ic. XVI. t. 92, Żółtlica drobnokwiatowa, obie rośliny amerykańskie z Peru pochodzące, trafiają się niekiedy koło plotów i domów tu i owdzie jakby dziczące. Pierwsza pospolicie w ogródkach wiejskich utrzymywana, znana jest powszechnie; druga zaś przybyła niezbyt dawno z innemi nasionami roślin zamorskich, i szczególnie w ogrodach kwiatowych jako chwast pospolita, odznacza się liśćmi jajowatymi, piłkowanymi, długo-ogonkowymi, naprzeciwległymi i bardzo drobnymi koszyczkami do astrów podobnymi, o białych promieniach a żółtym środkiem.

6. Plemię. *Gnaphalieae* Less. Szarotowe. Pylniki ogoniaste.

216. *Filago* Tourn. inst. *Nicennica*.

Kielichokrywa 5kątna, dachówkowata, o łuskach zewnętrznych zielnych, welniastych, wewnętrznych zaś suchawo-błonkowatych; koszyczki różnokwiateczkowe, kwiateczki środkowe rurkowate, 4—5zębne, obupłciowe, niekiedy płoniejące, nadbrzeżne nitkowate, 1—5rzędowe, żeńskie; pylniki ogoniaste; ziarnczaki obłe; puch włosisty, 1-wielorzędowy albo go też w kwiateczkach zewnętrznych brakuje; osadnik wspólny płaski, sklepisty, włókienkami pokryty

albo po brzegu między kwiateczkami żeńskimi plewiasty a w środku nagi.

a. Łuski kielichokrywy w wierzchołku sztyletowato kończyste i nagie.

550. *F. germanica* L. sp. ed. 2. p. 1311, N. widlastodzielna. *Tomentoso-lanata, caule dichotomo, foliis lanceolatis, capitulis glomeratis, glomerulis alaribus terminalibusque, involucri foliolis cuspidatis, cuspidate glabra.* Fl. Crac. n. 472, Wahlenb. Carp. n. 905, Herb. Buc. p. 149, Neilr. NOestr. p. 354, Koch Ger. p. 397, Schldl. ic. II. h. 8, Sturm h. 12, Fl. Dan. t. 997, Sysk. bot. t. 661, Ledeb. Ross. II. p. 616, DC. prodr. VI. p. 247. *Gnaphalium germanicum* L. sp. ed. 1. p. 857, Bess. Gal. n. 1010, Jundz. Litw. p. 345, Baumg. Trans. n. 1794, All. Ped. n. 630, Lm. et DC. Fran. n. 3118, Engl. bot. t. 946, M. B. Cauc. II. p. 300 et 465, Syr. ziel. str. 718. *Gifola germanica* Rehn. fil. ic. XVI. t. 54. f. 2. Variat: b) *pyramidata, tota cana, involucri foliolis apice flavescentibus.* Gaud. Helv. V. p. 253. *F. pyramidata* L. sp. 1311, Wahlenb. Carp. n. 904. *Gnaphalium pyramdatum* Willd. sp. III. p. 1895. *Gifola germanica* Rehn. fil. ic. XVI. t. 54. f. 1.

Korzeń wrzecionowaty; *lodyga* wzniesiona albo podnosząca się, *widlasto-gałęzista*, welnistokutnerowata jak cała roślina, o gałęzkach prosto wzniesionych aż do poziomo odstających; liście bezogonkowe, lancetowate, całobrzegie, kończyste; koszyczki w kupki kuliste poskupiane, kupki zaś te na rozdzieleniu się widlastem lub po końcach gałązek poosadzane; łuski kielichokrywy w czasie dojrzewania owoców do góry wzniesione, zewnętrzne welnistokutnerowate, delikatnie ostrokończyste, w wierzchołku suchawobłonkowate, nagie, lśnące, najczęściej czerwone; osadnik wspólny włókienkami pokryty; puchu w ziarnczakach nadbrzeżnych brakuje, w innych zaś 1 rzędowy. Cała roślina szarozółtawozielonawa; kwiateczki nikielne, żółtawe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Odmiana: b) *pyramidata*, jest białawoszara, o łuskach kielichokrywy w wierzchołku żółtawych. Po polach, suchych wzgórzach lub przydrożach, na Bieskidach tu i owdzie ale dosyć pospolicie się trafia, jak np. koło Krynicy, Szczawnika, Rzegiestowa, Ochotnicy, Żywca i w bardzo w. i. m.; na Pieninach ku Sromowcom; na Spizu koło Libicy; odmiana zaś b) trafia się tylko koło lasu Kiezmarskiego. Lipiec, Sierpień. ☉

b. Łuski kielichokrywy w wierzchołku tępe i nagie.

551. *F. arvensis* L. sp. ed. 1. in add. pag. ult. post indicem n. 5, N. polna. *Dense lanata, caule paniculato, ramis erectis subsimplicibus subspicatis, foliis lanceolatis, glomerulis lateralibus terminalibusque, involucri foliolis obtusiusculis apice glabrescentibus.* Fl. Crac. n. 473, Wahlenb. Carp. n. 906, Herb. Buc. p. 150, Neilr. NOestr. p. 355, Koch Ger. p. 398, Schldl. ic. X. h. 9—10,

Fl. Dan. t. 1275, Ledb. Ross. II. p. 617, DC. prodr. VI. p. 248. *F. paniculata* Gilib. Lith. III. p. 281. *F. montana* L. Suec. p. 303 sec. Fr. nov. p. 267 et mant. III. p. 117, Svisk. bot. t. 659. *Gnaphalium arvense* L. sp. ed. 1. p. 856, Bess. Gal. n. 1011, Ej. Vollh. p. 33, Waga Pol. n. 850, Baumg. Trans. n. 1796, Sturm h. 38, Lm. et DC. Fran. n. 3119, M. B. Cauc. II. p. 301. *Oglifa arvensis* Cass. in bull. phil. 1819 p. 143, Rehn. icon. XVI. t. 55. f. 1.

Korzeń wrzecionowaty; *lodyga* wzniesiona albo podnosząca się, *groniasto albo wiechowato gałęzista*, gęsto-welnista jak cała roślina, o gałązkach wzniesiono-odstających; liście bezogonkowe, lancetowate, całobrzegie, kończyste; koszyczki po 2—7 w kupki pogromadzone i z boków lub na końcach gałązek poosadzane; *łuski kielichokrywy w czasie dojrzewania owoców gwiazdkowato roztoczone, zewnętrzne kończyste albo tępawe, całe aż do wierzchołka gęsto-welniste*, tylko w starości w wierzchołku nagie; osadnik wspólny płaski; puch ziarnczaków nadbrzeżnych 1-rzędowy, łatwo bardzo odpadający, innych zaś wielorzędowy. Cała roślina białoszara, miękka w dotknięciu; kwiataczki nikłe, żółtawe. Wys. 6—8". Po suchych polach lub pastwiskach, wszędzie prócz na Tatrach pospolita. Lipiec, Sierpień. ☉

552. *F. montana* L. sp. ed. 1. in add. pag. ult. post indicem n. 4, N. górską. *Tomentoso-sublanata, caule ramoso, ramis erectis dichotomis, foliis lineari-lanceolatis, glomerulis alaribus terminalibusque, involucri foliolis obtusiusculis apice glabris*. Neir. NOestr. p. 354, Heuff. Ban. n. 896, Fl. Dan. t. 1276, DC. prodr. VI. p. 248. *F. minima* Fr. nov. p. 268, Fl. Crac. n. 474, Dietr. Boruss. t. 769, Koch Ger. p. 398, Schldl. ic. II. h. 8, Ledb. Ross. II. p. 617. *F. dichotoma* Gilib. Lith. III. p. 181. *F. arvensis* L. Suec. p. 303 sec. Wahlb. Suec. II. p. 873, Svisk. bot. t. 660. *Gnaphalium montanum* L. sp. ed. 1. p. 857, Bess. Gal. n. 1012, Waga Pol. n. 849, Sturm h. 38, Lm. et DC. Fran. n. 3121, Fr. nov. p. 268. *G. minimum* Sm. Engl. bot. t. 1157, Willd. sp. III. p. 1896. *Oglifa minima* Rehn. fil. ic. XVI. t. 55. f. 2.

☉ *Lodyga widlasto-gałęzista* albo wiechowato-gałęzista, welnistokutnerowata jak cała roślina; liście równowazko-lancetowate; kupki koszyczków z boków, w rozgałęzieniu widlastym i po końcach gałązek poosadzane; *łuski kielichokrywy zewnętrzne welnistokutnerowate, w wierzchołku suchawo-blonkowate, nagie, lśnące i żółtawe*; a zresztą jak w pop. gatunku. Wys. 4—8". Po miejscach płonnych lub po brzegach rzek, na Bieskidach po równinach lub miejscach górzystych tu i owdzie ale często się trafia. Lipiec, Sierpień. ☉

217. *Gnaphalium* Tourn. inst. Szarota albo Kocanki.

Kielichokrywa jajowata aż do oblój, dachówkowata, o łuskach suchawo-błonkowatych, zazwyczaj ubarwionych albo zewnętrzne w podstawie zielne i nieco wełniste; koszyczki już różnokwiateczkowe, i wówczas kwiateczki środkowe rurkowate, 5zębne, obupłciowe a niekiedy płoniejące, nadbrzeżne zaś nitkowate, liczne, wielorzędowe, żeńskie, już jednakowo-kwiatieczkowe, rozdzielнопłciowe i wówczas kwiateczki w koszyczkach obupłciowych rurkowate, 6zębne, płoniejące, w żeńskich zaś koszyczkach nitkowate, płodne; pylniki ogoniaste; ziarnczaki podłużno-obłe; puch włosisty, 1rzędowy; osadnik wspólny płaski albo sklepisty, nagi.

a. Koszyczki oddzielнопłciowe, t. j. z kwiateczkami nadbrzeżnymi żeńskimi, środkowymi zaś obupłciowymi; puch nitkowaty.

553. *G. silvaticum* L. sp. 1200, Sz. leśna. *Caule simpliciter virgato spicato, foliis radicalibus lanceolatis, caulinis sensim decrescentibus subtus albo-tomentosis supra denique glabrescentibus, capitulis sparsis axillaribus distantibus.* Fl. Crac. n. 475, Wahlb. Carp. n. 845, Ej. Lapp. n. 380 (excl. var. β .), Waga Pol. n. 845 (excl. var. β .), Herb. Buc. p. 150, Heuff. Ban. n. 897, Neilr. NOestr. p. 357 (excl. var. β et γ .), Wimm. Schl. ed. 3. p. 264, Dietr. Boruss. t. 770, Koch Ger. p. 399, Schldl. ic. I. h. 12, Rehn. ic. XVI. t. 58. f. 1 et t. 61, Gaud. Helv. V. p. 243, Lm. et DC. Fran. n. 3116 (excl. var. α .), Retz. Scand. n. 1005, Fl. Dan. t. 1229, Ledb. Ross. II. p. 609 (excl. var. α .), Turcz. Baic. Dah. n. 631, DC. prodr. VI. p. 232 (excl. var. β .). *G. rectum* Sm. Brit. II. p. 870, Ej. Engl. bot. t. 124, Bess. Gal. n. 1007, Ej. Volh. p. 33, Zawadz. Gal. n. 1283, Baumg. Trans. n. 1789, M. B. Cauc. II. p. 300 et III. p. 568, Willd. sp. III. p. 1885. *G. spadiceum* Gilib. Lith. III. p. 180. Variat: b) *humile, caule humiliori, foliis sublatioribus, capitulis axillaribus approximatis.*

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny, licznymi włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się, pojedyncza, sztywna, różgowata, jedwabisto-biało-wełnista, prawie od połowy wysokości w kłos wązko-piramidalny albo równowązki przechodząca; liście dolne lancetowate, wyższe równowązko-lancetowate, najwyższe zaś równowązkie, kończyste, z wolna ku górze malejące, wszystkie pod spodem biało-kutnerowate, z wierzchu zaś nagie; koszyczki drobne, ostrokężne, bezszypułkowe, w kątach liści w górze łodygi osadzone, i kłos dłuższy lub krótszy, ulistniony pojedynczy tworzący; łuski kielichokrywy błonkowate, jasno-brunatne, drobne, zewnętrzne zielone, 3razy od koszyczka mniejsze, kwiateczki nikłe, żółtawe. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Odmiana b) *humilis*, ma łodygę zazwyczaj niską, grubszą, liście cokolwiek szersze, koszyczki więcej do siebie

pozbliżane, i przeto kłos znacznie krótszy a grubszy tworzące. Po lasach w miejscach trawiastych, po zrębach lub suchych polanach, wszędzie na całej przestrzeni dosyć pospolita; odmiana zaś b) po polanach na Bieskidach w miejscach wynioślejszych lub na Tatrach aż do 3500' często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

554. *G. norvegicum* Gunn. Norv. II. p. 105, Sz. norwęgiska. *Caule simplici apice spicato, spica abbreviata densa, foliis lanceolatis supra tenui subtus denso tomento obductis, caulinis mediis longitudine inferiorum longioribusve, omnibus in petiolum brevem sensim attenuatis.* Herb. Buc. p. 150, Heuff. Ban. n. 898, Wimm. Schl. ed. 3. p. 264, Haenk. in Jacq. coll. II. p. 21, Koch Ger. p. 399, Rehn. ic. XVI. t. 58. f. 2, Sturm h. 38, Retz. Scand. n. 1006, Fl. Dan. t. 254 (*Gnaphalium* sine cognom.). *G. silvaticum* Sm. Brit. II. p. 869, Ej. Engl. bot. t. 913, Bess. Gal. n. 1006, Zawadz Gal. n. 1237, Baumg. Trans. n. 1788, Willd. sp. III. p. 1884. *G. silvaticum* α . Lm. et DC. Fran. n. 3116. *G. silvaticum* β . fuscatum Wahlb. Lapp. n. 380, Ej. Carp. n. 845. *G. silvaticum* β . subalpinum et γ . alpinum Neilr. NOestr. p. 358. *G. silvaticum* α . brachystachyum Ledb. Alt. IV. p. 57, Ej. Ross. II. p. 610. *G. fuscum* Pers. syn. II. p. 421. *G. Hoppeanum* Koch Ger. p. 399, Rehn. ic. XVI. t. 61. *G. supinum* Svk. bot. t. 716. f. a? Hopp. in Sturm h. 38.

Lodyga na wierzchołku klosem krótkim, grubym, podłużnym niewielokoszyczkowym opatrzona; liście lancetowate, z wierzchu lekko, pod spodem zaś gęsto-kutnerowate, środkowe dolnym równe lub nawet i to bardzo często od tychże dłuższe, a wszystkie z wolna w ogonek zwężone; koszyczki kłos skąpo ulistniony, gęsto-zbity tworzące; łuski kielichokrywy ciemno-brunatne; a zresztą jak w pop. gatunku, którego nie jest odmianą ale dobrym i stałym gatunkiem. Wys. 4—6''. Tylko po halach, w Bieskidach na Babięj Górze, w Tatrach zaś tu i owdzie ale dosyć często się trafia, jak np. na Orniku, Pyszněj, Tomanowěj, Świstowěj schodząc od 5 Stawów ku Morskiemu Oku, koło Zamarzłego ku Zawratowi, pod Kościelcem, na Kopie i Koperszadach, i w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

555. *G. supinum* L. syst. ed. 12. III. p. 234, Sz. drobna. *Caubibus simplicibus subfiliformibus, caudiculis repentibus dense caespitosis, foliis lineari-lanceolatis, capitulis breviter spicatis vel subracemosis solitariisve in apice caulis.* Wahlb. Carp. n. 840, Ej. Lapp. n. 381, Bess. Gal. n. 1008, Heuff. Ban. n. 899, Neilr. NOestr. p. 358, Wimm. Schl. p. 263, Koch Ger. p. 399, Rehn. ic. XVI. t. 61. f. 2, Lm. et DC. Fran. n. 3115, Engl. bot. t. 1193, Svk. bot. t. 716. f. b. c. d., Ledb. Ross. II. p. 610. *G. alpinum* Fl. Dan. t. 332 (non L.), Lightf. Scot. I. t. 20. f. 2. *G. fuscum* Scop. Carn. II. t. 57, Willd. sp. III. p. 1889. *G. pusillum* Haenk. Riesgeb.

p. 93, Schk. handb. III. t. 267. G. supinum et pusillum Willd. sp. III. p. 1888—9, Zawadz. Gal. n. 1289 et 1290. Filago acaulis Krock. Siles. II. t. 41. Omalotheca supina DC. prodr. VI. p. 245.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny, licznymi włókienkami opatrzone, gęste darnie tworzący; *lodyżki* wzniesione albo podnoszące się, *cienkie*, pojedyncze, biało-wełniste; *liście równowazkie* albo równowazko-lancetowate, ku podstawie zwężające się, kończyste, jedwabisto-szaro-wełniste albo z wierzchu dosyć nagie; *koszyczki* jajowate, drobne, od 1—5 razem *na wierzchołku lodyżki w kłos krótki, zbity albo wietki*, ulistniony ułożone; *łuski kielichokrywy* błonkowate, jasno-brunatne, *zewnętrzne* zielone dosyć duże, prawie $\frac{2}{3}$ części *koszyczka* *pokrywające*; kwiateczki nikle, żółtawe albo brunatnawe. Wys. 1—3'. Po halach między kamieniami, w Bieskidach tylko na Babięj Górze, w Tatrach zaś na całym pasmie dosyć pospolita i w wielkich naraz ilościach trafiająca się, szczególniej na granitach. Czerwiec, Sierpień. 4

556. G. uliginosum L. sp. 1200, Sz. błotna. *Caule a basi ramoso diffuso albo-lanato, foliis lineari-lanceolatis subarachnoideo-canescens, capitulis in glomerulos subglobosos foliis stipatos congestis*. Fl. Crac. n. 476, Wahlnb. Carp. n. 847, Bess. Gal. n. 1009, Ej. Volh. p. 33, Waga Pol. n. 847, Herb. Buc. p. 151, Baumg. Trans. n. 1792, Neilr. NOestr. p. 356, Dietr. Boruss. t. 771, Koch Ger. p. 400, Schldl. ic. II. h. 8, Rehn. ic. XVI. t. 57. f. 2, Lm. et DC. Fran. n. 3117, Engl. bot. t. 1194, Fl. Dan. t. 859, Ledb. Ross. II. p. 609, Turcz. Baic. Dah. n. 630, M. B. Cauc. III. p. 568, DC. prodr. VI. p. 230. G. castaneum Gilib. Lith. III. p. 179.

Korzeń wrzecionowaty; *lodyga* na ziemi rozestłana, podnosząca się albo wzniesiona, tak jak liście białe-albo szaro-wełniste, *zazwyczaj od podstawy gałęzista*; liście równowazko-lancetowate aż do klinowatych, kończyste; *koszyczki na wierzchołkach gałęzek w kupki główkowate, ulistnione poskupiane*; łuski kielichokrywy jasno-brunatne, zewnętrzne w podstawie zielonawe; kwiateczki nikle, żółtawe. Łód. 6—9" długa. Po polach wilgotnych lub po brzegach kałuż, wszędzie po niższych miejscowościach pospolita. Lipiec, Październik. ☉

b. Puch kwiateczków nadbrzeżnych nitkowaty, środkowych zaś w wierzchołkach pałeczkowato zgrubiał, a zresztą jak pod a.

557. G. Leontopodium L. sp. ed. 1. p. 855, Sz. promienista albo Kocie łapki. *Caule simplici foliisque lanato-tomentoso, foliis inferioribus lineari-cuneatis superioribus lineari-lanceolatis, capitulis terminalibus corymboso-aggregatis, foliis floralibus corymbum in forma radii fulcrantibus eumque superantibus*. Wahlnb. Carp. n. 844, Herb. add. Gal. n. 62, Ej. Buc. p. 151, Baumg. Trans. n.

1793, Neilr. NOestr. p. 357, Jacq. Austr. t. 86, Scop. Carn. II. p. 150, Koch Ger. p. 400, Sturm h. 38, Suter. Helv. II. p. 216, Lm. et DC. Fran. n. 3125, Ledb. Alt. IV. p. 56. *Leontopodium alpinum* Cass. in dict. sc. nat. XXV. p. 474, Rehn. ic. XVI. t. 56, Ledb. Ross. II. p. 613, DC. prodr. VI. p. 275. *Filago Leontopodium* L. sp. ed. 2. p. 1312, Towns. it. Hung. p. 492 et 401.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny, licznymi włóknami okryty, darnisty; łodyga wzniesiona, pojedyncza, wełnisto-biało-kutnerowata; liście całobrzegie, tępe, z wierzchu mniej więcej pajęczynowato-wełniste, pod spodem biało-kutnerowate, dolne równowazko-klino-wate, wyższe równowazko-lancetowate; *koszyczki* jajowate, *na wierzchołku łodygi prawie baldaszkowato ułożone, i przykwiatkami eliptycznymi*, wełnisto-biało-kutnerowatymi, *w gwiazdę roztoczonemi, od baldaszka dłuższemi podparte*. Baldaszek 1—2'' w średnicy; kwiateczki żółtawe. Wys. 4—8''. Po skałach tylko wapiennych, na całych Tatrach od Choczu do Murania i Hawrania, w krainie lasów i kosodrzewu wszędzie pospolita, szczególnie w dolinie Kościeli-skiej lub pod Giewontem i Magorą Zakopiańską. Lipiec, Sierpień. 4

c. Koszyczki rozdzielнопłciowe, obupłciowe zaś płoniejące, i puchem w wierzchołkach klinowato-zgrubiałym opatrzone.

558. *G. dioicum* L. sp. 1199, Sz. Kocanki białe albo Ukwap. *Stolonibus prostratis radicanibus, caule simplici, foliis radicalibus obovato-spathulatis supra glabris vel albo-tomentosis subtus niveo-tomentosis, caulinis lineari-lanceolatis, corymbo terminali denso*. Fl. Crac. n. 478, Wahlnb. Carp. n. 842, Ej. Lapp. n. 378, Bess. Gal. n. 1005, Ej. Volh. p. 32, Gilib. Lith. III. p. 178, Waga Pol. n. 851, Herb. Buc. p. 151, Neilr. NOestr. p. 359, Koch Ger. p. 400, Schldl. ic. IV. h. 2, Sturm h. 38, Lm. et DC. Fran. n. 3123, Engl. bot. t. 267, Svsk. bot. t. 148, Fl. Dan. t. 1228, M. B. Cauc. II. p. 300 et III. p. 568. *Antennaria dioica* Gaertn. fruct. II. p. 410, Baumg. Trans. n. 1798, Dietr. Boruss. t. 684, Rehn. ic. XVI. t. 60, Ledb. Ross. II. p. 612, Turcz. Baic. Dah. n. 633, DC. prodr. VI. p. 269.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożące się i ulistnione rozłogi wydający; łodyga wzniesiona, pojedyncza, biało-wełnista; liście całobrzegie, pod spodem biało-kutnerowate, z wierzchu ciemno-zielone, wełniste, ostatecznie nagie, dolne łopatkowate, *w wierzchołku zaokrąglone*, wyższe równowazko-lancetowate, kończyste; koszyczki rozdzielнопłciowe, jajowate, liczne, w baldaszkogron bezlistny na wierzchołku łodygi ułożone; łuski kielichokrywy suche, w okazach męzkich pospolicie białe, w żeńskich zaś różowe albo purpurowe, zewnętrzne u obydwóch w podstawie zielone; włoski puchu w koszyczkach męzkich klinowate, w żeńskich nitkowate. Wys. 3—9''.

Po lasach, łąkach lub suchych wzgórzach, wszędzie pospolita, dochodząc w Tatrach i na Bieskidach aż do górnej granicy jodeł. Czerwiec, Lipiec. 74

559. *G. carpaticum* Wahlb. Carp. n. 843 et icon. t. 3, Sz. karpacka. *Stolonibus nullis, caule simplici, foliis lanceolatis basi attenuatis utrinque lanatis, radicalibus primis obtusis caulinis sensim decrescentibus, corymbo terminali denso.* Koch Ger. p. 400, Schldl. ic. XVIII. h. 11—12, Rehn. ic. XVI. t. 60, Hegtsch. et Heer Schwz. n. 2439. *G. alpinum* Willd. sp. III. p. 1883 (non L.), Host Austr. II. p. 464, Sturm h. 38. *G. alpinum* β . *elatus* Gaud. Helv. V. p. 249. *Antennaria carpatica* Bl. et Fing. Ger. II. p. 348. ed. 1, DC. prodr. VI. p. 269.

Korzeniak rozłóg niewydający; liście wszystkie lancetowate, ku podstawie zwężające się, z obu stron białokutnerowate, dolne długie, w wierzchołku tępe, wyższe zwolna na długość malejące, kończyste; koszyczki nieliczne, gęsty baldaszkogron tworzące; łuski kielichokrywy tak w okazach męzkich jako i żeńskich oliwkowo-brunatne; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Wys. 4—8". Po skałach lub miejscach kamienistych granitowych, od górnej granicy kosodrzewu aż do 6500' n. m. na całym pasmie Tatrów tu i owdzie się trafia, ale dosyć rzadko, jak np. pod Kościelcem powyżej Czarnego Stawu Gąsienicowego, w dolinie 5 Stawów powyżej 5go dobrze w górę, koło Raczkowej powyżej stawu tegoż imienia, na Rogaczach, na Krywaniu w miejscu zwanym na Pochybiu, w dolinie Małego Kolbachu postępując od tak zwanego Feuerstein ku Grzbietowi Łomnickiemu (bardzo obficie), na Głupiém Wierchu powyżej Czerwonego Jeziora obok Koperszad tylnych, wreszcie pod Lodową Turnią czyli Kolbachem w miejscu zwanym Kołowe. Lipiec, Sierpień. 74

218. *Helichrysum* Gaertn. fruct. II. p. 404. Sucholustka albo Radostka.

Kielichokrywa półkulista aż do oblój, dachówkowata, o łuskach suchawo-blonkowatych, zazwyczaj ubarwionych; koszyczki różnokwiatkowe, kwiateczki środkowe rurkowate, 5zębne, obupłciowe, niekiedy płoniejące, nadbrzeżne zaś nitkowate, żeńskie, w niewielkiej liczbie, 1rzędowe; pylniki ogoniaste; ziarnczaki owalne; puch włosisty, 1rzędowy; osadnik wspólny płaski, nagi.

560. *H. arenarium* Lm. et DC. Fran. n. 3113, S. Jagienki. *Foliis tomentosis, radicalibus obovato-lanceolatis, caulinis linearilanceolatis, corymbo congesto.* Fl. Crac. n. 479, Heuff. Ban. n. 903, Dietr. Boruss. t. 767, Koch Ger. p. 401, Schldl. ic. II. h. 1, Lm. et DC. Fran. n. 3113 (*Elychrysum*), Ledb. Ross. II. p. 607, DC. prodr.

VI. p. 184. *Gnaphalium arenarium* L. sp. 1175, Bess. Gal. n. 1003, Ej. Volh. p. 32, Waga Pol. n. 844, Herb. Buc. p. 152, Neilr. NOestr. p. 359, Sturm h. 38, Rehn. ic. XVI. t. 59. Fl. Dan. t. 641, Svk. bot. t. 658. *G. aureum* Gilib. Lith. III. p. 179.

Korzeniak pionowy, w górze gałęzisty, drzewiasty, darnisty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, pojedyncza, białowłnista; liście całobrzegie, jedwabisto-szaro-włniste albo z wierzchu dosyć nagie, dolne podłużno-przewrotnie-jajowate albo klinowate, tępe, wyższe równoważko-lancetowate, kończyste; koszyczki jajowate, liczne, na wierzchołku łodygi w baldaszkogron bezlistny ułożone; łuski kielichokrywy lśnące, cytrynowo-żółte, wewnętrzne ciemniejsze, często pomarańczowe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po wzgórzach piaszczystych na słońce wystawionych, między Inwałdem a Andrychowem w Wadowickim. Lipiec, Sierpień. 7

7. Plemię *Anthemideae* Cass. Rumianowe. Pylniki żółte, nieogoniaste; puchu brakuje albo koronkowaty.

219. *Artemisia* L. gen. 945. Bylica.

Łuski kielichokrywy dachówkowato ułożone; koszyczki bardzo drobne, już jednakowo-kwiatczkowe i wszystkie kwiatczki rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, już różnokwiatczkowe i wówczas kwiatczki środkowe rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, często płonijące, nadbrzeżne zaś nitkowate, 1rzędowe, żeńskie; pylniki nieogoniaste; ziarnczaki przewrotnie-jajowate; puchu brakuje; osadnik wspólny płaski albo sklepisty, plewami nie pokryty i przytępem nagi albo włosami pokryty.

A. Osadnik wspólny kosmaty; kwiatczki nadbrzeżne żeńskie.

561. A. *Absinthium* L. sp. 1188, B. Piołun albo Piołunek. *Caule erecto superne paniculato, foliis sericeo-incanis 2—3pinna-tipartitis, lacinulis lanceolatis obtusis, petiolis exauriculatis, capitulis subglobosis, receptaculo hirsuto*. Fl. Crac. n. 480, Wahlenb. Carp. n. 840, Bess. Gal. n. 1000, Ej. Volh. p. 32, Waga Pol. n. 856, Herb. Buc. p. 152, Neilr. NOestr. p. 350, Dietr. Boruss. t. 633, Koch Ger. p. 401, Schldl. ic. III. h. 4, Rehn. ic. XVI. t. 138, Lm. et DC. Fran. n. 3226, Engl. bot. t. 1230, Svk. bot. t. 106, Fl. Dan. t. 1654, Ledb. Ross. II. p. 598, Ej. Alt. IV. p. 62, M. B. Cauc. II. p. 297, DC. prodr. VI. p. 125. *Absinthium vulgare* Clus. stirp. Pann. p. 552, Baumg. Trans. n. 1773, Bess. de absinth. p. 257. A. bipedale Gilib. Lith. III. p. 174. *Absinthium* Syr. ziel. str. 337.

Korzeń gałęzisty; łodyga prawie podkrzewiasta, wzniesiona, cienką, szaro-kutnerowatą warstewką pokryta, w górze groniasto-

albo wiechowato-gałęzista, wiecha często piramidalna; liście jedwabisto-białe-szare albo z wierzchu dosyć nagie, dolne ogonkowe, 3razy-pierzastodzielne, na ogonku nieuszkowate, wyższe bezogonkowe, 1—2razy-pierzasto-dzielne albo tylko 3dzielne, o łatkach lancetowatych albo równoważko-lancetowatych, całobrzegich, kończystych albo tępych; gałązki kwiatonośne wzniesiono-odstające, groniaste, liczno-koszyczkowe; koszyczki bardzo drobne, prawie kuliste, zwisłe; łuski kielichokrywy zewnętrzne zielne, szaro-kutnerowate; osadnik wspólny omszony, prawie kutnerowaty. Kwiateczki siarczysto-żółte. Cała roślina woni przenikliwej, mocno korzennój. Wys. 2—4'. Koło wsiów, na Bieskidach tu i owdzie się trafia, ale na Pieninach po najdzikszych jarach, żlebach i usypach do Dunajca spadających wszędzie bardzo obficie rośnie. Lipiec, Sierpień. 7. Lek. herba s. summitates Absinthii.

B. Osadnik wspólny nagi; kwiateczki nadbrzeżne żeńskie.

562. A. spicata Wulf. ap. Jacq. Austr. app. p. 46. t. 34, B. kłosowata. *Caulibus sterilibus caespitosis florigeris adscendentibus simplicis, foliis cano-sericeis digitato-pinnatifidis, lacinulis linearilanceolatis, petiolis exauriculatis, capitulis subglobosis, receptaculo glabro.* Wahlenb. Carp. n. 839, Rochel Ban. rar. f. 73, Koch Ger. p. 403, Rehb. ic. XVI. t. 140, Lm. et DC. Fran. n. 3231, Bess. de abrot. n. 58, DC. prodr. VI. p. 118. A. Boccone All. Ped. n. 616. t. 8. f. 2 et t. 9. f. 1. Absinthium petrosum Baumg. Trans. III. p. 90.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się; łodygi płonne darnisto wyrastające, kwiatonośne podnoszące się, pojedyncze, jedwabistobiało-szarawe tak jak i liście; liście ogonkowe, dolne palczastowielodzielne, ogonkowe, na ogonku nieuszkowate, o łatkach równoważko-lancetowatych, wyższe w obrysie podłużne, pierzasto-dzielne, bezogonkowe, przy podstawie także nieuszkowate, najwyższe zaś przykwiatowe całkowite albo w wierzchołku 3zębne; koszyczki prawie kuliste, bardzo drobne, do góry wzniesione, w gronie rzadkie, kłosowate po końcach łodyg ułożone; zewnętrzne łuski kielichokrywy zielne, szaro-kutnerowate, po brzegach suchawo-błonkowate, brunatne; osadnik wspólny nagi. Kwiateczki włosiste, blado-żółte. Wys. 6—10''. Po skałach i kamieniach, powyżej stawu Raczkowego, lub po najwyższych szczytach powyżej Tokarni, Huczawy i Szerokiej, z kąd spuszczać się aż na górną granicę kosodrzewu, trafia się znów dalej po szczytach około 6100' wysokich; prócz tego między Jeziorem Kamiennym a Grzbietem Komnickim. Lipiec, Sierpień. 7.

563. A. campestris L. sp. 1185, B. polna. *Caulibus sterilibus caespitosis florigeris adscendentibus paniculatis, foliis sericeo-*

canis glabrisve 2—*Spinnatipartitis, lacinulis linearibus mucronatis, petiolis basi auriculatis, capitulis ovatis glabris, receptaculo glabro*. Fl. Crac. n. 481, Bess. Gal. n. 998, Ej. Volh. p. 32, Ej. dracun. p. 40 (α . Linnaeana p. 42 et β . Wallrothiana p. 43), Waga Pol. n. 855, Heuff. Ban. n. 910, Neilr. NOestr. p. 352, Dietr. Boruss. t. 635, Koch Ger. p. 405, Schldl. ic. V. h. 6, Rehn. ic. XVI. t. 144, Lm. et DC. Fran. n. 3235, Engl. bot. t. 338, Fl. Dan. t. 1175, Ledb. Ross. II. p. 565, M. B. Cauc. III. p. 565, DC. prodr. VI. p. 96. *Abrotanum frutescens* Gilib. Lith. III. p. 173.

Korzeń gałęzisty, drzewiasty; łodygi podkrzewiaste, najczęściej purpurowo-brunatne, nagie albo w górze omszone, płonne leżące, darniste, kwiatonośne podnoszące się, wiechowato-rzadziej groniasto rozgałęzione; liście nagie albo za młodu jedwabisto-szare, korzeniowe i dolne łodygowe 2—3razy pierzasto-dzielne, ogonkowe, ogonki liści łodygowych parą uszek albo pierzasto-wrębnieżąbkowanych łątek opatrzone, liście łodygowe wyższe raz-pierzasto-dzielne, bezogonkowe, łatki liściowe u wszystkich równowaziutkie, kończyste; gałązki kwiatonośne wzniesiono-odstające albo rozpierchłe, groniaste, licznokoszyczkowe; koszyczki bardzo drobne, jajowate, wzniesione albo zwisłe; łuski kielichokrywy nagie, po brzegach błonkowate, lśnące; osadnik wspólny nagi. Kwiateczki czerwono-żółtawe. Wys. 1—2'. Po suchych wzgórzach, skałach lub starych murach, na Bieskidach tu i owdzie się trafia, ale tylko w miejscach niższych i podgórza bliższych. Lipiec, Sierpień. 4

564. *A. scoparia* W. et Kitt. Hung. I. p. 66. t. 65, B. miłowata. *Caule solitario erecto foliisque patulis pilis hirsuto glabrove paniculato, foliis circum-scriptione ovatis* 2—*3pinnatifidis caulinis inferioribus ad petiolum auriculatis vel pinnatifido-dentatis, superioribus sessilibus simpliciter pinnatifidis, floralibus superioribus indivisis, capitulis subrotundo-ovatis glabris, receptaculo glabro*. Wahlnb. Carp. n. 838, Bess. Volh. p. 32, Ej. dracun. p. 94, Heuff. Ban. n. 911, Neilr. NOestr. p. 352, Koch Ger. p. 405, Rehn. ic. XVI. t. 146, Ledb. Ross. II. p. 569, Turcz. Baic. Dah. n. 606, M. B. Cauc. n. II. p. 196 et III. p. 566, DC. prodr. VI. p. 99.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga pojedyncza, najczęściej purpurowo-brunatna, prosto wzniesiona, zielna, naga albo odstającymi włoskami omszona, wiechowato-rzadziej groniasto-gałęzista; liście nagie albo omszone lub za młodu jedwabisto-szare, korzeniowe i dolne łodygowe 2—3razy pierzasto-szczepne aż do pierzasto-dzielnych, ogonkowe, ogonki u liści łodygowych parą uszek albo łątek pierzastowrębnieżąbkowanych opatrzone, łatki wszystkich liści lancetowate albo równoważko-lancetowate, kończyste, liście wyższe łodygowe raz pierzasto-dzielne, bezogonkowe, o łatkach równowaziutkich; gałązki kwiatonośne wzniesiono-odstające albo

rozpierzchłe, groniaste, licznokoszyckowe; koszyckie bardzo drobne kuliste albo jajowate, do góry wzniesione albo zwisłe; łuski kielichokrywy nagie, po brzegach błonkowate, lśnące; osadnik wspólny nagi. Kwiateczki żółtawe albo czerwone. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Od *A. campestris* na pierwszy rzut oka różni się tylko delikatniejszym składem, łodygą niższą i liśćmi korzeniowymi za młodu różyczkowato rozłożonemi. Po suchych polach piaszczystych, koło Kiezmorku na Spizu dosyć pospolita. Sierpień, Wrzesień. ☉ i ☼

565. *A. vulgaris* L. sp. 1188, B. pospolita. *Caule erecto ramoso denique paniculato, foliis subtus albo-tomentosis pinnatifidis, laciniis lanceolatis acuminatis incisive serratis integrisque, foliis caulinis basi auriculatis, capitulis ovatis oblongisve tomentosis, receptaculo glabro.* Fl. Crac. n. 482, Wahlenb. Carp. n. 841, Ej. Lapp. n. 377, Bess. Gal. n. 1001, Ej. Volh. p. 32, Ej. de abrotan. p. 51, Waga Pol. n. 854, Herb. Buc. p. 154, Baumg. Trans. n. 1772, Neilr. NOestr. p. 352, Dietr. Boruss. t. 634, Koch Ger. p. 406, Schldl. ic. I. h. 5, Rehn. ic. XVI. t. 147, Lm. et DC. Fran. n. 3238, Engl. bot. t. 978, Svnsk. bot. t. 417, Fl. Dan. t. 1176, Ledb. Ross. II. p. 585, Turcz. Baic. Dah. n. 615, M. B. Cauc. II. p. 297, DC. prodr. VI. p. 112. *A. quadrupedalis* Gilib. Lith. III. p. 174. *Artemisia* Syr. ziel. str. 720.

Korzeń wiązkowato-gałęzisty; łodyga zielna, prosto wzniesiona albo podnosząca się, od dołu naga, w górze welnistomośniona, groniasto albo wiechowato-gałęzista; liście pierzasto-szczepne, z wierzchu nagie, brudno-zielone, pod spodem białokutnerowate, wielko-łatowe, dolne ogonkowe, na ogonku parą uszek albo niekiedy łatek pierzasto-szczepnych opatrzone, wyższe bezogonkowe, płyciej podzielone, o łatach szerokich, podłużnych albo lancetowatych, kończystych, wcinano- albo grubo-pilkowanych lub nawet i całobrzegich; gałązki kwiatonośne wzniesiono-odstające, groniaste, licznokoszyckowe; koszyckie drobne, jajowate albo elipsoidyczne, wzniesione albo zwisłe; zewnętrzne łuski kielichokrywy zielne, kutnerowato-białowelnistawe albo prawie nagie; osadnik wspólny nagi. Kwiateczki czerwone. Wys. 3—5'. Po brzegach pól lub koło pól, wszędzie na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich pospolita. Lipiec, Sierpień. 4. Lek. radix Artemisiae.

220. Tanacetum L. gen. 944. Wrotycz.

Łuski kielichokrywy dachówkowate; koszyckie różnokwiatkowe, kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, nadbrzeżne rurkowato-nitkowate, 3zębne, 1rzędowe, żeńskie; pylniki nieogoniaste; ziarnczaki równe, kątowato-rowkowane, wą-

ziutkim brzeżkiem błonkowatym zamiast puchu opatrzone; osadnik wspólny sklepisty, nagi.

566. *T. vulgare* L. sp. 1148, W. pospolita. *Caule erecto, foliis pinnatifidis, laciniis lanceolatis vel lineari-lanceolatis incisosserratis pinnatifidisve*. Fl. Crac. n. 483, Wahlenb. Carp. n. 837, Bess. Gal. n. 997, Ej. Volh. p. 32, Waga Pol. n. 852, Herb. Buc. p. 154, Baumg. Trans. n. 1777, Neilr. NOestr. p. 349, Dietr. Boruss. t. 666, Koch Ger. p. 407, Schldl. ic. III. h. 7, Rehn. ic. XVI. t. 105, Sturm h. 10, Lm. et DC. Fran. n. 3225, Engl. bot. t. 1229, Svk. bot. t. 81, Fl. Dan. t. 871, Ledb. Ross. II. p. 601, Turcz. Baic. Dah. n. 628, M. B. Cauc. II. p. 289, DC. prodr. VI. p. 128. *T. umbellatum* Gilib. Lith. III. p. 171.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga prosto wzniesiona, wraz z liśćmi naga albo nieco omszono-wełnista, w górze baldaszkogroniasto rozgałęziona, licznokoszyczkowa; liście pierzasto weinane, o łatach lancetowatych albo równoważko-lancetowatych, kończystych, weinano-piłkowanych albo pierzasto-szczepnych; koszyczki średniej wielkości, krążkowato spłaszczone, o kwiataczkach nadbrzeżnych rurkowato-nitkowatych, promienisto nieroztoczonych, wszystkich zaś złoto-żółtych. Wys. 2—4'. Po brzegach łąk, rzek lub po krzakach koło wsiów i miasteczek, na Bieskidach wszędzie dosyć często się trafia. Lipiec, Sierpień. 7. Lek. flores Tanacetii.

221. *Achillea* L. gen. 646. Krwawnik.

Łuski kielichokrywy dachówkowate; koszyczki różnokwiataczkowe, kwiataczki środkowe rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, nadbrzeżne jęczyczkowate, o jęczyczku okrągłym, 1rzędowe, żeńskie; pylniki nieogoniaste; ziarnczaki podługne albo przewrotnie-jajowate, z boków ściśnione, wąziutkim brzeżkiem błonkowatym zamiast puchu uwieńczone albo nagie; osadnik wspólny płaski albo stożkowaty, plewami pokryty.

567. *A. Millefolium* L. sp. 1267, K. pospolity. *Caule subvillosa, foliis lanato-villosis vel subglabris circumscriptione lanceolatis sub-linearibusque bipinnatifidis, pinnulis 2—3fidis pinnatisve 5fidis, pinnulis linearibus mucronatis, rachi integra vel in apice folii subdentata*. Fl. Crac. n. 485, Wahlenb. Carp. n. 896, Ej. Lapp. n. 394, Bess. Gal. n. 1062, Ej. Volh. p. 34, Waga Pol. n. 891, Herb. Buc. p. 155, Baumg. Trans. n. 1886, Neilr. NOestr. p. 342, Dietr. Boruss. t. 504, Koch Ger. p. 410, Schldl. ic. II. h. 4, Rehn. ic. XVI. t. 135, Sturm. h. 10, Lm. et DC. Fran. n. 3280, Engl. bot. t. 758, Svk. bot. t. 74, Fl. Dan. t. 737 et 1937, Ledb. Ross. II. p. 531, M. B. Cauc. II. p. 338, DC. prodr. VI. p. 24. *A. subhirsuta* Gilib. Lith. III. p. 217. *Millefolium terrestre* Syr. ziel.

str. 601. Variat: b) *alpestris* W. et Grab. Sil. II. p. 169, *involuti foliolis margine atrofusis*. Wimm. Schl. ed. 3. p. 258.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, wraz z liśćmi zrzadka wełnista albo dosyć naga, w górze baldaszkogroniasto rozgałęziona, wielokoszyczkowa; *liście w obrysie równowązkie albo równowązko-podłużne*, 2razy pierzastodzielne, o łatach 2—3wębnych lub pierzasto-5wębnych, łatkach ostatecznych równowązkich albo lancetowatych, sztyletowato zaostrzonych, nerw czyli żeberko główne w liściu całobrzegie albo tylko przy wierzchołku nieco ząbkowane; koszyczki dosyć drobne, o 5 kwiateczkach promienistych, płasko roztoczonych, o połowę od kielichokrywy krótszych, białych, cielistych lub czerwonych. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Odmiana b) *alpestris*, ma liście dolne 3razy pierzasto-dzielne, a łuski kielichokrywy po brzegach czarniawe. Po łąkach, pastwiskach, lub koło dróg i pól, wszędzie pospolity; odmiana zaś b) trafia się niekiedy na Tatrach dochodząc aż do kosodrzewiny. Czerwiec—Wrzesień. 7. Lek. folia et flores Millefolii.

568. *A. magna* L. sp. 1267, K. wielki. *Caule foliisque lanato-villosis, foliis circumscriptione oblongis lanceolatisve bipinnatifidis, pinnulis dentato-serratis dentibus mucronatis, rachi alata dentata vel integra*. Fl. Crac. n. 486, Wahlb. Carp. n. 895, Bess. Gal. n. 1061, Ej. Volh. p. 34, Rochl. Ban. p. 72—3. t. 32. f. 68—9, All. Ped. t. 53. f. 1, Ledb. Ross. II. p. 533. *A. tanacetifolia* All. Ped. I. p. 183, Herb. Buc. p. 155, Rehb. Ban. p. 73—4. t. 33. f. 70—1, Koch Ger. p. 411, Rehb. ic. XVI. t. 136, Lm. et DC. Fran. n. 3278, Ledb. Ross. II. p. 533, DC. prodr. VI. p. 25. *A. distans* Willd. sp. III. p. 2207, Bess. Gal. n. 1060, Ej. Volh. p. 34, Rehb. ic. XVI. t. 134. *A. dentifera* DC. Fran. suppl. p. 485, Ej. prodr. VI. p. 26.

Łodyga wraz z liśćmi wełnisto-kosmata albo prawie naga; *liście w obrysie podłużne albo górne równowązko-podłużne, dolne bardzo wielkie*, żeberko główne u wszystkich liści pojedynczo albo podwójnie-ząbkowane, niekiedy i całobrzegie, łatki lancetowate i tak jak baldaszkogron nie bardzo skupione; a zresztą jak w pop. gatunku, którego zdaje się być tylko odmianą. Kwiateczki białe albo brzoskwiniowo-czerwone. Wys. 1—3'. Po lasach, krzakach, jarach lub miejscach kamienistych, na Pieninach koło Leśnicy, na Spiżu koło Staroleśnej, Kiezmaku lub dalej ku południowi, a na Liptowie koło Hradku i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. 7.

569. *A. nobilis* L. sp. 1268, K. szlachetny. *Caule foliisque lanato-pubescentibus vel subglabris, foliis circumscriptione lineari-oblongis bipinnatifidis, pinnulis pinnatifido-dentatis, dentibus brevioribus mucronatis, rachi angusta ab apice ad medium folii den-*

tata vel integra. Wahlb. Carp. n. 897, Bess. Gal. n. 1059, Ej. Volh. p. 34, Herb. Buc. p. 156, Baumg. Trans. n. 1883, Neilr. NOestr. p. 343, Rehn. ic. XVI. t. 133, Ledb. Ross. II. p. 533. *A. ochroleuca* Rehn. Ger. n. 1457, DC. prodr. VI. p. 30 (non Willd. non W. et Kitt.).

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się; łodyga wzniesiona wraz z liśćmi wełnisto omszona albo dosyć naga, w górze baldaszkogroniasto rozgałęziona, wielokoszyczkowa; liście w obrysie równowązko-podłużne, podwójnie pierzastodzielne, o łatach pierzastoszczepnie-ząbkowanych, a ząbkach krótkich, sztyletowato-zaostrzonych; koszyczki w baldaszkogronie płasko-sklepistym gęsto skupione, o 4—5 kwiateczkach promienistych, bardzo drobnych, na dół zagiętych, 3—4 razy od kielichokrywy krótszych, blade-żółtych a nie brudno-żółtawych jak to niekiedy u *A. Millefolium* bywa. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po miejscach na słońce wystawionych lub starych murach, na górze zamkowej przy Kiezmarmku. Lipiec, Sierpień. 4

222. *Anthemis* L. gen. 645. Rumian.

Łuski kielichokrywy dachówkowate; koszyczki różnokwiateczkowe, kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, nadbrzeżne języczkowate, o języczku długim, 1rzędowe, żeńskie, rzadko-płoniejące; pylniki nieogoniaste; ziarnczaki z boków ściśnione, 4kątne aż do obłych, wąziutkim, błonkowatym albo niekiedy zgrubiałym brzeżkiem w miejsce puchu uwieńczone albo niewieńczone; osadnik wspólny półkulisty albo stożkowaty, plewami pokryty.

570. *A. tinctoria* L. sp. 1263, R. barwierski. *Foliis bipinnatifidis, rachi dentata, pinnulis pectinatis serratis, receptaculo subhemisphaerico, paleis lanceolatis in mucronem rigidum acuminatis, acheniis tetragono-compressis anguste alatis 5striatis margine arguto terminatis*. Fl. Crac. n. 487, Wahlb. Carp. n. 894, Bess. Gal. n. 1057, Ej. Volh. p. 34, Waga Pol. n. 889, Herb. Buc. p. 156, Baumg. Trans. n. 1849, Neilr. NOestr. p. 344, Dietr. Boruss. t. 641, Koch Ger. p. 413, Schldl. ic. II. h. 4, Rehn. ic. XVI. t. 119, Lm. et DC. Fran. n. 3266, Engl. bot. t. 1472, Svsk. bot. t. 62, Fl. Dan. t. 741, Ledb. Ross. II. p. 524, M. B. Cauc. II. p. 332, DC. prodr. VI. p. 11. *Buphtalmum bipinnatum* Gilib. Lith. III. p. 213.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga wzniesiona, omszono-wełnista, najczęściej gałęzista, a gałązki 1koszyczkowe; liście grzebieniasto-podwójnie-pierzastodzielne, z wierzchu nagie, pod spodem szaro-wełniste, o łatkach lancetowatych, sztyletowato-kończystych; koszyczki dosyć duże, o kwiateczkach promieniowych i środkowych

jednobarwnych; osadnik wspólny półkulisty, plewami lancetowatemi, w wierzchołku sztywnemi i w sztyletowaty koniuszek wybiegłemi pokryty; ziarnczaki ściśniono-4kątne, gładko rowkowane, na 2ch krawędziach skrajnych zaostrome, w wierzchołku wąziutkim, błonkowatym, równoległobok skośny przedstawiającym brzeżkiem uwieńczone. Kwiateczki złoto-żółte. Wys. 1—1½'. Po skałach lub suchych wzgórzach tu i owdzie się trafia, jak np. koło Czezhowa, Inwałdu, a na Pieninach pod zamkiem Czorsztyńskim, lub koło Kiezmarmu, Hradku i w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 74

571. *A. arvensis* L. sp. 1261, R. polny. *Foliis lanuginoso-pubescentibus bipinnatipartitis, pinnulis linearilanceolatis integris bi-tridentatisve, receptaculo elongato-conico intus medullosa, paleis lanceolatis in mucronem rigidum acuminatis, acheniis obtuse-quadrangulis aequaliter sulcatis margine arguto terminatis exterioribus coronula voluta instructis.* Fl. Crac. n. 488, Wahlb. Carp. n. 893, Bess. Gal. n. 1055, Ej. Volh. p. 34, Waga Pol. n. 888, Herb. Buc. p. 156, Baumg. Trans. n. 1892, Neilr. NOestr. p. 345, Koch Ger. p. 414, Rehb. ic. XVI. t. 113. f. 1—3, Schldl. ic. II. h. 10, Sturm. h. 27, Lm. et DC. Fran. n. 3260, Engl. bot. t. 602, Fl. Dan. t. 1178, Ledb. Ross. II. p. 521, M. B. Cauc. suppl. p. 582, DC. prodr. VI. p. 6. *A. agrestis* Wallr. sched. p. 484. *A. inodora* Gilib. Lith. III. p. 223.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, podnosząca się albo ścieląca, wraz z liśćmi mniej więcej omszono-welnista albo prawie naga, zazwyczaj gałęzista, a gałązki 1koszyczkowe; liście nierówno-podwójnie-pierzastoszczepne aż do pierzastodzielnych ale nie grzebieniasto, o łatkach lancetowatych, sztyletowato-kończytych; koszyczki średniej wielkości, o kwiateczkach promieniowych, z środkowemi różnobarwnych; osadnik wspólny wydłużono-stożkowaty, wewnątrz pełny, plewami lancetowatemi, w wierzchołku w sztywny, sztyletowaty koniuszek wybiegłemi pokryty; ziarnczaki wartołkowato-4kątne, gładko rowkowane, w wierzchołku albo obrączką marszczoną albo też jak w ziarnczakach środkowych wąziutkim, błonkowatym, koło przedstawiającym brzeżkiem uwieńczone. Kwiateczki promieniowe białe, środkowe żółte. Całe ziele wydaje woń niemiłą, ale znacznie słabszą jak następ. gatunek. Wys. ¾—1½'. Po polach między zasiewami, wszędzie pospolity. Czerwiec—Wrzesień. ☉

572. *A. Cotula* L. sp. 1261, R. śmierzdzący albo Rumianek psi. *Foliis bipinnatipartitis, pinnulis linearibus integris bi-tridentatisve, receptaculo elongato-conico intus medullosa, paleis linearisetosis, acheniis teretiusculis tuberculato-striatis.* Fl. Crac. n. 489, Bess. Gal. n. 1056, Ej. Volh. p. 34, Waga Pol. n. 887, Heuff. Ban. n. 927, Neilr. NOestr. p. 345, Koch Ger. p. 414, Schldl. ic. V. h.

9—10, Rchnb. ic. XVI. t. 109. f. 1—2, Lm. et DC. Fran. n. 3261, Engl. bot. t. 1772, Svsk. bot. t. 429, Fl. Dan. t. 1179, M. B. Cauc. II. p. 331. A. foetida Gilib. Lith. III. p. 223. Maruta Cotula DC. prodr. VI. p. 13, Ledb. Ross. II. p. 526. Cotula foetida Syr. ziel. str. 803.

Łodyga wzniesiona albo podnosząca się, wraz z liśćmi omszona albo dosyć naga, gałęzista, a gałązki 1-wielokoszyczkowe; liście 2—3razy pierzastodzielne, o łatkach równowązkich albo prawie nitkowatych; osadnik wspólny *plewkami równowązko-szydłowatymi* pokryty; *ziarnczaki obło-wartolkowe, wżłowato-rowkowane*, w wierzchołku brzeżkiem karbowanym, okrągłym zakończone; koszyczki nieco mniejsze, a zresztą jak w pop. gatunku. Cała roślina przenikliwéj, nieprzyjemnéj woni. Po brzegach rzek, pól lub koło wsiów, tu i owdzie na Bieskidach po miejscach niższych się trafia. Czerwiec—Wrzesień. ☉

223. *Matricaria* L. gen. 967. Rumianek.

Łuski kielichokrywy dachówkowate; koszyczki różnokwiateczkowe, kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, nadbrzeżne jęczyczkowate, 1rzędowe, żeńskie; pylniki nieogoniaste; ziarnczaki wszystkie między sobą równe, obło-wartolkowe, na grzbiecie gładkie, pod spodem zaś 5rowkowe, bez puchu albo tylko brzeżkiem niewyraźnym, niekiedy uszkowatym uwieńczone; osadnik wspólny wydłużono-stożkowaty, nagi, wewnątrz pusty.

573. *M. Chamomilla* L. sp. 1256, R. zwyczajny. *Foliis bipinnatipartitis, laciniis lineari-filiformibus, receptaculo subcylindrico-conico nudo intus cavo, floribus marginalibus radiantibus discoides 4dentatis*, Fl. Crac. n. 490, Wahlnb. Carp. n. 892, Bess. Gal. n. 1054, Ej. Volh. p. 34, Waga Pol. n. 882, Herb. Buc. p. 157, Baumg. Trans. n. 1805, Neilr. NOestr. p. 347, Koch Ger. p. 416, Schldl. ic. II. h. 4, Rchnb. ic. XVI. t. 106, Lm. et DC. Fran. n. 3217, Engl. bot. t. 1232, Svsk. bot. t. 50, Fl. Dan. t. 1764, Ledb. Ross. II. p. 545, Turcz. Baic. Dah. n. 597, M. B. Cauc. II. p. 327, DC. prodr. VI. p. 51. *M. suaveolens* L. Suec. p. 297 (sec. Wahlnb. Suec. II. p. 532—3), DC. prodr. VI. p. 51 (sec. Turcz. Baic. Dah. II. p. 44 et 45). *M. patens* Gilib. Lith. III. p. 220. *Chamomelum* Syr. ziel. str. 792.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, naga jak cała roślina, najczęściej gałęzista, gałązki 1koszyczkowe; liście 2—3razy pierzastodzielne, o łatkach równowązkich albo równowązko-nitkowatych, sztyletowato-kończystych; koszyczki dosyć małe, o kwiateczkach nadbrzeżnych promienisto roztoczonych,

przypadkowo tylko niewykształconych, białych, środkowych 4ząbkowych, żółtych; osadnik wspólny ostatecznie obło-stożkowaty, nagi, wewnątrz pusty; ziarnczaki bardzo drobne, białawe, puchem nie uwieńczone albo tylko niewyraźnym rąbkim opatrzone. Koszyczki właściwej korzennój, przyjemnej woni. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po polach suchych koło wsiów, lub w miastach koło domów po miejscach pustych wszędzie dosyć pospolicie. Czerwiec—Sierpień. ☉

224. *Chrysanthemum* L. gen. 966. Jastrun.

Łuski kielichokrywy dachówkowato-ułożone; koszyczki różnokwiatczkowe, kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, nadbrzeżne jęczyczkowate, o jęczyczku długim, 3—5ząbkowym, 1rzędowe, żeńskie; pylniki nieogoniaste; ziarnczaki między sobą równe, prawie wartółkowate i obłe albo też kątowate i rowkowane, puchem niewieńczone lub tylko wąziutkim brzeżkiem błonkowatym, całkowitym albo w połowie opatrzone; osadnik wspólny sklepisty albo półkulisty, nagi, wewnątrz pełny.

A. Liście całkowite; koszyczki duże.

574. Chr. *Leucanthemum* L. sp. 1251, J. Złotokwiat. *Cauler plurimque monocephalo, foliis inferioribus petiolatis obovato-spathulatis crenatis, superioribus sessilibus linear-oblongis serratis*. Fl. Crac. n. 491, Wahlenb. Carp. n. 888, Ej. Lapp. n. 392, Bess. Gal. n. 1049, Ej. Volh. p. 34, Waga Pol. n. 883, Herb. Buc. p. 159, Baumg. Trans. n. 1807, Koch Ger. p. 416, Schldl. ic. II. h. 4, Sturm h. 2, Dietr. Boruss. t. 545, Fl. Dan. t. 994, Sysk. bot. t. 346, Lm. et DC. Fran. n. 3204, Engl. bot. t. 601. Chr. *dentatum* Gilib. Lith. III. p. 219. *Leucanthemum vulgare* Lm. Fran. II. p. 137, Ledb. Ross. II. p. 542, DC. prodr. VI. p. 46. *Tanacetum* *Leucanthemum* Schultz bip. *tanacet.* p. 35, Rehn. ic. XVI. t. 97. f. 1 et t. 96. f. 2. T. *Leucanthemum* α . *pratense* Neilr. NOestr. p. 348. Variat: b) *intermedium*, *humilior*, *foliis inferioribus obovatis in petiolum attenuatis dentatis cauleque hirsutis, superioribus linearibus amplexicaulibus remote dentatis*. Chr. *atratum* Zawadz. Gal. n. 1347 (non Jacq.). Chr. *Leucanth.* var. *montanum* Fl. Crac. p. 192, Bess. Gal. II. p. 198. Chr. *Leucanth.* var. *carpathicum* et *hirsutum* Bess. Volh. p. 34 et 76.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny, długimi włóknami okryty, w górze gałęzisty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, wraz z liśćmi naga albo cokolwiek ale zrzadka kosmata, pojedyncza, zazwyczaj 1koszyczkowa; liście korzeniowe i dolne łodygowe ogonkowe, podłużnie-przewrotnie-jajowate albo łopatkowate, karbowate.

ne, w ogonek zwężone, górne bezogonkowe, podłużnie-równoważkie, w pół łodygę obejmujące, piłkowane, niekiedy prawie grzebieniasto-wcinane; koszyczki duże, $1\frac{1}{2}$ —2'' w średnicy, o kwiateczkach nadbrzeżnych promienisto roztoczonych, białych, środkowych żółtych, a łuskach kielichokrywy z brzeżkami ciemno-brunatnymi; puchu zazwyczaj brakuje albo najrozmaiciiej przedstawiony, łusczkowaty, błonkowaty lub tylko jako jeden ząbek. Wys. 1—2'. Odmiana: b) intermedium, jest pospolicie mniejsza, o łodydze niższej, wraz z liśćmi od dołu szorstko włosistą, liśćmi dolnymi przewrotnie-jajowatymi, w ogonek zwężonymi, ząbkowanymi, górnymi zaś równoważkami, odlegle ząbkowanymi, podstawą łodygę obejmującymi, a łuskami kielichokrywy po brzegach czarno-brunatnymi. Po łąkach, miedzach lub w lasach, wszędzie na całej przestrzeni aż do 3000' n. m. pospolity; odmiana zaś b) trafia się po lasach na Bieskidach, Pieninach i Tatrach tu i owdzie ale dosyć pospolicie. Czerwiec—Sierpień. 4

575. Chr. rotundifolium W. et Kitt. Hung. p. 262. vol. III. t. 236, J. okrągłolistny. *Caule plerumque monocephalo, foliis radicalibus cauliumque steriliū petiolatis rotundato-reniformibus crenatis, caulinis inferioribus rotundato-ovatis dentatis, superioribus obovatis in petiolum attenuatis summis subsessilibus oblongo-lanceolatis inaequaliter serratis.* Wahlenb. Carp. n. 889, Bess. Gal. n. 1050, Zawadz. Gal. n. 1349, Herb. Buc. p. 159, Baumg. Trans. n. 1810, Heuff. Ban. n. 937, Willd. sp. III. p. 2144. *Leucanthemum rotundifolium* DC. prodr. VI. p. 46.

Łodyga pojedyncza, 1koszyczkowa, nader rzadko w górze rozgałęziona i kilku-koszyczkowa, wraz z liśćmi zupełnie naga; liście korzeniowe i wypustków korzeniowych dość długo ogonkowe, okrągławo-nerkowane, karbowane, łodygowe niższe okrągławo-jajowate, ząbkowane, wyższe przewrotnie-jajowate, w ogonek zwężone, najwyższe zaś prawie bezogonkowe, podłużno-lancetowate, nierówno piłkowane; puchu brakuje; a zresztą jak w pop. gatunku. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Po lasach, na Bieskidach tylko na Babięj Górze; na Tatrach zaś na całym pasmie, w ogólności wszędzie pospolity (od północy bardzo obficie), dochodząc aż do kosodrzewiny i niekiedy na hale. Lipiec, Sierpień. 4

B. Liście pierzastodzielne; koszyczki duże.

576. Chr. sibiricum Turcz. in litt. ex DC. prodr. VI. p. 46, J. sybirski. *Caule simplici monocephalo vel ramoso, ramis monocephalis, foliis radicalibus cauliumque steriliū petiolatis bipinnatipartitis circumscriptione triangulari-ovatis, laciniis linearibus acutis, caulinis intermediis pinnatipartitis, summis sessilibus subtrifidis integrisve.* Chr. Zawadzki Herb. add. Gal. p. 43.

n. 65 cum icone, Zawadz. Gal. p. 103. n. 1350 et p. 199. n. 27, Maly Austr. p. 122. n. 11. Chr. Monspeliense hort. Paris. 1799 ex DC. l. c., Lm. et DC. Fran. n. 3208. Chr. arcticum Ledb. Alt. IV. p. 115 (non L.). *Leucanthemum sibiricum* DC. prodr. l. c. (excl. syn. Gmel. Sib. II. p. 203. n. 170. t. 84), Ledb. Ross. II. p. 541, Turcz. Baic. Dah. n. 595 (excl. syn. Gmel. Sib. etc.).

Korzeniak obły, skośny, długimi włóknami okryty; lodyga wzniesiona albo podnosząca się, od dołu czerwonawa, naga, drzewiejąca, w górze wraz z liśćmi siwawo omszona, pojedyncza, 1koszyczkowa lub od połowy wysokości gałęziąca się, a gałązki 1koszyczkowe; *liście korzeniowe, lodygowe niższe i wypustków korzeniowych* w obrysie trójkątno-jajowate, ogonkowe, *podwójnie-pierzastodzielne, o łatkach równowązkich, kończystawych, środkowe lodygowe* podobne, ale tylko *raz-pierzastodzielne*, o łatkach w wierzchołku wrębnych, najwyższe zaś bezogonkowe, równowązkie, całkowite albo w wierzchołku 1—3wrębne; koszyczki dosyć duże, 1—2' w średnicy, o łuskach kielichokrzywy zewnętrznych lancetowatych, po brzegach błonkowatych, w podstawie rzesowanych, wewnętrznych zaś podłużnych, po brzegach suchawych, brunatno-błonkowatych; kwiateczki nadbrzeżne języczkowate, długie, promienisto roztoczone, z wierzchu białe, pod spodem różowe, środkowe żółte. Liście szczególnieś świeże korzenno przyjemnie pachnące. Wys. 1—2'. Po skałach wapiennych, tylko na Pieninach ale na całym pasmie wszędzie bardzo pospolicie i obficie rośnie, zachodząc aż ku Jaworkom i Kamionce poza Szczawnicę. Sierpień, Wrzesień. 4

577. Chr. alpinum L. sp. 1253, J. alpejski. *Caule simplici monocephalo, foliis radicalibus cauliumque sterili pectinatopinnatifidis circumscriptione subrotundo-ovatis petiolatis, laciniis linearibus acutis, caulium floriferorum integerrimis linearibus acutis.* Wahlenb. Carp. n. 887. β , Towns. Hung. p. 492, Heuff. Ban. n. 939, Koch Ger. p. 418, Hegtschw. et Heer Schwz. n. 2446, Gaud. Helv. V. p. 346. Chr. minimum Vill. Delph. III. p. 202. Chr. atratum Sturm. h. 19. *Pyrethrum alpinum* Willd. sp. III. p. 2153, Herb. add. Gal. p. 43, Zawadz. Gal. n. 1355, Schults. Oestr. II. p. 499, Schldl. ic. XVI. h. 5—6, Lm. et DC. Fran. n. 3213, DC. prodr. VI. p. 54 et 55. *Tanacetum alpinum* Schlitz. bip. Rehn. ic. XVI. t. 99. f. 3.

Korzeniak obły, skośny, gęsto włóknami okryty, w górze wielogłowy i przezto darnisty; *lodyżka* wzniesiona albo podnosząca się, wraz z liśćmi szaro-biaława, kutnerowato-omszona, pojedyncza, 1koszyczkowa; *liście korzeniowe i wypustków korzeniowych* grzebiasto-pierzasto-szczepne, w obrysie okrągławo-jajowate albo podłużne, w ogonek zwężone, o łatkach równowązkich, kończystawych, *liście lodygowe* równowązkie, całobrzegie, końzyste; koszyczki do-

syć duże, 1—1½' w średnicy, o łuskach kielichokrywy po brzegach szeroko brunatnych albo czarniawych, a kwiateczkach nadbrzeżnych języczkowatych, długich, białych, środkowych zaś żółtych. Wys. 2—6". Po miejscach skalistych lub po murawnikach, na całym pasmie Tatr w ogólności dosyć pospolity, ale tylko po halach i nagich turniach począwszy od 5500' aż do największej wysokości jakich Tatry dosięgają w szczytach Łomnicy, Krywania lub Lodowej Turni i t. p. Lipiec, Sierpień. 4

C. Liście pierzastodzielne; koszyczki małe.

578. Chr. *Parthenium* Pers. syn. II. p. 462, J. Maruna. *Caule superne corymboso-ramoso polycephalo, foliis petiolatis pinnatipartitis, pinnulis elliptico-oblongis obtusis pinnatifidis, summis confluentibus, laciniis subdentatis brevissime apiculatis.* Fl. Crac. n. 493, Koch Ger. p. 418. *Pyrethrum Parthenium* Sm. Brit. II. p. 900, Bess. Gal. n. 1052, Ej. Volh. p. 34, Waga Pol. n. 885, Herb. Buc. p. 157, Baumg. Trans. n. 1817, Dietr. Boruss. t. 743, Schldl. ic. X. h. 3—4, Lm. et DC. Fran. n. 3215, Engl. bot. t. 1231, Svesk. bot. t. 285, Ledb. Ross. II. p. 553, M. B. Cauc. III. p. 579, DC. prodr. VI. p. 58. *Matricaria Parthenium* L. sp. 1255, Fl. Dan. t. 674, Syr. ziel. str. 805. *M. latifolia* Gilib. Lith. III. p. 220. *Tanacetum Parthenium* Schlitz. bip. tanacet. p. 55, Neilr. NOestr. p. 348, Rehn. ic. XVI. t. 101. f. 2.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga prosto wzniesiona, wraz z liśćmi delikatnie omszona albo pod spodem naga, w górze baldaszkogroniasto rozgałęziona, wielokoszyczkowa; liście ogonkami opatrzone, pierzastodzielne, o łatach ztąd powstałych owalnych albo podłużnych, tępych, 1—2razy jeszcze pierzasto-wrębnych, lecz ku wierzchołkowi liścia razem spływających, łatkach zaś ostatecznych całobrzegich lub ząbkowanych; koszyczki niewielkie, 6—10" w średnicy, o kwiateczkach nadbrzeżnych języczkowatych, promienisto roztoczonych, białych, środkowych zaś rurkowatych, żółtych; ziarnczaki puchem w kształcie brzeżka wąziutkiego, błonkowatego uwieńczone. Wys. 1—2'. Całe ziele mocniej, niebardzo przyjemnej woni. Koło pólów i mieszań ludzkich we wsiach i miasteczkach, tu i owdzie się trafia, jako roślina dziedzicząca i z ogródków pierwotnie pochodząca. Lipiec, Sierpień. 4

579. Chr. *corymbosum* L. syst. nat. II. p. 562, J. baldaszkogronowy. *Caule superne corymboso-ramoso polycephalo, foliis petiolatis pinnatipartitis, pinnis oblongo-lanceolatis pinnatifidis, lacinulis argute serratis vel integerrimis.* Fl. Crac. n. 492, Wahlenb. Carp. n. 890, Jacq. Austr. t. 379, Koch Ger. p. 418. *Pyrethrum corymbosum* Willd. sp. III. p. 2155, Bess. Gal. n. 1051, Ej. Volh. p. 34, Herb. Buc. p. 158, Baumg. Trans. n. 1816, Dietr.

Boruss. t. 744, Schldl. ic. VIII. h. 8—9, Lm. et DC. Fran. n. 3214, Ledeb. Ross. II. p. 551, M. B. Cauc. II. p. 325 et supp. p. 578, DC. prodr. VI. p. 57. *Tanacetum corymbosum* Schultz bip. tanacet. p. 57, Neilr. NOestr. p. 349, Rehn. ic. XVI. t. 102.

Korzeniak obły, węzłowy, skośny, długimi włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona, wraz z liśćmi rzadka omszona, rzadziej szorstko włosista, w wierzchołku baldaszkogroniasto rozgałęziona, wielokoszyczkowa; *liście pierzastodzielne, ogonkami opatrzone, łaty ztąd wypadłe jakby osobne listki, u liści dolnych podługne, kończyste, pierzastowrębne, a wręby wcinano- albo ostro-piłkowane, u liści zaś górnych równowązko-lancetowate, wcinano-piłkowane*; koszyczki niewielkie, 8—15''' w średnicy, o kwiataczkach nadbrzeżnych języczkowatych, promienisto roztoczonych, białych, środkowych rurkowatych, żółtych; ziarnczaki błonką wąską w kształcie korony uwieńczone. Wys. 1—3'. Po suchych lasach, zrębach lub skałach, na Bieskidach tu i owdzie, jak np. pod Babią Górą; na Pieninach na całym pasmie dosyć często się trafia; na Tatrach zaś w dolinie Białej Wody koło Ściany Białej idąc ku Kieżmarskiemu szalasowi bardzo obficie rośnie i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 7

580. *Chr. inodorum* L. sp. 1253, J. bezwonny. *Caule superne ramoso polycephalo, foliis bi-tripinnatopartitis sessilibus, laciniis lineari-filiformibus acuminatis, receptaculo haemisphaerico intus medullosa.* Fl. Crac. n. 494, Wahlb. Carp. n. 891, Ej. Lapp. n. 393, Koch Ger. p. 410, Fl. Dan. t. 696. *Pyrethrum inodorum* Sm. Brit. II. p. 900, Bess. Gal. n. 1053, Ej. Volh. p. 34, Waga Pol. n. 884, Herb. Buc. p. 158, Baumg. Trans. n. 1818, Schldl. ic. VI. h. 2, Lm. et DC. Fran. n. 3216, Engl. bot. t. 676, Fl. Dan. t. 1936, M. B. Cauc. II. p. 323. *P. parviflorum* Willd. sp. III. p. 2158. *Matricaria inodora* L. Suec. p. 297, Ledeb. Ross. II. p. 545, DC. prodr. VI. p. 52. *Camomilla inodora* Gilib. Lith. III. p. 221. *Chamaemelum inodorum* Vis. Dalm. II. p. 85, Neilr. NOestr. p. 346, Rehn. ic. XVI. t. 94. f. 1. *Tripleurospermum inodorum* Schultz bip. tanacet. p. 32, Koch Ger. p. 1026.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, naga jak cała roślina, zazwyczaj baldaszkogroniasto rozgałęziona, wielokoszyczkowa; *liście 2—3 razy pierzastodzielne, o łatkach równowąziutkich albo równowąziutko-nikowatych, sztyletowato kończystych*; koszyczki rozmaitej wielkości, 6—15''' w średnicy, o kwiataczkach nadbrzeżnych języczkowatych, promienisto roztoczonych, białych, środkowych rurkowatych, żółtych; osadnik wspólny jajowaty albo ostatecznie stożkowaty, wewnątrz pełny; ziarnczaki poprzecznie marszczone, prawie wartołkowate, na grzbiecie wypukłe, od środka 3kątne, w wierzchołku brzeżkiem rogowatym uwieńczone.

Wys. $\frac{3}{4}$ —2'. Po polach, ugorach lub koło dróg we wsiach, wszędzie pospolicie. Lipiec—Wrzesień. ☉

8 Plemię Senecioneae Cass. Starcowe. Puch włosowaty; zresztą jak w pop. pleminiu.

225. *Doronicum* L. gen. 959. Omieg Falim.

Kielichokrywa półkulista albo dosyć płaska, o łuskach we 2—3 rzędy ułożonych; koszyczki różnokwiatczkowe, kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, nadbrzeżne jęczykowate, 1rzędowe, żeńskie; pylniki nieogoniaste; ramionka szyjki (znamiona) po końcach pedzelkowate; ziarnczaki wartołkowate; puch w ziarnczakach środkowych włosisty, wielorzędowy, w nadbrzeżnych zaś wcale go nie ma; osadnik wspólny nieco sklepisty, nagi.

581. *D. austriacum* Jacq. Austr. II. p. 18. t. 130, O. pospolicie. *Rhizomate praemorso, stolonibus nullis, foliis radicalibus nullis, caulinis infimis 1—2 multo minoribus, subsequentibus numerosis approximatis cordatis acuminatis auriculato-petiolatis, superioribus oblongis amplexicaulibus.* Wahlenb. Carp. n. 884 β. (excl. synon. M. B. Cauc.), Bess. Gal. n. 1047, Herb. Buc. p. 160, Baumg. Trans. n. 1876, Towns. Hung. p. 492, Heuff. Ban. n. 497, Neilr. NOestr. p. 362, Wimm. Schl. p. 266, Koch Ger. p. 420, Sturm h. 80, Rehn. ic. XVI. t. 66, DC. Fran. suppl. p. 475, Ej. prodr. VI. p. 321. *D. Pardalianches* var. α. L. sp. 1247. *Arnica austriaca* Hoppe in Sturm h. 38.

Korzeniak obły, pionowy albo zgięty, obły, węzłowaty, przygryziony, bez żadnych rozłóg i liści korzeniowych; łodyga prosto wzniesiona, wraz z liśćmi mniej więcej omszona albo prawie zupełnie naga, pojedyncza, 1—3koszyczkowa albo w górze baldaszkogroniasto rozgałęziona i licznokoszyczkowa; liście po brzegach cokolwiek wykrawane albo ząbkowane, kończyste, dolne znacznie od następnych wyższych mniejsze, sercowato-jajowate, jakby w ogonek zwężone albo uszkowate, następne wyższe sercowato-podługne, łodygę obejmujące, poniżej połowy swęj długości często zwężone i przezto jakoby łopatkowate a raczej skrzypcowate, liście zaś najwyższe podługne albo lancetowate; koszyczki duże, 2—2 $\frac{1}{2}$ " w średnicy, o kwiateczkach nadbrzeżnych jęczykowatych, promienisto roztozonych, wraz z środkowemi rurkowatemi mocno żółtych. Wys. 3—4'. Po polanach, parowach leśnych lub nad brzegami potoków, na Bieskidach tu i owdzie, jak np. pod Babią Górą (obficie), koło Krynicy lub w lasach Nawojowskich w Sądeckim i w bardzo w. i. m.; w Tatrach zaś na całym pasmie, od ich stóp aż do górnej granicy kosodrzewu dosyć pospolicie, np. w doli-

nach: Chochołowskiéj, Kościeliskiej, Białki ku Morskiemu Oku (bardzo obficie; do 5' wysokości dorastający), Białej Wody, Staroleśniańskiej, Felki, Koprowej i w bardzo w. i. m.; prócz tego na Podhalu w miejscach Tatr bliższych również się trafia, np. na Gubałowskim powyżej Zakopanego, koło Zębu i t. d. Lipiec, Sierpień. 7

226. Aronicum Neck. elem. I. p. 27. Kozłowiec (nazw. góral.).

Kielichokrywa półkulista albo dosyć płaska, o łuskach 2rzędowych; koszyczki różnokwiatczkowe, kwiatczki środkowe rurkowato lejkowate, 5zębne, obupłciowe, nadbrzeżne języczkowate, 1rzędowe, żeńskie; pylniki nieogoniaste; ramionka szyjki (znamiona) w wierzchołku zaokrąglone i pędzelkowato omszone; ziarnczaki wartołkowate; puch u wszystkich ziarnczaków włosisty, tylko u środkowych wielorzędowy, u nadbrzeżnych zaś prawie 1rzędowy; osadnik wspólny nieco sklepisty, nagi.

582. A. Clusii Koch Ger. ed. 1. p. 382, K. właściwy. *Caule monocephalo, foliis oblongis oblongo-lanceolatis lanceolatisve, inferioribus in petiolum attenuatis remote dentatis integerrimisve, caulinis semiamplexicaulibus, omnibus hirsutis.* Koch Ger. ed. 2. p. 421, Rehn. ic. XVI. t. 63. A. glaciale Rehn. Ger. n. 1489, Ej. ic. XVI. t. 63, Koch Ger. p. 421. A. Doronicum Rehn. Ger. n. 1488, DC. prodr. VI. p. 319. Doronicum longifolium Rehn. Ger. n. 1492 (forma angustifolia). Arnica Doronicum Jacq. Austr. t. 92, Wulf. in Jacq. coll. I. p. 233 (forma elatior), Wahlenb. Carp. n. 883, Towns. Hung. p. 492 et 365, Lm. et DC. Fran. n. 3199. A. Clusii All. Ped. I. 205. t. 17. f. 1 et 2 (formae elatior.). A. glacialis Wulf. in Jacq. coll. I. p. 230, Jacq. ic. rar. III. t. 586, Sturm h. 38 (forma pumila).

Korzeniak obły, obrączkowany, skośny albo poziomy, wielogłowy, długimi włóknami okryty, niekiedy podziemne rozłogi wydający; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, wraz z liśćmi mniej więcej szorstko-włosista, pojedyncza, 1koszyczkowa; liście podługne, podługno-lancetowate albo lancetowate, korzeniowe bywają także owalne, całobrzegie albo płytko wykrawane, niektóre zaś grubo i jakby weinano-ząbkowane, dolne ogonkiem opatrzone, a właściwie zazwyczaj w ogonek zwężone albo uszkowate, wyższe najczęściej w nasadzie zwężone, rzadziej tylko zaokrąglone i siedzące, ku górze łodygi znacznie na wielkości zyskujące; koszyczki duże, 1½—2" w średnicy, o kwiatczkach nadbrzeżnych promienisto roztoczonych, a wszystkich mocno żółtych. Wys. 4—12". Po halach i miejscach trawiastych, na całym pasmie Tatr tak od pół-

nocy jako i od południa, między 5800 a 7800' n. m. wszędzie pospolity i obficie się trafiający. Lipiec, Sierpień. 4

227. *Cineraria* L. gen. 957. Popielek.

Kielichokrywa obła albo stożkowata, o łuskach 1rzędowych, przy nasadzie bez łusek dodatkowych; koszyczki zazwyczaj w baldaszek ułożone, różnokwiatczkowe, kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, nadbrzeżne języczkowate, 1rzędowe, żeńskie, często niedokształcone lub żadne; pylniki nieogoniaste; ramionka szyjki po końcach pędzelkowato omszone; ziarnczaki obłe; puch u wszystkich nasion włosisty; osadnik wspólny sklepisty, nagi.

583. *C. crispa* Jacq. Austr. II. p. 48, P. kędzierzawy. *Foliis glabris vel arachnoideo-sublanatis dentatis, inferioribus cordato-oratis, insequentibus in petiolum lato-alatum plus minus dentatum contractis, ovarii glabris*. Wimm. et Grab. Sil. III. p. 140, Koch Ger. p. 422. *Senecio crispus* Kittl. Deutschl. II. p. 588, Neilr. NOestr. p. 370. *S. crispatus* Wimm. Schl. p. 270. *S. Kochii* Ledb. Ross. II. p. 643. Variat: a) *alpina*, *petioli caulini lato-alati et sicut folia ipsa dentato-crispati*. *Cineraria crispa* Jacq. Austr. t. 178, Wahlb. Carp. n. 875, Schldl. ic. VIII. h. 11—12, Rehn. ic. crit. II. f. 214. *Senecio crispatus* DC. prodr. VI. p. 359, Rehn. ic. XVI. t. 93; b) *rivularis*, *petioli dentati vel integerrimi non crispati*. Fl. Crac. n. 495 a. *Cineraria rivularis* W. et Kit. Hung. III. t. 239, Wahlb. carp. n. 874, Rehn. ic. crit. II. f. 215. *Senecio rivularis* DC. prodr. VI. p. 359, Rehn. ic. XVI. t. 93.

Korzeniak obły, skośny, przygryziony, gęsto włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona, pojedyncza, w górze baldaszkowato albo baldaszkogroniasto rozgałęziona, 3-wielokoszyczkowa, wraz z liśćmi nieco pajęczynowato-włnistą albo naga; liście nierówno albo wcinano-ząbkowane, niekiedy po brzegach cokolwiek kędzierzawe, korzeniowe i dolne łodygowe jajowate albo jajowato-podługne, w podstawie sercowate, po ogonku szerzej lub wężej zbiegające, wyższe łopatkowate albo podługnie lancetowate, w pół łodygę obejmując siedzące; koszyczki średniej wielkości, o kwiatczkach nadbrzeżnych promienisto roztooczonych; zawiązek a potem ziarnczaki nagie. Zazwyczaj bywa w następ. odmianach: a) *alpina*, o łodydze 1—1½' wysokości, liściach głębiej ząbkowanych szczególnie dolnych łodygowych na szeroko skrzydlatym ogonku po brzegach falistych lub kędzierzawych, a koszyczkach żółtych; b) *rivularis*, o łodydze 1—3' wysokości, liściach płyciej ząbkowanych na ogonkach wężej skrzydlatych całkowitych albo wprawdzie ząb-

kowanych ale nie kędzierzawych, a koszyczkach żółtych lub ciemno żółtych. Po lasach w miejscach mokrych lub po brzegach potoków, odmiana a) aż do górnej granicy kosodrzewu lub nawet i wyżej, jak np. na Babięj Górze lub w Tatrach w dolinie Chochołowskiej pod Hrubym Wierchem lub Bobrowcem, a na Krywanu w tak zwanym Żlebie Wielkim; b) zaś w Tatrach aż do dolnej granicy kosodrzewu na całym pasmie bardzo często się trafia, np. w dolinie Kościeliskiej koło Pisaněj, pod Giewontem (obficie), w dolinach Białki, Rostoki, Wiercichy, Koprowej i w bardzo w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 4

584. *C. alpestris* Hoppe taschnb. p. 130, P. podalpejski. *Foliis hirtello-scabris arachnoideo-sublanatis, inferioribus repando-denticulatis integerrimisve ovatis vel oblongis basi in petiolum angustatis, insequentibus lanceolatis, ovariis glabris vel apice subpubescentibus.* Koch Ger. p. 423 var. *α.*, Rehn. ic. crit. II. f. 220. *C. longifolia* Jacq. Austr. t. 181, Bess. Gal. n. 1036, Ej. Volh. p. 33, Herb. Buc. p. 161, Baumg. Trans. n. 1848, Koch Ger. p. 423, Schldl. ic. XVIII. h. 11—12, Rehn. ic. crit. II. f. 239, Lm. et DC. Fran. n. 3191. *C. pratensis* Hoppe in Koch Ger. p. 423, Schldl. ic. XVIII. h. 11—12, Rehn. ic. crit. f. 218—19. *C. integrifolia alpina* Jacq. Austr. t. 179, Lm. et DC. Fran. n. 3190. *C. Schkurii* Rehn. ic. crit. II. f. 216. *C. papposa* Rehn. ic. crit. f. 238. *C. crispa* var. *Schkurii* Schldl. ic. XIV. h. 1—2. *Senecio alpestris* DC. prodr. VI. p. 360, Neir. NOestr. p. 371, Rehn. ic. XVI. t. 89, Ledb. Ross. II. p. 645. *S. pratensis* DC. prodr. VI. p. 360, Rehn. ic. XVI. t. 88, Turcz. Baic. Dah. n. 646. *S. papposus* Less. in Linnaea 1831. p. 244, DC. prodr. VI. p. 360, Rehn. ic. XVI. t. 88. *S. brachychaetus* DC. prodr. VI. p. 362, Ledb. Ross. II. p. 645.

Łodyga wraz z liśmi szorstko omszona, pajęczynowato-wełnista; liście odlegle karbowano-ząbkowane albo i całobrzegie, korzeniowe i dolne łodygowe jajowate i podługne, w ogonek zwężające się, wyższe podługno-lancetowate, w podstawie zwężone, najwyższe zaś siedzące, lancetowate i równowąskie; zawiązki a potem ziarniczaki nagie albo zawiązki w młodości w wierzchołku cokolwiek omszone; a zresztą jak w pop. gatunku. Koszyczki mocno-żółte. Po miejscach trawiastych, tylko na Pieninach na jednym ze szczytów najwyższych Góry 3ch Koron. Maj, Czerwiec. 4

585. *C. campestris* Retz. Scand. ed. 1. n. 922, P. polny. *Foliis sublaevibus arachnoideo-lanatis, radicalibus ovatis vel subrotundis in petiolum brevem contractis integerrimis subcrenatisve, insequentibus oblongis basi attenuatis, supremis lanceolatis, ovariis dense hispidulis.* Fl. Crac. n. 496, Bess. Gal. n. 1035, Ej. Volh. p. 33, Herb. Buc. p. 161, Baumg. Trans. n. 1845, Koch Ger. p. 424, Schldl. ic. III. h. 11, Rehn. ic. crit. II. f. 251—5, Lm. et DC. Fran. n. 3188, Fl. Dan. t. 1177. *C. integrifolia* Engl. bot. t. 152.

C. integrifolia pratensis Jacq. Austr. t. 180. *C. pratensis* Hoppe taschnb. p. 128 (non Koch Ger. p. 423.). *Senecio campestris* DC. prodr. VI. p. 364, Rehn. ic. XVI. t. 87, Ledb. Ross. II. p. 646, Turcz. Baic. Dah. n. 647. *S. campestris* α . *pratensis* Neilr. NOestr. p. 372.

Korzeniak obły, skośny, przygryziony, licznymi włóknami okryty; lodyga wzniesiona, pojedyncza i w wierzchołku tylko 1—3koszyczkowa albo w górze gałęziąca się i wielokoszyczkowa, wraz z liśćmi prawie gładka, pajęczynowato-welnista; liście całobrzegie albo niewyraźnie ząbkowane, korzeniowe i dolne lodygowe jajowate albo jajowato-okrągławe, w krótki a szeroki ogonek zwężone, wyższe podługne, w podstawie zwężone, najwyższe lancetowate, siedzące; koszyczki średniej wielkości, o łuskach kielichokrywy prawie nagich, całych zielonych, a kwiateczkach nadbrzeżnych jęczyczkowatych, promienisto roztooczonych, wraz z środkowymi rurkowatymi jasno-żółtymi; zawiązki a potem ziarnczaki szczecinkowato omszone albo ziarnczaki w czasie dojrzewania nagie. Wys. 5—10". Po suchych wzgórzach wapiennych, trawiastych, między Kamionką a Leśnicą za Pieninami. Maj, Czerwiec. 4

586. *C. aurantiaca* Hoppe pl. exsicc. c. IV, Ej. taschnb. p. 134, P. pomarańczowy. *Foliis sub/aeribus arachnoideo-lanatis, radicalibus ovatis vel oblongis in petiolum brevem contractis integerrimis subcrenatisve, insequentibus lanceolatis basi attenuatis, superioribus linearibus, involucris coloratis, flosculis aurantiis, ovarii dense hispidulis*. Waga Pol. n. 870, Herb. Buc. p. 161, Baumg. Trans. n. 1846, Koch Ger. p. 424, Lm. et DC. Fran. n. 3189. *Senecio aurantiacus* DC. prodr. VI. p. 361—2, Ledb. Ross. II. p. 647, Turcz. Baic. Dah. n. 648. *S. campestris* γ . *aurantiacus* Neilr. NOestr. p. 373. Variat: a) *glabrata, foliis praesertim inferioribus glabriusculis, capitulis radiatis*. *C. aurantica* Wahlenb. Carp. n. 876, Bess. Volh. p. 33, Rehn. ic. crit. II. t. 241—2; b) *tomentosa, tota plus minus cano-arachnoideo-lanuginosa, capitulis radiatis*. *C. aurantiaca* M. B. Cauc. II. p. 313, Rehn. ic. crit. II. t. 243. *C. alpina* Wulf. in Jacq. misc. I. t. 17. f. 4, All. Ped. t. 38. f. 2. *Senecio aurantiacus* Rehn. ic. XVI. t. 91; c) *capitata, foliis subtus vel utrinque arachnoideo-lanuginosis, capitulis discoideis*. *C. capitata* Wahlenb. Carp. n. 877, Zawadz. Gal. n. 1330, Rehn. ic. crit. f. 244. *C. fulva* M. B. Cauc. III. p. 573.

Lodyga w górze bezlistna; liście mniej lub więcej pajęczynowato-welniste, dolne jajowate albo podługne, wyższe lancetowate, w podstawie zwężone, najwyższe równowąskie; kielichokrywa purpurowo nabiegnięta; kwiateczki czerwono-pomarańczowe, nadbrzeżne promienisto roztocone albo żadne; a zresztą jak w pop. ga-

tunku. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Po lasach lub na halach w miejscach kamienistych trawiastych, w ogólności dwakroć od 2ch pop. gatunków pospolitszy, trafiając się zazwyczaj w następ. odmianach: a) *glabrata*, o liściach zwłaszcza dolnych gładkich i dosyć nagich, a koszyczkach promienistych; napotyka się na Pieninach idąc na Korony, w Tatrach zaś na Małej Łące między Giewontem a Czerwonym Wierchem i na Spiżu koło Libicy; b) *tomentosa*, cała roślina mniej więcej siwo pajęczynowato-wełnista, a koszyczki promieniste; rośnie obficie na halach, np. na Kasprowej, Kondratowej, Giewoncie, na Siodle między Giewontem a Czerwonym Wierchem lub na wschodnim końcu Tatr na Hawraniu, Szerokię, koło Żelaznych Wrót lub nawet na Pieninach w miejscu zwanem na Koronach i w w. i. m.; wreszcie c) *capitata*, o liściach pod spodem albo z obu stron pajęczynowato-wełnistych, a koszyczkach bezpromieniowych czyli bez kwiateczków języczkowatych; trafia się pod Czerwonym Wierchem idąc z Małej Łąki (bardzo obficie), lub powyżej Siodła między Koperszadami przedniemi a tylnymi, na Głupim Wierchu, Kopie, Szerokię, w Tokarni i koło Huczawy. Czerwiec, Lipiec. 4

223. Ligularia Cass. in bullet. soc. philom. 1816. p. 198. Jęczycznia.

Kielichokrywa obła albo dzwonkowata, o łuskach prawie 1rzędowych, równowązkich i równych, od dołu jeszcze parą luźnych naprzeciwległych łusek opatrzona; koszyczki różnokwiateczkowe, kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, nadbrzeżne języczkowate, 1rzędowe, żeńskie; pylniki nieogoniaste; ramionka szyjki nitkowate, półobłe, omszone; ziarnczaki obłe, puchem włosistym, wielorzędowym opatrzone; osadnik wspólny płaski, nagi.

587. *L. sibirica* Cass. in dict. sc. nat. XXVI. p. 401, J. sibirska. *Foliis subsagittato-cordatis dentatis, racemo terminali simplicii*. Herb. Buc. p. 162, Koch Ger. p. 425, Schldl. ic. XIV. h. 11—12, Ledb. Ross. II. p. 620, Turcz. Baic. Dah. n. 634, DC. prodr. VI. p. 315. *Cineraria sibirica* L. sp. 1242, Bess. Gal. n. 1033, Ej. Volh. p. 33, Baumg. Trans. n. 1843, W. et Kit. Hung. t. 16, Lm. et DC. Fran. n. 3186, Ledb. Alt. IV. p. 102, M. B. Cauc. II. p. 313. *Senecio cacaliaeformis* Rehb. fil. ic. XVI. t. 86. *Hoppea sibirica* Rehb. Ger. n. 1546.

Korzeniak obły, poziomy, gęsto włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona, kątowata, wewnątrz dęta, wraz z liśćmi naga; liście korzeniowe długoogonkowe, prawie strzałowato-sercowate, po brzegach ząbkowane, kończyste, łodygowych tylko 3, z których najniższy do korzeniowych podobny, wyższe zaś w ogonkach tulejkowato łodygę obejmujące, najwyższe łodygowe łuskowate, lancetowate, brunatne; koszyczki duże, przykwiatkami opatrzone, w grono poje-

dyncze kłosowate ułożone; kwiateczków nadbrzeżnych 8—10, długo-języczkowych, promienisto-roztoczonych, wszystkie zaś złoto-żółte. Wys. 2—4'. Po łąkach bagnistych, w południowym Spiżu, szczególnie pod Królewską Holą (Kralowa hala) obficie rośnie. Czerwiec, Lipiec. 4

229. Senecio L. gen. 953. Starczyk albo Starzec.

Kielichokrywa obła albo stożkowata, o łuskach 1rzędowych, w podstawie jeszcze innemi mniejszemi łuskami dodatkowemi kieliszkiem (*calyculus*) zwanemi opatrzone; koszyczki różnokwiateczkowe, kwiateczki środkowe rurkowato-lejkowate, 5zębne, obupłciowe, nadbrzeżne języczkowate, 1rzędowe, żeńskie, rzadziej wszystkie obupłciowe i rurkowate; pylniki nieogoniaste; ramionka szyjki po końcach główeczkowate, ucięte i omszone; ziarnczaki obłe albo podługne, puchem włosistym wielorzędowym u ziarnczaków nadbrzeżnych odpadającym opatrzone; osadnik wspólny nagi.

a. Kwiateczki wszystkie rurkowate.

588. *S. vulgaris* L. sp. 1216, *S.* pospolity. *Foliis glabris vel arachnoideo-lanatis pinnatifidis, superioribus basi auriculata amplexicaulibus, calyculi squamis subdenis nigro-acutatis adpressis involucro multo brevioribus, ligulis marginalibus nullis.* Fl. Crac. n. 498, Wahlnb. Carp. n. 858, Ej. Lapp. n. 389, Bess. Gal. n. 1019, Ej. Vollh. p. 33, Waga Pol. n. 871, Herb. Buc. p. 163, Baumg. Trans. n. 1819, Neilr. NOestr. p. 364, Dietr. Boruss. t. 497, Koch Ger. p. 425, Schldl. ic. I. h. 10, Rehn. ic. XVI. t. 68, Lm. et DC. Fran. n. 3168, Engl. bot. t. 747, Fl. Dan. t. 513, Ledb. Ross. II. p. 628, Turcz. Baic. Dah. n. 638, M. B. Cauc. II. p. 306, DC. prodr. VI. p. 341. *S. flosculus* Gilib. Lith. III. p. 198.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, wraz z liśćmi naga albo pajęczynowato-welnista, w górze baldaszkogroniasto rozgałęziona, wielokoszyczkowa; liście podługne albo podłużno-przewrotnie-jajowate, pierzasto-wrębne, dolne w ogonek zwężone, górne bezogonkowe i łodygę wół obejmujące, o wrębach jajowatych albo podłużnych, tępych, nierówno kątowato-ząbkowanych; koszyczki drobne, o kielichokrywie obłej, nagięj; łusek dodatkowych pod kielichokrywą najczęściej 10, przytulonych, od tejsz kilka razy krótszych, a w wierzchołku czarnych; kwiateczków nadbrzeżnych brakuje, a wszystkie inne rurkowate i żółte; ziarnczaki nieco omszone. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Koło domów, chałup lub po miejscach uprawnych, wszędzie bardzo pospolity. Kwiecień—Październik. ☉

b. Kwiateczki nadbrzeżne języczkowate, najczęściej podwinięte.

589. *S. viscosus* L. sp. 1217, *S.* lepki. *Foliis profunde pinnatifidis dentatis pedunculis involucrisque glanduloso-pilosis vi-*

scosis, pinnis lanceolatis sinuato-dentatis, calyculo laxo dimidium involucrum aequante, ligulis revolutis. Fl. Crac. n. 499, Wahlenb. Carp. n. 859, Bess. Gal. n. 1020, Waga Pol. n. 872, Heuff. Ban. n. 953, Neilr. NOestr. p. 364, Dietr. Boruss. t. 837, Koch Ger. p. 426, Schldl. ic. III. h. 10, Rehn. ic. XVI. t. 69, Lm. et DC. Fran. n. 3169, Engl. bot. t. 32, L. Suec. n. 749, Fl. Dan. t. 1230, Ledb. Ross. II. p. 629, DC. prodr. VI. p. 342. *Jacobaea viscosa* Gilib. Lith. III. p. 200.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga prosto wzniesiona, wraz z liśćmi i kielichokrywą włoskami gruczołonośnemi, lepkiemi pokryta, w górze baldaszko-groniasto rozgałęziona, wielokoszyczkowa; liście podługne albo podłużno-przewrotnie-jajowate, pierzasto-wrębne, dolne w ogonek zwężone, wyższe bezogonkowe, o wrębach podłużnych albo podłużno-przewrotnie jajowatych, tępych, zatokowo-ząbkowanych; koszyczki większe jak w pop. i następ. gatunku, o kielichokrywie jajowato-podłużnej; łuski dodatkowe pod kielichokrywą nieco odstające, 2—3razy od niej krótsze; kwiateczki nadbrzeżne przed okwitnieniem lub w słońcu często roztoczone a nie podwinięte, środkowe rurkowate, wszystkie zaś żółte; *ziarniczaki nagie*. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po suchych, kamienistych miejscach lub koło starych murów, na Bieskidach, po równinach lub koło Piecin tu i owdzie się trafia, np. koło Inwałdu w Wadowickim, Czchowa w Bocheńskim, Krościenka, Sromowców w Sądeckim, koło Czerwonego klasztoru na Spizu i w bardzo w. i. m. Lipiec—Wrzesień. ☉

590. *S. silvaticus* L. sp. 1217, *S. leśny*. *Foliis arachnoideo-pubescentibus profunde pinnatifidis, pinnis sublinearibus dentatis eglandulosis, calyculo brevissimo adpresso, ligulis revolutis.* Fl. Crac. n. 500, Wahlenb. Carp. n. 860, Bess. Gal. n. 1021, Waga Pol. n. 873, Heuff. Ban. n. 954, Neilr. NOestr. p. 365, Dietr. Boruss. t. 836, Koch Ger. p. 426, Schldl. ic. I. h. 5, Rehn. ic. XVI. t. 69, Lm. et DC. Fran. n. 3170, Engl. bot. t. 748, L. Suec. n. 748, Fl. Dan. t. 869, Ledb. Ross. II. p. 629, DC. prodr. VI. p. 342. *Jacobaea denticulata* Gilib. Lith. p. 200.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga prosto wzniesiona, wraz z liśćmi pajęczynowato-omszona, w górze baldaszkogroniasto rozgałęziona, wielokoszyczkowa; liście podługne albo podłużno-przewrotnie-jajowate, pierzasto-wrębne, dolne w ogonek zwężone, wyższe bezogonkowe, wręby podługne albo równowazkie, tępe, zatokowo-ząbkowane; koszyczki dosyć drobne, o kielichokrywie obłej, omszonej albo nagięj, łuskach dodatkowych przytulonych i kilka razy od niej krótszych, prawie niedostrzegalnych; *kwiateczki nadbrzeżne stale podwinięte*, a wszystkie żółte; *ziarniczaki włoskami sztywnemi pokryte*. Wys. 1—2'. Po lasach, na Bieskidach tu i owdzie się tra-

fia, np. koło Żywca, Suchéj, pod Babią Górą, koło Łososiny, Nawojów, Krynicy i w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. ☉

e. Kwiateczki nadbrzeżne języczkowate, poziomo roztoczone; liście rozmaicie podzielone.

591. *S. vernalis* W. et Kitt. Hung. I. p. 23. t. 24, *S. wiosenny*. *Caule lanato, foliis oblongis sinuato-pinnatifidis utrinque villosis crispis, calyculo 6—12phy'lo involucro quadruplo brevior* *bracteisque nigro-acutatis, radio patente*. Fl. Crac. n. 501, Bess. Gal. n. 1022, Ej. Vollh. p. 33, Waga Pol. n. 877, Herb. Buc. p. 163, Heuff. Ban. n. 955, Wimm. Schl. p. 268, Lorek Pruss. t. 166. f. 909, Koch Ger. p. 426, Schldl. ic. XII. h. 7—8, Rehn. ic. crit. IV. t. 333. f. 513, Ej. ic. XVI. t. 68. f. 2, Ledb. Ross. II. p. 630, DC. prodr. VI. p. 345. *Jacobaea sinuata* Gilib. Lith. III. p. 201.

Korzeń wrzecionowaty; *lodyga* prosto wzniesiona, *wraz z liśćmi welnistowłosista* albo niekiedy prawie naga, w górze baldaszkogroniasto rozgałęziona, wielokoszyczkowa; *liście* podługne albo równowazko-podługne, *zatokowo-pierzasto-wrębne*, dolne w ogonek zwężone, wyższe bezogonkowe, w pół *lodygę* obejmujące, wręby podługne, w wierzchołku zaokrąglone, *po brzegach kędzierzawo-pomarszczone* i ząbkowane; koszyczki średniej wielkości, o kielichokrywie obłej, nagięj, 6—12 łuskami dodatkowymi 4razy od niej krótszemi opatrzone; *łuski kielichokrywy dodatkowe i szypułki pokrywające w wierzchołku* kończyste i czarne; kwiateczki nadbrzeżne języczkowate, promienisto roztoczone, tylko wieczorem lub przed wschodem słońca podwijające się, a wraz z środkowemi żółte; ziarnczaki omszone. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Około dróg, pół lub lasów, na podgórzu Bieskidów pospolity. Maj, Czerwiec. ☉

592. *S. carpaticus* Herb. add. Gal. p. 44. n. 68, *S. karpacki*. *Caule simplici monocephalo, foliis inferioribus petiolatis bipinnati-partitis, laciniis linearibus acutiusculis, superioribus pinnati-partitis sessilibus, summis pinnatifidis vel integerrimis linearibus, calyculo dimidium involucrum ampliato-campanulatum aequante, radio patente*. Heuff. Ban. n. 957, Maly Austr. p. 125. n. 9. *S. abrotanifolius* Wahlenb. Carp. n. 862 (non L.). *Herbichia abrotanifolia* Zawadz. Gal. n. 1318 et p. 198. n. 25.

Korzeniak obły, skośny gęsto włóknami okryty; *lodyga* podnosząca się, zupełnie *pojedyncza* i w górze niegałęziąca, *łkoszyczkowa*, wraz z liśćmi naga, tylko w górze tak jak i kielichokrywa welnistowłosista; *liście dolne* ogonkiem opatrzone, *podwójnie pierzastodzielne*, o *łatkach równowazkich* kończystawych, *wyższe raz pierzastodzielne*, bezogonkowe, a najwyższe podobne lub całkowite, równowazkie; koszyczek duży, 1—2" w średnicy, o kielichokrywie szeroko-dzwonkowatej welnistowłosistej, a łuskach dodatkowych o połowę od niej krótszych; kwiateczki nadbrzeżne języczkowate,

długie, promienisto roztoczone, środkowe rurkowate, a wszystkie szafranowej barwy; ziarnczaki nagie. Wys. 2—4 lub 5''. Po miejscach trawiastych, w ogóle na całym pasmie Tatrów często się trafia, ale tylko po najwyższych grzbietach i szczytach, od górnej granicy kosodrzewu aż do 7500' n. m., np. na Rogaczach, Pysznój (obficie), Krywaniu (obficie), Krzyżnem między Koszystą a Wołoszynem (obficie), po usypach koło Morskiego Oka, na Zawracie od 5 Stawów, na Lodowej czyli Kolbachu, na Łomnicy powyżej tak zwanego Grzbietu Łomnickiego, w dolinach Kamiennego, Zielonego i Czerwonego Jeziora i w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 7

593. *S. erucaefolius* L. sp. 1218, *S. wązko-łatkowy*. *Rhizomate repente, foliis pinnatipartitis, pinnis linearibus dentatis pinnatifidisve baseos minoribus integerrimis auriculaeformibus, calyculo pleiophyllo involucrum dimidium aequante, radio patente*. Fl. Crac. n. 502, Bess. Volh. p. 76, Herb. Buc. p. 163, Heuff. Ban. n. 957, Neilr. NOestr. p. 565, Koch Ger. p. 427, Schldl. ic. VI. h. 1, Rehb. ic. crit. IV. f. 516, Ej. ic. XVI. t. 75. f. 2, Lm. et DC. Fran. n. 3175, Huds. Angl. p. 366, Wahlenb. Suec. II. p. 522, Fl. Dan. t. 1885, Ledb. Ross. II. p. 633, Turcz. Baic. Dah. n. 641, M. B. Cauc. II. p. 307 et III. p. 370, DC. prodr. VI. p. 351. *S. tenuifolius* Jacq. Austr. t. 278, Wahlenb. Carp. n. 363, Bess. Gal. n. 1023, Ej. Volh. p. 33, Waga Pol. n. 879, Lm. et DC. Fran. n. 3177, Engl. bot. t. 574. *Jacobaea suaveolens* Gilib. Lith. III. p. 201?

Korzeniak obły, węzłowy, płożący się; lodyga prosto wzniesiona, wraz z liśćmi pajęczynowato-wełnista albo dosyć naga, w górze baldaszkogroniasto rozgałęziona, wielokoszyczkowa; liście pierzastodzielne, dolne w ogonek zwężone, niekiedy tylko pierzastowrębne, wyższe bezogonkowe, łatki równowazkie, kończyste, ząbkowane lub pierzasto-weinane, ku podstawie liścia malejące, całobrzegie i uszkowate; koszyczki średniej wielkości, o łuskach dodatkowych blisko 2razy od kielichokrywy krótszych; kwiateczki nadbrzeżne promienisto roztoczone, a wszystkie żółte tak jak i u reszty gatunków następnych; ziarnczaki zrzadka sztywnymi włoskami pokryte, wszystkie puchem jednostajnym opatrzone. Wys. 2—3'. Po krzakach lub brzegach lasów w miejscach wilgotnych, w dolinie Lubochny na Liptowie. Lipiec, Sierpień. 7

594. *S. Jacobaea* L. sp. 1219, *S. Jakubek*. *Rhizomate praemorso, foliis inferioribus oblongo-obovatis basi lyratis, superioribus auricula multipartita amplexicaulibus pinnatipartitis, pinnis dentatis subpinnatifidisve antice latioribus 2—3dentatis vel bifidis, calyculo subdiphyllo brevissimo, radio patente*. Fl. Crac. n. 503, Wahlenb. Carp. n. 864, Bess. Gal. n. 1024, Ej. Volh. p. 33 et 76, Waga Pol. n. 878, Herb. Buc. p. 163, Baumg. Trans. n. 1827, Neilr. NOestr. p. 366, Dietr. Boruss. t. 497, Koch Ger. p. 427, Schldl. ic.

V. h. 11—12, Rchnb. ic. XVI. t. 73, Lm. et DC. Fran. n. 3173, Engl. bot. t. 1130, Sysk. bot. t. 606, Fl. Dan. 944, Ledb. Ross. II. p. 635, Ej. Alt. IV. p. 110, M. B. Cauc. II. p. 307, DC. prodr. VI. p. 350. *Jacobaea sicca* Gilib. Lith. III. p. 199. Variat: b) *aquaticus*, *foliis inferioribus sublyratis superioribus basi incisis lyratissve, pinnis lateralibus oblongis vel linearibus oblique e costa media egredientibus terminali ovato-oblonga*. S. *aquaticus* Huds. Angl. ed. 1. p. 317, Fl. Crac. n. 504, Koch Ger. p. 428, Schldl. ic. XIV. h. 9—10, Rchnb. ic. XVI. t. 74, Lm. et DC. Fran. n. 3174, Ledb. Ross. II. p. 636, DC. prodr. VI. p. 349. S. *barbareaefolius* Rchnb. ic. XVI. t. 74 (non Krock.).

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, później korzeniak przygryziony, licznymi włóknami okryty przedstawiający; łodyga prosto wzniesiona, wraz z liśćmi naga, delikatnie pajęczynowato-wełnista, w górze baldaszkogroniasto rozgałęziona, wielokoszyczkowa; *liście w obrysie przewrotnie jajowate, owalne albo podługne, dolne prawie całkowite albo lirowate, ogonkowe, wyższe lirowate aż do pierzastodzielnych*, uszkami wielodzielnymi łodygę obejmujące, o łatach jajowatych, podługnych, klinowatych albo równowązkich, nierówno- albo kątowato-ząbkowanych lub pierzastoszczepnych; koszyczki średniej wielkości, o 2 najczęściej łuskach dodatkowych, znacznie od kielichokrywy krótszych i aż do szypułki cofniętych; kwiateczki nadbrzeżne promienisto roztoczone, wraz z środkowymi złoto-żółte; ziarnczaki nagie albo w środku koszyczka umieszczone, mniej więcej włoskami sztywnymi omszone. Wys. 1—3'. Odmiana: b) *aquaticus*, ma liście dolne całkowite, jajowato-podługne, lub cokolwiek lirowate, płyciej lub głębiej ząbkowane lub wcinane, wyższe w lirowate przechodzące, wpół łodygę obejmujące i pierzasto-wrębne, o łatkach podługnych albo równowązkich, ukośnie względnie osi podługnej liścia rozchodzących się. Po suchych łąkach, brzegach lasów, lub koło dróg, wszędzie aż do 3000' n. m. bardzo pospolity; odmiana zaś b) po mokrych i bagnistych łąkach lub po krzakach i lasach wraz z pop. tu i owdzie się trafia. Lipiec, Sierpień. ☉

595. S. *subalpinus* Koch in Flora Regnsb. zeitng. 1834. II. p. 614, S. podalpejski. *Foliis glabris vel subtus subtiliter arachnoideo-lanatis petiolatis cordato-ovatis aequae latis ac longis dentatis basi auriculatis, supremis lanceolatis inciso-dentatis integrissve, calyculo dimidium involucri aequante, radio patente*. Herb. Buc. p. 164, Heuff. Ban. n. 961, Wimm. Schl. p. 269, Koch Ger. p. 429, Rchnb. ic. XVI. t. 78. S. *alpinus* Koch in Flora Regnsb. zeitng. 1823. II. p. 524, Neilr. NOestr. p. 367, DC. prodr. VI. p. 347 (non Scopoli). S. *alpinus* β . *auriculatus* Rchnb. ic. crit. II. t. 135. f. 257. *Cineraria alpina* Willd. sp. III. p. 2084. Wahlenb. Carp. n. 873, Bess. Gal. n. 1037, Zawadz. Gal. n. 1329, Baumg.

Trans. n. 1851, All. Ped. I. p. 203. t. 38. f. 2. *C. alpina* β . *alata* L. sp. 1243. *C. cordifolia* Gouan illustr. p. 69, Lm. et DC. Fran. n. 3192. *C. cordifolia auriculata* Jacq. Austr. II. t. 177. Variat: b) *cordatus*, *petiolis foliorum nudis exauriculatis*. *Senecio cordatus* Koch in Flora Regnsb. zeitng. 1834. II. p. 613, Ej. Ger. p. 428, Schldl. ic. XVI. h. 5—6, Rehn. ic. XVI. t. 78. Maly Austr. p. 126. *S. alpinus* Rehn. ic. crit. II. t. 134. f. 256. *Cineraria alpina* α . L. sp. 1243. *C. cordifolia* Jacq. Austr. t. 176, Wahlenb. Carp. n. 872.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny; łodyga prosto wzniesiona, wraz z liśćmi dosyć naga albo wraz ze spodnią ich stroną delikatnie pajęczynowato-wełnista, w górze baldaszkogroniasto rozgałęziona, 3-licznokoszyczkowa; *liście dolne sercowate albo jajowato-sercowate, tak długie jak szerokie, po brzegach grubo albo wcinano-ząbkowane, tępe albo kończyste, ogonkowe, w podstawie bez uszek lub uszkowate, uszka niewielkie, całkowite albo ząbkowane, liście wyższe jajowate aż do podłużno-lancetowatych, krótko ogonkowe, uszkowate lub bezogonkowe; koszyczki średniej wielkości, o łuskach dodatkowych 2—3*razy od kielichokrywy krótszych, najczęściej aż na szypułkę cofniętych, kwiateczki nadbrzeżne promienisto roztoczone, wraz z środkowymi pomarańczowo-żółte; ziarnczaki nagie. Wys. 1—2'. Odmiana b) *cordatus*, ma liście, których ogonki przy podstawie żadnych uszek nie posiadają. Po łąkach i polanach wszędzie wraz z swoją odmianą, w całych Tatrach i Holach Liptowskich od Choczu do Murania lub na poblizszym stóp Tatrzańskich Podhalu wszędzie bardzo pospolity, dochodząc aż do górnej granicy lasów; na Bieskidach zaś trafia się również bardzo obficie naokół Babięj Góry lub za Krościenkiem na polanie Wrażnica zwaną na stoku góry Lubania do Tylmanowej należącym. Lipiec, Sierpień. 4

596. *S. incanus* L. sp. 1219, *S. siwy*. *Foliis tomento adpresso subsericeis denique supra calvescentibus incanis, radicalibus caulinisque inferioribus oblongis longe petiolatis inciso-crenatis pinnatifidisve, pinnis obtusis integerrimis crenatisve, superioribus breviter petiolatis exauriculatis, pinnis linearibus acutis, radio patente*. Towns. it. Hung. p. 491 et 365, Heuff. Ban. n. 962, Maly Austr. p. 126, Scop. Carn. II. p. 166, Koch Ger. p. 429, Schldl. ic. XVI. h. 5—6, Rehn. ic. XVI. t. 77, Gaud. Helv. V. p. 291, Lm. et DC. Fran. n. 3178, DC. prodr. VI. p. 356, Willd. sp. III. p. 1993. *S. incanus* γ . *glabratus* Wahlenb. Carp. n. 861. *S. carniolicus* Willd. sp. III. p. 1993, Maly Austr. p. 126, Koch Ger. p. 429, Rehn. ic. XVI. t. 77, DC. prodr. VI. p. 356.

Korzeniak obły, skośny, drzewiasty, gęsto włóknami okryty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się wraz z liśćmi delikatnym ku-

tnerem przytulonym, prawie jedwabistym, siwo-białym, późniój z powierzchni górnej liści niknącym pokryta, w górze baldaszkogroniasto rozgałęziona, 4—wielokoszyczkowa; liście korzeniowe i dolne łodygowe podługne, w długi ogonek zwężone, wcinano-karbowane albo głębiiej lub płycej pierzasto-wrębne, z wierzchu siwo-zielone, pod spodem siwo-białe, o wrębach podłużnych, tępych, całkowitych albo karbowanych lub tylko w wierzchołku 1—3razy rozszczepianych, liście wyższe łodygowe króćej ogonkowe aż do bezogonkowych, głęboko pierzasto-wrębne, bezuszkowce, o wrębach równowązkich, kończystawych; koszyczki niewielkie, gęsto skupione, liczby 8 rzadko przenoszące, o kielichokrywie dzwonkowatěj, siwo-kutnerowatěj, w podstawie niewyraźnemi łuseczkami dodatkowemi opatrzone; kwiateczki nadbrzeżne języczkowate, promienisto roztocone, wraz z środkowemi rurkowatemi złoto-żółte; ziarniczaki nagie. Wys. 2—6''. Po szparach skał, na najwyższych szczytach Tatrzańskich od 6000—8000' n. m., np. na Raczkowěj, Pyszněj, Krywaniu (bardzo obficie), Łomnicy powyżej grzbietu ku szczytowi, na Kolbachu, Wysokiěj i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

d. Kwiateczki nadbrzeżne języczkowate, promienisto roztocone; liście całkowite.

597. *S. nemorensis* L. sp. 1221, *S. gajowy*. *Rhizomate subrepente, foliis utrinque vel subtus subpubescentibus inaequaliter dentato-serratis, apiculo serraturarum recto incrassato ciliato, inferioribus lato-ovatis in petiolum lato-alatum contractis basi auriculato-dilatatis semiamplexicaulibus, superioribus ovato-lanceolatis breve petiolatis sessilibusque, calyculo 3—5phylllo involucrium brevem teretem 10—12phyllum aequante, radio 5— rarissime 4—6 flo. Fl. Crac. n. 505, Wahlb. Carp. n. 868, Waga Pol. n. 875, Bess. Volh. p. 33, Herb. Buc. p. 165 (excl. synonym. Baumg. et Wahlb.), Heuff. Ban. n. 963, Neilr. NOestr. p. 368, Jacq. Austr. t. 184, Koch Ger. p. 430 et 1027, Schldl. ic. VIII. h. 5—6, Rehn. ic. XVI. t. 80. f. 1, Lm. et DC. Fran. n. 3182, Ledb. Ross. II. p. 641, M. B. Cauc. II. p. 308 et III. p. 570, Willd. sp. III. p. 2003. *S. Jacquinianus* Rehn. ic. XVI. t. 80. f. 2, DC. prodr. VI. p. 354. Variat: b) *Fuchsii*, *foliis utrinque glabris inferioribus ovatis superioribus lanceolatis omnibus in petiolum anguste alatum contractis, involucrium plerumque 8phyllum*. *S. Fuchsii* Gmel. Badens. III. p. 444, Fl. Crac. n. 506, Rehn. ic. crit. III. f. 466 et ic. XVI. t. 81, DC. prodr. VI. p. 353. *S. ovatus* Willd. sp. III. p. 2004, Bess. Gal. n. 1026. *S. alpestris* Gaud. Helv. V. p. 296, *S. sarracenicus* L. sp. ed. 1. p. 871 (pro parte), Gren. et Godr. Fran. II. p. 118—19. *S. sarracenicus* β . *foliis subovatis* Wahlb. Carp. n. 867.*

Korzeniak obły, węzłowaty, drzewiasty, skośny, przygryziony, grubemi włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona, wraz z liśćmi mocniej lub słabiej omszona, rzadziej zupełnie naga, w górze baldaszkogroniasto rozgałęziona, wielokoszyczkowa; liście często tylko pod spodem nieco omszone, nierówno ząbkowano-piłkowane, o ząbkach w wierzchołku zgrubiałych, prawie pod kątem prostym odstających i rzęsowanych, liście dolne szeroko-jajowate, kończyste, w ogonek szeroko-skrzydłokowaty zwężone, przy nasadzie jeszcze uszkowato rozszerzone i łodygę wpół obejmujące, wyższe krócej ogonkowe albo prawie siedzące, blisko rozgałęzień kwiatonośnych łodygę pokrywające, a potem nagle w przykwiatki równowązkolancetowate przechodzące; koszyczki średniej wielkości, o 3—5 łuskach dodatkowych, kielichokrywie krótkiej, obłej, 10—12 łuskowej dorównywających; kwiateczków nadbrzeżnych języczkowatych, promienisto roztoczonych 5, rzadko 6—7; ziarnczaki nagie. Kwiateczki żółte, zazwyczaj pachnące. Wys. 2—4'. Odmiana: b) Fuchsi i, ma łodygę pospolicie czerwono nabiegniętą, wraz z liśćmi zupełnie nagą, liście o ząbkach nierzęsowanych, dolne jajowate, górne lancetowate, a wszystkie w wązki ogonek zwężone, przy nasadzie zaledwie cokolwiek rozszerzone, kielichokrywa podłużnobiała, najczęściej błukowa. Wys. do 5'. Po lasach lub ich brzegach, na Pieninach i Podhalu tu i owdzie lecz dosyć rzadko się natrafia; odmiana zaś b) po lasach, zrębach lub nad brzegami potoków po krzakach, na całych Bieskidach, Pieninach, Tatrach, Spiżu, Liptowie i Orawie aż do górnej granicy lasów wszędzie bardzo pospolity (szczególniej też w Tatrach) Lipiec, Sierpień. 74

598. *S. sarracenicus* L. sp. 1221, *S. pogański* albo długolistny. *Rhizomate repente, foliis glabris oblongo-lanceolatis, infimis in petiolum alatum angustatis, ceteris lata basi sessilibus, omnibus inaequaliter serratis, apiculo serraturarum antrorsum curvato, calyculo plerumque 5phylllo involucrem brevem teretem 10—12phyllum subaequante, radio 7—8floro.* Fl. Crac. n. 507, Wahlb. Carp. n. 867 (excl. var. β .), Bess. Gal. n. 1027, Ej. Volh. p. 33, Jundz. Litw. p. 356, Waga Pol. n. 876, Herb. Buc. p. 165, Heuff. Ban. n. 964, Neilr. NOestr. p. 368, Jacq. Austr. t. 186, Dietr. Boruss. t. 563, Koch Ger. p. 431 et 1027, Schldl. ic. XIII. h. 1—2, Rehb. ic. crit. III. t. 292. f. 468 et ic. XVI. t. 79, Lm. et DC. Fran. n. 3183, Engl. bot. t. 2211, Fl. Dan. t. 2059, Ledb. Ross. II. p. 640, Ej. Alt. IV. p. 109, DC. prodr. VI. p. 353, Willd. sp. III. p. 2004, L. sp. ed. 1. p. 871 (pro parte). *S. salicetorum* Godr. Lorr. II. p. 11, Gren. et Godr. Fran. II. p. 120.

Korzeniak obły, mięsisty, miejscami węzłowato zgrubiały, głęboko w ziemi poziomo się płózający; łodyga prosto wzniesiona, naga albo prawie naga, w górze omszona, baldaszkogroniasto rozgałę-

ziona, wielokoszyczkowa, w czasie kwitnienia od dołu bezlistna; liście podłużno-lancetowate albo lancetowate, kończyste, nagie, nierówno piłkowane, o ząbkach ku wierzchołkowi liścia podanych, liście dolne w ogonek szeroki zwężone, wyższe w podstawie zwężone i tylko siedzące, aż do rozgałęzień kwiatonośnych łodygę pokrywające, potem nagle w przykwiatki równowązko-lancetowate przechodzące; koszyczki średniej wielkości, o 5 zazwyczaj łuskach dodatkowych, od kielichokrywy krótkiej a obłej 10—12 łuskowej o połowę lub $\frac{1}{3}$ krótszych; kwiateczków nadbrzeżnych 7—8, promienisto roztoczonych; ziarnczaki nagie. Kwiateczki żółte, bez zapachu. Wys. 3—6". Po zaroślach nad brzegami rzek, tylko na podgórzu Bieskidzkim tu i owdzie się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

599. *S. paludosus* L. sp. 1220, *S.* błotny. *Foliis sessilibus elongato-lanceolatis attenuato-acutis argute serratis glabris vel subtus tomentosis, calyculo subdecaphyllo involucri dimidium aequante, radio plerumque 13 floro.* Fl. Crac. n. 508, Wahlenb. Carp. n. 865, Bess. Gal. n. 1025, Ej. Volh. p. 33, Waga Pol. n. 874, Herb. Buc. p. 166, Heuff. Ban. n. 966, Neilr. NOestr. p. 370, Dietr. Boruss. t. 835, Koch Ger. p. 431, Schldl. ic. X. h. 7—8, Rehn. ic. XVI. t. 93, Lm. et DC. Fran. n. 3180, Engl. bot. t. 650, Svsk. bot. t. 736, Fl. Dan. t. 385, Ledb. Ross. II. p. 639, DC. prodr. VI. p. 353, Solidago serratifolia Gilib. Lith. III. p. 202.

Korzeniak obły, węzłowaty, gałęzisty, płożący się; łodyga prosto wzniesiona, od dołu naga, w górze mniej lub więcej pajęczynowato-welnistą, baldaszkogroniasto rozgałęzioną, wielokoszyczkową; liście wydłużono- albo równowązko-lancetowate, zwężając się zastrzone, ostro po brzegach piłkowane, nagie albo pod spodem pajęczynowato-welniste, podstawą w pół łodygę obejmujące i siedzące, w równowązkie przykwiatki w górze przechodzące; koszyczki średniej wielkości, o 10 zazwyczaj łuskach dodatkowych, od kielichokrywy o połowę krótszych; kwiateczków nadbrzeżnych 10—16, promienisto roztoczonych, żółtych. Wys. 3—6'. Po zaroślach mokrych na łąkach lub po rowach i brzegach rzek, koło wsi Rakusze na Spiżu lub koło cieplic Łuczki zwanych na Liptowie. Lipiec, Sierpień. 4

600. *S. umbrosus* W. et Kitt. Hung. II. p. 232. t. 210, *S.* wielkolistny. *Foliis glaucis glabris subtus adpresso-hirtis denticulatis integrisve, inferioribus late ovatis vel ellipticis in petiolum alatum contractis, superioribus oblongo-lanceolatis basi subcordatis sessilibus, calyculo brevissimo, radio 8 floro.* Wahlenb. Carp. n. 866, Bess. Gal. n. 1029, Ej. Volh. p. 33, Herb. Buc. p. 165, Neilr. NOestr. p. 369, Maly Austr. p. 127, Rehn. icon. XVI. p. 42. t. 82 (forma minor), Ledb. Ross. II. p. 638, DC. prodr. VI. p. 352. *S.*

macrophyllus Herb. sel. pl. Gal. et Buc. p. 18. n. 50 (non M. Bieb.).

Korzeniak obły, węzłowaty, drzewiasty, skośny, przygryziony, wielogłowy, grubemi włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona, welniasto-kędzierzawo-włosista, w górze baldaszkogroniasto- albo wiechowato rozgałęziona, licznokoszyczkowa; *liście modrawo-zielone*, gładkie, tylko pod spodem od grubawych, przytulonych włosków szorstkie, końcyste albo krótko zaostrome, ząbkowane albo całobrzegie, *dolne wielkie, jajowate albo eliptyczne, w ogonek skrzydlaty zwężone, wyższe podłużne albo podłużno-lancetowate, w podstawie lekko sercowate albo tylko zaokrąglone, siedzące*, ku górze łodygi znacznie malejące i zwolna w wązko-lancetowate przykwiatki przechodzące, przezco ulistnienie łodygi w górze nieznaczne; koszyczki średniej wielkości, o łuskach dodatkowych kilka razy od kielichokrywy krótszych; kwiateczków nadbrzeżnych 8, promienisto roztoczonych; ziarnczaki nagie, kwiateczki żółte. Wys. 2 – 5'. Po miejscach torfiastych nad brzegami lasów, w okolicach Łuczek cieplic na Liptowie. Lipiec, Sierpień. 4

2. Podrodzina. Cynareae Less. Karczochowate. Ramionka (znamiona) szyjki w kwiateczkach obupiciowych w wierzchołku obrączkowato ponabrmiewale i tamże często omszone.

9. Plenię. Carduineae Cass. Ostowe. Koszyczki liczno-kwiateczkowe, kwiateczki wszystkie rurkowate, najczęściej obupleiowe; puch włoskowaty albo piórkowaty.

230. *Cirsium* Tourn. inst. t. 255. Ostrożeń.

Łuski kielichokrywy dachówkowato ułożone, cierniste albo bezbronne, wewnętrzne promienisto nieroztoczone; koszyczki jednakowo-kwiateczkowe, po większej części niezupełnie rozdzielнопłciowe; kwiateczki rurkowato-dzwonkowate, 5wərbne albo 5dzielne, w okazach bardziej męzkich z szyjkami mniej lub więcej wykształconemi, po części płoniejące, w okazach zaś żeńskich z pylnikami niedokształconemi, płodne; pylniki nieogoniaste; ziarnczaki podłużne, z boków ściśnione; puch piórkowaty, wielorzędowy, w podstawie obrączkowato ze sobą zrosły, odpadający, równodługi; osadnik wspólny szczecinkami pokryty.

a. Liście z wierzchu koleczysto- ale krótko-włosiste; kwiateczki purpurowe.

601. *C. lanceolatum* Scop. Carn. II. p. 130, O. lancetowato-listny. *Foliis decurrentibus supra spinuloso-hispidis subtus arachnoideo-sublanatis profunde pinnatifidis, pinnis bifidis, lacinulis lanceolatis spina valida terminatis, capitulis solitariis ovatis*. Fl. Crac. n. 511, Waga Pol. n. 810, Bess. Volh. p. 32, Herb. Buc.

p. 168, Neilr. NOestr. p. 388, Dietr. Boruss. t. 499, Koch Ger. p. 452 et 989, Schldl. ic. VI. h. 1, Rehn. ic. XV. t. 95, Lm. et DC. Fran. n. 3073, Ledeb. Ross. II. p. 726, Ej. Alt. IV. p. 4, DC. prodr. VI. p. 636. *Carduus lanceolatus* L. sp. 1149, Wahlb. Carp. n. 816, Fl. Dan. t. 1173, Engl. bot. t. 107. *C. divaricatus* Gilib. Lith. III. p. 187. *Cnicus lanceolatus* Willd. sp. III. p. 1666, Bess. Gal. n. 979, Baumg. Trans. n. 1723, Sysk. bot. t. 416, M. B. Cauc. II. p. 275.

Korzeń gałęzisty; łodyga prosto wzniesiona, pajęczynowato-welnista, od liści zbiegających skrzydlata, koląco-ciernista, w górze na parę odnóg 1koszyczkowych dzieląca się; *liście* zatokowopierzastowrębne, zupełnie albo jak liście górne tylko do połowy *po łodydze zbiegające*, z wierzchu ciernisto-szczecinkowate, *pod spodem* blade-zielone, słabo omszone albo *cokolwiek pajęczynowato-welniste* lub nawet i nagie; łaty jeszcze 2—3razy szeroko-rozszczepane, całobrzegie, nierówno ciernisto-rzęsowane, a przytem w wierzchołku w cierń długi, żółty, mocny wybiegające; *koszyczki* duże, 2'' długie, *o kielichokrywie jajowatej*, łuskach lancetowatych, pajęczynowato-welnistych albo nagich, w ciernie odstające zaostzonych. Kwiateczki purpurowe. Wys. 2—4'. Po miejscach nieuprawnych, koło wsiów lub przy drogach, wszędzie pospolity. Czerwiec—Wrzesień. ☉

602. *C. eriophorus* Scop. Carn. II. p. 130, O. Głowacz (nazw. góral.) albo Burzan. *Folius amplexicaulibus non decurrentibus supra spinuloso-hispidis subtus tomentosus profunde pinnatifidis, pinnis bifidis, lacinulis lanceolatis spina valida terminatis, capitulis solitariis globosis arachnoideo-lanatis*. Waga Pol. n. 815, Bess. Vollh. p. 32, Herb. Buc. p. 167, Neilr. NOestr. p. 388, Dietr. Boruss. t. 801, Koch Ger. p. 453 et 989, Schldl. ic. XIV. h. 1—2, Rehn. ic. XV. t. 91, Lm. et DC. Fran. n. 3091, Ledeb. Ross. II. p. 731, DC. prodr. VI. p. 638. *Carduus eriophorus* L. sp. 1153, Wahlb. Carp. n. 823, Herb. add. Gal. n. 61, Engl. bot. t. 386. *C. tomentosus* Gilib. Lith. III. p. 188. *Cnicus eriophorus* Jacq. Austr. t. 171, Baumg. Trans. n. 1724, Suter Helv. II. p. 203, Willd. sp. III. p. 1669.

Korzeń gałęzisty; łodyga prosto wzniesiona, pajęczynowato-welnista, nieskrzydłata, bezbronna, w wierzchołku na parę odnóży 1koszyczkowych dzieląca się; *liście* pierzasto-dzielne, bezogonkowe, *łodygę obejmujące lecz po tejże niezbiegające*, z wierzchu ciernisto-szczecinkowate, *pod spodem* bialo-kutnerowate, o łatach całkowitych albo 2dzielnych, rozsuniętych, całobrzegich, delikatnie ciernisto-rzęsowanych a przytem w cierń długi, mocny, żółty wybiegłych; *koszyczki* bardzo wielkie (największe ze wszystkich), 3—4'' długie a 2—3'' szerokie, *prawie kuliste*, o łuskach kielichokrywy

lancetowatych, gęsto białą wełną pokrytych, w ciernie odstające albo odgięte zakończonych. Kwiateczki purpurowe. Wys. 3—6'. Po spadziściściach gór lub przy drogach, na Pieninach w tak zwanym Pięskim Potoku powyżej zamku św. Kunegundy (dość obficie), na Magórze Spizkiej po brzegach gościńca bitego i jego bocznych spadziściściach (bardzo obficie), w Tatrach zaś na całym pasmie gdzie wapień występuje tu i owdzie się trafia, np. na wschodnim końcu w Tokarni, koło Białej ściany, pod Hawranem i t. p., dalej pod Giewontem od Zakopanego (bardzo obficie) lub w Reglach ku Kościeliskom, wreszcie we wszystkich dolinach i dolinkach Tatrzańskich od Chabówki i Zuberca na Orawie i w bardzo w. i. m. Lipiec—Wrzesień. ☺

B. Liście z wierzchu nieciernisto-szczecinkowate; łuski kielichokrywy ciernisto kończyste albo prawie bezbronne; kwiateczki obupłciowe.

a. Liście po łodydze zbiegające; kwiateczki karmazynowe.

603. C. palustre Scop. Carn. II. p. 128, O. błotny. *Folius penitus decurrentibus sparsim pilosis profunde pinnatifidis, pinnis bifidis, lacinulis spina terminatis, ramis apice polycephalis, capitulis racemoso-glomeratis*. Fl. Crac. n. 512, Waga Pol. n. 811, Bess. Volh. p. 32, Herb. Buc. p. 168, Neilr. NOestr. p. 389, Dietr. Boruss. t. 716, Koch Ger. p. 453 et 990, Schldl. ic. IX. h. 7—8, Reimb. ic. XV. t. 100, Suter Helv. II. p. 202, Lm. et DC. Fran. n. 3072, Ledb. Ross. II. p. 733, Ej. Alt. IV. p. 6, M. B. Cauc. III. p. 555, DC. prodr. VI. p. 645. *Carduus palustris* L. sp. 1151, Wahlb. Carp. n. 819, Ej. Lapp. n. 373, Engl. bot. t. 974. C. altissimus Gilib. Lith. III. p. 186. *Cnicus palustris* Willd. prodr. fl. Berol. (1787.) p. 260, Ej. sp. III. p. 1662, Bess. Gal. n. 977, Baumg. Trans. n. 1721, M. B. Cauc. II. p. 273 (excl. var. β .), Svsk. bot. t. 428.

Korzeniak przygryziony, grubemi włóknami okryty; łodyga sztywna, prosto wzniesiona, pojedyncza, tylko w wierzchołku groniasto- albo baldaszkowo-groniasto- lub wiechowato gałęzista, licznokoszyczkowa, a koszyczki zazwyczaj skupione, zresztą przez zbiegające liście od podstawy aż do samego wierzchołka skrzydlata albo kędzierzawo-skrzydłata, kołaco-ciernista, pajęczynowato-wełnista, o szypułkach koszyczkowych rzadka biało-kutnerowatych; liście w obrysie podługne albo lancetowate, zatokowo-pierzastowrębne, wszystkie najzupełniej po łodydze zbiegające, rzadka omszone albo szczególniej górne pod spodem pajęczynowato-wełniste, o łatach 2—3razy wrębnych, rozsunionych, delikatnie ciernisto-rzęsowanych a przytem w mocne ciernie wybiegających; koszyczki małe, 8—12''' długie, o kielichokrywie jajowatej, wielorzędowej, a łuskach lancetowatych, pajęczynowato-wełnistych, w wierzchołku

w krótki odstający cierni zakończonych. Kwiateczki buraczkowo-purpurowe. Wys. 3—5'. Po mokrych łąkach lub w lasach po miejscach bagnistych, wszędzie na całej przestrzeni aż do górnej prawie granicy buków pospolity. Lipiec, Sierpień. ☺

604. *C. canum* M. B. Cauc. III. p. 556, O. siwy. *Radice fasciculata, fibris incrassatis fusiformibus, caule monocephalo vel superne ramoso, ramis elongatis monocephalis, foliis sparsim pilosis oblongo-lanceolatis repando-dentatis spinuloso-ciliatis, caulinis inferioribus decurrentibus.* Fl. Crac. n. 513, Herb. Buc. p. 169, Bess. Volh. p. 32, Neilr. NOestr. p. 590, Wimm. Schl. p. 279, Koch Ger. p. 453 et 991, Rehn. ic. XV. t. 97 et t. 98. f. 1, Ledeb. Ross. II. p. 741, DC. prodr. VI. p. 644. *Carduus canus* L. mant. I. p. 108, Jacq. Austr. t. 42. *Cnicus canus* Roth tent. Ger. I. p. 345, Bess. Gal. n. 978, Baumg. Trans. n. 1722, M. B. Cauc. II. p. 274, Willd. sp. III. p. 1664.

Korzeń wiązkowaty, o włóknach korzeniowych w mięsiste, podługne albo wrzecionowate bulwki zgrubiałych; łodyga prosto wzniesiona, pojedyncza, 1koszyczkowa albo na parę długich, 1koszyczkowych gałązek podzielona, pajęczynowato-wełnista albo pod koszyczkami wełnistokutnerowata, na dole od liści krótko zbiegających cokolwiek skrzydlata i ciernista, w górze prawie bezlistna, naga; liście mięsiste, podługno-lancetowate albo górne lancetowate, nierówno ciernisto-rzęsowane, nagie, rzadka omszone albo pod spodem pajęczynowato-wełniste, całkowite a tylko wykrawano- lub zatokowo-ząbkowane, korzeniowe wielkie, w ogonek zwężone, dolne łodygowe krótko po łodydze zbiegające, górne znacznie mniejsze a nawet drobne, siedzące; koszyczki dosyć duże, do 1½" długie i tyleż szerokie, o kielichokrywie prawie kulistej, a jej łuskach lancetowatych, nagich albo pajęczynowato-wełnistych, przytulonych lub zewnętrznych odstających. Kwiateczki karmazynowe. Wys. 1—3'. Po łąkach wilgotnych lub po ich rowach, na podgórzu Bieskidów tu i owdzie się trafia. Lipiec, Sierpień. ☿

605. *C. pannonicum* Gaud. Helv. VI. p. 363, O. węgierski. *Rhizomate obliquo, fibris filiformibus, caule a medio nudo 1—3 cephalo, foliis sparsim pilosis ovatis vel oblongo-lanceolatis integerrimis denticulatisque inaequaliter spinuloso-ciliatis, superioribus breviter decurrentibus semiamplexicaulibus.* Herb. Buc. p. 168, Wimm. Schl. p. 279, Neilr. NOestr. p. 390, Koch Ger. p. 453 et 991, Rehn. ic. XV. t. 98. f. 2, Ledeb. Ross. II. p. 741, DC. prodr. VI. p. 645. *C. serratuloides* Scop. Carn. II. p. 127 (non DC.), Waga Pol. n. 816, Bess. Volh. p. 32. *Carduus pannonicus* L. fil. suppl. p. 348, Willd. sp. III. p. 1658. *C. serratuloides* Jacq. Austr. t. 127 (non L.), Wahlenb. Carp. n. 825. *Cnicus*

pannonicus Vestman. bot. p. 186. *C. serratuloides* Bess. Gal. n. 980, Baumg. Trans. n. 1728.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny, wielogłowy, długimi a cienkimi włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona albo podnosząca się, pojedyncza, *1koszyczkowa albo na 2—3* długie, *1koszyczkowe gałęzie podzielona*, pajęczynowato-welnista, na dole od liści krótko zbiegających, nieco skrzydlata, lekko ciernista, *prawie od połowy swęj wysokości bezlistna*; liście całkowite, podłużno-lancetowate albo dolne eliptyczne, kończyste, nierówno ząbkowane albo prawie całobrzegie, delikatnie ciernisto-rzęsowane, gęściej albo rzadziej omszone, pod spodem niekiedy pajęczynowato-welniste, korzeniowe w ogonek zwężone, dolne łodygowe krótko po łodydze zbiegające, wyższe znacznie mniejsze, siedzące; koszyczki dosyć duże, koło 1' długie i tyleż szerokie, o kielichokrywie jajowatej, a łatkach tejże lancetowatych, zwężono-konieczystych, nagich albo pajęczynowato-welnistych, przytulonych. Kwiateczki bladopurpurowe. Wys. 1—2'. Po łąkach mokrych, w okolicach zamku Orawskiego obficie się trafia. Czerwiec, Lipiec. 74

b. Liście po łodydze niezbiegające, pod spodem śnieżno-biało-kutnerowate; kwiateczki purpurowe.

606. *C. heterophyllum* All. Pedm. I. n. 554. t. 34, O. różnolistny. *Caule multifolio 1—3cephalo, foliis amplexicaulibus lanceolatis longe acuminatis subtus niveo-tomentosis inaequaliter spinuloso-ciliatis, inferioribus serratis superioribus subintegerrimis, omnibus indivisis vel intermediis antice incisis.* Jundź. Litw. p. 328, Herb. Buc. p. 170, Wimm. Schl. p. 279, Neilr. NOestr. p. 390, Koch Ger. p. 456 et 993, Schldl. ic. XIV. h. 1—2, Rehn. ic. XV. t. 107, Lm. et DC. Fran. n. 3086, Ledb. Ross. II. p. 739, Turcz. Baic. Dah. n. 679, DC. prodr. VI. p. 653. *Carduus heterophyllus* L. sp. 1154, Wahlenb. Carp. n. 826, Ej. Lapp. n. 374, Fl. Dan. t. 109, Engl. bot. t. 675. *C. helenioides* L. sp. ed. 2. p. 1155, All. Ped. t. 13. *Cnicus heterophyllus* Willd. sp. III. p. 1673, Bess. Gal. appd. p. 378. *C. helenioides* Willd. sp. III. p. 1674.

Korzeniak jak w pop. gatunku; *łodyga* prosto wzniesiona, welnisto-omszona, pod koszyczkami welnisto-kutnerowata, pojedyncza, 1koszyczkowa albo na parę 1koszyczkowych gałęzi podzielona, *gęsto ulistniona*, w górze prawie bezlistna; liście eliptyczne albo podłużno-lancetowate, nierówno ciernisto-rzęsowane, kończyste, z wierzchu zielone, nagie, *pod spodem* szaro- albo śnieżno-biało-kutnerowate, już całkowite i tylko piłkowane albo jakby całobrzegie, już *pierzastowrębnie-wcinane*, o łatkach całobrzegich, liście dolne wielkie, w ogonek zwężone, *wyższe w podstawie sercowate i łodygę obejmujące*, powyżej podstawy niekiedy zwężone i przeto

jakby skrzypcowate, najwyższe zaś lancetowate, znacznie mniejsze; koszyczki duże, $1\frac{1}{2}$ —2'' długie i tyleż szerokie, o kielichokrywie prawie kulistój, a łuskach tejże lancetowatych, kołczysto-kończystych, nagich, przytulonych. Kwiateczki purpurowe. Wys. 2—3'. Po łąkach wilgotnych, u stóp Tatrów tu i owdzie się trafia, jak np. koło kolib czyli szałasów gościnnych pod Krywanem na Liptowie, pod tak zwanemi Spadami koło Murania za Jaworzyną na Spiżu lub dalej ku wsi Żar; także po brzegach potoku Biała Woda zwanego, idąc z Beli miasteczka na Kiezmarski szałas i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 4

c. Liście pod spodem zielone; zresztą jak pod b.

607. *C. rivulare* Lnk. hort. Berol. II. p. 301, O. trójkoszyzkowy. *Caule superne subnudo, apice plerumque congesto 3cephalo, foliis sparsim pubescentibus inaequaliter spinuloso-ciliatis amplexicaulibus pinnatifidis, inferioribus in petiolum alatum dentatum basi dilatatum contractis, pinnis lanceolatis parce dentatis.* Fl. Crac. n. 514, Waga Pol. n. 813, Jundż. Litw. p. 329, Bess. Volh. p. 32, Herb. Buc. p. 170, Neilr. NOestr. p. 391, Koch Ger. p. 455 et 992, Rehb. ic. XV. t. 104, Ledb. Ross. II. p. 739. *C. tricephalodes* Lm. et DC. Fran. n. 3084, DC. prodr. VI. p. 649. *Carduus rivularis* Jacq. Austr. I. p. 57. t. 91, Wahlenb. Carp. n. 827. *Cnicus rivularis* Willd. sp. III. p. 1676 (forma: foliis pinnatifidis), Bess. Gal. n. 981, Baumg. Trans. n. 1729, Suter Helv. II. p. 201. *C. salisburgensis* Willd. sp. p. 1675 (forma: foliis indivisis).

Korzeniak jak w pop. gatunku; *lodyga* prosto wzniesiona, welnistomo-omszona albo pod koszyczkami welnistokutnerowata, zazwyczaj pojedyncza, w górze zupełnie bezlistna, od dołu ulistniona, na samym wierzchołku 3 koszyczki (bardzo rzadko 1, 2 lub 4) do siebie zbliżone dzierżąca, z których jeden pionowo a dwa poziomo umieszczone; liście jajowate albo podługne; nierówno ciernisto-rzęsowane, kończyste, z obu stron zielone, zrzadka omszone, już całkowite i wykrawano- lub zatokowo-zębate, już pierzastowrębne albo pierzastodzielne, o łatkach całobrzegich lub ząbkowanych, liście dolne po ogonku zbiegające, wyższe podstawą zaokrągloną albo sercowatą lodygę obejmujące; koszyczki dosyć duże, 1—1 $\frac{1}{2}$ '' długie, jajowate, o łuskach kielichokrywy lancetowatych, kołczysto-kończystych, nagich, przytulonych. Kwiateczki buraczkowo-purpurowe. Wys. 1—3'. Po łąkach mokrych, na całej przestrzeni do wysokości 3000' n. m. wszędzie bardzo pospolity. Czerwiec, Lipiec. 4

d. Liście po lodydze niezbiegające; kwiateczki białawo-żółte.

608. *C. Erisithales* Scop. Carn. II. p. 125, O. lepki. *Caule superne subnudo, foliis sparsim pubescentibus profunde pinnatif-*

dis amplexicaulibus inaequaliter spinuloso-ciliatis, pinnis oblongis lanceolatisve dentatis, capitulis in pedunculo nutante solitariis vel subaggregatis. Fl. Crac. n. 516, Bess. Volh. p. 32, Herb. Buc. p. 169, Neilr. NOestr. p. 393, Koch Ger. p. 455 et 994, Rehn. ic. XV. t. 106. f. 1, Ledeb. Ross. II. p. 739. *C. ochroleucum* Lm. et DC. Fran. n. 3082 (non All.), DC. prodr. VI. p. 648. *C. glutinosum* Lm. Fran. n. II. p. 27, DC. Fran. suppl. p. 464, DC. prodr. VI. p. 649. *Cnicus Erisithales* L. sp. 1157, Wahlenb. Carp. n. 829, Bess. Gal. n. 984, Baumg. Trans. n. 1732. *C. glutinosus* Gilib. Lith. III. p. 185. *Carduus Erisithales* Jacq. Austr. t. 310.

Korzeniak jak w pop. gatunku; *lodyga* prosto wzniesiona, wraz z liśćmi dosyć naga, omszona albo szorstko-włosista, nieco wyżej jak do połowy wysokości ulistniona, w górze na parę krótszych lub dłuższych gałązek 1koszyczkowych dzieląca się, prawie bezlistna; liście w obrysie podługne, pierzastowęgbne albo pierzastodzielne, o łatach nierówno ciernisto-rzęsowanych, całobrzegich albo kątowato-ząbkowanych, liście dolne wielkie, po ogonku zbiegające, wyższe nasadą uszkowatą lodygę obejmujące; koszyczki dosyć duże, 1—1½" długie i tyleż szerokie, zwisłe, bezprzyliskowe, tylko w podstawie szypułki małym listkiem lancetowatym opatrzone, o kielichokrywie kulisto-jajowatej, a łuskach tejże lancetowatych, w delikatny cierniek zakończonych, lepkich, odstających albo odgiętych. Kwiateczki cytrynowo-żółte. Wys. 1—3'. Po łąkach, brzegach potoków lub w lasach, na Bieskidach koło Babięj Góry; na Pieninach po usypach do Dunajca spadających pospolicie się trafia; w Tatrach zaś aż do górnej granicy buków tu i owdzie ale często napotykać się daje, szczególnież téż w dolinie Kościeliskiej lub koło Zakopanego, Jaworzyny i Rakusz. Lipiec, Sierpień. 4

609. *C. oleraceum* Scop. Carn. II. p. 124, O. warzywny. *Caule ad apicem folioso, foliis glabris vel sparsim puberulis inaequaliter spinuloso-ciliatis amplexicaulibus, inferioribus pinnatifidis, pinnis lanceolatis dentatis, superioribus indivisis dentatis, capitulis terminalibus congestis bracteatis, bracteis exterioribus majoribus ovatis decoloribus.* Fl. Crac. n. 515, Waga Pol. n. 814, Bess. Volh. p. 32, Herb. Buc. p. 170, Neilr. NOestr. p. 392, Dietr. Boruss. t. 552, Koch Ger. p. 455 et 995, Schldl. ic. II. h. 8, Rehn. ic. XV. t. 103, Lm. et DC. Fran. n. 3079, Ledeb. Ross. II. p. 738, Ej. Alt. IV. p. 12, DC. prodr. VI. p. 647. *Cnicus oleraceus* L. sp. 1156, Wahlenb. Carp. n. 828, Bess. Gal. n. 981, Baumg. Trans. n. 1731, Fl. Dan. t. 860, Svsk. bot. t. 698.

Korzeniak jak w pop. gatunku; *lodyga* wzniesiona albo podnosząca się, aż do samego wierzchołka ulistniona, wraz z liśćmi naga albo zrzadka omszona, pod koszyczkami najczęściej wełnista, albo pojedyncza a tylko na wierzchołku 1—wiele koszyczków skupio-

nych dzierząca albo w górze na kilka krótszych lub dłuższych 1koszyczkowych gałązek dzieląca się; liście podługne, eliptyczne albo jajowate, kończyste, nierówno ciernisto-rzęsowane, już całkowite i tylko wykrawano- lub weinano-ząbkowane, już pierzastowrębne, o łatach nierówno ząbkowanych, dolne po ogonku zbiegające, wyższe podstawą sercowatą łodygę obejmujące i w przykwiatki przechodzące; *koszyczki* dosyć duże, prosto wzniesione, *licznemi przykwiatkami otoczone; przykwiatki całkowite, blado-żółtawo-zielone*, ciernisto-ząbkowane, *zewewnętrzne jajowate* albo jajowato-podługne, koszyczkom równe albo od nich dłuższe, *wewnętrzne* mniejsze, *lanceolate*; kielichokrywa jajowato-obła, o łuskach lancetowatych, w cieri delikatny zakończonych, nagich albo pajęczynowato-wełnistych, w wierzchołku odstających. Kwiateczki blado-żółte. Wys. 1—3'. Po łąkach wilgotnych lub mokrych, wszędzie po równinach lub miejscach górzystych aż do stóp Tatrzańskich bardzo pospolity. Lipiec, Sierpień. 4

C. Kwiateczki rozdzielноплеcioве; a zresztą jak pod B.

610. C. arvense Scop. Carn. II. p. 126, O. polny. *Rhizomate repente, caule subglabro folioso ramoso, foliis subdecurrentibus oblongo-lanceolatis spinuloso-ciliatis indivisis vel pinnatifido-sinuatis, capitulis ovatis paniculato-corymbosis, flosculis dioicis*. Fl. Crac. n. 517, Waga Pol. n. 812, Bess. Volh. p. 32, Herb. Buc. p. 171, Neilr. NOestr. p. 391, Koch Ger. p. 457 et 995, Lm. et DC. Fran. n. 3090, Ledb. Ross. II. p. 734 et 735, DC. prodr. VI. p. 643. Cnicus arvensis Hoffm. Deutschl. II. ed. 2. p. 130, Baumg. Trans. n. 1734. Serratula arvensis L. sp. 1149, Wahlb. Carp. n. 815, M. B. Cauc. II. p. 267. Serratula spinosa Gilib. Lith. III. p. 184. Variat: a) spinosissimum, *foliis omnibus undulatis pinnatifidis valde spinosis*. Cirsium arvense Dietr. Boruss. t. 554, Schldl. ic. III. h. 4, Rehn. ic. XV. t. 111. fig. centralis. Cnicus arvensis Bess. Gal. n. 986. Carduus arvensis Engl. bot. t. 975. Serratula arvensis Fl. Dan. t. 644; b) mite, *foliis caulinis sinuatis rameis integris vel dentatis mitius spinosis*. Rehn. ic. I. c. fig. dextra; c) setosum, *foliis planis integris dentatisve vel pinnatifido-sinuatis setoso-ciliatis utrinque glabris vel subtus subincanis*. Cirsium setosum M. B. Cauc. III. p. 560, DC. prodr. VI. p. 643. C. incanum Bess. Volh. p. 32 et 75. Cnicus setosus Bess. Gal. n. 985.

Korzeniak obły, głęboko w ziemi poziomo płący się; łodyga wzniesiona, nieskrzydełkowata, naga albo cokolwiek wełnisto omszona, od dołu krótkie, płonne, ulistnione gałązki wydająca, w górze wiechowato- albo baldaszkogroniasto-gałęzista, wielokoszyczkowa i wieloliściowa; liście skórzaste, podługne albo lanceto-

wate, kończyste, bezogonkowe, nagie, albo zrzadka omszone, już całkowite a przytem nierówno- albo zatokowo-zębate, już pierzastowrębne, delikatnie ciernisto-rzęsowane, a przytem zęby albo łatki w mniejszy lub większy cierni wybiegające; *koszyczki małe, o kielichokrywie podłużno-obłąj*, a łuskach tejże lancetowatych, przytulonych, nagich albo omszonych, w krótki cierni zakończonych; *puch bardzo długi*. Kwiateczki różowo-fioletowe. Wys. 2—4'. Zazwyczaj bywa w następ. odmianach: a) *spinosissimum*, o liściach nagich, głęboko pierzasto-wrębnych, falistych albo kędzierzawych, delikatnymi i grubemi większemi cierniami nastroszonych; b) *mite*, o liściach nagich, całkowitych, zatokowo-zębatych albo tylko wykrawanych, niekiedy całobrzegich, skąpiej ciernistych, a cierniach delikatniejszych i cieńszych; wreszcie c) *setosum*, o liściach takich jak w pop. odmianie albo zatokowo-pierzastowrębnych, szczecinkowato-rzęsowanych, z obu stron gładkich albo pod spodem nieco siwo-kutnerowatych. Po polach między zbożem, po pastwiskach lub koło dróg i lasów, wszędzie wszystkie 3 odmiany na całej przestrzeni po równinach i wzgórzach pospolite. Lipiec, Sierpień. 4

D. Mięszance.

611. *C. cano-oleraceum* Naeg. in Koch Ger. ed. 2. p. 1001—2, O. siwo-warzywny. *Radice fibris filiformibus, caule inferne densius superne remotius folioso simplici vel ramoso, ramis subelongatis monocephalis, foliis subamplexicaulibus breviter decurrentibus glabris vel subtus sparsim lanatis oblongo-lanceolatis indivisis vel sinuato-pinnatifidis, capitulis bracteatis, bracteis 1—3 viridibus linearibus margine spinosis*. Fl. Crac. n. 518, Neilr. NOestr. p. 393, C. tataricum Wimm. et Grab. Siles. II. p. 96, Rehb. ic. XV. t. 117, Lm. et DC. Fran. n. 3080, All. Ped. n. 550, Ledb. Ross. II. p. 738. *Cardus tataricus* Jacq. Austr. t. 90. *Cnicus tataricus* Willd. sp. III. p. 1677, Bess. Gal. n. 982.

Korzeniak obły, skośny, włóknami cienkimi niekiedy cokolwiek wrzecionowato zgrubiałemi okryty; *łodyga 1koszyczkowa albo o galeziach długich 1koszyczkowych*, aż do wierzchołka ulistniona; *liście prawie łodygę obejmujące*, niewiele po łodydze zbiegające, nagie albo pod spodem zrzadka wełniste, *podłużno-lancetowate, całkowite albo zatokowo-pierzastowrębne; koszyczki od dołu 1—3równowazkami*, małemi, zielonemi, po brzegach ciernistemi przykwiatkami opatrzone; a zresztą z wejrzenia podobny do *C. canum*, a z liści i przykwiatków do *C. oleraceum*. Kwiateczki blado-żółte, rzadziej czerwone. Wys. 2—3'. Po mokrych łąkach, w Wadowickiem niekiedy się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

612. *C. palustri-oleraceum* Naeg. in Koch Ger. ed. II. p. 999, O. błotno-warzywny. *Caule ad summum apicem folioso, foliis*

inferioribus ad medium decurrentibus profunde pinnatifidis, superioribus breviter decurrentibus integris vel sinuato pinnatifidis, capitulis glomeratis, bracteis lanceolatis capitula fere aequantibus. Fl. Crac. n. 519, Wimm. Schl. p. 284, Neilr. NOestr. p. 393, Rchnb. ic. XV. t. 115. C. hybridum Koch Ger. ed. 1. p. 394, Herb. Buc. p. 171, Rchnb. ic. XV. t. 116. f. 2, DC. Fran. suppl. p. 463, Ej. prodr. VI. p. 646. C. lacteum Koch Ger. ed. 1. p. 394.

Łodyga aż do samego wierzchołka ulistniona; liście dolne tylko do połowy po łodydze zbiegające, głęboko pierzastowrębne, wyższe jeszcze mniej zbiegające całkowite albo zatokowo-łatawate; koszyczki skupione, o przykwiatkach lancetowatych, koszyczkom dorównywających, a zresztą podobne do C. oleracum. Kwiateczki blade-żółte albo mleczno-białe słabo czerwono nabiegnięte. Wys. 2—3'. Po łąkach mokrych, tu i owdzie na Bieskidach się trafia, ale daleko pospolicij jak poprzedzający. Lipiec, Sierpień. ☉

231. Carduus L. gen. n. 925. Oset.

Łuski kielichokrywy dachówkowato ułożone, cierniste albo bezbronne; koszyczki jednakowo-koszyczkowe; kwiateczki rurkowato-dzwonkowate, 5wrębne, obupłciowe; pylniki nieogoniaste; ziarnczaki podługne, z boków ściśnione; puch włosisty, wielorzędowy, w podstawie w obrączkę zrosnięty, odpadający, równodługi; osadnik wspólny plewkami pokryty.

613. C. acanthoides L. sp. 1150, O. nastroszony. *Caule ramoso, foliis decurrentibus plerumque glabris profunde pinnatifidis, pinnis 3fidis dentatisque spinuloso-ciliatis, lobis dentibusque spina valida terminatis, pedunculis brevibus crispato-spinosis submonocephalis.* Fl. Crac. n. 520, Wahlb. Carp. n. 817, Bess. Gal. n. 973, Ej. Vollh. p. 31, Waga Pol. n. 821, Herb. Buc. p. 172, Baumg. Trans. n. 1713, Neilr. NOestr. p. 384, Jacq. Austr. t. 249, Dietr. Boruss. t. 802, Koch Ger. p. 459, Schldl. ic. II. h. 8, Rchnb. ic. crit. X. f. 1319—21, Ej. ic. XV. t. 142, Lm. et DC. Fran. n. 79, Engl. bot. t. 973, Fl. Dan. t. 1341, Ledb. Ross. II. p. 719, DC. prodr. VI. p. 623. C. sinuatus Gilib. Lith. III. p. 187. Spina alba Syr. ziel. str. 667.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga mocna, wzniesiona, wełnistowłosista albo tylko pod koszyczkami wełnistokutnerowata, gałęziasta, wielokoszyczkowa, od podstawy aż do wierzchołka albo prawie blisko do wierzchołka ulistniona i od liści zbiegających łatkowatoskrzydełkowata, ciernista; liście w obrysie podługno-lancetowate albo lancetowate, zatokowo-pierzastowrębne, zupełnie po łodydze zbiegające, nagie albo pod spodem po nerwach zrzadka wełnistowłosiste, o łatach nierówno 2—5razy wciętych albo 2—5zębnych,

nastroszonych, delikatnie ciernisto-rzęsowanych a przytem w cieri dłuższy, mocniejszy wybiegłych; *koszyczki na szypułkach krótkich, kędzierzawo-ciernistych*, pospolicie pojedyncze, wzniesione, baldaszkogroniasto albo wiechowato ułożone, o *kielichokrywie prawie kulistój*, nagięj albo pajęczynowatěj, a łuskach tejże równowazkoszydłowatych, w kolec delikatny zwężonych, odstających albo środkowych odgiętych. Kwiateczki karmazynowe, rumieńcowe, rzadko cieliste albo białe. Wys. 1—3'. Koło dróg, pól lub wsiów, wszędzie na całej przestrzeni pospolity. Czerwiec—Sierpień. ☺

614. *C. hamulosus* Ehrh. Beitr. VII. p. 166, O. haczysty. *Caule subramoso, foliis decurrentibus subtus arachnoideo-lanatis vel glabriusculis profunde pinnatifidis, pinnis trifidis dentatisque spinuloso-ciliatis, lobis dentibusque spina validiore terminatis, ramis virgatis superne in pedunculum subnudum abeuntibus monocephalis.* Wahlnb. Carp. n. 818, Herb. Buc. p. 173, Bess. Volh. p. 31, W. et Kitt. Hung. III. p. 258. t. 233, Koch Ger. p. 460, Schldl. ic. XV. h. 3—4, Rehn. ic. XV. t. 144. f. 2, Ledb. Ross. II. p. 720, M. B. Cauc. II. p. 268 et III. p. 553, DC. prodr. VI. p. 623.

Lodyga gałęzista albo prawie pojedyncza, 1—3koszyczkowa, *delikatnie ciernisto-skrzydłkowata*; liście w obrysie lancetowate, pod spodem często pajęczynowato-welniste, *delikatniěj cierniste*; *koszyczki na wierzchołku lodygi lub gałęzek prętowych w szypułki prawie zupełnie nagie przechodzących umieszczone*, pojedyncze, o *kielichokrywie podłużnej a łuskach tejże lancetowato-szydłowatych*, w wierzchołku odgiętych, purpurowo-czerwonych; a zresztą jak w pop. gatunku, którego zdaje się być tylko odmianą. Kwiateczki purpurowe. Wys. 3—4'. Po łąkach lub koło wsiów na całym Spizu często się trafia. Czerwiec, Lipiec. ☺

615. *C. crispus* L. sp. 1150, O. kędzierzawy. *Caule ramoso, foliis decurrentibus subtus lanato-tomentosis oblongis sinuato-pinnatifidis, pinnis trilobis dentatisque, lobis dentibusque spinuloso-ciliatis spinaque validiore terminatis, capitulis aggregatis solitariisque, pedunculis brevibus spinosis vel summo apice nudis.* Fl. Crac. n. 521, Wahlnb. Carp. n. 820, Ej. Lapp. n. 372, Bess. Gal. n. 974, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 822, Gilib. Lith. III p. 188, Herb. Buc. p. 172, Baumg. Trans. n. 1717, Neilr. NOestr. p. 384, Dietr. Boruss. t. 715, Koch Ger. p. 460, Schldl. ic. VII. h. 6—7, Rehn. ic. XV. t. 149. f. 1, Lm. et DC. Fran. n. 3019, Engl. bot. t. 973, Fl. Dan. t. 621, Ledb. Ross. II. p. 720, Turcz. Baic. Dah. n. 673, M. B. Cauc. II. p. 269, DC. prodr. VI. p. 623.

Korzeń wrzecionowaty; *lodyga krucha*, wzniesiona, welnistowłosa, w górze gałęzista, wielokoszyczkowa, pod koszyczkami welnistokutnerowata, od podstawy do wierzchołka albo prawie aż do wierzchołka ulistniona i od liści zbiegających łatkowato- albo

ząbkowano-skrzydełkowata, ciernista; *liście* zupełnie po łodydze zbiegające, nierówno ciernisto-rzęsowane, *prawie nieklujące*, z wierzchu zrzadka omszone albo dosyć nagie, *pod spodem szaro-wełniste* albo szaro-kutnerowate, jajowate, *eliptyczne* albo podługne, *najwyższe lancetowate*, w podstawie zwężone i siedzące, już *całkowite*, kończyste, wykrawano- albo zatokowo-ząbkowane, już lirowato-pierzasto-ładowate albo pierzastowrębne, o łatach kątowato albo nierówno-wcinanych; *koszyczki* mniejsze jak w innych ostach, pojedyncze albo *po 2—3* razem, na szypułkach krótkich, ciernistych albo w wierzchołku nagich, wzniesione albo niektóre poziomo umieszczone, a wszystkie razem baldaszkogroniasto ułożone; *kielichokrywy jajowate*, nagie albo pajęczynowate, o łuskach równowązko-szydłowatych, w wierzchołku miękkim kolcem opatrzonych, odstających albo dolnych odgiętych. Kwiateczki karmazynowe. Wys. 2—5'. Po łąkach, pastwiskach lub w zaroślach wilgotnych, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolity. Lipiec, Sierpień. ☺

616. C. Personata Jacq. Austr. IV. p. 25. t. 348, O. łopianowaty. *Caule superne ramoso, foliis decurrentibus subtus arachnoideo-lanatis inaequaliter spinuloso-ciliatis, inferioribus lato-ovatis usque ad costam mediam pinnatifidis, superioribus indivisis ovatis lanceolatisve serrato-dentatis, capitulis subsessilibus aggregatis*. Wahlb. Carp. n. 822, Bess. Gal. n. 974, Herb. Buc. p. 172, Baumg. Trans. n. 1716, Neilr. NOestr. p. 385, Wimm. Schl. p. 277, Koch Ger. p. 460, Schldl. ic. XIV. h. 11—12, Rehn. ic. XV. t. 148. f. 1, Lm. et DC. Fran. n. 3025, All. Ped. n. 537, DC. prodr. VI. p. 629. Arctium Personata L. sp. 1144.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga krucha, prosto wzniesiona, wełnisto-włosista, w górze gałęzista, wielokoszyczkowa, pod koszyczkami wełnisto-kutnerowata, od podstawy do wierzchołka albo blisko aż do wierzchołka ulistniona, a od liści zbiegających łątkowato- aż do całkowito-skrzydełkowata, miętko-ciernista; liście zupełnie po łodydze zbiegające, z wierzchu zrzadka omszone albo nagie, pod spodem delikatnie szaro-wełniste lub dolne w starości prawie całe nagie, *dolne* duże, *pierzasto-dzielne* albo *lirowato-pierzasto-ładowate*, o łatach kątowato- lub nierówno-wcinanych, ciernisto-rzęsowanych ale nieklujących, *górne* *całkowite*, *jajowate*, *jajowato-lancetowate* albo *eliptyczne*, kończyste, ciernisto-piłkowane, nie klujące, *w podstawie szerokie, zaokrąglone*, siedzące; *koszyczki* do łopianowych podobne, *na wierzchołku łodygi* albo *gałązek kupkowato* albo *groniasto skupione*, o kielichokrywie półkulistej, *nagięj* albo *pajęczynowatej*, a *łuskach* tejże *równowązko-szydłowatych*, w wierzchołku białym kolcem odgiętym opatrzonych. Kwiateczki purpurowe. Wys. 2—4'. Po łąkach lub miejscach wilgotnych

w lasach, na Pieninach dosyć rzadko się trafia, częściej na całym pasmie Tatrów, jak np. w dolinie Kościeliskiej, lub pod Spadami za Jaworzyną, na Koperszadach lub w Tokarni i w w. i. m. dosyć obficie napotykać można. Lipiec, Sierpień. 4

617. *C. arctioides* Willd. sp. III. p. 1656, O. czerwono-kończysty. *Caule parce ramoso, foliis decurrentibus subtus arachnoideo-pubescentibus denique glabris profunde pinnatifidis, pinnis inaequaliter spinuloso-ciliatis latere anteriore obsolete 2—3lobis, lobis spina validiore terminatis, pedunculis denudatis submonocephalis.* Wahlenb. Carp. n. 8281 (excl. syn: *C. alpestris* W. et Kitt. t. 267), Herb. Buc. p. 173, Bess. Vollh. p. 75, Koch Ger. p. 461, Schldl. ic. XV. h. 9—10, Rehb. ic. XV. t. 148. f. 2, Ledb. Ross. II. p. 723, DC. prodr. VI. p. 627. *Cirsium arctioides* Scop. Carn. II. p. 124. t. 53. *Arctium carduelis* L. mant. p. 439, W. et Kitt. Hung. II. p. 203. t. 185.

Korzeniak obły, poziomy, gęsto włóknami okryty; łodyga wzniesiona, białokutnerowata, później dosyć naga, od liści zbiegających łatkowato-skrzydełkowata, ciernista, w górze skąpo-gałęzista, o gałązkach dosyć długich, ku wierzchołkowi zupełnie bezlistnych, w szypułki przechodzących, 1koszyczkowych; liście zupełnie po łodydze zbiegające, pod spodem pajęczynowato-omszone, starsze prawie nagie, głęboko pierzasto-dzielne, o łatach 2—3razy wciętych, ząbkowanych, ciernisto-rzęsowanych, a w wierzchołku w cierni dosyć mocny wybiegłych; koszyczki zazwyczaj pojedyncze, o kielichokrywie prawie półkulistej, nagięj, a łuskach równowązkoszydłowych, w wierzchołku kolczysto-kończystych, od wnętrza ubarwionych, a od połowy odgiętych. Kwiateczki purpurowe. Wys. 1—2'. Po lasach, na Pieninach tu i owdzie ale rzadko się trafia, np. powyżej ujścia Pieńskiego Potoku lub w miejscu zwanem pod Sosnowem; w Tatrach zaś pod Krywaniem często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

618. *C. defloratus* L. sp. 1152, O. skalny. *Caule simplici monocephalo vel parce ramoso, foliis decurrentibus glabris glaucis oblongis lanceolatisve spinuloso-ciliatis dentato-serratis, pedunculis elongatis nudis monocephalis, capitulis cernuis.* Wahlenb. Carp. n. 824, Herb. add. Gal. p. 41. n. 60, Ej. Buc. p. 173, Neir. NOestr. p. 385 (var. α .), Jacq. Austr. t. 89, Koch Ger. p. 461 (var. 1.), Schldl. ic. IV. h. 3, Rehb. ic. XV. t. 138, Lm. et DC. Fran. n. 3020, Ledb. Ross. II. p. 723, DC. prodr. VI. p. 628 (var. ζ . Summanus).

Korzeniak obły, węzłowy, skośny albo poziomy, wielogłowy, długimi włóknami okryty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, naga albo w górze welnisto-omszona, pojedyncza i 1koszyczkowa albo od połowy wysokości na 2—3gałązki długie, 1koszyczkowe podzielona, od podstawy aż do połowy wysokości lub poczęcia się

rozgałęzienia *ulistniona*, od liści zbiegających wązko-skrzydłkowata, gałązki zaś prawie zupełnie bezlistne; *liście podługne*, po łodydze zbiegające, *kończyste*, po brzegach delikatnie piłkowane; ciernisto rzesowane, gładkie, mięsiste, modrawo oszronione, z wierzchu zielone, pod spodem bledsze, o cierniach miękkich, *liście górne lancetowate*, głębiej piłkowane; koszyczki pojedyncze, zwisłe, o kielichokrywie kulistój, nagiěj, a łuskach kielichokrywy równowązkich, w wierzchołku międko-koleczystych albo bezbrznych, nieco odstających. Kwiateczki karmazynowe. Wys. 1—2'. Po skałach wapiennych, na całym pasmie Pienin i Tatr aż do górnej granicy lasów pospolity. Lipiec, Sierpień. 4

232. Onopordon Vaill. act. ac. Paris. 1718, L. gen. 927. Popłoch albo Bodiak.

Łuski kielichokrywy dachówkowate, cierniste; koszyczki jednokowo-kwiateczkowe, kwiateczki rurkowato-lejkowate, 5wřębne, obupłciowe; pylniki krótko-ogoniaste; ziarnczaki przewrotnie-jajowate, z boków ściśnione i 4kątne; puch włosisty albo prawie piórkowaty, wielorzędowy, w podstawie w obrączkę zrosły, odpadający, równěj długości; osadnik wspólny komórkowato-dółkowany, dółki po brzegach potargano-ząbkowane ale plewkami lub szczecinkami niepokryte.

619. *O. Acanthium* L. sp. 1158, P. pospolity. *Caule sublanato latissime alato, foliis decurrentibus elliptico-oblongis sinuatis arachnoideo-lanalis mucronato-spinosis*. Fl. Crac. n. 523, Wahlenb. Carp. n. 830, Bess. Gal. n. 988, Ej. Volh. p. 32, Waga Pol. n. 823, Herb. Buc. p. 174, Baumg. Trans. n. 1704, Neilr. NOestr. p. 383, Dietr. Boruss. t. 521, Koch Ger. p. 463, Schldl. ic. VII. h. 6—7, Rehn. ic. XV. t. 82, Lm. et DC. Fran. n. 3005, Engl. bot. t. 977, Sysk. bot. t. 227, Fl. Dan. t. 909, Ledb. Ross. II. p. 716, M. B. Cauc. II. p. 281, DC. prodr. VI. p. 618. *O. Acanthifolio* Gilib. Lith. III. p. 190.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga prosto wzniesiona, pajęczynowato-wełnista, od liści zbiegających bardzo szeroko zatokowo-skrzydłata, ciernista, gałęzista, gałązki 1koszyczkowe; liście eliptyczne albo podługne, nierówno zatokowo-wycinane albo zębate, szczególniej w młodości gęsto pajęczynowato-wełniste, korzeniowe w krótki ogonek zwężone, łodygowe zupełnie po łodydze zbiegające, o łatach albo zębach w cierń tęgi i mocno kłujący wybiegłych; koszyczki duże, przyplaszczono-kuliste, o kielichokrywie nagiěj lub pajęczynowatěj, a łuskach tejże z jajowatěj podstawy równowązko-szydłowatych, w cierń mocny wybiegłych, dolnych mocno odstających. Kwiateczki karmazynowe. Wys. 1—5'. Koło wsiów, dróg lub

plotów, do wysokości 2000' wszędzie pospolity. Lipiec, Sierpień. ☉

233. Lappa Tourn. inst. p. 450. t. 156. Łopian albo Łopuch.

Łuski kielichokrywy dachówkowate, w wierzchołku kolcami haczyasto zakrzywionemi opatrzone; koszyczki jednakowo-kwiateczkowe; kwiateczki rurkowato-dzwonkowate, 5wębne, obupłciowe; pylniki ogoniaste; ziarnczaki podłużno-przewrotnic-jajowate, z boków ściśnione; puch plewowato-szczecinkowaty, wielorzędowy, w podstawie w obrączkę niezrosły, bardzo prędko odpadający, równej długości; osadnik wspólny plewkami szczecinkowatemi pokryty.

620. *L. communis* Coss. et Germ. fl. de Paris II. part. p. 389, Ł. pospolity. *Foliis petiolatis ovatis vel cordato-ovatis, capitulis corymboso-racemosis, foliolis involucris glabris vel arachnoideo-lanatis*. Syr. ziel. str. 1426, Neilr. NOestr. p. 395. *L. vulgaris* Neilr. fl. v. Wien p. 267—8. *Arctium Lappa* L. sp. ed. 1. p. 816, Sprng. syst. III. p. 387. Jundż. Litw. p. 332, Wahlb. Suec. II. p. 498, Sm. Brit. II. p. 844—5. Variat: a) major, *capitulis corymbosis glabris, involucris foliolis viridibus subulatis uncinatisque*. *L. major* Gaertn. fruct. II. p. 379, Fl. Crac. n. 524, Herb. Buc. p. 174, Baumg. Trans. n. 1705, Dietr. Boruss. t. 718, Koch Ger. p. 463, Fl. Dan. t. 2424, Lm. et DC. Fran. n. 3011, Ledb. Ross. II. p. 748, DC. prodr. VI. p. 661. *L. officinalis* All. Ped. I. p. 145, Rehn. ic. XV. t. 81 (cum *L. intermedia* Rehn. fil.), *Arctium majus* Schkr. handb. III. p. 49, Waga Pol. n. 824, Bess. Gal. n. 970, Ej. Volh. p. 31, Schldl. ic. XII. h. 11—12. *A. Lappa* Willd. sp. III. p. 1631, Wahlb. Carp. n. 811, M. B. Cauc. II. p. 263; b) minor, *capitulis racemosis subarachnoideo-villosis, involucris foliolis subulatis uncinatisque interioribus apice purpureis*. *L. minor* Lm. et DC. Fran. n. 3010, Fl. Crac. n. 525, Herb. Buc. p. 175, Dietr. Boruss. t. 719, Koch Ger. p. 463, Rehn. ic. XV. t. 80, Ledb. Ross. II. p. 748, DC. prodr. VI. p. 661. *Arctium minus* Schk. handb. III. p. 49, Waga Pol. n. 825, Bess. Gal. n. 970, Ej. Volh. p. 31, Schldl. ic. V. h. 1; c) *tomentosa, capitulis corymbosis arachnoideo-lanatis, involucris foliolis interioribus lineari-lanceolatis cum mucronulo recto obtusiusculis coloratis subradiantibus*. *L. tomentosa* All. Ped. I. p. 144, Fl. Crac. n. 526, Herb. Buc. p. 175, Baumg. Trans. n. 1706, Dietr. Boruss. t. 717, Koch Ger. p. 463, Rehn. ic. XV. t. 80, Fl. Dan. t. 2433, Lm. et DC. Fran. n. 3009, Ledb. Ross. II. p. 749, Turcz. Baic. Dah. n. 280, DC. prodr. VI. p. 661. *Arctium tomentosum* Schkr. handb. III. p. 49, Bess. Volh. p. 31. *A. Bardana* Willd. sp. III. p. 1632, Waga Pol. n. 826, Bess. Gal. n. 969, Engl. bot. t. 2478. *A. Lappa* Fl. Dan. t. 642, Svsk. bot. t. 63.

Korzeń obły, mięsisty, gruby, pionowy; łodyga prosto wzniesiona, gałęzista, wełnisto omszona; liście szczególnie dolne bardzo wielkie, ogonkowe, jajowate albo sercowato-jajowate, już więcej okrągławe, już też więcej podługne, prawie całobrzegie albo nierówno ząbkowane, kończyste albo tępe, z wierzchu delikatnie omszone albo nagie, pod spodem gęściej albo rzadziej szaro-kutnerowate; koszyczki na wierzchołku gałązek w baldaszkogrona lub grona ułożone, o kielichokrywie prawie kulistój, a łuskach nagich albo pajęczynowato-wełnistych, lancetowato-szydłowatych, w wierzchołku kołcem haczysto zagiętym lub prostym opatrzonych. Wys. 1—5'. Zazwyczaj trafia się w następnych 3ch odmianach: a) major, o koszyczkach dużych, skupionych i pojedynczych, najczęściej w baldaszkogrona ułożonych, wszystkich łuskach kielichokrywy lancetowato-szydłowatych, nagich, zielonych, w wierzchołku haczystych, a kwiateczkach jasno-purpurowych, bardzo rzadko białych; b) minor, o koszyczkach o połowę mniejszych, więcej pojedynczych, wielu zaś z kątów liści wyrastających, razem grono złożone tworzących, łuskach kielichokrywy cokolwiek pajęczynowatych, zewnętrznych zielonych, wewnętrznych purpurowych, już wszystkich lancetowato-szydłowatych, haczystych, już wewnętrznych lancetowatych, w wierzchołku prostych, a kwiateczkach jasno-purpurowych; wreszcie c) tomentosa, o koszyczkach różnej wielkości, skupionych i pojedynczych, najczęściej w baldaszkogrona ułożonych, łuskach białą wełną pajęczynowatą gęściej lub rzadziej okrytych, zewnętrznych lancetowato-szydłowatych, zielonych, haczystych, wewnętrznych zaś podługno-lancetowatych, purpurowych, tępawych, w wierzchołku prosto wystających, a kwiateczkach brudno-purpurowych. Koło wsiów, dróg lub płotów, odmiana c) najpospolitsza, odmiana zaś b) najrzadsza. Lipiec, Sierpień. ☉. Lek. radix Bardanae.

10. Plemię. *Carlina* e Cass. Kąsinowe. Koszyczki liczno-kwiateczkowe, kwiateczki obupłciowe; puch 1rzędowy, odpadający.

234. *Carlina* Tourn. inst. t. 285. Dziewięsił albo Kąsina.

Łuski kielichokrywy dachówkowate, zewnętrzne liściaste, cierniste, wewnętrzne dłuższe suchawo-błonkowate, ubarwione, szeleszczące, bezbronne, promienisto roztocone, i jakoby kwiateczki języczkowate naśladowujące; koszyczki jednakowo-kwiateczkowe, kwiateczki rurkowate, 5wřębne, obupłciowe; pylniki ogoniaste; ziarniczaki podługno-obłe; puch piórkowaty, 1rzędowy, w podstawie w obrączkę zrosły, odpadający; osadnik wspólny plewkami pokryty.

621. *C. acaulis* L. sp. 1160, D. bezłodygowy. *Acaulis, monocephala, foliis profunde pinnatifidis, pinnis angulato-lobatis*

mucronato-spinosis, involucri foliolis radiantibus a basi ultra medium linearibus apice lanceolatis. Fl. Crac. n. 527, Wahlb. Carp. n. 831, Bess. Gal. n. 989, Waga Pol. n. 819, Gilib. Lit. III. p. 194, Herb. Buc. p. 175, Baumg. Trans. n. 1736, Koch Ger. p. 463, Rehb. ic. XV. t. 10. f. 1, Ledb. Ross. II. p. 674. *C. subacaulis* Lm. et DC. Fran. n. 3096, DC. prodr. VI. p. 546 (var. α). *C. grandiflora* α . *acaulis* Neilr. NOestr. p. 375. *Chamaeleon albus* Syr. ziel. str. 1661.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, gruby, bez łodygi albo z łodygą najwyżej na cal nad ziemię podniesioną, stale zawsze 1koszyczkową; liście tęgie, kolisto roztoczone, ogonkowe, nagie albo pod spodem pajęczynowato-wełniste, rozpierchle pierzastowrębne, o łatkach zatokowo- albo weinano-zębatych, ciernistych, bardzo kolących; koszyczki bardzo wielkie, 3—5'' w średnicy, o zewnętrznych łuskach kielichokrywy zielnych, pierzastowrębnie-ciernistych, wewnętrznych zaś znacznie dłuższych, równoważko-lancetowych, ku wierzchołkowi rozszerzających się, sztyletowato-kończystych, przy podstawie tylko cokolwiek rżesowanych, a zresztą nagich, lśnących, białych, w czasie suchego powietrza promienisto roztoczonych, a w wilgotnym stulonych. Kwiateczki białawo-różowawe. Po suchych lub kamienistych miejscach, na całych Bieskidach, Podhalu, Pieninach aż do stóp Tatrzańskich lub jeszcze i wyżej często i dosyć pospolicie się trafia. Lipiec, Sierpień. 7. Dawniej lek. *radix Carlinae*.

622. *C. vulgaris* L. sp. 1161, D. pospolity. *Caule erecto mono-polycephalo subcorymboso, foliis oblongo-lanceolatis sinuato-dentatis spinosis, involucri foliolis radiantibus lineari-lanceolatis basi paulo latioribus ad medium usque ciliatis.* Fl. Crac. n. 528, Wahlb. Carp. n. 832, Bess. Gal. n. 991, Ej. Vollh. p. 32, Waga Pol. n. 818, Herb. Buc. p. 176, Baumg. Trans. n. 1737, Neilr. NOestr. p. 376, Koch Ger. p. 464, Schldl. ic. VI. h. 1, Rehb. ic. XV. t. 11. f. 1, Lm. et DC. Fran. n. 3098, Engl. bot. t. 1144, Sysk. bot. t. 474, Fl. Dan. t. 1174, Ledb. Ross. II. p. 675, Turcz. Baic. Dah. n. 672, M. B. Cauc. II. p. 282. *C. caulescens* Gilib. Lith. III. p. 195 (non Lam.). Variat: b) *longifolia*, *gracilior*, *foliis longioribus lanceolatis dentato-spinosis*. *C. longifolia* Rehb. ic. XV. t. 11. f. 2.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga prosto wzniesiona, pajęczynowato-wełnista, w wierzchołku na 2—3 jednokoszyczkowych gałązek dzieląca się albo baldaszkogroniasto-gałęzista i wielokoszyczkowa, rzadziej pojedyncza, 1koszyczkowa; liście tęgie, nagie albo pod spodem pajęczynowato-wełniste, zatokowo-ząbkowane, koląco-cierniste, dolne podłużno-lancetowate, w ogonek zwężone, górne lancetowate, wpół łodygę obejmujące; koszyczki średniej

wielkości, $1\frac{1}{2}$ —2'' w średnicy, o zewnętrznych *łuskach* kielichokrywy zielnych, pierzastowrębnie-ciernistych, *wewnętrznych* zaś znacznie dłuższych równowazkich, sztyletowato-kończystych, promienisto roztoczonych, *do połowy długości rzęsuowanych*, zresztą nagich, lśnących, słomiasto-żółtych. Kwiateczki żółtawe. Wys. $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}'$. Po suchych i płonnych miejscach, w obrębie pól na całej przestrzeni wszędzie pospolity. Odmiana zaś: b) *longifolia*, smuklejsza, zazwyczaj 1koszyczkowa, o liściach dłuższych, lancetowatych, po brzegach ząbkowanych i ciernistych, trafia się na Piecinach w miejscu zwaném Przelazki lub w krzakach na lewym brzegu Dunajca w zakręcie naprzeciw potoku Leśnickiego. Lipiec, Sierpień. ☉

11. Plemię. *Serratuleae* Cass. Sierpikowe. Puch wielorzędowy, trwa-
ły; zresztą jak w pop. pleminiu.

235. *Saussurea* DC. in annal. du mus. d'hist. nat. XVI. 1810. p. 197.
Saussurea.

Łuski kielichokrywy dachówkowate, bezbronne; koszyczki jednakowo-kwiateczkowe, kwiateczki rurkowato-lejkowate, 5wrębne, obupłciowe; pylniki ogoniaste; ziarniczaki podłużno-oble; puch 2rzędowy, rząd zewnętrzny z szczecinek szorstkich, niekiedy trwałych złożony, wewnętrzny zaś dłuższy piórkowaty, w podstawie w obrączkę zrosły, odpadający; osadnik wspólny szczecinkami albo plewkami pokryty.

623. *S. alpina* DC. l. c. p. 200, *S. alpejska*. *Caule apice corymboso-ramoso bi-polycephalo, foliis subtus arachnoideo-tomentosis supra glabris, radicalibus ovatis acuto-acuminatis in petiolum contractis, caulinis ovato-lanceolatis, superioribus lanceolatis sessilibus*. Koch Ger. p. 465, Rehn. ic. XV. t. 85. f. 2, DC. Fran. V. p. 466, Ej. prodr. VI. p. 535 (excl. varietates), Gren. et Godr. Fran. II. p. 274, Ledb. Ross. II. p. 669 (β . vulgaris), Turcz. Baic. Dah. n. 661 (α . communis). *S. depressa* Rehn. ic. XV. t. 86. f. 3. *Serratula alpina* L. sp. 1145 α . et β ., Wahlb. Carp. n. 813, Ej. Lapp. n. 370 (excl. var. β .), L. Suec. n. 714, Fl. Dan. t. 37, Host Austr. II. p. 449.

Korzeniak obły, skośny albo pionowy; *łodyga* wzniesiona albo podnosząca się, pajęczynowato kutnerowata, później mniej więcej kutner tracąca, w wierzchołku baldaszkogroniasto rozgałęziona, 2-wielokoszyczkowa; liście z wierzchu nagie, pod spodem pajęczynowato-kutnerowate, korzeniowe *jajowate*, w wierzchołku zwężając się kończyste, nierówno ząbkowane i całobrzegie, w ogonek zwężone, łodygowe także same tylko *jajowato-lancetowate*, a najwyższe *lancetowate*, siedzące; koszyczki niewielkie, skupione, o kielichokrywie

prawie obłej, a łuskach jajowatych, przytulonych, bezbronnych, nagich albo omszonych. Kwiateczki purpurowe. Wys. 5—15". Po skałach wapiennych, w Tatrach między kosodrzewiną dosyć rzadko się natrafia, np. idąc przez Małą Łąkę na Czerwony Wierch na górnej granicy kosodrzewu lub na Hawranie idąc z Koperszad przednich. Lipiec, Sierpień. 4

624. *S. pygmaea* Sprng. syst. III. p. 381, *S. karłowata*. *Caule monocephalo, foliis sessilibus linearilanceolatis linearibusve supra sparsim subtus dense hirsutis*. Neilr. NOestr. p. 396, Koch Ger. p. 465, Rehb. ic. XV. t. 87. f. 2—3, Ledb. Ross. II. p. 660 (excl. var. β .), Turcz. Baic. Dah. n. 653 (excl. var. γ .), DC. prodr. VI. p. 532. *Serratula pygmaea* Jacq. Austr. t. 440, Willd. sp. III. p. 1640. *Cnicus pygmaeus* L. sp. 1156. *Cirsium pygmaeum* Scop. Carn. II. p. 123. *Heterotrichum Schanginii* M. B. ex DC. l. c.

Korzeniak obło-wrzecionowaty, gruby, pionowy; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, najczęściej od liści krótsza, pajęczynowato-kosmata, pojedyncza, 1koszyczkowa; liście bezogonkowe, długie, równowązko-lancetowate albo równowązkie, kończyste, całobrzegie albo niektóre odlegle ząbkowane, z brzegiem podwiniętym, z wierzchu dosyć nagie, pod spodem szczególniej ku nasadzie rzadka długo-włosiste; koszyczek duży, gruby, 1" wysoki a 1—1½" szeroki, o łuskach kielichokrywy jajowato-lancetowatych, wietko ułożonych, bezbronnych, pajęczynowato-kosmatych. Kwiateczki purpurowe, cokolwiek pachnące. Wys. 3—5". Po miejscach trawiastych na skałach, w Tatrach powyżej 5000' n. m., dwakroć częściej i obficie się trafia jak pop. gatunek, np. na Kościelcu, Świniey, Kolbachu, na Grzbiecie Łomnickim (bardzo obficie), na Pośredniej Turni między doliną Małego a Wielkiego Kolbachu, na Krywaniu w miejscu zwanem na Pochybiu i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

236. *Serratula* L. gen. 924. Sierpik.

Łuski kielichokrywy dachówkowate, bezbronne; koszyczki jednakowo-kwiateczkowe, kwiateczki rurkowato-lejkowate, 5wřębne, obupłciowe; pylniki nieogoniaste; ziarnczaki podługne, z boków ściśnione; puch szczecinkowaty, wielorzędowy, w podstawie w obręczkę niezrosły, odpadający, szczecinki środkowe od innych dłuższe; osadnik wspólny szczecinkami pokryty.

625. *S. tinctoria* L. sp. 1114, *S. pospolity*. *Foliis ovato-oblongis argute serratis indivisis lyratisve vel pinnatifidis, capitulis oblongis corymbosis, foliolis involucris dense imbricatis apice purpureis*. Fl. Crac. n. 529, Wahlenb. Carp. n. 814, Ej. Lapp. n. 371,

Bess. Gal. n. 987, Ej. Volh. p. 32, Waga Pol. n. 827, Herb. Buc. p. 177, Baumg. Trans. n. 1707, Neilr. NOestr. p. 396, Dietr. Boruss. t. 555, Koch Ger. p. 466, Schldl. ic. IX. h. 7—8, Rehn. ic. XV. t. 71, Sturm h. 3, Lm. et DC. Fran. n. 3026, Engl. bot. t. 38, Sysk. bot. t. 170, Fl. Dan. t. 281, Ledb. Ross. II. p. 755, DC. prodr. VI. p. 667. *S. arguta* Bess. Volh. p. 76. *S. inermis* Gilib. Lith. III. p. 183. *Serratula* Syr. ziel. str. 1254.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny, długimi włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona, ulistniona, wraz z liśćmi naga, baldaszkogroniasto- albo wiechowato-gałęzista, wielokoszyczkowa; liście jajowato-podłużne albo podłużne, kończyste, zastrzężone- albo wcinano-piłkowane, całkowite albo przy podstawie lub nawet całe pierzastowrębne, dolne ogonkowe, najczęściej całkowite, wyższe lirowate, albo dolne lirowate a wyższe pierzastowrębne, bezogonkowe; koszyczki małe, o kielichokrywie podłużno-obłój, a łuskach tejże jajowato-lancetowatych, purpurowo-konieczystych, gęsto i przytulono dachówkowatych. Kwiateczki purpurowo-fioletowe. Wys. 1—3'. Po łąkach, krzakach lub w lasach, wszędzie dosyć pospolity, szczególnie na Pieninach. Lipiec, Sierpień. 4

12. Plemię. *Centaureae* Less. Chabrowe. Kwiateczki promieniowe najczęściej bezpłciowe; puch trwały, którego rząd przedostatni (środkowy) od innych dłuższy, czasami zaś puchu brakuje; zresztą jak w pop. pleminiu.

237. *Centaurea* L. gen. 984. Chaber.

Łuski kielichokrywy dachówkowato ułożone, bezbronne albo cierniste, wewnętrzne promienisto nieroztoczone; koszyczki jednokowo-kwiateczkowe, kwiateczki rurkowate 5wrębne, obupłciowe albo nadbrzeżne większe, lejkowato rozszerzone, promienisto roztocone, nijakie; pylniki nieogoniaste; ziarnczaki podłużne, z boków ściśnione; puchu brakuje albo szczecinkowaty, biały, wielorzędowy, w podstawie obrączkowato niezrosły, trwały, o rzędzie przedostatnim dłuższym, a ostatnim (najwewnętrzniejszym) od innych krótszym; osadnik wspólny plewkami pokryty.

- a. Łuski kielichokrywy bezbronne, po końcach suchawo-błonkowe, całkowite albo strzępkowate, strzępki zaś te całą kielichokrywę pokrywające.

626. *C. Jacea* L. sp. 1293, Ch. pospolity. *Foliis lanceolatis indivisis vel inferioribus remote sinuatis pinnatifidisve, involucri undique foliolorum appendicibus obtecto, hisquoque scariosis convexis rotundatis ovatisve integris vel laceris vel tantum inferioribus pectinato-pinnatifidis, pappo nullo.* Fl. Crac. n. 530, Wahlb. Carp. n. 902, Bess. Gal. n. 1072, Ej. Volh. p. 35, Waga Pol. n. 830, Herb. Buc. p. 178, Neilr. NOestr. p. 378, Koch Ger. p. 468, Lm. et DC. Fran. n. 3037, Ledb. Ross. II. p. 690, M. B.

Cauc. II. p. 253, DC. prodr. VI. p. 570. *Jacea tomentosa* Gilib. Lith. III. p. 193. *Cyanus Jaceus* Baumg. Trans. n. 1742. Variat: a) *vulgaris*, *appendicibus foliolorum involucri integerrimis vel margine inaequaliter laceris*. C. *Jacea* Fl. Dan. t. 519, Dietr. Boruss. t. 548, Schldl. ic. II. h. 10, Sturm h. 4, Rehn. ic. crit. X. f. 1293, Ej. ic. XV. t. 23. f. 1—2; b) *pectinata*, *appendicibus foliolorum involucri infimis pectinato-pinnatifidis subsequentibus inaequaliter laceris*. C. *Jacea* Engl. bot. t. 1678. C. *decipiens* Rehn. ic. crit. X. f. 1316. C. *Jacea* var. *crispofimbriata* et *decipiens* Rehn. ic. XV. t. 24. f. 1—2 et t. 28. f. 1; c) *nigrescens*, *appendicibus omnium foliolorum involucri pectinato-pinnatifidis atro-brunneis, pappo brevissimo*. C. *nigrescens* Koch Ger. p. 469, Bess. Gal. n. 1071, Ej. Vollh. p. 34, Willd. sp. III. p. 2288 (partim). C. *transalpina* Rehn. ic. XV. t. 25.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny, wielogłowy, długimi włóknami okryty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, wraz z liśćmi naga albo omszona, pojedyncza, 1koszyczkowa, bardzo rzadko 2koszyczkowa; liście podłużno-lancetowate albo lancetowate, całobrzegie, odległe ząbkowane a czasami pierzastowrębne, dolne w ogonek zwężone, wyższe siedzące; koszyczki średniej wielkości, o kielichokrywie podłużnej, suchawo-błonkowatemi wierzchołkami łusek zielonych zupełnie okrytej, wierzchołki te przydatkowe połowę prawie łuski wynoszące są żółtawe albo jasno-brunatne, często z ciemno-brunatną na środku plamą, suchawo-błonkowate, okrągławe albo jajowate, tępe, odcięte, wklęsło-wypukłe, prawie warzechowate, całobrzegie, poszarpane albo grzebieniasto-strzępkowate; nasiona bez puchu. Kwiateczki barwy brzoskwiniowej, nadbrzeżne promienisto roztoczone. Wys. 1—3'. Zazwyczaj trafia się w następnych odmianach: a) *vulgaris*, o łuskach kielichokrywy w wierzchołku całobrzegich albo nierówno poszarpanych; b) *pectinata*, o dolnych łuskach kielichokrywy, bardzo rzadko wszystkich w wierzchołku grzebieniasto-strzępkowatych, wyższych poszarpanych; wreszcie c) *nigrescens*, o wszystkich łuskach kielichokrywy w wierzchołku czarno-brunatnych i grzebieniasto-strzępkowatych. Po łąkach, odmiany a) i b) na całej przestrzeni bardzo pospolite, zachodząc aż na polany Tatrzańskie; odmiana zaś c) trafia się za Szczawnicą między górą Jarmutą a Rabsztynem. Czerwiec—Sierpień. 4

627. C. *phrygia* L. sp. 1287, Ch. odgięty. *Foliis oblongo-ellipticis ovatisque serrato-dentatis, capitulis subglobosis, involucri subabsecto foliolorum appendicibus scariosis subulatis recurvatis pinnato-fimbriatis et seriei intimae rotundatis ciliato-serratis fimbriis seriei subsequentis tectis, pappo achenio triplo*

breviore. Fl. Crac. n. 532, Bess. Gal. n. 1064, Ej. Volh. p. 34, Waga Pol. n. 834, Herb. Buc. p. 179, Neilr. NOestr. p. 379, Wimm. Schl. ed. III. p. 274, Dietr. Boruss. t. 773, Koch. Ger. p. 470, Schldl. ic. VI. h. 10—11, Rehn. ic. crit. IV. f. 555, Ej. ic. XV. t. 33. f. 2, Fl. Dan. t. 520, Lm. et DC. Fran. n. 3040, Ledb. Ross. II. p. 693, M. B. Cauc. II. p. 343 et III. p. 587, DC. prodr. VI. p. 573, Willd. sp. III. p. 2282—3. *Cyanus phrigius* Baumg. Trans. n. 1743. *C. plumosus* Gilib. Lith. III. p. 191. Variat: b) *austriaca*, *foliis oblongo-lanceolatis integris denticulatis, capitulis ovatis*. *C. austriaca* Willd. sp. III. p. 2283, Fl. Crac. n. 531, Bess. Gal. n. 1065, Ej. Volh. p. 34, Koch. Ger. p. 470, Rehn. ic. crit. IV. p. 55. t. 376. f. 555, Ej. ic. XV. t. 30. f. 1, Ledb. Ross. II. p. 693, DC. prodr. VI. p. 573. *C. nigra* Wahlb. Carp. n. 903 cum var. β , *C. nigra* L. sp. ed. 2. p. 1288 (?), Koch. Ger. p. 471, Rehn. ic. XV. t. 30. f. 2, Wimm. Schl. ed. 3. p. 273.

Korzeniak jak w pop. gatunku; łodyga prosto wzniesiona, wraz z liśćmi szorstko-omyszona, pajęczynowato-wełnista albo i dosyć naga, pojedyncza, 1koszyczkowa albo wiechowato-gałęzista, wielokoszyczkowa; liście jajowate, eliptyczne albo podługne, piłkowane-ząbkowane albo całobrzegie, kończyste, dolne w ogonek zwężone, górne siedzące; koszyczki kulistawe, o łuskach kielichokrywy podługnych albo lancetowatych, wierzchołkami przydatkowemi tychże mniej lub więcej zupełnie zakrytych, wierzchołki zaś te 3—4''' długie, jaśniejsze lub ciemniejsze brunatne, rzadziej czarniawe, są suchawo-błonkowane, u dolnych i środkowych łusek szydłowate albo lancetowato-szydłowate, po brzegach długo-pierzasto-frezłowate, odgięte, u łusek zaś górnych podługne albo okrągławe, krótsze frezłowate albo poszarpano-ząbkowane, do góry wzniesione; puch 3razy od nasion krótszy; kwiateczki promienisto roztocone, barwy brzoskwiniowej albo jasno-purpurowej. Wys. 1—2'. Odmiana: b) *austriaca*, ma liście podługno-lancetowate, całobrzegie albo ząbkowane, a koszyczki jajowate, przeto może i na odmianę nie zasługuje, bo inne cechy przez rozmaitych autorów podawane, są bardzo względne i stanowczo wysledzić się nie dają. Po łąkach; właściwy gatunek szczególniejsze koło Krakowa na Podgórzu w Łągiwnikach za cegielnią parową w obfitości rośnie, odmiana zaś b) na Bieskidach tu i owdzie się trafia, jak np. koło Izdebnika, Inwałdu w Wadowickim i w w. i. m.; na Liptowie idąc z Kokawy (wsi) do Kolib pod Krywań, lub na Spiżu i Orawie także często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4 b. Łuski kielichokrywy w wierzchołku szerokie i strzępiate, a często jakby cierniste; zresztą jak pod a.

628. *C. montana* L. sp. 1286, Ch. górski. *Foliis plus minus decurrentibus oblongo-lanceolatis indivisis integerrimis denticula-*

tisve, foliolis involucris atrato-marginatis serrato-fimbriatis, pappo achenio triplo brevioribus. Wahlnb. Carp. n. 899, Herb. Buc. p. 179, Towns. it. Hung. p. 492, Neilr. NOestr. p. 380, Jacq. Austr. t. 371, Koch Ger. p. 472, Schldl. ic. IV. h. 4, Rehn. ic. XV. t. 40, Visian. Dalm. II. p. 33, Bertol. Ital. IX. p. 436, Lm. et DC. Fran. n. 3044, Ledeb. Ross. II. p. 699, DC. prodr. VI. p. 578 (excl. var. γ . et δ .), Willd. sp. III. p. 2290. C. mollis W. et Kit. Hung. III. t. 219, Bess. Gal. n. 1066 (sec. descript., sed localiter sequitur variet.). C. carpathica Geners. eleuch. Scep. n. 824. Variat: b) *axillaris, foliis lanceolatis integris subdenticulatisve lanato-incanis, foliolis involucris fusco-marginatis.* C. axillaris Willd. sp. III. p. 2290, Herb. Buc. p. 179, Bess. Volh. p. 34, Koch Ger. p. 472, Rehn. ic. XV. t. 39, M. B. Cauc. II. p. 345 et III. p. 589. C. seusana Chaix in Vill. Dauph. III. p. 52. C. stricta W. et Kit. Hung. t. 178. Cyanus variegatus Baumg. Trans. n. 1747.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny albo przygryziony, wielogłowy, długimi włóknami okryty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, pojedyncza, 1koszyczkowa rzadko bardzo w górze na parę 1koszyczkowych gałązek dzieląca się, wraz z liśćmi wełnisto-siwa albo prawie naga i zielona; *liście eliptyczne, podłużno-lancetowate albo lancetowate, kończyste, całkowite i całobrzegie albo ząbkowane, dolne w ogonek zwężone, górne mniej więcej po łodydze zbiegające; koszyczki duże, $1\frac{1}{2}$ —2'' w średnicy, o łuskach kielichokrywy jajowatych albo podłużnych, przytulonych, zielonych albo szaro-zielonych, po brzegach ku wierzchołkowi suchawo-błonkowatych, czarno obwiedzionych i grzebieniasto-piłkowanych;* puch 3razy od nasion krótszy. Kwiateczki barwy bławatka (błękitnej), wewnętrzne fioletowe, niekiedy jakby purpurowe, nadbrzeżne promienisto roztocone. Wys. 1— $1\frac{1}{2}$ '. Odmiana: b) *axillaris*, różni się łodygą niższą, wraz z liśćmi międko wełnisto-kutnerowatą, szaro-zieloną, liśćmi węższymi, podłużno-lancetowatymi i lancetowatymi (nigdy nie widziałem liści zatokowo-wrębnych, o których wielu autorów wspomina), całobrzegimi lub jakby ząbkowanymi, a łuskami kielichokrywy brunatno obwiedzionymi. Po skałach wapiennych, murawnikach lub łąkach, w Tatrach na Koperszadach przednich i tylnych bardzo obficie się trafia, prócz tego na Chocz w Holach Liptowskich; odmiana zaś b) na Pieninach na górze zwaną Koroną lub po skalistych brzegach Dunajca pospolita, także koło Kieżmarku i Hradku już na Węgrach. Lipiec, Sierpień. 74

629. C. Cyanus L. sp. 1289, Ch. Bławatek albo Modrak. *Foliis lineari-lanceolatis, infimis basi dentatis, foliolis involucris sphacellato-marginatis serrato-fimbriatis, pappo achenium sub-*

aequante. Fl. Crac. n. 533, Wahlenb. Carp. n. 900, Bess. Gal. n. 1067, Ej. Volh. p. 34, Waga Pol. n. 835, Herb. Buc. p. 180, Neilr. NOestr. p. 380, Dietr. Boruss. t. 547, Koch Ger. p. 472, Schldl. ic. II. h. 2, Sturm h. 4, Rehn. ic. XV. t. 37. f. 1, Lm. et DC. Fran. n. 3045, Engl. bot. t. 277, Svsk. bot. t. 52, Fl. Dan. t. 993, Ledb. Ross. II. p. 698, M. B. Cauc. II. p. 346, DC. prodr. VI. p. 578. *Cyanus segetum* Baumg. Trans. n. 1749. *C. dentato folio* Gilib. Lith. III. p. 191, Syr. ziel. str. 1175.

Korzeń wrzecionowaty; lodyga prosto wzniesiona, wraz z liśćmi pajęczynowato-welnista, gałęzista, wielokoszyczkowa; *liście dolne w ogonek zwężone, pierzasto-wrębne albo 3dzielne, o łatkach bocznych równowązkich, końcowej zaś większej, lancetowatej*; liści tych zazwyczaj w czasie kwitnienia rośliny brakuje, *liście lodygowe wyższe siedzące, równowązko-lancetowate albo równowązkie*, kończyste, całobrzegie albo parą sztylowatych ząbków opatrzone; koszyczki średniej wielkości, o łuskach kielichokrywy podługnych, przytulonych, zielonawych, ku wierzchołkowi suchawo-błonkowato obwiedzionych, grzebieniasto-frezlowatych, jasno-brunatnych lub białawych; puch nasionkom prawie równy. Kwiateczki właściwej barwy lazuruowo-błękitnej rzadko białej a jeszcze rzadziej fioletowej, nadbrzeżne promienisto roztoczone. Wys. 1—2'. Po polach zazwyczaj między żytem lub pszenicą na całych Bieskidach, wszędzie pospolity. Lipiec, Sierpień. ☉ i ☉

630. *C. Scabiosa* L. sp. 1291, Ch. Świerzbnica albo wielkokwiatowy. *Caule ramoso, foliis pinnatifidis bipinnatifidisque, laciniis lanceolatis integerrimis dentatisve, involucri foliolis rotundatis, appendicibus earum atratis triangularibus acutis fimbriatis, pappo achenio subaequante*. Fl. Crac. n. 534, Wahlenb. Carp. n. 902, Bess. Gal. n. 1070, Ej. Volh. p. 35, Waga Pol. n. 831, Herb. Buc. p. 180, Neilr. NOestr. p. 381, Dietr. Boruss. t. 549, Koch Ger. p. 472, Schldl. ic. V. h. 9—10, Rehn. ic. XV. t. 43, Lm. et DC. Fran. n. 3049, Engl. bot. t. 56, Svsk. bot. t. 327, Fl. Dan. t. 1231, Ledb. Ross. II. p. 700 (excl. var. δ . ε . et z .), Ej. Alt. IV. p. 48, M. B. Cauc. II. p. 350, DC. prodr. VI. p. 580 (excl. var. β . ε . et z .). *Cyanus scabiosus* Baumg. Trans. n. 1752. *C. laciniatus* Gilib. Lith. III. p. 192. Variat: b) *coriacea, foliis scabris coriaceis*. *C. coriacea* W. et Kit. Hung. t. 195, Bess. Gal. n. 1069, Ej. Volh. p. 35, Rehn. ic. XV. t. 43. f. 3. *Cyanus coriaceus* Baumg. Trans. n. 1751.

Korzeniak obły, pionowy, wielogłowy, czuprynowaty; lodyga prosto wzniesiona, wraz z liśćmi omszono-szorstka albo naga, zazwyczaj gałęzista, wielokoszyczkowa; *liście już całkowite, jajowate*,

eliptyczne albo podłużne, kończyste, całobrzegie albo grubo-wcinano-zębate, już lirowate, pierzasto-łatowate, pierzasto-szczepne albo pierzastodzielne, dolne ogonkowe, wyższe siedzące; koszyczki duże; łuski kielichokrywy jajowate albo podłużne, przytulone, brudno-zielone, ku wierzchołkowi 3kątno-ostremu wraz z obwódką suchawo-błonkowate, czarno-brunatne i grzebieniasto-frezłowate; puch prawie nasionkom równy. Kwiateczki purpurowe lub ciemno-purpurowe. Wys. 2—4'. Odmiana: b) coriacea, różni się jedynie liśćmi skórkowatymi, zupełnie nagimi, lśnącymi lub tylko po brzegach szorstkimi. Po łąkach suchych lub brzegach pól, wraz z swoją odmianą, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie prawie wszędzie pospolity, zachodząc niekiedy na wschodnim końcu Tatr aż na górną granicę lasów. Lipiec, Sierpień. 7

631. *C. paniculata* L. sp. ed. 1. p. 912. ed. 2. p. 1289 (non Lam. dict. I. p. 669, non DC. prodr. VI. p. 583. n. 97), Ch. wiechowato-gałęzisty. *Caule paniculato ramoso, foliis inferioribus bipinnati-partitis superioribus pinnati-partitis, lacinis linearibus, foliis supremis indivisis linearibus, appendicibus foliolorum involucri ovati macula triangulari atrata utrinque paulum decurrente notatis, pappo achenium dimidium aequante.* Bess. Gal. n. 1068, Ej. Volh. p. 34 et 76, Waga Pol. n. 832, Wimm. Schl. p. 275, Dietr. Boruss. t. 550, Neilr. NOestr. p. 382, Jacq. Austr. t. 320, Schldl. ic. IX. h. 3—4. *C. maculosa* Lam. dict. I. p. 669, Fl. Crac. n. 535, Koch Ger. p. 474, Rehn. ic. XV. t. 48, Lm. et DC. Fran. n. 3047, DC. prodr. VI. p. 583. n. 94. *C. Biebersteinii* DC. prodr. VI. p. 583. n. 96 (fide Gren. et Godr. Fran. II. p. 254), Herb. Buc. p. 181, Ledb. Ross. II. p. 703? *Cyanus paniculatus* Gilib. Lith. III. p. 192.

Korzeń wrzecionowaty, niekiedy wielogłowy, nieczuprynowaty; łodyga wzniesiona, wraz z liśćmi szaro-omszono-szorstka, w górze rozpierzchle i *wiechowato-gałęzista*, licznokoszyczkowa; liście pierzastodzielne, dolne ogonkowe, często podwójnie pierzastodzielne, wyższe łodygowe raz pierzastodzielne, siedzące, łatki tak jak i liście najwyższe całkowite są lancetowate albo równowąskie, całobrzegie, kończyste; koszyczki małe, jajowate, o łuskach kielichokrywy podłużnych, wydłużnie 5nerwowych, przytulonych, zielonych, w wierzchołku suchawo-błonkowato obwiedzionych i grzebieniastofrezłowatych, po brzegach wraz z frezłą żółtawych albo brunatnych, poniżej wierzchołka plamą trójkątną, czarniawą opatrzonych; puch blisko 2razy od nasion krótszy. Kwiateczki bledo-purpurowe albo lila. Wys. 1—3'. Koło domów, przy drogach lub po starych murach, na podgórzu Bieskidów tu i owdzie się trafia. Lipiec—Wrzesień. ☉ i 7

3. Podrodzina. Cichoraceae Juss. Podróżnikowate. Kwiateczki wszystkie języczkowate i obupciowe; szyjki równe i w górze członkowato niezgrubiałe, o ramionkach (znamionach) nitkowatych, podwiniętych, omszonych.
13. Plemię. Lampsaneae Less. Łoczyźnikowe. Ziarnczaki w miejsce puchu niewyraźnym rąbkiem opatrzone.

238. Lampsana Tourn. inst. p. 479. t. 272. Łoczyźnik albo Młecz.

Łuski kielichokrywy 2rzędowe, zewnętrzne znacznie krótsze i jakby kielichokrywę dodatkową przedstawiające, wewnętrzne nawet po dojrzaniu owoców do góry wzniesione; kwiateczki wszystkie języczkowate, liczne, wielorzędowe; ziarnczaki podługne, z boków ściśnione, 18—20 rowkowe, brzeżkiem tępy i niewyraźnym zamiast puchu opatrzone; osadnik wspólny nagi.

632. *L. communis* L. sp. 1141, *L.* pospolity. *Caule ramoso paniculato, foliis angulato-dentatis, inferioribus lyratis, laciniiis lateralibus ovatis terminalibus maximis, foliis superioribus ovato lanceolatis, capitulis parvis paucifloris.* Fl. Crac. n. 536, Wahlb. Carp. n. 806, Bess. Gal. n. 967, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 934, Herb. Buc. p. 181, Baumg. Trans. n. 1698, Neilr. NOestr. p. 399, Dietr. Boruss. t. 622, Koch Ger. p. 477, Schldl. ic. II. h. 9, Rehn. ic. XIX. t. 2. f. 2—4, Lm. et DC. Fran. n. 2876, Engl. bot. t. 844, Fl. Dan. t. 500, Ledb. Ross. II. p. 770, Ej. Alt. IV. p. 166, M. B. Cauc. II. p. 261, DC. prodr. VII. p. 76, Bischf. beitr. p. 7. *L. Sonchifolio* Gilib. Lith. III. p. 243.

Korzeń wrzecionowaty; lodyga prosto wzniesiona, wraz z liśćmi naga albo szczególnie od dołu omszona aż do szorstko-włosistej, wiechowato gałęzista, wielokoszyczkowa; liście jajowate albo jajowato-podługne, kończyste, kątowato ząbkowane, w ogonek zwężające się, najniższe najczęściej lirowate; koszyczki drobne, niewielokwiateczkowe, o kielichokrywie obłej, nagięj, a kwiateczkach cytrynowo-żółtych. Wys. $\frac{1}{2}$ —4'. Po krzakach lub miejscach uprawnych koło wsiów, wszędzie pospolity. Lipiec, Sierpień. ☉

14. Plemię. Cichorieae C. H. Schultz. Podróżnikowe. Puch krótki, z łuseczek tępych, wolnych lub nieco z sobą zrosłych złożony i jakby koronę tworzący.

239. Cichorium Tourn. inst. t. 272. Podróżnik albo Cykoria.

Łuski kielichokrywy 2rzędowe, zewnętrzne krótsze; kwiateczki wszystkie języczkowate, liczne, wielorzędowe; ziarnczaki wartółkowate, 3—5kątne; puch z licznych łuseczek tępych złożony; osadnik wspólny nagi, ale od poszarpano-ząbkowanych brzegów przy dołkach w których ziarnczaki tkwiły pozornie łuseczkami pokryty.

633. *C. Intybus* L. sp. 1142, *P. pospolity*. *Folius inferioribus runcinatis, superioribus oblongis indivisis, floralibus e basi latiore subamplexicauli lanceolatis, capitulis geminis pluribusve congestis sessilibus*. Fl. Crac. n. 538, Wahlb. Carp. n. 807, Bess. Gal. n. 968, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 932, Herb. Buc. p. 181, Baumg. Trans. n. 1703, Neilr. NOestr. p. 400, Dietr. Boruss. t. 559, Koch Ger. p. 478, Schldl. ic. I. h. 2, Rehn. ic. XIX. t. 6, Sturm h. 6, Lm. et DC. Fran. n. 2996, Engl. bot. t. 539, Svk. bot. t. 56, Fl. Dan. t. 907, Ledb. Ross. II. p. 774, Ej. Alt. IV. p. 165, M. B. Cauc. II. p. 262, DC. prodr. VII. p. 84, Bischf. Beitr. p. 22, Syr. Ziel. str. 1157. *C. caeruleum* Gilib. Lith. III. p. 224.

Korzeń obło-wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, wraz z liśćmi naga albo szorstkawo omszona, rozpięchle gałęzista, wielokoszyczkowa; liście korzeniowe i najniższe łodygowe haczyasto-zatokowo weinane, w ogonek zbiegające, wyższe podługne, całkowite, i tak jak kwiatowe lancetowate w podstawie szersze, łodygę w pół obejmujące; koszyczki dosyć duże, na wierzchołku gałązek albo z kątów liści wyrastające, bezszypułkowe albo bardzo krótką szypułką opatrzone, pojedynczo lub parzysto aż do kilku razem umieszczone, o kielichokrywie gruczołowato-szczecinkowatej, a kwiatkach blade-lazurowo-błękitnych, rzadko bardzo zupełnie białych lub różowych; puch prawie nie do postrzeżenia, kilkakrotnie od ziarnczaków krótszy. Wys. 1—4'. Lek. radix Cichorii.

15. Plemię. *Leontodonteae* C. H. Schultz. Brodawnikowe. Puch u wszystkich ziarnczaków piórkowaty albo u nadbrzeżnych koronowaty; osadnik wspólny gładki i nagi lub delikatnymi włókienkami pokryty.

240. *Leontodon* L. gen. 912. Brodawnik.

Łodyga bezlistna, głąbikowata; łuski kielichokrywy dachówkowato ułożone; kwiateczki wszystkie jeżyckowate, liczne, wielorzędowe; ziarnczaki zwolna w krótki mniej więcej wyraźny dziób zwężone; puch trwałe, którego rzadki wewnętrzne piórkowate, z sobą niepoplątane, zewnętrzne zaś krótsze, włoskowate i nieliczne; osadnik wspólny nagi.

634. *L. autumnalis* L. sp. 1123, *B. jesienny*. *Caule aphylo mono-pleiocephalo nudo, pedunculis sensim incrassatis superne squamosis ante anthesin erectis, foliis sinuato-vel pinnatifido-dentatis glabris vel pilis simplicibus adspersis*. Fl. Crac. n. 539, Herb. Buc. p. 182, Neilr. NOestr. p. 402, Koch Ger. p. 480, Rehn. ic. XIX. t. 15. f. 2, Lm. et DC. Fran. n. 2968, Ledb. Ross. II. p. 778, Bischf. Beitr. p. 47. *L. glabrum* Gilib. Lith. III. p. 229. *Apargia autumnalis* Hoffm. Deutschl. I. ed. 1. p. 274, Wahlb.

Carp. n. 773, Ej. Lapp. n. 361, Bess. Gal. n. 932, Baumg. Trans. n. 1637, Schldl. ic. VI. h. 10—11, Fl. Dan. t. 1996, Svsk. bot. t. 642, Ledb. Alt. IV. p. 160, Willd. sp. III. p. 1550. Hedypnois autumnalis Engl. bot. t. 830. Oporinia autumnalis Don. in Edin. phil. journ. 1829. VI. p. 309, DC. prodr. VII. p. 108. Variat: b) pratensis, *involucro pedunculisque superne dense fusco-pilosis*. Rehn. ic. XIX. t. 15. f. 3. L. pratensis Rehn. Ger. n. 1656, Apargia pratensis Lk. handb. I. p. 791, Bess. Volh. p. 75. Oporinia pratensis Less. syn. p. 132, DC. prodr. VII. p. 109. O. autumnalis Dietr. Boruss. t. 612; c) monocephalus, *caule humiliore simplici monocephalo et saepe apophysato*. Hieracium Taraxaci L. sp. 1125. Hedypnois Taraxaci Engl. bot. t. 1109.

Korzeniak obły, skośny, przygryziony, włóknami grubawemi okryty; *lodyga* podnosząca się, bezlistna, wraz z liśćmi korzeniowemi naga albo rzadka pojedynczemi włoskami omszona, *zazwyczaj na parę gałązek 1koszyczkowych widlasto dzieląca się*, rzadko bardzo pojedyncza i 1koszyczkowa; *gałązki* albo *lodyga* pojedyncza *z wolną ku wierzchołkowi grubiejące, także licznemi łuskami szydłowatemi od siebie oddalonymi lub pozbliżanemi okryte* i wraz z kielichokrywą nagie, omszone albo brudno-kosmate; *liście* tylko korzeniowe, podłużno-lancetowate zatokowo-zębate, *haczyasto-pierzastowrębne- albo dzielne*, w ogonek zbiegające; koszyczki nawet przed rozwinięciem się prosto wzniesione, średniej wielkości, o kwiataczkach mocno-żółtych, szyjkach (przynajmniej po zasuszeniu rośliny) brudno-zielonych jakby czarniawych, puchu prawie całkowicie piórkowatym i dołkach osadnika spólnego nierzęsowanych. Wys. 1—1½'. Odmiana: b) pratensis, ma szypułki w wierzchołku wraz z kielichokrywą brudno-kosmate; c) monocephalus, ma *lodygę* niższą, pojedynczą, 1koszyczkową a częściej zaczątkiem na drugi koszyczek opatrzoną, kielichokrywę zaś nagą, omszoną albo kosmatą. Po łąkach lub pastwiskach, wszędzie pospolity; b) niekiedy po wynioślejszych miejscach, c) zaś na halach w Tatrach się trafia. Lipiec—Wrzesień. 4

635. L. Taraxaci Lois. Gall. ed. 1. p. 513. ed. 2. v. II. p. 177, B. alpejski. *Caule aphylo monocephalo superne sensim incrassato involucroque nigro-hirsutissimo squamis 1—2 instructo, foliis lanceolatis in petiolum attenuatis subintegerrimis remote vel sinuato-dentatis runcinatisve glabris vel pilis simplicibus adspersis*. Neill. NOestr. p. 402, Koch Ger. p. 480, Rehn. ic. XIX. t. 15. f. 1, Bischf. beitr. p. 50. L. montanum Lm. encyc. III. p. 531, Lm. et DC. Fran. n. 2970. Apargia Taraxaci Willd. sp. III. p. 1550, Wahlb. Carp. n. 774, Ej. Lapp. n. 360, Sturm h. 37, Schldl. ic. XV. h. 9—10, Gaud. Helv. V. p. 51, DC. prodr. VII. p.

107. *Picris Taraxaci* All. Ped. I. p. 211. t. 31. f. 1. *Hieracium Taraxaci* Retz. observ. IV. t. 2.

Korzeniak obły, skośny, przygryziony, grubawemi włóknami okryty; *lodyga* wzniesiona albo podnosząca się, bezlistna, wraz z liśćmi korzeniowemi naga albo włoskami pojedynczemi okryta, pojedyncza, zawsze *1koszyczkowa*, *ku wierzecholce* zwolna grubiejąca, tamże 1—2 sztylowatemi luseczkami opatrzona a tak jak kielichokrywa włoskami białawemi, kędzierzawemi i innemi długimi brudnymi lub czarniawemi gęsto pokryta, przezco *kosmata*; *liście* tylko korzeniowe, niewiele od *lodygi* krótsze, podłużno-lancetowate albo klinowate, tępe albo kończyste, rzadka płytko- albo zatokowo-zębate lub haczysto-dzielne, między którymi i całobrzegie, w ogonek zbiegające; *koszyczki* średniej wielkości, nawet przed rozkwitnieniem prosto wzniesione, o kwiataczkach pomarańczowo- lub złoto-żółtych, szyjkach żółtych, puchu brudno-białym, którego rzadki wewnętrzne piórkowate, zewnętrzne zaś skape, krótsze i szorstkie; dolki osadnika wspólnego nierzęsowane. Wys. 1—4". Po trawnikach na skałach, grzbietach lub wysokich halach, często po żlebach koło śniegów topniejących, w Tatrach zazwyczaj między 5000' a 7000' n. m., np. na Raczkowej, Świnicy, Zawracie (bardzo obficie) od 5 Stawów, lub koło Zielonego Stawu pod Łomnicą (bardzo obficie) i na Szerokiej powyżej Koperszad tylnych. Lipiec, Sierpień. 4

636. *L. hastilis* Koch Ger. p. 481 et 482. B. pospolity. *Caulis aphyllus monocephalus nudo vel squamis 1—2 munito apice crassiore, foliis oblongo-lanceolatis dentatis pinnatifidisque glabris vel pilis bi-trifurcatis hirtis*. Fl. Crac. n. 540, Herb. Buc. p. 183, Neillr. NOestr. p. 403, Ledeb. Ross. II. p. 780. *L. hispidus* Bischf. beitr. p. 55. *Apargia hispida* Fries nov. p. 245, Waga Pol. n. 925. Variat: a) *vulgaris*, *foliis caulibus involucrisque vel solis foliis hirsutis, pilis brevissimis fere adpressis vel longioribus et tantum bi-trifurcatis*. *Leontodon hispidum* var. *α*. L. sp. p. 1124, Gilib. Lith. III. p. 229, Bess. Volh. p. 31, Rehn. Ger. n. 1651, Ej. ic. XIX. t. 17. f. 1—2 et t. 18. f. 1, Lm. et DC. Fran. n. 2972 (excl. var. *γ*.), Fl. Dan. t. 862, DC. prodr. VII. p. 102. *L. hastilis* Dietr. Boruss. t. 611. *Apargia hispida* Hoffm. Deutschl. I. ed. 1. p. 274, Bess. Gal. n. 934, Wahlenb. Carp. n. 775, Baumg. Trans. n. 1634, Schldl. ic. VIII. h. 1—2, Svsk. bot. t. 643, M. B. Cauc. II. p. 248, Willd. sp. III. p. 1552. *Hedypnois hispida* Engl. bot. t. 334; b) *alpinus*, *foliis crassiusculis repando-vel sinuato-dentatis involucrisque hirtis, caule superne insigniter incrassato*. *Leontodon alpinus* Jacq. Austr. t. 93, Rehn. Ger. n. 1642, Ej. ic. XIX. t. 16. *L. hispidus* var. *opimus* Rehn. ic. XIX. t. 18. *Apargia alpina* Host. syn. p. 423,

Bess. Gal. n. 931, Zawadz. Gal. n. 1184, Willd. sp. III. p. 1547; c) *glabratus*, *foliis caulibus involucrisque glabris vel parce tantum pilis adspersis*. Rehn. ic. XIX. t. 17. *Leontodon hastile* L. sp. p. 1123, Bess. Volh. p. 31, Jacq. Austr. t. 164, Rehn. Ger. n. 1652, Lm. et DC. Fran. n. 2971, DC. prodr. VII. p. 102. *Apargia hastilis* Hoffm. Deutschl. I. ed. 1. p. 274, Bess. Gal. n. 933, Wahlenb. Carp. n. 772, Baumg. Trans. n. 1636, Eichw. skiz. Lith. p. 151, Willd. sp. III. p. 1548. A. dubia Willd. sp. III. p. 1549.

Korzeniak obły, skośny albo pionowy, przygryziony, grubawymi włóknami okryty; *łodyga* wzniesiona albo podnosząca się, bezlistna, *wraz z liśćmi* korzeniowemi *naga* albo 2—3widlastemi włoskami gęściej lub rzadziej *pokryta*, pojedyncza, 1koszyczkowa, pod kielichokrywą mniej lub więcej zgrubiała i tamże tylko 1—2sztydłowatemi łuseczkami opatrzona a nawet i bezłuseczkowa; *liście* tylko korzeniowe, podłużnie-lancetowate albo klinowate, tępe albo kończyste, *płytko albo zatokowo-zębate* lub haczysto-pierzastowębne, w ogonek zbiegające; *koszyczki* średniej wielkości, *przed rozkwitnieniem* zwieszane, o kielichokrywie nagięj albo od krótkich białawych włosków widlastych lub pojedynczych szorstko-omszonej albo szorstko-włosistej, kwiateczkach mocno żółtych, szyjkach żółtych, wreszcie puchu brudno-białawym, którego wewnętrzne rządki piórkowate a zewnętrzne skąpsze, krótsze i szorstkie; dolki osadnika wspólnego po brzegach strzępate i włoskami rzesowane. Wys. 4—12". Zazwyczaj bywa w następnych odmianach: a) *vulgaris*, o łodydze i liściach lub tylko samych liściach omszonych, włoskach miękkich lub sztywnych, krótkich i prawie przytulonych albo dłuższych i tylko w wierzchołku rozszczepanych tak, że zdają się być jakoby pojedyncze, o kielichokrywie omszonej albo szorstko-włosistej lub szczecinkowatej; b) *alpinus*, o pokryciu włoskami tak jak w pop. odmianie, tylko liściach płytko lub nieco zatokowo-zębatych, mięsistszych, a łodydze ku wierzchołkowi wyraźniej grubiejącej; wreszcie c) *glabratus*, we wszystkich swych częściach naga lub zrzadka włoskami pojedynczemi okryta. Po łąkach, pastwiskach lub przy drogach, na całej przestrzeni wszędzie a) pospolity, c) rzadziej trafiający się, a b) na Babięj Górze lub w Tatrach po halach Gąsienicowych, pod Giewontem, na Koperszadach lub na Pysznęj koło 5500' n. m. pospolity. Lipiec, Sierpień. 74

637. *L. incanus* Schrnk. Baier. II. p. 337, B. siwy. *Caule aphylllo monocephalo nudo vel squamis 1—2 munito sub capitulo crassiore, foliis oblongo-lanceolatis integerrimis vel remote denticulatis cauleque pilis brevissimis 3—4furcatis cano-subtomentosohirtis*. Heuff. Ban. n. 1030, Neilr. NOestr. p. 404, Koch Ger. p. 482, Rehn. ic. XIX. t. 21, Lm. et DC. Fran. n. 2973, DC. prodr. VII. p.

103 (excl. synonym. Vill.), Bischf. beitr. p. 62. *L. hispidum* var. β . *L. sp.* p. 1124. *Apargia incana* Scop. Carn. II. p. 113, Wahlnb. Carp. n. 776, Sturm h. 27. *Hieracium incanum* L. sp. ed. 1. p. 799, Jacq. Austr. t. 287.

Korzeniak obło-wrzecionowaty, dość długi, pionowy, w końcu gałęzisty; *lodyga* wzniesiona albo podnosząca się, bezlistna, wraz z liśćmi korzeniowymi i kielichokrywą od włosków 3—4widlastych siwo-kutnerowata, pojedyncza, 1koszyczkowa, pod kielichokrywą zgrubiała i tamże kilku szydłowatemi łuseczkami opatrzona albo i bezłuseczkowa; liście tylko korzeniowe, podłużnie-lancetowate albo lancetowate, kończyste, prawie całobrzegie, w ogonek zbiegające; koszyczki dosyć duże, 1—2" w średnicy, przed rozkwitnieniem zwieszane, o kwiataczkach złoto-żółtych, szyjkach żółtych, puchu brudno-białym, którego rządkie zewnętrzne piórkowate, wewnętrzne zaś skąpe, krótsze i szorstkie; dolki w osadniku wspólnym po brzegach ząbkowane i krótko-rzęsowane. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po skałach wapiennych, na całym pasmie Pienin od Czorsztyna aż poza Szczawnicę wszędzie pospolity; toż samo na Spiżu, Liptowie i Orawie, wstępując na wschodnim końcu Tatr aż do górnej granicy lasów; od północy zaś Tatr w Reglach od Kuźnic Zakopanego do Kościelisk również obficie się trafia; wreszcie w dolinie Kościeliskiej, Chochołowskiej lub nawet pod Pyszną napotykać go można. Maj—Sierpień. 4

241. *Picris* L. gen. 907. Goryczel.

Lodyga ulistniona; łuski kielichokrywy dachówkowate; kwiataczki liczne, wielorzędowe, wszystkie języczkowate; ziarnczaki w bardzo krótki i nieznaczny dzióbek zwężone; puch w podstawie w obręczkę zrosły, odpadający, którego wewnętrzne rządkie piórkowate, ze sobą niesplątane, zewnętrzne zaś skąpe, włoskowate i krótsze; osadnik wspólny nagi.

638. *P. hieracioides* L. sp. 1115, G. jastrzębco-listna. *Caule pilis glochidiatis scabro ramoso-corymboso, foliis oblongo-lanceolatis sinuato-dentatis hispidis, caulinis amplexicaulibus, involucri squamis exterioribus patentibus.* Fl. Crac. n. 541, Wahlnb. Carp. n. 777, Bess. Gal. n. 935, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 923, Herb. Buc. p. 183, Baumg. Trans. n. 1625, Neilr. NOestr. p. 404, Dietr. Boruss. t. 789, Koch Ger. p. 484, Schldl. ic. IX. h. 9—10, Rehn. ic. XIX. t. 24, Lm. et DC. Fran. n. 2974, Engl. bot. t. 196, Fl. Dan. t. 1522, Ledb. Ross. II. p. 798, M. B. Cauc. II. p. 249, DC. prodr. VII. p. 128, Bischf. beitr. p. 71. *P. aspera* Gilib. Lith. III. p. 227.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, podatny; lodyga prosto wzniesiona, baldaszkogroniasto- aż do wiechowato-gałęzista, wieloko-

szyczkowa, wraz z liśćmi od szczecinek haczystych szczotkowato-chropawa; liście podłużnie-lancetowate albo lancetowate, kędzierzawe, kończyste, dolne zatokowo-zębate, w ogonek zwężone, wyższe łukowate albo całobrzegie, w pół łodygę obejmujące; koszyczki średniej wielkości, o zewnętrznych łuskach kielichokrywy lancetowatych mocno odstających, kwiateczkach złoto-żółtych, a puchu brudno-białym. Wys. 1—2'. Po brzegach pól lub przy drogach, na Bieskidach i Spiżu tu i owdzie dosyć pospolicie się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

16. Plemię. Scorzonereae C. H. Schultz. Wężymordowe. Puch u wszystkich ziarnczaków piórkowaty lub pojedynczy (a wówczas promienie przy nasadzie kosmate), albo u nadbrzeżnych plewkowaty; osadnik wspólny nagi.

242. *Tragopogon* L. gen. 905. Kozibród.

Łuski kielichokrywy 1rzędowe, długie, liściaste; kwiateczki liczne, wielorzędowe, wszystkie języczkowate; ziarnczaki w długi dziób zwężone; puch piórkowaty, ze sobą spleciony; osadnik wspólny nagi.

639. *T. pratensis* L. sp. 1109, K. łąkowy. *Pedunculis aequalibus sub capitulo paulum incrassatis, involucro octophyllo, flosculis flavis involucrum aequantibus brevioribusque, antheris luteis apice fuscis, acheniis tuberculato-scabris*. Fl. Crac. n. 542, Wahlb. Carp. n. 769, Bess. Gal. n. 916, Ej. Volh. p. 30, Waga Pol. n. 921, Herb. Buc. p. 184, Baumg. Trans. n. 1612, Wimm. Schl. p. 292, Koch Ger. p. 486, Schldl. ic. V. h. 2, Rehn. ic. XIX. t. 38, Lm. et DC. Fran. n. 2988, Fl. Dan. t. 906, Svisk. bot. t. 146, Ledb. Ross. II. p. 785, M. B. Cauc. II. p. 232 et 464, DC. prodr. VII. p. 113, Bischf. beitr. p. 88, Syr. ziel. str. 1239. *T. carinatum* Gilib. Lith. III. p. 227.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga prosto wzniesiona, wraz z liśćmi naga albo zrzadka kłaczkami wełniastymi niekiedy pokryta, modrawo-zielona, często czerwono nabiegnięta, zazwyczaj na gałązki 1koszyczkowe dzieląca się; liście długo-równowazkie, wydłużono-kończyste, całobrzegie, często kędzierzawo pomarszczone, wygięte i rozmaicie pokręcone, podstawą rozszerzoną najczęściej eliptyczną, brzuchato-wydetą wpół łodygę obejmujące; koszyczki średniej wielkości, 1—1½" w średnicy, na szypułkach w wierchołku wcale nie- lub tylko cokolwiek zgrubiałych, o 8miu łuskach liściastych kielichokrywy, lancetowatych, kwiateczkom nadbrzeżnym równych lub od nich dłuższych; kwiateczki cytrynowo-żółte; pylniki w połowie od dołu żółte a w górze czarno-brunatne; ziarnczaki nadbrzeżne 5kątne, delikatnie brodawkowane, swemu własnemu dziób-

bowi w wierzchołku cokolwiek zgrubiałemu wyrównywające albo od niego krótsze; brudno-białe. Wys. 1—2'. Po łąkach lub suchych wzgórzach, tu i owdzie się trafia, ale 10kroć rzadziej jak następ. gatunek. Czerwiec, Lipiec. ☉

640. *T. orientalis* L. sp. p. 1109, K. wschodni. *Pedunculis aequalibus sub capitulo paulum incrassatis, involucro 8—10-phyllo, flosculis saturate-luteis involucro plerumque longioribus, antheris luteis nigro-striatis, acheniis squamoso-muricatis*. Fl. Crac. n. 543, Wahlb. Carp. n. 770, Bess. Volh. p. 74, Klnggff. Preuss. n. 238, Wimm. Schl. p. 292, Neilr. NOestr. p. 405, Koch Ger. p. 486, Schldl. ic. II. h. 7, Rehn. ic. XIX. 39, Ledb. Ross. II. p. 786, Ej. Alt. IV. p. 157, Turcz. Baic. Dah. n. 691, Willd. sp. III. p. 1493, Bischf. Beitr. p. 93. *T. undulatus* Rehn. Ger. n. 1851 (non Jacq.), Jundz. Litw. p. 375. *T. undulatus* β . *orientalis* DC. prodr. VII. p. 113. *T. pratensis* Dietr. Boruss. t. 838, Engl. bot. t. 434 (sec. ic. et descrp.). *T. pratensis* c. *grandiflorus* Döll Rhein. p. 538.

Koszycki bardzo wielkie, 2—3" w średnicy mające, o 8—10 łuskach kielichokrywy, od kwiateczków znacznie krótszych, a rzadko prawie im równych; kwiateczki promienisto rozstające się, ciemno- albo złoto-żółte; pylniki żółte, o 5 czarnych, podługnych kreskach; ziarniczaki nadbrzeżne niewyraźnie 5kątne, prawie obłe, miętko-kolezyste, o $\frac{1}{3}$ od swych dzióbów w wierzchołku klinowato zgrubiałych dłuższe; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Koszycki zazwyczaj tylko przed południem otwarte. Wys. 1—3'. Po łąkach lub miejscach trawiastych, na całych Bieskidach, Pieninach, Podhalu, Spiżu, Liptowie i Orawie wszędzie pospolity, zachodząc niekiedy w Tatrach aż na hale, jak np. na Golice pod Muranem powyżej Jaworzyny i w w. i. m. Maj, Czerwiec. 7

243. *Scorzonera* L. gen. 906. Wężymord.

Łuski kielichokrywy dachówkowato ułożone; kwiateczki wszystkie języczkowate, liczne, wielorzędowe; ziarniczaki ku wierzchołkowi szczuplejsze ale nie dzióbkowate, w podstawie bardzo krótką naroślą zewnątrz niewyraźną opatrzone; puch piórkowaty, ze sobą poplątany; osadnik wspólny nagi.

641. *S. humilis* L. sp. 1112, W. niski. *Lanuginoso-floccosa demum subglabra, rhizomate ad collum squamoso, caule simplici plerumque monocephalo, foliis radicalibus ellipticis vel oblongo-lanceolatis acuminatis, caulinis linearibus, involucro floribus dimidio brevioribus, acheniis striatis laevibus*. Fl. Crac. n. 544, Wahlb. Carp. n. 771, Bess. Gal. n. 918, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 926, Herb. Buc. p. 185, Heuff. Ban. n. 1039, Neilr. NOestr.

p. 407, Koch Ger. p. 487, Schldl. ic. XIII. h. 1—2, Rehn. ic. XIX. t. 32, Lm. et DC. Fran. n. 2979, Fl. Dan. t. 816 et 1653, Sysk. bot. t. 212, Ledb. Ross. II. p. 793, M. B. Cauc. II. p. 233, Bischf. beitr. p. 113. *S. nervosa* Gilib. Lith. III p. 230, Syr. ziel. str. 1240. *S. plantaginea* et *S. angustifolia* DC. prodr. VII. p. 119 (non L.).

Korzeniak obły, gruby, pionowy, łuskami suchymi, lancetowatymi w górze uwieńczony; łodyga wzniesiona, bezlistna albo 1—4liściowa, pojedyncza, 1koszyczkowa, bardzo rzadko na parę gałązek dzieląca się, wraz z liśćmi pajęczynowato-welnista, rzadziej zupełnie naga; liście korzeniowe eliptyczne albo podłużnie lancetowate, w ogonek zbiegające, długo-kończyste, całobrzegie, płaskie, rynienkowate albo skrócone, łodygowe (jeśli są) mniejsze, siedzące, lancetowate albo równowazkie aż do łuskowatych; koszyczki średniej wielkości; łuski kielichokrywy o połowę od kwiateczków nadbrzeżnych krótsze; ziarnczaki 10rowkowe, rowki gładkie; puch brunatnawo-biały. Kwiateczki żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po łąkach wilgotnych, na Bieskidach i Spiżu tu i owdzie się trafia. Maj, Czerwiec. 7

17. Plemię. Hypochaerideae Less. Prosenicznikowe. Puch piórkowaty; osadnik wspólny plewkami odpadającymi okryty.

244. Hypochaeris L. gen. 918. Prosenicznik albo Piegawiec.

Łuski kielichokrywy dachówkowate; kwiateczki wszystkie języczkowate, liczne, wielorzędowe; ziarnczaki dzióbkiem opatrzone albo nadbrzeżne bezdzióbe; puch już 1rzędowy piórkowaty, już 2rzędowy, z których rzędek wewnętrzny piórkowaty, zewnętrzny zaś włoskowaty i krótszy; osadnik wspólny plewkowaty, plewki z ziarnczakami odpadające.

a. Liście mniej więcej zatokowo po brzegach wykrawane.

642. *H. glabra* L. sp. 1140, P. nagi. *Caule ramoso glabro aphylo 2-polycephalo, foliis sinuato-dentatis, flosculis marginalibus involucri aequantibus, acheniis centralibus longe rostratis marginalibus rostro destitutis vel omnibus rostratis*. Fl. Crac. n. 545, Bess. Gal. n. 964, Eichw. skiz. Lith. p. 151, Waga Pol. n. 931, Wimm. Schl. p. 289, Neilr. NOestr. p. 410, Heuff. Ban. n. 1045, Koch Ger. p. 490, Schldl. ic. VII. h. 11—12, Rehn. ic. XIX. t. 47, Lm. et DC. Fran. n. 2957, Engl. bot. t. 575, Sysk. bot. t. 751, Fl. Dan. t. 424, Ledb. Ross. II. p. 775, DC. prodr. VII. p. 90, Bischf. beitr. p. 140. *H. minima* Bess. Gal. n. 963.

Korzeń wrzecionowaty, pojedynczy; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, bezlistna, naga, pojedyncza, 1koszyczkowa albo widlasto-gałęzista, 2-wielokoszyczkowa; liście tylko korzeniowe,

różyczkowato roztoczone, klinowato-podłużne, tępe, płytko łękowato-zębate, nagie albo rzadka szczecinkami pokryte; pod spodem modrawe; *koszyczki małe*, na szypułkach zgrubiałych, wewnątrz dętych osadzone, *o kwiateczkach żółtych, nadbrzeżnych kielichokrywie wyrównujących*; *ziarnczaki w środku osadnika wspólnego umieszczone dzióbkiem opatrzone, nadbrzeżne zaś bez dzioba*, rzadziej wszystkie w dzióbek zwężone; puch brudno-biały, 2rządkowy, rząd wewnętrzny piórkowaty, zewnętrzny krótszy, włoskowaty. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po polach lub miejscach trawiastych, na Bieskidach w Wadowickim, jak np. koło stóp Babięj Góry. Lipiec, Sierpień. ☉

643. *H. radicata* L. sp. 1140, P. korzenisty. *Caule ramoso glabro aphylllo 2—5cephalo, foliis sinuato-dentatis vel sinuato-pinnatifidis, flosculis marginalibus involucri superantibus, acheniis omnibus rostratis*. Fl. Crac. n. 546, Wahlb. Carp. n. 810, Bess. Gal. n. 965, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 929, Herb. Buc. p. 186, Baumg. Trans. n. 1702, Neilr. NOestr. p. 410, Dietr. Boruss. t. 640, Koch Ger. p. 490, Schldl. ic. VII. h. 11—12, Rehn. ic. XIX. t. 46, Lm. et DC. Fran. n. 2956, Engl. bot. t. 831, Svsk. bot. t. 752, Fl. Dan. t. 150, Ledb. Ross. II. p. 776, DC. prodr. VII. p. 91, Bischf. Beitr. p. 142. *H. runcinata* Gilib. Lith. III. p. 296.

Korzeniak obły, skośny albo pionowy, krótki, przygryziony, grubemi, mięsistemi włóknami okryty; *lodyga* wzniesiona albo podnosząca się, bezlistna, naga albo od podstawy wraz z liśćmi rzadka szczecinkami lub włoskami szorstkimi okryta, *w górze na 2—5 gałązek 1koszyczkowych widlasto dzieląca się*, rzadziej pojedyncza, 1koszyczkowa; *liście* tylko korzeniowe, różyczkowato roztoczone, *klinowato-podłużne* albo podłużnie przewrotnie-jajowate, tępe, zatokowo-zębate albo haczysto- płytko- łękowato- albo zatokowo-haczysto-zębate, pod spodem modrawe; *koszyczki średniej wielkości*, na szypułkach zgrubiałych, wewnątrz pustych umieszczone, *o kwiateczkach żółtych, nadbrzeżnych od kielichokrywy dłuższych*; *ziarnczaki wszystkie dzióbem opatrzone*; puch 2rządkowy, rząd wewnętrzny piórkowaty, zewnętrzny krótszy, włoskowaty. Wys. 1—2'. Po łąkach, pastwiskach, polanach lub zębach leśnych, na Bieskidach, koło Pienin i na Spiżu często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

b. Liście całobrzegie albo płytko łękowato-zębate.

644. *H. maculata* L. sp. 1140, P. plamisty. *Caule 1—3cephalo subunifolio hispido, foliis oblongo-obovatis, flosculis marginalibus involucri longioribus, foliolis involucri margine integris, acheniis omnibus rostratis*. Wahlb. Carp. n. 808, Ej. Lapp. n. 369, Bess. Gal. n. 961, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 930, Herb. Buc. p. 186, Baumg. Trans. n. 1700, Neilr. NOestr. p. 411, Koch Ger. p.

491, Schldl. ic. VII. h. 8—9, Rehn, ic. XIX. t. 45, Lm. et DC. Fran. n. 2954, Engl. bot. t. 225, Fl. Dan. t. 149, M. B. Cauc. II. p. 260, Bischf. Beitr. p. 145. *H. grandiflora* Gilib. Lith. III. p. 225 (non Ledb.). *Achyrophorus maculatus* Scop. Carn. II. p. 116, Fl. Crac. n. 547, Ledb. Ross. II. p. 776, Turcz. Baic. Dah. n. 689, DC. prodr. VII. p. 92.

Korzeń obło-wrzecionowaty, gruby, sok mleczny sączący; łodyga wzniesiona, bezlistna albo 1—2liściowa, wraz z liśćmi krótkimi szczecinkami pokryta, pojedyncza, 1koszyczkowa albo na 2—3 gałązki 1koszyczkowe widlasto dzieląca się; liście korzeniowe rozetowato roztoczone, jajowato-podłużne albo owalne, tępe albo kończyste, całobrzegie albo płytko zatokowo-zębate, zazwyczaj ciemno-purpurowo plamiste, łodygowe znacznie mniejsze, lancetowate albo łuskowate; koszyczki duże, na szypułkach zgrubiałych, wewnątrz pustych osadzone, o łuskach kielichokrywy po brzegach całkowitych, od kwiateczków nadbrzeżnych krótszych; ziarnczaki wszystkie dzióbem opatrzone; puch 1rzędowy, piórkowaty; kwiateczki złoto-żółte. Wys. 1—3'. Po łąkach lub pastwiskach leśnych, na Bieskidach, koło Pienin lub na Spiżu często się trafia. Lipiec, Sierpień. 74

645. *H. uniflora* Vill. prosp. Delph. p. 37, *P. alpejski*. *Caule monocephalo basi foliato superne sensim incrassato hirsuto, foliis oblongo-lanceolatis, flosculis marginalibus involucrium superantibus, foliolis involucri exterioribus intermediisque lacero-fimbriatis, acheniis omnibus rostratis.* Bess. Gal. n. 962, Heuff. Ban. n. 1049, Koch Ger. p. 491, Rehn, ic. XIX. t. 45. f. 2, Gaud. Helv. V. p. 145, Lm. et DC. Fran. n. 2955, All. Ped. I. p. 230. t. 14. f. 3 et t. 32. f. 1, Bischf. Beitr. p. 148. *H. helvetica* Wulf. in Jacq. misc. II. p. 25, Ej. ic. rar. t. 165, Wahlenb. Carp. n. 809, Herb. Buc. p. 186. *Achyrophorus uniflorus* Bl. et Fing. Ger. II. p. 307. *A. helveticus* Hornm. Hafn. II. p. 772, DC. prodr. VII. p. 93.

Korzeń obło-wrzecionowaty, gruby, delikatnymi włókieńkami okryty; łodyga wzniesiona, bezlistna, rzadziej 1—2liściowa, w podstawie wieloliściowa, wraz z liśćmi krótkimi włoskami szorstkimi gęsto pokryta, pojedyncza, i zawsze tylko 1koszyczkowa; liście korzeniowe podłużne albo podłużno-lancetowate, tępe albo kończyste, nierówno płytko łukowato-ząbkowane lub nawet i całobrzegie, nieplamiste, łodygowy mniejszy; koszyczek duży, na łodydze w górze zgrubiałej i wewnątrz pustej osadzony, o łuskach kielichokrywy zewnętrznych i środkowych strzępkowato-rzęsowanych, od kwiateczków nadbrzeżnych krótszych; ziarnczaki wszystkie dzióbem opatrzone; puch 1rzędowy, piórkowaty, brudno-biały; kwiateczki złoto-żółte. Wys. 4—16''. Po miejscach trawiastych lub na skałach,

na Pieninach na Kaczéj, Sokolicy, Faćmiechu i na Koronach; na Podhalu koło Zębu lub na Gubałówce powyżej Zakopanego ku północy; w właściwych zaś Tatrach na całym pasmie w ogólności pospolity, np. na Koperszadach, na Zawracie, koło 5 Stawów, pod Kościelcem, na Krywaniu i t. d. w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

18. Plemię. Chondrilleae Koch. Utwarowe. Puch włoskowaty, gwiazdkowato roztańczający się, o promieniach przy nasadzie nierozszerzonych; osadnik wspólny nagi; ziarnczaki dzióbem opatrzone.

245. Taraxacum Juss. gen. 169. Mniszek albo Zdmuchawnik lub Mlęcz.

Łuski kielichokrywy wielorzędowe, zewnętrzne dachówkowato ułożone, znacznie od wewnętrznych krótsze; kwiateczki wszystkie języczkowate, liczne, wielorzędowe; ziarnczaki z boków ściśniono-4kątne, w górze łusczkowato-miękko-kolczyste albo delikatnie brodawkowane, w długi, nitkowaty dzióbek wydłużone; puch włoskowaty; osadnik wspólny nagi.

646. T. officinale Wigg. Holsat. p. 56, M. pospolity albo Mlęcz świni. *Scapo monocephalo, foliis lanceolatis runcinatis dentatis vel integerrimis, acheniis lineari-obovatis, striatis apice squamoso-muricatis*. Neilr. NOestr. p. 411, Koch Ger. p. 429, Bischf. beitr. p. 151. Leontodon Taraxacum L. sp. 1122. Variat: a) pratense, *involucris foliolis omnibus linearibus exterioribus deflexis*. Taraxacum officinale Fl. Crac. n. 548, Herb. Buc. p. 187, Baumg. Trans. n. 1626, Dietr. Boruss. t. 540, Rehn. ic. XIX. t. 53, Ledb. Ross. II. p. 812. T. dens leonis Desf. Atl. II. p. 228, Bess. Volh. p. 31, Lm. et DC. Fran. n. 2952, Turcz. Baic. Dah. n. 696, DC. prodr. VII. p. 145. Leontodon Taraxacum Fl. Dan. t. 574, Wahlb. Carp. n. 783, Lapp. n. 359, Bess. Gal. n. 930, Waga Pol. n. 918, Schldl. ic. I. h. 2, Engl. bot. t. 510, M. B. Cauc. II. p. 246 et III. p. 530. L. runcinatum Gilib. Lith. III. p. 228; b) palustre, *involucris foliolis exterioribus ovatis acuminatis adpressis interioribus apice laevibus*. Taraxacum palustre Lm. et DC. Fran. n. 2953, DC. prodr. VII. p. 148, Ledb. Ross. II. p. 815. Leontodon palustris Sm. Engl. bot. t. 553, Fl. Dan. t. 1708. L. lividus W. et Kit. Hung. II. t. 115. L. erectus et L. salinus Hopp. in Sturm h. 41, Rehn. ic. XIX. t. 55. f. 1—3 et t. 54. f. 5. L. salinus Bess. Volh. p. 31; c) alpinum, *involucris foliolis exterioribus ovatis patentibus interioribus ante apicem laevibus*. Rehn. ic. XIX. t. 54. f. 2. Leontodon alpinus Hopp. in Sturm h. 41. L. nigricans Kit. in Schult. Oestr. II. ed. 2. p. 405.

Korzeń obło-wrzecionowaty; łodyga (a raczej głąbik kwiatowy) bezlistna, obła, rurkowata, z leżącej podstawy podnosząca się lub prosto wzniesiona, 1koszyczkowa, wraz z liśćmi naga lub ubogo i rzadko welnista; liście tylko korzeniowe, kolisto roztaczające się, klinowate, podłużne albo równowązko-lancetowate, kończyste albo tępe, zębate, haczysto-weinane albo pierzastowrębane, rzadko całkowite; zewnętrzne łuski kielichokrywy równowązkie aż do jajowatych, przytulone, odstające albo odwiniete, wewnętrzne równowązkie, do góry wzniesione; ziarnczaki równowązko-przewrotnie-jajowate, w wierzchołku luseczkowato-miękko-kolczyste, w cienki a bardzo długi (2—3razy od nich dłuższy) dziób wybiegły i na jego wierzchołku puch biały, promienisto roztoczony dzierżące. Kwiateczki mocno żółte. Zazwyczaj trafia się w następ. odmianach: a) *pratense*, o głąbiku 1''—1' wysokim, liściach zielonych albo modrawo-zielonych, cienkich, haczystodzielnych, rzadziej z całkowitemi pomieszanych, koszyczkach dosyć dużych, 1—2'' w średnicy mających, zewnętrznych łuskach kielichokrywy równowązkich albo lancetowatych odwinietych albo odgiętych, wewnętrznych zaś gładkich i do góry wzniesionych; b) *palustre*, o głąbiku 1''—1' wysokim, liściach modrawo-zielonych, mięsistawych, już całkowitych, równowązko-lancetowatych, całobrzegich, wykrawano albo zatokowo-zębatych, już haczysto-weinanych, koszyczkach 1—1½'' w średnicy mających, zewnętrznych łuskach kielichokrywy jajowatych albo jajowato-lancetowatych, przytulonych albo odstających, wewnętrznych gładkich, do góry wzniesionych; wreszcie c) *alpinum*, o głąbiku 1—5'' wysokim, zewnętrznych łuskach kielichokrywy jajowatych albo jajowato-lancetowatych, odstających albo odgiętych, a zresztą do odmiany a) zupełnie podobna. Po łąkach, pastwiskach lub we wsiach i miastach, odm. a) na całej przestrzeni aż do górnej granicy lasów wszędzie bardzo pospolita; odm. b) po bagnach na Podhalu i Spiżu często się trafia; c) zaś na halach w Tatrach, np. na Pysznój, koło Gąsienicowych stawów, w dolinach obu Kolbachów lub pod Zielonym Stawem u stóp Łomnicy i w w. i. m. Maj—Październik. 7. Lek. radix et folia Taraxaci.

19. Plemię. *Lactuceae* Koch. Salatowe. Ziarnczaki spłaszczone, bez dzioba albo z dziobem, wreszcie jak w pop. plemieniu.

246. *Prenanthes* L. gen. 911. Przenęta.

Łuski kielichokrywy 2rzędowe, zewnętrzne krótsze, nierówne i przeto nieco dachówkowate; kwiateczki wszystkie języczkowate, w liczbie 5, 1rzędowe; ziarnczaki spłaszczone-3kątne, bezdziobę; puch włoskowaty, czysto-biały; osadnik wspólny nagi.

647. *P. purpurea* L. sp. 1121, *P. purpurowy*. *Foliis cordata basi amplexicaulibus glabris subtus glaucis, inferioribus oblongo-lanceolatis angulato-sinuatis, superioribus lanceolatis integerrimis, capitulis paniculatis*. Fl. Crac. n. 550, Wahlb. Carp. n. 781, Bess. Gal. n. 928, Eichw. skiz. Lith. p. 150, Heuff. Ban. n. 1058, Neilr. NOestr. p. 414, Jacq. Austr. t. 317, Koch Ger. p. 494, Schldl. ic. XIV. h. 1—2, Rehn. ic. XIX. t. 57, Lm. et DC. Fran. n. 2879, Ledb. Ross. II. p. 839, DC. prodr. VII. p. 194, Bischf. Beitr. p. 173.

Korzeniak obły, węzłowy, pionowy, długimi włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona, naga albo cokolwiek omszona, od dołu bezlistna, w górze wiechowato-gałęzista, wielokoszyczkowa; liście nagie, kończyste, pod spodem modrawo-zielone, niższe podłużno-przewrotnie-jajowate, prawie łopatkowate, zatokowo-pierzastowrębne, w ogonek zwężone, wyższe podłużnie-klinowate albo podłużnie-lancetowate, zębate albo całobrzegie, nasadą sercowatą łodygę obejmujące; koszyczki drobne, zwieszone, o kwiateczkach purpurowych. Wys. 2—4'. Po lasach i porębach leśnych, na całej przestrzeni aż do górnej granicy buków dość często się znachodzi. Lipiec, Sierpień. 4

247. *Lactuca Tourn.* inst. t. 267. Sałata albo Łoczyga.

Łuski kielichokrywy 2—4rzędowe, zewnętrzne krótsze, nierówne i przeto mniej więcej dachówkowate; kwiateczki wszystkie języczkowe, w liczbie 5—18, 1—3rzędowe; ziarnczaki spłaszczone w dziób nitkowaty wybiegłe; puch włoskowy, czysto-biały, osadnik wspólny nagi.

648. *L. muralis* Gaertn. de fruct. II. t. 158. f. 5, *S. muros*. *Foliis petiolatis lyrato-pinnatifidis, laciniis angulatis terminalibus maximis, capitulis paniculatis*. Fl. Crac. n. 552, Herb. Buc. p. 188, Dietr. Boruss. t. 665, Neilr. NOestr. p. 414, Koch Ger. p. 496, Ledb. Ross. II. p. 807, DC. prodr. VII. p. 139, Bischf. Beitr. p. 193. *L. erysimifolia* DC. prodr. VII. p. 140 (sec. Ledb.). *Prenanthes muralis* L. sp. 1121, Wahlb. Carp. n. 782, Bess. Gal. n. 929, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 916, Schldl. ic. IX. h. 9—10, Fl. Dan. t. 509, Engl. bot. t. 457, M. B. Cauc. II. p. 246 et 465. *P. parviflora* Gilib. Lith. III. p. 233. *Chondrilla muralis* Lm. et DC. Fran. n. 2885, Baumg. Trans. n. 1692. *Mycelis muralis* Rehn. Ger. n. 1807, Ej. ic. XIX. t. 66.

Korzeniak obły, skośny, przygryziony, grubymi włóknami okryty; łodyga wzniesiona, zielna, rurkowata, naga jak cała roślina, w górze wiechowato-gałęzista, wielokoszyczkowa, o gałązkach rozpierzchłych; liście pierzastowrębne albo pierzastodzielnie-lirowate,

o łatkach jajowato-skośnie-równoległobocznych aż do lancetowatych, kątowato-zębatych, łacie zaś końcowej dużo większej, sercowatą albo oszczepowatą, liście korzeniowe i najniższe łodygowe w ogonek zbiegające, wyższe w podstawie strzałkowate, wpół łodygę obejmujące, najwyższe zaś podługne albo lancetowate, ząbkowane albo całobrzegie, w przykwiatki przechodzące; *koszyczki* drobne, *5kwiateczkowe*, o kielichokrywie obłej, 2rządkowo-lusieczkowej, z których rządok zewnętrzny łusieczek krótszy, jakby okrywkę osobną przedstawiający. Kwiateczki blado-żółte. Wys. 1—3'. Po lasach, zboczach lub miejscach kamienistych, na całej przestrzeni aż do górnej granicy lasów pospolita. Lipiec, Sierpień. 74

649. L. Scariola L. sp. 1119, S. dzika. *Foliis carina aculeatis ovato-oblongis acutis sagittatis mucronato-denticulatis runcinatis, panicula pyramidata, acheniis caesio-griseis anguste marginatis apice setuloso-puberulis* Fl. Crac. n. 551, Bess. Gal. n. 926, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 920, Herb. Buc. p. 187, Neilr. NOestr. p. 416 var. α ., Dietr. Boruss. t. 663, Koch Ger. p. 495, Schldl. ic. VII. h. 11—12, Rehn. ic. XIX. t. 70, Fl. Dan. t. 1227, Svsk. bot. t. 715, Engl. bot. t. 268, Ledb. Ross. II. p. 805, Ej. Alt. IV. p. 155, M. B. Cauc. II. p. 243, DC. prodr. VII. p. 137, Bischf. Beitr. p. 189 var. α . L. silvestris Lm. et DC. Fran. n. 2887, Baumg. Trans. n. 1685. L. latifolia Gilib. Lith. III. p. 234.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, jakby kostna, biaława, naga jak cała roślina albo od dołu koleczysta, w górze gałęzista, gałązki o licznych koszyczkach groniasto ułożonych, przed rozwinięciem zwieszonych, ogółowo wiechę wydłużoną albo piramidálną przedstawiające; liście nieco tęgie, odstające, względnie do łodygi zawsze nieco skrzycone, już haczyasto- już pierzastowębne albo zatokowo wykrawane, na nerwie dolnym koleczyste, o łatkach podługnych, koleczysto-ząbkowanych, tępych albo kończystych, liście korzeniowe i najniższe łodygowe w ogonek zbiegające, wszystkie zaś inne podstawą strzałkowatą łodygę obejmujące; *koszyczki* małe, najczęściej *16kwiateczkowe*, o kielichokrywie stożkowato-obłej, dachówkowatej; ziarnczaki modrawo-szare, wąziutkim rąbkiem obwiedzione, w wierzchołku szczecinkowato-omszone. Kwiateczki blado-żółte. Cała roślina za załamaniem sok mleczny mocno sącząca. Wys. 1—3'. Po miejscach pustych lub przy drogach, na podgórzu Bieskidzkim tu i owdzie się trafia. Lipiec, Sierpień. ☺

248. *Mulgedium* Cass. in dict. de scienc. nat. XXXIII. p. 296.

Młeczaj.

Łuski kielichokrywy 2rzędowe, nierówne, dachówkowato ułożone; kwiateczki wszystkie języczkowate, liczne, wielorzędowe; ziarno-

czaki spłaszczone, bez dzioba; puch włoskowaty, brudno-biały albo żółtawy; osadnik wspólny nagi.

650. *M. alpinum* Less. syn. compos. p. 142, *M. alpejski*. *Foliis lyratis, lobo terminali maximo hastato-triangulari longe acuminato, foliis caulinis petiolo alato basi cordato amplexicaulibus, racemo glanduloso-piloso*. Herb. Buc. p. 189, Neilr. NOestr. p. 417, Wimm. Schl. p. 321, Dietr. Boruss. t. 565, Koch Ger. p. 498, Rehn. ic. XIX. t. 64, Ledb. Ross. II. p. 840, DC. prodr. VII. p. 248, Bischf. beitr. p. 208. *Sonchus alpinus* L. sp. 1117, Wahlb. Carp. n. 780, Ej. Lapp. n. 357, Baumg. Trans. n. 1683, Schldl. ic. IV. h. 1—2, Suter. Helv. II. p. 159, Lm. et DC. Fran. n. 2898, Fl. Dan. t. 182, Svsk. bot. t. 657. *S. caeruleus* Sm. Brit. II. p. 815, Ej. Engl. bot. t. 2425, Bess. Gal. n. 921.

Korzeniak obły, skośny albo pionowy, grubemi włóknami okryty; łodyga wzniesiona, pojedyncza, tylko w wierzchołku groniasto rozgałęziona, wielokoszyczkowa, od dołu sztywnemi włoskami pokryta, dalej naga a w górze wraz z przykwiatkami i kielichokrywą szczecinkami gruczołonośnemi opatrzona; liście haczysto-lirowate, nagie albo po większej części nagie, dolne ogonkowe, wyższe podstawą sercowato-uszkowatą łodygę obejmujące, o łatkach podłużnych albo lancetowatych, nierówno ząbkowanych, kończystych, końcowej zaś łacie znacznie większej, 3kątnej albo oszczepowatej; koszyczki średniej wielkości; ziarnczaki podłużnie kresowane, gładkie. Kwiateczki niebieskie, prędko wędniejące. Wys. 2—4'. Po lasach lub zrebach, od stóp Tatrzańskich aż do górnej granicy lasów a niekiedy i w kosodrzewinie tu i owdzie się trafia ale niezbyt pospolity, np. w dolinach pod Osobitą, w Reglach od Kuźnic Zakopańskich do doliny Chochołowskiej, w dolinie Białki ku Morskiemu Oku, w dolinie Wielkiego Kolbachu (bardzo obficie) i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. 7

249. *Sonchus* L. gen. 908. Mlęcz albo Łoczyga.

Łuski kielichokrywy dachówkowato ułożone; kwiateczki wszystkie jęczyczkowate, liczne, wielorzędowe; ziarnczaki spłaszczone, bez dzioba; puch włoskowaty, śnieżno-biały; osadnik wspólny nagi.

a. Łodyga gałęzista, gałązki baldaszkowo-gronowo ułożone.

651. *S. oleraceus* L. sp. 1116. (excl. var. γ . et δ .), *M. warzywny*. *Caule ramoso, ramis umbellato-corymbosis, foliis oblongis indivisis vel runcinato-pinnatifidis, caulinis basi cordata amplexicaulibus, auriculis acuminatis, acheniis transverse rugulosis utrinque 3striatis*. Fl. Crac. n. 553, Wahlb. Carp. n. 779, Ej. Lapp. n. 356, Bess. Gal. n. 924, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 912, Herb.

Buc. p. 188, Baumg. Trans. n. 1682, Neilr. NOestr. p. 417, Dietr. Boruss. t. 502, Koch Ger. p. 494, Schldl. ic. III. h. 1, Rehn. ic. XIX. t. 59, Lm. et DC. Fran. n. 2895 var. α ., Engl. bot. t. 843, Fl. Dan. t. 682, Ledeb. Ross. II. p. 833, Turcz. Baic. Dah. n. 713, M. B. Cauc. II. p. 243 var. β ., Bischf. Beitr. p. 217. *S. ciliatus* Lm. Fran. II. p. 87, DC. prodr. VII. p. 185. *S. roseus* DC. prodr. VII. p. 190. *S. laevis* Vill. Dauph. III. p. 158. *S. glaber* var. 1 et 2. Gilib. Lith. III. p. 242.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, rurkowata, naga jak cała roślina albo w górze wraz z kielichokrywkami szczecinkami gruczołonośnymi pokryta, gąszczasta, gałązki okółkowato-baldaszogroniaste, wielokoszyczkowe; liście podługne albo podługnie przewrotnie-jajowate, kończyste, ostro-konieczysto- albo prawie ciernisto-ząbkowane, całkowite albo haczysto-lirowate aż do pierzasto-wrębnych, dolne w ogonek skrzydlaty zbiegające, wyższe sercowatą albo strzałkowatą podstawą o uszkach kończystych i zazwyczaj odstających łodygę obejmujące; koszyczki średniej wielkości, do 1'' w średnicy; ziarniczaki rąbkami obwiedzione, z obu stron 3zęberkowe i poprzecznie marszczone, po brzegach delikatnie ząbkowane. Kwiateczki jasno-żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ —3'. Po miejscach uprawnych lub koło mieszkań i budynków, wszędzie pospolity. Czerwiec—Wrzesień. ☉

652. *S. asper* Vill. Dauph. III. p. 158, M. kłujący. *Caule ramoso, ramis umbellato-corymbosis, foliis ovali-oblongis indivisis vel subruncinatis, caulinis spinuloso-dentatis basi auriculata amplexicaulibus, auriculis rotundatis, acheniis laevibus utrinque 3striatis*. Fl. Crac. n. 554, Bess. Gal. n. 925, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 913, Heuff. Ban. n. 1068, Neilr. NOestr. p. 418, Dietr. Boruss. t. 503, Koch Ger. p. 497, Schldl. ic. XI. h. 1—2, Rehn. ic. XIX. t. 59 et 60, Engl. bot. t. 2765—6, Fl. Dan. t. 843, Ledeb. Ross. II. p. 834, Turcz. Baic. Dah. n. 714, M. B. Cauc. III. p. 526, Bischf. Beitr. p. 221. *S. fallax* Wallr. ann. bot. p. 98, DC. prodr. VII. p. 185. *S. oleraceus* var. γ . et δ . L. sp. 1117, Lm. et DC. Fran. n. 2895 var. β ., M. B. Cauc. II. p. 239 (excl. var. β .). *S. glaber* var. 3. Gilib. Lith. III. p. 242.

Liście ciernisto-ząbkowane, całkowite, zatokowo- albo haczysto-wykrawane, rzadko pierzastowrębne, wyższe sercowatą nasadą łodygę obejmujące, o uszkach zaokrąglonych, najczęściej przytłoczonych; ziarniczaki z obu stron 3zęberkowe ale poprzecznie nie marszczone i po brzegach nie ząbkowane; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Po miejscach uprawnych lub po śmieciach koło domów, wszędzie dosyć pospolity. Czerwiec—Wrzesień. ☉

b Łodyga pojedyncza, w górze baldaszkogronowo rozgałęziona.

653. *S. arvensis* L. sp. 1116, M. polny. *Rhizomate repente, caule simplici apice corymboso, foliis lanceolatis subruncinatis, caulinis basi cordatis, supremis indivisis, involucris pedunculisque glanduloso-pilosis, acheniis striatis, striis transversim rugulosis.* Fl. Crac. n. 555, Wahnbl. Carp. n. 778, Bess. Gal. n. 923, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 914, Herb. Buc. p. 189, Baumg. Trans. n. 1681, Neilr. NOestr. p. 418, Koch Ger. p. 498, Schldl. ic. VIII. h. 8—9, Rchnb. ic. t. 61. f. 1, Lm. et DC. Fran. n. 2896, Engl. bot. t. 674, Fl. Dan. t. 606, Ledeb. Ross. II. p. 835, DC. prodr. p. 187, Bischf. beitr. p. 223. *S. hispidus* Gilib. Lith. III. n. 241. Variat: b) glaber, *pedunculis involucrisque glabris.* Fl. Crac. p. 213, Bess. Gal. l. c. varietas. *S. uliginosus* Ledeb. Ross. II. p. 834, DC. prodr. p. 187, Grisb. et Schnk. it. Hung. p. 349. *S. maritimus* L. amoen. ac. VIII. p. 102 et 103, All. Ped. I. p. 223. t. 16. f. 2.

Korzeniak obły, pionowo-płożący się, miejscami wzniesione albo podnoszące się w łodygę przechodzące gałązki wydający; łodyga prosto wzniesiona, naga jak cała roślina albo w górze wraz z kielichokrywą żółtymi szczecinkami gruczołonośnemi pokryta, pojedyncza albo gałęzista, jeśli pojedyncza, to 2—3koszyczkowa, jeśli zaś w górze gałęzista, to ogółowo okółek baldaszkogronowy i wielokoszyczkowy przedstawiająca; liście podługne albo lancetowate, delikatnie ciernisto-ząbkowane, zatokowo wykrawane aż do haczyko-pierzastowrębnych lub nawet wyższe całkowite, najniższe w ogonek skrzydlaty zbiegające, łodygowe sercowate, uszkami zaokrąglonemi i przytulonemi łodygę obejmujące; koszyczki znacznie większe jak w pop. gatunkach, do 2'' w średnicy; ziarnczaki ciemno-kasztanowate, rąbkami obwiedzione, z obu stron 5zęberkami równymi tak jak i rąbek wydatnymi opatrzone, prócz tego jeszcze poprzecznie marszczone. Kwiateczki złoto-żółte. Wys. 2—4'. Odmiana zaś: b) glaber, ma szypułki wraz z kielichokrywą zupełnie gładkie i nagie. Po polach i łąkach między roślinami pastwnymi uprawnemi, trafia się ale bardzo rzadko; odm. b) zaś po polach i łąkach, wszędzie na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich bardzo pospolity. Lipiec, Sierpień. 4

654. *S. palustris* L. sp. 1116, M. błotny. *Rhizomate stolonibus nullis, caule simplici apice corymboso, foliis runcinatifidis, laciniis omnibus lanceolatis acuminatis, foliis caulinis basi sagittatis superioribus indivisis, involucris pedunculisque glanduloso-pilosis, acheniis striatis, striis transversim rugulosis.* Bess. Gal. n. 922, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 915, Herb. Buc. p. 189, Baumg. Trans. n. 1680, Neilr. NOestr. p. 419, Koch Ger. p. 498, Schldl. ic. IV. h. 1—2, Rchnb. ic. XIX. t. 63, Lm. et DC. Fran. n.

2897, Engl. bot. t. 935, Fl. Dan. t. 1109, Ledb. Ross. II. p. 836, M. B. Cauc. II. p. 238 et 464, DC. prodr. VII. p. 187, Bischf. beitr. p. 229. *S. sesquipedalis* Gilib. Lith. III. p. 241.

Korzeniak grubo-obły albo przewrotnie stożkowaty, przewięzisty, grubo-włóknisty, *nie płózący się*; łodyga dęta, w górze stale szczecinkami gruczołonośnemi pokryta a przytem jeszcze szaromyszona, zazwyczaj pojedyncza i dopiero w wierzchołku w okółek baldaszkogroniasty rozgałęziona; *liście* ostro-kończyste, delikatnie ciernisto-ząbkowane albo rzęsowane, dolne i środkowe haczystopierzastowrębne, o łatach ztąd powstałych lancetowatych albo równowazko - lancetowatych, sierpowatych, ku górze malejące, a wreszcie w liście całkowite lancetowate albo równowazkie przechodzące, liście najniższe w ogonek skrzydlaty zbiegające, *wyższe zaś oszczepowate albo strzałkowate, mniej lub więcej swemi kończyściami uszkaniami łodygę obejmujące*; koszyczki mniejsze a kwiateczki nieco bledsze jak w pop. gatunku; *ziarnczaki blade, żółtawe*, grubym rąbkim obwiedzione, *z obu stron* 5 niezbyt wydatnemi, poprzecznie marszczonemi żeberkami opatrzone, z których 4 skrajne bardzo delikatne, środkowe zaś z rąbkim jednako wydatne i przeto *jakoby tylko żeberkowe*; a zresztą jak w pop. gatunku. Wys. 3—6'. Po brzegach rzek lub po bagnach, w dolinie Popradu na Spiżu niekiedy się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

20. Plemię. *Crepideae* Koch. Papawowe. Ziarnczaki obłe albo kątowate, dzióbkami opatrzone albo bez dzióbek, a zresztą jak w 18 plemieniu.

250. *Crepis* Gaertn. de fruct. II. p. 364. Papawa.

Łuski kielichokrywy 2rzędowe, zewnętrzne już wewnętrznym na długość równe, już krótsze i mniej więcej wyraźną okrywkę przedstawiające, już nierówne, jakoby dachówkowato ułożone; kwiateczki wszystkie języczkowate, liczne, wielorzędowe; ziarnczaki obłe albo 5kątne, ku wierzchołkowi szczuplejsze albo już w niewyraźny już w wyraźny, niekiedy nitkowaty dzióbek zwężone; puch czysto białej barwy, miękki i sprężysty albo brudno-żółtawo-biały, nieco tęgi i kruchy; osadnik wspólny nagi albo omszony.

A. Ziarnczaki w wierzchołku szczuplejsze albo jakoby krótkim dzióbkiem opatrzone, 10—13 żeberkowe; puch śnieżno-biały, giętki.

a. Łodyga bezlistna albo od dołu kilku-liściowa, pojedyncza, 1—wielokoszyczkowa.

655. *C. praemorsa* Tausch in Flora Regnbs. zeitng. 1828. I. ergänzbl. p. 79, P. przygryziona. *Rhizomate praemorso, caule aphylo apice racemoso polycephalo, foliis basilaribus oblongo-obovatis denticulatis puberulis vel glabratis, pappus niveus flexilis*. Fl. Crac. n. 556, Waga Pol. n. 898, Herb. Buc. p. 190, Heuff. Ban.

n. 1076, Neilr. NOestr. p. 425, Koch Ger. p. 502, Schldl. ic. III. h. 11, Rehn. ic. XIX. t. 93, Ledb. Ross. II. p. 825, Turcz. Baic. Dah. n. 708, DC. prodr. VII. p. 164, Bischf. beitr. p. 284. *Hieracium praemorsum* L. sp. 1126, Wahlenb. Carp. n. 789, Bess. Gal. n. 938, Ej. Volh. p. 31, Sturm h. 39, Suter Helv. II. p. 181, Lm. et DC. Fran. n. 2903, Fl. Dan. t. 942, M. B. Cauc. III. p. 534. *H. spicatum* Gilib. Lith. III. p. 238.

Korzeniak obły, skośny, *przygryziony*, grubemi włóknami okryty; *lodyga* wzniesiona, *bezlistna*, *głębikowata*, wraz z liśćmi omszona albo prawie zupełnie naga, w wierzchołku *groniasto-rozgałęziona*, wielokoszyczkowa; *liście* tylko *korzeniowe*, podługne albo *podługnie przewrotnie-jajowate*, całobrzegie albo płytko ząbkowane, tępe i kończyste, w podstawie zwężone: koszyczki małe, o kielichokrywie oliwkowej, nagięj albo omszonej, której łuski zewnętrzne prawie 3razy od wewnętrznych krótsze; szyjki żółte; ziarnczaki 10—13żeberkowe, ku wierzchołkowi szczuplejsze, o puchu śnieżno-białym. Kwiateczki jasno-żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po suchych łąkach lub wzgórzach leśnych, na Bieskidach, Podhalu i Spiżu dosyć często się trafia. Maj, Czerwiec. 4

656. *C. alpestris* Tausch in Flora Regnsb. zeitng. 1828. I. ergnzb. p. 79, P. podalpejska. *Rhizomate perpendiculari, caule simplici monocephalo aphylllo vel paucifolio, foliis lanceolatis sinuato-dentatis runcinatisque, pappus niveus*. Neilr. NOestr. p. 425, Koch Ger. p. 503, Rehn. ic. XIX. t. 98, DC. prodr. VII. p. 166, Bischf. beitr. p. 296. *Hieracium alpestre* Jacq. Austr. t. 191, Wahlenb. Carp. n. 785, Zawadz. Gal. n. 1192, Gaud. Helv. V. p. 121.

Korzeniak obły, pionowy albo skośny, w wierzchołku często gałęzisty; *lodyga* wzniesiona, *bezlistna* albo 1—3liściowa, *pojedynca*, 1koszyczkowa, wraz z liśćmi omszona albo dosyć naga, ku wierzchołkowi wraz z kielichokrywą delikatnemi włoskami gwiazdkowatemi i innemi dłuższymi pokryta; *liście* podstawą zwężoną siedzące, korzeniowe *przewrotnie-lancetowate* albo klinowate, *zatokowo lub haczysto-zębate*, tępe albo kończyste, łodygowy najniższy (jeśli obecny) korzeniowym podobny albo prawie podobny, wyższe bardzo małe aż do łuskowatych; koszyczek średniej wielkości, o kielichokrywie czarniawo-zielonej, której łuski zewnętrzne 2—3razy od wewnętrznych krótsze albo nierówne i prawie dachówkowate; szyjki żółte; ziarnczaki 10żeberkowe, ku wierzchołkowi szczuplejsze, o puchu śnieżno-białym. Kwiateczki jasno-żółte albo żółte. Wys. 3—8". Po miejscach suchych lub skalistych, tylko na Lipowie koło Hradku na tak zwaną Hradzkieję Górze. Lipiec, Sierpień. 4

b. Łodyga liśćmi pokryta, w górze baldaszkogroniasto rozgałęziona.

657. *C. biennis* L. sp. 1136, P. dwuletnia. *Caule foliato apice corymboso- vel paniculato-ramoso, foliis runcinato-pinnatifidis planis, caulinis sessilibus subamplexicaulibus basi auriculato-dentatis, involucris foliolis exterioribus patulis, acheniis apice angustioribus 13striatis, pappus niveus.* Fl. Crac. n. 557, Wahlb. Carp. n. 805, Bess. Gal. n. 956, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 897, Herb. Buc. p. 191, Baumg. Trans. n. 1576, Neilr. NOestr. p. 422, Dietr. Boruss. t. 638, Koch Ger. p. 504, Schldl. ic. IX. h. 1—2, Rehn. ic. XIX. t. 88, Lm. et DC. Fran. n. 2941, Engl. bot. t. 149, Svsk. bot. t. 735, Fl. Dan. t. 1997, Ledb. Ross. II. p. 823, DC. prodr. VII. p. 163, Bischf. beitr. p. 266. *C. muricata* Gilib. Lith. III. p. 231. Variat: b) *lodomiriensis*, *foliis subaequaliter runcinatis apice integris, laciniis deorsum sensim sensimque minoribus.* *C. lodomeriensis* Bess. Gal. n. 957 sec. descrpt. ips. Bess (non DC. l. c. p. 163 et Ledb. l. c. p. 823), Zawadz. Gal. n. 1221 et p. 197.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga prosto wzniesiona, w górze baldaszkogroniasto albo nawet wiechowato rozgałęziona, ulistniona, wielokoszyczkowa, wraz z liśćmi zrzadka szczecinkami pokryta albo prawie naga; liście podłużnie lancetowate, haczysto-wcinane albo zatokowo-zębate, najwyższe całkowite, brzegiem niepodwinięte, niższe w ogonek zwężone, wyższe w podstawie zaokrąglone albo uszkowato-wcinane lub prawie oszczepowate, łodygę nieco obejmujące; koszyczki średniej wielkości, o kielichokrywie mniej więcej szaro-omszonej a przytem często zrzadka szczecinkami pokrytej, której łuski zewnętrzne odstające, o połowę od wewnętrznych na spodniej powierzchni jedwabistych krótsze; szyjki żółte; ziarnczaki 10—13zęberkowe, w wierzchołku nieco zeszczuplone; puch śnieżno-biały; osadnik wspólny kosmaty. Kwiateczki żółte. Wys. 1—3'. Odmiana: b) *lodomiriensis*, ma liście prawie równo haczysto-wcinane, w wierzchołku całkowite, o łatkach ku podstawie liścia malejących. Po łąkach lub brzegach lasów, wraz z swoją nieznaczną odmianą wszędzie na całym przestrzeni aż do 3000' n. m. pospolita. Czerwiec—Wrzesień. ☺

658. *C. tectorum* L. sp. 1135, P. dachowa. *Caule foliato corymboso, foliis radicalibus lanceolatis sinuato-dentatis, caulinis linearibus sessilibus sagittatis margine revolutis, involucris foliolis exterioribus subpatulis, acheniis 10striatis apice angustioribus et scabris, pappus niveus.* Fl. Crac. n. 558, Wahlb. Carp. n. 804, Bess. Gal. n. 958, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 896, Herb. Buc. p. 191, Baumg. Trans. n. 1675, Neilr. NOestr. p. 423, Dietr. Boruss. t. 610, Koch Ger. p. 504, Schldl. ic. XIII. h. 7—8, Rehn. ic. XIX. t. 91, DC. Fran. suppl. p. 448, Ledb. Ross. II. p. 822 (excl. var. δ),

Turecz. Baic. Dah. n. 704, M. B. Cauc. II. p. 258, DC. prodr. VII. p. 162, Bischf. beitr. p. 271. C. polymorpha Gilib. Lith. III. p. 231.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, ulistniona, baldaszkogroniasto rozgałęziona, wielokoszyczkowa, wraz z liśćmi najczęściej szaro-zielona, omszona albo dosyć naga; *liście* kończyste, dolne podługne albo lancetowate, zatokowo-zębate albo haczysto-pierzasto-wecinane, w ogonek zwężone, *wyższe równowazkie, całkowite, po brzegach podwinięte, w podstawie oszczepowate albo strzałkowate*, siedzące; koszyczki małe, o kielichokrywie mniej więcej szaro omszonej, której *łuski zewnętrzne nieco odstające*, 2—3razy od wewnętrznych na spodniej powierzchni omszonych krótsze; szyjki (przynajmniej po zasuszeniu rośliny) czarniawo-zielone; ziarnczaki 10żeberkowe, bardzo krótkim dzióbkiem opatrzone; puch śnieżno-biały; *osadnik wspólny krótkimi szczecinkami pokryty*. Kwiateczki jasno-żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po skałach wapiennych, starych murach lub koło dróg i pól, wszędzie aż do 3000' n. m. pospolita. Czerwiec, Lipiec. ☉

659. C. virens L. sp. 1134 sec. Fries nov. mant. III. p. 102, P. zielona. *Caule foliato corymboso vel paniculato-ramoso, foliis glabris sinuato-dentatis vel runcinato-pinnatifidis, superioribus linearibus planis basi sagittatis, involucris foliolis exterioribus adpressis, acheniis 10striatis apice angustioribus laevibus, pappus niveus*. Fl. Crac. n. 559, Bess. Gal. n. 959, Ej. Volh. p. 31, Zawadz. Gal. n. 1224, Neilr. NOestr. p. 423, Koch Ger. p. 504, Schldl. ic. XIII. h. 7—8, Rehn. ic. XIX. t. 90, Gaud. Helv. V. p. 141, DC. Fran. supp. p. 447, Ledb. Ross. II. p. 821, Bischf. beitr. p. 274. C. polymorpha Wallr. sched. p. 426, DC. prodr. VII. p. 162. C. pinnatifida Willd. sp. III. p. 1604. C. agrestis W. et Kit. Hung. III. p. 244. t. 220, Bess. Gal. n. 966, Ej. Volh. p. 31, DC. prodr. VII. p. 163. C. virens var. agrestis Rehn. ic. XIX. t. 90. f. 4.

Korzeniak wrzecionowaty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, ulistniona, baldaszkogroniasto albo wiechowato gałęzista, wraz z liśćmi zielona, naga albo cokolwiek omszona; *liście* kończyste, *po brzegach niepodwinięte*, dolne podługne albo lancetowate, zatokowo-zębate albo haczysto-pierzastowrębne, w ogonek zwężone, *wyższe lancetowate albo równowazko-lancetowate, całobrzegie* albo w podstawie ząbkowane aż do pierzasto-wecinanych, także oszczepowate lub *strzałkowate*, siedzące; koszyczki drobne, mniejsze jak w pop. gatunku, o kielichokrywie mniej więcej szaro-omszonej, niekiedy dosyć nagięj albo wraz z szypułkami szczecinkami gruczołośnośniami opatrzonej, której *łuski zewnętrzne przytulone*, 2—3razy od wewnętrznych na spodniej powierzchni nagich krótsze; szyjki

żółte albo po zasuszeniu rośliny zielonawe; ziarnczaki 10żeberkowe, w wierzchołku szczuplejsze; puch śnieżno-biały; *osadnik wspólny nagi*. Kwiateczki żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po miedzach, pastwiskach lub przy drogach, na Bieskidach, Spiżu, Liptowie i Orawie pospolita. Lipiec—Październik. ☉

B. Ziarnczaki 10—13żeberkowe; puch brudno-biały, od spodu cisawy, łamny; zresztą jak pod A.

660. C. Jacquini Tausch in Flora Regnsb. zeitng. 1828. I. ergnzb. p. 79, P. Jacquin'a. *Caule foliato apice 1—5cephalo, foliis glabris lanceo!atis, radicalibus exterioribus indivisis caulinis pinnatifidis vel pinnatipartitis longe acuminatis, laciniis linearibus, involucri foliolis exterioribus interiora subaequantibus, acheniis 10—12striatis apice subangustioribus, pappus turide albus*. Herb. Buc. p. 191, Neilr. NOestr. p. 428, Koch Ger. p. 506, Rehn. ic. XIX. t. 99, Bischf. Beitr. p. 323. C. chondrilloides DC. prodr. VII. p. 171 (non Jacq.). C. Froelichii Steud. nomncl. ed. 2. p. 436. Hieracium chondrilloides L. sp. ed. 1. p. 801. ed. 2. p. 1128, Wahlb. Carp. n. 791, Jacq. en. hort. Vindb. p. 143 et 273. t. 7, Ej. Austr. t. 429, Sturm h. 39, Gaud. Helv. V. p. 88, Lm. et DC. Fran. n. 2937.

Korzeniak obły, skośny albo pionowy, przygryziony, grubawemi włóknami okryty; łodyga wzniesiona lub podnosząca się, ulistniona, baldaszkogroniasto gałęziąca się albo 2—wielokoszyczkowa, naga albo w górze omszona; *liście* podłużnie-lancetowate lub *lancetowate*, nagie, z korzeniowych najpierwsze *całobrzegie* albo odległe ząbkowane, w ogonek zwężone, później zaś ukazujące się tak jak i łodygowe *pierzastowrębne lub pierzastodzielne, o łatkach równowazko-lancetowatych, najczęściej sierpowatych a samych wierzchołkach tychże liści wydłużonych i po brzegach całkowitych*, liście dolne łodygowe w ogonek zwężone, górne w podstawie tylko węższe, siedzące; koszyczki średniej wielkości, 1'' w średnicy, na szypułkach pod kielichokrywą nieco zgrubiałych osadzone, i wraz z tąż włoskami gwiazdkowato-kutnerowatemi z innemi czarniawemi, pojedynczemi pokryte; zewnętrzne łuski kielichokrywy prawie wewnętrzny równe; szyjki żółte; ziarnczaki 10—12żeberkowe, w wierzchołku nieco szczuplejsze; *puch brudno-biały*. Kwiateczki jasno-żółte. Wys. 4—12''. Po skałach wapiennych, na całym pasmie Tatr od północy i południa aż do wysokości kosodrzewu dosyć pospolita, np. na Chocz, w dolinach od wsi Zuberca, pod Osobitą, w dolinach Chochołowskiéj i Kościeliskiej (bardzo obficie), w Reglach od Kościelisk aż poza Nosal nad Kuźnicami Zakopańskimi (wszędzie bardzo obficie), w dolinie Białki i Roztoki, koło Jaworzyny, pod Muraniem, Golica, Hawranem i t. d. aż do Tokarni. Lipiec, Sierpień. 4

661. *C. paludosa* Mneh. meth. p. 535, *P. bagnowa*. *Caule foliato ramoso-corymboso, foliis glabris inferioribus oblongis acutis runcinato-dentatis, superioribus ovatis basi cordata amplexicaulibus longe acuminatis, involucri foliolis exterioribus interioribus brevioribus, acheniis 10—13 striatis apice subangustioribus, pappus luride albus fragilis*. Fl. Crac. n. 560, Waga Pol. n. 899, Bess. Volh. p. 31, Herb. Buc. p. 192, Baumg. Trans. n. 1673, Neilr. NOestr. p. 427, Koch Ger. p. 506, Schldl. ic. VI. h. 2, Rehn. ic. XIX. t. 102, Ledeb. Ross. II. p. 829, DC. prodr. VII. p. 170, Bischf. beitr. p. 326. *Hieracium paludosum* L. sp. 1129, Wahlb. Carp. n. 796, Ej. Lapp. n. 366, Bess. Gal. n. 950, Fl. Dan. t. 928, Lm. et DC. Fran. n. 2934, Engl. bot. t. 1094. *H. paniculatum* Gilib. Lith. III. p. 236.

Korzeniak obły, skośny, przygryziony, grubawemi włóknami okryty; lodyga wzniesiona, ulistniona, dęta, baldaszkogroniasto albo wiechowato rozgałęziona, 3—wielokoszyczkowa, wraz z liśćmi naga; liście korzeniowe i najniższe lodygowe podłużnie przewrotnie-jajowate, w ogonek zwężone, zatokowo-zębate albo haczyste, tępe albo kończyste, wyższe lodygowe jajowato-lancetowate, zatokowo-albo wykrawano-zębate, podstawą sercowato-uszkowatą albo oszczepowatą lodygę obejmujące; koszyczki średniej wielkości 1—1½'' w średnicy, o kielichokrywie włoskami brudnemi lub czarniawemi, po większej części gruczołośnośnemi, pomieszanemi z innymi białemi, gwiazdkowatemi pokrytę; łuski kielichokrywy zewnętrzne od wewnętrznych krótsze; szyjki (przynajmniej w roślinie zasuszonej) czarniawo-zielone; ziarnczaki 10żeberkowe, w wierzchołku nieco szczuplejsze; puch brudno-żółtawo-biały, łamny. Kwiateczki żółte. Wys. 1—3'. Po łąkach mokrych lub po bagnach, wszędzie na całej przestrzeni tu i owdzie ale dosyć pospolicie się trafia, zachodząc w Tatrach aż na hale. Czerwiec—Sierpień. 7

C. Ziarnczaki 20żeberkowe; puch śnieżno-biały.

662. *C. succisaefolia* Tausch in Flora Regnsb. zeitng. 1828. I. ergnzb. p. 79, *P. czarcikęsolistna*. *Rhizomate praemorso, caule foliato apice corymboso, foliis oblongis obsolete dentatis glabris vel pubescentibus, radicalibus basi attenuatis caulinis amplexicaulibus, involucri foliolis exterioribus inaequalibus interioribus duplo triploze brevioribus, acheniis 20 striatis apice subangustioribus, pappus niveus*. Fl. Crac. n. 561, Neilr. NOestr. p. 425, Koch Ger. p. 506, Ledeb. Ross. II. p. 829, Bischf. beitr. p. 311. Variat: a) *glabrata, caule foliisque glabris*. *Crepis succisaefolia* Rehn. ic. XIX. t. 100. *C. hieracioides* W. et Kit. Hung. I. t. 70, Willd. sp. III. p. 1601. *Hieracium succisaefolium* All. Ped. I. p. 215, Lm. et DC. Fran. n. 2923. *H. integrifolium*

Hopp. pl. exs. c. III, Sturm h. 39; b) *mollis*, *caule folisque molliter hirtis vel pilosis*. *Crepis succisaefolia* Schldl. ic. XIII. h. 7—8. *C. hieracioides* DC. prodr. VII. p. 170. *Hieracium succisaefolium* Gaud. Helv. V. p. 126. *H. molle* Jacq. Austr. t. 119, Wahlenb. Carp. n. 798, Bess. Gal. n. 951, Ej. Volh. p. 31. *H. croaticum* W. et Kit. Hung. III. t. 218.

Korzeniak obły, skośny, przygryziony, grubawemi włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona, ulistniona, często czerwono nabiegnięta, 2—3koszyczkowa albo baldaszkogroniasto w wierzchołku rozgałęziona i wielokoszyczkowa, wraz z liśćmi naga albo włoskami miękkimi, krótkimi lub dłuższymi gęsto omszona, ku wierzchołkowi zaś tak jak i kielichokrywa niewielu włoskami białymi, gwiazdkowatemi i licznymi krótkimi, czarniawemi, często gruczołonośniami okryta; liście całobrzegie albo niewyraźnie-ząbkowane, korzeniowe i najniższe łodygowe podłużnie przewrotnie-jajowate albo eliptyczne, tępe lub kończyste, w ogonek zbiegające albo tylko zwężone, wyższe podłużnie-lancetowate, w podstawie zaokrąglone i łodygę w pół obejmujące, a ostatecznie w przykwiatki przechodzące; koszyczki średniej wielkości jak w pop. gat.; zewnętrzne łuski kielichokrywy od wewnętrznych 2—3razy krótsze; szyjki (po zasuszeniu rośliny) czarniawo-zielone; ziarnczaki 20żeberkowe, w wierzchołku nieco szczuplejsze; puch śnieżno-biały. Kwiateczki mocno-żółte. Wys. 1—2'. Zazwyczaj trafia się w następ. odmianach: a) *glabrata*, o łodydze i liściach zupełnie nagich lub po największej części nagich; i b) *mollis*, o łodydze i liściach włoskami miękkimi, krótkimi lub dłuższymi gęsto omszonych. Po mokrych łąkach, koło Zakopanego po pod Regłami wszędzie, lub koło Jurgowa, Żaru, Rakusz, Kiezmarmku, Libicy na Spiżu i w w. i. m. się trafia, i to w odm. a), odm. zaś b) daleko rzadziej napotykać można. Czerwiec, Lipiec. 74

663. *C. grandiflora* Tausch in Flora Regnsb. zeitng. 1828. I. ergnzb. p. 80, P. wielkokwiatowa. *Caule foliato simpliciter 2—5cephalo, foliis glanduloso-pubescentibus dentatis, radicalibus oblongo-lanceolatis in petiolum latum attenuatis caulinis sagittatis amplexicaulibus, involucri foliolis exterioribus interioribus dimidio brevioribus laxiusculis, acheniis 20striatis apice subangustioribus, pappus niveus*. Herb. Buc. p. 192, Koch Ger. p. 507, Schldl. ic. XV. h. 9—10, Rehn. ic. XIX. t. 99, Ledeb. Ross. II. p. 827, DC. prodr. VII. p. 166, Bischf. beitr. p. 302. *Hieracium grandiflorum* All. Ped. I. p. 217. t. 24. f. 2—3, Wahlenb. Carp. n. 800, Baumg. Trans. n. 1668, W. et Kit. Hung. t. 99, Gaud. Helv. V. p. 129, Lm. et DC. Fran. n. 2932.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, ulistniona, pojedyncza, 1koszyczkowa, częściej w górze rozgałęzio-

na, 2—5koszyczkowa, wraz z liśćmi i kielichokrywą krótkimi włoskami gruczołonośnemi i długimi pojedynczemi gesto pokryta; *liście podłużne albo podłużnie-lancetowate, tępe albo kończyste, ząbkowane albo płytko haczysto-zębate, korzeniowe i najniższe łodygowe w szeroki ogonek zwężone, wyższe podstawą zaokrągloną albo strzałkowatą łodygę obejmujące, najwyższe zaś równowązko-lancetowate, dużo mniejsze i prawie całobrzegie; koszyczki dosyć duże, do 2'' w średnicy; zewnętrzne łuski kielichokrywy od wewnętrznych o połowę krótsze i wietkie; szyjki żółte; ziarnczaki 20żeberkowe, w wierzchołku cokolwiek szczuplejsze; puch śnieżno-biały. Kwiateczki mocno-żółte. Wys. 6—15''. Po trawnikach na skałach, na Pieninach i w Tatrach od stóp aż do najwyższych hal, np. na Kaczaj, Faćmiechu, Okręglicy, Sokolicy i w w. i. m. (Pieniny); na Gułównie powyżej kościoła w Zakopaném, koło Kiezmarmu na Spiżu, wreszcie pod Krywaniem i na Krywaniu (bardzo obficie), na Pysznej, koło Czarnego Stawu Gąsienicowego pod Kościelcem (bardzo obficie), na Zawracie, koło 5 Stawów, koło Morskiego Oka i t. d. w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 7*

D. Ziarnczaki 30żeberkowe; puch brudno-biały, łamny.

664. *C. sibirica* L. sp. 1135, P. sybirska. *Caule foliato apice corymboso, foliis oblongo-ellipticis grosse dentatis, caulinis inferioribus in petiolum runcinato-dentatum amplexicaulem attenuatis superioribus oblongo-oratis sessilibus amplexicaulibus, involucri foliolis exterioribus laxis interioribus dimidio brevioribus, acheniis 30striatis apice subangustioribus, pappus sordide albus fragilis.* Zawadz. Gal. n. 1222, Koch Ger. p. 508, Rehb. ic. XIX. t. 97, Ledb. Ross. II. p. 828, Turcz. Baic. Dah. n. 711, M. B. Cauc. II. p. 256, DC. prodr. VII. p. 167, Bischf. beitr. p. 305. *Hieracium sibiricum* Lm. enc. meth. II. p. 368, Wahlb. Carp. n. 797, Bess. Volh. p. 31. *Sonchus caucasicus* et *S. flexuosus* DC. prodr. VII. p. 189 (sec. Ledb. Ross. l. c.).

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga wzniesiona, ulistniona, w górze baldaszkogroniasto gałęziąca się, 2—5- rzadziej wielokoszyczkowa, wraz z liśćmi i kielichokrywą szorstko włosista; *liście podłużnie-eliptyczne, nierówno i grubo ząbkowane, dolne w ogonek szeroki łodygę obejmujący ząbkowany albo haczysto-zębaty zwężone, górne podłużnie-jajowate, w ogonek niezwięzione, ale cokolwiek sercowate i w pół łodygę obejmujące; koszyczki dosyć duże, 1½—2' w średnicy; zewnętrzne łuski kielichokrywy wietkie, od wewnętrznych o połowę krótsze; szyjki żółte; ziarnczaki 30żeberkowe, w wierzchołku cokolwiek szczuplejsze; puch brudno-biały, łamny. Kwiateczki mocno-żółte. Wys. 2—3'. Po lasach, tylko w lesie bukowym koło Libicy niedaleko Kiezmarmu i koło Chocz na Liptowie. Lipiec, Sierpień. 7*

251. Hieracium Tourn. inst. t. 267. Jastrzębiec.

Łuski kielichokrywy dachówkowato ułożone; kwiateczki wszystkie języczkowate, liczne, wielorzędowe; ziarnczaki obłe albo 5kątne, w wierzchołku wcale nie szczuplejsze ale nawet grubsze, bezdzióbne i jakby ucięte; puch brudno-żółtawo-biały, nieco sztywny, łamny; osadnik wspólny nagi albo omszony.

A. Łodyga bezlistna albo tylko od dołu niewieloliściowa.

a. Łodyga 1—5- rzadko Skoszyczkowa, od dołu rozłogi wydająca; kwiateczki żółte.

665. H. Pilosella L. sp. 1125, J. Kosmaczek. *Caule nudo monocephalo, stolonibus prostratis sterilibus florigerisque, foliis obovato-lanceolatis setoso-pilosis supra viridibus subtus incano-tomentosis, involucri breviter cylindrico.* Fl. Crac. n. 562, Wahlnb. Carp. n. 786, Bess. Gal. n. 936, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 900, Herb. Buc. p. 192, Baumg. Trans. n. 1642, Neilr. NOestr. p. 430, Dietr. Boruss. t. 673, Koch Ger. p. 509, Schldl. ic. II. h. 3, Rehn. ic. XIX. t. 107. f. 1—2, Sturm h. 27, Lm. et DC. Fran. n. 2913, Engl. bot. t. 1093, Sysk. bot. t. 458, Fl. Dan. t. 1110, Ledb. Ross. II. p. 846, M. B. Cauc. II. p. 251 et 465, DC. prodr. VII. p. 199, Fr. hierac. p. 2, Syr. ziel. str. 906. H. repens uniflorum Gilib. Lith. III. p. 240.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny albo przygryziony, długimi włoskami okryty, rozłogi częścią podziemne i płożące się, a częścią naziemne i ulistnione wydające; *łodyżka* wzniesiona albo podnosząca się, *bezlistna*, wraz z rozłogami i kielichokrywą gwiazdkowato-omszona, niekiedy białokutnerowata, najczęściej od długich włosków pojedynczych mniej więcej kosmata, *1koszyczkowa*, tylko rozłogi jeśli kwitną łodyżkę widlasto-gałęzistą i 2—5koszyczkową wydają, która w górze i na kielichokrywie czarne często gruczołonośne szczecinki posiada; liście tylko korzeniowe, lancetowate albo klinowate, całobrzegie, kończyste albo tępe, bezogonkowe albo w ogonek zwężone, z obu stron długimi włoskami obsypane, z wierzchu trawiasto-zielone, pod spodem gwiazdkowato-szaromszone lub białokutnerowate, liście rozłóg także same tylko mniejsze; koszyczki średniej wielkości, 1—1½'' w średnicy, o *kielichokrywie krótkiej*, *oblój*, której łuski prawie 2rzędowe, dosyć równe, lancetowate. Kwiateczki siarczysto-żółte, pod spodem czerwono paskowane. Wys. 3—10''. Po suchych łąkach, pastwiskach lub koło dróg i pól, wszędzie na całej przestrzeni aż do 3000' n. m. pospolicie. Maj—Wrzesień. 4

666. H. Pilosella-praealtum Fr. nov. p. 248, Neilr. NOestr. p. 430, J. mieszaniec. *Caule nudo vel unifloro ramoso 2—5cephalo, stolonibus prostratis sterilibus florigerisque, foliis*

*glauciscentibus lanceolatis cuneatisve setoso-pilosis subtus pubes-
stellulata sparsa subcanescentibus, involucro canescenti-subtomen-
toso et piloso. H. bifurcum M. B. Cauc. II. p. 251 et III. p.
532 - 3, Fl. Crac. n. 563, Bess. Volh. p. 31, Wimm. Schl. ed. 2,
p. 203, Koch Ger. p. 510, Schldl. ic. XIV. h. 7 - 8, Rehn. ic. XIX.
t. 109, Ledeb. Ross. II. p. 847, DC. prodr. VII. p. 200. Forma 1a.
H. Pilosello simillima sed: caule furcato vel repetito-furcato,
foliis subtus subcanescentibus fere bicoloribus. H. stoloniflo-
rum W. et Kit. Hung. III. p. 303. t. 273 (planta culta nimium
luxurians), Koch Ger. p. 510, Rehn. ic. XIX. t. 110, Fr. hierac.
p. 5. H. flagellare Willd. hort. Berol. suppl. p. 54, Dietr.
Boruss. t. 790; forma 2a. intermedia frequentissima: caule fur-
cato vel umbellato-ramoso, ramis 2—5 elongatis monocephalis, fo-
liis minus pilosis concoloribus glauciscentibus. H. collinum
Bess. Gal. n. 937. H. bifurcum Koch Ger. p. 510, Fr. hierac.
p. 9. H. acutifolium Grisb. hierac. p. 6, Rehn. ic. XIX. t.
109. H. brachiatum Bert. in DC. Fran. suppl. p. 442 nota,
Fr. hierac. p. 11. H. praealtum-Pilosella Wimm. Schl. ed.
3. p. 319, Rehn. ic. XIX. t. 114; forma 3a. H. praealto persi-
milis: caule apice corymboso-ramoso, ramis 3—5 elongatis mono-
cephalis, foliis et capitulis ut in H. praealto.*

Lodyga prosto wzniesiona, bezlistna albo liściowa, od połowy
wysokości na 2—5 gałązek 1koszyczkowych dzieląca się; liście
z wierzchu trawiasto- albo modrawo-zielone, pod spodem mniej
więcej gwiazdkowato-omszone i albo szarawe albo też z obu stron
zgodno-zielone, liście rozłóg i łodygowy także same, tylko mniej-
sze; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Zazwyczaj mieszaniec
ten z dwóch gatunków powstały rozmnażając się potem przez roz-
łogi, wydaje rozmaite formy, które do jednego lub drugiego z ga-
tunków macierzystych mniej lub więcej są podobne. Z wydatniej-
szych następne zasługują na wyliczenie: forma 1sza do H. Pilo-
sella zupełnie podobna, a różniąca się jedynie łodygą 2—3dzielną,
ma liście pod spodem szaro-omszone, prawie dwubarwne, koszyczki
1—1½" w średnicy, o kwiateczkach siarczysto-żółtych; forma
2ga pośrednia najczęściej trafiająca się, mająca łodygę na 2—5
gałązek dosyć długich, 1koszyczkowych, widlasto albo baldaszkowa-
to dzielącą się, liście wydatniej modrawo-zielone, z obu stron zgo-
dno-barwne, skąpiej włosiste, koszyczki ½—1' w średnicy, o kwia-
teczkach cytrynowo-żółtych, przechodzi stopniowo w formę pop.
i następną; forma 3cia do H. praealtum najwięcej się zbliża-
jąca, ma łodygę na 3—5 dość długich 1koszyczkowych gałązek
baldaszkogroniasto dzielącą się, koszyczki drobne, bo zaledwie ½"
w średnicy wynoszące, o kwiateczkach cytrynowo-żółtych, wreszcie
liście takie same jak w H. praealtum; właściwie różni się tylko szy-

pułkami kwiatowymi zupełnie nagimi, na 2—3'' długimi. Po suchych trawnikach, tu i owdzie na Bieskidach, Podhalu i Pieninach, szczególnie forma 2ga dosyć pospolicie się trafia. Maj—Lipiec. 74

667. *H. Auricula* L. sp. 1126, *J. auriklowaty* albo gronkowy. *Caule nudo vel unifolio apice corymboso 2—5cephalo, stolonibus prostratis, foliis glauco-viridibus ligulato-lanceolatis glabris sparsim setoso-pilosis, pedunculis brevibus, involucri brevis cylindraceo.* Fl. Crac. n. 564, Wahlenb. Carp. n. 787, Waga Pol. n. 901, Herb. Buc. p. 193, Neilr. NOestr. p. 431, Dietr. Boruss. t. 674, Koch Ger. p. 511, Schldl. ic. VIII. h. 1—2, Rehn. ic. XIX. t. 114, Lm. et DC. Fran. n. 2914, Fl. Dan. t. 1111, Ledb. Ross. II. p. 847, M. B. Cauc. II. p. 251 et III. p. 553 α., DC. prodr. VII. p. 201, Fr. hierac. p. 14. *H. dubium* Willd. sp. III. p. 1563, Bess. Gal. n. 939, Ej. Volh. p. 31. n. 999, Baumg. Trans. n. 1644, Sturm h. 37. *H. stolon. angustifolium* Gilib. Lith. III. p. 239. *H. suecicum* Fr. hierac. p. 16 (vel *H. dubium* L. sp. 1125) est sec. Fr. herb. norm. IX. n. 7 et Grisb. hierac. p. 9 forma *luxurians* *H. Auriculae*. Variat: b) *glaucescens, major, caule inferne folioso superne corymboso laxifloro 3—8cephalo, pedunculis 1—2cephalis. H. glaucescens* Bess. Gal. n. 941.

Korzeniak i rozłogi jak w pop. gatunku; łodyga wzniesiona, bezlistna albo od dołu 1liściowa, spodem dosyć naga, w górze wraz z kielichokrywą gwiazdkowato-omszona i krótkimi włoskami czarniawymi zazwyczaj gruczołonośnemi mniej lub więcej gęsto pokryta, w wierzchołku baldaszkogroniasto 2—5koszyczkowa bardzo rzadko przez niedokształcenie 1koszyczkowa; liście korzeniowe lancetowate, klinowate albo prawie łopatkowate, całobrzegie, tępe albo kończyste, bezszypułkowe albo w podstawie zwężone, modrawo-zielone, wraz z rozłogami nagie albo zrzadka długimi włosami pojedynczemi ale bez gwiazdkowatych opatrzone, liście rozłóg i łodygowy także same tylko mniejsze; szypułki kwiatowe krótkie 1''—1''; koszyczki średniej wielkości $\frac{1}{2}$ —1'' w średnicy. Kwiateczki cytrynowo-żółte. Wys. 3—12''. Odmiana: b) *glaucescens*, jest wyższa, o łodydze od dołu ulistnionej, w górze baldaszkogroniasto rozgałęzionej, 3—8koszyczkach od siebie nieco pooddalanych, na szypułkach po 2 koszyczki dzierżących. Po suchych łąkach lub pastwiskach, na całej przestrzeni dosyć pospolity, zachodząc w Tatrach aż na hale; odm. zaś b) trafia się na Bieskidzie niskim w Jasielskiem, np. koło Libuszy lub Lipinek (wsi). Czerwiec—Wrzesień. 74

b. Łodyga 2—12koszyczkowa; koszyczki skupione, kwiateczki pomarańczowe.

668. *H. aurantiacum* L. sp. 1126, *J. pomarańczowy*. *Caule inferne hirsuto 1—3folio apice 2—12cephalo, pilis elongatis*

gracilibus, superne corymboque atro-glanduloso-piloso pilisque simplicibus hirsuto, foliis gramineo-viridibus oblongo-obovatis hirsutis, pilis gracilibus, pube stellulata destitutis, flosculis aurantiacis. Wahlenb. Carp. n. 790, Bess. Gal. n. 945, Herb. Buc. p. 194, Baumg. Trans. n. 1649, Neilr. NOestr. p. 435, Jacq. Austr. t. 410, Wimm. Schl. p. 304, Koch Ger. p. 515, Schldl. ic. XI. h. 7, Rehb. ic. XIX. t. 113, Sturm h. 39, Lm. et DC. Fran. n. 2904, All. Ped. p. 213. t. 14. f. 1, Engl. bot. t. 1469, Fl. Dan. t. 1112, Ledeb. Ross. II. p. 851, DC. prodr. VII. p. 204, Fr. hierac. p. 23.

Korzeniak obły, węzłowy, skośny albo przygryziony, długimi włóknami okryty, krótkie, płozące się rozłogi wydające, i prócz łodygi kwitnącej luźne wiązki liści a bardzo rzadko rozłogi naziemne ulistnione tworzące; *łodyga* wzniesiona, od włosów gwiazdkowatych i innych długich pojedynczych *mocno szorstka*, od dołu 1—3-liściowa, w górze bezlistna a w wierzchołku baldaszkogroniasto rozgałęziona, 2—wielokoszyczkowa; *liście trawiasto-zielone*, wietkie, jajowato-podługne, podługnie-lancetowate albo klinowate, całobrzegie, kończyste albo tępe, bezogonkowe albo w podstawie zwężone, od długich włosów pojedynczych z gwiazdkowatymi niepomieszanych mniej więcej szorstkie; *szypułki i kielichokrywy* włoskami gwiazdkowatymi z *czarnymi szczecinkami gruczołonośniami* i jeszcze innemi długimi włosami w podstawie tylko czarnemi pomieszanemi *gęsto okryte*; koszyczki średniej wielkości $\frac{1}{2}$ —1'' w średnicy. *Kwiateczki szafranowo-szkarłatne*. Wys. $\frac{1}{2}$ —1 $\frac{1}{2}$ '. Po łąkach i pastwiskach leśnych, od stóp Tatrów aż do krainy koso-drzewu dosyć pospolity, np. na Gubałówce za kościołem Zakopańskim, w dolinie Kościeliskiej, Wiercichy na Jaworowem, na Kalatówce za Kuźnicami Zakopańskimi powyżej źródła Białego Dunajca, pod Giewontem, Krywaniem, na Koperszadach (bardzo pospolity) i w innych bardzo w. m. Czerwiec—Sierpień. 74

c. Łodyga w wierzchołku baldaszkogroniasto rozgałęziona, 20—100koszyczkowa; kwiateczki żółte.

669. H. praealtum Vill. précis d'un voyage bot. p. 62. t. 2. f. 1, J. wysoki. *Caule stricto inferne 1—3folio apice umbellato-vel corymboso-ramoso polycephalo, stolonibus nullis vel longissimis, foliis glaucis lineari-lanceolatis lanceolatisve inferioribus obtusis margine vel tota pagina setoso-pilosis pube stellulata destitutis, corymbo laxo, pedunculis involucrisque laxius densiusque stellulato-canis pilosisque, pilis longioribus simplicibus et brevioribus glanduliferis, involucris ovato-cylindricis.* Fl. Crac. n. 565, Waga Pol. n. 904, Eichw. skiz. Lith. p. 149, Herb. Buc. p. 193, Heuff. Ban. n. 1089, Neilr. NOestr. p. 432, Wimm. Schl. p. 303, Dietr. Boruss. t. 738 (formae glabr.), Koch Ger. p. 512, Schldl. ic.

XIII. h. 9—10, Rehn. ic. XIX. t. 120. f. 1 et t. 123. f. 2, DC. Fran. suppl. p. 441, Ledeb. Ross. II. p. 848, DC. prodr. VII. p. 205, Fr. hierac. p. 25. H. florentinum Willd. sp. III. p. 1566, Wahlenb. Carp. n. 788. Variat: b) Bauhini, *rhizomate stolonifero, stolonibus longissimis prostratis sterilibus hirsutis*. H. Bauhini Schults. obs. p. 164, Bess. Gal. n. 940, Ej. Vollh. p. 31, Rehn. ic. XIX. t. 122. H. glaucescens Koch Ger. p. 514 (non Bess. Gal.); c) hirsutum, *rhizomate stolonifero, foliis cauleque setosopilosis*. Rehn. ic. XIX. t. 121 f. 1—2. H. Auricula-praealtum. Rehn. fil. ic. XIX. t. 127.

Korzeniak obły, węzłowy, skośny albo przygryziony, długimi włóknami okryty, bez rozłóg albo długie ulistnione rozłogi wydajacy; *łodyga wyprężono-wzniesiona, wraz z liśćmi prawie naga* lub zrzadka włoskami szczecinkowatymi pokryta, od dołu 1—3liściowa, w wierzchołku baldaszkowato- albo baldaszkogroniasto rozgałęziona, 10—wielokoszyczkowa; *liście modrawo-zielone* nieco tęgie, równowazko- do podłużnie-lancetowatych albo klinowatych, całobrzegie albo niewyraźnie oddalono-ząbkowane, kończyste albo tępe, bezogonkowe albo w ogonek zwężone, korzeniowe i najniższe łodygowe jeden lub dwa także same, trzeci zaś wyższy zazwyczaj dużo mniejszy, równowazki lub niewykształcony; szypułki i kielichokrywy drobnymi włoskami gwiazdkowatymi i innymi krótkimi, gruczołonośnymi z długimi, pojedynczymi szczecinkami pomieszanymi gęściej lub rzadziej okryte a nawet niekiedy dosyć nagie; koszyczki małe 4—6''' w średnicy. Kwiateczki cytrynowo-żółte. Wys. 1—3'. Zazwyczaj trafia się w następ. odmianach: a) eflagelle, korzeniak bez rozłóg, łodyga i liście prawie nagie lub liście po brzegach lub na jednej powierzchni włoskami szczecinkowatymi pokryte; b) Bauhini, korzeniak liczne, 1—2' długie rozłogi szorstko włosiste wydajacy, a zresztą jak w pop. odmianie; wreszcie c) hirsutum, cała roślina wraz z rozłogami mniej więcej szorstko włosista. Po suchych łąkach, wzgórzach lub trawnikach, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spizu, Liptowie i Orawie, odm. b) często i pospolicie się trafia, a) rzadziej, c) zaś na Spizu niekiedy napotykać się daje. Czerwiec, Lipiec. 4

670. H. pratense Tausch in Flora Rgnab. zeitng. 1828. I. ergnzb. p. 56, J. łąkowy. *Caule inferne 1—3folio apice umbellato vel corymboso-ramoso polycephalo hirsuto pube stellulata et pilis elongatis albidis adperso superne tomentoso-hirsuto, stolonibus prostratis sterilibus florigerisque, foliis viridibus oblongo-lanceolatis lanceolatisve pilis elongatis albidis hirsutis sed pube stellulata destitutis vel parcius adpersis, corymbo condensato, pedunculis involucrisque tomentosis nigro hirsutis*. Fl. Crac. n. 566, Waga Pol. n. 903, Herb. Buc. p. 194, Heuff. Ban. n. 1092, Neilr. NOestr.

p. 434, Wimm. Schl. p. 301, Koch Ger. p. 515, Schldl. ic. XIII. h. 9—10, Ledb. Ross. II. p. 850, Ej. Alt. IV. p. 128, DC. prodr. VII. p. 203, Fr. hierac. p. 19. H. collinum Gochn. cichorac. p. 17 (partim), Waga Pol. n. 902, Rehn. ic. XIX. t. 116, DC. Fran. suppl. p. 440, Ej. prodr. VII. p. 203, Grisb. hierac. p. 10. H. Besseria-num Sprng. syst. III. p. 639. H. Auricula Bess. Gal. n. 942, Ej. Volh. p. 31. n. 1001 (non L.). H. stoloniferum latifolium Gilib. Lith. III. p. 240.

Korzeniak obły, węzłowy, skośny albo przygryziony, długimi włóknami okryty, krótkie, naziemne, ulistnione rozłogi skąpo wydające; *lodyga* wzniesiona, *wraz z liśćmi i rozłogami od dosyć długich, białawych, szczecinkowatych włosów szorstka*, a prócz tego od dołu zrzadka włoskami gwiazdkowatymi pokryta, w górze zaś od tychże włosów prawie kutnerowata, od dołu 1—3liściowa, ku górze bezlistna, a w wierzchołku baldaszkowato- albo baldaszkogroniasto rozgałęziona, 10—wielokoszyczkowa; *liście trawiasto-zielone*, dosyć wietkie, lancetowate do podłużnie-lancetowatych albo klinowatych, całobrzegie lub niewyraźnie odlegle-ząbkowane, kończyste albo tępe, bezogonkowe albo w ogonek zwężone, korzeniowe i 1 lub 2 najniższe lodygowe jednakowej postaci, liść zaś najwyższy znacznie mniejszy, lancetowaty albo równowązki; *szypułki i kielichokrywy* włoskami gwiazdkowatymi gęsto pokryte, a *od długich* pojedynczych czarniawych włosów i innych krótszych, czarnych, gruczołonośnych mniej lub więcej *jedwabisto-kosmate* ale nie biało-kutnerowate; baldaszkogron skupiony, o koszykach małych, 4—6''' w średnicy mających. Kwiateczki cytrynowo-żółte. Wys. 1—2'. Po łąkach lub brzegach lasów, na Bieskidach, Podhalu, Piecinach i Spiżu często się trafia. Lipiec, Sierpień. 74

671. H. cymosum L. sp. 1126, J. wierzchnotkowy. *Caule inferne 2—6folio apice umbellato-ramoso polycephalo hirsuto pubescenti stellulata et pilis elongatis setosis adperso, stolonibus nullis, foliis viridibus oblongo-obovatis basi attenuatis lanceolatisve utrinque vel subtus stellulato puberulis setisque hirtis, umbello condensato, pedunculis involucrisque canescentibus hirsutisque*. Fl. Crac. n. 557, Bess. Gal. n. 943, Ej. Volh. p. 31, Gilib. Lith. III. p. 239, Wimm. Schl. p. 302, Dietr. Boruss. t. 737, Sturm h. 39, Fl. Dan. t. 810, Vill. préc. voy. bot. t. 4. f. 2, DC. Fran. suppl. p. 440, Ej. prodr. p. 207, Fr. hierac. p. 40. H. Nestleri Vill. préc. voy. bot. t. 4. f. 1, Koch Ger. p. 514, Schldl. ic. XIII. h. 9—10, Rehn. ic. XIX. t. 125, Ledb. Ross. II. p. 849. H. glomeratum Froel. in DC. prodr. VII. p. 207, Fr. hierac. p. 38. H. poliotrichum Wimm. Schl. 1840. nachtrag, Rehn. ic. XIX. t. 125. H. sabinum Seb. et Maur. Roman. t. 6, Koch Ger. p. 516, Rehn. ic. XIX. t. 126, Fr. hierac. p. 42.

Bez żadnych rozłóg; lodyga od dołu 2—6liściowa, w wierzchołku baldaszkowato rozgałęziona; liście krótsze, podłużnie przewrotnie-jajowate albo lancetowate, tępe, z obu stron lub tylko pod spodem gwiazdkowato omszone i szczecinkami pokryte; baldaszek skupiony; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Po suchych łąkach leśnych lub po skałach, na Bieskidach, a szczególnie na Pieninach często się trafia. Czerwiec, Lipiec. 7

672. *H. echioides* Lumn. Posn. p. 348, J. żmijowcowolistny. *Caule inferne 5—12 folio apice corymboso-ramoso polycephalo pube stellulata dense cano setisque scabro-hispido, stolonibus nullis, foliis sensim decrescentibus lurido-viridis lanceolatis subtus stellulato-pubescentibus utrinque hispidis, corymbo fastigiato laxo albo-tomentoso pilosoque.* Waga Pol. n. 906, Ritschl. Posn. n. 512, Bess. Gal. n. 944, Ej. Volh. p. 31, Herb. Buc. p. 193, Baumg. Trans. n. 1664, W. et Kit. Hung. I. p. 87. t. 85, Neilr. NOestr. p. 433, Wimm. Schl. p. 303, Koch Ger. p. 514, Schldl. ic. XIII. h. 9—10, Rehn. ic. t. 118, Ledb. Ross. II. p. 849, Ej. Alt. IV. p. 128, M. B. Cauc. II. p. 253 et III. p. 535, DC. prodr. VII. p. 206, Fr. hier. p. 33. Variat: b) *setigerum, setae caulis et foliorum patentes.* *H. setigerum* Tausch in Flora Rgnsb. zeitng. 1828. I. ergnzb. p. 61, Fr. hierac. p. 32. *H. Rothianum* Wallr. sched. p. 417, Rehn. ic. XIX. t. 118.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny albo przygryziony, długimi włóknami okryty, bez rozłóg albo bardzo rzadko krótkie rozłogi ulistnione wydający; lodyga wzniesiona, nieco pogięta, wraz z liśćmi gwiazdkowato omszona a przytem gęsto białemi, długimi, przytulonemi, sztywnemi, i na twardych cebulkach osadzonemi włosami pokryta, 5—12liściowa, ku górze nieulistniona a tylko w wierzchołku baldaszkogroniasto- albo wiechowato-gałęzista, 10—wielokoszyczkowa; liście brudno-modrawo-zielone, ku górze malejące, lancetowate albo podłużnie lancetowate, całobrzegie, końcyste albo tępe, bezogonkowe albo w ogonek zwężone, korzeniowe i niższe lodygowe jednakowe, wyższe malejące, równoważkie; szypułki i kielichokrywy od gęstych włosków gwiazdkowatych białe- albo szaro-kutnerowate a zarazem długimi włosami pojedynczemi zazwyczaj niegruczołośniami pokryte i przezto kosmate; baldaszkogron rozpierzchły, o koszyczkach średniej wielkości, $\frac{1}{2}$ —1" w średnicy. Kwiateczki złoto-żółte, niekiedy prawie pomarańczowe. Wys. 1—3'. Odmiana: b) *setigerum*, o włosach odstających, poniekąd nawet na odmianę nie zasługuje, chociaż okazy młode z miejsc płonnych i starsze z miejsc żyzniejszych dosyć się między sobą różnią. Po suchych, na słońce wystawionych, piaszczystych miejscach i krzakach, prawdopodobny okaz koło Czorasztyna znalazłem, (koło Warszawy lub w lasach nad rzeką Pilicą

w okazach prawdziwych pospolity, a we florze okolic Krakowa wcale go nie ma). Czerwiec, Lipiec. 4

B Łodyga w górze 1- lub skąpo-liściowa.

673. *H. murorum* L. sp. ed. 1. p. 802. ed. 2. p. 1128, J. murowy. *Caule subunifolio apice corymboso-ramoso 2-polycephalo, foliis viridibus subtus margineque hirsutis, radicalibus petiolatis ovatis cordatis basi dentatis, pedunculis involucrisque tomentoso-hirtis pube stellulata et pilis glanduliferis atterimis vel albidis adspersis.* Fl. Crac. n. 568, Wahlenb. Carp. n. 794, Ej. Lapp. n. 364, Bess. Gal. n. 949, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 907, Herb. Buc. p. 195, Baumg. Trans. n. 1657, Neilr. NOestr. p. 439, Koch Ger. p. 522, Gaud. Helv. V. p. 101, Lm. et DC. Fran. n. 2925, L. Suec. n. 701, Fr. nov. Suec. ed. 2. p. 256, Ledb. Ross. II. p. 852, M. B. Cauc. II. p. 252, DC. prodr. VII. p. 215. *H. vulgatum* Coss. et Germ. Par. II. p. 442. *H. sabaudum* Gilib. Lith. III. p. 257. Variat: a) vulgare, *caule subglabro 2-polycephalo, foliis viridibus ovato-cordatis sinuato-dentatis.* Rehn. ic. XIX. t. 158, Schldl. ic. II. h. 9; b) silvestre, *caule pubescenti-piloso ramoso plerumque polycephalo, foliis viridi-glauciscentibus ovatis sinuato-incisodentatis basi fere hastatis vel in petiolum attenuatis villosis.* *H. murorum* Sturm h. 39. *H. Retzii* et *H. cinerascens* Rehn. ic. XIX. t. 190; c) alpestre, *caule subglabro inferne saepe piloso 1—2cephalo, foliis glauciscentibus ovatis in petiolum attenuatis pilosis remote dentatis, dentibus baseos profundioribus patentibus.* Rehn. ic. XIX. t. 159. *H. incisum* Hopp. in Sturm h. 39, Koch Ger. p. 523, Rehn. ic. XIX. t. 160. f. 2.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny albo przygryziony, grubawemi włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona, bezlistna albo liściowa, w górze baldaszkogroniasto rozgałęziona, 2—wielokoszyczkowa, rzadko pojedyncza i 1koszyczkowa, w górze wraz z szypułkami i kielichokrywą delikatnemi włoskami gwiazdkowatemi omszona albo kutnerowata, a przytem włosami pojedynczemi lub gruczołonośnemi, białawemi lub czarniawemi, krótkiemi lub dłuższemi pokryta; liście bardzo zmienne, trawiasto-zielone lub modrawiejące, owalne, jajowate albo jajowato-podługne, rzadko podługnie-lancetowate, ostrokończyste albo tępe, głębiej lub płycej ząbkowate, rzadko całobrzegie, w podstawie sercowate, oszczepowate albo w ogonek zwężone, omszone, włosiste lub szczególniej na ogonku kosmate, korzeniowe ogonkiem opatrzone, łodygowy krótko- albo bezogonkowy, często bardzo mały lub żaden; koszyczki średniej wielkości 1—2'' w średnicy. Kwiateczki po brzegach nagie, mocno żółte. Wys. 1/2—2'. Będąc gatunkiem bardzo zmiennym, daje się z trudnością w stałe odmiany ująć. Zazwyczaj następn

mniej więcéj wyraźnie rozróżnić można: a) *vulgare*, o łodydze omszonéj albo prawie nagiéj, 2—wielokoszyczkowéj, liściach trawiasto-zielonych, jajowato-sercowatych, płycéj lub głębiéj zatokowo-zębatych, szczególniéj w podstawie; b) *silvestre*, o łodydze omszonéj albo włosistéj szczególniéj od dołu, gałęzistéj, 2—wielokoszyczkowéj, liściach trawiasto-zielonych, czasem modrawiejących, czerwono-plamistych lub pod spodem fioletowo nabiegniętych, jajowatych, zatokowo lub wcinano-zębatych, w podstawie często oszczepowatych albo w ogonek zwężonych, kosmatych; wreszcie c) *alpestre*, o łodydze prawie nagiéj lub omszonéj, szczególniéj od dołu włosistéj, 1—2koszyczkowéj, liściach modrawo-zielonych, młodych okrągławych, fioletowo-nabiegniętych; starszych jajowatych, w ogonek zwężonych, włosistych, odlegle ząbkowanych albo zatokowo-szczególniéj w podstawie blaszki głęboko-zębatych. Po starych murach, po skałach lub w lasach, na całéj przestrzeni pospolity; szczególniéj a) i b), c) zaś po miejscach wynioślejszych na całych Bieskidach i Tatrach aż do górnéj granicy lasów. Czerwiec—Sierpień. 7

674. *H. nigrescens* Willd. hort. Berol. t. 10, Ej. sp. III. p. 1574, J. czarniawy. *Caule subunifolio monocephalo vel apice pauci ramoso, ramis monocephalis pube stellulata et pilis glanduliferis adpersis, foliis viridibus ovatis et lanceolatis, radicalibus in petiolum attenuatis utrinque pilosis basi praesertim sinuato-dentatis, involucri pilis atris glanduliferis paucisque longioribus simplicibus obsito.* Bess. Gal. n. 946, Wimm. Schl. ed. 3. p. 310, Rehn. ic. XIX. t. 148, DC. prodr. VII. p. 209. H. Halleri Hopp. in Sturm h. 39, Rehn. Ger. n. 1745. *H. murorum* b. simplex Rochl. Ban. t. 29. f. 58. *H. alpinum* var. γ et ε. Koch Ger. p. 526. *H. alpino-murorum* Neilr. in verh. zool. bot. ver. 1851. p. 124, Ej. NOestr. p. 439.

Łodyga 1—3liściowa, 1koszyczkowa albo w górze widlasto-gałęzista, o gałązkach 1koszyczkowych, włoskami gwiazdkowatemi, siwemi i innemi pojedynczemi, gruczołonośnemi pokrytych; liście trawiasto-zielone, korzeniowe eliptyczne, jajowate albo podłużnie-lancetowate, w ogonek dość długi zwężone, szczególniéj w podstawie blaszki zatokowo- albo wcinano-zębate, liść łodygowy lancetowaty, dużo mniejszy; koszyczki dosyć duże, o kielichokrywie włosami czarnemi, gruczołonośnemi i niewielu innemi pojedynczemi pokrytéj; kwiateczki w wierzchołku rzęsowate; zresztą jak w pop. gatunku. Po miejscach trawiastych, na wierzchołku Babiéj Góry lub Pilska tu i owdzie się trafia. Lipiec, Sierpień. 7

675. *H. alpinum* L. sp. 1124, J. alpejski. *Caule subunifolio monocephalo pube stellulata adperso involucrique villosissimo, pilis elongatis canis basi atris aliisque brevibus glanduliferis atter-*

rimis, foliis viridibus radicalibus oblongo-lanceolatis vel feræ spatulatis in petiolum longum attenuatis villosis hirsutisve integerimis vel remote dentatis, capitulo ante anthesin subnutante. Zawadz. Gal. n. 1191, Herb. Buc. p. 195, Baumg. Trans. n. 1641, Neilr. NOestr. p. 438, Wimm. Schl. ed. 3. p. 306, Koch Ger. p. 525, Schldl. ic. XIV. h. 7—8, Rehn. ic. XIX. t. 145. f. 1 et t. 146. f. 1—2, All. Ped. I. p. 212. t. 14. f. 2, Engl. bot. t. 1110, L. Suec. n. 696, Wahlb. Lapp. n. 362, Ledb. Ross. II. p. 852, DC. prodr. VII. p. 208, Willd. sp. III. p. 1561, Fr. hierac. p. 69. H. alpinum β . barbatum Wahlb. Carp. n. 784. H. pumilum Hopp. in Willd. sp. III. p. 1562, Sturm h. 37, DC. Fran. suppl. p. 435. H. Halleri Bess. Gal. n. 947, Zawadz. Gal. n. 1205.

Korzeniak jak w pop. gatunku; *lodyga* wzniesiona albo podnosząca się, 1—3liściowa albo bezlistna, pojedyncza, *1koszyczkowa*, wraz z kielichokrywą gwiazdkowato omszona i od pojedynczych włosów białych w podstawie zazwyczaj czarnych kosmata albo szorstko-włosista, w górze niekiedy prócz tego czarnemi, poczęści gruczołonośnemi włoskami pokryta; *liście* trawiasto-zielone, tępe albo kończyste, całobrzegie albo płytko-odlegle-zębate, kosmate albo szorstko-włosiste, *korzeniowe podłużnie-lancetowate, klinowate* albo prawie łopatkowate, niektóre także lancetowate, powiększłej części *w ogonek długi zwężające się*, łodygowe mniejsze, lancetowate albo równowazkie, w podstawie zwężone i siedzące, a często nawet żadne; *koszyczki* dosyć duże, 1—2'' w średnicy, *przed rozwinięciem się zazwyczaj zwisłe*. Kwiateczki po brzegach rzęsowane, zrzadka omszone albo nagie, jasno-żółte. Wys. 4—12''. Po halach na granitowych grzbietach Tatrzańskich, w ogóle rzadko się znachodzi, np. na Pyszněj, Krywaniu, powyżej Doliny 5stawiarskiej, na Grzbiecie Łomnickim lub w dolinie Wielkiego Kolbachu pod Pośrednią Turnią, gdzie szczególniej w tych ostatnich dwóch miejscowościach nieco obficie znajdowałem. Lipiec, Sierpień. 4

C. Łodyga od dołu do wierzcholka zrzadka liśniami pokryta, o liściach korzeniowych trwałych.

676. H. vulgatum Fr. nov. Suec. ed. 2. p. 258, J. leśny. *Caule 3—polyphylllo superne corymboso-ramoso polycephalo, foliis viridibus subtus margineque hirsutis elliptico-oblongis lanceolatisve in petiolum attenuatis remote dentatis, dentibus baseos profundioribus antrorsum versis, pedunculis involucrisque pube stellulata et pilis aterrimis glanduliferis hirtis.* Fl. Crac. n. 569, Herb. Buc. p. 195, Wimm. Schl. ed. 3. p. 311, Koch Ger. p. 521, Schldl. ic. XIII. h. 9—10, Rehn. ic. XIX. t. 165. f. 1 et 3 et t. 166 f. 1—2, Ledb. Ross. II. p. 851, Fr. hierac. p. 115. H. sylvaticum Lm. encycl. II. p. 366, Waga Pol. n. 908, Fl. Dan. t. 1113, Sm. Engl. III. p. 361,

Engl. bot. t. 2031, Lm. et DC. Fran. n. 2924, Turcz. Baic. Dah. n. 718, DC. prodr. VII. p. 215, Willd. sp. III. p. 1578. *H. nemorosum* Pers. syn. II. p. 371, Bess. Volh. p. 31. *H. murorum* L. sp. p. 1129 γ, All. Ped. t. 28. f. 1. *H. murorum* var. *polyphyllum* Neilr. NOestr. p. 440. Variat: b) *ramosum*, *caule paniculato-ramoso, foliis profundius dentatis*. *H. ramosum* W. et Kit. Hung. t. 216, Wahlenb. Carp. n. 803, Koch Ger. p. 521, Rehn. ic. XIX. t. 169.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny albo przygryziony, grubawemi włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona, jednostajnie ulistniona, 3—wieloliściowa, w górze zazwyczaj baldaszkogroniasto rozgałęziona, wielokoszyczkowa, gwiazdkowato omszona albo włosista szczególnie od dołu; *liście trawiasto-zielone*, pod spodem i po brzegach szorstko-włosiste, *eliptyczne, podługne albo lancetowate*, w ogonek zwężone, *odległe zębate*, o zębach ku podstawie blaszki głębszych i większych, *naprzód podanych*, liście łodygowe niższe tej samej wielkości co korzeniowe, a dopiero wyższe mniejsze, w podstawie zwężone i siedzące; szypułki i kielichokrywy od włosków gwiazdkowatych szaro omszone a przytem czarnemi, gruczołonośnemi włoskami pokryte; koszyczki 1½—2" w średnicy, o kielichokrywie brudno-zielonej albo czarniawej. Kwiateczki po brzegach nagie, złoto-żółte. Wys. 1—3'. Odmiana b) *ramosum*, ma łodygę prawie od połowy wysokości wiechowato-gałęzistą, omszoną, liście głębiej zębate, a kielichokrywy czarniawe. Gatunek ten liśćmi łodygowemi doskonale od *H. murorum* odróżniony. Po lasach lub suchych krzakach i gajach, na Bieskidach, Podhalu i Pieninach tu i owdzie pospolity; odm. zaś b) w lasach i zrębach pod Reglami w Zakopanem lub na Spizu koło Kiezmarmku często się napotyka. Czerwiec, Lipiec. 74

677. *H. villosum* Jacq. enum. p. 142 et 271, L. sp. p. 1130, J. kosmaty. *Caule polyphyllō monocephalo rarius 2—3cephalo foliisque lanato-villosissimis, foliis glaucis oblongo-lanceolatis denticulatis subundulatis infimis basi- vel in petiolum brevem attenuatis, caulinis ovatis semiamplexicaulibus, pedunculis pube stellulata canescentibus involucrisque albo-villosissimis*. Wahlenb. Carp. n. 795, Herb. Buc. p. 194, Baumg. Trans. n. 1662, Rochl. Ban. t. 29. f. 60, Neilr. NOestr. p. 437 α., Jacq. Austr. t. 87, Koch Ger. p. 519, Schldl. ic. XV. h. 3—4, Rehn. ic. XIX. t. 200, Sturm h. 37, Lm. et DC. Fran. n. 2908, DC. prodr. VII. p. 228, Fr. hierac. p. 50. *H. flexuosum* W. et Kit. Hung. III. p. 231. t. 209 (forma glabrescens).

Korzeniak jak w pop. gatunku; łodyga wzniesiona, jednostajnie ulistniona, wieloliściowa, 1koszyczkowa, rzadko w wierzchołku 2—3koszyczkowa, *wielisto bardzo kosmata; liście modrawo-zielone*,

podłużnie-lancetowate, kończyste, nierówno i niewyraźnie zębate albo i całobrzegie, bardzo często po brzegach kędzierzawe, korzeniowe i najniższe łodygowe w ogonek zwężone, łodygowe wyższe jajowate, w pół łodygę obejmujące, wszystkie zaś mocno kosmate; szypułki a niekiedy i wierzchołek łodygi siwo-kutnerowate i bardzo długimi, białymi, w podstawie czarnymi włosami gęsto pokryte; koszyczki duże $1\frac{1}{2}$ —2" w średnicy, o kielichokrywie białej bardzo mocno kosmatą, ale bez włosków gwiazdkowatych, a jej łuskach zewnętrznych prawie liściastych i bardzo odstających. Kwiateczki po brzegach nagie albo omszone, jasno-żółte. Wys. 6—15". Po głokach (murawach) na skałach wapiennych, na Pieninach bardzo rzadko się trafia, ale w Tatrach dwakroć pospolitszy jak *H. alpinum*, dochodząc aż na hale, jak np. w dolinie Kościeliskiej w wielu miejscach, pod Czerwonym Wierchem od Małej Łąki, pod Giewontem (bardzo obficie), na Jaworzynie lub Magórze Zakopańskiej i w bardzo w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 74

678. *H. saxatile* Jacq. obs. II. p. 30. (1764—71.) (non Vill.), J. skalny. *Caule 3-polyphylllo superne dichotomo-ramoso di-pleiocephalo glabro, foliis glaucis glabris vel basi barbato-ciliatis, radicalibus numerosis lanceolatis vel lineari-lanceolatis acutis in petiolum attenuatis remote denticulatis integerrimisve, foliis caulinis 3—10 sensim decrescentibus inferioribus basi attenuatis superioribus sessilibus minoribus, pedunculis superne squamosis involucrique pube stellulata subcanescentibus, involucri foliolis etiam pilis simplicibus parce adspersis.* Neilr. NOestr. p. 436, Fr. hierac. p. 82—3. Variat: a) *latifolium*, *foliis radicalibus et caulinis inferioribus lanceolatis superioribus minoribus summis bracteatis.* *H. saxatile* Jacq. obs. II. t. 50, Wahlenb. Carp. n. 793, Rehn. ic. XIX. t. 209, DC. prodr. VII. p. 220, Griseb. hierac. p. 71. *H. glaucum* All. Ped. I. p. 214. t. 28. f. 3 et t. 81. f. 1, Rehn. ic. XIX. t. 206. f. 1—2, Lm. et DC. Fran. n. 2919 et suppl. p. 443, *H. bupleuroides* Gmel. Badens. III. p. 317. t. 2, Koch Ger. p. 518, Rehn. ic. XIX. t. 204. f. 1—2, Fr. hierac. p. 80. *H. denudatum* Roehl. in Schult. Oestr. n. 2671, Herb. sel. pl. rar. Gal. n. 47. *H. porrifolium* var. γ . Koch Ger. p. 517. *H. Tatrae* Griseb. in Rehn. ic. XIX. p. 118. n. 144. t. 211. f. 1 (certe! quamquam icon ipsa rosulam foliorum radicalium non exprimit); b) *angustifolium*, *foliis radicalibus et caulinis inferioribus lineari-lanceolatis superioribus minoribus et angustioribus.* *H. saxatile* Jacq. ic. rar. t. 163, Sturm h. 39. *H. glaucum* Wahlenb. Carp. n. 792, Koch Ger. p. 517, DC. prodr. VII. p. 219. *H. Willdenowii* Monn. hierac. p. 14, Rehn. ic. XIX. t. 212, Griseb. hierac. p. 74. *H. porrifolii* varietas L. sp. p. 1128, Koch Ger. p. 517 var. β . *H. graminifolium* var. β . et γ . DC. prodr. VII. p. 219.

Korzeniak obły, węzłowy, skośny albo pionowy, przygryziony, grubawemi włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona, 3—wieloliściowa, w górze widlasto- lub nawet wiechowato-gałęzista, 2—wielokoszyczkowa, *naga*; liście modrawo-zielone, niekiedy czerwono nabiegnięte, tęgie, zupełnie nagie, *korzeniowe liczne, lancetowate albo równowązko-lancetowate*, kończyste, w ogonek zwężone, odległe i niezbyt wyraźnie ząbkowate albo całobrzegie, *nagie*, tylko przy podstawie zazwyczaj dosyć długimi ale rzadkimi włosami brodato-rzęsowane, liście *łodygowe* 3—10, wydatte, *ku górze malejące*, na rozgałęzieniu łodygi w przykwiatki przechodzące lub niknące, niższe w podstawie zwężone, wyższe drobne, siedzące; szypułki w górze wraz z kielichokrywą włoskami gwiazdkowatemi siwawemi omszone, a przytem jeszcze kielichokrywa włoskami pojedynczemi, białawemi zrzadka pokryta; koszyczki duże, 1—2½" w średnicy. Kwiateczki nagie, jasno-żółte. Zazwyczaj trafia się w dwóch odmianach, które nawzajem w siebie przechodzą, to jest: a) *latifolium*, o łodydze 1—2' wysokięj, liściach korzeniowych i łodygowych niższych dosyć szeroko-lancetowatych, wyższych zaś mniejszych i w przykwiatki w górze przechodzących; i b) *angustifolium*, o łodydze ½—1' wysokięj, liściach korzeniowych i niższych łodygowych równowązko-lancetowatych, a wyższych znacznie mniejszych i bardzo wąziutkich tak, że łodyga zdaje się jakoby była bezlistną. Po skałach wapiennych lub ich usypach, odm. a) po brzegach Dunajca na całym pasmie Pienin wszędzie bardzo pospolita, także koło Hradku na Liptowie szczególnież nad Białą (rzeka Bela) często się trafia; odmianę zaś b) na Pieninach po brzegach Dunajca tu i owdzie napotykać można lub na wschodnim końcu Tatr poniżej Wrót Żelaznych. Lipiec, Sierpień. 4

D. Łodyga licznemi i gęstemi liśćmi okryta, w czasie zaś kwitnienia liści korzeniowych brakuje.

a. Ząbki u liści na górnej powierzchni blaszki włoskami członkowatemi pokryte.

679. *H. prenanthoides* Vill. fl. Delph. p. 85, Ej. hist. des pl. de Dauph. III. p. 108, Ej. préc. voy. bot. t. 3. f. 2, J. przętownaty. *Caule polyphylo piloso superne corymboso- vel fere paniculato-ramoso polycephalo, foliis caulinis oblongis vel ovato-lanceolatis denticulatis integerrimisve pilosis subtus glaucis supra viridibus, inferioribus basi angustatis subspathulatis superioribus basi cordata amplexicalibus vel supra basin panduriformi-angustatis, pedunculis involucrique subtomentosis dense glanduloso-pilosis.* Wahlenb. Carp. n. 799, Herb. Buc. p. 196, Baumg. Trans. n. 1666, Neillr. NOestr. p. 442, Wimm. Schl. p. 314, Koch Ger. p. 527, Schldl. ic. XVII. h. 5—6, Rehn. ic. XIX. t. 150, Suter Helv. II. p.

179, Lm. et DC. Fran. n. 2920, Engl. bot. t. 2235, Ledb. Ross. II. p. 853, M. B. Cauc. III. p. 536, DC. prodr. VII. p. 211, Fr. hierac. p. 160. H. spicatum All. Ped. t. 27. f. 3.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny, grubawemi włóknami okryty; *lodyga* wzniesiona, sztywna, *wielo-liściowa*, wraz z liśćmi mniej lub więcej włosista, w górze baldaszkogroniasto- aż do wiechowości rozgałęziona, wielokoszyczkowa; *liście* lodygowe *podługne*, lancetowate albo jajowato-lancetowate, ząbkowane albo prawie całobrzegie, kończyste, dolne w podstawie zwężone albo w krótki ogonek zbiegające, wietkie, z wierzchu trawiasto- pod spodem modrawo-zielone, *wyższe podstawą sercowatą mniej więcej lodygę obejmujące, poniżej środka długości często zwężone i przezto skrzypcowate*, liści korzeniowych brakuje; szypułki wraz z kielichokrywą gwiazdkowato omszone, włoskami dłuższemi pojedynczemi i krótszemi gruczołonośnemi mniej lub więcej gęsto okryte; koszyczki $1-1\frac{1}{2}''$ w średnicy. Kwiateczki jasno-żółte; ziarnczaki blado-żółte. Wys. $1\frac{1}{2}-3'$. Po polanach lub brzegach lasów, na wschodnim końcu Tatr często się trafia, np. koło Jaworzyny, Rakusz, wzdłuż Białej wody i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

680. H. carpaticum Bess. Gal. n. 948, J. karpacki. *Caule paucifolio piloso superne corymboso-ramoso 3-paucicephalo, foliis caulinis utrinque viridibus margine pilosis ceteroqui glabris, inferioribus ellipticis acutis remote denticulatis basi in petiolum attenuatis superioribus ovatis acutis semiamplexicaulibus, pedunculis involucrisque dense pilis longioribus simplicibus et brevioribus glanduliferis adpersis*. Zawadz. Gal. n. 1206, Wimm. Schl. p. 313, Rehb. ic. XIX. t. 153. H. cydoniaefolium Koch Ger. p. 526 (non Vill.), Fr. hierac. p. 159.

Lodyga niewielo-liściowa, w górze baldaszkogroniasto rozgałęziona, 3- lub mało więcej koszyczkowa; *liście* z obu stron zielone, po brzegach włosiste, a zresztą nagie, *dolne eliptyczne, w dość długi ogonek zwężone, wyższe jajowate, wpół lodygę obejmujące*, ale nieskrzypcowate; szypułki wraz z kielichokrywą włoskami dłuższemi pojedynczemi i krótszemi gruczołonośnemi gęsto okryte; ziarnczaki czerwono-brunatne; zresztą wszystko jak w pop. gatunku, którego prawdopodobnie jest tylko odmiana. Po polanach lub brzegach lasów, w Reglach Zakopanego pod Tatrami i na Pieninach tu i owdzie znajdowałem ale skąpo i rzadko. Lipiec, Sierpień. 4

b. Ząbki liści na górnej powierzchni blaszki nagie.

681. H. boreale Fr. nov. Suec. p. 261, Ej. hierac. p. 190, J. północny. *Caule polyphylllo piloso glabro superne paniculato-vel subcorymboso-ramoso polycephalo, foliis caulinis ovato-*

oblongo-lanceolatis lanceolatisve denticulatis, inferioribus basi angustatis superioribus sessilibus radicalibus nullis, pedunculis canescentibus saepe subhirtis, involucris foliolis concoloribus siccitate nigricantibus. Fl. Crac. n. 570, Wimm. Schl. ed. 3. p. 316, Koch Ger. p. 529, Schldl. ic. XIV. h. 1—2, Rehn. ic. XIX. t. 180, Ledb. Ross. II. p. 854. *H. sabaudum* L. fl. Suec. p. 274 (sed non sp. pl., hort. Ups. et herbar.), Bess. Gal. n. 953, Waga Pol. n. 909, Baumg. Trans. III. p. 31, Gaud. Helv. V. p. 349, Fl. Dan. t. 872, Engl. bot. t. 349. *H. sabaudum* var. *boreale* Neilr. NOestr. p. 443. *H. silvestre* Tausch in Flora Rgnsb. zeitng. 1828. I. ergnzb. p. 70, Dietr. Boruss. t. 739, DC. prodr. VII. p. 225. *H. sylvaticum* Wahlenb. Lapp. n. 365, Ej. Carp. n. 802.

Korzeniak obły, węzłowy, skośny grubaweni włóknami okryty; *lodyga* sztywno-tęga, prosto wzniesiona, *gęsto ulistniona*, wraz z liśćmi omszona, włosista albo dosyć naga, w górze groniasto- albo wiechowato-baldaszkogroniasto rozgałęziona, zazwyczaj wielokoszyczkowa; *liście* lodygowe *jajowato-lancetowate*, *podłużnie lancetowate* albo lancetowate, po brzegach odlegle-łękowato ząbkowane, z wierzchu ciemno-zielone, pod spodem bledsze, *dolne w podstawie mocno zwężone, górne siedzące*, a najwyższe podstawą zaokrągloną jakby wpół lodygę obejmujące, liści korzeniowych brakuje; szypułki siwawo-omszone; koszyczki średniej wielkości, 1—1½'' w średnicy; *liski kielichokrywy zgodno-barwne, szczególnie po zasuszeniu rośliny czarniawo-zielone*. Kwiateczki żółte. Wys. 2—4'. Po lasach, na całych Bieskidach, Pieninach, Podhalu i Spiżu, wszędzie pospolity. Sierpień, Wrzesień. 4

682. *H. rigidum* Hartm. Skand. ed. 1. p. 300, J. sztywny. *Caule polyphylo piloso glabrove superne racemoso-vel corymboso-ramoso polycephalo, foliis caulinis oblongo-lanceolatis lanceolatisve remote grosse dentatis, inferioribus in petiolum angustatis supremis sessilibus, pedunculis canescentibus saepeque subhirtis, involucris foliolis margine pallidis siccitate immutatis.* Fl. Crac. n. 571, Wimm. Schl. ed. 3. p. 315, Koch Ger. p. 530, Schldl. ic. XIV. h. 1—2, Rehn. ic. XIX. t. 170. f. 1—2, Ledb. Ross. p. 855, Fr. hierac. p. 173. *H. affine* Tausch in Flor. Rgnsb. ztng. 1828. p. 70, DC. prodr. VII. p. 221. *H. laevigatum* Koch Ger. ed. 1. p. 461, Dietr. Boruss. t. 792. *H. firmum* et *H. obliquum* Jord. in Gren. et Godr. Fran. p. 384. *H. sabaudum* var. *rigidum* Neilr. NOestr. p. 443.

Lodyga skąpij ulistniona, w górze groniasto albo baldaszkogroniasto rozgałęziona; *liście* podłużnie-lancetowate, lancetowate aż do równowazko-lancetowatych, odlegle-łękowato- *dość długo-żębate*, prawie nagie, *dolne w wyraźny ogonek zwężone*, górne siedzące; *liski kielichokrywy* po brzegach *blado-zielone* i po zasuszeniu

rośliny nieciemniejące; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku, z którym od niektórych botaników tylko za odmianę *H. sabaudum* L. uważają, w rzeczywistości zaś są innego wejrzenia i posiadają dosyć wydatne na gatunki odrębne różnice. Po lasach i krzakach, na Bieskidach i Pieninach tu i owdzie ale rzadko się trafia. Lipiec, Sierpień. 7

683. *H. umbellatum* L. sp. 1131, J. baldaszkowy. *Caule polyphylllo pubescente glabrove superne umbellato- vel corymbosoramoso polycephalo, foliis viridibus lanceolatis linearibusque integerrimis vel remote denticulatis, inferioribus basi attenuatis superioribus subsessilibus radicalibus nullis, pedunculis pubescentibus, involucris foliolis pubescentibus glabrisve apice recurvis.* Fl. Crac. n. 572, Wahlenb. Carp. n. 801, Bess. Gal. n. 954, Ej. Volh. p. 31, Waga Pol. n. 911, Gilib. Lith. III. p. 235, Herb. Buc. p. 196, Baumg. Trans. n. 1669, Neilr. NOestr. p. 443, Koch Ger. p. 530, Lm. et DC. Fran. n. 2928, Ledb. Ross. II. p. 855, Turcz. Baic. Dah. n. 719, DC. prodr. VII. p. 224, Fr. hierac. p. 177. Variat: a) *lanceolatum, foliis lanceolatis.* *H. umbellatum* Fl. Dan. t. 680, Dietr. Boruss. t. 834, Schldl. ic. I. h. 4, Rehn. ic. XIX. t. 172. f. 1 et t. 173. f. 1, Sysk. bot. t. 425, Engl. bot. t. 1771; b) *linearifolium, foliis linearibus.* *H. umbellatum* Curt. Lond. VI. t. 58. Forma varietatis b): *caule monocephalo.* *H. coronopifolium* Willd. suppl. p. 826. Rehn. ic. XIX. t. 173. f. 2.

Korzeniak jak w pop. gatunku; łodyga sztywno-tęga, wzniesiona, gęsto ulistniona, wraz z liśćmi naga albo omszona, w górze baldaszkowato- albo baldaszkogroniasto-rozgałęziona, wielokoszyczkowa; liście łodygowe lancetowate albo równowązkie, całobrzegie albo odlegle ząbkowane, kończyste, tęgie, trawiasto-zielone, pod spodem bledsze, dolne w podstawie zwężone, górne prawie siedzące, korzeniowych brakuje; szypułki omszone; łuski kielichokrywy omszone albo zupełnie nagie, w wierzchołku poodginane; koszyczki 1—1½" w średnicy. Kwiateczki żółte. Zazwyczaj bywa w odmianie: a) *lanceolatum*, o liściach lancetowatych, średnio szerokich, i b) *angustifolium*, o liściach równowązkich; z bardzo zaś wążutkimi liśćmi przytrafia się w jesieni po skoszeniu łąk, kiedy z korzenia nowe pędy wypuszcza i wtenczas tylko jeden koszyczek dzierży (*H. coronopifolium*). Po łąkach, skałach lub brzegach lasów, odm. a) i b) wszędzie na całej przestrzeni pospolita. Lipiec—Wrzesień. 7

LI. Rodzina. AMBROSIACEAE Lnk. Bożybytowe.

Zioła albo krzewy, o liściach naprzemianległych, rzadko naprzeciwległych, zazwyczaj rozmaicie wcinanych; kwiaty oddzielno-

płciowe, na osadniku wspólnym, obłym osadzone, pokrywają wielo-
łatkową albo wielowrębną, w przedkwitnieniu łupinkowato ułożoną
opatrzone, i w gronka kuliste, główkowate, z kątów liści wyrastają-
ce poskupiane; pręcików 5, o nitkach ze sobą zrosłych albo niewy-
raźnych, a pylnikach zupełnie wolnych; słupek krótki, o 2ch dłu-
gich, nitkowatych znamionach, 1komorowy i 1załączkowy; kwiaty
żeńskie bezkoronowe, pojedyncze albo kilka razem wspólną pokry-
wą ostatecznie kostniejącą opatrzone, i wreszcie owoc orzeszkowa-
ty przedstawiające.

252. *Xanthium* L. gen. 1056. Rzepień. (XXI, 5. L.).

Kwiaty oddzielnopłciowe, męskie liczne, główki kuliste tworzą-
ce, o pokrywie wielołatkowej, osadniku wspólnym obłym, nagim
albo drobniotkami plewkami okrytym, a koronie rurkowato-lejko-
watej, 5zębniej; kwiaty żeńskie parzyste, w pokrywie zrosło-łatko-
wej, jakby 2komorowej ukryte, o koronie nitkowatej, zawiązku po-
jedynczym, 2znamionowym; owoc twardy, ciernisty, 2komorowy,
2ziarnowy, z pokrywy rozrośniętej, skostłej i ciernistej powstały.

684. *X. strumarium* L. sp. p. 1400, Rz. pospolity. *Caule inermi, foliis cordatis 3lobis, capitulis terminalibus axillaribusve, fructibus ovatis spinosis, spinis apice uncinatis.* Fl. Crac. n. 573, Wahlb. Carp. n. 988, Bess. Gal. n. 1176, Ej. Volh. p. 37, Waga Pol. n. 1011, Herb. Buc. p. 197, Heuff. Ban. n. 1107, Neilr. NOestr. p. 444, Dietr. Boruss. t. 764, Koch Ger. p. 531, Schldl. ic. XIV. h. 9—10, Rehn. ic. XIX. t. 215, Lm. et DC. Fran. n. 2139, Engl. bot. t. 2544, Fl. Dan. t. 970, Ledb. Ross. II. p. 514, Ej. Alt. IV. p. 243, M. B. Cauc. II. p. 398 et 466, DC. prodr. V. p. 523, Syr. ziel. str. 599. *X. monoicum* Gilib. Lith. III. p. 170.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, gałęzista, bezbron-
na, grubawemi włoskami częścią przytulonemi a częścią odstające-
mi pokryta; liście ogonkami opatrzone, w obrysie sercowato-3kąt-
ne albo jajowate, głębiej lub płycej 3—5łatowe, podwójnie kąto-
wato-ząbkowane, z obu stron brudno-zielone, w dotknięciu zgrzebło-
wate; główki kwiatów w gronka wierzchołkowe lub z kątów liści
wyrastające ułożone, główki te od dołu kwiaty żeńskie, w wierz-
chołku zaś męskie dzierżą; owoce owalne, dwoma dzióbkami opa-
trzone, cierniste, ciernie proste, w wierzchołku haczyasto zgięte.
Kwiateczki zielone. Wys. 1—2'. Po śmieciach i pustych miejscach
koło wsiów i miast, wszędzie pospolity. Lipiec—Wrzesień. ☉

685. *X. spinosum* L. sp. p. 1400, Rz. ciernisty. *Caule spi-
noso, spinis ad basin foliorum trifurcatis, foliis indivisis trilobis-
ve, lobo intermedio elongato acuminato, capitulis terminalibus axil-
laribusve, fructibus ovalibus spinosis, spinis apice uncinatis.* Fl.

Crac. n. 574, Bess. Volh. p. 37, Herb. Buc. p. 197, Heuff. Ban. n. 1108, Neilr. NOestr. p. 444, Wimm. Schl. p. 254, Koch Ger. p. 532, Rehb. ic. XIX. t. 214, All. Ped. I. p. 143, Bertol. amoen. Ital. p. 208, Lam. illustr. IV. t. 765, Ledb. Ross. II. p. 515, DC. prodr. V. p. 523.

Korzeń wrzecionowaty; *łodyga* wzniesiona, gałęzista, włoskami przytulonemi i odstającymi pokryta, *ciernista*; *ciernie długie*, sztydłowate, 3dzielne, tęgie, żółte, przy podstawie liści umieszczone, *bardzo klujące*; *liście 3dzielne*, o łacie środkowej dłuższej, ostrokończystej, w ogonek klinowato zbiegające, całobrzegie albo grubo-ząbkowane, z wierzchu ciemno-zielone, zgrzebłowate, pod spodem siwo-kutnerowate, niektóre są i całkowite; zresztą jak w pop. gatunku. Kwiateczki żółtawo-zielone. Wys. 1—2'. Po gruzach koło karczmy w Łabowej między Sączem a Krynicią. (Roślina południowa, w Galicji wschodniej lub nawet w zachodniej, szczególniej w Rzeszowskim, i w Królestwie koło Warszawy, Nowego Miasta nad Pilicą, Sandomierza i w w. i. m. bardzo pospolita, w wielkich ilościach koło domów rosnąca, prawdopodobnie przez woły lub z wełną do nas przybyła, a najzupełniej dziko jako chwast utrzymująca się). Lipiec—Wrzesień. ☉

LII. Rodzina. CAMPANULACEAE Juss. *Dzwonkowate*.

Zioła o liściach naprzemianległych, rzadko naprzeciwległych, pojedynczych, całkowitych, bez przylistków; kwiaty obupłciowe; kielich rurką z zawiązkiem mniej lub więcej zrosły, z krajem nazawiązkowym albo kołozawiązkowym, 3—10dzielnym, trwałym; korona dzwonkowata albo rurkowata, na kielichu osadzona, 3—10wrębna, wędniejąca i jakoby trwała; pręcików 5, rzadko 3—8, z koroną na kielichu osadzone, a pylnikach wolnych albo od dołu zrosłych, 2woreczkowych, nitkach zaś w podstawie często rozszerzonych; słupek 1, o zawiązku 2—10komorowym, szyjce pojedynczej, a tyłu znamionach ile komór w zawiązku, komory te liczno-załączkowe, o załączkach w zawiązku 2komorowym na przegrodzie a w wielokomorowym na łożysku środkowym osadzonych; torebka wielonasionowa, w wierzchołku albo po bokach dziurkami lub szparkami pękająca; nasiona o zarodku prostym, na osi mięsistego bielma umieszczonym.

253. Jasiono L. gen. 1005. Jasieniec. (V, 1. L.).

Kwiaty w główkę skupione; kielich rurką z zawiązkiem zrosły, z krajem nazawiązkowym 5dzielnym; korona po rozwinieciu się rurkowata, potem od podstawy do wierzchołka na 5 równowaziutkich, odstających łateczek dzieląca się; pręcików 5, sztydłowatych,

o pylnikach od dołu ze sobą spojenych; znamion 2; torebka 2komorowa, w wierzchołku dziurką pękająca.

686. *J. montana* L. sp. p. 1317, *J. pospolity*. *Radice simplicis multicauli, caule simplici ramoso, foliis linearibus subundulatis, floribus in capitulum congestis, involucri polyphylo*. Fl. Crac. n. 575, Bess. Gal. n. 232, Ej. Volh. p. 10, Waga Pol. n. 246, Neilr. NOestr. p. 445, Dietr. Boruss. t. 211, Koch Ger. p. 532, Schldl. ic. XI. h. 3—4, Rehn. ic. XIX. t. 217, Sturm h. 9, Lm. et DC. Fran. n. 2872, Engl. bot. t. 882, Svk. bot. t. 404, Fl. Dan. t. 319, Ledb. Ross. II. p. 870, DC. prodr. VII. p. 415. *J. umbellata* et *J. Scabiosae capitulo* Gilib. Lith. I. p. 57—58.

Korzeń wrzecionowaty, 1—wielolodygowy; łodyga pojedyncza albo krótko-gałęzista, od dołu ulistniona, wraz z liśćmi szorstkomszona, w górze bezlistna, naga, łodyga główna wzniesiona, poboczne zaś łodyżki podnoszące się; liście równowazko-lancetowate, kędzierzawo pomarszczone; kwiaty na wierzchołku łodyżek w główkę płasko-kulistą ułożone i pokrywają wielołątkową otoczone, błękitne, bardzo rzadko białe. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po polach lub suchych wzgórzach, na podgórzu Bieskidów tu i owdzie się trafia. Czerwiec, Lipiec. ☺

254. *Phyteuma* L. gen. 220. Zerwa. (V, 1. L.).

Kwiaty w kłos lub główkę skupione; kielich rurką z zawiązkiem zrosły, z krajem nazawiązkowym, 5dzielnym; korona po rozwinięciu się rurkowata, potem od podstawy do wierzchołka na 5 równowaziutkich, odstających łateczek dzieląca się; pręcików 5, od dołu szeroko-3kątnych, o pylnikach wolnych; znamion 2—3; torebka 2—3komorowa, po bokach dziurkami pękająca.

687. *Ph. orbiculare* L. sp. p. 242, *Z. kulista*. *Foliis crenato-serratis, inferioribus longe petiolatis subcordato-ovatis vel ovato-lanceolatis subserratis superioribus linearibus, bracteis exterioribus e basi ovata lanceolato-attenuatis subserratis, capitulo globoso*. Fl. Crac. n. 576, Wahlb. Carp. n. 209, Bess. Gal. n. 243, Ej. Volh. p. 10, Herb. Buc. p. 197, Baumg. Trans. n. 324, Neilr. NOestr. p. 446, Jacq. Austr. t. 437, Dietr. Boruss. t. 809, Koch Ger. p. 534, Schldl. ic. V. h. 7, Rehn. ic. XIX. t. 222. f. 1, Lm. et DC. Fran. n. 2861, Engl. bot. t. 142, Ledb. Ross. II. p. 872, DC. prodr. VII. p. 451 (excl. variet.). *Rapunculus orbicularis* Scop. Carn. n. 239, Gilib. Lith. I. p. 59. Variat: b) *fistulosum, planta luxurians, foliis inferioribus cordatis vel ovatis obtusis*. Rehn. ic. XIX. t. 222. f. 2; c) *saxatilis, foliis radicalibus oblongo-ovatis basi inaequaliter cordatis caulinis inferioribus oblongo-lanceolatis superioribus linearibus, bracteis capitulo sub-*

globoso aequalibus vel fere duplo longioribus. Ph. inaequatum Kit. apud Schults. Oestr. n. 883. p. 398, Rehn. Ger. n. 2005, R. et Schults. syst. V. p. 80, DC. prodr. VII. p. 456.

Roślina ze względu wysokości łodygi i kształtu liści bardzo zmienna; ma korzeń obły albo wrzecionowaty, wielogłowy; łodygę wzniesioną, pojedynczą, nagą; liście nagie, rzadziej po brzegach rzęsowane albo zrzadka omszone, karbowano-piłkowane, płaskie albo rozmaicie pokręcone, korzeniowe i dolne łodygowe długo-ogonkowe, w podstawie cokolwiek sercowate, albo jajowate lub lancetowate, tępe albo kończyste, wyższe łodygowe lancetowate albo równowazkie, bezogonkowe; przykwiatki pod główką kwiatową z jajowatą podstawą lancetowatą zwięzającą się, prawie całobrzegie, różnej długości; kwiatki na wierzchołku łodygi w główkę kulistą skupione, fioletowo-lazurowo-błękitne. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Odmiana b) fistulosum, jest znacznie wybujała, o liściach dolnych sercowatych albo jajowatych, w wierzchołku tępych, a łodygę już pełnej, już dętej; c) saxatilis, o liściach korzeniowych podłużnie-jajowatych, w podstawie nierównopółkowo sercowatych, łodygowych dolnych podłużnie-lancetowatych, wyższych równowazkich, przykwiatkach główce kwiatowej przypłaszczono-kulistej prawie równych lub od tejże dwa razy dłuższych, a kwiatkach ciemno-błękitnych lub granatowych. Po lasach, krzakach lub skałach wapiennych, na Podhalu i w Tatrach na całym pasmie, aż do górnej granicy kosodrzewu bardzo często się trafia; odmianę b) na Bieskidach tu i owdzie napotykać można, c) zaś na skałach po obu brzegach Dunajca na Pieninach od Czerwonego Klasztoru aż do potoku Leśnickiego wszędzie obficie rośnie. Maj, Czerwiec. 4

688. Ph. spicatum L. sp. 242, Z. kłosowa. *Folius crenatoserratis inferioribus petiolatis ovato-cordatis supremis sessilibus linearibus, bracteis linearibus, capitulo oblongo.* Fl. Crac. n. 577, Wahlnb. Carp. n. 210, Bess. Gal. n. 244, Ej. Volh. p. 10, Waga Pol. n. 247 (excl. synonym. Ph. Halleri et Ph. ovatum), Herb. Buc. p. 198, Baumg. Trans. n. 327, Neilr. NOestr. p. 416, Dietr. Boruss. t. 513, Koch Ger. p. 535, Schldl. ic. IV. h. 5, Rehn. ic. XIX. t. 225, Lm. et DC. Fran. n. 2867, Engl. bot. t. 2598, Fl. Dan. t. 362, Ledb. Ross. II. p. 872, DC. prodr. VII. p. 453. *Rapunculus spicatus* Scop. Carn. n. 238, Gilib. Lith. I. p. 59.

Korzeń marchwiowaty, mięsisty; łodyga prosto wzniesiona, pojedyncza, naga; liście nagie albo skapo omszone, grubo albo podwójnie ząbkowane, kończyste, płaskie, dolne głęboko sercowato-jajowate, długoogonkowe, wyższe podłużnie-jajowate, a najwyższe lancetowate albo równowazkie, bezogonkowe; przykwiatki pod główką kwiatową równowazkie; kwiatki w kłos podłużny, ostatecznie obły na wierzchołku łodygi ułożone, żółtawo-białe. Wys. 1—2'.

Po lasach lub polanach, na całych Bieskidach, Podhalu, Pieninach i Tatrach aż do górnej granicy lasów wszędzie pospolita. Czerwiec, Lipiec. 4

255. *Campanula* L. gen. 218. Dzwonek. (V, 1. L.).

Kielich rurką z zawiązkiem mniej lub więcej zrosły, jajowaty albo wartołkowaty, z krajem nazawiązkowym albo kołożawiązkowym, 5dzielny; korona dzwonkowata, 5wrębna; pręcików 5, od dołu jajowato rozszerzonych; o pylnikach wolnych; szyjka słupkowa w podstawie bez obrączki, o 3—5 znamionach; torebka 3—5 komorowa, po bokach dziurkami pękająca.

A. Łatki kraju kielichowego bez przydatków; kwiaty na szypułkach osadzone.

a. Torebki zwisłe, w osadzie pękające.

689. *C. rotundifolia* L. sp. p. 232, Dz. okrągłolistny. *Caule 1—multifloro, foliis fasciculorum sterilium longe petiolatis subrotundo-reniformibus vel cordato-ovatis, caulinis lanceolatis linearibusve, floribus pedunculatis, laciniis calycis subulatis, capsulis nutantibus*. Fl. Crac. n. 578, Wimm. Schl. ed. 3. p. 324, Neilr. NOestr. p. 448. Variat: a) *vulgaris, caule paniculato 5—multifloro, foliis caulinis lanceolatis linearibusve, corollis infundibuliformi-campanulatis*. *C. rotundifolia* Wahlenb. Carp. n. 195, Bess. Gal. n. 233, Ej. Volh. p. 10, Waga Pol. n. 248, Dietr. Boruss. t. 660, Koch Ger. p. 537, Schldl. ic. II. h. 4, Rehn. ic. XIX. t. 242, Lm. et DC. Fran. n. 2832, Engl. bot. t. 866, Svisk. bot. t. 297, Fl. Dan. t. 1086, Ledb. Ross. II. p. 888, DC. prodr. VII. p. 471. *C. rotund.* var. *Hederulaefolio* et *C. linifolia* Gilib. Lith. I. p. 46—47; b) *pusilla, caule humiliore simplici 1—5floro, foliis caulinis inferioribus ellipticis lanceolatisve, corollis hemisphaerico-campanulatis*. *C. pusilla* Haenk. in Jacq. coll. II. p. 79, Bess. Gal. I. p. 160, Koch Ger. p. 537, Rehn. ic. XIX. t. 245. f. 1—3, Sut. Helv. I. p. 123, Lm. et DC. Fran. n. 2833. *C. filiformis* Gilib. Lith. I. p. 53; c) *Scheuchzeri, caule erecto subsimplici 1—5floro, foliis caulinis lanceolatis linearibusve, corollis majoribus profunde-campanulatis*. *C. rotundifolia* var. *γ*. L. l. c., Fl. Dan. t. 189. *C. Scheuchzeri* Vill. prosp. p. 22, Ej. Dauph. II. p. 503, Herb. Buc. p. 199, Koch Ger. p. 538, Rehn. ic. XIX. t. 241. f. 1. *C. linifolia* Lm. encycl. I. p. 579, Haenk. in Jacq. coll. II. p. 81, Wahlenb. Carp. n. 197, Rehn. ic. XIX. t. 241. f. 3, Lm. et DC. Fran. n. 2834, Ledb. Ross. II. p. 888, Turcz. Baic. Dah. n. 728, DC. prodr. VII. p. 471.

Korzeń wrzecionowaty, nitkowate rozłogi podziemne a przy łodygach kwitnących i płożne wiązki liści wydające; łodyga pod-

nosząca się albo prosto wzniesiona, wraz z liśćmi zupełnie naga albo zrzadka delikatnie omszona, 1—wielokwiatowa; *liście korzeniowe lub wiązek płonnych, okrągławe, jajowato-sercowate albo nerkowate*, karbowane albo piłkowane, *długooogonkowe*, w czasie kwitnienia rośliny często niknące; liście łodygowe dolne eliptyczne lub lancetowate, tępe albo kończyste, piłkowane lub całobrzegie, krótkoogonkowe, *wyższe albo nawet wszystkie łodygowe równowążko-lancetowate lub równowążkie, całobrzegie*, siedzące; kwiaty na szypułkach osadzone, w grono pojedyncze albo złożone, niekiedy wiechowato ułożone; łatki kraju kielichowego sztydłowate; torebki zwieszane. Roślina stosownie do miejsca i warunków w jakich wzrasta bardzo zmienna, jednakowoż do 3ch następnych odmian odnieść się daje: a) *vulgaris*, darń wietką, rzadką tworząca, o łodygach $\frac{1}{2}$ —1' wysokich, bardzo często wiechowatych, 5—wielokwiatowych, liściach łodygowych lancetowatych aż do równowążkich, całobrzegich, niekiedy dolnych eliptycznych i piłkowanych, koronach lejkwato-dzwonkowatych, mocno fioletowych, bardzo rzadko białych; b) *pusilla*, pospolicie gęste darnie tworząca, o łodyżkach 2—6'' wysokich, 1—5kwiatowych, liściach łodygowych dolnych eliptycznych albo lancetowatych, stosunkowo nieco szerszych i wyraźniej piłkowanych jak w pop. i następ. odmianie, koronach półkulisto- albo obło-dzwonkowatych, brzuchatych, blade-fioletowych albo lazuruwo-błękitnych, niekiedy zupełnie białych; wreszcie c) *Scheuchzeri*, darń wietką, rzadką tworząca, o łodygach 3—10'' wysokich, najczęściej pojedynczych, 1—5kwiatowych, dolnych liściach łodygowych eliptycznych albo lancetowatych, całobrzegich albo piłkowanych, koronach obło- aż do lejkwato-dzwonkowatych, większych jak w pop. odmianach, mocno fioletowych. Wszystkie te 3 odmiany trafiają się w rozmaitych stanach przejścia, tak, że między nimi liczne są formy pośrednie. Po lasach, łąkach, trawnikach lub skałach najczęściej wapiennych, odmiana a) i b) na całym pasmie Bieskid, na Pieninach, Spiżu, Liptowie, Orawie i Tatrach aż do wysokości jodeł, wszędzie pospolita; c) zaś tylko na Tatrach ale na całym pasmie do hal lub właściwie i na halach wszędzie dosyć pospolicie się trafia. Lipiec, Sierpień. 7

690. *C. caespitosa* Scop. Carn. I. p. 143. t. 4, Dz. darnisty. *Caule 3—multifloro, foliis radicalibus caulinisque infimis obovatis in petiolum brevem decurrentibus, foliis caulinis linearilanceolatis supremis linearibus, floribus pedunculatis racemosis vel subpaniculatis, laciniis calycis subulatis*. Herb. Buc. p. 199, Neilr. NOestr. p. 449, Koch. Ger. p. 537, Rehn. ic. XIX. t. 243, DC. prodr. VII. p. 471 (excl. synonym. *C. pusilla* Haenk.). *C. pusilla* Wahlenb. Carp. n. 196 (non Haenk.). *C. pumila* bot. mag.

t. 512. *C. rotundifolia* γ. *caespitosa* Willd. sp. I. p. 893.

Korzeń wrzecionowaty, obłe rozłogi podziemne, a przy łądyżkach kwitnących płonne wiązki liści wydajęcy, zazwyczaj gęste darnie tworzący; łądyżki podnoszące się albo wzniesione, wraz z liśćmi nagie, 3—wielokoszyczkowe, niekiedy już od połowy wysokości wiechowato dzielące się; liście lśnące, grubawe, korzeniowe a często i najniższe łądygowe *przewrotnie-jajowate*, tępe, karbowane albo piłkowane, w *krótki ogonek zbiegające*, w czasie kwitnienia rośliny najczęściej niknące, liście łądygowe kończyste, bezogonkowe, dolne lancetowate, niewyraźnie piłkowane, *wyższe równoważkie*, całobrzegie; kwiaty w grono pojedyncze albo złożone, niekiedy wiechowate ułożone, o koronach obło-dzwonkowatych, sztywnych, szeleszczących, mniejszych jak w odmianach pop. gatunku, jasnofioletowo-błękitnych, czasem białych; zresztą jak w pop. gatunku, do którego form szczególniej na skałach rosnących i także koronami szeleszczących bardzo podobny, ale korzeniem grubym, darnistym, liśćmi tęgiemi, lśnącemi, kwiatami drobniejszemi, na nitkowatych szypułeczkach osadzonemi, dość wyraźnie z wejrzenia różniący się. Wys. 3—8". Po skałach wapiennych lub ich szczelinach, na całym pasmie Tatrów dosyć pospolicie się trafia; na Bieskidach zaś tylko na wierzchołku Babięj Góry. Lipiec, Sierpień. 7

691. *C. carpatica* L. suppl. p. 141, Dz. karpacki. *Caulibus caespitoso-ramosis unifloris vel ramosis 3—5floris, foliis omnibus glabris petiolatis ovato-cordatis acuminatis serratis, laciniis calycis ex lata basi acuminatis subserratis, corollis late campanulatis*. Jacq. hort. Vindb. I. p. 22. t. 57, Wahlenb. Carp. n. 194, Herb. Buc. p. 199, Baumg. Trans. n. 300, Towns. it. Hung. p. 480 et 372, Rehn. ic. XIX. t. 251, Bot. mag. t. 117, DC. prodr. VII. p. 479, Willd. sp. I. p. 894.

Korzeń wrzecionowaty, obłe rozłogi podziemne wydajęcy; łądyżki twarde, darnisto-gałęziste, *1kwiatowe albo gałęziste 3—5kwiatowe*, podnoszące się albo wzniesione, wraz z liśćmi nagie; liście *wszystkie jajowato-sercowate*, po brzegach grubo-piłkowane, w wierzchołku mniej lub bardziej kończysto zwężone, dolne *dlugoogonkowe*, wyższe króćej ogonkowe, nieco węższe lub podłużne; szypułki albo łądyżki długie, *1kwiatowe*; łatki kielichowe z szerokięj podstawy ostro zwężone, prawie po brzegach piłkowane; korony wielkie, szeroko-dzwonkowate, pięknie błękitne; torebki zwieszane. Wys. 4—8". Po skałach wapiennych, tylko w południowym Spiżu i Liptowie, a najbliżej Tatr koło Łuczywny lub Hradku, na pasmie zaś właściwem Tatr zupełnie się nie znajduje. Lipiec, Sierpień. 7

692. *C. rhomboidalis* L. sp. p. 233, Dz. romboidolistny. *Caule simplici obtusangulo paucifloro, foliis ovatis lanceolatisve*

serratis inferioribus breviter petiolatis superioribus sessilibus, floribus racemosis secundis, laciniis calycis lanceolato-subulatis. Koch Ger. p. 538, Rehb. ic. XIX. t. 237, Sturm h. 72, Lm. et DC. Fran. n. 2840, DC. prodr. VII. p. 470. *C. rhomboidea* Willd. sp. I. p. 899, Wahlenb. Carp. n. 200. β .

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, bez rozłóg; *lodyga* prosto wzniesiona, *tępokątowa*, wraz z liśćmi naga albo omszona, niewielokwiatowa; *liście* jajowato-podługne lub jajowato-lancetowate, piłkowane, dolne krótkoogonkowe, wyższe bezogonkowe; *kwiaty* w grono jednostronne ułożone; łatki kielichowe lancetowato-szydłowate; korony średniej wielkości, lejkowato-dzwonkowate, lazurowo-błękitne. Wys. 1—1½'. Po polanach lub lasach, według Wahlenberga trafia się dość często w południowym Liptowie już koło pasma gór Fatry w dolinie Bystrego niedaleko Lubochny. Lipiec, Sierpień. 4

693. *C. bononiensis* L. sp. p. 234, Dz. boloński. *Caule simplici tereti pubescente multifloro, foliis crenato-serratis subtus tomentoso-canis, inferioribus cordatis longe petiolatis superioribus ovatis acuminatis sessilibus, floribus racemosis, laciniis calycis lanceolatis.* Wahlenb. Carp. n. 202, Bess. Gal. n. 238, Ej. Volh. p. 10, Waga Pol. n. 252, Herb. Buc. p. 201, Neilr. NOestr. p. 449, Koch Ger. p. 538, Schldl. ic. XIII. h. 3—4, Rehb. ic. XIX. t. 237, Ej. ic. crit. II. f. 221, Sturm h. 72, Ledb. Ross. II. p. 884, Ej. Alt. I. p. 240, M. B. Cauc. I. p. 150 et III. p. 142, DC. prodr. VII. p. 469, *C. Thaliana* Wallr. sched. p. 86, Rehb. ic. crit. II. f. 222, Dietr. Boruss. t. 659. *C. simplex* Lm. et DC. Fran. n. III. p. 730. *C. ruthenica* M. B. Cauc. I. p. 151 et III. p. 142. *C. urticaefolia* et *C. pyramidalis* Gilib. Lith. I. p. 52.

Korzeń jak w pop. gatunku; *lodyga* prosto wzniesiona, *obła*, gęsto omszona, wielokwiatowa; *liście* gęste, ku górze malejące, nierówno po brzegach karbowane albo piłkowane, z wierzchu przylutono omszone, *pod spodem lekko kutnerowato-siwe*, dolne *sercowato-podługne*, kończyste, ogonkowe, często po ogonku zbiegające, wyższe jajowate albo jajowato-lancetowate, w podstawie zaokrąglone albo sercowate, bezogonkowe; *kwiaty* bardzo krótko-szypekowe, gęste, *długie*, *prawie obłe* grono tworzące; łatki kielichowe lancetowate; korony drobne, lejkowato-dzwonkowate, jasno-fioletowo-błękitne; torebki zwisłe. Wys. 1—3'. Po suchych łąkach, trawnikach lub miejscach na słońce wystawionych, koło Kiezmarku na Spiżu się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

694. *C. rapunculoides* L. sp. p. 234, Dz. jednostronny. *Caule simplici obtusangulo multifloro, foliis inaequaliter serratis hirtis, inferioribus subcordato-oblongis longe petiolatis superioribus lanceolatis, floribus racemosis secundis, laciniis calycis lanceo-*

latis. Fl. Crac. n. 579, Wahlenb. Carp. n. 203, Bess. Gal. n. 237, Ej. Volh. p. 10, Waga Pol. n. 253, Herb. Buc. p. 201, Baumg. Trans. n. 307, Neilr. NOestr. p. 450, Dietr. Boruss. t. 658, Koch Ger. p. 539, Schldl. ic. IV. h. 7, Rehn. ic. XIX. t. 239, Lm. et DC. Fran. n. 2843, Engl. bot. t. 1369, Svsk. bot. t. 369, Fl. Dan. t. 1327, Ledb. Ross. II. p. 883, M. B. Cauc. I. p. 150 et III. p. 141, DC. prodr. VI. p. 469. *C. rigida* Gilib. Lith. I. p. 51.

Korzeń wiązkowato-gałęzisty, obłemi albo wrzecionowatemi, mięsisto zgrubiałemi włóknami okryty, obłe *rozłogi podziemne wydajacy*; łodyga prosto wzniesiona, tępo-kątowato-obława, wraz z liśćmi naga albo krótkimi włoskami szorstkimi pokryta, wielokwiatowa; *liście* nierówno pilkowane, kończyste, dolne łodygowe i obok na wiązkach płonnych *sercowato-podługne*, długo-ogonkowe, wyższe jajowato-lancetowate albo lancetowate, bezogonkowe; *kwiaty* krótko-szypułkowe, *w grono długie*, dość gęste, mniej więcej *jednostronnie ułożone*; łatki kielichowe lancetowate; korony lejkowato-dzwonkowate, średniej wielkości, fioletowo-błękitne. Wys. 1—2. Po polach, koło płotów lub po krzakach, wszędzie na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich pospolity. Lipiec, Sierpień. 4

695. *C. Trachelium* L. sp. p. 235, Dz. pokrzywolistny. *Caule simplici argute angulato multifloro, foliis grosse duplicato-serratis hispidis, inferioribus longe petiolatis cordatis superioribus oblongis sessilibus, pedunculis axillaribus 1—3floris in racemum dispositis, laciniis calycis ovato-lanceolatis*. Fl. Crac. n. 580, Wahlenb. Carp. n. 205, Bess. Gal. n. 239, Ej. Volh. p. 10, Waga Pol. n. 254, Jundz. Litw. p. 99, Herb. Buc. p. 202, Baumg. Trans. n. 309, Neilr. NOestr. p. 450, Dietr. Boruss. t. 657, Koch Ger. p. 539, Schldl. ic. VII. h. 8—9, Rehn. ic. XIX. t. 239, Lm. et DC. Fran. n. 2844, Engl. bot. t. 52, Fl. Dan. t. 1026 et t. 2167, Ledb. Ross. II. p. 882, DC. prodr. VII. p. 469, Willd. sp. I. p. 903. *C. urticifolia* Schm. Boh. II. p. 75, Lm. et DC. Fran. n. 2842, M. B. Cauc. I. p. 149 et III. p. 141, Willd. sp. I. p. 900.

Korzeń jak w pop. gatunku, ale rozłóg podziemnych niewydajacy; *łodyga* wzniesiona, gruba, tęga, *ostro-kątowata*, wraz z liśćmi *szerokowato-włosista*, wielokoszyczkowa; *liście* grubo- i podwójnie-pilkowane albo wcinano-pilkowane, ostro-konczyste, *dolne sercowate* albo sercowato-podługne, długoogonkowe, wyższe jajowato-podługne albo podługno-lancetowate, bezogonkowe; szypułki z kątów liści wyrastające, 1—3kwiatowe, ogółowo grono tworzące; łatki kielichowe jajowato-lancetowate; korony podługnie-dzwonkowate, duże, omszone, mocno fioletowo-błękitne, czasami białe; torebki do góry wzniesione. Wys. 2—3'. Po lasach, krzakach lub koło płotów, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie, Orawie i w lasach na Tatrach często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

696. *C. latifolia* L. sp. p. 233, Dz. szerokolistny. *Caule simplici obsolete angulato multifloro, foliis ovato-oblongis acuminate grosse duplicato-serratis pubescentibus breviter petiolatis, pedunculis axillaribus unifloris in racemum dispositis, laciniis calycis ovato-lanceolatis.* Wahlenb. Carp. n. 204, Ej. Lapp. n. 116, Bess. Volh. p. 10, Gilib. Lith. I. p. 51, Wimm. Schl. p. 326, Lorek Pruss. t. 53. f. 300, Heuff. Ban. n. 1124, Koch Ger. p. 539, Rehn. ic. XIX. t. 238. f. 1—3, Sturm h. 72, Lm. et DC. Frap. n. 2841, Engl. bot. t. 302, Fl. Dan. t. 85, Ledeb. Ross. II. p. 882, M. B. Cauc. III. p. 140, DC. prodr. VII. p. 469. *C. eriocarpa* M. B. Cauc. I. p. 149.

Lodyga niewyraźnie kątowata, wraz z liśćmi omszona; liście najniższe jajowato-podługne, w podstawie prawie sercowate, długoogonkowe, łodygowe dolne i środkowe jajowato-podługne, krótkoogonkowe, a najwyższe podługne, bezogonkowe; szypułki z kątów liści wyrastające, 1kwiatowe; kwiaty wielkie; zresztą jak w pop. gatunku. Wys. 2—4'. Po lasach, na Spiżu i Liptowie tu i owdzie się trafia. Czerwiec, Lipiec. 7

b. Torebki do góry wzniesione, z boku lub w wierzchołku pękające.

697. *C. patula* L. sp. p. 232, Dz. rozpięchły. *Caule superne paniculato-ramoso obtusangulo multifloro, foliis crenatis, inferioribus oblongo-obovatis in petiolum attenuatis superioribus lineari-lanceolatis sessilibus, panicula patula subcorymbosa, laciniis calycis subulatis.* Fl. Crac. n. 581, Wahlenb. Carp. n. 198, Bess. Gal. n. 234, Ej. Volh. p. 10, Gilib. Lith. I. p. 48, Waga Pol. n. 249, Herb. Buc. p. 200, Baumg. Trans. n. 301, Neilr. NOestr. p. 450, Dietr. Boruss. t. 828, Koch Ger. p. 540, Schldl. ic. I. h. 11, Rehn. ic. XIX. t. 253, Lm. et DC. Fran. n. 2836, Engl. bot. t. 42, Fl. Dan. t. 373, Ledeb. Ross. II. p. 886, DC. prodr. VII. p. 480.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; *lodyga* wzniesiona albo podnosząca się, w górze wiechowato rozgałęziona, tępo-kątowata, wraz z liśćmi naga albo omszona; liście po brzegach karbowane, najniższe podługnie przewrotnie-jajowate, w ogonek zwężone, tępe albo kończyste, w czasie kwitnienia rośliny niewiedniejące, łodygowe lancetowate albo równoważko-lancetowate, kończyste, siedzące; kwiaty w wiechę rozpięchłą rozłożone, liczne albo skąpe; łatki kielichowe sztydłowate; korony lejkowato-dzwonkowate, niewielkie, blade albo czerwono-fioletowe; torebki do góry wzniesione. Wys. 1—2'. Po łąkach, miedzach lub brzegach lasów, wszędzie na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich pospolicie. Czerwiec, Lipiec. ☺

698. *C. persicifolia* L. sp. p. 232, Dz. wielkokwiatowy. *Caule simplici obtusangulo paucifloro, foliis remote minute serra-*

tis, inferioribus oblongo-obovatis in petiolum attenuatis superioribus lineari-lanceolatis sessilibus, racemo simplici, laciniis calycis lanceolatis. Fl. Crac. n. 582, Wahlenb. Carp. n. 199, Bess. Gal. n. 235, Ej. Volh. p. 10, Gilib. Lith. I. p. 49, Waga Pol. n. 250, Herb. Buc. p. 200, Baumg. Trans. n. 303, Neilr. NOestr. p. 451, Dietr. Boruss. t. 827, Koch Ger. p. 541, Schldl. ic. II. h. 5, Rehn. ic. XIX. t. 252, Lm. et DC. Fran. n. 2838, Engl. bot. t. 2773, Fl. Dan. t. 1087, Ledeb. Ross. II. p. 885, DC. prodr. VII. p. 479. *C. speciosa* Gilib. Lith. I. p. 50 (non Hornm.). *C. dasycarpa* Kit. apud Schult. Oestr. ed. 2. n. 900. *C. vesula* All. Ped. I. p. 108 (sec. Bertol.).

Korzeniak obły, skośny, często przygryziony, gęsto włóknami okryty; *lodyga pojedyncza*, prosto wzniesiona, sztywna, tępo-kątowa, wraz z liśćmi naga albo od dołu omszona, *niewielokwiatowa*; liście lśnące, najniższe podłużnie przewrotnie-jajowate, podłużne albo przewrotnie-lancetowate, w ogonek zwężone, drobno piłkowane, kończyste, łodygowe równoważko-lancetowate albo równoważkie, niewyraźnie piłkowane albo całobrzegie, ostrokończyste, siedzące; *kwiato* 3—6, na szypułkach osadzonych, w grono pojedyncze ułożonych; kielich nagi albo włosisty, o łatkach lancetowatych; *korony* bardzo wielkie, *półkulisto-dzwonkowate*, tak szerokie jak długie, lazuruwo-błękitne. Wys. 1—3'. Po lasach, zrębach lub miejscach trawiastych, wszędzie na całej przestrzeni dosyć pospolicie, zachodząc na wschodnim końcu Tatr aż do granicy lasów. Czerwiec, Lipiec. 4

B. Wręby kraju kielichowego bez przydatków; kwiaty bezszypułkowe.

699. *C. Cervicaria* L. sp. p. 235, Dz. żmijowcolistny. *Hispida, caule simplici angulato multifloro, foliis minute crenatis, inferioribus oblongis lanceolatisve in petiolum attenuatis superioribus lanceolatis undulatis semiamplexicaulibus, floribus sessilibus in capitula terminalia et lateralibus congestis, laciniis calycis ovatis.* Fl. Crac. n. 583, Wahlenb. Carp. n. 207, Bess. Gal. n. 241, Ej. Volh. p. 10, Waga Pol. n. 255, Herb. Buc. p. 200, Baumg. Trans. n. 311, Neilr. NOestr. p. 452, Koch Ger. p. 542, Schldl. ic. VIII. h. 8—9, Rehn. ic. XIX. t. 235, Ej. ic. crit. VI. f. 778, Lm. et DC. Fran. n. 2846, Fl. Dan. t. 787, Ledeb. Ross. II. p. 881, Turcz. Baic. Dah. n. 727, DC. prodr. VII. p. 468. *C. Echii folio* Gilib. Lith. I. p. 56.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, *gruby, mięsisty*; *lodyga* wzniesiona, sztywna, tępo-kątowa, wraz z liśćmi prawie klująco szczytkowato-włosista; liście karbowane, *korzeniowe i łodygowe* niższe podłużne albo lancetowate, w ogonek zwężone, wyższe lancetowate, bezogonkowe, często faliste, w pół łodygę obejmujące; *kwia-*

ty bezszypułkowe, w pęczki na wierzchołku łodygi i po jej bokach, w kątach liści pogromadzone, pęczki zaś wierzchołkowe liczne, główkowato ułożone; łatki kielichowe jajowate, tępe; korony drobne, lejkowato-dzwonkowate, jasno-fioletowe, w lazurowy wpadające. Wys. 1 – 2'. Po wilgotnych łąkach podleśnych lub w lasach, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach i Spiżu koło Kiezmaku lub Staroleśnej pod Tatrami i w w. i. m. często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

700. *C. glomerata* L. sp. p. 235, Dz. pęczkokwiatowy. *Canopubescens rarius glabra, caule simplici obtusangulo multifloro, foliis minute crenatis, inferioribus ovatis vel ovato-lanceolatis basi rotundatis cordatisve petiolatis superioribus lanceolatis semiamplexicaulibus, floribus sessilibus in capitula terminalia et lateralialia congestis, laciniis calycis lanceolatis.* Fl. Crac. n. 584, Wahlenb. Carp. n. 206, Bess. Gal. n. 240, Ej. Volh. p. 10, Gilib. Lith. I. p. 54, Waga Pol. n. 256, Herb. Buc. p. 201, Baumg. Trans. n. 310, Neilr. NOestr. p. 451, Dietr. Boruss. t. 656, Koch Ger. p. 542, Schidl. ic. V. h. 7, Rehn. ic. XIX. t. 235, Ej. ic. crit. VI. f. 751—5, Lm. et DC. Fran. n. 2845, Engl. bot. t. 90, Fl. Dan. t. 1328, Ledb. Ross. II. p. 880, Turcz. Baic. Dah. n. 726, M. B. Cauc. I. p. 152 et III. p. 142, DC. prodr. VII. p. 467. *C. betonicaefolia* Gilib. Lith. I. p. 53. *C. farinosa* Andr. ex Bess. Volh. p. 10. *C. elliptica* Kit. in Schult. Oestr. ed. 2. n. 918.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, drzewiasty; łodyga wzniesiona, tępokątna, wraz z liśćmi siwo omszona, rzadziej naga, wielokwiatowa; liście karbowane albo prawie całobrzegie, kończyste, korzeniowe i dolne łodygowe jajowate albo jajowato-lancetowate, w podstawie sercowate albo zaokrąglone, ogonkowe, wyższe lancetowate, wpół łodygę obejmujące; kwiaty bezszypułkowe, w pęczkach na wierzchołku łodygi i po jej bokach w kątach liści pogromadzone, pęczki zaś wierzchołkowe liczne, główkowato ułożone; łatki kielichowe lancetowate; korony drobne, lejkowato-dzwonkowate, ciemno-fioletowe. Wys. 9—18''. Po łąkach lub brzegach lasów, wszędzie na całej przestrzeni pospolity, zachodząc pospolicie na polany Tatrzańskie. Lipiec, Sierpień. 4

C. Wręby kraju kielichowego przydatkami opatrzone; kwiaty na szypułkach osadzone.

701. *C. sibirica* L. sp. p. 236, Dz. sybirski. *Hirta, caule simplici obtusangulo multifloro, foliis subintegerrimis undulatis, inferioribus oblongo-lanceolatis in petiolum attenuatis superioribus lineari-lanceolatis sessilibus, floribus pedunculatis paniculatis nuntantibus, laciniis calycis lanceolatis, appendicibus tubum calycis aequantibus, corolla apice glabra.* Fl. Crac. n. 585, Bess. Gal. n. 242, Ej. Volh. p. 10, Waga Pol. n. 257, Herb. Buc. p. 202, Baumg.

Trans. n. 316, Neilr. NOestr. p. 453, Jacq. Austr. t. 200, Koch Ger. p. 543, Rehn. ic. XIX. t. 232, Bertol. Ital. II. p. 506, Ledeb. Ross. II. p. 879, Ej. Alt. I. p. 244, M. B. Cauc. I. p. 155 et III. p. 148, DC. prodr. VII. p. 465. *C. caucasica* M. B. Cauc. I. p. 156. *C. divergens* Willd. h. Berol. I. p. 212. *C. spathulata* W. et Kit. Hung. III. p. 286. t. 258 (non Sibth.).

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, gruby, mięsisty; łodyga wzniesiona, tępo-kątowata, szorstko omszona jak cała roślina, wielokwiatowa; liście faliste albo kędzierzawe, po brzegach prawie całkowite, dolne podłużnie klinowate albo lancetowate, tępe, w ogonek zwężone, wyższe równoważko-lancetowate, kończyste, siedzące; *kwiaty szypułkami opatrzone, w grono wiechowate, do góry wzniesione ułożone; kielich o wrębach przydatkami rurce kielichowej równemi opatrzonych*, a łatkach lancetowatych; korony średniej wielkości, lejkowato-dzwonkowate, w kraju nagie albo tylko cokolwiek omszone, czerwono-fioletowe, rzadko białe; torebki zwiśłe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po suchych wzgórzach lub skałach wapiennych, na podgórzu Bieskidów, tu i owdzie się trafia. Czerwiec. ☉

702. *C. alpina* L. sp. ed. 2. p. 1669, Jacq. en. Vindb. p. 36 et 210, Dz. alpejski. *Villosa, caule simplici sulcato multifloro, foliis subintegerrimis, inferioribus cuneatis in petiolum attenuatis superioribus linearilanceolatis sessilibus, floribus longe pedunculatis subracemosis cernuis, laciniis calycis lanceolatis, appendicibus brevissimis, corolla apice pilis raris adspersa*. Wahlenb. Carp. n. 208, Herb. add. Gal. p. 18, Ej. Buc. p. 202, Baumg. Trans. n. 315, Towns. it. Hung. p. 480, Neilr. NOestr. p. 452, Jacq. Austr. t. 118, Koch Ger. p. 542, Rehn. ic. XIX. t. 233, Sturm h. 51, DC. prodr. VII. p. 466.

Korzeń jak w pop. gatunku; łodyga wzniesiona, rowkowana, mniej więcej kosmata jak cała roślina, wielokwiatowa; liście niewyraźnie piłkowane albo całobrzegie, dolne klinowate, tępe, w ogonek zwężone, górne równoważko-lancetowate, kończyste, siedzące; *kwiaty na długich szypułkach zwiśłe, pojedynczo w kątach liści posadzone*, już bardzo liczne od dołu do wierzchołka łodygi nagromadzone, już od połowy wysokości, rzadko 1—2 na samym wierzchołku obecne; *kielich o wrębach przydatkami bardzo krótkimi opatrzony*, a łatkach lancetowatych; korony średniej wielkości, dzwonkowate, w kraju długimi włosami zrzadka okryte lub prawie nagie, jasno fioletowo-błękitne. Wys. 2—6". Po halach i skałach granitowych lub wapiennych w miejscach trawiastych, w ogóle w Tatrach od Rogaczów do Murania, i od górnej granicy kosodrzewu aż do najwyższych hal wszędzie dosyć pospolity, szczególniej też na Pyszněj, Szczycie Starorobociańskim, Czerwonym Wierzchu,

Tomanowój, Krywaniu, Łomnicy, Magórze Zakopańskiej, koło Morskiego Oka i t. d. w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 7

256. *Adenophora* Fisch. diss. ined. 1816. sec. mem. de la soc. Moscou. 1823. VI. p. 165. Dzwonecznik (V, 1. L.).

Kielich rurką z zawiązkiem zrosły, jajowaty albo wartołkowaty, z krajem nazawiazkowym, 5wrębnym; korona dzwonkowata, 5wrębna; pręcików 5, w nasadzie jajowato-rozszerzonych, o pylnikach wolnych; słupek pojedynczy, o szyjce wraz z 3 znamionami często z korony mocno wystającej, a w podstawie obrączką rurkowatą, miód sączącą otoczoną; torebka 3komorowa, z boku dziurkami pękająca.

703. *A. liliifolia* Bess. Volh. 1822. p. 90, Ledb. cat. hort. Dorp. 1822, Dz. pachnący. *Caul'e erecto rigido, foliis ovato-oblongis sparsis serratis, inferioribus breve petiolatis superioribus sessilibus, floribus paniculatis, calycibus glanduloso-serratis, stylo exserto.* Fl. Crac. n. 586, Neir. NOestr. p. 453, Rehn. ic. XIX. t. 257, Ledb. Ross. II. p. 894, DC. prodr. VII. p. 492. *A. suaveolens* Mey. eleuch. Boruss. p. 19, Herb. Buc. p. 203, Koch Ger. p. 543. *A. communis* Fisch. in mem. soc. Mosc. 1823. VI. p. 168, Ledb. Alt. I. p. 246. *Campanula lilifolia* L. sp. p. 233, Wahlb. Carp. n. 201, Bess. Gal. n. 236, W. et Kit. Hung. t. 247, Jacq. hort. Schönbr. t. 335, Waga Pol. n. 251, M. B. Cauc. III. p. 139. *C. suaveolens* Gilib. Lith. I. p. 50.

Korzeń wrzecionowato-gąlezisty, gruby, mięsisty, z wierzchu czarniawy, często marchwiowaty; łodyga prosto wzniesiona, sztywna, kątowato-obła, mocno ulistniona, wraz z liśćmi naga albo omszona, wielokwiatowa; liście dolne przewrotnie jajowate albo eliptyczne, piłkowane, tępe albo kończyste, w krótki ogonek zwężone, wyższe podłużne albo lancetowate, piłkowane albo całobrzegie, bezogonkowe; kwiaty w grono długie, piramidalne ułożone; łatki kielichowe lancetowate, gruczołowato-pilkowane; korony małe, szeroko-dzwonkowate, blado-błękitne, przyjemnie pachnące, o szyjkach słupkowych mocno wystających. Wys. 1—3'. Po lasach liściastych, na okół Tatr na Spiżu, Liptowie i Orawie często się trafia. Odmianę znacznie mniejszą i z ciemniejszymi kwiatkami, na Choczu i Hrubój Buczynie na Liptowie napotykać można. Lipiec, Sierpień. 7

LIII. Rodzina. VACCINIEAE DC. *Borówkowate.*

Drobne krzewinki o liściach pojedynczych, całkowitych, często skórzastych i trwałych, bez przylistków; kwiaty obupłciowe; kielich

ruką z zawiązkiem zrosły, z krajem nazawiązkowym, 4—5dziel-
nym, odpadającym; korona na kraju kielicha osadzona, 4—5wręb-
na, odpadająca, przed rozwinięciem się z łatkami kielicha dachów-
kowato ułożona; pręcików dwa razy tyle co wrębów korony, na
krążku nazawiązkowym a nie na koronie osadzonych, o pylnikach
2woreczkowych, często rogatych; słupek pojedynczy, o 1szyjce, zna-
mieniu główkowatém, a zawiązku 4—5komorowym, komory wielo-
załączkowe, załączki na łożysku środkowém osadzone; owoc jest ja-
goda wielonasionowa, nasiona drobniutkie, o zarodku prostym,
w środku bielma umieszczonym.

257. *Vaccinium* L. gen. 483. Borówka (VIII, 1. L.).

Kielich rurką z zawiązkiem zrosły, z krajem nazawiązkowym
4—5zębnym albo niewyraźnym, trwałym; korona słoikowata,
dzwonkowata albo kółkowata, 4—5wrębna, odpadająca; pręcików
8—10; słupek pojedynczy; jagoda 4—5komorowa, komory wielo-
nasionowe.

a. Liście odpadające; korony kuliste albo jajowate.

704. V. *Myrtillus* L. sp. p. 498, B. Czernica. *Ramulis*
argute angulatis, foliis deciduis ovatis minute serratis glabris, pe-
diculis solitariis unifloris, corolla globosa. Fl. Crac. n. 587,
Wahlb. Carp. n. 362, Ej. Lapp. n. 183, Bess. Gal. n. 455, Ej. Volh.
p. 15, Waga Pol. n. 431, Herb. Buc. p. 285, Baumg. Trans. n. 681,
Neilr. NOestr. p. 600, Dietr. Boruss. t. 543, Koch Ger. p. 545,
Schldl. ic. I. h. 4, Rehn. ic. XVII. t. 118, Lm. et DC. Fran. n.
2818, Engl. bot. t. 456, Sysk. bot. t. 163, Fl. Dan. t. 974, Ledb.
Ross. II. p. 902, Turcz. Baic. Dah. n. 737, M. B. Cauc. I. p. 298,
DC. prodr. VII. p. 573. *Myrtillus niger* Gilib. Lith. I. p. 4.

Krzewinka o pieńku podnoszącym się, a gałązkach wzniesio-
nych, ostro-kątowatych, nagich jak cała roślina; liście jajowate, dro-
bno piłkowane, kończyste albo tępawe, pod spodem nieco bledsze,
siatkowato unerwione, odpadające; szypułki pojedyncze, 1kwiatow-
we, z kątów liści wyrastające, zwisłe; kraj kielicha niewyraźny, cał-
kowity; korony kulisto-słoikowate, blado-zielone, czerwono nabie-
gnięte; pylniki 2rogie; jagody kuliste, czarne, błękitno oszronione.
Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po lasach iglastych, na całej przestrzeni pospolita,
w Tatrach zaś i na Babiéj Górze aż do wysokości kosodrzewu ró-
wnież pospolita. Maj—Lipiec. ♀. Dawniej lek. *Bacca Myrtilli*.

705. V. *uliginosum* L. sp. p. 499, B. Łochynia. *Ramulis*
teretibus, foliis deciduis obovatis obtusis integerrimis subtus glau-
cis reticulatis, pedunculis aggregatis, corolla ovata. Fl. Crac. n.
588, Wahlb. Lapp. n. 182, Bess. Gal. n. 456, Ej. Volh. p. 15, Waga

Pol. n. 432, Herb. Buc. p. 285, Baumg. Trans. n. 682, Neilr. NOestr. p. 601, Koch Ger. p. 545, Schldl. ic. IV. h. 4, Rehn. ic. XVII. t. 117, Sturm h. 12, Lm. et DC. Fran. n. 2819, Engl. bot. t. 581, Svsk. bot. t. 331, Fl. Dan. t. 231, Ledb. Ross. II. p. 904, Turcz. Baic. Dah. n. 738, DC. prodr. VII. p. 574. V. rubrum Gilib. Lith. p. 4. Variat: b) nanum, *fruticulus pumilus, ramulis prostratis, foliis duplo minoribus*. V. uliginosum Wahlb. Carp. n. 363, Herb. Buc. p. 285.

Krzewinka o pieńkach płożących się, *gałązkach* podnoszących albo prosto wzniesionych, *obłych*, nagich jak cała roślina; *liście przewrotnie-jajowate* albo podłużnie klinowate, całobrzegie, z brzegami podwiniętymi, tępe albo wykrojone, z wierzchu ume, *pod spodem modrawo-zielone, siatkowato unerwione*, odpadające; szypułki 1kwiatowe, zwisłe, pojedyncze albo parzyste, rzadko po 3 razem wyrastające; *kraj kielicha 4—5zębny; korony jajowato-stożkowate*, białe albo różowe; pylniki 2rogie; owoce kuliste, czarne, błękitno oszronione, większe jak w pop. gatunku. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Odmiana: b) nanum, jest krzewinką karłowatą, 3—8'' długą, o gałązkach płożących się, a liściach drobnych, dwa razy jak zwykle mniejszych. Po torfowiskach lub bagnach leśnych, na Bieskidach tu i owdzie się trafia, na Podhalu zaś w dolinie Nowotargkiej na tak zwanych Pustaciach wszędzie bardzo pospolita; w odmianie a raczej formie karłowatej b) znachodzi się na Tatrach aż do wysokości 6500', jak np. na Raczkowej, Ornak, Pysznój, Magórze Zakopańskiej, Kondratowej, Kościelcu, Zawraci i w bardzo w. i. m. Maj—Lipiec. †

b. Liście trwałe; korony dzwonekowane.

706. V. Vitis idaea L. sp. p. 500, B. Brusznica albo Kamioneczka. *Ramulis teretibus, foliis sempervirentibus obovatis obtusis obsolete crenatis margine revolutis subtus punctatis, racemis terminalibus nutantibus, corollis campanulatis*. Fl. Crac. n. 589, Wahlb. Carp. n. 464, Ej. Lapp. n. 184, Bess. Gal. n. 457, Ej. Volh. p. 15, Waga Pol. n. 433, Herb. Buc. p. 285, Baumg. Trans. n. 683, Neilr. NOestr. p. 601, Dietr. Boruss. t. 350, Koch Ger. p. 545, Schldl. ic. II. h. 6, Rehn. ic. XVII. t. 117, Lm. et DC. Fran. n. 2820, Engl. bot. t. 598, Svsk. bot. t. 116, Fl. Dan. t. 40, Ledb. Ross. II. p. 901, Turcz. Baic. Dah. n. 736, M. B. Cauc. I. p. 298, DC. prodr. VII. p. 568. V. Buxi folio Gilib. Lith. I. p. 4.

Krzewinka o pieńkach płożących a gałązkach podnoszących się, obłych, omszonych; *liście skórkowate, trwałe*, zawsze zielone, przewrotnie-jajowate albo *owalne*, całobrzegie albo niewyraźnie karbowane, z brzegami podwiniętymi, tępe, nagie, *pod spodem bledsze i kropkowane; kwiaty drobne, w gronkach zwisłych*, po końcach gałązek osadzonych; *kraj kielicha zazwyczaj 4zębny; korony*

dzwonkowate, białe albo różowe; pylniki bezrogie; jagody kuliste, szkarłatne. Wys. 4—8''. Po lasach i wrzosowiskach, wszędzie na całej przestrzeni pospolita, dochodząc w Tatrach i na Babięj Górze aż do kosodrzewu. Czerwiec, Lipiec. ♀

c. Liście trwałe: korony kółkowate, odwinęte.

707. V. Oxycoccus L. sp. p. 500, B. Żórawina. *Caule repente, ramulis filiformibus prostratis, foliis sempervirentibus ovatis acutiusculis subtus cinereis, floribus longe pedunculatis nutantibus, corolla rotata reversa.* Wahlenb. Carp. n. 465, Ej. Lapp. n. 185, Neilr. NOestr. p. 601, Koch Ger. p. 545, Schldl. ic. IV. h. 4, Lm. et DC. Fran. n. 2821, Engl. bot. t. 319, Sysk. bot. t. 12, Fl. Dan. t. 80. Oxycoccus palustris Pers. syn. I. p. 419, Fl. Crac. n. 590, Bess. Gal. n. 454, Ej. Vollh. p. 15, Waga Pol. n. 434, Herb. Buc. p. 286, Dietr. Boruss. t. 119, Ledb. Ross. II. p. 905, Turcz. Baic. Dah. n. 739, DC. prodr. VII. p. 577. O. vulgaris Pursh fl. Amer. I. p. 263, Rehn. ic. XVII. t. 118. O. quadripetala Gilib. Lith. I. p. 5. Schollera paludosa Baumg. Trans. n. 684

Drobna krzewinka o pieńkach we mchu płożących się, a *gałązkach nitkowatych, leżących* albo we mchu utopionych, bardzo szeroko i daleko rozpościerających się, nagich albo za młodu cokolwiek omszonych; *liście drobne*, trwałe, jajowate albo jajowato-podługne, całobrzegie, z brzegiem podwiniętym, kończyste, nagie, z wierzchu ciemno-zielone, lśnące, *pod spodem szare, ćme*; szypułki długie, 1kwiatowe, delikatnie omszone, zwieszane, po 1—3 razem po końcach gałązek osadzone; kraj kielichowy 4zębny; *korony kółkowate*, z początku płaskie, później *odwinęte*, różowe; pylniki bezrogie; jagody kuliste, z początku czerwono-zielone, ciemniej nakrapiane, przez zimę przechowujące się i dopiero wówczas dojrzewające, krwisto-czerwone, większe jak w pop. gatunkach, soczyste. Po torfowiskach lub bagnach leśnych, na Bieskidach tu i owdzie się trafia, na Podhalu zaś w dolinie Nowotargkiej na tak zwanych Pustaciach prawie wszędzie pospolita; prócz tego i koło Kieżmarku. Czerwiec, Lipiec. ♀

LIV. Rodzina. ERICACEAE Lindl. Wrzosowate.

Krzewy lub podkrzewy, o liściach trwałych, naprzemianległych rzadko okręgowych, pojedynczych, często iglastych, bez przylistków; kwiaty obupłciowe; kielich wolny, 4—5 wrębny albo dzielny, trwały; korona w kraju 4—5wrębna albo dzielna, na obręcze na dnie kielicha spoczywającej osadzona, kołozawiazkowa, trwała albo odpadająca, przed rozwinieniem się dachówkowato ułożona;

pręcików tyle co wrębów kielicha albo 2razy tyle, na obrączce osadzonych, wolnych; słupek pojedynczy, o 1szyjce i 1znamieniu, a zawiązku na obrączce osadzonym, wielokomorowym, komory liczno-zalążkowe, zalążki na łożysku środkowym umieszczone; owoc torebkowaty, wielokomorowy albo jagodowaty, liczno-nasionowy; nasiona z zarodkiem prostym, w środku bielma umieszczonym.

258. Arctostaphylos Adans. fam. II. p. 165. Mącznica (X, 1. L.).

Kielich wolny, podzawiązkowy, 5dzielny; korona jajowato-stożkowata, z krajem 5zębnym, odwiniętym, odpadającym; pręcików 10; słupek 1; owoc pestczak, o 5 pesteczkach 1nasionowych.

708. A. Uva ursi Spr. syst. II. p. 287, M. zwyczajna albo Niedźwiedzina. *Trunco prostrato, foliis oblongo-obovatis integerrimis sempervirentibus reticulato-venosis, racemis brevibus terminalibus.* Fl. Crac. n. 591, Waga Pol. n. 466, Dietr. Boruss. t. 349, Rehn. ic. XVII. t. 116, Ledb. Ross. II. p. 909, Turcz. Baic. Dah. n. 741, DC. prodr. VII. p. 584. A. officinalis Wimm. et Grab. Sil. I. p. 391, Herb. Buc. p. 284, Koch Ger. p. 546, Neilr. NOestr. p. 600. Arbutus Uva ursi L. sp. p. 566, Wahlb. Carp. n. 387, Ej. Lapp. n. 202, Bess. Gal. n. 486, Ej. Volh. p. 16, Baumg. Trans. n. 741, Schldl. ic. V. h. 5, Sturm h. 6, Lm. et DC. Fran. n. 2812, Engl. bot. t. 714, Svsk. bot. t. 85, Fl. Dan. t. 33. A. acerbus Gilib. Lith. I. p. 5.

Krzewinka o pieńkach płożących się, a gałązkach podnoszących, darnistych; liście grube, tęgie, lśnące, podłużnie przewrotnie-jajowate, całobrzegie, tępe, w ogonek zwężone, nagie, siatkowato unerwione, trwałe i zawsze zielone; kwiaty w gronkach zwisłych, po końcach gałązek osadzone; korony drobne, woskowate, białe albo różowe; owoce kuliste, szkarłatne, zaraz w pierwszym roku dojrzewające. Od Vaccinium Vitis idaea (do którego bardzo jest podobne) różni się: liśćmi siatkowato unerwionymi, pod spodem niekropkowanymi, a po brzegach niepodwiniętymi; wreszcie szyszkami z koron niewystającymi. Po lasach iglastych lub wrzosowiskach, tylko w południowym Spizu i Liptowie. Maj, Czerwiec. Ꞥ. Lek. folia Uvae ursi.

259. Andromeda L. gen. 549. Modrzewnica (X, 1. L.).

Kielich wolny, podzawiązkowy, 5dzielny; korona jajowato-dzwonkowata, 5zębna, odpadająca; pręcików 10; słupek 1; owoc torebkę 5komorową przedstawiający, 5łupinkami pękający, z przegrodami ze środkiem łupinek zrosłemi, i tak oddzielającymi się.

709. *A. polifolia* L. sp. p. 564, *M. polejolistna*. *Foliis oblongo-lanceolatis margine revolutis supra nitidis subtus glaucis, pedunculis terminalibus subumbellatis flore triplo longioribus*. Fl. Crac. n. 592, Waga Pol. n. 464, Zawadz. Gal. n. 592, Bess. Volh. p. 16 et 75, Neilr. NOestr. p. 596, Dietr. Boruss. t. 219, Koch Ger. p. 547, Schldl. ic. V. h. 5, Rehn. ic. XVII. t. 110, Sturm h. 94, Lm. et DC. Fran. n. 2809, Engl. bot. t. 714, Sysk. bot. t. 445, Wahlenb. Lapp. n. 198, Fl. Dan. t. 54, Ledb. Ross. II. p. 910, Turcz. Baic. Dah. n. 742, DC. prodr. VII. p. 606. *A. rosmarinifolia* Gilib. Lith. I. p. 3.

Krzewina o pieńkach płozących się, a gałązkach prosto wzniesionych albo podnoszących się, nagich jak cała roślina; liście skórkowate, trwałe, podłużnie-lancetowate, lancetowate albo równowązko-lancetowate, całobrzegie, z brzegiem podwiniętym, z wierzchu ciemno-zielone, lśnące, pod spodem modrawe, éme; kwiaty na długich szypułkach, zwisłe, po 2—8 na końcach gałązek okółkowato pogromadzone; kielichy różowe; korony woskowate, białe, mniej więcej różowo nabiegnięte; pylniki purpurowo-brunatne, 2rogie. Dług. do 1'. Po miejscach torfowatych lub wrzosowiskach mokrych, na tak zwanych Pustaciach w dolinie Nowotargskiej, szczególniej w pobliżu Ludzimiérza bardzo obficie rośnie; prócz tego koło Styrb-skiego Jeziora na Liptowie i Ślanciu na Orawie. Czerwiec, Lipiec. ♀

260. *Calluna* Salisb. in transact. of the Linn. soc. VI. p. 317.

Wrzos albo Wrzosik (VIII, 1. L.).

Kielich wolny, podzawiaźkowy, suchawo-blonkowaty, ubarwiony, 4dzielny, trwały; korona dzwonkowata, 4wrębna, wraz z 8 przecikami w kielichu ukryta, wędniejąca i nieodpadająca; szyjki słupkowe wystające; torebka 4komorowa, po ścianach w 4 łupinki pękająca, o przegrodach od łupinek oddzielających się, a przy osi środkowej łozyskonośnej pozostawających.

710. *C. vulgaris* Salisb. l. c., *W. pospolity*. *Foliis 4far-iam imbricatis linearibus, floribus racemosis, racemis subsecundis, calycibus corollis longioribus*. Fl. Crac. n. 593, Waga Pol. n. 435, Bess. Volh. p. 16, Neilr. NOestr. p. 595, Koch Ger. p. 547, Rehn. ic. XVII. t. 111, Ledb. Ross. II. p. 914, DC. prodr. VII. p. 613. *C. Erica* Lm. et DC. Fran. n. 2808. *Erica vulgaris* L. sp. p. 501, Wahlenb. Carp. n. 366, Ej. Lapp. n. 186, Bess. Gal. n. 458, Dietr. Boruss. t. 139, Schldl. ic. IV. h. 12, Sturm h. 1, Fl. Dan. t. 677, Sysk. bot. t. 53, Engl. bot. t. 1013. *E. glabra* Gilib. Lith. I. p. 3.

Krzewinka gałęzista, o gałązkach leżących, podnoszących się albo prosto wzniesionych, mniej lub więcej omszonych; liście bar-

dzo drobne, naprzeciwległe, 4rzędowe, dachówkowato na siebie zachodzące albo nieco odstające, trwałe, równoważkie albo równoważko-lancetowate, jeśli pojedyncze to w podstawie strzałkowate, 3ściennie, tępe; nagie albo omszone; kwiaty na wierzchołku gałązek w grona kłosowate, zazwyczaj jednostronne ułożone, przy nasadzie 6 przykwiatkami, parzysto nakrzyż ułożonemi i jakoby kielichokrywę przedstawiającemi opatrzone; pylniki 2woreczkowe, woreczki od dołu ogoniaste; kielichy lśnące, szeleszczące, wraz z swemi drobnymi koronami czerwono-białe, rzadko białe. Wys. 1—3'. Po lasach lub miejscach otwartych lesistych, na całej przestrzeni pospolity, zachodząc w Tatrach i na Babięj Górze aż do Kosodrzu. Sierpień, Wrzesień. †

261. Erica L. gen. 484. Wrzos albo Powrzos (VIII, 1. L.).

Kielich wolny, podzwiązkowy, suchawo-błonkowaty i ubarwiony albo zielny, 4dzielny, trwałe; korona kulista, stożkowata albo dzwinkowata, 4wrębna, wędniejąca ale nieodpadająca, od kielicha dłuższa; pręcików 8, wraz z szyjką słupkową od korony krótszych lub dłuższych; torebka 4komorowa, po przegrodach w 4 łupinki pękająca, o przegrodach do środka łupinek przyrośniętych i z niemi odpadających.

711. *E. carnea* L. sp. p. 504, W. cielisty. *Foliis quaternis linearibus margine acutis glabris, floribus racemosis subsecundis, antheris inermibus exsertis apice bifidis*. Neilr. NOestr. p. 596, Jacq. Austr. t. 32, Koch Ger. p. 548, Rehn. ic. XVII. t. 114, DC. prodr. VII. p. 614. *E. herbacea* L. sp. p. 501, Sturm h. 26.

Krzewinka gałęzista, o gałązkach prosto wzniesionych albo podnoszących się, nagich jak cała roślina; liście po 4 lub więcej, okręgowo ułożone, odpadające, iglaste, kończyste, z wierzchu płaskie, pod spodem wypukłe; kwiaty na wierzchołku gałązek w grona kłosowate, zazwyczaj jednostronne ułożone; korony rurkowato-stożkowate, wraz z kielichami różowe, bardzo rzadko białe; pylniki nieogoniaste, wraz z szyjkami słupkowymi z korony wystające, purpurowo-czarne. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Kwiaty zazwyczaj poczynają się już wykształcać w jesieni jako pączki zielone, i taką to roślinę Linneusz jako osobny gatunek pod nazwą *Erica herbacea* opisał. Po lasach iglastych, tylko w południowym Liptowie i koło wsi Cieplicy (Töpliez) lub Batyżowiec (Botzdorf) na Zachodnim Spizu. Prawdopodobnie w całej Galicyi tego wrzосу niema. Maj. †

262. Ledum L. gen. 546. Bagno (X, 1. L.).

Kielich wolny, podzwiązkowy, 5zębny; korona 5płatkowa, płaska, odpadająca; pręcików 10, o pylnikach w wierzchołku 2ma

dziurkami otwierających się; torebka 5komorowa, po ścianach w 5 łupinek pękająca, o przegrodach przez wciśnięcie się do środka brzegów łupinek zdwojonych; nasiona na 5 łożyskach na wierzchołku osi będących wiszące.

712. *L. palustre* L. sp. p. 591, B. świnię albo Rozmaryn leśny. *Foliis linearibus margine revolutis subtus ramulisque ferrugineo-tomentosis, floribus decandris*. Fl. Crac. n. 594, Wahlb. Carp. n. 382, Bess. Gal. n. 485, Ej. Volh. p. 16, Waga Pol. n. 458, Neilr. NOestr. p. 599, Dietr. Boruss. t. 255, Koch Ger. p. 550, Schldl. ic. V. h. 9—10, Rehn. ic. XVII. t. 109, Lm. et DC. Fran. n. 2795, Hook. Lond. t. 212, Svk. bot. t. 18, Fl. Dan. t. 1031, Ledb. Ross. II. p. 923, Ej. Alt. II. p. 97, DC. prodr. VII. p. 730. *L. graveolens* Gilib. Lith. V. p. 199. *Rosmarinum sylvestre* Syr. ziel. str. 171.

Krzewinka gałęzista, prosto wzniesiona; liście tęgie, trwałe, równoważko-lancetowate, tępe, po brzegach mocno podwinięte, z wierzchu ciemno-zielone, lśnące, z początku zrzadka omszone, później nagie, pod spodem tak jak i młode gałązki rdzawo-wełnistokutnerowate; kwiaty długo-szypułkowe, na wierzchołku gałązek w baldaszkogron ułożone, o szypułkach gruczołowato-lepkich, częścię welnistych, prosto wzniesionych, po okwitnieniu zwieszonych i tak do przyszłego roku trwających, poczem znów ponad nimi nowe gałązki wyrastają. Kwiaty białe. Cała roślina mocno odurzająco-wonna. Wys. 2—4'. Po bagnach lub torfowiskach, na tak zwanych Pustaciach w dolinie Nowotargskiej wszędzie pospolita, szczególniej téż między Długopolem a Ludzimiérzem. Czerwiec, Lipiec. †. Dawniej lek. herba Rosmarini silvestris s. Ledi palustris.

LV. Rodzina. PIROLACEAE Lindl. *Gruszyczkowate*.

Zioła o liściach pojedynczych, bez przylistków; kwiaty obupłciowe; kielich wolny, 5dzielny, trwały; korona 5płatkowa, o płatkach często ze sobą zrosłych, podzawiazkowych, na dnie kwiatowém osadzonych; pręcików 10, z płatkami przyczepionych, o pylnikach 2woreczkowych, 2ma dziurkami otwierających się; słupek pojedynczy, o 1szyjce, znamieniu pojedynczém lub wrębném, a zawiązku 3 5komorowym, komory wielozalążkowe; owoc torebkowaty, po przegrodach we 3—5 łupinek pękający, łupinki z przegrodami zrosłe; nasiona liczne, na łożysku osiowém osadzone, siatkowato osnówką w kształcie rurki otoczone; zarodek prosty, w osi mięsistego bielma umieszczony.

263. *Pirola* Tourn. inst. t. 132. Gruszyczka (X, 1. L.).

Kielich 5dzielny; korona 5płatkowa, o płatkach mniej lub więcej kulisto-zestawionych albo płaskich; torebka 5komorowa, w 5 szpar po przegrodach pękająca, rzadziej w wierzchołku w 5 łupinek otwierająca się.

A. Kwiaty w grono obłe ułożone.

a. Pręciki wygięte; szyjka słupkowa w górze łukowato zgięta, o znamieniu małego od szyjki szerszym.

713. *P. rotundifolia* L. sp. p. 567, G. okrągłolistna. *Foliis orbiculatis, racemo aequali, laciniis calycis lanceolatis acuminatis corollam dimidiam aequantibus, staminibus sursum curvatis, stylo declinato apice curvato.* Fl. Crac. n. 595, Wahn. Carp. n. 383, Ej. Lapp. n. 204, Bess. Gal. n. 487, Ej. Volh. p. 16, Waga Pol. n. 459, Herb. Buc. p. 286, Neilr. NOestr. p. 603, Dietr. Boruss. t. 444, Koch Ger. p. 550, Schldl. ic. III. h. 6, Rehn. ic. XVII. t. 102, Sturm h. 93. n. 3, Lm. et DC. Fran. n. 2813, Engl. bot. t. 213, Svk. bot. t. 304, Fl. Dan. t. 1816, Ledb. Ross. II. p. 928, Turcz. Baic. Dah. n. 752, M. B. Cauc. III. p. 290, DC. prodr. VII. p. 772, Syr. ziel. str. 1282. *P. major* Gilib. Lith. V. p. 194.

Korzeniak obły, gałęzisty, kruchy, płożący się; łodyga pojedyncza, prosto wzniesiona, tylko od dołu ulistniona, naga jak cała roślina; liście duże, jajowate albo okrągłe, całobrzegie albo niewyraźnie karbowane, ogonkami opatrzone, nieco tęgie, lśnące, trwałe; kwiaty zwisłe, w gronko obłe, rzadkie, 10—20kwiatowe ułożone; łatki kielichowe jajowato-lancetowate albo lancetowate, dłuższe jak szersze, o koniuszkach wreszcie odgiętych; korona o płatkach szeroko zestawionych, odwiniętych, 2razy od łatek kielichowych dłuższych; pręciki wygięte; szyjka z korony wystająca, w górze łukowato zgięta, ku wierzchołkowi obrączkowato zgrubiała i tamże znamieniowi równa albo od niego grubsza. Kwiatki białe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po cienistych lasach, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie często się trafia. Czerwiec, Lipiec. 74

714. *P. chlorantha* Sw. in Wetensk. acad. handl. 1810. p. 190. t. 5, G. zielonawo-kwiatowa. *Foliis rotundato-ovatis, racemo aequali, laciniis calycis ovatis aequae latis ac longis corolla quadruplo brevioribus, staminibus sursum curvatis, stylo declinato apice curvato.* Fl. Crac. n. 596, Bess. Volh. p. 45, Wimm. Schl. p. 431, Dietr. Boruss. t. 130, Neilr. NOestr. p. 602, Koch Ger. p. 550, Schldl. ic. V. h. 3, Rehn. ic. XVII. t. 103, Fl. Dan. t. 1693, Svk. bot. t. 450, Ledb. Ross. II. p. 929, DC. prodr. VII. p. 773. *P. rotundifolia* Sturm h. 13 (non L.).

Liście małe, jajowate, okrągławe albo przewrotnie-jajowate, tępe albo wykrojone; gronko 3—8kwiatowe; łatki kielichowe 3-kątno-szeroko-jajowate, tak długie jak szerokie, kończyste, do korony przytulone, a od jej półkulisto zestawionych płatków 4razy krótsze; zresztą jak w pop. gatunku. Kwiaty zielonawo-białe. Wys. 4—8". Po lasach cienistych, za Inwałdem w Wadowickim. Czerwiec, Lipiec. 7

b. Pręciki proste, do siebie dolegające; szyjka słupkowa prosta, o grubém znamieniu.

715. *P. minor* L. sp. p. 567, G. mniejsza. *Foliis rotundatis ovalibusve, racemo aequali, staminibus aequaliter conniventibus, stylo recto perpendiculari, stigmate latitudine styli duplo superante.* Fl. Crac. n. 597, Wahlb. Carp. n. 384, Ej. Lapp. n. 205, Bess. Gal. n. 488, Ej. Volh. p. 15, Gilib. Lith. V. p. 195, Waga Pol. n. 460, Herb. Buc. p. 287, Baumg. Trans. n. 732, Neilr. NOestr. p. 603, Dietr. Boruss. t. 445, Koch Ger. p. 551, Schldl. ic. V. h. 3, Rehn. ic. XVII. t. 104, Sturm h. 13, Lm. et DC. Fran. n. 2814, Engl. bot. t. 158, Sysk. bot. t. 550, Fl. Dan. t. 55, Ledb. Ross. II. p. 930, Turcz. Baic. Dah. n. 753, M. B. Cauc. I. p. 312 et III. p. 289, DC. prodr. VII. p. 774. *P. rosea* Sm. Engl. bot. t. 2543 (sec. Sm. Engl. fl. II. p. 257).

Liście średniej wielkości, jajowate, owalne albo okrągławe, tępe albo koniuszkiem zakończone, karbowane albo całobrzegie; gronko zazwyczaj gęste, 8—20kwiatowe; łatki kielichowe 3kątno-szeroko-jajowate, tak szerokie jak długie, kończyste, do korony przytulone, a od jej płatków prawie kulisto zestawionych 4razy krótsze; pręciki proste, do szyjki słupkowej dolegające; szyjka z korony niewystająca, pionowa, prosta, w górze niezgrubiała, 2razy od znamienia cieńsza; zresztą jak w *P. rotundifolia*. Kwiaty różowe albo białe. Wys. 4—8". Po lasach, na całej przestrzeni popularna, dochodząc w Tatrach i na Babięj Górze prawie aż do 4000' n. m. Czerwiec, Lipiec. 7

B. Kwiaty w grono jednostronne ułożone.

716. *P. secunda* L. sp. p. 568, G. jednostronno-kwiatowa. *Foliis ovatis acutis, racemo secundo, stylo exserto fere sursum spectante.* Fl. Crac. n. 598, Wahlb. Carp. n. 385, Ej. Lapp. n. 206, Bess. Gal. n. 489, Ej. Volh. p. 16, Gilib. Lith. V. p. 196, Waga Pol. n. 463, Herb. Buc. p. 287, Baumg. Trans. n. 733, Neilr. NOestr. p. 604, Dietr. Boruss. t. 129, Koch Ger. p. 551, Schldl. ic. VII. h. 11—12, Rehn. ic. XVII. t. 104, Sturm h. 13, Lm. et DC. Fran. n. 2815, Engl. bot. t. 517, Sysk. bot. t. 566, Fl. Dan. t. 402, Ledb. Ross. II. p. 930, Turcz. Baic. Dah. n. 754, M. B. Cauc. I. p. 313 et III. p. 290, DC. prodr. VII. p. 774.

Lodyga wzniesiona albo podnosząca się, *blisko do połowy wysokości ulistniona*; liście jajowate albo jajowato-podługne, kończyste, drobno piłkowane, niekiedy prawie okręgowo ułożone; gronko jednostronne, gęste, 8—20kwiatowe; łatki kielichowe 3kątno-jajowate, tępe albo kończyste, od płatków korony jajowato zestawionych znacznie krótsze; pręciki prosto do szyjki słupkowej dolegające; szyjka z korony wystawająca, prosta, pionowa albo cokolwiek do góry wygięta; zresztą jak w *P. rotund.* Kwiaty białe. Wys. 3—6". Po lasach, na całej przestrzeni dosyć pospolita, dochodząc w Tatrach i na Babięj Górze prawie aż do wysokości 3500' n. m. Czerwiec, Lipiec. 7

C. Kwiaty w baldaszek ułożone.

717. *P. umbellata* L. sp. p. 565, *G. baldaszko-kwiatowa. Foliis oblongo-cuneatis, floribus umbellatis, stylo nullo.* Bess. Gal. n. 491, Ej. Volh. p. 16, Neilr. NOestr. p. 604, Schldl. ic. VII. h. 11—12, Rehn. ic. XVII. t. 105, Sturm h. 93, DC. Fran. suppl. p. 431, Svsk. bot. t. 27, Fl. Dan. t. 1336. *P. frutescens* Gilib. Lith. V. p. 195. *Chimaphila umbellata* Nutt. gen. of. north. Amer. I. p. 274, Fl. Crac. n. 600, Waga Pol. n. 463, Dietr. Boruss. t. 237, Ledb. Ross. II. p. 932, DC. prodr. VII. p. 775.

Lodyga podnosząca się, prawie aż do połowy wysokości ulistniona; liście skórzaste, grube, podługnie-kliniowate, tępe, grubo-piłkowane, gęste, niekiedy prawie okręgowo ułożone; kwiatów 3—6, na wierzchołku łodyżki w baldaszek ułożonych; łatki kielichowe prawie jajowate, drobne; płatki korony półkulisto zestawione; szyjki u słupka brakuje; zresztą jak w *P. rotund.* Kwiaty białe albo różowe. Wys. 4—6". Po lasach cienistych, koło Myślenic w Wadowickim. Czerwiec, Lipiec. 7

D. Kwiat pojedynczy, na wierzchołku łodyżki osadzony.

718. *P. uniflora* L. sp. p. 568, *G. jednokwiatowa. Caule unifloro, foliis rotundato-ovatis, corolla plana nutante.* Wahlenb. Carp. n. 386, Bess. Gal. n. 490, Ej. Volh. p. 57, Gilib. Lith. V. p. 194, Herb. Buc. p. 287, Baumg. Trans. n. 735, Neilr. NOestr. p. 604, Koch Ger. p. 551, Schldl. ic. VII. h. 11—12, Rehn. ic. XVII. t. 105, Lm. et DC. Fran. n. 2816, Engl. bot. t. 146, Svsk. bot. t. 176, Fl. Dan. t. 8. *Moneses grandiflora* Salisb. in Gray. nat. arrang. II. p. 403, Fl. Crac. n. 699, Waga Pol. n. 462, Ledb. Ross. II. p. 931, Turcz. Baic. Dah. n. 755, DC. prodr. VII. p. 775.

Lodyżka cienka, prosto wzniesiona, 1kwiatowa, tylko od dołu ulistniona, naga jak cała roślina; liście jajowate, okrągławe albo łopatkowate, tępe albo kończyste, drobno-piłkowane, zazwyczaj różyczkowato roztoczone, lśnące, dosyć tegie; korona duża, płaska, zwisła, biała. Wys. 1½—4". Po lasach cienistych, na Bieskidach;

Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie dosyć często się trafia, w Tatrach zaś w dolinie Kościeliskiej, w Reglach Zakopańskich i koło Jaworzyny również się napotyka. Czerwiec, Lipiec. 4

LVI. Rodzina. MONOTROPEAE Nutt. *Korzeniówkowate.*

Zioła pasożytne, mięsiste, bezlistne, nigdy zielone; kwiaty obupłciowe; kielich 3—5dziątkowy albo 5dzielnny, wolny, trwały; korona 4—5płatkowa, często płatki zrosłe, na dnie kwiatowém osadzone; pręcików 2razy tyle co płatków, w wykrojeniach krążka gruczołowatego spód zawiązka otaczającego osadzone; pylniki 1woreczkowe i poprzecznie otwierające się albo 2woreczkowe i w podłuż szparką pękające; słupek pojedynczy, o 1szyjce, znamieniu lejkwatém, a zawiązku nadkwiatowym, pozornie 4—5komorowy, bo przegrody niezupełne, komory zaś wielozalążkowe; owoc torebkowaty, w 4—5łupinek z przegrodami niezupełnemi do nich przyrośnemi pękający; nasiona osnówką siatkowatą, w kształcie rurki otoczone; zarodek bardzo mały, w wierchołku mięsistego bielma umieszczony.

264. *Monotropa* L. gen. 536. *Korzeniówka* (X, 1. L.).

Kielich 4—5dziątkowy; korona dzwonkowata, 4—5płatkowa, płatki w podstawie garbate; pręcików 8—10; torebka pozornie 4—5komorowa, bo przegrody niezupełne; kwiaty wierchołkowe 5liczebne, 10pręcikowe, boczne zaś 4liczebne, 8pręcikowe.

719. *M. Hypopitys* L. sp. p. 555, K. pasożytna. *Parasitica pallido-flava, caule squamoso racemo multifloro terminato.* Fl. Crac. n. 601, Wahlb. Carp. n. 381, Bess. Gal. n. 484, Ej. Volh. p. 16, Waga Pol. n. 456, Neilr. NOestr. p. 605, Koch Ger. p. 551, Lm. et DC. Fran. n. 4688, M. B. Cauc. III. p. 289, Willd. sp. II. p. 573. *M. flagrans* Gilib. Lith. V. p. 191. *Hypopitys multiflora* Scop. Carn. I. p. 285, Ledb. Ross. II. p. 934. Variat: a) *glabra, tota glabra.* Rehb. ic. XVII. t. 101. f. 6—7. *Monotropa Hypopitys.* Fl. Dan. t. 2051, Sturm h. 13, Schldl. ic. VIII. h. 3—4, Engl. bot. t. 69. *M. Hypophegea* Wallr. sched. p. 191, Rehb. ic. crit. V. t. 675. *Hypopitys glabra* DC. prodr. VII. p. 780; b) *hirsuta, caule inter flores pubescente, bracteis ciliatis, sepalis interne et margine petalis utrinque staminibus pistilloque hirsutis.* Rehb. ic. XVII. t. 101. f. 1—5. *Monotropa Hypopitys* Wallr. sched. p. 193, Rehb. ic. crit. V. t. 674, Dietr. Boruss. t. 442, Fl. Dan. t. 232. *Hypopitys multiflora* DC. prodr. VII. p. 780.

Cała roślina blado-żółta, soczysta, jakby woskowa, krucha, o korzeniu pokrzywionym, włóknach krótkich, grubych i z sobą po-

płatanych; łodyga pojedyncza, wzniesiona, w miejsce liści łuskami pokryta, w wierzchołku gronkiem kwiatów z początku zwieszoném, po okwitnieniu prosto wzniesioném opatrzona; płatki ząbkowane. Wys. 3—8". Zazwyczaj trafia się w następ. odmianach: a) glabra, cała roślina naga; i b) hirsuta, o szypułce głównej, przykwiatkach, kielichu i płatkach, wraz z pręcikami, zawiązkiem i znamięm omszono-włosistych, zresztą naga. Po lasach cienistych, na korzeniach drzew lub ich pniach jako pasożyt obiedwie odmiany, na całych Bieskidach tu i owdzie ale często się trafiają; na Podhalu między Zębem a Dzianiszem, na Pieninach w wielu miejscach, na Spiżu na Górze Złotéj, na Liptowie na Hradzkiej Górze, na Orawie koło Parnicy, w Tatrach zaś w dolinie Kościeliskiej lub w Reglach Zakopanego wszędzie pospolita. Lipiec, Sierpień. 7

III. Podgromada. *Corolliflorae*. *Koronokwiatowe*.

Kielich wolny, zrosłodziałkowy; korona zrosłopłatkowa, pod zawiązkiem do osadnika czyli dna kwiatowego przytwierdzona; pręciki na koronie osadzone; zawiązek wolny.

LVII. Rodzina. OLEACEAE Lindl. *Oliwowe*.

Drzewa albo krzewy, pospolicie mieszkańce południowych krajów, dla człowieka niektóre (*Olea europaea* L., *Fraxinus Ornus* L.) bardzo użyteczne, o liściach naprzeciwnych, pojedynczych albo nieparzysto-pierzastych; kwiaty obupłciowe albo pomieszanopłciowe; kielich 4zębny lub 4dzielny, trwałe albo odpadający, niekiedy całkiem go brakuje; korona na dnie kwiatowém osadzona, już zrosłopłatkowa, w kraju 4wrębna, już 4płatkowa, o płatkach parzysto ze sobą spojonych, już wreszcie żadna; pręcików 2, na koronie osadzonych, albo kiedy jéj brakuje, do dna kwiatowego przytwierdzonych; słupek pojedynczy, o 1szyjce, znamieniu całkowitem lub 2wrębném, a zawiązku nadkwiatowym, 2komorowym, komory 1—3- lub liczno-załączkowe, załączki wiszące; owoc jagoda, pestczak, torebka albo skrzydlak; zarodek prosty, w osi mięsistego lub rogowatego bielma umieszczony.

265. *Fraxinus* Tourn. inst. p. 577. t. 343. Jesion (II, 1. L.).

Kwiaty rozdzielnio- i pomieszanopłciowe; kielich i korona 4dzielne albo żadne; owoc spłaszczony, w skrzydełko błonkowane wybiegły, 1—2komorowy, niepekający, o komorach 1nasionowych, z których jedna w skutek niedoksztalcenia zwykle płonna.

720. *F. excelsior* L. sp. 1509, J. pospolity. *Foliis imparipinnatis, foliolis sessilibus, oblongo-lanceolatis serratis, floribus*

praecocibus ex filamentis et pistillis tantummodo constantibus. Fl. Crac. n. 603, Wahlb. Carp. n. 1042, Bess. Gal. n. 8, Ej. Volh. p. 2, Jundz. Litw. p. 13, Waga Pol. n. 30, Herb. Buc. p. 212, Baumg. Trans. n. 81, Neilr. NOestr. p. 470, Koch Ger. p. 554, Schldl. ic. V. h. 3, Rehn. ic. XVII. t. 31, Sturm h. 44, Lm. et DC. Fran. n. 2465, Engl. bot. t. 1692, Svisk. bot. t. 175, Fl. Dan. t. 969, Ledb. Ross. III. p. 36, M. B. Cauc. II. p. 450, DC. prodr. VIII. p. 276.

Drzewo o gładkiej, szarej korze, liściach nieparzysto-pierzastych, a listkach bezogonkowych, podłużnie-lancetowatych, kończystych, piłkowanych, nagich; kwiaty tworzą wiechy kupkowate, po okwitnieniu zwieszane, już na jednym drzewie lub nawet na jednym kwiatostanie tylko same męskie, już tylko same żeńskie, już obupłciowe i jednopłciowe kwiaty pomieszane; kielicha i korony niema; pylniki purpurowe; owoce zielone. Wys. 30—60'. Po lasach, na Bieskidach rzadko się trafia, ale zato koło wszystkich domów wiejskich we wsiach pod Tatrami, wszędzie i pospolicie sadzony. Maj. ♀

LVIII. Rodzina. ASCLEPIADEAE R. Br. *Trojęściowate.*

Zioła lub krzewy sok mleczny sączące, w krajach międzyzwrotnikowych bardzo liczne, w środkowej Europie tylko do jednego rodzaju ograniczone, o liściach naprzeciwległych, pojedynczych; kwiaty obupłciowe; kielich 5dzielnny, trwały; korona na dnie kwiatowym osadzona, zrosłopłatkowa, w kraju 5wrębna; przecików 5, na koronie osadzonych, w rurkę zrosłych, rzadko wolnych, zewnątrz przydatkami opatrzonych, które przykoronek tworzą; pylniki 2—4woreczkowe, szparką podłużną lub poprzeczną otwierające się, zazwyczaj błonkowatym przedłużeniem zwórki (connecticulum) kończące się; pyłek w bryłki woskowate poskupiany i osobnemi błonkami woreczkowatymi objęty (pyłkowiny, pollinium), woreczki te czyli pyłkowiny do znamienia parzysto poprzączepiane w ten sposób, że zawsze para pyłkowin do 2ch różnych pylników należy; słupków 2, wolnych albo z początku w podstawie zrosłych, nadkwiatowych, 1komorowych, 1szyjkowych, wspólnym znamieniem do 2szyjek opatrzonych; znamie szeroko-5kątne, w podstawie każdego kąta gruczołem lub przyrostkiem jeszcze opatrzone, przyrostki zaś z pylnikami naprzemianległe i pyłkowiny na sobie dźwigające; owoców 2 albo przez niedokształcenie tylko jeden, i to torebkowaty, szwem podłużnym pękający, wielonasionowy, a więc 1lupinkowy czyli tak zwany mieszek; nasiona o zarodku prostym, w osi skąpego i cienkiego bielma umieszczony.

266. *Vincetoxicum* Mneh. meth. p. 317. Ciemiężyk (V, 2. L.).

Kielich 5dzielnny; korona prawie kółkowata, 5wrębna, o przykoronku pojedynczym, 5—10łateczkowym; przecików 5, w górze

w 5łateczkową znamieniem nakrytą rurkę zrosłe; pyłkowiń 10, brzuchatych z brzegów znamienia zwieszonych; owoc 2 mieszki przedstawia, z których jeden najczęściej niedokształcony; nasiona czupryną włosów, dość długich opatrzone.

721. *V. officinale* Mnch. meth. p. 317, C. lekarski. *Folii oppositis cordato-ovatis acuminatis, floribus umbellatis, umbellulis pedunculatis axillaribus*. Fl. Crac. n. 604, Neilr. NOestr. p. 472, Rehb. ic. XVII. t. 26, Ledb. Ross. III. p. 45, DC. prodr. VIII. p. 524. *V. vulgare* Bess. Gal. n. 292, Ej. Volh. p. 11. *Cynanchum Vincetoxicum* R. Br. in mem. of. the Wern. soc. I. p. 47, Waga Pol. n. 306, Herb. Buc. p. 213, Dietr. Boruss. t. 482, Koch Ger. p. 555, Schldl. ic. III. h. 11, Ledb. Alt. I. p. 279. *Asclepias Vincetoxicum* L. sp. p. 314, Wahlb. Carp. n. 230, Baumg. Trans. n. 743, Sturm h. 9, Fl. Dan. t. 849, Svsk. bot. t. 249, Lm. et DC. Fran. n. 2790, M. B. Cauc. I. p. 178. *Asclepias alba* Gilib. Lith. I. p. 44, Syr. ziel. str. 559 i 1535.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny albo poziomy, długimi włóknami wiązkowato okryty; łodyga wzniesiona, obła, 2ma rzędami włosów omszona; liście naprzeciwległe, krótkoogonkowe, sercowato-jajowate albo jajowato-lancetowate, całobrzegie, długokończyste, nagie albo nieco omszone; kwiaty w baldaszki ułożone, baldaszki na wierzchołku łodygi i w kątach liści na szypułce osadzone; mieszki obło-wrzecionkowate. Kwiatki żółtawo-białe. Wys. 1—1½'. Po skałach lub suchych wzgórzach, na Bieskidach tu i owdzie dosyć pospolicie się trafia; na całym zaś pasmie Pienin, lub koło Czorsztyna, Starój Wsi, Szaflar, Rogoźnika, wreszcie na Liptowie i Orawie wszędzie pospolity. Czerwiec, Lipiec. 7. Dawniej lek. radix Vincetoxici.

LIX. Rodzina. GENTIANACEAE Lindl. *Goryczkowate*.

Zioła smaku gorzkiego, o liściach pojedynczych naprzeciwległych, rzadziej złożonych, 3listkowych, naprzemianległych, bez przylistków; kwiaty obupłciowe; kielich trwałe, z 4—10 zazwyczaj zrosłych rzadziej wolnych działek złożony; korona na dnie kwiatowym osadzona, dzwonkowata, lejkowata albo kółkowata, w kraju tyle razy wcięta ile działek kielicha; pręcików 4—10, na koronie osadzonych; słupek pojedynczy, nadkwiatowy, o 2ch szyjkach, częściowo lub całkowicie ze sobą zrosłych, a 1zawiazku, 1komorowym albo niekiedy mniej lub więcej zupełnie 2komorowym, wielozalążkowym; zalążki na łożysku szwowym, pojedynczym albo parzystym, lub środkowym albo ściennym osadzone; owoc torebka, 1—2komorowa, 2łupinkowa albo niepekająca, wielonasionowa; nasiona o zarodku prostym, od dołu mięsistego bielma umieszczonym.

1. Plemię. *Menyantheae* Endl. Bobrkowe. Liście naprzemianległe; słupek na krążku podkwiatowym osadzony albo gruczołami miód sączącymi otoczony.

267. *Menyanthes* Tourn. inst. 117. Bobrek (V, 1. L.).

Kielich 5dzielny; korona lejkowata, 5dzielna, o łatkach ztąd powstałych wzdłuż powierzchni górnej długimi, soczystymi włosami pokrytych; przecików 5; znamie 2wargowe; torebka 1komorowa, po szwach w 2łupinki rozdzielająca się, o łóżykach na środku łupinek umieszczonych.

722. *M. trifoliata* L. sp. p. 207, B. trójlistny. *Folius baccularibus longe petiolatis ternatis, foliolis obovatis; floribus racemosis.* Fl. Crac. n. 606, Wahlenb. Carp. n. 187, Bess. Gal. n. 222, Ej. Volh. p. 10, Gilib. Lith. I. p. 32, Waga Pol. n. 214, Herb. Buc. p. 218, Baumg. Trans. n. 281, Neilr. NOestr. p. 482, Dietr. Boruss. t. 404, Koch Ger. p. 558, Schldl. ic. IV. h. 2, Rehn. ic. XVII. t. 2, Sturm h. 8, Lm. et DC. Fran. n. 2757, Engl. bot. t. 495, Sysk. bot. t. 22, Fl. Dan. t. 541, Ledeb. Ross. III. p. 76, Turcz. Baic. Dah. n. 802, M. B. Cauc. I. p. 141, DC. prodr. IX. p. 137.

Korzeniak obły, dęty, łodygowaty, członkowaty, skośny albo poziomy, w bardzo krótką, podnoszącą się łodygę przechodzący; liście 3listkowe, długoogonkowe, nagie jak cała roślina, o ogonkach w podstawie pochwówkowatych, pochwki łodygę otulające, listki przewrotnie-jajowate, eliptyczne albo podługne, całobrzegie, tępe albo kończyste, bezogoneczkowe; kwiaty w grono na 4—10'' długim głąbiku ułożone, bardzo ozdobne, białe, różowo nabiegnięte, o pylnikach fioletowych. Po mokrych, bagnistych łąkach lub wodach stojących, na Bieskidach tu i owdzie ale dosyć pospolicie się trafia; na Podhalu zaś koło Dzianisza, Łopuszny, Maniowy, wreszcie koło Krościenka, Kiezmorku i t. d. w bardzo w. i. m. Czerwiec. 7. Lek. folia *Trifolii fibrini* s. *aquatici*.

2. Plemię. *Gentianeae* Griseb. Goryczkowe. Liście naprzeciwległe; słupek na dnie kwiatowym bez krążka osadzony.

268. *Sweertia* L. gen. 321. Sweercia albo Niebielitka (V, 2. L.).

Kielich 5dzielny; korona kółkowata, w kraju 5razy wcięta, o łatkach ztąd powstałych od dołu 2ma dołkami miód zawierającymi, po brzegach frędzlowatemi opatrzonych, a gardzieli nagiętych; przecików 5, o pylnikach po wysypaniu się pyłku szrubowato nieskręcających się; znamion na słupku 2, prawie siedzących, trwałych; torebka 1komorowa, 2łupinkowa, o łóżykach u brzegów łupinek umieszczonych.

723. *S. perennis* L. sp. 328, *S.* trwała. *Caule simplici, foliis inferioribus ellipticis petiolatis, superioribus ovato-lanceolatis sessilibus, pedunculis subalato-tetragonis, corolla calyce duplo longiori.* Wahlenb. Carp. n. 240, Bess. Gal. n. 295, Ej. Vollh. p. 11, Jundz. Litw. p. 108, Herb. Buc. p. 216, Neilr. NOestr. p. 473, Jacq. Austr. t. 243, Dietr. Boruss. t. 577, Koch Ger. p. 559, Schldl. ic. VIII. h. 1—2, Rehn. ic. XVII. t. 3, Ej. ic. crit. IX. f. 1129, Lm. et DC. Fran. n. 2760, Engl. bot. t. 1441, Fl. Dan. t. 2047, Ledeb. Ross. III. p. 74, Turcz. Baic. Dah. n. 800, M. B. Cauc. I. p. 195, DC. prodr. IX. p. 132.

Korzeniak obły, skośny, licznymi włóknami okryty; łodyga wzniesiona, 4kątna, naga jak cała roślina, od dołu pojedyncza, ku górze w grono długie przechodząca; liście grubawe, naprzeciw- i naprzemianległe, całobrzegie, tępe albo kończyste, dolne eliptyczne, w ogonek długi zbiegające, wyższe podłużne albo podłużnie-lancetowe, bezogonkowe; szypułki prawie skrzydełkowato-4kątne; kielich i łatki korony lancetowate, ostro-kończyste. Kwiaty stalowo-fioletowe, ciemniej kresowane i paskowane, ku podstawie zielonawe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po wilgotnych tłokach skał wapiennych lub po brzegach potoków, w ogóle w Tatrach dosyć pospolita, szczególniej na Chocz, Raczkowej, Pod Osobitą, w dolinie Chochołowskiej, Kościeliskiej (bardzo obficie), pod Giewontem, w dolinie Białki, koło Jaworzyny i na całym wschodniem zakończeniu pasma Tatrzańskiego. Lipiec, Sierpień. 7

269. *Gentiana Tourn.* inst. p. 40. Goryczka (V, 2. L.).

Kielich 4—10wřębny albo dzielny, rzadziej tylko o połowie wřębów wykształconych trafiający się; korona klinowato-dzwonkowata, dzwonkowata albo lejkowata, w kraju 4—5wřębna albo 10wřębna i wówczas o 5 malutkich łateczkach naprzemian z 5 większemi, gardzieli zaś nagięj lub brodatęj; dolków na koronie miód zawierających brakuje; pręcików 4—5; znamion na słupku 2, siedzących, trwałych; torebka 1komorowa, 2łupinkowa, o łożyskach u brzegów łupinek umieszczonych.

A. Kwiaty okręgowo ułożone; gardziel koron naga.

724. *G. punctata* L. sp. p. 329, *G.* kropkowana. *Caule simplici multifloro, foliis sessilibus nervosis, inferioribus in petiolum attenuatis ellipticis, floribus verticillatis, calycibus campanulatis, corollis bifidis fauce nudis, tubo corollae campanulato, laciniis limbi tubo quadruplo brevioribus.* Wahlenb. Carp. n. 241, Herb. add. Gal. p. 21, Towns. it. Hung. p. 480, Heuff. Ban. n. 1158, Jacq. Austr. app. t. 28, Wimm. Schl. p. 343, Koch Ger. p. 561, Schldl. ic. X. h. 9—

10, Rehb. ic. XVII. t. 15, Sturm h. 54, Lm. et DC. Fran. n. 2765, DC. prodr. IX. p. 116. Syr. ziel. str. 643 (Goryczka średnia).

Korzeń obły, gruby, mocny, skośny, ostatecznie wielogłowy; łodyga podnosząca się albo wzniesiona, pojedyncza, niewielolistna, wielokwiatowa; *liście* poboczne wiązek płonnych i dolne łodygowe *owalne albo eliptyczne*, kończyste, 5—7nerwowe, w ogonek pochwiasty zwężone, liście wyższe łodygowe siedzące, cokolwiek węższe; kwiaty dosyć duże, pojedynczo albo po 2—5 razem, w kątach liści górnych w pęczkach naprzeciwległych osadzone i niby okrzęski tworzące, okrzęski te na wierzchołku łodygi kupkę główkowatą przedstawiające; kielichy dzwonkowate, o zębach do korony przitulonych; *korony* *bwęrbne*, w gardzieli nagie, o rurce dzwonkowatęj a wrębach od rurki 4razy krótszych, jasno żółte, purpurowo-brunatno kropkowane. Wys. 1—1½'. Po miejscach trawistych na granitach, od dolnej granicy kosodrzewu aż do 6200' przeszło w Tatrach wszędzie się napotyka, np. pod Rogaczami, Pyszną, Krywaniem, Gerlachowskim Szczytem, w dolinie obu Kolbachów, Jaworówéj, Zielonego i Czerwonego Stawu, koło Morskiego Oka i Czarnego Stawu, koło 5 Stawów i w bardzo w. i. m.; na Bieskidach zaś tylko na Babiéj Górze i to niezbyt obficie. Lipiec, Sierpień. 4. Właściwy lekarski korzeń goryczkowy (*radix Gentianae*), wydaje *G. lutea* L. Zupełnie temuż w skutkach równy pochodzi z *G. purpurea* L., *G. pannonica* Scop. i *G. punctata* L. Ale pierwszych trzech przerzeczonych gatunków na całym pasmie Tatr i Karpat Galicyjskich i Bukowińskich niéma.

725. *G. cruciata* L. sp. p. 334, *G. Tyrlicz* albo *Turlik* (nazw. góral.). *Caule simplici multifloro, foliis lanceolatis 3nerviis basi vaginantibus, floribus verticillatis sessilibus, calycibus campanulatis, corollis 4fidis fauce nudis, tubo corollae subclavato*. Fl. Crac. n. 608, Wahlenb. Carp. n. 251, Bess. Gal. n. 298, Ej. Volh. p. 11, Waga Pol. n. 303, Herb. Buc. p. 215, Baumg. Trans. n. 408, Neilr. NOestr. p. 475, Jacq. Austr. t. 372, Koch Ger. p. 561, Schldl. ic. V. h. 1, Rehb. ic. XVII. t. 11, Lm. et DC. Fran. n. 2767, Ledb. Ross. III. p. 69, Ej. Alt. I. p. 287, M. B. Cauc. I. p. 196, DC. prodr. IX. p. 118. *G. minor* Syr. ziel. str. 646. *Cruciata verticillata* Gilib. Lith. I. p. 36.

Korzeń obły 4boczny, pionowy, wielogłowy; łodyga podnosząca się, pojedyncza, wielolistna; *liście* *podłużnie-lancetowate albo lancetowate*, 3nerwowe, wiązek pobocznych płonnych w ogonek zwężone, łodygowe *podstawą pochwiasto obejmujące*; kwiaty *małe*, bezszypułkowe, pojedynczo albo po 2—5 w pęczkach, w kątach liści górnych naprzeciwległe osadzonych i pozornie okrzęski tworzące, okrzęski najwyższe w główkę na wierzchołku łodygi spływające; kielichy dzwonkowate; *korony* o rurce klinowato-dzwonkowatęj, z kra-

jem prawie płaskim, 4wřębnym albo jak w kwiatach wierzchołkowych 5wřębnym, zewnątrz zielonawo-fioletowe, wewnątrz lazuruwobłękitne. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po suchych łąkach lub wzgórzach, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach (bardzo obficie) i Tatrach aż do granicy buków tu i owdzie ale często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

B. Kwiaty pojedyncze, w kątach liści albo na wierzchołku łodygi osadzone; gardziel koron naga.

726. *G. asclepiadea* L. sp. p. 329, *G. trojeściowata*. *Caule simplici multifloro, foliis sessilibus ovato-lanceolatis acuminatis 5nerviis, floribus oppositis axillaribus terminalibusque sessilibus, corollis 5fidis fauce nudis, tubo corollae clavato-campanulato*. Fl. Crac. n. 609, Wahlenb. Carp. n. 243, Bess. Gal. n. 296, Herb. Buc. p. 214, Heuff. Ban. n. 1160, Neilr. NOestr. p. 475, Jacq. Austr. p. 328, Dietr. Boruss. t. 347, Koch Ger. p. 561, Schldl. ic. X. h. 9—10, Rehn. ic. XVII. t. 11, Sturm h. 54, Lm. et DC. Fran. n. 2768, Ledeb. Ross. III. p. 67, M. B. Cauc. I. p. 196, DC. prodr. IX. p. 112.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny albo przygryziony, grubowłóknisty, wielogłowy; łodyga wzniesiona, pojedyncza, wieloliściowa, liście łodygowe jajowato-lancetowate albo lancetowate, długokończyste, 5nerwowe, w podstawie zaokrąglone albo sercowate, siedzące, korzeniowych brakuje; kwiaty duże, liczne, bezszypułkowe, pojedynczo w kątach liści górnych naprzeciwlegle osadzone, na wierzchołku łodygi jeszcze liczniej razem skupione, a ogółowo jakby kłos, często jednostronny tworzące, korony klinowato-dzwonkowate, w kraju 5wřębne, w gardzieli nagie, lazuruwobłękitne, ciemniej kropkowane. Wys. 1—2'. Po lasach lub ich brzegach, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie tu i owdzie dosyć pospolicie się trafia; na Tatrach zaś od ich stóp aż do górnej granicy lasów wszędzie bardzo obficie rośnie. Sierpień, Wrzesień. 4

727. *G. Pneumonanthe* L. sp. p. 330, *G. wązkolistna*. *Caule simplici ramoso 1—multifloro, foliis lanceolato-linearibus obtusis, infimis minutis squamiformibus, floribus solitariis alternis oppositisve pedunculatis, corollis 5fidis fauce nudis, tubo corollae clavato-campanulato*. Fl. Crac. n. 610, Wahlenb. Carp. n. 244, Bess. Gal. n. 297, Ej. Volh. p. 11, Waga Pol. n. 302, Herb. Buc. p. 214, Heuff. Ban. n. 1161, Neilr. NOestr. p. 476, Dietr. Boruss. t. 73, Koch Ger. p. 561, Schldl. ic. VIII. h. 3—4, Rehn. ic. XVII. t. 10, Sturm h. 30, Lm. et DC. Fran. n. 2769, Engl. bot. t. 20, Sysk. bot. t. 651, Fl. Dan. t. 269, Ledeb. Ross. III. p. 66, Ej. Alt. I. p. 282, M. B. Cauc. I. p. 196, DC. prodr. IX. p. 111. *Pneumonantha angustifolia* Gilib. Lith. I. p. 34.

Korzeń wiązkowaty; łodyga podnosząca się albo wzniesiona, pojedyncza albo gałęzista, wieloliściowa; liście równoważkie albo

lancetowate, tępe, 3nerwowe, w podstawie zwężone, cokolwiek pochwiasto łodygę obejmujące, dolne mniejsze, łuskowate; kwiaty szypułkowe, na wierzchołku łodygi pojedyncze albo po 2—3 razem, naprzeciw- i naprzemianległe, często kłos kilkunastokwiatowy tworzące; korony duże, klinowato-dzwonkowate, w kraju 5wřębne, w gardzieli nagie, ciemno-lazurowo-błękitne, wewnątrz o 5 zielonokropkowanych prążkach. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po łakach wilgotnych, na całych Bieskidach i naokół Tatr tu i owdzie ale dosyć pospolicie się trafia. Lipiec—Wrzesień. 7

728. *G. frigida* Haenk. in Jacq. coll. II. p. 13, *G. przezroczysta. Caule simplici 1—2floro, foliis lanceolato-linearibus, radicalibus caulinisque inferioribus aggregatis vaginantibus, corolla fauce nuda, tubo clavato-campanulato.* Wahlenb. Carp. n. 242, Towns. it. Hung. p. 482. t. 13 et p. 353, Koch Ger. p. 561, Rehn. ic. XVII. t. 9, Sturm h. 54, Ledeb. Ross. III. p. 65 (excl. var.), DC. prodr. IX. p. 111 (excl. var.).

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny, grubemi włóknami okryty, wielogłowy; łodyżki podnoszące się, pojedyncze, niewieloliściowe, 1—2kwiatowe, niekiedy bardzo krótkie; *liście lancetowato-równoważkie, pochwewkowate, pochwewki blonkowate*, liście dolne i wiązek pobocznych płonnych często podłużnie-lancetowate albo podłużnie-równoważkie, liczne, gęsto-skupione, 1—3nerwowe; *kwiaty duże, pojedyncze albo parzyste*, na wierzchołku łodyżki osadzone; kielich dzwonkowaty, o wrębach nierównych; korona klinowato-dzwonkowata, w kraju 5wřębna, w gardzieli naga, żółtawo-biała, 5 błękitnemi paskami, w gardzieli z sobą spływającemi opatrzona. Wys. 2—4". Po miejscach trawiastych na granitach, na najwyższych szczytach Tatrzańskich powyżej 5500', np. na Rogaczach, Pyszněj (obfcie), Krywaniu, w dolinie Felki za Długiem Jeziolem, pod Wysoką za tak zwanym Polskim Grzbiem, na Kościelcu, Świnicy, Lodowej Turni, powyżej 5 Stawów Węgierskich, powyżej Grzbietu Łomnickiego ku szczytowi, na Zawracie, Miedzianych Górach, powyżej Czerwonego i Zielonego Jeziora i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. 7

729. *G. acaulis* L. sp. p. 330, *G. krótkołodygowa. Caule simplici uniflora, foliis radicalibus rosulatis lanceolatis ellipticisve, corolla fauce nuda, tubo clavato-campanulato.* Wahlenb. Carp. n. 245 β., Herb. add. Gal. p. 22, Ej. Buc. p. 215, Baumg. Trans. n. 410, Neilr. NOestr. p. 476, Jacq. Austr. t. 135, Koch Ger. p. 562, Schldl. ic. X. h. 9—10, Rehn. ic. XVII. t. 12. f. 3—4, Sturm h. 4, Lm. et DC. Fran. n. 2770, All. Ped. I. p. 96, Engl. bot. t. 1594, DC. prodr. IX. p. 115.

Korzeniak obły, skośny, przygryziony, grubemi włóknami okryty, wielogłowy; łodyga wzniesiona, pojedyncza, niewieloliściowa,

1kwiatowa, niekiedy bardzo krótka; liście nieco tęgie, korzeniowe owalne, eliptyczne albo lancetowate, ostrokończyste, 1—3nerwowe, różyczkowato roztoczone, łodygowe znacznie mniejsze, siedzące; kwiata duży, zazwyczaj do 2" długi, pojedynczo na wierzchołku łodygi osadzony; kielich dzwonkowaty, o wrębach z szerokiej podstawy zwężono-lancetowatych, do korony przytulonych lub odstających; korona klinowato-dzwonkowata, 5wrębna, w gardzieli naga, zewnątrz brudno-błękitna albo fioletowa, wewnątrz ciemno-lazurowo-błękitna. Wys. 2—5". Po skałach wapiennych, na całym pasmie Tatr w krainie lasów i kosodrzewu wszędzie się natrafia, szczególnie zaś na Chocz, w dolinach Chochołowskiej i Kościelińskiej (bardzo obficie), w Reglach Zakopiańskich (bardzo obficie), na Nosalu, Jaworzynie i Magórze powyżej Zakopanego, w dolinie Białki i Roztoki, a na wschodnim końcu Tatr wszędzie i pospolicie się napotyka. Czerwiec, Lipiec. 7

730. *G. verna* L. sp. p. 331, *G. wiosenna*. *Caulibus caespitosis unifloris, foliis ellipticis lanceolatisve acutis basin versus angustioribus, radicalibus rosulatis, calyce cylindrico-campanulato angulato anguste alato, corolla fauce nuda, tubo cylindrico*. Wahlenb. Carp. n. 246, Herb. add. Gal. p. 22, Towns. it. Hung. p. 480, Neir. NOestr. p. 477, Dietr. Boruss. t. 505, Koch Ger. p. 563, Schldl. ic. X. h. 9—10, Rehb. ic. XVII. t. 7. f. 4, Ej. ic. crit. IX. f. 1115, Sturm h. 40, Lm. et DC. Fran. n. 2771 (excl. var. δ), Gren. et Godr. Fran. II. p. 493, Engl. bot. t. 493, Ledb. Ross. III. p. 60, M. B. Cauc. III. p. 190, DC. prodr. IX. p. 103. *G. bavarica* Jacq. observ. III. t. 71 (non L.). Variat: b) *angulosa*, *major*, *calyce carinato-alato*. *G. verna* var. *alata* Grisb. gent. p. 263, Rehb. ic. XVII. t. 7. f. 5. *G. angulosa* M. B. Cauc. I. p. 197 et III. p. 196, Turcz. Baic. Dah. n. 785, Rehb. ic. crit. II. f. 246—7 et IX. f. 1116—8. *G. aestiva* R. et Schult. syst. VI. p. 156, Koch Ger. p. 563, Sturm h. 54. *G. utriculosa* Zawadz. Gal. n. 367 (non L.).

Korzeń wrzecionowato-włóknisty, nitkowato-gałęziste, kruche rozłogi i prócz łodyżek kwitnących kupki listków wydający, darniasty; łodyżki wzniesione albo podnoszące się, pojedyncze, niewieloliściowe, 1kwiatowe; liście jajowate, eliptyczne albo lancetowate, kończyste, delikatnie 3nerwowe, najniższe większe, różyczkowato roztoczone, wyższych 1—2pary, od siebie oddalonych; kwiaty średniej wielkości, do 1" długie, pojedyncze, na wierzchołku łodyżek osadzone; kielich 5wrębny, o rurce kątowatej, kątach w krawędź wązko-skrzydłkowatą podniesionych; korona lejkowata, w kraju 5wrębna, płaska, w gardzieli naga, z rurką obłą długą, pięknie ciemno-lazurowo-błękitna. Wys. 1—3", a w czasie dojrzewania nasion i wyższa. Odmiana: b) *angulosa*, jest nieco większa, o kątach kielicha szer-

szych, a właściwie w środku rozszerzonych i przeto skrzydełkowatych. Po łąkach i miejscach wilgotnych, w lasach lub na skałach, na Pieninach po łąkach idąc na Korony; na Podhalu od łąk koło wsi Bańskieję, Starego Bystrego, Zębu, Gubałówki, Poronina, Zakopanego, Bukowiny, Jaworzyny, Żaru, Rakusz aż do hal w Tatrach wszędzie na całym pasmie dosyć pospolita. Odmiana zaś b) trafia się często w Reglach między Kuźnicami w Zakopanem a Kościeliskami. Maj—Lipiec a niekiedy i Sierpień. 4

731. *G. nivalis* L. sp. p. 332, *G. śniegowa*. *Caule fere a basi ramoso vel simplici 1—multifloro, foliis ovatis oblongisque, radicalibus rosulatis, calycibus cylindricis carinato-angulatis, corollis fauce nudis, tubo cylindrico*. Wahlenb. Carp. n. 247, Ej. Lapp. n. 124, Herb. add. Gal. p. 23, Heuff. Ban. n. 1164, Neilr. NOestr. p. 479, Koch Ger. p. 564, Schldl. ic. X. h. 9—10, Rehn. Ger. n. 2836, Ej. ic. XVII. t. 8, Sturm h. 22, Lm. et DC. Fran. n. 2773, Engl. bot. t. 896, Fl. Dan. t. 17, Ledeb. Ross. III. p. 60, DC. prodr. IX. p. 103. *G. humilis* Roch. Ban. p. 61. f. 47. *G. minima* Vill. Delph. II. p. 522. *G. aquatica* Rehn. Ger. n. 2830 (non L.). *G. carpatica* Kit. apud Schult. Oestr. n. 1008. *G. bucovinensis* Herb. sel. pl. Gal. et Buc. n. 16, Ej. fl. Buc. p. 215.

Korzeń wrzecionowaty, pojedynczy; łodyżka wzniesiona albo podnosząca się, wieloliściowa, prawie od podstawy lub wyżej baldaszkogronowo-galezista, wielokwiatowa, rzadziej pojedyncza i 1-kwiatowa; liście tępe albo kończyste, 3—5nerwowe, dolne jajowate, różyczkowato roztoczone, łodygowe podłużne; kwiaty drobne; kielichy obłe, 5kątne, o kątach wydatnych; korony lejkowate, 5wębne, w gardzieli nagie, o rurkach obłych, białawych, wewnątrz zaś bardzo pięknie jasno-lazurowo-błękitne. Wys. 1—3". Po halach, w Tatrach dosyć często i obficie się trafia, np. na Tomanowej Polskiej, Czerwonym Wiérchu, Uplązie, Kasprowej, Magórze Zakopańskiej, Muraniu, Hawraniu, Kopie między Koperszadami, Baranich Rogach i t. d. w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

C. Gardziel koron brodata.

732. *G. tenella* Rotb. in act. Hafn. X. p. 436. t. 2. f. 6, *G. lodnikowa*. *Caule a basi ramoso foliato, pedunculis elongatis nudis unifloris, foliis elliptico-oblongis acutiusculis, calyce 4partito, lacinii ovato-lanceolatis subaequalibus, corollis 4fidis tubuloso-campanulatis fauce barbatis*. Koch Ger. p. 565, Rehn. ic. XVII. t. 4, Fl. Dan. t. 318, Ledeb. Ross. III. p. 56, Turcz. Baic. Dah. n. 780, DC. prodr. IX. p. 98, Willd. sp. I. p. 1349. *G. glacialis* Vill. Delph. II. p. 532, Wahlenb. Carp. n. 248, Ej. Lapp. n. 125, Towns. it. Hung. p. 480. t. 14, Schldl. ic. X. h. 9—10, Sturm h. 54, Lm. et DC. Fran. n. 2778, Ledeb. Alt. I. p. 288, Willd. sp. I. p. 1349. *G.*

nana All. Ped. n. 360 (non Wulf.). G. Koenigii Gunn. Norv. n. 822. G. dichotoma Pall. Ross. II. p. 110, Willd. sp. I. p. 1350.

Korzeń wrzecionowaty, pojedynczy, delikatnymi włókieńkami okryty; łodyżka od samego dołu gałęziąca się, wieloliściowa, o gałązkach podnoszących się, w długie, bezlistne, 1kwiatowe szypułki przechodzących; liście eliptyczne albo podługne, tępe albo kończyste, 1—3nerwowe; kwiaty drobne, liczne; kielichy 4dzielne, o działkach jajowato-lancetowatych, prawie między sobą równych; korony rurkowato-dzwonkowate, 4wrebné, w gardzieli brodate, fioletowo-błękitne. Wys. 2—4''. Po miejscach trawiastych na halach, w Tatrach tylko na siodle między Koperszadami przednimi a tylnymi, ale bardzo obficie, i dalej na Kopie, koło Głupiego Wiérchu, Nad kotłem, na Jatkach i Szerokiéj lecz już rzadziej się trafia. Lipiec, Sierpień. 7

733. G. Amarella L. sp. p. 334, G. gorzkawa. *Caule simplici vel ramoso pauci- vel multifloro, foliis ovato-lanceolatis infimis obovatis obtusis vel aculis in petiolum attenuatis superioribus ovato-lanceolatis sessilibus, calyce 5dentato, dentibus lineari-lanceolatis subaequalibus, corollis plerumque 5fidis fauce barbatis.* Fl. Crac. n. 611, Wahlenb. Carp. n. 249, Waga Pol. n. 304, Herb. Buc. p. 216, Baumg. Trans. n. 417, Neilr. NOestr. p. 479, Ledb. Ross. III. p. 52, Turcz. Baic. Dah. n. 778, M. B. Cauc. I. p. 198. Amarella quinquefida Gilib. Lith. I. p. 36. Variat: a) parviflora, *floribus parvis, ovaris capsulisque subsessilibus.* G. Amarella Willd. sp. I. p. 1347, Dietr. Boruss. t. 506, Koch Ger. p. 565, Rehn. ic. XVII. t. 5. f. 4—6, Fl. Dan. t. 328, DC. prodr. IX. p. 95. G. pratensis Froel. diss. gent. p. 88, Bess. Gal. n. 299, Ej. Volh. p. 11, Willd. sp. I. p. 1348. G. axillaris Rehn. ic. crit. II. f. 250. G. uliginosa Willd. sp. I. p. 1347, Rehn. ic. crit. I. f. 118—9. G. obtusifolia Rehn. ic. crit. II. f. 248 (non Willd.). G. obtusif. var. pyramidalis Rehn. ic. XVII. t. 5; b) grandiflora, *floribus majoribus, capsulis pedunculatis: forma 1a. acutifolia, foliis infimis spathulatis obtusis vel nullis, superioribus ovato-lanceolatis acuminatis.* G. Amarella Engl. bot. t. 236, Sturm h. 23. G. germanica Willd. sp. I. p. 1346, Dietr. Boruss. t. 234, Koch Ger. p. 564, Schldl. ic. I. h. 2, Rehn. ic. XVII. t. 6, Lm. et DC. Fran. n. 2776, DC. prodr. IX. p. 96 (var. α et β). G. lancifolia Bess. Gal. n. 300, Ej. Volh. p. 11. G. uniflora Willd. sp. I. p. 1346: forma 2a. obtusifolia, *foliis inferioribus late spathulatis obtusis superioribus ovato-lanceolatis acutis.* G. obtusifolia Willd. sp. I. p. 1347, Dietr. Boruss. t. 650, Koch Ger. p. 565, Schldl. ic. XIV. h. 7—8, Rehn. ic. XVII. t. 6. f. 1 et 3, Sturm h. 54, Ledb. Ross. III. p. 54. G. spathu-

lata Bartl. in Rehb. ic. crit. I. f. 195—7. *G. germanica* Y. praecox DC. prodr. IX. p. 96. *G. pyramidalis* Nees in Sturm h. 54.

Korzeń wrzecionowaty, pojedynczy; łodyga prosto wzniesiona, w górze albo już od podstawy w tak zwane podbaldaszkę czyli wierzchnotkę (cyma) gałęziąca się i wielokwiatowa, rzadziej pojedyncza i 1—3kwiatowa; liście 3—5nerwowe, najniższe przewrotnie-jajowate albo podługne, tępe albo kończyste, w ogonek zwężone, wszystkie wyższe jajowato-lancetowate aż do równowązko-lancetowatych, kończystych, w podstawie często sercowate, siedzące; podbaldaszkę ogółowo kwiatostan gronowaty, baldaszkogroniasty albo wiechowaty przedstawiający; kielichy zazwyczaj 5zębne, o zębach lancetowatych, równych albo 2ch nieco szerszych; korony dzwonkowato-lejkowate, w kraju zazwyczaj 5wrębne, o wrębach nierzęsowatych, a gardzieli długobrodątej, jasno-fioletowe albo lazuruowo-błękitno-stalowe, rzadko białe. Często cała roślina brudno-fioletowo nabiegnięta, zazwyczaj bardzo różno-postaciowa; trafia się w następnych odmianach: a) parviflora, o łodydze 1—12'' wysokości, pospolicie wysmukłej, groniasto-gałęziącej się, koronach małych, słupku i torebkach na bardzo niewyraźnych szypułkach osadzonych, prawie siedzących; b) grandiflora, o łodydze 1—12'' wysokości, już wysmukłej, groniasto- albo piramidalnie gałęziącej się, już krótkiej, skupionej, zaraz od podstawy baldaszkogroniasto- lub wiechowato-rozgałęzionej, często szerszej jak dłuższej, zazwyczaj wielokwiatowej, ale nierzadko także pojedynczej i wówczas tylko 1—3kwiatowej, koronach dużych, wreszcie o torebkach na mniej lub więcej wyraźnej (2—3''') szypułce osadzonych; podług zaś liści odmiana ta ma 2 formy: forma 1a. acutifolia, o liściach korzeniowych zazwyczaj łopatkowatych, tępych, wcześniej więdnących, łodygowych zaś trójkątno- lub jajowato-lancetowatych albo lancetowatych, długo-kończystych; forma 2a. obtusifolia, o dolnych liściach łodygowych łopatkowatych, podługnych albo owalnych, tępych, szerszych i krótszych jak w 1ej formie, ku górze w jajowato-lancetowate albo lancetowate przechodzące, wreszcie o kwiatach już na 4—6 tygodni wcześniej od pop. formy kwitnących, już współcześnie i obok siebie. Po mokrych, bagnistych lub torfiastych łąkach i trawnikach, odm. a) na Bieskidach tu i owdzie się trafia jak np. koło Krynicy w Sądeckim lub pod Babią Górą w Wadowickim; odm. b) wraz z swoją 1szą formą na całej przestrzeni często gromadnie w wielkich ilościach pospolita, dochodząc w Tatrach i na Babięj Górze aż do górnej granicy kosodrzewu; forma zaś 2a. na gruncie wapnistym w Tatrach się trafia ale rzadziej, jak np. koło Zakopanego, pod Giewontem, w Kościeliskach, koło Bukowiny, w dolinie Białki na Łysiej Polanie i w bardzo w. i. m. Lipiec—Wrzesień. ☉

G. campestris L. sp. ed. 1. p. 231 et ed. 2. p. 334 (Engl. bot. t. 237, Rehn. ic. XVII. t. 5.), do drobniejszych okazów *G. Amarella* bardzo podobna, ma najczęściej korony 4wřębne a kielichy 4dzielne, z których 2 (lub 3) łateczki są wąziutko-lancetowate, a 2 tak eliptycznie rozszerzone, że na przykwiatki wyglądają. Ponieważ zaś wyjątkowo *G. Amarella* z 4liczebnymi, *G. campestris* znów wyjątkowo z 5liczebnymi kielichami i koronami się trafia, a drobne alpejskie okazy *G. Amarella* także 2 łateczki kielicha eliptycznie rozszerzone posiadają, zdaje się więc, że istotna różnica tych 2ch gatunków jest bardzo niestałą i prawie żadną, o czem już nawet i Linneusz wspominał.

D. Korony w gardzieli nagie, w kraju 4dzielne, o działkach brzegiem strzępiatych.

734. *G. ciliata* L. sp. p. 334, *G. rzęsowata*. *Caule simplicivel a basi ramoso 1—3floro, foliis lineari-lanceolatis, floribus terminalibus, corolla cuneato-campanulata 4partita fauce nuda, laciniis margine laterali fimbriatis*. Fl. Crac. n. 612, Wahlenb. Carp. n. 250, Bess. Gal. n. 301, Ej. Volh. p. 11, Waga Pol. n. 305, Herb. Buc. p. 215, Neilr. NOestr. p. 480, Dietr. Boruss. t. 649, Jacq. Austr. t. 113, Koch Ger. p. 566, Schldl. ic. I. h. 3, Rehn. ic. XVII. t. 10, Sturm h. 23, Lm. et DC. Fran. n. 2779, Ledb. Ross. III. p. 59, M. B. Cauc. I. p. 199, DC. prodr. IX. p. 101.

Korzeń wrzecionowaty, nitkowate, gałęziste, kruche rozłogi wydający; łodyga leżąca, podnosząca się albo wzniesiona, pojedyncza albo bardzo rozmaicie, niekiedy od samego dołu rozgałęziona, 1—3kwiatowa; liście podłużnie-lancetowate, lancetowate albo różnowązkie, 3nerwowe, kończyste, siedzące, dolne w podstawie zwężone; kwiaty pojedynczo na wierzchołku łodygi osadzone; korona duża, klinowato-dzwonkowata, 4dzielna, w gardzieli naga, o łatkach po brzegach bocznych długo-frędzlowatych, jasno-lazurowobłękitna. Wys. 4—12". Po suchych wzgórzach lub brzegach lasów, na Bieskidach koło Żywca i Makowa w Wadowickim, koło Krynicy w Sądeckim i w w. i. m., wreszcie na Podhalu, Tatrach, Piecinach i Spizu aż do górnej granicy lasów, koło Zakopanego i w Reglach obficie i pospolicie się trafia. Sierpień, Wrzesień. 4

270. *Erythraea* Renealm. specim. p. 77, Pers. syn. I. p. 283. Centurya albo Tysiącznik (V, 1. L.).

Kielich 5wřębny; korona lejkowata, w kraju 5wřębna, w gardzieli naga i bez dołków miód zawierających; pręcików 5, o pylnikach po wysypaniu się pyłku szrubowato skręconych; słupek pojedynczy, o szyjce odpadającej a 2znamionach; torebka 1komorowa albo niezupełnie 2komorowa, 2łupinkowa, o łóżyskach do mniej lub więcej wwniętych brzegów łupinek przyczepionych.

735. *E. Centaurium* Pers. syn. I. p. 283, *C. pospolita*. *Caule simplici, foliis ovali-oblongis subquinquenerviis, floribus corymbosis, corymbo terminali semper fastigiato*. Fl. Crac. n. 613, Bess. Gal. n. 293, Ej. Volh. p. 11, Waga Pol. n. 215, Herb. Buc. p. 217, Baumg. Trans. n. 356, Neilr. NOestr. p. 480, Dietr. Boruss. t. 160, Koch Ger. p. 566, Schldl. ic. VI. h. 8—9, Rehn. ic. XVII. t. 20, Ledb. Ross. III. p. 49, M. B. Cauc. I. p. 166, DC. prodr. IX. p. 58. *Gentiana Centaurium* α . L. sp. p. 333, Wahlenb. Carp. n. 252, Fl. Dan. t. 617. *Chironia Centaurium* Curt. Lond. IV. t. 22, Engl. bot. t. 417, Sysk. bot. t. 219, Lm. et DC. Fran. n. 2780, Sturm h. 12. *Centaurium umbellatum* Gilib. Lith. I. p. 35. *C. minus* Syr. ziel. str. 655.

Korzeń wrzecionowaty; *lodyga pojedyncza*, wzniesiona albo podnosząca się, 4kątna, naga jak cała roślina, w górze w podbaldaszkę rozgałęzioną, liście najczęściej 5nerwowe, po brzegach całkowite i gładkie, kończyste albo tępe, korzeniowe różyczkowato roztoczone, podłużnie przewrotnie-jajowate, w czasie kwitnienia rośliny najczęściej już zwiedłe, lodygowe naprzeciwległe, bezogonkowe, jajowato-podłużne, owalne albo lancetowate, najwyższe węższe; *kwiaty* małe, w podbaldaszkę na wierzchołku lodygi pęczkowato poskupiane, a ogółowo podbaldach dosyć płaski tworzące; korony lejkowate, w kraju 5wrębne, o wrębach eliptycznych, kończystych albo tępych, pięknie i żywo-różowe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po suchych łąkach lub pastwiskach, po brzegach lasów lub poręb, na Bieskidach, Pieninach, Spizu, Liptowie i Orawie dosyć pospolicie się trafia. Lipiec, Sierpień. ☺. Lek. herba Centaurii minoris.

736. *E. pulchella* Fr. nov. Suec. ed. 2. p. 74, *C. gałęzista*. *Caule ramosissimo, foliis ovatis subquinquenerviis, floribus solitariis axillaribus pedunculatis*. Fl. Crac. n. 614, Herb. Buc. p. 217, Neilr. NOestr. p. 481, Dietr. Boruss. t. 161, Koch Ger. p. 567, Ledb. Ross. III. p. 50. *E. ramosissima* Pers. syn. I. p. 283, Bess. Gal. n. 294, Ej. Volh. p. 11, Waga Pol. n. 216, Rehn. ic. XVII. t. 20, Sysk. bot. t. 579, M. B. Cauc. I. p. 167, DC. prodr. IX. p. 57. *E. inaperta* Schldl. Berol. n. 244, Ej. ic. VI. h. 8—9. *E. Gerardi* Baumg. Trans. n. 357. *Gentiana Centaurium* β . L. sp. p. 333. *Chironia pulchella* Wither. bot. arrang. II. ed. 3. p. 255, Lm. et DC. Fran. n. 2781, Engl. bot. t. 458, Fl. Dan. t. 1637. *Centaurium umbellatum* var. *ramosissimum* Gilib. Lith. I. p. 35.

Lodyga ostro-4kątna, w górze albo już od samego dołu wiechowato mocno gałęziąca się; liści korzeniowych brakuje, lodygowe dolne owalne albo jajowato-podłużne, wyższe lancetowate; *kwiaty* mniejsze jak w pop. gat., rozpięzchle pojedynczo w kątach liści na szypułkach poosadzane; korony o wrębach lancetowatych albo

eliptycznych, kończystych albo tępych; a zresztą jak w pop. gatunku. Wys. 2—6''. Po łąkach lub miejscach wilgotnych, na Bieskidach nie rzadko się trafia, np. koło Szczawnicy i w w. i. m.; zresztą w południowym Spiżu koło wsi Włochowa (Właska, Wallendorf), lub koło Wielkiej Wsi na Orawie. Lipiec, Sierpień. ☉ i ☉

LX. Rodzina. POLEMONIACEAE Lindl. *Poziolkowate.*

Zioła trwałe, a niekiedy krzewy, o liściach naprzemianległych, całkowitych lub pierzastych; kwiaty obupłciowe; kielich 5działkowy trwały; korona na dnie kwiatowém osadzona, lejkowata aż do kółkowatěj, w pączku dachówkowato ułożona, w kraju 5wrębna; pręcików 5, na koronie osadzonych i z jēj wrębami naprzemianległych, o pylnikach 2woreczkowych, podłużną szparką pękających; słupek 1, nadkwiatowy, o szyjce pojedynczěj, a zawiązku 3komorowym, komory jedno- lub wielozalążkowe; torebka 3komorowa albo przez niedoksztalcenie 1—2komorowa, we 3 łupinki pękająca, łupinki w środku do przegród, niekiedy niedoksztalconych przyczepione; nasiona o zarodku prostym, w środku bielma mięsistego umieszczone.

271. *Polemonium* L. gen. 217. Poziółek albo Koziółek (V, 1. L.).

Kielich 5dzielnny; korona dzwonkowato-kółkowata, 5dzielnna, o gardzieli dolną częścią 5ciu nitek rozszerzonych i brodatych zamkniętěj; torebka 3komorowa, w wierzchołku komorami we 3 łupinki pękająca; komory 1—wielonasionowe.

737. *P. coeruleum* L. sp. p. 162, *P. niebieski*. *Caule glabro folioso, foliis pinnatis, pinnis ovato-lanceolatis, panicula glanduloso-pilosa*. Fl. Crac. n. 615, Wahlenb. Carp. n. 193, Ej. Lapp. n. 113, Bess. Gal. n. 231, Ej. Volh. p. 10, Waga Pol. n. 225, Herb. Buc. p. 254, Baumg. Trans. n. 295, Neilr. NOestr. p. 532, Koch Ger. p. 568, Schldl. ic. IX. h. 9—10, Rehn. ic. XVIII. t. 133, Sturm h. 27, Lm. et DC. Fran. n. 2756, Engl. bot. t. 14, Sysk. bot. t. 309, Fl. Dan. t. 255, Ledb. Ross. III. p. 83, Turcz. Baic. Dah. n. 805, M. B. Cauc. I. p. 148 et III. p. 137, DC. prodr. IX. p. 317. *P. Valerianae folio* Gilib. Lith. I. p. 45.

Korzeniak obły, skośny, licznymi włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona, kątowato-rowkowana, dęta, ulistniona, wraz z liśćmi naga albo zrzadka omszona, dopiero w rozgałęzieniu wiechowatém włoskami miękkimi, gruczołonośnemi pokryta; liście pierzaste, o listkach jajowato-lancetowatych albo lancetowatych, całobrzegich, kończystych, często pokręconych; kwiaty w górze łodygi w wiechę ułożone, ozdobne, niebieskie, fioletowe, rzadko białe,

o pylnikach pomarańczowych. Wys. 1—3'. Po lasach, porębach lub łąkach mokrych podleśnych, w Tatrach od północy: w dolinie Kościeliskiej koło dawniej Leśniczówki i pod Wołoszynem; na południowej zaś stronie pod Sławkowskim Szczytem w lesie modrzewiowym w pobliżu doliny Felki (bardzo obficie), pod Krywaniem w dolinie Koprowej i Ciemne Smereczyny, także w dolinie Wielkiego Kolbachu (obficie), a na wschodnim końcu pasma Tatrzańskiego w Tokarni i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. 7

LXI. Rodzina. CONVULVULACEAE Juss. Powojowate.

Zioła, podkrzewy albo krzewy, najczęściej wijące się i mieszkanie gorących krajów (*Convolvulus Jalapa* L. albo *C. Batatas* L.), o liściach naprzemianległych, pojedynczych, rzadziej wijące się paszożyty bezlistne; kwiaty obupłciowe; kielich 5dziłkowy albo 4—5dzielnny, trwały; korona na dnie kwiatowym osadzona, lejkowata, dzwonkowata albo słoiowata, w pączku skręcono ułożona, w kraju 4—5wębna i często jeszcze 5fałdowa; pręcików 4—5, na koronie osadzonych i z jej wrębami naprzemianległych, o pylnikach 2woreczkowych, szparką podłużną pękających; słupek 1, o szyjce pojedynczej albo 2dzielnnej, a zawiązku nadkwiatowym, więcej lub mniej zupełnie 2—4komorowym, komory 1—2załączkowe, lub też zawiązek przez niedokształcenie prawie 1komorowy, i 4załączkowy, a załączki do podstawy osi środkowej przyczepione; torebka 1—4komorowa, we 2—4łupinek albo okręgowo lub całkiem niepękająca, o przegrodach z osią środkową zrosłych, a łupinkach wolno oddzielających się; nasiona o zarodku krzywym, kleistym bielmem otoczonym, lub koło mięsistego bielma śrubowato skręconym.

1. Plemię. *Convolvuleae* Choisy. Powojowe. Rośliny liściemi, a zarodek w nasieniu wyraźnemi liścieniami opatrzony.

272. *Convolvulus* L. gen. 215. Powój (V, 1. L.).

Kielich 5dziłkowy; korona lejkowato-dzwonkowata, 5fałdowa, w kraju kątowato-5wębna; pręcików 5; słupek pojedynczy, o 2znamiętach; torebka 1—2komorowa, we 2 łupinki albo nieumiarowo pękająca, o komorach 2nasionowych, kiedy zaś torebka 1komorowa, to wówczas 4nasiona zawierająca; nasiona o zarodku krzywym, w środku kleistego bielma umieszczonym.

738. *C. sepium* L. sp. p. 218, P. płotowy. *Caule volubili scandente, foliis sagittatis, auriculis postice truncatis subdentatis, pedunculis quadrangulis unifloris petiolum superantibus, calyce bracteis cordatis incluso.* Fl. Crac. n. 616, Wahlenb. Carp. n. 192, Bess. Gal. n. 230, Ej. Volh. p. 10, Waga Pol. n. 224, Baumg. Trans.

n. 293, Neilr. NOestr. p. 530, Dietr. Boruss. t. 83, Koch Ger. p. 568, Schldl. ic. II. h. 9, Sturm h. 1, Lm. et DC. Fran. n. 2744, Engl. bot. t. 313, Svisk. bot. t. 514, Fl. Dan. t. 458, Ledb. Alt. I. p. 222, M. B. Cauc. I. p. 145. C. major Gilib. Lith. I. p. 43, Syr. ziel. str. 1323. Calystegia sepium R. Br. prodr. p. 483, Herb. Buc. p. 253, Rehn. ic. XVIII. t. 139—40, Ledb. Ross. III. p. 94, DC. prodr. IX. p. 433.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się; łodyga wijąca się, spinająca, naga jak cała roślina, w podstawie gałęzista; liście ogonkiem opatrzone, jajowate, kończyste, w podstawie blaszki sercowato-strzałkowate, całobrzegie lub tylko uszka kątowato-ząbkowane; szypułki pojedyncze, z kątów liści wyrastające, 1kwiatowe; *kielich 2ma przykwiatkami sercowatymi zupełnie otulony*; korona bardzo wielka, biała, bezwonna. Łodyga do 6' długa, po krzakach wijąca się. Po płotach lub zaroślach nad brzegami rzek, na całych Bieskidach, koło Pienin, na Spiżu, Liptowie i Orawie dosyć pospolity. Lipiec, Sierpień. 7

739. C. arvensis L. sp. p. 218, P. polny. *Caule volubili procumbente vel scandente, foliis sagittatis, auriculis acutis, pedunculis subunifloris, bracteis a flore remotis*. Fl. Crac. n. 617, Wahlb. Carp. n. 191, Bess. Gal. n. 228, Ej. Volh. p. 10, Waga Pol. n. 223, Herb. Buc. p. 253, Baumg. Trans. n. 292, Neilr. NOestr. p. 530, Dietr. Boruss. t. 156, Koch Ger. p. 569, Schldl. ic. III. h. 8, Rehn. ic. XVIII. t. 136, Lm. et DC. Fran. n. 2745, Engl. bot. t. 312, Svisk. bot. t. 341, Fl. Dan. t. 459, Ledb. Ross. III. p. 91, Turcz. Baic. Dah. n. 809, M. B. Cauc. I. p. 145 et III. p. 136, DC. prodr. IX. p. 406. C. minor Gilib. Lith. I. p. 43, Syr. ziel. str. 1324.

Łodyga po ziemi ścieląca się albo około innych roślin wijąca, wraz z liśćmi naga albo omszona; liście jajowate albo podługne, tępe, w podstawie blaszki strzałkowate albo prawie jakby ucięte; szypułki najczęściej 1kwiatowe; *przykwiatki sztydłowe, prawie w połowie długości szypułki umieszczone*; korona dużo mniejsza jak w pop. gat., biała albo różowa, pachnąca, a zresztą jak w pop. gatunku. Łod. do 3' długa. Po polach, trawnikach, koło dróg lub domów, wszędzie na całej przestrzeni pospolity. Czerwiec—Wrzesień. 7

2. Plemię. Cuscutineae Lnk. Kaniankowe. Rośliny bez liści, a zarodek w nasionach prawie bezliścienny.

273. Cuscuta Tourn. inst. L. gen. 170. Kanianka (V, 2. L.).

Kielich 4—5wągny; korona słoikowato-dzbanuszkowata albo dzwonkowata, w kraju 4—5wągna; pręcików 4—5, w rurce koro-

ny osadzonych i 4—5, najczęściej porozdzieranemi łuseczkami powyżej przecików umieszczonemi pokrytych; słupek 1—2szyjkowy; torebka 1—2komorowa, 2—4nasionowa, w podstawie okręgowo pękająca; nasiona o zarodku śrubowato skręconym.

a. Rurka korony brzegowi równa.

740. *C. europaea* L. sp. p. 180. var. α ., *K. pospolita*. *Caulis ramosus, tubo corollae cylindrico limbum aequante, squamis erectis tubo adpressis*. Fl. Crac. n. 618, Wahlenb. Carp. n. 151, Waga Pol. n. 177, Herb. Buc. p. 254, Baumg. Trans. n. 202, Neilr. NOestr. p. 531, Koch Ger. p. 569, Schldl. ic. IX. h. 3—4, Rehn. ic. crit. V. f. 690, Sturm h. 10, Engl. bot. t. 378, Svsk. bot. t. 352, Fl. Dan. t. 199, Turcz. Baic. Dah. n. 811, M. B. Cauc. I. p. 115. *C. vulgaris* Pers. syn. I. p. 289, Bess. Gal. n. 181, Ej. Volh. p. 7, Jundz. Litw. p. 65. *C. major* Lm. et DC. Fran. n. 2754, Rehn. ic. XVIII. t. 141, DC. prodr. IX. p. 452, Syr. ziel. str. 1515.

Łodyga dosyć grubo nitkowata, gałęzista, obła, bezlistna, naga jak cała roślina, czerwonawa, pasożytnie na inne rośliny spinająca się i wijąca; kwiaty w kupkach kulistych bardzo licznych; korona o rurce obłej, w czasie dojrzewania owoców kulistej, swemu brzegowi dorównywającej, a łuseczkach wzniesionych i do tejże rurki przytulonych; znamion 2, nitkowatych. Kwiaty białe albo czerwone. Łodyga do 5' długa. Jako roślina pasożytna na wierzbach, pokrzywach lub konopiach, wszędzie pospolicie tu i owdzie się trafia. Lipiec, Sierpień. ☉

741. *C. Epithymum* L. syst. ed. 13. p. 140 et ed. 14. p. 167, *K. macierzankowa*. *Caulis ramosus, tubo corollae cylindrico limbum aequante squamis convergentibus clauso*. Fl. Crac. n. 619, Neilr. NOestr. p. 531, Koch Ger. p. 569, Schldl. ic. XIII. h. 3—4, Rehn. ic. XVIII. t. 142. f. 3, Ej. ic. crit. V. f. 692. *C. europaea* Engl. bot. t. 55. *C. europaea* β . *epithymum* L. sp. p. 180, Fl. Dan. t. 427. *C. minor* Lm. et DC. Fran. n. 2755, DC. prodr. IX. p. 453. *C. planiflora* Tenor. Nap. III. p. 250 (sec DC. prodr. l. c.), Koch Ger. p. 570, Rehn. ic. XVIII. t. 142. Variat: b) *Trifolii, calyce tubo corollae aequante*. Rehn. ic. XVIII. t. 142. f. 4. *C. Trifolii* Babingt. in phytol. I. p. 467, Engl. bot. t. 2898.

Łodyżka krótsza, cienka, nitkowata, purpurowa albo czerwona; kielich od korony krótszy; rurka korony łuseczkami do siebie zbliżonemi zamknięta; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Kwiaty białe albo różowe. Odmiana: b) *Trifolii*, ma kielich rurce korony dorównywający. Po łąkach jako pasożyt na macierzance, wrzosie, koniczyńce i innych jeszcze roślinach, na Bieskidach i Piecinach pospolity; odm. zaś b), na lucernie koło Żywca w Wadowickim. Lipiec, Sierpień. ☉

b. Rurka korony 2razy od swego brzegu dłuższa.

742. *C. Epilinum* Weihe in arch. d. apoth. ver. VIII. p. 51, K. Inowa albo Złotka. *Caule subsimplici, tubo corollae subgloboso limbum bis superante, squamis erectis tubo adpressis.* Fl. Crac. n. 620, Neilr. NOestr. p. 532, Koch Ger. p. 569, Schldl. ic. IX. h. 3—4, Rehn. ic. crit. V. f. 693, Fl. Dan. t. 1987, Engl. bot. t. 2850, DC. prodr. IX. p. 452. *C. densiflora* Soy. et Will. mem. soc. Lin. Par. I. p. 26 et IV. p. 280, Rehn. ic. XVIII. t. 141.

Łodyżka zazwyczaj pojedyncza, blado-zielonawo-żółtawa; rurka korony w czasie kwitnienia rośliny i dojrzewania owoców kulista, 2razy od swego brzegu dłuższa; łuseczki w rurce korony wzniesiono-przytulone; a zresztą jak w pop. gatunku. Kwiaty blado-zielonawo-żółtawe. Jako pasożyt lnu nader szkodliwy, nierzadko po polach lnem obsianych napotykać go można. Lipiec, Sierpień. ☉

743. *C. monogyna* Vahl. symb. II. p. 32, K. jednoszyjkowa. *Caule ramoso, floribus monogynis bractea fultis denique pedunculatis, tubo corollae cylindrico limbum bis superante, squamis erectis tubo adpressis.* Krock. Sil. IV. t. 2, Neilr. NOestr. p. 532, Koch Ger. p. 570, Schldl. ic. XVIII. h. 11—12, Rehn. ic. XVIII. t. 142, Ej. ic. crit. V. f. 691, DC. suppl. Fran. p. 425, Turcz. Baic. Dah. n. 812, DC. prodr. IX. p. 455. *C. lupuliformis* Krock. Sil. I. p. 261. t. 36, Rehn. ic. XVIII. t. 142, Fl. Dan. t. 2224.

Łodyga grubsza jak w *C. europaea*, wraz z kwiatami biaława albo czerwonawa, wydatnie purpurowo kropkowana i kreskowana; kwiaty pojedynczo albo 2—3 razem, gronka złożone tworzące, z początku bezszypułkowe, później na szypułeczce osadzone; rurka korony obła, w czasie dojrzewania owoców jajowata, dwa razy od swego brzegu dłuższa; łuseczki przytulono-wzniesione; znamie 1, główkowate; zresztą jak w *C. europaea*. Na wierzbach koło Krościenka w r. 1858 często znajdowałem. Lipiec, Sierpień. ☉

LXII. Rodzina. ASPERIFOLIAE L. Szorstkolistne. (V, 1. L.).

Zioła zazwyczaj w dotknięciu szorstkie, o liściach naprzemianległych, pojedynczych, całkowitych, bez przylistków; kwiaty najczęściej obupłciowe; kielich 5dzielny, 5wřębny albo 5zębny, trwały, często z owocem zrastający się; korona do dna kwiatowego przyczepiona, lejkowata, dzwonkowata albo kółkowata, w kraju 5wřębna albo 5zębna, niekiedy niekształtna, o gardzieli już nagięj, otwartěj, już pęczkami włosów albo łusieczkami płaskimi lub sklepiastymi (osklepki, *fornices*) mniej więćej zamkniętěj; pręcików 5, w gardzieli lub rurce korony osadzone, o pylnikach podłużną szparką pękających; słupek nadkwiatowy, o szyjce pojedynczej lub w wierzchołku rozszczepaněj, a zawiązku jakby poczwórnym, to jest

z 4 komór po dojrzeniu osobno lub parzysto się oddzielających złożony, komory o 1 zalążku wiszącym; owoc w podstawie kielicha umieszczony, z 4ch osobnych lub 2ch parzystych owoczków złożony, owочки te do podstawy szyjki lub do dna kwiatowego przyrastające; nasiona o zarodku prostym albo nieco skrzywionym, bezbielmowym lub delikatném i skąpém bielmem otoczonym.

1. Plemię. *Cynoglosseae* Koch. Ostrzeniowe. Owoc tak zwany czteroziałny (*tetrachenium*), z 4komór zawiązka, niby osobnych owoczków, do szyjki trwałej plecami przyrośniętych powstały.

274. *Asperugo* Tourn. inst. p. 135. p. 54. Lepczyca.

Kielich 5wřębny, w czasie kwitnienia rośliny rurkowaty, przy dojrzewaniu zaś owoców znacznie większy, rozpłaszczony i w łateczki zębate rozszerzony; korona lejkowata, 5wřębna, o gardzieli 5 osklepkami zamkniętej; owoc z 4 owoczków jajowatych, z boków ściśnionych, nieco brodawkowatych, ścianką wewnętrzną do szyjki przyrosłych złożony.

744. *A. procumbens* L. sp. p. 198, L. leżąca. *Caulibus procumbentibus angulatis muricato-echinatis, foliis oblongis, calyce fructifero maximo sinuato-dentato*. Fl. Crac. n. 621, Wahlenb. Carp. n. 172, Ej. Lapp. n. 103, Bess. Gal. n. 210, Ej. Volh. p. 9, Gilib. Lith. I. p. 24, Waga Pol. n. 197, Herb. Buc. p. 243, Baumg. Trans. n. 253, Neilr. NOestr. p. 516, Dietr. Boruss. t. 607, Koch Ger. p. 571, Schldl. ic. VII. h. 11—12, Rehn. ic. XVIII. t. 126, Lm. et DC. Fran. n. 2735, Engl. bot. t. 661, Fl. Dan. t. 552, Ledb. Ross. III. p. 164, Ej. Alt. I. p. 192, M. B. Cauc. I. p. 134, DC. prodr. X. p. 146.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga leżąca od samej podstawy rozgałęzioną, szczotkowatą jak cała roślina, a przytem po krawędziach i na nerwie głównym liści drobnymi kolcami na dół podanymi pokryta; liście podługne albo klinowato-podługne, tępe albo kończyste, lekko-falisto-ząbkowane albo całobrzegie, dolne w ogonek zwężone, naprzemianległe, wyższe siedzące, naprzeciwległe albo po 3—4 razem prawie okręgowo ułożone; kwiatki bardzo drobne, krótko-szypułkowe, pojedynczo, parzysto lub po 3—4 razem w kątach liści poosadzone, czerwono-błękitne. Łodyga $\frac{1}{2}$ —2' długa. Przy drogach lub koło starych murów, koło ruin zamków Melsztynskiego w Bocheńskim, Czorsztynskiego w Sądeckim i w Lubowni na Spiżu. Czerwiec. ☉

275. *Echinosperrum* Sw. in Lehm. *asperifol.* p. 113. Lepnik.

Kielich rurkowaty, 5dzielny, w czasie dojrzewania owoców niezmienny; korona lejkowata, 5wřębna, o gardzieli 5 osklepkami

zwężonój; owoc z 4 owoczków piramidalnie-3kątnych, po krawędziach miętko-kolczystych, ścianką wewnętrzną z szyjką zrosłych złożony.

745. *E. Lappula* Lehm. *asperifol.* p. 121, *L. najeżony* albo *Bardanek*. *Caule ramoso, foliis lanceolatis incumbenti pilosis, pedunculis fructiferis erectis, nucibus margine aculeis glochidiatis biserialibus armatis.* Fl. Crac. n. 622, Waga Pol. n. 192, Herb. Buc. p. 243, Neilr. NOestr. p. 517, Dietr. Boruss. t. 267, Koch Ger. p. 571, Rehn. ic. XVIII. t. 128, Sturm h. 43, Ledeb. Ross. III. p. 155, Turcz. Baic. Dah. n. 832, DC. prodr. X. p. 136. *E. squarrosus* Rehn. Ger. n. 2367, Schldl. ic. I. h. 1. *Myosotis Lappula* L. sp. p. 189, Wahlb. Carp. n. 161, Bess. Gal. n. 194, Ej. Volh. p. 8, Baumg. Trans. n. 232, Fl. Dan. t. 692, Lm. et DC. Fran. n. 2727, M. B. Cauc. I. p. 120. *Lappula echinata* Gilib. Lith. I. p. 25.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga prosto wzniesiona, szczotkowata jak cała roślina, o szczecinkach przytulonych, w górze gałęzista; liście lancetowate, albo równowązko-lancetowate, tępe albo kończyste, całobrzegie, dolne w ogonek zwężone, wyższe siedzące; kwiatki drobne, przykwiatkami opatrzone, w kłosa jednostronne zwijające się ułożone; przykwiatki lancetowate; *szypulki nawet po okwitnieniu kwiatów lub owoconośne do góry wzniesione*; owociki po brzegach 2ma rzędami kolców haczykowatych najeżone. Kwiaty błękitne, a cała roślina myszami woniejąca. Wys. $\frac{1}{2}$ – 1'. Po skałach, starych murach lub miejscach kamienistych, na Bieskidach, Pieninach, Spżu, Liptowie i Orawie wszędzie dosyć pospolicie. Lipiec, Sierpień. ☺

746. *E. deflexum* Lehm. *asperif.* p. 120, *L. zwisło-owocowy*. *Caule ramoso, foliis lanceolatis pilosis, pilis patentibus, pedunculis fructiferis reflexis, nucibus margine aculeis glochidiatis uniserialibus armatis.* Bess. Volh. p. 50, Wimm. Schl. p. 380, Neilr. NOestr. p. 517, Koch Ger. p. 572, Rehn. ic. XVIII. t. 128, Sturm h. 43, Ledeb. Ross. III. p. 154, Turcz. Baic. Dah. n. 830, DC. prodr. X. p. 135. *Myosotis deflexa* Wahlb. Lapp. n. 100, Wahlb. Carp. n. 160, Fl. Dan. t. 1568.

Łodyga miękkimi włosami odstającymi jak cała roślina pokryta; *szypulki po okwitnieniu kwiatów i owoconośne na dół zagięte*; owociki po brzegach tylko 1 rzędkiem kolców haczykowatych opatrzone; zresztą jak w pop. gatunku. Roślina prawie bezwonna. Po skałach wapiennych, tylko na Liptowie między źródłami ciepłemi a wsią Łuczki zwaną. Czerwiec. ☺

276. *Cynoglossum* L. gen. 183. Ostrzeń albo Psi Język.

Kielich rurkowaty, 5dzielny, w czasie dojrzewania owoców niezmienny; korona lejkowata, 5wřębna, o gardzieli 5 osklepkami

zwiężonój; owoc z 4 owocków jajowatych albo owalnych, od grzbietu mocno przyplaszczonych, miętko-kolezystych, po brzegach tępych albo rąbkiem obwiedzionych, ścianką wewnętrzną do szyjki przyrosłych złożony.

747. *C. officinale* L. sp. p. 192, O. pospolity. *Caule erecto, foliis tomento tenui molli canescentibus, inferioribus ellipticis in petiolum attenuatis superioribus lanceolatis semiamplexicaulis, nucibus margine crassiusculo prominulo cinctis.* Fl. Crac. n. 623, Wahlb. Carp. n. 165, Bess. Gal. n. 200, Ej. Vollh. p. 9, Waga Pol. n. 193, Herb. Buc. p. 244, Baumg. Trans. n. 240, Neilr. NOestr. p. 517, Dietr. Boruss. t. 256, Koch Ger. p. 572, Schldl. ic. II. h. 9, Rehn. ic. XVIII. t. 129, Sturm h. 9, Lm. et DC. Fran. n. 2736, Engl. bot. t. 921, Svsk. bot. t. 302, Fl. Dan. t. 1147, Ledb. Ross. III. p. 165, M. B. Cauc. I. p. 127, DC. prodr. X. p. 146. *C. divaricatum* Steph. in Lehm. asperif. p. 161, Turcz. Baic. Dah. n. 836. *C. foetens* Gilib. Lith. I. p. 22, Syr. ziel. str. 1297.

Korzeń obło-wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, wraz z ogonkami liściowymi zrzadka omszona aż do kosmatości, w górze gałęzista, szypułki zaś i kielichy gęsto-siwo-kosmate; liście całobrzegie, kończyste, z obu stron delikatniej lub grubiej szaro-kutnerowate, miękkie, dolne jajowate albo eliptyczne, w ogonek zwiężone, górne podłużnie lancetowate albo lancetowate, podstawą wpół łodygę obejmujące; kwiaty najniższe przykwiatkami opatrzone, reszta bez przykwiatków w kłosa jednostronne, zwijające się ułożone; owoce po brzegach rąbkiem obwiedzione, zrzadka kolcami bez grudek pokryte. Kwiaty brudno-krwiste, osklepki purpurowe; owoce żółto-zielone. Wys. 1—3'. Cała roślina myszami woniejąca, o skutki odurzające podejrzana. Koło dróg, pól, płotów lub domów, dosyć pospolita ale wszędzie skąpo i nie obficie. Czerwiec, Lipiec. 7

2. Plemię. *Anchuseae* Koch. Czerwieńcowe. Owoce czteroziarn (*tetrenchenium*), z 4 owocków (nielupki lub orzeszki) prawie wolnych, na krążku osadzonych, w nasadzie miejsce wolne tworzących i tamże obrączką nieco wydętą otoczonych złożony, z pośród których szyjka zupełnie wolna wystaje.

277. *Anchusa* L. gen. 182. Czerwieniec albo Wołowy Język.

Kielich rurkowaty, 5wrębny; korona lejkowata, 5wrębna, o gardzieli 5 osklepkami zupełnie zamkniętój; owocki 4, w podstawie między sobą miejsce wolne tworzące, obrączką wydętą otoczone i do dna kwiatowego przyrosłe.

748. *A. officinalis* L. sp. p. 191, Cz. pospolity. *Caule erecto, foliis lanceolatis hispidis subdecurrentibus, spicis secundis, bracteis ovatis.* Fl. Crac. n. 626, Wahlb. Carp. n. 164, Bess. Gal.

n. 198, Ej. Volh. p. 8, Waga Pol. n. 194, Herb. Buc. p. 245, Baumg. Trans. n. 236, Neilr. NOestr. p. 519, Dietr. Boruss. t. 199, Koch Ger. p. 573, Schldl. ic. I. h. 5, Rehn. ic. XVIII. t. 108. f. 1—3, Ej. ic. crit. III. f. 469, Sturm h. 18, Engl. bot. t. 662, Sysk. bot. t. 218, Fl. Dan. t. 572, Ledb. Ross. III. p. 117, M. B. Cauc. I. p. 124, DC. prodr. X. p. 42. *A. angustifolia* L. sp. p. 191, Lm. et DC. Fran. n. 2730 et suppl. p. 421. *A. leptophylla* R. et Schult. syst. IV. p. 90, Koch Ger. p. 573, Rehn. ic. crit. III. f. 471. *A. arvalis* Rehn. ic. crit. III. f. 470. *Buglossum asperum* Gilib. Lith. I. p. 21.

Korzeń wrzecionowato gałęzisty; łodyga wzniesiona, szczotkowata jak cała roślina, w górze gałęzista; liście podługne, lancetowate albo równoważko-lancetowate, całobrzegie, dolne w ogonek zwężone, wyższe wpół łodygę obejmujące; kwiaty prosto wzniesione, przykwiatkami opatrzone, w kłosa jednostronne, zwijające się ułożone; przykwiatki lancetowate. Kwiaty w czasie rozwijania się purpurowe, później błękitniejące, o osklepkach białych lub błękitnawych, niekiedy kwiaty zupełnie białe. Wys. 1—3'. Koło dróg, pól lub pólów, na Bieskidach koło Pienin i t. d. wszędzie dosyć pospolity. Czerwiec, Lipiec. 74

278. *Lycopsis* L. gen. 190. Krzywoszyj.

Kielich rurkowaty, 5wębny; korona lejkowata, w kraju ukośna, nieumiarowo 5wębna, o rurce poniżej połowy długości kolankowato skrzywionój, a gardzieli 5 osklepkami zamkniętój; owoc z 4 owoczków w podstawie miejsce wolne tworzących, obrączką wydętą otoczonych, a do dna kwiatowego przyrosłych złożony.

749. *L. arvensis* L. sp. p. 199, K. polny. *Caule erecto, foliis lanceolatis subrepando-dentatis strigoso-hispidissimis, inferioribus in petiolum attenuatis superioribus semiamplexicaulibus, calyce tubum corollae medio curvatum aequante*. Fl. Crac. n. 627, Wahlb. Carp. n. 173, Ej. Lapp. n. 104, Bess. Gal. n. 212, Dietr. Boruss. t. 200, Koch Ger. p. 574, Schldl. ic. VII. h. 8—9, Lm. et DC. Fran. n. 2734, Engl. bot. t. 938, Fl. Dan. t. 435, Ledb. Ross. III. p. 121, DC. prodr. X. p. 54. *L. undulata* Gilib. Lith. I. p. 26. *Anchusa arvensis* M. B. Cauc. I. p. 123, Bess. Volh. p. 8, Waga Pol. n. 195, Neilr. NOestr. p. 520, Rehn. ic. XVIII. t. 109.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, jak cała roślina kłująco-szczotkowata, pojedyncza albo gałęzista; liście podługne albo lancetowate, tępe albo kończyste, łękowato-zębate, dolne w ogonek zwężone, wyższe wpół łodygę obejmujące albo nieco zbiegające; kwiaty do góry wzniesione, przykwiatkami opatrzone, w kłos jednostronny ułożone; przykwiatki lancetowate; kielichy rurce koron

równe; korony drobne, niebieskie, o rurce skrzywionój, białej i białemi osklepkami zamkniętj. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po polach, wszędzie dosyć pospolity. Czerwiec—Sierpień. ☉

279. Nonea Medic. filos. bot. p. 31 (Nonnea Autor.). Zapłonka albo Miedzinka.

Kielich rurkowaty, 5wrębny; korona lejkowata, 5wrębna, o gardzieli otwartj, brodatj; owoc z 4 owoczków w podstawie miejsce wolne tworzących, obrączką wydętą otoczonych i do dna kwiatowego przyrosłych złożony.

750. N. pulla DC. Fran. III. ed. 3. p. 626 in adnot. ad char. gener., Z. zwyczajna. *Caule subsimplici erecto, foliis lanceolatis adpresse pilosis, calycibus fructiferis inflatis, limbo corollae tubum aequante.* Fl. Crac. n. 628, Herb. Buc. p. 246, Neilr. NOestr. p. 521, Dietr. Boruss. t. 541, Koch Ger. p. 575, Schldl. ic. V. h. 11—12, Rehn. ic. XVIII. t. 101, Ledb. Ross. III. p. 111, DC. prodr. X. p. 32. *Lycopsis pulla* L. sp. p. 196, Bess. Gal. n. 211, Baumg. Trans. n. 254, Jacq. Austr. t. 188. *L. ampulosus* Gilib. Lith. I. p. 26. *Anchusa pulla* M. B. Cauc. I. p. 125, Bess. Volh. p. 9.

Korzeń wrzecionowaty, w starości wielogłowy; łodyga wzniesiona, od miękkich, przytulonych, gruczołonośnych włosków i dłuższych, sztywnych, szaro-zielona jak cała roślina, w górze gałęziąca się; liście całobrzegie albo niewyraźnie łekowato-zębate, dolne podługne, kończyste albo tępe, w ogonek zwężone, wyższe lancetowate albo jajowato-lancetowate, wpół łodygę obejmujące; kwiaty wzniesione, przykwiatkami opatrzone, w kłos jednostronny ułożone; przykwiatki jajowato-lancetowate; kielich po okwitnieniu rośliny wydęty; korony o rurce prostj, krajowi umiarowo 5wrębnemu równj, purpurowo-brunatne. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po polach, koło Inwałdu w Wadowickim lub na Pieninach i w w. i. m. Czerwiec. 4

280. Symphytum L. gen. 158. Żywokost.

Kielich rurkowaty, 5dzielny; korona obło-dzwonkowata, w kraju 5zębna, o gardzieli 5 osklepkami, stożkowato ułożonemi zamkniętj; owoc z 4 owoczków w nasadzie miejsce wolne tworzących, obrączką wydętą otoczonych i do dna kwiatowego przyrosłych złożony.

751. *S. officinale* L. sp. p. 195, Ż. pospolity. *Radice fusiformi ramoso, caule ramoso, foliis decurrentibus, inferioribus ovato-lanceolatis in petiolum contractis superioribus lanceolatis.* Fl. Crac. n. 629, Wahlenb. Carp. n. 168, Bess. Gal. n. 206, Ej. Volh. p. 9, Waga Pol. n. 198, Herb. Buc. p. 247, Baumg. Trans. n. 247,

Neilr. NOestr. p. 521, Dietr. Boruss. t. 93, Koch Ger. p. 575, Schldl. ic. III. h. 8, Rehn. ic. XVIII. t. 102, Sturm h. 17, Lm. et DC. Fran. n. 2722, Engl. bot. t. 817, Svk. bot. t. 418, Fl. Dan. t. 1569 et 664, Ledb. Ross. III. p. 114, DC. prodr. X. p. 37, Syr. ziel. str. 257. *Consolida major* Gilib. Lith. I. p. 24.

Korzeń marchwiowaty, gałęzisty, gruby, pionowy; *łodyga* wzniesiona, szczotkowato-włosista jak cała roślina, *w górze gałęziąca się; liście jajowato-lancetowate albo lancetowate*, całobrzegie, kończyste, dolne w ogonek zwężone, wyższe siedzące, długo po łodydze zbiegające; kwiaty wiszące, bez przykwiatków, w gronka mniej więcej jednostronne ułożone, białe, różowe lub fioletowe. Wys. 1—3'. Po łąkach wilgotnych, na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich wszędzie pospolicie. Maj, Czerwiec. 7. Dawniej lek. *radix Consolidae majoris*.

752. *S. tuberosum* L. sp. p. 195, Ż. bulwiasty. *Rhizomate obliquo tuberoso-nodoso, caule simplici vel apice bifido, foliis semidecurrentibus, inferioribus ovatis in petiolum contractis superioribus ellipticis*. Fl. Crac. n. 630, Wahlenb. Carp. n. 169, Bess. Gal. n. 207, Ej. Vollh. p. 9, Herb. Buc. p. 247, Baumg. Trans. n. 248, Neilr. NOestr. p. 521, Jacq. Austr. t. 225, Dietr. Boruss. t. 675, Koch Ger. p. 576, Schldl. ic. XIV. h. 9—10, Rehn. ic. XVIII. t. 103, Lm. et DC. Fran. n. 2723, Engl. bot. t. 1502, Ledb. Ross. III. p. 115, DC. prodr. X. p. 38.

Korzeniak skośny albo pionowy, mięsisty, *miejscami bulwiasto ponabrzmiewały*; łodyga wzniesiona, szczotkowato-włosista jak cała roślina, *pojedyncza albo w górze 2dzielna; liście jajowate albo eliptyczne*, całobrzegie, kończyste, dolne w ogonek zbiegające, wyższe siedzące nieco po łodydze zbiegające; a zresztą jak w pop. gatunku. Kwiaty blado-żółte. Wys. 1/2—1'. Po lasach liściastych, na Podhalu, koło Kieżmarku i na Chocz. Maj. 7.

753. *S. cordatum* W. et Kit. Hung. I. p. 6. t. 7, Ż. sercowatolistny. *Rhizomate obliquo tereti carnoso, caule simplici, foliis nondecurrentibus, inferioribus subrotundo-cordatis acuminatis, radicalibus longe petiolatis caulinis breviter petiolatis summis subsessilibus subdecurrentibus ovatis vel ovato-lanceolatis*. Herb. Buc. p. 247, Heuff. Ban. n. 1197, Rehn. ic. XVIII. t. 102, Ej. ic. crit. III. f. 395, Ledb. Ross. III. p. 116, M. B. Cauc. I. p. 130. n. 329, DC. prodr. X. p. 40. *S. cordifolium* Baumg. Trans. n. 249. *S. pannonicum* Pers. syn. I. p. 161, Bess. Gal. 208, Eichw. skiz. Vollh. p. 141.

Korzeniak skośny, mięsisty, gruby i obły; łodyga pojedyncza; *liście okrągławo-sercowate albo szeroko-jajowato-sercowate*, w wierzchołku zwężono-konczyste, *korzeniowe bardzo długo-ogonkowe*, łodygowe krótszym ogonkiem opatrzone, najwyższe zaś prawie sie-

dzące lub w podstawie zwężone, nieco po łodydze zbiegające, jajowate albo jajowato-lancetowate; a zresztą jak w pop. gatunku. Kwiaty blado-żółte. Wys. 1—2". Po lasach liściastych, na Pieninach idąc z Krościenka na Korony obficie się trafia. Maj. 4

3. Plemię. *Lithospermeae* Koch. Nawrotowe. Owoc czteroziarn, z 4 owoczków płaską podstawą do dna kwiatowego przytwierdzonych złożony; a zresztą jak w pop. plemieniu.

281. *Cerinthe Tourn.* inst. p. 79. t. 56. Gładysz albo Ośmiśl.

Kielich aż do podstawy 5dzielny; korona obło-dzwonkowata, 5zębna, o gardzieli nagięj, bez osklepków; pylniki strzałkowate; owoc z 2ch połówek (półowocki) 2komorowych, do dna kwiatowego przyrosłych, i między sobą miejsce wolne półkoliste tworzących złożony. Jedyń rodzaj roślin zupełnie gładkich w rodzinie szorstkolistnych (*Asperifoliae*), który między 9 gatunkami dotąd poznanemi, 5 zupełnie gładkich obejmuje.

754. *C. minor* L. sp. ed. 2. p. 196, G. mniejszy. *Caule glabro, foliis glabris glaucis, inferioribus obovatis in petiolum contractis superioribus cordato-oblongis semiamplexicaulibus, floribus nutantibus, corollis 5fidis, laciniis conniventibus.* Fl. Crac. n. 631, Wahlenb. Carp. n. 170, Bess. Gal. n. 209, Ej. Volh. p. 9, Waga Pol. n. 205, Herb. Buc. p. 248, Baumg. Trans. n. 250, Neilr. NOestr. p. 523, Jacq. Austr. t. 124, Koch Ger. p. 577, Schldl. ic. VII. h. 8—9, Rehn. ic. XVIII. t. 94, Ej. ic. crit. IV. f. 481, Sturm h. 68, Suter Helv. I. p. 129, Lm. et DC. Fran. n. 2703, Ledb. Ross. III. p. 102, DC. prodr. X. p. 2, (excl. var. β et γ), L. sp. ed. 1. p. 137 (foliis immaculatis). *C. maculata* L. sp. ed. 1. p. 137 (foliis albo maculatis). Variat: b) *maculata, corollis inferne flavis in medio maculis 5 violaceis notatis superne luteis.* *C. maculata* All. Ped. I. p. 51. n. 178, Rehn. ic. XVIII. t. 94, Ej. ic. crit. IV. f. 482, Bess. Volh. p. 43, M. B. Cauc. I. p. 134 et III. p. 131, DC. prodr. X. p. 3. *C. quinque maculata* Wahlenb. Carp. n. 171. *C. alpina* Schldl. ic. VIII. h. 12 (non Kit. in Schult. Oestr.).

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, gładka i naga, modrawo oszroniona, jak cała roślina, w górze gałęziąca się; liście mięsiste, jakby nieco tłustawe, niekiedy białoplamiste, całobrzegie, tępe albo wyszczerbione, dolne podługnie przewrotnie-jajowate, w ogonek zwężone, wyższe podługne albo jajowate, podstawą sercowatą wpół łodygę obejmujące; kwiaty zwieszane, przykwiatkami opatrzone, w gronka jednostronne ułożone; przykwiatki sercowato-jajowate; korony w kraju 5szczepne, o zębach ztąd powstałych prostych, nieco stulających się, cytrynowo-żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Odmiana alpejska téj rośliny: b) *maculata*, różni się jedynie koronami od dołu

cytrynowo-żółtemi, w środku 5 fiołkowemi plamami oznaczonemi, w kraju zaś żółtemi. Po skałach wapiennych, przy drogach, koło pól lub po miejscach kamienistych, na Bieskidach niekiedy się trafia, na Pieninach zaś lub w ich pobliżu, na Spiżu, Liptowie i Orawie pospolity. Odmiana b) trafia się tylko na wschodnim krańcu Tatr naprzeciw miasta Białej (Bela) w dolinie zwaną Tokarnią (Drechselhäuschen), lub powyżej 5 źródeł zwanych Huczawą już na górnej granicy kosodrzewu, a nawet nieco dalej pod tak zwanemi Wrotami Żelaznemi (Eiserne Thor) dosyć obficie. Czerwiec, Lipiec. ☉ i 4

282. *Echium Tourn.* inst. p. 135. t. 54. Żmijowiec.

Kielich rurkowaty, 5dzielny; korona lejkowato-dzwonkowata, z krajem skośnym, 5wrębnym, a gardzielą nagą, bez osklepków; pylniki owalne; owoc z 4 owoczków 1komorowych, na dnie kwiatowem osadzonych i miejsce wolne, 3kątne zostawujących złożony.

755. *E. vulgare* L. sp. p. 200, Ż. pospolity. *Tuberculato-hispidum, caule simplici vel ramoso, foliis lanceolatis, tubo corollae calyce brevior, staminibus declinatis corolla longioribus.* Fl. Crac. n. 632, Wahlb. Carp. n. 174, Bess. Gal. n. 214, Ej. Volh. p. 10, Waga Pol. n. 204, Herb. Buc. p. 248, Baumg. Trans. n. 250, Neilr. NOestr. p. 523, Dietr. Boruss. t. 141, Koch Ger. p. 577, Schldl. ic. I. h. 7, Rehb. ic. XVIII. t. 97, Sturm h. 18, Lm. et DC. Fran. n. 2707, Engl. bot. t. 181, Svk. bot. t. 274, Fl. Dan. t. 445, Ledb. Ross. III. p. 104, M. B. Cauc. I. p. 135, DC. prodr. X. p. 18. *E. tuberculatum* Gilib. Lith. I. p. 27.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga wzniesiona, szczecinami kłującymi tak jak cała roślina pokryta, w górze albo prawie od samej podstawy w długi, obło-stożkowaty albo piramidalny kwiatostan przechodząca, o gałązkach kwiatowych najczęściej pojedynczych, rzadziej 2dzielnych, w czasie kwitnienia bardzo krótkich, później zaś wydłużających się, wygiętych, i podczas dojrzwiania owoców wiechę rozpięrzchłą przedstawiających; liście lancetowate albo równoważko-lancetowate, dolne w ogonek zwężone, wyższe siedzące; kwiaty dosyć duże, wzniesione, przykwiatkami opatrzone, na gałązkach bocznych w kłosa jednostronne, związające się ułożone; przykwiatki lancetowate; korona o rurce od kielicha krótszej; pręciki wygięte od korony dłuższe; szyjka w wierzchołku 2wrębna. Kwiaty błękitne, rzadko białe albo różowe. Wys. 1—3'. Po polach, miedzach lub przy drogach, wszędzie pospolity. Czerwiec—Wrzesień. ☉

283. *Pulmonaria* Tourn. inst. p. 136. t. 55. Miodunka albo
Płucnik.

Kielich obło-dzwonkowaty, 5kątny, 5zębny, w czasie dojrzwania owoców wydęty; korona lejkowata, 5wřębna, o gardzieli brodatęj, ale bez osklepków; pylniki podłużne; owoc z 4 owoczków 1komorowych, płaską podstawą do dna kwiatowego przyrosłych złożony.

756. *P. officinalis* L. sp. p. 194, *M. pospolita*. *Caule pilis setosis intermixtis paucis glanduliferis hispido, foliis capitum radicalium sterilium exterioribus cordato-ovatis in petiolum anguste alatum decurrentibus, caulinis inferioribus oblongis superioribus semiamplexicaulibus*. Fl. Crac. n. 634, Wahlenb. Carp. n. 166, Bess. Gal. n. 204, Ej. Volh. p. 9, Waga Pol. n. 200, Herb. Buc. p. 249, Baumg. Trans. n. 245, Neilr. NOestr. p. 524, Dietr. Boruss. t. 245, Koch Ger. p. 578, Schldl. ic. I. h. 2, Rehn. ic. VIII. t. 116, Ej. ic. crit. VI. t. 699, Sturm h. 93, Lm. et DC. Fran. n. 2719, Engl. bot. t. 118, Svk. bot. t. 135, Fl. Dan. t. 482, Ledeb. Ross. III. p. 137, M. B. Cauc. I. p. 128, DC. prodr. X. p. 92. *P. angustifolia* Fl. Dan. t. 483 (foliis radical. destit.). *P. cordato folio* Gilib. Lith. I. p. 23. *P. maculosa* Syr. ziel. str. 1352.

Korzeniak obły, skośny, wielogłowy, długimi włóknami okryty; łodyga wzniesiona, szorstko-włosista jak cała roślina, przytem rzadka włoskami gruczołonośnemi pokryta, w górze gałęziąca się; liście kończyste albo tępe, niekiedy białoplamiste, wiązek bocznych płonnych częścią sercowate, częścią jajowate, w ogonek dość długi zbiegające, ogonek ten przez to wązko-skrzydełkowaty, liście dolne łodygowe łopatkowato-jajowate, w dość szeroko-skrzydełkowaty ogonek zbiegające, wyższe jajowato-podłużne albo podłużne, bezogonkowe, wpół łodygę obejmujące i cokolwieczek po niej zbiegające; kwiaty wzniesione, bez przykwiatków, w gronka jednostronne ułożone; korony bardzo łatwo odpadające, w czasie rozwijania się różowe, później jasno fioletowo-błękitne. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po lasach liściastych lub krzakach, wszędzie aż do wysokości 3000' n. m. pospolita. Maj. 4

757. *P. angustifolia* L. sp. p. 194, *M. wązkolistna*. *Caule pilis setosis intermixtis paucis glanduliferis hispido vel pubescente et glanduloso-glutinoso, foliis capitum radicalium sterilium exterioribus et caulinis inferioribus elliptico-lanceolatis in petiolum alatum contractis, superioribus anguste lanceolatis semiamplexicaulibus*. Fl. Crac. n. 636, Wahlenb. Carp. n. 167, Gilib. Lith. I. p. 23, Waga Pol. n. 201, Herb. Buc. p. 249, Baumg. Trans. n. 244, Neilr. NOestr. p. 525, Dietr. Boruss. t. 315, Koch Ger. p. 579, Schldl. ic. IX. h. 5—6, Rehn. ic. XVIII. t. 118, Ej. ic. crit. VI. f.

695, Lm. et DC. Fran. n. 2720, Engl. bot. t. 1628, Sysk. bot. t. 544, Fl. Dan. t. 2344, Ledb. Ross. III. p. 138, DC. prodr. X. p. 93. *P. media* Rehn. ic. crit. VI. f. 697 (forma: fol. latior.). *P. azurea* Bess. Gal. n. 205, Ej. Volh. p. 9, Herb. Buc. p. 250, Koch Ger. p. 579, Schldl. ic. XI. h. 8—9, Rehn. ic. XVIII. t. 118, Ej. ic. crit. VI. f. 694, Ledb. Ross. III. p. 138, M. B. Cauc. III. p. 128, DC. prodr. X. p. 93. *P. Clusii* Baumg. Trans. n. 243. *Bessera azurea* Schult. Oestr. n. 759. Variat: b) *mollis*, *tota dense glanduloso-glutinosa pubescens*. *P. mollis* Wolff sec. Hell. suppl. fl. Wirceb. p. 13, Fl. Crac. n. 635, Bess. Volh. p. 42, Koch Ger. p. 579, Schldl. ic. XVIII. h. 3—4, Rehn. ic. XVIII. t. 117, Ej. ic. crit. VI. f. 696, Ledb. Ross. III. p. 137, Turcz. Baic. Dah. n. 819, DC. prodr. X. p. 93. *P. angustifolia* Bess. Gal. n. 203, Ej. Volh. p. 9.

Lodyga niekiedy gęsto gruczołowato-lepkimi włoskami tak jak cała roślina omszona; liście grubawe, modrawo-zielone, nieplamiste, *wiązek pobocznych płonnych i dolne lodygowe eliptyczne aż do lancetowatych*, w ogonek skrzydlaty zwężone, *wyższe jajowato-lancetowate aż do równowązko-lancetowatych*; zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Kwiaty w czasie rozwijania się różowe, później jasno fioletowo-błękitne lub ciemno lazurkowo-błękitne. Odmiana: b) *mollis*, cała gęsto włoskami miękkimi, gruczołowato-lepkimi omszona. Po lasach i krzakach, na Bieskidach, Pieninach i Spiżu koło Kieżmarku niekiedy się trafia; odmianę zaś b) w jednym tylko okazie na Pieninach znalazłem, (choć w dolinie Ojcowskiej pod Krakowem dosyć pospolicie i obficie się trafia). Maj. 7

284. *Lithospermum* Tourn. inst. p. 137. t. 55. Nawrot albo Wróble proso.

Kielich rurkowaty, 5dzielny, w czasie dojrzewania owoców niewydęty; korona lejkowata, 5wębna, o gardzieli 5 włosistymi fałdkami albo 5 osklepkami zwężona; pylniki podługne; owoc z 4 owoczków 1komorowych, płaską podstawą na dnie kwiatowem osadzonych złożony.

758. *L. arvense* L. sp. p. 190, N. polny. *Caule apice ramoso, foliis lineari lanceolatis hirtis, nucibus rugoso-sabris*. Fl. Crac. n. 638, Wahlenb. Carp. n. 163, Ej. Lapp. n. 101, Bess. Gal. n. 196, Ej. Volh. 8, Waga Pol. n. 202, Herb. Buc. p. 250, Baumg. Trans. n. 234, Neilr. NOestr. p. 526, Koch Ger. p. 580, Schldl. ic. III. h. 3, Lm. et DC. Fran. n. 2713, Engl. bot. t. 123, Sysk. bot. t. 386, Fl. Dan. t. 456, Ledb. Ross. III. p. 129, Ej. Alt. I. p. 53, M. B. Cauc. I. p. 124, DC. prodr. X. p. 74. *L. minus* Gilib. Lith. I. p. 24. *Rhytispermum arvense* Lnk. handb. gew. I. p. 579,

Dietr. Boruss. t. 316, Rehn. ic. XVIII. t. 113. *Milium solis* Syr. ziel. str. 788.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, gałęzista, często dopięro w wierzchołku, przytulonemi szczecinkami pokryta; liście odstająco-szorstko-omzone, kończyste albo tępe, *dolne* podłużne, *w krótki ogonek zwężone*, wyższe lancetowate albo równowazko-lancetowate, siedzące; kwiaty drobne, wzniesione, przykwiatkami opatrzone, w gronka jednostronne ułożone; przykwiatki lancetowate; korony o gardzieli 5ma włosistemi fałdkami zwężonej, białe; *owocki* jajowato-3kątne, kończyste, *ćme i brodawkowane*, brunatnawe. Wys. $\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po polach, wszędzie pospolity. Maj, Czerwiec. ☉

759. *L. officinale* L. sp. p. 189, N. lekarski. *Caule ramosissimo, foliis lanceolatis scaberrimis, nucibus laevibus*. Fl. Crac. n. 637, Wahlenb. Carp. n. 162, Bess. Gal. n. 195, Ej. Volh. p. 8, Waga Pol. n. 203, Herb. Buc. p. 250, Baumg. Trans. n. 233, Neilr. NOestr. p. 526, Koch Ger. p. 579, Schldl. ic. VII. h. 8—9, Sturm h. 5, Rehn. ic. XVIII. t. 112, Lm. et DC. Fran. n. 2712, Engl. bot. t. 134, Svk. bot. t. 177, Fl. Dan. t. 1084, Ledb. Ross. III. p. 130, Turcz. Baic. Dah. n. 814, M. B. Cauc. I. p. 121, DC. prodr. X. p. 76. *L. majus* Gilib. Lith. I. p. 21.

Łodyga bardzo gałęzista, szczecinkami przytulonemi jak cała roślina pokryta; liście lancetowate, kończyste, wszystkie siedzące; korony o gardzieli 5ma drobnutkiemi, omszonemi osklepkami zwężonej, zielonawo białe; *owocki* jajowate, kończyste, *gładkie, lśnące*, białe *jak ziarnka kwarcu*; zresztą jak w pop. gatunku. Wys. 1—2'. Po lasach, krzakach lub zaroślach na słońce wystawionych, na Bieskidach w bardzo w. m. np. nad Dunajcem koło Jurkowa, Czechowa, Roztoki w Bocheńskim, nad Ropą w Jasielskim lub na Pieninach (powyżej Faćmiecha) w Sądeckim; wreszcie koło Cieplic Łuczek w Liptowskim lub koło zamku Orawskiego i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 4

285. *Myosotis* L. gen. 180. Niezapominajka albo Niezabudka.

Kielich rurkowaty, 5zębny albo 5wrębny, w czasie dojrzwania owoców niewydęty; korona kółkowata albo lejkowata, w kraju 5wrębna, o gardzieli 5 osklepkami zwężonej; pylniki owalne; owoc z 4 owoczków 1komorowych, na dnie kwiatowem osadzonych i bardzo malutki punkcik wolny między sobą zostawiających złożony.

A. Kielich włoskami przytulonemi omszony, a po dojrzeniu owoców otwarty.

760. *M. palustris* Roth tent. Ger. I. p. 87 (1788), With. arrang. II. ed. 3. p. 225 (1796), N. błotna. *Rhizomate obliquo*

undique fibroso, caule angulato, foliis oblongo-lanceolatis acutiusculis, calycibus 5dentatis adpresso-pilosis fructiferis apertis, stylo calycem subaequante. Fl. Crac. n. 639, Bess. Gal. n. 190, Ej. Volh. p. 8, Waga Pol. n. 189, Herb. Buc. p. 251, Baumg. Trans. n. 229, Koch Ger. p. 580, Schldl. ic. VII. 8—9, Sturm h. 42, Rehn. ic. XVIII. t. 119. f. 1, 3 et 4, Fl. Dan. t. 1988, Engl. bot. t. 1973, Ledeb. Ross. III. p. 143, Turcz. Baic. Dah. n. 821, M. B. Cauc. III. p. 117, DC. prodr. X. p. 105. *M. palustris* α . *grandiflora* Neilr. NOestr. p. 527. *M. strigulosa* Rehn. in Sturm h. 42, Schldl. ic. III. h. 8. *M. repens* Rehn. in Sturm h. 42, Engl. bot. t. 2703. *M. laxiflora* Rehn. in Sturm h. 42. *M. scorpioides* Willd. sp. I. p. 746, Wahlenb. Carp. n. 158, Ej. Lapp. n. 98. *M. scorpioides* β . *palustris* L. sp. p. 188, Svisk. bot. t. 72. *M. perennis* α . *palustris* Hoffm. Ger. I. p. 61, Lm. et DC. Fran. n. 2725. *Scorpioides glaber* Gilib. Lith. I. p. 20.

Korzeniak skośny, płożący się, gęsto włóknami okryty; lodyga kątowata, wzniesiona, podnosząca się albo w podstawie płożąca, gałęzista, włoskami odstającymi omszona albo zupełnie naga; liście szorstkawo omszone albo nagie, dolne podłużnie przewrotnie-jajowate, w ogonek krótki zwężone, tępe, wyższe podłużne aż do równoważko-lancetowatych, siedzące; kwiaty wzniesione, bez przykwiatków, w gronka jednostronne ułożone, nawet po dojrzaniu owoców bezlistne; kielichy 5zębne, włoskami przytulonemi pokryte, w czasie dojrzewania owoców otwarte; słupek kielichowi prawie równy; korony dosyć duże, pięknie niebieskie, o białych fałdkach między wrębami i żółtymi osklepkami, niekiedy różowe albo białe. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po rowach, łąkach mokrych lub nad brzegami źródeł, wszędzie pospolita aż do stóp Tatrzańskich. Czerwiec—Sierpień. 4

761. *M. caespitosa* Schultz Starg. suppl. p. 11, N. darniowa. *Radice descendente undique fibrosa, caule tereti, foliis oblongis obtusis, calycibus 5fidis adpresso-pilosis fructiferis apertis, stylo brevissimo.* Fl. Crac. n. 640, Bess. Volh. p. 52, Lorek Pruss. t. 45. f. 254, Koch Ger. p. 580, Schldl. ic. XI. h. 5—6, Sturm h. 42, Fl. Dan. t. 2283, Engl. bot. t. 2661, Ledeb. Ross. III. p. 144, Turcz. Baic. Dah. n. 822, DC. prodr. X. p. 105. *M. lingulata* Lehm. asperif. p. 110, Rehn. ic. XVIII. t. 120. *M. palustris* β . *parviflora* Neilr. NOestr. p. 527.

Korzeń pionowo zagłębiający się, zewsząd włóknami okryty; lodyga obła, wzniesiona, gałęzista, wraz z liśćmi włoskami przytulonemi pokryta; liście dolne podłużnie przewrotnie-jajowate, w ogonek krótki zwężone, a w wierchołku tępe, wyższe podłużne aż do lancetowatych, siedzące; kwiaty wzniesione, bez przykwiatków, w gronka jednostronne ułożone; gronka po dojrzaniu owoców najczę-

ścięj od dołu liśćmi opatrzone; *kielichy* 5wębne, *włoskami przytulonemi* pokryte, w czasie dojrzewania owoców otwarte; słupek o połowę od kielicha krótszy; korony drobne, niebieskie. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po łąkach wilgotnych, na Bieskidach, Pieninach i Spiżu, często się trafia. Czerwiec—Sierpień. ☉

B. Kielich 5dzielny, włoskami odstającymi, haczykami pokryty.

a. Szypułki owocowe od kielicha krótsze.

762. *M. stricta* Lnk. hort. Berol. I. p. 164, N. polna. *Radice fibrosa, Caule stricto, foliis oblongis obtusiusculis, racemis basi foliatis, pedicellis fructiferis calyce brevioribus, calycibus 5fidis fructiferis clausis pilosis, pilis patentibus uncinatis.* Fl. Crac. n. 641, Neilr. NOestr. p. 529, Koch Ger. p. 582, Rehn. ic. XVIII. t. 123, Fl. Dan. t. 2285, Ledeb. Ross. III. p. 147, Ej. Alt. I. p. 186, DC. prodr. X. p. 109. *M. arvensis* Bess. Gal. n. 192, Ej. Volh. p. 8, Wahlb. Carp. n. 159, Waga Pol. n. 190, Herb. Buc. p. 252, Baumg. Trans. n. 228, Sturm h. 42, Schldl. ic. III. h. 8. *M. arenaria* Schrad. apud Schultz fl. Starg. suppl. p. 12. *M. micrantha* Lehm. asperif. p. 109, DC. prodr. X. p. 113. *M. annua* β . *collina* Lm. et DC. Fran. n. 2724.

Korzeń wrzecionowato-włóknisty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, sztywna, często aż do samej podstawy kwiateczkami okryta, gałęzista, włoskami odstającymi jak i cała roślina pokryta; liście tępe, dolne podłużnie przewrotnie-jajowate, w krótki ogonek zwężone, wyższe podłużne albo owalne, siedzące; *kwiaty* wzniesione, w kłos lub gronko jednostronne, od dołu ulistnione ułożone; szypułki przy dojrzewaniu owoców od kielicha krótsze, *kielichy* 5dzielne, po dojrzewaniu owoców zamknięte, włoskami odstającymi, haczykami pokryte; korony drobnutkie, niebieskie. Wys. 2—8". Po polach, ugorach lub po suchych wzgórzach, wszędzie pospolita. Maj, Czerwiec. ☉

b. Szypułki owocowe równe albo nieco od kielicha dłuższe.

763. *M. silvatica* Hoffm. Deutschl. I. ed. 1. p. 61, N. lesna. *Rhizomate obliquo undique fibroso, foliis inferioribus oblongo-obovatis in petiolum contractis, superioribus oblongo-lanceolatis sessilibus, pedicellis fructiferis calycem aequantibus longioribusque, calycibus 5fidis patulo-pilosis, pilis uncinatis, laciniis calycis fructiferis erecto-conniventibus, corollae limbo plano.* Fl. Crac. n. 642, Lorek Pruss. t. 45. f. 255, Wimm. Schl. p. 376, Neilr. NOestr. p. 528, Koch Ger. p. 581, Schldl. ic. I. h. 8, Rehn. ic. XVIII. t. 121, Sturm h. 42, Engl. bot. t. 2630, Ledeb. Ross. III. p. 145, Turcz. Baic. Dah. n. 823, DC. prodr. X. p. 107. *M. montana* Bess. Gal. n. 191, Ej. Volh. p. 8. *M. alpestris* Bess. Volh. p. 52 (non Schmidt). *M. scorpioides* Fl. Dan. t. 583 (fig. sinistra), M. B.

Cauc. I. p. 118. *M. scorpioides silvatica* Ehrh. herb. L. n. 31. *M. arvensis* β . *grandiflora* Wahlenb. Suec. p. 121. *M. perennis* β . *silvatica* Lm. et DC. Fran. n. 2725.

Korzeń z początku wrzecionowaty, później skośny i gęsto włóknami okryty korzeniak przedstawiający; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, gałęzista, odstającymi włoskami jak cała roślina omszona; liście dolne podłużnie przewrotnie-jajowate, tępe, w ogonek zwężone, wyższe podłużnie-lancetowate, kończystawe, siedzące; kwiaty wzniesione, w gronko jednostronne nieulistnione ułożone; szypułki po dojrzeniu owoców kielichowi równe lub prawie dwa razy od niego dłuższe; kielichy 5dzielne, włoskami odstającymi, haczykami pokryte, w czasie dojrzewania owoców prawie zamknięte; korony dosyć duże, niekiedy drobne, w kraju płaskie, niebiesko-błękitne, bardzo rzadko białe. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po lasach, na całych Bieskidach, Pieninach, Podhalu i Tatrach aż do wysokości górnej granicy lasów dosyć pospolicie się trafia. Czerwiec, Lipiec. 4

764. *M. alpina* Lapeyr. ex Benth. in DC. prodr. X. p. 108, *N. alpejska*. *Rhizomate obliquo undique fibroso, caule angulato, foliis inferioribus ellipticis in petiolum longum contractis, superioribus oblongis vel oblongo-lanceolatis sessilibus, pedicellis fructiferis calycem aequantibus brevioribusque, calycibus 5fidis patulopilosis, pilis uncinatis, laciniis calycis fructiferi apertis*. *M. alpestris* Schmdt. Bohem. III. p. 26, Schldl. ic. XVIII. h. 3—4, Sturm h. 24, Heer et Hegtschw. Schweiz. n. 503. *M. suaveolens* W. et Kit. in Willd. en. h. Berol. I. p. 176, Schldl. ic. XVIII. h. 3—4, Sturm h. 42. *M. rupicola* Engl. bot. t. 2559. *M. montana* M. B. Cauc. III. p. 116. *M. perennis* γ . *alpestris* et *δ. exscapa* Lm. et DC. Fran. n. 2725.

Łodyga podnosząca się, kątowata, pojedyncza, dosyć gruba, włoskami miękkimi przytulonemi, niekiedy srebrzystemi, jak cała roślina pokryta; liście dolne eliptyczne, ogonkiem dość długim opatrzone, wyższe podłużne albo podłużnie-lancetowate, siedzące; gronka kwiatów krótkie; szypułki grubsze kielichowi równe lub od niego krótsze; kielichy większe, po okwitnieniu otwarte; korony duże, prześlicznie ultramarinowo-niebieskie; a zresztą jak w pop. gatunku, którego właściwie jest tylko stałą odmianą alpejską, ale z przyczyny wydatnego, karłowato rozrosłego wejrzenia (habitus) i uderzającej piękności kwiatów (w stanie świeżym), poniekąd na gatunek zasługuje. Wys. $1\frac{1}{2}$ —6''. Po halach, w miejscach skalistych trawą porośłych, na całym pasmie Tatrów od górnej granicy kosodrzewu aż do 7000' n. m. wszędzie i dosyć pospolicie się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

765. *M. hispida* Schldl. in mag. naturfor. Berl. VIII. p. 230, *N. szorstka*. *Foliis oblongis, pedicellis fructiferis horizonta-*

liter patentibus calycem aequantibus, calycibus 5fidis fructiferis apertis patulo-pilosis, pilis uncinatis. Fl. Crac. n. 643, Ritschl. Posn. n. 582, Wimm. Schl. p. 376, Neilr. NOestr. p. 528, Koch Ger. p. 582, Schldl. ic. XI. h. 5—6, Rehn. ic. XVIII. t. 122, Fl. Dan. t. 2284, Ledb. Ross. III. p. 146, DC. prodr. X. p. 108. *M. collina* Rehn. apud Sturm h. 42, Gorsk. apud Eichw. skiz. Lith. p. 141. *M. arvensis* Engl. bot. t. 2558 (sec. Babingt. Brit. bot. p. 209).

Łodyga cienka, często już od połowy wysokości w delikatne gałązki dzieląca się; liście dolne podłużnie przewrotnie-jajowate, tępe, w ogonek krótki zwężone, wyższe podłużne, tępe albo kończystawe, siedzące; kwiaty w gronko jednostronne, od dołu nieulistnione, ułożone; *szypułki* przy dojrzewaniu owoców *poziomo odstające, kielichowi równe; kielichy* po dojrzewaniu owoców *dzwonkowato otwarte*; a zresztą wszystko jak w *M. stricta*. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po miejscach skalistych na słońce wystawionych, na podgórzu Bieskid w Wadowickim i koło Pienin w Sądeckim tu i owdzie się trafia. Czerwiec. ☉

c. Szypułki owocowe mniej więcej dwa razy od kielicha dłuższe.

766. *M. intermedia* Lnk. en. h. Berol. I. p. 164, N. pośrednia. *Foliis oblongo-lanceolatis, pedicellis fructiferis patentibus calyce duplo longioribus, calycibus 5fidis fructiferis clausis patulo-pilosis, pilis uncinatis, corollae limbo concavo.* Fl. Crac. n. 644, Ritschl. Posn. n. 581, Lorek Pruss. t. 45. f. 256, Wimm. Schl. p. 376, Neilr. NOestr. p. 528, Koch Ger. p. 581, Schldl. ic. II. h. 12, Rehn. ic. XVIII. t. 122, Sturm h. 42, Ledb. Ross. III. p. 146, Ej. Alt. I. p. 187 (excl. var. α .), DC. prodr. X. p. 108. *M. arvensis* Engl. bot. t. 2629 (et plurim. auctor.), Wahlenb. Lapp. n. 99, Ledb. Alt. I. p. 187, M. B. Cauc. I. p. 118 et III. p. 119. *M. arvensis major* Bess. Volh. p. 42. *M. annua* α . *arvensis* Lm. et DC. Fran. n. 2724. *M. scorpioides* α . *arvensis* L. sp. p. 188 (nomen. collectiv.). *Scorpioides hirsutus* Gilib. Lith. I. p. 20 (plur. sp. conjun.).

Łodyga pojedyncza, od połowy wysokości gałęziąca się; liście górne podłużnie-lancetowate, kończyste; kwiaty w gronka jednostronne, od dołu nieulistnione ułożone; *szypułki* przy dojrzewaniu owoców *prawie poziomo odstające, dwa razy od kielicha dłuższe; korony* w kraju *czareczkowato zagłębione*; a zresztą wszystko jak w *M. stricta*. Wys. $\frac{1}{2}$ —1 $\frac{1}{2}$ '. Po lasach lub ugorach, na Bieskidach dosyć pospolicie się trafia. Czerwiec—Sierpień. ☺

767. *M. sparsiflora* Mik. in Hopp. taschnb. p. 74. (1807), N. rozpierzchła. *Caule ramoso diffuso, foliis inferioribus oblongo-obovatis in petiolum contractis, superioribus oblongo-lanceolatis,*

racemis paucifloris basi foliatis, pedicellis fructiferis calyce multoties longioribus remotis refractis, calycibus 5fidis pilosis, pilis patentibus uncinatis. Fl. Crac. n. 645, Bess. Gal. n. 193, Ej. Volh. p. 8, Gorsk. apud Eichw. skiz. Lith. p. 141, Waga Pol. n. 191, Herb. Buc. p. 252, Baumg. Trans. n. 230, Neilr. NOestr. p. 529, Koch Ger. p. 582, Schldl. ic. XI. h. 5—6, Rehn. ic. XVIII. t. 123, Sturm h. 42, Fl. Dan. t. 1688, Ledb. Ross. III. p. 148, Ej. Alt. I. p. 186, M. B. Cauc. III. p. 119, DC. prodr. X. p. 112. *M. sepium* Bess. in cat. h. Crac. 1808 an.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga wietka, łamna, wzniesiona, podnosząca się albo na ziemi rozesłana, rozpięrzchle gałęzista, rzadka jak cała roślina omszona; liście dolne podłużnie przewrotnie-jajowate, tępe, w ogonek krótki zwężone, wyższe podłużnie-lancetowate, kończyste, siedzące; *kwiaty* wzniesione, w gronka długie, jednostronne bardzo rzadkie, od dołu aż do samego prawie wierzchołka ulistnione ułożone; *szypułki* rzadko rozstawione, po dojrzaniu owoców 2—3 razy od kielicha dłuższe, górne poziomo odstające, dolne zaś ostatecznie zwiste; *kielichy* 5dzielne, włoskami odstającymi, haczykami pokryte, po okwitnieniu otwarte; korony drobne, w kraju płaskie, blade-niebieskie. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po trawnikach lub krzakach, szczególnie koło miast i ogrodów lub parkanów, często się trafia. Czerwiec. ☉

LXIII. Rodzina. SOLANEA E Juss. *Psiankowate* (V, 1. L.).

Zioła, krzewy, a nawet drzewa (w krajach gorących), w ostre, odurzające alkaloida obfitujące, i najgwałtowniejsze skutki sprawiające, o liściach naprzemianległych, pojedynczych, bez przylistków; kwiaty obupłciowe; kielich 3—5dzielny, 3—5wrebnny albo 3—5zębny, trwały, częściej wspólnie z owocem rozrastający się albo naokoło odskakujący i tylko podstawę przy owocu zostawiający; korona na dnie kwiatowym osadzona, lejkowata albo kółkowata, w kraju 5wrebnna albo 5łatkowa, w pączku łupinkowato albo fałdowato złożona; pręcików 5, z których jeden często płoniejący, na koronie osadzonych i z łatkami teje naprzemianległych, o pylnikach 2woreczkowych, w podłuż szparką lub dziurkami pękających; słupek 1, nadkwiatowy, 1szyjkowy, o znamieniu pojedynczym albo łateczkowym, a zawiązku 2komorowym albo z przyczyny przegród niezupełnych pozornie 4—5komorowym; załączki liczne, do środka przegród przyczepione albo w kątach komór pojedynczo lub parzysto umieszczone; owoc przedstawia jagodę lub torebkę, torebka po przegrodach pękająca albo w górę wieczkiem otwierająca się i jakoby kufelek przedstawiająca; nasiona z boków ściśnione, o zarodku półkolistym lub obrączkowato zgiętym, wewnątrz

mięsistego bielma umieszczonym, niekiedy nasiona te są od grzbietu spłaszczone, i wówczas mają zarodek prosty, w osi bielma spoczywający.

286. *Solanum* L. gen. 251. Psianka (V, 1. L.).

Kielich 5wřębny, trwały, w czasie dojrzewania owoców nie zmieniający się; korona kółkowata, 5wřębna albo 5łateczkowa; pylniki do siebie przytulone, w wierzchołku 2dziurkami pękające; jagoda w kielichu otwartym osadzona, 2—4komorowa, wielonasionowa.

768. *S. nigrum* L. sp. p. 266, P. pospolita. *Caule herbaceo, foliis ovato-rhomboidalibus sinuato-dentatis cauleque pilosis vel patenti-villosis, pilis incurvato-erectiusculis, floribus umbellato-cymosis, pedicellis fructiferis apice incrassatis deflexis.* Fl. Crac. n. 647, Bess. Gal. n. 277, Ej. Volh. p. 11, Gilib. Lith. I. p. 38, Waga Pol. n. 241, Herb. Buc. p. 255, Neilr. NOestr. p. 535, Dietr. Boruss. t. 84, Koch Ger. p. 584, Schldl. ic. X. h. 2, Rehn. ic. XX. t. 10, Ej. ic. crit. X. f. 1283, Sturm h. 1, Lm. et DC. Fran. n. 2693, Engl. bot. t. 566, Svisk. bot. t. 61, Fl. Dan. t. 460, Ledb. Ross. III. p. 188, Turcz. Baic. Dah. n. 839, M. B. Cauc. III. p. 159, DC. prodr. XIII. p. 50, Syr. ziel. str. 1370. *S. judaicum* Bess. Gal. n. 278, DC. prodr. XIII. p. 53. Variat: b) *miniatum, baccis miniatis vel hyalino-rubris.* Rehn. ic. XX. t. 11. *S. miniatum* Bernh. in Willd. h. Berol. I. p. 236, Fl. Crac. n. 649, Dietr. Boruss. t. 84, Koch Ger. p. 583, Schldl. ic. II. h. 7, Rehn. ic. crit. X. f. 1327, Ledb. Ross. III. p. 189.

Korzeń wrzecionowaty, roczny; *łodyga zielna*, wzniesiona, gałęzista, krótkimi włoskami omszona aż do wełnisto-kosmatéj, po krawędziach często chropawa albo miętko-kolczysta; *liście* ogonkami opatrzone, *jajowate albo jajowato-romboidalne*, kończyste, *po brzegach* łękowato-wykrawane albo zatokowo-zębate, zrzadka omszone albo zupełnie nagie; kwiaty z kątów liści wyrastające, wgronka baldaszkowate, zwisłe ułożone, już większe, już mniejsze, białe aż do jasno lila, o pylnikach wielkich, żółtych; szypułki owoconośne w wierzchołku zgrubiałe; jagody kuliste, zazwyczaj czarne. Odmiana: b) *miniatum*, ma jagody miniowo- albo wodnisto-czerwone. Wys. 1—2'. Roślina jadowita, koło domów, pól lub miejscach opuszczonych we wsiach i miastach pospolita. Lipiec, Sierpień. ☉

769. *S. Dulcamara* L. sp. p. 266, P. Słodkogorz. *Caule fruticoso flexuoso glabro, foliis cordato-ovatis superioribus hastatis, floribus corymbosis, corymbis suboppositifoliis.* Fl. Crac. n. 650, Wahlenb. Carp. n. 219, Bess. Gal. n. 276, Ej. Volh. p. 11, Waga Pol. n. 240, Herb. Buc. p. 256, Baumg. Trans. n. 353, Neilr.

NOestr. p. 536, Dietr. Boruss. t. 134, Koch Ger. p. 584, Schldl. ic. II. h. 10, Rehb. ic. XX. t. 12, Sturm h. 18, Lm. et DC. Fran. n. 2692, Engl. bot. t. 565, Svsk. bot. t. 20, Fl. Dan. t. 607, Ledb. Ross. III. p. 187, M. B. Cauc. I. p. 165, DC. prodr. XIII. p. 78. *Duleamara lignosa* Gilib. Lith. I. p. 37, Syr. ziel. str. 1518.

Korzeń gałęzisty, trwały; *lodyga drzewna*, krzewiasta, gałęziasta, gałązki zielne, leżące albo spinające się, wraz z liśćmi przytulono-omszone; *liście* ogonkami opatrzone, *jajowate* albo jajowato-podługne, kończyste, całobrzegie, w podstawie często *sercowate* albo *najwyższe uszkowato-oszczepowate*, niekiedy prawie jakby pierzasto-weinane; kwiaty na końcach gałązek i w kątach liści w baldaszkogrony zwisłe ułożone; korony fioletowe, o łateczkach odwiniętych; pylniki wielkie, żółte; jagody elipsoidyczne, lśnąco-szkarłatne. Gałązki leżące 1—2' długie, spinając się do 10' dochodzą. Po wilgotnych krzakach nad brzegami rzek i rowów, wszędzie tu i owdzie ale dosyć pospolicie się trafia. Lipiec, Sierpień. ♀. Lek. stipites *Dulcamarae*.

287. *Atropa* L. gen. 249. Pokrzyk albo Wilczojagoda (V, 1. L.).

Kielich 5wřębny, trwały, w czasie dojrzewania owoców rozrastający się i gwiazdkowato rozplaszczony; korona obłodzwonkowata, 5wřębna; pylniki do siebie nie dolegające, zupełnie odosobnione, szparką podługną pękające; jagoda na płaskim prawie kielichu osadzona, 2komorowa, wielonasionowa.

770. *A. Belladonna* L. sp. p. 260, P. Wilczojagoda. *Caule herbaceo dichotomo-ramoso, foliis ovatis in petiolum attenuatis subsecundis geminis altero minore, pedunculis unifloris nutantibus*. Fl. Crac. n. 652, Wahlb. Carp. n. 218, Bess. Gal. n. 274, Waga Pol. n. 238, Herb. Buc. p. 257, Baumg. Trans. n. 351, Neilr. NOestr. p. 536, Jacq. Austr. t. 309, Dietr. Boruss. t. 727, Koch Ger. p. 257, Schldl. ic. I. h. 10, Rehb. ic. XX. t. 8, Sturm h. 3, Lm. et DC. Fran. n. 2690, Engl. bot. t. 592, Fl. Dan. t. 758, Ledb. Ross. III. p. 190, M. B. Cauc. I. p. 164, DC. prodr. XIII. p. 464, Syr. ziel. str. 1372.

Korzeń obłogałęzisty; *lodyga zielna*, wzniesiona, purpurowo-brunatna, widlasto-gałęziasta, wraz z ogonkami liściowemi, szypułkami i kielichami gruczołowato-omszona; liście ogonkami opatrzone, jajowate albo eliptyczne, całobrzegie, kończyste, nagie albo omszone, parzysto wyrastające, z których jeden zazwyczaj mniejszy; kwiaty pojedynczo na dość długich szypułkach w kątach liści umieszczone, dosyć duże, fioletowo-cisawe; jagody półkuliste, lśnące, czarne. Wys. 2—4'. Jedna z najjadowitszych krajowych roślin.

Po lasach, na Bieskidach tu i owdzie się trafia, jak np. na górze Lubań zwanój, naprzeciw Pienin w Sądeckim, koło Żywca w Wadowickim lub w lasach górę Liwocz pokrywających w Jasielskim i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 7. Lek. radix et herba Belladonnae.

288. *Hyoscyamus* Tourn. inst. p. 117. t. 42. Lulek (V, 1. L.).

Kielich dzbanuszkowaty, 5zębny, trwały; korona lejkowata, 5wrębna; torebka 2komorowa, rozrośniętym kielichem otoczona, od dołu brzuchata, w górze szykowato zwężona i w wierzchołku wieczkiem nakształt kufelka otwierająca się.

771. *H. niger* L. sp. p. 257, L. pospolity. *Caule foliisque glutinoso-villosis, foliis ovato-oblongis repandis vel pinnatifido-sinuatis, infimis petiolatis caulinis semiamplexicaulibus, floribus subsessilibus*. Fl. Crac. n. 653, Wahlenb. Carp. n. 217, Bess. Gal. n. 273, Ej. Volh. p. 11, Gilib. Lith. I. p. 42, Waga Pol. n. 233, Herb. Buc. p. 258, Baumg. Trans. n. 346, Neilr. NOestr. p. 534, Dietr. Boruss. t. 204, Koch Ger. p. 585, Schldl. ic. I. h. 8, Rehn. ic. XX. t. 2, Sturm h. 3, Lm. et DC. Fran. n. 2683, Engl. bot. t. 591, Svnsk bot. t. 21, Fl. Dan. t. 1452, Ledb. Ross. III. p. 183, Turcz. Baic. Dah. n. 837, M. B. Cauc. I. p. 163, DC. prodr. XIII. p. 546, Syr. ziel. str. 1364. Variat: b) *agrestis, annuus, humilior, foliis minus profunde sinuatis*. *H. agrestis* Kit. in Schult. Oestr. I. ed. 2. p. 383.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, w starości często marchwiowaty; lodyga wzniesiona, pojedyncza albo gałęzista, lepko-welniasta jak cała roślina; liście jajowato-podługne albo podługne, płytko wycinane, aż do zatokowo-pierzastowrębnych, dolne w ogonek zwężone, wyższe wpół lodygę obejmujące, o łatkach kończystych; kwiaty prawie bezszypułkowe, na wierzchołku lodygi kwiatostan skupiony przedstawiające, później w dość długie, jednostronne kłosa rozrastające się; kielich owocowy kosmaty, unerwiony; korony dosyć duże, blado-brudno-żółte, w gardzieli fioletowe i fioletowo-brunatno prążkowane; pylniki fioletowe. Wys. 1—2'. Odmiana: b) *agrestis*, jest doroczna, niższa, o liściach płyciej zatokowo-wykrawanych. Cała roślina nieprzyjemnej woni i bardzo jadowita. Koło dróg i domów we wsiach, wszędzie często się trafia. Czerwiec, Lipiec. ☉ i ☉. Lek. folia Hyosciami.

289. *Datura* L. gen. 246. Bieleń albo Dziędzierzawa. (V, 1. L.).

Kielich rurkowaty, rzadko obły, częściej kątowaty, 5zębny, od swój trwałej, kolistej podstawy odrywający się i odpadający; korona lejkowata, w kraju 5wrębna; torebka jajowata, 4ma niezupeł-

nemi komorami przedzielona, na 4 części niezupełne pękająca, wielonasionowa i od dołu podstawą trwałą kielicha otoczona.

772. *D. Stramonium* L. sp. p. 255, B. pospolity. *Caule ramoso, foliis petiolatis ovatis inaequaliter sinuato-dentatis, floribus solitariis axillaribus terminalibusque, capsulis muricatis.* Fl. Crac. n. 654, Wahlenb. Carp. n. 216, Bess. Gal. n. 271, Ej. Vollh. p. 11, Waga Pol. n. 237, Herb. Buc. p. 260, Baumg. Trans. n. 345, Neilr. NOestr. p. 533, Dietr. Boruss. t. 203, Koch Ger. p. 586, Schldl. ic. II. h. 5, Rehn. ic. XX. t. 3, Lm. et DC. Fran. n. 2688, Engl. bot. t. 1288, Svisk. bot. t. 43, Fl. Dan. t. 436, Ledb. Ross. III. p. 182, Ej. Alt. I. p. 234, M. B. Cauc. I. p. 163, DC. prodr. XIII. p. 540. *Stramonium spinosum* Gilib. Lith. I. p. 39.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga wzniesiona, mocno-gałęzista, później jakby krzew wyglądająca, wraz z liśćmi delikatnie omszona albo zupełnie naga; liście ogonkami opatrzone, jajowate albo jajowato-podługne, kończysto-zatokowo-zębate; kwiaty pojedynczo w kątach liści i na wierzchołku łodygi osadzone; korony duże, 3—4'' długie, białe; torebki miętko-kolezyste. Wys. $\frac{1}{2}$ —3'. Cała roślina nieprzyjemnej woni i bardzo jadowita. Po śmieciach i miejscach opuszczonych, we wsiach i koło miast, zdala jednak od Tater. Lipiec, Sierpień. ☉

LXIV. Rodzina. SCROPHULARINEAE R. Br. *Trędownikowate.*

Zioła (w klimacie umiarkowanym) lub podkrzewy, rzadko drzewka, o liściach naprzemian- naprzeciw- lub w okrągłych, pojedynczych, bez przylistków; kwiaty obupłciowe; kielich 4—5-dzielny; korona na dnie kwiatowem osadzona, zazwyczaj niekształtna, już 2wargowa i albo paszczekowata lub też z przyczyny wypukłego i wystającego podniebienia poczwarowata, niekiedy ostrogą opatrzona, już dzwonkowata albo kółkowata, o rurce bardzo krótkiej, kraju 4—5wrębnym albo 4—5zębnym, a w niektórych razach jakoby 2wargowym; pręciki w rurce korony osadzone, zazwyczaj 4 i to 2 silne, rzadziej 5 albo tylko 2; pylniki 1—2woreczkowe, w podłuż szparką pękające; słupek 1, o szyjce pojedynczej, znamieniu całkowitem lub 2wrębnem, zawiązku nadkwiatowym, 2komorowym, wielozalążkowym; łożyska 2—wielozalążkowe, na środku przegród umieszczone; torebka 2komorowa, 2—wielonasionowa, na 2 komory rozdzielająca się lub po przegrodach we 2 łupinki pękająca, często jednak i dziurkami w wierzchołku otwierająca się; nasiona o zarodku prostym lub nieco skrzywionym, w osi bielma mięsistego lub chrząstkowatego umieszczonym.

1. Plemię. *Verbasceae* Bartl. Dziewannowe. Korona prawie kółkowata, w kraju prawie umiarkowo 5wębna; pręcików 4 lub 5, prawie równych, o pylnikach skośnie lub poprzecznie do nitki przyczepionych, w podstawie tępych; torebki wzdłuż przegrody pękające.

290. *Verbascum* L. gen. 245. Dziewanna (V, I. L.).

Kielich 5dzielny; korona o rurce bardzo krótkiej, kraju kółkowatym, rzadziej lejkwatym, 5wębnym, z których wręb przodowy większy; pręcików 5, z których 2 przodowe dłuższe; torebka 2komorowa, na 2 łupinki wzdłuż przegrody pękająca.

- a. Liście zupełnie po łodydze jeden do drugiego zbiegające; kwiatostan z licznych pęczków 4—wielokwiatowych złożony; pręciki białowłniste.

773. *V. Thapsus* L. sp. p. 252, D. wielka albo drobnokwiatowa. *Foliis penitus decurrentibus crenulatis utrinque lutescente tomentosis, racemo subsolitario, corollis infundibuliformibus, filamentis albo-lanatis, 2 longioribus glabris vel superne parce pilosis anthera sua quadruplo longioribus.* Fl. Crac. n. 655, Wahlb. Carp. n. 213, Bess. Gal. n. 264, Ej. Volh. p. 11, Waga Pol. n. 227, Herb. Buc. p. 260, Baumg. Trans. n. 334, Neilr. NOestr. p. 538, Mey. fl. Hanov. p. 380, Lm. et DC. Fran. n. 2668, Engl. bot. t. 549, Svsk. bot. t. 79, Fl. Dan. t. 631, Ledb. Ross. III. p. 193, Ej. Alt. I. p. 230, M. B. Cauc. I. p. 159 et II. p. 458 et III. p. 150, DC. prodr. X. p. 225, Schrad. mong. verb. p. 17. *V. Schraderi* Mey. chlor. Hanov. p. 326, Koch Ger. p. 586, Schldl. ic. XIII. h. 11—12, Rehn. ic. XX. t. 16. *V. lanatum* Gilib. Lith. I. p. 40.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga sztywna, prosto wzniesiona, gęsto blado-żółtawo kutnerowata jak cała roślina; liście drobno karbowane (karby często kutnerem zakryte), dolne klinowato-podługne, w ogonek zwężone, tępe, wyższe podługnie-lancetowate, kończyste, od jednego liścia do drugiego zupełnie po łodydze zbiegające; kwiaty pojedyncze i wiązkwato poskupiane, ogółowo grono długie, zbite, pojedyncze albo od dołu nieco gałęziste tworzące; szypułki od kielichów krótsze; korony małe, lejkwate, mocno żółte; 2 pręciki dłuższe nagie albo tylko w górze skąpo włosiste, 4razy od swych pylników dłuższe, 3 zaś krótsze gęsto białowłniste; znamię główkowate. Wys. 1—4'. Po miejscach kamienistych, koło wsiów lub przy drogach, na spadku Bieskidów w podgórzu tu i owdzie się trafia. Czerwiec, Lipiec. ☉. Lek. flores *Verbasci*.

774. *V. Thapsiforme* Schrad. mong. verb. 1. p. 21, D. wielkokwiatowa. *Foliis penitus decurrentibus crenatis lutescente tomentosis, racemo subsolitario, corollis rotatis, filamentis albo-lanatis, 2 longioribus glabris vel superne parce pilosis anthera sua sesqui vel duplo longioribus.* Fl. Crac. n. 656, Gorsk in Eichw.

skiz. Lith. p. 140, Dietr. Boruss. t. 261, Lorek Pruss. t. 56. f. 313, Wimm. Schl. p. 390, Koch Ger. p. 587, Ledb. Ross. III. p. 193, DC. prodr. X. p. 226. V. Thapsus Engl. bot. t. 549 (non L.). Mey. chlor. Hanov. p. 325, Schldl. ic. IX. h. 5—6. V. cuspidatum Schrad. mong. verb. p. 23. t. 1. f. 1, Bess. Volh. p. 11, M. B. Cauc. III. p. 150, Fl. Dan. t. 1810. V. phlomoides γ . thapsiforme Neilr. NOestr. p. 539.

Korony duże, kółkowate, żółte; 2 dłuższe nitki pręcików $1\frac{1}{2}$ —2 razy od swych pylników dłuższe; zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Wys. do 6'. Po wzgórzach, miejscach suchych lub kamienistych, na spadku Bieskidów w podgórzu często się trafia. Lipiec, Sierpień. ☺. Lek. flores Verbasci.

b. Liście lodygę wół obejmujące albo tylko cokolwiek po lodydze zbiegające; zresztą jak pod a.

775. V. phlomoides L. sp. p. 253, D. chełmkowata albo wielkokwiatowa. *Foliis semiamplexicaulibus vel breviter decurrentibus crenatis lutescente-tomentosis, racemo subsolitario, corollis rotatis, filamentis albo-lanatis, 2longioribus glabris vel superne parce pilosis anthera sua sesqui vel duplo longioribus.* Fl. Crac. n. 657, Bess. Gal. n. 265, Ej. Volh. p. 11 et 53, Gorsk. in Eichw. Skiz. Lith. p. 140, Waga Pol. n. 228, Neilr. NOestr. p. 538, Koch Ger. p. 587, Schldl. ic. II. h. 10, Rehn. ic. XX. t. 18, Lm. et DC. Fran. n. 2671, Ledb. Ross. III. p. 194, M. B. Cauc. I. p. 159 et III. p. 151, DC. prodr. X. p. 227.

Liście karbowane, dolne podłużnie przewrotnie-jajowate, w ogonek zwężone, tępe albo kończyste, wyższe jajowate, eliptyczne albo podłużnie-lancetowate, kończyste, wół lodygę obejmujące albo cokolwiek po niej zbiegające; grono rzadkie; korony duże, kółkowate, płaskie; pylnik u dłuższych pręcików dosyć długi, tylko z jednej strony nitki przyczepiony; znamie klinowate; a zresztą jak w pop. gatunku. Wys. 1—4'. Po wzgórzach, miejscach suchych lub pustych, na spadkach Bieskidów w podgórzu często się trafia. Lipiec, Sierpień. ☺

c. Liście po lodydze całkiem niezbiegające; pręciki białe albo fioletowo-
wieliste; zresztą jak pod a.

776. V. Lychnitis L. sp. p. 253, D. firletkowa. *Caule superne pyramidato paniculato argute angulato, foliis non decurrentibus crenatis supra glabriusculis subtus pulverulento-tomentosis canescentibus, inferioribus elliptico-oblongis in petiolum attenuatis, superioribus sessilibus ovatis acuminatis, filamentis albo-lanatis.* Fl. Crac. n. 660, Wahlnb. Carp. n. 214, Bess. Gal. n. 266, Ej. Volh. p. 11, Waga Pol. n. 229, Herb. Buc. p. 261, Baumg. Trans. n. 339, Neilr. NOestr. p. 540, Dietr. Boruss. t. 335, Koch Ger. p. 588, Schldl. ic. IX. h. 7—8, Rehn. ic. XX. t. 27, Lm. et DC. Fran. n.

2672, Engl. bot. t. 58 (floribus albis), Fl. Dan. t. 586, Ledb. Ross. III. p. 200, DC. prodr. X. p. 237. V. album Mill. dict. n. 3, Bess. Gal. n. 267. V. pulverulentum M. B. Cauc. I. p. 160 (non Vill.). V. Biebersteinii Bess. ind. sem. h. Krem. 1821, Gorsk. in Eichw. skiz. Lith. p. 140. V. parvo flore Gilib. Lith. I. p. 41.

Eodyga od dołu często purpurowo brunatna, w górze wraz z przykwiatkami, szypułkami i kielichami białawo-opylona, w wiechę piramidalną rozgałęziona; liście po brzegach karbowane, z wierzchu dosyć nagie, pod spodem białawo- albo szarawo-opylone, dolne podłużnie przewrotnie-jajowate albo eliptyczne, tępe albo kończyste, w ogonek zwężone, wyższe jajowate albo jajowato-podłużne, kończyste, krótkim ogonkiem opatrzone albo zaokrągloną lub zwężoną podstawą siedzące, ale po łodydze zupełnie niezbiegające; kwiaty drobne, w liczne grona ogółowo wiechę przedstawiające ułożone; szypułki 2razy od kielicha dłuższe; wszystkie 5 pręcików gęsto białą wełną pokryte; korony cytrynowe, bardzo rzadko białe; a zresztą jak V. Thapsus. Wys. 2—4'. Po miejscach kamienistych, na podgórzu Bieskidów i koło Hradku na Liptowie, często się trafia. Lipiec, Sierpień. ☺

777. V. nigrum L. sp. p. 253, D. czarna. *Caule superne acute angulato, racemo elongato simplici vel basi subramoso, foliis non decurrentibus crenatis supra glabriusculis subtus tenuiter tomentosis, inferioribus oblongo-ovatis basi cordatis longe petiolatis, superioribus ovato-oblongis subsessilibus, pedicellis calyce duplo longioribus, filamentis purpureo-lanatis.* Fl. Crac. n. 661, Wahlenb. Carp. n. 215, Bess. Gal. n. 268, Ej. Volh. p. 11, Gilib. Lith. I. p. 41, Waga Pol. n. 230, Herb. Buc. p. 261, Baumg. Trans. n. 343, Neilr. NOestr. p. 540, Dietr. Boruss. t. 137, Koch Ger. p. 588, Schldl. ic. III. h. 2, Rehn. ic. XX. t. 28, Lm. et DC. Fran. n. 2675, Engl. bot. t. 59, Svk. bot. t. 590, Fl. Dan. t. 1088, Ledb. Ross. III. p. 201, DC. prodr. X. p. 238.

Eodyga wraz z przykwiatkami, szypułkami i kielichami zrzadka gwiazdkowato-omszona, purpurowo-brunatna, w górze ostro-kątowata; liście jajowato-omszone, nierówno-karbowane, kończyste, z wierzchu delikatnie omszone albo dosyć nagie, pod spodem zrzadka- albo gęsto-kutnerowate, dolne w podstawie sercowate albo nieco lirowate, długo-ogonkowe, wyższe krócej ogonkowe albo w podstawie zaokrąglone i siedzące; kwiaty pojedynczo i w wiązkach, ogółowo grono oble, gęste, długie, pojedyncze albo od dołu krótkogaleziste, w wierzchołku zazwyczaj zwiśle tworzące; szypułki od kielicha 2razy dłuższe; wszystkie 5 pręcików gęsto purpurowo-wełniste; korony drobne, niekiedy jednak tak duże jak w następ. gatunku, ciemno-żółte, zresztą jak w pop. gatunku. Wys. 2—4'. Po

krzakach lub koło płotów, dróg i pól, tu i owdzie ale rzadziej jak następ. gatunek. Lipiec, Sierpień. ☺

778. *V. orientale* M. B. Cauc. I. p. 160 et III. p. 154, D. wschodnia. *Caule superne subangulato paniculato-ramoso, foliis non decurrentibus inaequaliter crenatis glabriusculis vel subulis tenuiter tomentosis, inferioribus ovato-oblongis in petiolum contractis vel leviter cordatis, intermediis ovatis breviter petiolatis, superioribus sessilibus subcordatis, pedicellis calyce via longioribus, filamentis purpureo-lanatis.* Fl. Crac. n. 662, Bess. Volh. p. 11 et 53, Herb. Buc. p. 261, Roch. Ban. n. 42. t. 19. f. 39, Neilr. NOestr. p. 541, Koch Ger. p. 589. *V. Chaixii* Vill. hist. pl. Dauph. II. p. 491. t. 13, Lm. et DC. Fran. n. 2680, Ledb. Ross. III. p. 200, DC. prodr. X. p. 238. *V. austriacum* Schott in R. et Schult. syst. IV. (1819) p. 341, Rehn. ic. XX. t. 28.

Lodyga w górze tępo-kątowa, wiechowato rozgałęziona, rzadka gwiazdkowato omszona, przykwiatki zaś, szypułki i kielichy delikatnie kutnerowate; liście dosyć nagie, w młodości pod spodem rzadka kutnerowate, dolne w ogonek zwężone, niektóre w podstawie zaokrąglone, słabo sercowate albo nieco lirowate, wyższe krócej szypułkowe albo w podstawie zwężone i siedzące; kwiatostan wiechę tworzący; szypułki kielichowi równe albo małego od niego dłuższe; kwiaty rzadkie; korony większe jak w pop. gat., cytrynowo-żółte; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Wys. 1—3'. Po wzgórzach słonecznych lub koło dróg i krzaków, na Bieskidach daleko częściej i pospoliej się trafia jak pop. gatunek. Lipiec, Sierpień. ☺

d. Kwiatostan z licznych, pojedynczych, rzadko parzystych kwiatów złożony; pręciki purpurowo-wieliste; zresztą jak pod c.

779. *V. Blattaria* L. sp. p. 254, D. Knafliczka. *Caule glabro, racemo glanduloso-piloso, foliis non decurrentibus glabris, inferioribus oblongo-obovatis basi attenuatis sinuatis, caulinis oblongis acutis crenatis sessilibus, superioribus subcordatis acuminatis semiamplexicaulibus, pedicellis solitariis calyce duplo longioribus, filamentis purpureo-lanatis.* Fl. Crac. n. 664, Bess. Gal. n. 270, Ej. Volh. p. 11, Gorsk. in Eichw. skiz. Lith. p. 140, Waga Pol. n. 231, Herb. Buc. p. 262, Neilr. NOestr. p. 542, Koch Ger. p. 589, Schldl. ic. XIII. h. 11—12, Rehn. ic. XX. t. 32, Lm. et DC. Fran. n. 2678, Engl. bot. t. 393, Ledb. Ross. III. p. 196, M. B. Cauc. I. p. 162 et III. p. 259, DC. prodr. X. p. 230.

Lodyga naga, tylko dopiero w rozgałęzieniu włoskami gruczołonośniami omszona; liście nagie, dolne podługnie przewrotnie-jajowate, po brzegach zatokowo-karbowane, w krótki ogonek zwężone, wyższe podługne, kończyste, grubo- i nierówno-zębate, siedzące, najwyższe zaś sercowato-podługne, ostrokończyste, delikatniej zab-

kowane, wpół łodygę obejmujące i znacznie mniejsze; *kwiaty rzadkie, pojedynczo wyrastające*, ogółowo w grono wydłużone, pojedyncze lub tylko od dołu gałęziste zebrane; *szypułki 2rzy od kielicha dłuższe*; korony duże, cytrynowo-żółte; wszystkie 5 pręcików purpurowo-węlniste; zresztą jak w *V. nigrum*. Wys. 2—4'. Po brzegach dróg, rowów lub pól, na Bieskidach i Spiżu tu i owdzie się trafia. Lipiec, Sierpień. ☺

780. *V. phoeniceum* L. sp. p. 254, D. fioletowa. *Caule pubescente, racemo glanduloso-piloso, foliis supra nitidis subtus pubescentibus, inferioribus rosulatis petiolatis oratis oblongisve crenatis, caulinis mediis et superioribus multo minoribus sessilibus, pedicellis solitariis calyce 3—4plo longioribus, filamentis purpureo-lanatis*. Fl. Crac. n. 663, Bess. Gal. n. 269, Ej. Volh. p. 11, Górsk. in Eichw. skiz Lith. p. 140, Waga Pol. n. 232, Herb. Buc. p. 262, Neilr. NOestr. p. 542, Jacq. Austr. t. 125, Koch Ger. p. 589, Schldl. ic. XIII. h. 11—12, Rehn. ic. XX. t. 31, Lm. et DC. Fran. n. 2677, Ledb. Ross. III. p. 202, Ej. Alt. p. 231, M. B. Cauc. I. p. 162 et III. p. 158, DC. prodr. X. p. 242.

Łodyga omszona, w rozgałęzieniu gruczołowato-omszona; *liście* po brzegach *plytko wykrawane albo grubo karbowane*, z wierzchu dosyć nagie, pod spodem omszone, dolne prawie różyczkowato roztocone, jajowate albo eliptyczne, tępe lub kończyste, w podstawie częścię sercowate, ogonkiem opatrzone, wyższe jajowato-podłużne albo podłużne, kończyste, siedzące i tak bardzo malejące, że łodyga w górze jakoby bezlistna się wydaje; *szypułki 3—4razy od kielicha dłuższe*; korony duże, *ciemno-fioletowe*; a zresztą jak w pop. gatunku. Wys. 1—2'. Po wzgórzach wapiennych lub parowach na spadku Bieskidów w podgórze w Wadowickim. Czerwiec, Lipiec. ☺

2. Plemię. *Antirrhineae* Duby. Wyżlinowe. Korona 2wargowa; pręciki 2silne, czasem koło wargi górnej zaczątkiem na piąty pręcik opatrzone; pylniki dołem tępe; torebka do połowy lub całkowicie 2komorowa, wielonasionowa, przegrodami na 2 blaszki się rozszczepiającemi opatrzona i w ten sposób pękająca.

291. *Scrophularia* Tourn. inst. t. 74, L. gen. n. 756. Trędownik.
(XIV, 2. L.).

Kielich 5dzielny albo 5wrębny; korona bez ostrogi, o rurce prawie kulisto wydętej, kraju krótkim, prawie 2wargowym, wardze górnej 2wrębnej, dolnej 3łateczkowej, a gardzieli otwartej; pręcików 4, z których 2 dłuższe a 2 krótsze, poniżej zaś wargi górnej zaczątkiem na piąty pręcik opatrzonych; torebka 2komorowa, w 2 łupinki po przegrodach pękająca.

A. Kwiaty na wierzchołku łodygi wiechę groniastą tworzące.

781. *S. nodosa* L. sp. p. 863, T. pospolity. *Rhizomate tereti ramoso, ramis apice nodoso incrassatis, caule acutangulo non alato petiolisque glabris, foliis ovato-oblongis vel cordato-ovatis duplicato-serratis glabris, panicula terminali oblonga, laciniis calycis ovatis obtusis angustissime membranaceo-marginatis.* Fl. Crac. n. 665, Wahlenb. Carp. n. 625, Ej. Lapp. n. 314, Bess. Gal. n. 759, Ej. Volh. p. 25, Gilib. Lith. II. p. 127, Waga Pol. n. 668, Herb. Buc. p. 262, Baumg. Trans. n. 1266, Neilr. NOestr. p. 543, Dietr. Boruss. t. 127, Koch Ger. p. 593, Schldl. ic. I. h. 10, Sturm h. 23, Lm. et DC. Fran. n. 2625, Engl. bot. t. 1544, Svsk. bot. t. 315, Fl. Dan. t. 1167, Ledb. Ross. III. p. 218, Ej. Alt. II. p. 439, M. B. Cauc. III. p. 414, DC. prodr. X. p. 309.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się, w wierzchołku gałązek bulwkowato grubiejący; łodyga prosto wzniesiona, pojedyncza albo gałęzista, ostro 4kątna, i wraz z ogonkami liściowemi nieskrzydełkowata, naga, tylko w górze z szypułkami niekiedy gruczołowatomoszona; liście naprzeciwległe, ogonkami opatrzone, zupełnie nagie, jajowate albo jajowato-podługne, w podstawie jakby ucięte albo sercowate, kończyste, ostro podwójnie-piłkowane; kwiaty drobne, w baldaszkogrony naprzeciw- albo naprzemianległe ułożone, a ogółowo wiechę groniastą, podługną na wierzchołku łodygi przedstawiające; łatki kielichów jajowate, tępe, wążutką błonką obwiedzione; zaczątek piątego pręcika w wierzchołku ucięty albo płytko wykrojony. Kwiatki żółto-zielone albo czerwono-brunatno nabiegnięte. Wys. 1—3'. Po lasach, krzakach, porębach lub koło płotów i potoków, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolity. Czerwiec—Sierpień. 4

782. *S. Scopolii* Hopp. cent. pl. exs., Pers. syn. II. p. 160, T. omszony. *Caule obtusangulo non alato petiolisque villosa, foliis ovato-oblongis vel cordato-ovatis duplicato-crenatis utrinque pubescentibus, panicula terminali oblonga, calycibus pedunculisque piloso-glandulosis, laciniis calycis subrotundis lato-membranaceo-marginatis.* Fl. Crac. n. 667, Herb. Buc. p. 263, Wimm. Schl. p. 394, Koch Ger. p. 594, Schldl. ic. XV. h. 3—4, Ledb. Ross. III. p. 217, DC. prodr. X. p. 308. *S. glandulosa* W. et Kit. Hung. III. p. 238. t. 214, Wahlenb. Carp. n. 626, Bess. Gal. n. 760, Ej. Volh. p. 25, Baumg. Trans. n. 1268, M. B. Cauc. III. p. 414. *S. auriculata* Scop. Carn. I. p. 446. t. 31 (non L.).

Korzeniak w wierzchołku swych gałązek niezgrubiały; łodyga tępo-4kątna, wraz z ogonkami liściowemi kosmata; liście z obu stron miękko omszone, jajowate albo jajowato-podługne, w podstawie mniej lub więcej wyraźnie sercowate, brzegiem podwójnie karbowane; kielichy wraz z szypułkami i osią kwiatostanu włoskami

gruczołonośnemi omszone; łatki kielichów okrągławe, szeroką błonką obwiedzione; kwiatki nieco większe jak w pop. gat., purpurowo-brunatno-zielonawe; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Po lasach, krzakach lub koło plotów i domów, wszędzie na całych Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie, Orawie i Tatrach aż do górnej prawie granicy lasów pospolity. Czerwiec—Sierpień. ☺ lub 4

783. *S. aquatica* L. sp. p. 864, T. nadwodny. *Caule petiolisque alatis glabris, foliis oblongis vel cordato-oblongis crenatis serratisque glabris ad basin saepe foliolo minuto binisve auriculatis, panicula terminali oblonga, laciniis calycis subrotundis latomembranaceo-marginatis* Fl. Crac. n. 666, Bess. Gal. n. 761, Ej. Volh. p. 25, Waga Pol. n. 669, Herb. Buc. p. 263, Baumg. Trans. n. 1267, Neilr. NOestr. p. 543, Schldl. ic. VI. h. 8—9, Sturm h. 23, Lm. et DC. Fran. n. 2627, All. Ped. I. p. 68, Fl. Dan. t. 507, Ledb. Ross. III. p. 218, M. B. Cauc. II. p. 76. *S. Ehrhartii* Stev. in ann. nat. hist. III. t. 1 (sec. Babing. Brit. p. 218), Engl. bot. t. 2875, Koch Ger. p. 593, Gr. et Godr. Fran. II. p. 566. *S. alata* Gilib. Lith. II. p. 127. Variat: b) *Balbisii*, *foliis obtusis crenatis*. *S. Balbisii* Hornm. Hafn. II. p. 577, Koch Ger. p. 593. *S. aquatica* Engl. bot. t. 854, Gr. et Godr. Fran. II. p. 566, Dietr. Boruss. t. 128, DC. prodr. X. p. 309.

Korzeniak w wierzchołkach swych gałązek niezgrubiały; łodyga 4kątna, po kątach wraz z ogonkami liściowemi skrzydelkowata; liście jajowato-podługne albo podługne, w podstawie niekiedy sercowate, tępe albo kończyste, po brzegach karbowane aż do ostro-piłkowanych, przy nasadzie często listkiem drobnym jednym lub parzystym opatrzone i przezto jakby uszkowate; łatki kielichowe okrągławe, szeroką błonką obwiedzione; a zresztą wszystko jak w *S. nodosa*. Wys. 2—4'. Odmiana: b) *Balbisii*, ma wszystkie liście albo tylko dolne po brzegach karbowane, tępe, a w podstawie najczęściej sercowate. Po brzegach rzek, strumieni lub rowów, tu i owdzie na Bieskidach się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

B. Kwiaty z kątów liści wyrastające; szypułki kilkokwiatkowe.

784. *S. vernalis* L. sp. p. 864, T. wiosenny. *Caule quadrangulati petiolisque villosis, foliis cordatis duplicato-crenatis pubescentibus, pedunculis axillaribus 3—7floris, floribus corymbo-so-congestis, corymbus foliatus, laciniis calycis oblongis immarginatis apice recurvis*. W. et Kit. Hung. I. p. 75. t. 73, Wimm. Schl. p. 394, Koch Ger. p. 595, Schldl. ic. XIV. h. 5—6, Sturm h. 23, Lm. et DC. Fran. n. 2626, Engl. bot. t. 567, Fl. Dan. t. 411, Ledb. Ross. III. p. 215, M. B. Cauc. II. p. 76, DC. prodr. X. p. 303. *S. cordata* Pers. syn. II. p. 160, Bess. Gal. n. 762.

Korzeniak wrzecionowaty; łodyga pojedyncza, 4kątna, wraz z ogonkami liściowemi gęsto-kosmata; liście z obu stron omszone, szeroko-sercowate, po brzegach podwójnie karbowane; szypułki pojedyncze, z kątów liści wyrastające, 3—7kwiatowe, kwiaty zaś w baldaszkogronka poskupiane, a ogółowo baldaszkogron ulistniony tworzące; łatki kielichowe podługne, błonką po brzegach nieobwiedzione, a w wierzchołku odgięte; zresztą wszystko jak w *S. nodosa*. Kwiaty żółte, w zielonawo wpadające. Wys. 1—2'. Po krzakach cienistych lub koło płotów, koło Ustronia w pobliżu Zasławie już na Szlążku lub u stóp Cergowej góry w Jasielskiem. Maj, Czerwiec. ☉

292. *Digitalis* L. gen. n. 758. Naparstnica (XIV, 2. L.).

Kielich 5dzielny; korona dzwonkowata, w kraju ukośnie ścięta i jakby 2wargowa, z wargą górną całkowitą, wykrojoną albo 2zębną, dolną 3wębną, a gardzielą otwartą; pręcików 4, dwusilnych; torebka 2komorowa, w 2 łupinki po ścianach przegród pękająca.

785. *D. ambigua* Murr. Götting. (1770) p. 62, N. blado-żółta. *Caule pubescente apice glanduloso-piloso, foliis oblongo-lanceolatis supra glabris margine subtusque ad venas pubescentibus, inferioribus in petiolum attenuatis superioribus semiamplexicaulibus, racemo secundo, laciniis calycis lanceolatis acutis glanduloso-pilosis, corollis ampliato-campanulatis glanduloso-pubescentibus*. Fl. Crac. n. 670, Wahlb. Carp. n. 627, Bess. Gal. n. 764, Ej. Volh. p. 25, Baumg. Trans. n. 1271, Neilr. NOestr. p. 547. *D. grandiflora* Lm. Fran. II (1778) p. 332, Herb. Buc. p. 264, Koch Ger. p. 596, Schldl. ic. II. h. 5 et XIII. h. 3—4, Rehn. ic. crit. II. t. 159, f. 289, Sturm h. 11, Lm. et DC. Fran. n. 2663, All. Ped. I. p. 70, Ledb. Ross. III. p. 227, DC. prodr. X. p. 450. *D. ochroleuca* Jacq. Austr. I (1773) t. 57, Waga Pol. n. 670, Rehn. ic. crit. II. t. 160. f. 290. *D. lutea major* Gilib. Lith. II. p. 124.

Korzeniak obły, skośny albo przygryziony, wielogłowy; łodyga wzniesiona, pojedyncza, mniej lub więcej włosista, w górze gruczołowato omszona; liście podługne albo podługnie-lancetowate, pilkowane, z wierzchu nagie, po brzegach tak jak i po nerwach pod spodem włoskami pokryte, dolne w ogonek zwężone, górne prawie wpół łodygę obejmujące; kwiaty zwisłe w grono kłosowate, jednostronne, w górze łodygi ułożone; łatki kielicha lancetowate, kończyste, gruczołowato omszone; korony duże, brzuchato-dzwonkowate, gruczołowato omszone, o wardze dolnej 3kątnej, kończystej albo tępej, blado-żółte, wewnątrz jasno-brunatno siatkowane i plamiste. Wys. 1—3'. Po miejscach leśnych, spadzistych lub skalistych,

wszędzie na całej przestrzeni pospolita, dochodząc w Tatrach prawie aż do górnej granicy lasów. Lipiec, Sierpień. 4

293. Linaria Tourn. inst. t. 76. Lnica (XIV, 2. L.).

Kielich 5dzielny; korona 2wargowa, od dołu ostrogą opatrzona, o wardze górnej 2wrębnój, dolnej 3wrębnój, a gardzieli podniebieniem wypukłym zupełnie lub niezupełnie zamkniętej; pręcików 4, dwusilnych; torebka 2komorowa, w 2 łupinki zazwyczaj 3szczepne pękająca.

786. L. minor Desf. Atlant. II. p. 46, L. drobna. *Tota glanduloso-pilosa, foliis obtusis, inferioribus lanceolatis oppositis superioribus linearibus alternis, floribus solitariis axillaribus subracemosis, seminibus elipsoidicis sulcatis.* Fl. Crac. n. 673, Bess. Gal. n. 754, Ej. Volh. p. 25, Waga Pol. n. 666, Herb. Buc. p. 264, Baumg. Trans. n. 1257, Neilr. NOestr. p. 544, Dietr. Boruss. t. 81, Koch Ger. p. 599, Schldl. ic. IX. h. 5—6, Sturm h. 70, Lm. et DC. Fran. n. 2652, Ledb. Ross. III. p. 213, DC. prodr. X. p. 287. Antirrhinum minus L. sp. p. 852, Wahlenb. Carp. n. 624, Gilib. Lith. II. p. 138, Suter Helv. II. p. 39, Fl. Dan. t. 502, Engl. bot. t. 2014, M. B. Cauc. II. p. 74.

Korzeń wrzecionowaty; łodyżka wzniesiona albo podnosząca się, od podstawy rozgałęziona, wraz z liśćmi włoskami gruczołonośniami omszona i lepka; liście w nieznaczny ogonek przechodzące, lancetowate albo równoważkie, tępe, naprzemian- i naprzeciwległe; kwiaty pojedyncze, z kątów liści wyrastające, długoogonkowe, ogółowo gronka rozpierzchłe i ulistnione tworzące; szypułki 2—3razy od kielichów dłuższe; nasiona elipsoidyczne, podłużnie rowkowane; korony drobne, bledo-lila, z wargą górną i dolną wewnątrz żółtawą. Wys. 3—6". Po miejscach wilgotnych a kamienistych, wszędzie na całej przestrzeni pospolita, a szczególnie po brzegach Dunajca. Lipiec, Sierpień. ☉

787. L. vulgaris Mill. Gard. dict. n. 1, L. pospolita. *Glabra, caule simplici, foliis sparsis dense congestis lanceolato-linearibus acutis, racemo stricto densifloro vel dense imbricato, rachi pedicellisque glanduloso-pubescentibus, seminibus planis alatis medio tuberculato-scabris.* Fl. Crac. n. 676, Bess. Gal. n. 756, Ej. Volh. p. 25, Waga Pol. n. 667, Herb. Buc. p. 265, Baumg. Trans. n. 1260, Neilr. NOestr. p. 546, Dietr. Boruss. t. 80, Koch Ger. p. 602, Schldl. ic. II. h. 10, Lm. et DC. Fran. n. 2654, Ledb. Ross. III. p. 206, Turcz. Baic. Dah. n. 841, DC. prodr. X. p. 273. L. linifolia Bess. Gal. n. 757, Schult. Oestr. n. 2142. Antirrhinum Linaria L. sp. p. 858, Wahlenb. Carp. n. 623, Sturm h. 18, Engl.

bot. t. 658, Sysk. bot. t. 196, Fl. Dan. t. 982, M. B. Cauc. II. p. 75 et III. p. 413.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się; *lodyga* prosto wzniesiona, tak jak i liście *naga* i nieoszlroniona, tylko w wierzchołku lub jedynie oś kwiatostanu wraz z szypułkami mniej lub więcej gruczołowato omszona, bardzo rzadko w zupełności naga, *zazwyczaj pojedyncza*; liście naprzemianległe, najczęściej bardzo gęsto ułożone, siedzące, równowązkie albo równowązko-lancetowate, 3nerwowe; *kwiaty w grono* najczęściej pojedyncze, *szytwe*, *bardzo gęste* lub nawet dachówkowate *ułożone*; nasiona okrągłe, płaskie, w środku delikatnie brodawkowato-chropawe, naokoło dosyć szeroką błonką obwiedzione. Kwiaty siarczysto-żółte, o wardze dolnej brudno-żółtej, a gardzieli pomarańczowej. Wys. 1—2'. Koło wsiów, dróg lub pól, na całej przestrzeni wszędzie pospolita. Lipiec, Sierpień. 4

294. *Veronica Tourn.* inst. p. 143. t. 60. Weronika albo Przetacznik (II, 1. L.).

Kielich 4—5dzielny; korona bezostrogowa, kółkowata, w kraju 4wrębna, o wrębie jednym szerszym, a gardzieli otwartej; pręcików 2; torebka 2komorowa, wzdłuż przegrody lub też na poprzek we 2 łupinki pękająca.

A. Korzeń trwały; kwiaty w gronka z kątów liści wyrastające ułożony.

a. Kielich 4dzielny.

1. Liście nagie.

788. *V. scutellata* L. sp. p. 16, P. równowązkolistny. *Folius glabris sessilibus lineari-lanceolatis remote retrorsum denticulatis, racemis axillaribus, calycibus quadri-parlitis, capsulis compressis transverse latioribus*. Fl. Crac. n. 677, Wahlb. Carp. n. 13, Ej. Lapp. n. 11, Bess. Gal. n. 18, Ej. Volh. p. 2, Gilib. Lith. II. p. 114, Waga Pol. n. 14, Herb. Buc. p. 265, Baumg. Trans. n. 35, Neilr. NOestr. p. 552, Dietr. Boruss. t. 268, Koch Ger. p. 603, Schldl. ic. VIII. h. 1—2, Sturm h. 58, Lm. et DC. Fran. n. 2392, Engl. bot. t. 782, Fl. Dan. t. 209, Ledeb. Ross. III. p. 244, DC. prodr. X. p. 475.

Korzeń włókniasty; *lodyżka* wietka, łamna, gałęzista, od dołu płożąca a w wierzchołku podnosząca się, naga jak cała roślina; *liście równowązko-lancetowate*, całobrzegie albo oddalono-ząbkowane, o ząbkach na dół podanych, kończyste, wpół lodyżkę obejmujące; kwiaty w gronkach z kątów liści wyrastających, *gronka* zaś dosyć długie, *naprzemianległe*, *skapo- lub wielokwiatowe*, bardzo rzadkie; szypułki w czasie dojrzewania owoców poziomo odstające albo na dół zwieszane, od torebek dłuższe; *torebki* szersze jak dłuższe, w wierzchołku głęboko wykrojone, *dwie obok siebie stojące*

tarczki przedstawiające, od 4dzielnego kielicha dłuższe. Kwiaty drobne błękitnawe albo białe. Łod. $\frac{1}{2}$ —1' długa. Po rowach lub bagnach, na Bieskidach, Podhalu, Spiżu i Liptowie dosyć pospolita, np. po brzegach Pustaci w dolinie Nowotargskiej lub koło Kiezmarku, Prybyliny i w w. i. m. Lipiec—Wrzesień. 4

789. V. *Anagallis* L. sp. p. 16, P. Bobowniczek. *Foliis glabris sessilibus lanceolatis ovatisque acutis subserratis, racemis axillaribus, calycibus 4partitis, capsulis orbicularibus leviter emarginatis*. Fl. Crac. n. 678, Wahlb. Carp. n. 12, Bess. Gal. n. 19, Ej. Volh. p. 2, Waga Pol. n. 13, Herb. Buc. p. 265, Baumg. Trans. n. 34, Neilr. NOestr. p. 552, Lorek Pruss. t. 4. f. 25, Koch Ger. p. 603, Schldl. ic. III. h. 1, Lm. et DC. Fran. n. 2393, Engl. bot. t. 781, Fl. Dan. t. 903, Ledb. Ross. III. p. 236, Turcz. Baic. Dah. n. 851, M. B. Cauc. I. p. 10, DC. prodr. X. p. 467. V. *longifolia repens* Gilib. Lith. II. p. 117.

Korzeń włóknisty; łodyga wzniesiona albo z płożącą się podstawy podnosząca, często gałęzista, naga jak cała roślina; *liście jajowate aż do lancetowatych*, piłkowane, nieco łękowato wykrawane albo całobrzegie, *kończyste, wpół łodygę obejmujące*; kwiaty w gronkach z kątów liści wyrastających, *gronka zaś licznokwiatowe ale rzadkie, najczęściej naprzeciwgle*; szypułki w czasie dojrzewania owoców wzniesiono-odstające albo podnoszące się, torebkom równe albo od nich dłuższe; torebki okrągławe albo owalne, w wierzchołku płytko wykrojone, od kielicha 4dzielnego dłuższe albo krótsze. Kwiaty drobne, blado-lazurowo-błękitne albo lila. Wys. $\frac{1}{2}$ —1 $\frac{1}{2}$ '. Po rowach na łąkach, tu i owdzie na całej przestrzeni się znachodzi. Lipiec, Sierpień. 4

790. V. *Beccabunga* L. sp. p. 16, P. Bobownik. *Foliis glabris breviter petiolatis ellipticis oblongisve obtusis crenato-serratis, racemis axillaribus, calycibus 4partitis, capsulis subrotundis leviter emarginatis*. Fl. Crac. n. 679, Wahlb. Carp. n. 11, Bess. Gal. n. 20, Ej. Volh. p. 2, Waga Pol. n. 12, Herb. Buc. p. 266, Baumg. Trans. n. 33, Neilr. NOestr. p. 553, Dietr. Boruss. t. 334, Koch Ger. p. 603, Schldl. ic. I. h. 3, Sturm h. 12, Lm. et DC. Fran. n. 2394, Engl. bot. t. 655, Sysk. bot. t. 127, Fl. Dan. t. 511, Ledb. Ross. III. p. 237, Turcz. Baic. Dah. n. 852, M. B. Cauc. I. p. 9, DC. prodr. X. p. 468. V. *rotundifolia erecta* Gilib. Lith. II. p. 116.

Łodyga gruba, soczysta, z podstawy płożącą się podnosząca, pojedyncza albo gałęzista, naga jak cała roślina; *liście mięsiste, owalne albo podługne*, płasko piłkowane, karbowane albo płytko łękowato wykrawane, *tepe z niektórymi kończystymi, krótko ogonkowe*; szypułki od torebek dłuższe; torebki okrągławe, kielichowi 4dzielnemu równe albo od niego dłuższe; zresztą jak w pop. gat.

Kwiaty drobne ciemno-lazurowo-błękitne, bardzo rzadko różowe. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ ' długa. Po rowach lub miejscach mokrych, wszędzie pospolity, szczególniej po brzegach Dunajca. Czerwiec—Sierpień. 4 Dawniej lek. herbą recens Beccabungae.

2. Liście włoskami pokryte.

791. *V. urticaefolia* Jacq. Austr. t. 59 (1773), L. fil. suppl. p. 83 (1781), P. pokrzywolistny. *Caule pubescente, foliis sparsim pilosis sessilibus ovatis argute serratis superioribus longe acuminatis, racemis axillaribus, calycibus 4partitis, capsulis suborbicularibus transverse latioribus*. Bess. Gal. n. 24, Herb. Buc. p. 266, Baumg. Trans. n. 44, Neilr. NOestr. p. 554, Koch Ger. p. 603, Sturm h. 58, Suter Helv. I. p. 10, Lm. et DC. Fran. n. 2388, DC. prodr. X. p. 474.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się, miejscami węzłowato zgrubiały, gęsto włóknami okryty; *lodyga* wzniesiona albo podnosząca się, pojedyncza *zewsząd omszona*; liście jajowate albo jajowato-lancetowate, w podstawie częścięj sercowate, grubo ostro-piłkowane, *zrzadka włosiste*, dolne kończyste, krótko szypułkowe, *wyższe ostro-konczyste*, wpół lodygę obejmujące, (niby do liści z *Urtica dioica* podobne); kwiaty w gronkach z kątów liści wyrastających, gronka zaś najczęściej naprzeciwległe, wielokwiatowe ale rzadkie; szypułki w czasie dojrzewania owoców wzniesiono-odstające albo podnoszące się, nieco od torebek dłuższe; *torebki okrągławe*, w wierzchołku wykrojone, *od 4dzielnego kielicha dłuższe*. Kwiaty dosyć duże, blado-różowe, rzadko błękitnawe. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po skałach wapiennych w lasach w miejscach wilgotnych, tylko na Pieninach po prawym brzegu Dunajca lub w tak zwanym Potoku Pieńskim niedaleko od jego ujścia. Czerwiec—Sierpień. 4

792. *V. Chamaedrys* L. sp. p. 17, P. łąkowy albo ożankowy. *Caule bifariam piloso, foliis subglabris vel subtus villosis subsessilibus ovatis crenato-serratis, racemis axillaribus, calycibus 4partitis, capsulis triangulari-obcordatis ciliatis*. Fl. Crac. n. 680, Wahlb. Carp. n. 17, Bess. Gal. n. 23, Ej. Volh. p. 2, Waga Pol. n. 10, Gilib. Lith. II. p. 111 (pro parte), Herb. Buc. p. 266, Baumg. Trans. n. 42, Neilr. NOestr. p. 555, Dietr. Boruss. t. 82, Koch Ger. p. 603, Schldl. ic. III. h. 1, Sturm h. 58, Lm. et DC. Fran. n. 2389, Engl. bot. t. 623, Svk. bot. t. 239, Fl. Dan. t. 448, Ledb. Ross. III. p. 243, M. B. Cauc. I. p. 11, DC. prodr. X. p. 474.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się, gęsto włóknami okryty; *lodyga* podnosząca się, pojedyncza, *po dwóch stronach rzędem włosów opatrzona*; liście jajowate albo sercowato-jajowate, grubo albo wcinano-karbowano-piłkowane, tępe albo kończyste, dosyć nagie albo pod spodem kosmate, najniższe krótko-szypułkowe, inne

zaś siedzące; kwiaty w gronkach z kątów liści wyrastających, gronka najczęściej naprzeciwległe, licznokwiatowe ale rzadkie; szypułki w czasie dojrzewania owoców wzniesione, nieco od torebek dłuższe; torebki *3kątno-przewrotnie-sercowate*, od kielicha 4dzielnego krótsze. Kwiaty duże, ciemno-lazurowo-błękitne, niekiedy bledsze, bardzo rzadko białe.

793. *V. montana* L. sp. p. 17, P. górski. *Caule basi repente sparsim piloso, foliis hirsutis longe petiolatis ovatis crenato-serratis, racemis axillaribus paucifloris, calycibus 4partitis, capsulis complanatis latissimis basi apiceque emarginatis ciliatis*. Fl. Crac. n. 681, Wahlenb. Carp. n. 16, Bess. Gal. n. 22, Ej. Volh. p. 49, Herb. Buc. p. 267, Baumg. Trans. n. 41, Neilr. NOestr. p. 553, Jacq. Austr. t. 109, Lorek Pruss. t. 5. f. 28, Koch Ger. p. 604, Schldl. ic. VIII. h. 1—2, Sturm h. 58, Suter Helv. I. p. 10, Lm. et DC. Fran. n. 2387, Engl. bot. t. 766, Fl. Dan. t. 1201, Ledeb. Ross. III. p. 244, DC. prodr. X. p. 475.

Korzeń włóknisty; łodyżka cienka, gałęzista, płożąca się, darnisto wyrastająca, o gałązkach podnoszących się, wraz z ogonkami liściowymi i szypułkami zewsząd włosistych; liście jajowate, grubo- albo weinano-piłkowane, tępe albo kończyste, długo-ogonkowe, zrzadka włosiste; kwiaty w gronkach z kątów liści wyrastających, gronka zaś naprzemian- i naprzeciwległe, skąpokwiatowe i rzadkie; szypułki w czasie dojrzewania owoców wzniesiono-odstające, od torebek dłuższe; torebki poprzecznie owalne, w wierzchołku i od dołu lekko wykrojone, prawie okularowate, od kielicha 4dzielnego dłuższe. Kwiaty dosyć duże, blado-fioletowe albo białawe. Łod. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ ' długa. Po gęstych i ciemnych lasach bukowych, na Bieskidach koło Myślenia, Babięj Góry, Pilska, Strzebla pod Rabką, koło Roztoki za Czczehowem, koło Łososiny, Pisarzowej, Krynicy i w b. w. i. m., na Pieninach, i na Tatrach w Reglach między Kuźnicami Zakopańskimi a Kościeliskami i t. d. Maj, Czerwiec. 74

794. *V. officinalis* L. sp. p. 14, P. lekarski. *Caule basi repente hirsuto, foliis hirsutis breviter petiolatis obovatis ellipticis oblongisve serratis, racemis axillaribus elongatis densifloris, calycibus 4partitis, capsulis triangulari-obcordatis obtuse emarginatis*. Fl. Crac. n. 682, Wahlenb. Carp. n. 6, Ej. Lapp. n. 9, Bess. Gal. n. 21, Ej. Volh. p. 2, Waga Pol. n. 9, Herb. Buc. p. 267, Baumg. Trans. n. 24, Neilr. NOestr. p. 554, Dietr. Boruss. t. 262, Koch Ger. p. 604, Schldl. ic. V. h. 3, Sturm h. 58, Lm. et DC. Fran. n. 2396, Engl. bot. t. 765, Svk. bot. t. 159, Fl. Dan. t. 248, Ledeb. Ross. III. p. 241, M. B. Cauc. I. p. 10, DC. prodr. X. p. 472, Syr. ziel. str. 683. *V. repens* Gilib. Lith. II. p. 108.

Korzeń włóknisty; łodyga gałęzista, płożąca się i darnisto ścieląc korzeniącą, o gałązkach podnoszących się, zewsząd włosistych

jak cała roślina; liście jajowate, eliptyczne albo podługne, ku podstawie często zwięzające się, piłkowane, tępe albo kończyste, wreszcie w krótki ogonek zbiegłe; kwiaty w gronkach pozornie wierzchołkowych a właściwie z kątów liści wyrastających, gronka zaś podługne, gęsto- i licznokwiatowe, naprzemian- lub naprzeciwległe; torebki trójkątnie-przewrotnie-sercowate, od kielicha 4dzielnego dłuższe, ale na szypułkach bardzo króciutkich umieszczone, prawie jakby bezszypułkowe, do osi kwiatostanu przytulone. Kwiaty drobne blado-błękitne albo lila. Gałązki 3—10'' długie. Po lasach i polanach, wszędzie pospolity, dochodząc w Tatrach aż do krainy kosodrzewu. Lipiec, Sierpień. 4. Dawniej lek. herba Veronicæ.

795. *V. aphylla* L. sp. p. 14, P. bezlistny. *Foliis sparse pilosis breviter petiolatis obovato-ellipticis crenato-serratis integerrimisve condensatis vel subrosulatis, racemis subsolitariis 2—4floris, calycibus 4partitis, pedicellis fructiferis capsula obcordata longioribus*. Wahlenb. Carp. n. 7, Herb. add. Gal. n. 3, Neilr. NOestr. p. 554, Koch Ger. p. 604, Schldl. ic. XV. h. 3—4, Sturm p. 56, Suter Helv. I. p. 6, Lm. et DC. Fran. n. 2398, DC. prodr. X. p. 476 (β. nudicaulis). *V. depauperata* W. et Kit. Hung. III t. 245.

Korzeń włóknisty; łodyżka cienka, darnisto-gałęzista, płożąca, o gałązkach podnoszących się, wraz z liśćmi zrzadka włosistych, bardzo krótkich, niekiedy nawet niewyraźnych; liście jajowate albo przewrotnie-jajowate, karbowano-piłkowane albo prawie całobrzegie, tępe, w krótki ogonek zwięzane, skupione a nawet prawie różyczkowato ułożone; kwiaty w baldaszkogron pojedynczy, rzadziej parzysty, z kątów liści naprzemianlegle wyrastający ułożone, baldaszkogronko zaś z przyczyny krótkich gałązek łodyżki pozornie wierzchołkowe, długoszypułkowe, gruczołowato omszone, skąpokwiatowe (3—5kwiatowe) ale skupione, dopiero przy dojrzewaniu owoców groniasto wydłużające się i rzadkie; szypułki w czasie dojrzewania owoców wzniesione, od torebek dłuższe; torebki duże, owalne albo przewrotnie-jajowate, w wierzchołku wykrojone, od kielicha 4dzielnego dłuższe. Kwiaty dosyć duże, ciemno-błękitne. Wys. tylko 2—4''. Po miejscach trawiastych lub skalistych wapiennych, na Bieskidach tylko na Babić Górze od północy na granicy lasów, w Tatrach zaś od ich stóp aż do hal na całym pasmie, szczególniej od północy wszędzie dosyć pospolita. Czerwiec — Sierpień. 4

b. Kielich 5dzielnny, o tylnych działkach nieco mniejszych.

796. *V. dentata* Schm. Bohem. I. p. 20, P. ząbkowano-listny. *Caulibus omnibus adscendentibus vel erectis, foliis subpetiolatis subpilosis lineari-lanceolatis, crenato-serratis vel profun-*

de inciso-serratis, racemis axillaribus, calycibus quinquefidis, capsulis obovatis acute emarginatis. Bess. Gal. n. 26, Ej. Volh. p. 2, Neilr. NOestr. p. 555, Sturm h. 58, M. B. Cauc. III. p. 11. V. Teucrium L. sp. p. 16? Wahlnb. Carp. n. 14, Turcz. Baic. Dah. n. 853, Lm. et DC. Fran. n. 2390 (*β. angustifolia*), DC. prodr. X. p. 470 (*β. angustifolia*). V. austriaca *α. dentata* Koch Ger. p. 605, Fl. Crac. n. 684, Ledeb. Ross. III. p. 238.

Korzeniak obły, węzłowy, skośny albo poziomy, gałęzisty, gęsto włóknami okryty, niektóre kwitnące a inne płonne łodyżki wydający; łodyżki podnoszące się albo prosto wzniesione, od dołu nieco zdrzewiałe, pojedyncze albo gałęziste, zewsząd włoskami kędzierzawymi omszone; *liście równowązko-lancetowate albo równowązkie*, nierówno karbowano-piłkowane albo dosyć głęboko wcinano-ząbkowane, rzadko całobrzegie, kończyste albo tępe, omszone albo dosyć nagie, *siedzące, albo dolne w krótki ogonek zwężone*, wyższe węższe i podwinięte; kwiaty w gronka z kątów liści naprzeciwlegle- lub naprzemianlegle wyrastających ułożone, *gronka zaś licznokwiatowe* a kwiatki skupione; korony dosyć duże; szypulki w czasie dojrzewania owoców wzniesione, torebkom równe albo od nich dłuższe; torebki okrągławo-przewrotnie-jajowate, w wierzchołku ostro wykrojone, od kielicha 5dzielnego raz dłuższe, drugi raz krótsze. Kwiaty dosyć duże, ciemno-lazurowo-błękitne. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po suchych na słońce wystawionych wzgórzach, na podgórzu Bieskidów w Wadowickim i koło Kiezmarku na Spiżu, tu i owdzie się trafia. Czerwiec, Lipiec. 7

797. V. latifolia L. sp. p. 18, P. szerokolistny. *Caulibus omnibus erectis vel e basi arcuata adscendentibus, foliis sessilibus pilosis ovatis oblongisve inciso-serratis basi subcordatis, racemis axillaribus, calycibus 5fidis, capsulis obovatis acute emarginatis.* Fl. Crac. n. 683, Wahlnb. Carp. n. 15, Bess. Gal. n. 25, Ej. Volh. p. 2, Waga Pol. n. 11, Herb. Buc. p. 268, Baumg. Trans. n. 37, Neilr. NOestr. p. 555, Dietr. Boruss. t. 264, Koch Ger. p. 605, Schldl. ic. I. h. 11, Sturm h. 58, DC. Fran. suppl. p. 387, Ledeb. Ross. III. p. 239, M. B. Cauc. I. p. 24 et 413 et suppl. p. 10, Willd. sp. I. p. 71. V. Pseudo-Chamaedrys Jacq. Austr. t. 60, Gilib. Lith. II. p. 109.

Liście jajowate albo jajowato-podłużne, nierówno i grubo-piłkowane, wcinano-ząbkowane albo wyższe do połowy szerokości pierzasto-szczepne, rzadko całobrzegie, *w podstawie zaokrąglone albo sercowate prawie w pół łodygę obejmujące*, omszone, wyższe węższe; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Wys. 1—2'. Po skałach lub suchych wzgórzach, na podgórzu Bieskidów w Wadowickim lub koło Kiezmarku na Spiżu, a koło Hradku i Cieplie Łuczki zwanych na Liptowie. Czerwiec, Lipiec. 7

798. *V. spicata* L. sp. p. 14, P. kłosisty. *Caule erecto vel adscendente, foliis pubescentibus ovatis lanceolatisve crenato-ser-ratis apice integerrimis inferioribus obtusis, racemis terminalibus subsolitariis elongatis spiciformibus densissimis, capsulis subrotundis emarginatis turgidis.* Fl. Crac. n. 686, Waga Pol. n. 6, Gilib. Lith. II. p. 99, Neilr. NOestr. p. 557, Koch Ger. p. 607, Lm. et DC. Fran. n. 2394, Hartm. Skand. ed. 3. p. 3, Ledb. Ross. III. p. 233, M. B. Cauc. I. p. 8, DC. prodr. X. p. 466. Variat: a) *vulgaris, foliis inferioribus oblongis superioribus lanceolatis, laciniis corollae oblongis planis.* *V. spicata* Bess. Gal. n. 12, Ej. Volh. p. 2, Wahlb. Carp. n. 4, Herb. Buc. p. 269, Baumg. Trans. n. 21, Dietr. Boruss. t. 515, Rehn. ic. XX. t. 92, Schldl. ic. IV. h. 2, Fl. Dan. t. 52, Engl. bot. t. 2. *V. longifolia* Crntz. Austr. IV. p. 334. *V. Clusii* Host. Austr. I. p. 6; b) *orchidea, foliis oblongis vel inferioribus ovato-oblongis crassiusculis, laciniis corollae contortis.* Rehn. ic. XX. t. 92 (var. *cristata*). *V. orchidea* Crntz. Austr. IV. p. 333, Bess. Gal. n. 13, Ej. Volh. p. 2, Wahlb. Carp. n. 5, Herb. Buc. p. 270, Baumg. Trans. n. 22, Rochl. Ban. t. 31. f. 42, Host. Austr. I. p. 7. *V. crassifolia* Kit. in R. et Schult. syst. I. p. 96. *V. hybrida* M. B. Cauc. I. p. 8 et III. p. 9 (non L.).

Korzeniak obły, węzłowy, gałęzisty, skośny albo poziomy, niekiedy nieco płożący się, gęsto włóknami okryty; *łodyga* prosto wzniesiona albo podnosząca się, wraz z liśćmi omszona, gruczołowato-omszona albo szczególniej od dołu naga, *pojedyncza* lub w górze rozgałęziona, *jedno-* albo *kilkokłosa*, o *kłosach gęsto-kwiatowych*; *liście podługne albo lancetowate*, karbowane lub karbowano-piłkowane, w nasadzie i ku wierzchołkowi mniej więcej całobrzegie, kończyste albo dolne tępe, ku podstawie zwężające się lub zaokrąglone, siedzące albo krótko-ogonkowe, częściej po ogonku zbiegające; *kłosy dosyć długie, ostrokrężnie-oble*, na wierzchołku łodygi osadzone; *torebki okrągławo-przewrotnie-sercowate*, wraz z kielichami 5dzielnymi i szypułczkami do osi kłosa przytulone. Zazwyczaj trafia się w następn. odmianach: a) *vulgaris*, o łodydze 4—10'' wysokości, liściach zazwyczaj kończystych, dolnych podługnych, wyższych lancetowatych, koronach małych, fioletowo-lazurowo-błękitnych, po zasuszeniu ciemniejszych, a ich łatkach wystających, podługnych, płaskich, tylko często w końcu skręconych; i b) *orchidea*, o łodydze 6—15'' wysokości, liściach podługnych albo dolnych jajowato-podługnych, grubawych, w jesieni często purpurowo nabiegniętych, koronach małych, blado-lazurowo-błękitnych, bardzo rzadko różowych, po zasuszeniu żółtawych, a ich łatkach wystających, węższych, najczęściej całkowicie lub tylko w końcu skręconych, z których górna większa, stulona i niekiedy pręciki wraz z słupkiem okrywająca. Po suchych wzgórzach wa-

piennych lub brzegach lasów, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie wszędzie dosyć często się znachodzi. Lipiec, Sierpień. 4

B. Kwiatostan gronka tworzący, gronka zaś na wierzchołku łodyżek lub ich gałązek umieszczone.

a. Nasiona płaskie, tarczkwate.

1. Gronka skąpokwiatowe, omszone albo kosmate.

799. *V. fruticulosa* L. sp. p. 15, P. podkrzewny. *Caule ramoso fruticuloso, foliis subtilissime ciliatis in petiolum brevem attenuatis oblongis vel oblongo-obovatis subcrenatis sensim in bracteis transeuntibus, infimis minoribus, racemis terminalibus paucifloris pubescentibus, capsulis ovatis ovalibusve superne vix emarginatis.* Neilr. NOestr. p. 559, Gren. et Godr. Fran. II. p. 592, Ledb. Ross. III. p. 247, DC. prodr. X. p. 480. Variat: a) *azurea, floribus azureis.* *V. fruticulosa* Fl. Dan. t. 342 (sec. Hornm nomncl. p. 14). *V. fruticans* Jacq. en. Vindb. p. 2 et 200, Crantz Austr. IV. p. 339. *V. saxatilis* Scop. Carn. I. p. 11, L. fil. suppl. p. 83, Wahlnb. Carp. n. 8, Herb. sel. Gal. et Buc. n. 3, Ej. Buc. p. 270, Baumg. Trans. n. 27, Koch Ger. p. 608, Schldl. ic. IV. h. 7, Sturm h. 56, Rehn. ic. crit. X. f. 1223—5, Ej. ic. XX. t. 96, Lm. et DC. Fran. n. 2412, Engl. bot. t. 1027, Svisk. bot. t. 347, (sed non Jacq. obs. I. p. 200 cui nomen *V. saxatilis* alienum. b) *rosea, floribus roseis.* *V. fruticulosa* Wulf in Jacq. coll. IV. t. 5, Koch Ger. p. 608, Schldl. ic. XI. h. 7, Sturm h. 56, Rehn. ic. crit. X. f. 1227, Ej. ic. XX. t. 96, Lm. et DC. Fran. n. 2411. Engl. bot. t. 1028, Wahlnb. Lapp. n. 7. *V. frutescens* Scop. Carn. I. p. 19.

Korzeń włóknisty; *łodyga* rozpościerająco się *mocno gałęzista*, *podkrzewna* czyli drzewiejąca, płożąca, darnisto poplątana, o gałązkach zielnych czyli rocznych podnoszących się, pod spodem nagich, w górze wraz z przykwiatkami i kielichami delikatnie omszona, niekiedy nawet gruczołowato-omszona; *liście* w krótki ogonek zwężone, *podłużne albo podłużnie-przewrotnie-jajowate*, tępe, całobrzegie, karbowane albo piłkowane, nagie albo brzegiem omszone, mniej lub więcej gęsto łodyżki pokrywające, *dolne mniejsze*, w czasie kwitnienia rośliny zazwyczaj już zwiedłe, *górne w przykwiatki podłużne przechodzące*; kwiaty w gronkach po końcach gałązek, *gronka* zaś *skąpokwiatowe* (5—10kwiatowe), po dojrzaniu owoców wydłużone; *szypułki* wzniesione, *od torebek dłuższe*; *torebki* jajowate albo owalne, w górze słabo albo prawie nie wykrojone; nasiona płaskie. Kwiaty duże jak w *V. Chamaedrys*. Gałązki 2—6'' długie. Trafia się w odmianach: a) *azurea*, o koronach pięknie ciemno-lazurowo-błękitnych, w gardzieli obrączką purpurową oznaczonych; i b) *rosea*, o koronach różowych. Po miejscach skalistych wapiennych lub murawnikach zacienionych w ogóle od stóp

aż do hal na całym pasmie Tatrów dosyć pospolita, ale tylko i jedynie w odmianie a), np. w dolinach na Liptowie, Orawie, wreszcie Chochołowskiéj, Kościeliskiej, w Reglach lub przy drodze z Kościelisk do Zakopanego, na Nosału, w dolinie Białki, pod Spadami, koło Żaru, na Koperszadach i t. d. w bardzo w. i. m.; na Pieninach zaś po brzegach Dunajca koło Sokolicy, a na Bieskidach znów na Babiéj Górze ale rzadka. Odmiany b) na całym pasmie Karpat aż ku Bukowinie i Siedmiogrodowi nigdzie nie spotkałem.

800. *V. alpina* L. sp. p. 15, *P. alpejski*. *Caule adscendente, foliis pilosis ellipticis crenatis integerrimisve sensim in bractaeas transeuntibus, infimis minoribus subrotundis, racemis terminalibus paucifloris hirsutis, capsulis oblongo-obovatis emarginatis*. Herb. add. Gal. n. 2, Ej. Buc. p. 270, Baumg. Trans. n. 29, Rochl. Ban. t. 21. f. 45, Neilr. NOestr. p. 559, Koch Ger. p. 608, Schldl. ic. IV. h. 7, Rehn. ic. XX. t. 95, Sturm h. 56, Suter Helv. I. p. 7, Lm. et DC. Fran. n. 2415, Engl. bot. t. 484, Svsk. bot. t. 721, Wahlb. Lapp. n. 8, Fl. Dan. t. 16 et t. 1921, Ledb. Ross. III. p. 248, DC. prodr. X. p. 482. *V. alpina* β. *australis* Wahlb. Carp. n. 9. *V. pumila* All. Ped. t. 22. f. 5.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się; łodyżka podnosząca się, pojedyncza albo w podstawie gałęzista, od dołu naga albo zrzadka włosista, w górze wraz z przykwiatkami i kielichami włosista lub kosmata; liście w krótki ogonek zwężone, jajowate albo eliptyczne, tępe albo kończyste, całobrzegie albo nieco karbowane, zrzadka włosiste albo nagie, mniej lub więcej gęsto na łodyżce osadzone, najniższe mniejsze, w czasie kwitnienia rośliny już zwiedłe, górne w podłużnie-lancetowate przykwiatki przechodzące; kwiaty na wierzchołku łodyżki w gronko gęsto ułożone, gronko zaś skąpokwiatowe (5—10kwiatowe), w czasie dojrzewania owoców rzadkie, wydłużone; szypułki wzniesione, od torebek krótsze; torebki podłużnie-przewrotnie-jajowate, w wierzchołku słabo wykrojone; nasiona płaskie. Kwiaty drobne, lazuruowo-fioletowe. Wys. 2—4". Po miejscach skalistych i trawiastych, od górnej granicy kosodrzewu aż do najwyższych hal, np. na Rochaczach, Pysznój, Tomanowej, Giewoncie, Kościelcu, Świnicy, Zawracie ku pierwszemu z 5ciu Stawów, koło Czarnego- Zielonego- i Czerwonego Stawu, w dolinach obu Kolbachów, pod Gerlachowskim Szczytem i Krywaniem i t. d. w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

2. Łodyżka i jej gałązki gęsto kwiatkami osadzone, kwiatki zaś w grono kłosowate ułożone.

801. *V. serpyllifolia* L. sp. p. 15, *P. macierzankolistny*. *Foliis glabris ovatis oblongisve subcrenatis, infimis minoribus subrotundis superioribus sensim in bractaeas lanceolatas integerrimas transeuntibus, racemis terminalibus foliatis multifloris laxis, capsulis compressis transverse latioribus obtuse emarginatis*. Fl. Crac.

n. 687, Wahlenb. Carp. n. 10, Ej. Lapp. n. 6, Bess. Gal. n. 17, Ej. Volh. p. 2, Gilib. Lith. II. p. 106, Waga Pol. n. 8, Herb. Buc. p. 271, Baumg. Trans. n. 25, Neilr. NOestr. p. 560, Dietr. Boruss. t. 400, Koch Ger. p. 608, Schldl. ic. I. h. 10, Rchnb. ic. XX. t. 97, Sturm h. 58, Lm. et DC. Fran. n. 2416, Engl. bot. t. 1075, Fl. Dan. t. 492, Ledb. Ross. III. p. 248, Turcz. Baic. Dah. n. 855, M. B. Cauc. I. p. 9, DC. prodr. X. p. 482. V. *microphylla* Kit. ex R. et Schult. syst. I. p. 103. Forma *major*, *foliis ovatis*: V. *neglecta* Schmdt. ex R. et Schult. syst. I. p. 102; forma *minor foliis subrotundis*: V. *tenella* All. Ped. I. p. 75. t. 22. f. 1, Rchnb. l. c. t. 97.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się; łodyżka podnosząca się, pojedyncza albo w podstawie gałęzista, bardzo delikatnie omszona, często już od połowy w gronko kwiatowe przechodząca; *liście* krótko-ogonkowe, *jajowate albo podługne*, kończyste albo tępe, lekko karbowane, *zupełnie nagie i lśnące*, dolne do siebie zbliżone, *górne* zaś przeciwnie pooddalane, i *w lancetowate przykwiatki przechodzące*; kwiaty w grono od dołu ulistnione ułożone, *grono* zaś *wydłużone, kłosowate*, wielokwiatowe ale rzadkie; szypułki wzniesione, torebkom równe albo od nich dłuższe; torebki poprzecznie szersze, prawie jakby z dwóch tarczek złożone; nasiona płaskie. Kwiatki drobne, lila albo białe. Wys. 4—8". Forma większa, o liściach jajowatych: V. *neglecta* Schmdt.; forma zaś mniejsza, o liściach okrągławych: V. *tenella* All. Po łąkach lub trawnikach wilgotnawych, na całej przestrzeni wszędzie pospolita, zachodząc często na Babię Górę i w całych Tatrach aż na hale w formie mniejszej. Maj—Sierpień. 4

802. V. *arvensis* L. sp. p. 18, P. polny. *Foliis pilosis cordato-ovatis crenatis, floralibus superioribus lanceolatis integerrimis, racemis terminalibus spicatis bracteatis multifloris laxis, capsulis compressis obcordato-bilobis ciliatis*. Fl. Crac. n. 688, Wahlenb. Carp. n. 19, Bess. Gal. n. 75, Ej. Volh. p. 3, Waga Pol. n. 15, Herb. Buc. p. 271, Baumg. Trans. n. 47, Neilr. NOestr. p. 560, Dietr. Boruss. t. 333, Koch Ger. p. 609, Schldl. ic. VIII. h. 7, Rchnb. ic. XX. t. 99, Sturm h. 58, Lm. et DC. Fran. n. 2404, Engl. bot. t. 734, Fl. Dan. t. 515, Ledb. Ross. III. p. 249, M. B. Cauc. I. p. 15, DC. prodr. X. p. 483. V. *breve pedunculata* Gilib. Lith. II. p. 119.

Korzeń wrzecionowaty; łodyżka leżąca albo podnosząca się, zazwyczaj gałęzista, często od samej podstawy kwiatkami osadzona, *odstająco-omszona jak cała roślina*, najczęściej włoski niegruczołonośne; *liście* siedzące, tylko najniższe krótko-ogonkowe, *jajowate* albo *jajowato-podługne*, w podstawie często *sercowate*, tępe albo kończyste, po brzegach karbowane, w równowazko-lancetowate i całobrzegie przykwiatki przechodzące; kwiatki w gronko kłosowate, ulistnione ułożone, gronko zaś na wierzchołku łodyżki umie-

szczone, liczno- ale rzadko kwiatkowe; *szypułki* wzniesione, 2—3-razy od *torebek krótsze*; torebki spłaszczone, przewrotnie-sercowate, rzęsowane, o nasionach płaskich. Kwiatki bardzo drobne, błękitne, prawie siedzące. Wys. 4—9''. Po polach, miedzach, ugorach lub pastwiskach, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolity. Maj—Sierpień. ☉

803. *V. verna* L. sp. p. 19, P. wiosenny. *Foliis glanduloso-pubescentibus infimis ovatis integris mediis pinnatifidis superioribus floralibus lanceolatis, racemis terminalibus spicatis multifloris bracteatis laxis, capsulis compressis obcordatis.* Fl. Crac. n. 689, Wahlb. Carp. n. 20, Bess. Gal. n. 75, Ej. Volh. p. 3, Waga Pol. n. 19, Heuff. Ban. n. 1294, Neilr. NOestr. p. 560, Dietr. Boruss. t. 401, Koch Ger. p. 609, Schldl. ic. VIII. h. 7, Rehn. ic. XX. t. 99, Sturm h. 13, Lm. et DC. Fran. n. 2041, Engl. bot. t. 25, Fl. Dan. t. 252, Ledb. Ross. III. p. 250, Ej. Alt. I. p. 41, M. B. Cauc. I. p. 16, DC. prodr. X. p. 483. *V. trifida* Gilib. Lith. II. p. 121.

Cała roślina pokryta włoskami gruczołonośnymi; *liście* najniższe (których zazwyczaj brakuje) ogonkowe, owalne, tępe, całobrzegie albo grubo-karbowane, następne siedzące, *pierzasto-szczepne o łatkach równowązkich albo klinowatych*, *liście najwyższe* 3—2łatkowe, zwolna w równowązkie i całobrzegie przykwiatki przechodzące; *szypułki torebkom równe albo od nich krótsze*; a zresztą jak w pop. gatunku. Wys. tylko 2—4''. Po ugorach lub wzgórzach trawiastych, na podgórzu Bieskidów w Wadowickim lub na Spiżu i Liptowie tu i owdzie się trafia. Maj. ☉

b. Nasiona kubeczkowato wydrążone.

804. *V. triphyllus* L. sp. p. 19, P. trójpalczasty. *Foliis glanduloso-pubescentibus, infimis ovatis mediis digitato-3—5partitis superioribus floralibus lanceolatis, racemis terminalibus laxis bracteatis, capsulis subrotundo-obcordatis turgidis.* Fl. Crac. n. 690, Bess. Gal. n. 33, Ej. Volh. p. 3, Waga Pol. n. 18, Heuff. Ban. n. 1295, Neilr. NOestr. p. 561, Dietr. Boruss. t. 99, Koch Ger. p. 609, Schldl. ic. VII. h. 3, Rehn. ic. XX. t. 100, Sturm h. 8, Lm. et DC. Fran. n. 2405, Engl. bot. t. 26, Fl. Dan. t. 627, Ledb. Ross. III. p. 252, M. B. Cauc. II. p. 15, DC. prodr. X. p. 404. *V. quinquefida* Gilib. Lith. II. p. 120.

Łodyżka leżąca albo podnosząca się, najczęściej gałęzista, *liście* mięsiste, *najniższe* jajowate, następne *palczastodzielne*, *o łatkach podłużnych albo przewrotnie-jajowatych*, w 3dzielne przykwiatki przechodzące; *szypułki* odstające, prawie 2razy od *torebek dłuższe*; torebki wydęte, okrągławo-przewrotnie-sercowate; nasiona kubeczkowato wydrążone; a zresztą jak w pop. gatunku. Kwiaty dosyć duże, ciemno-lazurowo-błękitne. Wys. 3—6''. Po polach,

ugorach lub miedzach, na Bieskidach w miejscach równiejszych pospolicie. Kwiecień, Maj. ☉

C. Kwiaty pojedynczo w kątach liści osadzone; szypułki owocowe na dół wygięte.

805. V. Buxbaumii Tenor. Napol. I. p. VI et p. 7. t. 1, P. Buxbauma. *Foliis pilosis rotundato-ovatis profunde crenato-serratis, pedunculis axillaribus solitariis, superioribus folium superantibus, lobis calycis ovato-lanceolatis acutis, capsulis transverse latioribus reticulato-venosis obtuse emarginatis, lobis divaricatis.* Fl. Crac. n. 691, Herb. sel. Gal. et Buc. n. 4, Ej. Buc. p. 272, Ritschl Posn. n. 621, Wimm. Schl. p. 400, Neilr. NOestr. p. 562, Heuff. Ban. n. 1299, Koch Ger. p. 610, Schldl. ic. VIII. h 1—2, Sturm h. 56, Rehn. ic. crit. III. f. 430—1, Engl. bot. t. 2769, Fl. Dan. t. 1982, Ledb. Ross. III. p. 253, M. B. Cauc. III. p. 16, DC. prodr. X. p. 487. V. filiformis Bess. Gal. n. 31 (non Smith), M. B. Cauc. I. p. 14, DC. Fran. suppl. p. 388. V. persica Poir dict. enc. VIII. p. 542, Bess. Volh. p. 3, Gorsk. in Eichw. skiz. Lith. p. 138, Rehn. ic. XX. t. 78, Gr. et Godr. Fran. II. p. 598. V. orientalis Buxb. pl. min. cogn. cent. I. p. 25. V. agrestis byzantina Sibth. Graec. I. t. 8 (forma luxurians).

Korzeń wrzecionowato-włóknisty; łodyżka leżąca albo podnosząca się, dolnemi kolankami zazwyczaj korzeniąca, rozpościerająco się gałęzista, wraz z liśćmi zrzadka włoskami pokryta albo kosmata; liście duże, ogonkowe, okrągławo-jajowate albo sercowato-jajowate, tępe, dosyć głęboko karbowano-piłkowane; szypułki kwiatowe pojedyncze, z kątów liści wyrastające, w czasie dojrzewania owoców na dół wygięte, górne 4—6 razy od torebek dłuższe; łatki kielicha lancetowate albo jajowato-lancetowate, mocno od siebie rozchodzące się, tylko cokolwiek torebkę pokrywające; torebki przewrotnie-nerkowate, tępo wykrojone, poprzecznie szersze, lekko omszone, siatkowato-żyłkowane, 2 owalne i skośnie względem siebie położone a nieco spłaszczone tarczki przedstawiające; nasiona kubeczkowato wydrażone. Roślina duża, większa jak nastp. gatunki. Kwiaty duże, błękitne. Łody. do 1' długa. Po rolach, koniczyskach koło płotów lub miejsc uprawnych, na całych Bieskidach pospolicie. Maj—Sierpień. 4

806. V. agrestis L. sp. p. 18, P. rolowy. *Foliis sparse pilosis cordato-oblongis vel rotundato cordatis serrato-crenatis, pedunculis axillaribus solitariis folium subaequantibus, lobis calycis ellipticis obtusiusculis vel acutis, capsulis transverse latioribus laevibus acute emarginatis, lobis erecto-collateralibus.* Wahlenb. Carp. n. 18, Bess. Gal. n. 30, Ej. Volh. p. 3, Waga Pol. n. 16, Neilr. NOestr. p. 561, Lm. et DC. Fran. n. 2406, Coss. et Germ. Par. I. p. 284, Wahlenb. Suec. I. p. 10, Ledb. Ross. III. p. 254, M. B. Cauc.

I. p. 14 et III. p. 16, DC. prodr. X. p. 487 et 488. Variat: a) *grandifolia*, *foliis cordato-oblongis sparse pilosis, laciniis calycis obtusiusculis, lobis corollae inferioribus saepe albis*. V. *agrestis* Fr. nov. p. 2, Fl. Crac. n. 692, Herb. Buc. p. 272, Heuff. Ban. n. 1297, Dietr. Boruss. t. 332, Koch Ger. p. 610, Schldl. ic. VIII. h. 5—6, Sturm h. 58, Rehn. ic. crit. III. f. 440, Ej. ic. XX. t. 79, Gr. et Godr. Fran. II. p. 599, Engl. bot. t. 783 (forma transitoria in var. b) et t. 2603, Fl. Dan. t. 2221. V. *longepedunculata* Gilib. Lith. II. p. 118. V. *agrestis* var. *foliis latioribus* Ten. prodr. Napol. p. VI; b) *parvifolia*, *foliis rotundato-cordatis glabris, laciniis calycis acutis, lobis corollae inferioribus non albis*. V. *agrestis* Fl. Dan. t. 449 (forma transitoria in var. a), Ten. prodr. Napol. p. VI, Ej. Napol. p. 6. V. *polita* Fr. nov. p. 1, Fl. Crac. n. 693, Herb. Buc. p. 272, Heuff. Ban. n. 1298, Koch Ger. p. 610, Schldl. ic. VII. h. 5—6, Sturm h. 58, Rehn. ic. crit. III. f. 404—5. V. *didyma* Ten. prodr. Napol. (1811—13) p. VI, Ej. syll. (1831) p. 13, Ej. Napol. V. (1836) p. 375, Rehn. ic. XX. t. 77, Gr. et Godr. Fran. II. p. 599. V. *opaca* Fr. nov. p. 3, Koch Ger. p. 610, Schldl. ic. VIII. h. 5—6, Sturm h. 58, Rehn. ic. crit. III. f. 441. Ej. ic. XX. t. 79.

Łodyżka często bardzo gałęzista, kolisto się rozkładająca, wraz z liśćmi włosista albo dosyć naga; liście jajowate albo sercowato-jajowate, już okrągławe, już podługne, grubo karbowane; szypułki owocowe 3—4razy od torebek dłuższe; łatki kielichowe jajowate, tępawe albo kończystawe, torebkę częściowo pokrywające; torebki przewrotnie-sercowate albo prawie do okularów podobne, omszone, nieżyłkowane, ostro wykrojone, 2 tarczki okrągławe i wydęte a wzniesiono obok siebie ułożone przedstawiające; zresztą wszystko jak w pop. gatunku, tylko znacznie mniejszy. Zazwyczaj trafia się w 2ch odmianach: a) *grandifolia*, o łodyżce 4—9'' długości, liściach więcej podługnych, dosyć dużych, nieco blade-zielonych, cienkich, rzadka włosistych, łatkach kielichowych eliptycznych, tępawych, koronie błękitnej, której dolna łateczka często biała; i b) *parvifolia*, o łodyżce 2—6'' długości, liściach więcej okrągławych, małych, grubiej i zazwyczaj weinano-karbowanych, ciemno-zielonych, mięsistych, nagich, łatkach kielichowych jajowatych, kończystych, koronie mocno błękitnej, bez białej dolnej łateczki, zresztą żadnej innej różnicy, a w rozmaitych formach pośrednich do odm. a) przechodzi. Po polach, rolach, ugorach lub przy drogach, wszędzie pospolity. Maj—Wrzesień, Październik. ☉

807. V. *hederaefolia* L. sp. p. 19, P. bluszczykolistny. *Foliis sparse pilosis cordato-rotundatis crenato-3—5lobis, pedunculis axillaribus solitariis folium subaequantibus, lobis calycis cordatis, capsulis globoso-4lobis*. Fl. Crac. n. 694, Bess. Gal. n. 32, Ej. Volh. p. 39, Gilib. Lith. II. p. 118, Waga Pol. n. 17, Herb. Buc.

p. 273, Baumg. Trans. n. 48, Neilr. NOestr. p. 562, Dietr. Boruss. t. 98, Koch Ger. p. 611, Schldl. ic. I. h. 3, Sturm h. 56, Rehn. ic. XX. t. 77, Lm. et DC. Fran. n. 2407, Engl. bot. t. 784, Fl. Dan. t. 428, Ledeb. Ross. III. p. 255, M. B. Cauc. I. p. 15, DC. prodr. X. p. 488.

Korzeń wrzecionowaty; łodyżka leżąca, z najniższych kolanek niekiedy korzonki puszczająca, rozkładająca się gałęzista, wraz z liśćmi zrzadka włosista albo kosmata; liście mięsiste, ogonkowe, sercowato-okrągławe albo nerkowate, bardzo tępe, płytko 3—5 razy wązkie, niekiedy jakoby całobrzegie; szypułki kwiatowe pojedynczo z kątów liści wyrastające, w czasie dojrzewania owoców na dół wygięte, 3—4 razy od torebek dłuższe; łatki kielichowe sercowate, kulisto-4wębne torebki zupełnie pokrywające; nasiona kubeczkowato wydrążone. Kwiatki drobne, lila albo białe. Łod. 4—10'' długa. Po polach, koło domów lub w ogrodach, wszędzie pospolicie. Maj. ☉

295. *Limosella* L. gen. 776. Namulnik (XIV, 2. L.).

Kielich 5zębny; korona bez ostrogi, dzwonkowato-kółkowata, w kraju 5wębna, o wrębach równych, a gardzieli otwartej; pręciki 4, dwusilne; torebka 1komorowa, we 2łupinki pękająca.

808. *L. aquatica* L. sp. p. 881, N. pospolicie. *Rhizomate filiformi stolonifero, foliis basilaribus spathulato-linearibus longe petiolatis plerumque scapo unifloro longioribus*. Fl. Crac. n. 696, Bess. Gal. n. 766, Ej. Volh. p. 25, Waga Pol. n. 676, Herb. Buc. p. 276, Neilr. NOestr. p. 549, Dietr. Boruss. t. 654, Koch Ger. p. 602, Schldl. ic. IX. h. 3—4, Sturm h. 30, Rehn. ic. XX. t. 101, Lm. et DC. Fran. n. 2622, Engl. bot. t. 357, Fl. Dan. t. 69, Wahlnb. Lapp. n. 313 (*β. biflora*), Ledeb. Ross. III. p. 226, Ej. Alt. II. p. 463, DC. prodr. X. p. 426. *L. plantaginifolia* Gilib. Lith. II. p. 122.

Korzeń wiązkowato-włóknisty, nitkowate a płożące się wypustki wydający; łodyżki brakuje; liście owalne albo podługne, tępe, całobrzegie, w długi ogonek zwężone i przez to łopatkowate, nagie jak cała roślina; szypułki pojedyncze, z korzenia wyrastające, 1kwiatowe, od liści krótsze, w czasie dojrzewania owoców leżące. Roślina płaska darnie tworząca, o kwiateczkach drobnych, białawych albo lila, tylko 1—2'' wysoka. Po kałużach wysychających lub po rowach łąkowych, na spadku Bieskidów w podgórzu tu i owdzie się trafia. Lipiec—Wrzesień. ☉

3. Plemię. *Rhinantheae* Juss. Pylniki dołem kończysto zwężone; torebki 2komorowe, środkiem przegród pękające; zresztą jak w pop. pleminiu.

296. *Melampyrum* Tourn. inst. p. 175. t. 78. Przeniec (XIV, 2. L.).

Kielich rurkowaty albo dzwonkowaty, 4zębny lub 4wębny, prawie 2wargowy; korona paszczekowata, o wardze górnej z boków

ściśnionój, w wierzchołku wykrojonój a po brzegach odwiniętój, dolnój zaś 3zębnój albo 3wrębnój a 2garbnój; torebka 2komorowa, we 2łupinki pękająca, o komorach 1—2nasionowych; nasiona eliipsoidyczne albo obłe, gładkie i bez skrzydełek. Rośliny podług najnowszych spostrzeżeń o korzeniach pasożytnych.

A. Kłosa krótkie, 4kątne, gęsto i dachówkowato kwiatami nasadzone.

809. *M. cristatum* L. sp. p. 842, P. grzebieniasty. *Spicis quadrangularibus dense imbricatis, bracteis cordatis sursum complicatis recurvatis pectinato-dentatis*. Fl. Crac. n. 697, Bess. Gal. 742, Ej. Volh. p. 25, Gilib. Lith. II. p. 130, Waga Pol. n. 653, Herb. Buc. p. 274, Baumg. Trans. n. 1237, Neilr. NOestr. p. 571, Dietr. Boruss. t. 269, Koch Ger. p. 620, Schldl. ic. IV. h. 7, Rehn. ic. XX. t. 116, Lm. et DC. Fran. n. 2447, Engl. bot. t. 41, Fl. Dan. t. 1104, Ledb. Ross. III. p. 304, Ej. Alt. II. p. 439, M. B. Cauc. III. p. 411, DC. prodr. X. p. 583.

Łodyżka wzniesiona, pojedyncza albo gałęzista; liście siedzące, lancetowate, kończyste, całobrzegie albo wyższe przy podstawie głębiej lub płycej ząbkowane, w przykwiatki przechodzące; *kwiaty dachówkowato ułożone*, na wierzchołku łodyżki *czterokątny kłos tworzące*; *przykwiatki szeroko-sercowate*, ostro-konczyste, *grzebieniasto-pilkowane*, pod spodem niekropkowane, *wpół złożone, odgięte*, dolne w koniuszek liściasty, lancetowaty wydłużone; kielichy dwustronnie omszone, o zębach lancetowato-szydłowatych; korony purpurowe, o wardze dolnój wewnątrz mocno-żółtój, z białawo-zielonemi a purpurowo nabiegniętymi przykwiatkami, albo korona blado-żółta, o ciemniejszej wardze dolnój a blado-zielonych przykwiatkach. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po suchych łąkach lub polanach, na podgórzu Bieskidów w Wadowickim tu i owdzie się trafia. Czerwiec—Wrzesień. ☉

B. Kłosa wydłużono-stożkowate, dosyć gęsto kwiatami nasadzone.

810. *M. arvense* L. sp. p. 842, P. różowo-purpurowy. *Spicis densis conoideis, bracteis ovato-lanceolatis subulato-dentatis subtus punctatis, calycibus hirsutis*. Fl. Crac. n. 698, Wahlenb. Carp. n. 610, Bess. Gal. n. 743, Ej. Volh. p. 25, Waga Pol. n. 654, Herb. B. c. p. 274, Baumg. Trans. n. 1238, Neilr. NOestr. p. 571, Dietr. Boruss. t. 270, Koch Ger. p. 620, Schldl. ic. I. h. 1, Rehn. ic. XX. t. 115, Lm. et DC. Fran. n. 2446, Engl. bot. t. 53, Fl. Dan. t. 911, Ledb. Ross. III. p. 304, M. B. Cauc. II. p. 71, DC. prodr. X. p. 583. *M. purpurascens* Gilib. Lith. II. p. 130.

Łodyżka wzniesiona, gałęzista, o gałązkach wzniesiono-odstających albo rozsochatych; liście siedzące albo krótko-ogonkowe, lancetowate, całobrzegie albo górne ku podstawie głębiej lub płycej ząbkowane, w przykwiatki przechodzące; *kwiaty dosyć gęsto*

ulożone, na wierzchołku łodygi i gałązek kłosy stożkowate tworzące; przykwiatki jajowate albo jajowato-lancetowate, pierzasto-szczepnie zębate, o zębach sztydłowych, pod spodem ku podstawie czarno-kropkowane, płaskie, wzniesiono-odstające; kielichy omszone, o zębach lancetowato-szydłowych; korony długie, różowo-purpurowe, pod wargami szeroko rozlaną obrączką białą lub żółto plamistą opatrzone, z przykwiatkami purpurowo nabiegniętymi. Trafia się ale bardzo rzadko odmiana o kwiatach białawo-żółtych i blade-zielonych przykwiatkach. Wys. $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}'$. Po polach marglistych między zbożem, w Wadowickim tu i owdzie dosyć pospolity, w Sądeckim zaś między Krościenkiem a Grywałdem i w w. i. m., na Spiżu koło Kiezmaku, a na Liptowie koło Łuczek i t. d. aż w Orawskie. Czerwiec—Lipiec. ☉

C. Kłosy wydłużone, rzadko i jednostronnie kwiatami nasadzone.

811. *M. nemorosum* L. sp. p. 843, P. fioletowy. *Spicis laevis secundis, bracteis cordato-lanceolatis dentatis, superioribus comosis, calycibus hirsutis corollam dimidiam subaequantibus*. Fl. Crac. n. 699, Wahlenb. Carp. n. 611, Bess. Gal. n. 744, Ej. Volh. p. 25, Waga Pol. n. 655, Herb. Buc. p. 275, Baumg. Trans. n. 1240, Neillr. NOestr. p. 571, Dietr. Boruss. t. 136, Koch Ger. p. 621, Schldl. ic. IV. h. 7, Sturm h. 29, Rehn. ic. XX. t. 114, Lm. et DC. Fran. n. 2448, Engl. bot. t. 423, Svk. bot. t. 423, Fl. Dan. t. 305, Ledb. Ross. III. p. 305, M. B. Cauc. II. p. 71, DC. prodr. X. p. 583. *M. caerulescens* Gilib. Lith. II. p. 131.

Łodyga wzniesiona, najczęściej rozsochato-gałęzista; liście krótko-ogonkowe, sercowato-jajowate aż do lancetowatych, całobrzegie albo wyższe ku podstawie z obu stron 1—3zębne, w przykwiatki przechodzące; kwiaty rzadko i jednostronnie ułożone, na wierzchołku łodygi i gałązek kłosy wydłużone tworzące; przykwiatki dolne zazwyczaj kształtu i barwy sąsiednich liści, wyższe zaś z sercowatą albo oszczepowatą podstawą trójkątnie-jajowate aż do lancetowatych, ku podstawie wcinano-zębate albo prawie całobrzegie, w czasie kwitnienia fioletowe, później czerwieniejące; kielichy wełniste albo rzadka włosiste, od korony dużo krótsze, o zębach lancetowato-szydłowych, odstających; korony rurkowato-klindowate, prawie poziomo-odstające, żółte, o rurce w podstawie pod kątem prostym zagiętej, rdzawo-czerwonej, wardze dolnej prosto wystającej, gardzieli zamkniętej, a przykwiatkach ciemno-fioletowych, lazurkowo-błękitnie połyskujących, niekiedy białych. Wys. $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}'$. Po lasach, gajach i krzakach, wszędzie na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich pospolity. Lipiec, Sierpień. ☉

812. *M. pratense* L. sp. p. 843, P. białawo-żółty albo Krowiareż. *Spicis laevis secundis, bracteis lanceolatis, superioribus*

basi utrinque uni-plejodentatis, dentibus longis subulatis, rarior bracteis omnibus integerrimis, calycibus scabriusculo-pubescentibus corolla triplo brevioribus, dentibus calycis lanceolato-subulatis adscendente recurvatis, corollis clausis vel apertis, tubo corollae recto et labio superiore compresso. Fl. Crac. n. 700, Herb. verh. zool. bot. ges. 1860. p. 617, Wahlb. Carp. n. 612, Ej. Lapp. n. 305, Waga Pol. n. 656, Bess. Volh. p. 25, Heuff. Ban. n. 1324, Neilr. NOestr. p. 572, Dietr. Boruss. t. 135, Koch Ger. p. 621, Schldl. ic. VI. h. 3, Rehn. ic. XX. t. 112, Lm. et DC. Fran. n. 2449, Engl. bot. t. 113, Sysk. bot. t. 287, Fl. Dan. t. 2238, Ledb. Ross. III. p. 306, DC. prodr. X. p. 583. *M. vulgatum* Pers. syn. II. p. 151, Bess. Gal. n. 745. *M. hastatum* Gilib. Lith. II. p. 131. *M. silvaticum* Sturm h. 9 (sec. icon.) (non L.), Herb. sel. Gal. et Buc. p. 15. n. 39 (var. α), Ej. Buc. p. 275 (α . pictum).

Łodyga wzniesiona, zazwyczaj rozsochato-gałęzista, rzadko pojedyncza; liście krótko-ogonkowe albo siedzące, lancetowate albo równowazkie, najwyższe koło podstawy z obu stron 1—3zębate, w przykwiatki przechodzące; *kwiaty rzadko i jednostronnie ułożone*, na wierzchołku łodygi i gałązek kłosa wydłużone tworzące; *przykwiatki zielone*, dolne kształtu liści sąsiednich, *wyższe zaś jajowato-lancetowate aż do równowazko-lancetowatych*, koło podstawy wcinano- albo pierzastoszczepnie-zębate i przez to nieco oszczepowate, niekiedy prawie całobrzegie; *kielichy nagie* albo szorstkawe- bardzo delikatnie omszone, *od korony Szaży krótsze*, o zębach *lancetowato-szydłowatych*, do rurki korony przytulonych, z wyjątkiem 2górných odgiętych; korony rurkowato-klinowate, prawie poziomo odstające, blade-żółte albo białawe, o rurce prostej, gardzieli zamkniętej albo otwartej, żółtej, a wardze górnej mocno z boków ścięśnionej purpurowo kropkowanej, dolnej zaś pomarańczowo i purpurowo kresowanej. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po lasach, krzakach lub pastwiskach leśnych, na całej przestrzeni wszędzie pospolity, dochodząc w Tatrach prawie aż do górnej granicy lasów. Czerwiec — Sierpień. ☉

813. *M. silvaticum* L. sp. p. 843, P. żółty. *Spicis laxis secundis, bracteis lanceolatis omnibus integerrimis vel superioribus basi utrinque uni-plojodentatis, dentibus brevibus obtusiusculis, calycibus corolla duplo brevioribus, dentibus calycis lanceolato-subulatis horizontaliter patentibus, corollis ampliatio-apertis, tubo corollae curvato et labio superiore subcompresso fornicato.* Waga Pol. n. 657, Wahlb. Carp. n. 613, Ej. Lapp. n. 306, Heuff. Ban. n. 1325, Neilr. NOestr. p. 573, Koch Ger. p. 621, Schldl. ic. IX. h. 9—10, Rehn. ic. XX. t. 111, Lm. et DC. Fran. n. 2450, Engl. bot. t. 804, Fl. Dan. t. 145, Ledb. Ross. III. p. 306, DC. prodr. X. p. 584. *M. alpestre* Pers. syn. II. p. 151, Bess. Gal. n. 746.

Łodyżka pojedyncza albo gałęzista; liście górne nieco szersze od niższych, całobrzegie; przykwiatki kształtu liści, całobrzegie, rzadko górne koło podstawy zębate, a wówczas zęby krótkie i tępawe; kielichy tylko o połowę od koron krótsze, o zębach odstających; korony w górze lejkowato rozszerzone, wzniesiono-odstające, żółte, o rurce nieco skrzywionej, gardzieli szerokiej, otwartej, a wardze górnej niebardzo z boków ściśnionej, mocno sklepistej; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Wys. $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ '. Po lasach iglastych, na Bieskidach w Wadowickim, na Tatrach zaś w dolinie Białki, jadąc do Morskiego Oka. Lipiec, Sierpień. ☉

297. *Pedicularis Tourn.* inst. p. 171. t. 77. Gnidosz (XIV, 2. L.).

Kielich rurkowaty albo dzwonkowaty, często wydęty, nierównozębny, 5wrębny lub 2wargowy; korona paszczekowata, o wardze górnej hełmiasto-sklepistej, w wierzchołku tępej albo dzióbkiem opatrzonej, dolnej zaś 3wrębnej; torebka 2komorowa, we 2łupinki pękająca, o komorach wielonasionowych; nasiona jajowate, siatkowato-dółkowane albo siatkowato-brodawkowane, bezskrzydełkowe.

A. Górna warga korony prawie sierpowato wygięta, i w wierzchołku bardzo krótkim dzióbkiem opatrzona.

814. *P. silvatica* L. sp. p. 845, G. leśny. *Caule primario erecto abbreviato a basi florifero, lateralibus procumbentibus, foliis pinnati-partitis, pinnis pinnatifido-lobulatis, calyce 5dentato, dentibus superne foliaceis dentatisque, corollae labio superiore subfalcato brevissime rostrato.* Fl. Crac. n. 701, Wahlenb. Carp. n. 617, Bess. Gal. n. 750, Waga Pol. n. 659, Gilib. Lith. II. p. 135, Neilr. NOestr. p. 567, Dietr. Boruss. t. 88, Koch Ger. p. 623, Schldl. ic. V. h. 4, Sturm h. 13, Rehn. ic. XX. t. 128 et 205, Lm. et DC. Fran. n. 2434, Engl. bot. t. 400, Svk. bot. t. 358, Fl. Dan. t. 225, Ledb. Ross. III. p. 284, DC. prodr. X. p. 567.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wraz z liśćmi i kielichami naga albo prawie naga, główna krótka, wzniesiona, poboczne zaś z podstawy łodygi głównej wyrastające, zazwyczaj liczne, na ziemi kolisto rozłożone albo podnoszące się, nie rzadko dopiero wówczas kwitnąca kiedy główna już okwitła, ostatecznie od tejże dłuższe; liście pierzastodzielne, o łatkach owalnych, drobno- i prawie pierzastowrębnie-rozszczepanych; kwiaty pojedynczo w kątach liści osadzone, krótko-szypułkowe, na końcach łodyg pobocznych w krótkie i ulistnione kłosa przechodzące, na głównej zaś pospolicie od dołu do wierzchołka kłosowato ułożone; kielichy jajowato-podługne, nierównozębne, o zębach jeszcze ząbkowanych, z których tylny mniejszy, całobrzegi albo po większej części całobrzegi; chełm korony w wierzchołku ucięty i tamże wyraźnie 2zębny; torebki skośnie-jaj-

jowate, od kielicha krótsze. Kwiaty blado-różowe albo jasno-purpurowe. Wys. 4—6''. Po łąkach leśnych podmokłych, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach i Spiżu koło Kiezmarku, często się trafia. Maj—Lipiec. ☺

815. *P. palustris* L. sp. p. 845, G. błotny. *Caule stricto erecto a basi ramoso, foliis pinnatis, calyce bilobo, lobis incisodentatis crispis, corollae labio superiore subfalcato brevissime rostrato.* Fl. Crac. n. 702, Wahlb. Carp. n. 616, Ej. Lapp. n. 307, Bess. Gal. n. 749, Ej. Volh. p. 25, Gilib. Lith. II. p. 135, Waga Pol. n. 658, Herb. Buc. p. 275, Baumg. Trans. n. 1246, Neilr. NOestr. p. 567, Dietr. Boruss. t. 87, Koch Ger. p. 623, Schldl. ic. V. h. 4, Rehn. ic. XX. t. 128 et 205, Lm. et DC. Fran. n. 2433, Engl. bot. t. 399, Fl. Dan. t. 2055, Ledb. Ross. III. p. 283, Turcz. Baic. Dah. n. 867, DC. prodr. X. p. 566.

Lodyga prosto wzniesiona, prawie od samej podstawy groniasto lub wiechowato-gałęzista, o gałązkach wzniesiono-odstających, naprzemian-albo prawie okręgowo ułożonych; kwiaty po końcach gałązek kłosa ulistnione tworzące; kielichy 2wargowe, o wargach weinano-ząbkowanych albo kędzierzawych; torebki jajowate, nieco od kielicha dłuższe; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku, od którego głównie postać zewnętrzną się różni. Kwiaty cielisto-czerwone albo blado-purpurowe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po mokrych lub bagnistych łąkach, wszędzie na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich pospolity. Maj—Lipiec. ☺

816. *P. comosa* L. sp. p. 847, G. czuprynowaty. *Caule erecto simplici, foliis pinnati-partitis, pinnis pinnatifidis mucronato-serratis, calyce 5dentato, dentibus brevissimis ovatis latitudine sua brevioribus, labio superiore subfalcato brevissime rostrato.* Wahlb. Carp. n. 621, Bess. Volh. p. 25, Herb. Buc. p. 276, Baumg. Trans. n. 1250, Koch Ger. p. 624, Rehn. ic. XX. t. 136, All. Ped. I. p. 64. t. 4. f. 1, Lm. et DC. Fran. n. 2444, Ledb. Ross. III. p. 292, Turcz. Baic. Dah. n. 875, M. B. Cauc. II. p. 73, DC. prodr. X. p. 571.

Korzeń wrzecionowaty; *lodyga* pojedyncza, prosto wzniesiona, wraz z liśćmi i kielichami naga albo prawie naga; liście rozrzucone, pierzastodzielne, o łatkach podłużnych, kończystych, pierzastowrębnych, a łateczkach kończysto-piłkowanych; kwiaty w kłos gęsty na wierzchołku *lodygi* ułożone, w górze przykwiatkami równowązko-lancetowatymi opatrzone; kielich dzwinkowato-obły, 5zębny, o ząbkach bardzo krótkich, jajowatych, właściwie szerszych jak dłuższych; chęłm korony w wierzchołku ucięty i tamże 2ząbkami 3kątnemi opatrzone; torebki skośnie-jajowate, od kielicha dłuższe. Kwiaty żółtawo-białe albo cytrynowe. Wys. 6—9''. Po miejscach trawiastych, tylko w dolinie Raczkowej koło jeziora tegoż nazwiska od zachodu góry Pyszněj. Lipiec, Sierpień. 7

B. Warga górna korony prosta albo sierpowato wygięta, w wierzchołku tępa i także bez żadnych dzióbków lub zębów.

817. *P. foliosa* L. mant. p. 86, G. licznolistny. *Caule erecto simplici, foliis bracteisque inferioribus pinnatipartitis, pinnis profunde pinnatifidis inaequaliter mucronato-serratis, calyce campanulato semibifido subspathaceo 3—5dentato, dentibus brevissimis triangularibus, corollae labio superiore suberecto obtuso edentulo.* Wahlenb. Carp. n. 620, Bess. Gal. n. 752, Herb. Buc. p. 276, Baumg. Trans. n. 1249, Neilr. NOestr. p. 568, Jacq. Austr. t. 139, Koch Ger. p. 624, Schldl. ic. XVIII h. 3—4, Sturm h. 20, Rehn. ic. XX. t. 135, Lm. et DC. Fran. n. 2445, DC. prodr. X. p. 573. Variat: b) *Hacquetii*, *dentibus calycis obtusissimis, corollis glabris.* P. *Hacquetii* Graf. in. bot. ztng. 1834. p. 42, Rehn. ic. XX. t. 154.

Korzeń obło-wrzecionowaty, wreszcie gałęzisty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, pojedyncza, dosyć naga, szczególniej w górze mocno ulistniona, od liści korzeniowych dłuższa; liście pierzastodzielne, z wierzchu nagie, pod spodem wraz z ogonkami rzadka włosiste, naprzemianległe, o łatkach podłużnie-lancetowatych, głęboko pierzastowrębnych, a łateczkach lancetowatych, wcinanych lub ostrokończysto-pilkowanych; kwiaty w gęsty kłos podłużny i ulistniony ułożone; kielichy rurkowato-dzwonkowate, po nerwach kosmate, nierówno-5zębne, o zębach znacznie od rurki krótszych, z podstawy 3kątnój kończystych, z których tylni dłuższy; korony omszone, o wardze górnej prawie prostój, w wierzchołku tępój i bez żadnych ząbków; torebki jajowate, trochę od kielicha dłuższe. Kwiaty siarczysto-żółte, zazwyczaj od przykwiatków krótsze. Wys 1—2'. Właściwie trafia się tylko jego odmiana, o zębach kielicha bardzo tępych, a koronie zupełnie nagiój. Po polanach Podtatrzańskich lub w dolinach Tatrzańskich, po miejscach trawiastych, tu i owdzie, np. w dolinie Raczkowej, w jarach pod Szczytem Sławkowskim obok doliny Felki, w dolinach obu Kolbachów (bardzo obficie) na Koperszadach w pobliżu i poniżej Kopy (bardzo obficie), na tłoczkach Giewontu w końcu doliny Strążyska zwanój i w w. i. m.; na Bieskidach zaś na północnej pochyłości Babiój Góry. Lipiec, Sierpień. 4

818. *P. versicolor* Wahlenb. Helv. n. 653. p. 118, G. różnobarwny. *Caule humili erecto simplici, foliis pinnati-partitis, pinnis duplicato-crenatis superioribus deorsum imbricatis, calyce tubuloso-campanulato-5dentato, dentibus inaequalibus lanceolatis apice recurvatis subcrenatis, corollae labio superiore recto subfalcato apice edentulo.* Wahlenb. Carp. n. 619, Koch Ger. p. 625, Rehn. ic. crit. I. t. 14. f. 31, Ledb. Ross. III. p. 300, Turcz. Baic. Dah. n. 882, Hook. Amer. II. p. 110, DC. prodr. X. p. 578. P. *flammea* Wulf in Jacq. coll I. p. 70 (non L., non Willd.),

Herb. add. Gal. p. 39. n. 57. P. Oederi Vahl. Horn. Plantel. III. 674. sec. Rehn. ic. XX. p. 98. t. 138.

Korzeń prawie wrzecionowaty, nieco gałęzisty; łodyga niska, wzniesiona, pojedyncza, skąpo ulistniona, w górze włosista lub dosyć naga; liście pierzastodzielne, o łatkach owalnych, podwójniekarbowanych, ku wierzchołkowi blaszki nawzajem dachówkowato się pokrywających; kwiaty w kłos jajowato-podłużny ułożone, o przykwiatkach podłużnych pierzastowrębnie-karbowanych, najwyższych prawie całkowitych, cokolwiek od kielicha dłuższych; *kielichy* rurkowato-dzwonkowate, wraz z przykwiatkami kosmate, *5zębne*, o *zębach nierównych, lancetowatych, w wierzchołku zakrzywionych* i nieco po brzegu karbowanych; *korony o wardze górnej prostej, prawie sierpowatej*, tępej i nagiej, a w wierzchołku bez żadnych ząbków; torebki podłużne, 2razy od kielicha dłuższe. Kwiaty cytrynowo-żółte, poniżej wierzchołka wargi górnej szkarłatne albo czarno-purpurowo-plamiste. Wys. 4—6''. Po skałach w miejscach trawiastych, na całym pasmie Tatrów i Hol Liptowskich, od Choczu do Murania wszędzie dosyć pospolity, np. na Rohaczach, Pyszněj, Uplazie, Giewoncie, Żółtėj Turni, Świnicy, Zawracie, Mni-chu, Hawraniu i t. d. i t. d. Czerwiec — Sierpień. 4

819. P. verticillata L. sp. p. 846, G. okrężkowaty. *Caule simplici erecto, foliis caulinis bracteis floribusque verticillatis profunde pinnatifidis, pinnis inaequaliter dentatis, calyce inflato apice fasso, dentibus brevissimis, corollae labio superiore suberecto edentulo.* Herb. add. Gal. p. 39, Wahlenb. Carp. n. 618, Ej. Helv. p. 118 (non fl. Suec.), Heuff. Ban. n. 30, Neilr. NOestr. p. 568, Jacq. Austr. III. t. 206, Koch Ger. p. 625, Sturm h. 20, Schldl. ic. XVI. h. 5—6, Rehn. ic. XX. t. 141, Lm. et DC. Fran. n. 2437, Ledb. Ross. III. p. 270, Turcz. Baic. Dah. n. 882, DC. prodr. X. p. 563.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyżka wzniesiona albo podnosząca się, pojedyncza, ulistniona, wraz z liśćmi dosyć naga albo 4ma rzędami włosków omszona, nieco od liści korzeniowych dłuższa; liście głęboko pierzastodzielne, o łatkach podłużnych, tępych, nierówno-ząbkowanych, *liście łodygowe naprzeciwległe albo po 3—4 okręgowo ułożone*; kwiaty w kłos wierzchołkowy, zbity, okrężkowaty, od dołu ulistniony ułożony; *kielichy* jajowate, wydęte, po nerwach długo-włosiste, *skośnie ucięte, w kraju górnym krótko-5ząbkowe*; *korony* nagie, z *wargą górną prawie prostą*, bez żadnych ząbków; torebki jajowato-lancetowate, sztyletowato-kończy-ste, nagie, od kielicha dłuższe. Kwiaty purpurowe albo bardzo rzadko (jak np. na Pyszněj) białe. Wys. 2—8''. Po skałach i miejscach trawiastych, od stóp Tatrzańskich aż do hal lub nawet i wyżej, na całym pasmie, od Choczu do Murania pospolity. Lipiec, Sierpień. 7

C. Wargę górną korony sierpowatą, tępą, rurką zaś dzwonkowato rozszerzoną.

820. *P. Scepttrum* L. sp. p. 845, G. Berlo. *Caule stricto-erecto, foliis pinnatifidis, pinnis ovato-oblongis obtusis duplicato-crenatis, calyce 5dentato, dentibus oblongis obtusis acute inaequaliter crenatis. corollae tubo superne campanulato, fauce labiis conniventibus clausa, labio superiore falcato edentulo.* Wahlenb. Carp. n. 622, Bess. Gal. n. 751, Ej. Volh. p. 25. n. 763, Waga Pol. n. 660, Kluk Dykc. n. 988, Lorek Pruss. t. 150. f. 795, Koch Ger. p. 626, Sturm h. 30, Rehn. ic. XX. t. 142, Wahlenb. Lapp. n. 308, Ledb. Ross. III. p. 302, Turcz. Baic. Dah. n. 855, DC. prodr. X. p. 581. *P. folio* Ceterac. Gilib. Lith. II. p. 133.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; lodyga sztywno prosto-wzniesiona, wraz z liśćmi naga, tylko u dołu i pośrodku liśćmi nielicznymi opatrzona; liście pierzasto-szczepne, rozrzucone, o łatkach jajowato-podłużnych, tępych, podwójnie karbowanych; kwiaty w kłos wierzchołkowy rzadki przykwiatkami całkowitemi opatrzone; *kielichy* podłużne, nagie, *5zębne*, o *zębach* podłużnych, *tępych*, *ostro nierówno karbowanych*; *korony* nagie, o *rurce* w *górze dzwonkowatej*. *gardzieli* *wargami zamkniętej*, a *wardze górnej sierpowatej*, bez żadnych ząbków; torebki kuliste, nagie. Kwiaty siarzysto-żółte, z wargą dolną krwisto-czerwono obwiedzioną. Wys. 1—3'. Po łąkach mokrych i torfiastych, tu i owdzie, np. koło Kiezmarku, wsi Rakusz, Staroleśnej, niedaleko od zakładu kąpielowego w Schmeksie, koło Sławkowa Wielkiego i w w. i. m. Czerwiec—Sierpień. 4

298. *Rhinanthus* L. gen. 740. Szeleżnik albo Grzebycznik
(XIV, 2. L.).

Kielich z boków ściśniony ale mimo tego wydęty, nierówno 4zębny; korona paszczekowata, o wardze górnej chełmiastej, z boków ściśnionej, w wierzchołku dwoma ząbkami opatrzonej, dolnej zaś 3wrębną; torebka 2komorowa, w 2 łupinki pękająca, o komorach liczno-nasionowych; nasionka jajowate, spłaszczone, gładkie, po brzegach błoną obwiedzione, rzadko bezbłonkowe.

821. *Rh. minor* Ehrh. Beitr. VI. p. 144, S. mniejszy. *Foliis oblongo-lanceolatis, bracteis viridibus vel brunneis superioribus inciso-serratis, calycibus glabris, corollae tubo recto calyce brevior, labiis porrectis, labio superiore obsolete bidentato.* Bess. Gal. n. 739, Ej. Volh. p. 25, Herb. Buc. p. 276, Baumg. Trans. n. 1249, Koch Ger. p. 626, Schldl. ic. III. h. 10, Gren. et Godr. Fran. II. p. 612, DC. prodr. X. p. 557. *Rh. glaber* Lm. Fran. II. p. 352, Lm. et DC. Fran. n. 2431. *Rh. parviflorus* Bl. et Fing. comp. II.

p. 61, Waga Pol. n. 652. Rh. *Crista galli* Engl. bot. t. 657, Svsk. bot. t. 348. f. 2. Rh. *Crista galli* var. α . L. sp. p. 840, Wahlb. Lapp. n. 304, Neilr. NOestr. p. 569 (minor). *Alectorolophus minor* Wimm. et Grab. Sil. n. 890, Fl. Crac. n. 703, Rehn. ic. crit. VIII. f. 973 foliis angust. et f. 974 fol. latior. Al. parviflorus Wallr. sched. p. 318, Dietr. Boruss. t. 111.

Korzeń wrzecionowaty; łodyżka wzniesiona, pojedyncza albo gałęzista, wraz z kielichem naga albo przecież trochę omszona; liście naprzeciwległe, siedzące, podłużnie-lancetowate albo równowazkie, szorstkie, w podstawie grubo-pilkowane, w wierzchołku kończyste lub tępe, w przykwiatki przechodzące; kwiaty w kłosa wierzchołkowe ułożone; *przykwiatki* jajowato-lancetowate, w podstawie wcinano-pilkowane, *ciemno-zielone albo brunatne*; kielichy żyłkowane; korony o rurce prostéj, od kielicha krótszój, z wargami prosto wystającami, gardziel mniej lub więcej zamykającami, *a wargą górną 2ma krótkiemi ząbkami opatrzoną*. Kwiaty ciemno-żółte, liście ciemno-zielone. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po łąkach lub pastwiskach, wszędzie na całej przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich dosyć pospolicie. Lipiec, Sierpień. ☉

822. Rh. major Ehrh. Beitr. VI. p. 144, S. większy. *Foliis oblongo-lanceolatis, bracteis pallidis superioribus inciso-serratis, calycibus glabris vel subpubescentibus, corollae tubo curvato calycem aequante, labiis porrectis, labio superiore apice bidentato*. Bess. Gal. n. 738, Ej. Vollh. p. 752, Herb. Buc. p. 277, Heuff. Ban. n. 1332, Koch Ger. p. 626, Schldl. ic. XIII. h. 1—2, Gr. et Godr. Fran. II. p. 612, Engl. bot. t. 2737, Turcz. Baic. Dah. n. 860, DC. prodr. p. 557. Rh. grandiflorus Bl. et Fing. comp. II. p. 61, Waga Pol. n. 651. Rh. *Crista galli* Fl. Dan. t. 981, Wahlb. Carp. n. 606, Gilib. Lith. II. p. 132, Ledb. Ross. III. p. 265. Rh. *Crista galli* var. β . L. sp. p. 840, Neilr. NOestr. p. 569 (major). *Alectorolophus major* Wimm. et Grab. Sil. n. 891, Fl. Crac. n. 704, Rehn. ic. crit. VIII. f. 975. Al. grandiflorus, Wallr. sched. p. 316, Dietr. Boruss. t. 110. Variat. b) *hirsutus, calycibus villosis, seminum alis dimidio semine angustioribus*. Rh. *hirsuta* Lm. Fran. II. p. 353, Lm. et DC. Fran. n. 2432, Schldl. ic. IV. h. 3. Rh. *villosus* Pers. syn. II. n. 151. Rh. *Crista galli* Svsk. bot. t. 348. f. 1. Rh. *Alectorolophus* Poul. Palat. II. p. 177, Koch Ger. p. 626. *Alectorolophus hirsutus* All. Ped. I. p. 58, Dietr. Boruss. t. 152.

Łodyga więcej gałęzista, liście podłużnie-lancetowate; *przykwiatki* blado-zielone, korona o rurce nieco skrzywionój, kielichowi równój, *wardze górnej 2ma dłuższemi, jajowatemi i błękitnemi ząbkami opatrzonój*; a zresztą jak w pop. gatunku. Kwiaty blado-żółte, liście trawiasto-zielone. Wys. 1— $1\frac{1}{2}$ '. Odmiana: b) *hirsu-*

tus, ma kielich kosmaty, a nasionka skrzydełkami węższymi opatrzone. Po łąkach i polach wszędzie bardzo pospolity; odmiana zaś b) po polanach na Bieskidach, pod i na Tatrach lub nawet i wyżej często się trafia. Lipiec. Sierpień. ☉

823. *Rh. alpinus* Baumg. Trans. II. p. 194. n. 1231, S. alpejski. *Foliis oblongo-lanceolatis, bracteis pallidis nigro maculatis punctatisque superioribus inciso-serratis, calycibus glabris, corollae tubo curvato calycem subaequante, labio superiore adscendente apice bidentato, dentibus oblongis.* Neilr. NOestr. p. 570, Koch Ger. p. 627, Hegetschw. et Heer Schwz. n. 1758. *Rh. pulcher* Schumm. exsicc. cent. 5, Wimm. Schl. ed. 1. p. 277. *Rh. Crista galli* β. *alpestris* Wahlenb. Carp. p. 184. *Rh. major* β. *alpinus* DC. prodr. X. p. 558. Variat: b) *angustifolius*, *foliis linearilanceolatis.* *Rh. angustifolius* Gmel. Bad. II. p. 669—70 sec. Döll. Bad. II. p. 704, Gr. et Godr. Fran. II. p. 613, DC. prodr. X. p. 558.

Łodyżka pojedyncza, rzadko gałęziąca się; liście podłużnie-lancetowate, albo z podstawy lancetowatej wydłużone; przykwiatki żółtawo-zielone, ciemno-fioletowo żyłkowane, a niekiedy i kropkowano-plamiste, wyższe wcinano-ząbkowane, o zębach sztydłowato przedłużonych; kielich nagi; korona o rurce skrzywionej, prawie kielichowi co do długości równej albo od niego krótszej, warga zaś górna korony wzniesiona, o 2ch dość długich ząbkach; a zresztą jak w pop. gatunku. Kwiaty do połowy błękitne, wreszcie żółte. Wys. 4—8''. Odmiany z wązkimi liśćmi nie znajdowałem. Tylko na halach Tatrzańskich tu i owdzie, np. na Pysznój, na Goryczkowej ku Jaworowemu w dolinie Wierchichy, na Świstowej idąc od 5 Stawów; także w tylnym końcu doliny Wielkiego Kolbachu lub w dolinie Małego Kolbachu pod Grzbietem Łomnickim, a wszędzie obficie. Lipiec, Sierpień. ☉

299. *Bartsia* L. gen. 739. *Bartsia* (XIV, 2. L.).

Kielich rurkowaty albo dzwinkowaty, 4wřębny; korona paszczekowata, o wardze górnej helmiastej, tępej albo wykrojonej, dolnej zaś 3wřębnej; torebka 2komorowa, w 2łupinki pękająca, o komorach wielonasionowych; nasiona jajowate, podłużnie żeberkowe, o żeberku grzbietowem błonkowato rozszerzonem.

824. *B. alpina* L. sp. p. 839, *B. alpejska*. *Foliis oppositis ovatis amplexicaulibus, obtuse serratis, floribus solitariis axillari-bus.* Wahlenb. Carp. n. 605, Ej. Lapp. n. 302, Towns. Hung. p. 490, Heuff. Ban. n. 1335, Neilr. NOestr. p. 564, Koch Ger. p. 627, Schldl. ic. X. h. 3—4, Sturm h. 17, Lm. et DC. Fran. n. 2426, Engl. bot. t. 361, Svsk. bot. t. 573, Fl. Dan. t. 43, Ledb. Ross. III. p. 260, DC. prodr. X. p. 544.

Korzeniak obły, łuskowaty, gałęzisty, płożący się; łodyżka wzniesiona albo podnosząca się, pojedyncza, od dołu naga albo słabo omszona, w górze wraz z kielichami od włosków gruczołonośnych kosmata i fioletowo nabiegnięta; liście jajowate, grubo piłkowane, kończyste, w nasadzie zaokrąglone albo sercowate, bezogonkowe, mniej lub więcej omszone, ku dołowi malejące, a najniższe prawie łuskowate; kwiaty pojedyncze najwyższe bezszypułkowe, od liści dłuższe, a ogółowo krótki i gęsty kłos tworzące, ciemno-fioletowe. Cała roślina po zasuszeniu czarniawa. Wys. 3—6''. Po skałach i miejscach trawiastych, od górnej granicy lasów aż na hale zachodzi i w całych Tatrach wszędzie dosyć pospolita, np. na Pysznój, Uplazie, Giewoncie, Muraniu, Grzbiecie Łomnickim i t. d. i t. d. w bardzo w. i. m.; na Bieskidach zaś tylko na wierchołku Babięj Góry. Czerwiec. Lipiec. 7

300. *Euphrasia Tourn.* inst. p. 174. t. 78. Świetnik (XIV, 2. L.).

Kielich rurkowaty albo dzwonkowaty, 4zębny albo 4wrębny; korona paszczekowata. o wardze górnej hełmiastej, 2łateczkowej, wykrojonej albo uciętej, a dolnej 3wrębnej; woreczki pylnikowe 2ch krótszych przecików od dołu dłużej ostro-kończyste jak inne; torebka 2komorowa, w 2 łupinki pękająca, o komorach wielonasionowych; nasiona elipsoidyczne, w podłuż delikatnie żeberkowane, o żeberkach zaostzonych ale w błonkę nie rozszerzonych.

825. *E. officinalis* L. sp. p. 841, Ś. pospolity. *Folius ovatis sessilibus utrinque subquinqüedentatis, floribus axillaribus oppositis.* Fl. Crac. n. 705, Wahlenb. Carp. n. 607, Ej. Lapp. n. 303, Bess. Gal. n. 740, Ej. Volh. p. 25, Waga Pol. n. 661, Herb. Buc. p. 277, Baumg. Trans. n. 1233, Neilr. NOestr. p. 563, Koch Ger. p. 628, Schldl. ic. II. h. 2, Lm. et DC. Fran. n. 2418. Gr. et Godr. Fran. II. p. 604, Ledb. Ross. III. p. 262, M. B. Cauc. I. p. 69 et III. p. 410, Turcz. Baic. Dah. n. 858, DC. prodr. X. p. 552 *E. maculata* Gilib. Lith. II. p. 125. Variat: b) *pratensis, pilosa, pilis patentibus superioribus glandulosis, dentes foliorum mucronati, corolla magna.* *E. pratensis* Rehn. Germ. n. 2446. *E. officinalis* Fl. Dan. t. 1037, Dietr. Boruss. t. 91, Schldl. ic. II. h. 2, Sturm h. 3, Svsk. bot. t. 267, Engl. bot. t. 1416. *E. Rostkoviana* Hayn. arzn. gew. IX. t. 7; c) *nemorosa, pilis crispulis adpressis eglandulosis pubescens, dentibus foliorum cuspidatis.* *E. nemorosa* Pers. syn. II. p. 149, Gr. et Godr. Fran. II. p. 605; d) *alpestris* Wimm. et Grab. Sil. II. p. 218. *humilis, forma foliorum ut in var. b) pubescentia ut in var. c) sed dentibus obtusioribus; floribus minutis:* *E. micrantha* Rehn. Germ. n. 2443, Fl. Crac. n. 706.

Korzeń wrzecionowaty; łodyżka wzniesiona albo podnosząca się, pojedyncza albo gałęzista, wraz z liśćmi i kielichami omszona albo naga, *liście jajowate, kończyste, ostro ząbkowane, o ząbkach w liściach górnych delikatniejszych i dłuższych jak w dolnych*; kwiatki pojedynczo w kątach liści górnych osadzone, ogółowo kłos wydłużony tworzące; łateczki 3szczeplnej wargi dolnej głęboko wykrojone; torebki podłużne, przewrotnie-jajowate, z boków ściśnięte, w wierzchołku wykrojone albo ucięte. Kwiaty białe albo lila, fioletowo kresowane, z żółtą plamą w środku. Wys. 3—12". Odmiana: b) *pratensis*, pokryta włoskami odstającymi i gruczolonościami, a ząbki liści ma ostrokończyste, korony zaś wielkie, białe, błękitno kresowane, z plamą na wardze dolnej żółtą; c) *nemorosa*, pokryta włoskami przytulonemi, kędzierzawemi, niegruczolonościami, o ząbkach liści włosowato kończystych; wreszcie: d) *alpestris*, zazwyczaj 1—2" wysoka, o ząbkach liści ostro kończystych, a pokryciu jak w pop. odmianie; jeśli zaś przytem ma drobne kwiateczki, to jest *E. micrantha* Rehb. Po łąkach, pagórkach i miejscach lesistych, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich bardzo pospolity; odmiany b) i c) po łąkach i lasach obrzednich pospolite, d) zaś po polanach i miejscach lesistych lub na skałach w Tatrach i na Babięj Górze. Lipiec—Wrzesień. ☉. Dawniej lek. herba *Euphrasiae*.

826. *E. minima* Lm. et DC. Fran. n. 2419 (bona species), Ś. drobny. *Humilis, simplex rarissime ramosa, pubescens pilis crispulis subtiliter tomentosis, foliis late-ovatis utrinque subquinqüedentatis, dentibus superiorum breviter mucronatis, floribus minutis*. Koch Ger. p. 628. Pers. syn. II. p. 149. *E. officinalis* β. *minima* Schleich. catal. 1800. p. 22, Ledb. Ross. III. p. 263, DC. prodr. X. p. 553. *E. nemorosa* γ. *parviflora* Gr. et Godr. Fran. II. p. 605.

Łodyżka drobna, pojedyncza, bardzo rzadko rozgałęziona, wraz z liśćmi włoskami kędzierzawemi omszona lub delikatnie kutnerowata; *liście szeroko jajowate, najczęściej z obu stron 5zębne, o ząbkach tępych, tylko w liściach górnych krótko-ostrokończystych; korony drobnutki, o wardze górnej 2łateczkowej, a łateczkach ku sobie podanych, 2zębnych, dolnej zaś 3wrębnęj, a łateczkach głęboko wykrojonych*. Korony w ogóle bardzo drobne, z wargą górną błękitną, dolną zaś żółtą, obie zaś kresowane, i niekiedy jakoby całkowicie żółto wyglądające; trafiają się jednak i całkiem błękitnawe korony. Wys. $\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ ". Po halach w Tatrach tu i owdzie, np. na Ornaku (bardzo obficie), Pysznęj, Babich Nogach, Tomanowęj, Świsłowęj, koło Morskiego Oka, w dolinach obu Kolbachów i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. ☉

827. *E. salisburgensis* Funk in Hoppe taschenb. 1794. p. 190, Ś. salcburski. *Simplex vel ramosa, pubescens pilis crispulis adpressis, foliis lanceolatis oblongisve basi cuneatis utrinque bidentatis, dentibus aequidistantibus foliorum superiorum calycibusque cuspidato aristatis.* Wahlenb. Carp. n. 608, Heuff. Ban. n. 1337, Braun Salisb. II. t. 1. f. 1, Koch Ger. p. 628. *E. alpina* Lm. et DC. Fran. n. 2420. *E. officinalis* var. *salisburgensis* Schleich. catal. 1800 p. 22, Neilr. NOestr. p. 658, Ledb. Ross. III. p. 263, DC. prodr. X. p. 553.

Łodyżka pojedyncza albo gałęzista, włoskami kędzierzawymi przytulonemi omszona; liście lancetowato-podługne albo podługne, w podstawie klinowate, po obu brzegach 2—3zębne, o ząbkach szczególnie u liści górnych włosowato-kończystych, od siebie oddalonych, prawie poziomo odstających, tak, że brzeżek liścia między ząbkami jest równoodległym od nerwu głównego; korony dosyć duże, o wardze górnej 2łateczkowej, łateczkach 2—3zębnych, dolnej zaś 3wrębnój, a łateczkach głęboko wykrojonych. Kwiatki błękitnawe. Wys. 1—5''. Po skałach wapiennych w całych Tatrach dosyć pospolity, a zazwyczaj po wszystkich dolinach lub żlebach mokrych wapiennych, np. w dolinie Chochołowskiej, Kościeliskiej, pod Giewontem, pod Jaworzynką lub Magórą. w dolinie Rostoki i na wschodnim końcu Tatr wszędzie. Lipiec, Sierpień. ☉

391. *Odontites* Hall. hist. I. p. 134. n. 304. Zagorzałek (XIV, 2. L.).

Wargi dolnej łateczki 3 całkowite albo lekko wykrojone; wszystkie woreczki pylnikowe od dołu równo ostro-kończyste; zresztą jak w pop. rodzaju.

828. *O. rubra* Pers. syn. II. p. 150, Z. czerwony. *Caule ramoso, foliis e basi latiore attenuatis lanceolato-linearibus remote serratis, bracteis oblongo-lanceolatis flore longioribus, floribus spicatis secundis, corollis superficie margineque dense pubescentibus.* Fl. Crac. n. 707, Bess. Gal. n. 741, Gilib. Lith. II p. 126, Herb. Buc. p. 278, Baumg. Trans. n. 1232, Dietr. Boruss. t. 79, Schldl. ic. VIII. h. 1—2, Ledb. Ross. III. p. 261, Turcz. Baic. Dah. n. 857, DC. prodr. X. p. 551. *O. verna* Rehn. Germ. n. 2449. *Euphrasia Odontites* L. sp. p. 841, Wahlb. Carp. n. 609, Bess. Volh. p. 25, Waga Pol. n. 662, Neilr. NOestr. p. 564, Koch Ger. p. 629, Lm. et DC. Fran. n. 2422, M. B. Cauc. II. p. 70. *Bartsia Odontites* Fl. Dan. t. 625. Engl. bot. t. 1415.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, gałęzista, przytulono-omszona jak cała roślina; liście i przykwiatki lancetowate albo równowazko lancetowate, oddalono-piłkowane; kwiaty w kłosa jednostronne ułożone, kłosa zaś wszystkie wiechę tworzące; łatki

3wrębną wargi dolną całkowitą, zaokrągloną albo środkową lekko wykrojona; pylniki w wierzchołku włoskami kosmatymi łączące się. Kwiatki różowe, w gardzieli karmazynowe, bardzo rzadko białe, pylniki zaś żółto-brunatne. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po polach, łąkach lub przy drogach, na całym przestrzeni aż do stóp Tatrzańskich wszędzie pospolity. Lipiec, Sierpień. ☉

4. Plemię. *Orobanchae* Juss. Zarazowe. Rośliny pasożytnicze, nie zielone, o liściach łuskowatych, koronie 2wargowej, przeciekach 2silnych (2krótsze, 2dłuższe), a torebce 1komorowej, w 2łupinki pękającej, z łożyskiem ściennym, do środka łupinek przytwierdzone.

302. *Orobanche* L. gen. 779. Zaraza (XIV, 2. L.).

Kielich 4—5wrębny albo 2działkowy, o działkach całkowitych albo 2wrębnych; korona paszczkowata, o wardze górnej całkowitej, wykrojonej lub 2łateczkowej, dolnej zaś 3wrębną, okręgowo po zwiędnięciu odrywająca się, a tylko miseczkowatą nasadę pozostawiająca; torebka 1komorowa, nie zupełnie w 2łupinki pękająca, o łupinkach zazwyczaj w podstawie i w wierzchołku trzymających się.

829. *O. Galii Duby* Gall. I. p. 349, Z. przytuljowa. *Calyx disepalus bractea unica fultus, sepalis plurinerviis tubum corollae dimidium aequantibus antice continuis connatisve, corolla e basi sensim ampliata campanulata, labio superiore galeato lacinulis lateribus porrectis (non patentibus), labii inferioris laciniis ovatis subaequantibus, staminibus dense pilosis superne styloque glanduloso-pilosis*. Fl. Crac. n. 709. Herb. Buc. p. 278, Neilr. NOestr. p. 577, Dietr. Boruss. t. 146, Koch Ger. p. 615, Rehn. ic. crit. VII. f. 892—5, Sturm h. 94, Ledb. Ross. III. p. 317, DC. prodr. XI. p. 20. *O. caryophyllacea* Sm. transect. IV. p. 169, Bess. Gal. n. 767, Ej. Volh. p. 25. Waga Pol. n. 673, Schldl. ic. X. h. 1—2 et XIV. h. 7—8, Rehn. ic. cr. VII. f. 890—1 et IX. f. 1127, Engl. bot. t. 2639, Ledb. Alt. II. p. 452, M. B. Cauc. II. p. 81. *O. vulgaris* Lm. et DC. Fran. n. 2453, Wahlenb. Carp. n. 628, Rehn. ic. cr. VII. f. 908—10 (non Poizet) *O. major* L. Suec. p. 219 sec. Mey. Hanov. p. 404, Rehn. ic. cr. V. f. 662. *O. strobiligena* Rehn. ic. cr. VII. f. 905—7.

Łodyga pojedyncza, biaława aż do czerwonawo-brunatnej; kwiaty liczne, na wierzchołku łodygi w kłos zbity ułożone; działek kielicha 2, wielonerwowych, o połowę od rurki korony krótszych, z przodu do siebie dolegających albo zrosniętych i jednym tylko przykwiatkiem podpartych; korona od dołu zwolna rozszerzająca się, wreszcie dzwonkowata z wargą górną chelmiastą, a łateczkami naprzód podanymi (nie odstającymi), łateczki wargi dolnej jajowa-

te, prawie między sobą równe; pręciki gęsto omszone, przy wierzchołku zaś tak jak i szyjka słupka włoskami gruczołonośnymi pokryta. Kwiaty duże, barwy od bardzo bladéj, żółtéj, aż do ciemnoczerwono-ciséj, gwoździkami pachnące albo bezwonne; znamie na słupku purpurowe. Wys. 1—2'. Po krzakach i wzgórzach jako pasożyt na korzeniach Przytulii (*Galium*) i innych roślin, tu i owdzie, jak np. na Pieninach, w tak zwanym Potoku Pieńskim lub w dolinach na wschodnim końcu Tatr, naprzeciw miasta Białéj (Beli) na Spiżu i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 4

830. *O. elatior* Sutt. transet. IV. p. 178. t. 17, Z. wysoka. *Calyx disepalus bractea unica fultus, sepalis plurinerviis tubum corollae dimidium aequantibus antice continuis connatisve, corolla e basi curvata tubuloso-campanulata dorso recta apice galeata declivi, labio superiore bilobo, lobis patentibus, labii inferioris ovatis subaequalibus, staminibus in curvatura corollae insertis a basi ad medium dense pilosis.* Bess. in Flora Rgnsb. zeit. 1832. II. beibl. p. 19, Neilr. NOestr. p. 576, Dietr. Boruss. t. 148, Rehn. ic. crit. VII. f. 901—2, Fl. Dan. t. 1338, Lm. et DC. Fran. n. 2455, Engl. bot. t. 568. *O. rubens* Wallr. sched. p. 307, Fl. Crac. n. 710, Koch Ger. p. 615, Schldl. ic. X. h. 1—2, Sturm h. 94, Ledb. Ross. III. p. 318, DC. prodr. XI. p. 25. *O. Medicaginis* Duby Gall. I. p. 349. *O. major* L. Suec. p. 219 et Svsk. bot. t. 59 sec. Fr. nov. mant. III. p. 57.

Łodyga czerwono-brunatna; korona w podstawie skrzywiona, rurkowato-dzwonkowata, na grzbiecie prosta, w wierzchołku zaś chełmiasto-spadzista, z wargą górną dwuwębną, a lateczkami odstającymi; pręciki w zagięciu korony osadzone, od podstawy do połowy swéj wysokości gęsto omszone; zresztą jak w pop. gatunku. Kwiaty duże, bezwonne, żółtawe albo brunatne; znamie woskowo-żółte. Wys. 1—1½. Jako pasożyt na Lucernie i Dziegielinie, tu i owdzie na Spiżu się trafia. Czerwiec. 4

831. *O. ramosa* L. sp. p. 882, Z. gałęzista. *Caule ramoso, calyx monosepalus circum circa clausus bracteis 3 fultus quadridentatus, dentibus ovato-triangularibus, antheris glabris.* Fl. Crac. n. 712, Bess. Gal. n. 769, Ej. Volh. p. 25, Waga Pol. n. 674, Neilr. NOestr. p. 374, Dietr. Boruss. t. 250, Koch Ger. p. 620, Schldl. ic. II. h. 9, Rehn. ic. crit. VII. f. 933—4, Lm. et DC. Fran. n. 2458, Engl. bot. t. 184, M. B. Cauc. II. p. 83 et III. p. 418. *Phelipea ramosa* C. A. Meyer ind. Cauc. p. 104, Ledb. Ross. III. p. 313, DC. prodr. XI. p. 8.

Łodyga już w górze już od samego dołu gałęzista, rzadko pojedyncza, wraz z przykwiatkami i kielichami żółtawo-brunatna; kielich jednodziółkowy, 4zębny, zęby jajowato-3kątne, ostrokońcyste; przykwiatków 3 pod kielichem osadzonych; korona rurkowata,

dosyć prosta albo lekko skrzywiona, o łateczkach wargi dolnej zaokrąglonych, prawie całobrzegich; *pylniki nagie* albo po szwie nieco omszone. Kwiaty małe, w podstawie żółtawe, w kraju bladolila aż do ametystowo-błękitnych; znamie białawe. Wys. 4—8". Po polach na konopiach lub psiankach (*Solanum*) pasożytnie się na Spiżu trafia. Lipiec, Sierpień. ☉

303. *Lathraea* L. gen. 743. Łuskiewnik (XIV, 2. L.).

Kielich 4wębny; korona paszczekowata, z wargą górną całkowiłą a dolną 3zębną, w czasie dojrzewania owoców wraz z podstawą odpadająca; torebka 1komorowa, w podłuż w 2 łupinki pękająca.

832. *L. squamaria* L. sp. p. 848, Ł. zwyczajny. *Caule simplici squamoso, floribus pendulis secundis, labio superiore corollae galeato inferiore 3fido*. Fl. Crac. n. 713, Wahlenb. Carp. n. 614, Bess. Gal. n. 747, Ej. Volh. p. 25, Gilib. Lith. II. p. 128, Waga Pol. n. 675, Herb. Buc. p. 279, Baumg. Trans. n. 1244, Neilr. NOestr. p. 579, Dietr. Boruss. t. 113, Koch Ger. p. 620, Schldl. ic. I. h. 6, Sturm h. 94, Lm. et DC. Fran. n. 2460, Engl. bot. t. 50, Sysk. bot. t. 316, Fl. Dan. t. 136, Ledb. Ross. III. p. 324, M. B. Cauc. II. p. 71, DC. prodr. XI. p. 40

Korzeń białawy, obły, gałęzisty, łuskami sercowatemi, mięsistemi, dachówkowato ułożonemi pokryty, na korzeniach drzew różnych pasożytnie żyjący, i kilka łodyg wydający; łodygi grube, podnoszące się, pojedyncze, bezlistne, łuskowate, od dołu nagie, w górze włoskami gruczołonośnemi omszone; kwiaty zwisłe, w gęste i jednostronne grono ułożone, przykwiatkami okrągławemi opatrzone; korona o wardze górnej chełmiastej, a dolnej 3wębnej. Cała roślina biała albo różowo nabiegnięta. Wys. 3—6". Po lasach wilgotnych, najczęściej na korzeniach leszczyny, grabów i buków pasożytnie żyjący; na Pieninach trafia się dość często i obficie, jak i na pasmie Tatrów w tak zwanych Reglach między Kuźnicami Zakopańskimi a Kościeliskami, szczególniej za potokiem z Małej Łąki płynącym. Maj. 7

LXV. Rodzina. LABIATAE Juss. *Wargowate*.

Zioła albo podkrzewy pełne aromatycznego lotnego olejku, o łodygach 4kątnych, a liściach naprzeciwległych, całkowitych i bez przylistków; kwiaty obupłciowe z małym wyjątkiem; kielich rurkowaty albo dzwonkowaty, trwałe, kształtny, 5- rzadko 10zębny albo niekształtny, 2wargowy; korona na dnie kwiatowem osadzona, 2wargowa, niekiedy napozór 1wargowa albo prawie lejkwata,

w kraju 4wrębna, w rurce swój często obrączką włosków opatrzona; pręcików 4 i 2silnych albo tylko dwa, w rurce korony osadzonych; pylniki 2woreczkowe, w pedłuż pękające, o woreczkach niekiedy zwórką (connecticulum) rozdzielonych; słupek na krążku osadzony, o zawiązku 4komorowym, a komorach 1zależkowych, 1szyjce, w wierzchołku 2wrębnój, ze środka 4ch komor zawiązka, które łączy, wyrastającój; owoc tak zwany czteroziarn czyli niełupka, z 4ch mniej lub więcej ze sobą połączonych ziarenek czyli owocków 1nasionowych złożony i na dnie kielicha trwałego otwartego lub zamkniętego osadzony; zarodek prosty, w osi cienkiego bielma umieszczony. Z wyjątkiem rodzaju *Lycopus* i *Salvia*, które w układzie Linneusza do klasy II, rzędu 1go należą, wszystkie inne z téj rodziny mieszczą się w gromadzie XIV, rzędzie 1ym Linneuszowym.

1. Plemię. *Menthoideae* Benth. Miętowe. Korona prawie dzwonekowata albo lejkowata, z 4ma w kraju wielkimi wrębami prawie między sobą równymi; pręciki proste, od siebie oddalone.

304. *Mentha* L. gen. 713. Mięta albo Miętkiew.

Kwiaty pomieszano-rozdzielnopłciowe; kielich 5zębny; korona lejkowata, 4wrębna, o łateczkach wzniesionych, prawie między sobą równych, między którymi wyższa nieco szersza i zazwyczaj wykrojona; pręcików 4, od siebie oddalone, w górze rozchodzące się, w kwiatach obupłciowych wszystkie 4 płodne i z gardzieli wystające, w kwiatach zaś żeńskich niedokształcone, zamknięte, a tylko szyjka słupka wystaje.

A. Gardziel kielicha nieomyszona; okrężki kwiatowe na wierzchołku łodyg lub gałązek kłos długi tworzące.

833. *M. silvestris* L. sp. p. 804, *M. leśna*. *Foliis subsessilibus ovatis lanceolatisve serrato-dentatis, spicis lineari-cylindricis, bracteis lineari-subulatis, calycibus fructiferis ventricosissuperne coarctatis, dentibus calycis lineari-subulatis denique paulo conniventibus*. Fl. Crac. n. 714, Wahlb. Carp. n. 572, Bess. Gal. n. 694, Ej. Volh. p. 23, Waga Pol. n. 623, Herb. Buc. p. 219, Baumg. Trans. n. 1164, Neilr. NOestr. p. 484, Dietr. Boruss. t. 310, Koch Ger. p. 632, Schldl. ic. IX. h. 5—6, Rehn. ic. XVIII. t. 82, Lm. et DC. Fran. n. 2534, Engl. bot. t. 686, Fl. Dan. t. 484 et 1932, Ledb. Ross. III. p. 336, Ej. Alt. II. p. 399, M. B. Cauc. II. p. 44, DC. prodr. XII. p. 166, Syr. ziel. str. 408. Variat: b) *viridis, caule glabro vel subpubescente, foliis glabris vel subtus in venis sparsim pilosis*. Bess. Gal. n. 694. *M. viridis* L. sp. p. 804, Wahlb. Carp. n. 573, Dietr. Boruss. t. 309, Schldl. ic. X. h. 11—12, Lm. et DC. Fran. n. 2536, Engl. bot. t. 2424, Fl. Dan. t. 1876;

Ledeb. Ross. III. p. 337, DC. prodr. XII. p. 168. *M. silvestris* var. *glabra* Rehn. ic. XVIII. t. 83.

Łodyga, liście i kielichy kutnerowate albo przynajmniej powierzchnia górna liści naga; liście lancetowate aż do jajowatych, kończyste, piłkowane albo wcinano-ząbkowane, *bezogonkowe* albo dolne bardzo krótkimi ogonkami opatrzone; *kwiaty w okrzędkach* licznych, gęsto ułożonych, tylko niekiedy dolne nieco oddalone, a ogółowo *w kłos ostrokrężny albo obły spływające*; przykwiatki równoważko-szydłowate, od okrzędków krótsze; *zęby kielicha równoważko-szydłowate*; korony wewnątrz nagie, lilowe. Wys. 1—3'. Po brzegach lasów lub po moczarach w lasach, wszędzie na całej przestrzeni pospolita. Odmiana: b) *viridis* ma łodygę nagą albo nieco omszoną, liście nagie albo pod spodem po nerwach omszone. Po brzegach potoków koło Libicy na Spiżu i koło Żywca w Wadowickim. Lipiec, Sierpień. 4

B. Gardziel kielicha naga; okrzędków kwiatów kuliste, w kątach liści umieszczone albo na wierzchołku łodygi jedną główkę tworzące.

834. *M. aquatica* L. sp. p. 805, *M. wodna*. *Foliis petiolatis ovatis serratis, floribus verticillato-capitatis, dentibus calycis triangulari-subulatis, tubo sulcato*. Fl. Crac. n. 715, Waga Pol. n. 624, Herb. Buc. p. 219, Neilr. NOest. p. 485, Dietr. Boruss. t. 313, Koch Ger. p. 634, Schldl. ic. III. h. 10, Rehn. ic. XVIII. t. 85, Ledeb. Ross. III. p. 337, *M. B. Cauc.* II. p. 45, DC. prodr. XII. p. 170. *M. capitata* Gilib. Lith. II. p. 72. Variat: b) *hirsuta*, *pilosior, foliis saepe brevius petiolatis*. *M. hirsuta* L. mant. I. p. 81, Bess. Gal. n. 695, Ej. Volh. p. 24, Baumg. Trans. n. 1170, Lm. et DC. Fran. n. 2538, Engl. bot. t. 447, *M. B. Cauc.* II. p. 45.

Łodyga, liście i kielichy dosyć nagie albo szorstko włosiste; liście jajowate albo jajowato-podługne, kończyste, piłkowane, *ogonkowe*; *kwiaty w okrzędkach, okrzędków 2—3, w jedną kulistą albo owalną główkę na wierzchołku łodyżki spływające*, niekiedy pod główką znajduje się nieco oddalony jeszcze jeden okrzędek; przykwiatki jajowato-lancetowate albo lancetowate, już dłuższe już krótsze od okrzędków; kielich rowkowy, o ząbkach trójkątno-szydłowatych, korony wewnątrz rzadko omszone aż do kosmatych. Kwiaty lilowo-czerwone. Wys. 1—2'. Odmiana: b) *hirsuta*, jest dosyć mocno szorstko włosista, o liściach zazwyczaj krócej ogonkowych. Po łąkach lub rowach na podgórzu Bieskidów często się trafia, na Spiżu zaś i Liptowie tu i owdzie, jak np. koło cieplic Łuczki zwanych. Lipiec, Sierpień. 4

835. *M. sativa* L. sp. p. 805, *M. pospolita*. *Foliis petiolatis ovatis ellipticisve serratis, serraturis patentibus, floribus verticillatis, verticillis omnibus axillaribus remotis globosis, dentibus calycis triangulari-lanceolatis acuminatis*. Fl. Crac. n. 716, Koch Ger.

p. 634, Schldl. ic. II. h. 6, Rehn. ic. XVIII. t. 85 f. 3 et t. 86—87, Lm. et DC. Fran. n. 2539, Engl. bot. t. 448, Fl. Dan. t. 794. *M. austriaca* Jacq. Austr. t. 430, Bess. Gal. n. 697, Ej. Volh. p. 24, Waga Pol. n. 626, M. B. Cauc. III. p. 395. *M. latifolia* Fl. Dan. t. 2057. *M. acutifolia* Engl. bot. t. 2415. Variat: b) *parviflora*, *corolla calyce paulo tantum longiore*. *M. parviflora* Schulz Starg. suppl. p. 34, Schldl. ic. III. h. 10.

Liście jajowate albo eliptyczne, z pióeczkami po brzegach odstającymi; wszystkie okrężki kwiatowe z kątów liści wyrastające, od siebie pooddalane, kuliste; kielich rurkowato-lejkowaty, o ząbkach 3kątno-lancetowatych, ostro-kończystych; a zresztą jak w pop. gatunku. Kwiaty lilowo-czerwone. Wys. 1—1¹/₂. Po pastwiskach i brzegach rzek, np. Popradu, Dunajca i t. d. dość pospolita. Lipiec, Sierpień. 4

836. *M. arvensis* L. sp. p. 806, *M. polna*. *Foliis petiolatis ovatis ellipticisve serratis, floribus verticillatis, verticillis omnibus axillaribus globosis remotis vel superne approximatis, calycibus campanulatis vel oblongis, dentibus calycis triangulari-ovatis aequelatis ac longis porrectis*. Fl. Crac. n. 717, Wahlenb. Carp. n. 574, Bess. Gal. n. 696, Ej. Volh. p. 24, Waga Pol. n. 625, Herb. Buc. p. 220, Baumg. Trans. n. 1174, Neilr. NOestr. p. 486, Dietr. Boruss. t. 314, Koch Ger. p. 635, Schldl. ic. II. h. 6, Rehn. ic. XVIII. t. 85. f. 4—5 et t. 88, Lm. et DC. Fran. n. 2540, Engl. bot. t. 2119, Svk. bot. t. 279, Fl. Dan. t. 512, Ledb. Ross. III. p. 338, Turcz. Baic. Dah. n. 893, M. B. Cauc. II. p. 45 et III. p. 394, DC. prodr. XII. p. 171.

Lodyga, liście i kielichy szorstko włosiste albo nagie; lodyga aż do samego wierzchołka ulistniona i wiązką liści niekiedy bardzo drobnych zakończona; liście jajowate albo eliptyczne, kończyste. piłkowane, ogonkowe albo prawie bezogonkowe, ku wierzchołkowi malejące; wszystkie okrężki kwiatów z kątów liści wyrastające, pooddalane, liczne, kuliste a tylko czasem wierzchołkowe do siebie zbliżone; kielichy dzwonkowate albo podługne, o ząbkach 3kątno-jajowatych tak szerokich jak długich, prosto wystających. Kwiaty lilowe. Wys. do 1'. Po polach lub łąkach, wszędzie pospolita. Lipiec, Sierpień. 4

305. *Lycopus* L. gen. 33. Karbienieć (II, 1. L.).

Kwiaty obupłciowe; kielich 5ząbkowy; korona lejkowata, w kraju 4wębna, o łateczkach prosto wzniesionych, prawie równych, z których wyższa nieco szersza, najczęściej wykrojona; przecików 2, od siebie oddalonych, w górze rozchodzących się, z korony wystających, drugie zaś 2 niedokształcone albo ich zupełnie brakuje.

837. *L. europaeus* L. sp. p. 30, K. pospolity. *Foliis petiolatis ovato-oblongis grosse inciso-dentatis basi pinnatifidis*. Fl. Crac. n. 719, Wahlenb. Carp. n. 23, Bess. Gal. n. 35, Ej. Volh. p. 3. Waga Pol. n. 24, Herb. Buc. p. 220, Baumg. Trans. n. 61, Neilr. NOestr. p. 488, Dietr. Boruss. t. 78, Koch Ger. p. 636, Schldl. ic. X. h. 7—8, Rehn. ic. XVIII. t. 90, Lm. et DC. Fran. n. 2476, Engl. bot. t. 1105, Sysk. bot. t. 262, Fl. Dan. t. 1081, Ledeb. Ross. III. p. 344, Turcz. Baic. Dah. n. 895, M. B. Cauc. I. p. 16, DC. prodr. X. p. 178.

Korzeniak obły, skośny albo poziomy, gęsto włóknami pokryty, rozłogi płozące się wydające; łodyga wzniesiona, wraz z liśćmi omszona albo dosyć naga; liście podługne albo lancetowate, wszystkie całkowite, grubo- albo weinano-zębate, albo dolne szczególniej ku nasadzie pierzastowrębne, o łatkach całkowitych, kończystych; kwiaty w kupkach, z kątów liści wyrastających, drobne, białe, wewnątrz karmazynowo-kropkowane. Wys. 1—3'. Po rowach lub moczarach leśnych, wszędzie na całej przestrzeni aż do Podhala dosyć pospolity. Lipiec, Sierpień. 4

2. Plemię *Monardeae* Benth. Pysznogłówkowe. Korona 2wargowa; przecików 2 płodnych pod wargą górną korony umieszczonych i od siebie równoodległych.

306. *Salvia* L. gen. 39. Szałwia (II, 1. L.).

Kwiaty obupłciowe; kielich 2wargowy, o wardze górnej 3ząbkowej albo całkowitej, dolnej zaś 2wrębnej; korona 2wargowa, o wardze górnej sklepistej albo z boków ściśnionej, dolnej zaś 3wrębnej, u której łateczka środkowa większa i wykrojona; przecików 2, do siebie zbliżonych, pod wargą górną równoodległe biegnących.

838. *S. glutinosa* L. sp. p. 37, Sz. lepka. *Caule superne bracteis calycibusque glanduloso-villosis viscidis, foliis cordato-hastatis grosse-serratis, superioribus longe acuminatis*. Fl. Crac. n. 720, Wahlenb. Carp. n. 27, Bess. Gal. n. 40, Ej. Volh. p. 4, Herb. Buc. p. 221, Neilr. NOestr. p. 488, Koch Ger. p. 637, Sturm h. 17, Rehn. ic. XVIII. t. 45, Lm. et DC. Fran. n. 2484, Ledeb. Ross. III. p. 359, M. B. Cauc. I. p. 22, DC. prodr. XII. p. 276.

Korzeniak obły, skośny, gałęzisty; łodyga wzniesiona, wraz z ogonkami liściowemi szorstko-włosista, w górze wraz z przykwiatkami, kielichami i koronami gruczołowato-lepka; liście wszystkie ogonkami opatrzone, naprzeciwległe, sercowato-oszczepowate, grubo pilkowane, nieco omszone, górne długo kończyste; okrzęki kwiatów ogółowo grono na wierzchołku łodygi tworzące; przykwiatki jajowate, kończyste; korony duże, z wszystkich gatunków tego

rodzaju największe, brudno-siarczysto-żółte. Wys. 3 - 4'. Po lasach liściastych najczęściej bukowych, na całym pasmie Bieskidów, Pienin i Tatr wschodnich wszędzie dosyć pospolita, dochodząc do wysokości 3,000' n. p. m. Czerwiec—Sierpień. 4

839. *S. pratensis* L. sp. p. 35, Sz. pospolita. *Caule superne bracteis calycibus corollisque viscoso-pilosis, foliis ovatis duplicato-crenatis integris vel trilobis rugosis subtilis pubescentibus, inferioribus cordatis petiolatis, bracteis herbaceis calyce brevioribus, verticillis subsepalis.* Fl. Crac. n. 721, Wahlenb. Carp. n. 24, Bess. Gal. n. 38, Ej. Volh. p. 3, Waga Pol. n. 25, Herb. Buc. p. 222, Baumg. Trans. n. 66, Neilr. NOestr. p. 490, Dietr. Boruss. t. 118, Koch Ger. p. 638, Schldl. ic. V. h. 11—12, Rehn. ic. XVIII. t. 51, Lm. et DC. Fran. n. 2481, Engl. bot. t. 153, Svk. bot. t. 667, Ledb. Ross. III. p. 363 DC. prodr. XII. p. 289.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga wzniesiona, omszona aż do włosistości, w górze wraz z przykwiatkami, kielichami i koronami gruczołowato-lepka; liście ogonkami opatrzone, jajowate albo podługne, w podstawie często sercowate, podwójnie karbowane, niekiedy nawet 3łatowe, pomarszczone, z wierzchu nagie, pod spodem omszone, korzeniowe różyczkowato ułożone, łodygowe naprzeciwległe, najwyższe bezogonkowe; okrzęzki kwiatów ogółowo grono na wierzchołku łodygi tworzące; przykwiatki jajowate, ostro-kończyste, zielone; korony duże, ciemno-fioletowe, rzadziej lazurowo-błękitne. Wys. do 2'. Po łąkach i miejscach trawiastych suchych, na Bieskidach niższych, Pieninach, Spiżu i t. d. pospolita. Czerwiec, Lipiec. 4

840. *S. verticillata* L. sp. p. 37, Sz. licznokwiatowa. *Foliis subtriangul'ari-cordatis inaequaliter dentato-crenatis, petiolis inferiorum auriculatis, verticillis multifloris subg'obosis disjunctis.* Fl. Crac. n. 722, Bess. Gal. n. 39, Ej. Volh. p. 4, Waga Pol. n. 27, Herb. Buc. p. 221, Neilr. NOestr. p. 491, Lorek Pruss. f. 43, Koch Ger. p. 639, Schldl. ic. V. h. 11—12, Rehn. ic. XVIII. t. 54, Lm. et DC. Fran. n. 2489, Ledb. Ross. III. p. 368, M. B. Cauc. I. p. 22 et III. p. 24, DC. prodr. XII. p. 357.

Łodyga wzniesiona albo podnosząca się, gałęzista, wraz z przykwiatkami i kielichami omszona; liście prawie 3kątne-sercowate, zazwyczaj o ogonkach uszkowatych, prawie lirowate, kończyste, grubo- i nierówno-karbowane lub ząbkowane, zrzadka włosiste; okrzęzki licznokwiatowe, półkuliste, od siebie pooddalane; przykwiatki w czasie kwitnienia już zwiedłe, a zresztą jak w pop. gatunku; korony małe, jasno-fioletowe. Wys. 1—2'. Po wzgórzach, ugorach lub przy drogach o gruncie wapiastym, na podgórzu Bieskidów pospolita. Lipiec, Sierpień. 4

3. Plemię. Satureineae Benth. Cząbrowe. Korona prawie 2wargowa; prę ików 4 od siebie oddalonych, w górze rozchodzących się lub do siebie nachylonych, a szeroką zwórką między pylnikami opatrzonych.

307. *Origanum* L. gen. 726. Lebidka albo Macierzycza.

Kwiaty pomieszano-rozdzielнопłciowe; kielich 5zębny; korona 2wargowa, o wardze górnej płaskiej, wykrojonej, dolnej zaś 3wrębną, z łateczkami prawie między sobą równymi; pręcików 4, od siebie oddalonych, w górze rozchodzących się, z których 2 wyższe nieco krótsze; woreczki pylnikowe do prawie trójkątnej zwórki ukośnie przyrośnięte.

841. *O. vulgare* L. sp. p. 824, *L. pospolita* albo Macierduška. *Foliis petiolatis ovatis acutis subg'abris, calyce 5dentato*. Fl. Crac. n. 723, Wahn. Carp. n. 596, Bess. Gal. n. 716, Ej. Volh. p. 24, Waga Pol. n. 648, Herb. Buc. p. 223, Baumg. Trans. n. 1207, Neilr. NOestr. p. 491, Dietr. Boruss. t. 86, Koch Ger. p. 639, Schldl. ic. V. h. 11—12, Rehn. ic. XVIII. t. 61, Sturm h. 3, Lm. et DC. Fran. n. 2586, Engl. bot. t. 1143, Svk. bot. t. 188, Fl. Dan. t. 1581, Ledb. Ross. III. p. 342, Turcz. Baic. Dah. n. 897, M. B. Cauc. II. p. 57, DC. prodr. XII. p. 193. *O. purpurascens* Gilib. Lith. II. p. 74.

Korzeniak obły, skośny, ulistnione rozłogi wydający; łodyga wzniesiona, gałęzista, omszona; liście ogonkowe, jajowate albo jajowato-podługne, tępe lub kończyste, całobrzegie, prawie zupełnie nagie; kwiaty w krótkie, zbite, 4dzielne kłosy ułożone, ogółowo zaś baldaszkogron wiechowaty tworzące; kielich 5ząbkowy. Kwiaty ciemno-różowe, rzadko białe. Cała roślina mocnej, korzennej woni. Wys. 1—1' 2'. Po brzegach lasów lub miejscach suchych wszędzie na całej przestrzeni i na Tatrach aż do granicy górnej lasów pospolita. Lipiec, Sierpień. 7. Dawniej lek. herba et flores Origani vulg.

308. *Thymus* L. gen. 727. Tymianek.

Kielich 2wargowy, o wardze górnej 3ząbkowej, dolnej 2dzielnej albo 2wrębną; korona 2wargowa, o wardze górnej płaskiej, najczęściej w wierzchołku wykrojonej, dolnej zaś 3wrębną, z łateczkami prawie między sobą równymi; a zresztą wszystko jak w poprzedzaju.

842. *Th. Serpyllum* L. sp. p. 825, *T. Macierzanka* pospolita. *Caule prostrato, foliis linearibus vel orbiculato-ellipticis planis, verticillis capitatis racemosisque, labio corollae superiore emarginato ovato subquadrangulo*. Fl. Crac. n. 724, Wahn. Carp. n. 597, Ej. Lapp. n. 296, Bess. Gal. n. 726, Waga Pol. n. 263, Herb. Buc. p. 223, Baumg. Trans. n. 1208, Neilr. NOestr. p. 492, Koch

Ger. p. 640, Ledeb. Ross. III. p. 345. Variat: a) *Chamaedrys, caulibus bijariam pilosis foliisque sparse hirsutis*. Th. Chamaedrys Fr. nov. Suec. ed. 2. p. 197, Gr. et Godr. Fran. II. p. 658, Fl. Dan. t. 2237. Th. Serpyllum Bess. Volh. p. 24. n. 734, M. B. Cauc. II. p. 58 et III. p. 402, Schldl. ic. II. h. 5, Sturm h. 5, Rchnb. ic. XVIII. t. 63. f. 2. t. 66. f. 1—2 et t. 67. f. 1, Fl. Dan. t. 1165, Engl. bot. t. 1514, Turcz. Baic. Dah. n. 898, DC. prodr. XII. p. 200—1. Th. montanus W. et Kit. Hung. I. t. 71, Bess. Volh. l. c. n. 735, M. B. Cauc. III. p. 403. Th. citriodorus Lnk. en. Berol. II. p. 115, Dietr. Boruss. t. 339. Schldl. ic. XIV. h. 7—8. Th. repens Gilib. Lith. II. p. 74; b) *pulegioides, foliis rotundato-ovatis calycibusque glabris, corollis majoribus laete roseis*. Th. pulegioides Lang en. Hung. p. —; c) *angustifolius, caule undique aequaliter piloso, foliis plerumque lineari-oblongis sed etiam ellipticis vel obovatis*. Gr. et Godr. Fran. II. p. 657—8, Rchnb. ic. l. c. t. 65. f. 1—5 et t. 66. f. 3, Sturm h. 70, Schldl. ic. XIV. h. 7—8, Dietr. Boruss. t. 338, Svk. bot. t. 320. Th. angustifolius Pers. syn. II. p. 130, Bess. Volh. l. c. n. 739, Turcz. Baic. Dah. n. 899, M. B. Cauc. III. p. 401, DC. prodr. XII. p. 201. Th. lanuginosus Lnk. en. Berol. p. 115, Wahlb. Carp. n. 598, Dietr. Boruss. t. 340. Th. exserens Dietr. Boruss. t. 337; d) *pannonicus, foliis plerumque oblongis lanceolatisve basin versus attenuatis quandoque linearibus*. (Specimen major Thymo angustifolio). Rchnb. ic. l. c. t. 67. f. 2—4. Th. pannonicus All. Ped. I. p. 20, Schldl. ic. XIV. h. 7—8, Sturm h. 70, Dietr. Boruss. t. 341, DC. prodr. XII. p. 202. Th. hirsutus M. B. Cauc. II p. 59 et III. p. 406, Bess. Volh. l. c. n. 736. Th. Marschalianus Willd. sp. III. p. 141, Bess. Volh. l. c. n. 737, M. B. Cauc. II. p. 59 et III. p. 403.

Korzeń gałęzisty: łodyżki podkrzewne, płożące się, często darnisto rozłożone, a gałązkach wzniesionych albo podnoszących się, naokół albo tylko po krawędziach włosiste; liście okrągławe aż do równowązkich, tępych, krótkoogonkowych albo prawie bezogonkowych, całobrzegich, nagich lub włosistych; kwiatki w wiązeczki ułożone, ogółowo główki po końcach gałązek tworzące albo niby-okrężki z kątów liści wyrastają i od siebie są pooddalane. Kwiaty ciemno-różowe albo bieliste. Cała roślina mocnej korzenniej woni, często nawet cytrynowo pachnąca. Dług. łod. 3—12". Zazwyczaj trafia się w następnych odmianach: a) *Chamaedrys*, o łodyżkach dwoma rzędami włosów pokrytych, a zresztą wraz z liśćmi zarazem i omszonych; b) *pulegioides*, o liściach okrągławo-jajowatych, wraz z kielichem nagich, a koronach wielkich, pięknie różowych; c) *angustifolius*, o łodyżkach wszędzie jednakowo omszonych lub włosistych, liściach najczęściej równowązko-podłuż-

nych albo eliptycznych lub nawet przewrotnie-jajowatych; wreszcie: d) *pannonicus*, jest to odmiana duża, o liściach najczęściej podługnych albo lancetowatych, w podstawie zwężonych, niekiedy także i równowązkich. Odmiana a) wszędzie na całej przestrzeni aż do stóp Tatrów pospolita, b) po mokrych skałach w dolinach Tatrzańskich, np. w Chocholowskiéj, Kościeliskiej, pod Giewontem, pod Jaworzynką i w w. i. m., c) na Pieninach i koło Zamku Kiezmarskiego, d) zaś po skałach wapiennych na słońce wystawionych, na Spiżu dosyć pospolity. Lipiec—Wrzesień. ♀. Lek. herba Serpylli.

309. *Calamintha* Tourn. inst. t. 92. Czyścica.

Kwiaty mieszano-rozdzielnopłciowe; kielich 2wargowy, o wardze górnej 3zębnéj, dolnej 2dzielnéj; korona 2wargowa, o wardze górnej płaskiej, najczęściej wykrojonej, dolnej 3łateczkowej, z których środkowa często od pobocznych większa; pręcików 4, od siebie oddalonych, pod wargą górną zbliżających się, z których 2 wyższe nieco krótsze; woreczki pylnikowe na zwórcie prawie 3kątnéj skośnie osadzone.

843. *C. Acinos* Clairv. in Gaud. Helv. IV. p. 84, Cz. pospolita albo Tymian bazylikowy. *Caule erecto basi ramoso, ramis adscendentibus, foliis ovatis serratis, verticillis 6floris, pedunculis indivisis, calyce fructifero apice contracto, dentibus accumbentibus clauso.* Fl. Crac. n. 725, Herb. Buc. p. 225, Neilr. NOestr. p. 493, Koch Ger. p. 643, Rehn. ic XVIII. t. 73, Sturm h. 70, Ledb. Ross. III. p. 353, DC. prodr. XII. p. 230. *Thymus Acinos* L. sp. p. 826, Wahlenb. Carp. n. 599, Bess. Gal. n. 727, Ej. Volh. p. 24, Waga Pol. n. 608, Baumg. Trans. n. 1210, Fl. Dan. t. 814 et 1822, Lm. et DC. Fran. n. 2593, Engl. bot. t. 411, M. B. Cauc. II. p. 60. *Acinos thymoides* Mnch. method. p. 407, Dietr. Boruss. t. 213, Schldl. ic. II. h. 5. *A. Clinopodii* facie Gilib. Lith. II. p. 75.

Korzeń wrzecionowaty, doroczny; łodyga leżąca albo podnosząca się, pojedyncza albo gąłęzista, wraz z kielichami omszona aż do włosistój; liście jajowate albo eliptyczne, kończyste, nieco pilkowane, dosyć nagie; okręжки skąpo kwiatowe, z kątów liści wyrastające, od siebie oddalone; kielichy w czasie owocowania w wierzchołku stulone i swemi ząbkami zamknięte. Kwiatki drobne, jasnofioletowe albo lilowe. Wys. 6—12''. Po skałach i miejscach kamienistych na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu i t. d. wszędzie pospolity. Lipiec, Sierpień. ☉

844. *C. alpina* Lm. Fran. II. p. 394, Cz. alpejska. *Caulibus procumbentibus adscendentibus, foliis ovatis serratis, verticillis*

6floris, pedunculis indivisis, dentibus calycis fructiferi erecto-patulis, fauce pilis clauso. Herb. Buc. p. 225, Neilr. NOestr. p. 493, Koch Ger. p. 643, Rehn. ic. XVIII. t. 74, DC. prodr. XII. p. 232. *Thymus alpinus* L. sp. p. 826, Wahlb. Carp. n. 600, Baumg. Trans. n. 1212, Jacq. Austr. t. 97, Sturm h. 51, Suter Helv. II. p. 22, Lm. et DC. Fran. n. 2594.

Korzeń gałęzisto-włóknisty, trwały, darnisty; łodyga wraz z kielichami omszona; liście nagie; kielichy w czasie owocowania otwarte, o ząbkach odstających a gardzieli włoskami zamkniętęj; zresztą jak w pop. gatunku. Kwiatki duże, fioletowe, rzadziej liliowe. Wys. 6—12''. Po skałach i miejscach kamienistych na słońce wystawionych, na Spiżu, Liptowie i Orawie wszędzie się trafia, a prócz tego na wschodnim końcu Tatr aż do wysokości lasów. Lipiec, Sierpień. 7

310. *Clinopodium* L. gen. 725. Storzyszek.

Okrężki liczno-kwiatowe, półkuliste, od dołu przykwiatkami szczeciniowatemi i pokrywę tworzącemi opatrzone; zresztą jak w pop. rodzaju.

845. *C. vulgare* L. sp. p. 821, S. pospolity. *Caule erecto villosa, foliis ovatis, verticillis multifloris.* Fl. Crac. n. 726, Wahlb. Carp. n. 595, Bess. Gal. n. 721, Ej. Volh. p. 24, Waga Pol. n. 613, Syr. ziel. str. 556, Herb. Buc. p. 225, Baumg. Trans. n. 1206, Dietr. Boruss. t. 124, Koch Ger. p. 644, Schldl. ic. VIII. h. 8—9, Lm. et DC. Fran. n. 2585, Engl. bot. t. 1401, Svsk. bot. t. 441, Fl. Dan. t. 930, M. B. Cauc. II. p. 57. *C. origani* facie Gilib. Lith. II. p. 76. *Calamintha Clinopodium* DC. prodr. XII. p. 233, Rehn. ic. XVIII. t. 73, Ledb. Ross. III. p. 355.

Korzeniak gałęzisto-włóknisty, rozłogi podziemne wydający; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, włosista jak cała roślina; liście jajowate albo jajowato-podługne, kończyste, oddalono-pilkowane; okrężki liczno-kwiatowe, z kątów liści wyrastające, półkuliste, z których wierzchołkowy główkowaty; łatki pokryw szczecinkowato-rzęsowate, kielichowi równe. Kwiaty ciemno-różowe. Wys. 1—2'. Po lasach lub krzakach wszędzie na całej przestrzeni pospolity, zachodząc w Tatrach aż do górnej granicy lasów, szczególnie na wschodnim ich końcu. Lipiec, Sierpień.

 7

4. Plemię. *Nepeteae* Benth. Kocimiętkowe. Korona 2wargowa; przcioków 4 równoodległych i pod wargą górną umieszczonych, z których górne dłuższe; ząbki kielicha w czasie dojrzewania nasion odstające albo ku sobie nachylone.

311. *Nepeta* L. gen. 710. Kocimiętka.

Kwiaty obupłciowe; kielich 5zębny; korona 2wargowa, o wardze górnej płaskiej, 2wrębnęj, dolnej zaś 3wrębnęj, której środko-

wa łateczka większa, zaokrąglona, bardzo wklęsła; pręciki do siebie zbliżone, pod wargą górną równolegle biegnące, po okwitnieniu kwiatów na bok wyginające się, 2górne dłuższe; woreczki pylnikowe w krzyż nieukładające się.

846. *N. Cataria* L. sp. p. 796, K. zwyczajna. *Foliis cordato-ovatis acutis subtus cano-tomentosis, dentibus calycis subulato-mucronatis, nucibus laevibus glabrisque*. Fl. Crac. n. 728, Wahlenb. Carp. n. 570, Bess. Gal. n. 691, Ej. Volh. p. 23, Waga Pol. n. 622, Herb. Buc. p. 226, Baumg. Trans. n. 1159, Neilr. NOestr. p. 495, Dietr. Boruss. t. 695, Koch Ger. p. 645, Schldl. ic. II. h. 7, Rehn. ic. XVIII. t. 41, Sturm h. 84, Lm. et DC. Fran. n. 2521, Engl. bot. t. 137, Svisk. bot. t. 410, Fl. Dan. t. 580, Ledeb. Ross. III. p. 374, M. B. Cauc. II. p. 39, DC. prodr. XII. p. 383. *Cataria tomentosa* Gilib. Lith. II. p. 78, Syr. ziel. str. 498.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, gałęzista, szaro omszona; liście ogonkowe, sercowato-jajowate, prawie 3kątne, kończyste, grubo piłkowane, z wierzchu nagie albo omszone, ciemno-zielone, pod spodem szaro omszone albo szaro kutnerowate; okrzętki kwiatowe z dwóch naprzeciwległych, szypułkowych baldaszkogronów złożone i przykwiatkami rurce kielicha równomiernie opatrzone; owocki nagie i gładkie. Kwiatki małe, białe albo różowe, na wardze dolnej purpurowo kropkowane, nieprzyjemnie lub przyjemnie cytrynowo woniejące. Wys. 2—4'. Koło płotów w pobliżu domów we wsiach i miasteczkach często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

847. *N. nuda* L. sp. p. 797, K. goła. *Foliis cordato-oblongis utrinque glabris, dentibus calycis linearibus acutiusculis, nucibus tuberculato-scabris apice pubescentibus*. Fl. Crac. n. 729, Wahlenb. Carp. n. 571, Bess. Gal. n. 692, Ej. Volh. p. 23, Herb. Buc. p. 226, Neilr. NOestr. p. 496, Jacq. Austr. t. 24, Koch Ger. p. 646, Schldl. ic. XII. h. 7—8, Rehn. ic. XVIII. t. 42, Sturm h. 84, Lm. et DC. Fran. n. 2524, Bertol. Ital. VI. p. 67, Ledeb. Ross. III. p. 377, M. B. Cauc. II. p. 42, DC. prodr. XII. p. 387. *N. pannonica* Jacq. Austr. t. 129, Sturm h. 84 *forma floribus majoribus punctis intense violaceis*.

Korzeniak skośny, węzłowaty, wielogłowy; łodyga wzniesiona, dosyć naga, tylko między kwiatami omszona, w górze wiechowato-albo piramidalnie gałęzista; liście bezogonkowe albo dolne ogonkami opatrzone, sercowato-podługie, tępe albo kończyste, grubo karbowane, z obu stron zielone i po większej części nagie; okrzętki licznokwiatowe, baldaszkogronka szypułkowe tworzące, przykwiatkami od kielicha krótszemi opatrzone; owocki ku wierzchołkowi brodawkowato-miękkokolczyste, zresztą gładkie. Kwiatki małe, ciemno- lub jasno-lilowe aż do białych z fioletowemi kropkami na

wardze dolnej, rzadko bez kropek; z kwiatkami zaś większemi i mocniej kropkowanemi jest odmianą *N. pannonica* zwaną. Wys. do 3'. Po suchych krzakach lub przy drogach, koło Czczehowa, Rostoki w Bocheńskim, koło Tylmanowy i Krościenka ku Piecinom w Sądeckim, a koło Kiezmorku i Libicy na Spiżu. Lipiec, Sierpień. 4

312. *Glechoma* L. gen. 714. Bluszcz albo Kurdybanek.

Kwiaty pomieszano-rozdzielnopłciowe; łateczka środkowa wargi dolnej korony większa od innych, przewrotnie-sercowata i płaska; woreczki pylnikowe parami nakrzyż ułożone; zresztą jak w pop. rodzaju.

848. *G. hederacea* L. sp. p. 807, Bl. ziemny. *Caule repente foliisque glabris vel subglabris, foliis crenatis reniformibus superioribus subcordatis, verticillis 6floris, corollis calyce triplo longioribus*. Fl. Crac. n. 730, Wahlenb. Carp. n. 576, Bess. Gal. n. 699, Ej. Volh. p. 24, Waga Pol. n. 628, Syr. ziel. str. 613, Herb. Buc. p. 227, Baumg. Trans. n. 1178, Neilr. NOestr. p. 496, Dietr. Boruss. t. 117, Koch Ger. p. 646, Schldl. ic. III. h. 1, Rehn. ic. XVIII. t. 40, Sturm h. 8, Lm. et DC. Fran. 2545, Engl. bot. t. 853, Svk. bot. t. 183, Fl. Dan. t. 789, M. B. Cauc. II. p. 46. *G. repens* Gilib. Lith. II. p. 77. *Nepeta Glechoma* Benth. lab. p. 45, Ledb. Ross. III. p. 379, Turcz. Baic. Dah. n. 902, DC. prodr. XII. p. 391.

Korzeń włóknisty; łodyżka płożąca się, gałęzista, o gałązkach podnoszących, pojedynczych, wraz z liśćmi nagich albo dosyć nagich, liście ogonkami opatrzone, nerkowate, grubo karbowane, wyższe prawie sercowate; okrężki 6kwiatkowe, z kątów liści wyrastające i zazwyczaj jednostronnie ułożone; korony od kielichów 3 razy dłuższe, żywo-błękitne. Dług. łod. $\frac{1}{2}$ —2'. Po łąkach, krzakach lub koło plotów wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolity. Maj, Czerwiec. 4. Dawniej lek. herba *Hederæ terrestris*.

849. *G. hirsuta* W. et Kit. Hung. II. p. 124. t. 112, Bl. kosmaty. *Caule repente foliisque utrinque pilis elongatis densis hirsutis, foliis grosse crenatis cordatis inferioribus reniformibus, verticillis 2—6floris, corollis calyce duplo longioribus*. Bess. Volh. p. 24, Heuff. Ban. n. 1382, Koch Ger. p. 647, Schldl. ic. XV. h. 5—6, Rehn. ic. XVIII. t. 40. *G. hederacea* L. β . *hirsuta* Gr. et Godr. Fran. n. 678. *Nepeta Glechoma* Benth. β . *hirsuta* DC. prodr. XII. p. 391.

Łodyżki wraz z liśćmi włosami dość długimi gęsto pokryte i przeto kosmate; liście sercowate, dolne nerkowate; okrężki 2—6kwiatkowe; korony od kielichów 2 razy dłuższe; zresztą jak w pop. gatunku, do którego dosyć jest podobnym, ale swoim wzrostem,

wielkością liści, kosmatością i t. d., ponieważ na godność gatunku zasługuje. Po krzakach, lasach lub koło płotów na Pieninach dosyć pospolity, szczególnie idąc na Korony; na Spiżu zaś i Liptowie także się trafia i to dosyć często w różnych miejscach. Maj, Czerwiec. 7

313. *Dracocephalum* L. gen. 729. Pszczółnik.

Kwiaty obupłciowe; kielich 2wargowy o wardze górnej jednym wielkim zębem opatrzonej, dolnej zaś z 4ch dużo mniejszych ząbków utworzonej; korona 2wargowa, o wardze górnej sklepistej, 2włębnej, dolnej 3włębnej, z łateczką środkową dużo mniejszą, przewrotnie-sercowatą; pręciki do siebie zbliżone, pod wargą górną równolegle bieżące, w wierzchołku wygięte, z których 2górne dłuższe.

850. *D. austriacum* L. sp. p. 829, P. austriacki. *Foliis pinnato-quinquepartitis, laciniis linearibus obtusis, ramis floralibusque tripartitis, verticillis spicatis, antheris villosis.* Bess. Gal. n. 729, Ej. Volh. p. 24, Neilr. NOestr. p. 497, Jacq. ic. rar. t. 112, Koch Ger. p. 647, Schldl. ic. XVII. h. 11—12, Rehn. ic. XVIII. t. 39, Sturm h. 90, Lm. et DC. Fran. n. 2603, Ledb. Ross. III. p. 390, M. B. Cauc. II. p. 63 et III. p. 408, DC. prodr. XII. p. 403.

Korzeniak węzłowaty, skośny, grubo-włóknisty, wielogłowy; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, mocno ulistniona, wraz z liśćmi włosista, gałęzista, o gałązkach płonnych ze wszystkich kątów liści wyrastających; liście łodygowe i przykwiatki głęboko pierzasto-dzielne, o 3—7łatkach równowazkich i całobrzegich, liście zaś gałązek bocznych czyli płonnych zazwyczaj całkowite, dosyć nagie, łatki zaś wszystkich liści brzegiem podwiniete; kwiaty duże, w okrężki niżej przerywane a ku wierzchołkowi najczęściej do siebie zbliżające się, ułożone i kłos tworzące; pylniki wełniste. Korony ciemno-błękitne. Wys. 1—2'. Po skałach wapiennych tylko koło Podegrodzia (Kirchdrauf) na Spiżu. Maj, Czerwiec. 7

5. Plemię. *Stachydeae* Benth. Czyścicowce. Pręciki dolne od górnych dłuższe; ząbki kielicha po okwitnieniu odstające; zresztą jak w pop. plemieniu.

314. *Melittis* L. gen. 731. Miodownik albo Płaszczcznik.

Kielich szeroko-dzwonkowaty, łatkowaty i nieumiarowo-2wargowy, w czasie dojrzewania owoców otwarty; korona 2wargowa, o wardze górnej dosyć płaskiej, całkowitej albo wykrojonej, dolnej 3łateczkowej, z których łateczka środkowa znacznie większa i okrągła; pręcików 4, wraz z szyjką słupka z gardzieli korony wysta-

jące, do siebie zbliżone, pod wargą górną równolegle biegnące, z których 2 górne krótsze.

851. *M. Melissophyllum* L. sp. p. 832, M. rojownikolistny. *Foliis cordato-ovatis obtuse-serratis, floribus axillaribus solitariis vel 2 et 3, calyce ampliato-campanulato*. Fl. Crac. n. 731, Wahlenb. Carp. n. 601, Bess. Gal. n. 732, Ej. Volh. p. 25, Waga Pol. n. 614, Herb. Buc. p. 227, Baumg. Trans. n. 1219, Neilr. NOestr. p. 497, Jacq. Austr. t. 26, Dietr. Boruss. t. 826, Koch Ger. p. 648, Schldl. ic. VIII. h. 10—11, Rehn. ic. XVIII. t. 1, Sturm h. 90, Lm. et DC. Fran. n. 2602, Engl. bot. t. 577, Ledeb. Ross. III. p. 400, DC. prodr. XII. p. 432. *M. Melissaefolio* Gilib. Lith. II. p. 76. *M. grandiflora* Sm. in Engl. bot. t. 636, Rehn. ic. crit. III. f. 397.

Korzeniak węzłowaty, skośny, gęsto-włóknisty; łodyga wzniesiona, pojedyncza, szorstko-włosista jak cała roślina, od dołu w skutku nagle malejących liści prawie goła; liście ogonkowe, jajowate albo sercowato-jajowate, kończyste, grubo-karbowane albo piłkowane; kwiaty wielkie i okazałe, pojedyncze lub po 2—3 razem z kątów liści wyrastające, białe albo różowe, a przytem purpurowo plamiste, rzadko zupełnie białe. Wys. $\frac{3}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po lasach liściastych, cienistych na Bieskidach i Pieninach często się trafia, a prócz tego na Spiżu w okolicach Libicy (Leibitz), a na Liptowie w pobliżu Hradku. Maj, Czerwiec. 74

315. *Lamium* L. gen. 716. Jasnota albo Pokrzywa martwa.

Kielich 5zębny, w czasie dojrzewania owoców otwarty; korona 2wargowa, w swój rurce najczęściej obrączką włosków opatrzona, o wardze górnej sklepistej, całkowitej albo ząbkowanej, dolną zaś wargę stanowi jedna przewrotnie-sercowata łątka, z dwoma pobocznymi niewyraźnymi albo żadnymi; pręcików 4, wraz z szyjką z gardzieli wystających; woreczki pylnikowe szparką podłużną pe-
kające.

A. Rurka korony prosta.

852. *L. amplexicaule* L. sp. p. 809, J. różowa. *Foliis inaequaliter-obtuse-crenatis inferioribus cordato-ovatis subrotundisve petiolatis superioribus sessilibus amplexicaulibus, corollae tubo recto intus exannulato*. Fl. Crac. n. 732, Wahlenb. Carp. n. 579, Bess. Gal. n. 703, Ej. Volh. p. 24, Gilib. Lith. II. p. 87, Waga Pol. n. 632, Herb. Buc. p. 228, Baumg. Trans. n. 1184, Neilr. NOestr. p. 498, Dietr. Boruss. t. 104, Koch Ger. p. 648, Schldl. ic. II. h. 12, Rehn. ic. XVIII. t. 3, Lm. et DC. Fran. n. 2555, Engl. bot. t. 770, Fl. Dan. t. 752, Ledeb. Ross. III. p. 427, Turcz. Baic. Dah. n. 922, M. B. Cauc. II. p. 48, DC. prodr. XII. p. 508.

Korzeń wrzecionowaty, roczny; łodyżka od dołu gałęzista, leżąca albo podnosząca się, omszona albo dosyć naga, ulistniona albo w środku prawie goła; liście okrągławo-nerkowate, weinano-karbowane, przytulono-włosiste, w górze kwiatową łodygę obejmujące, prawie 3łatowe, dolne zaś mniejsze i ogonkami opatrzone; okrzęski kwiatowe przerywano rozłożone, z kątów liści wyrastające, rurka korony prosta, wewnątrz bez włosków; kielichy włosiste, o ząbkach po okwitnieniu stulających się. Korony jasno-purpurowe, często nie wykształcające się, i wówczas jakby w kielichu zamknięte. Łodyżka $\frac{1}{2}$ —1' długa. Po śmieciach koło domów lub po miejscach uprawnych wszędzie pospolita. Maj—Wrzesień. ☉

B. Rurka korony powyżej podstawy skrzywiona.

853. *L. purpureum* L. sp. p. 809, J. purpurowa. *Foliis ovato-cordatis inaequaliter crenato-serratis petiolatis, tubo corollae supra basin paulum curvato sub curvatura angustiore intusque piloso-annulato.* Fl. Crac. n. 733, Wahlenb. Carp. n. 578, Bess. Gal. n. 700, Ej. Volh. p. 24, Gilib. Lith. II. p. 86, Waga Pol. n. 631, Herb. Buc. p. 228, Syr. ziel. str. 1408, Baumg. Trans. n. 1183, Neilr. NOestr. p. 498, Dietr. Boruss. t. 103, Koch Ger. p. 649, Schldl. ic. II. h. 12, Rehn. ic. XVIII. t. 3, Lm. et DC. Fran. n. 2553, Engl. bot. t. 769, Fl. Dan. t. 523, Ledb. Ross. III. p. 428, M. B. Cauc. II. p. 47, DC. prodr. XII. p. 508.

Łodyżka często od dołu korzonki puszczająca, podnosząca się, dosyć naga, w środku bez liści a tylko od dołu i ku wierzchołkowi ulistniona; liście ogonkami opatrzone, sercowato-jajowate, nierówno-karbowane, zrzadka włosiste, w wierzchołku bardzo do siebie zbliżone, kończyste i piramidalnie ułożone, dolne tepe i mniejsze; okrzęski kwiatowe skupione; rurka korony cokolwiek skrzywiona, wewnątrz w zaciśnięciu obrączką włosków opatrzona; rurka kielicha naga, ząbki zaś włosiste, po okwitnieniu otwarte; zresztą jak w pop. gatunku. Korony purpurowe. Cała roślina woni nieprzyjemnej. Wys. 4—8''. Z poprzedzającym gatunkiem wszędzie się trafia. Maj—Wrzesień. ☉

854. *L. maculatum* L. sp. p. 809, J. plamista. *Foliis ovato-cordatis inaequaliter crenato-serratis petiolatis, tubo corollae supra basin paulum curvato sub curvatura angustiore intusque piloso-annulato.* Fl. Crac. n. 734, Wahlenb. Carp. n. 577, Bess. Gal. n. 700, Ej. Volh. p. 24, Jundz. Litw. p. 240, Waga Pol. n. 629, Herb. Buc. p. 229, Baumg. Trans. n. 1181, Neilr. NOestr. p. 498, Dietr. Boruss. t. 116, Koch Ger. p. 649, Schldl. ic. III. h. 1, Rehn. ic. XVIII. t. 4, Lm. et DC. Fran. n. 2550, Engl. bot. t. 2550, Fl. Dan. t. 1649, Ledb. Ross. III. p. 430, M. B. Cauc. II. p. 47 et III. p. 396, DC. prodr. XII. p. 510. *L. laevigatum* L. sp. p. 808 sec.

Benth. in DC. prodr. XII. p. 510, Rehn. ic. cr. III. f. 363. L. rugosum Ait. Kew. II. p. 246, Rehn. ic. cr. III. f. 364. L. album β maculatum L. sp. ed. 1. p. 579.

Korzeń wrzecionowato-włóknisty, pod- i nad ziemią rozłogi do lodygi podobne wydający, trwałe; lodyga wzniesiona albo podnosząca się, pojedyncza albo gałęzista, krótko-szorstko-włosista albo prawie naga, cała ulistniona; liście ogonkowe, jajowato- albo 3kątne-sercowate, kończyste, grubo- i nierówno-pilkowane, mniej więcej włosiste, w zimie albo na wiosnę niekiedy białoplamiste; okółki z kątów liści wyrastające, w górze zbliżone; rurka korony skrzywiona, poniżej swego rozszerzenia w poprzecz zaciśnięta i wewnątrz obrączką włosków opatrzona. Korony duże, purpurowe, z wargą dolną lilową lub różową, purpurowo-plamistą. Liście zazwyczaj nieplamiste. Wys. 1—3'. Po lasach lub koło płotów na Bieskidach, Pieninach, Podhalu, Spiżu, Liptowie i t. d. pospolita. Maj—Wrzesień. 4

855. L. album L. sp. p. 809, J. biała albo Pokrzywa głucha. *Foliis ovato-cordatis acuminatis inaequaliter serratis, tubo corollae curvato supra basin cum crena dilatato sub crena constricto et intus piloso-annulato, strictura annuloque oblique adscendentibus.* Fl. Crac. n. 735, Wahlenb. Carp. n. 580, Bess. Gal. n. 701, Ej. Volh. p. 24, Gilib. Lith. II. p. 86, Waga Pol. n. 630, Herb. Buc. p. 229, Syr. ziel. str. 1409, Baumg. Trans. n. 1182, Neilr. NOestr. p. 499, Dietr. Boruss. t. 102, Koch Ger. p. 649, Schldl. ic. I. h. 8, Rehn. ic. XVIII. t. 4, Sturm h. 18, Lm. et DC. Fran. n. 2549, Engl. bot. t. 768, Sysk. bot. t. 55, Fl. Dan. t. 594, Ledeb. Ross. III. p. 429, Turcz. Baic. Dah. n. 923, M. B. Cauc. II. p. 47, DC. prodr. XII. p. 510.

Liście sercowato-jajowate albo sercowato-podługne, ostro-kończyste, grubo-pilkowane; rurka korony poniżej karbu skośnego zaciśnięta i wewnątrz obrączką skośną włosków opatrzona. Korony śnieżno-białe. Wys. 1—2'. Po śmieciach i miejscach uprawnych koło domów wszędzie pospolita. Maj—Wrzesień. 4

316. Galeobdolon Huds. Angl. p. 258. Gajowiec albo Bezząb.

Warga górna korony w wierzchołku karbowana, dolna 3wębna, bez ząbków, z wszystkimi 3ma łateczkami jajowato-lancetowatemi i kończystemi; a zresztą wszystko jak w pop. rodzaju.

856. G. luteum Huds. Angl. ed. 2. I. p. 258, G. żółty. *Caulis stolonifero, stolonibus repentibus, foliis cordato-ovatis, verticillis plerumque 6floris.* Fl. Crac. n. 736, Bess. Gal. n. 709, Ej. Volh. p. 24, Gilib. Lith. II. p. 84, Waga Pol. n. 637, Herb. Buc. p. 229, Baumg. Trans. n. 1190, Neilr. NOestr. p. 499, Dietr. Boruss. t. 115,

Koch Ger. p. 650, Schldl. ic. I. h. 7, Sturm h. 90, Lm. et DC. Fran. n. 2581, Engl. bot. t. 787. *Lamium Galeobdolon* Crntz. Austr. IV. p. 262, Rehn. ic. XVIII. t. 5, Ledb. Ross. III. p. 431, DC. prodr. XII. p. 512. *L. luteum* Syr. ziel. str. 410. *Galeopsis Galeobdolon* L. sp. p. 810, Wahlenb. Carp. n. 584, Fl. Dan. t. 1272.

Korzeniak łodygowaty, płożący się, rozłogi ulistnione wydający; łodyżka wzniesiona albo podnosząca się, pojedyncza włoskami krótkimi jak i cała roślina pokryta; liście ogonkowe, jajowate albo jajowato-lancetowate, kończyste, grubo- albo weinano-piłkowane, niekiedy białe plamiste; okrzęski z kątów liści wyrastające, zazwyczaj 6kwiatowe. Korony duże, żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po lasach wszędzie dosyć pospolity, zachodząc w Tatrach i wyższych Bieskidach aż do górnej granicy buków. Maj, Czerwiec. 4

317. *Galeopsis* L. gen. 717. Poziewnik albo Kocipysk.

Kielich 5zębny, w czasie dojrzewania owoców otwarty; korona 2wargowa, w swój rurce bez obrączki włosków, o wardze górnej sklepistej, całkowitej albo wykrojonej, dolnej 3wrgnnej, z łateczką środkową większą, przewrotnie-sercowatą albo okrągławo-4kątą, w podstawie z obu stron ząbkiem dętym opatrzona; przecików 4, wraz z szyjką słupka z gardzieli wystających, do siebie zbliżonych, pod wargą górną równolegle bieżących, z których 2 górne krótsze; pylniki w łupinki pękające.

A. Łodyga włosami miękkimi na dół podanymi i przytulonemi pokryta, pod kolankami zaś nie ponabrzmiwała.

857. *G. Ladanum* L. sp. p. 810, P. polny. *Caule pilis dorsum adpressis mollibus pubescente sub geniculis non incrassato, foliis lanceolatis vel oblongo-lanceolatis, labio corollae superiore leviter denticulato*. Fl. Crac. n. 737, Wahlenb. Carp. n. 581, Bess. Gal. n. 704, Ej. Volh. p. 24, Waga Pol. n. 633, Herb. Buc. p. 230, Baumg. Trans. n. 1185, Neilr. NOestr. p. 500, Koch Ger. p. 650, Ledb. Ross. III. p. 420, DC. prodr. XII. p. 497. *Ladanum purpureum* Gilib. Lith. II. p. 82. Variat: a) *latifolia*, *foliis oblongo-lanceolatis conforme serratis, calycibus viridibus hirsutis*. *G. Ladanum* Fl. Dan. t. 1757, Dietr. Boruss. t. 74, Sturm h. 62, Engl. bot. t. 884, M. B. Cauc. III. p. 397. *G. latifolia* Hoffm. Deutschl. 2 ed. II. p. 8, Schldl. ic. XI. h. 3—4, Rehn. ic. XVIII. t. 27. *G. canescens* Schult. observ. p. 8, Rehn. ic. I. c. t. 27, M. B. Cauc. III. p. 397. *G. parviflora* Lm. dict. II. p. 600, Lm. et DC. Fran. n. 2558; b) *angustifolia*, *foliis linearilanceolatis remote-serratis, calycibus incanis villosis*. *G. angustifolia* Ehrh. herb. Linn. n. 137, Schldl. ic. I. h. 11, Rehn. ic. I.

c. t. 28, Sturm h. 62. *G. grandiflora* M. B. Cauc. II. p. 461 (non Roth).

Korzeń wrzecionowaty; *lodyga* wzniesiona albo podnosząca się, gałęzista, włoskami kędzierzawymi na dół podanymi i przytulonymi miętko omszona, pod kolankami niezgrubiała; liście ogonkowe, jajowato-podługne aż do równowazko-lancetowatych, odlegle pilkowane lub całobrzegie, omszone albo nagie; okrzęski kwiatowe z kątów liści wyrastające; ząbki kielichowe w klujące koniuszki wybiegłe, od rurki korony już krótsze już dłuższe. Korony różowo-czerwonawe. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Zazwyczaj trafia się w następnych dwóch odmianach: a) *latifolia*, o liściach podługnie-lancetowatych, równo-pilkowanych, a kielichu zielonawym, włosistym; i b) *angustifolia*, o liściach równowazko-lancetowatych, odlegle-pilkowanych, a kielichu szaro-kosmatym. Po polach szczególniej marglistych odmiana b) pospolita, a) zaś dużo rzadziej się trafia. Lipiec, Sierpień. ☉

B. *Lodyga* szczotkowato-włosista i przez to klująca, pod kolankami ponabrzmiawała.

858. *G. Tetrahit* L. sp. p. 810, P. drobnokwiatowy. *Caule hispido sub geniculis incrassato, foliis oblongo-ovatis acuminatis, tubo corollae calyce aequante vel brevior, lacinia intermedia labii inferioris subquadrata plana*. Fl. Crac. n. 739, Wahlenb. Carp. n. 582, Ej. Lapp. n. 297, Bess. Gal. n. 708, Ej. Volh. p. 24, Waga Pol. n. 634, Herb. Buc. p. 231, Baumg. Trans. n. 1187, Neilr. NOestr. p. 500, Dietr. Boruss. t. 154, Koch Ger. p. 651, Schldl. ic. IX. h. 3—4, Rehn. ic. XVIII. t. 30, Sturm h. 62, Lm. et DC. Fran. n. 2559, Engl. bot. t. 207, Fl. Dan. t. 1271, Ledeb. Ross. III. p. 420 (excl. var. γ . et δ .), Turcz. Baic. Dah. n. 918, M. B. Cauc. II. p. 48, DC. prodr. XII. p. 498 (excl. var. β . et γ .). *Tetrahit purpurea* Gilib. Lith. II. p. 83. Variat: b) *bifida*, *lacinia intermedia labii inferioris profundior emarginata*. *Galeopsis bifida* Boenng. Monast. p. 178, Koch Ger. p. 651, Rehn. ic. XVIII. t. 29, Sturm h. 62.

Lodyga od szczecinek na dół podanych klująco-włosista, pod kolankami ponabrzmiawała; liście jajowate albo jajowato-podługne ostro-kończyste, grubo-pilkowane, zrzadka szczecinkami pokryte albo dosyć nagie; ząbki kielicha w delikatne ciernie mocno klujące wybiegłe, rurce korony prawie równe; a zresztą jak w pop. gatunku. Korony czerwone albo białawe, z wargą dolną w gardzieli żółtą, czerwono-plamistą. Wys. 1—2'. Odmiana: b) *bifida*, ma łateczkę środkową wargi dolnej korony głębiej na końcu wykrojona. Po wszystkich polach na całej przestrzeni bardzo pospolity; odmiana tylko b) rzadziej się trafia. Lipiec, Sierpień. ☉

859. *G. versicolor* Curt. Lond. VI. t. 38, P. pstry. *Caule hispido sub geniculis incrassato, foliis oblongo-ovatis acuminatis, tubo corollae calycem bis superante, lacinia media labii inferioris subrotundo-quadrata plana crenulata.* Fl. Crac. n. 740, Wahlb. Carp. n. 583, Ej. Lapp. n. 298, Bess. Gal. n. 706, Ej. Volh. p. 24, Waga Pol. n. 636, Herb. Buc. p. 231, Baumg. Trans. n. 1189, Neilr. NOestr. p. 501, Dietr. Boruss. t. 75, Koch Ger. p. 651, Schldl. ic. IX. h. 3—4, Rehn. ic. XVIII. t. 30, Sturm h. 62, Lm. et DC. Fran. n. 2560, Engl. bot. t. 667. *G. cannabina* Roth. Germ. I. p. 254, Fl. Dan. t. 929, Svk. bot. t. 446. *G. Tetrahit* β . *corolla flava* L. sp. p. 810. *G. Tetrahit* β . *cannabina* L. mant. II. p. 566. *G. Tetrahit* γ . *grandiflora* Benth. lab. p. 524, Ledeb. Ross. III. p. 421, DC. prodr. XII. p. 498. *Tetrahit grandiflorum* Gilib. Lith. II. p. 73.

Eodyga od szczecinek szorstko-włosista; ząbki kielicha w kłujące koniuszki wybiegłe, od rurki korony krótsze; zresztą jak w pop. gatunku. Korony bardzo duże, siarczysto-żółte, o wardze dolnej od dołu cytrynowo-żółtej, z łateczkami bocznymi od połowy białymi, z środkową zaś fioletową i białą obwiedzioną. Wys. 1—5'. Po polach między zbożem wszędzie i bardzo często się trafia, także po zaroślach nad brzegami rzek pospolicie. Lipiec, Sierpień. ☉

860. *G. pubescens* Bess. Gal. n. 707, P. włosisty. *Caule pube deorsum adpressa molli tecto sub geniculis hispido et subincrassato, foliis lato-ovatis acuminatis inferioribus subcordatis, tubo corollae calyce longiore, lacinia media labii inferioris subquadrata plana crenulata.* Fl. Crac. n. 741, Waga Pol. n. 635, Bess. Volh. p. 24, Herb. Buc. p. 231, Heuff. Ban. n. 1395, Neilr. NOestr. p. 501, Dietr. Boruss. t. 212, Koch Ger. p. 651, Schldl. ic. XIII. h. 7—8, Rehn. ic. XVIII. t. 29, Sturm h. 62. *G. Tetrahit* β . *pubescens* Benth. lab. p. 524, Ledeb. Ross. III. p. 421, DC. prodr. XII. p. 498.

Eodyga włosami miękkimi, na dół podanymi, przytulonemi pokryta, pod kolankami cokolwiek ponabrzmiwała i w tych miejscach szczytkowato-włosista; liście zrzadka włosiste albo dosyć nagie; ząbki kielicha w kłujące koniuszki wybiegłe, od rurki korony krótsze; a zresztą jak w *G. Tetrahit*. Korony duże, 3razy od kielicha dłuższe, z chłmem weinano-karbowanym, rurkami czerwono-żółtymi, krajem ciemno-karminowym, jeszcze ciemniej kresowanym, a wargą dolną dwoma żółtymi plamami opatrzoną. Wys. 1—3'. Koło domów, w Myślenicach, Nowym Targu, Krościenku, Kieźmarku, Nowym Sączu, Bieczu, Jaśle i t. d. pospolicie. Lipiec, Sierpień. ☉

318. *Stachys* L. gen. 719. Czyściec.

Korona w swój rurce obrączką włosków opatrzona, o wardze górnej wklęsłej, ostatecznie płaskiej, dolnej bez ząbków, a tylko z łateczką środkową większą, przewrotnie-sercowatą albo przewrotnie-jajowatą i tępą; pręciki 2 dolne po okwitnieniu kwiatów skręcające się i na zewnątrz wygięte; pylniki szparką podłużną pękające; zresztą wszystko jak w pop. rodzaju.

A. Okrężki liczno-kwiatowe; przykwiatki kielichowi równe albo o połowę od niego krótsze.

861. *S. germanica* L. sp. p. 812, Cz. kutnerowaty. *Caule dense lanato-villoso, foliis cordato-ovatis lanato tomentosissimis superioribus sessilibus lanceolatis, verticillis 30—50floris, dentibus calycis acuminatis mucronatis*. Fl. Crac. n. 742, Wahlnb. Carp. n. 589, Bess. Gal. n. 715, Ej. Vollh. p. 24, Waga Pol. n. 643, Herb. Buc. p. 232, Baumg. Trans. n. 1196, Neilr. NOestr. p. 502, Jacq. Austr. t. 319, Dietr. Boruss. t. 344, Koch Ger. p. 652, Schldl. ic. III. h. 3, Rehn. ic. XVIII. t. 9, Sturm h. 83, Lm. et DC. Fran. n. 2569, Engl. bot. t. 829, Fl. Dan. t. 684, Ledb. Ross. III. p. 411, M. B. Cauc. II. p. 49, DC. prodr. XII. p. 464.

Korzeniak obły, skośny, gęsto włóknami okryty; *łodyga* wzniesiona, pojedyncza albo gałęzista, *kutnerowato-biało-włnistą* tak jak i cała roślina; liście ogonkowe, jajowato-podłużne albo podłużne, w podstawie często sercowate, tępe albo kończyste, po brzegach karbowane, górne przy kwiatach znacznie mniejsze; okrężki 30—50kwiatowe, w górze łodygi zbity kłos tworzące. Korony różowo-czerwone, a cała roślina srebrzysto-biała. Wys. 2—4'. Po wzgórzach na słońce wystawionych lub przy drogach na Bieskidach, Podhalu, Spiżu i t. d. tu i owdzie się trafia, np. koło Żywca, Czorsztyna, Krościenka, na Pieninach, koło Lubowni na Spiżu, koło Krynicy, Rzegiestowa, Iwonicza i t. d. w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. ☺

862. *S. alpina* L. sp. p. 812, Cz. alpejski. *Caule hirsuto superne glanduloso-piloso, foliis cordato-ovatis acutis, verticillis 30—50floris, dentibus calycis obtusiusculis mucronatis*. Fl. Crac. n. 743, Wahlnb. Carp. n. 587, Bess. Gal. n. 714, Herb. Buc. p. 232, Baumg. Trans. n. 1195, Neilr. NOestr. p. 502, Koch Ger. p. 652, Rehn. ic. XVIII. t. 8, Sturm h. 51, Lm. et DC. Fran. n. 2568, Ledb. Ross. III. p. 411, DC. prodr. XII. p. 465.

Korzeniak obły, skośny, gęsto włóknami okryty; *łodyga* wzniesiona, pojedyncza albo gałęzista, *włosista* jak cała roślina, w górze wraz z kielichem włoskami gruczołonośnymi, lepkiemi pokryta; liście trawiasto-zielone, ogonkowe, sercowato-jajowate, kończyste, pilkowane górne przy kwiatach znacznie mniejsze; okrężki 30—

50kwiatowe, w górze łodygi zbity kłos tworzące. Korony brudno-krwisto-czerwone. Wys. 2—3'. Po lasach na Bieskidach, Pieninach i Tatrach bardzo często się trafia, np. pod Babią Górą, na Strzeblu między Myślenicami a Nowym Targiem, koło Łososiny, Nowego Sącza, na Lubaniu za Krościenkiem, na Pieninach obficie, na wschodnim końcu Tatr zachodząc aż na górną granicę lasów; także koło Kieżmarku i Libicy na Spiżu ale rzadziej. Lipiec, Sierpień. 4

B. Okrężki najczęściej skąpokwiatowe; przykwiatki bardzo małe; korony czerwone.

863. *S. silvatica* L. sp. p. 811, Cz. leśny. *Caule hirsuto superne ramoso glanduloso-piloso, foliis longe-petiolatis lato-cordato-ovatis acuminatis serratis hirsutis, verticillis 6floris, dentibus calycis subulatis mucronatis*. Fl. Crac. n. 744, Wahlb. Carp. n. 586, Ej. Lapp. n. 299, Bess. Gal. n. 712, Ej. Volh. p. 24, Waga Pol. n. 640, Herb. Buc. p. 232, Baumg. Trans. n. 1193, Neilr. NOestr. p. 502, Dietr. Boruss. t. 123, Koch Ger. p. 653, Schldl. ic. III. h. 3, Rehn. ic. XVIII. t. 10 et 31, Sturm h. 84, Lm. et DC. Fran. n. 2566, Engl. bot. t. 416, Svsk. bot. t. 578, Fl. Dan. t. 1102, Ledb. Ross. III. p. 413, M. B. Cauc. II. p. 49, DC. prodr. XII. p. 469. *S. cordata* Gilib. Lith. II. p. 80.

Korzeniak łodygowaty, gałęzisty, płożący się, trwałe; łodyga wzniesiona pojedyncza albo gałęzista, włosista jak cała roślina, w górze włoskami gruczołonośnymi, lepkiemi pokryta; liście brudno zielone, długo-ogonkowe, szerokie, sercowato-jajowate, ostrokończyste, piłkowane, w górze przy kwiatach bardzo małe; okrężki najczęściej 6kwiatowe, kłos od dołu przerywany a w górze prawie bezprzykwiatkowe tworzące; kielichy 2razy od korony krótsze. Korony ciemno-karminowe, z wargą dolną białą plamistą. Cała roślina woni nieprzyjemnej. Wys. 1—3'. Po lasach na Bieskidach i Pieninach często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

864. *S. palustris* L. sp. p. 811, Cz. błotny. *Caule hispido vel hirto, foliis e cordata basi lanceolatis acutis crenato-serratis pubescentibus inferioribus breviter petiolatis superioribus semamplexicaulibus, verticillis 6—12floris, dentibus calycis subulatis mucronatis*. Fl. Crac. n. 745, Wahlb. Carp. n. 588, Bess. Gal. n. 713, Ej. Volh. p. 24, Waga Pol. n. 639, Herb. Buc. p. 233, Baumg. Trans. n. 1194, Neilr. NOestr. p. 502, Dietr. Boruss. t. 122, Koch Ger. p. 653, Schldl. ic. III. h. 5, Rehn. ic. XVIII. t. 10, Sturm h. 18, Lm. et DC. Fran. n. 2567, Engl. bot. t. 1675, Svsk. bot. t. 431, Fl. Dan. t. 1103, Ledb. Ross. III. p. 414, Turcz. Baic. Dah. n. 917, M. B. Cauc. II. p. 49, DC. prodr. XII. p. 470. *S. angustifolia* Gilib. Lith. II. p. 80 (non M. B.).

Eodyga pojedyncza, mniej więcej szorstko-włosista, liście jasno-zielone, z sercowatej podstawy lancetowate, kończyste, brzegiem karbowane, omszone albo dosyć nagie, dolne krótko ogonkowe, wyższe bezogonkowe, wół łodygę obejmujące, najwyższe zaś przy okrzędkach kwiatowych dużo mniejsze; okrzęzki 6—12kwiatowe; a zresztą jak w pop. gatunku. Korony jasno-purpurowe. Wys. 1—2'. Po polach i łąkach wilgotnych wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolity. Lipiec, Sierpień. 4

C. Okrzęzki pospolicie niewielokwiatowe; korony blado-żółte.

865. *S. annua* L. sp. p. 813, Cz. roczny. *Caule ramoso superne pubescente, foliis glabris petiolatis crenato-serratis inferioribus elliptico-oblongis superioribus lanceolatis integerrimis, verticillis 4—6floris, calyce villosa, dentibus calycis mucronato-subulatis pubescentibus.* Fl. Crac. n. 746, Wahlenb. Carp. n. 591, Bess. Gal. n. 717, Ej. Volh. p. 24, Waga Pol. n. 641, Herb. Buc. p. 233, Baumg. Trans. n. 1198, Neir. NOestr. p. 503, Jacq. Austr. t. 360, Dietr. Boruss. t. 781, Koch Ger. p. 653, Schldl. ic. I. h. 12, Rehn. ic. XVIII. t. 11, Sturm h. 84, Lm. et DC. Fran. n. 2574, Engl. bot. t. 2669, Ledb. Ross. III. p. 415, M. B. Cauc. II. p. 51, DC. prodr. XII. p. 481. *Betonica annua* L. sp. ed. 1. p. 573. *Sideritis trinervia* Gilib. Lith. II. p. 81.

Korzeń wrzecionowaty, roczny; łodyga wzniesiona, gałęzista, dosyć naga jak cała roślina albo w górze omszona; liście ogonkowe, karbowano-piłkowane, dolne eliptyczno-podługne, wyższe lancetowate, całobrzegie, najwyższe przy okrzędkach dużo mniejsze; okrzęzki 4—6kwiatowe, kłos przerywany tworzące; kielichy kosmate, o ząbkach sztyletowato-szydłowatych, prawie aż do samego wierzchołka omszonych. Korony białe, z wargą dolną blado-żółtą, w gardzieli purpurowo kropkowane. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po polach marglistych na podgórzu Bieskidów niekiedy się trafia; także koło Baszowców (Bauschendorf) na Spiżu. Lipiec, Sierpień. ☉

866. *S. recta* L. mant. I. p. 82, Cz. prosty. *Caule foliisque hirtis, foliis petiolatis oblongo-lanceolatis crenato-serratis superioribus ovatis acuminatis integerrimis, verticillis 6—10floris, calyce hirsuto, dentibus calycis acuminato-mucronatis glabris.* Fl. Crac. n. 747, Wahlenb. Carp. n. 590, Bess. Gal. n. 716, Ej. Volh. p. 24, Waga Pol. n. 642, Herb. Buc. p. 234, Baumg. Trans. n. 1197, Neir. NOestr. p. 503, Jacq. Austr. t. 359, Dietr. Boruss. t. 782, Koch Ger. p. 654, Schldl. ic. I. h. 12, Rehn. ic. XVIII. t. 13, Sturm h. 84, Ledb. Ross. III. p. 417, M. B. Cauc. II. p. 50, DC. prodr. XII. p. 484. *S. Sideritis* Vill. Delph. II. p. 375, Lm. et DC. Fran. n. 2573. *Sideritis maculata* Gilib. Lith. II. p. 81.

Korzeń obło-wrzecionowaty, później w korzeniak gałęzisty, drzewiasty zamieniający się; łodyga wzniesiona, pojedyncza albo gałęzista, szorstko-włosista tak jak cała roślina, od dołu drzewiejąca; liście podłużnie-lancetowate albo lancetowate, karbowane, dolne ogonkowe, górne bezogonkowe, najwyższe dużo mniejsze; okrzęski 6—12kwiatowe, kłos od dołu przerywany tworzące; kielichy szorstko-włosiste, o ząbkach sztyletowato-szydłowatych nagich. Korony żółtawo-białe, z wargą dolną fioletowo kropkowaną. Wys. 1—3'. Po suchych wzgórzach lub po skałach na podgórzu Bieskidów i na Pieninach lub Spiżu. Lipiec, Sierpień. 4

319. Betonica Tourn. inst. p. 202. t. 96. Betonika albo Bukwica.

Korona w swęj rurce obrączką włosków opatrzona; pręciki 2-dolne po okwitnieniu kwiatów nie wyginające się; a zresztą wszystko jak w rodzaju Stachys.

867. *B. officinalis* L. sp. p. 810, *B. pospolita*. *Foliis e cordata basi ovato-lanceolatis, calyce avenio, corolla extus dense puberula*. Fl. Crac. n. 748, Wahlb. Carp. n. 585, Bess. Gal. n. 710, Ej. Volh. p. 24, Waga Pol. n. 638, Syr. ziel. str. 1247, Herb. Buc. p. 234, Baumg. Trans. n. 1191, Neilr. NOestr. p. 504, Dietr. Boruss. t. 783, Koch Ger. p. 654, Schldl. ic. V. h. 1, Lm. et DC. Fran. n. 2561, Engl. bot. t. 1142, Svs. bot. t. 284, Fl. Dan. t. 726, Ledb. Ross. III. p. 407, DC. prodr. XII. p. 460. *B. incana* Bess. Gal. n. 711. *B. stricta* tit. Kew. II. p. 299, Bess. Volh. p. 24. *B. purpurea* Gilib. Lith. II. p. 82. *Stachys Betonica* Benth. lab. p. 532, Rehn. ic. XVIII. t. 16. f. 1—3.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny albo poziomy, grubemi włóknami okryty; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, pojedyncza, skąpo ulistniona, szorstko włosista tak jak cała roślina albo dosyć naga; liście ogonkowe, sercowato-podłużne, tępe, grubo karbowane; okrzęski kwiatów na wierzchołku łodygi kłos zbity i krótki a niekiedy przerywany tworzące; kielichy beznerwowe, od rurek koron krótsze. Korony karmazynowe. Wys. 1—2'. Po łąkach, miedzach lub w lasach tu i owdzie ale często się trafia na całych Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu, Liptowie i Orawie. Lipiec, Sierpień. 4. Dawniej lek. herba *Betonicae*.

320. Marrubium L. gen. 721. Szanta albo Krzecina.

Kielich 5—10ząbkowy, w czasie dojrzewania owoców otwarty; korona w swęj rurce przerwana obrączką włosków opatrzona, 2wargowa, o wardze górnej płaskiej, całkowitej albo 2wrębnój, dolnej zaś 3wrębnój, z łateczką środkową większą, okrągłąwą; pręcików 4, wraz z szyjką słupka w koronie ukrytych, z których 2 wyższe krótsze.

868. *M. vulgare* L. sp. p. 810, Sz. pospolita. *Caule albotomentoso basi ramoso, foliis orbiculato-ovatis inaequaliter crenatis tomentosius rugosis, verticillis multifloris subglobosis, dentibus calycis a medio glabris apice uncinato revolutis.* Fl. Crac. n. 749, Wahlenb. Carp. n. 593, Bess. Gal. n. 720, Ej. Volh. p. 24, Waga Pol. n. 645, Herb. Buc. p. 235, Baumg. Trans. n. 1202, Neilr. NOestr. p. 508, Dietr. Boruss. t. 202, Koch Ger. p. 657, Schldl. ic. III. h. 7, Rehn. ic. XVIII. t. 23, Lm. et DC. Fran. 2577, Engl. bot. t. 410, Fl. Dan. t. 1036, Ledb. Ross. III. p. 406, M. B. Cauc. II. p. 54 et 462. III. p. 401, DC. prodr. XII. p. 453. *M. album* Syr. ziel. str. 686, Gilib. Lith. II. p. 87.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga wraz z kielichami biało-kutnerowata, od dołu gałęzista, o gałązkach podnoszących się, pojedynczych; liście ogonkowe, nierówno-karbowane, z wierzchu omszone, pod spodem szaro-kutnerowate, pomarszczone, dolne sercowato-okrągławo-jajowate, górne jajowate, kończyste; okrzętki licznokwiatowe, prawie kuliste, w kątach liści wyrastające; kielichy 10ząbkowe, o ząbkach sztydłowatych, haczyasto odgiętych, a z tych 5 naprzemian mniejszych. Korony drobne, białe. Wys. 1—2'. Koło płotów; np. koło Kiezmarnu na Spizu. Lipiec, Sierpień. 7. Dawniej lek. herba Marrubii.

321. *Ballota* L. gen. 720. Mierznica.

Kielich 5zębny, w czasie dojrzewania owoców otwarty; korona w swęj rurce obrączką włosów opatrzona, 2wargowa, o wardze górnej wklęsłej, całkowitej albo wykrojonej, dolnej 3wębnej, bezzębnej, z łateczką środkową większą, przewrotnie sercowatą; przecików 4, wraz z szyjką z korony wystających, do siebie zbliżonych, pod wargą górną równolegle bieżących, z których 2 dolne po okwiطنieniu kwiatów nie wyginające się, 2 zaś górne krótsze; pylniki szparką podłużną pękające.

869. *B. nigra* L. sp. p. 814, M. czarna. *Caule ramoso quadrangulare, foliis cordato-ovatis crenatis, calyce 5dentato, dentibus ovatis aristatis.* Fl. Crac. n. 750, Wahlenb. Carp. n. 592, Bess. Gal. n. 718, Ej. Volh. p. 24, Gilib. Lith. II. p. 88, Waga Pol. n. 644, Syr. ziel. str. 689, Herb. Buc. p. 235, Baumg. Trans. n. 1200, Neilr. NOestr. p. 505, Dietr. Boruss. t. 139, Koch Ger. p. 657, Schldl. ic. V. h. 4, Rehn. ic. XVIII. t. 17. f. 1—3, Engl. bot. t. 46, Ledb. Ross. III. p. 434, M. B. Cauc. II. p. 52, DC. prodr. XII. p. 520. *B. foetida* Lm. et DC. Fran. n. 2576, Dietr. Boruss. t. 230. *B. ruderalis* Fr. Hall. p. 101, Svsk. bot. t. 389, Fl. Dan. t. 1702 (et t. 673 sub *Mentha aquatica*). *B. alba* L. Suec. p. 206 (var. *floribus albis*).

Korzeń gałęzisty; łodyga wzniesiona, gałęzista, wraz z liśćmi szorstkawo omszona; liście zwieszane, ogonkowe, grubo piłkowane, dolne sercowato-okrągławe, wyższe jajowate albo sercowato-jajowate; okręжки najczęściej licznokwiatowe, odległe albo na wierzchołku łodygi do siebie zbliżone; kielich o 5 ząbkach jajowatych, krócej lub dłużej koleczysto zaokrąglonych. Korony błękitnawo-purpurowe, bardzo rzadko białe. Cała roślina woni nieprzyjemnej. Wys. 2—4'. Koło płotów lub domów wszędzie pospolita. Lipiec, Sierpień. 4

322. *Leonurus* L. gen. 722. Serdecznik albo Lwi ogon.

Korona o wardze górnej wklęsłej, później płaskiej, całkowitej, dolnej 3wrębnej, bezzębnej, z łateczkami lancetowatymi, zwiniętymi; pręciki 2dolne po okwitnieniu kwiatów skręcające się i na zewnątrz odgięte; a zresztą wszystko jak w pop. rodzaju.

870. *L. Cardiacca* L. sp. p. 817, S. pospolity. *Folius inferioribus palmato-quinquefidis inciso-dentatis superioribus trilobis basi cuneatis*. Fl. Crac. n. 751, Wahlb. Carp. n. 594, Bess. Gal. n. 721, Ej. Volh. p. 24, Waga Pol. n. 646, Syr. ziel. str. 910, Herb. Buc. p. 235, Baumg. Trans. n. 1203, Neilr NOestr. p. 505, Dietr. Boruss. t. 201, Koch Ger. p. 658, Schldl. ic. II. h. 8, Rehn. ic. XVIII. t. 31—2, Sturm h. 9, Lm. et DC. Fran. n. 2579, Engl. bot. t. 286, Svk. bot. t. 195, Fl. Dan. t. 727 et t. 1756, Ledb. Ross. III. p. 442, M. B. Cauc. II. p. 54, DC. prodr. XII. p. 500. *Cardiaca trilobata* Gilib. Lith. II. p. 84.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga wzniesiona, gałęzista, dosyć naga albo od krótkich włosków kosmata; liście zwisłe, ogonkowe, z wierzchu prawie nagie, pod spodem omszone aż do kutnerowatych, dolne dłoniaste, 5—7wrębne, w podstawie sercowate, o łatkach podłużnych, wcinano-piłkowanych, często jeszcze 3szczypanych, liście górne 3wrębne, w podstawie klinowate, o łatkach grubo-piłkowanych albo całobrzegich; okręжки licznokwiatowe, w kątach liści wyrastające, ogółowo kłos długi ulistniony tworzące. Korony drobne, różowe, o wardze górnej bardzo kosmatej, dolnej zaś żółtawo-białe i purpurowo plamistej. Wys. 1—3'. Koło domów, murów, płotów lub po miejscach nieuprząwnych, wszędzie pospolity. Lipiec, Sierpień. 4

6. Plemię. *Scutellarieae* Benth. Tarczycowe. Korona 2wargowa; pręcików 4, pod wargą górną równolegle bieżących i do siebie zbliżonych; kielich przy dojrzewaniu owoców z góry przypłaszczony i zamknięty.

323. *Scutellaria* L. gen. 734. Tarczycza.

Kielich krótki, dzwonkowaty, 2wargowy, w czasie dojrzewania owoców wargami na sobie ułożonemi zamknięty, wargi zaś całko-

wite, z których górna na grzbiecie łusieczką wklęsłą i do góry podniesioną opatrzona; korona 2wargowa, o wardze górnej sklepistej, dolnej 3wębnej, z łateczką środkową większą, szeroko-jajowatą, wykrojoną, pobocznymi zaś do góry wygiętymi, z wargą górną zrosłemi, przez co wargą dolną pozornie całkowitą; obrączki włosków w rurce korony brakują.

871. *S. galericulata* L. Sp. p. 835, T. pospolita. *Foliis e basi cordata oblongo-lanceolatis remote crenato-serratis, floribus secundis, calyce glabro, tubo corollae basi fere rectangulo-curvato*. Fl. Crac. n. 753, Wahlb. Carp. n. 602, Ej. Lapp. n. 300, Bess. Gal. n. 734, Ej. Volh. p. 25, Waga Pol. n. 615, Herb. Buc. p. 238, Baumg. Trans. n. 1220, Neilr. NOestr. p. 508, Dietr. Boruss. t. 126, Koch Ger. p. 659, Schldl. ic. V. h. 4, Rehn. ic. XVIII. t. 55, Lm. et DC. Fran. n. 2615, Engl. bot. t. 523, Svsk. bot. t. 437, Fl. Dan. t. 637, Ledb. Ross. III. p. 398, Turcz. Baic. Dah. n. 913, M. B. Cauc. II. p. 65, DC. prodr. XII. p. 425. *Cassida major* Gilib. Lith. II p. 90.

Korzeniak łodygowaty, gałęzisty, płożący się; łodyga wzniesiona, pojedyncza albo gałęzista, dosyć naga jak cała roślina; liście krótko-ogonkowe, podługne albo lancetowate, w podstawie zazwyczaj sercowate, karbowane, ku wierzchołkowi zwolna malejące; kwiaty pojedyncze, w kątach liści górnych łodygi i gałązek bocznych osadzone, naprzeciwległe, a jednostronnie podane; kielichy nagie; rurka korony 4 razy od kielicha dłuższa, od dołu pod kątem prostym skrzywiona. Korony błękitne. Dług. łod. 1—3'. Po zaroślach wilgotnych szczególnie nad brzegami Soli, Skawy, Dunajca, Popradu i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

324. *Prunella* L. gen. 735. Głowienki.

Kielich rurkowato-dzwonkowaty, 2wargowy, w czasie dojrzewania owoców z boków ściśniony, zamknięty, o wardze górnej 3ma krótkimi ząbkami opatrzonej, dolnej zaś 2wębnej; korona w swęj rurce obrączką włosków opatrzona, 2wargowa, o wardze górnej sklepistej, całkowitej, dolnej 3wębnej, z łateczką środkową od pobocznych większą i okrągłą; pręciki jak w poprzednim rodzaju.

872. *P. vulgaris* L. sp. p. 837, G. pospolite. *Foliis petiolatis oblongo-ovatis, staminibus longioribus apice dente spiniformi instructis, dentibus labii superioris calycis brevissimis truncatis mucronatis labii inferioris ovato-lanceolatis mucronatis*. Fl. Crac. n. 755, Wahlb. Carp. n. 603, Ej. Lapp. n. 304, Bess. Gal. n. 736, Ej. Volh. p. 25, Waga Pol. n. 611, Syr. ziel. str. 262, Herb. Buc. p. 239, Baumg. Trans. n. 1224, Neilr. NOestr. p. 509, Dietr. Boruss. t. 77, Koch. Ger. p. 659, Schldl. ic. II. h. 7, Rehn. ic. XVIII. t. 22, Sturm h. 5, Lm. et DC. Fran. n. 2605, Engl. bot. t. 961, Fl. Dan. t. 910,

Ledb. Ross. III. p. 392, Turcz. Baic. Dah. n. 910, M. B. Cauc. II. p. 66, DC. prodr. XII. p. 410. P. parviflora Gilib. Lith. II. p. 88.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się, miejscami węzłowaty; łodyżka podnosząca się albo wzniesiona, pojedyncza, dosyć naga albo omszona jak cała roślina i liście ogonkowe, jajowato-podługne albo podługne, całobrzegie albo ząbkowane; kwiaty w kłos podługny albo główkowaty ułożone, kłos zbity, od dołu parą najwyższą liści łodygowych podparty; *pręciki 2 dłuższe pod swemi pylnikami dodatkiem do ząbka podobnym kończystym opatrzone*. Korony drobne, błękitne albo czerwone. Wys. 3—10". Po łąkach, pastwiskach lub w lasach wszędzie pospolita, zachodząc w Tatrach niekiedy aż na hale. Lipiec, Sierpień. 4

873. P. grandiflora Jacq. Austr. IV. p. 40. t. 377, G. wielkokwiatowe. *Foliis petiolatis oblongo-ovatis, staminibus omnibus muticis longioribus apice gibbo parvo instructis, dentibus labii superioris calycis lato-ovatis acuminato-aristatis*. Fl. Crac. n. 756, Wahlenb. Carp. n. 604, Bess. Gal. n. 737, Ej. Volh. p. 25, Gilib. Lith. II. p. 90, Waga Pol. n. 612, Herb. Buc. p. 240, Baumg. Trans. n. 1225, Neilr. NOestr. p. 510, Dietr. Boruss. t. 125, Koch Ger. p. 660, Schldl. ic. II. h. 7, Rehn. ic. XVIII. t. 22, Lm. et DC. Fran. n. 2607, Fl. Dan. t. 1933, Ledb. Ross. III. p. 392, M. B. Cauc. II. p. 67, DC. prodr. XII. p. 409. P. vulgaris β . grandiflora L. sp. ed. 1. p. 600.

Kłos kwiatowy wielki, zazwyczaj główkowaty, od dołu parą liści łodygowych najwyższych w pewnym oddaleniu od jego podstawy opatrzone; *pręciki 2 dłuższe pod swemi pylnikami garbem łopatkowatym często nawet mało wydatnym opatrzone*; zresztą jak w pop. gatunku. Korony okazałe, wielkie, 3—4 razy jak u pospolitej większe, błękitne, czasem białe. Wys. 6—10". Po suchych wzgórzach wapiennych na podgórzu Bieskidów lub koło Żywca, Nowego Targu, Kieźmarku, Hradku i w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

7. Plemię. Ajugoideae Benth. Gądzielowe. Korona 1wargowa, wargi górnej brakują albo tylko bardzo krótka.

325. Ajuga L. gen. 705. Gądziel albo Dąbrówka.

Kielich 5zębny; korona w swój rurce obręczką włosków opatrzona, 1wargowa, o wardze górnej z 2ch nieznacznych łateczek złożonej, dolnej 3wębnej, o łateczce środkowej większej, przewrotnie-sercowatej; pręcików 4, do siebie zbliżonych, równolegle bieżące.

874. A. reptans L. sp. p. 785, G. rozłogowy. *Stolonibus repentibus foliosis, foliis integerrimis repandis vel obsolete crenatis, bracteis superioribus verticillo subbrevioribus* Fl. Crac. n. 757, Wahlenb. Carp. n. 568, Bess. Gal. n. 686, Ej. Volh. p. 23,

Waga Pol. n. 619, Herb. Buc. p. 240, Baumg. Trans. n. 1147, Neilr. NOestr. p. 510, Dietr. Boruss. t. 114, Koch Ger. p. 661, Schldl. ic. I. h. 7, Rehn. ic. XVIII. t. 33, Lm. et DC. Fran. n. 2491, Engl. bot. t. 489, Fl. Dan. t. 925, Ledb. Ross. III. p. 446, M. B. Cauc. II. p. 67, Dl. prodr. XII. p. 595. *Bugula reptans* Gilib. Lith. II. p. 93.

Korzeniak podgryziony, włóknisty, podziemne i nadziemne rozłogi ulistnione wydający; łodyga wzniesiona, pojedyncza, tak jak rozłogi 2ma rzędami włosów pokryta albo dosyć naga; liście podłużnie-przewrotnie-jajowate albo podłużne, po brzegach całkowi-
cokolwiek wykrawane albo lekko karbowane, rzadka omszone albo nagie, dolne w ogonek zwężone, górne bezogonkowe, w przykwiatki przechodzące; przykwiatki purpurowo albo fioletowo nabiegnięte, górne od koron krótsze albo prawie im wyrównywane; okrzęski skąpokwiatowe, dolne rozstawione, ku wierzchołkowi łodygi w kłos zbity skupione. Korony błękitne, rzadko różowawe lub białawe. Wys. $\frac{1}{4}$ —1'. Po łąkach, ugorach lub w lasach, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolity. Maj, Lipiec. 7

875. *A. genevensis* L. sp. p. 785, G. włosisty. *Stolonibus nullis, caule villosa, foliis dentatis vel repandis, bracteis inferioribus trilobis superioribus verticillo brevioribus* Fl. Crac. n. 758, Bess. Gal. n. 685, Ej. Volh. p. 23, Waga Pol. n. 617, Wimm. Schl. p. 368, Heuff. Ban. n. 1420, Neilr. NOestr. p. 510, Dietr. Boruss. t. 85, Koch Ger. p. 661, Schldl. ic. I. h. 4, Rehn. ic. XVIII. t. 33, Lm. et DC. Fran. n. 2494, Fl. Dan. t. 1703, Ledb. Ross. III. p. 448, M. B. Cauc. II. p. 33, DC. prodr. XII. p. 596. *A. pyramidalis* et var. β . *alpina* Wahlb. Carp. n. 567. *Bugula tomentosa* Gilib. Lith. II. p. 94.

Korzeniak skośny, włóknisty, niekiedy podziemne rozłogi mający ale nigdy ulistnionych nadziemnych nie wydający; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, pojedyncza, welnistokosmata; liście jak w pop. gat., zębate albo wykrawane; przykwiatki zielone albo fioletowo nabiegnięte, dolne 3łatowe, górne od koron krótsze albo prawie im dorównywane; zresztą wszystko jak w poprzednim gatunku. Korony ciemnobłękitne. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po łąkach, pastwiskach lub polanach, wszędzie pospolity, dochodząc niekiedy aż do górnej granicy lasów. Maj—Lipiec. 7

326. *Teucrium* L. gen. 706. Ożanka.

Kielich 5ząbkowy i korona w swój rurce bez obrączki włosów, 1wargowa, o wardze górnej głęboko 2wřębnej, ale łateczki z tego wypadłe na wargę dolną 3wřębną tak opadłe, że takowa wydaje się 5wřębną, ma zaś łateczkę środkową większą i okrągłą lub podłużną; pręcików 4 zbliżonych, równolegle bieżących.

876. *T. Botrys* L. sp. p. 786, *O. groniasta*. *Foliis bipinnatifido-lacinatis, verticillis 2—6floris, calyce 5dentato*. Fl. Crac. n. 760, Wimm. Schl. p. 369, Neilr. NOestr. p. 512, Dietr. Boruss. t. 353, Koch Ger. p. 662, Schldl. ic. IV. h. 7, Rehn. ic. XVIII. t. 38, Lm. et DC. Fran. n. 2498, Ledl. Ross. III. p. 444, DC. prodr. XII. p. 587.

Korzeń wrzecionowaty, roczny; łodyżka zielna wzniesiona albo podnosząca się; gałęzista tak jak cała roślina włoskami lepkiemi omszona; liście ogonkowe, w obrysie jajowato-okrągłe, podwójnie-pierzasto-dzielne, o łatkach równowazko-podłużnych, ku górze malejące; najwyższe raz-pierzastodzielne; kwiatki po 1—3 w kątach liści naprzeciwległe ułożone, i okrężki zazwyczaj jednostronne przedstawiające, jasno-purpurowe, ale wcale grona jak nazwa wskazuje nie tworzące. Wys. 3—10'. Po miejscach kamienistych lub po krzakach na skałach wapiennych na podgórzu Bieskidów koło Andrychowa. Lipiec—Wrzesień. ☉

877. *T. Chamaedrys* L. sp. p. 790, *O. zwyczajna*. *Foliis petiolatis oblongis cuneato in petiolum contractis inciso-crenatis, verticillis 6floris racemosis, calycibus 5dentatis*. Fl. Crac. n. 762, Wahlenb. Carp. n. 569, Bess. Gal. n. 689, Ej. Volh. p. 23, Waga Pol. n. 620, Herb. Buc. p. 241, Baumg. Trans. n. 1153, Neilr. NOestr. p. 512, Dietr. Boruss. t. 155, Koch Ger. p. 662, Schldl. ic. V. h. 4, Rehn. ic. XVIII. t. 38, Lm. et DC. Fran. n. 2504, Engl. bot. t. 680, Ledb. Ross. III. p. 444, M. B. Cauc. II. p. 36, DC. prodr. XII. p. 587.

Korzeń gałęzisty; łodyżki podkrzewne, leżące albo podnoszące się, gałęziste, całkowicie omszone albo 2ma rzędami włosków pokryte; liście podłużne, klinowato w ogonek zwężone, nierówno wcina-no-karbowane, omszone, ku górze bardzo malejące; kwiatki po 1—3 w kątach liści osadzone, naprzeciwległe, na wierzchołku łodyżek, w gronka zazwyczaj jednostronne skupiające się, jasno-purpurowe. Dług. łod. 3—8'. Po suchych wzgórzach na słońce wystawionych koło Hradku na Liptowie. Lipiec, Sierpień. ☿

878. *T. montanum* L. sp. p. 791. *O. górską*. *Foliis linearilanceolatis integerrimis subtus incano-tomentosis, verticillis in capitula terminalia condensatis*. Herb. Buc. p. 242, Baumg. Trans. n. 1153, Neilr. NOestr. p. 513, Koch Ger. p. 663, Schldl. ic. VIII. h. 10—11, Rehn. ic. XVIII. t. 37. f. 1—3, Lm. et DC. Fran. n. 2509, Ledb. Ross. III. p. 445, M. B. Cauc. II. p. 36 et III. p. 389, DC. prodr. XII. p. 593. *T. supinum* L. sp. p. 791, Bess. Gal. n. 690, Ej. Volh. p. 23, Jacq. Austr. t. 417.

Korzeń gałęzisty; łodyżki podkrzewne, gałęziste rozslane, często wielki okrągły darń tworzące, wraz z kielichami przytulonomszone; liście bezogonkowe, równowazko-lancetowate, całobrzegie, brzegiem podwinięte, z wierzchu ciemno-zielone, lśnące, pod spodem białawo-kutnerowate; okrężki kwiatowe na wierzchołku łodyżek

w główki kulistawe skupione. Korony drobne; zielonawo lub żółta-wo-białe. Dług. łod. 5—9''. Po skałach wapiennych na całym pa-smie Pienin i koło Czorsztyna wszędzie bardzo pospolita i w wiel-kiój obfitości; na Spiżu zaś i Liptowie aż do Choczu również często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

LXVI. Rodzina. VERBENACEAE Juss. *Werbenowate.*

Zioła w większej części międzyczwrotnikowe; kwiaty obupłciowe; kielich rurkowaty, trwały, 4—5zębny albo 4—5wrębny; korona na dnie kwiatowém osadzona, lejkowata, w kraju 4—5wrębna, najczę-ściej niekształtna, zazwyczaj 2wargowa; pręciki na koronie osadzo-ne 4 i 2silne albo tylko 2, o pylnikach 2woreczkowych, w podłuż pękające; słupek 1, nadkwiatowy, o zawiązku 2—8komorowym, o ko-morach 1—2załączkowych, szyjce 1, całkowitej; owoc pestczakowa-ty, 1—4pestkowy albo jagoda; 1—4komorowa; zarodek w nasieniu prosty bezbielmowy.

327. *Verbena* L. gen. 32. *Verbena* albo *Koszyszko* (XIV. 2. L).

Kielich 4—5wrębny; korona lejkowata, z krajem skośnym, 5łatkowym, prawie 2wargowym; pręcików 4; pestczak suchy, na 4jednonasionowe pestki rozpadający się.

879. *V. officinalis* L. sp. p. 29, W. Witulka. *Foliis verti-cillatis trifidis lacinialis crenatisque in petiolum latum contractis, spicis filiformibus paniculatis.* Fl. Crac. n. 763, Bess. Gal. n. 693, Ej. Volh. p. 70, Gilib. Lith. II. p. 92, Waga Pol. n. 650, Syr. ziel. str. 847, Herb. Buc. p. 212, Baumg. Trans. n. 1162, Neilr. NOestr. p. 513, Dietr. Boruss. t. 120, Koch Ger. p. 664, Schldl. ic. I. h. 9, Rchnb. ic. XVIII. t. 91, Sturm h. 3, Lm. et DC. Fran. n. 2474, Engl. bot. t. 767, Svisk. bot. t. 182, Fl. Dan. t. 628, Ledb. Ross. III. p. 329, M. B. Cauc. I. p. 16, DC. prodr. XI. p. 547.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga wzniesiona albo podno-sząca się, naga tylko od drobniutkich nierówności szorstka w gó-rze wiechowato-gałęzista; liście w obrysie jajowato-podłużne, w ogo-nek szeroki zwężone, 3dzielne albo pierzastodzielne, o łatkach grubo wcinano-piłkowanych; kwiatki w długie a cienkie prętowate i bezlistne kłosa ułożone. Korony bardzo drobne, lilowe. Wys. 1—2'. Przy drogach koło domów, murów lub po miejscach pustych nieupra-wnych na podgórzu Bieskidów pospolita. Lipiec, Sierpień. 4

LXVII. Rodzina. UTRICULARIEAE Endl. *Pływaczowate.*

Rośliny zielne bagnowe albo wodne, z kwiatami obupłciowemi; kielich 5-dzielny albo 2działkowy, trwały; korona na dnie kwiatow-

wém osadzona, 2wargowa, ostrogą opatrzona, częścię poczwarowata, o rurce krótkiej albo żadnej; pręcików 2, na koronie osadzonych, o pylnikach 1woreczkowych. poprzecznie w 2 łupinki pękających; słupek 1, nadkwiatowy, o zawiązku 1komorowym, wielozalążkowym a łożysku środkowém, kulistém, szyjka 1, bardzo krótka, ze znamieniem 2wargowém; owoc torebkowaty, w 2 łupinki albo nieregularnie pękający; zarodek w nasionach prosty, bezbielmowy.

328. *Pinguicula* Tourn. inst. p. 167. t. 74. Tkustosz (II. 1. L).

Kielich nierówno-5wřębny; korona 2wargowa, ostrogą opatrzona, o rurce krótkiej, wardze górnej wykrojonej albo 2wřębnej, dolnej 3łatkowej, gardzieli zaś podniebieniem wypukłym cokolwiek przymkniętą; torebka 1komorowa, w 2 łupinki pękająca.

880. *P. vulgaris* L. sp. p. 25, T. zwyczajny. *Foliis basilariibus rosulatis oblongis crasiusculis glanduloso-glutinosi, scapo unifloro, calcare subuliformi corolla jere duplo brevior.* Fl. Crac. n. 764, Wahlenb. Carp. n. 21, Ej. Lapp. n. 13, Bess. Gal. appd. p. 328, Ej. Volh. p. 3, Herb. add. Gal. p. 11, Waga Pol. n. 21, Neilr. NOestr. p. 579, Dietr. Boruss. t. 109, Koch Ger. p. 665, Schldl. ic. IX. h. 1—2, Rehn. ic. cr. I. f. 175, Sturm h. 14, Lm. et DC. Fran. n. 2619, Engl. bot. t. 70, Svisk. bot. t. 36, Fl. Dan. t. 93, Ledb. Ross. III. p. 2, DC. prodr. VIII. p. 28.

Korzeń włóknisty, liście tylko korzeniowe, różyczkowato ułożone, podługne, brzegiem podwinięte, mięsiste i śliskie, gruczołowatokleiste jak cała roślina; głąbik 1kwiatowy, wzniesiony, bezlistny; korona zwieszona, o ostrodze obłó-szydłowatej, szczupłej, cienkiej, blisko 2 razy od samej korony krótszej. Kwiaty ciemno-błękitne. Wys. 2—6'. Po łąkach podmokłych lub torfowatych tu i owdzie się trafia, jak np. koło Krościenka przy drodze do Szczawnicy, koło Sromowców, Nowego Targu, pod Reglami i koło Zakopanego, Kościelisk i t. d. bardzo obficie wszędzie; w dolinie Białki w Tatrach, przy Morskim Oku, koło Jaworzyny, Żaru, Rakusz, Staroleśnej i t. d. i na Liptowie wszędzie dosyć pospolity. Maj, Czerwiec. 4

881. *P. alpina* L. sp. p. 25, T. alpejski. *Foliis basilariibus rosulatis oblongis crasiusculis glanduloso-glutinosi, scapo unifloro, calcare conico corolla quadruplo brevior.* Wahlenb. Carp. n. 22, Ej. Lapp. n. 12, Herb. Buc. p. 279, Baumg. Trans. n. 58, Neilr. NOestr. p. 580, Koch Ger. p. 664, Schldl. ic. XVI. h. 3—4, Rehn. ic. cr. I. f. 166, Sturm h. 14, Lm. et DC. Fran. n. 2621, Engl. bot. t. 2747, Svisk. bot. t. 685, Fl. Dan. t. 453, Ledb. Ross. III. p. 3, DC. prodr. VIII. p. 31. *P. flavescens* Floerk. in Schrd. Germ. p. 58, Rehn. ic. cri. I. f. 168. *P. brachyloba* Rehn. ic. cr. I. f. 167.

Korona z ostrogą ostrokreżną, krótką, grubą, 4 razy od niej krótszą; zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Kwiaty białe w żół-

tawość wpadające, z 2ma żółtymi plamami na wardze dolnej. Wys. 2—4''. Po miejscach trawiastych mokrych lub skałach, od stóp Tatrzańskich aż do górnej granicy Kozodrzewu na całym pasmie od Choczu do Murania dosyć pospolity; koło Zakopanego zaś, w dolinie Kościeliskiej i Chochołowskiej prawie pospolity. Maj, Czerwiec. ☉

LXVIII. Rodzina. PRIMULACEAE Vent. *Pierwiosnkowate.*

Zioła pięknie kwitnące, mniej lub więcej ostre pierwiastki szczególniej w korzeniu zawierające, często Alp mieszkańce; kwiaty obupłciowe albo rozdzielno-pomieszanopłciowe; kielich 5ząbkowy, 5wrębny albo 5dzielny i trwały. wolny albo z podstawą zawiązka zrosły; korona na dnie kwiatowém osadzona, kółkowa, talerzykowata, lejkowata albo dzwonkowata, w kraju tyle razy wrębna ile łątek kielicha, z gardzielą gołą lub osklepkami zamkniętą; pręciki na koronie osadzone, w liczbie jęj łąteczkom odpowiadające albo w liczbie podwójnej i wtenczas połowa ich zewnątrz umieszczona płonna, płodne zaś z pylnikami 2woreczkowemi w podłuż pękającemi; słupek 1, nadkwiatowy albo wpół-nadkwiatowy, o 1 szyjce, znamieniu całkowitem, a zawiązku 1komorowym, wielozalążkowym; owoc torebkowaty, w tyle łupinek lub ząbków 10 łątek kielicha pękający, rzadziej kolisto w wierzchołku odrywający się; zarodek w nasieniu prosty, w osi bielma mięsistego umieszczony.

329. *Trientalis* L. gen. 461. Siódmaczek (VII. 1. L.).

Kielich 7dzielny; korona gwiazdkowata, bez rurki, w kraju 7dzielna, z gardzielą gołą; pręcików 7; torebka 1komorowa, w 7 łupinek pękająca (tylko niekiedy liczebność 5—9 w kwiecie i owocu).

882. *T. europaea* L. sp. p. 488. S. europejski. *Caule simpliciter subnudo, foliis 4—7 versus caulis apicem confertis ellipticis inaequalibus, floribus longe-pedunculatis.* Fl. Crac. n. 769, Wahlenb. Carp. n. 354, Ej. Lapp. n. 177, Bess. Gal. n. 445, Ej. Volh. p. 15, Waga Pol. n. 422, Neilr. NOestr. p. 590, Dietr. Boruss. t. 651, Koch Ger. p. 666, Schldl. ic. III. h. 2, Rehn. ic. XVII. t. 42, Sturm h. 17, Lm. et DC. Fran. suppl. p. 382, Engl. bot. t. t. 15, Svk. bot. t. 591. Fl. Dan. t. 84, Ledb. Ross. III. p. 24, DC. prodr. VIII. p. 59. *T. alsinaeflora* Gilib. Lith. I. p. 31.

Korzeniak nitkowaty, gałęzisty, płożący się; łodyżka wzniesiona, pojedyncza, wraz z liśmi naga, prawie aż do wierzchołka bezlistna, w górze 4—7 listkami różnej wielkości bardzo do siebie zbliżonemi i przez to pozornie okręgowo ustawionemi opatrzona; liście eliptyczne, albo podłużnie-lancetowate, kończyste, całobrzegie, bardzo krótko-ogonkowe; szypułek kwiatowych 1—2, z kątów liści wy-

rastających, nitkowatych, 1kwiatowych, prosto wzniesionych. Korona biała. Wys. 4—8'. Po lasach cienistych, na Bieskidach, Podhalu, Pieninach, Spiżu i t. d. często się trafia. Maj—Lipiec. 4

330. *Lysimachia* L. gen. 205. Tojeść albo Bażanowiec. (V. 1. L.)

Kielich 5dzielny; korona kółkowa, o rurce bardzo krótkiej albo prawie żadnej, w kraju 5dzielna, z gardzielą gołą i pręcików 5, torbka 1komorowa, w 5 albo w 2 łupinki pękająca, łupinki zaś 2—3szczeplne.

883. *L. thyrsoflora* L. sp. p. 209, T. bukietowa. *Caule erecto, foliis oppositis ternis quaternisque lanceolatis, racemis axillaribus densis cylindricis*. Fl. Crac. n. 770, Bess. Gal. n. 225, Ej. Volh. p. 10, Gilib. Lith. I. p. 30, Waga Pol. n. 209, Neilr. NOestr. p. 591, Dietr. Boruss. t. 326, Koch Ger. p. 667, Schldl. ic. VII. h. 1, Rehn. ic. XVII. t. 44, Lm. et DC. Fran. n. 2345, Engl. bot. t. 176, Fl. Dan. t. 517. *Naumburgia thyrsoflora* Rehn. Germ. n. 2757, Ledb. Ross. III. p. 25, DC. prodr. VIII. p. 60.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się; łodyga wzniesiona, pojedyncza, dęta; liście naprzeciwległe, rzadziej po 3—4 okręgowo ułożone, bezogonkowe, lancetowate, całobrzegie, zwężono-kończyste; kwiaty w drobne bukiety do bazi wierzbowych nieco podobne poskupiane, obłe, grube, krótko-szypułkowe, od połowy wysokości łodygi w kątach liści naprzeciwległe ułożone, od liści krótsze. Korony wraz z wystającymi pręcikami mocno żółte, bardzo drobne. Wys. 1—2'. Po wodach stojących lub bagnach na podgórzu Bieskidów się trafia. Gzerwiec, Lipiec. 4

884. *L. vulgaris* L. sp. p. 209, T. pospolita. *Caule erecto, foliis oppositis verticillatisve breviter petiolatis ovato-oblongis, pedunculis axillaribus racemosis, racemis paniculatis, staminibus 5 a basi ad medium connatis*. Fl. Crac. n. 771, Wahlenb. Carp. n. 188, Ej. Lapp. n. 110, Bess. Gal. n. 224, Ej. Volh. p. 10, Waga Pol. n. 208, Syr. ziel. str. 1258, Herb. Buc. p. 280, Baumg. Trans. n. 283, Neilr. NOestr. p. 591, Dietr. Boruss. t. 90, Koch Ger. p. 667, Schldl. ic. II. h. 1, Rehn. ic. XVII. t. 45, Lm. et DC. Fran. n. 2344, Engl. bot. t. 761, Svsk. bot. t. 345, Fl. Dan. t. 689, Ledb. Ross. III. p. 27, M. B. Cauc. I. p. 141, DC. prodr. VIII. p. 65. *L. paniculata* Gilib. Lith. I. p. 29.

Korzeniak jak w pop. gat.; łodyga wzniesiona, gałęzista, omszona, do dołu naga i bezlistna; liście naprzeciwległe albo po 3—4 okręgowo ułożone, krótkoogonkowe, jajowato-podługne albo podługnie-lancetowate, całobrzegie, zwierzchu dosyć nagie, pod spodem omszone; kwiaty w grona baldaszkowe ułożone, baldaszkogrona zaś szypułkowe, wzniesione, z kątów liści naprzeciwległe wyrastające, ogółowo kwiatostan piramidalno-wiechowaty przedstawiające;

łatki kielicha lancetowate; pręcików 5, od podstawy prawie do połowy wysokości ze sobą zrosłych i zawiązek okrywających. Korony żółto-żółte. Wys. 2—4'. Po zaroślach wilgotnych na łąkach lub koło pól i rzek, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolity Czerwiec, Lipiec. 74

885. *L. Nummularia* L. sp. p. 211, T. rozesłana albo Pieniężnik. *Caule prostrato repente, foliis oppositis cordato-orbiculatis ellipticisve, pedunculis axillaribus solitariis, laciniis calycis cordatis lanceolatisve, staminibus 5 basi connatis.* Fl. Crac. n. 772, Wahlb. Carp. n. 189, Bess. Gal. n. 227, Ej. Volh. p. 10, Waga Pol. n. 210, Syr. ziel. str. 301, Herb. Buc. p. 281, Baumg. Trans. n. 288, Neilr. NOestr. p. 592, Dietr. Boruss. t. 89, Koch Ger. p. 668, Schldl. ic. III. h. 9, Rehn. ic. XVII. t. 43, Lm. et DC. Fran. n. 2347, Engl. bot. t. 528, Fl. Dan. t. 493, Ledb. Ross. III. p. 28, M. B. Cauc. I. p. 142, DC. prodr. VIII. p. 66. *Nummularia repens* Gilib. Lith. I. p. 29.

Korzeń włóknisty; łodyga na ziemi rozesłana, płożąca się, gałęzista, naga jak cała roślina; liście naprzeciwległe, krótko-ogonkowe, sercowato-okrągławe, eliptyczne lub jajowate, całobrzegie; szypułki pojedyncze albo parzyste, z kątów liści wyrastające, i od nich krótsze, 1kwiatowe; łatki kielicha sercowate albo lancetowate, pręcików 5, w podstawie cokolwiek ze sobą zrosłych ale zawiązka nie okrywających. Korony cytrynowo-żółte, tak jak liście często czerwono-kropkowane. Dług. łod. do 1'. Po łąkach i lasach w miejscach wilgotnych wszędzie pospolita, ale po płaszczynach lub dolinach, nie wchodząc na wzgórze. Lipiec, Sierpień. 74

886. *L. nemorum* L. sp. p. 211, T. gajowa. *Caule prostrato, foliis oppositis ovatis acutis, pedunculis axillaribus solitariis, laciniis calycis linearibus-subulatis, staminibus 5 liberis.* Fl. Crac. n. 773, Bess. Gal. n. 226, Ritschl Posn. n. 689, Wimm. Schl. p. 422, Dietr. Boruss. t. 652, Neilr. NOestr. p. 592, Koch Ger. p. 668. Schldl. ic. VIII. h. 1—2, Rehn. ic. XVII. t. 43, Sturm h. 1, Lm. et DC. Fran. n. 2348, Engl. bot. t. 527, Fl. Dan. t. 174, Ledb. Ross. III. p. 28, DC. prodr. VIII. p. 66.

Korzeń włóknisty; łodyżka płożąca się, gałęzista, szeroko na ziemi rozesłana. o gałązkach podnoszących się, nagich jak cała roślina; liście naprzeciwległe, jajowate, kończyste, całobrzegie, krótko-ogonkowe; szypułki nitkowate, pojedyncze, z kątów liści wyrastające, 1kwiatowe; łatki kielichowe równowazko-szydłowate; pręcików 5, wolnych. Korony żółte. Dług. łod. 3—12''. Po lasach na całym paśmie Bieskid i Pienin często i obficie się natrafia. Czerwiec, Lipiec. 74

331. *Anagallis* L. gen. 206. Kurzyśląd (V. 1. L.).

Kielich 5dzielny; korona kółkowa, o rurce bardzo krótkiej albo prawie żadnej, w kraju 5dzielna, z gardzielą gołą; pręcików 5; torbka 1komorowa, okręgowo pękająca.

887. *A. arvensis* L. sp. p. 211, K. czerwony. *Caule quadrangulari diffuso, foliis oppositis ternisve sessilibus ovatis, pedunculis longis unifloris, corollis phoeniceis.* Fl. Crac. n. 477, Wahlenb. Carp. n. 190, Bess. Gal. n. 228, Herb. Buc. p. 281, Neilr. NOestr. p. 593, Koch Ger. p. 668, Schldl. ic. I. h. 7, Rehn. ic. XVII. t. 41, Engl. bot. t. 529, Svisk. bot. t. 123, Fl. Dan. t. 88, Ledeb. Ross. III. p. 29, M. B. Cauc. I. p. 143, DC. prodr. VIII. p. 69. *A. phoenicea* Scop. Carn. I. p. 139, Bess. Volh. p. 10, Gilib. Lith. I. p. 29, Waga Pol. n. 206, Syr. ziel. str. 882, Baumg. Trans. n. 289, Dietr. Boruss. t. 221, Sturm h. 1, Lm. et DC. Fran. 2340. Variat: *b) coerulea, corollis coeruleis.* *A. coerulea* Schreb. Lips. p. 5, Fl. Crac. n. 775, Bess. Gal. n. 676, Waga Pol. n. 207, Dietr. Boruss. t. 355, Koch Ger. p. 669, Schldl. ic. I. h. 7, Rehn. ic. XVII. t. 41, Lm. et DC. Fran. n. 2339, Engl. bot. t. 1823, Fl. Dan. t. 1570, M. B. Cauc. I. p. 143.

Korzeń wrzecionowaty; łodyżka 4kątna, od samej podstawy szeroko rozgałęziona, podnosząca się albo leżąca, naga jak cała roślina; liście bezogonkowe, jajowate albo jajowato-podługne, kończyście, całobrzegie, naprzeciwległe, rzadko po 3 razem, pod spodem czarno kropkowane; szypułki pojedyncze, z kątów liści wyrastające, długie, nitkowate, 1kwiatowe, w czasie dojrzewania owoców łukowato na dół wygięte. Korony miniowo-czerwone. Dług. łod. 3—8". Odmiana: *b) coerulea*, ma korony ciemno lazuruowo-błękitne. Po polach wszędzie pospolity; odmiana zaś *b)* po polach gliniastych koło wsi Lipinek na Bieskidzie Niskim w obw. Jasielskim. Czerwiec—Sierpień. ☉

332. *Androsace* Tourn. inst. p. 123. t. 46. Naradka (V, 1. L.).

Kielich 5wřębny albo 5zębny; korona talerzykowata albo lęjkowata, o rurce jajowatej, w gardzieli zaciśniętej, zwężonej i 5ma drobnymi osklepkami opatrzonej, w kraju 5dzielna; pręcików 5, o pylnikach tępych; torebka 1komorowa, w 5 łupinek pękająca.

888. *A. Chamaejasme* Host Austr. p. 95 (non Wulf.), N. rzesowato-włosista. *Radice multipliciti caespitosa, rosulis explanatis, scapo umbella margineque foliorum villosis, pilis elongatis conspicue articulatis, foliis lanceolatis basi attenuatis integerrimis.* Herb. add. Gal. n. 17, Neilr. NOestr. p. 582, Koch Ger. p. 671, Schldl. ic. XV. h. 11—12, Rehn. ic. XVII. t. 71 et ic. crit. VI. f. 789—90, p. 16, Ledeb. Ross III p. 18, M. B. Cauc. III. p. 132, DC. prodr. VIII. p. 51. *A. villosa* Jacq. Austr. t. 332, Wahlenb. Carp. n. 177, Rehn. ic. crit. III. f. 409—10.

Korzeń wrzecionowato-włóknisty, w górze na odnóżki dzielący się, a odnóżki różyczki liści poduszczykowato-płaskich dźwigające; liście lancetowate, w podstawie zwężone, całobrzegie, tępe albo kończyście, po brzegach tak jak łodyżka, okrywa kwiatostanu, szy-

puleczki i kielichy od długich, pojedynczych członkowatych włosków kosmate; łatki okrywy baldaszka lancetowate, szypuleczkom równe albo od nich krótsze. Korony drobne, białe, od kielicha dłuższe, z gardzielą żółtą, z postępem czasu cieliste. Wys. 1—4". Po skałach i trawnikach, od stóp Tatrzańskich aż do górnej granicy Kosodrzewu lub nawet i wyżej, wszędzie dosyć pospolita, np. w dolinie Chochołowskiej, Kościeliskiej, w Reglach, pod Giewontem, na Kalatówce, Kondratów, na Jaworyncu, w dolinie Białki, Roztoki i na wschodnim krańcu Tatr prawie wszędzie. Czerwiec, Lipiec. 74. *A. villosa* Wulf. in Jacq. coll. I. t. 12. f. 3, Rehn. Icon. XVII. t. 71 et crit. VI, f. 788, różniąca się poduszczykami czyli różyczkami liściowymi półkulistymi i mocniejszą, szarawo-jedwabistą kosmatością, nie znajduje się w Tatrach. *A. villosa* L. sp. p. 203, obejmuje obydwa gatunki.

889. *A. obtusifolia* All. Ped. I. p. 90. t. 46. f. 1, N. tępolistna. *Radice multicipiti caespitosa, scapo pedunculis calycibus margineque foliorum puberulis, pilis brevissimis in scapo pedicellisque stellatis, foliis lanceolatis basi attenuatis integerrimis*. Wahlenb. Carp. n. 175, Herb. add. Gal. n. 18, Neilr. NOestr. p. 582, Koch Ger. p. 671, Schldl. ic. XV. h. 11—12, Rehn. ic. XVII. t. 70 et crit. VI f. 787, Suter Helv. I. p. 133, DC. prodr. VIII. p. 51. *A. Chamaejasme* Lm. et DC. Fran. n. 2362.

Liście delikatnie rzęsowane, zresztą nagie; łodyżka, pokrywa, szypuleczki i kielichy włoskami pojedynczymi i gwiazdkowatymi delikatnie omszone; zresztą jak w pop. gatunku. Korony białe, z czasem czerwone, w gardzieli żółte. Wys. 1—4". Po skałach i murawnikach w krainie hał tu i owdzie się napotyka, np. na Pysznój (bardzo obficie), Krywanu, Lodowej Turni czyli Kolbachu, w tak zwanym Ogrodzie (Blumengarten, od przewodników Niemców zwanym) w dolinie Felki powyżej wodospadu (bardzo obficie w końcu czerwca), na Pośredniej Turni (Mittelste-gratt) między dolinami obu Kolbachów i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 74

890. *A. lactea* L. sp. p. 204, N. mleczno-biała. *Radice multicipiti caespitosa, scapo pedunculis calycibusque glaberrimis, foliis lineari-lanceolatis linearibusque integerrimis glabris*. Herb. add. Gal. n. 16, Ej. Buc. p. 282, Baumg. Trans. n. 267, Neilr. NOestr. p. 582, Jacq. Austr. IV. t. 333, Koch Ger. p. 671, Schldl. ic. XV. h. 11—12, Rehn. ic. XVII. t. 70, All. Ped. t. 4, f. 2, Lm. et DC. Fran. n. 2361, DC. prodr. VIII. p. 51. *A. pauciflora* Vill. Delph. II. p. 477, Wahlenb. Carp. n. 176, Towns. Hung. p. 479 et 353.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, w wierzchołku na odnóżki dzielący się, a odnóżki różyczki liści dźwigające; łodyżka wietka, cienutka; *liście równowązko-lancetowate albo równowąziutkie, całobrzegie, kończyste, nagie* albo w wierzchołku lub po brzegach co-

kolwiek rzęśowane, *zresztą cała roślina zupełnie naga*; łatki pokrywy baldaszka równowaziutko-lancetowate, bardzo małe, od bardzo nierównej długości szypuleczek dużo krótsze. Korony największe w tym rodzaju, mleczno-białe, z obrączką na brzegu gardzieli żółtą. Wys. 2—4'. Po skałach wapiennych od podnóża Tatrów aż do 5,000' wysokości, na całym pasmie dosyć pospolita, np. na Chochozu w Holach Liptowskich, w dolinie Chochołowskiej, Kościeliskiej, w Reglach, pod Giewontem, na Nosalu i t. d. i t. d., i na wschodnim końcu Tatr wszędzie się trafia; prócz tego na Pieninach na szczytach 3 Koron, Faćmiechu, Sokolicy, Kaczéj i w. i. m. Lipiec, Sierpień. 74

891. *A. septentrionalis* L. sp. p. 203, N. północna. *Radicis simplicis foliorum rosula coronata, foliis lanceolatis dentatis scapo pedunculisque puberulis, pilis brevissimis stellulatis, calycibus corolla brevioribus.* Fl. Crac. n. 777, Bess. Gal. n. 217, Ej. Volh. p. 10, Ritschl Posn. n. 693, Lorek Pruss. t. 48, Neilr. NOestr. p. 583, Koch Ger. p. 672, Schldl. ic. XV. h. 11—12, Rehn. ic. XVII. t. 69, Lm. et DC. Fran. n. 2363, Fl. Dan. t. 7, Svsk. bot. t. 484, Wahlb. Lapp. n. 106, Ledb. Ross. III. p. 19, DC. prodr. VIII. p. 52.

Korzeń wrzecionowaty, *pojedynczy*, różyczkę liści dźwigający; *liście* klinowato-lancetowate, kończyste, *brzegiem ku wierzchołkowi piłkowane*, wraz z pokrywą przy baldaszku dosyć nagie albo tak jak łądyżka i szypuleczki włoskami gwiazdkowatymi delikatnie omszone; łatki pokrywy lancetowate, całobrzegie, bardzo małe, od szypulek dużo krótsze; kielichy nagie, od koron krótsze. Korony drobne, białe, o żółtych osklepkach. Wys. 2—6". Po skałach wapiennych za Andrychowem w Wadowickim. Maj, Czerwiec. ☉

333. *Primula* L. gen. 197. Pierwiosnka (V, 1. L.).

Kielich 5wřębny; korona talerzykowata albo lejkowata, o rurce oblęj bez zaciśnienia w kraj przechodzącej albo w gardzieli rozszerzona, z krajem 5dzielny, gardziel osklepkami opatrzona albo bez takowych; pręcików 5, o pylnikach tępych; torebka 1komorowa, w 5 łupinek pękająca.

A. Liście nagie, pod spodem biało omączone.

892. *P. farinosa* L. sp. p. 205, P. omączona. *Foliis oblongo-obovatis obtuse-crenatis, glabris subtus farinosis, umbella multiflora, involucri foliolis linearibus basi saccato-incrassatis, dentibus calycis ovatis.* Wahlb. Carp. n. 181, Neilr. NOestr. p. 584, Lorek Pruss. t. 49, Koch Ger. p. 673, Schldl. ic. VII. h. 7, Rehn. ic. XVII. t. 51, Sturm h. 14, Lm. et DC. Fran. n. 2368, Engl. bot. t. 6, Svsk. bot. t. 442, Fl. Dan. t. 125, Ledb. Ross. III. p. 13, M. B. Cauc. I. p. 139, DC. prodr. VIII. p. 44.

Korzeniak podgryziony, włóknisty; liście wszystkie korzeniowe, podłużnie przewrotnie-jajowate, zwolna w ogonek zwężające się, tępo karbowane, z wierzchu nagie, pod spodem biało-omączone; łodyżka bezlistna, wzniesiona, naga, w górze licznymi kwiatami w baldaszek ułożonemi opatrzona; łatki pokrywki kwiatostanu czyli raczej przykwiatki równowazkie, w nasadzie woreczkowato-zgrubiałe; kielichy 5kątne, o ząbkach jajowatych. Korony małe, cielisto lub brzoskwiniowo-czerwone z osklepkami żółtymi. Wys. 4—9". Po łąkach podmokłych, torfiastych, tylko w lesie Kiezmar skim w pobliżu wsi Rakusze. Czerwiec—Sierpień. 7

893. *P. longiflora* All. Ped. I. p. 92. t. 39. f. 3. *P. długokwiatowa*. *Foliis oblongo-obovatis obsolete-crenatis glabris subtus farinosis, umbella 2—5flora. involucri foliolis linearibus basi saccato-incrassatis, calycis dentibus lanceolatis, tubo corollae calyce et limbum fere ter superante*. Wahlenb. Carp. n. 182, Heuff. Ban. n. 1439, Jacq. Austr. app. t. 46, Koch Ger. p. 673, Schldl. ic. XVI. h. 1—2, Rehn. ic. XVII. t. 51, Sturm h. 14, DC. prodr. VIII. p. 45. *P. farinosa* var. Scop. Carn. I. p. 133, Hall. Helv. n. 611.

Liście nie wyraźnie karbowane; baldaszek 2—5kwiatowy, kielich o ząbkach lancetowatych; rurka koron od kielicha i swego kraju prawie 3 razy dłuższa; zresztą jak w pop. gatunku. Korony duże, cielisto-czerwone. Wys. 4—10". Po miejscach trawiastych, na górnej granicy lasów a dolnej kosodrzewu, tylko na wschodnim końcu Tatr w dolinie zwaną Tokarnią (Drechselhäuschen). Czerwiec, Lipiec. 7

B. Liście pomarszczone, pod spodem omszone.

894. *P. elatior* Jacq. miscell. I. p. 158, *P. większa*. *Foliis ovato-oblongis in petiolum alatum dentatum decurrentibus rugosis undulato-crenatis subtus scapo umbellaeque hirtis, umbella pluriflora, dentibus calycis ovatis acuminatis, limbo corollae plano*. Fl. Crac. n. 779, Wahlenb. Carp. n. 179, Bess. Gal. n. 219, Waga Pol. n. 212, Herb. Buc. p. 282, Baumg. Trans. n. 269, Neilr. NOestr. p. 585, Dietr. Boruss. t. 793, Koch Ger. p. 674, Schldl. ic. I. h. 10, Rehn. ic. XVII. t. 49, Sturm h. 14, Lm. et DC. Fran. n. 2366, Engl. bot. t. 513, Ledb. Ross. III. p. 9, M. B. Cauc. II. p. 458 et III. p. 134, DC. prodr. VIII. p. 36 *P. inodora* Gilib. Lith. I. p. 32. *P. veris* β *elatior* L. sp. p. 204, Fl. Dan. t. 433 (verosimiliter 434).

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny albo pionowy, grubemi włóknami opatrzone; liście wszystkie korzeniowe, pomarszczone, brzegiem karbowane, jajowate, już więcej podłużne, już więcej okrągławe, z podstawą zaokrągloną albo sercowatą, w ogonek skrzydlaty, ząbkowany zbiegającą, z obu stron z rzadka włoskami pokryte albo pod spodem tylko omszone; łodyżka bezlistna, wraz z szypułkami

i kielichami krótkimi włoskami pokryta, na wierzchołku zazwyczaj licznokwiatowy baldaszek dźwigająca; kwiaty bezwonne, jednostronnie zwisłe, na nierównych szypułkach, pospolicie środkowych krótszych; łatki pokrywki kwiatostanu czyli raczej przykwiatki jajowato-lancetowate albo lancetowate; kielichy 5kątne, prawie rurce korony dorównywające, o ząbkach jajowatych, w wierzchołku ostrokończystych; korony dosyć duże, z *krajem płaskim*, siarczysto-żółte, bledsze jak w *P. officinalis*, w gardzieli ciemno lub pomarańczowo-żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po lasach, gajach i łąkach wszędzie pospolita, zachodząc na Bieskidy i Tatry aż na górną granicę kosodrzewu, i tam w formie karłowatęj w Lipcu dopiero rozwijać się poczynającą napotykać można, jak np. pod Giewontem, Czerwonym Wierchem, Małolączniakiem, na Uplązie w dolinie Kościeliskiej i w bardzo w. i. m. Kwiecień, Maj. 7

895. *P. officinalis* Scop. Carn. I. p. 132 (1772), Jacq. miscell. I. p. 159 (1778), P. Kluczyki. *Foliis ovatis in petiolum dentatum decurrentibus rugosis undulato-crenatis subtus scapo umbellae velutinis, umbella multiflora, dentibus calycis ovatis breviter acuminatis, limbo corollae campanulato-concavo*. Fl. Crac. n. 778, Herb. Buc. p. 282, Baumg. Trans. n. 268, Neilr. NOestr. p. 586, Koch Ger. p. 674, Schldl. ic. I. h. 7, Sturm h. 14, Lm. et DC. Fran. n. 2367, Ledb. Ross. III. p. 8, DC. prodr. VIII. p. 36. *P. odorata* Gilib. Lith. I. p. 32. *P. veris* Engl. bot. t. 5., Sysk. bot. t. 5, Dietr. Boruss. t. 403, Rehn. ic. XVII. t. 49, Bess. Gal. n. 218, Ej. Volh. p. 10, Waga Pol. n. 211, Syr. ziel. str. 1423. *P. veris* & *officinalis* L. sp. p. 204, Wahlenb. Carp. n. 178, Fl. Dan. t. 434. (verosimiliter 433).

Liście klinowato-podługne aż do jajowatych, z obu stron delikatnie omszone albo *pod spodem jakby aksamitne*; łodyżka wraz z szypułkami i kielichami delikatnie omszona albo jakby aksamitna; ząbki kielicha jajowate, prawie 3kątne, kończyste; korony małe, z *krajem kubeczkowato zakłętym*, mocno-żółte, w gardzieli pomarańczowe, pachnące; zresztą jak w pop. gatunku. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po krzakach i łąkach na niższych Bieskidach pospolita, ale rzadziej jak pop. gatunek. Kwiecień, Maj. 7

C. Liście płaskie, nie pomarszczone, mięsiste.

896. *P. Auricula* L. sp. p. 205, P. Łyszcza. *Foliis obovatis integerrimis vel subcrenatis crassiusculis glabris margine pubescentibus vel glandulifero-ciliatis, umbella 1-pluriflora, calyce corollae tubo 2—3plo brevioris, dentibus obtusis, laciniis limbi corollae emarginatis*. Wahlenb. Carp. n. 180, Herb. add. Gal. n. 13, Heuff. Ban. n. 1444, Neilr. NOestr. p. 586, Jacq. Austr. t. 415, Koch Ger. p. 674, Schldl. ic. X. h. 1—2, Rehn. ic. XVII. t. 52, Sturm h. 14,

Lm. et DC. Fran. n. 2370, DC. prodr. VIII. p. 37. Auricula ursi Clus. Pann. p. 344, Syr. ziel. str. 253.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny albo pionowy, wielogłowy, grubymi włóknami opatrzone; *liście* wszystkie korzeniowe, *grube i mięsiste*, przewrotnie-jajowate albo podłużne, w podstawie zwężone, całobrzegie albo nie wyraźnie ząbkowane, *nagie, tylko po brzegach* omszone lub włoskami gruczołonośnemi *rzęsowane*, za młodu nieco omączzone; łodyżka bezlistna, wzniesiona, naga, w górze wraz z szypułkami białą omączona albo mszona, i baldaszek 1 wielokwiatowy dźwigająca; kwiaty na szypułkach różnej długości, wzniesionych, przykwiatkami owalnemi, opatrzone; kielich krótki, dzwonkowaty, 2—3 razy od rurki korony krótszy, z ząbkami tępemi; *korony* dosyć duże, *z łatkami w kraju wykrojonemi*, żółte, pachnące, ku gardzieli omączzone. Wys. 3—8'. Po skałach wapiennych na piecinach tu i owdzie ale rzadko się trafia, w Tatrach zaś na całym pasmie, od ich stóp aż do górnej granicy lasów prawie wszędzie pospolita, np. w dolinie Chochołowskiej, Kościeliskiej, Małoląckiej, w Reglach, pod Giewontem, na Nosalu, w dolinie Białki pod Muranem, Hawranem lub naprzeciw miasta Białej (Bela) i w bardzo w. i. m. Maj, Czerwiec. 4

897. P. minima L. sp. p. 205, P. drobna. *Foliis cuneatis antice truncato-obtusis dentatisque glabris, scapo brevissimo 1—2 floro, calyce corollae tubo brevior, laciniis limbi corollae profunde emarginatis*. Wahlnb. Carp. n. 184, Herb. add. Gal. n. 14, Heuff. Ban. n. 1445, Neilr. NOestr. p. 587, Jacq. Austr. t. 273, Koch Ger. p. 678, Schldl. ic. X. h. 1—2, Rehn. ic. XVII. t. 59 et crit. VI f. 792—9, Sturm h. 29, DC. prodr. VIII. p. 39.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny albo pionowy, wielogłowy, grubymi włóknami opatrzone; *liście* wszystkie korzeniowe, *mięsisto-grubawe, klinowate, w wierzchołku ucięte, i wcinano-zębate*, a po brzegach całkowite, *nagie, lśniące*; *łodyżka bardzo skrócona, albo prawie żadna*, jedno-rzadko dwukwiatowa; przykwiatków 1—2, równowązkich; kielichy obło-dzwonkowate, od połowy długości rurki kwiatowej dłuższe, z ząbkami tępemi; korony dosyć duże, często od liści większe, z łateczkami głęboko w środku wykrojonemi, jasno-purpurowe, rzadko lila albo białe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1". Po skałach najczęściej granitowych, od górnej granicy Kosodrzewu, aż do 7500' prawie wszędzie dosyć często się trafia, np. na Pysznój, Kościelcu, Liliowém, Świnicy, Zawracie, Rysach powyżej Morskiego Oka, pod Lodową Turnią, na Krywaniu, Kopie między Koperszadami, pod Łomnicą i t. d. w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

334. *Corthusa* L. gen. 198. Zarzyczka (V. I. L.).

Kielich 5wębny; korona dzwonkowato-kółkowata, o rurce krótkiej, kraju 5dzielnym, a gardzieli nagej i pręcików 5, z pylnikami w skutku wybiegłej zwórki (connecticulum) kończystemi; torebka 1komorowa, w 5 łupinek pękająca.

898. *C. Matthioli* L. sp. p. 206, Z. Mathiologo. *Foliis longe petiolatis cordato-orbiculatis palmato-lobatis, grosse-serratis, scapo simplici, umbella multiflora, involucri foliolis lanceolatis*. Wahlb. Carp. n. 185, Herb. Buc. p. 283, Baumg. Trans. n. 276, Neilr. NOestr. p. 588, Jacq. ic. rar. t. 32, Koch Ger. p. 679, Schldl. ic. XVI. h. 3—4, Rehn. ic. XVII. t. 40, All. Ped. I. p. 93. t. 5. f. 3, Lm. et DC. Fran. n. 2376, Ledeb. Ross. III. p. 22, Ej. Alt. I. p. 206, DC. prodr. VIII. p. 55.

Korzeniak obły, skośny albo przygryziony, gęsto włóknami okryty; liście wszystkie korzeniowe, długo-ogonkowe, sercowato-okrągławe, po brzegu dość głęboko wcinane i przeto dłoniastolatowate, o łatach grubo-pilkowanych, z wierzchu nagie, pod spodem i brzegiem rzadko włosiste; łodyżka bezlistna, wzniesiona od dołu, wraz z ogonkami liściowymi kosmata, w górze tak jak szypułki omszona, kwiatami w baldaszek ułożonemi, zwisłemi opatrzona; łatki pokryw przy baldaszku lancetowate, całobrzegie albo w wierzchołku piłkowane. Korony niewielkie, żywo-purpurowe, nieco pachnące. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po mokrych skałach lub nad brzegami potoków w lasach, aż do górnej granicy kosodrzewu, np. na Bieskidach w lasach wilgotnych nad potokiem z góry Pilsko spadającym, a ku Żywcowi płynącym; w Tatrach zaś na ich końcu wschodnim, w dolinie zwaną Tokarnią lub idąc z Kieżmarskiego szaleasu do Zielonego Jeziora po usypach pod skałami (bardzo obficie) i w w. i. m. Maj, Czerwiec. 74

335. *Soldanella* L, Tourn. inst. p. 82. t. 16. Jaślinek (V, I. L.).

Kielich 5dzielny; korona dzwonkowata, 5dzielno-wieloszczepna, w gardzieli 5ma łusieczkami wykrojonemi albo ząbkowanemi opatrzona, lub bez takich; pręcików 5, z pylnikami w skutku wybiegłej zwórki ostrokończystemi; torebka 1komórkowa, po odpadnięciu podstawy szyjki w kształcie pokryweczki, 5ząbkami pękająca.

899. *S. alpina* L. sp. 206, J. zwyczajny. *Foliis longe petiolatis subrotundo-reniformibus integerrimis scapo 2—4 floreo, pedicellis pubescentibus vel scabriusculis glandulis minutis sessilibus, corolla ad medium fissā*. Wahlb. Carp. n. 186, Bess. Gal. n. 220, Herb. Buc. p. 284, Neilr. NOestr. p. 588, Jacq. Austr. t. 13, Koch Ger. p. 679, Schldl. ic. XVI. h. 1—2, Rehn. ic. XVII. t. 46, Sturm

h. 20, Gr. et Godr. Fran. II. p. 461, DC. prodr. VIII. p. 58. S. Clusii Schmidt. Bohem. II. p. 50 (non Gaud.), Bess. Gal. n. 221. Variat: b) *montana*, *major*, *foliis remote subcrenatis*, *scapo 3—10 floro*. S. *montana* Willd. Berol. I. p. 192, Koch Ger. p. 679, Schldl. ic. VII. h. 1, Rehn. ic. XVII. t. 46, Hegtsch. et Heer Schw. n. 556, Gr. et Godr. Fran. II. p. 461. S. Clusii Bot. mag. t. 2163 (non Gaud.).

Korzeniak obły, węzłowy, skośny, gęsto włóknami okryty, wielogłowy; liście wszystkie korzeniowe, długoogonkowe, okrągławo-nerkowate, całobrzegie albo cokolwieczek odlegle wykrawane, skórzaste, lśniące i nagie, pod spodem niekiedy purpurowo nabiegnięte; łodyżka bezlistna, wzniesiona, tak jak ogonki liściowe i szypułki kwiatowe naga albo od gruczołków drobniutkich szorstka, w wierzchołku 2—4 kwiatami najczęściej zwisłemi opatrzona; korony lejkowato-dzwonkowate, do połowy poroższczytywane, w gardzieli 5 łuseczkami jajowatemi opatrzone, fioletowo-lilowe. Wys. 3—4'' w czasie dojrzewania owoców do 8''. Odmiana: b) *montana*, różni się jedynie znaczniejszą wielkością wszystkich swych części, liśćmi dużemi, po brzegach odlegle i bardzo płytko wykrawanemi, a łodyżką 3—10 kwiatową, wraz z ogonkami liściowemi jako i szypułkami kwiatowemi pokrytą włoskami delikatnemi gruczołonośnemi, które jednak później giną. Po miejscach trawiastych, od górnej granicy lasów lub nawet i niżej aż na hale, wszędzie na całym pasmie Tatrów pospolicie się trafia; na Bieskidach zaś tylko na Babięj Górze i Pilsku. Odmiana: b) po lasach lub jarach na Podhalu, np. na Gubałowie powyżej kościoła w Zakopanem, koło wsi Zębu, Starego Bystrego, Dzianisza, Cichego i t. d. w w. i. m. w obfitości rośnie. Maj—Sierpień. 4

LXIX. Rodzina. PLANTAGINEAE Juss. *Babkowate*.

Zioła o liściach pojedynczych, całkowitych lub rozmaicie wcinanych, a kwiatach obupłciowych lub oddzielnopłciowych, najczęściej w kłos ułożonych; kielich 4dzielny, w kwiatach żeńskich 3dziółkowy, trwały; korona na dnie kwiatowem osadzona, suchawo-błonkowata, trwałą, rurkowatą, w kraju 3—4 wrębna; przecików 4, na koronie osadzonych, o pylnikach 2woreczkowych, podługną szparką pękających; czasem jeden tylko pojedynczy przecik; słupek 1, nadkwiatowy, o zawiązku albo 1komorowym i 1zależkowym lub w skutku łożyska środkowego 2—4 skrzydełkowego, 2—4 komorowym i 1-wielozależkowymi, lecz o 1 szyjce i znamieniu pojedynczem; owoc orzeszkowaty, 1komorowy nie pękający, albo torebkowaty, 2—4 komorowy, w 2 łupinki w podług

lub poprzecznie pękający; nasiona o zarodku prostym, w osi mięsistego bielma umieszczonym.

336. *Plantago* L. gen. 142. Babka (IV 1. L.).

Kwiaty obupłciowe w kłosach; kielich 4dzielny, o 2ch przodkowych działkach niekiedy w jedną zrosły; korona suchawo-błonkowata, z krajem 4dzielnym odwiniętym, a rurką obłą albo jajowatą; pręcików 4; szyjka 1; torebka w skutku łóżyska środkowego, 2—4 skrzydełkowego, 2—4 komorowa, mimo tego poprzecznie kolisto pękająca, o komorach 1-wielonasionowych.

A. Łodyga bezlistna, liście wszystkie korzeniowe.

900. *P. major* L. sp. p. 163, B. wielka. *Foliis petiolatis ovatis glabris vel sparsim pubescentibus, scapo tereti, spica lineari-cylindrica, bracteis ovatis obtusiusculis carinatis margine membranaceis*. Fl. Crac. n. 782, Wahlenb. Carp. n. 144, Ej. Lapp. n. 87, Bess. Gal. n. 170, Ej. Volh. p. 7, Gilib. Lith. I. p. 15, Waga Pol. n. 167, Syr. ziel. str. 1129, Herb. Buc. p. 133, Baumg. Trans. n. 175, Neilr. NOestr. p. 308, Dietr. Boruss. t. 207, Koch Ger. p. 685, Schld. ic. VI. h. 10—11, Rehn. XVII. t. 77, Sturm h. 87, Lm. et DC. Fran. n. 2296, Engl. bot. t. 1558, Svisk. bot. t. 93, Fl. Dan. t. 461, Ledb. Ross III. p. 476, Ej. Alt. I. p. 143, M. B. Cauc. I. p. 108, DC. prodr. XIII. p. 694.

Korzeniak krótki, gruby, przygryziony, włóknisty; liście wszystkie korzeniowe, rozmaitej wielkości, jajowate albo eliptyczne, po brzegach cokolwiek jakby wykrawane, nagie lub nieco omszone, 5—9 nerwowe, w ogonek skrzydlaty zwężone; łodyżka bezlistna, wzniesiona albo podnosząca się, obłą, kresowana, naga albo omszona, *prócz kłosa liściom równa albo krótsza*, nawet przed rozwinięciem się kwiatów prosta, na wierzchołku kwiatami w kłos równoważko-obły ułożonemi opatrzona; przykwiatki jajowate, tępage, z brzegami błonkowatemi a na grzbiecie zgrubiałe czyli wręgą opatrzone; łateczki kielicha wolne; rurka korony naga, brudno-biała, z krajem brunatnawym; pręciki białe, z pylnikami z początku fioletowemi, później brudno-żółkniejącemi. Wys. 4—12". Po trawnikach lub koło dróg i domów wszędzie pospolita, zachodząc bardzo często aż na polany, szczególniej koło owczych szalasów. Lipiec, — Wrzesień. 4

901. *P. media* L. sp. p. 163, B. średnia. *Foliis ellipticis subdentatis utrinque hirtis in petiolum brevem latum contractis, scapo tereti, spica oblongo-cylindrica, bracteis ovatis acutiusculis margine membranaceis*. Fl. Crac. n. 783, Wahlenb. Carp. n. 145, Bes. Gal. n. 171, Ej. Vohl. p. 7, Gilib. Lith. I. p. 16, Waga Pol. n. 168, Syr. ziel. str. 1129, Herb. Buc. p. 134, Baumg. Trans. n. 117, Neilr.

NOestr. p. 308, Dietr. Boruss. t. 208, Koch Ger. p. 686, Schldl. ic. III. h. 4, Rehn. ic. XVII. t. 78 et 86, Sturm h. 87, Lm. et DC. Fran. n. 2298, Engl. bot. t. 1559, Svsk. bot. t. 631, Fl. Dan. t. 581, Ledb. Ross. III. p. 480, Ej. Alt. I. p. 146, Turcz. Baic. Dah. n. 934, M. B. Cauc. I. p. 109, DC. prodr. XIII. p. 697.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; liście eliptyczne, całobrzegie albo cokolwiek odlegle ząbkowane, z obu stron szorstko omszone, zazwyczaj w krótki a szeroki ogonek zwężające się; łodyżka omszona, nawet bez kłosa od liści dużo dłuższa, przed rozwinięciem się kwiatów na dół skręcona; kłos podłużny, ostatecznie obły; korony przyjemnie pachnące, białe; nitki pręcików jasno-fioletowe, pylniki zaś bledsze, różowe albo białe; zresztą jak w pop. gatunku. Wys. 8''—1' $\frac{1}{2}$ '. Czerwiec, — Lipiec.

902. *P. lanceolata* L. sp. p. 164, B. lancetowata. *Foliis lanceolatis subdentatis glabris vel hirtis, scapo sulcato, spica ovata vel ovato-cylindrica, bracteis ovatis acuminatis scariosis glabris, calycis laciniis lateralibus dorso carinatis*. Fl. Crac. n. 784, Wahlb. Carp. n. 146 (cum var. β alpestris), Bess. Gal. n. 173, Ej. Volh. p. 7, Gilib. Lith. I. p. 16, Waga Pol. n. 169, Syr. ziel. str. 1129, Herb. Buc. p. 134, Baumg. Trans. n. 179, Neilr. NOestr. p. 308, Dietr. Boruss. t. 209, Koch Ger. p. 686, Schldl. ic. III. h. 5, Rehn. ic. XVII. t. 79 et t. 86, Sturm h. 7, Lm. et DC. Fran. n. 2299, Engl. bot. t. 507, Svsk. bot. t. 632, Fl. Dan. t. 437. Ledb. Ross. III. p. 481, M. B. Cauc. I. p. 109, DC. prodr. XIII. p. 714.

Liście lancetowate albo równowązko-lancetowate, nagie albo omszone, 3—7 nerwowe, zwolna w ogonek zwężające się; łodyżka rowkowana, naga, omszona, albo od dołu tak jak ogonki kosmata, nawet bez kłosa od liści dłuższa, a przed rozwinięciem się kwiatów zupełnie prosta; kłos jajowaty albo jajowato-obły; łateczki dwie przodkowe kielicha w jedną zrosłe; korony z krajem brunatnym; nitki pręcikowe białe, a pylniki żółte, później cisawe; zresztą jak w pop. gat. Wys. $\frac{1}{2}$ —1' $\frac{1}{2}$ '. Po łąkach, pastewnikach lub pagórkach, wszędzie pospolita, zachodząc na polany Tatrzańskie, lub nawet i wyżej i przybierając formę niby alpejską. Lipiec, Sierpień. ☉

903. *P. maritima* L. sp. p. 165, B. nadmorska. *Foliis lanceolato-linearibus integerrimis denticulatisve carosis canaliculatis, scapo tereti, spica lineari-cylindrica, bracteis ovatis acutiusculis margine membranaceis, calycis laciniis anterioribus membranaceis carinatis*. Neilr. NOestr. p. 309, Dietr. Boruss. t. 816, Wimm. Schl. p. 234, Koch Ger. p. 688, Schldl. ic. I. h. 9, Rehn. ic. XVII. t. 81, Sturm h. 88, Lm. et DC. Fran. n. 2306, Engl. bot. t. 175, L. Suec. p. 46, Wahlb. Lapp. n. 88, Ledb. Ross. III. p. 485, Ej. Alt.

I. p. 148, Turcz. Baic. Dah. n. 935, DC. prodr. XIII. p. 729. P. salsa Pall. reise I. p. 216, M. B. Cauc. I. p. 110, Bess. Volh. p. 51. P. hirsuta Gilib. Lith. I. p. 17.

Korzeń obło-wrzecionowaty, w górze na kilka odnózek wydłużających się podzielony; *liście równowazkie albo równowazko-lanceolowate*, nagie albo szczecinkami rzęslowane, *mięsiste, rynienkowate*, ostatecznie płaskie, pod spodem 3nerwowe; *łodyżka obła*, przylutono-włosista, zazwyczaj od liści dłuższa, przed rozwinięciem się kwiatów na dół skrzycona; *kłos równowazko-obły*; łateczki kielicha wolne; *korony z rurką od dołu kosmatą*, w kraju brunatnawe, pylniki żółte, zresztą jak w pop. gat. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po łąkach i pastwiskach wapnistych, koło Ganowców (Ganocz) w pobliżu miasteczka Popradu na Spiżu. Czerwiec—Wrzesień. 4

B. Łodyga ulistniona i gałęzista.

904. P. arenaria W. et Kit. Hung. I. p. 51. t. 51, B. piaskowa. *Caule folioso ramoso, foliis linearibus, calycis laciniis anterioribus oblique spathulatis obtusissimis posterioribus lanceolatis acutis*. Fl. Crac. n. 785, Bes. Gal. n. 174, Waga Pol. n. 170, Neilr. NOestr. p. 309, Dietr. Boruss. t. 210, Koch Ger. p. 689, Schldl. ic. X. h. 1—2, Rehn. ic. XVII. t. 85, Lm. et DC. Fran. 2315, Fl. Dan. t. 1808, Ledb. Ross. III. p. 486, M. B. Cauc. I. p. III. DC. prodr. XIII. p. 735. P. Psyllium Sturm h. 7 (non L.). Psyllium arenarium Bess. Volh. p. 7. P. ramosum Gilib. Lith. I. p. 17.

Korzeń wrzecionowaty; *łodyga ulistniona*, pojedyncza albo gałęzista, wzniesiona, tak jak cała roślina krótkimi włoskami pokryta; *liście bezogonkowe, równowaziutkie, kwiaty w liczne kłosa krótkie*. jajowate lub podługne ułożone; szypułki kłosowe nierówne, z kątów liści wyrastające, na wierzchołku łodyżki i jej gałązek osadzone; łateczki dwie przodkowe kielicha skośnie-łopatkowate, bardzo tępe; pylniki żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po miejscach piaszczystych, na podgórzu Bieskidów często się trafia. Lipiec, Sierpień. ☉

IV. Podgromada. Monochlamydeae. Jednokwiatowe.

Okwiat pojedynczy: co znaczy, że korony brakuje lub takowa z kielichem zrosnięta.

LXX. Rodzina. AMARANTHACEAE Juss. Szarłatowate.

Zioła po większej części międzyzwootnikowe, u nas bardzo nieliczne, o liściach pojedynczych, bez przylistków i bez pochewek, a kwiatach obupiciowych albo oddzielnopłciowych, dwoma lub trzema przykwiatkami podpartych; okwiat 3—5 działkowy, albo 3—5 dzielný, trwałe, zielny albo sucha-

wo-blonkowaty, niekiedy ubarwiony; pręciki na dnie kwiatowym osadzone, 3—5 wolne albo w podstawie kubeczkowato lub rurkowato zrosłe, często naprzemian z płonnemi łateczkami czyli ząbkowanemi pręcikami ułożone; pylniki jeden lub 2woreczkowe, szparką podłużną pękające; słupek 1, o zawiązku wolnym, nadkwiatowym, 1komorowym, 1wielozalążkowym, o 1 szyjce i pojedynczym lub 2-wielowrębnym znamieniu; owoc woreczkowaty, nieumiarowo rozdzierający się albo poprzecznie kolisto pękający, 1-wielonasionowy; nasiona oskorupione, z zarodkiem skrzywionym, na obwodzie bielma mączystego umieszczonym.

337. *Amaranthus* L. gen. 1060. Szarłat (XXI. 5, L.).

Kwiaty oddzielnopłciowe, w kupki pogromadzone, kupki zaś w kątach liści mieszczące się lub kłosy tworzące; okwiat 3 lub 5dzielny, 3ma przykwiatkami podparty; kwiaty męskie o 3 lub 5u pręcikach wolnych, żeńskie zaś o 2—3 znamionach; owoc woreczkowaty, 1nasionowy poprzecznie kolisto pękający lub niepękający i wraz z okwiatem odpadający.

905. *A. Blitum* L. sp. p. 1405 n. 11 (sec. Moq. Tand. in. DC. prodr. XIII. 2. p. 263), Sz. pospolity. *Caule ramoso adscendente glabro, foliis ovato-subrhombeis obtusis retusis, floribus triandris in glomerulas congregatis, glomerulis axillaribus subrotundis interdum in spicas dispositis, fructibus circumscissis.* Bess. Volh. p. 37. *A. Blitum a. sylvestris* DC. prodr. XIII. 2. p. 263, Neilr. NOestr. p. 286, Ledb. Ross. III. p. 858. *A. silvestris* Desf. tabl. 1804. p. 44, Koch Ger. p. 690, Rehb. ic. crit. V. f. 667, Gr. et Godr. Fran. III. p. 4. *A. pallidus* M. B. Cauc. II. p. 399 et III. p. 619.

Korzeniak wrzecionowaty; łodyga od samego dołu gałęzista, podnosząca się, naga i gładka jak cała roślina, często różowo nabiegnięta; liście ogonkowe, jajowato-skośnie-3kątne, w wierzchołku tępe i wykrojone, całobrzegie, plamiste lub bez plam; kwiaty 3pręcikowe, w kupki pogromadzone, kupki zaś kulistawe, w kątach liści poosadzane, niekiedy w krótkie kłosy ułożone; przykwiatki lancetowate, kończyste, prawie okwiatowi równe; owoce poprzecznie kolisto pękające. Okwiat zielony. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Czyby ten gatunek, dziś przez nowszych autorów za zupełnie inny jak wprzód uważany, znajdował się w naszym kraju, dotąd nie jest mi jeszcze wiadomym; to zaś, co za *A. Blitum brano*, jest nastp. gatunkiem: *A. viridis*. Lipiec, Sierpień. ☉

906. *A. viridis* L. sp. p. 1405. n. 12 (sec. Moq. Tand. in. DC. prodr. XIII. 2. p. 274), Sz. zielony. *Caule ramoso diffuso glabro,*

foliis ovato-subrhombeis obtusis retusis, floribus triandris in glomerulas congregatis, glomerulis axillaribus subrotundis terminalibus in spicas nudas dispositis, fructibus indehiscentibus cum perigonio decidentibus. Neilr. Noestr. p. 287. *A. Blitum* Auct. (non L.), Fl. Crac. n. 786, Wahlenb. Carp. n. 989, Bess. Gal. n. 1155, Jundz. Litw. p. 128, Waga Pol. n. 1012, Herb. Buc. p. 124, Baumg. Trans. n. 566, Dietr. Boruss. t. 786, Koch Ger. p. 690, Schldl. ic. VII. h. 6 — 7, Gr. et Godr. Fran. III. p. 3, Engl. bot. t. 2212, Fl. Dan. t. 2246, M. B. Cauc. II. p. 400. *A. adscendens* Loisl. not. p. 141, Rehn. ic. crit. V. f. 664—5. p. 44 (in tab. ex errore *A. spicatus*). *Albersia Blitum* Knth. Berol. II. p. 141, Ledb. Ross. III. p. 859. *Euxolus viridis* Moq. Tand. in DC prodr. XIII. 2. p. 273.

Łodyga leżąca albo podnosząca się; liście plamiste albo bez plam; kupki kwiatowe częścią w kątach liści osadzone, a częścią w kłosa bezlistne na wierzchołkach gałązek pogromadzone: przykwiatki od okwiatu krótsze; owoce po dojrzaniu niepękające ale z okwiatem odpadające; zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Wys. 1—1½'. Po ogrodach lub koło domów jako chwast dość pospolity, jak np. koło Kiezmorku, Sącza, Bięcza i w w. i. m. Lipiec, Sierpień. ☉

907. *A. retroflexus* L. sp. p. 1407, Sz. szorstkowłosisty. *Caule erecto hirsuto, foliis ovatis acuminatis, floribus pentandris in glomerulas congregatis, glomerulis spicatis, spicibus terminalibus compositis, bracteis subspinoso-mucronatis, fructibus circumscissis.* Fl. Crac. n. 787, Gorsk. in Eichw. skiz. p. 134, Bess. Volh. p. 37, Herb. Buc. p. 124, Neilr. NOestr. p. 287, Dietr. Boruss. t. 785, Koch Ger. p. 691, Rehn. ic. crit. V. f. 668, Gr. et Godr. Fran. III. p. 5, Ledb. Ross. III. p. 856, M. B. Cauc. II. p. 400 et III. p. 619, DC. prodr. XIII. 2. p. 258. *A. spicatus* Lam. Fran. II. p. 192. *A. viridis* Baumg. Trans. n. 567 (non L.).

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, pojedyncza albo gałęzista, krótkimi ale szorstkimi włoskami pokryta; liście ogonkowe, obwisłe, jajowate, w wierzchołku ostro zwężone z tępych koniuszkiem, całobrzegie, od drobnych łuseczek kropkowane; kwiaty 5-pręcikowe, w kupki poskupiane, kupki zaś na wierzchołku łodygi w grube, tęgie i jajowato-podługne kłosa gromadzące się, kłosa znów te są bezlistne i zazwyczaj złożone; przykwiatki lancetowate, prawie ciernisto-kolczyste, od okwiatu 2 razy dłuższe; owoce poprzecznie kolisto pękające. Okwiat zielony. Wys. ½—3'. Po ogrodach lub polach uprawnych, szczególnie między ziemniakami, jako chwast, wszędzie pospolity, szczególnie na Spizu i podgórzu Bieskidów od północy. Lipiec, Sierpień. ☉

LXXI. Rodzina. CHENOPODIACEAE Lindl. *Komosowate.*

Zioła zazwyczaj po śmieciach i gnojach rosnące, o liściach naprzemianległych, bez przylistków pojedynczych a kwiatach obupłciowych lub oddzielnopłciowych, bez przykwiatków albo każdy kwiatek 1—2 przykwiatkami podparty, przykwiatki zaś niekiedy w okrycie kielichowate towarzyszące owocom, rozrastające się i okwiat zastępujące; okwiatu już brakuje, już 2—5 działkowy albo 2—5 wrębny, zielny albo błonkowaty, trwałe, często rozrastający się i w czasie dojrzewania owoców rozmaicie przeobrażony; pręcików tyle co działek okwiatu, niekiedy mniej, a nigdy więcej, do dna kwiatowego przymocowanych, o pylnikach 2woreczkowych, podługną szparką pękających; słupek 1, o zawiązku wolnym i nadkwiatowym albo z częścią dolną okwiatu zrosłym, 1komorowym, 1załączkowym, szyjka 1, pojedyncza albo 2—4 dzielna; owoc orzeszkowaty lub woreczkowaty, niepękający, z boków ściśniony lub z góry przyplaszczony i jeszcze często okwiatem zrosłym suchym lub mięsistym czyli przykwiatkami otoczony; nasiona o zarodku obrączkowatym lub w podkowę zgiętym, na obwodzie mączystego bielma umieszczonym.

338. *Chenopodium* Tourn. inst. p. 506. t. 288. Komosa albo Mączyniec (V. 2. L.).

Kwiaty obupłciowe, rzadko przez niedokształcenie pręcików tylko żeńskie; okwiat 5wrębny albo 5dzielny, rzadko 2—4dzielny, bez przykwiatków i wszelkich przydatków; pręcików 5, rzadko 1—4; znamion na słupku 2; owoc woreczkowaty, z góry soczewkowato przyplaszczony, okwiatem niezmienionym otoczony, wolny; nasiona skorupiastą łupiną pokryte, poziomo ustawione.

A. Liście sercowate, głęboko zatokowo-zębate, zęby kończyste.

908. *Ch. hybridum* L. sp. p. 319, K. wielkolistna. *Foliis cordatis dentato-angulatis, angulis acuminatis, cymis paniculatis, seminibus foveolato-punctatis.* Fl. Crac. n. 789, Wahlenb. Carp. n. 235, Bess. Gal. n. 311, Ej. Volh. p. 12, Jundź. sen. Litw. p. 80, Waga Pol. n. 281, Herb. Buc. p. 119, Baumg. Trans. n. 428, Neilr. NOestr. p. 278, Lorek Pruss. t. 55, Koch Ger. p. 696, Schldl. ic. IX. h. 7—8, Sturm h. 75, Lm. et DC. Fran. n. 2261, Engl. bot. t. 1919, Fl. Dan. t. 2049, Ledb. Ross. III. p. 702, Turcz. Baic. Dah. n. 938, M. B. Cauc. I. p. 180, DC. prodr. XIII. 2. p. 68.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, gałęzista, wraz z liśćmi naga i gładka; liście ogonkowe sercowate, ostrokończy-

ste, zatokowo-zębate, zęby ostrokończyste, z których wierchołkowy największy; kwiaty w kupkach, kłosy złożone, bezlistne, kątowe i wierchołkowe tworzące albo wiechę z podbaldaszków złożoną przedstawiające; okwiat 5wrębny; nasiona poziomo ustawione, dolkowato-kropkowane, lśniące. Kwiaty trawiasto lub szaro-zielone. Wys. 1—3'. Po ogrodach, śmieciach lub koło pól poblizszych, na podgórzu Bieskidów lub na Bieskidzie niskim, na Spiżu, Liptowie i t. d. pospolita. Lipiec, Sierpień. ☉

B. Liście nierówno zębate.

909. *Ch. urbicum* L. sp. p. 318, K. trójkątnolistna. *Foliis nitidis triangularibus basi in petiolum protractis sinuato-dentatis, spicis compositis erectis subaphyllis, seminibus laevibus*. Fl. Crac. n. 791, Wahlb. Carp. n. 236, Bess. Gal. n. 309, Ej. Vollh. p. 12, Jundź. sen. Litw. p. 79, Waga Pol. n. 276, Herb. Buc. p. 120, Baumg. Trans. n. 423, Neilr. NOestr. p. 279, Dietr. Boruss. t. 849, Koch Ger. p. 696, Schldl. ic. XIII. h. 9—10, Sturm h. 75, Lm. et DC. Fran. n. 2256, Svk. bot. t. 459, Fl. Dan. t. 1148, Ledb. Ross. III. p. 701, Turcz. Baic. Dah. n. 939, M. B. Cauc. I. p. 179, DC. prodr. XIII. 2. p. 69.

Liście skórkowate, lśniące, *3kątne albo rąbrowe*, kończyste, wykrawano- lub zatokowo-zębate, cokolwiek w ogonek spływające; kłoski kwiatowe złożone, zazwyczaj bezlistne, *sztynne, do łodygi dolegające*, albo wzniesiono odstające; nasiona lśniące, bardzo delikatnie kropkowane; zresztą jak w pop. gat. kwiaty zielone. Wys. 1—2'. Przy drogach we wsiach, tam gdzie pop. gat. tu i owdzie się przytrafia. Sierpień, Wrzesień. ☉

910. *Ch. murale* L. sp. p. 318, K. murowa. *Foliis rhombo-oratis nitidis acute dentatis, cymis divaricatis, seminibus opacis carinato-marginatis*. Fl. Crac. n. 792, Bess. Gal. n. 310, Jundź. sen. Litw. p. 79, Waga Pol. n. 278, Dietr. Boruss. t. 848, Koch Ger. p. 696, Schldl. ic. X. h. 5—6, Sturm h. 75, Lm. et DC. Fran. n. 2258, Engl. bot. t. 1722, Fl. Dan. t. 2048, Ledb. Ross. III. p. 702, M. B. Cauc. I. p. 179 et III. p. 175, DC. prodr. XIII. 2. p. 69.

Liście grubawe, lśnące, *jajowato-rąbrowe*, kończyste, nierównozatokowo-zębate; *podbaldaszkki kwiatowe* w kątach liści osadzone, *ostatecznie rozsochate*; nasiona bez polysku, *rąbkiem obwiezione*, bardzo delikatnie kropkowane; zresztą jak w pop. gat. Wys. $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po śmieciach lub koło starych murów, tam gdzie Ch. hybr., pospolita. Lipiec—Wrzesień. ☉

911. *Ch. album* L. sp. p. 219, K. biała. *Foliis rhombo-oratis crosso-dentatis opacis superioribus oblongis integerrimis*,

cymis subaphyllis, seminibus laevibus nitidis. Fl. Crac. n. 793, Wahlb. Carp. n. 233, Bess. Gal. n. 313, Ej. Volh. p. 12, Jundź. sen. Litw. p. 80, Waga Pol. n. 279, Herb. Buc. p. 120, Baumg. Trans. n. 426, Neilr. NOestr. p. 280, Dietr. Boruss. t. 297, Koch Ger. p. 696, Schldl. ic. X. h. 5—6, Ledb. Ross. III. p. 697, Turcz. Baic. Dah. n. 940, M. B. Cauc. I. p. 179, DC. prodr. XIII. 2. p. 70. *Ch. viride* L. sp. p. 219, Sturm h. 75, Fl. Dan. t. 1150. *Ch. concatenatum* Thuill. Par. p. 125, Sturm h. 75. *Ch. leiospermum* Lm. et DC. Fran. n. 2259 Variat: 6) *heterophyllum, caule elato virgulto, foliis omnibus exceptis supremis distincte dentatis.* *Ch. album* Engl. bot. t. 1723, Svisk. bot. t. 411, Sturm h. 75. *Ch. viride* Wahlb. Carp. n. 234.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, pojedyncza albo gałęzista, wraz z liśćmi mniej lub więcej jakby omączona; liście ogonkowe, bez połysku, zielone lub szarawo-zielone, podługne, więcej lub mniej głęboko wykrawano-zębate, kończyste lub tępe, w górze zwolna w lancetowate i całobrzegie przechodzące; kwiaty w kupkach, kłosa tworzących, a ogółowo wiechę przedstawiających; okwiat 5wrebnny; nasiona lśniące, bardzo delikatnie kropkowane. Kwiaty szaro-zielone. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Odmiana zaś: b) *heterophyllum*, ma łodygę 1—3' wysoką, mocno gałęzistą, często piramidalną, liście dolne jajowato-rąbowe, mniej więcej wyraźnie 3łatowe, nierówno zatokowo-zębate, w górze zwolna w lancetowate, całobrzegie przechodzące. Po polach lub koło mieszkań ludzkich, wszędzie pospolita, zachodząc aż do szalasów na polach Bieskidzkich lub Tatrzańskich; odmiana zaś: b) po miejscach uprawnych lub na ziemniaczyskach tu i owdzie się trafia. Lipiec—Wrzesień. ☉

912. *Ch. glaucum* L. sp. p. 320, K. seledynowa. *Foliis oblongis obtusis remote dentatis subtus glaucis farinosis, spicis aphyllis, seminibus erectis horizontalibusque.* Fl. Crac. n. 796, Wahlb. Crac. n. 237, Bess. Gal. n. 320, Ej. Volh. p. 12, Jundź. sen. Litw. p. 80, Waga Pol. n. 283, Herb. Buc. p. 119, Baumg. Trans. n. 430, Neilr. NOestr. p. 279, Lorek Pruss. t. 55, Lm. et DC. Fran. n. 2264, Engl. bot. t. 1454, Fl. Dan. t. 1151, Ledb. Ross. III. p. 700, M. B. Cauc. I. p. 180, DC. prodr. XIII. 2. p. 72. *Blitum glaucum* Koch Ger. p. 699, Sturm h. 75, Turcz. Baic. Dah. n. 943. *Orthosporum glaucum* Schldl. ic. IX. h. 7—8.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga leżąca albo podnosząca się, pojedyncza albo gałęzista gładka; liście grube, ogonkowe, podługne albo jajowato-podługne, tępe, odlegle zatokowo-ząbkowane, z wierzchu zielone bez połysku, pod spodem omączono-seledynowe; kwiaty w kupkach, kłosa złożone, kątowe, lub wierzchołko-

we, prawie bezlistne tworzące; okwiat 2-, 3-, 4- i 5wřębny; nasiona lřniące, bardzo delikatnie kropkowane, najwięcej poziomo a niektóre pionowo ustawione. Kwiaty żółtawo-zielone. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po ulicach, w Kiezmaku, Sączu, Żywcu, Bieczu i w w. i. m. Lipiec—Wrzesień. ☉

C. Liřcie calkowite.

913. *Ch. polyspermum* L. sp. p. 321, K. wielonasionowa. *Foliis ovatis integerrimis obtusis glabris, racemo aphyllis e cymis composito, seminibus nitidis subtilissime punctulatis, perigonio fructus patente.* Fl. Crac. n. 797, Wahlenb. Carp. n. 238, Bess. Gal. n. 316, Ej. Volh. p. 12, Jundź. sen. Litw. p. 78, Waga Pol. n. 285, Herb. Buc. p. 121, Baumg. Trans. n. 432, Neilr. NOestr. p. 281, Dietr. Boruss. t. 780, Koch Ger. p. 697, Schldl. ic. VII. h. 6—7, Sturm h. 75, Lm. et DC. Fran. n. 2266, Engl. bot. t. 1480, Fl. Dan. t. 1153, Ledb. Ross. III. p. 693, M. B. Cauc. I. p. 181, DC. prodr. XIII. 2. p. 62. Variat. b) *acutifolium*, *foliis acutiusculis, racemo e spicis pavis composito erecto.* *Ch. acutifolium* Sm. in Engl. bot. t. 1481, Sturm h. 75.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga podnosząca się albo wzniesiona, gałęzista, gładka i często amarantowo nabiegnięta jak cała rořlina; liřcie ogonkowe, jajowate, albo jajowato-podłużne, najwyższe często lancetowate, tępe, całobrzegie; kwiaty w kupkach, kłosy kątowne (z kątów liřci wyrastające) lub wierzchołkowe (z wierzchołką gałęzek) tworzące; okwiat 5wřębny, w czasie dojrzewania owoców gwiazdkowato rozłoczony; nasiona lřniące, delikatnie kropkowane. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Odmiana: b) *acutifolium*, ma liřcie kończyste, kłoski kwiatostanu małe, do góry wzniesione. Po ogrodach warzywnych lub nad brzegami rzek, tu i owdzie się trafia, jak np. koło Bięcza lub Kiezmaku, nad Popradem i w w. i. m. Sierpień, Wrzesień. ☉

914. *Ch. Vulvaria* L. sp. p. 321, K. śmierzcząca. *Foliis rhombo-ovatis integerrimis cano-farinosi, racemis aphyllis, seminibus nitidis subtilissime punctulatis.* Fl. Crac. n. 798, Herb. Buc. p. 121, Neilr. NOestr. p. 281, Dietr. Boruss. t. 847, Koch Ger. p. 697, Sturm h. 75, Lm. et DC. Fran. n. 2265, Fl. Dan. t. 1152, Ledb. Ross. III. p. 695, M. B. Cauc. I. p. 180, DC. prodr. XIII. 2. p. 64. *Ch. olidum* Curt. Lond. V. t. 20, Engl. bot. t. 1034, Schldl. ic. X. h. 5—6, Baumg. Trans. n. 431, Bess. Gal. n. 315, Waga Pol. n. 284, Jundź. sen. Litw. p. 78.

Korzeń wrzecionowaty; łodyżka leżąca, gałęzista, szaro-omączona jak cała rořlina; liřcie ogonkowe, jajowato rąbowe, koń-

czyste i całobrzegie; kwiaty w kupkach, kłosy krótkie, złożone, kątowate i wiercholkowe tworzące; okwiat 5wębny, w czasie dojrzewania owoców zamykający się; nasiona lśniące, bardzo delikatnie kropkowane. Cała roślina obrzydliwie zgniłym serem śmierdząca. Dług. do 1'. Po śmieciach uryną zwilżanych w miastach, np. w Żywiec. Lipiec—Wrzesień. ☉

339. *Blitum* Tourn. inst. p. 507. t. 288. Żminda, (V. 2. L.).

Okwiat 3—5dzielnny; owoce z boków ściśnione, suchym lub soczystym okwiatem okryte, z nasionami pionowo ustawionymi; zresztą jak w rodz. *Chenopodium*.

915. *B. Bonus Henricus* C. Mey. in. Ledb. Alt. I. p. 11 in nota, Ż. strzałkowata. *Foliis triangulari-hastatis integerrimis, spicis terminalibus axillaribusque, perigonis, fructiferis exsuccis, seminibus omnibus erectis.* Fl. Crac. n. 801, Koch Ger. p. 698, Sturm h. 74, Ledb. Ross. III. p. 708, DC. prodr. XIII. 2. p. 84. *Chenopodium Bonus Henricus* L. sp. p. 318, Wahlenb. Carp. n. 232, Bess. Gal. n. 308, Ej. Volh. p. 12, Jundz. sen. Litw. p. 78, Waga Pol. n. 275. Herb. Buc. p. 119, Baumg. Trans. n. 422, Neilr. NOestr. p. 277, Lorek. Pruss. t. 55, Lm. et DC. Fran. n. 2255, Engl. bot. t. 1033, Fl. Dan. t. 574. *Orthosporum Bonus Henricus* Schldl. ic. VII. h. 6—7.

Korzeń wrzecionowato-gąłęzisty, mięsisty, gruby, wielogłowy; łodyga wzniesiona, pojedyncza wraz z liśćmi, szczególnież za młodu omączona; liście wietkie, ogonkowe, oszczepowato-żłątne, całobrzegie, bez połysku; kwiaty w kupkach, kupki górne, kłos złożony, gęsty, ostokręgowy i bezlistny na końcu łodygi tworzące; owoce okwiatem niesoczystym okryte, z nasionami lśniącymi, pod lupą bardzo delikatnie kropkowanymi. Kwiaty żółtawo-zielone. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Koło dróg i domów, we wsiach i miasteczkach, wszędzie pospolita, zachodząc często w Tatrach aż do szaleśowna polanach; np. na Strażyskach pod Giewontowem. Czerwiec—Sierpień. 4

916. *B. rubrum* Rehn. Germ. n. 3769, Ż. czerwona. *Foliis nitidis rhombo-triangularibus subhastato-trilobis sinuato-dentatis, spicis compositis foliatis, perigonis fructiferis exsuccis, seminibus erectis horizontalibusque.* Fl. Crac. n. 802, Koch Ger. p. 698, Sturm. h. 74. n. 14, DC. prodr. XIII. 2. p. 83 (α vulgare). *B. polymorphum* C. Mey. in Ledb. Alt. I. p. 13, Ledb. Ross. III. p. 707 (α vulgare), Turcz. Baic. Dah. n. 942. *Chenopodium rubrum* L. sp. p. 318, Bess. Volh. p. 12, Jundz. Litw. p. 70, Dietr. Boruss. t. 299, Neilr. NOestr. p. 278, Fl. Dan.

t. 1149, Engl. bot. t. 1721. *Orthosporum rubrum* Schldl. ic. VII. h. 6—7.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona albo leżąca, gałęzista, wraz z liśćmi gładka; liście skórkowate, lśniące, ogonkowe, trójkątnie-jajowate albo prawie oszczepowato-3łatowe, nierówno zatokowo-zębate, górne często lancetowate; kwiaty w kupkach, kupki kłosa pojedyncze lub złożone, ulistnione lub bezlistne, w kątach liści i na wierzchołkach gałązek umieszczone tworzące; owoce okwiatem niesoczystym okryte, z nasionami lśnącymi, pod lupą bardzo delikatnie kropkowanymi. Kwiaty zielonawe, żółtawe, czerwone lub amarantowe. Wys. 1—2'. Po miejscach pustych, między kamieniami lub na ziemi świeżo skopanej, tu i owdzie się trafia, np. na podgórzu Bieskidów. Lipiec—Wrzesień. ☉

340. *Atriplex* Tourn. inst. p. 506. t. 286. Łoboda.
(XXI, 5. L.).

Kwiaty oddzielnopłciowe, męskie bez przylistków, z okwiatem 3—5dzielnym, i 3—5 pręcikami, żeńskie zaś już wszystkie przykwiatkami opatrzone, już też tylko niektóre, a te co mają przykwiatki brakuje im okwiatu i przeciwnie; znamion na słupku 2; owoc woreczkowaty, z boków ściśniony, z nasionkiem pionowo ustawionem, dwoma przykwiatkami w czasie dojrzewania nasion powiększającymi się i do owocu płasko dolegającymi opatrzone; nasiona skórzaste albo skorupiaste.

A. Wszystkie kwiatki żeńskie 2ma przykwiatkami opatrzone, przykwiatki w czasie dojrzewania owoców zielne, aż do swjej podstawy wolne.

917. *A. patulum* L. sp. p. 1494, E. rozłożysta. *Caule ramoso, ramis inferioribus divaricatis, foliis lanceolatis inferioribus dentatis fere hastatis caeteris lanceolatis vel linearibus, perigonis fructiferis hastato rhombeis ad basin usque bipartitis*. Fl. Crac. n. 804, Wahlenb. Carp. n. 1038, Ej. Lapp. n. 496, Ej. Succ. II. p. 669, Bess. Gal. n. 307, Ej. Volh. p. 12, Jundz. Litw. p. 423, Waga Pol. n. 288, Herb. Buc. p. 124, Baumg. Trans. n. 441, Neilr. NOestr. p. 273, Dietr. Boruss. t. 526, Koch. Ger. n. 702, Schldl. ic. VII. h. 2, Sturm h. 79. Lm. et DC. Fran. n. 2252, Fl. Dan. t. 1285, Ledb. Ross. III. p. 725, M. B. Cauc. II. p. 443, DC. prodr. XIII. 2. p. 95. *A. angustifolia* Sm. Brit. p. 1092, Engl. bot. t. 1774, Fl. Dan. t. 2226, Dietr. Boruss. t. 850, Waga Pol. n. 290, Bess. Volh. p. 12. *A. erecta* Huds. Angl. ed. 1. p. 376, Engl. bot. t. 2223, Sturm h. 79. *A. campestris* Sturm h. 79.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga podnosząca się albo wzniesiona, gałęzista, wraz z liśćmi i przykwiatkami omączona niekiedy aż do szarości, rzadko zupełnie gładka, o gałązkach rozpięrzchłych; liście ogonkowe, jajowato-lancetowate, albo lancetowate, w ogonek zwężone, całobrzegie albo zatokowo zębate, niekiedy przez wystąpienie jednego lub dwóch zębów wyraźnie oszczepowate; kwiaty w kupkach, kupki w kłosy gałęziste ułożone; przykwiatki przy owocach jajowato-rąbowe, kończyste, całobrzegie albo ząbkowane aż do oszczepowatych, 3nerwowe, do samej podstawy zupełnie wolne, w środku bez lub z przydatkiem ząbkowatym. Wys. 1—3'. Przy drogach, po śmieciach lub miejscach nieuprawnych, wszędzie pospolita. Lipiec, Sierpień. ☉

B. Wszystkie kwiatki żeńskie 2ma przykwiatkami opatrzone, przykwiatki w czasie dojrzewania owoców od podstawy do połowy długości chrząstkowate, białawe, ze sobą i z owocem zrosłe.

918. *A. laciniatum* L. sp. p. 1494, Ł. łatowata. *Foliis profunde sinuato-dentatis fere hastatis inferioribus triangulari-rhombeis superioribus hastato-oblongis, spicis terminalibus nudis basi tantum foliatis, perigoniiis fructiferis rhombeis vel subtrilobis dentatis subintegerrimisve, a basi ad medium usque cartilagineis connatisque.* Wahlb. Carp. n. 1037, Bess. Gal. n. 306, Ej. Volh. p. 12, Jundź. sen. Litw. 77, Neilr. NOestr. p. 274, Koch Ger. p. 703, Schldl. ic. XIII. h. 11—12, Sturm h. 80. n. 2, Lm. et DC. Fran. n. 2249, Engl. bot. t. 165, Svk. bot. t. 626, Ledb. Ross. III. p. 718, DC. prodr. XIII. 2. p. 93. *A. incisum* M. B. Canc. III. p. 611, Ej. Volh. p. 54.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga zazwyczaj wzniesiona, od samego dołu szeroko-gałęzista, wraz z przykwiatkami gładka albo omączona; liście ogonkowe w obrysie 3kątno-rąbowe albo oszczepowato podłużne, głęboko i nierówno zatokowo-wycinane albo lancetowate i prawie całobrzegie, z wierzchu zazwyczaj gładkie, brudno-zielone, pod spodem srebrzysto-szaro omączone; kwiaty w kupkach, kupki w kłosy zbite, białe, ogonowate i bezlistne ułożone, kłosy zaś wzniesione albo zwieszane, tylko w podstawie ulistnione, zazwyczaj wiechowato rozłożone; przykwiatki przy owocach rąbowe albo 3łateczkowe, najczęściej ząbkowane, siatkowato-nerwiste, od podstawy aż do połowy długości chrząstkowato-białawe i dotąd z owocem zrosłe, bez żadnych przydatków. Wys. 1—1½'. Po ulicach, w Kiezmaku. Lipiec, Sierpień. ☉

919. *A. roseum* (melius *rosulatum*) L. sp. p. 1493, Ł. gwiazdkowata. *Caule divaricato, foliis sinuato-dentatis inferioribus ovatis, spicis interruptis foliatis, glomerulis fructiferis rosulatis, perigoniiis fructiferi triangulari-rhombeis acutis denta-*

tis a basi ad medium usque cartilagineis connatisque. Fl. Crac. n. 806, Jundz. sen. Litw. p. 423, Bess. Volh. p. 12 et 54, Herb. Buc. p. 124, Baumg. Trans. n. 439, Neilr. NOestr. p. 274, Koch. Ger. p. 703, Sehldl. ic. XIII. h. 7—8, Sturm h. 80, Lm. et DC. Fran. n. 2248, Engl. bot. t. 2880, Ledb. Ross. III. p. 717, DC. prodr. XIII. 2. p. 92. *A. laciniata* M. B. Cauc. III. p. 641, (sec. Ledb.), Wahlenb. Carp. n. 1037 (β .), Waga Pol. n. 289 (sec. descr. polon.). *A. albicans* Bess. Gal. n. 305. *A. Bessarianum* R. et Schult. syst. VI. p. 284 (excl. syn. majori). *A. alba* Scop. Insub. II. p. 16. t. 8.

Łodyga od samego dołu rozsochato-gałęzista, wraz z przykwiatkami białawo-omączona; liście rąbowe albo jajowate, zatkowo- zębate, z obu stron szaro-omączone albo z wierzchu gładkie i bez połysku; kwiaty w kupkach, *kupki w kątach liści posadżane (po okwitnieniu czyli owoconośne gwiazdkowate), ku wierzchołkowi łodyżek w kłosy wzniesione ulistnione i przerywane przechodzące*; zresztą jak w pop. gatunku. Kwiaty żółtawe. Wys. 1—3'. Po miejscach opuszczonych koło domów w miasteczkach, na podgórzu Bieskidów pospolita. Lipiec, Sierpień. ☉

LXXII. Rodzina. POLY GONEAE Juss. *Rdestowate.*

Ziola o liściach naprzemianległych, i przylistkach nakształt nogawki zrosłych, obfitujących w garbniki i różne kwasy lub nawet w istoty żywiczne (np. w korzeniu rabarbarowym) a pospolicie w mączkę w nasionach. Kwiaty obupłciowe lub oddzielnopłciowe; okwiat 3—6działkowy albo 3—6 dzielny, zielony lub ubarwiony czyli koronowaty, trwały lub wędniejący, o działkach wewnętrznych często większych i z owocem się zrastających; pręciki w liczbie nieoznaczonej, na brzeżku rozszerzenia dna kwiatowego z okwiatem zrosłego osadzone, z pylnikami 2woreczkowemi, podłużną szparką pękającemi; słupek 1, o zawiązku wolnym, nadkwiatowym lub od dołu z okwiatem zrosłym, 1komorowym, 1zależkowym, z 2—4 szyjkami, często ze sobą zrosłemi; owoc orzeszkowaty, zazwyczaj rozrosłym okwiatem otoczony lub z nim zrosły, o zarodku prostym lub skrzywionym, na obwodzie lub w środku mączystego bielma umieszczonym.

341. *Rumex* L. gen. 357. Szczaw. (VI. 3. L.).

Kwiaty obupłciowe, pomieszano- lub rozdzielнопłciowe; okwiat aż do podstawy 6dzielny, o 3 zewnętrznych działkach mniejszych, zielnych, a 3 wewnętrznych większych, błonkowatych, powiększających się czyli rosnących, na grzbiecie narostkiem niekiedy opatrzonych; pręcików 6, parami do podstawy zewnętrznych dział-

łek okwiatu przytwierdzonych; znamion 3; owoc orzeszkowaty, 3kątny, 3ma wewnętrznemi działkami okwiatu rozrastającemi się objęty.

A. Kwiaty 2 pleiowe albo mieszanopleiowe; liście przy podstawie zwężone, okrągłe albo sercowate, ale nigdy oszczepowate.

a. Powłoki owocowe w podstawie narostkiem opatrzone.

1. Wszystkie okrężki kwiatowe liśćmi opatrzone.

920. *R. conglomeratus* Murr. Goetting. p. 52, S. kupkowy. *Foliis infimis cordato-vel ovato-oblongis intermediis cordato-lanceolatis acuminatis, ramis patentissimis, verticillis remotis folio fultis supremis tantum nudis, laciniis perigonii fructiferi interioribus lineari-oblongis obtusis integerrimis omnibus calliferis.* Fl. Crac. n. 809, Waga Pol. n. 413, Herb. Buc. p. 129, Neilr. NOestr. p. 291, Koch Ger. p. 704, Schldl. ic. XIII. h. 3—4, Sturm h. 73, Fl. Dan. t. 2228, Ledb. Ross. III. p. 503, DC. prodr. XIV. p. 49. *R. glomeratus* Schrb. Lips. ed. 2. p. 64, Rehb. ic. crit. IV. f. 552. *R. acutus* Sm. Brit. I. p. 391, Engl. bot. t. 724, Bess. Gal. n. 435, Wahlenb. Carp. n. 346, Lm. et DC. Fran. n. 2226 (et verosimiliter L. sp. p. 478), *R. Nemolapathum* M. B. Cauc. I. p. 289, Bess. Volh. p. 15, Gorsk. in Eichw. skizz. Lith. p. 132.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; lodyga wzniesiona, gałęzista, naga jak cała roślina, o gałązkach różgowatych, rozpierzchłych; liście ogonkowe, falisto-karbowane albo całobrzegie, niekiedy purpurowo-plamiste albo w starości cała roślina krwisto nabiegnięta, liście dolne sercowate albo jajowato-podługne, górne lancetowate; kwiaty w okrężkach, grono przerywane, ulistnione tworzące; wewnętrzne 3 działki powłok owocowych równoważko podługne, tępe, całobrzegie, a wszystkie drobne, i narostkami większą część ich powierzchni pokrywającemi opatrzone. Wys. 1—3'. Po rowach na łąkach, na Bieskidzie Niskim, w dolinie Nowotargskiej, na Spiżu, Liptowie i t. d. często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

2. Okrężki kwiatowe bezlistne.

921. *R. sanguineus* L. sp. p. 476, S. gajowy. *Foliis infimis cordato-oblongis intermediis cordato-lanceolatis acuminatis, ramis rectis erecto-patentibus, verticillis omnibus nudis vel infimis tantum folio fultis, laciniis perigonii fructiferi interioribus lineari-oblongis obtusis integerrimis unica callifera.* Fl. Crac. n. 814, Wimm. Schl. p. 224, Ritschl Posn. n. 724, Koch Ger. p. 705, Schldl. ic. XIII. h. 3—4, Sturm h. 73, Sm. Brit. I. p. 390. *R. nemorosus* Schrd. in Willd Berol. I. p. 397,

Neilr. NOestr. p. 291, Gr. et Godr. III. p. 37. R. Nemolapathum Svisk. bot. t. 655, Fl. Dan. t. 2229, Rehn. ic. crit. IV. f. 551.

Gałązki różgowate, mniej rozpierzchłe, okrężki kwiatowe, grona przerywane, bezlistne tworzące; wewnętrzne 3 działki powłok owocowych równowazko-podłużne, tępe, całobrzegie, z których tylko jedna narostkiem opatrzona; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Wys. $1\frac{1}{2}$ —3'. Po gajach i krzakach wilgotnych, na Bieskidach tu i owdzie się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

922. R. crispus L. sp. p. 476, S. kędzierzawy. *Foliis lanceolatis acutis undulato crispis, racemis aphyllis, verticillis approximatis, laciniis perigonii fructiferi interioribus subrotundis subcordatis integerrimis vel basi denticulatis unica omnibusve calliferis*. Fl. Crac. n. 811, Wahlenb. Carp. n. 344, Bess. Gal. n. 433, Ej. Volh. p. 15, Jundz. sen. p. 110, Waga Pol. n. 412, Herb. Buc. p. 129, Baumg. Trans. n. 648, Neilr. NOestr. p. 292, Koch Ger. p. 706, Schldl. ic. XI. h. 8—9, Sturm h. 73, Rehn. ic. crit. VI f. 783, Lm. et DC. Fran. n. 2222, Engl. bot. t. 1998, Fl. Dan. t. 1334, Ledb. Ross. III. p. 505, Turcz. Baic. Dah. n. 966, M. B. Cauc. I. p. 289, DC. prodr. XIV, p. 44.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga wzniesiona, gałęzista, naga jak cała roślina albo od krótkich i grubawych włosków szorstka; liście ogonkowe, falisto-kędzierzawe, dolne podłużne albo podłużnie-lancetowate, w podstawie niekiedy cokolwiek sercowate, górne lancetowate, na ogonkach rynienkowatych; kwiaty w okrężkach, grona bezlistne ku górze zbite tworzące wewnętrzne 3 działki powłok owocowych okrągławo-jajowate albo prawie sercowate, tępe, całobrzegie, rzadko która z nich karbowana, a wszystkie duże, narostkami opatrzone, lecz z 3ch narostków 2 niekiedy mniej wyraźne. Wys. 2—3'. Po łąkach, polach lub koło dróg, wszędzie pospolity, zachodząc aż na polany. Czerwiec — Sierpień. 4

923. R. Hydrolapathum Huds. Angl. I. ed. 2. p. 154, S. wodny. *Foliis inferioribus ellipticis vel oblongo lanceolatis superioribus lanceolatis basin versus angustatis margine subundulatis, petiolis supra planis, racemis paniculatis aphyllis, laciniis perigonii fructiferi interioribus ovato-triangularibus integerrimis vel postice denticulatis omnibus calliferis*. Fl. Crac. n. 812, Wahlenb. Carp. n. 345, Bess. Gal. n. 432, Ej. Volh. p. 15, Jundz. sen. Litw. p. 110, Waga Pol. n. 414, Neilr. NOestr. p. 292, Koch Ger. p. 707, Schldl. ic. XI. h. 8—9, Sturm h. 73, Rehn. ic. crit. IV. f. 554, Gr. et Godr. Fran. III. p. 38, Fl. Dan. t. 2348, Ledb. Ross. III. p. 507, DC. prodr. XIV. p. 47. R. aquaticus Sm. Brit. I. p. 394 (non L.), Engl. bot. t. 2104.

Korzeń marchwiowaty, gałęzisty, mięsisty; łodyga gruba, wzniesiona, gałęzista, naga jak cała roślina; liście wielkie ogonkowe, *falliste ale nie kędzierzawe*, ostro-kończyste w ogonek zwężone, dolne eliptyczne albo podłużnie lancetowate, górne lancetowate, ogonki liściowe z wierzchu płaskie; kwiaty w okręzkach tworzących grona bezlistne, w górze zbite; *zewnątrzne 3 działki powłok owocowych, 3kątne-jajowate*, tępe, całobrzegie albo niektóre lekko ząbkowane, a wszystkie wielkie i narostkami opatrzone. Wys. do 5' dochodzi. Po rowach na łąkach lub po brzegach rzek, na niższych Bieskidach lub na Spiżu, Liptowie i t. d., często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

924. *R. obtusifolius* L. Sp. p. 478, S. tępolistny. *Foliis infimis cordato-ovatis obtusis intermediis cordate oblongis acutis supremis lanceolatis, racemis aphyllis, verticillis remotiusculis, laciniis perigonii fructiferi interioribus ovatotriangularibus postice dentatis in apicem oblongum obtusum protractis omnibus calliferis, dentibus acuminatis.* Fl. Crac. n. 810, Bess. Gal. n. 436 Ej. Volh. p. 15, Jundz. sen. Litw. p. 111, Waga Pol. n. 415, Herb. Buc. p. 129, Baumg. Trans. n. 652, Neilr. NOestr. p. 290, Koch. Ger. p. 706, Schldl. ic. IX n. 5—6, Sturm h. 73, Rehn. ic. crit. IV. f. 550, Lm. et Dc. Fran. n. 2227, Engl. 1, bot 1999; Ledb. Ross. III. p. 502, M. B. Cauc. III. p. 279, DC. prodr. XIV, p. 53.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga wzniesiona gałęzista, naga jak cała roślina; liście najniższe jajowate albo podłużne, najpierwsze zazwyczaj tępe, późniejsze kończyste, w podstawie sercowate i zaokrąglone, długo-ogonkowe, środkowe sercowato-podłużne, kończyste, a najwyższe lancetowate; kwiaty w okręzkach, grono bezlistne, nie zbyt zbite tworzące; *zewnątrzne 3 działki powłok owocowych jajowato-3kątne, po brzegach 3—5 ząbkami z każdej strony opatrzone, o ząbkach ostrokończystych*; wierzchołkach podłużnie wydłużonych lecz tępych, a wszystkich dużych, dłuższych jak szerszych i narostkami opatrzonych. Wys. 1½—2½. Po łąkach, lasach wilgotnych lub po brzegach rowów na Bieskidach dosyć często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4 Dawniej lek. rad. *Lapathi acuti*.

b. Powłoki owocowe bez narostków.

925. *R. alpinus* L. sp. p. 480, S. alpejski. *Foliis infimis subrotundo—cordatis rotundato—obtusis vel in apice obtuso breviter acuminatis, petiolis supra canaliculatis, racemis dense verticillatis aphyllis, laciniis perigonii fructiferi interioribus cordato-ovatis membranaceis integerrimis vel subdenticulatis callo destitutis.* Bess. Gall. n. 437, Wismm Schl. p. 226, Herb. Buc. p. 130, Baumg. Trans. n. 656, Neilr. NOestr. p. 293, Koch. Ger. p. 707,

Sturm. h. 74. Lm. et DC. Fran. n. 2220, Engl. bot. t. 2694, DC. prodr. XIV p. 42.

Korzeniak obły, węzłowaty, skośny, grubemi włóknami okryty, wielogłowy; lodyga wzniesiona, gałęzista, naga jak cała roślina; liście ogonkowe, falisto-karbowane albo całobrzegie, *najniższe* dosyć wielkie, *okrągławo-sercowate albo sercowato-jajowate*, w *wierzchołku* bardzo *tępe* lub *tępe z koniuszkiem krótkim*, następne jajowate, najwyższe zaś lancetowate; kwiaty w okrzędkach, grona bezlistne gęste tworzące; *wewnętrzne 3 działki pawłok owocowych sercowato-jajowate*, *tępe* albo kończyste, całobrzegie lub nieco ząbkowane, *a wszystkie bez żadnych narostków*. Wys. od 2—3'. Po miejscach wilgotnych na polanach zazwyczaj w wielkiej ilości razem, szczególniej koło szałasów, jak np. w Bieskidach na Babięj górze od strony południowej nadzwyczaj obficie lub na Pilsku; na Tatrach zaś w ogóle wszędzie pospolity, mianowicie w dolinie Chochołowskiej, Miętusięj, Kościeliskiej zaraz za domami gościnnymi na Małej Łące, na Strażyskach pod Giewontem (bardzo obficie). na Kondratowięj i t. d. w bardzo wielu i. m. Lipiec, Sierpień. 4

B. Kwiaty rozdzielnopłciowe lub mieszanopłciowe; liście zaś oszczepowate lub strzałkowate.

926. *R. scutatus* L. sp. p. 480, S. tarczolistny. *Foliis plerumque rotundato hastatis vel subpanduriformibus semiverticillis paucifloris remotis aphyllis, lacinii perigonii fructiferi interioribus rotundato-cordatis integerrimis membranaceis callo destitutis*. Wahlnb. Carp. n. 347, Herb. Buc. p. 130, Heuff Ban. n. 1515, Neilr. NOestr. p. 293, Koch. Ger. p. 707, Sturm h. 74, Lm. et DC. Fran. n. 2234, Ledb. Ross. III. p. 509, DC. prodr. XIV. p. 69, *R. alpestris* Jacq. en. Vindb. p. 62, *R. glaucus* Jacq. ic. rar. t. 67, *R. hastifolius* M. B. Cauc. I. p. 290 et III p. 280.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, wielogłowy, wpółdrzewiasty, o głowach korzeniowych wydłużonych, często lodygowatych; lodyga podnosząca się albo powalona, mocno gałęzista, wraz z liśćmi naga i modrawo albo seledynowo oszroniona lub nieoszroniona; liście ogonkowe, *z podstawy jakby uciętej* lub *mniej więcej oszczepowatej lancetowate*, *3kątne, półjajowate albo skrzypcowate*; całobrzegie, kończyste lub tępe; kwiaty obupłciowe i męzkie na *jednej i tejże samej roślinie*, w okrzędkach nieco od siebie pooddalanych, a ogółowogrona tworzących; *wewnętrzne 3 działki powłokowocowych sercowate*, okrągławe, błonkowate, *tępe*, całobrzegie, *a wszystkie bez żadnych narostków*, z których 3 zewnętrzne z początku wzniesione, później odwiniete. Wys. $\frac{3}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Pomiedzy kamieniami na skałach wapiennych lub granitowych, na Pieninach tylko koło źródła

w pobliżu potoku Leśnickiego, ale obficie; na Tatrach zaś w wielu miejscach dosyć pospolity, np. w dolinie Koprowej pod Krywanem, pod Szczytem Gerlachowskim, koło Zielonego jeziora pod Łomnicą, powyżej Czarnego Stawu Jaworzyńskiego pod dolinami Lodowemi, koło Morskiego Oka, od Czarnego Stawu (dość obficie), w dolinie pod Wysoką, koło Żabich jezior i w w. i. m. Czerwiec—Sierpień. 7

927. *R. Acetosa* L. sp. p. 481, S. zwyczajny. *Foliis hastatis sagittatisve, stipulis laciniato-dentatis, laciniis perigonii fructiferi interioribus rotundato-cordatis membranaceis integerrimis basi callo squameiformi deflexo praeditis, exterioribus refractis.* Fl. Crac. n. 816, Wahlenb. Carp. n. 348, Ej. Lapp. n. 174, Bess. Gal. n. 438, Ej. Volh. p. 15, Jundz. sen. Litw. p. 112, Waga Pol. n. 419, Syr. ziel. str. 1095, Herb. Buc. p. 130, Baumg. Trans. n. 657, Neillr. NOestr. p. 294, Koch. Ger. p. 708, Schldl. ic. IV. 9, Sturm h. 74, Lm. et DC. Fran. n. 2231, Engl. bot. t. 127, Svsk. bot. t. 190, Ledb. Ross. III. p. 510, Turcz. Baic. Dah. n. 971, M. B. Cauc. I. p. 291, DC. prodr. XIV. p. 64.—Variet: *b) a r i f o l i u s*, *foliis hastato-sagittatis intermediis triangularibus acuminatis stipulis integerrimis.* *R. a r i f o l i u s* All. Ped. II. p. 204, Herb. Buc. p. 130, Koch. Ger. p. 708, Schldl. ic. XIV. h. I—2, Sturm h. 74, Lm. et DC. Fran. n. 2232. *R. m o n t a n u s* Desf. tabl. cd. II. 1815, p. 48, Ledb. Ross. III. p. 510, DC. prodr. XIV. p. 65.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty, wielogłowy; łodyga wzniesiona, w górze wiechowato-gałęzista, wraz z liśćmi naga albo nieco omszona; liście całobrzegie, ze strzałkowatą lub oszczepowatą podstawą jajowate albo podługne, dolne ogonkowe, tępe lub kończyste, górne bezogonkowe, podługne albo lancetowate i przylistki ładowato-ząbkowane; kwiaty rozdzielнопłciowe, wewnętrzne 3 działki powłók owocowych, sercowato-okrągławe, błonkowate, tępe, całobrzegie, przy nasadzie łuseczką odwinietą opatrzone, od owocu znacznie większe, zewnętrzne zaś 3 zupełnie podwiniete. Wys. 1—2'. Odmiana: *b) a r i f o l i u s*, różni się jedynie liśćmi oszczepowato-strzałkowatymi, środkowymi 3kątными, a przylistkami całkowitemi. Po łąkach, trawnikach lub w lasach, wszędzie pospolity, zachodząc niekiedy aż na hale; odmiana zaś *b)* trafia się zazwyczaj po halach lub trawnikach między kosodrzewem, jak np. na Babięj Górze i koło wsi Bieskid w Bieskidach, w Tatrach znów w dolinie Kościeliskiej pod Pyszną, lub koło Stawów gasienicowych, jak niemniej w dolinie Roztoki. Czerwiec—Sierpień. 7

928. *R. Acetosella* L. sp. p. 481, S. polny. *Foliis hastatis lanceolatis linearibusve, laciniis perigonii fructiferi interioribus rotundato-cordatis membranaceis integerrimis squama destitutis*

exterioribus erectis adpressis. Fl. Crac. n. 817, Wahlenb. Carp. n. 349, Ej. Lapp. n. 175, Bess. Gal. n. 440, Ej. Vollh. p. 15, Jundz. sen. Litw. p. III, Waga Pol. n. 420, Herb. Buc. p. 131, Baumg. Trans. n. 658, Neilr. NOestr. p. 294, Koch. Ger. p. 710, Schldl. ic. VI. h. 12, Sturm 2. 74, Lm. et DC. Fran. n. 2233, Engl. bot. t. 1674, Fl. Dan. t. 1161, Ledb. Ross. III. p. 511, Turcz. Baic. Dah. n. 973, DC. prodr. XIV. p. 63.

Liście zielone, nieoszronione, *wszystkie ogonkowe, podługne, lancetowate i równowazkie*, tępe albo kończyste, zazwyczaj w podstawie dwoma uszkami opatrzone i przez to oszczepowate, rzadko bez uszek i tylko w ogonek spływające; kwiaty rozdzielнопłciowe; *wewnętrzne 3 działki powłok owocowych jajowate, tylko tak jak owoc wielkie*; a zresztą wszystko jak w *R. scutatus*. Wys. 3—10". Po polach lub wzgórzach, wszędzie pospolity, zachodząc często aż na polany koło szalasów w Tatrach i na Bieskidach. Czerwiec—Sierpień. 7

342. *Oxyria* Hill. veg. syst. X. p. 24. Szczawek (VI, 2. L.).

Kwiaty obupłciowe; okwiat aż do podstawy 4 dzielny, o 2 zewnętrznych działkach mniejszych, zielnych, a 2 wewnętrznych szerszych błonkowatych, powiększających się czyli rosnących; pręcików 6, parami do podstawy zewnętrznych działek okwiatu przytwierdzonych, a pojedynczo z podstawą działek wewnętrznych zrosłych; znamion 2, pędzelkowatych; owoc orzeszkowaty, skrzydełkowaty, 2-na wewnątrz dwiema działkami okwiatu rozrastającymi się otoczony, dłuższy jak szerszy.

929. *O. digyna* C a m p d. monogr. p. 155, t. 5, f. 3. alpejski. *Foliis radicalibus longe petiolatis reniformibus caulinis minutis ovatis bracteatis.* Koch. Ger. p. 710, Schldl. ic. XVIII. h. 1—2. *O. reniformis* H o o k Scot. p. 111, Herb. add. Gal. n. 32, Ledb. Ross. III. p. 489, Ej. Alt. III. p. 58, Turcz. Baic. Dah. n. 965, DC. prodr. XIV. p. 37.—*Rumex digynus* L. sp. p. 480, Suter Helv. I. p. 256, Lm. et DC. Fran. n. 2235, Engl. bot. t. 910, Svsk. bot. t. 692, Fl. Dan. t. 14. — *Rhemadinum* W a h l n b. Carp. n. 380, Ej. Lapp. p. 101. t. 9, f. 2.

Korzeniak skośny, w wierzchołku łuskowaty, wielogłowy, łodyżka wzniesiona, prawie bezlistna, kątowata, w górze nieco gałęzista, naga jak cała roślina; liście korzeniowe, długo-ogonkowe, nerkowate w wierzchołku czasem krótkim koniuszkiem opatrzone, pod spodem seledynowe, z wierzchu zielone, liści łodygowych 1—2, drobnych, jajowatych, brunatnych jakby suchawych, przy rozgałęzieniu łodyżki w górze osadzonych i raczej za przykwiatki uważać

się mogących; kwiaty w okrężkach, tworzących gronka; wewnętrzne 2 działki okwiatu otaczają owoc nakształt skrzydełek. Wys. 1-5". Po skałach lub usypach kamienistych, w Tatrach powyżej koso-drzewu dosyć często się trafia, np. pod Rochaczami i Raczkową, pod Pyszną, w dolinie Litworowej, pod Czerwonym Wierchem (bardzo obficie) pod Giewontem, Magorą Zakopańską, koło 5 Stawów, powyżej Kiesmarskiego szałas, koło Zielonego jeziora, w dolinach obu Kolbachów i t. d. w bardzo w. i. m. Lipiec, Sierpień. 4

343. *Polygonum* L. gen. 495. Rdest (VIII, 1. L.).

Kwiaty obupłciowe; okwiat 5dzielny, rzadziej 3—4dzielny zazwyczaj ubarwiony, o działkach nierównych; przecików najczęściej 5—8, pojedynczo na działkach okwiatu osadzonych lub parami przed działkami wewnętrznymi umieszczonych; znamion 2—3, często zrosłych; owoc orzeszkowaty, 3kątny albo z boków ściśniony, okwiatem trwałym niewiele się rozrastającym okryty.

A. Łodyga pojedyncza, na wierzchołku kłosem kwiatów opatrzona.

930. *P. Bistorta* L. sp. p. 516, R. łąkowy albo Wężownik. *Caule simpliciter monostachyo, foliis ovato-oblongis undulatis, petiolis alatis.* Fl. Crac. n. 818, Wahlenb. Carp. n. 370, Bess. Gal. n. 473, Ej. Vollh. p. 16, Jundz. sen. Lith. p. 119, Waga Pol. n. 447, Syr. ziel. str. 1255, Herb. Buc. p. 125, Baumg. Trans. n. 701, Neillr. NOestr. p. 295, Dietr. Boruss. t. 282, Koch. Ger. p. 710, Schldl. ic. I. h. 3, Lm. et. DC. Fran. n. 2203, Engl. bot. t. 509, Fl. Dan. t. 421, Ledb. Ross. III. p. 518, Turcz. Baic. Dah. n. 976, M. B. Cauc. I. p. 301, DC. prodr. XIV. p. 125.

Korzeniak grubości palca, obrączkowaty, poziomy, zazwyczaj w kształcie leżącej litery ∞ skręcony; łodyga wzniesiona pojedyncza, naga, kłosem kwiatów na wierzchołku opatrzona; liście z podstawy sercowatej, lub zaokrąglonej jajowato podługne albo jajowato-lancetowate, faliste ale nie zwiniete, pod spodem seledynowe i pospolicie zrzadka omszone, z wierzchu nagie, dolne w ogonek w pół skrzydełkowaty spływające, górne siedzące; kłos gruby, podługnie-obły, gęsty, prosto wzniesiony, bez żadnych pączków cebulkowatych. Kwiaty różowo-białe. Wys. 1—3". Po łąkach wilgotnych, na całej przestrzeni bardzo pospolity, zachodząc na Babię górę i w Tatrach aż do kosodrzewu i hal, przeszło na 5000' n. p. m. i to prawie wszędzie. Czerwiec. Lipiec. 4

931. *P. viviparum* L. sp. p. 516, R. alpejski. *Caule simpliciter monostachyo, foliis ovato-lanceolatis margine revolutis, petiolis apteris, floribus inferioribus plerumque in bulbilos viviparos*

abeuntibus. Wahlenb. Carp. n. 371, Ej. Lapp. n. 188, Herb. add. Gal. n. 33, Ej. Buc. p. 125, Neilr. NOestr. p. 296, Lorek. Pruss. t. 99, Klingf. Preuss. p. 350, Koch. Ger. p. 711, Suter. Hefv. I. p. 272, Lm. et. DC. Fran. n. 2204, Engl. bot. t. 669, Svsk. bot. t. 336, Fl. Dan. t. 13, Ledb. Ross. III. p. 518, Turcz. Baic. Dah. n. 977, M. B. Cauc. I. p. 301 et 426, DC. prodr. XIV. p. 124.

Liście brzegiem podwinięte, pod spodem seledynowe ale bez włosków, dolne eliptyczne albo lancetowate *w ogonek nieskrzydlaty spływające*, górne równowazko-lancetowate; kłos cieńszy, równowazko-obły, stosunkowo dłuższy, *w dolnej części z pączków cebulkowatych złożony*; zresztą jak w pop. gatunku. Kwiaty białe lub cieliste, cebulki czerwone. Wys. tylko 3—6". Po polach lub trawnikach na skałach wapiennych, od stop Tatrów aż do 6500' n. p. m. wszędzie dosyć pospolity, n. p. w dolinach Chochołowskiej i Kościeliskiej, pod Giewontem, Magorą Zakopańską, na Jaworzynce, i t. d. wszędzie aż do Murania i Tokarni czyli końca Tatr od wschodu. Czerwiec—Sierpień. 4

B. Łodyga gałęzista, o gałązkach kłosem kwiatów zakończonych.

a. Kłosa gęste, zbite i obłe.

932. *P. a m p h i b i u m* L. sp. p. 517, R ziemnowodny. *Caule plerumque ramoso, ramis monostachiis, spicis densis cylindricis, foliis oblongo-lanceolatis, floribus pentandris*. Fl. Crac. n. 819, Wahlenb. Carp. n. 372, Bess. Gal. n. 467, Ej. Volh. p. 16, Jundź. Sen. Litw. p. 120, Waga Pol. n. 446, Herb. Buc. p. 126, Baumg. Trans. n. 703, Neilr. NOestr. p. 296, Koch. Ger. p. 711, Lm. et Dl. Fran. n. 2205, Ledb. Ross. III. p. 510. Turcz. Baic. Dah. n. 986, M. B. Cauc. I. p. 301, DC. prodr. XIV. p. 115. *Variat: a) n a t a n s* Mnch. Haas. p. 28, *caule natante foliis superioribus natantibus longe petiolatis glabris*. Dietr. Boruss. t. 283. Schldl. ic. VII. h. 6—7, Fl. Dan. t. 282, Engl. bot. t. 436; *b) t e r r e s t r e* Leers. Herborn. p. 99, *caule erecto, foliis breviter petiolatis angustioribus pubescenti asperis*.

Korzeniak obły, *gałęzisty*, wraz z dolną częścią łodygi *płożący się*, gruby i dęty; górna część łodygi podnosząca się albo w wodzie pływająca, pojedyncza lub gałęzista, w wierzchołku kłosami kwiatów opatrzona; liście podługne albo lancetowate, całobrzegie, w podstawie często sercowate, dłużej lub krócej ogonkowe a nawet bezogonkowe; kłosa podługno-obłe, gęsto-kwiatowe, prosto wzniesione; kwiaty 5pręcikowe, różowo-czerwone. Łod. 1—3' długa. Zazwyczaj trafia się w 2ch odmianach: *a) n a t a n s*, o łodydze unoszącej się w wodzie, liściach górnych pływających, podługnych, długoogonkowych, skórzastych, gładkich i lśniących, a kłosach wynurzo-

nych; i *b*) *terrestre*, o łodydze z leżąceją podstawy prosto wzniesionej, liściach króćej ogonkowych i węższych, szczecinkami przytulonemi pokrytych, a pochwach liściowych rzęsowatych. Po wodach stojących w dolinie Nowotargskiej i wszędzie gdzie-indziej po równinach wraz z swoją odmianą pospolicie. Czerwiec, Lipiec. 4

933. *P. lapathifolium* L. sp. p. 517, R. szczawio-listny. *Caule plerumque ramoso, ramis monostachiis, spicis densis oblongo-cylindricis, foliis oblongo-lanceolatis ochreis glabris vel sublanatis breviter et tenuissime ciliatis, pedunculis calycibusque glanduloso-scabris, floribus hexandris.* Fl. Crac. n. 820, Bess. Gal. n. 468, Ej. Volh. p. 16, Gorsk. in Eichw. skiz. Lith. p. 132, Waga Pol. n. 445, Herb. Buc. p. 126, Neilr. NOestr. p. 297. Koch Ger. p. 711, Schldl. ic. V. h. 11—12. Rehn. ic. crit. V. f. 688, Lm. et DC. Fran. p. 2210, Engl. bot. t. 1382, Ledb. Ross. III. p. 521, Turcz. Baic. Dah. n. 987, DC. prodr. XIV. p. 119. Variat: *b*) *nodosum*, *foliis ellipticis ovatisve, internodiis basi valde tomentibus.* *P. nodosum* Pers. syn. I. p. 440, Schldl. ic. VII. h. 6—7, Rehn. ic. crit. V. f. 689, Ledb. Ross. III. p. 521, *incanum*, *foliis subtus incano-tomentosis.* *P. incanum* Schmidt. Bohem. IV. p. 90, Bess. Gal. n. 470.

Korzeń wrzecionowato-włóknisty; łodyga wzniesiona, pojedyncza, albo gałęzista, w wierzchołku kłosami kwiatów opatrzona, naga albo nieco wełnista, węzłowata, często czerwono plamista; liście podłużnie-lancetowate albo lancetowate, nagie albo pod spodem cokolwieczek szaro-kutnerowate, całobrzegie, w ogonek zwężone, niekiedy z wierzchu plamą czarniawą półksiężycowatą opatrzone, *pochwki liściowe nagie lub nieco wełniste, od krótkich i delikatnych włosków niewyraźnie rzęsowane*; kłosa krótkie, grube, podłużnobile, gęste, wzniesione lub cokolwiek zwieszzone; *szypułki kwiatowe wraz z okwiatem gruczołowato-szorstkie*; kwiaty pręcikowe, różowe, białe albo zielonawo białe. Wys. 1—2'. Odmiana: *b*) *nodosum*, ma liście eliptyczne albo jajowate, zazwyczaj z obu stron nagie, a łodygę w kolankach bardzo mocno ponabrmiewałą; i *b*) *incanum*, z łodygą podnoszącą się, liśćmi jajowato-lancetowatemi ale mniejszemi i pod spodem szaro-kutnerowatemi, górnemi zaś nagiem. Po miejscach mokrych lub błotnistych niższych, dosyć wszędzie pospolicie; odmiana zaś *b*) zazwyczaj po miejscach piaszczystych na brzegach rzek się trafia. Lipiec, Sierpień. ☉

934. *P. Persicaria* L. sp. p. 518, R. pospolicie. *Caule plerumque ramoso, ramis monostachiis, spicis oblongo-cylindricis, foliis oblongo-lanceolatis glabris, ochreis hirsutis longe ciliatis, pedunculis calycibusque eglandulosis, floribus hexandris.* Fl. Crac. n. 821, Wahlenb. Carp. n. 373, Ej. Lapp. n. 190, Bess. Gal. n.

469, Ej. Volh. p. 16, Jundź. sen. Litw. p. 120, Waga Pol. n. 444, Herb. Buc. p. 126, Baumg. Trans. n. 705, Neilr. NOestr. n. 297, Dietr. Boruss. t. 284, Koch. Ger. p. 711, Schldl. ic. IX. h. 7—8, Rehn. ic. crit. V. f. 684, Lm. et DC. Fran. n. 2208, Engl. bot. t. 756, Fl. Dan. V. 702, Ledb. Ross. III. p. 522, Turcz. Baic. Dah. n. 989, M. B. Cauc. I. p. 302, DC. prodr. XIV. p. 117.

Łodyga naga, często czerwono nabiegnięta; liście z obu stron nagie, czarno plamiste albo bez plam, *pochewki liściowe* sztywnymi włosami pokryte, *długo-rzęsowate*; *szypułki kwiatowe wraz z okwiatem niegruczołowate*; kwiaty 5—8pręcikowe jasno-purpurowe albo różowe, rzadko białe; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Wys. 1—2'. Po rowach, polach lub ugorach, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolity. Lipiec, Wrzesień. ☉

b. Kłosy skąpokwiatowe, wiotkie, cienkie i nitkowate.

935. *P. Hydropiper* L. sp. p. 517, R. ostrogórski. *Caule plerumque ramoso, ramis monostachiis, spicis filiformibus laxis pendulis, foliis lanceolatis ochreis subglabris breviter ciliatis floralibus ciliis fere destitutis, floribus hexandris glanduloso-punctatis.* Fl. Crac. n. 822, Wahlnb. Carp. n. 374, Bess. Gal. n. 471, Ej. Volh. p. 16, Jundź. sen. Litw. p. 120, Waga Pol. n. 442, Syr. ziel. str. 1248, Herb. Buc. p. 127, Baumg. Trans. n. 704, Neilr. NOestr. p. 298, Dietr. Boruss. t. 285, Koch. Ger. p. 712, Schldl. ic. IV. h. 5, Rehn. ic. crit. V. f. 687, Lm. et DC. Fran. n. 2206, Engl. bot. t. 989, Svk. bot. t. 424, Fl. Dan. t. 1576, Ledb. Ross. III. p. 523, Turcz. Baic. Dah. n. 990, M. B. Cauc. I. p. 301, DC. prodr. XIV. p. 109.

Korzeń wrzecionowato-włóknisty, łodyga wzniesiona podnosząca się, z dolnych kolanek niekiedy korzonki wypuszczająca, pojedyncza albo gałęzista, w wierzchołku kłosami kwiatów opatrzona, naga; liście podłużnie lancetowate albo lancetowate, całobrzegie, w ogonek zwężone, z obu stron nagie, *pochewki liściowe* dosyć nagie, od krótszych lub dłuższych włosków *rzęsowane*, *kłosy nitkowate, wiotkie i zwisłe*; kwiaty 6pręcikowe, *gruczołowato-kropkowane*, zielonawe, po brzegach białawe lub czerwonawe. Cała roślina smaku szczypiącego, pieprzowego. Wys. 1—1½'. Po miejscach mokrych na łąkach i w lasach, tu i owdzie ale na całej przestrzeni się trafia. Sierpień, Wrzesień. ☉

936. *P. mite Schrnk.* Baier. I. p. 668, R. wielkokwiatowy. *Caule plerumque ramoso, ramis monostachiis, spicis filiformibus laxis pendulis, foliis lanceolatis, ochreis hirsutis longe ciliatis, floribus hexandris eglandulosis.* Fl. Crac. n. 822, Gorsk. in. Eichw. skiz. Lith. p. 132, Koch. Ger. p. 712, Engl. bot. t.

2867, Ledb. Ross. III. p. 522, Dl. prodr. XIV. p. 110. *P. laxiflorum* Weih. in Flora Regns. zeit. 1826, II. p. 746, Schldl. ic. IX. h. 7—8. *P. dubium* Stein. herb. sec. A. Br. bot. zeit. 1824. p. 357, Gr. et Godr. Fran. III. p. 48. *P. minus* Rchnb. ic. crit. V. f. 686, (sec. ips. Rchnb.). *P. Persicaria* β . *laxiflorum* Neilr. NOestr. p. 298

Pochewki liściowe kosmate, od długich włosów rzesowane; kwiaty niegruczołowate, z początku białawe, potem zielonawe i purpurowe. Wys. $\frac{3}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po rowach lub miejscach wilgotnych, tu i owdzie na miejscach równiejszych się trafia. Lipiec—Październik. ☉

937. *P. minus* Huds. Angl. ed. I. p. 148, R. mniejszy. *Caule plerumque ramoso, ramis monostachiis, spicis filiformibus laxis erectiusculis, foliis lanceolato-linearibus basi rotundatis antice sensim attenuatis, ochreis adpresse pilosis longe ciliatis, floribus pentandris eglandulosis.* Fl. Crac. n. 824, Bess. Gal. n. 472, Ej. Volh. p. 16, Jundź. Litw. p. 164, Waga Pol. n. 443, Herb. Buc. p. 127, Dietr. Boruss. t. 286, Koch. Ger. p. 712, Schldl. ic. IX. h. 7—8, Gr. et godr. Fran. III. p. 49, Engl. bot. t. 1043, Fl. Dan. t. 2230, Ledb. Ross. III. p. 523, Turcz. Baic. Dah. n. 988, DC. prodr. XIV. p. 111. *P. pusillum* Lm. et DC. Fran. n. 2207. *P. angustifolium* Roth. Germ. I. p. 453, Baumg. Trans. n. 707. *P. strictum* All. Ped. t. 68. f. 2. *P. persicaria* γ . *angustifolium* Neilr. NOestr. p. 298.

Liście z podstawy zaokrąglonej prawie równoszerokie, ku wierzchołkowi zwolna zwężające się, lancetowato-równowazkie, pochewki liściowe włoskami przytulonemi pokryte a długimi rzesowane; kłosa częścię wzniesione; kwiaty 5pręcikowe niegruczołowate, mocno różowe albo białe; a zresztą jak w pop. gat. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1'$. Po łąkach lub rowach mokrych, na Bieskidach niskich i równiejszych lub w dolinie Nowotargskiej, Spiskiej i t. d. często się trafia. Lipiec, Sierpień. ☉

C. Kwiaty w kątach liści umieszczone; szyjek 3 na słupku.

938. *P. aviculare* L. sp. p. 519, R. ptasi. *Caule ramoso plerumque procumbente, ramis ad apicem usque foliatis, foliis eliptico-lanceolatis ochreis bifidis, floribus axillaribus.* Fl. Crac. n. 825, Wahnbn. Carp. n. 375, Ej. Lap. n. 180, Bess. Gal. n. 475, Ej. Volh. p. 16, Jundź. sen. Litw. p. 119, Waga Pol. n. 448, Herb. Buc. p. 127, Baumg. Trans. n. 708, Neilr. NOestr. p. 298, Dietr. Boruss. t. 281, Koch. Ger. p. 712, Schldl. ic. III. h. 10, Sturm. h. 1, Lm. et DC. Fran. n. 2213, Engl. bot. t. 1252, Svsk. bot. t. 406, Fl. Dan. t. 803, Ledb. Ross. III. p. 531, Turcz. Baic. Dah. n. 992, M. B. Cauc. I. p. 303, DC. prodr. XIV. p. 97.

Korzeń wrzecionowaty; lodyga gałęzista na ziemi rozestłana albo podnosząca się, naga jak cała roślina, o gałązkach aż do wierzchołka liśćmi opatrzonych; liście male, krótkoogonkowe albo prawie bezogonkowe, eliptyczno-lancetowate, całobrzegie, pochewki liściowe rozszczepane; kwiaty ośmio-pręcikowe, po 2—4 w kątach liści bez szypulek osadzone, po końcach gałązek przez zmalenie listków często jakby w kłoski spływające, zielonawe, w końcu białe lub różowe. Dług łód. $1\frac{1}{3}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po polach, przy drogach lub koło domów, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich bardzo pospolity. Lipiec, Wrzesień. ☉

939. *P. arenarium* W. et Kit. Hung. I. p. 69, t. 67, R. Piaskowy. *Caule diffuso-ramoso decumbente, ramis filiformibus ferae ad apicem neque foliatis, foliis lineari-oblongis acutis, ochreis multifidis pedicellis florem subequantibus, floribus axillaribus et in spicis terminalibus laxis aphyllis congestis.* Fl. Crac. n. 826, Bess. Gal. n. 474, Ej. Volh. p. 16, Gorsk. in. Eichw. skiz. Lith. p. 132, Heuff. Ban. n. 1531, Ledb. Ross. III. p. 531, M. B. Cauc. I. p. 303, DC. prodr. XIV. p. 100. *P. neglectum* Bess Volh. p. 45 (partim sec. Ledb.).

Lodyga rozpięchle gałęzista, na ziemi rozestłana, o gałązkach cieniutkich, prawie aż do wierzchołka ulistnionych; liście podługne albo równowazkie, *pochewki liściowe* w wierzchołku *porozszczepywane*, *szypulki kwiatom równe*; kwiaty w kątach liści osadzone, a po końcach gałązek w kłosy przerywane ale bezlistne ułożone, różowe, w kraju białawe; a zresztą jak w pop. gat. Dług. łód. $\frac{1}{2}$ —1'. Po miejscach piaszczystych koło Dukli w Jasielskiem. Lipiec, Sierpień. ☉

D. Kwiaty w kątach liści wiązeczkami umieszczone; szyjka jedna.

940. *P. Convolvulus* L. sp. p. 522, R. powojowaty. *Caule volubili, foliis cordato-sagittatis, floribus axillaribus fasciculatis, laciniis perigonii 3 interioribus obtuse carinatis, nucibus trigonis opacis.* Fl. Crac. n. 827, Wahlenb. Carp. n. 376, Ej. Lap. n. 191, Bess. Gal. n. 477, Volh. p. 16, Jundz. sen. Litw. p. 121, Waga Pol. n. 451, Herb. Buc. p. 128, Baumg. Trans. n. 712, Neilr. NOestr. p. 299, Koch. Ger. p. 713, Schldl. ic. VII. h. 2, Lm. et DC. Fran. n. 2217, Engl. bot. t. 941, Fl. Dan. t. 744, Ledb. Ross. III. p. 528, Turcz. Baic. Dah. n. 983, M. B. Cauc. I. p. 305, DC. prodr. XIV. p. 135.

Korzeń wrzecionowaty; lodyżka wijąca się, spinająca, niekiedy tylko na ziemi leżąca, gałęzista, naga jak cała roślina, liście ogonkowe sercowato-strzałkowate, a przytém 3kątne, kończyste, całobrzegie; kwiaty 8pręcikowe, po 3—6 w kątach liści umieszczone,

szypulkowe, zwisłe, po końcach gałązek w skutku malenia liści niekiedy w gronka spływające, łatki 3 wewnętrzne okwiatu tępe i łódkowate; owoce orzeszkowate, 3kątne, bez połysku. Kwiaty zielonawo-białe. Dług. łód. $\frac{1}{2}$ —2'. Po polach i ogrodach, wszędzie pospolity. Lipiec, Sierpień. ☉

941. *P. dumetorum* L. sp. p. 522, R. zaroślowy. *Caule volubili, foliis cordato-sagittatis, floribus axillaribus fasciculatis, lacinis perigonii 3 exterioribus membranaceo-alatis, nucibus trigonis nitidis.* Fl. Crac. n. 828, Wahlb. Carp. n. 377, Bess. Gal. n. 478, Ej. Volh. p. 16, Jundz. sen. Litw. p. 121, Waga Pol. n. 452, Herb. Buc. p. 128, Baumg. Trans. n. 713, Neilr. NOestr. p. 299, Koch. Ger. p. 713, Schldl. ic. VII. h. 2, Lm. et DC. Fran. n. 2218, Engl. bot. t. 2811, Fl. dan. t. 756, Ledb. Ross. III. p. 528, Turcz. Baic. Dah. n. 984, M. B. Cauc. I. p. 305, DC. prodr. XIV. p. 135.

Łatki 3 zewnętrzne okwiatu błonkowate, skrzydlate; owoce cokolwiek lśniące; zresztą wszystko jak w pop. gat. Dług. łód. w krzakach 3—8'. Po krzakach lub koło płotów, tu i owdzie na Bieskidach się trafia. Lipiec, Sierpień. ☉

LXXIII. Rodzina. THYMELEAE Juss. Wawrzynkowate.

Krzewy zazwyczaj jadowite, o kwiatach obupłciowych; okwiat rurkowato-lejkowaty, trwałe albo odpadający, 4—5 wrębny, często koronowaty; pręcików 4—5 albo 8—10, w rurce korony umieszczone, o pylnikach 2komorowych, w podłuż szparką pękających; słupek 1, wolny, nadkwiatowy, o zawiązku 1komorowym i najczęściej 1zależkowym, szyjka 1, znamię pojedyncze; owoc orzeszkowaty albo jagoda pestkowata; nasiona o zarodku prostym, bezbielmowym albo cienkim bielmem mięsistym otoczony.

344. *Daphne* L. gen. 485. Wilczołyko (VIII, I. L.).

Okwiat lejkowaty, zazwyczaj koronowaty, odpadający, w kraju 4 wrębny; pręcików 8, dwoma rzędami ustawionych; jagoda 1pestkowa, o mięsie miękkim lub skórzastym.

942. *D. Mezereum* L. sp. p. 509, W. pospolite. *Frutex, foliis post flores apparentibus lanceolatis basi cuneato-attenuatis, floribus lateralibus sessilibus subternis.* Fl. Crac. n. 831, Wahlb. Carp. n. 367, Bess. Gal. n. 459, Ej. Volh. p. 16, Jundz. sen. Litw. p. 119, Waga Pol. n. 439, Syr. ziel. str. 1461, Herb. Buc. p. 132, Baumg. Trans. n. 689, Neilr. NOestr. p. 304, Dietr. Boruss. t. 302, Koch. Ger. p. 714, Schldl. ic. III. h. 3, Rehn. ic. XI. f. 1181, Sturm. h. 8, Lm. et DC. Fran. n. 2190, Engl. bot. t. 1381, Svsk. bot. t. 7, Fl. Dan. t. 268, Ledb. Ross. III. p. 546, Turcz. Baic. Dah. n. 996, DC. prodr. XIV. p. 530.

Krzew o gałęziach nagich, gładkich, ku wierzchołkowi dopiero liśćmi się pokrywających; liście klinowato-lancetowate, w ogonek zbiegające, kończyste, całobrzegie, nagie, wietkie, odpadające; *kwiaty* wczesne, przed liśćmi ukazujące się, zazwyczaj po 3 razem po bokach gałązek osadzone, *bezszyplukowe*, *ogółowo kłos* rzadki *pozornie wierzchołkowy tworzące*; owoce wielkości grochu czerwone, soczyste, pod liśćmi umieszczone. Kwiaty karmazynowe bardzo przyjemnie ale odużająco pachnące. Kora i owoce jadowite. Wys. 2—4'. Po lasach wszędzie pospolity, zachodząc na Babię Górę i w Tatrach aż do górnej granicy lasów, jak np. w dolinie Kościeliskiej, pod Giewontem i t. d. wszędzie. Marzec, Maj. ♀ Lek. cortex Mezerei.

943. *D. Cneorum* L. sp. p. 510, W. Prześlągwa albo Górnik. *Fruticulus, foliis lineari-cuneatis glabris sempervirentibus, floribus terminalibus fasciculatis breviter pedicellatis*. Wahlenb. Carp. n. 368, Bess. Gal. n. 460, Ej. Volh. p. 16, Gorsk. in. Eichw. skiz. Lith. p. 132, Neilr. NOestr. p. 304, Jacq. Austr. t. 426, Koch. Ger. p. 715, Schldl. ic. V. h. 5, Rehn. ic. XI. f. 1176, Lm. et DC. Fran. n. 2195, Ledeb. Ross. III. p. 548, DC. prodr. XIV. p. 532.

Niski i pospolicie na ziemi rozestany i płożący się krzewik, o gałązkach od dołu nagich a w górze omszonych i ulistnionych; liście klinowato-równowazkie, w wierzchołku tępe albo wykrojone i sztyletowate, całobrzegie, bezogonkowe, nagie, tęgie i trwałe czyli zawsze zielone; *kwiaty krótko-szypuleczkowe*, *po końcach gałązek baldaszkowato pogromadzone*; owoce wielkości grochu, żółto-brunatne, skórzasto-suche, często niewykształcające się lub zaraz po dojrzaniu odpadające. Kwiaty pięknie różowe, pachnące. Dług. gał. 4—12". Po trawnikach na skałach wapiennych, na Pieninach na szczycie skał Korony zwanych (bardzo obficie) i koło Łuczywny w pobliżu Teplicy na Spiżu. Maj, Czerwiec. ♀

LXXIV. Rodzina. SANTALACEAE R. Br. Czyndalinowate.

Zioła albo krzewy często pasożytnicze, o liściach całkowitych, zazwyczaj wąskich, naprzemianległych i bezogonkowych, a kwiatach obupłciowych; okwiat lejkowaty, w kraju 4—5 wrębny, wewnątrz zabarwiony, trwałe albo odpadający; pręcików 4—5, do podstawy wrębów okwiatu przytwierdzonych i tymże naprzeciwległe, o pylnikach 2woreczkowych, w podłuż pękających; słupek 1 z rurką z okwiatem zrosły, podkwiatowy, o zawiązku 1komorowym, 2—4 zalążkowym, 1 szyjce i znamieniu główkowatym albo 2—3 wrębnym; owoc orzeszkowaty albo pestczakowaty, 1 nasionowy; nasionko o zarodku prostym, w osi mięsistego bielma umieszczonym.

345. *Thesium* L. gen. 292. Leniec (V. 1. L.).

Okwiat lejkowaty, o rurce z zawiązkiem zrosłej, w kraju 4—5 wrębny, nadkwiatowy, trwały, wewnątrz ubarwiony; pręcików 4—5, w podstawie wiązką włosków opatrzonych; owoc pestczakowaty, (w gatunkach europejskich) suchy, przeto do orzeszka podobny, resztkami pozwijanemi okwiatu uwieńczony.

944. *T. montanum* Ehrh. herb. Linn. n. 2, Ej. beitr. V. p. 175, L. górski. *Radice descendente ramosa denique multicauli, caulibus erectis superne paniculatis, foliis lanceolatis longe acuminatis 3—5 nerviis bracteis ternis, perigonio fructus usque ad basim involuto.* Fl. Crac. n. 832, Koch. Ger. p. 716, Schldl. ic. X. h. 11—12, Rchnb. ic. XI. f. 1161, et crit. V. f. 644, DC. prodr. XIV. p. 645. *T. Linophyllum* γ *montanum* Wahlb. Carp. n. 229, *T. Linophyllum* β *majus* Neilr. NOestr. p. 301.

Korzeń podnoszący się, gałęzisty, pasożytnie z korzeniami innych roślin zrastający się, wreszcie liczne łodygi wydający; łodyga wzniesiona kątowata, naga jak cała roślina, w górze widlasto gałęziąca się a ogółowo wiechę gronowatą przedstawiająca; liście lancetowate, długo-kończyste bezogonkowe, całobrzegie, wyrażnie 3—5 nerwowe, grubawe, zazwyczaj ciemno zielone; przykwiatków 3 pod każdym kwiatkiem; okwiat drobny, zazwyczaj 5wrębny, owoce elipsoidyczne wieńczący i wówczas aż do swej podstawy wwinęty, za świeża zaś wyprostowany, zewnątrz zielony, a wewnątrz biały. Wys. 1—1½'. Po suchych wzgórzach, koło Kiezmarmku. Czerwiec, Lipiec. 7

945. *T. intermedium* Schrd. Germ. p. 27, L. pośredni. *Radice stolonifera, caulibus erectis adscendentibusve superne paniculatis, foliis linearibus acutis obsolete 3 nerviis, bracteis ternis perigonio fructus usque ad basim involuto.* Fl. Crac. n. 833, Bess. Gal. 289, Ej. Volh. p. II et 53, Jundz. sen Litw. p. 76, Herb. Buc. p. 131, Koch. Ger. p. 716, Ledb. Ross. III. p. 540, DC. prodr. XIV. p. 645. *T. Linophyllum* L. sp. p. 301. (partim), Waga Pol. n. 268, Dietr. Boruss. t. 415, Schldl. ic. X. h. 11—12, Rchnb. ic. XI. f. 1160. et crit. V. f. 645, Lm. et DC. Fran. n. 2185, Engl. bot. t. 247. *T. Linophyllum* α. minus Neilr. NOestr. p. 300.

Korzeń rozłogi podziemne wydający, gałęzisty, wreszcie wielo-łodygowy; łodygi wzniesione albo podnoszące się; liście równowazkie, kończyste, niewyraźnie 3 nerwowe, najczęściej żółtawo-zielone; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku, którego poniekąd może być tylko odmiana. Wys. ½—1'. Po suchych leśnych wzgórzach lub po skałach, na Bieskidach tu i owdzie się trafia. Czerwiec, Lipiec. 7

946. *T. alpinum* L. sp. p. 301, L. alpejski. *Radice fusiformi, caulibus racemosis, ramulis fructiferis erecto-patentibus secundis, foliis linearibus uninerviis, bracteis ternis perigonio fructus tubuloso apice involuto.* Wahlb. Carp. n. 228, Herb. Buc. p. 131, Baumg. Trans. n. 400, Neilr. NOestr. p. 302, Jacq. Austr. t. 416, Koch. Ger. p. 718, Schldl. ic. XV. h. 11—12, Sturm h. 11, Rehn. ic. XI. f. 1151, Lm. et DC. Fran. n. 2186, Svsk. bot. t. 611, DC. prodr. XIV. p. 641.

Korzeń wrzecionowaty, bez rozłóg, liczne łodygi wydający; łodygi wzniesione albo podnoszące się, kątowate, nagie jak cała roślina, zazwyczaj pojedyncze, z groniastym kwiatostanem, rzadziej w górze nieco gałęziste i dopiero z gałązkami groniasto ułożonemi, gałązki owocoноśne najczęściej wzniesiono odstające i w jedną stronę podane; liście bezogonkowe, równowazkie, ostrokończyste, całobrzegie, Inerwowe, dość wietkie; przykwiatków 3 pod każdym kwiatkiem; okwiat drobny, pospolicie w kraju 4wrębny, w czasie dojrzewania owoców rurkowaty, tylko w wierzchołku wwinęty i tak kuliste prawie owoce wieńczący, za świeża zaś wyprostowany, zewnątrz zielony, a wewnątrz biały. Wys. 4—9". Po skałach wapiennych, w Tatrach często się trafia, np. w Reglach Zakopańsko-Kościeliskich a szczególnie pod Giewontem (obficie), także na wschodnim końcu Tatr pod tak zwanymi Spadami za Jaworzyną lub powyżej wsi Żarn; na Liptowie zaś koło Hradku i w w. i. m. w Tatrach. Czerwiec, Lipiec. 7

LXXV. Rodzina. ARISTOLOCHIEAE Juss. Kokornakowate.

Zioła lub krzewy powiększłej części podzwrotnikowe, niekiedy pnące, o liściach pojedynczych, naprzemian ległych, o kwiatach obupłciowych; okwiat rurkowaty, ubarwiony, z krajem języczkowatym lub wargowatym, albo dzwonkowaty, 3—6 wrębny i trwały; pręcików 6—12, osadzonych na krążku nadzawiązkowym lub z jego podstawą zrosłym, o pylnikach 2woreczkowych, podłużną szparką pękających; słupek 1, z rurką okwiatu mniej więcej zrosły, podkwiatowy lub wpółpodkwiatowy, o zawiązku 3—6 komorowym, licznych zalążkach, 1szyjce krótkiej, a znamieniu 6promieniowym, po nad pylnikami rozchodzącym się; owoc torebkowaty, rzadko jagodowaty, liczno-nasionowy; nasiona o zarodku bardzo małym, w podstawie bielma prawie chrząstkowatego umieszczonym.

346. *Azarum* L. gen. 589. Kopytnik (XI, 1. L.).

Okwiat dzwonkowaty, ubarwiony, trwały, w podstawie z zawiązkiem zrosły, w kraju 3—4wrębny; pręcików 12, na krążku

nadzawiążkowym osadzonych, o pylnikach do środka nitek przywiniętych; torebka skórkowata, 6komorowa, nieumiarowo pękająca, okwiatem trwałym otoczona, wielonasionowa.

947. *A. e u r o p a e u m* L. sp. p. 633, K. pospolity. *Rhismate repente, caule humili, foliis geminatis longe petiolatis reniformibus, flos unicus axillaris atro-purpureus*. Fl. Crac. n. 835, Wahlb. Carp. n. 456, Bess. Gal. n. 554, Ej. Volh. p. 37, Jundz. sen. Litw. p. 154, Waga Pol. n. 518, Syr. ziel. str. 44, Herb. Buc. p. 133, Neilr. NOestr. p. 306, Dietr. Boruss. t. 301, Koch. Ger. p. 721, Schldl. ic. I. h. 6, Rehn. ic. XII. f. 1339, Sturm h. 2, Lm. et DC. Fran. n. 2183, Engl. bot. t. 1083, Svsk. bot. t. 31, Fl. Dan. t. 633, Ledb. Ross. III. p. 553, M. B. Cauc. I. p. 364, Willd. sp. II. p. 838. *A s a r u m o f f i c i n a l e* Mnch. Baumg. Trans. n. 887.

Korzeniak łodygowaty, gałęzisty, płożący się; łodyga tylko na 1—2" wysoka, podnosząca się, wraz z liśćmi i kwiatem włosista, w podstawie łuskowata, w wierzchołku 2ma liśćmi opatrzona, z pośród których 1 kwiatek krótkoszypułkowy i zwieszony wyrasta; liście długo-ogonkowe, nerkowate, całobrzegie, skórzaste i trwałe, starsze prawie zupełnie nagie i lśnące; okwiat zewnątrz brunatnozielony, wewnątrz brudno-czerwony. Wys. 2—4". Po lasach wszędzie pospolity, na Tatrach zaś w lasach szczególniej bukowych trafia się bardzo często, a na Choczu dochodzi aż do Kosodrzewu. Kwiecień, Maj. 7. Dawniej lek. radix Asari.

LXXVI. Rodzina. EMPETREAE NUTT. Bażynowate.

Krzewinki wrzosowate, tęgie i kruche, o liściach gęstych, iglastych, a kwiatach rozdzielnopomieszanopłciowych; kielich 3działkowy, wolny, trwały, płatków 3 z działkami naprzemianległych, na dnie kwiatowym osadzonych; pręcików 3 z płatkami osadzonych, o pylnikach 2woreczkowych, podłużną szparką pękających; słupek 1 na krążku nadzawiążkowym osadzony, 3—9 komorowy, często niedokształcony, o komorach 1załączkowych, a znamieniu promienisto-łateczkowym; owoc pestczak jagodowaty, o 2—9 pesteczkach; zarodek w nasieniu prosty, w osi mięsistego bielma umieszczony.

347. *Empetrum* L. gen. 1100. Bączyna albo Modrzewnica (XXII. 3, L.).

Kwiaty obupłciowe i oddzielnopłciowe; kielich 3działkowy, skórkowaty, od 6 dachówkowato ułożonych łuseczek otoczony; płatków 3, w kwiatach męzkich pręcików 3, w żeńskich znamię na słupku 6—9 promieniowe, pestczak jagodowaty o 6—9 pesteczkach.

948. *E. nigrum* L. sp. p. 1450, B. czarna albo Jafer (nazw. góral.). *Procumbens, foliis linearibus margine revolutis*. Wahlnb. Carp. n. 1024, Bess. Gal. n. 1197, Jundz. Litw. p. 420, Herb. Buc. p. 405, Baumg. Trans. n. 130, Neilr. NOestr. p. 841, Koch. Ger. p. 721, Schldl. ic. VIII. h. 5—6, Rehn. ic. V. f. 4810, Lm. et DC. Fran. n. 2817, Engl. bot. t. 526, Svsk. bot. t. 259, Fl. Dan. t. 975, Ledb. Ross. III. p. 555, Turcz. Baic. Dah. n. 1003, M. B. Cauc. I. p. 415, Willd. sp. 1V. p. 713.

Krzewik na ziemi rozესlany, gałęzisty, o gałązkach cienkich, gesto liśćmi pokrytych; liście bardzo drobne, zawsze zielone, podługne albo równowazkie, tępe, brzegiem podwinięte, z brzegami linijką błoniastą połączonemi, nagie jak cała roślina; kwiaty niepokazne, pojedynczo z kątów liści wyrastające, po końcach gałązek przeszlorocznych, czerwone; jagody kuliste czarne. Dług. gałązek 1—1½'. Po łąkach torfiastych lub po mokrych miejscach kamienistych i skalistych, na Babięj górze (bardzo obficie); w dolinie Nowotargkiej na tak zwanych Pustaciach czyli torfowiskach koło wsi Długopola i Ludzimierza bardzo pospolita; w Tatrach zaś całych od górnej granicy lasów aż do 6000' n. p. m. prawie wszędzie się trafia. Kwiecień, Maj. ☿

LXXVII. Rodzina. EUPHORBIAEAE Juss. Wilczomłeczowate.

Ziola, krzewy albo drzewa z sokiem wodnistym, a w wielu mlecznym i ostrym, trującym, o liściach naprzemian rzadziej naprzeciwległych, pojedynczych, a kwiatach oddzielno lub rozdzielno-płciowych; kielich wolny, 3—6 wrębny albo 2—4 działkowy lub żaden; korony zazwyczaj brakuje, rzadziej 3—6 płatkowa; kwiaty męskie o 1—wielu pręcikach, pospolicie poniżej zaczątku na zawiązek osadzonych, pylniki 2woreczkowe, szparką lub dziurką pękające; kwiaty żeńskie o zawiązku 2—wielokomorowym, a wszystkie komory do słupusa środkowego w wierzchołku znamię dźwigającego przyrosłe, o 1—2 zalążkach, znamion tyle co komor w zawiązku, często ze sobą zrosłych; owoc przedstawia torebkę pękającą albo po przegrodach albo też całemi komorami, 2—wieloma, osobne owocki stanowiącemi, owocki w 2 łupinki lub wcale nie pękające, nasiona o zarodku prostym w osi mięsistego bielma umieszczonym.

348. *Euphorbia* L. gen. 609. Wilczomlecze albo Ostromlecze.
(XXI. 1, L.).

Ziola z powierzchowności do siebie podobne, za załamaniem sok mleczny bardzo ostry sączące, o liściach pojedynczych naprze-

ciw albo naprzemianległych, a kwiatach oddzielnopłciowych; kwiaty te składają 10—wiele męzkich, a 1 w pośrodku żeński kwiatek, co wszystko wspólną pokrywą (kielichem u dawnych botaników zwaną) otoczone, i niby jeden kwiat obupłciowy przedstawiające; okwiat dzwonkowaty, 9—10 ząbkowy, z których 5 błonkowatych albo zielnych ząbków wzniesionych lub do środka zagiętych, i z 4—5 innymi ząbkami naprzemianległych, a te dopiero na zewnątrz odwinęte, na swój górnej powierzchni mięsisto zgrubiałe (gruczołami od nowszych, płatkami korony od dawniejszych botaników zwane), miód wydzielają; gruczoły owe poprzecznie-owalne, półksiężycowate lub 2rogie; korony brakuje; kwiat męzki stanowi jeden tylko pręcik, osadzony na trzoneczku, od którego odpada, a trzoneczek znowu do podstawy okwiatu przytwierdzony; pylnik 2woreczkowy, woreczki prawie kuliste, kielicha brakuje; kwiat żeński w pośrodku okwiatu na podobnymże trzoneczku umieszczony, od męzkiego dłuższy, kielich bardzo drobny, łateczkowato-ząbkowany albo niedoksztalcający się; zawiązek 3komorowy, a komory 1zależkowe, szyjek 3, a każda 2wrębna; owoc torebka zwieszona, na 3 jednonasionowe owocki rozpadająca się, owocki 2ma łupinkami ze sprężystością pękające i nasionko wyrzucające.

A. Gruczoły okwiatu okrągławe albo poprzecznie owalne, całobrzegie.

a. Nasiona dółkowato-kropkowane.

949 *E. helioscopia* L. sp. p. 658, W. obrotny. *Foliis obovatis antice serratis, umbella 5fida, radiis trichotomis, pedicellis dichotomis, glandulis integris, capsula laevi, seminibus foveoso-reticulatis.* Fl. Crac. n. 836, Wahlb. Carp. n. 462, Bess. Gal. n. 566, Ej. Volh. p. 18, Waga Pol. n. 957, Syr. ziel. str. 1498, Herb. Buc. p. 405, Baumg. Trans. n. 910, Neilr. NOestr. p. 844, Dietr. Boruss. t. 844, Koch. Ger. p. 723, Schldl. ic. V. h. 6, Rehn. ic. V. f. 4754, Gr. et. Godr. Fran. III. p. 76, Engl. bot. t. 883, Svsk. bot. t. 70, Fl. Dan. t. 725, Ledb. Ross. III. p. 562, M. B. Cauc. I. p. 378, Willd. sp. II p. 914. *Tithymalus serratus* Gilib. Litw. p. 207.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, rzadko omszona, najczęściej pojedyncza, gruba, soczysta, skąpo ulistniona, a ostatecznie bezlistna, o gałązkach podnoszących się, zazwyczaj kwiatonośnych; liście podłużnie przewrotnie-jajowate lub łopatkowate, w ogonek zwężone, ku wierzchołkowi ząbkowane, nagie; kwiatostan 4—5 promieniowy, baldaszkowaty o promieniach 3dzielnych; okrywa kwiatowa do liści łodygowych zupełnie podobna, tylko większa

okrywki owalne, zielone lub żółtawe; gruczoły poprzecznie-owalne, woskowe, żółte; owoce gładkie i nagie; nasiona dołkowato-kropkowane. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po polach lub koło dróg, wszędzie pospolity. Czerwiec, Lipiec. ☉

b. Nasiona gładkie, torebka brodawkowata.

950. *E. platyphyllos* L. sp. p. 660, W. szerokolistny. *Foliis lanceolatis antice paullum latioribus acutis a medio inaequaliter serrulatis basi cordata sessilibus infimis obovatis, umbellae 3—5fide, radiis trichotomis, pedicellis dichotomis, glandulis integris verrucis capsulae subhemisphaericis, seminibus laevibus.* Fl. Crac. n. 838, Wahlenb. Carp. n. 465, Bess. Gal. n. 570, Ej. Volh. p. 18, Waga Pol. n. 962, Herb. Buc. p. 406, Baumg. Trans. n. 911, Neilr. NOestr. p. 844, Jacq. Austr. t. 376, Koch. Ger. p. 723, Schldl. ic. VIII. h. 5—6, Rehn. ic. V. f. 4758, Gr. et Godr. Fran. III. p. 77, Ledb. Ross. III. p. 562, M. B. Cauc. I. p. 377, Willd. sp. II. p. 918.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, naga, pojedyncza albo od podstawy gałęzista, o gałązkach podnoszących się, zazwyczaj kwiatonośnych; liście od połowy delikatnie piłkowane, nagie albo pod spodem omszone, najniższe podłużnie przewrotnie-jajowate, w ogonek zwężone, tępe, reszta podłużnie-lancetowate albo lancetowate, w podstawie już zwężone już sercowate, kończyste; kwiatostan baldaszkowaty lub nieregularny, baldaszek wierzchołkowy 3—5promieniowy, baldaszeczki 3dzielne, a te jeszcze widlastodzielne; pokrywy jak liście najwyższe, pokrywki zaś jajowato-rąbowe albo 3kątne tępe i sztyletowato-kończyste, żółtawe; gruczoły poprzecznie owalne, zielone lub żółte; owoce baldaszkowate, brodawki półkuliste, nie zbyt wydatne; nasiona gładkie. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po polach lub koło wsiów i dróg, wszędzie tu i owdzie ale dosyć pospolicie się trafia. Czerwiec, Lipiec. ☉

951. *E. stricta* L. syst. nat. ed. X. p. 1049, W. sztywno rozgałęziony. *Foliis acutis a medio inaequaliter serrulatis obverse lanceolatis basi cordata sessilibus, infimis obovatis obtusissimis in petiolum attenuatis, involucelli subtriangulati-ovatis serrulatis, umbellae 3—5fide, radiis trichotomis, glandulis integris, verrucis capsulae breviter cylindricis, seminibus laevibus.* Fl. Crac. n. 837, Wimm. Schl. p. 190, Dietr. Boruss. 858, Heuff. Ban. n. 1552, Koch. Ger. p. 723, Schldl. ic. XIV. h. 9—10, Rehn. ic. V. f. 4757, Gr. et Godr. Fran. III. p. 78, Engl. bot. t. 333, Ledb. Ross. III. p. 560. *E. platyphyllos* β *stricta* Neilr. NOestr. p. 844.

Cała roślina smuglejsza od pop. 1—1½' dorastająca; liście znacznie węższe ale zawsze przewrotnie-lancetowate, kończyste, podstawą sercowatą do łodygi przytwierdzone, dolne zupełnie tępe i w podstawie zwężone, wraz z okrywkami prawie 3kątne-jajowatemi i drobnitko piłkowanemi ciemniej zielone; kwiaty a następnie i owoce o połowę mniejsze, z brodawkami stożkowatemi; dłuższemi i kończystemi; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku, którego jednak nie jest odmianą, ale stałym górskim gatunkiem, o właściwym wyglądzie (*habitus*). Wys. 1—1½'. Po krzakach w miejscach wilgotnych lub suchych, koło dróg i brzegów lasów, na całych Bieskidach, Podhalu i Pieninach wszędzie dosyć pospolicie. Czerwiec—Wrzesień. ☉ lub nawet 4?

952. *E. dulcis* L. sp. ed. I. p. 457, ed. 2, p. 656, Jacq. Austr. t. 213, W. słodki. *Foliis lanceolato-oblongis obtusis basim versus attenuatis integerrimis vel antice serrulatis brevissime petiolatis, umbellae 3—5 fide, radiis semel bifidis, glandulis integris, verrucis capsulae inaequalibus obtusis, seminibus laevibus*. Fl. Crac. n. 839, Bess. Gal. n. 563, Ej Volh. p. 57, Jundz. Litw. p. 395, Wimm Schl. p. 590, Dietr. Boruss. t. 820, Neilr. NOestr. p. 844, Koch. Ger. p. 724, Schldl. ic. XII h. 5—6, Rehn. ic. crit. II. f. 266, Gr. et Godr. III. p. 80, Ledb. Ross. III. p. 566, Wild. sp. II. p. 909. *E. solisequa* Rehn. ic. V. f. 4759. *E. purpurata* Thuill. Par. p. 235, Rehn. ic. V. t. 134, et crit. II. f. 267.

Korzeniak poziomy, obły, tu i owdzie pogięty, od łodygi znacznie grubszy; łodyga wzniesiona albo podnosząca się, obła, pojedyncza, zrzadka omszona; liście podługne albo podługnie-lancetowate, tępe, w podstawie zwężone, krótko ogonkowe albo siedzące, całobrzegie lub ku wierzchołkowi drobnitko ząbkowane, z wierzchu nagie, a pod spodem mniej więcej seledynowe i omszone; kwiatostan baldaszkowaty, 3—5promieniowy, a promienie jeszcze raz widlastodzielne; pokrywy jak liście najwyższe, pokrywki zaś z podstawy sercowatej lub uciętej 3kątne-podługne, tępe, zazwyczaj dolne dłuższe jak szersze; gruczoły poprzecznie-owalne, ostatecznie ciemno-purpurowe; owoce brodawkowate, brodawki zaś półkuliste, nierówne; nasiona gładkie. Wys. ¾—1½'. Po lasach cienistych, na Pieninach idąc na Korony lub Sokolicę, (dosyć obficie); na Bieskidach zaś w bardzo wielu miejscach np. koło Nawojów, Łabowój, Krynicy, Tylicza i t. d. w Sądeckim, lub koło wsi Libuszy w Jasielskim. Maj 4

953. *E. angulata* Jacq. coll. II. p. 309, W. kątowaty. *Caule superne argute-angulato, foliis ovalibus oblongisve subsessilibus antice serrulatis, umbellae 5 fide, radiis semel bifidis, glan-*

dulis integris, verrucis capsulae subhemisphaericis, seminibus laevibus. Fl. Crac. n. 840, Wahlenb. Carp. n. 464, Bess. Gal. n. 564, Ej. Volh. p. 17, Jundz. Litw. p. 394, Waga Pol. n. 951, Herb. Buc. p. 406, Baumg. Trans. n. 911, Neilr. NOestr. p. 845, Jacq. ic. rar. t. 431, Koch. Ger. p. 724, Rehn. ic. V. f. 4762, et crit. II. f. 268, Gr. et Godr. Fran. III. p. 81, Ledeb. Ross. III. p. 566, Willd. sp. II. p. 911.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się, tak jak łądyżka gruby, tylko miejscami węzłowato ponabrzmiwały; łądyżka wzniesiona albo podnosząca się, szczególnie w górze zaostrożono-kątowata, pojedyncza, naga; liście owalne albo podługne, siedzące lub niewyraźnym ogonkiem opatrzone, tępe, ku wierzchołkowi drobniutko piłkowane, nagie; kwiatostan baldaszkowaty, 5promieniowy, promienie jeszcze raz widlastodzielne; pokrywy jak liście najwyższe, pokrywki zaś z podstawy sercowatę lub uciętę 3kątno-okrągławe, tak długie jak szerokie, żółtawe; gruczoły poprzecznie-owalne, zielonawe, później rdzawo żółte; owoce o brodawkach półkulistych; nasiona gładkie. Wys. $\frac{3}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po lasach liściastych, na Pieninach, Magórze Spiskiej i na Bieskidach dość często się trafia. Maj, Czerwiec. 7

c. Nasiona gładkie, torebka zaś gładka lub niewyraźnie brodawkowata.

954. *E. pilosa* L. sp. p. 659, W. włosisty. *Foliis sessilibus oblongo-lanceolatis antice serrulatis utrinque pilosis, involu-cellis ovalibus obtusis, glandulis integris, capsula laevi vel obsolete verrucosa, seminibus laevibus,* Herb. Buc. p. 407, Neilr. NOestr. p. 846, Wimm. Schl. p. 591, Gr. et Godr. Fran. III. p. 79. *E. procera* M. B. Cauc. I. p. 378, et III. p. 329, Fl. Crac. n. 842, Bess. Volh. p. 18, Heuff. Ban. n. 1557, Koch. Ger. p. 726, Schldl. ic. XV. h. 7—8, Rehn. ic. V. f. 4770 var. et crit. II. f. 270, Ledeb. Ross. III. p. 564. *E. villosa* W. et Kit. Hung. I. t. 93, Bess. Gal. n. 568. Variat. *verrucosa*, *Capsulis obsolete verrucosis, verrucis hemisphaericis non elevatis.* *E. villosa* Willd. sp. II. p. 909, Rehn. ic. V. f. 4770 var. β .

Korzeniak gruby, obły, pionowy, wielogłowy, krzaczysto łądygi wydający; łądyga wzniesiona, gruba, w górze dęta, naga, pojedyncza lub w górze gałęzista; liście seledynowe, podługne-lancetowate, bezogonkowe, całobrzegie lub ku wierzchołkowi drobniutko piłkowane, z obu stron a szczególnie pod spodem zrzadka kosmate; kwiatostan baldaszkowaty, 5—wielopromieniowy, promienie 3dzielne i jeszcze raz w górze widlasto się dzielące; pokrywy jak liście najwyższe, pokrywki przewrotnie-jajowate albo eliptyczne żółta-

we; gruczoły poprzecznie-owalne, woskowo-żółte; owoce i nasiona gładkie. Wys. $1\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ '. Po łąkach wilgotnych, tylko na podgórzu Bieskidów w Wadowickim się trafia; czy zaś odmiana z owocami niewydatnie brodawkowatymi u nas się znajduje, nie wiadomo. Czerwiec. 7

B. Gruczoły okwiatu półksiężycowate lub dwurogie.

a. Nasiona gładkie; łatki pokrywę wspólną ze sobą zrosłe.

955. *E. amygdaloides* L. sp. p. 662, W. migdałolistny. *Foliis obovato-oblongis in petiolum attenuatis pubescentibus, involucellis in patellulam planam connatis glandulis lunato-bicornibus, capsulis glabris subtiliter punctulatis, seminibus laevibus.* Fl. Crac. n. 843, Herb. Buc. p. 407, Neilr. NOestr. p. 848, Koch. Ger. p. 727, Schldl. ic. XIII. h. 9—10, Rehn. ic. V. f. 4799, Gr. et Godr. Fran. III. p. 97, Engl. bot. t. 256, Ledeb. Ross. III. p. 573, M. B. Cauc. I. p. 372 et III. p. 324, Willd. sp. II. p. 924. *E. sylvatica* Jacq. Austr. t. 375, Vahlb. Carp. n. 468, Bess. Gall. n. 567, Ej. Volh. p. 18, Baumg. Trans. n. 913, Willd. sp. II. p. 924.

Korzeń wrzecionowaty, wielogłowy, łodygi płonne i kwiatonośne wydający; łodyga, podnosząca się, pojedyncza, naga, płożna gęsto ulistniona, kwiatonośna od dołu bezlistna, w środku z liśćmi różyczkowato, a w górze naprzemianległe rozłożonemi; liście tępe, całobrzegie, rzadka omszone, na łodygach płonnych zimujące, a w roku przyszłym różyczki na łodygach płodnych tworzące, skórkowate, często purpurowo nabiegnięte, klinowate albo podłużnie przewrotnie-jajowate, w ogonek zwężone, liście wyższe pod kwiatostanem dużo mniejsze, wietkie, podłużne, siedzące; kwiatostan najczęściej groniasto-baldaszkowaty, 5 — wielopromieniowy, promienie jeszcze widlastodzielne; pokrywę owalne, pokrywki parzysto w jedno koło zrosnięte lub z przyczyny parzystego zrosnięcia koło to z 2ma wcięciami jak okulary; gruczoły dwurogie, woskowo-żółte lub czerwone; owoce gładkie, nagie; nasiona gładkie. Wys. 1—2'. Po lasach cienistych, na całym pasmie Bieskid, Pienin i Tatrów, wszędzie pospolity. Maj. 7

b. Nasiona gładkie; łatki pokrywę wspólną wolne czyli niezrosłe.

956. *E. Cyprisias* L. sp. p. 661, W. cypryskowaty. *Foliis exacte linearibus integerrimis glabris, involucellis ovatorhombeis integris, glandulis bicornibus, capsulis subtiliter punctulato-scabris, seminibus laevibus.* Fl. Crac. n. 844, Vahlb. Carp. n.

467, Bess. Gal. n. 572, Ej. Volh. p. 18, Waga Pol. n. 958, Syr. ziel. str. 1490, Herb. Buc. p. 407, Baumg. Trans. n. 916, Neilr. NOestr. p. 849, Jacq. Austr. t. 435, Dietr. Boruss. t. 822, Koch. Ger. p. 728, Schldl. ic. IV. h. 2, Rehn. ic. V. f. 4793, Gr. et Godr. Fran. III. p. 90, Engl. bot. t. 840, Fl. Dan. t. 2052, Ledb. Ross. III. p. 574, Turcz. Baic. Dah. n. 1008, Willd. sp. II p. 920. *Tithymalus angustifolius* Gilib. Lith. V. p. 209. *Folia saepae subtus Aecidio Euphorbiae Pers obsessa, quo folia breviora sed latiora caules autem manci et steriles fiunt.* E. *Cyparissias* β *degener*, Bess. Gal. n. 572.

Korzeń wrzecionowaty, wielogłowy, często płożący się; łodyga wzniesiona, naga jak cała roślina, w górze gałęzista, gałązki płonne gęsto ulistnione, najwyższe ostatecznie prętowato wydłużone; liście siedzące, równowązkie, całobrzegie, pod spodem seledynowe, na gałązkach bocznych płonnych znacznie jeszcze węższe, niekiedy prawie szydłowate; kwiatostan baldaszkowaty, wielopromieniowy, promienie widlastodzielne; pokrywki jak liście najwyższe, pokrywki rąbowe lub sercowato-3kątne, poprzecznie szersze, kółko-konieczyste, żółte, a później ceglaste; gruczoły półksiężycowate lub dwurogie, woskowo-żółte; owoce na grzbiecie dołkowate; nasiona gładkie. Roślina owoconośna od kwitnącej wielce się powierzchnością różniąca. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Często powierzchnia dolna liści pokrywa się grzybkami, pasożytnymi pomarańczowo-żółtymi, z oddziału Proszniaków czyli Snieci (*Uredines Pers.*), zwanymi Ognikiem wilczomleczowym (*Aecidium Euphorbiae Pers.*), przez co liście stają się krótszymi ale szerszymi, łodygi karłowacieją i wcale nie kwitną. E. *Cyparissias* β *degener* Bess. Po polach, pastwiskach lub miejscach nieuprawnych, wszędzie bardzo pospolity. Maj, Czerwiec. 4

957. E. *Esula* L. sp. p. 660, W. pospolity. *Foliis linearis lanceolatis basin versus attenuatis integerrimis, involucellis ovatorhombeis, glandulis bicornibus, capsulis subtiliter punctulato-scabris, seminibus laevibus.* Fl. Crac. n. 845, Wahlob. Carp. n. 466, Bess. Gal. n. 571, Ej. Volh. p. 18, Gorsk. in Eichw. skiz. Lith. p. 131, Waga Pol. n. 959, Herb. Buc. p. 408, Baumg. Trans. n. 914, Neilr. NOestr. p. 850, Dietr. Boruss. t. 821, Koch. Ger. p. 728, Schldl. ic. IV. h. 2, Rehn. ic. V. f. 4791, Gr. et Godr. Fran. III. p. 87, Engl. bot. t. 1339, Fl. Dan. t. 1270, Ledb. Ross. III. p. 575, Turcz. Baic. Dah. n. 1007, Willd. sp. II. p. 919.

Liście równowązko-lancetowate, ku podstawie zwolna zwężające się, na gałązkach bocznych płonnych nie wydłużonych także same; pokrywki zielone albo żółtawe; owoce na grzbiecie delikatnie

kropkowane; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku, od którego głównie różni się silniejszą budową, szerszymi liśćmi na płonnych gałązkach i późniejszym kwitnieniem. Wys. 1—2'. Po polach lub przy drogach, wszędzie pospolity. Czerwiec, Lipiec. 7

958. *E. virgata* W. et Kit. Hung. II. p. 176. f. 162, W. różgowata. *Foliis lineari-lanceolatis a medio apicem versus sensim attenuatis opacis, involucellis cordato-triangularibus, glandulis bicornibus, capsulis punctulato-scabris, seminibus laevibus.* Wahlenb. Carp. n. 464, Bess. Volh. p. 46, Gorsk. in. Eichw. skiz. Lith. p. 131, Heuff. Ban. n. 1564, Neilr. NOestr. p. 850, Koch. Ger. p. 726, Schldl. ic. XV. h. 3—4, Rehn. ic. V. f. 4792, Ledb. Ross. III. p. 575, Sprg. syst. III. p. 801. *E. Esula* M. B. Cauc. I. p. 374 et III. p. 325 (sec. Ledb.).

Korzeń niekiedy płożący się; gałązki boczne płonne na łodydze najwyższe ostatecznie bardzo długie, wierzchołek tejże przewyższający; liście równowązko-lancetowate, od połowy ku wierzchołkowi zwolna zwężające się, na gałązkach bocznych także same; pokrywki zielone albo żółtawe; owoce na grzbiecie delikatnie kropkowane, zresztą wszystko jak w *E. Cyparissias*, a od *E. Esula* różni się tylko przewrotnie ukształconymi liśćmi, wysmuklejszym wzrostem i dłuższymi gałązkami bocznymi. Wys. 1—2'. Po brzegach pól, łąk lub dróg, na Śpiżu koło Kiezmorku. Maj—Lipiec. 7

Nasiona pomarszczone, grudkowate albo dołkowate; liście rozrzucone.

959. *E. Peplus* L. sp. p. 653, W. ogrodowy. *Foliis sparsis petiolatis obovatis obtusissimis integerrimis, involucellis ovatis, umbellae trifidae, radiis iterato-bifidis, glandulis bicornibus, capsulis dorso bicarinatis, seminibus bisulcatis inde foveolato-punctatis.* Fl. Crac. n. 846, Demb. Crac. med. p. 204, Wahlenb. Carp. n. 460, Waga Pol. n. 956, Neilr. NOestr. p. 851, Dietr. Boruss. t. 843, Koch. Ger. p. 730, Schldl. ic. I. h. 9, Rehn. ic. V. f. 4773, Gr. et Godr. Fran. III. p. 93, Engl. bot. t. 959, Fl. Dan. t. 1100, Ledb. Ross. III. p. 570, Willd. sp. II. p. 903. *Thymalus rotundifolius* Gilib. Lith. V. p. 208.

Korzeń wrzecionowaty; łodyga wzniesiona, od samego dołu gałęzista, rzadko pojedyncza, naga jak cała roślina; liście przewrotnie-jajowate albo prawie okrągławe, w ogonek spływające, całobrzegie; kwiatostan baldaszkowaty, niekiedy nierównomierny, zazwyczaj 3 promieniowy, promienie 2—wielodzielne; pokrywy jak liście najwyższe, pokrywki jajowate tak jak i liście seledynowe; gruczoły dwurogie żółtawe; owoce gładkie, na grzbiecie 2ma

listewkami skrzydełkowatemi opatrzone; nasiona z jednej strony 2ma rowkami opatrzone, z drugiej zaś dolkowate. Wys. 4—9". Po polach warzywem zasadzonych lub w ogrodach, na śpiżu często się trafia. Lipiec, Sierpień. ☉

960. *E. exigua* L. sp. p. 654, W. drobny. *Foliis linearibus vel linearibus cuneatis acutis vel obtusis, involucrellis e basi subcordata linearibus acutis, umbellae trifidae, radiis iterato-bifidis, glandulis bicornibus, capsulis laevibus, seminibus tuberculato-rugosis.* Fl. Crac. n. 847, Wahlenb. Carp. n. 461, Bess. Gal. n. 561, Waga Pol. n. 955, Gorsk. in. Eichw. skiz. Lith p. 131, Neilr. NOestr. p. 852, Koch. Ger. p. 731, Schldl. ic. I. h. 9. Rchnb. ic. V. f. 4777, Sturm. h. 94, Gr. et Godr. Fran. III. p. 91, Engl. bot. t. 1336, Svsk. bot. t. 635, Fl. Dan. t. 592, Ledb. Ross. III. p. 569, M. B. Cauc. I. p. 371, Willd. sp. II. p. 993.

Korzeń wrzecionowaty; łodyżka wzniesiona podnosząca się lub leżąca, pojedyncza albo od samego dołu gałęzista, naga jak cała roślina; liście równoważkie, już ku podstawie, już ku wierzchołkowi zwężające się, siedzące, całobrzegie; kwiatostan baldaszkowaty, 3—5promieniowy, promienie widlastodzielne; pokrywki jak liście najwyższe, pokrywki z sercowatą podstawą równoważkie, kończyste, zielone; gruczoły półksiężycowate, żółtawe; owoce gładkie, na grzbiecie zaokrąglone; nasiona brodawkowato-chropawe. Wys. 3—8". Po polach lub ugorach, tu i owdzie na Bieskidach się trafia, np. koło Szczawnicy, Krościenka (koło źródeł na prawym brzegu Dunajca), koło Krynicy i t. d. w w. m. Lipiec, Sierpień. ☉

349. *Mercurialis* L. gen. 1125. Szczyr. (XXII. 5, L.).

Kwiaty rozdzielнопłciowe; kielich 3—4 dzielny; korony brakuje; kwiaty męskie o 8—12 pręcikach, żeńskie o zawiązku zazwyczaj 2komorowym, a 2szyjkowym; owoc na 2 jednonasionowe owocki rozpadający się, owocki zaś 2 łupinkami ze sprężystością odskakującymi pękające.

961. *M. perennis* L. sp. p. 1465, S. trwałe. *Caule simplicissimo, foliis ovato-oblongis, floribus femineis longe pedunculatis.* Fl. Crac. n. 848, Wahlenb. Carp. n. 1029, Bess. Gal. n. 1205, Ej. Volh. p. 38, Jundz. Litw. p. 166, Waga Pol. n. 1056, Herb. Buc. p. 409, Baumg. Trans. n. 725, Neilr. NOestr. p. 853, Dietr. Boruss. t. 698, Koch. Ger. p. 731, Schldl. ic. VIII. h. 5—6, Rchnb. ic. V. f. 4804, Lm. et DC. Fran. n. 2141, Engl. bot. t. 1872, Svsk. bot. t. 455, Fl. Dan. t. 400, Ledb. Ross. III. p. 580, M. B. Cauc. II. p. 423, Willd. sp. IV. p. 809.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się, miejscami zgrubiały, gęsto włóknami korzeniowymi okryty; łodyżka podnosząca się, zupełnie pojedyncza, członkowata, na kolankach łuskami błonkowatymi opatrzona, dołem bezlistna, w górze ulistniona, wraz z liśćmi naga lub omszona; liście jajowato-podługne, kończyste, piłkowane, dłuższymi lub krótszymi ogonkami opatrzone; szypułki kwiatostanu z kątów liści wyrastające, kwiatostan kłos przerywany, nitkowaty przedstawiający, męzki od liści dłuższy, żeński nawet po dojrzeniu owoców od liści krótszy; owoce szczecinkami pokryte. Roślina ostra. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po lasach liściastych, na Bieskidach, Pieninach i Tatrach wszędzie pospolity. Maj. 7

LXXVIII. Rodzina. URTICACEAE Endl. Pokrzywowate

Zioła z sokami wodnistymi, a bardzo często włosami mocno parzącymi pokryte, o liściach pojedynczych, naprzemian—lub naprzeciwległych, o kwiatach obupłciowych albo oddzielnopłciowych, w kłosie, główki lub w kupki ułożonych, często przykwiatkami okrywkowatymi otoczone; okwiat dzielnny a nawet wrębny, trwałe albo znikający; pręcików tyle co działek okwiatu, z temiż naprzeciw i przy ich podstawie osadzonych, w pączku do jego wnętrza wgiętych, przy rozkwitaniu zaś ze sprężystością wyprostowujących się; pylniki 2woreczkowe, podługną szparką pękające; zawiązek 1, wolny, nadkwiatowy, 1komorowy, 1zależkowy, 1szyjkowy, szyjka całkowita; owoc orzeszkowaty, niekiedy okwiatem błonkowatym lub mięsistym otoczony, 1nasionowy; nasionko o zarodku w osi mięsistego bielma umieszczonym, lub bezbielmowe, a o zarodku szrubowatym.

1. Plemię *Urticeae* Juss. Pokrzywy właściwe. Zawiązek 1komorowy; nasiona prosto wzniesione, o zarodku prostym w osi mięsistego bielma umieszczonym.

350. *Urtica* L. gen. 1054. Pokrzywa. (XXI, 4. L.)

Kwiaty oddzielno-lub rozdzielнопłciowe, w gatunkach tu rosnących kupki tworzące a ogółowo wiechy bez okrywy przedstawiające; kwiaty męzkie z okwiatem 4—5dzielnym, 4—5 pręcikami; kwiaty żeńskie z okwiatem krzyżowo-4działkowym, działki 2 mniejsze albo żadne, 2 drugie listeczkowate, trwałe, w czasie dojrzewania owoców powiększające się lub jagodowato nabrzmie-

wające i orzeszek Inasionowy otulające; znamię bezszyjkowe, główkowato-pędzelkowate.

962. *U. dioica* L. sp. p. 1396, P. zwyczajna. *Foliis oblongo-cordatis acuminatis grosse-serratis, paniculis axillaribus petiolo longioribus, floribus dioicis.* Fl. Crac. n. 851, Wahlenb. Carp. n. 987, Bess. Gal. n. 1154, Ej. Volh. p. 37, Jundź. Litw. p. 412, Waga Pol. n. 1005, Syr. ziel. str. 1416, Herb. Buc. p. 115, Baumg. Trans. n. 200, Neilr. NOestr. p. 246, Dietr. Boruss. t. 691, Koch. Ger. p. 732, Schldl. ic. VIII. h. 3—4, Rehn. ic. XII. f. 1324, Lm. et. DC. Fran. n. 2132, Engl. bot. t. 1750, Svsk. bot. t. 68, Fl. Dan. t. 746, Ledeb. Ross. III. p. 637, M. B. Cauc. II. p. 396, Willd. sp. IV p. 352.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się; łodyga wzniesiona, pojedyncza wraz z liśćmi szorstko omszona a oprócz tego szczecinkami mocno parzącymi pokryta; liście ogonkowe, duże, sercowato-jajowate lub sercowato-podługne, ostro-kończyste, grubo piłkowane, naprzeciwległe; *kwiaty rozdzielнопłciowe*, w kupki pogromadzone, a te tworzą *kłosy*, z kątów liści wyrastające, zwisłe, *od ogonków liściowych dłuższe*, ogółowo zaś *przedstawiające kiście*. Kwiaty zielonawe. Szczecinki wewnątrz wydrążone, płynem ostrym (dwuwęglan amoniaku) wypełnione, za ujęciem w rękę rośliny, znane każdemu zapalenie, jakby spalenie sprawiające. Wys. 1—3'. Koło dróg, płotów, na śmieciach lub w lasach, wszędzie pospolita, zachodząc aż na polany Bieskidskie lub Tatrzańskie do szalasów. Lipiec—Wrzesień. 4

963. *U. urens* L. sp. p. 1396, P. Żegawka. *Foliis acutis inciso-dentatis, paniculis axillaribus geminatis petiolo brevioribus, floribus monoicis.* Fl. Crac. n. 850, Wahlenb. Carp. n. 986, Bess. Gal. n. 1153, Ej. Volh. p. 37, Jundź. Litw. p. 412, Waga Pol. n. 1006, Syr. ziel. str. 1416, Herb. Buc. p. 115, Baumg. Trans. n. 199, Neilr. NOestr. p. 246, Dietr. Boruss. t. 690, Koch. Ger. p. 732, Schldl. ic. VIII. h. 3—4, Rehn. ic. XII. f. 1320, Lm. et. DC. Fran. n. 2133, Engl. bot. t. 1236, Svsk. bot. t. 206, Fl. Dan. t. 739, Ledeb. Ross. III. p. 636, M. B. Cauc. II. p. 396, Willd. sp. IV. p. 352.

Korzeń wrzecionowato-gałęzisty; łodyga pojedyncza albo gałęzista, wraz z liśćmi szczecinkami parzącymi pokryta; liście małe, owalne, kończyste, wcinano piłkowane; *kwiaty oddzielнопłciowe*, *kiście kwiatowe prawie wzniesione*, *od ogonków liściowych krótsze*; a zresztą jak w pop. gat. Cała roślina mniej jak pop. gat. parząca. Wys. 1—2'. Po miejscach uprawnych lub koło domów, wszędzie bardzo pospolita. Lipiec, Sierpień. ☉

2. Plemię *Cannabineae* Koch. Konopiowe. Zawiązek 1 zalążkowy, o zalążku wiszącym; nasiona bezbielmowe, o zarodku skrzywionym albo śrubowatym, a liścieniami przyległemi czyli na sobie ułożonemi.

351. *Humulus* L. gen. 1116. Chmiel. (XXII, 4. L.).

Kwiaty rozdzielнопłciowe, męskie kiście przedstawiające, o okwiacie 5działkowym i 5 pręcikach, żeńskie w bazie ułożone, a bazie z przykwiatków dachówkowato na siebie zachodzących składające się, 2kwiatkowe, po dojrzeniu szyszkę zielną tworzące; każdy kwiatek przy nasadzie przykwiatkami łusieczkowatemi opatrzone, o okwiacie błonkowatym, przezroczystym, ząbkowanym i 2znamionach; owocki orzeszkowate, 1nasionowe, okwiatem dzbanuszkowatym i przykwiatkami otoczone, o zarodku szrubowatym.

964. *H. Lupulus* L. sp. p. 1457, Ch. zwyczajny. *Caule volubili, foliis 3—5 lobis basi cordatis grosse serratis, floribus dioicis*. Fl. Crac. n. 854, Wahlenb. Carp. n. 1025, Bess. Gal. n. 1200, Ej. Volh. p. 38, Jundz. Litw. p. 420, Waga Pol. n. 1049, Syr. ziel. str. 1458, Herb. Buc. p. 116, Baumg. Trans. n. 452, Neilr. NOestr. p. 248, Koch. Ger. p. 733, Schldl. ic. V. h. 4, Rehn. ic. XII. f. 1326, Lm. et DC. Fran. n. 2131, Engl. bot. t. 427, Sysk. bot. t. 332, Fl. Dan. t. 1239, Ledeb. Ross. III. p. 635, M. B. Cauc. II. p. 419, Willd. sp. IV. p. 769.

Korzeniak obły, płożący się; łodyga spinając się wijąca, krótkimi i miękkimi cierniami pokryta, a przez to zgrzeblowatoszorstka; liście ogonkowe, zazwyczaj błoniasto 3—5łatowe, lecz także niektóre całkowite i jajowate, pierwsze w podstawie sercowate, grubo i nierówno piłkowane, zwierzchu mocno szorstkie, pod spodem gruczołowato-kropkowane; liście kwiatów męskich po końcach i bokach gałązek umieszczone, żółtawe, szyszeczek zaś kwiatów żeńskich pojedyncze, długo szypułkowe, po końcach i po bokach gałązek wyrastające albo co częściej groniasto pogromadzone; szyszeczek jajowate, zwisłe, blado-zielone, o łuskach od wewnątrz żółtawemi, lśnącemi gruczołami pokryte i znaną mączkę chmielową (lupulina) tworzące. Dług. łod. 12—20'. Po krzakach nad brzegami rzek lub koło płotów, na Bieskidach często się trafia. Lipiec, Sierpień. ☉

LXXIX. Rodzina. ULMACEAE Mirb. Wiązowate.

Drzewa lub krzewy w korze garbnik zawierające, z liśćmi naprzemianległymi, pojedynczemi; kwiaty obupłciowe, po bokach gałązek w wiązkach wyrastające; okwiat dzwonkowaty, 4—5—lub 8wřębny, wıedniejący ale trwały; pręciki przy nasadzie okwiatu osadzone, w liczbie z łateczkami okwiatu zgadzające się i z temiż naprzeciwległe, o pylnikach 2woreczkowych, podługną szparką pękających; zawiązek 1, wolny, nadkwiatowy, 1komorowy, 1zależkowy, rzadko 2komorowy, a wówczas druga komora zazwyczaj mniejsza i czeza czyli bezzależkowa, szyjek 2, znamionami opatrzonych; owoc przez zronienie 1nasionowy, niepękający, torebkowaty albo błonką skrzydłato obwiedziony, o zarodku prostym bezbielmowym.

352. *Ulmus* L. gen. 316. Wiąz. (V, 2. L.).

Okwiat 4—5—lub 8wřębny (w gatunkach krajowych zazwyczaj 5wřębny) i pręcików tyle co łatek okwiatu; owoc skrzydłaty, błonkowaty, spłaszczony.

965. *U. campestris* L. sp. p. 327, W. Brzost pospolicity. *Foliis duplicato-serratis basi inaequalibus, floribus subsessilibus, fructibus glabris.* Fl. Crac. n. 855, Wahlb. Carp. n. 239, Bess. Gal. n. 318, Ej. Volh. p. 12, Jundź. Litw. p. 129, Waga Pol. n. 269, Herb. Buc. p. 117, Neilr. NOestr. p. 243, Koch. Ger. p. 734, Lm. et DC. Fran. n. 2126, Ledb. Ross. III. p. 646, M. B. Cauc. I. p. 193, Willd. sp. I. p. 1324. Variat: a) *scabra, cortice ramorum laevi, foliis praecipue supra-scabris.* *U. campestris.* Fl. Dan. t. 632, Svnsk. bot. t. 13, Engl. bot. t. 1886, Schldl. ic. IV. h. 3, Rehn. ic. XII. f. 1331. *U. montana* Sm. in. Engl. bot. t. 1887 (non Fl. Brit.), Rehn. ic. XII. f. 1332. *U. major* Sm. in. Engl. bot. t. 2542, Rehn. ic. XII. f. 1335. *U. minor* Rehn. ic. XII. f. 1330. *U. nuda* Ehrh. Beitr. VI p. 68, Baumg. Trans. n. 448; b) *glabra, cortice ramorum laevi, foliis subglabris supra saepe nitidis.* *U. glabra* Sm. in. Engl. bot. t. 2248, Rehn. ic. XII. f. 1334; c) *suberosa, cortice ramorum plus minusve suberoso-alato.* *U. suberosa* Ehrh. Beitr. VI p. 87, Bess. Gal. n. 319, Ej. Volh. p. 12, Jundź. Litw. p. 129, Waga Pol. n. 270, Rehn. ic. XII. f. 1333. *U. major* Sm. Engl. flor. II. p. 21.

Drzewo zazwyczaj do 60' dorastające, często karłowaciejące, a niekiedy krzewiasto rosnące, o liściach postaci i wielkości na

jednej i tejże samej gałązce rozmaitej, ogonkowych, jajowatych albo jajowato-podłużnych, w podstawie nierównych, z ukosa sercowatych, zaokrąglonych, kończystych, podwójnie piłkowanych, nagich, albo włoskami krótkimi, szorstkimi pokrytych; *kwiaty* tworzą pęczki po bokach gałązek *prawie bezszypułkowe*, kulistawe, *wzniesione*, przed rozwinięciem się liści ukazujące, o okwiecie blado-czerwonym, rzadziej zielonawym, o pylnikach purpurowych; *owoce* owalne, *nagie*, cisawe. Wys. 30—100'. Po brzegach lasów na Bieskidach lub we wsiach, często się trafia, w następnych odmianach: a) *s c a b r a*, o gałęziach korkowato nie popekanych, o liściach szczególniej z wierzchu szorstkich, za młodu zaś wraz z gałązkami najczęściej krótko-kosmatych i b) *g l a b r a*, o gałęziach korkowato nie popekanych, a liściach nagich lub prawie nagich, z wierzchu często lśniących, tylko pod spodem w kątach rozgałęzień nerwów brodatych; odmiana zaś: c) *s u b e r o s a*, o gałęziach z korą grubą, korkowatą i popekaną, a liściach gładkich lub szorstkich, częściej jest krzewem jak drzewem i znajduje się obficie na Spiżu koło wsi Libicy, na podgórzu zaś Bieskid bardzo rzadko. Maj. ♣ Dawniej lek. cortex Ulmi interior.

966. *U. effusa* Willd. Berol. fl. prodr. p. 94. n. 296, W. zwyczajny albo Limak. *Foliis duplicato-serratis basi inaequalibus floribus pedunculatis pendulis, fructibus margine villosociliatis*. Fl. Crac. n. 856, Bess. Gal. n. 320, Ej. Volh. p. 12, Jundz. sen. Litw. p. 81, Waga Pol. n. 271, Herb. Buc. p. 118, Baumg. Trans. n. 450, Neilr. NOestr. p. 244, Koch. Ger. p. 735, Schldl. ic. IV. h. 3, Rehn. ic. XII. f. 1337, Lm. et DC. Fran. n. 2127, M. B. Cauc. I. p. 194, Willd. sp. I. p. 1325. *U montana* Lm. enc. IV. p. 610, Ledb. Ross. III. p. 648. *U montana* Sm. Brit. I. p. 282, (non. Engl. bot.).

Liście z wierzchu gładkie albo szorstkie, *pod spodem miętko prawie aksamitno omszone*; *pęczki kwiatowe szypułkami opatrzone*, *zwisłe*; *owoce po brzegach kosmato-rzęsowate*; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Trafia się koło wsiów na podgórzu Bieskid. Maj. ♣.

LXXX. Rodzina. CUPULIFERAE Rich. Miseczkowe.

Drzewa wyniosłe, rzadko krzewy, główną część naszych lasów liściastych składające, o liściach całkowitych, a kwiatach oddzielnopłciowych, z których męskie w bazie ułożone, a żeńskie pojedynczo wyrastają lub są poskupiane lub wreszcie także bazie tworzące. Okwiat kwiatów męskich z 1 lub 2 łuseczek złożony,

albo kielichowaty i 5—8dzielny; pręcików przy okwiacie łuseczkowatym 6—wiele, do łuseczek przytwierdzonych, lub w razie okwiatu kielichowatego tyle jest pręcików co działek okwiatu, albo 2—3 razy więcej, lub wreszcie liczba ich nieoznaczona, pręciki zaś te w nasadzie okwiatu na mięsistym krążku są osadzone i mają pylniki 2woreczkowe podłużną szparką pękające. Kwiaty żeńskie każdy lub po 2 i 3 razem okrywką łuseczkowatą często z przykwiatkami zrosłą otoczone; okwiat z zawiązkiem zrosły, w górze z bardzo małym brzeżkiem ząbkowanym, ostatecznie nikiem; zawiązek 2—6 komorowy, a komory 1—2 zalążkowe; szyjka 1, znamion zaś tyle co komor w zawiązku. Owoc orzechowaty, przez niewykształcenie się komor 1komorowy, 1—2nasionowy, od dołu rozrosłą pokrywką w kształcie miseczki opatrzone albo zupełnie torebkowato okryty; nasiona o zarodku prostym, bezbielnym.

1. Plemię: *Fagineae* Döll. Bukowe.

353. *Fagus* Tourn. inst. p. 284. t. 351. Buk. (XXI, 5. L.).

Kwiaty męskie w bazie prawie kuliste poskupiane, a każdy łuseczkowatym przykwiatkiem odpadającym podparty; okwiat kielichowaty, 5—6wrębny; pręcików 8—12. Kwiaty żeńskie po 2 razem, wspólną okrywką otoczone, okrywka zaś sama dzbanuszkowata, prawie 4działkowa, z równowąziutkami różnej długości przykwiatkami poplątana a nawet zrosłą; okwiat z zawiązkiem zrosły, z brzeżkiem w górze poszczypanym i ostatecznie nikiem; zawiązek 3komorowy, komory 2zalążkowe; znamion 3. Owoc torebkowaty, kolczysty, na 4łupinki po dojrzaniu pękający, zawierający 3 orzeszkowate 3ścienne owocki, z których jeden lub 2 orzeszki wykształcają się a reszta płowieje.

967. *F. silvatica* L. sp. p. 1416, B. pospolity. *Foliis glabris ovatis obsolete dentatis nitidis margine villosociliatis, floribus monoicis*. Fl. Crac. n. 857, Wahlb. Carp. n. 993, Bess. Gal. n. 1163, Ej. Volh. p. 37, Waga Pol. n. 1019, Herb. Buc. p. 113, Baumg. Trans. n. 1139, Neilr. NOestr. p. 242, Dietr. Boruss. t. 819, Koch. Ger. p. 736, Schldl. ic. I. h 8, Rehb. ic. XII. f. 1304, Lm. et DC. Fran. n. 2113, Engl. bot. t. 1846, Svsk. bot. 361, Fl. Dan. t. 1283, Ledb. Ross. III. p. 592, M. B. Cauc. II. p. 403. et. III. p. 622, Willd. sp. IV. p. 459.

Drzewo wyniosłe o gładkiej szarej korze, a liściach ciemnozielonych, ogonkowych, jajowatych, kończystych, pomarszczonych, niewyraźnie ząbkowanych, brzegiem i po nerwach wraz z swymi

ogonkami, szypułkami kwiatowemi i przykwiatkami jedwabisto-kosmatych, zresztą zupełnie nagich; kwiaty współcześnie z liśćmi na wiosnę rozwijające się, męskie w baziach żółtawych długoszypułkowych, wiszących z boku gałązek, żeńskie zaś pojedyncze, krótko szypułkowe, wzniesione po końcach gałązek i z kątów liści wyrastające, czerwone; owoce jajowato-4kątne, miętko-cierniste, brunatne, same znów owocki 3ścienne. Wys. 60—80'. Tworzy dosyć znaczne lasy na Bieskidach i Pieninach, a na Tatrach szczególniej od północy, w tak zwanych Reglach i koło Jaworzyny, znajdują się również rozległe lasy bukowe, prawie aż do 3500' n. p. m. dochodzące, kiedy przeciwnie od południa bez porównania rzadziej trafiają się buki, jak np. w całym Liptowskim Komitacie tylko w jednym miejscu, na Usypie zwaném. Kwiecień, Maj. †

354. Quercus L. gen. 1070. Dąb. (XXI, S. L.).

Kwiaty męskie bez przykwiatków, tworzą bazie cienkie i oble; okwiat kielichowaty, 6—8 dzielnny; pręcików 6—10. Kwiaty żeńskie z końców gałązek i z kątów liści wyrastające, pojedyncze albo po kilka razem często na bardzo krótkiej osi osadzone, a każdy z nich łusczkowatemi, dachówkowato na sobie ułożonemi, przykwiatkami opatrzone, które to przykwiatki z początku nie bardzo wyraźne, później zwiększające się, ostatecznie rozrastają się w półkulistą miseczkę i owoc od dołu pokrywają; okwiat w tych kwiatkach z zawiązkiem zrosły, i tworzący w wierzchołku brzeżek ząbkowany później niknący; zawiązek 3—4komorowy, komory 2zależkowe; znamion 3—4. Owoce orzechowaty, tylko 1komorowy, 1—3 nasionowy, od dołu miseczką zdrzewiałą otoczony.

968. *Q. pedunculata* Ehrh. arbor. n. 77, D. szypułkowy. *Foliis breviter petiolatis oblongo-obovatis, sinuatis utrinque plerumque glabris, deciduis, fructibus pedunculatis.* Fl. Crac. n. 858, Bess. Gal. n. 1162, Ej. Volh. n. 1230, Jundz. sen. Litw. p. 416, Waga Pol. n. 1021, Herb. Buc. p. 113, Schur. Trans. p. 609, Neilr. Ungrn. p. 77, Ej. NOestr. p. 240, Lorek. Pruss. t. 221, Koch. Ger. p. 737, Schldl. ic. IV. h. 5, Rehn. ic. XII. f. 1313, Gr. et Godr. Fran. III. p. 116, Ledb. Ross. III. p. 590, Willd. sp. IV. p. 450. *Q. Robur* var. a. L. Suec. p. 340, Wahlb. Carp. n. 992, Svsk. bot. t. 73, Engl. bot. t. 1342. *Q. femina* Mill. gardn. dict. n. 2, Fl. Dan. t. 1180.

Drzewo wyniosłe; liście bardzo krótko-ogonkowe albo prawie bezogonkowe, zamłodu i później z obu stron po większej części zupełnie nagie, podługnie przewrotnie-jajowate, w podstawie wykrojo-

ne albo w ogonek zwężone, zatokowo-łatowate, łatki te są tępe, niekiedy kończyste, całkowite lub czasami nierówno-ząbkowane, a wszystkie liście pod jesień zupełnie z drzewa opadają; baze męskie gęsto skupione po bokach gałązek, przerywano-kwiatowe, zwisłe i wiotkie; żeńskie kwiaty tak jak i później z nich powstające owoce, tworzą rzadkie, przerywane kłoski na tegorocznych gałązkach, z początku na krótkich a później na długich szypułkach osadzone; owoce elipsoidyczne, tak zwane żołędzie, na długich szypułkach. Kwitnie nieco wcześniej jak następ. gat. Od północy Tatr wcale się nie znajduje, od południa zaś tylko w lesie około Libicy na Špiżu; na Pieninach trafia się niekiedy ale rzadko i to jako krzew; toż samo na Bieskidach, lubo hodowany wyrasta w śnigle drzewo. Maj. ♀. Lek. cortex et glandes Quercus.

969. *Q. sessiliflora* Sm. Brit. III. p. 1026, D. zwyczajny. *Foliis longe petiolatis obovatis basi emarginatis vel in petiolum productis sinuatis vernantibus subtus pubescentibus adultis hirtis marcescentibus, fructibus sessilibus.* Fl. Crac. n. 859, Herb. Buc. p. 113, Schur. Trans. p. 605, Neilr. Ungrn. p. 77, Ej. NOestr. p. 239, Koch. Ger. p. 736, Gr. et Godr. Fran. III. p. 116, Engl. bot. t. 1845, Ledb. Ross. III. p. 589. *Q. Robur* var. β . L. Suec. p. 340, Bess. Gal. n. 1161, Ej. Volh. n. 1229, Waga Pol. n. 1020, Jundź. sen. Litw. p. 26. Lorek Pruss. t. 188, f. 1035, Schldl. ic. V. h. 4, Rehn. ic. XII. f. 1309, Willd. sp. IV. p. 450. (*Q. Robur* Lin. sp. ed. 1. p. 996, comprehendit has duas species).

Liście dość długo ogonkowe, przewrotnie-jajowate, zamłodu pod spodem omszone, później krótkimi włoskami mocno dolegającymi pokryte albo i nagie, pod zimę po większej części na drzewie usychające; kwiatki żeńskie pojedyncze albo po 2—5 razem, bezszypuleczkowe tak jak później i owoce z nich powstające, lub też bardzo krótko-szypułkowe; owoce jajowato-elipsoidyczne, siedzące lub najwięcej na 3 linie długiej szypuleczce osadzone; zresztą jak w pop. gat. Na stokach Karpat w podgórzu niekiedy w lasach się trafia. Kwitnie w końcu Maja lub w Czerwcu. ♀

2. Plemię; *Carpineae* Döll. Grabowe.

355. *Corylus* Tourn. inst. p. 22. t. 347. Leszczyna. (XXI, 5. L.).

Kwiaty męskie tworzą baze oble i zwisłe, a każdy kwiat podpierają łuska przewrotnie-jajowata, z dwiema jeszcze innymi łusieczkami, okwiat zastępującymi zrośniętą; pręcików 8; kwiaty żeńskie w kłoski poskupiane podobne do pączków liściowych, łusieczkami

dachówkowatemi okryte, za któremi, a właściwie tylko za górnemi znajdują się zawiązki, purpurowemi znamionami niteczkowatemi opatrzone; owoc tak zwany orzech, okrywą z rozrośniętej łuseczki powstałą, dwudzielną i porzszczypaną okryty.

970. *C. Avellana* L. sp. p. 998, L. pospolita. *Foliis subrotundis cordatis acuminatis, involucris fructus campanulatis apice patulis lacero dentatis.* Fl. Crac. n. 866, Wahlnb. Carp. n. 995, Bess. Gal. n. 1169, Waga Pol. n. 1015, Herb. Buc. p. 112, Jundz. Litw. p. 415, Dietr. Boruss. t. 842, Ritschl. Posn. n. 661, Wimm. Schl. n. 175, Ledb. Ross. III. p. 588, Schur Trans. p. 611, Neilr. Ungrn. p. 77, Ej. NOestr. p. 238, Koch. Ger. p. 738, Schldl. ic. I. h. 6, Rehn. ic. XII. f. 1300, Gr. et Godr. Franc. III. p. 130, Engl. bot. t. 723, Fl. Dan. t. 1468, Willd. sp. IV. p. 470.

Krzew na 6—20 stóp wyrastający, o liściach ogonkowych, jajowato okrągłych lub okrągławych, w wierzchołku kończystych, w nasadzie cokolwiek sercowatych, brzegiem podwójnie piłkowanych, na powierzchni omszonych; kwiaty przedstawiają bazie: męskie wiszą na końcach i po bokach gałązek, po 2—4 razem, barwy żółto-brunatnej, żeńskie zaś wyglądają jak jakie bardzo drobne wąsiki czerwone, z pączka wychodzące; owoc podłużny, po bokach gałązek osadzony, pojedynczy lub po 2, 3 i 4 razem, umieszczony w rozrośniętej okrywie kwiatowej, dzwonkowatej, w kraju porzszczypano-ząbkowanej. Kwitnie wczesną wiosną przed rozwinięciem się liści. Po lasach i krzakach na Podhalu, w dolinie Nowotargkiej i na Pieninach wszędzie pospolita, ale na Tatry od północy bardzo rzadko zachodzi; od południa zaś przeciwnie dociera aż do dolin Kolbachów lub Białej Ściany, naprzeciw miasta Białej, i dochodzi prawie aż do kosodrzewu. Kwiecień. †

356. *Carpinus* L. gen. 1073. Grab. (XXI, 5. L.).

Kwiaty męskie tworzą bazie obłe, zwisłe, a każdy kwiat podparty jest łuską dość dużą, okwiat zastępującą; przecików 12—wiele; kwiaty żeńskie tworzą także bazie, lecz bardzo wiotkie i szczupłe, o łuskach lancetowatych, odpadających, a każdy kwiat w kątach owych łusek opatrzony jest jeszcze pewnego rodzaju okwiatem łuseczkowatym, trzylateczkowym, z łateczką środkową dłuższą; kwiatki parzyste, z dwoma zawiązkami, w wierzchołku brzeżkiem ząbkowanym opatrzonymi, i dwoma znamionami niteczkowatemi; owoc orzeszkowaty, jajowaty, żeberkowany, spłaszczony, opatrzony okrywą liściastą trzydzielną, z rozrośniętej łuseczki powstałą.

971. *C. Betulus* L. sp. p. 998, G. pospolity. *Foliis ovatis acuminatis plicatis duplicato serratis, strobilorum squamis tripar-*

titis: Fl. Crac. n. 861, Wahlb. Carp. n. 994, Bess. Gal. n. 1168, Herb. Buc. p. 112, Waga Pol. n. 1018, Jundz. Litw. p. 416, Ritschl. Posn. n. 762, Wimm. Schl. p. 175, Klingf. Preuss. p. 380, Ledb. Ross. III. p. 855, Schur. Trans. p. 611, Neilr. Ungrn. p. 76, Ej. NOestr. p. 238, Koch. Ger. p. 738, Schldl. ic. IV. b. 4, Rehn. ic. XII. f. 1296, Gr. et Godr. Fran. III. p. 120, Engl. bot. t. 2032, Fl. Dan. t. 1345, Willd. sp. IV. p. 407.

Drzewo do 60 i 80 stóp dorastające, z korą gładką, bialo-szarą, liśćmi ogonkowymi, z podstawy słabo sercowatę jajowato-podługniemi, kończystemi, podwójnie piłkowanemi, po większej części nagiem; kwiaty przedstawiają bazie zwisłe, współcześnie z liśćmi rozwijające się, męskie krótkie, grube, bezszypułeczkowe, po bokach gałązek wyrastające, żeńskie dłuższe, szczupłe, wiotkie, szypulką opatrzone, z końców gałązek wychodzące; owoc drobny, z okrywą liściastą, 3łatkową, z łatkami podługnie-lancetowatemi, z których środkowa większa. Po lasach na Podhalu i Pieninach trafia się pojedynczo, na podgórzu zaś karpackiem tworzy niekiedy lasy. Maj. ♀

LXXXI. Rodzina SALICINEAE. Rich. Wierzbowate.

Drzewa lub krzewy z drewnem miękkim i giętkim, liściach naprzemianległych, pojedynczych, opatrzonych przylistkami już łuskowatemi i odpadającymi, już liściastemi i trwałemi. W korze i liściach znajduje się właściwa gorzka materya, łuseczkowata, biała, *salicynę* zwana i garbnik. Kwiaty rozdzielнопłciowe w bazie poukładane, opatrzone często przykwiatkami łuskowatymi, wkrótce odpadającymi; zamiast okwiatu 1—2 gruczołki miód sączące, lub też skośno-czareczkowate przedłużenie dna kwiatowego. Kwiaty męskie: pręcików 2—wiele, w kątach przykwiatków lub w środku dna kwiatowego osadzonych; nitki wolne lub zrosłe z sobą; pylniki 2woreczkowe, w podług pękające. Kwiaty żeńskie: zawiązek wolny 1 komorowy, wielozalążkowy; znamiona 2 całkowite lub 2—4dzielne. Ovoc torebkowaty, wielonasionowy, w 2 łupinki pękający; nasiona delikatnym puchem opatrzone.

357. *Salix* Tourn. inst. 365. Wierzbza. (XXII, 2. L.).

Kwiaty rozdzielнопłciowe w baziach; przykwiatki łuskowate, całkowite, trwałe lub odpadające; zamiast okwiatu 1—2 miodniki; kwiaty męskie: pręcików najczęściej 2, rzadziej 3—10, nitki wolne albo po dwie z sobą do połowy lub całkowicie zrosłe; kwiaty żeńskie: zawiązek 1 komorowy, szyjka 1 albo żadna, znamion 2, cał-

kowitych lub 2 dzielnych; torebka 2 łupinkowa, wielonasionowa, nasiona puchowate.

A. *K r u c h o w i e r z b y* (Fragiles). Bazie na wierzchołku gałązeki łuski kwiatowe jednobarwne, żółto-zielone, przed dojrzaniem owoców odpadające.

972. *S. a l b a* L. sp. p. 1021, W. biała czyli srebrna. *Foliis lanceolatis serrulatis utrinque sericeis, stipulis lanceolatis, amentis terminalibus, floribus diandris, squamis concoloribus deciduis, capsulis ovatis subpedicellatis.* Fl. Crac. n. 864, Wahlenb. Carp. n. 1004, Bess. Gal. n. 1196, Herb. Buc. p. 107, Waga Pol. n. 1034, Jundź. Litw. p. 14, Klingf. Preuss. n. 779, Ritschl. Posn. n. 765, Wimm. Schl. p. 184, Ej. Salices p. 16, Ledb. Ross. III. p. 598, Schur Trans. n. 3265, Neilr. Ungrn. p. 80, Ej. NOestr. p. 252, Koch. Ger. p. 741, Schldl. ic. IV. h. 9, Rehn. ic. XI. f. 1263, Gr. et Godr. Fran. III. p. 125, Engl. bot. t. 2430, DC. prodr. XVI. p. 211. Variat: *b) vitellina*, *ramulis vitellinis aut vitellino-rubris.* *S. vitellina* L. sp. p. 1016, Bess. Gal. n. 1184, Waga Pol. Schldl. ic. IV. h. 9, Wimm. Sal. p. 18.

Drzewo wyniosłe szaro-zielonego wyglądu; liście lancetowate lub podłużnie lancetowate, pilkowane, z wierzchu ciemno-zielone, pod spodem biało-szare, z obu stron lub tylko pod spodem jedwabisto włosiste; przylistki lancetowate; bazie po końcach gałązek, proste lub łukowato-zgięte, męzkie jasno-żółte, żeńskie zielone; łuski baziowe jednobarwne trwale lub odpadające, wprawdzie srebrzysto-welnistie ale nie do tego stopnia, by przed rozwinięciem się baziów były tak kosmate jak u innych wierzb gatunków; kwiataki 2pręcikowe, nitki wolne, pylniki żółte; zawiązek jajowaty, ostatecznie nagi, siedzący lub krótko-szypuleczkowy, a szypuleczka najwyżej tak długa jak gruczoł miodnikowy; znamiona prawie siedzące, od siebie odstawające. Odmiana: *b) vitellina*, zwana złotą wierzbą lub złotochą, odznaczająca się jedynie gałązkami żółtymi i na zimę mocno minio-wo czerwieniejącymi; chociaż przez Linneusza i niektórych innych autorów za osobny gatunek opisaną została, dziś atoli wielu i za odmianę jęj nie uważają. Koło wsiów wszędzie często się trafia, wraz z swoją odmianą. Maj. ♣

973. *S. fragilis* L. sp. p. 1017, W. krucha. *Foliis lanceolatis acuminatis glabris serratis, stipulis semicordatis, floribus diandris, capsulis lanceolatis pedicellatis:* Fl. Crac. n. 863, Bess. Gal. n. 1185, Herb. Buc. p. 107, Waga Pol. n. 1036, Jundź. p. 14, Lorek Pruss. f. 1052, Ritschl. Posn. n. 764, Wimm. Schls. p. 184, Ej. sal.

p. 19, Ledb. Ross. III. p. 598, Baumg. Trans. n. 86, Neilr. Ungrn. p. 80, Ej. NOestr. p. 253, Koch. Ger. p. 740, Schldl. ic. IV. h. 9, Rehn. ic. XI. f. 1264, Gr. et Godr. Fran. III. p. 124, Smith. Engl. IV. p. 184, DC. prodr. VI. p. 209. Variat: *b) Russeliana*: *foliis junioribus tenuiter sericeo-pilosis*. *S. Russeliana* Smith. Brit. III. n. 1045, Bess. Gal. n. 1182, Rehn. ic. XI. f. 1265. *S. fragilis* Fl. Dan. t. 2484. *S. fragilis-alba* Wimm. sal. p. 133. *S. viridis* Fr. DC. prodr. XVI. p. 210.

Drzewo również jak i pop. gat. do znacznych dorastające rozmiarów, lecz pięknie zielonego wyglądu, i z gałęziami za pociąganiem łatwo kruszącymi się przy swojej nasadzie; liście takiej samej formy jak w poprz. gat., tylko zazwyczaj większe, długo-kończyste i z obu stron nagie; przylistki półsercowate; bazie jak u wierzby białej; kwiatki 2pręcikowe; zawiązek jajowato-ostrokreśny, na szypułeczce 3—4 razy dłuższej od gruczołu miodnikowego; zresztą jak w pop. gat. Odmiana: *Russeliana*, odznacza się liśćmi pod spodem jaśniejszymi, pokrytymi zwłaszcza za młodu delikatnym, jedwabistym puszkciem. Kolo dróg we wsiach wszędzie pospolita, a niekiedy i ze swoją odmianą. Maj. ♀ Lek. cortex Salicis.

974. *S. pentandra* L. sp. 1016, W. pięciopręcikowa albo laurowa. *Foliis ovato-ellipticis acuminatis dense serrulatis glaberrimis, stipulis ovatis rectis, petiolo superne multi-glanduloso, floribus 5-10 andris, capsulis lanceolatis subpedicellatis*: Fl. Crac. n. 862. Wahlenb. Carp. n. 1003, Bess. Gal. n. 1183, Waga Pol. n. 1037, Jundz Litw. p. 15, Lorek. Pruss. f. 105, Ritschl. Posn. n. 763, Wimm. Schls. p. 183, Ej. sal. p. 22, Ledb. Ross. III. p. 597, Schur. Trans. n. 3259, Neilr. Ungrn. p. 80, Ej. NOestr. p. 223, Koch. Ger. p. 739, Schldl. ic. IV. h. 9, Rehn. ic. XI. f. 1268, Gr. et Godr. Fran. III. p. 124, Engl. bot. t. 1085, DC. prodr. XVI. p. 206.

Krzew albo drzewo bardzo pięknego wejrzenia, z gałązkami czerwono-brunatnymi lepkimi; liście do laurowych dosyć podobne, jajowato-eliptyczne, kończyste, delikatnie i gęsto piłkowane, z wierzchu mocno połyskujące się, pod spodem nieco bledsze, ale również zupełnie nagie; przylistki jajowate proste; ogonek liściowy z wierzchu kilku gruczołkami opatrzone, bazie krótsze i grubsze jak w pop. gatunkach; kwiatki 5—10 pręcikowe, zawiązek na szypułeczce 2razy dłuższej od gruczołu miodnikowego; zresztą jak w pop. gat. Po łąkach bagnistych wszędzie dosyć pospolita, zachodząc często aż na same Tatry. Maj, Czerwiec. ♀ Lek. cortex Salicis.

B. Ł o z i n y (Amygdalinae). Łuski kwiatowe na baziach trwałe; zresztą jak pod A.

975. *S. amygdalina* L. sp. p. 1016, W. łoża albo łożina. *Foliis lanceolatis oblongisve serratis glabris, stipulis semicordatis, floribus triandris, squamis glabris persistentibus, capsulis glabris pedicellatis.* Fl. Crac. n. 865, Waga Pol. n. 1038, Klingf. Preuss. n. 780, Ritschl. Posn. n. 766, Ledb. Ross. III. p. 600, Neilr. Ungn. p. 80, Ej NOestr. p. 254, Koch. Ger. p. 741, Gr. et Godr. Fran. III. p. 126, *S. triandra* Wimm. Schl. p. 184, Ej. Sal. p. 12, DC. prodr. XVI. p. 202. Variat: a) *concolor*: *foliis concoloribus subtus pallidioribus.* *S. triandra* L. sp. p. 1016, Bess. Gal. n. 1180, Schur Trans. n. 3263, Schldl. ic. IV. h. 6, Willd. sp. p. 654. *S. amygdalina* Engl. bot. t. 1936, Wahlb. Carp. n. 1005, Rehn. ic. XI. f. 1256—8. b) *discolor*: *foliis discoloribus subtus glaucis vel caesiis.* *S. amygdalina* L. sp. p. 1016, Schur Trans. n. 3267, Rehn. ic. XI. f. 1259, Willd. sp. IV. p. 656. *S. triandra* Jundz. Litw. p. 14, Engl. bot. t. 1435, Sturm. ic. h. 25. *S. Hoppeana* Willd. sp. p. 654, Sturm. ic. h. 25, Bess. Gal. n. 1179, Rehn. ic. XI. f. 1260.

Krzew niewysoki lub niekiedy drzewkowaty, dorastający wówczas do 20 stóp, z korą łuszczącą się a gałązkami giętkimi; liście lancetowate, podługne albo przewrotnie lancetowate, kończyste, brzegiem piłkowane, z wierzchu ciemno-zielone, pod spodem bledsze albo modrawe, lecz z obu stron bez włosków; przylistki półsercowate; baze długie wałeczkowate, męzkie jasno-żółte, żeńskie zielone; kwiatki 3pręcikowe; zawiązki jajowo-ostrokężne, nagie, na szypułeczce 2—3 razy dłuższej od gruczołu miodnikowego; łuski kwiatowe trwałe. Zazwyczaj trafia się w następnych odmianach: a) *concolor* czyli jednobarwna, z liśćmi jednobarwnymi z obu stron, a tylko cokolwiek jaśniejszymi pod spodem, i b) *discolor* czyli różnobarwna, z liśćmi różnobarwnymi, to jest pod spodem modrawymi lub seledynowymi. Po zaroślach wierzbowych nad brzegiem Dunajca, Popradu, Wagu, Skawy, Raby i t. d., często się trafia. Maj. †

976. *S. undulata* Ehrh. Beitr. VI p. 101, W. fa-listo-listna. *Foliis lanceolatis longe acuminatis serrulatis pubescentibus vel denique glabratiss, squamis apice barbatis, ceteroqui ut proxima species.* Fl. Crac. 866, Bess. Gal. n. 1181, Ledb. Ross. III. p. 601, Schur Trans. n. 3271, Koch. Ger. p. 742, Rehn. ic. XI. f. 1261, Hart. forstpf. t. 38, DC. prodr. XVI. p. 204. *S. triandra* - a) *ba* Wimm. sal. p. 144. *S. lanceolata* Engl. bot. f. 1436.

Krzew łatwo wyrastający w drzewko, z gałęziami odstającymi; liście lancetowate albo podłużnie-lancetowate, długo-kończyste, brzegiem drobno piłkowane, omszone albo później nagie, często nieco faliste, z wierzchu ciemno-zielone, pod spodem bledsze; przylistki półsercowate lub lancetowate; łuski kwiatowe na wierzchołku brodate; zresztą jak w pop. gatunku. W czasie kwitnienia do *S. viminalis* bardzo podobna. Z poprzedzającym gat. tu i owdzie się trafia. Maj. †

- C. Wikliny (*Purpureae*). Baze po bokach gałązek, bezszypułkowe; łuski baziowe w wierzchołku ubarwione; pylniki czerwone, po wysypaniu się pyłku czarne; środkowa warstwa kory żółtawa.

977. *S. purpurea* L. sp. p. 1017, W. wikle albo wiklina. *Foliis lanceolatis sursum latioribus argute serrulatis glabris planis, floribus monandris, filamentis connatis, squamis apice discoloris, capsulis ovatis tomentosis sessilibus.* Fl Crac. n. 867, Herb. Buc. p. 108, Waga Pol. n. 1042, Klingf. Preuss. n. 781, Ritschl. Pos. n. 769, Wimm. sal. p. 29, Ledb. Ross. III. p. 502, Schur Trans. n. 3274, Neilr. Ung. p. 80, Ej. NOestr. p. 256, Koch. Ger. p. 744, Rehn. ic. XI. f. 2030, Gr. et Godr. Fran. III. p. 128, Engl. bot. t. 1359, DC. prodr. XVI. p. 306, (excl. var. γ). *S. Lambertiana* Smith Brit. III. n. 1041, Bess. Gal. n. 1187, et alium omn. auct. *S. fissa* Wahlb. Carp. n. 1012 non Hoffm. *S. monandra* Hoffm. sal. t. 1. et 5. f. 1, Jundz. Litw. p. 15. *S. Helix* Host sal. t. 36, Schldl. ic. IV h. 9.

Krzew niewielki lub niekiedy drzewkowaty, do 15' wyrastający, modrawo-zielonego wyglądu, z gałązkami bardzo giętkimi, żółtawymi lub purpurowymi; liście przewrotnie-lancetowate, ku wierzchołkowi nieco szersze, wreszcie kończyste, po brzegach ostro-piłkowane, nagie, płaskie, z wierzchu ciemno-zielone, a pod spodem modrawe; baze wczesne, przed rozwinięciem liści ukazujące się, siedzące, przy nasadzie łusczkowatymi przykwiatkami opatrzone, męskie wałeczkowate, dość szczupłe, często łukowato-zgięte, żeńskie co do wielkości i omszenia bardzo zmienne; łusczki baziowe dwubarwne, w wierzchołku czarniawe; pręcików w kwiatku pojedynczym 2, do połowy lub do samego wierzchołka ze sobą zrosłych, z pylnikami zrazu purpurowymi, później żółkniejącymi a nakoniec czarnymi po wysypaniu pyłku; zawiązek jajowaty albo owalny, kosmaty, siedzący, z żółtymi lub czerwonymi główkowatymi znamionami; gruczoł miodnikowy powyżej osady zawiązka sięgający. Ze wszystkich gatunków wierzb ten najwięcej posiada w swej korze

salicyny; także bardzo giętkie młode jego gałązki, podobnie jak ze *Salix viminalis*, używają się pospolicie na faszynę i na koszyki. Trafia się bardzo często po brzegach rzek i potoków na całych Bieskidach, zachodząc niekiedy i w doliny Tatrzańskie aż do 3,500' n. p. m. Maj. †

978. *S. Helix* L. sp. p. 1017, W. mieszaniec. *Foliis elongatis-lanceolatis repando denticulatis margine subrevolutis pubescentibus adultis glabratis, stipulis linearibus, floribus monadelphis, ceteroqui ut proxima species.* Rehn. ic. XI. f. 2032, Engl. bot. t. 1343. S. r u b r a H u d s. Angl. ed I, p. 364, Fl. Crac. n. 868, Klingff. Preuss. n. 782, Ledb. Ross. III. p. 603, Koch. Ger. p. 745, Schldl. ic. IV. h. 6, Rehn. ic. XI. f. 2036, Gr. et Godr. Fran. III. p. 129, Engl. bot. t. 1145, DC. prodr. XVI. p. 307. *S. molissima* W a h l n b. Carp. n. 1013 non Ehrh. *S. fissà* Hoffm. sal. t. 13 et 14. *S. viminalis-purpurea* W i m m. Schl. p. 204, Ej. sal. p. 173, Ritschl. Posn. p. 202, Neilr. Ungrn. p. 82, Ej. NOestr. p. 257.

Liście przewrotnie lancetowate, kończyste, dość długie, po brzegach wykrawano-ząbkowane i nieco podwinięte delikatnie omszone, ostatecznie z wierzchu nagie i łśnące; przylistki równowazkie; *pręciki* 2 do połowy ze sobą zrosłe; *znamiona* na zawiązku w szyjkę krótką wybiegłym nitkowate; zresztą jak w pop. gat. Po rowach koło Kiezmarmu często się napotyka. Kwiecień. †

D. W i t w i n y. (Viminales). Pylniki po wysypaniu się pyłku żółte; środkowa warstwa kory zielonawa; zresztą jak pod C.

979. *S. viminalis* L. sp. p. 1021, W. długolistna czyli witwa. *Foliis elongato lanceolatis acuminatis integerrimis subrepandis subtus nitide sericeis, stipulis lanceolato-linearibus petiolo brevioribus, capsulis ovato lanceolatis tomentosis sessilibus.* Fl. Crac. n. 869, Bess. Gal. n. 1195, Herb. Buc. p. 108, Waga Pol. n. 1041, Jundz. Litw. p. 15, Lorek, Pruss. t. 1062, Ritschl. Posn. n. 770, Wimm. Schl. p. 192, Ej. sal. p. 36, Ledb. Ross. III. p. 605, Schur Trans. n. 3279, Neilr. Ungr. p. 80, Ej. NOestr. p. 259, Koch. Ger. p. 746, Schldl. ic. IV. h. 6, Rehn. ic. XI. f. 1248, Gr. et Godr. Fran. III. p. 131, Engl. bot. t. 1898, Svsk. bot. t. 211, Fl. Dan. t. 2485, DC. prodr. XVI. p. 264.

Krzew albo niewielkie drzewko, szaro-zielonego wyglądu, do 20' dorastające, z gałązkami bardzo giętkimi żółtawymi lub buremi; *liście wydłużono-lancetowate*, kończyste, po brzegach całkowite lub bardzo nieznacznie wykrawane i podwinięte, z wierzchu ciemnozielone nagie, pod spodem jedwabisto omszone i srebrzysto połyskują-

ce się; *przylistki lancetowato-równowazkie*, od ogonka krótsze; baze przed rozwinięciem liści ukazujące się, dosyć proste, siedzące, przy nasadzie łusczkowatym przykwiatkiem opatrzone, męzkie żółte, żeńskie szaro-zielone z łusczkami na wierzchołku czarniawemi, pokrytemi srebrzystymi włoskami, *torebkami* jajowo-lancetowatemi, kosmatemi, *siedzącemi*, z szyjką dość długą, a znamionami nitkowatemi zazwyczaj nierozdzielniemi, gruczołem zaś miodnikowym powyżej osady zawiązka sięgającym. Po brzegach Popradu, Dunajca i innych rzek na Bieskidach dość często się trafia. Kwiecień. ♣

980. *S. molissima* Ehrh. Beitr. VI. p. 101, W. mięko-kutnerowata. *Foliis subtus tenuiter tomentosis, stipulis ovatis acutis, ceteroqui ut praecedens.* Ritschl. Posn. p. 107, Kling. Preuss. n. 784, Rehn. ic. XI. f. 1250, Gr. et Godr. III. p. 227, DC. prodr. XVI. p. 272. *S. amygdalino-viminalis* Wimm. Rgnsb. zeit. p. 15. 1848. *S. triandra-viminalis molissima* Wimm. sal. p. 143.

Liście pod spodem delikatnie kutnerowate; przylistki jajowate, kończyste; znamiona dwudzielne tak długie jak włoski łusek; łusczki baziowe żółtawo-rdżawo-bure, z brudno białymi włoskami; zresztą jak w pop. gat. Po rowach na Orawie od zachodu Tatr. Kwiecień. ♣

E. *Iwiny* (Capreae). Baze z boków gałązek wyrastające z początku bezszypułkowe, później szypułką opatrzone; łuski baziowe w wierzchołku ubarwione, pylniki po wysypaniu się pyłku żółte; *torebki* długo-szypułkowe.

981. *S. incana* Schrnk. Baier. I. p. 230, W. siwa. *Foliis linearilanceolatis acuminatis denticulatis subtus tomentoso incanis, amentis lateralibus subsessilibus arcuatis, capsulis ovato-lanceolatis glabris pedicellatis.* Fl. Crac. n. 871, Tomschk. Lemb. n. 296, Wimm. Schl. p. 192, Ej. sal. p. 25, Schur. Trans. n. 3278, Neilr. Ungr. p. 80, Ej. NOestr. p. 260, Koch. Ger. p. 747, Schldl. XIX. h. 9-10, Rehn. ic. XI. 1347, Sturm. h. 25, Gr. et Godr. Fran. III. p. 128, DC. prodr. XVI. p. 302. *S. riparia* Willd. sp. IV. p. 593, Wahlnb. Carp. n. 1006, Bess. Gal. n. 1190.

Krzewy albo drzewa do 24' wysokie, brudno-zielonego bardzo wydatnego wyglądu; *liście równowazko-lancetowate*, długokończyste, delikatnie brzegiem ząbkowane i podwinięte, z wierzchu brudno-zielone nagie, *pod spodem białawo kutnerowate; baze szczupłe, prawie siedzące, łukowato pogięte*, po większej części przed rozwinięciem

liści ukazujące się, przy nasadzie łusieczkowatymi lub listeczkowatymi przykwiatkami opatrzone; łuski baziowe rozmaicie ubarwione; pręciki 2, do połowy ze sobą zrosłe; *torebki* jajowo-lancetowate, *nagie*, osadzone na szypułkach dwa razy dłuższych od gruczołu miodnikowego; szyjka wydłużona z dwudzielnym znamieniem. Po brzegach potoków z Tatr płynących, szczególnie przy ujściach dolin Tatrzańskich, prawie wszędzie się napotyka; także u Nowego Targu, na Pieninach, pod Babią górą, po brzegach rzeki Łososiny na Bieskidach i w b. w. i. m. Maj. †

982. *S. nigricans* Sm. trans. Linn. soc. VI. p. 120, W. czarniawa. *Foliis ellipticis lanceolatisve undulato-serratis subtus cinereis apice ut plurimum viridibus junioribus ramulisque hirsuto-pubescentibus denique glabratiss, stipulis semicordatis apice recto, capsulis ex ovata basi subulatis pedicellatis.* Fl. Crac. n. 872, Klingft. Preuss. n. 787, Wimm. Schl. p. 189, Ej. sal. p. 70, Ledb. Ross. III. p. 608, Schur Trans. n. 3290, Neilr. Ung. p. 80, Ej. NOestr. p. 263, Koch. Ger. p. 748, Rehn. ic. XI. f. 2017—18, Gr. et Godr. Fran. III. p. 138, Sm. Brit. III. p. 1047, DC. prodr. XVI. p. 240. *S. phyllicifolia* var. β L. sp. p. 1016, Wahlenb. Carp. n. 1016, Ej. Lapon. n. 482, Herb. Buc. p. 110, Fl. Dan. t. 1053. *S. Ammaniana* Willd. sp. IV. p. 663, Sturm. h. 25. *S. crataegifolia* Bertol. Ital. p. 312. *S. onustalithuanica* Bess. Volh. p. 78, et 79.

Krzew mocno gałęzisty do 8' dorastający, nieco brudno-zielonego wyglądu; liście rozmaitej formy, eliptyczne albo lancetowate, po brzegach *falisto-pilkowane*, pod spodem szare, najczęściej zielone w wierzchołku, za młodu wraz z gałązkami włoskami omszone, ostatecznie zaś nagie, po zasuszeniu łatwo bardzo czerniejące; przylistki półsercowate z prostym koniuszkiem; baze siedzące, wczesne lub niektóre wraz z liśćmi dopiero ukazujące się; łuseczki baziowe na wierzchołku czarniawe; *torebki* nasienne jajowato-szydłowate, osadzone na szypułce 2—3 razy dłuższej od gruczołu miodnikowego; szyjki wydłużone, znamiona 2dzielne. Po łąkach wilgotnych na Bieskidach niekiedy się trafia np. pod Babią górą, koło Makowa i w i. m. Kwiecień. †

983. *S. silesiaca* Willd. sp. IV. p. 660, W. szlaska. *Foliis obovatis acuminatis undulato-serratis subtus subconsoloribus adultis glaberrimis, stipulis reniformi-semicordatis, capsulis ex ovata basi lanceolatis glabris sericeisve pedicellatis.* Wahlenb. Carp. n. 1017, Herb. Buc. p. 108, Wimm. Schl. p. 188, Ej. sal. p. 60, Ledb. Ross. III. p. 609, Schur Trans. n. 3292, Neilr. Ung. p. 80, Koch. Ger. p. 749, Schldl. ic. XIX. h. 9—10, Rehn. ic. XI. f. 2019, DC. prodr. XVI. p. 218. *S. fagifolia* Wald. et. Kit. in. Willd.

sp. IV. p. 704, Wahlb. Carp. n. 1018. Variat: *b) subaurita*, *foliis oblongo-obovatis plicato-apiculatis basi cuneatis vel obovato-lanceolatis glabris subtus glauco-viridis pubescentibus, venis prominulis, stipulis reniformibus*. DC. prodr. XVI. p. 219. *Salix auritosilesiaca* Wimm. Flor. regensb zeit. 1848. p. 330, Ej. Schl. p. 201, Ej. sal. p. 209, Neilr. Ung. p. 82.

Krzew niski 3—6 stopowy, na górnj granicy lasów nawet jeszcze mniejszy, w lasach bujnych czasami drzewko, szaro-zielonego wyglądu; liście przewrotnie-jajowate, kończyste, falisto-piłkowane, pod spodem takiej samej barwy co z wierzchu, młodsze nieco spodem omszone, z wierzchu czerwone, starsze zupełnie nagie, szarawo-zielone; przylistki nerkowato-sercowate; bazie wczesne jak u *S. cinerea* (do której ten gatunek dosyć podobny), siedzące; torebki nasienne jajowo-lancetowate, nagie albo jedwabisto-włosiste, osadzone na szypuleczce 3—4 razy dłuższej od gruczołu miodnikowego; łuseczki baziowe zrazu zielonawe, potem na wierzchołku brunatne. Odmiana: *b) subaurita*, ma liście podłużno-przewrotnie-jajowate, w wierzchołku nieco pomarszczone, w nasadzie klinowate albo przewrotnie lancetowate, nagie, pod spodem szaro-modrawo-zielone i omszone, z wydatnymi nerwami; przylistki nerkowate. Po miejscach wilgotnych w lasach, na Bieskidach i Podhalu bliższym Tatr, oraz w Pieninach tu i owdzie lecz dosyć obficie się trafia; w Tatrach zaś na całym pasmie od stóp aż do górnj granicy lasów lub nawet i między kosodrzewiną prawie wszędzie rośnie; odmiana tej wierzby powstała przez pomieszanie się jej z wierzbą uszkowatą, trafia się na Złotj górze Kiezmarskiej. Maj, Czerwiec. †

984. *S. longifolia* Host. sal. p. 19 t. 62—3, Wierzba długokończysta. *Foliis lanceolatis longe acuminatis margine subundulato denticulatis subtus tomentosis, stipulis semilunatis, ramis biennibus griseo-tomentosis, capsulis ex ovata basi lanceolatis tomentosis, pedicello nectarium bis superante*: Wimm. sal. p. 42, *S. dasyclados* Wimm. in Flora Rgn. Zeit. 1849. p. 35, Ej. Schl. p. 191, Fl. Crac. n. 873, Ritschl Posn. n. 771. *S. acuminata* Auct. (non. Sm. vel Koch.).

Krzew łatwo wyrastający w drzewo, z gałązkami dwuletniemi zazwyczaj pokrytymi ciemnoszarym kutnerem, a zresztą oliwkowo-zielonemi; liście długie, lancetowate, w długi koniec zwężone i kończyste, po brzegach lekko faliste i niewyraźnie ząbkowane, oraz nieco podwinięte, z wierzchu bardzo delikatnie omszone, pod spodem kutnerowate; przylistki półksiężycowate; bazie wczesne, siedzące, dość grube, podłużne; łuski baziowe kosmate w wierzchołku czarne; torebki nasienne z jajowatj podstawy lancetowate, mocno kosmate, osadzone na szypuleczce dwa razy dłuższej od gruczołu miodnikowego; szypka dłu-

ga, znamiona długie, nitkowate, nierozdzielające się albo dwudzielne. Po brzegach rzek i potoków bardzo rzadko się trafia: koło Skawiny nad rzeczką Skawiną i między Obidową a Nowym Targiem. Maj. ♣

985. *S. grandifolia* Sering. saul de Suis. p. 20. n. 55, W. wielkolistna. *Foliis obovatis vel oblongo-lanceolatis planis obsolete undulato-serratis supra glabris subtus cinereo-glaucis pubescentibus, stipulis reniformibus, gemmis glabris, capsulis ex ovata basi elongato lanceolatis tomentosis, pedicello nectarium sexcies superante.* Ledb. Ross. III. p. 609, Schur Trans. n. 3293, Neilr. NOestr. p. 262, Koch. Ger. p. 750, Rehn. ic. XI. f. 2025, Gr. et Godr. Fran. III. p. 135, Wimm. sal. p. 64, DC. prodr. XVI. p. 217.

Krzew na 3—6' wysoki bardzo gałęzisty, do *S. cinerea* podobny, lecz z pączkami nagimi; liście duże, przewrotnie-jajowate albo podłużnie-lancetowate, brzegiem nieznacznie falisto-ząbkowane, niepodwinięte, zamlodu jedwabisto-kosmate, później z wierzchu ciemno-zielone, najczęściej nagie, pod spodem zaś modrawe i omszone; przylistki nerkowate; bazie przed liśćmi rozwijające się, siedzące; łuski bazio-we na wierzchołku czarniawe; torebka nasienna z jajowatą podstawy wydłużono-lancetowata, kosmata, z krótką szyjką, znamionami jajowatymi, dwudzielnymi, opatrzona szypułeczką 4—6 razy dłuższą od gruczołu miodnikowego. W lasach podalpejskich: podług Rehmana (Verh. zool. bot. Ges. in Wien XVIII. p. 487) w Zakopanem w dolinie Olczyska w Tatrach. Maj. ♣

986. *S. Caprea* L. sp. p. 1020, W. Iwa albo Iwina. *Foliis ovatis ellipticisve planis recurvato-acuminatis obsolete undulato-crenatis supra glabris subtus glaucis tomentosis, stipulis reniformibus, gemmis glabris, capsulis ex ovata basi lanceolatis tomentosis pedicellatis.* Fl. Crac. n. 874, Wahlb. Carp. n. 1019, Bess. Gal. n. 1192, Herb. Buc. p. 109, Waga Pol. n. 1040, Jundz. Litw. p. 16, Lorek Pruss. n. 1060, Ritchl. Posn. n. 774, Wimm. Schl. p. 185, Ej sal. p. 55, Ledb. Ross. III. p. 609, Baumg. Trans. n. 103, Neilr. Ungr. p. 80, Ej. NOestr. p. 261, Koch. Ger. p. 750, Schldl. ic. IV. h. 6, Rehn. ic. XI. f. 2024, Gr. et. Godr. Fran. III. p. 135, Engl. bot. t. 1488, Svnsk. bot. t. 98, Fl. Dan. t. 245, DC. prodr. XVI. p. 222. Variat: b) p a r v i f o l i a, *foliis integris obovato-oblongis*: Rehn. ic. XI. f. 2027, Wahlb. Carp. n. 1019, var. β . s p h a c e l l a t a.

Krzew albo do 30' wysokie drzewa z pączkami liściowymi nagimi; liście dość duże jajowate albo eliptyczne, w wierzchołku z zakreconym koniuszkiem, po brzegach słabo falisto-karbowane i niepodwinięte, z wierzchu nagie, ciemno-zielone, pod spodem modrawo-zielone i kutnerowate; przylistki nerkowate; bazie wczesne, grube, proste,

przed rozwinięciem się w białem futerku ukryte, podobnie wielu innym wierzdom, męzkie jasno-żółte, żeńskie dłuższe, szaro-zielone, przy dojrzwaniu nasion znacznie powiększające się, siedzące, z łuskami na wierzchołku czarniawemi; *torebka nasienna* z jajowatą podstawy lancetowata, kosmata, *na szypulce 4—6 razy dłuższej od gruczołu miodnikowego*, z szyjką bardzo krótką, a znamieniem podłużnym. Po lasach wszędzie i dość pospolicie się napotyka; odmiana zaś *sphaellata*, z liśćmi całobrzegimi, przewrotnie jajowato-podłużnymi, trafia się w lasach na Tatrach, np. w Reglach i w w. i. m. Maj. †

987. *S. cinerea* L. sp. p. 1021, W. szara. *Foliis elliptico—vel lanceolato-obovatis breviter acuminatis planis undulato-serratis cinereo-viridibus supra pubescentibus subtus tomentoso hirtis, stipulis reniformibus, gemmis incanis, capsulis conicis tomentosis pedicellatis*. Fl. Crac. n. 870, Wahlb. Carp. n. 1020, Waga Pol. n. 1044, Klingf. Preuss. p. 790, Ritschl. Posn. n. 773, Wimm. Schl. p. 185, Ej. sal. p. 47, Ledb. Ross. III. p. 607, Baumg. Trans. n. 97, Neilr. Ung. p. 80, Ej. NOestr. p. 261, Koch. Ger. p. 748, Schldl. ic. 1V. h. 6, Rehn. ic. XI. f. 2022—3, Gr. et Godr. Fran. III. p. 134, Svk. bot. t. 565, DC. prodr. XVI. p. 221. *S. acuminata* Hoffm. sal. t. 6. f. 1 et 2. t. 22, f. 2, Bess. Gal. n. 1391 (loco 1193). *S. aquatica* Sm. Brit. III. p. 1065, Engl. bot. t. 1437, Jundz. s. Litw. p. 293. *S. oleifolia* Engl. bot. t. 1402.

Krzewy szarawego wyglądu, 4—10' dorastające, z pączkami liściowemi szaro-omszonemi, liście bardzo miękkie często na jednym krzewie różnej formy, eliptyczne szeroko lancetowate albo przewrotnie jajowate, krótko-kończyste, brzegiem falisto-pilkowane, nie podwinięte, szaro-zielone, z wierzchu miętko-włosiste, pod spodem kutnerowato-omzone; przylistki nerkowate; bazie przed swem rozwinięciem białem futerkiem pokryte, wczesne to jest przed rozwinięciem się liści ukazujące się; *torebki nasienne* z jajowatą podstawy długolancetowate, osadzone *na szypuleczce 4 razy dłuższej od gruczołu miodnikowego*; a zresztą jak w pop. gat. Po mokrych łąkach, po brzegach potoków lub lasów na Bieskidach często się trafia. Kwiecień. †

988. *S. aurita* L. sp. p. 1019, W. uszkowata. *Foliis obovatis recurvato-apiculatis undulato-serratis rugosis superne pubescentibus subtus glaucis tomentoso-hirtis, stipulis reniformibus, gemmis glabris, capsulis ovato lanceolatis tomentosis pedicellatis*. Fl. Crac. n. 875, Wahlb. Carp. n. 1021, Bess. Gal. n. 1191, Herb. Buc. p. 109, Waga Pol. n. 1043, Jundz. Litw. p. 16, Lorek. Pruss. t. 1058,

Ritschl. Posn. n. 775, Wimm. Schl. p. 186, Ej. sal. p. 51, Ledb. Ross. III. p. 610, Schur. Trans. n. 3286, Neilr. Ungr. p. 80, Ej. NOestr. p. 262, Koch. Ger. p. 750, Schldl. ic. IV. p. 6, Rehn. ic. XI. f. 2020, Gr. et. Godr. Fran. III. p. 136, Engl. bot. t. 1487, DC. prodr. XVI. p. 220. Variat: *b) glabriuscula, foliis adultis glabriusculis*; Wahlb. Carp. l. c.

Krzew niski do 6' dorastający, z gałązkami rozpierzchłemi i nagimi pączkami; liście małe zazwyczaj różnej formy na jednym krzewie, chropawo pomarszczone, przewrotnie jajowate, w wierzchołku z zakreconym koniuszkiem, brzegiem falisto-piłkowane, z wierzchu omszone lub dosyć nagie, pod spodem modrawo-zielone i kutnerowato-omszone lub tylko omszone; przylistki nerkowate, stosunkowo do liści dość duże i nie tak łatwo odpadające jak w innych gatunkach wierzb, i stąd nazwa téj wierzb; bazie małe; torebki nasienne jajowo-lancetowate, kutnerowate, osadzone na szypuleczkach 3—4 razy dłuższych od gruczołu miodnikowego; a zresztą jak w pop. gat. Po miejscach mokrych lub torfowatych na łąkach lub w lasach wszędzie pospolita, i na Tatrach. Odmiana zaś *b) glabriuscula*, z liśćmi prawie bez włosków, trafia się na Pieninach, Złotéj Górze Kieżmarskiej, a niekiedy i w Reglach koło Zakopanego. Maj. ♣

989. *S. hastata* L. sp. p. 1017, W. oszczepowata. *Foliis ellipticis glabris serrulatis, stipulis semicordatis apice recto, squamis villosissimis, capsulis ex ovata basi subulatis glabris pedicellatis*. Wahlb. Carp. n. 1015, Wimm. Schl. p. 190, Ej. sal. p. 83, Ledb. Ross. III. p. 612, Neilr. Ungr. p. 80, Koch. Ger. p. 752, Schldl. ic. XIX h. 11—12, Rehn. ic. XI. f. 2013, Gr. et Godr. Fran. III. p. 173, Fl. Dan. t. 1238, DC. prodr. XVI p. 257. *S. malifolia* Sm. Brit. 1053 (non Bess.), Engl. bot. t. 1617.

Krzew od 3—6' dorastający pięknie zielonego wyglądu; liście jajowate, eliptyczne albo lancetowate, często w takim kształcie na jednym okazie, po brzegach delikatnie piłkowane, bez żadnych włosków, z obu stron jednakowej barwy; przylistki półsercowate, stosunkowo do liści dość duże ale łatwo odpadające; bazie z liśćmi współczesne, na szypulkach osadzone, jajowate, żeńskie przy dojrzewaniu torebek znacznie przedłużające się; łuski baziowe mocno kosmate, w wierzchołku czarniawe; torebki nasienne z jajowej podstawy sztydłowato wybiegające, nagie, osadzone na szypuleczkach prawie półtora raza dłuższych od gruczołów miodnikowych; szypka dość wydłużona, ze znamieniem dwudzielném. Po miejscach spadzistych a bagnistych, wzdłuż całego grzbietu wschodniego Tatr powyżej Koperszad; prócz tego koło Morskiego Oka, na Pysznój w dolinie Kościeliskiej i na Babiéj Górze w Bieskidach. Maj, Czerwiec. ♣

- F. W i e r z b y p ł o ż a c e się (Repentes), których pienieki główny po ziemi się płózi, a gałązki z niego wyrastające tworzą dość niskie krzewy; zresztą jak pod E.

990. *S. myrtilloides* L. sp. p. 1019, W. borówko-listna. *Foliis ovatis basi subcordatis oblongis lanceolatisve integerrimis apacis griseo-coerulescentis glaberrimis subtus reticulato-venosis, stipulis semiovatis, amentis fructiferis longe pedunculatis, capsulis ovato-lanceolatis glabris longe pedicellatis.* Wahlb. Carp. n. 1014, Ej. Lap. t. 18, Jundz. Litw. p. 15, Tomas. Lemb. n. 301 in. V. z. b. 9. XII, Wimm. Schl. p. 192, Ej. sal. p. 112, Neilr. Ungr. p. 81, Koch. Ger. p. 753, Rehn. ic. XI. f. 1244, Ledb. Ross. III. p. 613. *S. elegans* Bess. Volh. p. 77, n. 1610.

Krzew mały płozący się, na stopę lub do półtory w górę podnoszący, szaro-modrawego wyglądu; liście małe jajowate, w nasadzie prawie sercowato-podługne, albo lancetowate całobrzegie, bez żadnego połysku, szaro-modrawe, zupełnie nagie, pod spodem siatkowato-nerwiste; przylistki półjajowate; bazie współcześnie z liśćmi rozwijające się, męskie bezszypułkowe, jajowate, żeńskie wałeczkowate, na szypułkach osadzone; łuski baziowe w wierzchołku czerwone, skąpo-włosiste; bazie owocowe długo-szypułkowe, rzadka torebkami nasienne osadzone, torebki zaś jajowo-lancetowate, nagie, jakby szronem pokryte, osadzone na szypuleczkach 4 albo i więcej razy dłuższych od gruczołu miodnikowego; szyjki krótkie, znamiona drobne. Po bagnach leśnych, torfiastych, w pobliżu wsi Rakusze zwanych, na Śpiżu polskim. Maj, Czerwiec. †

991. *S. repens* L. sp. p. 1020, W. Rokita. *Foliis linearibus vel lineari-lanceolatis ovalibusve integerrimis nitidis subtus sericeis vel griseis, stipulis lanceolatis, amentis fructiferis breviter pedunculatis, capsulis ovato-lanceolatis tomentosis sessilibus denique brevissime pedicellatis.* Fl. Crac. n. 876, Ritschl. Posn. n. 776, Wimm. Schl. p. 193, Ej. sal. p. 114, Neilr. Ungr. p. 81, Ej. NOestr. p. 264, Gr. et Godr. Fran. III. p. 137, Huds. Angl. ed. 2. II. p. 428, DC. prodr. XVI. p. 237. *S. rosmarinifolia* Waga Pol. n. 1045 (non L.). Variat: a) *latifolia*, *foliis lanceolatis vel ovato-lanceolatis*. *S. repens*. Klingf. Preuss. n. 792, Ledb. Ross. III. p. 614, Schur Trans. n. 2294, Koch. Ger. p. 754, Schldl. ic. IV. h. 9, Rehn. ic. XI. f. 2039—40, Willd. sp. IV. p. 693. *S. fusca* Willd. sp. IV. p. 694, Wahlb. Carp. n. 1022. *S. depressa* Hoffm. sal. t. 15—6 (non L.); b) *angustifolia*, *foliis linearibus vel lineari-lanceolatis angustis*. *S. angustifolia* Wulf in Jacq. coll. III. p. 48, Ej. Nor. n.

1513, Schur. Trans. n. 3296, Rehn. ic. XI. f. 2038, *S. rosmarinifolia* Koch. Ger. p. 755 (non L.), Rehn. ic. XI. f. 2042, Hart Forstpfl. t. 50, *S. incubacca* Willd. sp. IV. p. 696, Wahlenb. Carp. n. 1023, Bess. Gal. n. 1188, Jundz. s. Litw. p. 293, Ledb. Ross. III. p. 615, *S. depressa* Jundz. j. Litw. p. 16 (non L.).

Krzew płożący się, którego gałązki prętowate na 1—3' w górę się podnoszą; liście małe równowązkie albo równowązko-lancetowate, czasami nawet jajowato-lancetowate, całobrzegie, z wierzchu nagie, zielone, pod spodem jedwabisto-włosiste, srebrzysto-polyskujące się; przylistki lancetowate; baze po większej części przed liśćmi rozwijające się, drobne, kulisto-jajowate, siedzące, męskie żółte lub czerwono-żółte, żeńskie srebrzysto-szare, w czasie dojrzewania znacznie większe i na krótkich szypułkach osadzone; łuseczki baziowe na wierzchołku czarniawe; pylniki z początku purpurowe, później żółte albo czerwono-żółte, ostatecznie czarniawe; torebki nasienne jajowato-lancetowate, kutnerowate, osadzone na szypułkach 2—3 razy dłuższej od gruczołu miodnikowego; szyjka krótka. Trafia się zazwyczaj w dwóch odmianach: a) *latifolia*, z liśćmi lancetowatymi albo prawie jajowato-lancetowatymi, i b) *angustifolia*, z liśćmi równowązkimi lub równowązko-lancetowatymi. Po wilgotnych a płonnych miejscach, niekiedy po łąkach torfianych, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich dosyć pospolita. Kwiecień, Maj. †

G. Wierzbby alpejskie (Alpinae). Krzewy niskie bardzo gałęziste, z gałązkami krótkimi, chropowato-obraczkowatymi, torebki nasienne bardzo krótko-szypułkowe.

992. *S. arbuscula* L. sp. p. 1018, W. drzewkowata. *Foliis lanceolatis ellipticisve glabris remotius densiusve serratis supra nitidis subtus glaucis opacis, amentis pedunculatis, capsulis ovato-conicis tomentosis sessilibus denique brevissime pedicellatis.* Wahlenb. Carp. n. 1011, Ej. Lapp. n. 476. t. 16. f. 2, Ledb. Ross. III. p. 622, Baumg. Trans. n. 91, Neir. Ungr. p. 81, Ej. NOestr. p. 265, Koch. Ger. p. 756, Schldl. ic. XIX. h. 11—12, Rehn. ic. XI. f. 3198, (1198), Gr. et Godr. Fran. III. p. 140, Wimm. sal. p. 102, DC. prodr XVI. p. 247, Willd. sp. IV. p. 681. *S. Waldsteiniana* Willd. sp. IV. p. 679, Rehn. ic. XI. f. 1196. *S. prunifolia* Sm. Brit. III. p. 1054, Engl. bot. t. 1361, Rehn. ic. XI. f. 2000. *S. coruscans* Sturm h. 25, (non Willd.). *S. venulosa* Sm. Engl. bot. t. 1362. *S. formosa* Willd.

sp. IV. p. 680. *S. vaccinifolia* Engl. bot. t. 2341 (sec. Koch.). *S. Mauckschii* Hartig forstpfl. p. 396.

Główny pieńek tego gatunku wierzby w krainie Regli prosto wzniesiony, bardzo gałęzisty i do 3' wysoki, w krainie zaś koso-drzewu lub i wyżej pokładający się na ziemi lub skałach, z gałązkami podnoszącymi się i znacznie mniejszymi, gęstszymi liśćmi, *liście lancetowate lub przewrotnie jajowate*, po brzegach nieco piłkowane, *nagie*, zamłodu cokolwiek omszone, z wierzchu zielone i połyskujące się, *pod spodem modrawo-zielone i bez połysku*; baze równocześnie lub po rozwinięciu liści ukazujące się, podłużne na szypułkach czyli bocznych pędach gałązek, męskie żółte, żeńskie szaro-zielone; łuski baziowe na wierzchołku burawe; torebki nasienne jajowato-ostro krężne, *kutnerowate*, bez szypuleczki lub z tak krótką, że *gruczoł miodnikowy sięga powyżej nasady torebki*; szyjki wydłużone, ze znamionami odstającymi. Po skałach w miejscach trawiastych w krainie Regli lub między kosodrzewiną tu i owdzie się trafia. np. na Kominach nad Kościeliską doliną, na Giewoncie (obficie), Magórze Zakopańskiej, Hawranu, w tylniej części doliny Koprowej zwanéj Ciemne Smereczyny poniżej jeziora Koprowego, pod Krywaniem i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. ♀

993. *S. Lapponium* L. sp. p. 1019, W. lapońska. *Foliis elliptico-ovatis lanceolatisve acum'natis integerrimis junioribus sericeo-villosis adultis supra rugosis subtus tomentosus opacis, stipulis semicordatis apice recurvo, amentis crassis villosissimis fructiferis subpedunculatis, capsulis ovato lanceolatis tomentosus glabrisve denique brevissime pedicellatis.* Wimm. Schl. p. 187, Ej. sal. p. 38, Ledb. Ross. III. p. 617, Baumg. Trans. n. 98, Koch. Ger. p. 757, Schldl. ic. XIX. h. 11—12, Rehn. ic. XI f. 2016, Gr. et Godr. Fran. III. p. 139, Willd. sp. IV. p. 689, DC. prodr. XVI. p. 276, *S. limosa* Wahlb. Lapp. p. 265. t. 16. f. 4, Bess. Volh. p. 77. n. 1609, *S. helvetica* Vill. Dauph. III. p. 782, *S. sericea* Vill. Dauph. III. p. 782, Willd. sp. IV. p. 688. *S. arenaria* Sm. Brit. III. p. 1058, Engl. bot. t. 1809, Sturm. h. 25, Willd. sp. IV. p. 689. *S. stuartiana* Sm. Engl. bot. t. 2586. *S. sudetica* Host Austr. p. 651. *S. nitens* Gilib. ex. phyt. II. p. 408.

Krzew mały płożący się, z gałązkami najwyżej do 2' w górę podnoszącymi się, siwo-białawo kutnerowatego wyglądu; *liście* niewielkie *eliptyczno-jajowate* albo *lancetowate*, kończyste, całobrzegie, z początku *jedwabisto-kosmate*, później z wierzchu nierówno pomarszczone, a tylko pod spodem *siwo-biało-kutnerowate*; bez żadnego *jedwabistego połysku*; przylistki półsercowate z pozakręcanymi koniuszkami; baze współcześnie z liśćmi rozwijające się *grube, mocno kosmate*,

podługne, bezszypułkowe, z boku gałązek wyrastające, męzkie 2-pręcikowe, szaro-żółte, żeńskie zielonawo-szare, nasienne krótkoszypułkowe; łuski baziowe szare, u wierzchu brunatnawe, bardzo włosiste; torebki nasienne jajowato-ostrokężne, krótko-szypułczkowe, z gruczołkami miodnikowymi sięgającymi do ich podstawy; szyjki wydłużone, ze znamionami równowaziutkami. Po miejscach bagnistych, torfiastych lub koło źródeł: w dolinie Czarnostawiar-skiej równoległej z Jaworową powyżej Czarnego Stawu pod Dolinami Lodowymi przy Kolbachu, w r. 1855 pierwszy raz w Tatrach ten gatunek wierzby znalazłem. Czerwiec, Lipiec. †

994. *S. myrsinites* L. sp. p. 1018, W. mirtolistna. *Foliis ellipticis lanceolatisve utrinque reticulato-venosis lucidis concoloribus denique glaberrimis margine dense glanduloso-serrulatis vel integerrimis, amentis longe pedunculatis, capsulis ovato-lanceolatis lanuginoso-villosis sessilibus denique brevissime pedicellatis glabratis.* Wimm. sal. p. 97, DC. prodr. XVI p. 289. Variat: a) *integrifolia*, foliis margine integerrimis pilis longis sparsis obsitis demum glabris. *S. myrsinites* Hoffm. sal. t. 17, *S. myrsin.* var. *Jacquiniana* Koch. Ger. p. 758, Rehn. ic. XI f. 1191 et 1194, Ledb. Ross. III p. 620, Neilr. Ung. p. 81, Ej. Nö. p. 266. *S. Jacquiniana* Willd. sp. IV p. 692, Host sal. t. 102, Schur Trans. n. 3300. *S. Jacquinii* Host Austr. p. 529, Wahlb. Carp. 1010. *S. myrs.* var. *carpathica* Hartig Forstpfl. p. 390. *S. fusca* Jacq. Austr. V t. 409 (non L.); b) *incana*: foliis margine integerrimis griseo-sericeis. Rehn. ic. XI f. 1193.

Krzewik mały, bardzo gałęzisty i swoimi pieńkami oraz gałązkami sęczkowatemi płożący się po skałach lub między kamieniami, a wzniesiony zaledwie na kilka cali; liście drobne, miękkie, eliptyczne i lancetowate, całobrzegie, z obu stron jednakowo zielone i lśniące, za młodu jedwabisto-włosiste, ostatecznie po większej części nagie; baze na wydatnych szypułkach zwłaszcza nasienne z końców ulistnionych pędów gałązkowych wyrastające, w czasie kwitnienia drobne, fioletowo nabiegnięte, później podługne; łuski baziowe szare, włosiste, u wierzchu czarniawe; torebki nasienne jajowato-ostrokężne, w wierzchołku mocno wydłużono-zwężone, mniej więcej welnisto omszone, starsze nagie, bardzo krótko-szypułczkowe, z gruczołkami miodnikowymi sięgającymi do ich podstawy; szyjki wydłużone, ze znamionami odstającymi, równowaziutkami. Odmiana b) *incana*, ma listki całobrzegie, szarojedwabiste. Po skałach, kamieniach lub miejscach trawiastych, powyżej górnej granicy kosodrzewu i na halach często się trafia, tu i owdzie wraz z swą odmianą, np. na Krywaniu, Pysznój, Kominach, Uplazie, Małolączniaku, Giewoncie, Jaworzynce, Świsto-

wój, Hawranu i na całym grzbiecie od Siodła w środku Koperszad aż do Wrót Żelaznych. Czerwiec, Lipiec. ♣

995. *S. retusa* L. syst. ed. X p. 1287, W. wykrojona. *Folius obovatis vel oblongo-cuneatis obtusis retusisve integerrimis vel basi glanduloso-denticulatis parallelo-venosis glaberrimis brevissime petiolatis, amentis pedunculatis terminalibus, capsulis ovato-conicis glabris breviter pedicellatis.* Wahlb. Corp. n. 1007, Ledb. Ross. III p. 624, Baumg. Trans. n. 92, Neilr. Ung. p. 81, Ej. NÖ. p. 266, Koch. Ger. p. 759, Rehn. ic. XI f. 1186, Gr. et Godr. Franc. III p. 142, Wimm. sal. p. 121, DC. prodr. XVI p. 293, Wild. sp. IV. p. 684. *S. serpyllifolia* Jacq. Austr. III t. 298, Rehn. ic. XI t. 1185. Variat: b) major Koch. l. c. foliis pollicem longis, amentis multifloris. *S. Kitaibeliana* Willd. sp. p. 683.

Liście nieco sztywne, przewrotnie jajowate albo podłużno klinowate, w wierzchołku tępe i wyszczerbione albo krótko-kończyste, całobrzegie, niekiedy jednak przy nasadzie drobno gruczołkowato-piłkowane, nagie albo za młodu nieco włosiste, równolegle unerwione i połyskujące się; bazie na wierzchołkach gałązek ulistnione, z łuskami jednobarwnymi, męskie żółte, żeńskie zielone, nasienne znacznie większe i prawie nagie; torebki nasienne jajowato-ostrokężne, nagie, krótko-szypuleczkowe, z krótką szyjką i odstającym znamieniem; a zresztą jak w poprz. gat., od którego po łuskach baziowych jednobarwnych, jasnych, dosyć nagich, zaraz odróżnić można. Odmiana: b) major, różni się tylko większymi listkami i baziami. Po szparach skał: od dolnej granicy kosodrzewu aż do 6700' n. p. m., np. na Rohaczach, Pysznój, Ornak, Tomanowej, Giewoncie, Magórze, Czerwonym Wirchu, Krywaniu, Zawracie, Kościelcu, powyżej 5 Stawów, na Lodowej, Łomnicy, Sławkowskim i Gerlachoskim szczycie, na Hawranu i Nowej, a także na Babiej Górze (przy szczycie) i w w. i. m. Odmiane zaś: major, zbierałem w liczn. miejsc. zwłaszcza w krainie kosodrzewu, a szczególnie na Pysznój i Giewoncie. Lipiec, Sierpień. ♣

996. *S. reticulata* L. sp. p. 1018. W. żyłkowana. *Folius elliptico-orbiculatis integerrimis margine revolutis longe petiolatis supra rugosis subtus glaucis reticulatis denique glabris, amentis pedunculatis, capsulis ovatis tomentosis subsessilibus.* Wahlb. Carp. n. 1009, Ledb. Ross. III p. 628, Baumg. Trans. n. 95, Neilr. Ung. p. 81, Ej. NÖ. p. 266, Koch. Ger. p. 758, Rehn. ic. 1184, Gr. et Godr. III p. 142, Wimm. sal. p. 129, DC. prodr. XVI p. 301.

Jedna z najpiękniejszych wierzb alpejskich; ma pieńki swoje nisko rozpościerające się, sęczkowate, bardzo gałęziste i podnoszące w górę zaledwie na 3—6''; liście większe niż w poprzednich dwóch gatunkach, owalne albo okrągławe, w wierzchołku zaokrąglone lub bardzo płytko wykrojone albo niekiedy jakby zaostrome, w brzegu całkowite i podwinięte, nagie lub za młodu jedwabisto omszone, dwubarwne, z wierzchu ciemnozielone i lśniące, pod spodem zaś modrawo-szare i bez połysku; baze cienkie, na dość długich szypułkach na wierzchołku pędów gałązkowych ulistnionych umieszczone, z łuskami jednobarwnymi; torebki nasienne jajowato-ostożkowe, welnistie omszone, prawie bezszypuleczkowe, z gruczołkami miodnikowymi sięgającymi powyżej ich podstawy; szyjki krótkie, ze znamionami odstającymi; łuski baziowe, pylniki, słupki, jako też same baze i ich szypułki, oraz często ogonki i nerwy pod spodem liści różowo-czerwono nabiegnięte. Po szparach skał lub miejscach trawiastych, powyżej górnej granicy kosodrzewu od strony północnej Tatr prawie wszędzie pospolita, np. na Bobrowcu, Pyszněj, Ornaku, Krywaniu, Kominach, Uplazie, Małolańczniaku, Giewoncie, Jaworzynce, Magórze Zakopańskiej, Świstowej, Muraniu, Hawranu i na całym wschodnim końcu Tatr Spiskich. Czerwiec—Sierpień. †

997. *S. herbacea* L. sp. p. 1018, W. ni by z i e l n a. *Foliis orbiculatis ovalibusque obsusis retusisve serratis glabris reticulato-venosis utrinque nitidis, amentis pedunculatis, pedunculo bifolio gemmifero, capsulis ovato-conicis glabris subsessilibus.* Wahlenb. Carp. n. 1008, Wimm. Schl. p. 194, Ej. sal. p. 125, Ledb. Ross. III p. 624, Baumg. Trans. n. 93, Neilr. Ung. p. 81, Ej. NÖ. p. 267, Koch. Ger. p. 759, Rehn. ic. XI t. 1182, Gr. et Godr. Franc. III p. 143, DC. prodr. XVI p. 298.

Wierzba jedna z najmniejszych, bo zaledwie na 1/2—do 2'' sweni cienkimi gałązeczkami, za młodu zielnemi, nad ziemię podnosząca się, o pieńkach nader wątłych, bardzo gałęzistych, szeroko rozpościerających się między rumowiskiem skalnym lub w mchu. Liście nieco sztywne, drobne, koliste albo owalne, w wierzchołku zaokrąglone i często lekko wykrojone, po brzegach drobno piłkowane, albo całkowite, nagie albo za młodu cokolwiek omszone, z obu stron jednakowo zielone i lśniące, siatkowo-unerwione; baze bardzo drobne na wierzchołkach pędów ulistnionych umieszczone, męzkie żółtawe, żeńskie zielonawe; łuseczki baziowe jednobarwne, żółtawo-zielonawe, niekiedy czerwono nabiegnięte; torebki nasienne stosunkowo dość duże, jajowato-ostrokężne, nagie, bardzo krótkoszypuleczkowe, z szypuleczką krótszą od gruczołu miodnikowego, szyjką krótką i odstającymi znamionami. Po skałach, miejscach

mokrych koło śniegów, od 5900—7000' n. p. m. dosyć często się trafia, np. na Rohaczach, Raczkowej, Pysznój, Krywanu, Zawracie, Liliowém, Skrajnej Turni, Świnicy, powyżej Gąsienienicowych Stawów, Lodowej, Łomnicy, Hawranu i t. d. w bardzo wielu i. m. w Tatrach; na Babięj Górze i Pilsku tuż pod szczytami tych gór w Beskidzie zachodnim. Lipiec, Sierpień. ♪

358. Populus Tourn. inst. p. 592. Topola (XXII, 5. L.).

Kwiaty rozdzielno-płciowe w baziach; przykwiatki łuskowate, poroższczypywane, trwale lub odpadające; okwiat czareczkowaty, mięsisty; kwiaty męskie z 8—30 pręcików wolnych złożone, żeńskie zaś z jednego słupka jednokomorowego, 2 szyjek bardzo krótkich, i jednego znamienia całkowitego albo 2—4 dzielnego; torebka w 2 łuszczyнки pękająca, wielonasionowa, nasiona puchem wieńczone.

998. *P. alba* L. sp. p. 1034, T. biała albo srebrzysta. *Foliis subrotundo-ovatis angulato-dentatis vel quinquelobis subtus niveo-tomentosis, gemmis tomentosis.* Fl. Crac. n. 877, Ledb. Ross. III p. 626, Koch. Ger. p. 759, Rehb. ic. XI t. 1270, Schldl. ic. XIII h. 5—6.

Drzewo pierwszej wielkości, z korą szarą i pączkami kutnerowatymi; liście okrągławo-jajowate, kątowato-zębate albo 5 łatkowe, pod spodem śnieżno-białe kutnerowate, długo-ogonkowe; bazie wczesne jak u wszystkich topol przed rozwinięciem się liści ukazujące się, z łuskami nierówno-ząbkowanymi albo prawie całobrzegimi, rzęsowatymi; pręcików w pojedynczych kwiatach po 8; słupki jajowo-krężne, 4 znamionowe. Koło wsiów i domostw najczęściej sadzona: koło Nowego Targu, Waksunda, Maniowy i w w. i. m. na Beskidzie Zachodnim. Kwiecień, Maj. ♪

999. *P. canescens* Sm. Brit. III p. 1080, T. Białodrzew albo Jawrzęć. *Foliis subrotundo-ovatis angulato-dentatis subtus cinereo-tomentosis demum glabris.* Fl. Crac. n. 878, Koch. Ger. p. 759, Schldl. ic. XIII. h. 3—4. *P. alba-tremula* Wimm., *P. hybrida* MB. Rehb. ic. XI t. 1271.

Drzewo z liśćmi za młodu szaro-kutnerowatymi, potem zupełnie nagimi; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. — Po dolinach rzecznych na spadkach Beskidu zachodniego w dolinę Wisły. Kwiecień. ♪

1000. *P. tremula* L. sp. p. 1034. T. Osina. *Foliis suborbiculatis dentatis utrinque glabris, gemmis glabris viscidis, squamis amenti apice fissis margine ciliatis.* Fl. Crac. n. 879, Bess. Gal. n.

1202, Wahlb. Carp. n. 1026, Ledb. Ross. III p. 627, Koch. Ger. p. 759, Schldl. ic. IV. h. 10, Rehn. ic. XI t. 1274.

Drzewo pierwszej wielkości, często krzew; kora gładka, biała szara; pączki nagie, lepkie; liście długo-ogonkowe, ogonki z boków ściśnione, i za najmniejszym ruchem powietrza kołyszące się, jajowate albo okrągławe, tępe albo krótko-kończyste, kątowato- albo wykrawano-zębate, pod spodem cokolwiek bledsze, ale z obu stron wraz z ogonkami liściowymi i gałązkami nagie, tylko za młodu nieco jedwabisto kosmate; liście zaś odrosli ze zrąbanych pni lub od odbitek korzeniowy powstałe są sercowate, brzegiem piłkowane, wraz z ogonkami i gałązkami mniej więcej miękkimi włoskami omszone; baze duże, grube, mocno kosmate, kasztanowate; łuski baziowe dłoniasto poroższczywane, długimi włosami rzęsowane; pręcików w kwiatach po 8; znamion 2—4; torebki nasienne jajowo-ostrokężne. Po lasach wszędzie aż do stóp Tatrzańskich lub nawet i wyżej pospolita; na Babięj zaś górze po porębach jako krzew do 3791' dochodzi. Kwiecień, Maj. ♣

1001. *P. nigra* L. sp. p. 1034. T. czarna czyli sokora. *Foliis triangulari-ovatis acuminatis serratis margine glabris basi truncatis et serratis, gemmis glabris viscidis, ramis patentibus.* Fl. Crac. n. 880, Wahlb. Carp. n. 1027, Bess. Gal. n. 1203, Ledb. Ross. III p. 628, Koch. Ger. p. 760, Schldl. ic. IV h. 4. Rehn. ic. XI t. 1275.

Drzewo pierwszej wielkości, z szarą, popękaną korą, szeroko rozpierzchnymi gałęzmi, i pączkami nagimi, lepkimi; liście lśniące, pod spodem nieco bledsze, romboidalno- albo trójkątno-jajowate, długo-kończyste, brzegiem drobno-pilkowane, z obu stron jednobarwne, wraz z swymi długimi ogonkami nagie, z początku nieco lepkie, baze wczesne, szczuplejsze jak u osiny, nagie; łuski baziowe dłoniasto poroższczywane, nagie; pręcików w pojedynczych kwiatach 12—30; torebki nasienne prawie kuliste. Po brzegach rzek lub wód stojących: tylko w dolinach tu i owdzie, np. koło Nowego Targu lub Trsztyny na Orawie, oraz na spadkach Beskidu zachodniego ku północy. Kwiecień, Maj. ♣

LXXXII. Rodzina. BETULACEAE Rich. Brzozowate.

Drzewo i krzewy wysokiej północy właściwe, zawierające w sobie dużo garbnika i części żywicznych. Kwiaty oddzielno-płciowe, w bazie zebrane, z przykwiatków łuskowatych powstałe; kwiatki męskie okwiatem opatrzone, po 3 na jednym przykwiatku poskupiane, a każdy z 2—3 pręcików krótko-nitkowych złożony, o pylnikach 1°—2 woreczkowych, podłużną szparką pękających;

kwiatkom żeńskim okwiatu brakuje, przedstawiają się przeto jako gołe 3 słupki, jednym przykwiatkiem łuskowato-tarczkwatym objęte, każdy o 2 nitkowatych znamionach i 2 jednozależkowych komorach; owoc orzeszkowaty, błonką na kształt skrzydełka obwiedziony, bezbielmowy.

359. *Betula Tourn.* inst. p. 567. Brzoza, (XXI, 5. L.).

Kwiatki męskie i żeńskie w bazie zebrane, z przykwiatków łuskowato-tarczkwatych trzoneczkiem (męskie) opatrzonych utworzone; bazie męskie walczkowate, z końców gałązek powisło wyrastające, dość długie, żółte, żeńskie szczuplejsze, zielone, stojące; tarczki baziów męskich 1-o kwiatkowe, kwiatki 4-o pręcikowe, okwiatem 3 dzielnym opatrzone, pylniki 2 woreczkowe, woreczki zupełnie od siebie oddzielone; tarczki baziów żeńskich 3 słupkowe, trzywębne, słupki o znamionach parzystych nitkowatych; bazie żeńskie przy dojrzaniu znacznie grubieją i rozpadają się na drobne owocki orzeszkowate, z dwóch stron błonką skrzydełkową i resztkami znamion opatrzone.

1002. *B. alba* L. sp. p. 982, *B.* biała. *Foliis rhombeo-triangularibus longe acuminatis duplicato-serratis glabris, amentis fructiferis longe pedunculatis pendulis, lobis squamarum lateralibus recurvatis, nucibus ellipticis ala cinctis nuce ipsa duplo latiore apicemque stigmatum attingente.* Fl. Crac. n. 881, Wahlb. Carp. n. 984, Ej. Suec. II p. 623, Ledb. Ross. III p. 650, Koch. Ger. p. 760, Schldl. ic. V h. Variat: a) *verrucosa*, ramuli saepe verruculis resinosis obsiti. *B. verrucosa* Ehrh. arb. n. 96, Rehn. ic. XII t. 1282 et 1288. b) *incisa* mihi, frutex, foliis rhombeoovatis breviter acuminatis margine duplicato-incisis ciliatis vel glabris.

Drzewo albo krzew, z korą białą, w starości popękana; gałęzie cienkie, mocne, sprężyste, gładkie albo żywiczno-brodawkowane; liście długoogonkowe, tęgie, lśniące, rombowo-trójkątne, w wierzchołku dość długo ostro-zakończone, po brzegach nierówno podwójnie pilkowane, nagie; bazie walczkowate, męskie żółte, z wierzchołka gałązek najczęściej parzysto zwieszające się, przed lub w czasie rozwijania się liści ukazujące, żeńskie daleko mniejsze, szczuple, zielone, z purpurowymi znamionami, z boku gałązek stojące, bazie nasienne grube, brunatne, pojedynczo na dość długich ogonkach zwieszane. Trafia się w następ. odmianach: a) *verrucosa*, z gałązkami bardzo często żywiczno-brodawkowanymi, łuskami baziowymi długo-trzoneczkowymi, niewyraźnie rzęsowanymi, 3 łatkowymi, o łacie środkowej krótko- 3 kątnej, a bocznych odgiętych; orzeszki nasienne eliptyczne, o skrzydełkach dwa razy szerszych od orzeszka i do wierzchołka znamion sięgających. b)

incisa, krzew o liściach krótko-ogonkowych, szeroko romboidalnych, krótko-kończystych, dość głęboko podwójnie wcinano-piłkowanych, nagich lub rzęsowatych. — Po lasach tu i owdzie, szczególnie po dolinach lub wzgórzach, więcej pojedynczo aniżeli w gęstym drzewostanie trafia się pierwsza odm., dochodząc na Beskidzie zachodnim jako krzew (w okolicach Babięj Góry) do 1261' n. p. m. Odmianę o liściach wcinanych znalazłem pod Giewontem w końcu doliny Strążysk. Kwiecień, Maj. ♀

1003. *B. pubescens* Ehrh. arb. n. 67 et Beitr. VI p. 98, *B. omszona*. *Foliis ovatis, rhombeisve acutis acuminatisve duplicato-serratis pubescentibus, amentis fructiferis longe pedunculatis pendulis, lobis squamarum lateralibus recurvatis vel patentissimis retusisque, nucibus obovatis ala cinctis latitudine nucis aequante apicemque ipsius attingente stigmatibus brevioribus*. Fl. Crac. n. 882, Wahlb. Carp. n. 985, Neillr. Ung. p. 76, Ledb. Ross. III p. 651, Koch. Ger. p. 761, Schldl. ic. XII h. 11—12. Variat: *b*) *glabrata*, *humilior, foliis petiolisque glabris et quandoque axillis venarum quoque denudatis*. *B. carpatica* Willd. sp. IV p. 464, Hart. Frstpf. t. 29, Reichnb. ic. XII t. 1284—5, *B. odorata* Bechst.

Liście bez połysku, jajowate albo romboidalne, kończyste lub zaostrzone, nierówno- albo podwójnie piłkowane, z początku wraz z młodei gałązkami miętko omszone, później nagie albo pod spodem w kątach nerwów brodate; bazie nasienne na szypułkach wiszące albo wzniesione; łuski baziowe na trzoneczkach 3 łatkowe, o łacie środkowej najczęściej języczkowato wydłużonej; orzeszki nasienne przewrotnie jajowate, ze skrzydełkami tak szerokimi albo mało co szerszymi od samych nasion, i do ich tylko wierzchołka sięgającymi; a zresztą jak w pop. gat. Odmiana: *b*) *glabrata*, jest niższą, mniejszą formą, o liściach, ogonkach i niekiedy kątach nerwów nagich. Po miejscach wilgotnych w lasach, niekiedy się trafia i odmiana *glabrata*: po miejscach kamienistych a krzaczystych w dolinach Tatrzańskich często się napotyka, np. dolinie Roztoki idąc do Siklawy Wody (Wodospadu), w dolinie Białej Wody, koło Szmeksu w lasach pobliskich, w dolinie Kolbachów w pobliżu Wodospadu i w w. i. m. Maj ♀

360. *Alnus Tourn.* inst. p. 568 t. 359 Olsza albo Olcha.
(XXI, 4. L.).

Kwiatki męskie tworzą długie, wałeczkowate bazie, powstałe z przykwiatków łuskowatych klinowatej formy, obejmujących każdy po 3 kwiatki opatrzone 4 dzielnym okwiatem i 4-ma pręcikami; kwiatki żeńskie tworzą bazie jajowate, powstałe z przykwiatków

łuskowatych, klinowato-okrągławych dachówkowato na sobie ułożonych, później rozrastających się i drzewiejących; przykwiatki te obejmują (każdy) 1—2 zawiązków, o znamionach nitkowatych i pęcherzykowatym okwiacie; owoc przedstawia małą, zdrzewiałą szyszeczkę, zawierającą liczne orzeszkowate nasionka przypłaszczonej formy.

1004. *A. glutinosa* Gaertn. fruct. II p. 54, *O. pospolita* czyli czarna. *Foliis subrotundis obtusissimis margine inaequaliter serratis glabris, axillis venarum subtus barbatis*. Fl. Crac. n. 883, Wahlb. Carp. n. 982, Bess. Gal. n. 1151, Ledb. Ross. III p. 657, Koch. Ger. p. 763, Schldl. ci. I h. 6, Rehub. ic. XII f. 1295. *Betula Alnus* var. *glutinosa* L. sp. p. 983.

Drzewo drugiej wielkości albo krzew, z korą gładką, ciemnoszarą, a drewnem żółto-pomarańczowej barwy zwłaszcza za świeża; liście w młodości lepkie, ogonkowe, przewrotnie-jajowate albo okrągławe, w wierzchołku niekiedy wykrojone, po brzegach nierówno i grubo piłkowano-zębate, z obu stron jednej barwy i nagie, a tylko na dolnej powierzchni cokolwiek jaśniejsze i w kątach nerwów od ogonka pęczkami włosków opatrzone; bazie męskie brunatno-żółte, na końcach gałązek wiszące; bazie żeńskie bardzo małe, jajowate, purpurowej barwy po 3—5 razem bukietowo na przeszłorocznych gałązkach zebrane; owoce szyszeczkowate, podługne, czarne, drzewiasto-twarde, złożone z łusek podobnych jak w szyszkach sosnowych, za którymi tkwią bardzo drobne nasionka okrągławe, opatrzone w około skórkowato-papierowatém, dość wązkim skrzydełkiem. Po miejscach mokrych lub torfiastych w lasach albo po brzegach rzek, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolita, jednak dużo rzadziej się natrafia, jak następ. gatunek, dochodząc w okolicach Babięj Góry jako krzew do 2,954' n. p. m. Kwiecień, Maj. ♀

1005. *A. incana* DC. Franc. III p. 304. *O. siwa* czyli biała. *Foliis ovatis acutis argute duplicato serratis subtus glaucis pubescentibus vel subtomentosis*. Fl. Crac. n. 884, Wahlb. Carp. n. 983, Bess. Gal. n. 1152, Ledb. Ross. III p. 656, Koch. Ger. p. 762, Schldl. ic. XV h. 9—10, Rehub. ic. XII f. 1291.

Drzewo trzeciej lub drugiej wielkości albo krzew, z korą gładką, białawo-siwą; liście jajowate lub jajowato-podługne, w wierzchołku zaostrome lub krótko-kończyste, po brzegach podwójnie piłkowane, zwierzchu nagie, pod spodem pokryte siwym kutnerem lub puszkim; a zresztą wszystko jak w pop. gat. Po lasach lub dolinach mokrych, wszędzie pospolita, zachodząc w Tatrach niekiedy aż do 3000' lub nawet i 4000' n. p. m. (jako krzew), jak np. w dolinie Felki i pod Spadami, a w okolicach Babięj Góry do wysokości 3,445'. Kwiecień, Maj. ♀

1006. *A. pubescens* Tausch. bot. Ztg. 1834 p. 520. Oomszona. *Foliis subrotundis vel obovatis obtusis vel acutiusculis duplicato crenato-serratis utrinque viridibus subtus pubescentibus vel breviter tomentosis*. Fl. Crac. n. 885, Wimm. Schl. p. 173, Koch. Ger. p. 762. *A. hybrida* Rehn. ic. XII f. 1292. *A. glutinosa-incana* Wirtg.

Liście okrągławe albo przewrotnie-jajowate, w wierzchołku tępe lub zaostrome zwłaszcza liście gałązek górnych, po brzegach podwójnie ząbkowano-piłkowane, z obu stron jednakowo zielone, pod spodem włoskami lub jakby kutnerem pokryte; a zresztą jak u olszy zwyczajnej. Po brzegach rzek na Beskidzie zachodnim niekiedy się trafia, jak np. po brzegach Dunajca (Pieniny), Raby, Skawy. Kwiecień. ♀

II. Gromada *Monocotyledoneae*. Jednoliścienne.

Lodygę składa rdzeń, wiązki komórek drzewnych w rdzeniu rozrzuconych, i kora, która to wszystko odkrywa. Zarodek nasien-ny o jednym liścieniu pochwinkowatym. Liście o nerwach równoległych, a w kwiatach przeważa liczba 3, często udwojona.

LXXXIII. Rodzina ALISMACEAE Juss. Żabieńcowate.

Zioła wodne albo błotne, z wszystkimi liśćmi korzeniowymi. Kwiatki obupłciowe albo oddzielnopłciowe, z okwiatem dolnym, 6 działkowym, z których 3 działki zewnętrzne są kielichowate a 3 wewnętrzne koronowate. Pręcików 6-wiele, na dnie kwiatowym osadzonych, dwuworeczkowych, podługną szparką pękających. Słupków 3—6 albo wiele, a każdy opatrzone szyjką i znamieniem pojedynczym, oraz 1—2 zalążkami. Owocki suche, niepękające; nasiona bezbielmowe, z zarodkiem haczykowato skrzywionym.

368. *Alisma* L. gen. n. 460. Żabieniec (VI, 4. L.).

Kwiatki obupłciowe, o 3-ch działkach zewnętrznych okwiatu kielichowatych, trwałych, a 3 wewnętrznych koronowatych, odpadających; pręcików 6—12; słupków 6 albo więcej razem skupionych; owocków tyle co słupków, krążkowato na dnie owocowym ustawionych, a każdy jednonasionowy.

1016. *A. Plantago* L. sp. p. 342, Żabieniec pospolity czyli Babka wodna. *Foliis ovato-lanceolatis, scapo verticillato paniculato, carpellis apice rotundato-obtusis muticis in fructum obtuse trigonum congestis*. Fl. Crac. n. 894, Wahlenb. Carp. n. 353,

Bess. Gal. n. 444, Ledb. Ross. IV p. 39, Koch. Ger. p. 771, Schldl. ic. II h. 9.

Korzeń włóknisty; liście wprost z korzenia wyrastające, lancetowate aż do jajowatych, całobrzegie, gładkie jak cała roślina, ogonkami opatrzone; głąbik kwiatowy z pośród liści wyrastający, prosto wzniesiony, w górze okrężkowo w wiechę kwiatów rozpięchło-gałęzisty; kwiatki drobne, blado-lila z żółtymi paznogciami; owoce zaokrąglone, tępo-trójsienne krążki przedstawiające. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Po rowach i wodach stojących na łąkach, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich i Babięj Góry pospolity. Lipiec, Sierpień. 7. Roślina przeciw wściekliznie od ludu używana.

369. *Sagittaria* L. gen. n. 1067. Strzałka (XXI, 5. L.).

Kwiaty oddzielnopłciowe; 3 działki zewnętrzne okwiatu kielichowate, trwałe, a 3 wewnętrzne koronowate, odpadające; pręciki i słupki liczne; te drugie zamieniające się po przekwitnieniu na owocki jednonasionowe, na dnie owocowém prawie kulistém główkowato razem poskupiane.

1017. *S. sagittaeifolia* L. sp. p. 993, S. wodna. *Folius profunde sagittatis, scapo simplici*. Fl. Crac. n. 896, Bess. Gal. n. 1159, Ledb. Ross. IV p. 41, Koch. Ger. p. 773, Schldl. ic. VI h. 2, Rchnb. ic. VII f. 94.

Korzeń wiązkowaty, wypuszczający pod wodą poziomo rozchodzące się pędy wałeczkowate; liście z korzenia wprost wyrastające, gładkie jak cała roślina, pierwotne równowazkie, długie, w wodzie zanurzone albo po jej powierzchni wstażkowato pływające, następne czyli tuż przed zakwitnieniem rośliny wykształcające się głęboko strzałkowate, długoogonkowe, do pierwotnych zupełnie niepodobne; głąbik, kwiatowy z wody wynurzony, pojedynczy; kwiaty dość duże, białe z purpurowymi paznogciami, w okrężki 3 kwiatkowe poskupiane, okrężki zaś te mocno od siebie pooddalane, dolne żeńskie, górne męskie; owoce dość duże, zielone kuliste, z boków nieco przyplaszczone. Wys. 1—3'. Po wodach stojących lub odlewiskach rzek i potoków, w okolicach Żywca. Lipiec, Sierpień. 7.

LXXXIV. Rodzina JUNCAGINACEAE Rich. Błotnicowate.

Zioła błotne obojętne, z których niektóre obfitują w sole sodowe. Kwiatki obupłciowe, z okwiatem 6 działkowym, kielichowatym albo nieco zabarwionym. Pręcików 6, dolnych, krótko-nitkowych. Słupków 3—6, a każdy zaopatrzony szyjką albo znamieniem wspólnem, skośno przyczepionem. Owoc przedstawia jakby

torebkę, rozdzielającą się po dojrzeniu na 3—6 pojedynczych owoców jednonasionowych. Nasiona bezbielmowe.

370. Scheuchzeria L. gen. n. 452. Szajhcerya albo Bagnica (VI, 3. L.).

Okwiat kielichowaty, nieco zabarwiony, 6 dzielny trwałe; pręcików 6; słupków 3—6 bezszyjkowych, ze znamionami wprost na zawiązku siedzącymi. Owoce torebkowate, rozdęte, w nasadzie z 3 torebek złożony i zrosnięty, 3 nasionowy, w 2 łuszczyнки pekający.

1018. *S. palustris* L. sp. p. 338, B. zwyczajna. *Foliis vaginatis linearis-canaliculatis*. Ledb. Ross. IV p. 37, Wimm. Sil. p. 101, Koch. Ger. p. 773, Schldl. ic. XIV h. 3—4, Rchnb. ic. X. f. 927—8.

Korzeniak wałeczkowaty, białawy, dęty, członkowaty, gałęzisty, dość głęboko w mchu torfowym zatapiający się; łodyga nadziemna prosto wzniesiona albo podnosząca się, ulistniona, naga jak cała roślina; liście brudno-zielone, wąskie, pochwiaste, na grzbiecie wypukłe i przez to rynienkowate; kwiatki zielonawo-żółte albo czerwono nabiegnięte, zebrane w grono skąpokwiatowe, od dołu ulistnione; owoce torebkowate, dość duże, skośnie-jajowato rozdęte, zazwyczaj czarniawe. Wys. 4—8". Po łąkach i bagnach torfowych, koło Staroleśnej (wsi), na wschodnio-południowych stokach Tatr, niedaleko od Szmeksu. Czerwiec, Lipiec. 74

371. Triglochin L. gen. n. 453. Świbka albo Błotnica. (VI, 3. L.).

Okwiat kielichowaty, nieco zabarwiony, 6 działkowy, odpadający, pręcików 6; słupków 3 albo 6, w podstawie z sobą zrosłych, a przy dojrzewaniu znowu oddzielających się od siebie, przez co powstaje owoc 3 lub 6 komorowy, a komory jednonasionowe, od osi środkowej w podstawie wyginające się.

1019. *T. palustre* L. sp. p. 338. S. błotna. *Foliis anguste-linearibus, fructibus linearibus basin versus attenuatis in capsulas 3 secendentibus*. Fl. Crac. n. 898, Wahlenb. Carp. n. 350, Ledb. Ross. IV p. 35, Koch. Ger. p. 774, Schldl. ic. IX h. 11—12, Rchnb. ic. VII f. 90—1.

Korzeniak bardzo krótki, jakby podgryziony, gęsto włóknami korzeniowymi nitkowatymi okryty, łuskowate rozłogi podziemne puszczały; łodyga szczupła, głąbikowata, prosto wzniesiona, niekiedy podnosząca się, gładka, naga, brudo-zielona jak cała roślina,

w długie grono drobnych kwiatków zielonych lub czerwono-brunatnych przechodząca, w nasadzie cokolwiek zgrubiała, z której wychodzą liście bardzo wąskie, półwałeczkowate, w nasadzie wzajemnie pochwytowo obejmujące się; owoce szczupłe, 3 ściennoklinowate, od dołu zwężone, do osi środkowej przytulone, po dojrzewaniu na 3 pojedyncze owocki dzielące się. Wys. z początku $1\frac{1}{2}$ ' a później często do $1\frac{1}{2}$ ' dochodząca. Po łąkach podmokłych, prawie wszędzie aż do stóp Tatrzańskich i Beskidu zachodniego dochodzi. Czerwiec, Lipiec. 74

LXXXV. Rodzina POTAMOGETONACEAE Juss.
Wodnicowate.

Zioła wodne, zupełnie w wodzie zanurzone albo po niej pływające. Kwiatki obupłciowe albo oddzielno płciowe, z okwiatem kielichowatym lub bez niego, z 1, 2 lub 4 pręcikami beznitkowymi. Słupek 1, z 2 szyjkami, albo z 4 i więcej, z jedną szyjką lub siedzącym znamieniem, jednozałączkowy. Owoce drobne, orzeszkowate lub pesteczkowate; nasionka bezbielmowe, z zarodkiem skrzywionym.

372. Potamogeton L. gen. n. 174. Wodnica albo
Wrzecznik (IV, 2. L.).

Kwiatki obupłciowe, w kłos zebrane. Okwiat 4 działkowy, odpadający; pręcików 4, przy nasadzie działek okwiatu osadzonych; nitki pręcikowe bardzo krótkie albo żadne; pylniki 2 woreczkowe, w podłuż szparką pękające. Słupków 4, górnych, jednoznamionowych, szyjka bardzo krótka albo żadna, znamie tarczkwate. Owoc pesteczkowaty, jednonasionowy.

A. Różnolistne: o liściach górnych odmiennych
od dolnych zanurzonych.

1020. *P. natans* L. sp. p. 126, W. pływająca, *Foliis omnibus longe petiolatis, natantibus coriaccis basi leviter cordatis, junioribus submersis angustioribus, caule subramoso*. Fl. Crac. n. 900, Wahlenb. Carp. n. 152, Bess. Gal. n. 183, Ledeb. Ross. IV p. 23, Koch. Ger. p. 774, Schidl. ic. IV h. 1, Rehn. ic. VII f. 89.

Lodyga pojedyncza albo bardzo słabo rozgałęziona; liście wszystkie długo-ogonkowe, całobrzegie, naprzemianległe, tylko najwyższe naprzeciwległe, dolne zanurzone, górne po powierzchni wody pływające, zanurzone są przezroczyste, równowazkie aż do po-

dłużno-lancetowatych, w czasie kwitnienia rośliny zazwyczaj zupełnie zniszczone, *górne pływające są skórkowate*, podłużnie-eliptyczne, *w nasadzie nieco sercowate*, ogonki liściowe zwierzchu cokolwiek rynienkowate; kłosa kwiatowe nad wodę wystające, wałeczkowate, liczno-kwiatowe, zbite, na szypułce równiej grubości osadzone; owoce spłaszczone, po brzegach tępe. Po wodach stojących lub zwolna płynących, w dolinie Nowotarskiej, Żywieckiej i innych często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

1021. *P. gramineus* L. sp. p. 127. W. trawiasta. *Foliis submersis membranaceis pellucidis lanceolatis sessilibus margine scabriusculis, natantibus lanceolatis ovatisve longe petiolatis coriaceis, caule ramosissimo*. Fl. Crac. n. 902, Ledeb. Ross. IV p. 25, Koch. Germ. p. 777, Gr. et Godr. Fran. III p. 314. *P. heterophyllus* Schreb. Lips. p. 21, Wahlb. Carp. n. 153, Schldl. ic. XIII h. 7.

Lodyga bardzo gałęzista; *liście całobrzegie*, albo wszystkie zanurzone albo też górne, pływające, *zanurzone są błotniste, przeświecające*, wązko lub szeroko lancetowate, w nasadzie zwężone, *siedzące, po brzegach szorstkie*, górne krótsze, szersze, ogonkiem opatrzone, *pływające lancetowate albo jajowate, długoogonkowe, skórzaste*, często nieobecne; kłosa kwiatowe ku górze grubsze; owoce spłaszczone, po brzegach tępe. W wodach stojących w dolinie Spiskiej i Orawskiej, graniczącej z Nowotarską. Lipiec, Sierpień. 4

B. Jednakolistne: o wszystkich liściach zanurzonych, błoniastych i przeświecających.

1022. *P. lucens* L. sp. p. 126, W. lśniąca. *Foliis omnibus submersis petiolatis membranaceis ovalibus lanceolatisve margine serrulato-scabris, caule ramoso*. Fl. Crac. n. 903, Bess. Gal. n. 184, Ledeb. Ross. IV p. 26, Koch. Ger. p. 778, Schldl. ic. VIII h. 8—9, Gr. et Godr. III p. 315.

Lodyga rozgałęziona; *liście wszystkie w ogonki krótkie spływające*, zanurzone, błoniaste, przeświecające, połyskujące się zwierzchu, owalne albo lancetowate, sztyletowato-kończyste, *po brzegach delikatnie ząbkowane i od tego szorstkie*; szypułki kłosów kwiatowych w górze zgrubiałe; owoce przyspłaszczone, po brzegach tępe, lekko obrębione. Po wodach stojących lub zwolna płynących: w okolicach Żywca nie rzadko się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

1023. *P. crispus* L. sp. p. 126, W. kędzierzawa. *Foliis omnibus submersis sessilibus membranaceis lineari-oblongis obtusiusculis breviter acuminatis serrulatis undulato-crispis, caule-ramoso compresso*. Fl. Crac. n. 905, Bess. Gal. n. 185, Wahlb. Carp. n.

154, Ledb. Ross. IV p. 28, Koch. Ger. p. 779, Schldl. ic. VIII h. 3—4.

Łodyga rozgałęziona przyplaszczona; liście wszystkie zanurzone, błoniaste, przeświecające, *bezogonkowe*, równowazko-podługne, w wierzchołku tępe albo krótko zastrzone, po *brzegach falisto kędzierzawe*, i drobno piłkowane; szypułki kłosów kwiatowych równe; owoce przyplaszczone, ogonkami krótkimi opatrzone. Po wodach stojących lub zwolna płynących w dolinie Nowotarskiej i innych, w Sole, Popradzie i t. p. rzekach. Lipiec, Sierpień. 4

C. Trawolistne: o liściach równowazkich jak u traw i wszystkich zanurzonych.

1024. *P. compressus* L. sp. p. 127, W. płaskołodygowa. *Foliis omnibus submersis sessilibus exacte linearibus obtusis breviter mucronatis multinerviis, nervis 3—5 validioribus; caule alato-complanato ramoso*. Fl. Crac. n. 906, Bess. Gal. n. 186, Wahlenb. Carp. n. 155, Ledb. Ross. IV p. 29, Koch. Ger. p. 779, Schldl. ic. XIII h. 7—8. *P. complanatus* Willd.

Łodyga rozgałęziona, spłaszczona i skrzydełkowata; liście wszystkie zanurzone, siedzące, równowazkie, w wierzchołku tępe lub krótko zastrzone, całobrzegie, *wielonerwiste*, z 3—5 *nerwami wydatnymi*; szypułki kłosów kwiatowych równe, z kłosami niekiedy przerywanymi. Po wodach stojących gdzie len moczą często się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

1025. *P. acutifolius* Luk. in Röm. et Schlt. syst. II p. 513. W. ostrolistna. *Foliis omnibus submersis exacte linearibus apice cuspidatis multinerviis, nervis 3—5 validioribus; caule complanato ramosissimo*. Fl. Crac. n. 907, Ledb. Ross. IV p. 29, Koch. Ger. p. 780, Schldl. ic. X h. 7—8, Rehn. ic. II f. 309 et VII f. 44.

Łodyga spłaszczona, mocno gałęzista; liście w wierzchołku mocno zastrzone, prawie włoskowato, nerwiste, z 1, 3 albo 5 *nerwami wydatnymi*; kłosy kwiatowe krótsze, a zresztą wszystko jak w pop. gat. Trafia się po wodach stojących, zwłaszcza w okolicach Żywca i innych miejscowościach Beskidu zachodniego. Lipiec, Sierpień. 4

1026. *P. pusillus* L. sp. p. 127. W. drobna. *Foliis omnibus submersis, sessilibus exacte linearibus acutiusculis 3—5 nerviis, caule e tereti compresso ramosissimo*. Fl. Crac. n. 909, Bess. Gal. n. 188, Wahlenb. Carp. n. 156, Ledb. Ross. IV p. 29, Koch. Ger. p. 180, Schldl. ic. XIII h. 7—8.

Łodyga gałęzista *nieco przyplaszczona* z brzegami zaokrąglo-

nymi; liście wszystkie zanurzone równowąziutkie albo prawie szczytówate, 3—5 nerwowe, kończyste albo prawie włoskowato zakończone; szypułki kłosowe 2—3 razy od samych kłosów często poprzerzynanych dłuższe owoce skośnie eliptyczne, przypłaszczone, krótko-konczyste.

1027. *P. trichoides* Cham. et Schldl. in. Lin. 1827 p. 175, W. włosowata. *Foliis omnibus submersis setacco-linearibus acuminatis univerviis aveniis, caule teretiusculo ramosissimo.* Ledb. Ross. IV, p. 30, Koch. Ger. p. 180, Rchnb. ic. XVII f. 34, Gr. et Godr. III p. 318.

Liście 1 nerwowe, bezżyłkowe; owoce półkuliste; a zresztą jak w pop. gat. W dolinach rzek Koszarawy i Soły, potoku Leśny, w okolicach Milówki i Żywca w Beskidzie zachodnim. Lipiec. 7

373. *Zannichellia* L. gen. 1034. *Zanichelia* albo *Zamętница* (XXI, 1. L.).

Kwiatki oddzielnopłciowe, albo obok siebie na jednej osi umieszczone, błonkowatym okwiatem opatrzone, lub bez niego, jak to bywa w kwiatach męzkich, które przedstawia jeden tylko pręcik niteczkowaty, o pylniku 2—4 woreczkowym, szparkami podłużnymi pękającym; kwiatki żeńskie przedstawia 4—6 słupków jednoszyjkowych, krótkim okwiatem dzwonkowatym otoczonych, przemieniających się potem w pojedyncze owocki orzeszkowate jednasionowe.

1028. *Z. palustris* L. sp. p. 969, Z. zwyczajna, błotna. *Caule filiformi fluitante vel repente foliis setaceis, fructibus breviter pedicellatis stylo fructum dimidium aequante.* Fl. Crac. n. 912, Ledb. Ross. IV p. 22, Koch. Ger. p. 782, Schldl. ic. IX h. 9—10.

Roślina błotna o łodyżce nitkowatej kruchej, po dnie wód stojących płożącej się i zakorzeniającej lub wodą unoszonej; liście bardzo wąziutkie, niteczkowate; owocki na krótkich szypułkach z kątów liści wystające, o dość krótkich szyjkach. Po wodach stojących: w odlewisku Dunajcowem przy drodze w pobliżu Czorsztyna, koło Wielkiej Wsi na Orawie i t. d. Lipiec, Wrzesień. 7

LXXXVI. Rodzina LEMNACEAE Luk. Rzęsowate.

Zioła drobne, po wodach w wielkiej ilości pływające, w postaciach płaskich poskupiane, bardzo rzadko kwitnące. Kwiatki oddzielnopłciowe lubo obok siebie kolbkowato umieszczone, okrywają kwiataw dolną otoczone; męskie z dwóch pręcików złożone, o pylnikach 2 woreczkowych, woreczki kuliste, wydatnie od

siebie oddzielające się; żeńskie z 1 słupka, szyjki i znamienia lejkowatego powstałe; owoc pęcherzykowaty niepekający albo torebkowy jednokomorowaty, 1-wielonasienny, kolisto pekający.

374. *Lemna* L. gen. n. 1038. Rzasa. (XXI, 2. L.).

Kwiatki jakby obupłciowe, rzadko przez zronienie rozdzielno-płciowe, z brzegu listowia nader drobnego wychodzące, okrywką kwiatkową błonkową opatrzone, z 2 przecików dość długoniteczkowych i 1 słupka powyżej umieszczonego złożone; owoc niepekający albo torebkowaty, wielonasionkowy.

1029. *L. minor* L. sp. p. 970, Rz. mniejsza. *Fronribus obovatis utrinque planis, proliferationibus sessilibus, radice solitaria*. Fl. Crac. n. 917, Bess. Gal. n. 1103, Wahlb. Carp. n. 941, Ledb. Ross. IV p. 16, Koch. Ger. p. 784, Schldl. ic. VI h. 8—9, Rehb. ic. VII f. 15.

Roślina nader drobna, massami po wodzie pływająca, o listowiu zaledwie 1—2 linii w średnicy wynoszącem, jasno-zielonem, przewrotnie jajowatem, z obu stron płaskiem, zazwyczaj w trójki pozrastalem, a z każdego po jednym włoskowatym korzonku wydającym. Owoce w kształcie fłaszczkowatych guziczków na listowiu wyrastają, a listowie łodyżkę i liście zastępują. Po wodach stojących w dolinach Beskidu zachodniego wszędzie dosyć pospolita, nawet i u podnóża Babięj Góry od południa. Maj. 4

LXXXVII. Rodzina TYPHACEAE Juss. Pałkowate.

Rośliny po bagnach lub wodach stojących rosące, zawierające dużo krochmalu w swych łodygach podziemnych. Kwiatki bardzo drobne, oddzielno-płciowe, tworzące walcowate lub kuliste kwiatostany, od góry męzkie a od dołu żeńskie; okwiat powstaje z licznych włoskowatych niteczek albo 3-eh błonkowatych listków, a bywa i żaden; kwiatki męzkie pojedynczo lub po 3, trójpręcikowe, pylniki 2—4 woreczkowe, podłużnymi szparkami pekające; żeńskie także pojedyncze lub parzysto pozrastale, o jednym słupku, 1—2 komorowym, 1—2 załączkowym i 1 szyjce. Owoc pesteczkowaty, lub ziarnczakowaty, dziobkiem opatrzony.

375. *Typha* L. gen. n. 1040. Pałka (XXI, 3 L.).

Kwiatki liczne, oddzielno-płciowe, gęsto skupione, jakby pałkę przedstawiające, z kwiatostanem męzkim umieszczonym, nad żeńskim; kwiatki męzkie tworzą kłos walcowaty, i takież sam po-

wstaje poniżej na środkowej osi z kwiatków żeńskich; okwiat w obu rodzajach kwiatków przedstawiają włókienka włoskowate jakby puchowe; kwiatki męskie 3-pręcikowe, długopylnikowe, żeńskie zaś 1-słupkowe, o szyjkach przedłużonych i znamionach jęczyczkowatych. Owoce ziarnczaki elipsoidyczne, szyjką trwałą od góry a puchem od dołu dość długim uwiecznione.

1030. *T. latifolia* L. sp. p. 971, P. większa. *Foliis lato-linearibus, spicis cylindricis contiguis rarius remotiusculis, floribus femineis bractea destitutis, stigmatibus spathulato-ovato*. Fl. Crac. n. 919, Bess. Gal. 1105, Wahn. Carp. n. 942, Ledeb. Ross. IV p. 1, Koch. Ger. p. 785, Schldl. ic. IX h. 9—10, Rehn. ic. t. 323 f. 747—8.

Korzeniak dość gruby płożący się; łodyga prosto stojąca, gładka jak cała roślina, do pałki kwiatowej ulistniona; liście dość szeroko równowazkie, całobrzegie, płaskie, w nasadzie łodygę pochwiasto obejmujące; kłos kwiatowy czyli *pałka prawie bezpośrednio żeńska pod męską* umieszczona, wałkowata, górna żółta a dolna brunatna, dość duża; kwiatki żeńskie bez przykwiatków; *znamiona słupków łopatkowato-jajowate*. Wys. 3—6'. Po wodach stojących lub bagnach, na Beskidzie zachodnim nie rzadko się trafia, np. w okolicach Żywca i Zawoi (poniżej kościoła). Lipiec, Sierpień. 7

1031. *T. angustifolia* L. sp. p. 971, P. mniejsza. *Foliis anguste linearibus, spicis cylindricis remotis, floribus femineis bractea fultis, stigmatibus lineari-lanceolato*. Fl. Crac. n. 920, Bess. Gal. n. 1106, Ledeb. Ross. IV p. 2, Koch. Ger. p. 785, Schldl. ic. IX h. 9—10, Rehn. ic. t. 321 f. 745.

Liście znacznie węższe jak w pop. gat.; *przedział między kwiatostanem męskim a żeńskim* dość wyraźny, niekiedy 1—1½" wynoszący, a sama *pałka* znacznie szczuplejsza i mniejsza; kwiatki żeńskie przykwiatkiem opatrzone; *znamiona* na słupkach *równowazko-lancetowate*; a zresztą wszystko jak w pop. gat. Wys. 2—4'. Trafia się w tych samych miejscowościach co poprzedzający gatunek, tylko rzadziej i mniej obficie. Lipiec, Sierpiec. 7

376. *Sparganium* L. gen. n. 1041. Jeżogłówka. (XXI, 1. L.).

Kwiatki liczne, oddzielnopłciowe, w kuliste kwiatostany skupiane, górą męskie dołem żeńskie, a każdy przykwiatkiem nitczkowatym, w wierzchołku łopatkowato rozszerzonym opatrzone; kwiatki męskie bez okwiatu, z gołych pręcików 2-woreczkowych powstałe; kwiatki żeńskie okwiatem 3-listeczkowym opatrzone, listeczki klinowate, suchawe, szyjki słupków krótkie, o znamionach jęczyczkowatych albo eliptycznych. Owoce pesteczkowate,

gąbkowate, nierównościennie, 1—2 nasionowe, dzióbkiem opatrzone.

1032. *S. ramosum* Huds. Angl. II p. 402. J. gałęzista. *Caule ramoso, foliis basi triquetris lateribus concavis, stigmatē lineari.* Fl. Crac. n. 921, Bess. Gal. n. 1107, Ledb. Ross. IV p. 3, Koch. Ger. p. 786, Schldl. ic. IX h. 9—10, Rehn. ic. t. 326 f. 751. *S. erectum* var. a. L. sp. p. 971, Wahlb. Carp. n. 943.

Korzeń wiązkowaty; *lodyga* prosto z wody wynurzająca się, gładka jak cała roślina, w górze *gałęzista*; liście w górę wzniesione, równowazkie, całobrzegie, w nasadzie 3-ściennie, z ścianami wklęsłymi, liście dolne pochwiaste; kwiatostany główkowate, od góry rozgałęzień *lodygi* męskie, dość liczne, żółte, od dołu zaś żeńskie, skąpsze, zielone; *znamiona* słupków *wydłużono języczkowate*; owocki przewrotnie ostrokreżne, z wyraźnymi dzióbkami. Wys. do 2'. Po wodach stojących lub mokrych rowach: na Beskidzie zachodnim a w ogóle po dolinach, dosyć pospolicie się trafia, nawet w Zawoi pod Babią Górą. Lipiec, Sierpień. 4

1033. *S. simplex* Huds. Angl. J. pojedyncza. *Caule simplici, foliis basi triquetris lateribus planis, stigmatē lineari.* Fl. Crac. n. 922, Bess. Gal. 1108, Ledb. Ross. IV n. 4, Koch. Ger. p. 786, Schldl. ic. VI h. 2, Rehn. ic. t. 321, f. 750. *S. erectum* var. b. L. sp. p. 971.

Lodyga pojedyncza, w górze nie gałęziąca się; liście w nasadzie 3-ściennie, z ścianami *płaskimi*; kwiatostany główkowate, skąpo na *lodydze* pojedynczo rozłożone; a zresztą jak w pop. gat. Wys. do 1½'. Po wodach stojących i rowach, w dolinie Żywieckiej i Nowotarskiej nie rzadko się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

1034. *S. natans* L. Suec. p. 323, var. β. J. pływająca. *Caule simplici, foliis decumbentibus planis, stigmatē oblongo.* Bess. Gal. n. 1109, Ledb. Ross. IV p. 5, Koch. Ger. p. 786, Rehn. ic. t. 324 f. 746.

Lodyga wraz z liśćmi pływająca, wiotka, tylko wierzchołkami z wody wystająca; liście *płaskie*, dolne pochwiaste; główek kwiatowych rzadko więcej nad 3 i mniejsze; *znamiona* na słupkach *podłużne*; a zresztą jak w pop. gat. Dług. 4"—1½'. Po rowach i dołach: na Pustaciach koło Piekelnika na Orawie. Lipiec, Sierpień. 4

LXXXVIII. Rodzina ARACEAE Juss. Obrazkowate.

Rośliny lubiące wilgoć, zawierające w sobie ciała ostre, lotne, a w korzeniakach mączkę. Kwiatki mają oddzielnopłciowe albo

i obupłciowe na jednym kwiatostanie to jest kolbie; okwiatu nie mają albo 4—8 listkowy, pręciki liczne albo tyle co listków okwiatu, wolne lub rozmaicie pozrastale, najczęściej 2-woreczkowe, w podłużną szparką lub dwoma dziurkami pękające; słupki pojedyncze albo liczne, często pozrastale, o znamionach bezszyjkowych. Owoc jagoda soczysta albo sucha, jedno- lub wielonasionowa.

1 Plemię. Prawdziwe Obrazkowe. Aroideae. Kwiaty bez okwiatu.

377. Arum L. gen. n. 1028. Obrazki albo Aronek. (XXI, 1. L.).

Kwiatki oddzielnopłciowe, w kolbę zebrane i pochwą kwiatową tulejkowato otoczone. Kolby maczugowate, w górze nagie, w środku licznymi pylnikami prawie beznitkowymi, w 2 szparki poprzecznie pękającymi osadzone, a od dołu słupkami jednokomorowymi, 2—6 załączkowymi. Owoc jagoda soczysta, 1- niewielonasionowa.

1035. *A. maculatum* L. sp. p. 966. O. plamiste albo Kleśniec. *Foliis hastato-sagittatis concoloribus vel fusco-maculatis, spadice recto spatha brevior.* Fl. Crac. n. 923, Bess. Gal. n. 1101, Herb. Buc. p. 97, Ledb. Ross. IV p. 9, Neilr. Ung. p. 72, Koch. Ger. 787, Schldl. ic. IV h. 5.

Korzeniak bulwkowaty; liście wszystkie z korzeniaka wyrastające, długoogonkowe, oszczepowato-strzałkowate, całobrzegie, gładkie jak cała roślina, jednobarwno-zielone albo brunatnawo-plamiste; z środka liści wyrastający głąbik tworzy na wierzchołku kolbę z kwiatkami nagimi ale otulonymi jedną dużą białawą, czerwono-plamistą pochwą kwiatową, która jest dłuższą od kolby jasnopurpurowej; kwiatki purpurowe, żeńskie zaś żółte, przemieniające się z czasem (te ostatnie) w szkarłatne jagody. Cała roślina we wszystkich swych częściach ostro-jadowita, ale po wysuszeniu tracąca zupełnie jak jaskry swe własności. Wys. do 1'. Po szczeliuach skał wapiennych w lasach: tu i owdzie na Orawie się trafia. Maj. 4

378. Calla L. gen. n. 1030. Czermień. (XXI, 1. L.)

Kwiatki oddzielnopłciowe a właściwie rozrzucone po całej kolbie aż dowierzchołka: najwyższe męskie a poniżej obupłciowe, okryte pochwą kwiatową spłaszczo-tulejkowatą. Okwiatu nie-dostaje, a pręciki liczne, w kwiatkach obupłciowych w liczbie nie-

oznaczonej koło słupków umieszczone; słupki 1-komorowe, wielozalążkowe. Owoc soczysty, jagodowaty.

1036. *C. palustris* L. sp. p. 968. C. błotny. *Foliis cordatis, spatha plana*. Fl. Crac. n. 924, Bess. Gal. n. 1100, Herb. Buc. p. 97, Neilr. Ung. p. 72, Ledb. Ross. IV p. 11, Koch. Ger. p. 787, Schldl. ic. IV h. 5.

Korzeniak dość gruby, wałkowaty, wewnątrz pusty, jakby łodygowaty, w błocie lub wodzie poziomo rozchodzący się; liście wszystkie dolne, z wody wynurzone, dość długoogonkowe, sercowate, całobrzegie, krótkokończyste, grubawe, gładkie i lśniące jak cała roślina. Z pośrodku liści wyrastający głąbik tworzy na wierzchołku kolbę kwiatową dość grubą, zielonawo-żółtą, otoczoną pochwą kwiatową jajowatą, nieco przyplaszczoną, w wierzchołku kończystą, z wierzchu zieloną wewnątrz białą, zawierającą po okwitnięciu kolby kątowato-kuliste jagody szkarłatne. Cała roślina ostrojadowitych własności. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po łąkach podmokłych leśnych lub błotach, dość pospolicie się trafia; np. pod Regłami koło Zakopanego, koło Smreczyńskiego Stawku pod Pyszną, między Działiszem a Kościeliskami (wsią), na Pieninach i Orawie i w b. w. i. m. Maj, Lipiec. 7

2 Plemię. Osiedrzanowe. Orontieae. Kwiaty opatrzone okwiatem.

379. *Acorus* L. gen. n. 434. Tatarak. (VI, 1. L.).

Kwiatki obupłciowe, w kolbę bez pochwy kwiatowej zebrane. Okwiat 6-listkowy; pręcików 6; słupek 1, górny, 2—3 komorowy, wielozalążkowy. Owoc jagoda sucha, okwiatem trwałym otoczona, przez późniejszy zanik 1 komorowa, 1—3 nasionowa.

1037. *A. Calamus* L. sp. p. 324. T. pospolity. *Foliis ensiformibus, scapi apice foliaceo longissimo*. Fl. Crac. n. 925. Bess. Gal. n. 412, Ledb. Ross. IV p. 13, Koch. Ger. p. 787, Schldl. ic. IV h. 5.

Korzeniak gruby, wałkowaty, pierścieniowaty, poziomo rozchodzący się, grubymi włóknami korzeniowymi pokryty. Liście wszystkie z korzeniaka wyrastające, długie, mieczowate, obosieczne, w nasadzie jedno w drugie wchodzące, gładkie jak cała roślina. Z pośrodku liści wychodzi głąbik kwiatowy, do liści podobny tylko wyższy, w nasadzie rynienkowaty, wydający w $\frac{3}{4}$ swjej długości kolbę kwiatową dość grubą, żółto-zieloną. Cała roślina posiada właściwy, przenikająco-aromatyczny zapach i smak. Wys.

3—4'. Po brzegach odlewisk rzecznych i stawów: na Beskidzie zachodnim w okolicach Żywca, Rycerki, Zawoi pod Babią Górą i t. d. Lipiec. 4

LXXXIX. Rodzina ORCHIDACEAE Juss. Storczykowate.
(XX, 1 i 2. L).

Zioła trwałe, o pysznych często dziwacznych kwiatach, nierzadko przyjemnie pachnących i z pomocą owadów opylających się; mające niekiedy korzenie bulwiaste, a prawie zawsze całe rośliny są utkania mięsistawego. Kwiaty mają obupłciowe, w kłos lub grono zebrane, bardzo rzadko pojedyncze. Okwiat górny czyli nad zawiązkiem osadzony, koronowaty, 6 dzielny, nieregularny, działki okwiatu dzwonkowato- albo dwuwargowo-ziejąco stulone, z dwóch okręzków 3 działkowych (zewnątrznego i wewnętrznego) złożone, z których 3 zewnętrzne działki i 2 wewnętrzne przedstawiają jakby wargę górną, zazwyczaj helmem (galea) zwaną, a trzecia działka wewnętrzna miano wargi (labellum) zyskuje; wargę ta dolna rozrastając się więcej od innych działek okwiatu, i przybierając rozmaite formy, przedłuża się niekiedy znacznie od dołu, i tworzy przydatek wałeczkowato-kończysty lub tylko zaokrąglony, wewnątrz pusty, ostrogą (calcar) zwany. Pręcików w kwiecie 3, na słupku osadzonych, swemi nitkami z szyjką słupka zrosłych, i przedstawiających tak zwaną szyjkonitkę (gynostemium); z pręcików tych jednak tylko jeden środkowy zazwyczaj się wykształca, a 2 boczne nieco później przyrośnięte płonieją czyli zanikają, albo też i przeciwnie bywa, że 2 boczne pręciki rozwijają a środkowy (jak to jest u *Cypripedium*) zanika; z przodu szyjkonitki występuje wyraźnie na wierzchołku znamię słupka, w postaci wilgotnego gruczołka, dziobkiem lub krążkiem płaskim (rostellum) opatrzonego, z tyłu którego znajduje się dopiero pylnik 2 woreczkowy, a w woreczkach pyłek kwiatowy a raczej masa pyłkowa, w formę gruszkowatą zlepiona, mająca od dołu trzoneczek (caudicula), tkwiący w lepkiej, gruczołkowatej podstawie uczepek (retinaculum) zwanéj, co wszystko przybiera teraz nazwę pyłkowiny lub maczużki (pollinia vel massa pollinica). Zawiązek w kwiecie dolny, t. j. poniżej okwiatu przedłużający się, bardzo często śrubowato skręcony, i niekiedy przez to położenie odwrotne kwiatu (jakby do góry nogami,—flores resupinati) wywołujący; zawiązek ten bywa jednokomorowy, liczno-zalążkowy, zalążki zaś nasienne szeregami do ścian wewnętrznych zawiązka przyczepione. Owoc torebka podłużna, w podłuż 3-ma łuszczynekami po dojrzeniu pękająca, licznonasionowa; nasionka bardzo drobne, bezbielmowe.

- 1 Plemię. *Ophrydeae* Lindl. Dwulistnikowe. Kwiaty jednopylnikowe; pylnik całkowicie do szyjki słupka przyrośnięty; pyłkowiny w swój masie sprężyste, na powierzchni bryłkowate.

380. *Orchis* L. gen. n. 1009. Storczyk.

Okwiat ziejący, albo mający wszystkie 5 działek w hełm stulone albo 3 górne a 2 boczne odstające lub odgięte; miodowarga 3-dzielna, 3-wrębna albo 3-lateczkowa, na dół skierowana, a z tyłu ostrogą opatrzona; pylnik prosto przyrośnięty, 2-woreczkowy, a woreczki między sobą równoległe; pyłkowiny 2, ziarniste, trzonczkowe, a każdy trzonczek uczepeką opatrzony (p. cechy rodziny), obie zaś uczepek w zagłębieniu woreczkowatém na brzegu znamienia słupkowego pogrążone; zawiązek śrubowato skręcony.

- A. Bulwki korzeniowe całkowite, zazwyczaj podłużne lub kuliste; przykwiatki 1nerwowe.

1038. *O. militaris* L. sp. p. 941, S. kukawka. *Foliis oblongis, bracteis squamiformibus ovario multoties brevioribus, labello tripartito laciniis lateralibus linearibus, intermedia lineari apice dilatata bifida.* Fl. Crac. n. 926, Wahlenb. Carp. n. 922, Herb. Buc. p. 84, Ledeb. Ross. IV p. 61, Koch. Ger. p. 789, Schldl. ic. II h. 11.

Korzeń bulwiasty, bulwek 2 podłużnych; łodyga w górze bezlistna; liście eliptyczne albo podłużne połyskowe; kwiaty w kłos gęsty, podłużny zebrane; przykwiatki drobne, łuseczkowate, kilka razy krótsze od zawiązka; okwiat dość duży, z słabym zapachem, z 5 działkami kończystymi, w jajowato-lancetowaty hełm stulonemi; miodowarga 3 dzielna, z łatkami bocznymi równowązkiem, tępemi, środkową jakby 3-kątną jeszcze raz w wierzchołku wrębną, z ząbkami w środku i wrębami zaokrąglonymi; ostroga o połowę od zawiązka krótsza; hełm blado-różowy z szarym odcieniem, wewnątrz ciemniejszy z purpurowymi linijkami i kresami, miodowarga zaś jasno purpurowa, przy nasadzie ciemniej kropkowana. Wys. $\frac{3}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po łąkach i miejscach trawiastych, na Pieninach wszędzie dosyć pospolicie się trafia. Maj, Czerwiec. 4

1039. *O. ustulata* L. sp. p. 941, S. drobnokwiatowy. *Foliis oblongo-lanceolatis, bracteis membranaceis ovarium dimidium aequantibus, labello tripartito, laciniis lateralibus oblongo-linearibus, intermedia bifida, lobis oblongo-linearibus.* Fl. Crac. n. 927, Wahlenb. Carp. n. 921, Herb. Buc. p. 84, Ledeb. Ross.

IV p. 63, Koch. Ger. p. 790, Schdl. ic. VII h. 3, Rehn. ic. XIII t. 16.

Lodyga ulistniona albo w górze bezlistna; liście podługne, nieco modrawo-zielone; kłosa kwiatków gęste, wałkowato-podługne; przykwiatki o połowę od zawiązków krótsze; okwiat drobny; helm formy półkolistej, barwy czarno-purpurowej, jakby opalonej, miodowarga zaś białej z purpurowymi kropkami; działki zewnętrzne dosyć kończyste, wewnętrzne tępe albo wyszczerbione; miodowarga 3 dzielna, z łatkami bocznymi podługno-równowazkiemi, środkową większą, płytko 2-wrębną, z wrębami podługno-równowazkiemi, często z ząbkami jeszcze w pośrodku; ostroga 3 razy krótsza od zawiązka; a zresztą jak w pop. gat. Wys. 4—8". Po łąkach i miejscach trawiastych, na Pieninach dosyć obficie się trafia, np. przy drodze do mostu Szczawnickiego, na Szerokiej Polanie powyżej Pieńskiego potoku lub na Ligarkach i ku Czorsztynowi. Czerwiec, Lipiec. 4

1040. *O. coriophora* L. sp. p. 940, S. cuchnący. *Foliis linearilanceolatis, bracteis ovarium aequantibus vel superantibus, labello semi-trifido dependente, laciniis subaequalibus, media oblonga integra.* Fl. Crac. n. 928, Bess. Gal. n. 1078, Herb. Buc. p. 85, Ledb. Ross. IV p. 59, Koch. Ger. p. 790, Schdl. ic. VI p. 10—11, Rehn. ic. XIII t. 15.

Bulwki kuliste albo podługne; lodyga ulistniona; liście lancetowate albo równowazko-lancetowate, nieco modrawo-zielone; kłos kwiatowy gęsty, podługny, śmierdzący pluskwami; przykwiatki tak długie jak zawiązek albo dłuższe; okwiat dosyć duży, zielonawo-purpurowy, miodowarga zaś w środku jaśniejsza i purpurowo plamista; helm jajowato-lancetowaty, o działkach krótko-kończystych; miodowarga 3 wrębna, wręby dosyć równo-wielkie, w wierzchołkach zaokrąglone; ostroga 2 razy krótsza od zawiązka. Wys. do 1'. Po łąkach cokolwiek wilgotnych, na Pieninach tu i owdzie ale rzadko się trafia. Maj, Czerwiec. 4

1041. *O. globosa* L. svst. ed. X p. 1242, S. kulisty. *Foliis lanceolatis, bracteis ovarium aequantibus, spica subglobosa, labello semi-trifido porrecto, laciniis oblongis, intermedia latiore truncato-emarginata.* Wahlenb. Carp. n. 918, Herb. Buc. p. 85, Ledb. Ross. IV p. 60, Koch. Ger. p. 790, Schdl. ic. XIV h. 5—6, Rehn. ic. XIII t. 29.

Bulwki podługne; lodyga wysmukła ulistniona; liście podługne albo podługno-lancetowate, modrawo-zielone; kłos kwiatowy gęsty, prawie kulisty; przykwiatki tak długie jak zawiązek albo dłuższe; okwiat dość duży, barwy lila lub brzoskwiniowej, a miodowarga purpurowo-kropkowana; helm dzwonkowaty, o działkach słabo

stulających się, klinowatych, w wierzchołku wydłużono-ostro-kończystych, o miodowardze 3 wrębnój, z wrębami bocznymi krótszymi, podłużnymi, a środkowym nieco większym, tępym lub uciętym i wyszczerbionym; ostroga 2—3 razy krótsza od zawiązka. Wys. 1—1½'. Po łąkach i polanach na całym paśmie Tatr wszędzie aż do górnej granicy lasów dosyć często się trafia; na Pieninach i Podhalu Tatr bliższem należy do bardzo pospolitych storczyków; trafia się i na Babięj Górze, oraz jej sąsiednich wynioślejszych czubach; koło Szczawnicy i Krynicy (na Jaworynie) i w k. i. m. Beskidu zachodniego.

1042. *O. Morio* L. sp. p. 940. S. samicy. *Foliis oblongo-lanceolatis, bracteis ovarium aequantibus, perigonii laciniis obtusis, labello trilobo, lobis latis, intermedio truncato-emarginato*. Fl. Crac. n. 929, Wahlb. Carp. n. 919, Herb. Buc. p. 85, Ledb. Ross. IV p. 57, Koch. Ger. p. 790, Schldl. ic. VI h. 2, Rehn. ic. XIII t. 11.

Bulwki kuliste; łodyżka ulistniona; liście podłużnie-lancetowate albo lancetowate, górne bardzo małe, pochewkowate; kłos kwiatowy *niegęsty*, podłużny; przykwiatki 1 nerwowe, najniższe najczęściej 3 nerwowe, tak długie jak zawiązek; okwiat bardzo *duży*, purpurowy z zielonemi żyłkami, miodowargą purpurową z ciemniejszymi plamkami, (trafiają się niekiedy i okazy z kwiatami białymi); hełm jajowaty, z 5 działek *tępych*, stulonych powstający; *miodowarga szeroka, bardzo płytko 3 wrębna*, wręby zaokrąglone, środkowy ucięto-wyszczerbiony; ostroga prawie zawiązkowi na długość równa. Wys. 5—10". Po suchych łąkach, tu i owdzie na Pieninach, w dolinie Nowotarskiej, na Spiżu, Liptowie i Beskidzie zachodnim się trafia. Maj, Czerwiec. 4

1043. *O. mascula* L. Suec. p. 310, S. samczy. *Foliis oblongis, bracteis ovarium aequantibus, spica explicata elongata laxa, perigonii laciniis duabus lateralibus denique reflexis, labello profunde trilobo, lobis latis dentatis*. Fl. Crac. n. 930, Wahlb. Carp. n. 920, Herb. Buc. p. 86, Ledb. Ross. IV p. 57, Koch. Ger. p. 791, Schldl. ic. I h. 7, Rehn. ic. XIII f. 38—39. *O. speciosa* Host. Austr. II p. 527.

Bulwki kuliste; łodyżka ulistniona; liście podłużne albo podłużnie-lancetowate, połyskujące się, ku nasadzie krwisto nakrapiane, górne bardzo małe, pochewkowate; kłos kwiatowy *wyrośnięty znacznie wydłużony* i przez to nie gęsty; przykwiatki 1—3 nerwowe, równe zawiązkowi albo cokolwiek od niego dłuższe; okwiat dosyć duży, purpurowo-ciemno-lilowy, o działkach jajowato-podłużnych, tępych albo kończystych, czasem nawet ostrokończystych, z których 2 wewnętrzne krótsze od pozostałych, a 2 boczne *ostate-*

cznie odchylone, 3 zaś górne hełmiasto stulone; miodowarga głęboko 3 wrębna, wręby szerokie, drobnitko brzegiem ząbkowane; ostroga prawie zawiązkowi na długość równa. Bulwki z tego i poprzedniego gatunku służą po wysuszeniu i sproszkowaniu jako lek pod nazwą Salep. Wys. $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}'$. Po łąkach lub brzegach lasów, nierzadko się trafia, u stóp Babięj Góry i na Pieninach, dochodząc w Tatrach prawie do górnej granicy lasów. Maj, Czerwiec. 4

B. Bulwki korzeniowe cokolwiek po końcach wrębne; przykwiatki 3-wielonerwowe.

1044. *O. sambucina* L. Suec. p. 312, S. bżowy. *Foliis oblongo-lanceolatis, bracteis multinerviis flore longioribus, perigonii laciniis lateralibus patentibus, labello breviter trilobo.* Fl. Crac. n. 932, Wahlb. Carp. n. 923, Bess. Gal. n. 1084, Ledb. Ross. IV p. 55, Koch. Ger. p. 792, Schldl. ic. IX h. 9—10, Rehn. ic. XIII t. 60. *O. incarnata* Willd. sp. IV p. 30 (non L.) cum floribus purpureis.

Bulwki korzeniowe podługne, całkowite albo cokolwiek ale płytko wrębne, o 2 lub 3-ch wrębach; łodyga ulistniona; liście dolne klinowate, ku wierzchołkowi blaszki rozszerzone, następne podługne albo lancetowate; kłos kwiatowy dosyć gęsty, podługny, z słabym zapachem bez czarny nieco przypominającym; przykwiatki wielonerwowe, żyłkowane, tak długie jak okwiat lub też od niego dłuższe; okwiat duży, żółtawo-biały z ciemniejszą miodowargą albo brudno-purpurowy z żółto kropkowaną miodowargą; działki okwiatu tępawe, z których 2 boczne odstające albo odgięte, 3 zaś wyższe hełmiasto stulone; miodowarga płytko 3 wrębna albo prawie całkowita, z ostrogą równą zawiązkowi lub od niego dłuższą. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po łąkach podleśnych lub w zaroślach na skałach wapiennych, na południowych stokach Tatr zwłaszcza liptowskich, tu i owdzie się trafia z białymi lub czerwonymi kwiatami. Maj, Czerwiec. 4

C. Bulwki korzeniowe dłoniasto-palczaste; przykwiatki 3 nerwowe.

1045. *O. maculata* L. sp. p. 941, S. plamisty. *Caule solido subdecemfolio, foliis superioribus diminutis bracteiformibus supremo a spica longe remoto, intermediis lanceolatis infimis oblongis, labello trilobo, calcare ovario brevior.* Fl. Crac. n. 933, Wahlb. Carp. n. 925, Ledb. Ross. IV p. 58, Koch. Ger. p. 792, Schldl. ic. VIII h. 3—4, Rehn. ic. XIII t. 55.

Bulwki korzeniowe *dłoniasto-dzielne*; *lodyga pełna*, 6—10 listna liście dolne podługne, czarniawo-plamiste, wyższe lancetowate coraz ku górze malejące, *najwyższy zaś liść od kłosa kwiatowego oddalony*; kłos jest podłużny, dość gęsty; przykwiatki 3 nerwowe, żyłkowane, krótsze od okwiatu ale równe zawiązkowi albo nawet od niego zwłaszcza dolne dłuższe; okwiat dosyć duży, lila rzadko biały z purpurowymi plamkami i linijkami, o działkach kończystych lub tępawych, 3 górnych helmiasto stulonych, o miodowardze 3 wrębnój, i ostrodze krótszój od zawiązka. Wys. 1—2'. Po mokrych lub torfiastych łąkach leśnych, polanach, brzegach lasów, wszędzie aż do górnej prawie granicy lasów, w Tatrach, Pieninach i Beskidzie zachodnim pospolity. Czerwiec, Lipiec. 4

1046. *O. latifolia* L. sp. p. 941, S. szerokolistny. *Caule fistuloso 4—6 folio, foliis patulis, inferioribus ovalibus oblongisve obtusis, superioribus minoribus lanceolatis acuminatis, bracteis flore longioribus, labello trilobo, calcare ovario brevioris*. Fl. Crac. n. 934 Wahlenb. Carp. n. 924, Bess. Gal. 1085, Ledeb. Ross. IV p. 54, Koch. Ger. p. 792, Reichenb. fil. ic. XIII t. 50—51 f. 11. *O. majalis* Reichenb. ic. VI p. 7 (nie wizerunek), Schindler. ic. VIII h. 5—6.

Lodyga rurkowata, t. j. wewnątrz pusta, 4—6 listna; liście odstające dolne owalne albo podługne, w wierzchołku tępe, zazwyczaj brunatno-plamiste, górne mniejsze, lancetowate, w wierzchołku blaszki zaostrome; kłos kwiatowy purpurowy; a zresztą jak w pop. gat. Wys. $\frac{3}{4}$ —1'. Po łąkach mokrych wszędzie, na Beskidzie zachodnim i Pieninach aż do stóp Tatrzańskich pospolity. Maj, Czerwiec. 4

1047. *O. incarnata* L. Suec. p. 312, S. krwisty. *Caule fistuloso, 4—6 folio, foliis erectis cauli parallelis elongato-lanceolatis attenuatis apice cucullato contractis, supremo basin spicae superante, infimo brevioris patulo, bracteis omnibus flore longioribus*. Fl. Crac. n. 935, Bess. Gal. n. 1083, Ledeb. Ross. IV p. 56, Koch. Ger. p. 763, Reichenb. fil. ic. XIII t. 45. et 46 f. 11. *O. latifolia* Reichenb. ic. VI f. 769, Schindler. ic. VIII h. 5—6. *O. angustifolia* Wimm. et Grab. Sil. III p. 252.

Lodyga rurkowata, 4—6 listna; liście najczęściej nieplamiste, do góry wzniesione, z lodygą równoległe, wydłużono-lancetowate, w górze blaszki zwężone a w samym wierzchołku kapturkowato-zwinięte, liść najwyższy podstawy kłosa kwiatowego sięgający, najniższy zaś krótszy i odstający; kłos kwiatowy krwisto-czerwony; a zresztą wszystko jak u *maculata*. Wys. $\frac{3}{4}$ — $\frac{1}{2}$ '. Po bagnistych i torfiastych łąkach: na Beskidzie zachodnim, Podhalu, Pieninach, pod Reglami koło Zakopanego, i na Spiżu, wszędzie się trafia. Czerwiec, Lipiec. 4

381. *Gymnadenia* R. Br. h. Kew. V p. 191. Golek albo Kukuczka. (ta ostat. nazw. góral.)

Miodowarga 3 wrębna albo 3 łateczkowa; uczepki pyłkowińskie, t. j. bez woreczkowatych zagłębień nabrzegu słupka; a zresztą wszystkie te same cechy jak w rodzaju *Orchis*.

1048. *G. conopsea* R. Br. hort Kew. V p. 121, *G. długoostrogowy. Tuberibus palmatis, foliis lineari-lanceolatis; spica cylindrica elongata, labello trifido, lobis conformibus, calcare filiformi ovario fere duplo longiore, perigonii laciniis exterioribus patentissimis.* Fl. Crac. n. 936, Herb. Buc. p. 87, Ledb. Ross. IV p. 64, Koch. Ger. p. 794, Schldl. ic. VI h. 8—9, Rehn. ic. XIII t. 70—71. f. 1. 71. 73. *Orchis conopsea* L. sp. p. 942, Wahlenb. Carp. n. 926.

Bulwki korzeniowe dłoniasto-palczaste; liście długo-lancetowate, górne często bardzo małe, pochwinkowate; kłosa kwiatowy gęsty, wydłużony, walcowaty; przykwiatki 3 nerwowe, tak długie jak zawiązek, albo i dłuższe; okwiat dość mały, jaśniejszy lub ciemniejszy różowy, bardzo rzadko biały, bezwonny lub słabo wanilią pachnący, o działkach tępych, 3 wewnętrznych helmiasto stulonych a 2 wewnętrznych mocno rozwartych; miodowarga 3 wrębna, wręby równe, jajowate, ostroga cienka, prawie nitkowata, dwa razy od zawiązka dłuższa. Wys. 1—2'. Po łąkach wilgotnych lub pastwiskach, wszędzie na Beskidzie zachodnim, Pieninach i Tatrach aż do górnej granicy lasów bardzo pospolity. Czerwiec, Lipiec. 4

1049. *G. odoratissima* Rich. de orch. adn. p. 35, *G. pachnący. Tuberibus palmatis, foliis lineari-lanceolatis, spica cylindrica, labello trifido, lobis fere conformibus, calcare filiformi ovarium subaequante, perigonii laciniis exterioribus patentissimis.* Ledb. Ross. IV p. 65, Koch. Ger. p. 794, Schldl. ic. VI h. 8—9, Rehn. ic. XIII t. 69 f. I—II. *Orchis odoratissima* L. syst. ed. X p. 1243, Wahlenb. Carp. p. 927.

Rolina znacznie mniejsza w swych częściach, szczuplejsza i delikatniejsza, z kłosem kwiatów drobnych, gestych, najczęściej purpurowych, nadzwyczaj przyjemnie i mocno pachnących, których ostrogi prawie tak długie jak zawiązek, a wręby miodowargi prawie równe między sobą; a zresztą wszystko jak w pop. gat. Wys. 1/2—1'. Po łąkach wilgotnych lub krzakach, tylko w Tatrach ale dość obficie i często się trafia, np. w dolinie Kościeliskiej, pod Giewontem, w Reglach po skałach, na Nosalu naprzeciw kuźnic Zakopiańskich, pod Magorą Zakopiańską na Jaworzynce, pod Spadami i Muraniem a w ogóle w Tatrach Spiskich i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 4

1050. *G. albida* Rich. l. c. p. 35, *G. białawy*. *Tuberibus fasciculatis, foliis oblongo-obovatis, spica elongata subsecunda, labello profunde trifido, calcare ovario triplo brevior, perigonii laciniis in galeam subrotundam conniventibus*. Herb. Buc. p. 87, Koch. Ger. p. 794, Rehn. ic. XXIII t. 67. *Orchis albida* Scop. Carn. II p. 201, Wahlb. Carp. n. 929. *Satyrium albidum* L. sp. p. 945, *Leucorchis albida* E. Mey. Schldl. ic. VII h. 34. *Peristylus albidus* Lindl. orchd. p. 297, Ledb. Ross. IV p. 73. *Habenaria albida* R. Br. hort. Kew. V p. 193.

Bulwki korzeniowe głęboko dłoniasto rozdzielone, o rozdzielniach walczkowatych albo wrzecionowatych; łodyga ulistniona; liście dolne podłużnie-przewrotnie-jajowate, górne lancetowate, często bardzo małe, pochewkowate; kłos kwiatowy cienki, gęsty, walcowaty, niekiedy prawie jednostronny; przykwiatki 3 nerwowe, równe na długość zawiązkowi albo od niego dłuższe; okwiat bardzo drobny, żółtawo-biały, z słabym zapachem, którego 5 działek tępych stula się razem w helm jajowaty, a miodowarga 3 wrębna, o wrębach bocznych jęczyczkowatych, kończystych i środkowym dwa razy szerszym; ostroga 2 – 3 razy krótsza od zawiązka. Wys 4—8". Między kosodrzewiną i na halach Tatrzańskich dosyć często się trafia, a niekiedy i w lasach, np. koło Zakopanego w Reglach, w dolinie Kościeliskiej lub powyżej szałasów Tomanowskich, i za Siodłem w dolinie Wiercichy, koło Gąsienicowych Stawów, koło drugiego Stawu w dolinie 5-ciu Stawów i w w. i. m. zwłaszcza w Tatrach Spiskich i Liptowskich. Prócz tego trafia się w kosodrzewinie na Babięj Górze i Pilsku, w lasach koło Szczawnicy i Krynicy, szczególnie na Jaworzynie (nad Krynica). Czerwiec, Lipiec. 4

382. *Platanthera* Rich. orch. adn. p. 20 et 26. Podkolan.

Okwiat ziejący, którego wszystkie 5 działek helmiasto stulonych albo 2 boczne odchylone; miodowarga całkowita lub 3 ząbkowa, na dół skierowana, a z tyłu ostrogą opatrzona; pylnik prosto przyrośnięty, 2 woreczkowy, a woreczki między sobą równoległe lub od dołu rozchodzące się; pyłkowiny 2, ziarniste, trzoneczkowe, a każdy trzoneczek uczepeką gołą opatrzony, t. j. bez woreczkowatego zagłębienia na brzegu słupka; zawiązek śrubowato skręcony.

1051. *P. bifolia* Rehn. Germ. p. 120, *P. biały*. *Foliis obovatis, labello indiviso lineari, calcare filiformi ovario sesquiduplo longiore, antherae loculis parallelis*. Fl. Crac. n. 937, Ledb. Ross. IV p. 69, Koch. Ger. p. 795, Schldl. ic. VI h. 12, Rehn. XIII t. 75—77. *Orchis bifolia* L. sp. p. 939 var. α et β ., Wahlb. Carp. n. 917.

Bulwki korzeniowe całkowite, podługne; łodyga zazwyczaj dwulistna, liście naprzeciwległe, przewrotnie-jajowate, nieco połyskujące się; kłos kwiatowy niebardzo gęsty, podłużny; przykwiatki wielonerwowe, zawiązkowi na długość dorywnyające albo od niego krótsze; okwiat duży, biały albo blado-żółto-zielonawy, przyjemnie pachnący, o działkach tępych lub tylko tępawych, miodowardze równowąziutkiej albo języczkowatej, a ostrodze nitkowatej. $1\frac{1}{2}$ —2 razy od zawiązka dłuższej, poziomo lub pochylono wystające; woreczki pyłkowinowe równoległe. Wys. 1'. Po łąkach, pastwiskach lub w lasach, wszędzie na Beskidzie zachodnim, Pieninach i w Tatrach, aż do górnej prawie granicy lasów pospolity. Czerwiec, Lipiec. 4

1052. *P. montana* Rehb. fil. ic. XXIII p. 123 t. 78, *P. zielonawy*. *Foliis obovatis ellipticisve, labello indiviso lineari, calcare filiformi-subclavato ovario sesqui-duplo longiore, antherae loculis apice contiguīs inferne divaricatis*. *P. chlorantha* Cust. handb. et 2. p. 1565, Fl. Crac. n. 938, Ledb. Ross. IV p. 70, Koch. Ger. p. 795, Schldl. ic. XI h. 8—9, Rehb. ic. IX f. 1145. *Orchis bifolia* L. sp. p. 939 var. γ *O. montana* Schm. Böhem. I p. 35.

Liście eliptyczne albo przewrotnie-jajowate; kłos kwiatowy niegęsty, zielonawy, o słabym zapachu; ostroga nitkowata, w swym końcu nieco klinowata, woreczki pyłkowinowe w górze zbliżone a od dołu rozchodzące się; a zresztą jak w pop. gat. Wys. 1— $1\frac{1}{2}$ '. Po lasach wilgotnych na Pieninach i w pobliżu Niedzicy naprzeciw Czorsztyna. Czerwiec, Lipiec. 4

1053. *P. viridis* Lindl. Brit. ed. II p. 261, *P. brunatno-zielony*. *Foliis infimis ellipticis superis lanceolatis, labello lineari apice tridentato, calcare brevissimo scrotiformi, antherae loculis apice contiguīs inferne divaricatis*. Rehb. ic. XIII. t. 82. *Peristylus viridis* Lindl. orchd. p. 299. Ledb. Ross. IV p. 72. *Gymnadenia viridis* Rich. orch. adn. p. 35, Herb. Buc. p. 88, Rehb. ic. VI f. 813. *Habenaria viridis* R. Br. hort. Kew. V p. 192, Bess. Volh. p. 36. *Coeloglossum viride* Hartm. Skand. ed. I p. 329, Koch. Germ. p. 795. *Himantoglossum viride* Rehb. Ger. p. 119, Schldl. ic. II. h. 11. *Satyrium viride* L. sp. p. 944. *Orchis viridis* Crntz stirp. VI p. 491, Wahlb. Carp. n. 928.

Bulwki korzeniowe podługne albo burakowato zgrubiałe lub dłoniasto wcięte; łodyga ulistniona, o liściach dolnych eliptycznych albo przewrotnie jajowatych, górnych lancetowatych; kłos kwiatowy niegęsty, walcowaty i przykwiatki wielonerwowe, na długość okwiatowi równe; okwiat dosyć duży, żółto-zielony, niekiedy czerwono lub brunatno nabiegnięty, o działkach kończystych heł-

miasto stulonych, miodowardze rozszerzonó-równowązkiej, na końcu 3-ma ząbkami opatrzonéj, z których środkowy najmniejszy; ostroga gruba bardzo krótka; woreczki pyłkowinowe w górze zbliżone a od dołu rozchodzące się. Wys. 4—10". Po lasach i polanach na Babiéj Górze i jej okolicach, koło Szczawnicy i Krynicy zwłaszcza na Jaworzynie lub Hucie między Muszyną a Jastrzębikiem; na Pieninach i Podhalu często się trafia, na Tatrach zaś aż do górnej prawie granicy wszędzie pospolity. Maj, Lipiec. 4

383. *Chamaeorchis* Rich. orch. adn. p. 20 et 27, Potrostek.

Okwiat ziejący, którego wszystkie 5 działek helmiasto stulone, a miodowarga ostrogi pozbawiona na dół skierowana; pylnik prosto przyrośnięty, 2 woreczkowy, woreczki między sobą równoległe; pyłkowiny 2, ziarniste, trzoneczkowe, a każdy trzoneczek uczepeką opatrzony, obie zaś uczepek w zagłębieniu woreczkowatém na brzegu znamienia słupkowego pogrążone; zawiązek po okwitnieniu śrubowato skręcony.

1054. *Ch. alpina* Rich. l. c. p. 35, *P. alpejski*. *Foliis anguste linearibus caulem aequantibus superantibusque, labello-ovato oblongo obtuso basi utrinque dente obsoleto notato*. Koch. Ger. p. 798, Schldl. ic. XV h. 3—4. *Chamaerepes alpina* Sprng. syst. III p. 702, Ledb. Ross. IV p. 74. *Herminium alpinum*. Lindl. bot. reg XVIII p. 1499, Rehn. ic. XIII t. 64. *Ophrys alpina* L. sp. p. 948, Wahlenb. Carp. n. 930. *Orchis graminea* Crntz. stirp. VI p. 480.

Bulwki korzeniowe całkowite, podługne; łodyżka i liście delikatne, równowaziutkie, na długość pierwszej dorównywające albo od niej nieco dłuższe, od dołu wraz z nią pochewką błonkową otulone; kłos niewielkwiatkowy, krótki; przykwiatki okwiatowi równe albo trochę dłuższe; okwiat stosunkowo dość duży, żółtawo-zielony, niekiedy czerwono nabiegnięty, o działkach tępych lub kończystych, w helm jajowaty stulonych, miodowardze jajowato-podługnej, z dwoma niewielkimi po bokach ząbkami. Roślina drobna, nikła, zaledwie na 2—5" wysoka. Między kosodrzewiną na Koperszadach niedaleko Kopy, koło miejsca zwanego nad Kółtem i na Siodle między wyżnim i niżnim Hawranem. Lipiec, Sierpień, 4

2. Plemię. *Arethuseae* Lindl. Chorostowe. Kwiaty jednopylnikowe; pylnik niecałkowicie do szyjki słupka przyrośnięty; pyłkowiny na powierzchni gładkie albo proskowate, niekiedy cokolwiek ziarniste.

384: Epipogon Gmel. Sibir. p. 11. Storzan.

Okwiat ziejący, przekreścony, o wszystkich 5 działkach odstających, a miodowardze do góry wzniesioną, 3 łateczkowej, z tyłu workowatą ostrogą do góry podaną zakończoną; pylnik w rowku szyjki słupka pogrążony, 2woreczkowy; pyłkowiny 2, drobnoziarniste, trzoneczkowe, a oba trzoneczki poniżej z sobą spływające i do jednego uczepek przytwierdzone; zawiązek śrubowato nieskręcony.

1055. *E. aphyllus* Sw. Scand. p. 32, St. bezlistny. *Aphyllum, caule vaginato paucifloro, floribus pendulis.* Fl. Crac. n. 939, Rehb. ic. XIII t. 116. *E. Gmelini* Rich. orch. adn. p. 36, Ledb. Ross. IV p. 77, Koch. Germ. p. 799, Schldl. ic. XIV h. 5—6. *Satyrium Epipogium* L. sp. p. 945.

Cała roślina blada, barwy płowej, jakby woskowej, zieleni niezawierająca. Korzeniak gałęzisty, mięsisty, zębatokoralowaty; łodyga bezlistna, łuskami pochewkowatymi pokryta, naga jak i cała roślina, wewnątrz pusta; kwiatostan gronkowaty, 1—8 kwiatowy; okwiat duży, krótko-szypułkowy, powisły, białawy nieco w fioletowe wpadający; działki okwiatu lancetowate, kończyste; miodowarga wewnątrz fioletowo kropkowana i kresowana, z łateczkami bocznymi krótkimi, zaokrąglonymi, a środkową znacznie większą, 3-kątną, kończystą; ostroga krótka, gruba, wewnątrz pusta. Wys. $\frac{1}{3}$ —1'. Po lasach bukowych, czasami i w iglastych ale cienistych, obfitujących w próchnicę, w Reglach między kuźnicami Zakopańskimi a Kościeliskami, wszędzie obficie się trafia, także koło Podspadów w lasach w Tatrach Spiskich i na Choczu w Holach Liptowskich; prócz tego w okolicach Babięj Góry, Wilczny (wsi), Zawoi i Suchej nie rzadko się trafia. Czerwiec, Lipiec. 4

3. Plemię. *Neotieae* Lindl. Gnieźnikowe. Kwiaty jednopylnikowe; pylnik na szyjce słupka osadzony a zresztą zupełnie wolny nieprzyrośnięty; pyłkowiny w swej masie sprężyste, na powierzchni kątowate albo proszkowate, często od dołu w nasadzie wprost z gołą uczepką połączone.

385. Cephalanthera Rich. orch. adn. p. 21 et 29.
Buławnik.

Okwiat wszystkimi swymi 5 działkami i 6-tą miodowargą dzwonekowatą ale słabo stulony; miodowarga bez ostrogi, wzniesio-

na, workowato wygięta, w swój blaszeczek całkowita, rynienkowata, w wierzchołku skrzycona; pylnik podłużny, wolny, do góry wzniesiony, niezupełnie 2-woreczkowy; pyłkowiny 2, bez trzoneczków i uczepków, na powierzchni proszkowate; zawiązek skrzycony, bezszypułkowy, i dla tego kwiaty w kłos zebrane.

1056. *C. grandiflora* Babingt. Brit. p. 296, B. wielkokwiatowy. *Foliis ovatis vel ovato-lanceolatis acuminatis, bracteis ovarium superantibus, ovario glabro, laciniis perigonii omnibus obtusis, labelli lamina obtusissima transverse latiori.* Fl. Crac. n. 940, Rchnb. ic. XIII t. 119—120 (subnom. *C. Lonchophyllum et ochroleuca*). *C. pallens* Rich. orch. adn. p. 38, Ledb. Ross. IV p. 78, Koch. Ger. p. 800, Schldl. ic. II h. 11. *Epipactis pallens* Willd. sp. IV p. 85, Bess. Gal. n. 1093, *Serapias pallida* Wahlenb. Carp. n. 937.

Korzeń krótki, włóknami korzeniowemi mięsistemi okryty; łodyga naga jak i cała roślina; liście jajowate albo jajowato-lancetowate, ostrokończyste, górne zwolna w przykwiatki przechodzące; przykwiatki podłużno-lancetowate albo lancetowate, dolne prawie 2 razy od okwiatu dłuższe, górne krótsze bo zawiązkowi prawie równe; kłos kwiatowy niegęsty, z kwiatkami w górę wzniesionymi; okwiat duży, biały z żółtymi kreskami i żółtą plamą na miodowarde; działki okwiatu podłużne, od miodowargi dłuższe, dwie wewnętrzne tępe a 3 zewnętrzne kończyste; miodowarga okrągławo 3-kątna sercowato-jajowata, szersza jak dłuższa; zawiązek nagi. Wys. $\frac{3}{4}$ — $1\frac{1}{2}$. Po lasach liściastych na Podhalu, Pieninach, Spiżu i Liptowie, często się trafia, niekiedy zaś i w lasach Tatrzańskich ale rzadko. Maj, Czerwiec. 4

1057. *C. ensifolia* Rich. orch. adn. p. 38, B. mieczolistny. *Foliis lanceolatis superioribus lineari lanceolatis, bracteis ovario multo brevioribus, ovario glabro, laciniis perigonii exterioribus acutis, labelli lamina obtusissima transverse latiori.* Ledb. Ross. IV p. 78, Koch. Ger. p. 800, Schldl. ic. XI h. 5—6, *C. Xiphophyllum* Rchnb. fil. XXIII p. 135, t. 118, Fl. Crac. n. 941. *Epipactis ensifolia* Schmd. aufs. p. 251. *Serapias grandiflora* L. syst. ed. XII p. 594.

Liście prawie dwustronne, wąskie, lancetowate, górne bardzo wąsko-lancetowate; przykwiatki parę razy krótsze od zawiązka; kwiaty mniejsze, bielsze; a zresztą jak w pop. gat. Po lasach liściastych i iglastych: koło Rzegiestowa kąpielowego nad Popradem. Maj, Czerwiec. 4

1058. *C. rubra* Rich. orch. adn. p. 38, B. czerwony. *Foliis lanceolatis acuminatis; bracteis ovario longioribus, ovario pubescente, laciniis perigonii omnibus acuminatis, labelli lamina ova-*

ta acuminata lacinias interiores aequante. Fl. Crac. n. 942, Ledb. Ross. IV p. 79, Koch. Ger. p. 800, Schldl. ic. VI h. 12, Rchnb. ic. XIII t. 117. *Epipactis rubra* All. Pedem. II p. 153, Bess. Gal. n. 1094. *Serapias rubra* L. syst. ed. XII p. 594, Wahlenb. Carp. n. 938.

Łodyga od dołu naga a w górze omszona; liście nagie, podłużno-lancetowate albo lancetowate, ostrokończyste, w przykwiatki przechodzące; przykwiatki równowazko-lancetowate, cokolwiek dłuższe od zawiązka; zawiązek omszony; okwiat ciemnoróżowy, o wszystkich działkach ostrokończystych, miodowardze jajowato-lancetowatej, dłuższej niż szerszej i kończystej, prawie równe; a zresztą jak u *C. grandiflora*. Wys. 1—3'. Po lasach skalistych, wapiennych, na wschodnich stokach Tatr nie rzadko się trafia. Czerwiec, Lipiec. 4

386. *Epipactis* Rich. orch. adn. p. 21 et 29.
Kruszczyk.

Okwiat wszystkimi swemi 5 działkami dzwonkowato cokolwiek stulony; miodowarga stercząca, bez ostrogi, workowato wgłębiona, jej blaszeczka całkowita, sklepista, w wierzchołku skręcona; pylnik tępo-3-kątny, wolny, na znamieniu słupka ku przodowi schylonem spoczywający, 2-woreczkowy; pyłkowiny 2, na powierzchni proszkowate, bez trzoneczków, z uczepeką okrągłą; zawiązek nie skręcony, ale przy nasadzie w skręconą szypułeczkę przechodzący, i dla tego kwiaty w grono zebrane.

1059. *E. latifolia* All. Ped. II p. 152, K. zielonawy. *Foliis ovatis vel ovato-oblongis internodio longioribus, perigonio denique patentissimo, lacinias omnibus glabris, gibbis labelli baseos laevibus.* Fl. Crac. n. 943, Ledb. Ross. IV p. 83, Koch. Ger. p. 801. *E. viridiflora* Rchnb. ic. XIII t. 135, Schldl. ic. VIII h. 3—4. *Serapias latifolia* L. syst. p. 593. Wahlenb. Carp. n. 936. *S. Helleborine a. latifolia* L. sp. p. 949.

Korzeń krótki, włóknami korzeniowemi mięsistymi okryty; łodyga od dołu naga, w górze omszona; liście szerokie jajowate albo jajowato-podłużne, dłuższe od międzywęzła łodygi; grono kwiatów nie bardzo gęste, prawie jednostronne, przykwiatkami lancetowatymi po większej części omszonymi opatrzone; okwiat dość duży, w miejscach cienistych zielonawy, w słonecznych cokolwiek czerwono nabiegnięty, zupełnie otwarty, o wszystkich działkach ostrokończystych, nieco dłuższych od miodowargi, która jest okrągławosercowata albo kończysta; zawiązek omszony. Wys. 1½—3'. Po lasach wszędzie, aż do górnej granicy buków dosyć często się trafia

w Tatrach, Pieninach i na Beskidzie zachodnim zwłaszcza u stóp Babięj Góry. Lipiec. 7

1060. *E. rubiginosa* Koch. Ger. ed. II p. 801. K. rdzawo-czerwony. *Foliis ovatis vel ovato-lanceolatis internodio longioribus, perigonio campanulato patulo, laciniis exterioribus parce pubescentibus, gibbis labelli baseos plicato-crispis.* Fl. Crac. n. 944, Koch. Ger. l. c. *E. atrorubens* Schults. Oestr. p. 58, Bess. Gal. n. 1091, Ledb. Ross. IV p. 83, Schldl. ic. VIII h. 3—4, Rehn. ic. XIII t. 133.

Cała roślina mniejsza i szczuplejsza, szypułki kwiatowe dłuższe, kwiaty mniejsze, wanillą pachnące, ciemno brudno-purpurowe albo rdzawo-czerwone, o miodowardze brzegiem delikatnie karbowanej a w nasadzie fałdowatej; a zresztą jak w pop. gat. Wys. 1—2'. Po lasach na Pieninach wszędzie pospolity, w Tatrach w miejscowościach Podspadami, na Nosalu i Jaworzynce, w Reglach Zakopanego aż po Kościeliska i dalej często się trafia; także koło Żywca i u podnóża Babięj Góry nie rzadko się napotyka. Lipiec. 7

1061. *E. palustris* Crntz. stirp. VI p. 462. K. błotny. *Foliis lanceolatis, lamina labelli subrotunda obtusa perigonii laciniis aequante.* Fl. Crac. n. 945, Bess. Gal. n. 1092, Ledb. Ross. IV p. 82, Koch. Ger. p. 801, Schldl. ic. VI h. 12. *E. longifolia* Rehn. fil. ic. XIII t. 131. *Serapias longifolia* L. syst. p. 593.

Korzeń gałęzisty, włóknami korzeniowemi opatrzony; łodyga od dołu naga a w górze omszona; liście nagie, kończyste, znacznie dłuższe od międzywęzła łodygi, dolne jajowate, wyższe lancetowate; grono kwiatowe nie gęste; przykwiatki lancetowate, omszone, zawiązkowi prawie równe albo dolne od niego dłuższe; kwiaty w gronie prawie jednostronnie powisłe; okwiat dość duży, bezwonny, o 3-ch działkach zewnętrznych brudno-czerwonych a 2-ch wewnętrznych i miodowardze białej albo blado-różowej z żółtą plamą; miodowarga równa działkom okwiatu, okrągława, w brzegu tępa, falisto-karbowana; zawiązek omszony. Wys. 1—1½'. Po łąkach podmokłych lub bagnistych na Podhalu, Beskidzie zachodnim (zwłaszcza w okolicach Babięj Góry) i Pieninach, bardzo często się trafia; toż samo i pod Reglami Zakopanego w Tatrach. Czerwiec, Lipiec. 7

387. *Listera* R. Br. hort. Kew. V p. 201. Dwulistnik.

Okwiat ziejący, o 5 działkach słabo z sobą stulonych, a 6-jej miodowardze na dół zwieszonęj, bezostrogowęj, przy nasadzie ry-

nienkowatęj, w wierzchołku 2- albo 5 wrębnęj; pylnik swobodny, 2 wreczkowy, z przodu na dzióbku (rostellum) okrągławym spoczywający, a w dołku powstałym z dzióbka i tylnej części koniuszka znamienia słupkowego pograżony; pyłkowiny 2, na powierzchni proszkowate, bez trzoneczków; zawiązek śrubowato nie skręcony.

1062. *L. ovata* R. Br. hort. Kew. V p. 201; D. jajowolistny. *Caule bifolio, foliis ovatis oppositis, labello lineari bifido*. Fl. Crac. n. 946, Ledb. Ross. IV p. 80, Koch. Ger. p. 801, Schldl. ic. XI h. 2, Rehn. ic. XIII, t. 127. *Epipactis ovata* All. Ped. II p. 151, Wahlenb. Carp. n. 934. *Ophrys ovata* L. sp. p. 946.

Korzeń gęsto włóknami mięsistymi opatrzonej; łodyga od dołu naga, w górze omszona, a w pośrodku dwoma tylko liśćmi naprzeciwległymi, owalnymi albo jajowatymi, kończystymi opatrzonej; grono kwiatowe nie gęste ale licznokwiatowe, z przykwiatkami krótszymi od szypulek kwiatowych; okwiat mały, zielonawo-żółty, z miodowargą wydłużoną, głęboko 2-wrębną, a łateczkami równowązkami, wystającymi. Wys. 1—1½'. Po łąkach leśnych, gołoborzach lub w lasach, wszędzie aż do górnej prawie granicy lasów, w Tatrach, Pieninach i na Beskidzie zachodnim, często się trafia. Maj, Czerwiec. 4

1063. *L. cordata* R. Br. hort. Kew. V p. 201, D. sercolistny. *Caule bifolio, foliis cordatis oppositis, labello trifido lacinis lateralibus linearibus brevibus intermedia bifida cruribus elongatis linearibus*. Ledb. Ross. IV p. 80, Koch. Ger. p. 801, Neill. Ung. p. 68, Schldl. ic. XIII h. 9—10. *Epipactis cordata* All. Ped. II p. 152, Wahlenb. Carp. n. 933. *Neottia cordata* Rich. orch. adn. p. 37, Rehn. ic. XIII t. 128. *Ophrys cordata* L. sp. p. 946.

Roślina drobna, delikatna, o liściach sercowatych albo prawie 3-kątnych, niewielu kwiatkach bardzo drobnych, zielonawych, często czerwono nabiegniętych, w których miodowarga jest 3-wrębną, z łateczkami bocznymi bardzo krótkimi, równowązkami, a środkową znacznie większą i dłuższą, widelkowatą, mającą widelki wydłużone; a zresztą jak w pop. gat. Wys. 3—5". Po lasach ciemnych między mchem, tu i owdzie się trafia, w Tatrach i na Babiej Górze, np. koło Podspadów; powyżej Kieżmarskiego szalasunku Koperszadom; w dolinie Roztoki idąc do wodospadu Siklawy (obficie); w Reglach Zakopanego idąc na Małą Łakę lub na Halę Królową; pod Giewontem powyżej doliny Strążysk; pod Kominami w dolinie Kościeliskiej; w lasach pod Rohaczami i na Krywanu ku dolinie Koprowej, i w w. i. m. Czerwiec—Sierpień. 4

388. Neottia Rich. orch. adn. p. 20 et 29. Gnieźnik.

Okwiat ziejący, o 5 działkach słabo z sobą stulonych, a 6-éj miodowardze na dół podanej, bez ostrogi, w nasadzie workowatéj, a w wierzchołku 2-u wrębnéj; pylnik swobodny, 2-woreczkowy, z przodu na dzióbku (rostellum) języczkowatym spoczywający, i z przyczyny ściętego od tyłu znamienia słupkowego, w dolku nie-pograżony lecz nagi; pyłkowiny 2, na powierzchni proszkowate, beztrzoneczkowe; zawiązek śrubowato nieskręcony.

1064. *N. Nidus avis* Rich. l. c. p. 37. G. właściwy czyli ptasie gniazdo. *Caule aphylo vaginato, labello obcordato, tota planta albido-fusca.* Fl. Crac. n. 947, Ledb. Ross. IV p. 81, Koch. Ger. p. 802, Schldl. ic. VIII h. 3—4, Rehn. ic. XIII t. 121. *Epipactis Nidus avis* All. Ped. 11 p. 153, Wahlenb. Carp. n. 935, *Ophrys Nidus avis* L. sp. p. 945.

Cała roślina z początku żółta, później blado-brunatna, zieleni niezawierająca. Korzeń poziomo w czarnoziomie tkwiący, bardzo gestemi włóknami korzeniowemi grubemi i mięsistemi, na kształt gniazda z sobą przeplecionemi opatrzonej; łodyga bezlistna, pochwami jedynie pokryta, naga jak cała roślina; grono kwiatów dosyć gęste, z przykwiatkami równymi szypułkom kwiatowym, albo dolnymi od szypulek dłuższymi; okwiat mały, z miodowargą wystającą, 2 wrębną, a wrębami podłużnymi. Wys. do 1'. Po lasach cienistych, wszędzie aż do górnej granicy buków, bardzo często się trafia, w Tatrach, Pieninach i Beskidzie zachodnim. Maj, Czerwiec. 7

389. Goodyera R. Br. hort. Kew. V p. 197. Tajęża.

Okwiat ziejący, o 3-ch górnych działkach helmiasto stulonych, a 2 bocznych odstających; miodowarga wystająca, bez ostrogi, przy nasadzie workowato zagłębiona, z przodu w rynienkowaty języczek zaostrozony zakończona; pylnik swobodny, 2-woreczkowy, na dzióbku (rostellum) dwurogim spoczywający; pyłkowin 2, na powierzchni proszkowatych, beztrzoneczkowych; zawiązek śrubowato nieskręcony.

1065. *G. repens* R. Br. l. c. p. 198. T. Płożąca się czyli jednostronna. *Caule superne floribusque pilosis, foliis inferioribus ovatis petiolatis reticulatis.* Fl. Crac. n. 948, Ledb. Ross. IV p. 86, Koch. Ger. p. 802, Schldl. ic. II. h. 11. Rehn. ic. XIII t. 130. *Neottia repens* Or. Akad. p. 226, Wahlenb. Carp. n. 931. *Satyrion repens* L. sp. p. 945.

Korzeń wałeczkowaty, gałęzisty, poziomo w ziemi rozchodzący się; łodyga od dołu naga i ulistniona, od góry omszona i pochewkami liściowymi pokryta; liście jajowate albo eliptyczne, wydatnie siatkowato żyłkowane, nagie, kończyste, w dość szerokie ogonki zbiegające; kłos kwiatowy omszony, często jednostronny, lekko skrzywiony; przylistki równe zawiązkowi albo od niego nieco dłuższe; okwiat bardzo drobny, włoskami omszony, biały, pachnący. Wys. 6—9". Po lasach iglastych między mchem i opadłym igliwem: koło Suchej, Stryszawy, Zawoi, u stóp Babięj Góry; także w Zakopanem pod Reglami i w samych Reglach trafia się ale nie obficie. Lipiec, Sierpień. 74

390. *Spiranthes* Rich. orch. adn. p. 20 et 27. Kręczyńka albo Śrubokwiat.

Okwiat ziejący, o 3-ch górnych działkach stulonych a 2-ch bocznych odstających, ostatecznie odgiętych; miodowarga bez ostrogi, w nasadzie rynienkowata, krótkopaznokciowa, w górę wzniesiona szyjkonitkę czyli raczej szyjkopylnik otulająca, z przodu płaska, tępa, delikatnie frendzłowata i odgięta; pylnik swobodny, 2-u woreczkowy, na rozszczepanym dzióbku spoczywający pyłkowiny 2, na powierzchni swój proszkowate, beztrzoneczkowe; zawiązek śrubowato nie skrzywiony.

1066. *Spiranthes autumnalis* Rich. l. c. p. 37, K. jesienna. *Caule aphylo vaginato, foliis radicalibus ovato-oblongis in petiolum contractis cauli lateraliter apposis, spica spirali, labello obovato emarginato.* Fl. Crac. n. 949, Ledeb. Ross. IV p. 85, Koch, Ger. p. 802, Schldl. ic. XI h. 5—6, Rehb. ic. XIII t. 122. *Neottia autumnalis* Pers. syn. II p. 510, Bess. Gal. n. 1089. *Ophrys spiralis* L. sp. p. 945.

Bulwki korzeniowe podługne albo burakowate; łodyga bezlistna, pochewkami liściowymi pokryta, od dołu naga, w górze omszona; liście dolne czyli od bulwek z jednej strony tylko łodygi pęczkiem wyrastające, jajowate, kończyste albo jajowato-podługne, w ogonek dość szeroki zbiegające, nagie, wzdłuż-nerwiste; kłos kwiatowy w jedną stronę podany i przytem śrubowato skrzywiony, omszony, przykwiatki równe zawiązkom albo od nich dłuższe; okwiat bardzo drobny, biały, wanilią pachnący, o miodowardze przewrotnie-jajowatej, w wierzchołku wykrojonej. Wys. do 8". Po trawnikach i wygonach, na spadkach Beskidu zachodniego: w okolicach Lanckorony w Wadowickiem. Sierpień-Październik. 74

4. Plemię. *Malaxideae*. Wątlikowe. Kwiaty jednopylnikowe; pylnik na szyjce słupka osadzony a zresztą swobodny; pyłkowiny na powierzchni woskowate albo ziarnkowate, ostatecznie w masę woskową spływające.

391. *Corallorrhiza* Hall. Helv. II p. 159. Żłobik.

Okwiat z 5 działek lancetowatych, stulonych złożony, miodowarga na dół podana, bezostrogowa, płytko brzegiem ząbkowato wykrawana; pylnik swobodny, 2-woreczkowy, woreczki prawie w poprzek pękające, po 2-pyłkowiny beztrzoneczkowe, woskowate, prawie kuliste zawierające; zawiązek śrubowato nieskręcony.

1067. *C. innata* R. Br. hort. Kew. V p. 209. Ż. koralowy. *Caule aphylo, spica pauciflora, labello oblongo obtuso utrinque obtuse unidentato disco longitudinaliter bicalloso*. Fl. Crac. n. 950, Ledb. Ross. IV p. 49, Koch. Ger. p. 803, Schldl. ic. I h. 7, Rehn. ic. XIII t. 138. *Cymbidion Corallorrhiza* Sw. Akad. p. 238, Wahlenb. Carp. n. 932, Ophrys *Corallorrhiza*. L. sp. p. 945.

Cała roślina szczupła, delikatna, zielonawo żółta, i prawie bez chlorofilu. Korzeń gałęzisty, mięsisty koralowato pokręcony, kruchy; łodyga bezlistna, pochewkami okryta, naga jak cała roślina, na wierzchołku niewielokwiatowa, z przykwiatkami niewyraźnymi; okwiat drobny, żółtawy; miodowarga stosunkowo dość duża, podłużna, biała, ciemno czerwono kropkowana, z dwoma małymi ząbkami bocznymi i jednym środkowym, lub czasem i całkowita, z dwoma podłużnymi fałdzikami w pośrodku. Wys. 4—9". Po cienistych, wilgotnawych, w czarnoziem obfitujących miejscach, w lasach iglastych i liściastych, nie rzadko się trafia na Tatrach, Pieninach i Beskidzie zachodnim, jak np. w lasach koło Jurgowa i Podspadów, w Reglach pod Giewontem (bardzo obficie), w dolinie Kościeliskiej, Chochołowskiej, na Redykałnem powyżej Zuberca; na Beskidzie graucznym (często) i u stóp Babięj Góry, koło Stryszawy pod Suchą, między Kalwaryą Zebrzydowską a Lauckoroną, na Lubaniu (górze) naprzeciw Pienin, i w w. i. m. Czerwiec, Lipiec. 7

392. *Malaxis* Sw. Holm. p. 233. Maślerz albo Wątlík.

Okwiat przekręcony, z 5 działek rozwartych, oraz miodowargi złożony, która jest do góry zwrócona, bezostrogowa, całkowita, jajowata, kończysta, kapturkowato szyjkopylnik (*gynostemium*) obejmująca; pylnik swobodny, 2-u woreczkowy, woreczki w podłuż pękające, każdy po 2 pyłkowiny zawierający; pyłkowiny bez-

trzyneczkowe, woskowate, klinowatęj formy; zawiązek śrubowato nie skręcony.

1068. *M. paludosa* Sw. l. c. p. 235. *M. bagienny*. *Caule pentagono inferne 3—4 folio, labello concavo acuminato*. Ledb. Ross. IV p. 51, Koch. Ger. p. 803 Schldl. ic. XIV h. 3—4, Rehn. ic. XIII t. 142. Gr. et Godr. III p. 275. *Ophrys paludosa* L. sp. p. 946.

Korzeń cebulkowaty, jajowaty, w łodyżkę podziemną przechodzący, pochewką z zeschniętego liścia pokryty; łodyżka z nasady przeszlorocznej cebulki z ukosa wyrastająca, 5 kątna, przy ziemi 3—4 liśćmi opatrzona; liście podłużnie jajowate, w wierzchołku tępe, w ogonek pochewkowaty zwężające się; kłos kwiatowy nie gęsty, z przykwiatkami krótszymi od szypuleczek kwiatkowych; okwiat bardzo drobny, zielonawy, z miodowargą wgłębianą, kończystą. Wys. 2—6". Po mokrych łąkach torfiastych we mchu, koło Obidzy (góry) za Szczawnicą kąpielną. Lipiec, Sierpień. 7

1069. *M. monophyllos* Sw. l. c. p. 234, *M. jednolistny*. *Caule subunifolio triquetro, labello concavo acuminato*. Koch. Ger. p. 803, Schldl. ic. XIV h. 3—4. *Microstylis monophylla* Lindl. orch. p. 19, Ledb. Ross. IV p. 50, Rehn. ic. XIII t. 141. *Ophrys monophyllos* L. sp. p. 947.

Łodyga zazwyczaj, 1-o listna, rzadko bardzo 2-u listna, od góry tępo 3 kątna, naga jak cała roślina; liść jajowaty albo jajowato-lancetowaty, kończysty; kwiatki żółtawo-zielone; a zresztą jak w pop. gat. Wys. 3—9". Po łąkach mokrych, torfiastych: na Piecinach przy drodze ku Szczawnicy; w Tatrach na Nosalu; po polanach z północnej strony Babięj Góry; koło Żywca. Czerwiec, Lipiec. 7

5. Pokolenie. *Cypripedieae*. Obuwikowe. Kwiaty dwupylnikowe.

393. *Cypripedium* L. gen. n. 1015. Obuwik albo Trzewiczlik (XX, 2. L.).

Okwiat z 5-iu działek mocno rozrośniętych i zupełnie rozwartych złożony, oraz miodowargi trzewikowato wydętej; 2 boczne zewnętrzne działki okwiatu zupełnie z sobą zrosłe, z wyjątkiem samego wierzchołka i to płytko, a 3 wraz poprzednimi często wstęgowato zwieszone; miodowarga na dół podana; szyjkonitka 3 wrębna, na dwóch wrębach bocznych pylniki spoczywają, a środkowy prawie listeczkowato wyrośnięty; zawiązek śrubowato nie skręcony.

1070. *C. Calceolus* L. sp. p. 951. O. zwyczajny. *Caule folioso, foliis ellipticis acutis, perigonium patens, lobo gynostemii incurvi deflexo ovato obtuso, labello subcompresso*. Fl. Crac. n. 952, Wahlb. Carp. n. 939, Bess. Gal. n. 1098, Herb. Buc. p. 93, Ledb. Ross. IV p. 86, Koch. Ger. p. 804, Schldl. ic. XIII h. 5—6, Rehn. ic. XIII t. 144.

Korzeń dość gęsto włóknami korzeniowemi mięsistemi okryty; łodyga delikatnie włoskami omszona, 1—2 kwiatowa; liście eliptyczne albo jajowato-podługne, kończyste, zwierzchu nagie, pod spodem brzegiem omszone; przylistki kształtu liści tylko mniejsze; 4 działki okwiatu na krzyż rozstawione, górna i dolna (zewnątrzne) jajowato-lancetowate, pierwsza działka długo ostro-kończysta, druga w wierzchołku 2 wrębna, 2 zaś boczne (wewnętrzne) równoważko-lancetowate, kończyste, zazwyczaj skrócone, a wszystkie purpurowo-brunatnej barwy; miodowarga trzewikowato rozdęta, siatkowato-żyłkowana, jasno-żółta, wewnątrz purpurowo plamista. Wys. do 1½'. Po lasach cienistych i zaroślach: idąc od potoku Pieńskiego na Sokolicę w Pieninach, także w lasach koło Magóry Spiskiej i Kubina na Orawie. Czerwiec, Sierpień. 4

XCI. Rodzina IRIDACEAE Juss. Kosaćcowate.

Rośliny trawiaste, z liśćmi często mieczowatymi, kwiatami jednak tak pięknymi, że je głównie za ozdobę używają. Kwiaty te są obupciowe, z okwiatem koronowatym, w nasadzie rurkowatym i tam z zawiązkiem zrosłym; górna część okwiatu nad zawiązkiem umieszczona, 6 dzielna, nieumiarowa. Pręcików 3, w rurce okwiatu albo w nasadzie jego zewnętrznych działek przytwierdzone i im naprzeciwległe; pylniki zewnątrz-wrotne, 2-u woreczkowe, w podług pękające. Słupek 1, dolny, 3 komorowy, liczno-zalążkowy, o szyjce 3 wrębnej czyli 3 znamionowej, znamiona często płatkowato rozszerzone. Owoc torebkowaty, licznonasionowy, po szwach w 3 łuszczyнки pękający; nasiona z mięsistem prawie rogowatym bielmem.

394. *Crocus* L. gen. n. 55. Szafran (III, 1. L.).

Rurka okwiatu w nasadzie z zawiązkiem zrosła; górna część okwiatu 6 dzielna, lejkowata, z do góry wzniesionemi i tam odstającymi działkami; pręcików 3; zawiązek dolny, z szyjką nitkowatą, 3 znamionami ku górze nieco rozszerzającymi się i odwiniętymi; torebka 3 komorowa i 3 łuszczykowa.

1071. *C. vernus* Allion. Ped. I p. 84, Sz. wiosenny. *Spatha monophylla, scapo arcte vaginato, perigonii fauce barbata, stigmatate trifido limbo perigonii subduplo brevior, laciniis erectis sur-*

sum cristato-dilatatis denticulatis, tunicarum radicalium fibris capillaribus anastomosantibus, areolis oblongis angustis. C. sativus β vernus L. sp. 50. C. sativus Scop. fl. carn. I, 37. Rehn. ic. IX f. 786—7.

Cebulka prawie kulista, pokryta ciemnymi pochwami; z cebulki wyrasta kilka kwiatów szypułkowych; pokrytych w nasadzie 1—2 białawymi pochwami; liście równowazkie, zwierzchu ciemnozielone, a pod spodem białą smugą przez całą długość liścia pośrodku przebiegającą opatrzone; okwiat 6 działkowy, w dolnej części w rurkę zrosły, działki na zewnątrz wypukłe, barwy zwykle fioletowej lub białej, znamie trójdzielne, znacznie od działek okwiatu krótsze. Wys. 4—8". Na łąkach górskich rzadko się trafia, np. przy Kościelisku (Knapp), w Orawicy. Od Maja. 4

395. *Gladiolus* L. gen. n. 57. Mieczyk (III, 1. L.).

Rurka okwiatu z zawiązkiem zrosła, część zaś górna okwiatu 6 dzielna, z działkami między sobą nierównymi, prawie 2-u wargowa, przecików 3; szyjka słupka nitkowata, znamion 3, w górze nieco płatkowato rozszerzonych; torebka 3 komorowa, 3 łuszczykowa.

1072. *G. imbricatus* L. sp. p. 37, M. dachówkowaty. *Bulbus duplicatus, tunica dense parallele fibrosa, spica multiflora, laciniis perigonii superioribus lateralibus rhombo-ovalibus, antheris filamentis brevioribus, stigmatibus sursum sensim dilatatis, capsulae angulis ubique rotundatis.* Fl. Crac. n. 954, Ledeb. Ross. IV p. 107, Koch. Ger. p. 806, Schldl. ic. XIII h. 5—6, Rehn. ic. IX f. 778. *G. galiciensis* Bess. Gal. n. 50. *G. communis* L. β . *tenuis*, Wahlenb. Carp. n. 33.

Korzeń cebulkowaty, powstały z dwóch krążków łodygi podziemnej formy cebulkowatej na sobie ułożonych, i ogólną błoną równoległą wydatnie i gęsto żyłkowaną pokryty; włókna korzeniowe z krążka spodniego obficie wyrastające; łodyga prosto wzniesiona, pojedyncza, ulistniona, naga jak cała roślina; liście mieczowate, kończyste, od dołu pochwiaste; kłos kwiatowy jednostronny, z 5—7 kwiatów złożony, pięknej karminowo-różowej barwy, a każdy dwoma przykwiatkami lancetowatymi opatrzone; torebka nasienna przewrotnie jajowata, 3 kątna, w wierzchołku wgnieciona, z kątami zaokrąglonymi. Wys. 1—1 $\frac{1}{2}$ ". Po łąkach i polach zbożowych, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich i wynioślejszych gór Pienińskich oraz Beskidu zachodniego bardzo pospolity. Lipiec, Sierpień. 4

396. *Iris* L. gen. n. 59. Kosaciec (III, 1. L.).

Rurka okwiatu z zawiązkiem zrosła, część zaś górna okwiatu

6-cio dzielna, działki 3 zewnętrzne odwiniete, a 3 wewnętrzne wzniesione, ku sobie podane; pręcików 3; szyjka słupka 3 kątna; znamion 3, płatkowatych czyli do płatków okwiatu zupełnie podobnych; torebka 3 komorowa, 3 łuszczynowa.

1073. I. *Pseudacorus* L. sp. p. 38, K. żółty. *Foliis ensiformibus lanceolato-linearibus caulem teretem pluriflorum subaequantibus, laciniis perigonii interioribus linearibus angustioribus brevioribusque quam stigmatidis lacinae.* Fl. Crac. n. 956, Bess. Gal. n. 52, Ledb. Ross. IV p. 97, Koch. Ger. p. 810, Schldl. ic. VII h. 4, Rehn. ic. IX t. 771.

Korzeniak czyli łodyga podziemna gruba, wałkowata, poziomo w ziemi rosnąca i mocnemi włóknami korzeniowemi opatrzona; łodyga okrągła nieco z boków ściśniona, 1—5 kwiatowa; liście równoważko-lancetowate, nieco mieczowate, prawie łodydze równe; działki 3 zewnętrzne, żółtego okwiatu jajowate, bez brody od wewnątrz, o szerokim paznogi, wewnętrzne zaś równoważkie, węższe i krótsze od znamion także żółtych; zawiązek 3 kątny. Wys. 2—3'. Po rowach lub brzegach stawów i wód stojących, tylko na spadkach ku Wiśle Beskidu zachodniego, niekiedy się trafia. Maj, Czerwiec. 74

1074. I. *sibirica* L. sp. p. 39, K. sybirski. *Foliis ensiformibus, linearibus caule tereti fistuloso subbifloro brevioribus, laciniis perigonii exterioribus obovatis in unguem brevem attenuatis.* Fl. Crac. n. 957, Bess. Gal. n. 53, Ledb. Ross. IV p. 96, Koch. Ger. p. 810, Schldl. ic. VII h. 4, Rehn. ic. IX f. 1232 t. 768.

Łodyga okrągła, wewnątrz rurkowata, najczęściej dwukwiatowa; liście równoważkie, mieczowate, znacznie krótsze od łodygi; 3 zewnętrzne płatki okwiatu nieco pachnącego jasnobłękitne, fioletowo żółkowane, przewrotnie jajowate, w paznogieć krótki zwężone, 3 zaś wewnętrzne wraz z znamieniem fioletowe, podługne, od znamion większe; zawiązek 3 kątny; a zresztą jak w pop. gatunku. Wys. 1—2'. Po łąkach mokrych, krzakami porośłych, tylko na spadkach ku Wiśle Beskidu zachodniego, niekiedy się trafia. Czerwiec. 74

XCII. Rodzina AMARYLLIDACEAE R. Br. Amarylkowate.

Rośliny zielne, przeważnie podwzrotnikowe, najczęściej cebulkowe, w ogóle do ozdobnych należące. Kwiaty obupłciowe, pochewką zielonej barwy przed zakwitnieniem objęte; okwiat koronowaty, w nasadzie rurkowaty, z zawiązkiem zrosły, część zaś większa nadzawiązkowa 6 dzielna, talerzykowata, dzwonkowata

albo nieumiarowa czyli nieregularna; pręcików 6, na zawiązku lub okwiacie osadzonych, i jego działkom naprzeciwległych; pylniki wewnątrz-wrotne, 2 komorowe, w podłuż lub w wierzchołku pękające; zawiązek jeden, 3 komorowy, 1-wielozalążkowy, szyjka 1, znamie całkowite lub 3 łateczkowe; owoc torebkowaty albo jagodowaty, wielonasionowy; nasiona bielmem opatrzone.

397. *Galanthus* L. gen. n. 401. Przebiśnieg albo Śniegułka (VI, 1. L.).

Okwiat koronowaty, nieumiarowy, od dołu z zawiązkiem zrosły, od góry 6 dzielny, z których 3 działki zewnętrzne, odstające, kończyste, a 3 wewnętrzne ku sobie nachylone, krótsze i w wierzchołku płytko wykrojone; pręcików 6; torebka 3 komorowa i 3 łuszczynekowa.

1075. *G. nivalis* L. sp. p. 288, P. pospolity. *Scapo unifloro, foliis linearibus*. Fl. Crac. n. 958, Wahlenb. Carp. n. 304, Ledb. Ross. IV p. 113, Koch. Ger. p. 812, Schldl. ic. X h. 5—6, Rehn. ic. IX f. 807.

Cebulka jajowata; liście 2, równowązkie, w wierzchołku tępe, nagie jak cała roślina, wraz z głębikiem jednokwiatowym wprost z cebulki wyrastające; głębiak prosto wzniesiony, obosieczny; kwiat powisły, biały, działki okwiatu wewnętrzne z żółtawo-zieloną plamą pod wierzchołkiem. Wys. 3—6". Po lasach, gajach i krzakach, dość obficie się napotyka: na Pieninach i koło Szczawnicy, a na Beskidzie zachodnim nad Czarną Halą pod Babią Górą dochodząc do 1180 m. n. p. m., prócz tego trafia się po lasach bukowych Pcimska, Kotunia, Ostryszu, Lubonia, oraz Beskidu granicznego koło Raczej Hali, i w w. i. m. Kwiecień. 7

XCIII. Rodzina LILIACEAE DC. Liliowate.

Rośliny zielne, najczęściej cebulkowe, posiadające w sobie niekiedy ciała ostre, mimo to niektóre cebule są jadane. Kwiaty obupłciowe; okwiat koronowaty, dolny czyli pod zawiązkiem przyczepiony, umiarowy, 6 płatkowy albo 6 dzielny; pręcików 6, na osadniku kwiatowym lub okwiecie przyczepionych i płatkom okwiatu naprzeciwległych; pylniki wewnątrz wrotne, 2-woreczkowe, podłużną szparką pękające; zawiązek 1, górny, 3 komorowy, wielozalążkowy, zalążki w dwa szeregi w kącie środkowym komor przyczepione; szyjka 1 lub jej brakuje, znamie pojedyncze albo 3 dzielne; torebka sucha, w 3 komory pękająca, komory wielonasionowe, nasiona bielmem opatrzone.

1. Plemię. Tulipeae. Tulipanowe. Okwiat 6 płatkowy; komory torebki wielonasienne; nasiona spłaszczone, z skórką jasną pokryte.

398. Tulipa Tourn. inst. 373. Tulipan (VI, 1. L.).

Okwiat koronowaty, dzwonkowaty, 6 płatkowy, bez miodosteków na płatkach; zawiązek podłużny, 3 kątny, bezszyjkowy, ze znamieniem 3 wrębném siedzącém wprost na zawiązku; torebka 3 komorowa, 3 łuszczynowa, komory wielonasionowe, nasiona spłaszczone.

1076. *Tulipa silvestris* L. sp. p. 305, T. leśny czyli dziki. *Caule uniflora, florē ante anthesin nutante, perigonii phyllis interioribus staminibusque basi barbatis.* Ledb. Ross. IV p. 135, Wimm. Schl. 2 p. 114, Neilr. Ung. p. 49, Koch. Ger. p. 816, Schldl. ic. III h. 4, Rehn. ic. X t. 983.

Cebulka jajowata; łodyga przed zakwitnieniem zwisła, w czasie kwitnienia prosto wzniesiona. jednokwiatowa, naga jak cała roślina; liście równoważko-lancetowate, kończyste, głąbik kwiatowy obejmujące; okwiat żółty, pachnący, o połowę mniejszy jak w Tulipanie ogrodowym, o płatkach ostrokończystych, 3 wewnętrznych szerszych, i przytem wraz z pręcikami w nasadzie brodatych. Wys. 1—1½'. Nie co rok do kwiatu dochodzi. Po trawiastych zarostach lub gajach, koło wsi Orawicy na spadkach Tatr zachodnich 1½ mili od Kościelisk oddalonéj; także koło wsi Czaniec nad Kętami na spadkach Beskidu zachodniego w Wadowickiem. Maj. 4

399. Gagea Salisb. ann. II p. 553. Złoc (VI, 1. L.).

Okwiat koronowaty, 6 płatkowy, gwiazdkowato przy kwitnieniu otwarty, zwierzchu zielony, wewnątrz żółty, bez pochwki kwiatowej; pręcików 6, od dołu okwiatu osadzonych, pylniki nasadą do nitki przyczepione i dla tego prosto wzniesione; torebka 3 komorowa, 3 łuszczynowa, komory 4—6 nasienne; nasionka prawie kuliste.

1077. *G. lutea* Schult. syst. VII p. 538, Z. pospolita. *Folio radicali solitario lineari lanceolato plano abrupte mitraeformi acuminato, pedunculis glabris, perigonii phyllis oblongis obtusis.* Fl. Crac. n. 974, Ledb. Ross. IV p. 138, Koch. Ger. p. 825, Schldl. ic. III h. 4, Rehn. ic. X f. 1045. *Ornithogalum luteum* var β L. sp. p. 306, Wahlnb. Carp. n. 316.

Korzeń włókienkowaty, cebulka prosto w ziemi tkwiąca, jajowata; łodyżka prosto wzniesiona naga, od dołu bezlistna; liść ko-

rzeniowy jeden, równoważko-lancetowaty, szerszy od przykwiatków, płaski, w wierzchołku nagle kapturkowato zaostrzony; szypułki kwiatowe nagie; przykwiatki nagie albo brzegiem omszone, 2 najniższe liściowate, lancetowate albo równoważko-lancetowate, ostrokończyste, naprzeciwnie, nierówne, zewnętrzny większy; kwiatków 2, 3—6; płatki okwiatu podługne, w wierzchołku tępe, od wewnętrznej strony żółte, od zewnętrznej zaś zielonawo żółte. Wys. $\frac{1}{2}$ —1' Po krzakach lub koło płotów, wszędzie pospolita, dochodząc na górze Luboń (Besk. zachod.) do 2883' n. p. m. Kwiecień, Maj. 4

1078. *G. minima* Schult. syst. VII p. 539, Z. drobna. *Folio radicali solitario erecto lineari, florali solitario spathaceo lanceolato, perigonii phyllis lineari-lanceolatis acuminatis*. Fl. Crac. n. 973, Ledeb. Ross. IV p. 139, Koch. Ger. p. 824, Schldl. ic. XIII h. 5—6, Rehb. ic. X f. 1040. *Ornithogalum minimum* L. sp. p. 306.

Wzrost tego gatunku wątły i delikatny. Cebulka a raczej 2 drobne cebulki wspólną błonką objęte i włókienkami opatrzone, a cebulki lubią skupiać się gromadkami i liście prawie nitkowate wydawać; łodyżka wzniesiona naga, od dołu bezlistna; liść korzeniowy jeden, równoważki, płaski, albo nieco rynienkowaty, kończysty, nagi; przykwiatki nagie albo brzegiem omszone, najniższy liściasty, lancetowaty, ostrokończysty, następne znacznie mniejsze i węższe, a nawet nie znaczne; szypułki nagie albo omszone; kwiatków 3—6; płatki okwiatu równoważko-lancetowate, ostrokończyste, od wnętrza blado-żółte, a od zewnątrz zielone. Wys. 3—6". Po krzakach i trawnikach na Podhalu i Pieninach tu i owdzie się trafia, dochodząc często aż na polany Tatrzzańskie, np. na Strążyńska pod Giewontem lub Kondratową za kuźnicami Zakopanego, szczególnie koło szalasów. Kwiecień, Maj. 4

1079. *G. arvensis* Schult. syst. VII p. 547, Z. polna, *Foliis radicalibus binis linearibus canaliculatis obtuse carinatis, pedunculis villosis, phyllis perigonii lanceolatis acutis*. Fl. Crac. n. 972, Ledeb. Ross. p. IV p. 141, Koch. Ger. p. 823, Schldl. ic. II h. 3, Rehb. ic. X f. 1049. *Ornithogalum arvense* Pers. in Ust. an. V p. 8. *O. villosum* M. B. Taur. I p. 274, Wahlenb. Carp. n. 315.

Cebula z dwóch cebulek na sobie spoczywających złożona, błoną wspólną okrytych, i od spodu włóknami korzeniowymi opatrzonych; łodyżka prosto wzniesiona, od dołu bezlistna, naga a w górze omszona; liści korzeniowych dwa, równoważkich, rynienkowatych, kończystych, nagich; przykwiatki brzegiem omszone, zresztą nagie, dolne liściowate, znacznie szersze od liści korzeniowych, lancetowate albo równoważko-lancetowate, ostro za-

kończone, naprzeciw-albo naprzemianległe; szypułki kwiatowe omszone; kwiatków 3 do wiele; płatki okwiatu podłużnie-lancetowate, kończyste, od wewnątrz blado-żółte, od zewnątrz zaś zielone. Wys. 4—6". Po polach lub koło pól, na Podhalu i Spiżu niekiedy się trafia.

1080. *G. pratensis* Schult. syst. VII p. 536, Z. łąkowa. *Bulbis 3 horizontalibus hornotinis clavatospitatis, folio radicali solitario lineari basi apiceque attenuato plano argute carinato, pedunculis glabris.* Fl. Crac. n. 971. *G. stenopetala* Rehb. Ger. p. 107, Ej. ic. X f. 1033—8, Ledb. Ross. IV p. 137, Koch. Ger. p. 823, Schldl. ic. VIII h. 10—11. *Ornithogalum pratense* Pers. in. Ust. an. V p. 8. *O. stenopetalum* Fr. Hals. p. 58.

Cebula z 3 bulwek poziomo w ziemi tkwiących złożona, wspólną błoną nieokrytych, podłużnych, między które wystają włókna korzeniowe; liść korzeniowy tylko jeden, czasem drugi ale powyżej, grubawy, równowązki, z obu końców zwężony, ostro-rynienkowaty, nagi jak cała roślina; przykwiatki nagie, 2 najniższe liściowate, szersze od liścia korzeniowego, lancetowate albo równowązko-lancetowate, nierówniej wielkości; szypułki kwiatowe nagie; kwiatków 1—5, których płatki okwiatu podłużne, tępe albo kończyste, mocno żółte od wnętrza a zielone od zewnątrz, niekiedy czerwono-nabiegnięte. Wys. 4—6". Po polach lub w miejscach skalistych, na północnych spadkach Beskidu zachodniego, tu i owdzie się trafia. Kwiecień, Maj. 4

400. *Lilium* L. gen. n. 410. Lilia. (VI, 1. L.).

Okwiat koronowaty, dzwonkowaty albo odwinięty, 6 płatkowy, płatki przy podstawie podłużnym rowkiem t. z. miodostokiem opatrzone; pręcików 6; zawiązek 1, podłużny, 6 rowkowy, szyjka prawie klinowata, znamie 3 ściennie; torebka 3 łuszczykowa, 3 komorowa, komory wielonasionowe; nasiona spłaszczone.

1081. *L. Martagon* L. sp. p. 303, L. Maśleszka czyli Zawojek. *Foliis verticillatis elliptico-lanceolatis, floribus nutantibus, perigonis revolutis.* Fl. Crac. n. 967, Wahlnb. Carp. n. 312, Ledb. Ross. IV p. 149, Koch. Ger. p. 818, Schldl. ic. V h. 4, Rehb. ic. X f. 989.

Cebula jajowata, łuskowata; łodyga prosto wzniesiona, naga albo przy wierzchołku wraz z szypułkami kwiatowymi nieco omszona; liście eliptyczne albo eliptyczno-lancetowate, całobrzegie, kończyste, krótko-ogonkowe, nagie, po brzegach szorstkie, dolne po 6—8 w okręzkach, górne naprzeciw albo naprzemianległe; kwiaty powисле, w grono na wierzchołku łodygi zebrane; płatki okwiatu

mięsiste, do góry odwinęte, blado-brunatno-czerwone, z ciemniejszymi plamkami, pylniki miniowo-czerwone, znamiona na słupku purpurowe, a wszystko wydaje zapach nieprzyjemny, odurzający. Wys. 1—3'. Po lasach i polanach, wszędzie na całej przestrzeni Beskidu zachodniego i Pienin dosyć pospolita, zachodząc na Tatrach aż do górnej granicy lasów. Czerwiec, Lipiec. 4

1082. *L. bulbiferum* L. sp. p. 302, *L. cebulkonośna*. *Foliis sparsis linearibus, floribus erectis, perigonio campanulato intus verrucis carnosus scabro*. Wahlnb. Carp. n. 311, Neilr. Ung. p. 50, Koch. Ger. p. 817, Schldl. ic. XIII h. 1—2, Rehn. ic. X f. 995.

Liście rozrzucone, równowazkie albo lancetowate, siedzące, w kątach swych małe cebulki rodzące; kwiaty duże, prosto w górę wzniesione, pojedyncze, czasem parzyste lub po 3; okwiat dzwonkowaty, pomarańczowej barwy, wewnątrz ciemno-brunatno plamisty; a zresztą jak w pop. gat. Wys. 1—2'. Po łąkach leśnych, na górze Chocz należącej do łuku Tatr zachodnich. Czerwiec, Lipiec. 4

401. *Lloydia* Salisb. ann. II p. 555. Lilijka. (VI, 1. L.).

Okwiat koronowaty, 6-płatkowy, dzwonkowato stulony albo gwiazdkowato otwarty; płatki okwiatu od dołu rowkiem półksiężycowatym miód sączącym (miodostekiem) opatrzone; pręcików 6, przy podstawie płatków osadzonych; szyjka słupka z 3-ściennym znamieniem; nasionka spłaszczone.

1083. *L. serotina* Rehn. Ger. n. 689, *L. alpejska*. *Caule 1 floro oligophyllo, foliis radicalibus binis anguste-linearibus*. Ledb. Ross. IV p. 144, Koch. Ger. p. 818, Schldl. ic. XVII h. 1—2, Rehn. ic. X f. 972. *L. alpina* Salisb. *Anthericum serotinum* L. sp. p. 444, Wahlnb. Carp. n. 318.

Cebulka, dość szczupła, łodyżkowata, grubawemi, kończystemi łuskami pokryta; liści korzeniowych najczęściej 2, prawie nitkowato-rynienkowatych; łodyżka najczęściej 1 kwiatowa, 4 liściowa, listeczki wąziutkie, kończyste, krótsze od korzeniowych dochodzących do wysokości prawie samej roślinki; kwiat na łodyżce prosto wzniesiony; płatki okwiatu podługnie eliptyczne, białe, każdy z 3-ma czerwonymi paskami, przy podstawie nieco żółtawe. Wys. 3—5". Po murawnikach na skałach wapiennych lub granitowych, powyżej górnej granicy kosodrzewu, dosyć często się trafia, np. na Rohaczach, powyżej Raczkowego jeziora, na Tomanowej, Pysznjej, tak nazyw. Babich Nogach, Krywaniu (w Żlebie Wielkim), na Małym Giewoncie (bardzo obficie), pod Lodową Turnią, na grzbie-

cie Łomnickim w miejscu zwanym Próby, na Hawraniu (dość obficie), koło Wrot Żelaznych na wschodnim końcu Tatr i w b. w. i. m. Czerwiec—Sierpień (a więc wcale nie późno mimo swęj nazwy łacińskiej). 7

2. Plemię. *Asphodeleae*. Okwiat 6-płatkowy; komory torebki owocowej niewielonasionowe; nasiona często z czarną skorupkowatą skórką.

402. *Anthericum* L. gen. n. 422. Pajęcznica. (VI, 1. L.).

Okwiat koronowaty 6-płatkowy, gwiazdkowato rozwarty, z szypulką kwiatową członkowato połączone; pręcików 6, na dnie kwiatowém osadzonych, pylniki nasadą z nitką zrosniętę; torebka 3-luszczykowa, 3-komorowa, komory 4—6 nasionowe, nasionka z zastrzonymi kątami.

1084. *A. ramosum* L. sp. p. 310, P. gałęzista. *Foliis linearibus canaliculatis erectis caule aphylllo ramoso brevioribus, stylo recto, capsulis subrotundis.* Fl. Crac. n. 968, Wahlenb. Carp. n. 319, Ledb. Ross. IV p. 195, Koch. Ger. p. 819, Schldl. ic. XI h. 1, Rehn. ic. X f. 1114.

Korzeniak wiązkowato włóknisty; liście korzeniowe równowazkie, rynienkowate, całobrzegie, ostrokończyste, nagie jak cała roślina; łodyga znacznie od liści korzeniowych dłuższa; w górze wiechowato rozgałęziona, i na swych gronkowato rozdzielonych gałązkach pojedyncze kwiatki białe dzierżąc; szyjka słupkowa prosta; torebki nasienne kulistawe. Wys. 1—2'. Po miejscach skalistych lub kamienistych, na Pieninach często się trafia, np. na Fałmiechu, Ligarkach, Przełazkach i t. d.; także na północnych stokach Beskidu zachodniego nie należy do rzadkich roślin. Czerwiec, Lipiec. 7

403. *Scilla* L. gen. n. 419. Oszloch albo Cebuliczka. (VI, 1. L.).

Okwiat koronowaty, 6-płatkowy, dzwoneczkowato stulony albo gwiazdkowato rozwarty; pręcików 6, w podstawie płatków okwiatu osadzonych, z nitkami do środka grzbietu pylników przyczepionych; torebki owocowe 3-luszczykowe, 3-komorowe, komory 4—6 nasionowe; nasionka prawie kuliste.

1085. *S. bifolia* L. sp. p. 309. O. dwulistny. *Bulbo bifolio, scapo tereti, foliis lineari-lanceolatis recurvatis, bracteis nullis.* Wahlenb. Carp. n. 317, Bess. Gal. n. 404, Herb. Buc. p. 71, Ledb. Ross. IV p. 154, Neill. Ung. p. 51, Koch. Ger. p. 825, Schldl. ic. X h. 9—10, Rehn. ic. X f. 1015.

Cébulka jajowata, zazwyczaj 2 tylko liście wydająca, równo-ważko-lancetowate, pochewkowato-rynienkowate, ku wierzchołko-wi obło skrecone, nagie jak cała roślina; łodyżka 2—3 kwiatowa, kwiatki często jednostronne, na szypułkach bez przykwiatków osa-dzone, drobne, pięknej lazurowo-błękitnej barwy. Wys. 3—8". Po łąkach lub krzakach, nad rzeką Popradem, koło wsiów Po-prad i Łomnica na Spiżu; prócz tego posiadam w zielniku okazy pochodzące od D-ra Bośniackiego z napisem, że zebrane były na Pieninach, a drugie od ks. gward. Ambr. Trausyl z napisem, że zebrane były w okolicach Biecza w Jasielskiem. Kwiecień, Maj. 4

404. *Allium* L. gen. n. 409. Czosnek (VI, t. L.)

Okwiat koronowaty, dzwoneczkowaty rzadko gwiazdkowato-rozwarty; pręcików 6, w podstawie okwiatu osadzonych, nitki pręcików od dołu rozszerzone i ze sobą zrosłe, pylniki w środku swego grzbie-tu z nitkami połączone; torebka 3 łuszczyrkowa, 3 komorowa, albo przez zaniknięcie przegródek prawie 1 komorowa; komory 1—2 na-sionowe; nasionka kątowate. Kwiatostan przed rozwiciem się w 1 lub 2 listeczkowej pokrywie suchawej ukryty.

1086. *A. Victorialis* L. sp. p. 295, C. siatkowaty. *Foliis breviter petiolatis lanceolatis ellipticisve planis, spatha uni-valvi persistente, umbella capsulifera globosa.* Wahlenb. Carp. n. 305, Herb. Buc. p. 73, Ledb. Ross. IV p. 184, Neir. Ung. p. 53, Koch. Ger. p. 826, Schldl. ic. X h. 3—4 Rehn. ic. X f. 1110.

Cébulka dość gruba, skośna, gęsto włóknami korzeniowemi okryta; łodyga prawie do połowy swęj wysokości ulistniona, ku gó-rze bezlistna i kątowata, w podstawie klinowato zgrubiała, obła i pochwami szaro-brunatnemi, suchawemi, siatkowato-włóknistemi pokryta; liście eliptyczne albo lancetowate, w krótki ogonek zwężo-ne, długopochewkowe, płaskie; kwiatostan okółkowaty, kulisty, to-rebkonośny, okwiat lejkowato otwarty, biały nieco w zielonawy wpa-dający; nitki pręcikowe pojedyncze, od okwiatu dłuższe; okrywa kwiatowa od okółka krótsza. Wys. 1—1½'. Po gołoborzach między mchem lub bujną trawą. Na Babięj Górze blisko górnej granicy la-sów (dość obficie); także na łące podleśnej między podnóżem Ba-bięj Góry i Pilskiem; prócz tego koło Stryszawy w jałowcach pod Suchą, koło Gorzenia w zaroślach pod Wadowicami, w lasach góry Luboń za Myślenicami, i koło Mochnaczki w miejscowości zwanęj na Hucie w okolicach Krynicy w Sądeckiem. Lipiec, Sierpień. 4.

1087. *A. ursinum* L. sp. p. 300, C. niedźwiedzi. *Foliis longe petiolatis elliptico-lanceolatis binis, spatha univalvi bi-trifida persistente, umbella capsulifera.* Wahlenb. Carp. n. 308, Herb. Buc.

p. 73, Ledb. Ross. IV, p. 186, Neir. Ung. p. 53, Koch. Ger. p. 826, Schldl. ic. IV h. 6, Rehn. ic. X f. 1109.

Cébuka, dość cienka, pałkowata,² włóknami korzeniowemi okryta, ze zgrubiałych podstaw ogonków liściowych powstała; łodyga tępo-kątowa, w nasadzie zgrubiała i z tamtąd 2 listna, a wreszcie bezlistna; liście eliptyczno-lancetowate, w długi ogonek zwężone, pochewkowate, pochewki zewnętrzne gładkie; okólek dosyć płaski, torebkonośny; okwiat gwiazdkowato otwarty, biały; nitki pylnikowe pojedyncze, od okwiatu krótsze; okrywa kwiatowa od okółka krótsza. Wys. $\frac{1}{2}$ — 1'. Po lasach w miejscach wilgotnych lub nad potokami, w zachodniej części Babięj Góry w lesie bukowym dość obficie się trafia. Maj. 7.

1088. *A. acutangulum* Schrad. cat. h. Göt. C. ostrołodygowy. *Caule superne acute angulato, foliis planis linearibus subtus 5 nerviis et nervo medio prominulo acute carinatis, umbella capsulifera, staminibus perigonium aequantibus.* Fl. Crac. n. 976, Koch. Ger. p. 828, Schldl. ic. XIII h. 3 — 4, Rehn. ic. X f. 1095. *A. acutang.* var. *α pratense* Lam. et D. Fran. III. p. 222. *A. angulosum* L. sp. p. 300? Bess. Gal. n. 396, Ledb. Ross. IV p. 180.

Korzeniak skośny albo poziomy, twardy, dość gruby, obły, włóknami korzeniowemi okryty; łodyga bezlistna w górze, ostrokątna, naga, w nasadzie nieco zgrubiała i pochwami błoniatami białymi lub szarawymi pokryta; liście wszystkie z nasady łodygi wychodzące i prawie jak ona długie, równowazkie, płaskie, pod spodem 5 nerwowe, przez środkowe, grubsze i wydatniejsze nerwy ostrokątne, w nasadzie krótko-pochewkowate; okółki kwiatowe dosyć płaskie, torebkonośne; okwiat dzwoneczkowaty, różowo-czerwony, rzadko biały; pręciki pojedyncze, tak długie jak okwiat; okrywa kwiatowa od okółka krótsza, w 2—3 kawałki rozdzielająca się. Wys. 1'. Po łąkach wilgotnych, na polanie Lipnickiej z południowej strony Babięj Góry. Lipiec, Sierpień. 7.

1089. *A. fallax* Schult. syst. VII p. 1072, C. zwodniczy albo górski. *Caule superne acute angulato, foliis planis linearibus subtus obsolete nervosis ecarinatis, umbella capsulifera, staminibus perigonium superantibus.* Fl. Crac. n. 977, Koch. Ger. p. 828. *A. senescens* L. sp. p. 299? Wahlenb. Carp. n. 307, Ledb. Ross. IV p. 180, Rehn. ic. VIII f. 978. *A. montanum* Schm. Bohem. IV p. 28, Rehn. ic. X f. 1094. *A. acutangulum* var. *montanum* Schldl. ic. II h. 2. *A. acutang.* var. *petraeum* Lam. et Dc. Fran. III p. 222.

Roślina cokolwiek mniejsza, szczuplejsza, o liściach słabo i niewyraźnie pod spodem nerwistych, nie ostrokątnych, w nasadzie tylko wypukłych, okółkach wypuklejszych, a pręcikach od okwiatu

dłuższych; a zresztą jak w pop. gat. Wys. do 1'. Po skałach wapiennych na Pieninach wszędzie pospolity, oraz na Podhalu i w Tatrach, zwłaszcza na Małym Giewoncie, i Rzędach w dolinie Kościeliskiej, na Muraniu, Hawranu i w b. w. i. m. Lipiec, Sierpień. 7

1090. *A. Scorodoprasum* L. sp. p. 297 var. α ., C. łuczny. *Caule tereti ad medium foliato, foliis planis margine scabris linearis lanceolatis, umbella bulbifera, staminibus perigonio brevioribus.* Fl. Crac. n. 980, Wahlenb. Carp. n. 309, Ledeb. Ross. IV p. 163, Koch. Ger. p. 831, Schldl. ic. VI h. 8 — 9, Rehn. ic. X f. 1073.

Cebulka jajowata; łodyga obła, do połowy swęj wysokości ulistniona; liście równowazko-lancetowate, płaskie, długo-pochewkowe, oszronione, lecz w czasie kwitnienia więdnące i zasychające; okółek kilka kwiatków dzwoneczkowatych na dość długich szypuleczkach zazwyczaj rozwijający, a zresztą cebulkami drobnymi wypełniony, albo niekiedy same tylko cebulki posiadający; okwiat ciemno purpurowo-czerwony, dłuższy od przecików; 3 przeciki wewnętrzne 3 dzielne; cebulki okółka zielonawo-fioletowe; pochwa kwiatowa od okółka krótsza. Wys. 2—3'. Po krzakach koło Czerwonego Klasztoru i jego okolicach na Pieninach. Czerwiec, Lipiec. 7

1091. *A. carinatum* L. sp. p. 297, C. rynienkowaty. *Caule tereti ad medium foliato, foliis linearibus canaliculatis subtus cum striis 3—5 prominulis, valvula altera spathae longissima, umbella bulbifera vel capsulifera, staminibus perigonio denique duplo longioribus, perigonii phyllis oblongo-obovatis.* Wahlenb. Carp. n. 306, Herb. Buc. p. 74, Ledeb. Ross. IV p. 174, Koch. Ger. p. 831, Schldl. ic. X h. 9—10, Rehn. ic. X f. 1057.

Cebula dość twarda, jajowata; łodyga obła, do połowy swęj wysokości ulistniona; liście równowaziutkie, długopochewkowe, ku nasadzie rynienkowate, ku wierzchołkowi płaskie, pod spodem 3—5 jakby żeberkami opatrzone, w czasie kwitnienia już zwiędłe; okółek kwiatki i cebulki wytwarzający, kwiatki na długich szypułkach rozpięchłe, dzwoneczkowate, zwisłe, jasno-purpurowe, cebulki czerwono-zielone, płatki okwiatu podługnie przewrotnie-jajowate; przeciki pojedyncze, prawie 2 razy od okwiatu dłuższe; pochwa kwiatowa 2 dzielna, od okółka dłuższa, przynajmniej jedna jej część w bardzo długą, ostro-kończystą, jakby rurkę wydłużoną. Wys. 1—2'. Po stokach miejsc wilgotnych trawiastych w krzakach, koło Żywca i Moszczanicy w Wadowickiem (Krupa). Lipiec. 7

1092. *A. sibiricum* L. mant. II p. 562, Szczypiórek sybirski. *Caule tereti paucifoliato, foliis linearibus longioribus aequaliter teretibus vel tereti-compressis fistulosis, umbella capsulifera, pe-*

rigonii phyllis ovatis acutis, staminibus perigonio brevioribus edentulis. Willd. sp. II p. 82, Herb. Buc. p. 72, Baumg. Traus. n. 613, Rehnbl. ic. X f. 1086. *A. foliosum* Clair. in Lam. et DC. Fran III p. 725. *A. Schoenoprasum* L. sp. p. 301 var. β . *A. Schoenoprasum* var. β *alpinum* Gaud. Helv. II p. 486, Wahlenb. Carp. n. 310, Koch. Ger. p. 833, Ledeb. Alt. II p. 17.

Cébula dość twarda, paleczkowata czyli klinowata; lodyga nieco wyżej, jak w połowie swęj wysokości, jednym zazwyczaj liściem dość długim opatrzona, obła, naga i gładka, jak cała roślina; liść równowązki długopochewkowy i długo kończysty, wraz z liśćmi korzeniowymi czyli dolnymi prawie zupełnie rurkowaty, wewnątrz pusty a w ogóle liście właściwego zapachu i smaku, dosięgają swą długością wierzchołka okółka; okólek gęstokwiatowy, prawie kulisty, torebkonośny; okwiat dzwonkowaty, o płatkach podłużnych, ostrokończystych, lśniących, mocno różowych albo purpurowych; pręciki pojedyncze, od okwiatu krótsze; pochwa kwiatowa od okółka krótsza. Wys. 1—1½'. Wogóle, od szczypiórku zwyczajnego odróżnia się sybirski: znacznie bujniejszym i mięsistszym wzrostem, lodygą liściem opatrzoną, a innymi liśćmi do połowy rurkowatymi, okółkami mocniej różowemi i wszystkimi częściami kwiatu szerszemi i większemi. Po miejscach kamienistych a trawiastych, powyżej górnej granicy kosodrzewu i na halach Tatrzańskich, trafia się ale dosyć rzadko, np. w dolinie Wielkiego Kolbachu pod Pośrednią Turnią; od Siodła na Koperszadach przez Jatki, Szeroką, aż do Huczawy, lub w miejscowościach zwanych Stare, na Widlu, Szeroki Żleb, i między Hawranem a Nową; prócz tego w Beskidzie zachodnim na Pilsku (Krupa), blisko górnej granicy lasów. Lipiec, Sierpień. 4.

XCIV. Rodzina. ASPARAGACEAE Juss. Szparagowate.

Rośliny trwałe, o lodydze podziemnej (korzeniak v. kłącz) zawierające w sobie niekiedy ciała jadowite, a w ogóle moczopędne. Kwiaty obupłciowe, rzadko rozdzielнопłciowe; okwiat koronowaty, dolny czyli pod zawiązkiem przyczepiony, umiarowy, 4—8 płatkowy albo 6 wrębny; pręcików tyle co płatków lub wrębów okwiatu, i tym naprzeciwlegle na dnie kwiatowym, albo okwiecie osadzonych; pylniki wewnątrzwrotne, podłużną szparką pękające; związek 1, górny, 2—4 komorowy, niewielozalążkowy; szyjek tyle co komór, wolnych albo w jedną szyjkę zrosłych; znamię pojedyncze; owoc jagodowaty, przez zanik niekiedy jednokomorowy, paru nasionowy, nasiona pokryte cienką błonkową albo skórzastą sko-

rupką, o zarodku drobnym, w mięsistem lub prawie rogowatém bielmie pograżonym.

405. Streptopus Rich. in Michaux Amer. I p. 200.
Lecznik albo Podlistnik (VI, 1. L.).

Okwiat koronowaty, dzwonkowaty, 6 płateczkowy, w wierzchołku odwinięty, odpadający, płatki wewnętrzne przy nasadzie łódkowato wypukłe; pręcików 6; zawiązek 3 komorowy, szyjka 1, nitkowata; jagoda 3 komorowa, komory wielonasionowe.

1093. *S. amplexifolius* Lam. et DC. Fran. III p. 174, L. właściwy. *Foliis amplexicaulibus cauleque glabris cordato-oblongis acutis, caule flexuoso.* Herb. Buc. p. 76, Ledeb. Ross. IV p. 122, Koch. Ger. p. 813, Schldl. ic. XIV h. 3—4, Rehn. ic. X f. 959. *S. distortus* Michx. Am. bor. I p. 200. *Uvularia amplexifolia* L. sp. p. 304, Wahlenb. Carp. n. 313.

Korzeniak skośny, węzłowaty, obficie włóknami okryty, łodyga wzniesiona, tu i owdzie pokrzywiona, pojedyncza albo rozgałęziona, naga jak cała roślina; liście sercowato-podługne, całobrzegie, kończyste, łodygę blaszką swą obejmujące, pod spodem sino-zielone; kwiatki po większej części pojedynczo na szypułkach liściom na przeciwniegiem wiszące; okwiat wewnątrz biały, zewnątrz zielonawy albo czerwony; jagody na kolankowato na dół zakrzywionych szypułkach podługne, wodno-szkarłatnej barwy. Wys. $\frac{1}{2}$ —3'. Po lasach Tatrzańskich i Beskidu zachodniego, w miejscach wilgotnych, dość często się trafia, np. pod Krywanem, powyżej Morskiego Oka ku Czarnemu Stawu, w dolinie Białej Wody powyżej Lendaku i w ogóle w Tatrach Spiskich dość często się napotyka; prócz tego na Pieninach i za Szczawnicą pod Wysoką Skalką w pobliżu Rabsztyna po nad Białą wodą (wsią), w parku Krynickim, i w lesie zwanym na Hucie; na Baraniej, na Beskidzie Szląskim, oraz w lasach na Babić Górze w Beskidzie Granicznym dość obficie się trafia. Czerwiec, Lipiec. 4

406. Paris L. gen. n. 500. Czworolist albo Jednojagoda (VIII, 4. L.).

Okwiat poziomo rozwarty albo nawet jakby powisły, 8 działkowy, z których 4 działki zewnętrzne kielichowate, a 4 wewnętrzne znacznie węższe, płateczkowate czyli koronowate; pręcików 8; szyjek na zawiązku 4, wolnych; jagoda 4 komorowa, komory 6—8 nasionowe.

1094. *P. quadrifolius* L. sp. p. 367, C. pospolity. *Foliis*

quaternis, flore solitario pedunculato viridi. Fl. Crac. n. 961, Wahlenb. Ger. p. 378, Ledeb. Ross. IV p. 120, Koch. Ger. p. 813, Schldl. ic. II h. 3, Rehn. ic. X f. 957—8.

Korzeniak płozący się, trochę gałęziący się; łodyga pojedyncza prosto wzniesiona, kresowana, na wierzchołku 4 listna, naga jak cała roślina; liście okręgowo rozłożone, jajowate albo eliptyczne, prawie siedzące, całobrzegie, kończyste; szypułka kwiatowa, wierzchołkowa, prosto stojąca jednokwiatowa; okwiat zielony; zewnętrzne działki okwiatu lancetowate, wewnętrzne znacznie węższe i krótsze; zawiązek i znamię ciemno-fioletowe; jagoda kulista, czarno-błękitna, własności narkotyczno-ostrych, trujących. Wys. $\frac{1}{2}$ do 1'. Po lasach cienistych, wszędzie dosyć pospolity, dochodząc niekiedy w Tatrach i na Beskidzie zachodnim aż do górnej granicy lasów. Maj, Czerwiec. 4

407. *Polygonatum* Tourn. inst. t. III. Kokoryczka (VI, 1. L.).

Okwiat koronowaty, rurkowato-waleczkowaty, w wierzchołku 6 ząbkowy; pręcików 6; słupek jeden, buławkowy; owoc jagoda 3 komorowa, komory 1—2 nasienne, jagoda czarno-błękitna.

1095. *P. verticillatum* All. Ped. I p. 131, K. okręgowokwiatowa. *Caule angulato, foliis verticillatis.* Fl. Crac. n. 962, Herb. Buc. p. 78, Ledeb. Ros. IV p. 123. *Convallaria verticillata* L. sp. p. 315, Wahlenb. Carp. n. 321, Koch. Ger. p. 814, Schldl. ic. VIII h. 8—9, Rehn. ic. X f. 966.

Korzeniak wałkowaty, węzłowaty, poziomo rozchodzący się; łodyga wzniesiona, kątowata, dość gęsto ulistniona, naga jak cała roślina; liście w okrężkach po 3—7 razem, lancetowate albo równoważko-lancetowate, ostrokończyste, całobrzegie, siedzące, pod spodem szaro-zielone; kwiaty w okrężkach, 1—3 kwiatkowych, wiszące, i z kątów liści wyrastające; okwiat drobny, waleczkowato-rurkowaty, biały, z zielonym brzeżkiem; pręciki nagie; jagoda kulista, z początku karminowo-czerwona, potem czarno-błękitna. Wys. 1—2'. Po lasach lub krzakach, tu i owdzie się trafia, np. koło Zakopanego (nawet na łąkach obficie), na Pieninach, Babięj Górze i Beskidzie Granicznym, i t. d. Maj, Czerwiec. 4

1096. *P. officinale* All. Ped. I p. 131, K. właściwa. *Caule angulato, foliis amplexicaulibus alternis, pedunculis 1—2 floris.* Ledeb. Ross. IV p. 123. *P. anceps* Mnch. Fl. Crac. n. 963, Herb. Buc. p. 77. *Convallaria Polygonatum* L. sp. p. 315, Wahlenb. Carp. n. 322, Koch. Ger. p. 814, Schldl. ic. II h. 12. Rehn. ic. X f. 964.

Łodyga w górze prawie skrzydełkowato rowkowana; liście naprzemianległe dwurzędowo w górę podniesione, łodygę obejmujące, jajowato-podługne albo eliptyczne, w wierzchołku kończyste albo tępawe; kwiatki jednorzędowo pojedynczo lub parzysto wiszące; okwiat rurkowato-walczkowaty, jakby woskowy, biały z zielonym brzeżkiem; a zresztą jak w pop. gat. Wys. 1—1½'.

1097. *P. multiflorum* All. Ped. I p. 131, K. wielokwiatowa albo Liczydło. *Caule tereti, foliis amplexicaulibus alternis, pedunculis 3—5 floris.* Fl. Crac. n. 964, Herb. Buc. p. 77, Ledb. Ross. IV p. 125. *Convallaria multiflora* L. sp. p. 315, Wahlenb. Carp. n. 323, Koch. Ger. p. 814, Schldl. ic. V h. 8, Rehn. ic. X f. 961.

Łodyga obła czyli okrągła, prążkowana; kwiatów po 2—6; okwiat brzuchato-rurkowaty; pręciki włoskami omszone; a zresztą jak w pop. gat. Wys. 1—2'. Po lasach cienistych, tu i owdzie z pop. gat. ale rzadziej na całej przestrzeni się trafia. Maj, Czerwiec. 4

408. *Convallaria* L. gen. n. 425. Konwalia albo Lanuszka (VI, 1. L.).

Okwiat koronowaty, dzwoneczkowaty, krótki, 6 wrębny; pręcików 6; słupek 1, buławkowy; jagoda 3 komorowa, czerwona, komory 1—2 nasionowe.

1098. *C. majalis* L. sp. p. 314, K. właściwa albo Lanuszka. *Caule aphylo, foliis basillaribus, floribus racemosis nutantibus.* Fl. Crac. n. 965, Wahlenb. Carp. 320, Herb. Buc. p. 78, Ledb. Ross. IV p. 126, Koch. Ger. p. 814, Schldl. ic. I h. 10, Rehn. ic. X f. 960.

Korzeniak walczkowaty, węzłowaty, poziomo rozchodzący się; liści 2, rzadko 3, wprost z korzenia wyrastających, długogonkowych, eliptycznych, kończystych, całobrzegich, nagich jak cała roślina; łodyżka kwiatowa z boku nieco wyrastająca, od liści krótsza, w połowie okrągła, gronkiem kwiatów na jedną stronę podanych opatrzona, od dołu wraz z liśćmi pochewką okryta; okwiat dzwoneczkowaty, zupełnie biały, zwisły, nadzwyczaj przyjemnie pachnący; jagoda kulista, szkarłatno-czerwona. Wys. 6—9". Po lasach liściastych tu i owdzie, na Pieninach i Spiżu, oraz na spadkach Beskidu zachodniego się trafia. Maj 4

409. *Majanthemum* Wigg. Holsat p. 15. Konwalijka albo Pstrotek (IV, 1. L.).

Okwiat koronowaty, poziomo rozwarty albo zamknięty, 4 płą-

teczkowy; pręcików 4; słupek 1, dość gruby i krótki; jagódka 1—3 komorowa, 1—3 nasionowa.

1099. *M. bifolium* DC. Franc. III p. 177, K. Majownik albo Pstroczek. *Caule bifolio, foliis alternis petiolatis cordatis*. Herb. Buc. p. 79, Koch. Ger. p. 814, Schldl. ic. I h. 4, Rehn. ic. X f. 967. *M. Convallaria* Wigg. Hols. p. 15, Bess. Gal. n. 169. *Convallaria bifolia* L. sp. p. 316, Wahlenb. Carp. n. 324. *Smilacina bifolia* Desf. tabl. p. ? Ledeb. Ross. IV p. 127.

Korzeniak obły, węzłkowaty, poziomo rozchodzący się; łodyżka wzniesiona, kątowata, cokolwiek pogięta, pojedyncza, dwulistna, naga albo w górze wraz z grzbietem liści i szypułki kwiatowej nieco omszona; liście ogonkowe, sercowate, kończyste, całobrzegie; kwiatki w gronko na wierzchołku łodyżki zebrane; okwiat drobny, odpadający, biały; jagódki kuliste, szkarłatne. Wys. 3—6". Po lasach wszędzie pospolita, zachodząc w Tatrach, na Babięj Górze i jej sąsiednich czubach, aż do dolnej granicy Kosodrzewu. Maj, Czerwiec. 4

XCV. Rodzina COLCHICACEAE DC.

Zimowitowate.

Rośliny powiększej części ostre, trujące, niektóre z nich cebulkonośne, a wszystkie trwałe. Kwiaty obupłciowe albo przez zrośnięcie oddzielnopłciowe; okwiat koronowaty, dolny t. j. pod zawiązkiem przyczepiony, 6 płatkowy albo 6 dzielny; pręcików 6, do nasady okwiatu przyczepionych; pylniki zewnątrz-wrotne, 1—2 worczkowe, podługną szparą albo naokoło pękające; zawiązków 3, bardzo krótko-lub długo-szyjkowych, górnych, jednokomorowych, swymi szwami brzuszными mniej lub więcej z sobą zrosłych; znamion 3; zalążki nasienne liczne, na szwie słupka w jeden rząd lub w kilka przyczepione; owoc z 3-ch torebek mniej lub więcej z sobą zrosłych powstały, po swoich szwach od wnętrza pękający, wielonasionowy; nasiona jajowate, z zarodkiem w białku mięsistym lub prawie rogowatym pogrążone.

410. *Colchicum* L. gen. n. 457. Zimowit (VI, 3. L.).

Kwiaty obupłciowe, pojedynczo z cebuli wychodzące; okwiat koronowaty, lejkowaty, z bardzo długą rurką, w górze 6 dzielny; pręcików 6, 2-u komorowych, podługną szparą pękających; zwiątek pod łuskami cebuli ukryty, a tym sposobem podziemny; szyjek 3, bardzo długich; owoc z 3-ch torebek powstały, do połowy swej wysokości ze sobą zrosłych, wydętych, od wnętrza pękających.

1100. *C. autumnale* L. sp. p. 341, Z. jesienny. *Bulbo 1—3 floro, foliis hysteroanthiis lato-lanceolatis acutis*. Fl. Crac. n. 983, Wahlb. Carp. n. 352, Bess. Gal. n. 442, Herb. Buc. p. 68, Ledeb. Ross. IV p. 204, Koch. Ger. p. 835, Schldl. ic. IV h. 7, Rehn. ic. X f. 949—50.

Cébula twarda, jajowata, jesienią 1—3 kwiatów wydająca, bez liści, a potem w roku następnym na wiosnę liście i owoc mająca. Kwiaty wprost z cebuli wychodzące, lejkowate, których rurka 5—6 razy dłuższa od samego lejka, biała, do $\frac{1}{2}$ wynosząca, lejek lilowy lub różowy; liście szeroko-lancetowate, kończyste albo tępawe, najczęściej do góry wzniesione, i owoc torebkowaty otulające. Cała roślina jadowita, cebula zaś kwiat i nasiona na lek używana. Wys. 6''. Po łąkach wilgotnawych, w Tatrach dość obficie, np. pod Krywanem z południowej strony, koło wsi Orawicy za Kościeliskami, lub dalej pod górą Osobitą w pasmie Tatrzańskiem. Wrzesień. 7

4II. *Veratrum* L. gen. n. 1144. Ciemierzycza (VI, 3. L.).

Kwiatki mieszanopłciowe, wiechowato zebrane, t. j. męskie i obupłciowe razem na jednej roślinie; kwiat koronowaty, 6 płatkowy, otwarty; pręcików 6, z pylnikami z przyczyny niedokładnie rozwiniętej przegródki prawie jednoworeczkowymi, podłużnie w środku pękającymi a potem w koło; słupków 3, bardzo krótkich, w kwiatach męskich zanikających; owoc z 3-ch torebek złożony, od dołu cokolwiek zrośnięty, od wewnątrz pękający.

1101. *V. Lobelianum* Bernh. in Schrad. journ. II p. 356, *C. zielonkowata. Foliis ellipticis subtus pubescentibus, racemis paniculatis pubescentibus, perigonii laciniis flavo-viridibus oblongo-lanceolatis denticulatis patentibus pedicello multo longioribus*. Fl. Crac. n. 984, Herb. Buc. p. 68, Rehn. Ger. n. 665, Schldl. ic. XX h. 1—2. *V. album* L. *β. Lobelianum* Wahlb. Carp. n. 1032, Ledeb. Ross. IV p. 208, Koch. Ger. p. 836. *V. album* Bess. Gal. n. 431.

Korzeniak krótki, pionowy, włóknami korzeniowemi grubemi okryty; łodyga prosto wzniesiona, obła, od dołu pochwami liściowemi omszonymi pokryta, przy nasadzie cebulowato zgrubiała, w górze w wiechę groniastą kwiatami pokrytą przechodząca, i wraz z szypułkami gęsto włoskami omszona; liście duże, zwierzchu zielone, nagie, pod spodem szaro-zielone, omszone, całobrzegie, wzdłuż marszczone, nerwiste, długo-pochewkowe, dolne owalne albo owalno-podłużne, w wierzchołku tępe, najwyższe zaś lancetowate, kończyste; okwiat dosyć duży, gęsty, o płatkach znacznie dłuższych od swych szypulek, brzegiem ząbkowanych, z obu stron żółta-

wo-zielonych lub zupełnie zielonych. Wys. 2—5. Roślina ostra, trująca. Po lasach, polanach, pastwiskach lub łąkach tu i owdzie na Beskidzie zachodnim i Pieninach się trafia; w Tatrach zaś od stóp aż na hale zachodzi i wszędzie pospolicie się napotyka. Lipiec, Sierpień. 4

412. Tofieldia Huds. Angl. I p. 157. Kosatka
(VI, 3. L.).

Kwiaty obupłciowe, w grono zebrane; okwiat koronowaty, rozwarty; pylniki 2 woreczkowe, szparką w podłuż pękające; znamion 3; owoc torebkowaty, z 3-ch torebek do połowy z sobą zrosłych i w wierzchołku od wnętrza pękających powstały.

1102. *T. calyculata* Wahlb. Helv. p. 68, K. błotna. *Foliis basilaribus attenuato-linearibus ensiformibus, pedicellis bibracteatis, bractea altera oblonga basin pedicelli fulcrante, altera calyciformi triloba flori approximata.* Wahlb. Carp. n. 351, Fl. Crac. n. 985, Waga Pol. n. 410, Ledb. Ross. IV p. 210, Koch. Ger. p. 836, Schldl. ic. X h. 5—6, Rehn. ic. X f. 930—33. *T. palustris* Sternb. et Hop. denks. II p. 153, Bess. Gal. n. 443. *Anthericum calyculatum* L. Suec. p. 107 v. *α*.

Korzeniak bardzo krótki włóknami okryty; łodyga prosto wzniesiona, niewieloliściowa albo prawie bezlistna, naga jak cała roślina; liście żółtawo-zielone, mieczowato-równowazkie, kończyście, pochewkowate, dolne jedno z drugich wychodzące, łodygowe oddalone naprzemianległe; kwiatki dość drobne, w grono gęste dłuższe lub krótsze od dołu czasem przerwane zebrane, o okwiecie żółtawym, a płateczkach podłużnych; szypuleczki kwiatowe krótkie, podwójnymi przykwiatkami opatrzone, z których dolne lancetowate, w nasadzie szypuleczek osadzone, górne zaś kielichowate, 3 działkowe, do okwiatu przysunięte. Wys. 4—12". Po łąkach, trawnikach lub mokrych żlebach skalnych, na Pieninach i Beskidzie zachod. tu i owdzie się trafia ale często; w Tatrach zaś od stóp aż do górnej granicy kosodrzewu wszędzie pospolita. Lipiec, Sierpień. 4

XCVI. Rodzina JUNCACEAE Bartl. Sitowate.

Zioła trwałe, darniste, rzadko roczne, sprężyste, po większej części łąkowe i dla nich szkodliwe, o łusieczkowatych płateczkach okwiatu. Kwiatki obupłciowe; okwiat suchy, błonkowaty, dolny, 6 działkowy, nieopadający; pręcików 6, rzadko 3, na okwiecie osadzonych; pylniki 2 woreczkowe, w podłuż szparką od wnętrza

czyli środka kwiatu pękające; zawiązek 1, górny, 1 komorowy albo przez wwiniecie pierwotnego listeczka owocowego mniej lub więcej dokładnie 3 komorowy; zalążki nasienne 3 lub liczne; szyjka 1, znamion 3; owoc torebkowaty, 1—3 komorowy, w 3 łuszczyńki pękający; zarodek nasienny prosty; w osi bielma leżący.

413. Juncus L. gen. n. 437. Sit. (VI, 1. L.).

Okwiat suchy, błonkowaty, 6 działkowy; pręcików 6, rzadko 3; zawiązek 1, jednoszyjkowy, o 3 znamionach; torebka 3 łuszczyńkowa, 3 komorowa, komory do połowy wysokości torebki przegródką opatrzone; nasiona liczne, bez przydatków lub po obu końcach z przydatkami dzióbkwatymi. Rośliny zupełnie nagie czyli bez żadnych włosków.

- A. Łodyżki niekwitnące czyli raczej liście ostrokończyste, i tak samo jak kwitnące bezlistne oraz bezkolankowe, w nasadzie pochewkami pokryte; nasiona przydatkami dzióbkwatymi opatrzone; kwiatostany wierzchołkowe ale pozornie boczne, podczas gdy przykwiatek do góry wzniesiony stoi, i jakby przedłużenie łodygi przedstawia.

1103. J. Jacquin L. mant. I p. 63, S. Jacquin'a. *Culmorum sterilium foliis tenuibus subfiliformibus folio fertilis longioribus, anthela terminalis capitata 4—10 flora a folio involucri remota, phyllis perigonii lanceolatis acutis capsula emarginata dimidio brevioribus.* Wahlb. Carp. n. 335, Koch. Ger. p. 838, Host. gram. III t. 93, Rehn. ic. IX f. 866.

Korzeniak obły, darnisto rozgałęziony, drzewiasty; łodyżka wzniesiona, dosyć okrągła, w nasadzie pochewkami jasno-brunatnymi pokryta, w górze jednym liściem tylko opatrzona; liście żdziebełek niekwitnących cieniutkie, prawie nitkowate, od kwitnących dłuższe; kwiatostany główkowate, 4—10 kwiatkowe, od liścia pokrywkowego oddalone; okwiat dość duży, połyskowny, czarno-brunatny; działki okwiatu lancetowate, kończyste, o połowę krótsze od torebki podłużnej, przewrotnie-jajowatej, w środku jakby wykrojonej. Wys. 3—6". Po miejscach wilgotnych hal, tylko powyżej Raczkowego Jeziora w dolinie tegoż nazwiska (Wahlb. l. c.), i na Krywaniu (Rochel Karp. I p. 80). Lipiec, Sierpień. 74

B. Nasiona bez przydatków; zresztą jak w pop. oddz.

1104. *J. effusus* L. sp. p. 326, S. rozpięchły. *Culmo tereti laevissimo subnitido medulla continua farcto, anthela laterali decomposita effusa, perigonii phyllis lanceolatis acutissimis, capsula obovata retusa styli basi abbreviata foveolae insidente terminata.* Fl. Crac. n. 987, Wahn. Carp. n. 326, Koch. Ger. p. 838, Schldl. ic. h. 3—4, Rehn. ic. IX f. 920. *J. communis* var. α . *conglomeratus* E. Mey. Junc. mon. p. 20, Ledeb. Ross. IV p. 221.

Korzeniak obły, darnisto gałęziący się; łodyga wzniesiona, bezlistna, obła czyli wałeczkowata, gładka, cokolwiek połyskująca się, jednostajnie tkanką rdzenną wypełniona, w nasadzie pochawkami brunatnawymi pokryta; kwiatostan podwójnie miotłkowaty, rozpięchły, z boku przy wierzchołku wyrastający, ale przedłużenie łodygi po nad kwiatostanem parę razy krótsze od samej łodygi; kwiatki liczne, 3-pręcikowe, o działkach lancetowatych, ostrokończystych, zielonawych albo brunatnych; szyjka na zawiązku bardzo krótka; torebka nasienna jasno-brunatna, połyskująca się, przewrotnie-jajowata, w wierzchołku wgnieciona i wykrojona, z bardzo krótką osadą szyjki w dołku torebki umieszczoną. Wys. 1—2'. Po miejscach mokrych lub bagnistych, wszędzie na całej przestrzeni aż do łąk pospolicie. Czerwiec, Lipiec. 4

1105. *J. conglomeratus* L. sp. p. 326, S. skupiony. *Culmo tereti striato opaco medulla continua farcto, anthela laterali decomposita conferta, capsula obovata retusa styli basi mamillae elevatae insidente terminata.* Fl. Crac. n. 986, Wahn. Carp. n. 325, Koch. Ger. p. 838, Schldl. ic. X h. 3—4, Rehn. ic. IX f. 913. *J. communis* var. β . *conglomeratus* E. Mey. Junc. mon. p. 20, Ledeb. Ross. IV p. 221. *J. Leersii* Marsson. Variat: *panicula laxa subeffusa.* Rehn. ic. IX f. 912.

Łodyga kresowana, szarawo-zielona, bez połysku; kwiatostan skupiony; torebka nasienna w wierzchołku wykrojona, z osadą szyjki bardzo krótką, w środku wykrojenia na pępkowatym wzniesieniu umieszczoną; a zresztą wszystko jak w pop. gat. Po miejscach bagnistych lub torfiastych, trafia się ale nieco rzadziej niż pop. gat. Odmiana zaś: z kwiatostanem nieco rozpięchłym lub rozpięchłym, trafia się więcej na spadkach północnych Beskidu zachodniego niżeli w pobliżu stóp Tatrzańskich. Maj, Czerwiec. 4

1106. *J. glaucus* Ehrh. Calam. n. 85, S. siny. *Culmo profunde striato medulla loculoso-interrupta praedito, anthela laterali decomposita effusa, stylo manifesto, capsula oblongo-elliptica*

obtusā mucronata. Fl. Crac. n. 988, Wahlnb. Carp. n. 327, Ledb. Ross. IV p. 222, Koch. Ger. p. 839, Schldl. ic. X h. 3—4, Rchnb. ic. IX f. 922.

Cała roślina modrawo-zielona, z pochwami na łodydze purpurowo-czerwonemi; łodyga dość głęboko rowkowana; rdzeniem komorowato przerywanym wypełniona; kwiatki 6-pręcikowe; szyjka na słupku wyraźna; torebka podłużnie-eliptyczna, w wierzchołku tępa, szyjką słupkową sztyletowato zakończona; zresztą jak u *effusa*. Wys. 1—2'. Po miejscach mokrych lub w rowach, w dolinie Nowotarskiej, Spiskiej, i t. d., u stóp Babięj Góry, a w ogóle na Beskidzie zachodnim nie rzadko się trafia. Czerwiec—Sierpień. 4

1107. *J. filiformis* L. sp. p. 326, S. nitkowaty. *Culmo filiformi nutante laevi siccato subtiliter striatto, anthela laterali subseptemflora, stylo subnullo, capsula subrotunda obtusissima breviter mucronata*. Wahlnb. Carp. n. 328, Ledb. Ross. IV p. 223, Koch. Ger. p. 840, Schldl. ic. X n. 5—6, Rchnb. ic. IX f. 919.

Cała roślina znacznie delikatniejsza i cieńsza niż poprzedz. gatunki; łodyga cienka, nitkowata, zielona, wzniesiona lub przy wierzchołku powisła, gładka, po wysuszeniu delikatnie rowkowana; kwiatostan mały, główkowaty, 3—7 kwiatków zawierający, a przedłużenie łodygi po nad kwiatostanem prawie tak jak ona długie; kwiatki 6-pręcikowe, blade, zielonawe albo czerwonawe, o działkach bardzo kończystych; szyjka słupkowa bardzo krótka; torebka nasienna kulistawa, w wierzchołku bardzo tępa, krótkim koniuszkiem uzbrojona; zresztą jak w pop. gat. Wys. do 2'. Po miejscach bagnistych, między kosodrzewiną w Tatrach, idąc z doliny Białej Wody do Zielonego Jeziora; także koło Morskiego Oka; prócz tego w Beskidzie zachodnim na Babięj Górze, Pilsku i Baraniej. Czerwiec, Lipiec. 4

C. Łodyżek niekwitnących niema, a zamiast nich wiązki liści; kwiatki w główki zebrane, albo pojedynczo lub parę na wierzchołku łodyżek umieszczone; nasionka przydatkami opatrzone.

a) Korzeń włóknisty.

1108. *J. triglumis* L. sp. p. 326, S. drobny alpejski. *Culmo basi folioso, foliis subulatis teretiusculis basi canaliculatis, capitulo terminali erecto subtrifloro, phyllis perigonii obtusiusculis capsula oblonga obtusa mucronata brevioribus*. Ledb. Ross. IV

p. 233, Koch. Germ. p. 840, Schldl. ic. X h. 11—12, Rehn. ic. IX f. 868, Sturm. h. 28.

Korzeniak włóknisty; łodyżka w nasadzie liśćmi opatrzona, zresztą bezlistna, gładka, sztywna, w wierzchołku króciutkim listeczkowym w formie przykwiatka opatrzona; liście dolne szczecinkowate, nieco z boków ściśnione, z wierzchu rynienkowate, geste dareńki tworzące; kwiatków na wierzchołku łodyżki 3—4, w główkę zebranych, dłuższych od listka przykwiatkowego; kwiatki 6-pręcikowe; działki okwiatu lancetowate ale w wierzchołku tępe, rdzawo-brunatne, krótsze od torebki nasienną podłużną, szydełkowato zakończoną. Wys. 3—6". Po miejscach wilgotnych na halach, między skałami i terasami w dolinie między Hawranem a Nową w Tatrach Spiskich (Fritze i Ilse: Wien. Zoo. Bot. V. 1870 p. 494), oraz na tak zw. Polskim Grzbiecie idąc od Morskiego Oka do Szmeksu (Rehman).

b) Korzeń poziomo położony się.

1109. *J. trifidus* L. sp. p. 326, S. trójdzielny. *Culmo filiformi 1—3 floro basi vaginato, vagina suprema foliifera, folio brevissimo culmo multo brevior subulato canaliculato, foliis involucribus terminalibus 2—3 alternis elongatis setaceis.* Wahlenb. Carp. n. 329, Herb. Buc. p. 64, Ledeb. Ross. IV p. 233, Koch. Ger. p. 840, Schldl. ic. XX h. 1—2, Rehn. ic. IX f. 869. Variat: *monanthos*, culmo longitudinaliter foliifero, saepe unifloro. *J. monanthos* Jacq. en. p. 61 et 236 t. 4. f. 1, Rehn. ic. IX f. 870—1. *J. Hostii* Tausch. bot. Z. XVII p. 518, Koch. Ger. p. 841.

Korzeniak wałeczkowaty, poziomo-gałęzisty, drzewiasty, geste darnie tworzący; łodyżka wzniesiona, nitkowata, 2—3 listna, z pochewkami w nasadzie licznymi, jasno-brunatnymi; liście delikatne, prawie szczecinkowate, rynienkowate, ostrokończyste, pochewkowate, w ujściu rynienek od strzępatych języczków listeczkowych rzęsowate, naprzemianległe, najwyższe pod kwiatkami zaraz obecne bardzo długie, kwiatostan przewyższające, i dla tego tenże pozornie boczny; kwiatków 1—3-ch, w drobną główeczkę skupionych, 6-pręcikowych; działki okwiatu kończyste, kasztanowato-brunatne, prawie równe w długości torebkom nasionom eliptycznej formy. Wys. 4—8". Odmiana: *monanthos*, ma łodyżkę na całej długości ulistnioną (ale mimo to ubogolistną), a na wierzchołku łodyżki tylko jeden kwiatek. Gatunek ten wraz z swoją odmianą, po murawnikach na skałach, od górnej granicy kosodrzewu do 7,000' przeszło, wszędzie w całych Tatrach trafia się pospolicie. Lipiec, Sierpień. 74

D. Łodygi 2—3 listne, liście obłe, na zewnątrz wyraźnemi poprzecznymi przegródkami rdzeniowemi opatrzone; kwiatki liczne, kwiatostan wiechowaty przypominające; przecików 6; nasionka bez przydatków.

1110. *J. articulatus* L. sp. p. 327 var. α et β , S. członkowaty. *Culmo 2—5 folio foliis loculoso-fistulosis, anthela terminali decomposita patente vel divaricata, perigonii phyllis aequilongis rectis apice mucronatis exterioribus acutis interioribus obtusis omnibus capsula ovato-lanceolata mucronata brevioribus.* Fl. Crac. n. 990, Wahlnb. Carp. n. 332, Ledb. Ross. IV p. 225, Schldl. ic. X h. 1—2. *J. lamprocarpus* Ehrh. calam. n. 126, Koch. Ger. p. 842, Rchnb. ic. IX f. 902—4. *J. adscendens* Host gram. III t. 87, Bess. Gal. n. 417.

Korzeniak obły, poziomo-gałęzisty; łodyga wzniesiona albo czasami podnosząca się, nieco z boków jak i liście ściśniona, 2—5 listna; liście gładkie, komorowato-rurkowate, pochwiaste; kwiatostan wierzchołkowy, zmienny w swój formie, zazwyczaj dwa razy złożony, zamknięty albo rozwarty; kwiatki 6-pręcikowe, o działkach równych, prostych, zewnętrznych więcej kończystych, wewnętrznych więcej tępawych, a wszystkich krótko-kolczysto-kończystych, kasztanowato-czerwonych, od torebki nasiennój jajowo-lancetowatej i kolczysto-kończystej krótszych. Wys. 1—3'. Po łąkach, rowach, i miejscach mokrych, na Beskidzie zachodnim, Pieninach, w dolinie Nowotarskiej i t. d., wszędzie pospolity, dochodząc aż do ścian i lasów Tatrzańskich. Lipiec, Wrzesień. 7

1111. *J. silvaticus* Reichd. Frankof, II p. 181, S. leśny. *Culmo 2—3 folio foliis loculoso-fistulosis, anthela decomposita, perigonii phyllis acuminatis aristatis inferioribus longioribus apice recurvis omnibus capsula ovata acuminato-rostrata brevioribus.* Fl. Crac. n. 991, Wahlnb. Carp. n. 331, Ledb. Ross. IV p. 226, Koch. Ger. p. 842. *J. acutiflorus* Ehrh. calam. n. 66, Schldl. ic. IX h. 11—12, Rchnb. ic. IX f. 906—7. *J. erectus* Bess. Gal. n. 419.

Działki okwiatu ostrokończysto-kolczyste, wewnętrzne dłuższe, w wierzchołku odgięte, a wszystkie krótsze od torebki nasiennój jajowatej, ostrokończystym dzióbkiem zakończonej; a zresztą wszystko jak w pop. gatunku. Po łąkach, polanach lub miejscach torfiastych, wszędzie i na Tatrach w krainie lasów dosyć pospolity. Lipiec, Sierpień. 7

E. Łodygi bezlistne, w nasadzie pochewkami pokryte; kwiatki pojedyncze, od siebie pooddalane i wiechę na wierzchołku łodygi tworzące; nasionka bez przydatków.

1112. *J. squarrosus* L. sp. p. 327, S. twardy. *Culmo nudo, foliis basilaribus linearibus patentibus rigidis, anthela terminali composita ramis corymbosis, perigonii phyllis ovato-lanceolatis acutis vel obtusiusculis capsulam obovatam obtusam mucronatam aequantibus, filamentis anthera quadruplo brevioribus.* Fl. Crac. n. 994, Wahlenb. Carp. n. 330, Bess. Gal. n. 416, Ledeb. Ross. IV p. 231, Koch. Ger. p. 843, Schldl. ic. V h. 1—2 Rehb. ic. IX f. 893.

Korzeniak skośny, gałęzisty, drzewiasty, darnisty; łodyga prosto wzniesiona tępo-kątowata, nieco z boków ściśniona, bezlistna, tak jak i liście sztywna i tęga, a w nasadzie pochewkami jasno-brunatnymi wraz z liśćmi pokryta; liście wszystkie korzeniowe, równowaziutkie, rynienkowate, ostrokończyste, pochewkowate; kwiatostan wierzchołkowy, złożony, z baldaszkogroniasto rozdzielonymi gałązkami, kwiatki 6-pręcikowe, pojedyncze, o działkach jajowato-lancetowatych, kończystych albo tępych, jasno-brunatnych, białobrzedzonych; znamiona na słupku purpurowe; nitki 4 razy krótsze od swych pylników; torebki nasienne przewrotnie jajowate, kolcem z pozostałej szyjki opatrzone. Wys. do 1'. Po miejscach torfiastych, tu i owdzie w dolinie Nowotarskiej, koło Zuberca na Orawie i u stop. Babięj Góry się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

F. Łodyga ulistniona; a zresztą jak w pop. oddziale.

1113. *J. compressus* Jacq. Vind. p. 60 et 235, S. spłaszczony. *Culmo compresso in medio unifolio, foliis radicalibus caulinoque linearibus canaliculatis, anthela terminali composita, ramis erectis ramulis corymbosis, perigonii phyllis ovato-oblongis obtusissimis capsula subglobosa fere dimidio brevioribus, stylo ovario dimidio brevior.* Fl. Crac. n. 995, Ledeb. Ross. IV p. 229, Koch. Ger. p. 843, Schldl. ic. V h. 11—12, Rehb. ic. IX f. 890—2. *J. bulbosus* Auctor., Wahlenb. Carp. n. 333, Bess. Gal. n. 421.

Korzeniak płożący się, gałęzisty; łodyga prosto wzniesiona, z boków spłaszczona, dosyć delikatna, 1-wielolistna; liście równowaziutkie, kończyste, rynienkowate, w nasadzie pochewkowate; kwiatki 6-pręcikowe, pojedyncze, na wierzchołku łodyżki w wiechę złożoną zgromadzone, której główne gałązki prosto wzniesione a gałązeczki baldaszkogroniasto poskupiane; działki okwiatu jajowato-podłużne, w wierzchołku bardzo tępe, zielonawe, brunatne albo czarniawe, prawie o połowę krótsze od torebki nasiennéj eliipsoidycznej lub prawie kulistéj; szyjka o połowę krótsza od zawiązka, a znamiona purpurowe. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po łąkach, pastwiskach lub ścieszkach, na Beskidzie zachodnim dosyć pospolicie się trafia, zwłaszcza koło Żywca i dalszych jego okolic. Lipiec, Sierpień. 4

1114. *J. bufonius* L. sp. p. 328, S. dwudzielný. *Culmo foliato, foliis setaceis basi canaliculatis, ramis anthelae elongatis bifidis erectis, floribus solitariis remotis, perigonii phyllis lanceolatis acuminatis capsula oblonga longioribus.* Fl. Crac. n. 996, Wahlenb. Carp. n. 334, Bess. Gal. n. 422, Ledb. Ross. IV p. 231, Koch. Ger. p. 844, Schldl. ic. IX h. 1—2, Rehn. ic. IX f. 872—6.

Korzeniak doroczny, włóknisty, darnisty; łodyga wzniesiona, obła, cienka, 1-wielolistna, często czerwono nabiegnięta; liście równowaziutkie albo prawie szczecinowate, kończyste, w nasadzie rynienkowate; kwiaty 6-pręcikowe, pojedynczo rozłożone, a w ogóle wiechę z gałązkami wydłużonemi, widlastodzielnymi przedstawiające; działki okwiatu lancetowate, ostrokończyste, zielone, z białemi obwódkami, dłuższe od podłużnej torebki nasiennój. Wys. 2—9". Po rowach lub polach i ścieszkach, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich i Babięj Góry pospolity. Lipiec, Sierpień. ☉

414. *Luzula* DC. Franc. III p. 158. Kosmatka. (VI, 1. L.).

Okwiat 6-działkowy, suchy, błonkowaty; pręcików 6; torebka 3-luszczynekowa, jednokomorowa, 3-nasionowa; nasionka przydatkami wyraźnemi albo mniej wyraźnemi opatrzone.

A. Wiecha okółkowata albo baldaszkogroniasta, z pojedynczych kwiatków złożona; nasionka na swym wierzchołku dosyć dużym przydatkiem grzebieniastym opatrzone.

1115. *L. flavescens* Gaud. agrost. II p. 239, K. żółtawa. *Radice stolonifera, foliis radicalibus linearibus, anthela umbellata simplici, ramis patentibus plerumque unifloris, floriferis fructiferisque erectis, appendicula seminis falcata.* Koch. Ger. p. 845, Schldl. ic. XVII h. 3—4, Rehn. ic. IX f. 851. *L. Hostii* Desv. Jour. I p. 140, t. 6. *Juncus flavescens* Host, gram. III t. 94.

Korzeniak cieniutki, płożący się, łuskowaty; łodyżka dość delikatna, wzniesiona albo przy dojrzewaniu leżąca, naga; liście równowąskie, płaskie, kończyste, pochewkowate, brzegiem długowłosiste; kwiaty pojedyncze, w liście okółkowate zgromadzone, o gałązkach (szypułkach) 1—3 kwiatkowych, z których wszystkie są wzniesione lub też krótsze górne po okwitnięciu pod kątem prostym odstające, rzadziej zwisające; nasionka na wierzchołku sierpowatym ostrokończystym przydatkiem opatrzone. Po lasach u stóp Babięj Góry, na samej Babięj górze, w Zawoi i na Pilsku, w reglach Tatrzańskich od Kuźnic Zakop. do Kościelisk, szczegó-

niej też pod Giewontem, a także w Tatrach Spiskich wap. często się trafia. Czerwiec, Lipiec. 7

1116. *L. vernalis* DC., K. wiosenna. *Foliis radicalibus lanceolatis, anthela corymbosa simplici, ramis subtrifloris erectis, superioribus post anthesin refractis, floribus solitariis, appendicula seminis falcata.* Berd. Crac. n. 997, *L. pilosa* Willd. Ledb. Ross. IV p. 214, Schldl. ic. XI h. 2, Rehn. ic. IX f. 848—9. *Juncus pilosus* Host. Wahlenb. Carp. n. 336.

Korzeniak skośny, włóknisty, darnisty; łodyga wzniesiona lub podczas dojrzewania leżąca, naga. Liście równowasko-lancetowate, ku nasadzie znacznie się zwężające, płaskie, kończyste, pochewką opatrzone, brzegiem długowłosiste; kwiaty pojedynczo rozłożone, w wiechę wierzchołkową okółkową lub złożoną zgromadzone, o gałązkach 1—3 lub wielokwiatowych, wzniesionych, z których krótsze górne po okwitnięciu odginają się; działki okwiatu ciemnobrunatne białawą obwódką otoczone; nasionka na wierzchołku sierpowatym, kończystym przydatkiem opatrzone. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po lasach wszędzie, na Beskidach zachodnich, także u stóp Babięj Góry i na Tatrach pospolita. Kwiecień, Maj. 7

- B. Wiecha złożona, z pojedynczych oraz w wiązki zebranych kwiatków się składająca; nasionka na swym wierzchołku bez przydatków lub bardzo małym przydatkiem opatrzone.

1117. *L. albida* DC. fl. Fr. III p. 159, K. biaława. *Foliis linearibus margine pilosis, anthela supradecomposita patente involucrum non attingente, pedunculis plerumque quadrifloris, perigonii phyllis acutis capsula longioribus, antheris subsessilibus.* Berd. Crac. n. 998, Schldl. ic. V h. 2, Rehn. ic. IX f. 854. *L. nemorosa* E. Mey. Ledb. Ross. IV p. 216. *Juncus albidus* Hoffm. Wahlenb. Carp. n. 339, Variat: *b) rubella* Hopp. Flores in carneum vel cupreum vergentes. Rehn. ic. IX f. 855. *L. albida b. cuprina* Rochel.

Korzeniak skośny, włóknisty, darnisty, wypuszczający krótkie ulistnione rozłogi; łodyga wzniesiona, naga. Liście równowasko-lancetowate, płaskie, kończyste, pochewkowate, brzegiem długowłosiste; kwiatki po 2—4 gromadkami w wiechę złożoną, wierzchołkową zgromadzone, o gałązkach wzniesionych lub odstających; działki okwiatu połyskujące, białe lub żółtawe; dolny przyrządek długością wiesze dorównywający lub ją nawet przewyższający; nasionka bez wyraźnych przydatków. Wys. 1—2'. Odmiana *b) rubella* odróżnia się czerwonym lub brunatno-miedzianym ubar-

wieniem działek okwiatu. Po lasach i zrębach wszędzie, i na Tatrach pospolita, np. w okolicy Żywca, Pilska, Policy, pod Hawranem i Nową; odmiana zaś *b*), na górnej granicy lasów i między kosodrzewiną lub po halach często się trafia, jak np. na Babięj Górze (czasami poniżej granicy lasów), pod Rochelem, Muraniem, Hawranem, Nową, Szerokim Zlebem, koło Gąsienicowych i Pięciu Stawów lub w wielu innych miejscowościach. Czerwiec—Sierpień. 4

1118. *L. maxima* DC. Fran. III p. 160, K. wielka. *Foliis lanceolato-linearibus margine pilosis, anthela supradecomposita divaricata involucrum superante, pedunculis apice trifloris, perigonii phyllis mucronatis capsulam subaequantibus, filamentis brevissimis.* Koch. Germ. p. 845, Schldl. ic. XIII t. 11—12. *L. silvatica* Gaud. Ledb. Ross. IV p. 214, Rehn. ic. IX f. 861. *Juncus maximus* Reichrd. Wahlnb. Carp. n. 337, Bess. Gal. n. 424.

Korzeniak skośny, włóknisty, kępiasty; łodyga wzniesiona, naga; liście szeroko równowąsko-lancetowate, płaskie, spiczaste, sztywne, pochedkowate, na brzegu nielicznie długimi włoskami okryte; kwiatostan wierzchołkowy w postaci złożonej okazałej wiechy, z gałązkami rozpierchłemi, później schylonemi; kwiatki pojedyncze lub po 2—3 ułożone, o działkach okwiatu blade lub zielonawo-brunatnych, białawym brzeżkiem okolonych; przykwiatek kilkakrotnie od wiechy krótszy; nasionka bez wyraźnych przydatków. Wys. 1—3'. Po lasach—na Podhalu, Pieninach i Tatrach—aż do górnej granicy lasów wszędzie dosyć często się trafia, np. na całym granicznym grzbiecie Beskidu Zachodniego, na Babięj Górze, Pilsku, Policy, w Tatrach Spiskich wap., koło Jaworyny nad Krywanem i w kilku innych miejscowościach. Maj, Czerwiec. 4

1119. *L. spadicea* DC. Fran. III p. 159, K. brunatna. *Foliis linearibus vel lanceolato-linearibus basi barbatis, anthela supradecomposita involucrum superante patente, pedunculis superne flexuosis subquadrifloris, perigonii phyllis capsulam subaequantibus mucronatis, filamentis anthera quadruplo brevioribus, stylo longitudine ovarii.* Koch. Ger. p. 846, Schldl. ic. XVII h. 3—4, Rehn. ic. IX f. 857, Ledb. Ross. IV p. 217. *Juncus spadiceus* All. Wahlnb. Carp. n. 338. Variat: *b*) *glabrata* Hopp. *foliis lanceolatis glabris, pedunculis unifloris.* *L. glab.* Hopp. Koch. Germ. p. 846, Rehn. ic. IX f. 858, Schldl. ic. XVIII h. 7—8. *c*) *barbata* Neilr. *foliis angustioribus basi abunde barbatis, floribus minoribus confertis.* Neilr. Noestr. p. 141.

Korzeniak skośny, włóknisty, darnisty, krótkie ulistnione rozłogi wypuszczający; łodyga wzniesiona, naga; liście lancetowate lub równowąsko-lancetowate, płaskie, kończyste, pochedkowate,

nagie lub tylko w nasadzie i na otworze pochewki włoskami okryte; kwiatostan wierzchołkowy, złożony, o gałązkach wzniesionych lub odstających, później zwisłych; kwiatki pojedynczo lub po 2—4 ułożone, drobne, o działkach okwiatu kasztanowato-brunatnych białawą obwódką obrzeżonych; przykwiatek znacznie od wiechy krótszy; nasionka bez wyraźnych przydatków. Wys. $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Odmiana *b*) glabrata odznacza się liśćmi lancetowatymi, dość krótkimi, nagimi i kwiatkami pojedynczo na dłuższych szypułkach ułożonymi. Odmiana *c*) barbata posiada liście węższe, w nasadzie i brzegiem pochewek długimi włosami okryte, oraz kwiatki mniejsze, gęściej skupione. Po trawnikach, od górnej granicy kosodrzewu aż do 7,000' przeszło wszędzie na całych Tatrach się trafia, np. na Czerwonym Wirchu na halach, pod Nową w Tatrach Spiskich. Odmiana zaś *b*) wszędzie z typową formą, lecz daleko pospolitsza; odmiana *c*) na Babiej Górze w krainie kosodrzewiny i na samym wierzchołku.—Czerwiec, Lipiec. 74

- C. Kwiatostan w postaci okółkowej wiechy, z kwiatków w kłoski ułożonych się składającej; nasionka w nasadzie ze stożkowatymi przydatkami.

1120. *L. campestris* DC. Fran. III p. 161, K. pospolita. *Foliis margine pilosis denique glabris, spicis ovatis umbellatis sessilibus pedunculatisque, his denique subcernuis, phyllis acuminatis capsula subrotunda obtusa mucronata longioribus, anthera deflorata filamentum ter superante.* Ledeb. Ross. IV p. 219, Schldl. ic. XI h. 3—4, Rehb. ic. IX f. 831—3. *J. campestris* L. Bess. Gal. n. 426, Wahlnb. Carp. n. 340. Variat *b*) multiflora Lejeu. spicis umbellatis, pedunculis strictis, anthera deflorata filamentum bis superante. *L. multiflora* Lej. Koch. Germ. p. 847, Schldl. ic. XI h. 8—9, Rehb. ic. t. 377 f. 838. *Juncus nemorosus* Host. Bess. Gal. n. 427.

Korzeniak skośny, włóknisty, kępiasty, krótkie rozłogi wypuszczający. Łodyga wzniesiona, naga. Liście równowaskie lub równowasko-lancetowate, płaskie, kończyste, pochewkowate, brzegiem długowłosiste lub później prawie nagie. Kwiatostan wierzchołkowy, okółkowaty z kłosek jajowatych lub okrągławych, szypułkowych lub siedzących złożony; szypułki kłosek nierówne, wzniesione a po okwitnięciu w części schylone. Wys. 1—10". Odmiana *b*) multiflora jest znacznie wyższa (do $1\frac{1}{2}$ '), silniejsza i więcej kępiasta; szypułki kłosek i po okwitnięciu proste; okwiat i torebki nasienne kasztanowato-brunatne. Po łąkach i pastwi-

skach, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolita, np. w Żywcu i okolicy, na Babięj Górze. Odmiana zaś b) w Pieninach i Tatrach aż do kosodrzewu często się trafia, np. po polanach na Babięj Górze. Maj. 7

1121. *L. spicata* DC. Fran. III p. 161, K. kłosowata. *Foliis canaliculatis basi pilosis, spica oblonga lobata nutante, perigonii phyllis acuminatis mucronatis capsula subrotundo-ovata mucronata longioribus, filamentis anthera dimidio brevioribus.* Koch. Germ. p. 847, Ledb. Ross. IV p. 220, Rehb. ic. IX f. 844, Schldl. ic. XX h. 1—2. *Juncus spicatus* L. Wahlenb. Carp. n. 341, Host. Gram. IV t. 100.

Łodyga wzniesiona, naga, liśćmi rynienkowatemi w nasadzie włosistemi okryta; kwiatki drobniejsze niż u poprzedniego gatunku, w ścisłych wiechach, tworzących razem jajowato-okrągławy lub podługny kłos wierzchołkowy, mniej lub więcej zwisły; najniższe wiązki kwiatowe liściastym przykwiatkiem opatrzone. Wys. $\frac{1}{2}$ do 1'. Po skałach, od hal aż do 7500, prawie tu i owdzie się trafia, np. na Rohaczach, Raczkowej, Pyszuń, Krywanu (b. obficie), Czerwonym Wirchu Uplaziańskim, Kościelcu, Miedzianych Górach koło 5 stawów, na Grzbiecie Łomnickim, Hawranu w Tatrach Spiskich i w wielu innych miejscowościach. Czerwiec, Lipiec. 7

XCVII. Rodzina CYPERACEAE Juss. Ciburowate.

Są to rośliny zielne, trwałe, o łodygach bezkolankowych, często trójkańciastych liśćmi trawiastemi okrytych, które opatrzone są pochwami zamkniętymi, oraz kwiatostanie kłosowatym lub rozmaicie złożonym. Lubią miejsca wilgotne i łąki błotniste. Jako ubogie w cukier i mączkę dają zaledwie kwaśną paszę, nasiona zaś nie mają żadnej wartości pożywniej. Kwiat obu lub jedno-płciowe, w kłoski płaskie lub mniej więcej walcowate ułożone; te ostatnie składają się z licznych plew, już dwoma rzędami ułożonych i na siebie ściśle zachodzących, już zewsząd okrywających osadkę; w nasadzie każdej plewy znajduje się kwiatek nie posiadający żadnego okwiatu albo też z szczecinek utworzony, niższe plewy są niekiedy płonne. Pręcików 3 (rzadziej 1—2 lub więcej niż 3); zawiązek górny, pojedynczy; szyjka 1, podwójną lub potrójną (rzadko pojedynczą) blizną zakończona. Owoc 1-ziarnowy, niepekający (niełupka) błoniasty lub skorupkowaty, okrągławy lub jajowaty, często ku nasadzie zwężony, pospolicie 3 graniasty, w wierzchołku dziobkiem lub krótkim sztylcikiem uwieńczony, już nagi i połyskujący, już kosmaty, czasem szczecinkami z nasady wyrastającami otoczony, lub długą białą welną okryty.

1. Plemię. *Cyperace* Kunth. Ciborowe. Kwiatki obupłciowe; kłoski płaskie wskutek dachówkowatego dwoma rzędami ułożenia plewek; okwiatu niema lub też zredukowany jest do 1 lub więcej szczecinek z nasady wystających.

415. *Cyperus* L. gen. n. 68. Cibora (III, 1. L.).

Kłoski spłaszczone, plewowate, w pęczki na wierzchołku łodyg zebrane; plewy dwoma przeciwległymi rzędami dachówkowato ułożone, prawie wszystkie rodzajne i czasem tylko 2—3 dolne mniejsze i płonne. Okwiatu brak; pręcików 3, blizn 2—3; ziarno orzeszkowate, spłaszczone lub trójgraniaste.

1122. *C. fuscus* L. sp. 69, *C. czarnobrunatna*. *Radice fibrosa, anthela subdecomposita, capitulis subrotundis pedunculatis sessilibusque in apice ramorum longiorum geminis ternisve, spiculis linearibus compresso-planis, glumis oblongo-ovatis denique patulis et remotiusculis, stigmatibus 3, nucula elliptica utrinque attenuata argute triquetra*. Berd. Crac. n. 1002, Ledeb. Ross. IV p. 241, Schldl. ic. VI h. 1, Waga Pol. I n. 45, Bess. Gal. n. 56, Herb. Buc. p. 62, Rehb. ic. VIII f. 667.

Korzeniak włóknisty, darnisty, łodygi skośnie podnoszące się, ostro-trójkanciaste, nagie podobnie jak i cała roślina, bezlistne lub w nasadzie jednym lub dwoma liśćmi okryte. Liście równowazkie, płaskie, dwa razy szersze niż u następnego gatunku. Przykwiatków 2—3 z kształtu do liści podobnych, prawie pod kątem prostym odstających, z których dolne brunatne, swą długością znacznie kwiatostan przewyższają. Kłoski równowąsko-lancetowate, płaskie, siedzące lub szypułkowe, po 5 lub więcej w wierzchołkowe ściśle lub rozpięzchłe grupy zebrane; blizn 3; ziarno trójgraniaste. Wys. 1—8". Po miejscach mokrych, torfiastych tu i owdzie się trafia, np. we wsiach Ostre i Lipowa o 3 mile na zachód od Żywca, także koło Limanowy, Łątki, Kaniny w Sądeckiem, oraz na Orawie. Lipiec, Wrzesień. ☉

1123. *C. flavescens* L. sp. 68, *C. żółtawa*. *Radice fibrosa, anthela composita, capitulis subrotundis pedunculatis sessilibusque, spiculis lanceolatis compresso-planis, glumis oblongo-ovatis dense imbricatis, stigmatibus 2, nucula subrotundo-ovata, compressa*. Berd. Crac. n. 1001, Ledeb. Ross. IV p. 239, Rehb. ic. VIII f. 662—4, Waga Pol. I n. 44, Koch. Germ. p. 849, Bess. Gal. n. 55, Schldl. ic. XIII h. 9—10.

Korzeniak włóknisty, darnisty. Łodyga skośnie powstająca, tępo-trójkanciasta, naga, bezlistna lub u dołu 1—2 liśćmi okryta.

Liście równowaziutkie, rynienkowate. Przykwiatki liściaste, w liczbie 2—3 prawie pod kątem prostym odstające, z których dolne znacznie po za wierzchołek kwiatostanów wybiegają. Kłoski, brudno-żółte, podłużno-lancetowate, płaskie, siedzące lub szypułkowe, po 3 lub więcej w wierzchołkową wiązeczkę zebrane; blizn 2; ziarna przewrotnie jajowate, spłaszczone. Wys. 1—6". Przytrafia się po łąkach mokrych w Słotwinach i Tyliczu w Sądeckiem. Lipiec, Wrzesień. ☉

2. Plemię. Scirpeae Kunth, Sitowiowe. Kwiatki obu-lub mieszanopłciowe (obupłciowe obok żeńskich); kłoski plewowate, plewami zewsząd równomiernie zachodzącymi dachówkowato okryte; okwiat żaden lub w postaci jednej lub więcej z nasady wychodzących szczecinek.

416. *Cladium* Patrick Br. jam. 114. Kłoc (III, 1. L.).

Kłoski w główkowate wiązeci zbrane tworzą razem złożoną kiść; z 5—7 dachówkowato ułożonych plew jedna lub dwie górne są rodzajne, pozostałe mniejsze i puste; plewy koronowe żadne; pręcików 2—3; szyjka odpadająca, 2—3 bliznami zakończona; owoc twardawy, orzeszkowaty, niewyraźnie trójgraniasty.

1124. *C. Mariscus* R. Br. pr. fl. nov. hol. ed. germ. I p. 92, K. wiechowata. *Culmo tereti laevi folioso, foliorum marginibus carinaque asperis, anthela decomposita terminali pluribusque lateralibus, spiculis capitato glomeratis*. Koch. Germ. p. 851, Ledb. Ross. IV p. 259, Rehb. ic. VIII f. 682. *C. germanicum* Schrad. Waga Pol. n. 34, Schldl. ic. XII h. 11—12. *Schoenus Mariscus* L. Wahlb. Carp. n. 35. Fl. D. t. 1202.

Korzeniak walcowaty, łuskowaty, tęgi, rozgałęziony, płożący się. Łodyga prosto stojąca, ulistniona, podobnie jak i cała roślina naga, w dolnej części obła, w górnej tępo kańciasta. Liście sino-zielonawe, rynienkowate, u dołu pochewkowate, ku górze szczytowato zeszczuplone i w wierzchołku trójgraniaste, twardawe, na grzbiecie i po brzegach drobnymi ostremi ku górze zwróconymi kolcami osadzone. Kłoski jasno-brunatne, w główkowate wiązki zebrane, tworzą razem złożoną wiechę, której grupy kłosek z wierzchołków łodyg lub kątów liści wychodzą. Wys. 4—6'. Po torfowiskach w wodzie, koło Cieplie Łuczki zwanych na Liptowie. Lipiec, Sierpień. 4

417. Rhynchospora Vahl. en. II p. 229. Przygielka
(III, 1. L.).

Kłoski w wierzchołkowe lub z nasady liści wychodzące wiąze-
czki zebrane, składają się z 5—7 dachówkowato zachodzących
plew, z których 2—3 górne rodzajne, dolne mniejsze i puste;
okwiat w postaci 3—10 szczecinek, krótszych od plew; pręcików
3; szyjka nie odpadająca, 2 bliznami uwieńczona; owoc orzeszko-
waty, z obu stron wypukły, szeroką spiczastą nasadą szyjki zakoń-
czony.

1125. Rh. alba Vahl. en. II p. 236, P. biała. *Radice fi-
brosa, spiculis subcorymboso-conglomeratis, fasciculis involucrium
subaequantibus, setis hypogynis 10 longitudine nucis*. Berd. Crac. n.
1003, Ledb. Ross. IV p. 259, Schldl. ic. XI h. 8—9, Herb. Bu-
cov. p. 62. Schoenus albus L. Bess. Gal. n. 674, Strm. h. 40.
Reichnb. ic. VIII f. 678.

Korzeniak włóknisty. Łodyga prosto stojąca, trójgraniasta,
ulistniona, zupełnie gładka. Liście równowaziutkie, rynienkowate,
u dołu pochwiaste, sino-zielonawe. Kłoski białe, w wiązki zebrane,
z których wierzchołkowe okółkowato ułożone, boczne zaś pojedyn-
czo lub po 2—4 na długich szypułkach z kątów górnych liści na-
przemiian wychodzące. Przykwiatki nieco błonkowate, z wyjątkiem
dolnego krótsze od swych wiązek. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po torfowi-
skach, na Pieninach. Lipiec, Sierpień. 4

418. Heleocharis R. Br. fl. n. holl. I p. 80. Ponikło.
(III, 1. L.).

Kłosek pojedynczy, wierzchołkowy; owoc na wierzchołku ja-
jowatą nasadą szyjki zakończony; okwiat przez 2—6 czasem od-
padających szczecinek zastąpiony.

1126. H. palustris R. Br. l. c. p. 80, P. pospolite. *Cul-
mo tereti subcompresso, rhizomate repente, spicula terminali soli-
taria oblonga, glumis acutiusculis, infima non majore basin dimi-
diam spiculae amplexante, stigmatibus 2, nuce obovata compressa
laevi marginibus rotundato-obtusa, basi styli remanente ovata*.
Koch. Germ. p. 852, Ledb. Ross. IV p. 244. Scirpus palustris L.
Bess. Gal. n. 57, Wahlbn. Carp. n. 36, Schldl. ic. VIII h. 10—11.
Fl. D. t. 273, Rehn. ic. VIII fig. 704.

Korzeniak walcowaty, tegi, prawie drzewiasty, rozgałęziony,
płożący się. Łodyga wzniesiona, obła lub nieco z boków spłaszczo-
na, rysowana, bezlistna, naga, w nasadzie pochwinkowata czerw-
nawa, na wierzchołku pojedynczym podłużnym lub stożkowatym

brunatnym kłosem zakończona. Plewy najniższe tępe, wszystkie inne bardziej śpiczaste; blizn 2; owoc przewrotnie jajowaty, niewyraźnie trójkątny, gładki, w nasadzie czterema szczecinkami okwiat zastępującymi otoczony. Wys. 3"—2'. Po mokrych łąkach, bagnach lub po brzegach wód stojących, wszędzie prawie aż do granic lasów pospolite, np. na podnóżu Babięj Góry. Czerwiec, Sierpień. 4

419. *Scirpus* L. gen. n. 67. Sitowie (III, 1. L.).

Kwiatostan już to w postaci jednego wierzchołkowego kłosa, już to w postaci wiechy z wielu pojedynczych kłosków złożonej kłoski plewkowate; plewy liczne, zewsząd dachówkowato zachodzące, dolne, z których jedna lub dwie puste, większe, pozostałe mniejsze, rodzajne. Okwiat żaden lub też szczątkowy w postaci 1—12 szczecinek, długością plewom nie wyrównywających; pręcików 1—3; szyjka niezupełnie odpadająca, blizn 2—3; owoc orzeszkowaty, spłaszczony lub trójkątny.

A. Łodyga jedynym wierzchołkowym kłosem zakończona, szyjka w nasadzie nie zgrubiała, pozostająca na wierzchołku owocu w postaci krótkiego ostrza; 3—6 szczecinek zastępuje okwiat.

1127. *S. caespitosus* L. sp. 71. *S. darniste*. *Culmo tereti basi vaginato, vagina suprema in folium breve terminata, spicula terminali solitaria ovata, glumis obtusis, infima majore spiculam subaequante eamque amplexante mucronata, mucrone crassiusculo subfoliaceo, stigmatibus 3, nuce trigona laevi, setis nuce longioribus*. Koch. Germ. p. 853, Ledeb. Ross. IV p. 246, Schldl. ic. VIII h. 10—11, Rchnb. ic. VIII f. 710, Host. Gram. III t. 59.

Korzeniak włóknisty, ściśle darnie tworzący; łodyga wzniesiona, obła, brózdowana, naga, w nasadzie pochwiasta, na wierzchołku jajowatym lub podługnym kłoskiem uwieńczona. Kłosek mały, czerwonożółty, zaledwie 3—7 kwiatkowy; dolne pochwki brunatne, górne zielone; z tych najwyższa w równowąsko-szydłowaty liść przechodząca, pozostałe bezlistne; plewy tępe, odpadające, dolne większe, nieco zaostrome, wszystkie kłosek obejmujące i długością mu dorównujące; blizn 3; owoce prawie trójkątne, nagie, na wierzchołku kończyste; okwiat w postaci 5—6 szczecinek, gładkich, dłuższych od owocu. Wys. 2—10". Po miejscach torfowatych, tylko na Pieninach w pobliżu drogi do Czerwonego Klasztoru. Maj, Czerwiec. 4

1128. *S. pauciflorus* Lightf. fl. sc. p. 1078. *S.* skapokwiatowe. *Caule tereti, basi vaginato, vaginis aphyllis, spicula terminali solitaria ovata, glumis obtusis muticis infima majore spiculam amplectente, nervo ante apicem evanescente, stigmatibus 3, nuce trigona laevi, setis nuce paulo brevioribus.* Berd. Crac. n. 1008, Koch. Germ. p. 854, Ledb. Ross. IV p. 246, Rehn. ic. VIII f. 707—8. *S. Baeothryon* Ehrh, Wahlb. Carp. n. 37, Schldl. ic. VIII h. 10—11.

Korzeniak włóknisty, kępiasty, czasem cienkie nitkowate rozłogi wypuszczający; łodyga wzniesiona, walcowata, nieco rysowana naga, w nasadzie pochewkowata, na wierzchołku małym, jajowatym, brunatnym, 3—7 kwiatowym kłoskiem zakończona; pochewki wszystkie bezlistne, żółte lub czerwono-brunatne; plewy tępe, pozostające, dolne większe, tępawe, kłosek obejmujące, krótsze odeń lub dłuższe, bliźn 3; owoce prawie trójkąciaste, siatkowato wzdłuż porysowane, o wierzchołku tępawym; okwiat w postaci 3—6 szczecinek, chropawych, krótszych od owocu. Wys. 2—10". Po łąkach torfowatych, w dolinie Nowo-Tarskiej między Rogoźnikiem a Długopolem i koło Lubochny na Liptowie. Lipiec, Sierpień. 7

- B. Kwiatostan pozornie boczny wskutek wzniesionego i niejako przedłużenia łodygi stanowiącego przykwiatka; kłoski już to w liczbie 1—5 w pojedynczą wiązkę, już to w większej ilości w pozornie boczną kiść zebrane; przykwiatki oraz liście łodygowe półwalcowate lub trójgraniasto-rowkowate.

* Szczecinek okwiatowych niema.

1129. *S. setaceus* L. 72. *S.* szczecinowate. *Culmo tereti, spiculis solitariis geminis ternisve spurie lateralibus, involucri folio culmo multoties brevioris erecto denique subreflexo, glumis obtusis mucronatis, stigmatibus 3, nuce compressa longitudinaliter costata, setis nullis.* Berd. Crac. n. 1009, Host. Gram. III t. 65, Rehn. ic. VIII f. 711—12. *Isolepis setacea* R. Br. Koch. Ger. p. 855, Schldl. ic. IX h. 1—2, Ledb. Ross. IV p. 256, Sturm. h. 10, Fl. D. t. 311.

Korzeniak włóknisty, darnisty, czasem krótkie nitkowate rozłogi wypuszczający; łodyga skośna lub wzniesiona, wiotka, naga, w nasadzie pochewkowata, bezlistna, lub też 1—2 szczecinowatorynienkowatymi liśćmi z najwyższych pochewek wychodzącymi opatrzona; kłoski zielonawo-brunatne, tuż pod wierzchołkiem łodygi w liczbie 1—3 umieszczone, siedzące lub krótkoszypułkowe; przy-

kwiatek wzniesiony lub nieco odgięty, od kłosa krótszy; plewy tępe, często ostrzem zakończone; blizn 3; owoce przewrotnie jajowate, niewyraźnie trójkątne, nieco płaskawe, wzdłuż fałdowane; szczecinek okwiatowych brak. Wys. 1—8". Po polach podmokłych, w okolicach Żywca, Zawoi pod Babią Górą, w dolinie Skawy i potoku Skawicy u stóp Babięj Góry. Lipiec, Sierpień. ☉

** Okwiat w postaci 4—6 szczecinek.

1130. *S. lacustris* L. sp. 72. *S. jeziorne*. *Culmo tereti, anthela composita spurie laterali, involucris folio majori erecto, spiculis fasciculato-aggregatis, fasciculis pedunculatis sessilibusque, glumis laevibus fimbriatis cum mucrone emarginatis, stigmatibus 3, nuce trigona laevi, setis hypogynis retrorsum aculeolatis*. Berd. Crac. n. 1010, Rchnb. ic. VIII f. 722, Bess. Galic. I. 56, Koch. Germ. p. 855, Ledeb. Ross. IV p. 248, Sturm. h. 36, Schldl. ic. IX h. 1—2.

Korzeniak walcowaty, gruby, prawie drzewiasty, rozgałęziony, płożący się; lodyga wzniesiona, obła, od nasady ku górze zwężająca się i nieco kańciasta, naga, w nasadzie pochwiała, bezlistna lub też jednym krótkim równowasko-szydłowatym liściem z najwyższej pochewki wychodzącym okryta; kłoski czerwono-brunatne, po 3—5 w wiązki krócej lub dłużej szypułkowe zebrane, tak iż wszystkie razem wiechę czyli baldaszkogron rozpierzchnęły, pozornie boczny tworzą; przykwiatek wzniesiony, dość długi; plewy gładkie, na grzbiecie nerwem wystającym, w sztylet krótki w wierzchołku przedłużonym obdarzone; blizn 2—3; owoce przewrotnie-jajowate, mniej lub więcej wyraźnie trójkątne, gładkie. Wys. 4—10'. Po łąkach mokrych oraz w wodach stojących w okolicy Żywca. Czerwiec, Lipiec. 4

1131. *S. Tabernaemontani*. Gmel. bad. I p. 101. *S. modrawe*. *Culmo tereti, anthela composita spurie laterali, involucris folio majore erecto, spiculis fasciculato-aggregatis, fasciculis pedunculatis sessilibusque, glumis punctato-scabris fimbriatis cum mucrone emarginatis, stigmatibus 2, nuce subtrigono-convexa laevi, setis hypogynis retrorsum aculeolatis*. Berd. Crac. n. 1011, Koch. Germ. p. 855, Ledeb. Ross. IV p. 248, Schldl. ic. XIII h. 9—10, Rchnb. ic. VIII f. 723. *S. lacustris* L. β medius Schrad. Wahlb. Carp. n. 39.

Lodyga cieńsza i niższa (1—3') niż u poprzedniego gatunku, modrawa, wiecha mniejsza, z mniejszą ilości kłosek się składająca, nieraz prawie główkowato skupiona. Plewy gładkie lub usiane drobnymi czerwonymi wyniosłościami; blizn 2. Po łąkach, nad

brzegami wód stojących, koło Cieplic Łuczek na Liptowie. Czerwiec, Lipiec. 74

- C. Kłoski pojedyncze lub w wiązki zebrane, razem tworzące wierzchołkową rozpięrzchłą lub skupioną wiechę;
okwiat przez 3—6 szczecinek zastąpiony;
liście trawiaste.

1132. *S. silvaticus* L. sp. 75. S. leśne. *Culmo triquetro folioso, anthela corymbosa supradecomposita, spiculis fasciculatis, fasciculis pedicellatis sessilibusque, involucro planifolio glumis obtusis mucronulatis, stigmatibus 3, setis hypogynis rectis retrorsum hispidis*. Wahlenb. Carp. n. 40, Bess. Gal. n. 63, Ledeb. Ross. IV p. 250, Schldl. ic. XI h. 12, Fl. D. t. 307, Reichenb. ic. VIII f. 731.

Korzeń walcowaty, gałęzisty, płożący się; łodyga wzniesiona, trójkątniasta, ulistniona, naga; liście trawiaste, równowazkie, płaskie, pochwinkowate; kłoski liczne, drobne, jajowate, barwy brudno-zielonej lub czarniawej, częścią pojedyncze, częścią po 2—5 w wiązki siedzące lub szypułkowe zebrane, tworzące razem obszerną wierzchołkową wielokrotnie składaną okółkową wiechę; przykwiatki w liczbie 3—5, nierówne, większe kształtem do liści łodygowych podobne, zwykle od wiechy dłuższe; plewy całe, tępe, małym ostrzem zakończone; blizn 3; owoce przewrotnie jajowate, trójkątniaste, gładkie; okwiat w postaci 4—6 szczecinek, chropawych wskutek okrywających je w tył zwróconych ząbków. Wys. 1—3'. Po bagnach, rowach, lub krzakach, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolite, np. u stóp Babięj Góry. Czerwiec, Lipiec. 74

1133. *S. radicans* Schk. Ust. ann. IV p. 48. S. korzeniące się. *Culmo triquetro folioso, anthela corymbosa supradecomposita, spiculis omnibus pedicellatis, involucro planifolio, glumis obtusis muticis, stigmatibus 3, setis hypogynis contortibus laevibus*. Berd. Crac. n. 1014, Koch. Germ. p. 858, Ledeb. Ross. IV p. 250, Schldl. ic. XIII h. 9—10, Reichenb. ic. VIII f. 732.

Korzeniak walcowaty, gałęzisty, płożący się; łodyga wzniesiona, trójkątniasta, ulistniona, naga; liście trawiaste, równowazkie, płaskie, pochwinkowate; kłoski jajowato podługne, drobne, wszystkie oddzielnie leżące, przeważnie długo-szypułkowe, ułożone w luźną wierzchołkową kilkakrotnie składaną okółkową wiechę; plewy całe, tępo zakończone; blizn 3; okwiat w postaci 4—6 gładkich rozmaicie pogiętych szczecinek. Wys. 1—3'. Nierodzajne łodygi tej rośliny jesienią nieraz wydłużają się znacznie, zginając się jednocześnie łukowato swemi wierzchołkami, które następnie ukorzeniają się i puszczają wiązki liści a nawet karłowate wiechy; nie-

jednokrotnie też i na rodzajnych łodygach dają się widzieć w kątach liści oraz wśród wiechy wyrastające płonne wiązki liści. Po brzegach Dunajca na Pieninach Lipiec, Sierpień. 7

420. Blysmus Panz. in Schult. Mant. II p. 41. Ostrzew.
(III, 1. L.).

Kłoski dwoma rzędami w płaski wierzchołkowy kłos zebrane; okwiat w postaci 3—6 szczecinek; liście trawiaste; zresztą podobny do poprzedniego rodzaju.

1134. *B. compressus* Panz l. c. O. turzycowaty. *Culmo obsolete trigono, spica disticha, spiculis 6—8 floris, foliis subtus carinatis, setis retrorsum aculeatis.* Berd. Crac. n. 1015, Ledb. Ross. IV p. 260, Schldl. ic. IX h. 3—4, Rehn. ic. VIII f. 693. *Scirpus compressus* Pers. Koch. Germ. p. 858. *S. caricinus* Schrad. Wahlenb. Carp. n. 38, Bess. Gal. n. 60.

Korzeniak walcowaty, gałęzisty, płożący się; łodyga wzniesiona, tępo trójkątna, ulistniona, gładka; liście trawiaste, równowąskie, w nasadzie rynienkowate, pochwiaste; kłosy wierzchołkowe, podługne, spłaszczone, dwurzędowe, z licznych kłosek się składające, w nasadzie równowąskim lub sztydłowatym przykwiatkiem od kłosa nieco dłuższym okryte; plewy kończyste; blizn 2; owoce przewrotnie jajowate, przypłaszczone, gładkie; okwiat w postaci 3—6 wstecznie chropawych szczecinek. Wys. 3—12". Po łąkach podmokłych, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich często się trafia, np. w Beskidach i u stóp Babięj Góry, szczególnież zaś często na Pieninach. Lipiec, Sierpień. 7

1135. *B. rufus*. Schrad. I p. 133, t. 1 f. 3. O. brunatny. *Culmo tereti, spica disticha, spiculis 2—5 floris, foliis ecarinatis, setis erecto-puberulis vel nullis.* Rehn. ic. VIII f. 694, Ledb. Ross. IV p. 261. *Schoenus rufus* Huds. *Blysmus rufus* Link. Schldl. ic. IX h. 3—4, Berd. Crac. n. 1016, Koch. Ger. p. 858, Sturm. h. 85.

Łodyga cienka lecz sztywna, prostostojąca, obła, nielicznymi waziutkimi liśćmi w nasadzie okryta, które są wzniesione, krótsze od łodygi i nie grzbieciste; kłosy wierzchołkowe, z 6 siedzących kłosek najczęściej się składające, połyskujące, czarniawo-brunatne; kłoski 2—4 kwiatkowe, okryte w nasadzie ciemnobrunatnym błonkowatym przykwiatkiem; pręcików 3; szczecinki okwiatowe małe, miękkimi ku przodowi zwróconymi włoskami, okryte lub prawie żadne; owoce znacznie większe niż u poprzedzającego gatunku. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po łąkach mokrych nad Potokiem Pieńskim. Czerwiec, Lipiec. 7

421. *Eriophorum* L. gen. n. 68. Welnianka (III, 1. L.).

Kłoski pojedyncze lub w okolkowe wiechy zebrane, składające się z licznych zewsząd dachówkowato na siebie zachodzących plew, z których dolne większe dość często bywają puste, pozostałe rodzajne; Okwiat zastąpiony przez 6 lub więcej szczecinek, po okwitnięciu rozrastających się w kierunku długości, tak że znacznie wyrastają ponad plewy, okrywając zewsząd owoc białą welną; pręcików 1—3; szyjka odpadająca, 3 bliznami uwieczniona; owoce orzeszkowate, trójkrotne.

A. Kłos pojedynczy, wierzchołkowy.

1136. *E. vaginatum* L. sp. 76. W. pochwowa. *Radice fibrosa, culmo glabro superne trigono, foliis margine scabris, spicula solitaria oblongo-ovata.* Wahlb. Carp. n. 41, Berd. Crac. n. 1017, Ledb. Ross. IV p. 252, Schldl. ic. VIII h. 3, Rehn. ic. VIII f. 686.

Korzeniak włóknisty, drzewiasty, gęste darnie tworzący, puszczający łodygi rodzajne oraz niekwitające wiązki liści; łodyga prostostojąca, obła, w dolnej części kilkoma błonkowatymi pochewkami otoczona, w górnej naga, trójkrotne, pojedynczym kłosem zakończona; jedna lub dwie dolne pochewki liśćmi uwiecznione, wyżej leżące bezlistne, mniej więcej wydęte, liście równoważutkie, rylnikowato-trójkrotne; kłos podłużny lub jajowaty, wielokwiatowy, nawet i podczas kwitnienia prostostojący; plewy długokończyste, szaro-zielone, srebrzystą obwódką obrzeżone; szczecinki okwiatowe proste, gęsto stojące. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po miejscach bagnistych i torfiastych, w dolinie Nowo-Tarskiej na Pustaciach wszędzie pospolita, a na Tatrach aż do 650 m. często się trafia, np. koło jeziora w dol. Koprowej, koło 5 stawów węgierskich, koło Zielonego i Białego jeziora, także koło Podspadów w borze oraz na granicznym Beskidzie w okolicy Babięj Góry, Pilska — wszędzie w krainie kosodrzewu i niżej w okolicy, prócz tego jeszcze w wielu innych miejscowościach. Kwiecień, Czerwiec. 4

1137. *E. Scheuchzeri* Hopp. Tasch. 1800 p. 104. W. Scheuchzera. *Radice stolonifera, culmo tereti glabro, foliis glabris, spicula solitaria subglobosa.* Koch. Germ. p. 860, Ledb. Ross. IV p. 253, Schldl. ic. XVI h. 1—2, Rehn. ic. VIII f. 685. *E. capitatum* Host. Gram. I p. 30 t. 38, Herb. Buc. p. 56.

Korzeniak puszczający rozłogi; łodyga obła, gładka zarówno jak i liście, bezlistne pochewki nie wydęte; kłosek pojedynczy, prawie

kulisty, czarniawo-popielaty. Wys. $\frac{1}{2}$ — 1'. Po miejscach torfiastych, nap. na Łomnicy. Kwiecień—Czerwiec. 4

B. Kłosów kilka szypulkowatych, w okółkową wiechę zebranych.

1138. *E. latifolium* Hopp. Tasch. 1800. W. szerokolistna *Culmo subtrigono, foliis planis, apice triquetris, spiculis plurimis, pedunculis scabris*. Wahlenb. Carp. n. 42, Bess. Gal. n. 65, Ledeb. Ross. IV p. 254, Schldl. ic. XII h. 8—9, Rehn. ic. VIII f. 691—2. *E. polystachyum* b. L. Suec. I. c.

Korzeniak gruby, skośnie leżący, nadzwyczaj włóknisty, dość często ulistnione rozłogi wypuszczający; lodyga prostostojąca, tępokańciasta, ulistniona, a w nasadzie czerwono-brunatnymi pochewkami i zeszlęmi liśćmi otoczona, gładka; liście równowazkie lub równowasko-lancetowate, płaskie, pochewkowate, trójkątnym wierzchołkiem zakończone; kłosy brudnozielone, później czarniawe, na nierównych szypulkach osadzone, w liczbie 5—10 wierzchołkową okółkową wiechę tworzące, podczas kwitnienia prostostojące i skupione, w miarę zaś dojrzewania owoców coraz więcej zwisające i rozpierzchle; szypułki kłosów wstecznie szorstkie; szczecinki okwiatowe proste, ściśle ułożone, białe połyskujące, zazwyczaj dwa razy od kłosów dłuższe. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Po mokrych łąkach lub rowach, zarówno po równinach, jak i u podnóża, a nawet i na Pilsku, Babięj górze i innych szczytach granicznych pospolita. Maj. 4

1139. *E. angustifolium* Roth. tent. Ip. 24. W. wąskolistna. *Culmo teretiusculo, foliis linearibus canaliculatis apice triquetris, spiculis pluribus, pedunculis laevibus*. Bess. Gal. n. 64, Ledeb. Ross. IV p. 254, Schldl. ic. XII h. 8—9, Rehn. ic. VIII h. 689—90. *E. polystachyum* α . L. Fl. Suec. n. 49, Wahlenb. Carp. n. 43.

Korzeniak gruby, skośnie leżący, nader włóknisty, wypuszczający podziemne walcowate rozłogi; lodyga grubsza i cięższa niż u poprzedzającego gatunku, prostostojąca, liśćmi ciemnozielonymi okryta, gładka; liście równowaskie, rynienkowate, pochwiaste, w wierzchołku trójkątne, stosunkowo dłuższe i węższe niż u poprzedniego gatunku; kłoski nie równoszypulkowe, w liczbie 3—5 w okółkową wierzchołkową wiechę zebrane, w czasie kwitnienia skupione i prostostojące, później zwisłe, luźne; szypułki kłosów gładkie; szczecinki gęsto ułożone, gładkie, najwyżej tej długości co kłosy, zwykle jednak znacznie krótsze, nieraz prawie szypulkowate.

Wys. $1\frac{1}{2}$ —2'. Po łąkach podmokłych, tu i owdzie, aż do stóp Tatrzańskich, lub i wyżej. W dolinach często się trafia. Maj. 74

1140. *E. gracile* Koch. ap. Roth. cat. II p. 259. W. wysmukła. *Culmo obsolete trigono, foliis triquetris, spiculis pluribus, pedunculis tomentoso-scabris*. Rehb. ic. VIII f. 687—8. *E. triquetrum* Hopp. Host. Gram. IV t. 74. *E. polystachynm* γ L. Fl. suec. p. 17.

Korzeniak obły, cienki, płożący się, gałęzisty; łodyga wzniesiona tępokanciasta, ulistniona, gładka; liście równowaziutkie rynienkowato-trójkątne, pochewkowate, szybko więdnące; kłoski nierówno szypułkowe, w liczbie 3—4 w wierzchołkową wiechę zebrane, nawet i podczas dojrzewania owoców wszystkie prostostojące, lub tylko dolne zwisające; szypułki kłosków szorstkie, krótko-włoskowate, w czasie dojrzewania zaś prawie gładkie; szczecinki okwiatu gęste, proste. Gatunek niejako pośrednie miejsce pomiędzy dwoma poprzednimi zajmujący: z wiechy do wełnianki szerokolistnej z liści i ogólnego wyglądu do wełnianki wąskolistnej zbliżony. Wys. $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po moczarach południowego podnóża Babięj góry dość rzadko na wysokości 710—840 m. Maj. 74

3. Plemię. *C a r i c e a e* Kunth. Turzycowe. Kwiatki jednopłciowe, jedno-lub dwupienne, zebrane w kłosy, (a w kwiatostanach złożonych w pojedyncze kłoski) dachówkowato plewami okryte; wewnętrzna okrywka kwiatów żeńskich, przedstawiająca się w postaci pęcherzykowatego ku górze otwartego kubeczka, zrasta się z owocem, ściśle go pokrywając i niby torebkę nasienną tworząc.

422. *Carex* L. gen. 1046. Turzyca (XXI, lub XXII, 2—3. L.).

Kwiatki jednopienne, bardzo rzadko dwupienne; kwiatostan już to w postaci jednego lub więcej oddzielnych kłosów, już to z wielu kłosków złożony; kłosy lub kłoski z dwu lub więcej dachówkowato ułożonych plew się składające i oddzielne tylko męskie lub żeńskie kwiatki albo też jedne i drugie jednocześnie zawierające; kwiatki męskie składają się z 2 — 3 pręcików w kątach łusczkowatych plew umieszczonych; żeńskie pęcherzykowate, również w nasadzie plew powstające; szyjka 2 — 3 dzielna; ziarniak spłaszczony lub trójkątny, w większym woreczku zamknięty, będący wskutek tego fałszywą niełupką, wydłużoną na wierzchołku w krótszy lub dłuższy, pojedynczy lub podwójny dziobek. Wszystkie gatunki tu należące, za małym wyjątkiem — są nagie, włoskami nie pokryte,

chyba czasem brzegi liści lub kanty łodyg mogą być szorstkie; owoce za to nieraz, lecz nadzwyczaj rzadko liście, pochewki i szypułki kwiatowe bywają włoskami okryte.

- I. Pęd kończy się jednym zwyczajnym kłosem; kłoski u gatunków dwupiennych jednopłciowe, t. j. pręcikowe lub słupkowe, a jednopiennych dwupłciowe, zarazem pręcikowe i słupkowe zawierające.

* Kłoski jednopłciowe; szyjek 2.

1141. *C. dioica* L. sp. 1379. T. rozdzielno-płciowa. *Radice stolonifera, foliis culmisque glabris, spicula terminali solitaria dioica, stigmatibus binis, fructibus erectiusculis ovatis multinerviis superne margine scabris.* Koch. Germ. p. 862 Ledb. Ross. IV p. 264. Schldl. ic. VI h. 6 Rchnb. ic. VIII f. 522. *C. Linnaeana* Host. Gram. III f. 77.

Korzeniak cienki, gałęzisty, płożący się, pojedyncze pędy puszczający lub luźne darnie tworzący; łodyga wzniesiona, obła, podobnie jak i liście gładka lub cokolwiek chropawa, w górnej części nie ulistniona, zakończona jednym tylko zwyczajnym kłosem; liście szczytinowato-skręcone; kłosy jednopłciowe, z tych męskie równowąskie, żeńskie jajowate lub podługne; plewy barwy rdzawo-brunatnej (w kwiatach męskich jasniejsze); nieodpadające; blizn 2; owoce jajowate, z obu stron wypukłe, nagie, wzdłuż unerwione, na wierzchołku dwudzielnym błonkowatym dziobkiem uzbrojone, później pod kątem prostym odstające, a dolne nawet jeszcze więcej odgięte. Wyjątkowo zarówno u tej jak u następnej turzycy, na wierzchołku słupkowych kłosów trafia się czasem kilka kwiatków męskich lub też w nasadzie pręcikowych kilka kwiatków żeńskich. Wys. 2—8." Po torfowiskach w dolinie Nowo-Tarskiej koło Długopola i Ludzimiérza oraz u podnóża Babięj Góry. Maj. 74

1142. *C. Davalliana* Sm. brit. III 964. T. Dawalego. *Radice fibrosa, foliis margine culmisque scabris, spicula terminali solitaria dioica, fructibus recurvato-patentibus, oblongo-lanecolatis subtiliter multinerviis superne margine scabriusculis.* Wahn. Carp. n. 944. Berd. Crac. n. 1021. Koch. Germ. p. 862. Ledb. Ross. IV p. 264. Schldl. ic. VI h. 6. Rchnb. ic. VIII f. 523. *C. dioica* Host. Gram. I t. 41.

Korzeniak włóknisty, gęste darnie tworzący; łodyga wzniesiona, trójgraniasta, wraz z liśćmi szorstka, w górnej części nie ulistniona, jednym zwyczajnym wierzchołkowym kłosem uwieńczona; liście skręcone, szydlowate; kłosy jednopłciowe, z tych męskie równowa-

skie, żeńskie równo-wąsko podłużne, o plewach nie odpadających, plewy kwiatów męskich żółto-brunatne, żeńskich ciemno-brunatne; blizn 2; owoce podłużnie lancetowate, z obu stron wypukłe, nagie, wzdluż unerwione, dwudzielnym błonkowatym dziobkiem zakończzone, później pod kątem prostym odstające i wierzchołkiem nieco ku dołowi odgięte. We wszystkich częściach silniejsza i tęższa od poprzedniej turzycy i o zupełnie innym wyglądzie. Wys. 4—12." Po bagnistych i torfiastych łąkach, w dolinie Nowo-Tarskiej, pod Reglami w Tatrach, na Pieninach lub na Spiżu koło Kiesmarku, Libicy i w wielu innych miejscowościach. Maj. 7

** Kłoski dwupłciowe, szyjek 2.

1143. *C. pulicaris* L. sp. 1380. T. pchla. *Foliis setaceis, spicula solitaria androgyna superne mascula, stigmatibus 2, fructibus remotis, oblongis utrinque attenuatis enerviis reflexis, glumis deciduis*. Berd. Crac. n. 1022. Ledb. Ross. IV p. 265. Bess. Gal. n. 1111. Fl. D. t. 166. Rehn. ic. VIII f. 524.

Korzeniak włóknisty, ściśle darnie tworzący; łodyga wzniesiona, obła, w górnej części nie ulistniona, zakończona jednym zwyczajnym kłosem; liście zwinięte szczecinowate; kłosy równowąskolancetowate, wielokwiatowe, w górnej części męskie, w dolnej żeńskie; plewy rdzawo-brunatne białym błonkowatym paskiem obrzeżone, z zieloną prążką na grzbiecie, na kwiatach męskich pozostające, u kwiatków zaś żeńskich odpadające; blizn 2; owoce podłużno-lancetowate, z obu stron wypukłe, nagie, bez nerwów, tępy m błonkowatym dziobkiem zakończone. Wys. 2"—1'. Po mokrych i torfiastych łąkach, w dolinie Nowo-Tarskiej tu i owdzie i na Pieninach wszędzie dosyć obficie. Maj, Czerwiec. 7

II. Kłoski dwupłciowe, t. j. zawierające obok siebie kwiatki męskie i żeńskie, rzadko niektóre z nich jednopłciowe, wszystkie zebrane w wierzchołkową główkę lub złożony kłos albo mniej lub więcej wyraźną wiechę; blizn 2.

a). Kłoski zazwyczaj jednopłciowe, w górnej i w dolnej części kłosów żeńskie, w środkowej męskie; korzeń długie podziemne rozłogi wypuszczający.

1144. *C. disticha* Huds. fl. angl. 403. T. dwustronna, *Radice stolonifera, culmo angulis scabro, spica decomposita oblonga, densa vel inferne interrupta, spiculis supremis et inferioribus femineis, intermediis masculis, stigmatibus 2, fructibus ovato plano-*

convexis 9—11 nerviis margine angusto, serrulato-scabro cinctis in rostrum bidentatum acuminatis gluma longioribus, glumis acuto nervo ante apicem evanescente. Berd. Crac. n. 1023. Rehn. ic. VIII f. 552. Ledeb. Ross. IV p. 273. Schldl. ic. VI h. 6.

Korzeniak gruby, gałęzisty, płożący się, pojedyncze pędy wypuszczający; łodyga wzniesiona, trójgraniasta, w górnej części bezlistna; liście równowaskie, płaskie; kłoski w podłużne ścisłe lub też u dołu przerywane, często palczasto—ułożone kłosy zebrane, z tych górne i dolne kłoski żeńskie, środkowe męskie, chociaż tu i owdzie zdarzają się we wspomnianych jednopłciowych kłoskach pojedyncze kwiatki wbrew tej zasadzie rozmieszczone; przykwiatki błonkowate lub też w szczecinkowate listki wybiegające; blizn 2; owoce prostostojące, jajowate, z przodu płaskie, z tyłu wypukłe, z obu stron wzdłuż unerwione, i dwudzielnym, z boków piłkowanym dziobkiem zakończone. Wys. 1—3'. Po mokrych łąkach lub w rowach, w dolinie Nowo-Tarskiej tu i owdzie i koło Kiesmarku na Spizu. Maj, Czerwiec. 4

- b) Kłoski dwupłciowe, w górnej części z kwiatków męskich, w dolnej z żeńskich złożone; korzeń rozłogów żadnych lub bardzo krótkie wypuszczający.

1145. *C. vulpina* L. sp. 1382. T. czerwono-brunatna. *Radice fibrosa, culmo angulis scaberrimo, spica decomposita, ovato-oblonga, densa vel elongata interrupta, spiculis superne masculis, stigmatibus 2, fructibus squarroso-patentibus ovatis plano-convexis in rostrum bifidum margine dense serrulato-scabrum acuminatis 5—7 nerviis, glumis mucronatis fructu brevioribus.* Wahlnb. Carp. n. 946. Berd. Crac. n. 1025. Ledeb. Ross. IV p. 275. Rehn. ic. VIII f. 564.

Korzeniak włóknisty, darnisty; łodyga wzniesiona, ostro trójgraniasta, bokami wklęsnięta, w górnej części bezlistna; liście równowaskie, płaskie; kłoski na końcu męskie, niżej żeńskie, jajowato-podłużny lub podłużno-równowaski ścisły albo przerywany, często palczasty i w nasadzie nieco rozgałęziony kłos zebrane; przylistki błonkowate lub w listek bądź szczecinowaty, bądź równowaski wybiegające; blizn 2; owoce odstające, jajowate, z przodu płaskie, z tyłu wypukłe, z obu stron wyraźnymi wystającymi i wzdłuż idącymi nerwami opatrzone, dziobkiem dwudzielnym z boków piłkowanym zakończone; plewy brunatne o szerokiej zielonej prążce na stronie grzbietowej, owoce również zielone, ztąd też i cały kłos w stanie dojrzałym brudno-zielony. Wys. 1—3'. Po rowach

i miejscach bagnistych, na Pieninach w dolinie Nowo-Tarskiej i na Spiżu wszędzie pospolita. Maj, Czerwiec. 7

1146. *C. muricata* L. sp. 1382. T. najeżona. *Radice dense caespitosa stolonibus destituta, culmo angulis superne scabro, spica composita oblonga densa vel basi interrupta, spiculis superne masculis, stigmatibus 2, fructibus squarrosis, inferioribus fere horizontaliter patentibus lanceolato-ovatis plano-convexis in rostrum margine dense serrulato-scabrum acuminatis enerviis vel obsolete nervosis glumis mucronatis fructu brevioribus.* Berd. Crac. n. 1026. Ledb. Ross. IV p. 275. Rehb. ic. VIII f. 561. Schldl. ic. VI h. 4.

Korzeniak włóknisty, kepiasty; łodyga wzniesiona lub powstająca, trójgraniasta, bokami płaska, w górnej części bezlistna; liście równowąskie, płaskie, wiotkie; kłoski w górnej części męskie, w dolnej żeńskie, w równowąski lub podłużny ścisły lub przerywany kłos, w nasadzie czasem nieco gałęzisty, zebrane; plewy od jasno do ciemno-brunatnych, o szerokiej zielonej smudze na stronie grzbietowej i białawym brzegu; przylistki błonkowate lub w szczytinowaty listek wybiegające; blizn 2; owoce zielone, odstające, jajowate, z przodu płaskie, z tyłu wypukłe, z obu stron bez nerwów lub z tylną niewyraźnie wzdłuż unerwione i dwudzielnym dziobkiem o brzegach piłkowanych zakończone. Wys. 1—1½'. Połakach, krzakach lub koło płotów, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolita, np. w Moszczanicy koło Żywca. Maj, Czerwiec. 7

1147. *C. teretiuscula* Good. II, 163 t. 19 f. 3. T. obła. *Radice obliquo subrepente, culmo superne scabro triquetro, faciebus convexiusculis, spica composita vel decomposita dense aggregata, spiculis superne masculis, stigmatibus 2, fructibus ovatis gibbo-convexis nitidis enerviis laevibus dorso basi substriatis in rostrum bidentatum margine serrulatum scabrum attenuatis, glumis fructum subaequantibus.* Berd. Crac. n. 1027. Bess. Gal. n. 1124. Ledb. Ross. IV p. 276. Rehb. ic. VIII f. 572. Schldl. ic. VI h. 6. *C. paniculata* β. *teretiuscula* Wahlenb. Carp. p. 294.

Korzeniak skośnie leżący, luźne darnie o krótkich rozłogach tworzący; łodyga wzniesiona u dołu obła, w górze trójgraniasta, bokami nieco wypukła i przytém bezlistna; liście równowaziutkie, płaskie; kłoski w górnej części męskie, w dolnej żeńskie, w podłużny zazwyczaj skupiony i czasem w nasadzie gałęzisty kłos ułożone, szypułki nawet w czasie dojrzewania prawie wcale lub bardzo słabo od siebie oddalone; plewy rdzawo-brunatne o białym brzegu; przylistki błonkowate; blizn 2; owoce prostostojące, prawie kulistojajowate, silnie błyszczące, z obu stron wystająco-wypukłe,

z przodu nerwów pozbawione, z tyłu niewyraźnie wzdłuż unerwione i dwukończystym z boków piłkowanym dziobkiem zakończone. Wys. 10"—1 $\frac{1}{2}$ '. Po łąkach bagnistych i torfiastych, koło Piekielnika, Czorsztyna i Kiesmárku dosyć często się trafia. Maj, Czerwiec. 74

1148. *C. paniculata* L. sp. 1383. T. wiechowata. *Radice fibrosa dense caespitosa, culmo superne scaberrimo triquetra faciebus planis, spicis paniculatis, spiculis superne masculis, stigmatibus 2, fructibus ovatis gibbo-convexis enerviis laevibus dorso basi substriatis in rostrum bidentatum margine serrulato-scabrum acuminatis, glumis fructum subaequantibus.* Wahlenb. Carp. n. 947. Berd. Crac. n. 1028. Ledeb. Ross. IV p. 277. Rehn. ic. VIII f. 574. Schldl. ic. VI h. 6.

Korzeniak włóknisty, ściśle darnie tworzący; łodyga wzniesiona, trójgraniata, bokami płaska, w górnej części bezlistna; liście szeroko-równowąskie, płaskie; kłoski w górnej części męskie, w dolnej żeńskie, w mniej lub więcej wiechowato-rozgałęziony kłos zebrane, szypułki w czasie dojrzewania odstające; plewy jasno brunatne biało obrzeżone; przylistki błonkowate lub dolne sztydłowato zakończone; blizn 2; owoce zielonawobrunatne, prosto stojące, jajowate, nieco połyskujące, z przodu płaskawe, z tyłu wystające wypukłe, z obu stron w nasadzie niewyraźnie brózdowane a w stanie suchym czasem wyraźnie wzdłuż unerwione, dwukończystym zaś z boków piłkowanym dziobkiem zawsze zakończone. Wys. 1 $\frac{1}{2}$ —3 $\frac{1}{2}$ '. Po rowach i miejscach bagnistych przy drogach, tu i owdzie, np. w okolicy Żywca, Babięj Góry, przy drodze pod Czorsztynem od Maniowy, na Pieninach i koło Lubochny lub Cieplic Łuczki na Liptowie. Maj, Czerwiec. 74

- c) Wszystkie kłoski dwupłciowe, górna część kłosek z kwiatków żeńskich, dolna z męskich złożona.

* Korzeń płożący się, rozłogi wydłużone puszczający.

1149. *C. Schreberi* Schrnk. bai. fl. I p. 278. T. Szrebera. *Radice stolonibus elongatis repente, spica composita, spiculis subquinis alternis confertis rectis ovato-oblongis inferne masculis, stigmatibus 2, fructibus erectis glumam aequantibus oblongo-ovatis plano-convexis a basi fere margine serrulato-ciliatis in rostrum bifidum acuminatis.* Berd. Crac. n. 1030. Koch. Germ. p. 868. Bess. Gal. n. 1118. Rehn. ic. VIII f. 549. Schldl. ic. XI h. 5.

Korzeniak cienki, rozgałęziony, płożący się, pojedyncze pędy lub całe darnie puszczający; łodyga wzniesiona cienka, słaba, tę-

pokańciasta, w górnjej części bezlistna; liście równowaziutkie, ry-nienkowate, mniej więcej téj szerokości co łodyga lub nieco szersze, kłoski skupione, prosto stojące lub odstające, proste na końcu żeńskie, u dołu męskie, w podłużny dwurzędowy, ciemnobrunatny kłos uszykowane; przylistki błonkowate; blizn 2; owoce prosto stojące, jajowato podłużne, z przodu płaskie, z tyłu wypukłe, wzdłuż unerwione, po bokach piłkowane i dwukończystym dziobkiem awieńczone. Wys. 3"—1'. Po miejscach suchych na łąkach, przy drogach lub w lasach, koło Pienin, na Spiżu i Liptowie tu i owdzie się trafia. Maj, Czerwiec. 74

1150. *C. brizoides* L. sp. 1381. T. drzączkowata. *Radice stolonibus elongatis repente, spica composita subdisticha, spiculis subquinis alternis approximatis curvatis oblongo-lanceolatis omnibus androgynis inferne masculis, stigmatibus 2, fructibus erectis glumam aequantibus lanceolatis plano-convexis laevibus rostrato-attenuatis margine a basi serrulato-ciliatis, rostro bifido.* Berd. Crac. n. 1030. Koch. Germ. n. 868. Bess. Gal. n. 1118. Rehn. ic. VIII f. 548. Schldl. ic. XI h. 5.

Korzeniak cienki, gałęzisty, płożący się, puszczający oddzielne pędy lub całe kępy; łodyga wzniesiona, w czasie dojrzewania ku ziemi przygięta, tępo kanciasta, w górze bezlistna; liście równowskie, płaskie, 2—3 razy szersze od łodygi; kłoski skupione, odstające i pozginane, na końcach żeńskie, u dołu męskie, tworzące razem podłużny dwurzędowy bladożółtawy kłos; przylistki błonkowate; blizn 2; owoce prosto-stojące, odstające, lancetowate, z przodu płaskie, z tyłu wypukłe, wzdłuż unerwione, brzegiem piłkowane i dwudzielnym dziobkiem zakończone. Wys. 1—2'. Po lasach wilgotnych lub łąkach, na Pieninach, Spiżu i Liptowie pospolicie się trafia. Maj, Czerwiec. 74

** Korzeń włóknisty, darnie tworzący, rozłogów żadnych lub zaledwie króciutkie puszczający.

1151. *C. remota* L. sp. 1383. T. odległokłosa. *Radice dense caespitosa stolonibus destituta, culmo gracili, debili arcuatim nutante, spica composita, spiculis alternis inferne masculis, inferioribus 3—4 remotis bractea culmum superante fultis, omnibus simplicibus vel rarius infima composita, stigmatibus 2, fructibus erectis plano-compressis ovatis in rostrum bidentatum serrulato-scabrum acuminatis, glumam superantibus.* Wahlnb. Carp. n. 953, Berd. Crac. n. 1032. Ledb. Ross. IV p. 283. Rehn. ic. VIII f. 556. Schldl. ic. IV h. 4.

Korzeniak włóknisty, kępiasty; łodyga wiotka, wzniesiona, trójkańciasta, ulistniona; liście płaskie, równowąskie; kłoski jajowate lub podługne, na wierzchołku żeńskie, u dołu męskie, z tych najniższe znacznie od siebie oddalone i w kątach liści stojące, górne skupione, równowąski bladozielony kłos tworzące; przylistki niższych kłosek zupełnie do liści podobne, bardzo długie, wyższe krótsze, sztydłowate, najwyższe błonkowate; blizn 2; owoce prosto-stojące, jajowato-podługne, płaskie, wzdłuż unerwione i dziobkiem dwukończystym po bokach piłkowanym zakończone. Wys. 8"—1½'. Po lasach lub łąkach wilgotnych, w okolicy Żywca, Babięj Góry, na Pieninach i Liptowie koło Hradku często się trafia. Maj, Czerwiec. 4

1152. *C. stellulata* Good. t. of. lin. soc. II p. 144. T. gwiazdkowata. *Radice fibrosa, caespitosa, culmo laevi, spica composita, spiculis alternis inferne masculis, inferioribus remotis compositis, infima bractea stricta culmum superante fulta, stigmatibus 2, fructibus erectis plano-compressis ovatis in rostrum bidentatum serrulato-scabrum acuminatis glumam superantibus.* Wahlnb. Carp. n. 951. Berd. Crac. n. 1034. Ledb. Ross. IV p. 282. Rchnb. ic. VIII f. 560. Schldl. ic. VI h. 4.

Korzeniak włóknisty, ściśle darnie tworzący; łodyga prosto-stojąca, tępokanciasta, w górze bezlistna; liście równowąskie, płaskie; kłoski odległe, na końcu żeńskie, u dołu męskie, w równowąski zazwyczaj przerywany, podczas dojrzewania w skutek znacznie odstających owoców gwiazdkowaty kłos złożone; przylistki błonkowate lub też najniższy z nich w szczecinowaty listek wybiegający; blizn 2; plewy brunatne, o zielonęj smudze na grzbiecie i białym brzegu; owoce zielonawe, z przodu płaskie, z tyłu wypukłe, wzdłuż unerwione i dwukończystym z boków piłkowanym dziobkiem uwieńczone. Wys. ½—1'. Po łąkach, pastwiskach bagnistych i torfiastych, wszędzie aż do kosodrzewu pospolita, np. koło Podspadów, na Beskidzie zachodnim, u podnóża Babięj Góry i na Babięj Górze. Maj, Czerwiec. 4

1153. *C. leporina* L. sp. 1381. T. owalnokłosa. *Radice caespitosa, spica composita, spiculis subsenis alternis approximatis subrotundo-ellipticis inferne masculis, stigmatibus 2, fructibus erectis plano-convexis ovatis in rostrum bidentatum acuminatis nervoso-striatis margineque alato serrulato-scabro in rostri apicem excurrente cinctis.* Wahlnb. Carp. n. 949, Berd. Crac. n. 1035. Ledb. Ross. IV p. 278. Rchnb. ic. VIII f. 554. Schldl. ic. VI h. 4. *C. ovalis* Good. Bess. Gal. n. 1120.

Korzeniak włóknisty, darnisty; łodyga prosto-stojąca lub powstająca, tępo kańciasta, w górze bezlistna; liście równowąskie,

płaskie; kłoski jajowate lub podłużne, skupione, na wierzchołku żeńskie, u dołu męskie, w jajowaty lub podłużny dwurzędowy, żółtawo-brunatny kłos zebrane; przykwiatki wszystkie błonkowate lub też dolny w szczecinowaty listek wyciągnięty; blizn 2; owoce prosto-stojące, jajowate, z przodu płaskie, z tyłu wypukłe, wzdłuż unerwione, brzegiem piłkowane i dwukończystym dzióbkiem uwieńczone. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po łąkach i pastwiskach lub w lasach, wszędzie aż do kosodrzewu często się trafia, np. koło Podspadów, na Babiěj Górze. Czerwiec, Lipiec. 7

1154. *C. elongata* L. sp. 1383. T. długokłosa. *Radice densum caespitem agente, spica composita, spiculis alternis approximatis cylindricis inferne masculis, stigmatibus 2, fructibus patentibus lanceolatis compressis dorso convexiusculis antice posticeque nervoso-multistriatis in rostrum subintegrum margine scabriusculum attenuatis gluma ovata longioribus subrecurvis.* Wahlnb. Carp. n. 950. Berd. Crac. n. 1036. Ledb. Ros. IV p. 278. Rehn. ic. VIII f. 565. Schldl. ic. VI h. 4.

Korzeniak włóknisty, gęste darnie wydajacy; łodyga prosto stojąca, trójgraniasta, słaba, w górze bezlistna; liście równowąskie, płaskie; kłoski podłużno-walcowate, odległe, na wierzchołku żeńskie, u dołu męskie, w równowąski przerywany kłos ułożone; plewy rdzawo-brunatne o zielonój smudze na grzbiecie i białawym brzegu; przykwiatki wszystkie błonkowate lub też najniższy w szczecinowaty listek wydłużony; blizn 2; owoce zielone, prawie pod kątem prostym lub jeszcze bardziej odstające, lancetowate, z przodu płaskie, z tyłu wypukłe, wzdłuż unerwione i dzióbkiem brzegiem szorstkim, niewyraźnie dwukończystym uzbrojone. Wys. 1—3'. Po mokrych łąkach lub zrębach leśnych, tu i owdzie, np. koło Zakopanego pod Regłami pospolita, koło Żaru, Rakusz, Kiesmarku i Zawoi również często się trafia. Maj, Czerwiec. 7

1155. *C. canescens* L. sp. 1383. T. siwa. *Radice caespitosa brevesque stolones agente, spica composita, spiculis 5—6 ovato-oblongis remotiusculis inferne masculis, terminali basi longe attenuata, stigmatibus 2, fructibus ovatis subtiliter striatis compressis dorso convexiusculis in rostrum breve emarginatum postice non fissum margine scabriusculum acuminatis gluma longioribus.* Wahlnb. Carp. n. 952. Berd. Crac. n. 1037. Ledb. Ross. IV p. 270. Rehn. ic. VIII f. 546. Schldl. ic. VI h. 4.

Korzeniak włóknisty, darnisty, ulistnione rozłogi puszczający; łodyga prostostojąca, trójgraniasta, w górze bezlistna; liście równowąskie, płaskie; kłoski zielonawe, jajowatopodłużne, odległe, na końcach żeńskie, u dołu męskie, razem równowąski przerywany kłos stanowiące, przykwiatki błonkowate i tylko dolny czasem

w sztydłowaty listek wybiegający; blizn 2; owoce prostostojące, jajowate, z przodu płaskie, z tyłu wypukłe, słabo wzdłuż unerwione, brzegiem szorstkie, krótkim uciętym dziobkiem uwieńczone. Wys. 1—1½'. Po łąkach podmokłych lub krzakach, w dolinie Nowo-Tarskiej koło Zakopanego, w Reglach, koło Morskiego Oka, na Spiżu lub Liptowie, na Beskidzie zachodnim i Babięj Górze często się trafia. Maj, Czerwiec. 74

- III. Kwiatki w 2 lub więcej zwyczajnych od siebie oddalonych jednopłciowych kłosów zebrane; wierzchołkowy, lub też
 2—5 górnych kłosów męskie, dolne żeńskie; blizn
 2—3; wyjątkowo kłosy męskie zawierają
 w nasadzie kwiatki żeńskie lub też kłosy
 żeńskie na wierzchołkach—męskie.

A. Blizn 2.

1156. *C. stricta* Good. II 196 t. 21 f. 9. T. wyprężona. *Radice dense caespitosa stolonibus destituta, foliorum vaginis omnibus margine reticulato-fissis, culmo stricte erecto acute angulato scabro, spicis masculis 1—2 femineis 2—3 erectis elongato-cylindricis sessilibus vel inferioribus pedunculatis, bracteis basi utrinque auriculatis vagina destitutis, infima foliacea, stigmatibus 2, fructibus ellipticis planis nervosis glabris brevissime rostratis rostello terete integro.* Wahlenb. Carp. n. 980. Berd. Crac. n. 1038. Ledeb. Ross. IV p. 311. Rehn. ic. VIII f. 583. Schldl. ic. VI h. 6.

Korzeniak włóknisty, gęsto darnie tworzący; łodyga prostostojąca, sztywna, trójkątna w górze bezlistna a w nasadzie jasno-brunatnymi pochwami okryta; liście równowąskie, płaskie; dolne pochwy brzegiem w cieniutkie siatkowato nasadę łodygi okrywające włókna wystrzępione; liście za młodu krótkie i sztywne, później się wydłużają stając się zarazem miękkimi, wiotkimi; kłosów męskich 1—2, żeńskich 2—3, gęsto kwiatkami osadzonych, siedzących lub najniższych krótko szypułkowych, prosto stojących, zwykle skupionych; najniższy przykwiatek liściasty, równowąski, bezpochewkowy, poza wierzchołek górnego męskiego kłosa nie wystający, pozostałe znacznie krótsze, sztydłowate lub szczecinowate; blizn 2; owoce eliptyczne, płaskie, wzdłuż unerwione, nagie, króciutkim dziobkiem opatrzone; dziobek walcowaty, jednokończysty. Wys. 1—2'. Koło Maniowy lub Łuczek i w wielu innych miejscowościach. Maj, Czerwiec. 74

1157. *C. caespitosa* L. fl. suec. p. 332. T. darniowa. *Radice dense caespitosa stolonibus destituta, culmo subflaccido acu-*

te angulato scabro vaginis foliorum inferioribus reticulato fissis, spicis masculis 1—2 rarius 3 erectis oblongo-cylindricis breviter pedunculatis, suprema plerumque sessili, bracteis basi aplexantibus fere vaginaeformibus, utrinque auriculatis, infima foliacea, stigmatibus 2, fructibus ellipticis compressis antice posticeque convexiusculis punctulis minutissimis subtiliter scabris enerviis brevissime rostratis rostello tereti integro. Wahlb. Carp. n. 981. Berd. Crac. n. 1039. Ledb. Ross. IV p. 310. Rehn. ic. VIII f. 582. Schldl. ic. VI h. 5. C. Drejeri Lang. Koch. Germ. p. 872.

Korzeniak gestodarnisty; łodyga wiotka, liśćmi żółtawo-zielonemi, równowaziutkiami okryta, w nasadzie bezlistnemi pochwami otoczona, z tych dolne czerwone, na cienkie włókienka siatkowato łodygę obejmujące postrzępione, kłos męski wierzchołkowy, pojedynczy, żeńskich bocznych 3, prostostojących, walcowatych, siedzących lub krótkoszypułkowych, blizn 2; owoce z obu stron nieco wypukłe, zwykle bez nerwów, jajowate, krótkim obłym jednokończystym dziobkiem zakończone. Wys. 1 — 1½'. Po mokrych łąkach lub pastwiskach, tu i owdzie, dochodząc aż na hale, np. koło Zielonego Jeziora. Maj. 74

1158. C. vulgaris Fries. nov. fl. suec. III p. 153. T. pospolita. *Radice laxa caespitosa stolonifera, culmo stricte erecto acute angulato angulis scabro, vaginis non reticulato fissis, spicula mascula solitaria, rarius gemina, femineis 2—3 rarius 4 erectis, oblongo-cylindricis sessilibus, infima rarius pedunculata, bracteis basi brevissime auriculatis vagina destitutis, infima foliacea culmo breviorerarius eundem aequante, stigmatibus 2, fructibus glabris ellipticis antice planis dorso convexiusculis multinerviisque brevissime rostratis rostello terete integro.* Berd. Crac. n. 1040. Koch. Germ. p. 872. Ledb. Ross. IV p. 311. Rehn. ic. VIII f. 579—81. C. acuta α. nigra L. sp. 1388. C. caespitosa Auct. non L.

Korzeniak włóknisty, luźne darnie tworzący i ulistnione rozłogi puszczający; łodyga sztywna, prostostojąca lub podnosząca się, trójgraniasta, ulistniona; liście równowąskie, płaskie lub nieco ry-nienkowate, dolne pochwy całe, brunatne; kłosów męskich 1—2, żeńskich 2—4, podłużnie walcowatych, gęsto kwiatami osadzonych, siedzących lub najniższych krótko-szypułkowych, prosto stojących, skupionych; najniższy przykwiatek liściasty, równowąski, bezpo-chewkowy, nie wychodzący po za wierzchołek najwyższego męskie-go kłosa; pozostałe znacznie krótsze, zwykle szczecinowate; blizn 2; owoce eliptyczne, z przodu płaskie, z tyłu wypukłe, wzdłuż unerwione, nagie i nader króciutkim, obłym, jednokończystym dziobkiem uwieńczone. Wys. ½—1'. Po rowach lub mokrych łąkach, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolita, na Beskidzie

zachodnim i jego okolicy, około Pilska, na Babięj Górze przy wierzchołku, koło Podspadów i dalej. Maj, Czerwiec. 74

1159. *C. acuta* L. sp. pl. 1388 var. β . T. ostrokatna. *Radice stolonifera, culmo erecto acute angulato angulis scabro, vaginis foliorum non reticulato-fissis, spicis masculis 2—3, femineis 3—4 elongato-cylindricis florigeris nutantibus, infima longius breviusve pedunculata, bracteis foliaceis basi utrinque brevissime auriculatis vagina destitutis, infima culmum superante, stigmatibus 2, fructibus glabris ellipticis compressis subinflatis antice posticeque convexiusculis obsolete nervosis breviter tenueque rostratis rostello terete integro.* Wahlenb. Carp. p. 979. Berd. Crac. n. 1041. Ledeb. Ross. IV p. 313. Reichenb. ic. VIII f. 584—5. Schldl. ic. VI h. 5.

Korzeniak włóknisty, kępiasty, puszczejący ulistnione rozłogi; łodyga wzniesiona, trójgraniasta, ulistniona, giętka, liście równowaskie, płaskie; przykorzeniowe pochwy całe, brunatne, kłosów męskich 2—4, skupionych; żeńskich 3—5 walcowatych, gęsto kwiatkami osadzonych, prostostojących, nachylonych lub zwisłych, ku sobie zbliżonych lub oddalonych, z których górne są siedzące, dolne na dłuższych lub krótszych szypułkach osadzone; przykwiatki liściaste, równowaskie, bezpochewkowe, z tych przynajmniej najniższy po za wierzchołek najwyższego męskiego kłosa wybiegający; blizn 2; owoce eliptyczne, z obu stron wypukłe, nieco wzdęte, niewyraźnie wzdłuż unerwione, nagie, krótkodziobkowe, o dziobku obłym, jednokończystym. Wys. 1—3'. Po brzegach wód stojących lub w rowach — wszędzie pospolita, np. na Babięj Górze od strony północnej. Maj. 74

- B. Blizn 3; owoce krótko- lub niewyraźnie-dziobkowe, o dziobku obłym, już to skośnie już to prosto przyciętym lub mniej lub więcej wyraźnie 2-kończystym; kłos wierzchołkowy męski lub obupłciowy, w dolnej części z kwiatków męskich złożony.

* Przykwiatki bezpochewkowe lub nadzwyczaj krótkimi pochewkami opatrzone; owoce nagie.

1160. *C. Buxbaumii* Wahlenb. act. holm. p. 164, 1803. T. Buxbauma. *Foliorum vaginis reticulato-fissis, spica terminali androgyna obovata inferne mascula, femineis subtribus, infima breviter pedunculata remotiore bractea foliacea basi biauriculata vel brevissime vaginante fulta, stigmatibus 3, fructibus glabris ellipticis triquetris obtusis brevissime rostratis, rostello terete minute bidentato, glumis cuspidatis.* Wahlenb. Lapon. n. 452. Wahlenb. Carp. n. 978. Berd.

Crac. n. 1042. Ledb. Ross. IV p. 285. Rchnb. ic. VIII f. 589. Schldl. ic. XII h. 1.

Korzeniak gruby, gałęzisty, płożący się, pojedyncze pędy puszczający i małe darnie tworzący; łodyga prostostojąca, trójkątna, w górnej części bezlistna; liście równowąskie, płaskie; przykorzeniowe pochwy czerwone, brzegiem na cienkie włókienka siatkowato otulające nasadę łodygi wystrzępione; kłosa w liczbie 3—5, podługne lub walcowate, gęsto kwiatkami osadzone, siedzące lub krótko-szypułkowe, prostostojące i skupione, wierzchołkowy kłos na końcu żeński, u dołu męski, rzadziej odwrotnie, wszystkie pozostałe żeńskie; przylistki błonkowe, jeden lub dwa najniższe liściaste, równowąskie, bezpochewkowe lub krótkopochwiaste, zwykle od kłosa dłuższe; blizn 3; owoce eliptyczne, trójkątne, niewyraźnie wzdłuż unerwione, nagie, o nader krótkim niewyraźnie dwukończystym dziobku. Wys. 1—1½'. Po mokrych torfiastych łąkach lub lasach, koło wsi i kuźnic Rakusze lub koło Kiesmarku. Maj. 74

1161. *C. atrata* L. sp. 1386. T. czarna. *Culmo laevi, foliorum vaginis integris, spicis 3—5 confertis, terminali ovata androgyna basi mascula, femineis oblongis pedunculatis denique pendulis, infima longius pedunculata, bracteis basi bauriculatis vel breviter vaginantibus, infima foliacea, stigmatibus 3, fructibus glabris subrotundo-ovatis compressis dorso obtuse carinatis rostello brevi minute bidentato terminatis*. Wahlnb. Carp. n. 971. Koch. Ger. p. 875. Ledb. Ros. IV p. 287. Rchnb. ic. VIII f. 592. Schldl. ic. X h. 9—10. Host. Gram. I t. 88. Variat: β laxa Neill. Spicis 3—5 confertis, omnibus oblongo-cylindricis erectis, terminali androgyna basi mascula, femineis pedunculatis infima longius pedunculata, infima bractea foliacea, lineari. *C. atrata* Fl. D. t. 158. Host. Gram. I t. 88 *C. aterrima* Hopp. Rchnb. ic. VIII f. 591.

Korzeniak włóknisty, kępiasty, ulistnione rozłogi puszczający; łodyga prostostojąca, trójkątna, dość obficie ulistniona; liście sztywne, równowąskie, płaskie; przykorzeniowe pochwy całe, brunatne; kłosa w liczbie 3—5 jajowate lub podługnowalcowate, gęstokwiatowe, siedzące lub krótkoszypułkowe, prostostojące, nachylone lub później zwisłe, na końcu łodygi zebrane, czasem tylko najniższy więcej od innych oddalony i dłuższą szypułką obdarzony; kłos wierzchołkowy na końcu żeński, u dołu męski, pozostałe żeńskie; przykwiatki błonkowe, tylko czasem najniższy liściasty, równowąski, bezpochewkowy lub krótkopochwiasty, długością kłosowi wyrównujący lub nieco niższy; blizn 3, rzadko 2; plewy czarno-fioletowe o bledszym brzegu i smudze grzbietowej, owoce zielone, brunatne lub czarniawe, przewrotnie jajowate lub podługne, spłaszczone, bez nerwów, nagie o króciutkim niewyraźnie 2-kończystym dziobku.

Wys. $\frac{1}{2}$ '. Odmiana β laxa odznacza się łodygą $\frac{1}{2}$ —1' wysoką, kłosami na wierzchołku łodygi skupionemi, jednak jeszcze dość od siebie oddalonymi, z których najniższy stoi mniej więcej oddzielnie na dłuższej szypułce, wierzchołkowe są jajowate, pozostałe podłużnie walcowate; najniższy zaś przykwiatek liściasty, równowąski. Po miejscach skalistych a murawnikiem pokrytych, od granicy lasów aż powyżej górnej granicy kosodrzewu w całych Tatrach dosyć często się trafia, np. na Robaczach, Pysznój, Uplazie Wielkim, Giewoncie (obficie), Małołączniaku, Hawranu, Huczawie, Muraniu, Nowej, Szerokim Żlebie, w Tatrach Spiskich. Odmiana β laxa na Babięj Górze w krainie kosodrzewu. Czerwiec, Lipiec. 4

1162. *C. limosa* L. sp. 1386. T. szlamowa. *Radice stolonifera, foliis anguste linearibus complicato-canaliculatis margine a basi fere scabris, spica mascula solitaria, femineis 1—2 subapproximatis cernuis pendulisve longe tenuiterque pedunculatis oblongis densifloris, bracteis anguste foliaceis basi bauriculatis vel breviter vaginantibus, stigmatibus 3, fructibus subrotundo-ovalibus obtusis lenticulari-compressis glabris multinerviis rostello minuto terete truncato apiculatis glabris.* Koch. Germ. p. 875. Ledb. Ross. IV p. 307. Schldl. ic. XIX h. 11—12. Rehn. ic. VIII f. 592. Host. Gram. I t. 89.

Korzeniak cienki, gałęzisty, płożący się, puszczaający pojedyncze pędy i luźne darnie tworzący; łodyga wzniesiona lub później ku ziemi nachylona, wiotka tępokańciasta, w górnej części bezlistna; liście równowaziutkie, rynienkowate; kłosy męskie w liczbie 1—2, żeńskie również w liczbie 1—2, rzadziej w większej ilości, jajowato podłużne, gestokwiatkowe, szypułkowe, nachylone lub zwisłe i od siebie oddalone; przykwiatki liściaste, równowaziutkie lub szczecinowate, bezpochewkowe lub dolne krótkopochwiaste; blizn 3; plewy rdzawo brunatne, słupkowe większe o zielonej smudze na grzbiecie; owoce jajowate lub eliptyczne, płaskawo-trójkątne, nagie, wzdłuż unerwione i krótkim przyciętym dziobkiem zakończone. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po bagnach i trzęsawiskach torfowych na Spizu, Liptowie tu i owdzie się trafia. Maj, Czerwiec. 4

** Przykwiatki bezpochewkowe lub króciutkopochwiaste; owoce omszone lub kutnerowate.

1163. *C. pilulifera* L. sp. 1385. T. gałęczkowata. *Radice fibrosa, culmis fructiferis reclinatis, spica mascula solitaria, femineis subtribus approximatis subrotundis sessilibus, bractea inferiore lineari-subulata non vaginante tota foliacea erecto-patula, stigmatibus 3, fructibus subgloboso-ovatis trigonis breviter rostratis ore*

submarginatis pubescentibus, glumis nervo excurrente mucronulatis. Berd. Crac. n. 1043. Ledb. Ross. IV p. 362. Rehb. ic. VIII f. 632. Schldl. ic. VI h. 6.

Korzeniak włóknisty, kępiasty; łodyga prostostojąca lub ku ziemi nachylona, później nawet leżąca, trójgraniasta, w górnej części bezlistna; liście równowaziutkie, płaskie; kłosa męskie równowaziutkie, o plewach białobrzeżonych; kłosa żeńskie w liczbie 1—3, jajowate lub kuliste, gęsto-kwiatkowe, siedzące, prostostojące, skupione; przykwiatki bezpochewkowe, dolny liściasty, szczecinowaty lub równowąski, pod kątem prostym odstający, górne błonkowate, szczecinowato zakończone; blizn 3; owoce zielone, kulisto-przewrotnie jajowate, trójgraniaste, omszone, o krótkim dziobku. Wys. 3—10". Po miejscach suchych w lasach lub krzakach, na Podhalu koło Szaflar, na Spiżu, na Babięj Górze (nawet przy wierchołku) koło Kolib w okolicy Pilska. Maj. 4

1164. *C. tomentosa* L. mant. 123. T. kutnerowata. *Radice stolonifera, culmis stricte erectis, spica mascula solitaria, femineis 1—2 subsessilibus cylindricis obtusis, bractea inferiore foliacea brevissime vaginante horizontaliter patente, stigmatibus 3, fructibus subgloboso-obovatis trigonis breviter rostratis ore subemarginatis hirta-tomentosis, glumis acutis nervo in apicem excurrente.* Wahlenb. Carp. n. 969. Berd. Crac. n. 1044. Ledb. Ross. IV p. 303. Rehb. ic. VIII f. 638. Schldl. ic. VI h. 3.

Korzeniak cienki, gałęzisty, płożący się, puszczaający pojedyncze pędy i luźne darnie tworzący; łodyga prostostojąca, trójgraniasta, w górnej części bezlistna w nasadzie pochewkami czerwonymi okryta; liście równowąskie, płaskie; kłos męski jeden, żeńskich 1—3, krótkowalcowatych, gęsto-kwiatkowych, siedzących lub dolnych nie wyraźnie krótkoszypułkowych, prostostojących, zbliżonych lub od siebie oddalonych rdzawo-brunatnych; przykwiatki liściaste, bezpochewkowe lub krótko-pochwiaste, najniższy równowązki, później pod kątem prostym odstający, górne sztydłowate lub szczecinowate, znacznie mniejsze; blizn 3; owoce kulisto-przewrotnie jajowate, trójgraniaste, krótkowłosiste i krótkim dziobkiem opatrzone. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po łąkach lub brzegach lasów, tu i owdzie, np. na Pieninach koło Krościenka, koło Zakopanego, Lubochiny na Liptowie, na Spiżu koło Żaru i w wielu innych miejscowościach. Maj, Czerwiec. 4

1165. *C. montana* L. fl. suec. ed. 2 p. 328. T. górska. *Radice fibrosa dense caespitosa, spica mascula solitaria, femineis 1—2 dense approximatis ovatis, bracteis totis membranaceis amplexicaulibus aristatis vel apice foliaceo instructis, stigmatibus 3, fructibus oblongo-obovatis trigonis breviter rostratis ore emargi-*

natis hirtopubescentibus, glumis obtusis retusisve mucronatis. Wahlnb. Carp. n. 970. Berd. Crac. n. 1045. Koch. Germ. p. 876. Herb. Buc. p. 51. Rehn. ic. VIII f. 633. Schldl. ic. VI h. 3.

Korzeniak włóknisty, gęste darnie tworzący; łodyga wzniesiona lub nachylona, później nawet leżąca trójgraniasta, w górnej części bezlistna w nasadzie pochewkami czerwonymi otoczona; liście równowaziutkie, płaskie; kłosa męskie podłużno-pękate, o plewach brzegiem niebłonkowatych, purpurowoczarnych; żeńskie w liczbie 1—3, jajowate, gestokwiatowe, siedzące, wzniesione i ściśle skupione, o plewach czarnobrunatnych, przykwiatki bezpochewkowe, błonkowate, tylko najniższy czasem w szczecinowaty listek wybiegający; blizn 3; owoce podłużno-przewrotnie jajowate, trójgraniaste, włosiste i krótkodziobkowe. Wys. 3—10". Po suchych pastwiskach lub lasach, na Podhalu, Pieninach i Beskidzie zachodnim bardzo często się trafia, toż samo i na Spiżu, Liptowie i t. d. Maj. 4

1166. *C. praecox* Jacq. fl. austr. V p. 23 t. 446. T. wczesna. *Radice stolonifera, culmis erectis, spica mascula solitaria, femineis 1—3 approximatis oblongo-ovatis, infima saepe pedunculata, bracteis margine membranaceis amplexicaulibus vel infima vaginante, stigmatibus 3, fructibus obovatis trigonis breviter rostratis ore submarginatis pubescentibus, glumis nervo excurrente mucronulatis.* Wahlnb. Carp. n. 964. Berd. Crac. n. 1047. Ledb. Ross. IV p. 301. Rehn. ic. VIII f. 634. Jacq. Aust. t. 446, Schldl. ic. VI h. 5.

Korzeniak cienki, gałęzisty, pełzający, puszczający pojedyncze pędy i luźne darnie tworzący; łodyga wzniesiona lub powstająca, później nawet leżąca, tępokańciasta, w górnej części bezlistna w nasadzie pochewkami brunatnymi okryta; liście sztywne, równowąskie, płaskie; kłos męski jeden, żeńskich 1—4 jajowato-podłużnych, gestokwiatowych, siedzących lub króciutkoszypułkowych, prostostojących skupionych, przykwiatki pochewkowate lub bezpochwiaste, błonkowate, zwykle graniaste, tylko najniższy czasami lisciasty, równowąski lub równowąsko-szydłowaty i pod kątem prostym odstający; blizn 3; owoce przewrotnie-jajowate, trójgraniaste, omszone, o krótkim dziobku. Wys. 2—12". Po suchych łąkach lub pastwiskach, wszędzie aż do granicy lasów pospolita, np. na Babięj Górze. Kwiecień, Maj. 4

1167. *C. polyrrhiza* Wallr. sched. p. 492. T. długolistna. *Radice fibrosa dense caespitosa, culmis erectis, spica mascula solitaria, femineis 1—3 approximatis oblongo-ovatis sessilibus infima subpedunculata, bracteis margine membranaceis amplexicaulibus, infima vaginante, stigmatibus 3, fructibus obovatis trigonis breviter*

rostratis ore subemarginatis pubescentibus, glumis nervo excurrente mucronulatis. Berd. Crac. n. 1048. Koch. Germ. p. 877. Rehn. ic. XVIII f. 639. *C. longifolio* Host. austr. II p. 592. Gram. IV t. 85. *C. umbrosa* Hop. (non Host.). Schldl. ic. XII h. 1. *C. praecox* β *longifolia* Wahlenb. Carp. p. 300.

Korzeniak włóknisty, gęste darnie tworzący; łodyga z początku prostostojąca, później nachylona lub leżąca, trójgraniasta, w górnej części bezlistna; liście równowąskie, płaskie; kłos męski jeden, żeńskich 1—3, podłużnie jajowatych lub podłużnych, 10—15 kwiatkowych, prostostojących, skupionych, z których górne siedzące, dolne krótkoszypułkowe; przykwiatki błonkowe, zwykle graniaste, tylko najniższy czasem liściasty, równowąski lub sztydłowaty i pod kątem prostym odstający, najwyższy bezpochewkowy, najniższy zaś pochwiasty; blizn 3; owoce przewrotnie jajowate, trójgraniaste, omszone i krótkodziobkowe. Wys. 6"—1'. Po lasach na Pieninach i na Spiżu tu i owdzie. Maj. 74

*** Przykwiatki pochewkowe; owoce omszone.

1168. *C. humilis* Leyss. fl. hal. p. 175 n. 845. T. niska. *Radice fibrosa caespitosa, foliis canaliculatis culmum superantibus, spica mascula solitaria pedunculata, femineis 2—3 remotis subtrifloris, omnibus pedunculatis, pedunculis bractea membranacea vaginante aphylla inclusis, stigmatibus 3, fructibus obovatis trigonis brevissime rostratis ore truncatis apice pubescentibus.* Koch. Germ. p. 877. Ledeb. Ross. IV p. 289. Reichenb. ic. VIII f. 595. Schldl. ic. II h. 7. *C. clandestina* Good. Wahlenb. Carp. n. 957.

Korzeniak włóknisty, gęste darnie tworzący; łodyga prostostojąca, tępokańciasta w nasadzie brunatnymi pochewkami otoczona; liście równowaziutkie, płaskie; kłos męski jeden, żeńskich 2—4, podłużnych, 2—4 kwiatkowych, wzdłuż całej łodygi rozmieszczonych, prostostojących, szypułkowych, szypułki a w czasie okwitnienia i kłosy okryte błonkowatymi pochwiastymi przykwiatkami; blizn 3; owoce przewrotnie jajowate, trójgraniaste, na końcu omszone i krótkodziobkowe. Wys. 1—3". Po wzgórzach wapiennych na słońce wystawionych, tylko koło Hradku na Liptowie. Kwiecień. 74

1169. *C. digitata* L. sp. 1383. T. palczasta. *Radice fibrosa caespitosa, spicula mascula solitaria, sessili, femineis subternis linearibus remotiusculis pedunculatis, fructibus laxifloris, pedunculis bractea membranacea vaginante oblique truncata inclusis, stigmatibus 3, fructibus obovatis trigonis brevissime rostratis ore subemarginatis pubescentibus glumam aequantibus.* Wahlenb. Carp.

n. 965, Berd. Crac. n. 1049, Ledb. Ross. IV p. 289, Rehn. ic. VIII f. 599, Schldl. ic. II h. 7.

Korzeniak włóknisty, kępiasty; łodyga spłaszczona, skośnie powstająca, dość prosta, bezlistna, czerwonawemi pochwami w nasadzie okryta; liście równowąskie, płaskie; kłos męski jeden, po nad który szczególnie ku końcowi kwitnienia wybiega górny żeński kłos; kłosów żeńskich 2—4, równowąskich, 5—9 kwiatkowych krótkoszypułkowych, od siebie oddalonych, naprzemianległych lub dwu górnych ku sobie zbliżonych i wraz z męskim niejako palczasto ułożonych; plewy i przykwiatki rdzawo-brunatne, lub czerwone, białe obrzeżone, z zieloną smugą na grzbiecie lub bez; przykwiatki blonkowate, pochwiaste; blizn 3; owoce bladezielone, przewrotnie-jajowate, trójkątne, skąpo krótkowłosiste, tej długości co plewy, o krótkim prawie jednokończystym dziobku. Wys. 3—10". Po lasach liściastych, wszędzie aż do górnej granicy buków często się trafia. Maj. 4

1170. *C. ornithopoda* Willd. sp. 4 p. 255. T. szponowata. *Radice fibrosa caespitosa, spicula mascula solitaria sessili, femineis subternis linearibus confertis pedunculatis, fructiferis laxifloris, pedunculis bractea membranacea vaginante oblique truncata inclusis, stigmatibus 3, fructibus obovatis trigonis brevissime rostratis ore submarginatis pubescentibus gluma longioribus.* Wahlnb. Carp. n. 966, Koch. Germ. p. 878, Ledb. Ross. IV p. 290, Rehn. ic. VIII f. 598, Schldl. ic. II h. 7, Herb. Buc. p. 51.

Korzeniak włóknisty, kępiasty; łodyga obła, leżąca lub powstająca, rozmaicie pocięta, bezlistna, czerwone lub brunatne pochwami w nasadzie okryta; liście równowąskie, płaskie; kłos męski jeden, po za który szczególnie ku końcowi kwitnienia wybiegają kłosy żeńskie, te ostatnie w liczbie 2—4 są równowąskie, 3—5 kwiatkowe, krótkoszypułkowe, ściśle skupione i zazwyczaj palczasto ułożone; plewy i przykwiatki blade-żółtawe lub czerwone, białe obrzeżone i żółto-zieloną smugą na grzbiecie opatrzone; przykwiatki blonkowate, pochwiaste; blizn 3; owoce bladezielone przewrotnie jajowate, trójkątne, nielicznie krótkimi włoskami okryte, od plew dłuższe, o dziobku krótkim, prawie jednokończystym. Wys. 1—6". Po lasach otwartych lub skałach, wszędzie aż do granicy lasów często się trafia, np. w Reglach, pod Giewontem, w dolinie Kościeliskiej, na Pieninach (b. obficie), Spizu i t. d. Maj. 4

1171. *C. pediformis* C. A. Meyer in Mém. près. à l'Acad. d. sc. de St. Petersb. XXI t. 10 f. 2. T. stopowa. *Radice caespitosa firma, repente, culmo scaberrimo, spica mascula solitaria sessili, femineis subternis remotiusculis, longepedunculatis, bracteis*

membranaceis, infima subulata foliacea, stigmatibus 3, fructibus glumam obovatam mucronatam aequantibus, brevissime rostratis. Ledb. Ross. IV p. 290.

Korzeniak gruby, wielkie darnie tworzący, płożący się; łodyga silnie szorstka; kłosy żeńskie w liczbie 2—3 od siebie odległe ustawione, długoszypułkowe, zielone, brzegiem brunatne; przykwiatki błonkowate, najniższy tylko liściasty, sztydłowaty; owoce tej długości co przewrotnie jajowate sztylecikiem zakończone plewy, na wierzchołku króciutkim dziobkiem uwieńczone. Wys. 1—6". Po miejscach kamienistych, tylko pod zamkiem Spiskim na wzgórzu (z martwicy) Drewnik zwanym. Maj. 74

**** Przykwiatki pochewkowate; owoce nagie.

1172. *C. alba* Scop. carn. II p. 216. T. biała. *Radice stolonifera, foliis anguste linearibus, spica mascula solitaria pedunculata, femineis 2 pedunculatis subquinquefloris, bracteis vaginantibus membranaceis aphyllis dorso stria herbacea notatis, stigmatibus 3, fructibus globoso-ovatis striatis breviter rostratis glabris rostro terete apice membranaceo oblique truncato.* Wahlenb. Carp. n. 968. Koch. Germ. n. 878. Ledb. Ross. IV p. 288. Schldl. ic. XIX h. 11—12. Rehn. ic. VIII f. 596. Host. Gram. t. 59.

Korzeniak cienki, gałęzisty, płożący się, pojedyncze pędy puszczający, darnisty; łodyga wzniesiona, trójgraniasta, w górze bezlistna, w nasadzie blado-brunatnymi pochewkami okryta; liście równoważniutkie, rynienkowate; kłos męski jeden, żeńskich 1—3, równowążkich lub podłużnych, nielicznie kwiatkami okrytych, krótkoszypułkowych, prostostojących i dość skupionych; plewy i przykwiatki białawe połyskujące, przykwiatki błonkowate, pochwiaste; blizn 3; owoce jajowate, wydęte, trójgraniaste, nagie i słabo brózdowane, o krótkim skośnie uciętym dziobku. Wys. 3—10". Po suchych lasach, koło Hradku, na Choczku powyżej granicy buków aż do kosodrzewu i za wsią Rakusze na Spiżu na grzbiecie na lewo, idąc doliną Białej Wody. Maj. 74

1173. *C. panicea* L. sp. 1387. T. prosiana. *Radice stolonifera, culmis laevibus basi foliosis, foliis linearibus glabris margine scabris, spica mascula solitaria pedunculata semper erecta, femineis plerumque 2 remotis erectis laxifloris, infima exserte pedunculata, bracteis foliaceis vaginantibus, stigmatibus 3, fructibus subgloboso-ovatis breviter rostratis glabris, rostro terete truncato.* Wahlenb. Carp. n. 963. Berd. Crac. n. 1050. Ledb. Ross. IV p. 291. Rehn. ic. VIII f. 607. Schldl. ic. VI h. 10.

Korzeniak gruby, gałęzisty, płożący się, puszczejący pojedyncze pędy i w luźnych darniach rosnący; łodyga wzniesiona, tępokańciasta, ulistniona, żółto-brunatnymi pochewkami w nasadzie okryta; liście równowaskie, płaskie; kłosa męskie wzniesione, żeńskie w liczbie 2—3, podługne lub walcowate, luźno kwiatkami okryte, krótko-szypułkowe, wzniesione i od siebie oddalone; plewy czerwono-brunatne białawo obrzeżone i zieloną smugą na grzbiecie opatrzone; przykwiatki liściaste, równowaskie, pochewkowate, dolne kształtem zupełnie do liści łodygowych podobne; blizn 3; owoce żółto-zielone, przewrotnie-jajowate, wydęte, trójkątne, nagie, bez nerwów, krótkodziobkowe. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po łąkach podmokłych, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich dosyć pospolita, np. u podnóża Babięj Góry. Maj, Czerwiec. 4

1174. *C. glauca* Scop. fl. carniol. II p. 223. T. modrawa. *Radice stolonifera, culmo laevi, foliis margine scabris, spicis masculis subbinis, femineis 2—3 remotis cylindricis densifloris longe pedunculatis denique pendulis, bracteis foliaceis, infimis breviter vaginantibus, stigmatibus 3, fructibus ellipticis obtusis rostelloque brevissimo subemarginato apiculatis compresso-convexis scabriusculis enerviis.* Berd. Crac. n. 1051. Koch. Germ. p. 878. Ledb. Ross. IV p. 296. Rehb. ic. VIII t. 648. Schldl. ic. VI h. 3. *C. flacca* Schreb. Bess. Gal. n. 1147. Wahlnb. Carp. n. 972.

Korzeniak gruby, gałęzisty, płożący się, pojedyncze pędy puszczejący i luźne darnie tworzący; łodyga wzniesiona, tępokańciasta, ulistniona, brunatnymi pochewkami w nasadzie okryta; liście równowaskie, płaskie; kłosa męskie w liczbie 1—3, prostostojące, skupione; żeńskich 2—3 walcowatych, gęsto kwiatkami okrytych, szypułkowych, od siebie odległych, z początku prostostojących, później zwisłych; plewy jasno lub ciemno-brunatne zieloną smugą na grzbiecie opatrzone; górny przykwiatek blonkowaty lub sztydłowy, liściasty, pochwiasty lub bezpochewkowy, najniższy zwykle liściasty, równowaski, pochwiasty, z kształtu do liści łodygowych podobny; blizn 3; owoce zielone lub czerwono-brunatne owalne, z obu stron wypukłe, chropawe, bez nerwów, krótko i niewyraźnie dziobkowe. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po mokrych łąkach rowach lub brzegach lasów, wszędzie aż do granicy lasów pospolita. Maj. 4

1175. *C. pallescens* L. sp. 1386. T. bladawa. *Radice fibrosa caespitosa, foliis vaginisque inferioribus pilosis, spica mascula solitaria, femineis 2—3 approximatis cernuis oblongo-ovatis densifloris exserte pedunculatis, bracteis foliaceis vaginantibus, stigmatibus 3, fructibus elliptico-oblongis obtusis erostratis utrinque convexis, subcompressis obsolete nervosis glabris ore minuto truncato.*

Wahlb. Carp. n. 973. Berd. Crac. n. 1052. Ledb. Ross. IV p. 306. Rehn. ic. VIII f. 617. Schldl. ic. VI h. 5.

Korzeniak włóknisty, darnisty; łodyga prostostojąca lub powstająca, trójgraniasta, kantami włosista, ulistniona; w nasadzie brunatnymi pochwami otoczona, liście korzeniowe i łodygowe równowaskie, płaskie, wraz z dolnymi pochwami włosiste; kłos męski jeden, żeńskie w liczbie 2—3, jajowate lub podługne, gęsto kwiatkami osadzone, gładko-szypułkowe, prostostojące lub w końcu zwisłe, skupione; plewy kwiatów męskich blado-żółtawe, żeńskich jasno-brunatne i zieloną smugą na grzbiecie opatrzone; przykwiatki liściaste równowaskie, krótkopochwiaste, dolne z kształtu do liści łodygowych podobne; blizn 3; owoce zielone eliptyczne, trójgraniaste, nagie, delikatnie wzdłuż unerwione i niewyraźnym obciętym dzióbkiem zakończone. Wys. $1\frac{1}{2}$ —1'. Po lasach, łąkach lub pastwiskach, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich lub nawet i wyżej pospolita, np. na Babięj Górze (nawet i przy wierzchołku), między Muraniem a Nową na górnej granicy świerka. Maj, Czerwiec. 4

1176. *C. capillaris* L. sp. 1386. T. włoskowata. *Radice fibrosa, foliis plamis, spica mascula solitaria, femineis 2—3 longe pedunculatis cernuis laxae 5—10 floris, superioribus 2 oppositis masculam superantibus, tertia saepe remota, bracteis vaginantibus foliaceis, stigmatibus 3, fructibus ellipticis turgidis trigonis basi apiceque attenuatis glabris, rostro terete oblique truncato.* Wahlb. Carp. n. 959. Herb. Buc. p. 53. Koch. Germ. p. 880. Ledb. Ross. IV p. 295. Rehn. ic. VIII r. 600. Schldl. ic. XVII h. 11—12. Host. Gram. t. 62.

Korzeniak włóknisty, kępiasty; łodyga prostostojąca, tępo-kańciasta, ulistniona; liście równo-ważutkie, rynienkowate, przykorzeniowe pochewki w nitkowate włókna postrzępione; kłos męski jeden; żeńskich 2—3, rzadziej więcej, podługnych, nielicznie kwiatkami okrytych, szypułkowych, nachylonych lub zwisłych, prawie okółkowo skupionych lub też dolnych odosobnionych, górnych zaś w czasie dojrzewania po za kłos męski zazwyczaj wybiegających; przykwiatki liściaste, równoważutkie lub szczecinowate, pochwiaste, bądź dłuższe, bądź krótsze od swych kłosów; blizn 3; owoce eliptyczno-lancetowate, trójgraniaste, nagie, bez nerwów, w dwukończysty dzióbek stopniowo się zwężające. Wys. 3—8'. Po skałach w lasach aż do kosodrzewu tu i owdzie się trafia, np. poniżej Huczawy w Tokarni, w miejscu zwanem: Nad kotłem, pod Golica powyżej Jaworzyny, pod Muraniem, Hawranem, Nową, Szerokim Żlebem (w Tatrach Spiskich wapiennych), w Zakopanem. Czerwiec, Lipiec. 4

- C. Blizn 3; owoce dłuższym lub krótszym lecz wyraźnym dziobkiem opatrzone, dziobek obrzeżony, na grzbiecie nieco wypukły, z przodu płaski na wierzchołku dwudzielny, o działkach trójkątnych, od siebie odstających; kłos męski pojedynczy, czasem na wierzchołku kwiatki słupkowe zawierający, rzadziej kłosków męskich 2.

1177. *C. frigida* All. fl. ped. II p. 270. T. zimna. *Radice stolonifera, spicula mascula terminali lanceolata rarius apice feminea, femineis plerumque 4 oblongis densifloris, suprema sessili, infima remota longissime pedunculata pendula, bracteis vaginantibus foliaceis, stigmatibus 3, fructibus lanceolatis glabris in rostrum marginatum serrulato-ciliatum antice planum bidentatum attenuatis.* Wahlenb. Carp. n. 962 p. 299. Koch. Germ. p. 881. Ledeb. Ross. IV p. 294. Reichenb. ic. XVIII t. 250 f. 616. Schldl. ic. XVII h. 9—10. Variat: b) *fuliginosa* Schkr. spicis omnibus pedunculatis subapproximatis, terminali androgyna basi mascula clavata, fructibus lanceolatis, attenuatis. Reichenb. ic. VIII t. 249 f. 614. Schldl. ic. XVII h. 9—10. *C. fuliginosa* Sternb. et Hopp.

Gatunku tego w Tatrach nigdy nie znajdowałem, ale zato bardzo często jego odmianę b). *fuliginosa*, wyróżniającą się następującymi znamionami: korzeniak włóknisty, darnisty; przykwiatki liściaste, pochwiaste; kłos wierzchołkowy u dołu męski, w górnej części żeński, maczugowaty, kłosy żeńskie w liczbie 2—4 brunatnoczarne, gęsto kwiatami osadzone, szypułkowe, później zwisające; blizn 3; owoce lancetowate, nagie, brzegiem drobnoząbkowane, na grzbiecie wypukłe, z przodu płaskie, o dziobku dwukończystym, biało obrzeżonym. Wys. 3—6". Po skałach na murawnikach powyżej górnej granicy kosodrzewu, np. na Wołowcu, Krywanu, Czerwonym Wirchu Uplaziańskim, Kościelcu, Świnicy, Zawracie, Lodowej Turni, na grzbiecie Łomnickim (obficie), na Turni po nad Białym Jeziolem, pod Hawranem, Nową i w wielu innych miejscach. Lipiec, Sierpień. 4

1178. *C. sempervirens* Vill. delph. II p. 214. T. zawsze zielona. *Radice fibrosa dense caespitosa, culmo obtusiuscule angulato, foliis anguste linearibus erectis, fasciculorum steriliū elongatis, culmorum florentium brevibus multoque minoribus, spicis oblongo-lanceolatis, mascula terminali solitaria, femineis plerumque 3 sublaevifloris, inferioribus exserte pedunculatis erectis, bracteis foliaceis vaginantibus, stigmatibus 3, fructibus ovato-lanceolatis in rostrum marginatum serrulato-ciliatum antice planum apice scarioso-bilobum acuminatis dorso apicem versus hispidulis.* Koch.

Germ. p. 881. Ledb. Ross. IV p. 29. Rehb. ic. VIII t. 247 f. 611. *C. ferruginea* Schk. Caric. t. m. f. 48. Host. Austr. II p. 600. Sturm h. 53. *C. varia* Host. Gram. I t. 80. *C. firma* Host. β subalpina Wahn. Carp. l. c. ?

Korzeniak włóknisty, ścisło-darnisty; łodyga wzniesiona, tępokańciasta, już w połowie bezlistna; liście równowaziutkie, płaskie, przykorzeniowe pochwy brzegiem na niteczkowate włókienka wystrzępione; kłos męski pojedynczy, żeńskich 2—3, podłużnie walcowatych, nieco skąpo kwiatkami osadzonych, szypułkowych, prosto-stojących lub dolnych później zwisających, od siebie oddalonych; przykwiatki liściaste, równowaziutkie, pochewkowate, od swych kłosów krótsze, lub też najwyższy z nich błonkowaty, graniasty; blizn 3; owoce lancetowate, trójgraniaste, nagie lub czasem około wierzchołka króciutkimi włoskami okryte, słabo wzdłuż unerwione, w dwukończysty dziobek stopniowo przechodzące, brzegiem od połowy zarówno jak i dziobek drobno-piłkowane. Wys. 3—6" albo nawet 1'. Po trawnikach, tłoczkach i skałach, od granicy lasów aż do najwyższych hal w całych Tatrach dosyć pospolita, np. pod Hawranem, Nową, spuszczać się aż do kosodrzewu. Maj, Czerwiec. 4

1179. *C. firma* Host. austr. p. 509. T. tęgolistna. *Folius lanceolato-linearibus trifariam patentibus rigidis, spica mascula solitaria, femineis plerumque 2 erectis densifloris ellipticis, superiore approximata subsessili, inferiore remota exserte pedunculata, bracteis vaginantibus acumine foliaceo spicam subaequante, stigmatibus 3, fructibus oblongo-lanceolatis glabris in rostrum marginatum serrulato-ciliatum antice planum apice truncato-bilobum acuminatis.* Wahn. Carp. n. 962. Koch. Germ. p. 882. Rehb. ic. VIII f. 610. Schldl. ic. XVIII h. 3—4. Host. Gram. I t. 75.

Korzeniak włóknisty, gęsto darnie tworzący; łodyga wzniesiona, tępokańciasta, bezlistna; liście równowasko-lancetowate, płaskie, trzema rzędami odstające, od łodygi krótsze; kłos męski pojedynczy, żeńskich 2—4, jajowato-podłużnych lub podługowatych, gęsto kwiatkami okrytych, szypułkowych, prosto-stojących, skupionych lub od siebie oddalonych; przykwiatki błonkowate, pochwiaste, ostrokończyste, najniższy tylko czasem liściasty, lecz żaden po za kłos męski nie wybiegający; blizn 3; owoce eliptycznie-lancetowate, trójgraniaste, nagie, wzdłuż unerwione, w dwukończysty dziobek stopniowo się zwężające, brzegiem zarówno jak i dziobek drobno-piłkowane. Wys. 2—6". Po miejscach skalistych, wilgotnych, od stóp Tatrzańskich aż do górnej prawie granicy kosodrzewu wszędzie na całym paśmie obficie się trafia, a naj-

pospolicięj zaś w Reglach i dol. Kościeliskiej, Hawranu i Nowej. Czerwiec—Sierpień. 4

1180. *C. ferruginea* Scop. Carniol. II 245. T. rdzawa. *Radice stolonifera, foliis linearibus erectis, spica mascula solitaria, femineis duabus tribusve distantibus linearibus sublaevifloris, omnibus exserte pedunculatis, fructiferis nutantibus, bracteis vaginantibus, stigmatibus 3, fructibus elliptico-oblongis trigonis in rostrum marginatum serrulato-scabrum antice planum apice breviter bidentatum acuminatis.* Koch. Germ. p. 882. Ledb. Ross. IV p. 294. Rehn. ic. VIII f. 613. Host. Gram. I t. 81. C. Mellichhoferi Host. Astr. II p. 601.

Korzeniak gruby, gałęzisty, płożący się, puszczaający pojedyncze pędy i luźne darnie tworzący; łodyga wzniesiona, tępokańciasta, ulistniona; liście równowaziutkie, płaskie; kłos męski pojedynczy o plewach tępych, sztylecikiem zakończonych, żeńskich 2—3 walcowatych od siebie oddalonych, luźno kwiatkami okrytych, szypułkowych, prosto-stojących, z których dolne później zwisają; przykwiatki liściaste, równowaziutkie, pochwiaste, z tych dolny zupełnie do liści łodygowych podobny; blizn 3; owoce eliptyczne, trójkątne, nagie lub czasem około wierzchołka krótkimi włoskami okryte, słabo wzdłuż unerwione i w krótki dwukończysty dziobek się zwężające, brzegiem w górnej części podobnie jak i dziobek drobno-piłkowane. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po tłoczkach na skałach, w dolinie Kościeliskiej i Chochołowskiej lub pod Giewontem, także na południowym stoku Hawrania tu i owdzie się trafia. Czerwiec, Lipiec. 4

1181. *C. tenuis* Host. Gram. IV t. 92. T. wątła. *Radice dense caespitosa simulque breviter stolonifera, foliis setaceo-linearibus, spica mascula solitaria, femineis 2—3 distantibus linearibus sublaevifloris, omnibus exserte pedunculatis, fructiferis nutantibus, bracteis vaginantibus stigmatibus 3, fructibus lanceolato-oblongis in rostrum marginatum antice planum apice breviter bidentatum attenuatis trigonis superficie margineque glabris.* Koch. Germ. p. 883. Rehn. ic. VIII f. 601. Schldl. ic. XVIII h. 1—2. C. brachystachys Schkur. Wahlnb. Carp. n. 960.

Korzeniak włóknisty, gęsto-darnisty; łodyga prosto-stojąca, tępokańciasta, ulistniona i purpurowo-brunatnymi pochwami w nasadzie okryta; liście głęboko-rynienkowate lub zwinięte, prawie szczecinowate; kłos męski pojedynczy, mały, równowąski, jasno-brunatny, żeńskich 2—5 cienkowalcowatych, niezbyt gęsto kwiatkami osadzonych, cieniutko- i długoszypułkowych, prosto-stojących; z tych dolne później zwisłe i oddalone; plewy purpurowo-brunatne zieloną smugą na grzbiecie i białym brze-

giem opatrzone; przykwiatki liściaste, szczecinowato zwinięte, pochwiaste, zazwyczaj od swych kłosów krótsze, czasem tylko górny blonkowaty, graniasty; blizn 3; owoce eliptycznie-lancetowate, trójgraniaste, nagie, wzdłuż unerwione, w dwukończysty dziobek stopniowo się zwężające, brzegiem gładkie. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po tłoczkach na skałach, w dolinie Kościeliskiej, pod Małolączniakiem, Giewontem i na Choczcu często i obficie się trafia. Czerwiec, Lipiec. 4

1182. *C. Michellii* Host. Synops. 507. T. Michelego. *Radice stolonifera, spica mascula solitaria, femineis 1—2 remotis ellipticis incluso- vel inferiore exserte pedunculatis erectis 6—12 floris, bracteis vaginantibus spicam subaequantibus culmo multo brevioribus, stigmatibus 3, fructibus obovatis ventricoso-trigonis glabris in rostrum lineare elongatum margine serrulato-scabrum antice planum apice acute bifidum subito acuminatis obsolete nervosis.* Host. Gram. I t. 72. Sturm II 55. Rehn. ic. VIII f. 626.

Korzeniak gruby, gałęzisty, płożący się, pojedyncze pędy i kępy liści puszczejące; łodyga prosto-stojąca, tępokańciasta, w górnej części bezlistna u dołu brunatnymi pochewkami okryta; liście równowaskie, płaskie i długie; kłos męski pojedynczy, bladeżółtawy; żeńskich 1—2 podługowatych, luźno kwiatkami osadzonych, szypulkowych, prosto-stojących, skupionych lub od siebie oddalonych; plewy zielonawe, żółtawo-biało-obrzeżone; przykwiatki liściaste, równowaskie, tylko górny czasem szczecinowaty, pochwiasty, krótki, tej długości co kłos; blizn 3; owoce przewrotnie-jajowate, wydęte, trójgraniaste, nagie, wzdłuż unerwione i zakończone równowaskim drobno-pilkowanym dwukończystym dziobkiem, długością owocowi wyrównującym. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1'$. Po miejscach suchych rzadko, częściej między krzakami jałowcu: podnóże Bąbiej Góry, Markowe Równinki 750 m., Czatorza 700 m., koło Rabczyc kościelnych. Maj, Czerwiec. 4

1183. *C. flava* L. sp. 1384. T. żółta. *Radice dense caespitosa fibrosa, culmo glabro, spicula mascula solitaria, femineis 2—3 subapproximatis subrotundo-ovatis, superioribus subsessilibus, infima plerumque incluse pedunculata, bracteis foliaceis breviter vaginantibus denique patentissimis vel refractis, stigmatibus 3, fructibus ovatis inflatis nervosis glabris in rostrum recurvatum, antice planum margine serrulato-scabrum bidentatum acuminatis.* Wahlenb. Carp. n. 954. Berd. Crac. n. 1053. Ledeb. Ross. IV p. 299. Rehn. ic. VIII f. 654. Schldl. ic. VI h. 5. Variat: *b) minor bracteis foliaceis denique patentissimis vel refractis breviter vaginantibus vel infima remota et elongato-vagi-*

nata, fructibus in rostrum rectum serrulato-scabrum acuminatis. C. Oederi Ehrh. Koch. Germ. p. 884. Schldl. ic. IX h. 11—12.

Korzeniak włóknisty, kępiasty; łodyga wzniesiona lub skośna, tępokanciasta, ulistniona lub od połowy bezlistna, w nasadzie brunatnemi pochwami otoczona; liście równowaskie, płaskie; kłos męski pojedynczy, walcowaty, rdzawy; żeńskich 1—3 gęsto kwiatkami osypanych, prosto-stojących, skupionych, siedzących lub szypulkowych, z których dolny czasem oddzielnie stojący, w czasie kwitnienia jajowaty lub kulisty, później w skutek silnie odstających owoców o wyglądzie gwiazdkowatym; plewy rdzawo-brunatnawe o zielonej smudze na grzbiecie; przylistki liściaste, równowaskie, pochwiaste, od łodygi dłuższe, w końcu pod kątem prostym odstające, zagięte lub zwisłe, dolne kształtem do liści łodygowych zbliżone; blizn 3; owoce zielone, jajowate, wydęte, trójgraniaste, nagie, wzdłuż unerwione i długim dwukończystym dziobkiem uwieńczone, o dziobku równowaskim, zakrzywionym, długością owocowi dorównywającym, brzegiem słabo piłkowane. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Odmiana b) minor odznacza się łodygą niższą (1—8'' wysoką), owocami dwa razy mniejszemi i dziobkiem prawie szypułkowatym, prostym, o połowę od owocu krótszym. Po mokrych torfiastych łąkach, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich lub nawet i wyżej pospolita, np. na Babięj Górze. Odmiana b) po moczarach torfiastych z południowej strony podnóża Babięj Góry, koło Zakopanego pod Regłami lub w dolinie Chochołowskiej często się trafia. Maj, Czerwiec. 74

1184. C. fulva Good. tr. of. l. soc. II, 177. T. czerwono-żółta. *Radice caespitosa, breviterque stolonifera, culmo scabro, spica mascula solitaria, femineis 2, infima remota exserte pedunculata, vel 3 superioribus duabus approximatis, omnibus erectis ovato-oblongis densifloris, bracteis longe vaginantibus, infima foliacea spicam masculam attingente vel superante, stigmatibus 3, fructibus ovatis subinflatis utrinque convexis nervosis glabris in rostrum bifidum rectum antice planum margine serrulato-scabrum acuminatis patentibus, infimis saepe horizontaliter expansis, glumis acutis, ligula oppositifolia ovata brevi truncata.* Wahlenb. Carp. n. 955. Berd. Crac. n. 1056. Ledb. Ross. IV p. 297. Rehn. ic. VIII f. 620. Schldl. ic. VII h. 4.

Korzeniak włóknisty, kępiasty, z ulistnionemi rozłogami lub bez; łodyga wzniesiona lub powstająca, tępokanciasta, ulistniona, w nasadzie białawo-brunatnemi pochwami okryta; liście równowaskie, płaskie, prostostojące, od łodygi krótsze; kłos męski pojedynczy, rdzawo-brunatny, brzegiem białawy, walcowaty, żeńskich 2—3, jajowatych lub podłużnych, gęsto kwiatkami osadzonych,

brunatnych, z zieloną smugą na grzbiecie i białym brzegiem opatrzonych, górnych zwykle skupionych, szypułkowych, z tych najniższy tylko oddzielnie stojący, wszystkie zaś prostostojące; plewy kwiatów żeńskich na wierzchołku suchobłonkowate, tępawe; przykwiatki liściaste, równowąskie, pochewkowate, najwyżej dolny lub środkowy do wierzchołka kłosa męskiego dostający, najwyższy zwykle błonkowaty, graniasty; blizn 3; owoce jajowate, nieco wzdęte, trójkątne, nagie, wzdłuż unerwione i w krótki dwukończysty dzióbek się zwężające, o dzióbku od zewnątrz brzegiem drobnopilkowanym, od wewnątrz zaś błonkowatym. Wys. $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po łąkach podmokłych, na Spiżu tu i owdzie się trafia Maj, Czerwiec. 4

1185. *C. distans* L. sp. 1387. T. odległokłosa. *Radice caespitosa, culmo glabro, ligula oppositifolia oblonga, spica mascula solitaria, femineis plerumque 3 erectis ovato-oblongis densifloris, omnibus longe remotis, infima exserte pedunculata, bracteis longe vaginantibus, infimis foliaceis spicam superantibus, stigmatibus 3, fructibus ovatis trigonis subinflatis antice planiusculis in rostrum bifidum rectum margine serrulato-scabrum acuminatis glabris nervosis, nervis lateralibus paulo magis prominulis, glumis ovatis obtusis mucrone scabro terminatis.* Berd. Crac. n. 1055. Bess. Gal. n. 1137. Ledb. Ross. IV p. 298. Koch. Germ. p. 885. Schldl. ic. VII h. 4. Rehn. VIII f. 622.

Korzeniak włóknisty, kępiasty, rzadko ulistnione rozłogi wypuszczający; łodyga wzniesiona lub powstająca, tępokańciasta, ulistniona, w nasadzie pochewkami białawo-brunatnymi okryta; liście równowąskie, płaskie, prostostojące, od łodygi krótsze; kłos męski pojedynczy, żeńskich 2—3 podłużnie-jajowatych lub walcowatych, gęsto kwiatkami osadzonych, szypułkowych, prostostojących, od siebie znacznie oddalonych i wzdłuż górnej połowy łodygi rozmieszczonych; plewy kwiatów żeńskich krótkosztyletowate, jasno-brunatne, o zielonej smudze na grzbiecie i białym brzegu; przykwiatki liściaste, równo-wąskie, pochwiaste, dolne kształtem do liści łodygowych podobne, górne zazwyczaj błonkowate i graniaste, lecz żaden ponad kłos męski nie wybiegający; blizn 3; owoce bladzielone, jajowate lub jajowato podłużne, trójkątne, nagie wzdłuż unerwione, i w krótki dwukończysty dzióbek przechodzące, o dzióbku brzegiem od zewnątrz i od wewnątrz drobnopilkowanym. Wys. $3''$ — $1\frac{1}{2}'$. Po łąkach wilgotnych, na Pieninach, Podhalu, Spiżu i t. d. często się trafia. Maj, Czerwiec. 4

1186. *C. sylvatica* Huds. fl. ang. p. 353. T. leśna. *Culmo laevi, foliis lato-linearibus, ligula oppositifolia subnulla, spica mascula solitaria, femineis 4 remotis longe pedunculatis pen-*

dulis linearibus laxifloris, bracteis foliaceis elongato-vaginantibus, stigmatibus 3, fructibus ellipticis trigonis glabris laevissimis in rostrum lineare marginatum bifidum margine glabrum acuminatis. Berd. Crac. n. 1057. Koch. Germ. p. 886. Ledb. Ross. IV p. 295. Rchnb. ic. VIII f. 603. Schldl. ic. VI h. 10—11. C. Drymeja Ehrh. Wahlenb. Carp. n. 958.

Korzeniak włóknisty, kępiasty, czasem ulistnione pędy wypuszczający; łodyga prostostojąca, tępokańciasta, ulistniona, w nasadzie brunatnemi pochwami otoczona; liście szeroko równowąskie, płaskie; kłos męski pojedynczy, zielonawo-żółty, żeńskich 2—5 cienkowalcowatych, luźno kwiatkami osadzonych, cienko-i długoszy-pułkowych, z początku prostostojących, później zwisłych, od siebie oddalonych; plewy blade-żółtawe, zieloną smugą na grzbiecie i białawym brzegiem opatrzone; przykwiatki liściaste, równowąskie, pochewkowate, dolne kształtem do liści łodygowych zbliżone, od łodygi już to krótsze, już dłuższe; blizn 3; owoce zielone, eliptyczne, trójgraniaste, nagie, bez nerwów i długim równowąskim dwu kończystym dziobkiem zakończone, brzegiem zarówno jak i dziobek gładkie, Wys. 1—2'. Po lasach liściastych wszędzie dosyć często się trafia, szczególnież też na Pieninach, na Beskidzie zachodnim i na Babięj Górze, na Nowej, Czerwonym Wirchu i w Tatrach Spiskich. Czerwiec. 4

- D. Blizn 3; owoce krótszym lub dłuższym lecz wyraźnym dziobkiem zakończone, dziobek obły lub spłaszczony, dwukończysty o włoskowato-zakończonych, działkach od siebie odstających; kłosów męskich zazwyczaj kilka.

* Przykwiatki bezpochewkowe lub krótko-pochwiaste; owoce gładkie.

1187. C. *Pseudo-Cyperus* L. sp. 1387. T. ciborowata. *Culmo acutangulo angulis scabro, spica mascula solitaria, femineis 4—6 longe pedunculatis pendulis cylindricis densifloris, bracteis foliaceis, inferioribus breviter rarius longius vaginantibus, stigmatibus 3, fructibus ovato-lanceolatis in rostrum bicuspidatum attenuatis nervosis glabris, glumis lineari-subulatis scabris.* Wahlenb. Carp. n. 974. Berd. Crac. n. 1058. Ledb. Ross. IV p. 308. Rchnb. ic. VIII t. 275. Schldl. ic. VI h. 8—9.

Korzeniak włóknisty, kępiasty; łodyga prostostojąca, ostro-trójgraniasta, ulistniona, w nasadzie brunatnemi pochwami okryta, liście szerokolancetowate, płaskie; kłos męski pojedynczy, blade-

żółtawy, żeńskich 3—6, równowąsko-walcowatych, gęsto kwiatkami okrytych, długoszypulkowych zwisłych, skupionych lub od siebie oddalonych, zielonych; plewy kwiatów żeńskich równowąskoszydłowe, szczecinowatemi rzęsami osadzone; przykwiatki liściaste, równowąskie, bezpochewkowe, tylko dolny czasem krótkopochewkowy, od łodygi daleko dłuższe; blizn 3; owoce jajowato-lancetowate, trójkątne, nagie, wzdłuż unerwione i stopniowo w dziobek się zwężające, o dziobku brzegiem, podwójnie włoskowato zakończonym. Wys. 1—3'. Po rowach, koło Kiesmarku. Czerwiec. 74

1188. *C. ampullacea* Good. tr. of. l. soc. II, 207. T. flaszczkowa. *Culmo obtusangulo laevi, spicis masculis 1—3, femineis 2—3 remotis cylindricis evaginatiss, stigmatibus 3, fructibus patentissimis subglobosis inflatis glabris dorso subseptemnerviis, rostro lineari compresso bicuspidato*. Wahlenb. Carp. n. 976. Berd. Crac. n. 1059. Ledeb. Ross. IV p. 318. Reichenb. ic. VIII f. 659. Schrad. ic. VI h. 8—9.

Korzeniak gruby, gałęzisty, płożący się, pojedyncze pędy puszczający i luźne darnie tworzący; łodyga wzniesiona, ulistniona, tępo kanciasta, kantami gładka, w dolnej części prawie walcowata, w nasadzie pochewkami brunatnymi okryta; liście równowąskie, płaskie; kłosów męskich 2—4, skupionych, żeńskich 2—4, równowąsko-walcowatych gęsto kwiatkami osadzonych, siedzących lub szypulkowych, prostostojących lub w końcu zwisłych, od siebie oddległych; plewy kłosów żeńskich lancetowate, kończyste, brzegiem błonkowate, żółtawo-brunatne, białawo obrzeżone, na grzbiecie zieloną smugę posiadające; przykwiatki liściaste, równowąskie, bezpochewkowe, tylko dolny czasem krótkopochwiasty, zwykle od łodygi dłuższe; blizn 3; owoce żółto-zielone, prawie pod kątem prostym odstające, kulisto-jajowate, silnie wydęte, trójkątne, nagie, wzdłuż unerwione, dziobek brzegiem gładki, o połowę od owocu krótszy, włoskowato 2 kończyste. Wys. 1—2'. Po bagnach i brzegach wód stojących, tu i owdzie się trafia, np. koło Ludzimierza, Czorsztyna, Kiesmarku (nad brzegami białych stawów Kiesmarskich), na Beskidzie zachodnim, a nawet na bagniskach pod Pyszną. Maj, Czerwiec. 74

1189. *C. vesicaria* L. sp. 1388. T. pęcherzykowata. *Culmo acutangulo angulis scabro, spicis masculis 1—3, femineis 2—3 remotis oblongo-cylindricis sessilibus vel breviter pedunculatis erectis densifloris, bracteis foliaceis evaginatiss, stigmatibus 3, fructibus oblique patentibus ovato-conicis inflatis in rostrum compressum bicuspidatum attenuatis glabris dorso subseptemnerviis*. Wahlenb. Carp. n. 976. Berd. Crac. n. 1060. Ledeb. Ross. IV p. 317. Reichenb. ic. VIII t. 276. Schrad. ic. VI h. 10—11.

Korzeniak gruby, gałęzisty, płożący się, pojedyncze pędy puszczaający oraz luźne darnie tworzący; łodyga prostostojąca, ostro trójgraniasta, kantami chropawa, ulistniona, w nasadzie brunatnymi lub czerwonymi pochwami okryta; liście równo-wąskie, płaskie; kłosów męskich 2—4 skupionych, żeńskich również 2—4, podłużnie-walcowatych, gęsto kwiatkami osadzonych, siedzących lub szypułkowych, prostostojących lub w końcu zwisających, od siebie odległych; plewy kwiatów żeńskich lancetowate, kończyste, brzegiem błonkowate, jasno-brunatne, białawo obrzeżone, a na grzbiecie zieloną smugą opatrzone; przykwiatki liściaste, równowąskie, bezpochewkowe, tylko czasem dolny krótkopochewkowy, zwykle od łodygi dłuższy; blizn 3; owoce żółto-zielone, skośnie stojące, jajowato stożkowate, silnie wydęte, trójgraniaste, nagie, wzdłuż unerwione i w dziobek stopniowo się zężające, dziobek gładkobrzegi, o połowę od owocu krótszy, włoskowato-dwukończysty. Wys. 1—2'. Po bagnach i brzegach wód stojących w dol. Nowo-Tarskiej koło Zawoi i na Spiżu koło Kiesmarku dosyć często się trafia. Czerwiec. 74

1190. *C. paludosa* Good. tr. of. l. soc. II, 202. T. błotna. *Culmo acutangulo angulis scabro, spicis masculis 2—3, glumis inferioribus obtusis, spicis femineis 2—3 cylindricis erectis densifloris sessilibus pedunculatisve, glumis acuminatis cuspidatisve, bracteis foliaceis evaginatis, stigmatibus 3, fructibus ovatis vel oblongo-ovatis compressis subtrigonis nervosis in rostrum breve bidentatum acuminatis glabris*. Wahlenb. Carp. n. 977. Berd. Crac. n. 1061. Ledeb. Ross. IV p. 315. Rehn. ic. VIII f. 644. Schldl. ic. VI h. 5.

Korzeniak gruby, gałęzisty, płożący się, puszczaający oddzielne pędy i luźne darnie tworzący; łodyga wzniesiona, trójgraniasta, ulistniona, a w nasadzie brunatnymi lub czerwonymi pochwami okryta; liście równowąskie, płaskie; kłosów męskich 1—4 skupionych, czerwobrunatnych, o plewach dolnych tępych, górnych kończystych, rzadziej wszystkich bez wyjątku kończystych; kłosów żeńskich 2—4, walcowatych, gęsto kwiatami osadzonych, siedzących lub szypułkowych, prostostojących lub później nachylonych i od siebie odległych; przykwiatki liściaste, równowąskie bezpochewkowe, tylko dolny czasem krótkopochwiasty, dolne przytem z kształtu do liści łodygowych podobne; blizn 3; owoce brudno-zielone lub brunatnawe, jajowate lub jajowato-podłużne, spłaszczone, dwuboczne (3 kant nie wyraźny), nagie, matowe, wzdłuż unerwione i krótkim dwukończystym dziobkiem ozdobione, dziobek zarówno jak i owoc brzegiem gładki. Wys. 1—3'. Po rowach lub

brzegach wód, w dolinie Nowo-Tarskiej i na Spiżu dość pospolita. Maj. 4

1191. *C. riparia* Cart. fl. lond. IV t. 60. T. nadbrzeżna. *Culmo acutangulo angulis scabro, spicis masculis 3—5, glumis cuspidatis, femineis 3—4 cylindricis erectis densifloris sessilibus pedunculatisve, glumis cuspidatis, bracteis foliaceis evaginato, stigmatibus 3, fructibus ovato-conicis margine rotundatis utrinque convexis tenuiter multinerviis in rostrum breve acute bidentatum transcurrentibus glabris.* Berd. Crac. n. 1062. Koch. Germ. p. 887. Ledeb. Ross. IV p. 314. Rehb. ic. VIII f. 647. Schldl. ic. VI h. 10—11.

Korzaniak gruby, gałęzisty, płożący się, puszczejący oddzielne pędy i luźne darnie tworzący; łodyga tęga, wzniesiona, trójgraniasta, ulistniona; a w nasadzie pochewkami brunatnymi okryta; liście szeroko-równowąskie, płaskie; kłosów męskich 2—5 skupionych, ciemno-brunatnych, o plewach kończystych; żeńskich 2—5 walcowatych, gęsto kwiatkami osadzonych, siedzących lub szypułkowych, prostostojących lub później zwisających i od siebie oddalonych; przykwiatki liściaste, równowąskie, bezpochewkowe, tylko dolny czasem krótkopochwiasty i nadzwyczaj długi; przytem dolne z kształtu do liści łodygowych podobne; blizn 3; owoce brudno żółto-zielone, jajowato stożkowate, silnie wydęte, okrągławo trójgraniaste, nagie, połyskujące, wzdłuż unerwione i krótkim dwukończystym dziobkiem uwieńczone, dziobek zarówno jak i owoc brzegiem gładki. Wys. 2—4'. Po rowach lub brzegach wód płynących, w dolinie Nowo-Tarskiej i na Spiżu często się trafia. Maj, Czerwiec. 4

** Przykwiatki bezpochewkowe, tylko dolny czasem krótko pochewkowaty; owoce kosmato-włosiste.

1192. *C. filiformis* L. sp. 1385. T. nitkowata. *Culmo obtusangulo laevi vel apice scabriusculo, foliis canaliculatis culmo vix latioribus, spicis masculis 1—2, femineis 2—3 remotis oblongis ovatisve erectis densifloris sessilibus, vel infima pedunculata, glumis mucronatis cuspidatisve, bracteis foliaceis, infima saepe breviter vaginante, stigmatibus 3, fructibus oblongo-ovatis turgidis hirsutopubescentibus in rostrum breve bicuspidatum transeuntibus.* Host. Gram. I t. 86. Rehb. ic. VIII t. 643. Berd. Crac. n. 1063. Koch. Germ. p. 888. Ledeb. Ross. IV p. 319. Bess. Gal. n. 1145. Schldl. ic. XI h. 3—4.

Korzeniak gruby, gałęzisty, płożący się, puszczejący pojedyncze pędy oraz darnie tworzący; łodyga wzniesiona, tępo-kańcia-

sta, ulistniona, w nasadzie pochewkami brunatnymi lub czerwona-wemi okryta, zarówno jak i liście naga; liście równowaziutkie, sztywne, zwinięte, zaledwie od łodygi szersze; kłosów męskich 1—2, żeńskich 2—3, jajowatych lub podłużnych, gęsto kwiatami osadzonych, siedzących (czasem tylko najniższy krótkoszypułkowy), prostostojących i od siebie oddalonych, przylistki liściaste, równowaziutkie, bezpochewkowe, tylko najniższy czasem krótkopochwiasty, dolne z kształtu do liści łodygowych zbliżone; blizn 3; owoce brudno-zielone, jajowatopodłużne, nieco wzdęte, trójkgraniaste, krótkowłosiste, i włoskowatym dwukończystym dziobkiem zakończone. Wys. $1\frac{1}{2}$ —3'. Po moczarach torfiastych południowego podnóża Babięj Góry, rzadko. Maj, Czerwiec. 4

*** Przykwiatki długo pochwiaste; owoce kosmato-włosiste.

1193. *C. hirta* L. sp. 1389. T. kosmata. *Culmo laevi, foliis vaginisque pilosis, spicis masculis 2, femineis 2—3 erectis oblongo-cylindricis, inferiore pedunculata, suprema subsessili, glumis aristatis, bracteis foliaceis, infima longe vaginante, stigmatibus 3, fructibus ovatis in rostrum bicuspidatum acuminatis hirtis.* Wahlnb. Carp. n. 957. Berd. Crac. n. 1064. Ledeb. Ross. IV p. 319. Rehn. ic. VIII f. 628. Schldl. ic. 7 h. 10—11.

Korzeniak gruby, gałęzisty, płożący się, pojedyncze pędy puszczający i luźne darnie tworzący; łodyga prostostojąca lub powstająca, tępokańciasta, ulistniona, naga lub nielicznymi włoskami okryta, w nasadzie czerwono-brunatnymi pochewkami opatrzona, liście równowazkie, płaskie, dwa do trzech razy szersze od łodygi, wraz z pochewkami i przylistkami krótkowłosiste, rzadko zupełnie nagie; kłosów męskich 1—3 skupionych, żeńskich 2—4, podłużnie-walcowatych, gęsto kwiatkami osadzonych, szypułkowych (z tych górny często siedzący), prostostojących, często od siebie oddalonych; plewy jasno-brunatne z zieloną smugą na grzbiecie i białym brzegiem; przykwiatki liściaste, równowazkie, długo-pochwiaste, dolne z kształtu do liści łodygowych zbliżone; blizn 3; owoce brudno-zielone, jajowate, wzdęte, trójkgraniaste, krótkowłosiste i dziobkiem włoskowato-dwukończystym uwieńczone. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po łąkach wilgotnych lub miejscach piaszczystych, prawie wszędzie pospolita, np. u podnóża Białej Góry. Maj, Czerwiec. 4

XCVIII. Rodzina GRAMINEAE Juss. Trawy.

Rośliny zielne, dosiegające w sferze gorącej nawet drzewiastych rozmiarów, o bardzo znamienym wyglądzie, korzeniach

włóknistych, niekiedy korzeniakach czyli hlączach i żdźbłach kolkowatych, w przestrzeniach międzywęzłowych pustych, okrytych liśćmi naprzemianległemi, pochewkowatemi, o pochewkach długich i w górnej części rozciętych, opatrzonych na końcu, w nasadzie blaszki liściowej krótkim jęczyzkiem, za przylistek uważanym, kwiatostanie wiechowatym lub kłosowatym, owocach zaś ziarnczakach lub niełupkach, u wielu gatunków w mączkę obfitujących. Kwiaty obu lub jednopłciowe, zamknięte dwoma plewami i po jednym lub kilka więcej naprzemian na wspólnej osadce kłosek tworzącej osadzone. Najniższa para przykwiatków, t. zw. plewy kielichowe lub po prostu plewy, jest pusta, składającą się z 2 plew: dolnej czyli zewnętrznej i z górnej czyli wewnętrznej, zwykle nieco wyżej siedzącej. Następującą parę przykwiatków stanowią plewki czyli inaczej plewy koronowe, składające się również z 2 plewek: dolnej czyli zewnętrznej oraz górnej czyli wewnętrznej cienkoblonkowatej i zwykle mniejszej (rzadko zupełnie brakującej), zawierają one narządy rozrodcze i często też 1—3 nader drobnych, okwiat niejako zastępujących, łuszek czyli miodników; czasem ta lub owa para plewek bywa pusta lub osobiwie na wierzchołku kłosek skarłowaciała. Plewy oraz dolne plewki często są ością zakończone. Pręcików 3, wyjątkowo 1 lub 2, o pylnikach 2 komorowych, pękających w podłuż lub otwierających się na wierzchołku; związek pojedynczy, jednokomorowy; szyjek 2, rzadko 1 lub 3, o bliźnach pojedynczych, wydłużonych, mniej lub więcej po obu stronach kłosa, z nasady jego wystających. Ziarno wolne lub z plewkami zrosłe.

423. *Echinochloa* Beauv. Chwastnica (III, 2. L.).

Kłoski w wiechę gałęzistą, złożoną zebrane, z boków splecione, składające się z dwu plew, jednego kwiatka zupełnego i drugiego zmarniałego przez dwie plewki zastąpionego; plewy wzdłuż nerwów szczecinkami osadzone, ostrokończyste lub ością zakończone, górna téj długości lub nawet od plewek dłuższa, dolna znacznie krótsza; zewnętrzna z pustych plewek krócej lub dłużej ościasta lub tylko sztylecikowato zakończona, wewnętrzna znacznie mniejsza, błonkowata, bezostna i często się nierozwijająca; plewek kwiatek zupełny okrywających 2, skórkowatych, bezostnych; pręcików 3, bliźn 2, wydłużonych, z wierzchołka włoska wystających; kłoski w nasadzie pokrywką szczecinowatą nie okryte.

1194. *E. Crus galli* L. sp. 83. Ch. kurze proso. *Spicis alternis oppositisque compositis linearibus, spiculis approximatis aristatis, rachi basi quinquangulari.* Rehb. ic. I f. 515—17

(ed. 2). *Panicum crus galli* L. spec. p. 56. Koch. Ger. p. 892. Bess. Gal. n. 91. Schldl. ic. I h. 12. Fl. D. t. 1564. Ledb. Ross. IV p. 373. *Oplismenus Crus Galli* Kunth.

Korzeń włóknisty; łodyga rozესłana, kolankowato-powstająca lub prostostojąca, spłaszczona, naga, pojedyncza lub u dołu rozgałęzioną; liście równowąsko lancetowate, wraz z pochwami zazwyczaj nagie; kłoski jajowate, zebrane w kłosy złożone, gałęziste, skupione, zielone lub brudno fioletowe, prawie brunatne. Wys. 6"—2'. Po drogach, ogrodach, w Żywcu i jego okolicy. Lipiec, Sierpień. ☉

424. *Setaria* P. Beauv. agr. p. 51. Szczecica (III, 2. L.).

Kłoski z boków spłaszczone, zebrane w jeden walcowaty kłos, składają się z 2 plew, kwiatka obupłciowego i 1—2 pustych plewek, kwiatek zmarniały zastępujących; plewy nagie, bezostne, górna téj długości co plewki, dolna znacznie krótsza i zwykle nie rozwinięta; plewek kwiatek zupełny otaczających 2 błonkowatych, bezostnych; pręcików 3; szyjek 2, wydłużonych, z wierzchołką kłoska wychodzących; kłoski w nasadzie szczecinowatą okrywką z szypulek kwiatowych powstałą otoczone.

1195. *S. viridis* Beauv. agr. 51. *S. zielona. Panicula spiciformi cylindrica, involucro sursum scabro, denticulis antrorsum directis, paleis floris hermaphroditi laeviusculis paleam floris neutrius aequantibus.* Koch. Germ. p. 893. Ledb. Ross. IV p. 470. Rchnb. ic. I f. 510 (ed. 2). Schldl. ic. III h. 7. *Panicum viride* L. Wahlnb. Carp. n. 50. Berd. Crac. n. 1070.

Korzeń gruby; łodyga wzniesiona, kolankowato powstająca lub leżąca, naga, pojedyncza lub u dołu gałęzista; liście równowąskolancetowate, wraz z pochwami zazwyczaj nagie; kłoski z nader krótkich zwykle parami obok siebie stojących gronek złożone, i razem w walcowaty skupiony, żółto-zielony, brunatnawy lub czerwony kłos zebrane; szczecinki, stanowiące okrywkę kłosków, od tych ostatnich dłuższe, z dołu ku górze szorstkie; kłoski jajowate, téj długości co górna plewa; plewki prawie gładkie. Wys. 1"—2'. Po polach i miejscach uprawnych, wszędzie pospolita. Lipiec, Sierpień. ☉

1196. *S. glauca* Beauv. Agr. 51. *S. żółtowłosa. Panicula spiciformi cylindrica, involucris sursum scabris, denticulis antrorsum directis, paleis floris hermaphroditi transverse rugosis palea floris neutrius duplo longioribus.* Rchnb. ic. I f. 509 (ed. 2.) *Panicum glaucum* L. Koch. Ger. p. 893. Ledb. Ross. IV p. 471. Schldl. ic. XII h. 9—10. Berd. Crac. n. 1071. *Pennisetum glaucum* R. Br.

Korzeń włóknisty; łodyga prostostojąca lub kolankowato-powstająca, naga, pojedyncza lub u dołu gałęzista; liście równo-wąsko-lancetowate, wraz z pochewkami pospolicie nagie; kłoski z nader krótkich, zazwyczaj tylko 1—2 kwiatkowych gałązek się składające, w walcowaty skupiony kłos wszystkie zebrane; szczecińki, okrywkę kłosek stanowiące, od tych ostatnich dłuższe, z dołu ku górze szorstkie, rdzawo-żółte; kłoski jajowate, bladzielone, o połowę od górnej plewy dłuższe; plewki poprzecznie marszczone. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po polach piaszczystych i miejscach uprawnych, w Żywcu i okolicy. Lipiec, Sierpień. ☉

425. *Phalaris* L. gen. n. 74 Myszyber (III, 2. L.).

Kłoski w rozpięchłą wiechę ułożone, z boków spłaszczone, z dwu plew, jednego kwiatka obupłciowego i dwu łusczkowatych przydatków, 2 kwiatki zmarniałe przedstawiających złożone; plewy od plewek dłuższe, bezostne; plewek kwiatek zupełny otaczających 2, bezostnych, pleweczek 2; pręcików 3, blizn 2, wydłużonych, z wierzchołka kłosek wystających.

1197. *Ph. arundinacea* L. sp. 80. M. trzcinny. *Panicula patente, spiculis fasciculato-congestis, valvis apteris, flore hermaphrodito glabro, sterilibus pilosis*. Wahlenb. Carp. n. 49. Schldl. ic. V. h. 11. *Baldingera arundinacea* Fl. Wett. Rehb. ic. I f. 493 (ed. 2). *Digraphis arundinacea* Trin. Ledb. Ross. IV p. 454. Koch. Ger. p. 894. Berd. Crac. n. 1073.

Korzeń walcowaty, członkowaty, gałęzisty, płożący się, puszczający pojedyncze pędy i luźne darnie tworzący; łodyga wzniesiona lub powstająca, pojedyncza lub w nasadzie gałęzista, wewnątrz pusta, zarówno jak i cała roślina naga; liście równo-wąsko-lancetowate; wiecha podczas kwitnienia rozpięchła, w zarysie podługowata lub stożkowata, po okwitnieniu skupiona; kłoski jajowato-lancetowate zielonawo-białe, wiązeczkami na szypułkach wiechę składających ustawione. Wys. 2—3'. Po mokrych łąkach lub po brzegach wód stojących, w dolinie Nowo-Tarskiej i Spisko-Liptowskiej oraz w okolicy Żywca często się trafia. Czerwiec, Lipiec. 4

426. *Anthoxanthum* L. gen. n. 42. Tomka (II, 2. t.).

Kłoski w podługowaty kłos zebrane, z boków spłaszczone, każdy kłosek objęty 2 plewami dość szerokimi bezostnemi, nierówniej długości, składa się z 3 kwiatków, górnego zupełnego i dwu niżej leżących zmarniałych; dolna plewa jednonerwowa o połowę

od górnej trzynerwowej krótsza; kwiateczki zmarniały są do dwu plewek zredukowane, z których jedna pod wierzchołkiem, druga zaś pośrodku grzbietu ością opatrzone; kłosek zupełny okrywają 2 plewki błoniaste, bezostne; pleweczek brak; pręcików 2; blizn 2, wydłużonych, z wierzchołka kłoska wystających.

1198. *A. odoratum* L. sp. 40. T. wonna. *Panicula spiciformi oblonga laxiuscula, valva inferiore spicula dimidio brevior acuta, palea florum sterilium adpresse pilosa rotundato-obtusa, valva interiore dimidio brevior.* Wahlb. Carp. n. 28. Ledb. Ross. IV p. 408. Rehb. ic. I f. 495—8 (ed. 2). Schldl. ic. VI h. 3.

Korzeń włóknisty, darnisty; łodyga wzniesiona lub powstająca, zarówno jak i cała roślina naga; liście równowąskie; kłoski lancetowato sztydłowate, w podługowaty, luźny kłos zebrane. Wyszuszoną nadaje miły aromatyczny zapach siana. Wys. 1—2'. Po łąkach, gołoborzach, lasach lub halach, wszędzie pospolita, zachodząc aż powyżej kosodrzewu na hale, np. na Babięż Górze. Maj—Lipiec. 4

427. *Alopecurus* L. gen. n. 78. Wyczyniec. (III, 2. L.).

Kłoski w walcowaty kłos zebrane, z boków spłaszczone, z dwu plew i jednego kwiatka zupełnego się składające; plewy mniej więcej tej długości co plewki, bezostne w nasadzie ze sobą spojone; plewka jedna, woreczkowata, na grzbiecie ością opatrzona; pręcików 3; blizn 2, wydłużonych, z wierzchołka kłoska wystających.

1199. *A. pratensis* L. sp. 88. W. łąkowy. *Culmo erecto glabro, panicula spiciformi cylindrica obtusa, ramis paniculae 4—6 spiculas gerentibus, valvis acutis infra medium connatis villosa-ciliatis rhizomatibus obliquis brevibus vel breviter stoloniformibus.* Wahlb. Carp. n. 45. Ledb. Ross. IV p. 462. Rehb. ic. I f. 478 (ed. 2). Schldl. ic. VI h. 3. Berd. Crac. n. 1075.

Korzeniak trwały, włóknisty, darnisty, czasem krótkie rozłogi wypuszczający; łodyga wzniesiona lub kolankowato-powstająca, zarówno jak i cała roślina naga, i w górnej części gładka; liście równowąsko-lancetowate; kłoski białawo-zielone, lancetowate, w skupiony, walcowaty, na końcu tępy kłos zebrane; plewy ostrokończyste, w dolnej części ze sobą zrosłe, na grzbiecie długowłosiste; ość tej długości lub dwa razy od plewek dłuższa. Wys. 1—2'. Po łąkach wszędzie pospolity, zachodząc na polany Tatrzańskie lub nawet wyżej. Maj, Czerwiec. 4

1200. *A. geniculatus* L. sp. 89. W. kolankowaty. *Culmo e basi prostrata adscedente glabro, panicula spiciformi cy-*

lindrica, spiculis ovato-oblongis, valvis obtusis ciliatis basi tantum connatis, palea sub medio aristata. Wahlenb. Carp. n. 46. Ledb. Ross. IV p. 464. Rehn. ic. I f. 472 (ed. 2). Schldl. ic. XII h. 11—12. Berd. Crac. n. 1077.

Korzeniak trwały, włóknisty, kępiasty, wypuszczający ulistnione rozłogi; łodyga płózająca się, kolankowato powstająca lub w wodzie pływająca, rzadko wzniesiona, podobnie jak i cała roślina naga, nawet i w górnej części gładka; liście równowaskie lub równowasko-lancetowate; kłoski jajowato-podługne, białawo-zielone zebrane w skupiony, walcowaty, na końcu tępy kłos; plewy tępe, prawie obcięte, tylko w nasadzie ze sobą zrosłe, a na grzbiecie długowłosiste; ość tej długości lub dwa razy od plewek dłuższa. Wys. 1—3'. Po łąkach i miejscach mokrych, u podnóża Babięj Góry, w dolinie Nowo-Tarskiej, Żywieckiej i Spisko-Liptowskię często się trafia, dochodząc niekiedy w Tatrach aż do brzegów lasów i na polany. Maj—Sierpień. 7

428. *Phleum* L. gen. n. 77. Brzanka (III, 2. L.).

Kłoski w walcowaty lub owalny kłos zebrane, z boków spłaszczone, składające się z dwu plew i jednego kwiatka zupełnego a czasem i szypułkowatego przydatka drugi zmarniały kwiatek zastępującego; plewy na grzbiecie nie skrzydlate, od plewek dłuższe, ucięte, śpiczaste lub w wierzchołku krótką ością opatrzone; plewek 2 bezostnych, lub dolna nader krótko ościasta; pleweczek 2; pręcików 3; blizn 2, wydłużonych, z wierzchołka kłósków się wychylających.

* Plewa dolna trzynerwowa, tępa; w nasadzie plewki górnej szypuleczka, przedstawiająca zaczątek drugiego górnego kwiatka.

1201. *P. Michellii* All. ped. II p. 233. B. Michelego. *Panicula spiciformi cylindracea, valvis lanceolatis, in aristam brevem acuminatis dorso hispido-ciliatis, radice culmis fertilibus fasciculisque foliorum sterilibus caespitosa.* Koch. Germ. p. 898. Ledb. Ross. IV p. 457. *Chilochloa Michellii* Rehn. ic. I f. 488 (ed. 2). *Phalaris alpina* Haenk. DC. Franc. n. 1489. Host. Gram. II t. 35. Wahlenb. Carp. n. 48.

Korzeniak trwały, włóknisty, kępiasty, często krótkie rozłogi wypuszczający; łodyga prostojąca lub kolankowato-powstająca, podobnie jak i cała roślina naga, w górnej części bezlistna; liście równowasko-lancetowate; kłoski podługnie-lancetowate w ściśniony,

walcowaty, czasem nieco palczasty zielony, czerwony lub fioletowy kłos zebrane; plewy równowąsko-lancetowate, w krótki sztylecikowaty koniec stopniowo przechodzące, na grzbiecie długimi szczecinkowatymi pod kątem prostym odstającymi włoskami pokryte; w nasadzie górnej plewki szypułczkowaty przydatek, drugi górny kwiatek zastępujący. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po pastwiskach i łąkach na skałach, od lasów i ich granicy aż do górnego pasu koso-drzewu, np. na Nosalu naprzeciw Kuźnic Zakopańskich i dalej na Jaworzynce lub na Koperszadach; w Tokarni albo Szerokiej Zdziarskiej, Nowej i w wielu innych miejscowościach. Lipiec, Sierpień. 74

1202. P. Boehmeri Wibel prim. fl. werth. p. 125. B. Boehmera. *Panicula spiciformi cylindracea, valvis lineari-oblongis oblique truncatis acuminato-mucronatis compressis dorso hispidociliatis scabrisve, radice culmis fertilibus fasciculisque foliorum sterilibus caespitosa.* Berd. Crac. n. 1080. Ledb. Ross. IV p. 456. Schldl. ic. VII h. 11—12. Chilochloa Boehmeri Rehb. ic. I f. 487 (ed. 2). Phalaris phleoides L. Wahlenb. Carp. n. 47.

Korzeniak trwały, włóknisty, kępiasty; łodyga prosto stojąca lub kolankowato-powstająca, podobnie jak i cała roślina naga, w nasadzie czasem cebulkowato zgrubiała, w górnej części bezlistna; liście równowąsko-lancetowate; kłoski podługne, w skupiony, walcowaty, czasem nieco palczasty kłos zebrane; plewy równowąsko-podługne, skośnie ucięte, krótkim sztylecikiem opatrzone, a na grzbiecie w skutek króciutkich szczecinek szorstkie; w nasadzie górnej plewki szypułkowaty przydatek, zastępujący drugi górny kwiateczek. Wys. 1—2'. Po miejscach suchych lub piaszczystych, w dolinie Nowo-Tarskiej lub na stokach Tatr wschodnich Spiskich często się trafia. Czerwiec, Lipiec. 74

** Plewa dolna trzynerwowa, tępa; zaczątek drugiego kwiatka nie istnieje.

1203. P. pratense L. sp. 79. B. łąkowa. *Panicula spiciformi cylindracea, valvis oblongis transverse truncatis in aristam subito acuminatis carina hispidociliatis, aristis gluma triplo brevioribus, vaginis cylindricis.* Wahlenb. Carp. n. 51. Ledb. Ross. IV p. 457. Rehb. ic. I f. 482 (ed. 2). Schldl. ic. IV h. 1. Variat: b) n o d o s u m L. panicula spiciformi brevior, culmo humilior supra radicem magis bulboso-incrassato. P. bulbosum Host. Gram. IV t. 21. Ph. nodosum L.

Korzeniak trwały, włóknisty, często darnie tworzący i długie rozłogi wypuszczający; łodyga wzniesiona lub kolankowato-powstająca, podobnie jak i cała roślina naga, w nasadzie czasem cebulko-

wato zgrubiała, w górnej części bezlistna lub aż do samego kłosa pochwami liściowemi okryta, z pochwów nawet górna nie wydęta; liście równowąsko-lancetowate; kłoski podługne, w ściśniony walcowaty, rzadziej owalny białawo-zielony kłos zebrane; plewy równowąsko-podługne, poprzecznie ucięte, szydłowatą ością zakończony i na grzbiecie szczecinkami pod kątem prostym odstającymi okryte; ość około 3 razy krótsza od plewy; początek drugiego kwiatka nie istniejący. Wys. 1—3'. Odmiana b) *nodosum* odznacza się korzeniakiem zwykle oddzielne pędy puszczającym, bezrozłogowym i łodygą w nasadzie cebulkowato-zgrubiałą. Po łąkach aż do stóp Tatrzańskich wszędzie pospolita. Odmiana zaś b) koło zamku Czorsztynskiego i po suchszych niższych polanach Babięj Góry lub północnych stokach Tatr wschodnich Spiskich. Czerwiec, Lipiec. 7

1204. *P. alpinum* L. sp. 88. B. alpejska. *Panicula spiciformi cylindracea vel ovali, valvis oblongis transverse truncatis in aristam subito acuminatis carina hispido-ciliatis, aristis glumam aequantibus vel eadem vix dimidio brevioribus, vagina superiore inflata.* Wahlenb. Carp. n. 52. Koch. Germ. p. 898. Bess. Gal. n. 74. Ledeb. Ross. IV p. 458. Reichenb. ic. I f. 484 (ed. 2). Host. Gram. III t. 10. Schrad. ic. XIX h. 5—6.

Korzeniaki trwałe, włókniste, krótkie rozłogi wypuszczające, czasem kępiaste; łodyga prosto-stojąca lub kolankowato powstająca, zarówno jak i cała roślina naga, w górnej części zwykle bezlistna, górna pochwa liściowa wydęta; liście równowąsko-lancetowate; kłoski podługnie-stożkowate, skupiony podługny lub owalny rzadziej walcowaty kłos zebrane; plewy równowąsko-podługowate, skośnie ucięte, w szydłowatą ość odrazu przechodzące, na grzbiecie długimi szczecinkami pod kątem prostym odstającymi okryte; ość niemal tej długości co plewa; początek drugiego kwiatka żaden. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po łąkach i trawnikach, od stóp Tatrzańskich aż do hal w całym pasmie wszędzie dosyć pospolicie się trafia, także po górnych polanach i miejscach trawiastrych kosodrzewu w Beskidzie zachodnim, Babięj Góry, Pilska, koło Szczawnicy: na całym grzbiecie od Skalki Gabońskiej aż do Rohacza Wielkiego. Lipiec, Sierpień. 7

429. *Leersia* Soland. Zamokrzyca. (III, 2. L.).

Kłoski w wiechę rozpięchłą zebrane, składające się z jednego z boku spłaszczonego kwiatka zupełnego; plewek 2, błonkowatych, bezostnych, plew brak; pręcików 3; blizn 2, krótkich, z nasady kłosek wychodzących.

1205. *L. oryzoides* Sw. Z. ryżowata. *Panicula patente, ramis flexuosis, spiculis triandris semiovalibus ciliatis*. *Phalaris oryzoides* L. sp. 81. *Asprella oryzoides* Lam. Host. Gram. I t. 35. Rehn. ic. I f. 494 (ed. 2). *Oryza clandestina* A. Br. Berd. Crac. n. 1081.

Korzeniak włóknisty, kępiasty, puszczaający podziemne, łusczkowate rozłogi; lodyga prosto-stojąca lub kolankowato powstająca, pojedyncza lub w nasadzie rozgałęziona, wraz z liśćmi naga; liście równowąsko-lancetowate, dość szerokie; kłoski bladzielone, owalne, sztywnemi włoskami okryte, w wiechę ropierzchlą, na końcu zwisająca, o gałązkach węzowato pogiętych złożone. Wys. 1—3'. Po brzegach stawów^w moczarowatych Arcyksiążących w okolicach Żywca (Zarzecz, Zadziele, Moszczanica podług P. Krupy w Fizyogr. Galicyi 1879 T. XIII), także po odlewiskach Raby w Boheńskim koło Dobczyc, Falkowic i t. d. Sierpień. 74

430. *Agrostis* L. gen. n. 80. Mietelnica. (III, 2. L.).

Kłoski w wiechę zebrane, z boków spłaszczone, składające się z 2 plew i kwiataka zupełnego; plewy bezostne, od plewek dłuższe; plewek 1—2, w nasadzie dwiema króciutkimi wiązeczkami włosków otoczonych, bezostnych, lub też dolna na grzbiecie, w nasadzie lub pod wierzchołkiem ością opatrzona, górnej czasem brak; pręcików 3; blizn 2, krótkich, z nasady kłoska wystających; owoce zeschniętymi błonkowatymi plewkami okryte.

* Liście wszystkie płaskie; górna plewka obecna.

1206. *A. vulgaris* With. ar. p. 132. *M. pospolita*. *Panicula ambitu oblongo-ovata sub anthesi et postea patentissima, ramulis divaricatis undique vergentibus scabriusculis, ligula brevi truncata, foliis omnibus linearibus planis*. Wahlenb. Carp. n. 59. Bess. Gal. n. 79. Ledb. Ross. IV p. 438. Rehn. ic. I f. 131 (ed. 2). Schldl. ic. VIII h. 5—6. Berd. Crac. 1082. Koch. Germ. p. 902. Variat: b) *aristata*: *palea inferiore brevi aristata*. *A. alpina* Bess.

Korzeniak włóknisty, kępiasty, zazwyczaj rozłogi wypuszczający; lodyga wzniesiona lub kolankowato powstająca podobnie jak i cała roślina naga; liście równowąskie, płaskie; języczek u dolnych pochewek bardzo krótki, ucięty; wiecha jajowata lub podłużna, rozpięzchlą, o szypułkach szorstkich; kłoski jajowato-lancetowate, zwykle fioletowe lub czerwone, rzadziej zielonawobiałe; plewy równiej długości; plewek 2, bezostnych, szczątek dru-

giego kwiatka żaden. Wys. 1—2'. Po łąkach, polanach lub gołoborzach, na całym obszarze krainy niższej lasów wszędzie pospolita, np. na Babięj Górze. Odmiana b) *aristata*, odróżniająca się dolną plewką, krótką ością uzbrojoną; trafia się ale rzadko. Czerwiec, Lipiec. 4

1207. *A. alba* L. sp. 93. M. biaława. *Panicula florifera oblongo-conica, ramis horizontaliter patentibus ramulis ad latera ramorum et deorsum vergentibus, fructifera contracta, ramis pedicellisque scabris, ligula oblonga, foliis omnibus linearibus planis.* Berd. Crac. n. 1083. Wahlb. Carp. n. 58. Ledb. Ross. IV p. 436. Schldl. ic. IV h. 1. *A. stolonifera* Koch. Germ. p. 901. Rehn. ic. I f. 134 (ed. 2). *A. diffusa* Host. Bess. Gal. n. 80. Variat: b) *gigantea* Gaud. eadem sed major et robustior, panicula valde multiflora. Rehn. ic. f. 136 (ed. 2). *A. silvatica* et varia Host. Bess. Gal. n. 82 et 81, c) *stolonifera* E. Mey. panicula lineari lanceolata, conferta, *A. coarctata* Rehn. ic. I f. 133 (ed. 2).

Korzeniak włóknisty, kepiasty, rozłogi wypuszczający; łodyga prosto-stojąca, kolankowato powstająca lub leżąca, podobnie jak i cała roślina naga; liście równowąskie, płaskie; języzek podłużny; wiecha jajowata lub równowąsko-podłużna, rozpięchła lub ściśniona, o szypułkach szorstkich; kłoski jajowato-lancetowate; plewy równe; plewek 2 bezostnych, tylko dolna czasem na grzbiecie pośrodku ością opatrzona, ość zaledwie nieco od plewy dłuższa; zaczątek drugiego kwiatka żaden. Wys. 1—3'. Odmiana b) *gigantea* odznacza się wiechą w czasie kwitnienia jajowatą lub podłużną, rozpięchłą, z kłosek bezostnych zwykle czerwonych złożoną. Odmiana c) *stolonifera* ma wiechę w czasie kwitnienia równowąsko-podłużną, skupioną, z kłosek bezostnych, zwykle białawych złożoną. Po łąkach lub w lasach najczęściej liściastych wraz ze swemi odmianami wszędzie dosyć pospolita, np. na Babięj Górze. Czerwiec, Lipiec. 4

** Liście przykorzeniowe szczecinowate, wpodłuż fałdowane, plewki górnej zazwyczaj brak.

1208. *A. canina* L. sp. 92. M. psia. *Panicula diffusa ovata, ramis scabris sub anthesi divergentibus defloratis contractis, palea inferiore sub medio dorsi aristata apice crenulata, superiore nulla vel minima, foliis radicalibus complicato-setaceis, ligula oblonga.* Wahlb. Carp. n. 57. Ledb. Ross. IV p. 440. Rehn. ic. I f. 128 (ed. 2). Schldl. ic. VIII h. 5—6. Berd. Crac. n. 1084.

Korzeniak włóknisty, kępiasty, rozłogi wypuszczający; łodyga prostostojąca lub kolankowato-powstająca, zarówno jak i cała roślina naga, liście korzeniowe wzdłuż fałdowane, szczecinowate, łodygowe do nich podobne lub płaskie, równowąskie; języczki podługne; wiecha jajowata lub podługowata, rozpieszczła, o szypułkach szorstkich; kłoski jajowatolancetowate, czerwone lub fioletowe; plewy dość długie; plewek 1—2, górnej zazwyczaj nie ma, dolna poniżej środka na grzbiecie ością opatrzona, bardzo rzadko bezostna; ość niemal o połowę od plewy dłuższa; zaczątek drugiego kwiatka żaden. Wys. $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po wrzosowiskach, w dolinie Nowo-Tarskiej i Spisko-Liptowskiej pospolita, na łące koło Leśniczówki na Czatorzy polanie Babięj Góry (Zapałowicz). Czerwiec, Sierpień. 74

1209. *A. alpina* Scop. carn. I 60. M. alpejska. *Panicula patente, ramis pedicellisue scabris, palea inferiore basi aristata apice breviter bisetosa, superiore minima foliis radicalibus complicato-setaceis, ligula oblonga*. Koch. Germ. p. 903. Ledl. Ross. IV p. 439. Rehb. ic. I f. 126—7. (ed. 2). Schldl. ic. XIX h. 5—6. *A. rupestris* Host. gram. III t. 50. Wahlenb. Carp. n. 55.

Korzeniak włóknisty, darnisty; łodyga prostojąca lub kolankowato-powstająca, podobnie jak i cała roślina naga; liście korzeniowe wzdłuż fałdowane, szczecinowate; łodygowe podobne lub płaskie i równowąskie; języczki podługne; wiecha jajowata lub podługowata, rozpieszczła, o szypułkach szorstkich; kłoski jajowatolancetowate, fioletowe i żółto ubarwione; plewy dość równe; plewek 1—2, górnej często brak, dolna zaś w nasadzie ością dwa razy od plewy dłuższą opatrzona; zaczątek drugiego kwiatka żaden. Wys. 3—10". Na halach, tylko na turni Rączkowej za Pysznią lub na południowo-zachodnich stokach Tatr Spiskich, jak np. na stokach Starój. Na widlu w drodze na Szeroką Zdziarską. Lipiec, Sierpień. 74

1210. *A. rupestris* All. ped. II p. 237. M. skalna. *Panicula patente, ramis pedicellisue glabris, palea inferiore apice crenulata arista dorsali infra medium proveniente praedita, foliis radicalibus complicato-setaceis, ligula oblonga*. Koch. Ger. p. 904. Ledb. Ross. IV p. 439. Herb. add. Gal. p. 15. Schldl. ic. XIX h. 5—6. Rehb. ic. I f. 127 (ed. 2). *A. alpina* Host. gram. III L. 49. Wahlenb. Carp. n. 56.

Korzeniak włóknisty, darnisty; łodyga prostostojąca lub kolankowato-powstająca, podobnie jak i cała roślina naga; liście przykorzeniowe wzdłuż fałdowane, szczecinowate, łodygowe podobne lub płaskie, równowąskie; języczki podługne; wiecha jajowata lub podługowata, rozpieszczła, gładkoszypułkowa; kłoski jajowato-

lancetowate, fioletowe lub czerwone; plewy dość równe, plewak 1—2, z tych górnej zwykle niema, dolna zaś poniżej środka na grzbiecie ością opatrzona, ość dwa razy od plewy dłuższa; zaczątek drugiego kwiatka żaden. Wys. 3—10". Po trawnikach, od dolnej granicy kosodrzewu aż do hal w całych Tatrach, ale przeważająco granitowych, wszędzie pospolita. Lipiec, Sierpień. 74

431. Apera Adans. Beauv. agr. 31. Miotła albo Mietlica
(III, 2. L.).

Korzeń jednoroczny; dolna plewa od górnej krótsza; plewka dolna poniżej wierzchołka ością opatrzona; w nasadzie plewki górnej szypułkowaty przydatek, drugi górny kwiatek zastępujący.

1211. *A. Spica venti* Beauv. l. c. M. zbożowa. *Panicula ampla, flore sub apice aristato, arista recta vel subflexuosa paleam ter quaterve superante, antheris lineari oblongis.* Koch. Ger. p. 904. Ledb. Ross. IV p. 442. Rehb. I f. 125 (ed. 2). Schldl. ic. IV h. 1. *Agrostis spica venti* L. Wahlb. Carp. n. 54. Berd. Crac. n. 1085.

Korzeń włóknisty, darnisty; łodyga prostostojąca lub kolanowato-powstająca, podobnie jak i cała roślina, naga; liście płaskie równowąskie; jeżycek podłużny; wiecha podługowata, rozpięchła lub ściśniona, z kłosek lancetowatych zielonych, rzadziej fioletowych złożona; dolna plewa od górnej krótsza; plewak 2, z tych dolna poniżej wierzchołka ością, 3—4 razy od plew dłuższą, opatrzona; w nasadzie górnej plewki szypułkowaty przydatek zastępujący drugi górny kwiatek. Wys. 1—3'. Po polach między zbożem, koło Krościenka, Hradku i Lubochny. Czerwiec, Lipiec. ☉

432. Calamagrostis Roth. tent. fl. g. 1, 33. Trzcinnik
albo Ostrzyca.

Kłoski w wiechę zebrane, z boków spłaszczone, z 2 plew i kwiatka zupełnego się składające a czasem i szypułkowatym przydatkiem, miejsce drugiego górnego kwiatka zastępującym opatrzona; plewy bezostne, od plewak dłuższe; plewak 2, w nasadzie włoskami otoczonych, które są dłuższe od rozmiaru poprzecznego plewak, a czasem nawet tej długości co plewki, bezostne lub dolna na grzbiecie albo w wierzchołku ością opatrzona; pręcików 3; blizn 2, krótkich, z nasady kłoska wystających; owoce okryte suchymi, błonkowatymi plewkami.

A. Plewki błonkowane, przejrzysto-białe; zaczątek drugiego kwiatka żaden.

* Ośc dolnej plewki wierzchołkowa.

1212. *C. lanceolata* Roth. tent. fl. g. I 34. T. lancetowaty. *Panicula patente, valvis anguste lanceolatis acuminatis, pilis glumellam superantibus, arista terminali recta ex emarginatura brevissima egrediente eamque vix superante.* Koch. Germ. Berd. Crac. n. 1086. Ledb. Ross. IV p. 431. Rehn. ic. I f. 151 (ed. 2). Schldl. ic. XI h. 5—6. *C. Schleicheri* Bess. Gal. n. 84. *Arundo Calamagrostis* L. Wahlenb. Carp. n. 111.

Korzeniak walcowaty, gałęzisty, płożący się, puszczejący pojedyncze pędy i oddzielne darnie tworzący; łodyga prostostojąca, pojedyncza lub nieco gałęzista, podobnie jak i cała roślina naga, pod wiechą zwykle szorstka; liście równowąskie; wiecha podłużna, rozpięchła, nieliczno kwiatkowa, wiotka, zielonawa i fioletowo ubarwiona, srebrzysto mieniąca się; plewy wąskolancetowate, ostrokończyste, włoski długością niemal plewom wyrównyujące; dolna plewka na wierzchołku ością zakończona, ośc prosta, znacznie od plewek krótsza, właściwie tylko sztylcikowatym ostrzem będąca i po za plewę nie wystająca; zaczątek drugiego kwiatka żaden. Wys. 2—4'. Po mokrych łąkach, rowach lub krzakach, na Podhalu, Spizu i Liptowie tu i owdzie ale dosyć często się trafia. Lipiec, Sierpień. 74

1213. *C. littorea* DC. fl. fr. V p. 255. T. nadbrzeżny. *Panicula patente, valvis anguste lanceolatis in apicem subulatum compressum attenuatis, pilis glumellam superantibus, arista terminali recta valvam dimidiam aequante vel superante.* Koch. Germ. p. 905. Rehn. ic. XI f. 1449. *C. laxa* Host. Austr. 1 p. 102 et Gram. IV t. 43. Schldl. ic. XIX h. 7—8. Ledb. Ross. IV p. 432. Rehn. ic. XI f. 1450. *Arundo laxa* β. Wahlenb. Carp. n. 112.

Korzeniak walcowaty, gałęzisty, płożący się, puszczejący pojedyncze pędy i oddzielne darnie tworzący; łodyga prosto stojąca, pojedyncza, zarówno jak i cała roślina naga, pod wiechą pospolicie gładka; liście równowąskie; wiecha podłużna lub jajowato podłużna, rozpięchła, odległokwiatkowa, wiotka, zielonawa lub czerwona; plewy wąskolancetowate, w sztyłkawy spłaszczony koniec wyciągnięte, włoski zazwyczaj téj długości co plewy dolna plewka na wierzchołku ością zakończona; ośc prosta, połowę długości plewki wynosząca lub nieco dłuższa, poza plewy nie wystająca; zaczątek drugiego kwiatka żaden. Wys. 2—4'. Po brzegach rzek, na Pieninach po brzegach Dunajca (obficie), także w okolicach Kieśmarku i Hradku. Lipiec, Sierpień. 74

** Ość dolnej plewki z grzbietu wychodząca lub żadna.

1214. *C. epigeios* Roth. tent. fl. g. I, 34. T. piaskowy. *Panicula stricta patente glomerato-lobata, valvis lanceolatis in apicem subulatum compressum desinentibus, pilis glumella longioribus, arista e medio dorsi recta.* Berd. Crac. n. 1087. Ledb. Ross. IV p. 432. Rehn. ic. I f. 154 (ed. 2). Schldl. ic. XIII h. 1—2. *Arundo epigeios* L. Wahlb. Carp. n. 110.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się, puszczaający oddzielne pędy i oddzielne darnie tworzący; łodyga prostostojąca, pojedyncza, podobnie jak i cała roślina naga, pod wiechą nader szorstka; liście równowąskie lub równowąskolancetowate; wiecha podłużna lub jajowato podługowata, rozpierchła, zielono lub fioletowo nabiegnięta, o gałązkach palczastozłożonych, sztywnych; plewy lancetowate, sztywnym spłaszczonym wierzchołkiem zakończone, włoski długością prawie plewom wyrównyujące; dolna plewka na grzbiecie po środku ością opatrzona, ość prosta, poza plewy nie wystająca; zaczątek drugiego kwiatka żaden. Wys. 2—4' Po miejscach wilgotnych w lasach lub nad brzegami rzek, na polanie Babięj Góry Stonowa zwanęj, w Żywcu, dolinie Nowo-Tarskięj i Spiskiej trafia się ale rzadko. Lipiec, Sierpień. 7

1215. *C. Halleriana* DC. fl. fr. V, p. 256. T. Hallera. *Panicula patente, spiculis subasqualiter sparsis, valvis lanceolatis acuminatis, pilis glumellam superantibus, arista infra medium dorsi egrediente recta.* Koch. Ger. p. 905. Schldl. ic. XIII h. 9—10. *C. varia* Host. Austr. I p. 104. Gram. IV t. 47. *C. Pseudophragmites.* Rehn. ic. I f. 147 (ed. 2) *C. pulchella et nutans* Sauter. Rehn. ic. I f. 148-9 (ed. 2).

Korzeniak walcowaty, gałęzisty, płożący się, pojedyncze pędy i darnie tworzący; łodyga prostostojąca, pojedyncza lub nieco gałęzista, zarówno jak i cała roślina naga, pod wiechą zazwyczaj gładka; liście równowąskie; wiecha podłużna lub równo wąskopodłużna, rozpierchła, odległokwiatowa, wiotka, zielono lub fioletowo nabiegnięta plewy lancetowate, spiczaste, włoski téj długości co plewy; dolna plewka poniżej środka grzbietu ością opatrzona, ość prosta, poza plewy nie wystająca; zaczątek drugiego kwiatka żaden. Wys. 1½—3'. Po miejscach kamienistych lub torfiastych, na Szerokim Zlebie, w Tatrach Spiskich na polanie Kondratowęj, Rusinowęj i pod Kasprową, a w Beskidach Zachodnich koło Sporysz wsi nad Koszarawą. Lipiec, Sierpień. 7

1216. *C. tenella* Host. gr. p. 29 t. 50. T. wątły. *Panicula patente, valvis lanceolatis acutis, pilis glumella dimidio brevioribus, glumella mutica vel dorso aristata, arista recta.* Koch.

Ger. p. 906. Ledb. Ross. IV p. 430. Schldl. ic. XIX h. 7—8. Rehn. ic. I f. 141. (ed. 2). Variat b). mutica Koch. spiculis muticis. C. alpina Host. austr. I p. 106 et gram. IV t. 51.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się, pojedyncze pędy puszczający i oddzielne darnie tworzący; łodyga prostostojąca, pojedyncza, naga, pod wiechą zwykle gładka; liście równowąskie, nagie lub drobno-włosiste; wiecha podłużna lub równowąsko-podługowata, rozpierzchła, odległokwiatowa, wiotka, zielonawo-żółta lub fioletowa; plewy lancetowate, śpiczaste, włoski niemal o połowę od plew krótsze; plewki bezostne lub dolna poniżej środka na grzbiecie ością obdarzona, oś prosta, wcale lub tylko nieznacznie poza plewy wybiegająca; zaczątek drugiego kwiatku żaden. Wys. 1—2'. Odmiana b). mutica posiada plewki bezostne. Po lasach lub na halach, w reglach między Zakopanem a Kościeliskami lub powyżej Kondratowej polany i w dolinie Kościeliskiej. Lipiec, Sierpień. 4

B. Zaczatek drugiego kwiatka w postaci włosistej szypułki,
z nasady plewki górnej wychodzącej.

1217. C. neglecta Fl. Wett. T. zaniedbany. *Panicula angusta patente stricte erecta, valvis acutis, pilis glumella brevioribus, arista infra medium dorsum recta*. Berd. Crac. n. 1088. Ledb. Ross. IV p. 428. C. stricta Sprng. Koch. Ger. p. 906. Rehn. ic. I f. 142 (ed. 2). Schldl. ic. XVII h. 5—6.

Wiecha wąska, sztywna, prostostojąca, w dolnej części odległokwiatowa, wyżej skupiona, fioletowa; plewki śpiczaste, poniżej środka na grzbiecie ością opatrzone, zaczątek drugiego kwiatka w postaci szypułkowatego przydatka, włoskami okrytego i z nasady górnej plewki wychodzącego; włoski od plewek krótsze. Wys. $1\frac{1}{2}$ —3'. Po łąkach, polanach lub gołoborzach, na Podhalu i Tatrach, aż do granicy lasów wszędzie i obficie się trafia. Lipiec, Sierpień. 4

1218. C. montana Host. gr. IV t. 46. T. górska. *Panicula patente, valvis acuminatis, pilis glumellam aequantibus vel dimidio fere brevioribus, arista dorsali geniculata valvas vix excedente*. Rehn. ic. XI f. 1443. Arundo montana Gaud. A. varia Schrad. C. varia Link.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się, pojedyncze pędy wypuszczający i oddzielne darnie tworzący; łodyga prostostojąca, podobnie jak i cała roślina naga, pod wiechą zazwyczaj szorstka; liście równo-wąskie; wiecha podłużna, rozpierzchła, odległo-kwiatowa, wiotka blado-zielona lub żółtawo-czerwonawo nabiegnięta; ple-

wy lancetowate, śpiczaste, włoski długością niemal plewom wyrównywające; dolna plewka poniżej środka na grzbiecie ością opatrzona, oś z początku prosta, później zgięta, wcale lub nieco za plewy wystająca; w nasadzie górnej plewki pospolicie szypułczkowaty zaczątek drugiego kwiata, włoskami okryty. Wys. $1\frac{1}{2}$ —3'. W Tatrach Spiskich: Czarny Wirch, nad Jaworzynką poniżej Podspadów, oraz w krainie kosodrzewu na Babięj Górze i nieco niżej, i na Pilsku, Policy. Czerwiec, Lipiec. 7

1219. *C. silvatica* DC. fl. fr. V p. 253. T. leśny. *Panicula patente, valvis acuminatis, pilis glumella quadruplo brevioribus, arista dorsali geniculata valvas excedente.* *C. pyramidalis* Host. Austr. I p. 105 et gram. IV t. 49. *C. silvatica* Koch. Ger. p. 906. Ledb. Ross. IV p. 326. Schldl. ic. XIII h. 5—6. *C. silvatica* et *pyramidalis* Rehb. ic. I f. 143—4 (ed. 2) *C. arundinacea* Roth. Berd. Crac. n. 1089. *Arundo silvatica* Schrad. Wahlb. Carp. 114.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się, puszczający pojedyncze pędy i oddzielne darnie tworzący; łodyga prostostojąca, pojedyncza, zarówno jak i cała roślina naga, pod wiechą zwykle szorstka; liście równowąskie; wiecha podłużna, rozpięchła, odległo-kwiatowa, wiotka; plewy lancetowate, śpiczaste, włoski 2—4 razy krótsze od plew; dolna plewka poniżej środka na grzbiecie ością opatrzona, oś z początku prosta, później zgięta, daleko poza plewy wystająca; w nasadzie górnej plewki znajduje się zazwyczaj włoskami okryty szypułkowaty zaczątek drugiego górnego kwiata. Wys. $1\frac{1}{2}$ —3'. Po suchych i kamienistych miejscach między krzakami lub w lasach, na Podhalu, Pieninach, w dolinie Spisko-Liptowskiej i na Tatrach wszędzie dosyć pospolity, np. na Babięj Górze w lasach i niższej kosodrzewinie. Lipiec, Sierpień. 7

433. *Milium* L. gen. n. 79. Prosownica (III, 2. L.).

Kłoski w rozpięchłą wiechę o gałązkach okółkowo stojących zebrane, jajowate lub jajowato-lancetowate, z obu stron wypukłe lub z boków nieco spłaszczone, z 2 plew i kwiata zupełnego się składające; plewy tej długości, lub dłuższe od plewek, bezostne; plewek 2, skórkowatych i owoc ściśle obejmujących, bezostnych, lub też dolna poniżej wierzchołka oścista, oś w nasadzie członkowata, odpadająca; pręcików 3, blizn 2, krótkich, z nasady kłoska wychylających się.

1220. *M. effusum* L. sp. 90. P. pospolita. *Panicula patente, paleis acutis, culmo glabro, foliis lanceolato-linearibus.*

Wahlb. Carp. n. 53. Berd. Crac. n. 1090. Ledb. Ross. IV p. 444. Rchnb. ic. I f. 159. Schldl. ic. XII h. 9—10.

Korzeniak obły, członkowaty, gałęzisty, płożący się; łodyga prostostojąca, pojedyncza, podobnie jak i cała roślina naga; liście dość szerokie, podłużnie lancetowate; wiecha rozpierchła, luźna, końcem nieco zwisła, o gałązkach włoskowatych, pod kątem prostym odstających lub odgiętych; kłoski jajowate, bezostne, zielone. Wys. 2—4'. Po lasach cienistych, na Pieninach, Spiżu i Liptowie, na Beskidzie Zachodnim, Czerwonym Wirchu, na Babięj Górze w lasach i kosodrzewinie dość często się trafia. Maj, Czerwiec. 7

434. Phragmites Trin. fund. agr. p. 134. Trzcina
(III, 2. L.).

Kłoski w rozpierchłą wiechę zebrane, z 2 plew i 3—7 kwiatków złożone, z tych najniższy męski, nagi, pozostałe zupełne i długimi włoskami otoczone; plewy bezostne, krótsze od sąsiednich plewek, tych ostatnich 2, bezostnych, dolna na grzbiecie spłaszczona; pręcików 3; blizn 2, wydłużonych, ze środka plewek wystających; owoce wolne.

1221. *Ph. communis* Trin. l. c. T. pospolita. *Panicula effusa*, *spiculis 4—5 floris*. Koch. Ger. p. 909. Rchnb. ic. I fig. 502 (ed. 2) Schldl. ic. V h. 11—12. *Arundo Phragmites* L. Wahlb. Carp. n. 109. Ledb. Ross. IV p. 393. Bess. Gal. n. 135.

Korzeniak walcowaty, gruby, gałęzisty, płożący się; łodyga prostostojąca, podobnie jak i cała roślina naga; liście szerokie podłużnie lancetowate, sztywne, modrawo-zielone; wiecha rozpierchła, wiotka, końcem zwisła; kłoski 4—6 kwiatkowe czerwono-brunatne srebrzysto mieniające się; plewy lancetowato-szydłowate, górna 2 razy od dolnej dłuższa; plewki nader nierówne, dolna długim szydłowatym wierzchołkiem kończąca się, 3 razy od górnej dłuższa; włoski jedwabiste, tej długości co plewki. Wys. 4—8'. Po brzegach rzek lub wód stojących, w dolinie Nowo-Tarskiej lub Spisko-Liptowskiej, w Żywcu i jego okolicy u podnóża Babięj Góry. Sierpień, Wrzesień. 7

435. Sesleria Arduin sp. II p. 18. *Sesleria albo* Boimka.
(III, 2. L.).

Kłoski, zebrane razem w kłos złożony, składają się z 2 plew i 2—3 (rzadziej więcej) kwiatków zupełnych; plewy ostrokończyste lub ościste, tej długości co kłoski lub nieco krótsze; plewek 2, dolna już to cała i ostrokończysta lub krótko-oścista, już to na wierzchołku 2—5 ząbkowa, o ząbkach ostrokończystych lub

ościstych; precików 3; blizn 2, wydłużonych, z wierzchołka plewek wystających.

1222. *S. coerulea* Ard. sp. II 18. *S.* błękitna. *Spica ovali-oblonga subsecunda, spiculis 2—3 floris, palea inferiore apice in setas 2—4 aristamque intermediam terminata, setis aristaeque paleam dimidiam non aequantibus, foliis linearibus planis apice subito in mucronem scabrum confractis, vaginis integris denique margine fissis, radice caespitosa, stolonibus nullis.* Wahlb. Carp. n. 123. Bess. Gal. n. 106. Herb. Buc. p. 32. Koch. Ger. p. 911. Ledb. Ross. IV p. 405. Rehn. ic. I f. 444 (ed. 2). Schldl. ic. IV h. 9. *Cynosurus caeruleus* L. Jacq. ic. rar. t. 21.

Korzeniak włóknisty, gęstodarnisty, czasem krótkie rozłogi wysyłający; łodyga prostostojąca lub powstająca, w nasadzie brunatnymi pochewkami okryta, podobnie jak i cała roślina naga; liście równowąskie, płaskie; kłoski 2—3 kwiatkowe, zielonawo-błękitne, fioletowo nabiegnięte, w owalny lub podługowaty, rzadko w równowąski kłos zebrane; plewy nader krótkościste; dolna plewka 3—4 śpiczastymi lub szydłowatymi ząbkami i z pomiędzy nich wyrastającą ością zakończone. Wys. 1—2'. Po skałach wapiennych, na całych prawie Pieninach wszędzie pospolita, toż samo na Spiżu, Liptowie i t. d. a w Tatrach na całym pasmie od ich stóp aż do hal, wszędzie gęste i zbite darnie tworzy. Kwiecień, Czerwiec. 74

1223. *S. disticha* Pers. Syn. I. 72. *S.* dwurzędowa. *Spica ovata disticha, spiculis 3—6 floris, palea inferiore mutica vel breviter aristata, foliis filiformibus.* Koch. Germ. p. 912. Hegtschw. et Heer Helv. n. 205. *Poa disticha* Wulf. Host. Austr. I t. 152 et Gram. II t. 76. Herb. add. Gal. p. 13. Jacq. ic. rar. t. 19. Wahlb. Carp. n. 80. *Oreochloa disticha* Rehn. ic. I f. 253 (ed. 2).

Liście szydłowate; kłos pojedynczy, jednoboczny, jajowaty lub podługowatojajowaty, dwurzędowy, z kłosków 3—6 kwiatkowych złożone; kłoski zielonawo-żółtawe, niebieskawo-plamiste; dolna plewka bezostna lub krótką ością opatrzona. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Po skałach granitowych, rzadko wapiennych (np. na Hawraniu) od górnej granicy kosodrzewu aż do 7500' lub nawet i wyżej w całych Tatrach wszędzie gęste darnie tworzy i wogóle do traw dość pospolitych należy; trafia się zaś na najwyższych turniach, jak np. na Łomnickiej dwa kroki poniżej szczytu, jakoteż i między kosodrzewem, jak np. przy Czarnym Stawie Gąsienicowym. Czerwiec, Lipiec. 74

436. Koeleria Pers. Syn. I. 97. Koeleria albo Strzéplica (III, 2 L.).

Kłoski w wiechę kłosowatą złożoną zebrane, z 2 plew i 2—4 kwiatków zupełnych się składające; plewy bezostne, prawie tej długości co kłoski; plewek 2 również bezostnych, z których dolna cała, śpiczasta; przecików 3, blizn 2, krótkich, z nasady plewek wystających.

1224. *K. cristata* Pers. Syn. I. 97. *K. grzebieniasta. Panicula spiciformi basi interrupta, spiculis 2—4 floris, palea inferiore acuminata mutica vel mucronata, foliis planis, inferioribus ciliatis, vaginis foliorum emarcidis indivisis.* Bess. Gal. n. 96. Ledb. Ross. IV p. 401. Rehn. ic. I f. 174 (ed. 2). Schldl. ic. VIII h. 1—2. *Aira et Poa cristata* L. Wahlenb. Carp. n. 79.

Korzeniak włóknisty, gęste darnie tworzący; lodyga prostostojąca, naga; liście równowaziutkie lub prawie szczecinowate, wraz z dolnemi pochwami silniej lub słabiej włoskami okryte, tylko górne liście czasem nagie; wiecha zazwyczaj kłosowata, równowaska lub podłużna, skupiona lub przerywana, często palczasta; dolna plewka śpiczasta, tępa lub sztylecikowatym ostrzem zakończona. Wys. 1—2'. Po suchych i na słońce wystawionych pagórkach w dolinie Nowo-Tarskiej i Spisko-Liptowskiej dosyć pospolita. Maj, Lipiec. 4

437. Aira L. gen. n. 81. Śmiełek (III, 2. L.).

Korzeń trwały; liście za młodu fałdowane; górna plewa 1—3 nerwowa, dolna plewka na wierzchołku przycięta i ząbkowana, tuż nad nasadą ością opatrzona; owoce bez brózdki podłużnej, wolne.

1225. *A. caespitosa* L. sp. 96. *S. darniowy. Foliis planis supra scaberrimis, panicula ampla lato-pyramidalis, pedicellis scabris, arista setacea paleam plerumque aequante, radice dense caespitosa.* Wahlenb. Carp. n. 61. Bess. Gal. n. 98. Berd. Crac. n. 1095. Rehn. I f. 185—9 (ed. 2). Schldl. ic. IV h. 1. *Deschampsia caespitosa* P. B. Ledb. Ross. IV p. 421. Variat *b*). *minor* Neilr. *humilior*, *panicula breviori rigidiuscula, spiculis minimis, nitentibus, pallide flavescentibus viridescentibusve.* *Aira caespitosa* Fl. dan. t. 240, *c*), *alpina* Roth. *humilior, panicula breviori rigidiuscula, foliis denique involutis.* Rehn. ic. I f. 188.

Korzeniak włóknisty, ściśle darnie tworzący; lodyga prostostojąca, zarówno jak i cała roślina naga; liście równowaskie, za młodu fałdowane, później płaskie, na górnej powierzchni nader szorstkie; wiecha piramidalna, jajowata lub podłużna, odległo-

kwiatowa, rozpięchła, prostostojąca lub zwisająca; kłoski 2-u kwiatkowe; górna plewka na wierzchołku tępawa, ząbkowana, tuż ponad nasadą ością opatrzona, oś prosta, nieco skręcona, około połowy długości plewki wynosząca, a poza plewy wcale lub nieco tylko wystająca; owoce bez brzośdy podłużnej, wolne. Wys. 1—2'. Odmiana b). minor posiada łodygę $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ ' wysoką, a wiechę 3—6" długą, nieco sztywną, z kłosek nader drobnych, połyskujących, wyblakłych, żółtawych lub zielonawych złożoną. Odmiana c). alpina ma łodygę tejże wysokości, wiechę 3—6" długą, nieco sztywną, kłoski większe, zielone, fioletowe lub żółte. Po łąkach wilgotnych lub w lasach na polanach a nawet i na halach wszędzie i pospolicie się trafia, i to częściej w odm. minor, np. na Babięj górze; w odmianie zaś alpina na Czerwonym Wirchu pod Hawranem i na Babięj Górze przy jej wierzchołku. Czerwiec, Lipiec. 7

1226. *A. flexuosa* L. sp. 96. S. pogięty. *Panicula patente nutante, floribus glumam valde inaequalem vix superantibus, supra basin aristatis, pedicello floris secundi flore ipso quadruplo brevior, foliis augustissimis subsetaceis tereti-filiiformibus solidis, ligula breviuscula truncata.* Berd. Crac. n. 1096. Bess. Gal. n. 99. Wahlenb. Carp. n. 62. Rchnb. ic. I f. 182 (ed. 2). Schldl. ic. IX h. 5—6. *Deschampsia flexuosa* P. B. Ledb. Ross. IV p. 420 Variat: b). *montana* Trin. spiculis saturate tinctis, panicula minore contractiore. Ledb. Ross. l. c. Rchnb. ic. I f. 186 (ed. 2).

Korzeniak włóknisty, darnisty, czasem krótkie rozłogi puszczaający; łodyga prostostojąca, podobnie jak i cała roślina naga; liście wąziutkie sztydłowato w podłuż złożone; wiecha nielicznokwiatowa, rozpięchła lub ściśniona prostostojąca lub zwisła; kłoski 2 kwiatkowe; zielonawe, żółtawe lub fioletowe; górna plewa 1-nerwowa; dolna plewka na wierzchołku przytępiona i ząbkowana, tuż powyżej nasady ością opatrzona, oś zgięta, w dolnej części skręcona, o połowę od plewki dłuższa, daleko poza nią sterczącą; owoce bez brzośdy podłużnej, wolne. Wys. 1—2' Odmiana b). posiada żdźbło i pochewki liści ciemno fioletowe, kłoski ciemno zabarwione i wiechę mniejszą, więcej ściśnioną. Po suchych lasach i gołoborzach, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolity, np. w Tatrach Spiskich, na Babięj Górze, Pilsku, koło Krynicy Sądeckiej na Jaworzynie, koło Szczawnicy i w wielu innych miejscowościach; odmiana b). trafia się między kosodrzewem lub na halach w całych Tatrach, a szczególnie też na halach Gąsienicowych. Czerwiec, Sierpień. 7

438. Corynephorus P. B. agr. 90 t. 18 f. 2. Szczotliha.
(III, 2. L.).

Dolna plewka na wierzchołku przycięta, 4 ząbkowa, w nasadzie lub na grzbiecie ością opatrzona, ość w górnej części buławowata, po środku włosistem zgrubieniem opatrzona.

1227. *C. canescens* Beauv. l. c. S. siwa. *Panicula patente, conferta, floribus gluma brevioribus, foliis setaceis*. Koch. Ger. p. 915. Ledb. Ross. IV p. 423. Rehn. ic. I f. 178 (ed. 2). *Aira canescens* L. Wahlnb. Carp. n. 63. Bess. Gal. n. 101. Schldl. ic. VI h. 3.

Roślina barwy białawo-popielatą lub zielonawą, często różowo nabiegnięta, w gestych darniach rosnąca; wiecha wąska, w czasie kwitnienia rozpięchła, przed i po kwitnieniu stulona; plewy śpiczaste, kwiatki zupełnie okrywające; plewki jednoostne, ość pośrodku zgięta i wiązką włosków opatrzona, ku górze buławowato zgrubiała, poza plewy nie wybiegająca. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Ma się znajdować pod Krywanem na Liptowie podług Rochla w Wahlenbergu, str. 20. Lipiec, Sierpień. 7

439. Holcus L. gen. n. 1146. Miętwa (III, 2. L.).

Kłoski w rozpięchłą wiechę zebrane, z 2 plew i 2 kwiatków się składające, z których dolny zupełny, górny tylko męski (wyjątkowo żeński lub także zupełny); plewy bezostne, od kłosek dłuższe; plewek 2, dolna kwiatu męskiego powyżej środka na grzbiecie ością opatrzona, pozostałe bezostne; pręcików 3, blizn 2, krótkich, z nasady kłosek sterczących.

1228. *H. lanatus* L. sp. 1485. M. welnista. *Panicula patente, arista floris masculi recurvata glumae inclusa, radice fibrosa*. Wahlnb. Carp. n. 1033. Bess. Gal. n. 95. Ledb. Ross. IV p. 410. Rehn. ic. I f. 190 (ed. 2). Schldl. ic. VII h. 8—9.

Korzeniak włóknisty, darnisty; łodyga prostostojąca lub kolanowato powstająca, naga; liście równowąsko-lancetowate, wraz z pochewkami miękkowłosiste; wiecha rozpięchła, jajowatopodłużna; kłoski jajowatolancetowate, omszone, białawo, zielonoprażkowane, czerwono lub fioletowo nabiegnięte, ość kwiata męskich nader krótka, nie zgięta, z początku prosta, później haczykowato w tę lub ową stronę zagięta, tej długości lub zaledwie od plew dłuższa. Wys. 1—3'. Po łąkach mokrych, krzakach lub lasach, w dolinach Beskidu Zachodniego, w dolinie Nowo-Tarskiej i Spisko-Liptowskiej tu i owdzie się trafia, np. koło Maniowy lub Kiesmarku. Czerwiec, Sierpień. 7

1229. *H. mollis* L. sp. 1485. M. miękka. *Panicula patente, arista floris masculi geniculato-inflexa glumam excedente, radice repente*. Wahlenb. Carp. n. 1099. Bess. Gal. n. 94. Ledeb. Ros. IV p. 410. Reichenb. ic. I f. 191 (ed. 2). Schrad. ic. VI h. 11—12.

Korzeniak włóknisty, ulistnione rozłogi wypuszczający, luźno darnisty; łodyga prostostojąca lub kolankowato powstająca, naga; liście równowąskolancetowate, wraz z pochewkami nagie lub tylko skąpo włoskami okryte; wiecha nieco skupiona, podłużna; kłoski jajowatolancetowate, na grzbiecie drobnymi rzęsami okryte, zresztą nagie, żółtawo, zielone lub fioletowo ubarwione; oś kwiatów męskich zgięta, daleko z plew wystająca. Wys. 1—3'. Po suchych lasach lub krzakach, tu i owdzie ale rzadko, np. na Pieninach, Podhalu, koło Dzianicza, na Babięj Górze, w lesie Długim (Langelwald) Kiesmarskim. Lipiec, Sierpień. 4

440. Arrhenatherum Beauv. agr. 55 t. II f. 5. Wysypka (III, 2. L.).

Kłoski w wiechę rozpięchłą zebrane, z 2 plewek, 2 kwiatków i szypułkowatego zaczątku trzeciego kwiatka się składające, dolny z kwiatków męski, górny zaś zupełny; plewy bezostne, od kłoska dłuższe; plewek 2, z których dolna kwiatka męskiego po środku grzbietu długą ością opatrzona, w kwiatku zupełnym na końcu krótkoosista, górne bezostne; pręcików 3; blizn 2, krótkich, z nasady kłoska sterzających.

1230. *A. elatius* Mert. et Koch. D. fl. I 546. W. wysoka albo Rajgras francuzki v. *Folius planis*. Berd. Crac. n. 1100. Ledeb. Ross. IV p. 410. Schrad. ic. III h. 12. *A. avenaceum* P. B. Reichenb. ic. I f. 192—3. (ed. 2). *Holcus avenaceus* Scop. Bess. Gal. n. 92. *Avena elatior* L. Wahlenb. Carp. n. 101.

Korzeniak włóknisty, kępiasty; łodyga prostożąca lub powstająca, w nasadzie często zgrubiała, zarówno jak i cała roślina naga; liście równowaskie lub równowaskolancetowate; wiecha rozpięchłą, podłużna lub podłużnorównowaska, na wierzchołku często zwisła, połyskująca, białawo-zielona, a często fioletowo nabiegnięta, oś kwiatków męskich zgięta, znacznie od plew dłuższa. Wys. 2—4'. Po łąkach wilgotnych lub koło pól, tu i owdzie w Żywcu i okolicy, w dolinie Nowo-Tarskiej, np. koło Szaflar lub na Spizu. Czerwiec, Sierpień. 4

441. Avena L. gen. n. 91. Owies (III, 2. L.).

Kłoski w rozpięchłą lub ściśnioną wiechę zebrane, z 2 plew

i 2 lub więcej kwiatków zupełnych się składające; plewy bezostne, już nieco dłuższe, już krótsze od kłoska; plewak 2, dolna na wierzchołku tępawa, ząbkowana lub 2 wrębna, powyżej nasady lub w połowie na grzbiecie ością opatrzona, ość zgięta, poniżej zgięcia zwykle skrecona, a u najwyższych kwiatków kłoska najczęściej brakująca lub (u *A. saliva*) wszystkie plewki bezostne; pręcików 3; blizn 2, krótkich, z zasady plewak wystających.

* kłoski czasem bezkwiatkowe, wiszące; plewy 5—9 nerwowe; korzeń roczny; pęczków liści nierodząjnych niema.

1231. *A. fatua* L. sp. 118. O. czezy lub owiesek. *Panicula aequali patente, glumis plerumque trifloris, valva superiore 9 nervia, floribus lanceolatis, apice dentato-bifidis dorso aristatis a basi ad medium setoso-pilosis, axe hirsuto.* Wahlenb. Carp. n. 102. Ledb. Ross. IV p. 412. Rehb. ic. I f. 218 (ed. 2). Schldl. ic. X h. 11—12.

Korzeń włóknisty; łodyga prostostojąca, wraz z pochewkami naga; liście równowąskolancetowate, nagie lub nielicznymi włoskami okryte; wiecha rozpięrzchła lub ściśniona, prostostojąca lub zwisła; kłoski 2—3 kwiatkowe, w końcu zwisające; plewa 9 nerwowa; osadka kłosek szorstkowłosa, kwiatki w nasadzie dwiema wiązkami krótkich włosków otoczone; dolna plewka od dołu do środka mniej lub więcej sztywnymi włoskami okryta, rzadko zupełnie naga, 2 wrębna o wrębach często ząbkowanych, u wszystkich kwiatków około połowy długości ością opatrzona lub jeżeli kłosek jest 3 kwiatkowy, górny kłosek czasem bezostny; ość dwa razy od plewki dłuższa; owoce na stronie wewnętrznej podłużną brózdą opatrzone i z górną plewką zrosłe. Wys. 1—2'. Po polach między zbożem, tu i owdzie się trafia, np. w Żywcu. Lipiec, Sierpień. ☉

** Kłoski nie zwisłe, plewy 1—3 nerwowe; korzeniak trwały, wypuszczający wiązki nierodząjnych liści oraz pędy rodzajne.

1232. *A. paniculmis* Schrad. fl. ger. I 381. O. płasko-żdźbłowy. *Panicula elongata contracta, ramis geminis ternis quaternisque, longiorioribus spiculas 2—3 gerentibus, spiculis subsexflores, valvis trinerviis, ovario apice aequae piloso, foliis glabris margine scabris, culmeis lanceolato-linearibus, vaginis ancipitibus plano-compressis.* Wahlenb. Carp. n. 106. Koch. Ger. p. 918

Ledb. Ross. IV p. 414. Rchnb. ic. I f. 211 (ed. 2). *A. latifolia* Host. Austr. I p. 125 et gram. IV t. 32.

Pochewki liściowe rozszczerpane, spłaszczone; liście płaskie, nagie, brzegiem włosiste, łodygowe lancetowato-równowaskie; wiecha złożona z gałązek po 2—4 okółkowo wyrastających, ku wierzchołkowi groniasta, z których dłuższe gałązki 3—4 kłoskowe; kłoski 4—6 kwiatkowe, plewy i plewki zielono i brunatno ubarwione. Wys. 1—2'. Po spadzystych i źródlistych łąkach, między Zuberem a Hutami koło Białej Skały, Holicy ku dolinie Prosieka. Lipiec, Sierpień. 74

1233. *A. pubescens* L. sp. 1665. O. omszony. *Panicula aequali ramosa, ramis spiculam solitariam, longioribus vero spiculas 2 gerentibus, inferioribus subquinis, spiculis 2—3 floris, flore inferiore in medio dorsi aristato apicem versus argenteo-scarioso, valvis uninerviis apice albo-scariosis, superiore spiculam aequante vel paulo brevior, ovario apice aequae piloso, pilis ad basin floris secundi florem dimidium fere aequantibus, foliis linearibus planis pagina utraque vaginisque inferioribus villosis.* Wahlnb. Carp. n. 104. Bess. Gal. n. 239. Ledb. Ross. IV p. 413. Rchnb. ic. I f. 213 (ed. 2). Schldl. ic. III h. 3—4.

Korzeniak włóknisty, krótkie pędy puszczejące i luźne darnie tworzące; łodyga prosto-stojąca lub powstająca, naga; liście równowaskie lub równowasko-lancetowate, wraz z pochewkami dość gęsto włoskami okryte, tylko górnej czasem nagie, z górnej powierzchni gładkie, za młodu fałdowane; wiecha podłużna lub równowasko-podłużna, zwykle prosto-stojąca lub wierzchołkiem zwisająca, gałązki 1—3 (rzadziej więcej) kłosków niosące, dolne w liczbie 3—5 okółkami stojące, górne pojedyncze; kłoski 2—3 kwiatkowe zielonawo i fioletowo zabarwione; górna plewa 3-nerwowa; dolna plewka 2-dzielna, około połowy długości na grzbiecie ością opatrzona; ość 2 razy od plewek dłuższa; owoce na wewnętrznej powierzchni podłużną bruzdą opatrzone, z górną plewką zrosłe. Wys. 1½—3'. Po łąkach suchych lub trawnikach, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich dosyć często się trafia. Maj, Czerwiec. 74

1234. *A. pratensis* L. sp. 119. O. łąkowy. *Panicula contracta racemosa, ramis inferioribus geminis, superioribus solitariis, omnibus spiculam solitariam, vel longioribus infimorum spiculas binas gerentibus, spiculis 4—5 floris, floribus dorso in medio aristatis, valva superiore 3-nerwia, aze piloso, pilis articulorum superioribus callo triplo longioribus, ovario apice piloso, foliis linearibus supra scaberrimis, vaginis teretibus.* Wahlnb. Carp. n. 105. Berd. Crac. n. 1104. Ledb. Ross. IV p. 414. Rchnb. ic. I f. 207 (ed. 2). Schldl. ic. VIII h. 3—4.

Korzeniak włóknisty, gęsto-darnisty, stwardniały; łodyga prosto-stojąca lub podnosząca się, naga; liście równowąskie, nagie lub tylko dolne mniej więcej włosiste, z górnej powierzchni bardzo szorstkie, za młodu fałdowane, później płaskie; pochewki liściowe nagie lub dolne słabo-włosiste; wiecha równowąska lub podłużnie jajowata, prosto-stojąca; gałązki jednym (nader rzadko 2) kłoskami prawie siedzącymi zakończone, pojedyncze dolne zaś parami stojące; kłoski 3 – 6 kwiatowe białawo-zielone i fioletowo-plamiste; górna plewa 3-nerwowa; dolna plewka 2-dzielna, około połowy na grzbiecie ością opatrzona, oś dwa razy od plewek dłuższa i pogięta; owoce na wewnętrznej powierzchni brózdą podłużną opatrzone i z górną plewką zrosłe. Wys. 1—1½'. Po suchych łąkach, w dolinie Nowo-Tarskiej i Spisko-Liptowskiej tu i owdzie się trafia. Czerwiec, Lipiec. 7

1235. *A. versicolor* Vill. delph. II 142. O. pstry. *Panicula subovata, racemosa, ramis geminis spiculam solitariam binasve gerentibus, spiculis 5 floris, floribus in medio dorsi aristatis, valva superiore 3-nerwia, axe piloso, pilis articulorum callo triplo longioribus, ovario apice piloso, foliis linearibus supra laeviusculis.* Wahlenb. Crac. n. 103. Koch. Ger. p. 919. Schldl. ic. XIX h. 7—8. Hegtschw. et Heer. Helv. n. 224. A. Schenck-zeri All. Ledb. Ross. IV p. 415. Herb. add. Gal. p. 14. Rehn. ic. I f. 208 (ed. 2). Host. Austr. I p. 127 et gram. II t. 52.

Łodyga cienka, liśćmi równowąskimi, z wierzchu dość gładkimi okryta; wiecha prawie jajowata, groniasta, krótka, o gałązkach parami stojących i zakończonych 1—2 wzniesionymi kłoskami, oś kłosków włosista; kłoski 5 kwiatkowe, brunatno-fioletowe, metalicznie połyskujące długimi ośmi opatrzone. Wys. 1—1½'. Po skałach i trawnikach, od górnej granicy lasów aż na hale w całych Tatrach zachodzi i dosyć wszędzie pospolity, np. na Babięj Górze. Lipiec, Sierpień. 7

1236. *A. carpathica* Host. Gram. IV t. 31. O. karpacki. *Panicula elongata composita, spiculis subtrifloris, flosculis valvam subexcedentibus aristisque subciliatis, foliis ciliatis, ligula oblonga.* Wahlenb. Carp. p. 107. Host. Austr. I p. 125. A. flavescens Gesner. eleuch. scep. n. 104.

Korzeniak płożący się; łodyga gęsto ulistniona, liście dość szerokie, czasem dwa lub trzy razy od swych pochewek szersze, gęsto włoskami okryte; wiecha wydłużona, groniasta, wiotka; kłoski przed rozkwitnięciem ciemne, najczęściej 3-kwiatkowe; kwiatki z plew prawie nie wystające, ostrokończyste, wraz z ością czarniawymi rzęskami pokryte. Wys. ½—1'. Po miejscach spadzistych a trawiastych, od lasów aż do górnej granicy kosodrzewu tu

i owdzie się trafia, np. w dolinie Felki powyżej wodospadu ku tak zwanemu ogrodowi, między Jaworzynką a Magórą Zakopańską na granicy lasów, w dolinie zwaną Tokarnią aż do Huczawy i dalej poniżej grzbietu znacznie nad kosodrzew wyniesionego aż ku Czerwonemu Jezioru, także na Hawraniu, Czarnym Wirchu, Szerokim Żlebie i wszędzie od strony Żdziaru koło Podspadów (Rogalski). Lipiec, Sierpień. 7

*** Dolna plewka powyżej środka na grzbiecie ością opatrzona; plewy 3-nerwowe; liście równowaskie, płaskie.

1237. *A. alpestris* Host. gr. III 27 t. 39. *O. alpejski*. *Panicula diffusa aequali, ramis longioribus spiculas 3—6 gerentibus, spiculis trifloris, valva superiore 3 nervia lanceolata a medio sensim attenuata, ovario apice pubescente, axe piloso pilis flore multo brevioribus, palea inferiore apice breviter setaceo-bicuspidata, culmis simplicibus, foliis planis vaginisque pilosis*. Wahlenb. Carp. n. 108. Schldl. ic. XIX h. 7—8. Koch. Ger. p. 921. Rehn. ic. I f. 201 (ed. 2). Sturm. h. 85.

Lodyga oraz pochewki włoskami okryte; dłuższe gałązki wiechy 3—6 kłoskowe; kłoski 3-kwiatkowe, połyskujące, fioletowo i zielonawo-żółto ubarwione; ości mocno skrócone. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po skałach wapiennych, od granicy lasów aż do hal tu i owdzie się trafia, np. w dolinie Chochołowskiej, Kościeliskiej, na Jaworzynie i Magórze Zakopańskiej (b. obficie), na Nosalu, Muraniu, Hawraniu, ku Czarnemu Wirchowi, Nowej i t. d. aż do Wrot Żelaznych. Czerwiec, Lipiec. 7

442. Triodia R. Br. prod. fl. n. holl. I 182. Izgrzyca.
(III, 2. L.).

Kłoski w groniastą wiechę zebrane, z 2 plew i 2—5 kwiatków zupełnych się składające; plewy bezostne, prawie tej długości co kłoski lub dłuższe; plewek 2, dolna na wierzchołku włoskowato dwukończysta lub ząbkowana i pośrodku wierzchołkową ością opatrzona; pręcików 3; blizn 2, krótkich, z nasdy plewek sterczących.

1238. *T. decumbens* (Beauv.) J. leżąca. *Panicula racemosa, ramis simplicibus spiculam solitariam vel inferioribus spiculas 2—3 gerentibus, spiculis oblongo-ovatis 3—5 floris, foliis planis vaginisque pilosis, culmis decumbentibus sub anthesi adscendentibus*. Berd. Crac. n. 1108. Ledeb. Ross. IV p. 400. Rehn. ic. I f. 433 (ed. 2). Schldl. ic. III h. 3—4. *Poa decumbens* Scop. Bess. Gal. n. 117. *Festuca decumbens* L. Wahlenb. Carp. n. 90.

Korzeniak włóknisty, kępiasty; łodyga leżąca lub wznosząca się, naga; liście równowąskie, wraz z pochewkami długowłosiste, ostatnie na granicy z blaszką liściową jeszcze włosami długimi okryte; kłoski w wiechę groniastą ułożone; dolna plewka krótko 2-ząbkowa; ośc sztydłowata, prosta, nie skręcona, nader krótka, nie dłuższa od obudwu ząbków plewki, i niejako trzeci środkowy ząbek przedstawiająca. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po łąkach, pastwiskach lub brzegach lasów, tu i owdzie aż do górnej granicy lasów się trafia, np. u podnóża Babię Góry. Czerwiec, Lipiec. 7

443. *Melica* L. gen. n. 82. Perłówka (III, 2. L.).

Kłoski w ściśnioną lub rozpięchłą wiechę zebrane, z 2 plew i 2—3 kwiatków się składające, z których dolne są zupełne, górny zaś zawsze niewykształcony i 1—3 buławiate zaczątki zawierający; plewy, bezostne, téj długości co kłoski lub nieco krótsze; plewek 2, również bezostnych, z tych górnej u kwiatków niedokształconych czasem brak; pręcików 3; blizn 2, krótkich, z nasady plewek sterzących.

1239. *M. ciliata* L. sp. 97. P. rzęso-wata. *Panicula spiciformi aequali, palea inferiore ad marginem a basi usque ad apicem dense ciliato-villosa, flore neutro oblongo.* Wahlenb. Carp. n. 65. Berd. Crac. n. 1109. Ledb. Ros. IV p. 397. Rehn. ic. I f. 435 (ed. 2). Schldl. ic. IV h. 1.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się i luźne darnie tworzący; łodyga prosto-stojąca lub powstająca, naga; liście równowąskie lub prawie szczecinowate, wraz z pochewkami nagie lub nielicznie włoskami okryte; języczek w kącie liścia się znajdujący przezroczysty, podłużny; wiecha kłosowata, po okwitnieniu w skutek rozrastających się rzęs plewkowych kosmata; kłoski białe, żółtawe lub fioletowe, lancetowate, prosto-stojące, i zwykle tylko jeden rozwinięty kwiatek zawierające, dolna plewka u najniższego kwiatka od długich jedwabistych włosów kosmata, pozostałe nagie. Wys. 1—2'. Po skałach wapiennych, na Pieninach tu i owdzie, szczególnież też między Górą 3-ch koron a Fałmichem od Dunajca, także koło Kiesmarku i Hradku. Maj, Czerwiec. 7

1240. *M. nutans* L. sp. 98. P. zwisła. *Panicula in racemum simplicem secundum laxum contracta, spiculis pendulis ovatis, floribus imberbibus, duobus perfectis, foliis planis, ligula brevissima truncata.* Wahlenb. Carp. n. 64. Bess. Gal. n. 193. Ledb. Ross. IV p. 309. Rehn. ic. I f. 437 (ed. 2). Schldl. ic. IV h. 3.

Korzeniak obły, gałęzisty, płózący się i luźne darnie tworzący; łodyga prosto stojąca lub podnosząca się, naga; liście równowąskie lub równowąsko-lancetowate, wraz z pochewkami nagie lub skapo włoskami okryte; jeżyczek w kącie liścia się znajdujący przezroczysty, miękki, nader drobny; wiecha groniasta, złożona, luźna, jednostronna; kłoski jajowate, zwisające, zwykle po 2 rozwinięte kwiatki zawierające, na grzbiecie ciemno czerwone. Wys. 1—2'. Po lasach, gajach i krzakach liściastych, w Żywcu i jego okolicy, w Wileczej koło leśniczówki, po brzegach Skawiny, wszędzie aż do granicy buków pospolita. Maj, Czerwiec. 7

1241. *M. altissima* L. sp. 98. P. wyniosła. *Panicula subspicata, spiculis 3-floris, duabus inferioribus fertilibus, paleis nudis.* Ledb. Ross. IV p. 399. Bess. Gal. n. 105. Rehn. ic. I f. 439 (ed. 2). Host. Gram. t. 9.

Łodyga dość wyniosła, prosto-stojąca; liście dość szerokie, podłużnie lancetowate, nagie, górne blisko wiechy podchodzące; wiecha kłosowata, bardzo okazała, z licznych kłosek utworzona, które blisko siebie na krótkich cieniutkich szypułkach wyrastają; kłoski jajowate, 3-kwiatkowe, blado-żółtawe, przy podstawie blado-fioletowe, z tych dwa dolne rodzajne, górny płonny; plewki nagie, bezostne, na końcach zaokrąglone. Wys. 3—4'. Po krzakach za zamkiem Spiskim na wzgórzu Drewnik zwanym. Czerwiec. 4

444. *Briza* L. gen. n. 84. Drżączka. (III, 2. L.).

Kłoski długo-szypułkowe, spłaszczone i w wiechę rozpięchłą zebrane, z 2 plew i 3 lub więcej kwiatków zupełnych złożone; plewy bezostne, krótsze od plewek; plewek 2, również bezostnych, z tych dolna sercowato-jajowata, tępa, wypukła; pręcików 3; blizn 2, krótkich, z nasady kłoska wystających; owoce z górną plewką zrosłe; grzbieniastych przykwiatków brak.

1242. *B. media* L. sp. 103. D. średnia. *Panicula erecta patente, spiculis subcordato-ovatis 5—9 floris, ligula brevissima truncata.* Wahlenb. Carp. n. 81. Bess. Gal. n. 118. Ledb. Ross. IV p. 365. Rehn. ic. I f. 429 (ed. 2). Schldl. ic. IV h. 1.

Korzeniak włóknisty, kępiasty, krótkie rozłogi wypuszczające; łodyga prosto-stojąca, zarówno jak i cała roślina naga; liście równowąskie; wiecha rozpięchłą; kłoski jajowate lub sercowate, szersze niż dłuższe zielono i fioletowo zabarwione. Wys. 1—1½'. Po łąkach wszędzie pospolita, zachodząc aż na polany Tatrzańskie, np. na Beskidzie zachodnim, Babięj Górze. Czerwiec, Lipiec. 7

445. *Poa* L. gen. n. 83. Wyklina. (III, 2. L.).

Kłoski w wiechę rozpięrzchłą lub ściśnioną zebrane, składające się z 2 plew i 2 lub więcej kwiatków zupełnych, w nasadzie często włoskami pajęczynowatymi ze sobą połączonych; oś kłosek członkowata i włoskami pokryta; plewy bezostne, krótsze od plewek, tych ostatnich 2, również bezostnych, z których dolna ostrogrzbiecista, wraz z górną i częścią członkowatą osi kłosek odpadające; pręcików 3; blizn 2, krótkich z nasady plewek się wychylających; owoce wolne.

§ Korzeń włóknisty, bez rozłogów.

- * Wiecha z gałązek pojedynczych lub parami stojących złożona, kwiatki, prócz włosków pajęczynowatych czasem je łączących, gładkie.

1243. *P. annua* L. sp. 99. W. roczna. *Paniculae subsecundae divaricatae ramis glabris solitariis vel geminis denique deflexis, spiculis oblongo-ovatis 3—7 floris, floribus glabris vel in carina margineque linea pubescente e pube brevi molli composita praeditis, ligulis superioribus oblongis, culmis compressis interdum decumbentibus basi radicante et stoloniformi, radice fibrosa.* Wahlenb. Carp. n. 73. Bess. Gal. n. 116. Ledeb. Ross. IV p. 377. Rehn. ic. I f. 387 (ed. 2). Schldl. ic. IV h. 1. Variat *b*) *varia* spiculis eximie variegatis. *P. supina* Schrad. Germ. *Poa variegata* Hall. fil. Rehn. ic. I f. 388 (ed. 2).

Korzeń roczny, włóknisty, często darnie tworzący; łodyga leżąca, kolankowato powstająca lub prostostojąca, podobnie jak i cała roślina naga, w nasadzie czasem się ukorzeniająca, ale nie zgrubiała; liście wiotkie równowąskie i płaskie, górny zwykle od swój pochewki krótszy; pochewki spłaszczone; języczki liściowe tępe, u górnych liści podługne, u dolnych krótkie; wiecha jajowata lub piramidalna, luźna, prostostojąca, często jednostronna, o gałązkach pojedynczych lub parami stojących, dolnych później podginanych; kłoski jajowato podługne, 3—7 kwiatkowe, zielone, czasem fioletowo upstrzone. Wys. 2"—1'. Po łąkach, pastwiskach lub koło dróg i domów, wszędzie pospolita, zachodząc aż na najgłębsze polany Tatrzańskie, szalasów się zawsze trzymając, np. na Babięj Górze, Pilsku—przy wierzchołku zwykle w odmianie *varia*, niżej zwykła.

- ** Wiecha z gałązek pojedynczych lub parami stojących złożona; kwiatki prócz pajęczynowatych włosków, czasem je ze sobą spajających, są wzdłuż nerwu grzbietowego i z obu stron wzdłuż nerwu brzeżnego rzędem gestych jedwabnych włosków omszone.

1244. *P. laxa* Haencke sudet. 118. W. wątła. *Panicula oblonga contracta apice cernua, ramis filiformibus, geminis solitariisve glabris, spiculis ovatis plerumque trifloris, floribus ovato-lanceolatis margine dorsoque dense pubescentibus plerumque liberis, foliis anguste linearibus attenuato-acutis, ligulis omnibus oblongis acutis, radice fibrosa caespitosa.* Wahlb. Carp. n. 69 Koch. Ger. p. 926. Herb. Bucor. p. 30, Ledb. Ross. IV p. 372. Rehn. ic. I f. 396 (ed. 2). Schldl. ic. XVII h. 5—6.

Korzeń włóknisty, luźne darnie tworzący, bez ulistnionych rozłogów; łodyga prostostojąca lub powstająca, wiotka podobnie jak i cała roślina naga, w nasadzie słabo lub wcale nie zgrubiała, lecz często się ukorzeniająca i wtedy nieco płożąca się, liście równowaziutkie, płaskie, górny liść łodygowy tak długi lub dłuższy od swjej pochewki; pochewki obłe; języczki wszystkich liści podłużne, spiczaste; wiecha podłużna, nieliczno-kłoskowa, złożona, czasem prawie groniasta, prostostojąca lub wierzchołkiem zwisająca, o gałązkach pojedynczych lub parami ułożonych; kłoski jajowate, 2—3 kwiatkowe, zielone, fioletowo i złotawo upstrzone. Wys. 3—10". Po skałach przeważająco granitowych, od kosodrzewu aż na najwyższe turnie Tatrzańskie zachodzi, tworząc małe darnie; wogóle należy do dosyć pospolitych w całych Tatrach, np. na Babięj Górze w krainie kosodrzewu i pod Diablakiem czyli pod samym wierzchołkiem, na Rohaczach, Szczycie, Pyszněj, Krywanu, Świnicy, Kościelcu, Zawracie, Mnichu, Łodowěj, Łomnicy i t. d. Lipiec, Sierpień. 7

1245. *P. bulbosa* L. sp. 102. W. cebulkowata. *Panicula erecta patente, ramis geminis solitariisque scabris, spiculis in apice ramorum confertis ovatis 4—6 floris, floribus oblongo-lanceolatis margine dorsoque dense pubescentibus lana copiosa longe protrahenda cohaerentibus, foliis anguste linearibus, ligulis omnibus oblongis acutis, radice fibrosa caespitosa, culmo basi saepe bulbiformi-incrassato.* Wahlb. Carp. n. 67. Bess. Gal. n. 675. Koch. Ger. p. 927. Ledb. Ross. IV p. 370. Rehn. ic. I f. 385 (ed. 2) Schldl. ic. XI h. 1—2. Variat: b) *vivipara* L. floribus in gemmas foliaceas mutatis. *Poa bulbosa* β L. l. c. Rehn. ic. I f. 386 (ed. 2) Schldl. ic. l. c.

Korzeń włóknisty, kępiasty, rozłogów nie wypuszczający; łodyga prostostojąca, naga zarówno jak i cała roślina, w nasadzie cebulkowatym zgrubieniem opatrzona; liście równowaziutkie, przykorzeniowe zwinięte, prawie nitkowate, łodygowe szersze, płaskie, górny znacznie od swój pochwki krótszy, pochwki obłe, języczki podługne, śpiczaste; wiecha jajowato-podługna, skupiona, prostostojąca, z gałązek oddzielnych lub parami stojących złożona, kłoski jajowato-podługne, 4—7 kwiatkowe zielono lub fioletowo ubarwione. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Odmiana *b*) vivipara posiada wśród wiechy kępy liści miejsce kwiatków zastępujące. Po skałach lub trawnikach, koło Kiesmarku i na Pieninach często się trafia. Odmiana zaś *b*) po skałach, trawnikach i brzegach potoków, od podnóża Tatrów aż do hal w całym pasmie bardzo pospolita, rzadziej jednak na Pieninach. Maj, Czerwiec. 74

1246. *P. alpina* L. sp. 99. W. alpejska. *Panicula erecta sub anthesi patentissima, ramis geminis glabris scabrisve, spiculis ovatis 4—10 floris, floribus ovato-lanceolatis margine dorsoque dense pubescentibus liberis vel per pilos paucos cohaerentibus, foliis latiuscule linearibus subito in apicem acutum contractis, ligulis inferioribus brevibus truncatis, superioribus oblongis acutis, fasciulis foliorum basi cum culmo florente vaginis communibus inclusis*, Wahlenb. Carp. n. 68. Koch Ger. p. 927. Ledb. Ross. IV p. 370. Rehn. ic. I f. 392 (ed. 2) Herb. Buc. p. 31. Variat: *b*) vivipara L. floribus in gemmas foliaceas mutatis. *Poa alpina vivipara* L. sp. 99. *c*) badensis Haenk. Schldl. ic. XI h. 1—2. *P. collina* Host. gram. t. 66. *P. cenisia* Rehn. ic. I 390 (ed. 2) foliis brevibus, latis, rigidis, glaucis, margine albo cartilagineo praeditis, ligulis fasciculorum steriliu longioribus paulum exsertis, tamen truncatis.

Korzeń włóknisty, darnisty, rozłogów wcale nie puszczający; łodyga prostostojąca, zarówno jak i cała roślina naga, w nasadzie pochewkami okryta i stąd mniej lub więcej zgrubiała; liście równowąskie lub równowąsko-lancetowate, płaskie, górny liść łodygowy od swój pochwki krótszy; pochwki obłe; języczki liściowe podługne, u dolnych liści ucięte, u górnych zaś śpiczaste; wiecha podługowata, jajowata lub piramidalna, skupiona, prostostojąca lub wierzchołkiem zwisła, o gałązkach pojedynczych lub parami ułożonych; kłoski jajowate, 3—6 kwiatkowe. Wys. 4"—1'. Odmiana *b*) vivipara ma zamiast kwiatków pęczki liści. Odmiana *c*) posiada łodygę sztywną, 4"—1' wysoką, w nasadzie zgrubiałą, twardą; liście równo wąsko-lancetowate, śpiczaste, sztywne, brzegiem stwardniałe, łodygowe znacznie od swych pochewek krótsze; wiechę zaś nadzwyczaj ściśnioną, wielokwiatową, prostostojącą, z kłosek polyskujących, zielonawo-białych, rzadziej żółto lub fioletowo ubarwionych złożoną. Po skałach wapiennych, od granicy

lasów aż do hal w całych Tatrach często się trafia spuszczać się niekiedy i niżej; oprócz tego na Babięj Górze, Pilsku. Odmiana b) w Tatrach bardzo często się trafia, odmiana c) trafia się po skałach na Pieninach i koło Hradku, Lipiec, Sierpień. 7

*** Dolnych gałązek w wieszce 5 lub u osobników karłowatych 2—3; kwiatki niewyraźnie 5 nerwowe, prócz pajeczynowatych włosków czasem je spajających, wzdłuż nerwu grzbietowego i z obu stron wzdłuż nerwowych brzegowych rzędem włosków jedwabistych omszone.

1247. *P. nemoralis* L. sp. 102. W. gajowa. *Panicula patente, ramis scabris, inferioribus geminis quinisque, spiculis ovato-lanceolatis 2—5 floris, floribus obsolete nervosis margine dorsoque pubescentibus, vaginis internodio brevioribus, nodis culmi denudatis, vagina suprema folio suo brevior, ligula brevissima subnulla, radice caespitosa breviter stolonifera.* Wahlenb. Carp. n. 75. Bess. Gal. n. 114. Ledb. Ross. IV p. 375. Rehn. ic. I f. 403—409 (ed. 2). Schldl. ic. X h. 7—8. Variat: b). glauca. Koch. magis minusque glauco-viridis, culmi rigidi, panicula erecta vel apice nutans, spiculis copiosis dense obsita. *Poa nemoralis* η. glauca et ♀ caesia D. fl. I p. 619 p. p.

Korzeń włóknisty, darnisty, często krótkie rozłogi wypuszczający; łodyga prostostojąca, podobnie jak i cała roślina naga, wraz z pochwami gładka; liście równowąskie, płaskie, górny równej długości z pochewką lub nieco od niej dłuższy, pochwki obłe; języczki liściowe króciutkie, ucięte, często niewidoczne; wiecha podłużna lub jajowatopodłużna, rozpięchła, prostostojąca lub zwisająca, o gałązkach dolnych cieniutkich po 2—5 półokręgowo ułożonych; kłoski jajowatolancetowate, 2—5 kwiatkowe; plewki zielone, pod wierzchołkiem żółtawe. Wys. 1—2' Odmiana b), glauca: roślina barwy szaro-zielonej, łodyga sztywna, często szorstkawa; gałązki wiechy krótkie, grube, odstające, kłoski 2—3 kwiatkowe, fioletowo i zielono upstrzone. Po skałach, lasach i gajach, wszędzie aż do granicy lasów pospolita, np. na Babięj Górze. Odmiana b), w krainie kosodrzewu Babięj Góry, także w lasach koło Podspadów, w dolinie Jaworzynki (Spiskiëj) i na Pilsku. Czerwiec, Lipiec. 7

1248. *P. caesia* Smith. brit. 103. W. zielonawomodrawa. *Panicula patente, ramis scabris, inferioribus geminis quinisque, spiculis ovato-lanceolatis 2—5 floris, floribus obsolete nervosis margine dorsoque pubescentibus, vaginis internodio longioribus nodos culmeos*

tegentibus, suprema folio suo longiori, ligula brevi truncata vel suprema ovata, radice fibrosa caespitosa. Koch. Ger. p. 928. Ledb. Ross. IV p. 374. Rehn. ic. I f. 400 (ed. 2). *P. glauca* Sm. Wahlenb. Carp. n. 76. *P. aspera* Gaud. Rehn. Ger. n. 524.

Roślina modrawo-zielona, w gestych darniach rosnąca, o łodydze sztywniej tylko w dolnej części ulistnionej; liście dość wąskie, krótkie, sztywne, odstające, najwyższy krótszy albo tej długości co pochwka; języzek dość krótki, ucięty lub też górny zaokrąglony; wiecha nielicznokłoskowa, zawsze wzniesiona, o gałązkach szorstkich; kłoski jajowato-lancetowate, 2—3 kwiatkowe; plewki lancetowate. Wys. 1—1½'. Po szparach skał, na Pieninach między Górą 3 koron a Fałmichem, na górze Hradzkiej koło Hradku, na Pysznjej i Babiěj Górze w krainie kosodrzewu. Czerwiec, Lipiec. 4

1249. *P. serotina* Ehrh. W. błotna. *Panicula diffusa patente, ramis scabris, inferioribus plerumque quinis, spiculis ovato-lanceolatis 2—5 floris, floribus obsolete nervosis margine basin versus dorsoque linea angusta pubescente notatis, culmis vaginisque glabris, ligula oblonga acuta, radice fibrosa caespitosa.* Wahlenb. Carp. n. 74. Berd. Crac. n. 1114. Ledb. Ross. IV p. 375. *P. fertilis* Host. Gram. t. 14. Bess. Gal. n. 113. Schldl. ic. XI h. 5—6. *P. angustifolia* Rehn. ic. I f. 410—12 (ed. 2).

Korzeń włóknisty, darnisty, często krótkie rozłogi puszczający; łodyga prostostojąca podobnie jak i cała roślina naga, wraz z pochawkami gładka; liście równowąskie, płaskie, górny tej długości lub dłuższy od swjej pochewki, dolne pochewki spłaszczone; języczki liściowe podługne, śpiczaste; wiecha podłużna lub jajowatopodługowata, luźna, zwisła, o dolnych gałązkach zwykle w liczbie 5 okółkowato ułożonych; kłoski jajowatolancetowate 2—5 kwiatkowe; plewki zielone z plamą rdzawożółtą pod wierzchołkiem. Wys. 1—3'. Po łąkach mokrych, rowach, w lasach lub na polanach, wszędzie dosyć pospolita. Czerwiec, Lipiec. 4

***** Dolne gałązki wiechy po 5 w okółkach stojące kwiatki wyraźnie 5 nerwowe (szczególniej u okazów zasuszonych), gładkie lub u dołu na grzbiecie włoskami welnistemi okryte.

1250. *P. sudetica* Haenck. sudet. 120. W. sudecka. *Panicula patente, ramis scabris, inferioribus quinis, spiculis ovato-oblongis*

3—5 floris, floribus elevato 5 nerviis totis glabris vel basi pilis lanatis parce obsitis, foliis lanceolato-linearibus apice subito acuminatis et cucullato-contractis, vaginis ancipitibus, ligula brevi, fasciculis foliorum sterilibus distichis plano-compressis, sub anthesi vegetis. Wahlenb. Carp. n. 78. Koch. Ger. p. 930. Wimm. Sil. p. 51. Bess. Gal. n. 110. Ledeb. Ross. IV p. 38. Rehn. ic. I f. 421 (ed. 2). Variat: b). remota Koch. ramis paniculae valde elongatis, apice pendulis. P. hybrida Rehn. ic. I f. 423 (ed. 2). Ej. ed. germ. t. 163 f. 423.

Korzeń włóknisty, luźne darnie tworzący; czasem rozłogi puszczające; łodyga prostostojąca lub powstająca, podobnie jak i cała roślina naga; liście szerokie podłużnie lancetowate, płaskie lub wzdłuż złożone; pochewki spłaszczone, jęczyczki liściowe krótkie, ucięte; wiecha podłużna lub jajowata, luźna, w czasie kwitnienia prostostojąca, rozpierchła, przed i po okwitnieniu jednostronnie zwisa, o dolnych gałązkach zwykle po 5 półokółkowo zebranych; kłoski jajowate, 3—5 kwiatkowe, jasnozielone, rzadko fioletowo upstrzone. Wys. 2—4'. Właściwie trafia się tylko jej odmiana b). posiada łodygę i liście wiotkie, gałązki wiechy cienkie, nader wydłużne, wiechę wierzchołkiem zwisającą, kłoski zaś drobne, zwykle 2 kwiatkowe. Wys. 1—3'. Po lasach i gołoborzach, na Tatrach tu i owdzie się trafia, np. w Reglach między Kuźnicami Zakopańskimi a Kościeliskami i dalej od Nosala na wschód, w dolinie Białej Wody ku Kiesmarskiemu szałasowi, na Babięj Górze po lasach i w krainie kosodrzewu, na Czarnym Wirchu, Nowej, Hawranu, Muraniu, Szerokim Zlebie, Skrzyczniu koło Lipowej, Jaworzynie koło Krynicy Sąddeckiej, koło Szczawnicy (Skalka, Radziejów) i w wielu innych miejscowościach. Czerwiec, Lipiec. 4

1251. P. trivialis L. sp. 99. W. szorstka. *Panicula patente, ramis scabris, inferioribus quinis, spiculis ovatis plerumque trifloris, floribus elevato 5 nerviis glabris basi obsolete pilosis, vaginis subcompressis scabris, ligula vaginarum superiorum protracta oblonga acuta, radice fibrosa.* Wahlenb. Carp. n. 71. Bess. Gal. n. 111. Ledeb. Ross. IV p. 379. Rehn. ic. I f. 418—20 (ed. 2). Schldl. ic. X h. 7—8.

Korzeń włóknisty, darnisty, często krótkie rozłogi wypuszczające; łodyga prostostojąca lub powstająca, podobnie jak i cała roślina naga, wraz z pochewkami szorstka; liście równowąskie, płaskie, górny od owęj pochewki krótszy; pochewki nieco spłaszczone, jęczyczki liściowe podłużne, śpiczaste; wiecha podługowata, jajowata lub piramidalna, prostostojąca lub wierzchołkiem zwisa, o gałązkach dolnych zwykle w liczbie 5 półokółkowo zebranych; kłoski jajowa-

te, 2—4 kwiatkowe, zielone lub wraz z liśćmi i łodygą brudno-fioletowo nabiegnięte. Wys. 1—3'. Po łąkach i pastwiskach wilgotnych, wszędzie pospolita, np. na Babięj Górze. Czerwiec, Lipiec. 7

§§ Korzeniak płożący się, długie rozłogi wypuszczający.

1252. *P. pratensis* L. sp. 99. W. łąkowa. *Panicula patente, ramis scabris, inferioribus plerumque quinis, spiculis ovatis, 3—5 floris, floribus dorso margineque dense pubescentibus lanaque longe protrahenda connexis quinquenerviis, nervis prominulis, culmo vaginisque glabris, vagina suprema folio suo multo longiore, ligula brevi truncata, radice stolonibus elongatis repente.* Wahlb. Carp. n. 72. Bess. Gal. n. 112. Ledb. Ross. IV p. 378. Rehn. ic. I f. 413—17 (ed. 2). Schldl. ic. V h. 1.

Korzeniak włóknisty, darnisty, długie rozłogi puszczały; łodyga prostostojąca lub powstająca, naga podobnie jak i cała roślina, wraz z pochwami gładka; liście równowaskie, płaskie lub wzdłuż złożone, górny od swęj pochewki krótszy; pochewki obłe; języzki liściowe krótkie, ucięte; wiecha podłużna lub jajowata, luźna lub nieco ściśniona, prostostojąca lub wierzchołkiem zwisła, o dolnych gałąskach w liczbie 2—5 półokółkowo zebranych; kłoski jajowate, 3—5 kwiatkowe, zielone, często fioletowo upstrzone. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Po łąkach lub brzegach pól, wszędzie pospolita, nawet w krainie kosodrzewu, np. na Babięj Górze. Czerwiec, Lipiec. 7

1253. *P. cenisia* Allion auct. p. 40. n. 2209. W. pogięta. *Panicula patente, pedunculis laevibus vel scabrinisculis, inferioribus geminis, raro quinis, spiculis ovatis 3—5 floris, floribus dorso margineque dense pubescentibus, lanaque longe protrahenda connexis quinquenerviis, nervis lateralibus obsoletis, culmo vaginisque glabris, vagina suprema folio suo multo longiore, ligulis brevibus, superiore ovata, radice stolonibus elongatis repente.* Koch. Ger. p. 931. Ledb. Ross. IV p. 374. Schldl. ic. XVIII h. 7—8. Poa flexuosa Wahlb. Carp. n. 70. Host. Gram. IV t. 26. Rehn. ic. I f. 397 (ed. 2). *P. distichophylla* Gaud. Rehn. ic. I f. 398 (ed. 2).

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się, luźne darnie tworzący i wypuszczający spłaszczone dwurzędowo ulistnione rozłogi; łodyga prostostojąca lub powstająca, zarówno jak i cała roślina naga, w nasadzie nie zgrubiała; liście płaskie, górny od swęj pochewki krótszy; pochewki obłe; języzki górnych liści podłużne, śpiczaste, dolne ucięte; wiecha podłużna, jajowata lub piramidalna,

ściśniona lub luźna, prostostojąca lub wierzchołkiem zwisająca, o dolnych gałązkach parami, rzadziej w większej liczbie zebranych; kłoski jajowatopodługne, 3—5 kwiatkowe, zielono, żółto lub fioletowo upstrzone. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po brzegach potoków, powyżej kosodrzewu na Krywaniu, na łąkach wyższych alpejskich na stoczności Hawrania ku Trzystarskiemu Zlebowi (Rogalski). Lipiec, Sierpień. 7

1254. *P. compressa* L. sp. 101. W. spłaszczona. *Panicula patente subsecunda, pedunculis scabris, inferioribus plerumque geminis rarius quinis, spiculis ovato-oblongis 5—9 floris, floribus dorso margineque basin versus pubescentibus liberis vel lana parca subcohaerentibus obsolete nervosis, culmis ancipiti-compressis basi procumbentibus, radice stolonibus elongatis repente.* Wahlb. Carp. n. 77. Bess. Gal. n. 115. Ledb. Ross. IV p. 371. Rchnb. ic. I f. 401 (ed. 2). Schldl. ic. XI h. 1—2.

Korzeniak włóknisty, luźne darnie tworzący, długorozłogowy; łodyga szczególnie w dolnej części spłaszczona, z leżącej nasady kolankowato powstająca, rzadziej prostostojąca, podobnie jak i cała roślina naga; liście równowąskie, płaskie; pochewki spłaszczone; jezyckie liściowe krótkie, ucięte; wiecha równowąska lub piramidalna, ściśniona lub rozpięchła, często jednoboczna, prostostojąca, o gałązkach pojedynczych lub w liczbie 2—5 półokółkowo zebranych; kłoski podługne, 5—9 kwiatkowe, zielone, czasem żółto lub fioletowo upstrzone. Wys. 3"—1 $\frac{1}{2}$ '. Po skałach i miejscach kamienistych, koło Czorsztyna, Krościenka, Kiesmarku, Hradku, Zamku Orawskiego, Żywca, nawet na Babięj Górze między kamieniami (870 metr.) Czerwiec, Lipiec. 7

446. *Glyceria* Rc. Br. Manna (III, 2. L.).

Kłoski w wiechę rozpięchłą lub ściśnioną zebrane, z 2 plew i 2 lub więcej zupełnych kwiatków się składające; plewy bezostne, od plewek krótsze, tych ostatnich 2, również bezostnych, z których dolna podługna, tępa lub ucięta, a na grzbiecie wypukła; pręcików 3; blizn 2, krótkich, z nasady plewek sterczących; owoce wolne.

* Kłoski 4—11 kwiatkowe.

1255. *G. spectabilis* M. et Koch. Deut. fl. I p. 586. M. wyniosła. *Panicula aequali ampla ramosissima, spiculis 5—9 floris, floribus obtusis septemnerciis, nervis validis prominentibus, radice repente.* *Glyceria aquatica* Wahlb. gothob. p. 18. Poa

aquatica L. P. altiss. Moench. *Molinia maxima* Hartm. *Hydrochloa aquatica* Hartm. Rehn. ic. I f. 379. (ed. 2). Berd. Crac. n. 1118. Koch. Ger. p. 932. Schldl. ic. XI h. 3—4. Ledb. Ross. IV p. 392. Bess. Gal. n. 167.

Korzeniak walcowaty, gałęzisty, płożący się; łodyga prosto stojąca, gruba, wewnątrz pusta, zarówno jak i cała roślina naga; liście szerokokorównowskie; wiecha podłużna, wielokrotnie złożona, o gałązkach w czasie kwitnienia pod kątem prostym odstających; kłoski podłużne, 5—9 kwiatkowe, od gałązek odstające, brunatne, dolna plewka 5—7 wystającymi nerwami opatrzona, w wierzchołku tępa. Wys. 3—6'. W Żywcu i jego okolicy na miejscach mokrych. Lipiec, Sierpień. 7

1256. *G. fluitans* R. Br. prodr. I 179. M. jadalna. *Panicula secunda, ramis sub anthesi rectangule patentibus, inferioribus subgeminis, spiculis 7—11 floris ramo adpressis, floribus lanceolato-oblongis acutiusculis saepe obsolete tricrenatis septemnerviis nervis validis prominentibus, foliis novellis simpliciter complicatis, radice repente.* Ledb. Ross. IV p. 390. Rehn. ic. I f. 380 (ed. 2). Schldl. ic. XI h. 3—4. *Poa fluitans* Scop. Bess. Gal. n. 108. *Festuca fluitans* L. Wahlenb. Carp. n. 91.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się; łodyga leżąca, kolankami często ukorzeniająca się, lub podnosząca się, albo też w wodzie wraz z liśćmi zanurzona i pływająca, podobnie jak i cała roślina naga; liście równowskie; wiecha równowska lub piramidalna, często jednostronna, o gałązkach z początku do osadki przytulonych, później pod kątem prostym odstających; kłoski równowskie, 7—11 kwiatkowe, z początku do gałązek przytulone, bladezielone, srebrzysto mieniające się, dolna plewka 7 wystającymi nerwami opatrzona, tępa. Wys. 1½—3'. Po bagnach, rowach i łąkach mokrych, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich dosyć pospolita, np. koło Podspadów przy drodze, nawet na Pilsku i Babięj Górze w krainie kosodrzewu (Krupa). Czerwiec, Sierpień. 7

** Kłoski dwu, rzadziej więcej kwiatkowe.

1257. *G. aquatica* Presl. fl. cech. p. 25. M. rozpierzchła. *Panicula aequali diffusa, spiculis linearibus bifloris, floribus oblongis obtusis trinerviis, nervis prominentibus, radice stolonibus repente.* Koch. Ger. p. 933. Schldl. ic. XI h. 5—6. *G. airoides* Rehn. ic. I f. 374 (ed. 2). *Catabrosa aquatica* L. Bess. Gal. n. 97. Wahlenb. Carp. n. 60.

Korzeniak walcowaty, gałęzisty, płożący się; łodyga prosto stojąca lub z leżącej nasady kolankowato powstająca, zarówno jak i cała roślina naga; liście równowskie; wiecha jajowata lub pira-

midalna, wielokrotnie złożona, o gałązkach prostostojących lub pod kątem prostym odstających; kłoski jajowatopodługne, zwykle 2 kwiatkowe, od osadki odstające, zielone, zwykle fioletowo lub czerwono upstrzone, dolna plewka 3 wystającymi nerwami opatrzona, ucięta. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po rowach, koło Zamku Kiesmarskiego. Lipiec, Sierpień. 74

447. Molinia Schrank. bai. fl. I p. 334. Trzęslica.
(III, 2. L.).

Kłoski w rozpierzchłą lub ściśnioną wiechę zebrane, z 2 plew i 2—6 nagich zupełnych kwiatków się składające; plewy bezostne, od sąsiednich plewek krótsze, tych ostatnich 2, dolna w nasadzie brzuchato-rozszerzona, stożkowato się zwężająca, na grzbiecie zaokrąglona; pręcików 3; blizn 2, krótkich, z nasady plewek wystających; owoce wolne.

1258. *M. coerulea* Moench. weth. 183. T. błękitna. *Panicula subcoarctata, spiculis erectis muticis plerumque trifloris, floribus trinerviis, culmo subnudo*. Berd. Crac. n. 1122. Ledb. Ross. IV p. 395. Rehb. ic. XI f. 1606. Schldl. ic. III h. 12. *Melica coerulea* L. mant. 2. Bess. Gal. n. 104. Wahlenb. Carp. n. 66. Variat. *b*) major Bess. Volh. p. 49: *panicula majori, ramulis patentibus*. *Molinia altissima* Lk.

Korzeniak włóknisty, kępiasty, rozłogowy; łodyga sztywna, prostostojąca, naga, do połowy ulistniona, w górze bezlistna, w nasadzie zaś cebulkowato zgrubiała, w skutek czego twarda, prawie drzewiasta; liście równowąskie, ku górze odstające, nagie lub nieznacznie włoskami okryte, o pochewkach brzegiem długowłosistych; wiecha równowąska lub podługna, ściśniona albo rozpierzchłą; kłoski lancetowate, 2—4 kwiatkowe, bezostne, zielone, zwykle brudno fioletowo nabiegnięte. Wys. 2—4'. Po łąkach wilgotnych, torfiastych, koło Przybyliny wsi na Liptowie. Odmiana zaś *b*). major, odznaczająca się łodygą wyższą i wiechą większą, o gałązkach prosto wzniesionych i odstających, kłoskami licznymi, zwykle zielonawymi zakończonych, trafia się w lesie Wielkim Kiesmarskim. Sierpień, Wrzesień. 74

448. Dactylis L. gen. n. 86. Kupkówka (III, 2. L.)

Kłoski w rozpierzchłą wiechę ułożone, z 2 plew i 2 lub więcej kwiatków zupełnych się składające; plewy bezostne, od plewek krótsze, tych ostatnich 2, dolna na grzbiecie ściśniona.

a w wierzchołku krótkoosćista; pręcików 3; blizn 2, krótkich, z nasady plewek wystających; owoce wolne.

1259. *D. glomerata* L. sp. 105. K. pospolita. *Palea inferiore 5 nervia, radice caespitosa, stolonibus nullis.* Wahlenb. Carp. 82. Bess. Gal. n. 119. Ledeb. Ross. IV p. 368. Rehn. ic. I f. 364 (ed. 2). Schldl. ic. IV h. 1.

Korzeniak włóknisty, kępiasty; łodyga prostostojąca lub powstająca, podobnie jak i cała roślina naga; liście równowąskie; wiecha, z kupek jednostronnych się składająca, podczas kwitnienia rozpięchła, o gałązkach pojedynczo stojących, z których dolne dłuższe, nagie; kłoski zwykle 3 kwiatkowe, blado-zielone, fioletowo nabiegnięte; dolna plewka 5 nerwowa. Wys. 1—3'. Po łąkach, wszędzie na całym obszarze aż do stóp Tatrzańskich pospolita, na polanach i łąkach górskich przy Tatrach, na Babięj Górze. Czerwiec, Lipiec. 74

449. *Cynosurus* L. gen. 87. Grzebienica (III, 2. L.).

Kłoski w wiechę złożoną zebrane, z 2 plew i 2—5 kwiatków pełnych się składające; plewy krótką ością zakończone, dłuższe lub krótsze od plewek; tych ostatnich 2, dolna lancetowata, ostrokończysta lub ością się kończąca, na grzbiecie zaokrąglona; pręcików 3; blizn 2, krótkich, z nasady plewek wystających; owoce z plewkami zrosłe; każdy kłosek grzebieniastym przykwiatkiem niby z plew niewykształconych powstałym obdarzony.

1260. *C. cristatus* L. sp. 105. G. pospolita. *Panicula spiciformi conferta linearis recta, glumis bractearum in mucronem attenuatis.* Wahlenb. Carp. n. 122. Bess. Gal. n. 120. Ledeb. Ross. IV p. 348. Rehn. ic. I f. 365—6 (ed. 2). Schldl. ic. X h. 11—12.

Korzeniak włóknisty, kępiasty, trwały; łodyga prostostojąca, naga; liście równowaziutkie, nagie lub nieco rzęsowate; wiecha w postaci równowąskiego, ściśnionego, dwurzędowego kłosa barwy zielonawej; dolna plewka ostrokończysta lub krótkoosćista, od ości dłuższa; plewy przykwiatek stanowiące ostrończyste, bezostne. Wys. 1—2'. Po łąkach lub pastwiskach, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich pospolita, na polanach i łąkach górskich w Tatry wchodzących lub dotykających, na Babięj Górze. Czerwiec, Lipiec. 74

450. *Festuca* L. gen. n. 88. Kostrzewa (III, 2. L.)

Kłoski w rozpięchłą lub ściśnioną wiechę albo kłos zebrane, z 2 plew i 2 lub więcej kwiatków pełnych się składające; plewy bezostne, od plewek krótsze; plewek 2, z tych dolna lancetowata,

ostrokończysta lub śpiczasta, bezostna lub pod wierzchołkiem ością uzbrojona, na grzbiecie zaokrąglona; pręcików 1—3; blizn 2, krótkich, z nasady plewek sterzących; owoce z plewkami zrosłe; grzebieniastych przykwiatków brak.

A. Korzeniak trwały; liście wszystkie lub tylko przykorzeniowe szczeciniasto zwinione; szypułki kłosek nitkowate; pręcików 3.

* Języczki liściowe nader krótkie, 2-uszkowe.

1261. F. ovina L. sp. 108. K. owcza. *Panicula per anthesin patente, spiculis 4—8 floris, floribus lanceolatis muticis aristatisve, arista brevi vel longiore floremque dimidium aequante, palea inferiore obsolete 5 nervia, superiore oblongo-lanceolata apice bidentata, foliis omnibus complicato setaceis, ligula biaurita, radice fibrosa.* Koch. Ger. p. 937. Ledeb. Ross. IV p. 350. Variat: a). vulgaris Koch. folia viridia vel paulum tantum glaucescentia, tenuissima, scabriuscula vel scabra, spiculae minores breviter aristatae. F. ovina, tenuifolia et capillata Aut. Rehn. ic. I 294—6 (ed. 2). Host. Gram. II t. 84. Schldl. ic. XI h. 8—9. Wahlb. Carp. n. 83, b). alpina Koch. eadem, sed humilior, foliis glabris, panicula e paucioribus spiculis composita, spiculis majoribus, aristis longioribus, quandoque florem aequantibus. F. alpina Sut. Gaud. Rehn. ic. I f. 298 (ed. 2), c). duriuscula Koch: elatior, spiculis majoribus, foliis viridibus vel glaucescentibus, tenuioribus vel crassiusculis, strictis vel recurvis. F. duriuscula L. sp. pl. (non syst. nat.). Wahlb. Carp. n. 84. F. duriuscula, stricta et dura Host. Gram. II t. 83, 86, 87. Rehn. ic. I f. 303 (ed. 2), d). glauca Koch: eadem, foliis glaucis. F. glauca Schrad. Rehn. ic. I f. 307 (ed. 2). Bess. Gal. n. 122. F. pallens Host. Gram. II t. 88. F. duriuscula β Wahlb. l. c., e). amethystina Koch: foliis viridibus vel glaucescentibus, rigidis, pungentibus, spiculis muticis vel breviter mucronatis. F. amethystina Host. Gram. II t. 89. Wahlb. Carp. n. 85. Rehn. ic. I f. 301 (ed. 2), f). vivipara: floribus in gemmas foliaceas mutatis.

Korzeniak włóknisty, ściśle darnie tworzący; łodyga prosto stojąca lub kolankowato powstająca, naga; liście przykorzeniowe i łodygowe szczecinowate, nagie lub włoskami okryte; języczki liściowe nader krótkie, 2 uszkowe; wiecha równowąska lub podłużna, rzadziej jajowata lub piramidalna, skupiona lub rozpięchła, prosto stojąca lub zwisająca, często jednoboczna; kłosi jajowatopodłużne lub eliptyczne, 3—10 kwiatkowe; dolna plewka lancetowata, bezostna, ostrokończysta, lub w wierzchołku ością zakończona, i od niej

dłuższa. Pospolicie znajduje się w następujących odmianach: Odmiana a). posiada łodygę 3—12" wysoką, cienką, słabą, liśćmi trawiasto lub modrawo-zielonemi, mniej lub więcej sztywnemi okrytą; wiechę ma zwykle złożoną, wąską, często kłosowatą, kłoski małe, 3—5 kwiatkowe, zielono lub fioletowo ubarwione, dolne plewki ostrokończyste lub krótkoosiciste, rzadko zupełnie bezbronne, przynajmniej 3 razy od ości dłuższe; odmiana b). odróżnia się od poprzedniej kłoskami większemi, ośmi dłuższemi, plewkami ciemno-fioletowemi, czasem zielonemi, złotawo i fioletowo upstrzonymi, połyskującemi; odmiana c). ma łodygę $\frac{1}{2}$ —1' wysoką, sztywną, liście trawiasto lub modrawo-zielone, często czerwono lub fioletowo nabiegnięte, zazwyczaj sztywne, często łukowato zakrzywione, wiechę po większej części rozpięchłą, z kłosek 3—7 kwiatkowych nagich, zielonych lub brudno-fioletowych złożoną; dolną plewkę ością opatrzoną, nieco od ości dłuższą; odmiana d). odznacza się łodygą $\frac{1}{2}$ —1 $\frac{1}{2}$ ' wysoką, sztywną, liśćmi jasno-zielonemi, sztywnemi, twardemi, wiechę zwykle rozpięchłą, z kłosek 3—7 kwiatkowych, nagich, modrych złożoną, o dolnej plewce ościstej, nieco od ości dłuższej; odmiana e). posiada łodygę 1—2'. wysoką, sztywną, wraz ze sztywnemi liśćmi jasnomodrą, i szczególnie w nasadzie ametystowo nabiegniętą, później czerwieniejącą, wiechę ściśnioną lub rozpięchłą, z kłosek 3—6 kwiatkowych, modrawych złożoną; o dolnej plewce bezbronnej lub ostrokończystej; odmiana wreszcie f). zamiast kwiatków ma główki z liści złożone. Odmiana a). po suchych łąkach lub pastwiskach wszędzie aż do hal pospolita, np. na Beskidzie Zachodnim; odm. b). po halach lub między kosodrzewem wszędzie dosyć pospolicie się napotyka (i to najczęściej w formie vivipara) np. na Babięj Górze pod Diablakiem (1500 metr.); odm. c). wszędzie po skałach i suchych trawnikach pospolita np. u podnóża Babięj Góry; odm. d). po skałach wapiennych na Pieninach, Podhalu, Spiżu, Liptowie i Tatrach, wysokością granicy lasów nie przechodzących; odm. e) na Tatrach północnych i Halach Liptowskich aż do górnej granicy buków często się trafia; odm. f). pod Diablakiem Babięj Góry od 1300—1700 metr. Maj, Czerwiec. 4

1262. *F. heterophylla* Lam. fl. fr. II p. 600. K. różnolistna. *Panicula sub anthesi patente, spiculis 4—5 floris, floribus aristatis lanceolatis, arista brevi vel longiore, floremque subaequantem, foliis radicalibus complicato-setaceis, culmeis planis, ligula binaurita, radice fibrosa.* *F. duriuscula* L. syst. nat. (non sp. plant.). Koch. Ger. p. 939. Ledb. Ross. IV p. 351. Bess. Gal. n. 125. Schldl. ic. XI h. 8—9. Berd. Crac. n. 1129. Rehn. ic. I f. 323 (ed. 2). *F. nemorum* Leyss.

Korzeniak włóknisty, gęste darnie tworzący; łodyga prostostojąca lub kolankowato-powstająca, naga; liście nagie lub włoskami okryte, przykorzeniowe szczecinowate, łodygowe równowskie, płaskie lub półrurkowe, języczki liściowe króciutkie, 2 uszkowe; wiecha podłużna, rozpierchła, prostostojąca lub zwisła; kłoski podłużne lub eliptyczne, 3—7 kwiatkowe; dolna plewka lancetowata, zazwyczaj bezostna, ostrokończysta lub w wierzchołku ością od niej krótszą opatrzona. Wys. 1—3'. Na Babięj Górze w krainie kosodrzewu. Maj, Czerwiec. 4

1263. *F. rubra* L. sp. 109. K. czerwona. *Panicula sub anthesi patente, spiculis sub 5 floris, floribus lanceolatis aristatis, arista brevior longiorve, foliis radicalibus complicato-setaceis culmeis planis, ligula biaurita, radice stolonifera caespitesque laxos agente.* Wahlenb. Carp. n. 87. Ledeb. Ross. IV p. 352. Bess. Gal. n. 123. Rehn. ic. I f. 321 (ed. 2). Schldl. ic. XI h. 8—9.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się, luźne darnie tworzący i pojedyncze pędy wypuszczający; łodyga wzniesiona lub kolankowato powstająca, naga; liście nagie lub włoskami okryte, przykorzeniowe szczecinowato-zwinięte, łodygowe równowskie, płaskie lub rynienkowate; języczki liściowe króciutkie, 2 uszkowe, wiecha podłużna lub jajowata, ściśniona lub rozpierchła, prostostojąca, często jednoboczna; kłoski podłużne lub eliptyczne, 3—7 kwiatkowe; zielone, czerwono lub fioletowo nabiegnięte, dolna plewka lancetowata, opatrzona w wierzchołku ością od niej krótszą. Wys. 1—2'. Po łąkach lub brzegach lasów, wszędzie i na Babięj Górze, aż do granicy lasów pospolita. Maj, Czerwiec. 4

** Języczki liściowe podłużne.

1264. *F. varia* Haenk. in Iacq. coll. II p. 94. K. pstra. *Panicula contracta sub anthesi patente, ramis solitariis geminisve, spiculis 5—8 floris breviter aristatis muticisve, palea inferiore obsolete 5 nervia lanceolata a medio sensim angustiore, orario apice piloso, foliis omnibus complicatis filiformibus subteretibus, ligula oblonga, radice fibrosa, stolonibus destituta.* Wahlenb. Carp. n. 86. Koch. Ger. p. 940. Ledeb. Ross. IV p. 354. Schldl. ic. XVIII h. 9—10. Rehn. ic. I f. 315 (ed. 2). Host. Gram. II t. 90. Variat b). major Neill. spiculis pallidis, multo minus variegatis. Rehn. ic. I f. 317 (ed. 2). *F. varia* Host. Gram. II t. 90. *F. flavescens* Bellard.

Korzeniak włóknisty, gęste darnie tworzący; łodyga prostojąca lub kolankowato-powstająca, naga; liście przykorzeniowe oraz łodygowe szczecinowato zwinięte, nagie; języczki liściowe podłuż-

żne, spiczaste, lub tępawe i rozszczępane; wiecha podłużna lub jajowata, ściśniona lub rozpierzchła, wzniesiona albo wierzchołkiem zwisająca, często jednoboczna; kłoski podłużne, 3—8 kwiatkowe, wolne, fioletowe lub złotawe; dolna plewka lancetowata, zazwyczaj bezostna, ostrokończysta lub w wierzchołku króciutką ością znacznie od siebie krótszą opatrzona. Wys. 5"—1'. Odmiana *b*). posiada łodygę od $\frac{1}{2}$ —1' wysoką, prawie 2 razy od liści dłuższą, sztywną, podobnie jak i liście, trawiasto zieloną, modrą lub modrawo-szarą; wiechę licznokwiatową, z kłosek 3—8 kwiatkowych złożoną, o dolnej plewce spiczastej lub tępawej, bezbronnej. Po skałach, w pasie kosodrzewu lub nieco wyżej dosyć pospolita, np. na Rohaczach, Raczkowej, Bobrowcu, Stołach, Giewoncie, Jaworzynce, Muraniu, Hawranu, Golicy, Tokarni i w wielu innych miejscowościach. Odmiana *b*). na Babięj Górze, w krainie kosodrzewu w Kościolkach i koło Bielichy w Sądeckiem. Lipiec, Sierpień. 4

B. Korzeniak trwały; liście wszystkie płaskie; szypułki kłosek nitkowate; kwiatki 3 pręcikowe.

* Korzeń płożący się.

1265. *F. silvatica* Vill. delph. II 105. K. leśna. *Panicula erecta diffusa ramosissima, ramis scabris inferioribus geminis ternis quaternisve, spiculis sub 5 floris, aze scabriusculo, palea inferiore attenuata acutissima mutica punctulato-scabra 5 nervi, nervis 3 prominentibus, ovario apice piloso, foliorum fasciculis inferne squamis aphyllis sensim in folia abeuntibus tectis, foliis lanceolato-linearibus supra glaucis subtus laete viridibus margine scabris, ligula oblonga obtusa, radice fibrosa.* *F. calamaria* Host. a I, 153 gr. 4 t. 60. *Poa trinervata* Schrad. *Bromus triflorus* Ehrh. Rehb. ic. I f. 326 (ed. 2).

Korzeniak włóknisty; liście szerokorównowaskie; wiązki liści w dolnej części okryte bezlistnemi, stopniowo w liście przechodzącymi pochewczkami; liście z górnej powierzchni modrawe, z dolnej żywo zielone, brzegiem szorstkie; wiecha prostostojąca, rozpierzchła, bardzo gałęzista, o gałązkach szorstkich, dolnych po 2 lub 4 zebranych; dolna plewka węższa, ostrokończysta, bezostna, szorstka, i trzema wystającymi nerwami opatrzona. Wys. $1\frac{1}{2}$ —3'. W lasach Babięj Góry od północy zacienionych i od strony wschodniej, oraz w lasach na Koperczadach w miejscowości Podspaleniśko a właściwie w wyższej krainie lasów. Lipiec, Sierpień. 4

1266. F. Scheuchzeri Gaud. agr. I 267. K. zwisła. *Panicula patente apice nutante, ramis glabris, inferioribus geminis, spiculis 4—5 floris, axe scabriusculo, palea inferiore acuta mutica vel sub apice mucronulata scabra 5 nervia, nervis prominulis, ovario glabro, foliis linearibus planis glabris, ligula oblonga obtusa, radice repente parum caespitosa*. Koch. Ger. p. 942. Rehn. ic. I f. 324 (ed. 2). F. nutans Host. Gram. IV t. 61. Wahlenb. Carp. n. 88. teste Zawadz. Gal. n. 150. Schldl. ic. XIX h. 9—10.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się, łodygi kwitnące i pędy nierodzajne wypuszczający, luźno darnisty; łodyga prostostojąca lub powstająca, podobnie jak i cała roślina naga; liście równowąskie, płaskie, wiotkie; języczki liściowe podługne, poszarpane; wiecha jajowata, rozpięchła, czasem jednoboczna, wierzchołkiem zwisająca, o gałązkach gładkich, pojedynczych lub dolnych parami ustawionych i zwykle rozgałęzionych; kłoski jajowate, 3—5 kwiatkowe, zielone, fioletowo lub czerwono opstrzone; dolna plewka lancetowata, bezbronna lub ostrokończysta. Wys. 8"—1½'. Po lasach przy ich górnej granicy, np. na wschodnim końcu Tatr, powyżej doliny Tokarni zwanéj. Lipiec, Sierpień. 7

** Korzeń włóknisty, darnisty.

1267. F. gigantea Vill. delph. II. 110. K. olbrzymia. *Panicula patentissima, ramis apice flaccide nutantibus, spiculis 5—8 floris; floribus sub apice aristatis, aristis flexuosis palea duplo longioribus, ovario glabro, foliis linearibus planis glabris, ligula brevissima*. Berd. Crac. n. 1131. Koch. Ger. p. 942. Ledb. Ross. IV p. 354. Schldl. ic. III h. 12. Bromus giganteus L. Wahlenb. Carp. n. 97. Rehn. ic. I f. 358 (ed. 2).

Korzeniak włóknisty, darnisty; łodyga prostostojąca, podobnie jak i cała roślina naga; liście równowąskolancetowate, płaskie; języczki liściowe króciutkie, ucięte; wiecha jajowatopodłużna, rozpięchła, później zwisająca, o gałązkach dolnych parami ułożonych i gałęzistych; kłoski lancetowate, 3—8 kwiatkowe, białozielone; dolna plewka lancetowata, pod wierzchołkiem ością opatrzona, ość 2—3 razy od plewki dłuższa. Wys. 2—4'. Po lasach cienistych, na Podhalu, Pieninach i w dolinie Spisko-Liptowskiej, w Żywcu i jego okolicy, na Babiéj Górze (Zapałowicz) dosyć pospolita. Czerwiec, Lipiec. 7

1268. F. elatior L. fl. suec. ed. II p. 32. K. wyniosła. *Panicula secunda contracta sub anthesi patente, ramis scabris geminis, altero brevissimo spiculam unam, altero ramoso spiculas*

3—4 gerente, spiculis linearibus 5—10 floris, valvis obtusis, palea inferiore 5 nervia apice denticulata mutica vel sub apice mucronata, ovario glabro. foliis planis lanceolato-linearibus, ligula brevissima. Wahlenb. Carp. n. 89. Ledb. Ross. IV p. 353. F. pratensis Huds. Bess. Gal. n. 126. Rehb. ic. I f. 330—3 (ed. 2). Schldl. ic. IV h. 4.

Korzeniak włóknisty, kępiasty; łodyga prostostojąca lub kolkowatopowstająca, podobnie jak i cała roślina naga; liście równowąskie, płaskie; jeżycki liściowe króciutkie, ucięte; wiecha równowąskopodłużna lub jajowatopodługowata, ściśniona lub rozpięchła, wzniesiona lub też zwisająca, często jednoboczna, o gałązkach wyżej pojedynczo, a u dołu parami ustawionych, z dolnych gałązek jedna nader krótką 1—3 kłoskowa, druga dłuższa 3—5 groniasto ułożonemi kłoskami uwieńczona, rzadziej rozgałęziona i wtedy większą liczbę kłosków niosąca; kłoski podłużnie równowąskie, 5—10 kwiatkowe, bladezielone, czerwono nabiegnięte; dolna plewka lancetowata, bezostna, najwyżej ostrokończysta. Wys. 1—3'. Po żyznych łąkach lub krzakach, wszędzie pospolita, zachodząc aż w doliny zewnętrzne Tatrzańskie, np. w Żywcu i jego okolicy, na Babię Górze (Zapałowicz). Czerwiec, Lipiec. 74

451. *Brachypodium* P. de Beauv. agr. p. 100 S. 19 f. 3.

Kłosownica (III, 2. L.).

Kłoski z 2 plew i 2 lub więcej kwiatków złożone, na bardzo krótkich, czasem prawie niedostrzegalnych, szypułczkach na osadze nieco pogiętej siedzące, szeroką stroną ku osadze zwrócone; plewy naprzeciwległe, lancetowate, bezostne, krótsze od plewek; plewek 2, z których dolna ością zakończona; pręcików 3; blizn 2, krótkich, z nasady plewek wystających.

1269. *B. pinnatum* Beauv. agr. p. 101. K. pierzasta. *Spica disticha erecta vel paulum nutante, spiculis numerosis aristatis, aristis palea brevioribus, foliis planis linearibus vel lanceolato-linearibus rigidiusculis, radice repente.* Berd. Crac. n. 1136. Ledb. Ross. II p. 345. Rehb. ic. I f. 281. (ed. 2). Schldl. ic. III h. 12. *Festuca pinnata* Mnch. Bess. Gal. n. 127. *Bromus pinnatus* L. Wahlenb. Carp. n. 99.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się; łodyga prostostojąca, zwykle naga; liście równowąskie lub równowąskolancetowate, płaskie, nieco sztywne, wraz z pochewkami nagie, nieliczne włoskami okryte lub kosmate; kłos dwurzędowy, prostostojący lub nieco zwisły zielony, lub popielato zielony; kłoski równowąskie, prawie obłe, 5—20 kwiatkowe, kosmate, rzadko nagie; ości wszystkie od swych

plewek krótsze. Wys. 1—2'. Po trawnikach lub brzegach lasów suchych, w dolinie Nowo-Tarskiej i Spisko-Liptowskiej oraz w Żywcu i jego okolicy dosyć pospolita. Czerwiec, Lipiec. 74

1270. *B. sylvaticum* Roem. et Schult. II 741. K. leśna. *Spica disticha nutante, spiculis numerosis aristatis, aristis florum superiorum palea longioribus, foliis planis lanceolato-linearibus flaccidis, radice fibrosa.* Koch. Ger. p. 944. Rehb. ic. I f. 277—9 (ed. 2). Schldl. ic. III h. 12. *Festuca gracilis* Mch. Bess. Gal. n. 128. *Bromus gracilis.* Weig. Wahlb. Carp. n. 100.

Korzeniak włóknisty, kępiasty; łodyga prostostojąca, zwykle naga; liście równowąskolancetowate, płaskie, wiotkie, wraz z pochewkami nagie, Nieliczenie włoskami okryte albo kosmate; kłos dwurzędowy, zwisający, zielony, z kłosków równowąskich, prawie obłych, 5—12 kwiatkowych, nagich, rzadziej krótkowłosistych złożony; oście górnych kwiatów w każdym kłosku od swych plewek dłuższe. Wys. 1—3'. Po lasach cienistych, w dolinie Spisko-Liptowskiej wszędzie. Lipiec, Sierpień. 74

452. *Bromus* L. gen. n. 89. Stokłosa (III, 2. L.).

Kłoski w wiechę rozpięchłą lub ściśnioną zebrane, z 2 plew i 2 lub więcej kwiatków zupełnych złożone; plewy bezostne, od plewek krótsze; plewek 2, dolna eliptyczna, lancetowata lub równowąskolancetowata, śpiczasta lub krótko 2 wrębna, bezostna lub pod wierzchołkiem ością opatrzona, na grzbiecie zaokrąglona; przecików 3; blizn 2, krótkich, z nasady plewek wystających.

- A. Górna plewka dość sztywnymi odległymi szczecinkami grzebieniasto pokryta; dolna plewa 3—5 nerwowa, górna 5 lub wielonerwowa; kłoski i po okwicieniu ku wierzchołkowi zwężone.

1271. *B. secalinus* L. sp. 112. S. żytna. *Panicula patente deflorata nutante, spiculis oblongis, floribus lato-ellipticis, fructiferis margine contractis teretibus non se tegentibus, palea inferiore 7 nervia margine rotundata superiorem aequante, arista porrecta flexuosa rectiusculave, vaginis glabris.* Wahlb. Carp. n. 92. Bess. Gal. n. 129. Ledb. Ross. IV p. 364. Rehb. ic. I f. 353 (ed. 2). Schldl. ic. X h. 3—4.

Korzeń włóknisty; łodyga prostostojąca lub powstająca, naga; liście równowąskie, płaskie, nagie lub Nielicznymi włoskami okryte; pochewki nagie, rzadko dolne włosiste; wiecha rozpięchłą,

luźna, z początku prostostojąca, w końcu zwisła; kłoski jajowato-podługne lub podługowate, 5—15 kwiatkowe, nagie lub włoskami okryte, jasno-zielone; dolna plewa 3—5 nerwowa, górna 5—9 nerwowa; dolne plewki eliptyczne, 7 nerwowe, podczas dojrzewania owalne, wzajemnie się nie pokrywające, pod wierzchołkiem ością opatrzone, ość już to nader króciutka, już to długością połowie albo całej plewce dorównywająca, prostostojąca lub odstająca; górna plewka rzęsowana. Wys. 1—3'. Między ozimną, zwłaszcza żytem, w dolinie Nowo-Tarskiej, Spisko-Liptowskiej i na Beskidzie Zachodnim dosyć pospolita. Czerwiec, Lipiec. ☉

1272. *B. mollis* L. sp. 112. S. miękka. *Panicula erecta, deflorata contracta, spiculis ovato-oblongis molliter pilosis rarius subglabris, floribus lato-ellipticis, fructiferis margine imbricatim se tegentibus, palea inferiore 7 nervia, margine supra medium angulum obtusum exhibente superiorem conspicue superante, aristis porrectis fere longitudine paleae, vaginis foliisque pilosis.* Wahlnb. Carp. n. 93. Bess. Gal. n. 130. Ledb. Ross. IV p. 361. Rehn. ic. XI f. 1591—92. Schldl. ic. III h. 12. Variat b) *patens* Neill. *B. mollis* Schreb. Gräs. t. 6. Fl. D. t. 1324. Host. Gram. I t. 19.

Korzeń włóknisty; łodyga prostostojąca lub powstająca, naga lub omszona; liście równowąskie, płaskie, wraz z dolnemi pochwami kosmate; wiecha ściśniona lub rozpierchła, prostostojąca; kłoski jajowatopodługne, 5—10 kwiatkowe, omszone lub kosmate; dolna plewa 3—5 nerwowa, górna 5—7 nerwowa; dolne plewki eliptyczne, 7 nerwowe, nawet i podczas dojrzewania wzajemnie się pokrywające, pod wierzchołkiem ością opatrzone, ość prostostojąca, zazwyczaj téj długości co plewka; górna plewka rzęsowana. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Odmiana b). posiada łodygę $\frac{1}{2}$ —2' wysoką, wiechę rozpierchłą lecz licznokwiatową, jajowatą lub podługną, z wielu kłosek się składającą. Po łąkach, miedzach lub przy drogach, w dolinie Nowo-Tarskiej i Spisko-Liptowskiej wszędzie pospolita; odmiana b). u podnóża Babięj Góry. Maj, Czerwiec. ☉

1273. *B. arvensis* L. sp. 113. S. polna. *Panicula patente erecta, fructifera subnutante, spiculis lineari-lanceolatis, floribus elliptico-lanceolatis, fructiferis margine imbricatim se tegentibus, palea inferiore 7 nervia margine supra medium angulum obtusum exhibente, superiore inferiorem subaequante, aristis porrectis fere longitudine paleae, siccatis quandoque extrorsum arcuatis, vaginis foliisque pilosis.* Wahlnb. Carp. n. 94. Bess. Gal. n. 131.

Ledeb. Ross. IV p. 362. Rehn. ic. I f. 343 (ed. 2). Schldl. ic. X h. 1—2.

Korzeń włóknisty, łodyga prosto-stojąca lub powstająca, naga; liście równowąskie, płaskie, wraz z dolnymi pochwami skąpo włoskami okryte lub kosmate; wiecha ściśniona lub rozpięchła, luźna, prosto-stojąca lub zwisa; kłoski jajowato-lancetowate lub równowąsko-podługne, 5—12 kwiatkowe, nagie, trawiasto zielone; dolna plewa 3—5 nerwowa, górna 5—9 nerwowa; dolne plewki eliptyczne, 7-nerwowe, nawet podczas dojrzewania dachówkowato się przykrywające, pod wierzchołkiem ościste, ość zwykle tej długości co plewka, prosto-stojąca lub nieco odstająca; górna plewka rzępowana. Wys. 1—3'. Po polach lub miedzach, w dolinie Spisko-Liptowskię tu i owdzie się trafia. Czerwiec, Lipiec. ☉

B. Górna plewka brzegiem delikatnie omszona; dolna plewa jedno-, górna 3-nerwowa; kłoski i po okwitnieniu ku wierzchołkowi się zwięzające.

1274. B. asper Murr. prodr. fl. goett. p. 42. S. szorstko-włosna. *Panicula ramosa, flaccide nutante, spiculis lineari-lanceolatis 7—9 floris, floribus lineari-lanceolatis acutis, palea inferiore ex apice brevissime bidentato aristata aristamque superante 5 nervia, nervis 2 intermediis obsoletis, superiore margine subtiliter pubescenti-ciliata, vaginis inferioribus foliisque hirsutis.* Wahlnb. Carp. n. 95. Berd. Crac. n. 1141. Ledeb. Ross. IV p. 356. Rehn. ic. I f. 357 (ed. 2). *Festuca aspera* M. et K. Schldl. ic. XI h. 10—11.

Korzeń włóknisty; łodyga prostostojąca naga lub włoskami okryta; liście szerokie, równowąsko-lancetowate płaskie, wraz z dolnymi pochwami szorstko włosiste, za młodu zwinięte; wiecha rozpięchła, luźna, zwykle jedną stroną zwisająca, o dolnych gałązkach po 2 lub 3 razem zebranych; kłoski równowąsko-lancetowate, 7—15 kwiatkowe zielono i fioletowo ubarwione; dolna plewa 1-nerwowa, górna 3-nerwowa; dolna plewka równowąsko-lancetowata, 5-nerwowa, brzegiem włosista, w wierzchołku krótko 2-ząbkowa i ością opatrzona, górna plewka brzegiem delikatnie omszona. Wys. 2—4'. Po lasach liściastych, na Pieninach, Spiżu i Liptowie tu i owdzie ale dosyć często się trafia. Czerwiec, Lipiec. 74

1275. B. inermis Leyss. fl. hal. p. 16. S. bezostna. *Panicula aequali erecta, ramis inferioribus ternis senisque, spiculis lineari-lanceolatis, floribus lanceolatis, palea inferiore apice brevissime bidentata ex emarginatura mucronata vel breviter aristata 5—7 nervia, superiore margine subtiliter pubescenti-ciliata, foliis*

glabris. Wahlenb. Carp. n. 98. Berd. Crac. n. 1142. Ledb. Ross. IV p. 357. *Festuca inermis* DC. Rehn. ic. I f. 335—6 (ed. 2). Schldl. ic. X h. 11—12.

Korzeniak obły, gałęzisty, płozący się i luźne darnie tworzący; łodyga wzniesiona lub powstająca, naga; liście równowąsko-lancetowate, płaskie, wraz z pochewkami nagie, za młodu zwinięte; wiecha rozłożysta, prosto-stojąca, o gałązkach dolnych po 3—6 półkółkowo zebranych; kłoski równowąsko-lancetowate, 5—10 kwiatkowe zielono i fioletowo ubarwione; dolna plewa 1-nerwowa, górna 3-nerwowa; dolna plewka lancetowata, 5—7 nerwowa, naga lub włosista, bezostna lub ostrokończysta a nawet krótką ością opatrzona i wtedy wielokrotnie od swęj ości dłuższa; górna plewka brzegiem delikatnie omszona. Wys. 1—3'. Po brzegach łąk, dróg i lasów, tu i owdzie się trafia, np. koło Sromowców lub Kiesmarku i w wielu innych miejscowościach. Czerwiec, Lipiec. 7

- C. Górna plewka sztywnemi szczecinkami grzebieniasto okryta; dolna plewa 1-nerwowa, górna 3-nerwowa; kłoski już w czasie kwitnienia ku wierchołkowi rozszerzone.

1276. *B. tectorum* L. sp. 114. S. dachowa. *Panicula pendula subsecunda, spiculis linearibus denique superne latioribus, floribus lanceolato-subulatis, palea inferiore ex apice bipartito aristata, aristis rectis paleam aequantibus, palea superiore pectinato-ciliata, culmo apice pubescente*. Wahlenb. Carp. n. 96. Bess. Gal. n. 133. Ledb. Ross. IV p. 359. Rehn. ic. I f. 340 (ed. 2). Schldl. ic. III h. 12.

Korzeń włóknisty; łodyga wzniesiona lub powstająca, w górnej części delikatnie omszona; liście równowąskie, wraz z pochewkami skapo włoskami okryte; wiecha luźna, jedną stroną zwiśła, o gałązkach miętko-włosistych; kłoski równowąskie, ku wierchołkowi rozszerzające się, 5—9 kwiatkowe, kosmate; dolna plewa 1-nerwowa, górna 3-nerwowa; dolna plewka równowąsko-szydłowata, 7-nerwowa, dwuząbkowa, w wierchołku prosto-stojącą ością tęj długości co plewka, zakończona; górna plewka rzęśowana. Wys. $\frac{1}{2}$ —1 $\frac{1}{2}$ '. Po starych murach lub przy drogach, koło Krościenka, Czorsztyna, Nowego-Targu, Kiesmarku i w wielu innych miejscowościach. Maj, Sierpień. ☉

453. *Triticum* L. gen. n. 99. Pszenica. (III, 2. L.).

Kłoski z 2 plew i 3 lub więcej kwiatków się składające, siedzące pojedynczo w zagłębieniach osadki i szerszą stroną ku nięj

zwrócone, plewy naprzeciwległe, jajowate lub lancetowate, ością opatrzone lub bezostne, téj długości co plewki lub od nich krótsze; plewek 2 bezostnych lub dolna w wierzchołku ością zakończona; pręcików 3; blizn 2 krótkich, z nasady plewek wystających.

1277. *T. repens* L. sp. 128. P. Pérz. *Spica disticha, spiculis subquinquefloris, valvis lanceolatis 5 nerviis acuminatis, floribus acuminatis obtusiusculisve muticis aristatisve rachi plerumque scabra, foliis supra punctulis acutis solitariis magis minusve scabris, radice repente.* Wahlenb. Carp. n. 119. Bess. Gal. n. 138. Ledeb. Ross. IV p. 341. *Agropyrum repens* P. B. Rehn. ic. I f. 257—61 (ed. 2). Schldl. ic. IX h. 7—8. Variat *b)* *aristatum* Neill. floribus acutis acuminatisve et floribus obtusis, iisque aristatis. *Elymus caninus* Leers.

Korzeniak obły, gałęzisty, płożący się; łodyga prosto-stojąca powstająca, wraz z pochewkami zazwyczaj naga; liście równowaskie, płaskie lub zwinięte, szorstkie, przytém nagie albo włosiste; kłos równowaski, dwurzędowy, wzniesony, z włosków podłużnych, nagich lub włosistych, zwykle 5-kwiatkowych złożony; plewy 5—7 nerwowe, podobnie jak i dolne plewki podłużne lub lancetowate, śpiczaste, tępawe lub ucięte, bezostne, ostrokończyste lub ością opatrzone; ości proste, u plew krótsze, u plewek najwyżej długością im wyrównyujące, rzadko nieco dłuższe. Wys. 1—2'. Odmiana *b)* jest barwy trawiasto-zielonej, posiada plewy i plewki śpiczaste, ośmi nieraz w jednym kłosku nierówniej długości opatrzone. Po polach, moczarach lub koło pól, wszędzie pospolity; w odmianie *b)* na Babiej Górze. Czerwiec, Lipiec. 74

1278. *T. caninum* Schreb. spic. fl. lip. p. 51. P. psia. *Spica disticha, spiculis plerumque 5 floris, valvis lanceolatis 4—7 nerviis acuminatis, floribus acuminatis aristatis arista florem excedente, rachi setuloso-scabra, foliis utrinque scabris, radice fibrosa.* Wahlenb. Carp. n. 121. Berd. Crac. n. 1147. Ledeb. Ross. IV p. 340. Schldl. ic. IX h. 7—8. *Agropyrum caninum* R. et S. Rehn. ic. I f. 254 (ed. 2).

Korzeniak włóknisty, kępiasty; łodyga wzniesiona wraz z pochewkami naga lub omszona; liście równowaskie lub równowasko-lancetowate, płaskie, szorstkie, nagie lub włosiste; kłos równowaski, dwurzędowy, prosto-stojący lub zwisający, z kłosek podłużnych, często brunatnawo zabarwionych, nagich, zwykle 5 kwiatkowych się składający; plewy 3—5 nerwowe, zarówno jak i dolne plewki lancetowate, śpiczaste i ością pogiętą zakończone; ości u plew krótsze, u plewek dwa razy od nich dłuższe. Wys. $\frac{1}{2}$ —3'. Po lasach liściastych, tu i owdzie, np. na Pieninach, Podhalu, Spiżu,

Kiesmarku, koło Żywca, w zaroślach nad Koszerawą. Czerwiec, Lipiec. 74

1279. *T. junceum* L. sp. 108. P. sitowata. *Spica disticha, spiculis 5—8 floris remotis, valvis lineari-lanceolatis 9—11 nerviis obtusis spicula tertia parte brevioribus obtusiusculis muticis, foliis supra molliter densissime brevissimeque velutinis, rachis glabra, radice longe repente.* Wahlenb. Carp. n. 121. Koch. Ger. p. 951. Schldl. ic. XIX h. 9—10. Ledeb. Ross. IV 342. Host. Gram. III t. 33. *Agropyrum junceum* Beauv. Rehb. ic. I f. 267 (ed. 2).

Korzeniak płozący się; łodyga prosto-stojąca, sztywna; liście na górnjej powierzchni omszone i wieloma rzędami krótkich włosków okryte; kłos 2-rzędowy sztywny, o nader kruchej osadce, z kłosek 5—8 kwiatkowych, dużych i od siebie odległych, złożony; plewy 9—11 nerwowe, równowasko-lancetowate, tępe, od kłosek o trzecią część długości krótsze, ość od plewki krótsza; kwiatki odległe, tępawe, bezostne. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po pagórkach suchych lub przy drogach, np. koło Kiesmarku. Czerwiec—Sierpień. 74

454. *Elymus* L. gen. n. 96. Wydmuchrzyca (III, 2. L.).

Kłoski z 2 plew, 1—3 kwiatków zupełnych oraz jednego wyżej leżącego bulawiatego zaczątku kwiatkowego się składające, po 3, rzadziej po 2 lub po 4 na wycięciach osadki osadzone; plewy równowasko-szydłowate, ościste lub bezostne, tej długości co plewki lub nawet dłuższe; plewek 2, dolna bezostna lub w wierzchołku ością opatrzona; pręcików 3; blizn 2, krótkich, z nasady plewek wystających.

1280. *E. europaeus* L. mant. p. 35. W. europejska. *Spica erecta, spiculis bifloris vel 1 floris cum rudimento secundi floris, ternis in medio spicae, valvis rectis linearibus subulatis aristatis, palea inferiore scabra aristata, arista paleam bis exsertente, foliis planis glabris, vaginis pilosis.* Wahlenb. Carp. n. 118. Berd. Crac. n. 1150. Ledeb. Ross. IV p. 330. Rehb. ic. I f. 246 (ed. 2). Schldl. ic. VIII h. 1—2.

Korzeniak włóknisty, mniej lub więcej kępiasty; łodyga prosto-stojąca, naga; liście równowaskie lub równowasko-lancetowate, modre wraz z górnemi pochwami nagie lub nieco włosiste, dolne pochewki zwykle szorstko-włosiste; kłos podłużnie walcowaty, ścisły, blado-zielony, składający się z kłosek podłużnych, zwykle jedno-kwiatkowych, (opatrzonych prócz tego zawiązkiem drugiego, a w środku kłosa i trzeciego kwiatka); plewy i dolne plewki ośmi długiemi, 2—3 razy długością plewki przenoszącemi opatrzone.

Wys. 2—3'. Po lasach bukowych, na Lubaniu naprzeciw Pie-
nin. Czerwiec, Lipiec. 4

455. Lolium L. gen. n. 95. Kąkol (III, 2. L.).

Kłoski z jednej plewy i 3 lub więcej kwiatków zupełnych się składające, osadzone pojedynczo w wycięciach osadki i kantem ku niej zwrócone, w skutek czego kłos płaski tworzące; plewy lancetowate, bezostne, od kłosek już to krótsze, już dłuższe; okrywka górnego kłosa 2-plewowa; plewek 2, bezostnych lub dolna pod wierzchołkiem ością opatrzona; pręcików 3; blizn 2, krótkich, z nasady plewek się wychylających.

1281. *L. perenne* L. sp. 122. K. trwałe. *Spiculis valva longioribus, floribus lanceolatis, radice culmos florentes fasciculosque foliorum steriles agente, foliis novellis simpliciter complicatis.* Wahlenb. Carp. n. 115. Bess. Gal. n. 40. Ledeb. Ross. IV p. 343. Reichenb. ic. I f. 235 (ed. 2). Schrad. ic. III h. 12.

Korzeniak trwałe, włókniste, tworzące ściśle darnie z łądy kwitnących oraz wiązek nierodzących liści; łądga leżąca, kolankowato-powstająca lub prosto-stojąca, zarówno jak i cała roślina naga; liście równowąskie, za młodu zwinięte; kłos równowąski, dwurzędowy, prosty lub zgięty, pojedynczy, rzadko gałęzisty, z kłosek podłużnych, 3—12 kwiatkowych się składający; plewy od kłosek krótsze; dolna plewka bezostna lub ostrokończysta. Wys. 1—2'. Po łąkach, miedzach lub przy drogach, wszędzie pospolite, np. na Babięj Górze od 760 do 880 metr. Czerwiec—Październik. 4

1282. *L. temulentum* L. sp. 122. K. Matonóg albo Omelek. *Valva longitudine spiculae vel saepius longiore, spiculis oblongis, fructiferis ellipticis, floribus longius breviusve aristatis, radice fasciculis foliorum sterilibus destituta.* Wahlenb. Carp. n. 117. Bess. Gal. n. 141. Ledeb. Ross. IV p. 345. Reichenb. ic. I f. 231—3 (ed. 2). Schrad. ic. IV h. 1

Korzeń roczny, włóknisty, wiązek liści nierodzących nie wypuszczający; łądga prosto-stojąca lub kolankowato-powstająca, zarówno jak i cała roślina naga; liście równowąskie; kłos równowąski, prosty lub zgięty, pojedynczy, z kłosek podłużnych 5—8 kwiatkowych się składający; plewy tej długości co kłoski lub dłuższe; dolna plewka oścista, rzadko bezostna, ość już to od swjej plewki dłuższa, już krótsza. Wys. 1—2'. Po polach między zbożem, często się trafia na całej przestrzeni do 760 metr. Czerwiec, Lipiec. ☉

1283. *L. arvense* Schrad. ger. p. 399. K. Inowy. *Valva spiculam dimidiam superante vel vix aequante, spiculis oblongis ovatisve, floribus breviter aristatis muticisve fructiferis ellipticis, radice fasciculis foliorum sterilibus destituta.* Wahlenb. Carp. n. 116. Rehn. ic. f. 226—8 (ed. 2). Schldl. ic. VIII h. 8—9. *L. linicola* Sond. Ledb. Ross. IV p. 344. Koch. Ger. p. 957.

Korzeń roczny, włóknisty, nie wypuszczający wiązek liści nierodzących; łodyga prostostojąca lub kolankowato powstająca, cienka, zarówno jak i cała roślina naga; liście równowąskie; kłos dwurzędowy, równowąski, prosty, wzniesiony, pojedynczy, z kłosków podłużnych, 3—8 kwiatkowych się składający; plewy od kłosków krótsze; dolna plewka bezostna, ostrokończysta lub krótka ością zakończona; ość tej samej długości co plewka lub krótsza. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po polach lnem zasianych, koło Krościenka tu i owdzie, na Spiżu zaś dosyć pospolicie się trafia. Czerwiec, Lipiec. ☉

456. *Nardus* L. gen. n. 69. Bliźniczki (III, 1. L.).

Kłos cienki jednostronny, z kwiatków w zagłębieniach osadki pojedynczo siedzących utworzony; plew brak, plewek 2, dolna twarda szydlowata, krótką ością zakończona, plewkę górną błonkowatą obejmująca; pręcików 3; blizna 1, nitkowato wydłużona, z wierzchołka kwiatka wychodząca.

1284. *N. stricta* L. sp. 77. B. szarżyna. *Spica tenuissima, rigida, secunda; foliis setaceis rigidis.* Wahlenb. Carp. n. 44. Berd. Crac. n. 1154. Bess. Gal. n. 66. Ledb. Ross. IV p. 224. Rehn. ic. f. 450 (ed. 2). Schldl. ic. VI h. 3.

Korzeniak włóknisty, twardy, gęste darnie tworzący; łodyga prostostojąca, cienka, zarówno jak i cała roślina naga; liście szydlowate; kłos jednoboczny, prostostojący, brudno-fioletowy. Wys. 3—8". Po łąkach wilgotnych, torfiastych lub po miejscach suchych, płonnych i leśnych wszędzie pospolite, zachodząc aż na hale, np. koło Gąsienicowych Stawów, na Babięj Górze, Pilsku i okolicznych szczytach. Maj, Czerwiec. ♀

III. Gromada. *Gymnospermæ*. Nagonasienne.

Nasiona nagie, t. j. nie zamknięte w nasienniku; listki owocowe niezupełnie zalążki pokrywające, czasem wcale nie rozwinięte; zarodek o dwu lub więcej liścieniach.

XCIX. Rodzina CONIFERAE Juss. gen. 411. Iglaste.

Rodzina ta obejmuje drzewa, krzewy lub podkrzewy, różnej wielkości, pospolicie żywiczne, mające drewno pozbawione naczyń i utworzone z włókien, opatrzonych jednym lub wielu rzędami otoczonych kropek; wśród włókien drzewnych znajdują się zbiorniki, wypełnione żywicą; liście bez przylistków, zwykle trwałe, rozrzucone lub dwurzędowe, przeciwległe, czasem okółkowe lub naprzemianległe, zazwyczaj szczupłe, równowąskie lub sztydłowate, o nerwach równoległych, nierozgałęzionych, czasem dwukształtne, t. j. jedne sztydłowate, drugie na tym samym osobniku łusieczkowate; kwiaty oddzielno lub rozdzielno płciowe; męskie w bażkach, z 6 lub więcej nagich pręcików, okwiatu pozbawionych, złożone; nitki pręcikowe prawie żadne, w łusieczkowatą lub tarczowatą zwórkę rozszerzone; pylniki 2 lub wieloworeczkowe, do zwórki przyrośnięte i po dojrzaniu podłużnie pękające; kwiatki żeńskie w liczbie 3 lub więcej w bażkę łusieczkowatą czyli szyszeczkę ułożone, rzadko pojedynczo lub parami stojące, pozbawione okwiatu, szyjki i blizny; złożone więc są jedynie z zalążków nagich, zazwyczaj wzniesionych, umocowanych na łuszczech rozszerzonych albo na krążku miseczkowatym; owoc już to formuje szyszkę suchą albo mięsistą skutkiem spojenia się łusek zgrubiałych a często zdrzewiałych, już naśladuje jagodę lub pestkowiec, albowiem otoczony jest kubeczkami mięsistym; ziarno nagie, często skrzydełkiem opatrzone; liścieni dwa lub więcej okręgowo ułożonych, przy wschodzeniu nad- lub podziemnych; nasiona bielmem opatrzone.

1. Pokolenie Taxineae Rich. Cisowe. Kwiatki żeńskie pojedynczo stojące.

457. *Taxus* L. gen. n. 1135. Cis (XXII, 1 L.).

Kwiaty rozdzielnopłciowe; męskie bazie prawie kuliste, z 6—14 nagich pręcików się składające, w nasadzie łusieczkowatymi dachówkowato ułożonymi przykwiatkami okryte; zwórka tarczowata, na dolnej powierzchni 3—8 wzdłuż pękającymi pylnikami opatrzona; kwiaty żeńskie pojedynczo stojące, w nasadzie dachówkowato łusieczkowatymi przykwiatkami otoczone, każdy osadzony na krążku miseczkowatym, z początku krótkim, później zwiększają-

cym się; zalążek jeden, beztrzoneczkowy, na środku krążka umieszczony, wzniesiony, prosty; owoc jagodowaty z krążka mięsistego, otaczającego ziarno, utworzony.

1285. *T. baccata* L. sp. 1472. C. zwyczajny. *Foliis approximatis linearibus acutis, floribus axillaribus sessilibus*. Berd. Crac. n. 886. Wahlenb. Carp. n. 1031. Ledeb. Ross. III p. 666. Reichenb. ic. XI f. 1147. Koch. Ger. p. 764. Bess. Gal. n. 1212. Schldl. ic. IV h. 12.

Krzew o gałęziach gęstych, poziomo-rozłożystych i liściach równowąskich, płaskich, w dwa rzędy grzebieniasto ułożonych, spiczastych, skórkowatych, zwierzchu ciemnozielonych, spodem bledszych, na zimę nie opadających; bazie wąskie liczne, żółtawe, gromadkami w kątach liści umieszczone i kłosa ulistnione przypominające; kwiaty żeńskie bardzo drobne, pojedyncze, również w kątach liści stojące, zielonawe, każdy na środku małej tarczki osadzony i jedynie z zalążka się składający; tarczka ta z początku drobniutka rozrasta się niebawem i zmienia w mały soczysty kubeczek szkarłatno-czerwony, ziarno otaczający. Wys. do 8". Po lasach w Tatrach w Strażyskiej dolinie (K. Łap.), koło Szczawnicy w Pieninach, na Babięj Górze, Łomnicy. Kwiecień, Maj. ☞

2. Pokolenie. Cupressineae Rich. Cyprysowe, kwiatki żeńskie w bażkach; pylniki 3—6 komorowe, zwórka półtarczowata.

458. *Juniperus* L. gen. 1134. Jałowiec (XXII, 1. L.).

Kwiaty rozdzielнопłciowe; bazie męskie prawie kuliste, z licznych nagich pręcików się składające; zwórka półtarczowata, opatrzona na dolnej powierzchni 3—6 kulistemi, wzdłuż pękającymi pylnikami; bazie żeńskie utworzone z łusek zalążkonośnych, nielicznych, na grzbiecie bardzo często sztylecikowatych, okręgowo jednym lub wieloma rzędami do osadki przymocowanych; zalążki samotne, parzyste lub mnogie, beztrzoneczkowe, proste; owoc szyszko-jagoda, powstała z 3 mięsistych łusek ze sobą się zrastających, wewnątrz niej znajduje się 1—3 pesteczkowych nasion.

1286. *J. communis* L. sp. p. 1040. *J.* pospolity. *Frutex erectus, ramis patentibus, foliis ternis patentissimis lineari-subulatis, baccis folio duplo triplove brevioribus*. Fl. Crac. n. 887. Bess. Gal. n. 1209. Wahlenb. Carp. n. 1030. Waga Pol. n. 1060. Ledeb. Ross. III p. 683. Koch. Ger. p. 765. Schldl. ic. V h. 1. Reichenb. ic. XI f. 1141. Gr. et. Godr. Fran. III p. 157. DC. prodr. XVI p. 479.

Krzew prosto wzniesiony, z gałązkami odstającymi, niekiedy drzewkowaty; liście równowąsko-szydłowate, tegie, mocno kolące, po 3 razem w okręzkach lecz od siebie odstające, trwałe, z wierzchu nieco rynienkowate i mniej więcej oszronione, pod spodem z wręgą kresowaną; szyszeczek męskie i żeńskie z kątów liści wyrastające, żółtawo-zielone; owoce kulisto-jajowate, czarne, modrawo oszronione, w trzecim roku dojrzewające i 2—3 razy od liści krótsze. Wys. 3—4'. Po lasach iglastych i wszelkich miejscach płonnych, wszędzie aż do stóp Tatrzańskich lub nawet i wyżej pospolity. Maj, Czerwiec. ♣

1287. *J. nana* Willd. sp. IV p. 854. *J. Karłowaty*. *Fruiter decumbens, foliis ternis incurvatis lanceolato-linearibus, baccis folia subaequantibus*. Bess. Gal. n. 1210. Herb. Buc. p. 103. Ledb. Ross. III p. 683. Koch. Ger. p. 764. Schldl. ic. XIX h. 11—12. Rehn. ic. XI f. 1142. *J. alpina* Clus. hist. p. 38. Gr. et Godr. Fran. III p. 157. *J. communis* L. β *alpina* Wahlb. Carp. n. 1030. DC. prodr. XVI p. 480.

Krzew niewielki, leżący, z pociętymi i również leżącymi gałązkami; liście po 3, krótkie, pokrzywione, lancetowato-równowąskie, z kolącym koniuszkiem; jagody prawie tak duże jak liście; a zresztą jak u poprzedniego gatunku. Dług. 1—2'. Po skałach lub miejscach trawiastych, powyżej górnej granicy kosodrzewu, aż do 6500' stóp nad p. m., dosyć często się napotyka, np. na Babięj Górze i Pilsku, na Pysznęj w Tatrach, Giewoncie, Kościelcu, Zawracie od Gąsienicowych Stawów i schodząc ku 5 stawom (bardzo obficie), koło Czarnego Stawu powyżej Morskiego Oka, koło Żabich Jezior, na grzbiecie Łomnickim i w wielu innych miejscowościach Tatr środkowych, Liptowskich i wschodnich Spiskich. Lipiec, Sierpień. ♣

459. Sabina Spach. in ann. d. sc. 2 ser. XVI v. p. 291.
Sawina (XXI, 4. L.).

Kwiaty oddzielnopłciowe: męskie tworzą bardzo drobne szyszeczek na końcach gałązek, złożone z nagich pylników i łuseczek na siebie dachówkowato zachodzących; żeńskie kwiatki takie same jak u *J. communis*, tylko w środku najczęściej z 4 grubymi zawiązkami; owoc zaś jak w poprzednim rodzaju.

1288. *S. officinalis* Grcke. Mitdts. p. 387. *S. lekarska*. *Foliis quadrifariam arcte imbricatis rhombeis acutis et dorso glandula impressis, baccis pedunculo recurvo pendulis*. Juniperus Sa-

bina L. sp. p. 1039. Ledb. Ross. III p. 681. Henff. Ban. n. 1629. Pancic Lerb. n. 1463. Koch. Ger. p. 765. Rehn. ic. XI f. 1143. Gr. et Godr. Fran. III p. 159. DC. prodr. XVI p. 483.

Krzew niewielki, liście bardzo drobne, łusczkowate, czterema rzędami gałązki dachówkowato pokrywające i do nich przyrosłe (nie członkowato jak u innych drzew i roślin), niekiedy cokolwiek odstające, rombowego kształtu, w wierzchołku kończyste, a w środku zagniecione i posiadające gruczołek olejkiem lotnym napełniony; szyszcзки drobne, żółtozielonawe; szyszko-jagody mniejsze jak u jałowca, podługne, błękitne, mocno oszronione, na haczykowato zakrzywionych szypułkach wiszące. Wys. 1—5'. Po tłoczkach i szparach skał, tylko na Pieninach na skale Faćmiech zwanój, na wysokości 100—150' od powierzchni Dunajca (obficie) oraz na Sokolnicy lub skałach przy Leśnickim potoku. Kwiecień, Maj. † Lek. Sumitates s. herba Sabinae.

3. Pokolenie. Abietinae Rich. Jodłowe. Kwiatki żeńskie w bażkach; pylniki 2 komorowe, zwórka łusczkowata.

460. Pinus Tournef. inst. p. 585. Sosna (XXI, 2. L.).

Kwiaty oddzielnopłciowe: męskie przedstawiają się w bażkach podługnych, zbitych, powstałych z licznych pylników, opatrzonych na wierzchołku zwórką grzebieniastą; żeńskie zaś kwiatki tworzą szyszcзки złożone z licznych łuskowatych zawiązków, dachówkowato na siebie zachodzących, opatrzonych przy swój nasadzie dwoma zalążkami nasiennymi; owoc szyszka, powstała z owych łuskowatych zawiązków, które się rozrastają, drzewieją i w wierzchołku z trójściennego kształtu przechodzą w garb prawie czworokątny; pod każdą taką łuską dwa nasiona skrzydełkiem opatrzone.

1289. *Pinus silvestris* L. sp. p. 1000. S. pospolita. *Foliis geminis glaucis, strobilis opacis ovato-conicis subsessilibus pendulis, squamis strobilorum oblongis compresso-triquetris, scuto squamarum obtuse rostrato, alis semine triplo longioribus.* Fl. Crac. n. 888. Bess. Gal. n. 1170. Wahlenb. Carp. n. 997. Ledb. Ross. III p. 674. Koch. Ger. p. 766. Schldl. ic. III h. 1. Rehn. ic. XI f. 1127. Gr. et Godr. Fran. III p. 152. DC. prodr. XVI p. 385.

Drzewo pierwszej wielkości, z korą czerwono-awo-szarą; liście równowaziutkie czyli iglaste, z wierzchu płaskie albo rynienkowate, pod spodem wypukłe, w wierzchołku kończyste, nieco kolące, brzegami od bardzo delikatnych ząbków szorstkie, modrawo-zielonej oszronionej barwy, parzyste, błoniastą pochwęką przy nasadzie pary objęte, na końcach skróconych drobnych pędów wyrastające. Bazie męskie siarczysto żółte, podłużnie okręgowo z wierzchołka najmłodszych pędów wyrastające; bazie żeńskie w kształcie szyszeczek czerwonych, bardzo drobnych, wyrastają również z wierzchołka najmłodszych pędów, i są prosto wzniesione; później zaś zakrzywiają się na dół, pęd podłużając się i w gałązkę zamieniając, dźierży po bokach szyszki dojrzewające w 18 miesięcy po zakwitnieniu i to pojedyncze, parzyste lub czasami i po 3—4 razem. Szyszki bez połysku, jajowato-ostrokężne, wiszą na bardzo krótkich ogonkach, i mają łuski grube, podłużne, trójścienne, ku wierzchołkowi rozszerzające się i tworzące czworokątną tarczkę, z zaokrąglonym pępkiem; za każdą taką łuską znajdują się 2 nasionka skrzydlate, których skrzydełko trzy razy dłuższe od nasienia. Wys. 30—80'. Tworzy obszerne lasy w dolinie Nowo-Tarskiej, ale już na Podhalu zupełnie prawie znika, tak że w Tatrach pojedynczo tylko jako wielka rzadkość się trafia, np. na Nosalu naprzeciw kuźnic Zakopańskich, w dolinie Białki za Łysą polaną na skale, i dalej po brzegach Białki; od południa zaś Tatr sosny również zdala się trzymają, jednak koło Szmeksu i w ujściu doliny Wielkiego Kolbachu często się pojedynczo lub grupami trafiają. Na Pieninach na szerokiej skale, nad Potokiem Pieńskim i na Sokolicy również sosny napotykać można. Maj, Czerwiec 7

1290. *P. Mughus* Scop. Carn. II p. 247. *S. Kosodrzew. Foliis geminis viridibus, strobilis nitidis ovato-oblongis sessilibus patentibus, squamis strobilorum spathulato-oblongis compresso-triquetris, scuto squamarum convexo rostrato, alis semine duplo longioribus.* Wahlenb. Carp. n. 998. Koch. Ger. p. 767. DC. prodr. XVI p. 385. Variat: a) *uliginosa*: trunco erecto, ramis horizontaliter patentibus. *P. uliginosa* Neum. Arb. p. 95. *P. obliqua* Sauter in Rehn. Ger. p. 159 et ic. XI f. 1124. Wimm. Schles. p. 339. *P. uncinata* Ram. in Lam. et DC. Fran. III p. 726. b) *Pumilio*: trunco adscendente a basi ramoso, ramis decumbentibus. *P. Pumilio* Haenke Riesngb. p. 68. Bess. Gal. n. 1171. Rehn. ic. XI f. 1130. Schldl. ic. XII h. 11—12. *P. Mughus* Scop. Herb. Buc. p. 104. W. et K. Hung. II t. 149. Lam. et DC. Fran. V p. 334.

Zazwyczaj krzew dosyć niski, od 3—6' wysoki, a tylko w odmianie swęj *uliginosa* tworzy drzewka albo i drzewa na 10—

40' wysokie; gałęzie u krzewu rozmaicie pogięte i z sobą poplątane, bardzo często nawet po ziemi lub skałach płożące się, i dopiero podnoszące się; igliwie nieco krótsze jak u zwyczajnej sosny, ale gęstsze, żywo-zielone i nieoszronione. Bazie męskie czerwono-żółte, żeńskie bardzo drobne, purpurowe. Szyszki drobne, połyskujące, czerwone albo szaro-brunatne, jajowato-podłużne, prawie bezogonkowe, poziomo od gałązki odstające lub nieco tylko zwieszone, łuski szyszek grube, łopatkowato-podłużne, z tarczką wypukło-dziobkowatą, z nasionami opatrzonemi skrzydełkami dwa razy dłuższymi od samego nasionka; a zresztą jak u sosny zwyczajnej. Odmiana a) trafia się dość pospolicie w dolinie Nowo-Tarskiej na t. zw. Pustaciach przy Rogoźniku (wsi) i u stoków południowych Babięj Góry na torfowisku w miejscowości zwanęj Fiszman; b) zaś tworzy pas w Tatrach na 1000' szeroki, między 4600 a 5600' n. p. m., spuszczając się niekiedy w dolinach aż do lasów, jak np. w dolinie Kościeliskiej, pod Giewontem, w dolinie Białej Wody, Wielkiego Kolbachu lub Koprowej; jako zaś godny uwagi szczegół trafia się i w dolinie Nowo-Tarskiej w wielkiej ilości na torfowiskach czyli Pustaciach między Rogoźnikiem, Długopolem i Ludzimierzem, oraz na Babięj Górze, Pilsku i jej przyległych szczytach w Beskidach. Maj, Czerwiec. †.

1291. *P. Cembra* L. sp. p. 1000. S. Limba. *Folius ternis quinise viridibus, strobilis sessilibus ovatis obtusis, squamis planis pubescentibus scuto destitutis apice patulis, seminibus apteris*. Wahlnb. Carp. n. 996. Ledb. Ross. III p. 673. Koch. Ger. p. 769. Rehn. ic. XI f. 1136. Schldl. ic. XIX h. 11—12. Gr. et Godr. Fran. III p. 155. DC. prodr. XVI p. 388.

Drzewo z korą grubą, szarą, na gałęziach rudawą, najmłodsze zaś gałązki delikatnie omszone, igieł 3—5 jedną pochwą objętych, pojedyncze są zielone, bez nalotu, dość grube i tegie, po brzegach szorstkie, pochewki wcześniej odpadające; szyszki dość jajowate, w wierzchołku zaokrąglone, fioletowo nabiegnięte, łuski ich dość cienkie, delikatnie omszone, szeroko-jajowate, bez zgrubień tarczkatych w pośrodku a tylko wierzchołek nieco zgrubiały i małą tarczką opatrzone; nasiona bardzo duże, bez skrzydełek, grube, 3-kątno-eliptyczne, orzeszkowate. Wys. 20—60'. W Tatrach często się trafia ale tylko pojedynczo rozsiana na górnej granicy lasów i dolnej kosodrzewu aż do 5000' nad poziom morza, np. koło Morskiego Oka za domem gościnnym 13 okazów na 50—60' wysokich, powyżej Morskiego Oka ku Czarnemu Stawu (sto kilkadziesiąt okazów), koło Żabich jezior (50 ok.), pod Wysoką (100 przeszło ok.), koło Czarnego Stawu pod Lodowemi dolinami (150 ok.), w dolinie Małego Kolbachu na t. zw. Schodkach (10 pięknych

okazów), na Hawraniu w lesie świerkowym (parę okazów) i t. d. w wielu innych miejscowościach. Czerwiec. ♣

461. Abies Tournef. inst. t. 353. Jodła (XXI, 1. L.).

Kwiaty oddzielnopłciowe: męskie tworzą bażki podłużne, powstałe z licznych gołych pylników, zwórką łusczkowatą w wierzchołku przedłużoną opatrzonych, a pękających w dwie poprzeczne szparki; kwiaty żeńskie przedstawiają się w szyszeczkach powstałych z licznych łusek dachówkowato ułożonych, przykwiatkami ostrokończystymi opatrzonych, w których to łusek w nasadzie tkwi po 2 zalążki nasienne. Owoc szyszka, powstała z owych łusek skórzasto zdrzewiałych, bez tarczek, w wierzchołku zaokrąglonych, z po za których wystają podłużne przykwiatki trwałe, w wierzchołku ostrokończyste; nasiona dość duże, spłaszczone, dużem skrzydełkiem opatrzone; szyszki do góry na gałązkach wzniesione, w tym samym roku a więc w 6 miesięcy dojrzewające i dobrowolnie nieodpadające.

1292. *A. alba* Mill. Gard. Dict. n. 1. J. właściwa albo biała. *Foliis solitariis distichis emarginatis subtus albo bilineatis, strobilis cylindricis erectis, squamis obtusissimis adpressis.* Fl. Crac. n. 889. *A. pectinata* Lam. et DC. Fran. III p. 276. Rchnb. ic. XI f. 1139. *Pinus Picea* L. sp. p. 1001. Wahlenb. Carp. n. 999. Bess. Gal. n. 1174. Koch. Ger. p. 769. Ledb. Ross. III p. 669. *P. Abies* Du Roi observ. p. 39. Schldl. ic. V h. 7.

Drzewo pierwszej wielkości, wyniosłe, z korą gładką, szarawo-białą. Igliwie pojedyncze, grzebieniasto z dwóch stron gałązek rozłożone, płaskie, równowąskie, z wierzchu ciemno-zielone, połykujące się, a pod spodem modrawo-białe, z wydatnym nerwem pośrodku, do cisowego podobne, ale nie kończyste, lecz w wierzchołku wyszczerbione. Bazie kwiatów męskich bardzo liczne, żółtawe albo czerwone, z kątów igliwia przy wierzchołku gałązek wyrastające, żeńskich zaś pojedyncze, większe, zielonawo-białe, z boków i wierzchołka gałązek wybiegające. Szyszki duże, podłużnie walcowate, brunatno-czerwone, na gałęziach stojące, trwałe, pojedynczemi łuskami rozpadające się. Wys. 80—150'. Tworzy często lasy aż do stóp Tatrzańskich, ale powyżej 3000' n. p. m. rzadko się już natrafia. Maj, Czerwiec. ♣

462. Picea Link Linnaea 1841 p. 516. Świerk
albo Smerek (XXI, 1. L.).

Kwiaty oddzielnopłciowe: męskie tworzą bażki podłużne, powstałe z licznych gołych pylników i wydatną zwórką grzebyczkowatą opatrzonych, a po dojrzeniu podłużnymi szparkami pękających; kwiaty żeńskie przedstawiają małe czerwone szyszeczkę, złożone z licznych łusek dachówkowato ułożonych i małych przykwiatków z niemi zrosłych, w nasadzie zaś owych łusek po 2 zalążki nasienne. Owoc szyszka wisząca, całkowicie odpadająca, z łuskami płaskimi, pergaminowato-drzewiastymi. Nasiona skrzydlate, skrzydełka kilkakrotnie razy od nasienia większe.

1293. *P. excelsa* Lam. et DC. Fran. II p. 202. S. zwyczajny albo jodła czerwona. *Foliis solitariis compressis subtrigonis mucronatis viridibus, strobilis cylindricis pendulis, squamis eroso-denticulatis.* *Picea vulgaris* Link. Abhand. 1827 p. 180. Fl. Crac. n. 890. *Abies excelsa* Poir in Lam. dict. p. 518. Rehb. ic. XI f. 1138. *Abies Picea* Mill. dict. n. 2. *Pinus Abies* L. sp. p. 1002. Wahlenb. Carp. n. 1000. Bess. Gal. n. 1173. Ledb. Ross. III p. 670. Koch. Ger. p. 769. *P. Picea* Du Roi obs. p. 37. Schldl. ic. V h. 7.

Drzewo wyniosłe pierwszej wielkości z korą ciemno-czerwona lub szaro-burą. Igliwie 4-kątne, krótko zastrzone, ciemno-zielone, najczęściej ze wszech stron na gałązkach rozłożone. Bazy kwiatów męskich żółte, przy wierzchołku gałązek z pomiędzy igieł wyrastające, żeńskich zaś czerwone, pojedyncze, z wierzchołku gałązek wyrastające. Szyszki jajowato-walcowate, wiszące, po dojrzeniu w 6 miesięcy w całości odpadające, złożone z łusek pergaminowato-drzewiastych, płaskich, równych, barwy płowej, w wierzchołku jakby uciętych i nieco wygryzionych. Nasiona drobne, dość długimi skrzydełkami blonkowatymi opatrzone. Wys. 60—120'. Tworzy najznaczniejszą część lasów na Podhalu, Tatrach i Beskidach, wszędzie aż do 4200' n. p. m. przedstawiając właściwie granice lasów. Na Babięj Górze od północy świerki dochodzą w pełnej sile do 1336 m., od południa do 1410 m.

463. Larix Tournef. inst. t. 357. Modrzew (XXI, 1. L.).

Kwiaty oddzielnopłciowe: męskie tworzą jakby szyszeczkę małą, jajowatą, w nasadzie licznymi łuseczkami trwałymi kubeczko-

wato zrosłemi otoczone, a powstałe z pylników w podłuż szparkami pękających; kwiatki żeńskie tworzą także szyszeczkę jajowate, w nasadzie łuskami barwnymi trwałemi otoczone, z czego potem powstają dość małe, jajowate szyszki, których łuski cienkie, przy wierzchołku zaokrąglone, posiadają w swęj nasadzie od wewnątrz dwa drobne nasionka skrzydełkowate.

1294. *L. europaea* Lam. et DC. Fran. III p. 277. M. zwyczajny. *Foliis fasciculatis plantis subcanaliculatis deciduis, strobilis ovatis erectis, squamis obtusissimis apice laevibus*. Rchnb. ic. XI f. 1137. *L. decidua* Mill. dict. n. 1. Fl. Crac. n. 891. *Pinus Larix* L. sp. p. 1001. Wahlenb. Carp. n. 1001. Bess. Gal. n. 1175. Ledeb. Ross. III 672. Koch. Ger. p. 769. Schldl. ic. IV h. 12.

Drzewo wyniosłe pierwszój wielkości, z korą siwo-brunatną. Igliwie miękkie, płaskie, lekko żłobkowane, jasno-zielone, na zimę opadające, w pęczkach po kilkanaście razem, przy nasadzie łusczkami jakby pochewką objęte. Baze kwiatków męskich żółte, pojedynczo z boków gałęzek wychodzące, żeńskich zaś purpurowe, obok męskich wprost z gałąski wystające. Szyszki małe, jajowate, na ogonku obsadzone, stojące, jasno brunatne i dobrowolnie nieodpadające, łuski ich jajowato-okrągławe, cienkie, brzegiem często na zewnątrz odgięte. Nasionka drobne, skrzydełkami błonkowatemi dwa razy od nich większemi opatrzone. Wys. 50—100'. Na północnej stronie Tatr trafiają się tylko tu i owdzie między świerkami pojedyncze drzewa lub grupami, na południowej zaś stronie piękne i stare lasy, przed kilkudziesiąt laty wprawdzie mocno podniszczone, dochodząc w górę wyżej jak świerki, jak np. pod szczytem Sławkowskim koło doliny Felki. Na Beskidzie znów: koło Krościenka, na Lubaniu i dalej za Dunajcem ku Szczawnicy oraz w okolicach Żywca, Suchej, Babięj Góry i Pilska trafiają się liczne gaje i lasy modrzewiowe. Kwiecień, Maj. ♣

IV. Gromada. *Acotyledoneae* (Cryptogamae v. Sporophyta) vasculares.

Bezliścieniowe (Skrytokwiatowe v. zarodnikowe) naczyniowe.
(XXIV L.).

Rośliny skrytokwiatowe czyli inaczej zarodnikowe pozbawione są właściwych kwiatów, t. j. pręcików i słupków jako też i prawdziwych nasion z zawartemi w nich zarodkami; rozmnażają

się zaś za pomocą drobnych ziarenek, zarodnikami (spora) zwanymi, zawartych w rozmaitego kształtu, siedzących lub trzoneczkowatych zarodniach (sporangia). Zarodniki kielkując wyrastają w mały przedrostek (prothallium), na którym rozwijają się narządy męskie t. zw. plemniki (antheridia) i żeńskie czyli rodnie (archegonia).

Wszystkie rośliny skrytokwiatowe rozpadają się na dwa przyrodzone działy: komórkowe (cellulares), utkane wyłącznie z komórek, i naczyniowe (vasculares), posiadające, podobnie jak i rośliny jawnokwiatowe, wiązki naczyniowe. Poniżej opisane będą tylko skrytokwiatowe naczyniowe, do których z naszej flory należą skrzypy, widłaki i paprocie. Posiadają one po większej części korzenie, łodygi lub korzeniaki (kłącza) budową do roślin jednoliściennych znacznie zbliżone; ich liście, czyli t. zw. listowie (frons), są również albo do liści roślin jednoliściennych podobne, albo też odpowiednio do swego przeznaczenia zmienione i na swój powierzchni lub na brzegach zarodniami lub kupkami zarodni okryte.

C. Rodzina EQUISETACEAE DC. Skrzypy.

Rośliny zielne, trwałe o bardzo charakterystycznym wyglądzie, zawierające zazwyczaj w naskórku krzemionkę i kwas skrzypowy. Kłącze podziemne gałęziste, płozące się, walcowate czyli obłe, członkowate, miejscami zgrubieniami opatrzone, w kolankach pochwami i okółkowo ustawionymi brunatnymi włókienkami okryte. Łodyga prosto-stojąca lub powstająca, walcowata, naga, wzdłuż brózdowana, wewnątrz wydrążona, kolankowata, pojedyncza lub okółkowo-gałęzista, rodzajna lub płonna, w tym ostatnim wypadku albo się wcale od rodzajnej nie odróżniająca lub też inne wejrzenie i barwę przybierająca. Międzywęźła zakończone rurkową pochewką, na końcu porożcinaną lub ząbkowaną i ze zrośnięcia liści powstałą. Gałązki wychodzące z łodygi w nasadzie pochw, pojedyncze lub znów okółkowo na gałązki podzielone znacznie od łodygi cieńsze, zresztą do niej podobne. Narządy rozrodcze tworzą szyszkowaty kłos, na wierzchołku łodygi lub gałęzi umieszczony i składający się z wielu okrażków trzoneczków poziomych, zakończonych, talerzykowatą pionową tarczką, mającą na wewnętrznej powierzchni 4—7 zarodni, promienisto dookoła trzoneczka ułożonych. Zarodnie jednokomorowe, wielozarodnikowe, wpodłuż pękające. Zarodniki eliptyczne, w nasadzie dwiema elastycznymi na końcach łopatkowato rozszerzonymi sprężkami opatrzone.

464. *Equisetum* L. gen. n. 1169. Skrzyp.

Znamiona te same, co i całój rodziny.

1295. *E. arvense* L. sp. 1516. S. polny. *Caulibus fructiferis praecocibus simplicissimis, vaginis turbinato-tubulosis, superne scariosis in dentes 8-lanceolatos acutos passim cohaerentes fissis, sterilibus senioribus verticillato-ramosis, ramis quadrangularibus simplicibus ramulosive, vaginis ipsorum quadridentatis, spica obtusa.* Wahlenb. Crac. n. 1068. Berd. Crac. n. 1155. Rabnh. Kryp. n. 6701. Ledb. Ross. IV p. 486. Schkr. Crp. t. 167. Schldl. ic. IV h. 5.

Łodyga zarodnionośna zupełnie pojedyncza, słabo brózdowana, czerwono-biała; pochwki błonkowate, od siebie odległe, 5—11 klapkowe oklapkach na końcu lancetowato zakończonych i czarnawo-brunatno ubarwionych; kłos podłużnie walcowaty, szypułkowy, tępy, żółtawy. Łodygi płonne później wyrastające, cieńsze gałęzmi okółkowo stojącymi okryte, 9—11 brózdami podłużnymi porysowane, wraz z gałązkami zielone i nieco szorstkie; pochwki zielone, na łodydze 9—12 ząbkowe, na gałązkach 3—5 ząbkowe, o ząbkach lancetowato szydłowatych, na końcu brunatnych lub czarnych, białe lub nie zawsze obrzeżonych. Wys. rodzajnych łodyg 3—10", płonnych do 1'. Po łąkach i polach wszędzie pospolity. Kwiecień, Maj. 7.

1296. *E. Telmateja* Ehrh. Beitr. 2 p 159. S. wielkopochewkowy. *Caulibus fructiferis praecocibus simplicissimis, vaginis turbinato-tubulosis superne scariosis 20—30 dentatis, dentibus subulato-setaceis, caulibus sterilibus senioribus verticillato-ramosis, ramis simplicibus, vaginis ipsorum 4—5 dentatis, spica obtusa.* Koch. Ger. p. 964. Ledb. Ross. IV p. 485. Rabnh. Krp. n. 6702. Schkr. Crp. t. 168. *E. fluviatile* L.? Schldl. ic. XVII h. 11—12.

Łodyga zarodnionośna zupełnie pojedyncza, słabo brózdowana, czerwono-biała; pochwki błonkowate, blisko stojące lub nawet wzajemnie na siebie zachodzące, 20—30 klapkowe o działkach lancetowato lub szydłowato zakończonych i brunatno na wierzchołku zabarwionych; kłos podłużnie walcowaty, szypułkowy lub w górnej pochewce siedzący, tępy żółtawy. Łodygi płonne później wyrastające, okółkowo gałęzmi okryte, obłe, nie brózdowane, białe, nieco szorstkie; gałęzie 4—8 brózdami opatrzone, zielone, szorstkie, pojedyncze, wzniesione lub odstające; pochwki łodygowe białawe 20—40 ząbkowe, gałązkowe zielone, 4—8 ząbkowe, o ząbkach szydłowatych lub szczytinowatych, brunatnych, białe lub nie konie-

cznie obrzeżonych. Wys. rodzajnych łodyg 3"—1', płonnych 1—4'. Po miejscach wilgotnych, cienistych lub bagnach leśnych, u stóp góry Chocz w Halach Liptowskich koło Kubina i pod Zamkiem Orawskim w okolicy Żywca, Mogilan, Myślenic, Stróży, Lubnic, między Kamionką a Wiśniczem (Rehman w Roczn. T. N.), pod Babią Górą, między Krakowem a Myślenicami (Jastrzębowski), koło Dobrzyce, Limanowa, Łososina i dalej w Sandeckiem powszechnie, w okolicy Strzysławy pod Suchą, Lanckorony, Lubonia, Okleiny. Kwiecień, Maj. 7

1297. *E. silvaticum* L. sp. 1516. S. leśny. *Caulibus fructiferis coëthaneis denudatis denique spica emarcida ramosis, ramulis caulium fructiferorum steriliumque dense verticillatis elongatis apice arcuato-nutantibus tetragonis verticillato-ramulosis, ramulis triquetris, vaginis caulinis turbinato-tubulosis scariosis superne lobato-fissis dentatisve, ramulorum tridentatis, dentibus subulatis.* Berd. Crac. n. 1156. Wahlenb. Carp. n. 1069. Rabenh. Krp. n. 6703. Ledeb. Ross. IV p. 487. Schrank. Crp. t. 106.

Łodygi zarodnikowe delikatnie porysowane, gładkie, czerwono—lub zielonawo—białe, w czasie dojrzewania pojedyncze lub krótkimi odgiętymi i jeszcze mało rozwiniętymi gałązkami okryte, po dojrzewaniu dalej się rozrastające i gałęzie wypuszczające, tak że w końcu od płonnych tylko tem się różnią, że są na wierzchołkach ucięte; pochwki błonkowe, z początku gęsto obok siebie leżące, później od siebie się oddalające, 4—6 klapkowe, szerokim lancetowatym wierzchołkiem barwy czerwonej lub brunatnej zakończone; kłosa podłużnie walcowate, szypułkowy, tępy, żółtawy, po wysianiu zarodników wraz z wędną szypułką zwisający. Pędy płonne później wyrastające, 10—15 brózdami opatrzone, zielonawo—białe, dwu lub nawet trzykrotnie się okółkowo rozgałęziające, ostrokończyste i wierzchołkiem zwisające, wraz z gałązkami nieco szorstkie; gałązki zielone, odgięte lub zwisłe, 5—8 brózdami opatrzone; pochwki takie same jak u rodzajnych łodyg. Wys. rodzajnych łodyg $\frac{1}{2}$ —1', płonnych 1—2'. Po lasach cienistych lub brzegach potoków, wszędzie aż do granicy lasów pospolity. Maj, Czerwiec. 7

1298. *E. umbrinum* Meyer ap. Willd. sp. p. I. V p. 3. S. łąkowy. *Caulibus fructiferis coëthaneis denudatis denique spica emarcida ramosis, ramulis caulium fructiferorum steriliumque dense verticillatis elongatis arcuato-nutantibus simplicibus triquetris, vaginis caulinis turbinato-tubulosis 10—15 dentatis, dentibus scariosis acutis, ramulorum tridentatis, dentibus ovatis acutis.* E. pratense Ehrh. Beitr. III p. 77. *E. silvaticum* β minus Wahlenb. suec. p. 689. *E. amphibolium* Retz. fl. scand. sup. pl. 2 p. 12.

Pędy wielkością i wyglądem do poprzedniego gatunku zbliżone; łodygi zarodnikonośne z początku pojedyncze i dopiero po zawięnięciu całego kłosa gałęzie okółkowe wypuszczające; gałęzie są trójgraniaste, zawsze pojedyncze; kłos większy niż u poprzedzającego gatunku; łodygi rodzajne zbliżone są z początku do łodyg skrzypu polnego, są tylko więcej wysmukłe; pochewki są zazwyczaj przynajmniej 14 ząbkowe, zielone, brzegiem białe, wiotkie, śpiczaste, okoniuszczkach czarnych. Wys. rodzajnych łodyg $\frac{1}{2}$ —1', płonnych 1—2'. Poniżej leśniczówki w Podspadach na wschodnim końcu Tatr.

1299. *E. palustre* L. sp. 1516. S. błotny. *Caulibus fructiferis sterilibusque conformibus profunde 6—8 sulcatis, vaginis subturbinatis 6—8 dentatis, dentibus lanceolatis margine lato albo-membranaceo cinctis, ramis simplicibus profunde 5—6 sulcatis, vaginulis 5—6 dentatis, spica obtusa.* Berd. Crac. n. 1157. Wahlenb. Carp. n. 1070. Rabenh. Krp. n. 6705. Ledeb. Ross. IV p. 488. Schkr. Crp. t. 169.

Łodygi rodzajne i płonne zupełnie jednakowe, zielone, kańciaсте, 6—8 brózdami opatrzone, okółkowo gałęziste, rzadziej zupełnie pojedyncze, gładkie, wraz z rozgałęzieniami zielone; gałązki pojedyncze, bardzo rzadko znów się rozgałęziające, powstające lub odstające, 4—6 brózdami opatrzone, gładkie lub szorstkie, często nie równiej długości dochodzące; pochewki walcowate, zielone, o tyluż ząbkach co i brózdach, lancetowatych, ostrokończystych i na wierzchołku brunatno lub czarno-brunatno ubarwionych, i białło obrzeżonych, na grzbiecie szczególnie u okazów zasuszonych o wyraźnej brózdzie podłużnej, przestrzenie międzyząbkowe kątostry tworzące; kłosa podłużnie walcowate, szypułkowe lub w górnych pochewkach siedzące, tępe, żółtawe lub czarniawe pojedynczo na wierzchołku łodygi lub też i na wierzchołkach górnych gałęzi rozmieszczone; korzeniak czarno-brunatny. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'.

1300. *E. limosum* L. sp. 1517. S. mułowy. *Caulibus fructiferis sterilibusque conformibus simplicissimis ramosissime leviter 10—20 striatis exsiccatis profunde striatis, vaginis cylindricis arcatis apice paulo latioribus 10—20 dentatis, dentibus lanceolato-subulatis angustissime membranaceo-marginatis, ramis simplicibus 5—6 angulatis, vaginulis 5—8 dentatis, spica obtusa.* Berd. Crac. n. 1158. Koch. Ger. p. 965. Ledeb. Ross. IV p. 489. Rabenh. Krp. n. 6706. Schkr. Crp. t. 171.

Łodygi zarodnikonośne i płonne zupełnie jednakowe, 15—30 płytkimi brózdami opatrzone, pojedyncze lub okółkowo gałęźmi okryte, gładkie, wraz z temi ostatnimi zielone; gałęzie pojedyncze, rzadko się rozgałęziające, powstające lub odstające, 4—8 bróz-

dami opatrzone, gładkie, często niejednakowo rozwinięte; pochwki walcowate, zielone, takąż liczbą ząbków jak i brózd obdarzone, o ząbkach lancetowato-szydłowatych, ostrokończystych i na wierzchołku zwykle brunatno lub czarno-brunatno zabarwionych i czasem biało obrzeżonych, na grzbiecie wypukłych bez brózd podłużnej; przestrzenie między ząbkowe tępawo zaokrąglone; kłosy jajowato podłużne lub podługowate, żółtawe lub czarniawe szypułkowe albo też w wierzchołkowych pochwkach łodyg, rzadziej górnych gałęzi siedzące; korzeniak czerwono-brunatny. Wys. $1\frac{1}{2}$ —3'. Po bagnach i wodach stojących w okolicach Żywca i północnego podnóża Babięj Góry, koło Popradu przy Kiesmarku. Maj, Czerwiec. 74

1301. *E. hic male* L. sp. 1517. S. zimowy. *Caulibus fructiferis sterilibusque conformibus simplicibus vel basi subramosis 14—20 costatis, costis vaginarum planiusculis, vaginis cylindricis arctis, dentibus sub patulis rotundatis obtusis cum costarum apice subaequaliter quadristriatis, acumine imposito lanceolato-subulato membranaceo cito crispato evanidoque terminatis, spica acuminato-mucronata*. Berd. Crac. n. 1159. Wahlenb. Carp. n. 1071. Koch. Ger. p. 966. Rabenh. Krp. n. 6707. Ledeb. Ross. IV p. 490. Schkr. Crp. t. 172. Fl. D. t. 1409.

Łodygi rodzajne i płonne do siebie podobne, zimujące, sztywne, wraz z pochwkami 15—25 płaskimi brózdami opatrzone, pojedyncze, rzadko w nasadzie krótko-gałęziste, zielone, kantami wskutek wystających wyniosłości i poprzecznych prążków szorstkie, pochwki łodygowe krótko walcowate, téj prawie długości co i szerokości, ściśle przystające, białe lub jasnobrunatne, przytem u góry i u dołu czarno-brunatnym pierścieniem opatrzone, a dolne nawet czasem całe czarno-brunatne, za młodu ząbkowane o ząbkach białych, lancetowato-szydłowatych, błonkowatych, u dolnych pochwek wkrótce jednak opadających, wskutek czego brzeg pochwek staje się tępawo-karbowanym, o karbach liczbie brózd odpowiadających, małych, nader tępych; kłos jajowato-podłużny lub podługowaty, w pochewce wierzchołkowej siedzący lub krótko-szypułkowy oraz ostro i krótko-kończysty; korzeniak czarno-brunatny. Wys. 2—4'. Po wilgotnych i ciemnych jarach lub nad brzegiem rzek, tu i owdzie, np. po brzegach Dunajca na Pieninach w pobliżu Sokolicy lub powyżej Rakusz na Spiżu, także nad Skawicą i Bystrą u stóp Babięj Góry, koło Słotwin przy Krynicy i Jastrzębika (wraz z *E. variegatum*), na stokach Kotunia jadąc do Nowego Targu, koło Podspadów (Rogalski). Lipiec, Sierpień. 74

1302. *E. variegatum* Schleich. Cat. pl. helv. p. 27. Spstry. *Caulibus fructiferis sterilibusque conformibus caespitosis simplicibus 6—8 costatis, costis vaginarum convexis, linea dorsali impressa notatis, vaginis superne amplioribus internodium laxe ambientibus in dentes 6—8 sensim transeuntibus apice dentibusque subaequaliter quadristriatis, dentibus planis scariosis albo-membraneis, stria media nigricante praeditis cuspidatis, dejecta cuspidate decidua, ovatis.* Koch. Ger. p. 96. Ledb. Ross. IV p. 49.

Łodygi zarodnionośne i płonne do siebie podobne, cienkie zimujące, wraz z pochwami kałciasto-brózdowane, o 5—8 brózdach, w nasadzie gałęziste, kępiaste, zresztą pojedyncze, wraz z gałązkami zielone a kantami wskutek rozmaitych nierówności i poprzecznych prążków szorstkie, często rozmaicie pogięte; gałęzie kształtem do łodyg zbliżone, 3—6 brózdami opatrzone, pojedyncze, powstające, niejednakowo rozwinięte; pochewki łodygowe i gałązkowe ku górze rozszerzone i otwarte; około dwóch razy dłuższe niż szersze, podobnoż jak i łodyga zielone lub nieco czerwone, brzegiem otworu czarne, a dolne nawet całe czarno zabarwione, ostroząbkowane, o ząbkach ilością brózdom odpowiadających, lancetowato-szydłowatych, błonkowatych, białych o czarnej smudze na grzbiecie, nieodpadających; kanty pochw na grzbiecie (szczególniej u zasuszonych okazów) brózdą podłużną opatrzone; kłos jajowato-podłużny lub podługowaty, pojedynczo w wierzchołkowej pochewce siedzący żółtawy lub czarniawy, korzeniak czarnobrunatny. Wys. 3"—1'. Między Podspadami a Jaworzyną na granitowym zwirze i koło Żywca (Krupa) oraz na Beskidzie u południowego podnóża Babięj Góry. Czerwiec, Lipiec. 74

CI. Rodzina LYCOPODIACEAE DC. Widłaki.

Rośliny trwałe, wiecznie zielone, nagie, wyglądem nieco do mechów podobne, o pędach gałęzistych, płozących się, gęsto liściami okrytych; liście całe, jajowate lub szydłowate, małe, suche, bezogonkowe; narządy rozrodcze już to wszystkie do siebie podobne, już różnokształtne, i jedne dużemi i nielicznemi zarodnikami (macrospora) drugie mnogimi maleńkimi zarodniczkami (microspora) wypełnione, wszystkie jednokomorowe, pękające, zwykle w nasadzie przekształconych odpowiednio liści umieszczone i w wierzchołkowe kłosy zebrane, rzadko pojedynczo w kątach liści łodygowych stojące.

465. Lycopodium L. gen. n. 1185. Widłak albo Włóczęga.

Zarodnie siedzące lub króciutkiemi trzoneczkami opatrzone, półkuliste, nerkowate lub owalne, jednokomorowe, poprzecznie pękające, wszystkie jednokształtne, drobnemi zarodnikami wypełnione.

- * Zarodnie pojedynczo w kątach niezmienionych górnych liści siedzące i kłosków nie tworzące.

1303. L. Selago L. sp. 1565. W. Wroniec. *Caulibus erectis adscendentibusque dense foliosis a basi dichotome ramosis ramis fastigiatis, foliis lanceolatis acuminatis integerrimis subdenticulatisve coriaceis rigidis, sporangiiis axillaribus.* Wahlb. Carp. n. 1066. Berd. Crac. n. 1162. Koch. Ger. p. 969. Rabnh. Krp. n. 6690. Ledb. Ross. IV p. 496. Schkr. Crp. t. 159. Schldl. ic. IV h. 12. Variat: a). imbricatum: foliis erectis, imbricato-adpressis, modo inferioribus patentibus. L. Selago Fl. D. t. 104. Sturm II h. 5. Schkr. Krp. t. 159; b) recurvum: foliis patentibus reflexisve, ramis longioribus recurvis. L. recurvum Kit. ap. Willd. sp. pl. V p. 50. L. reflexum Schkr. Crp. t. 159.

Korzeń włóknisty; łodyga prostożąca lub powstająca, kępiasta, od dołu na widlaste równowysokie gałęzie podzielona; liście równowaskolancetowate, całobrzegie lub słaboząbkowane, w tęgi wierzchołek się zwężające, niewyraźnie 8 rzędami łodygę okrywające, wzniesione i wzajemnie się dachówkowato pokrywające lub odstające a nawet odgięte; zarodnie w górnej części pękające, pojedynczo w kątach górnych gałązkowych liści umieszczone. Wys. 3—6". Odmiana a). cechuje się liśćmi prosto wzniesionemi i dachówkowato na siebie zachodzącemi, tylko dolnemi czasem odstającemi; odmiana zaś b). posiada wszystkie liście pod kątem prostym odstające lub nawet odgięte, oraz pędy dłuższe, czasem zagięte. Po miejscach wilgotnych, skalistych lub lesistych, na pniach butwiejących od stóp Tatrzańskich aż do najwyższych hal wszędzie dosyć pospolity, np. koło Pcima, Lubonia, Barwałdu, Okleiny, a osobliwie na Babięj Górze, gdzie trafia się w obu wymienionych odmianach. Czerwiec, Sierpień. 74

- ** Zarodnie w kątach nieco zmienionych lecz do łodygowych bardzo podobnych liści umieszczone i w niezbyt wyraźne wierzchołkowe kłosy zebrane.

1304. L. inundatum L. sp. 1565. W. splewowy. *Caulibus*

terrae adpressis radicanibus ramisque dense foliosis, ramis erectis simplicissimis spica solitaria terminatis, foliis lineari lanceolatis attemato-acutis, integerrimis, bracteis conformibus. Rahn. Krp. II 3 p. 328. Fl. D. t. 336. Sturm II h. 5. Schkr. Crp. t. 160.

Łodyga płożąca się, słaba, widlasto-rozgałęzioną, o gałęziach rodzajnych prosto wzniesionych, pojedynczych, niejako ściśle i tęgie kłosa przedstawiających; liście równowąsko-szydłowe, całobrzegie, ostrokończyste, wieloma rzędami na łodydze stojące, odstające, na gałąskach leżących jednoboczne, ku górze zwrócone, na gałąskach rodzajnych we wszystkie strony zwrócone; liście okrywczkowe do łodygowych podobne tylko w nasadzie szersze i czasem jednym lub dwoma ząbkami opatrzone; zarodnie tuż ponad nasadą się otwierające. Wys. 1—2". Po moczarach torfowych południowego podnóża Babięj Góry trafia się ale rzadko, np. koło miejscowości zwanęj Fiszman, także między Żywcem a źródłami Wisły (Jastrzębowski). Lipiec, Wrzesień. 4

*** Zarodnie w kątach drobnych i inaczej ukształtowanych liści okrywkowych umieszczone i w wierzchołkowy bezszypułkowy kłos zebrane, t. j. łodyga zarodnionośna do samej nasady kłosa ulistniona.

1305. *L. annotinum* L. sp. 1566. W. jałowcowaty. *Caulibus repentibus, ramis erectis adscendentibusve inferne semel pluriesve dichotome fissis, ramis simplicibus, foliis lineari-lanceolatis acuminatis mucronatis antice serratis patentibus reflexisve, spicis terminalibus solitariis sessilibus, bracteis lato-ovatis cuspidatis eroso-denticulatis.* Wahlnb. Carp. n. 1065. Berd. Crac. n. 1163. Ledb. Ross. IV p. 497. Koch. Ger. p. 970. Rahn. Krp. n. 6692. Schkr. Crp. t. 162. Schldl. ic. IV h. 12.

Łodyga płożąca się, bardzo rozgałęzioną, tęgą, prawie drzewiasta o gałązkach prosto stojących lub podnoszących się, pojedynczych lub widlastych, kańciastych; liście równowąskolancetowate, ku przodowi piłkowane, tegim ostrokończystym wierzchołkiem zakończone, niewyraźnie 5 rzędami łodygę okrywające, pod kątem prostym odstające lub odgięte, zbiegające; kłos walcowaty pojedynczo na wierzchołku pędu siedzący, bezszypułkowy; liście okrywkowe jajowate, śpiczaste, brzegiem suchobłonkowe i nierówno ząbkowane; zarodnia w górnej części pękająca. Dług. 1—3'. Po lasach cienistych tu i owdzie się trafia, np. na Pieninach lub w Reglach pod Giewontem, w dolinie Kościeliskiej, koło Jaworzy-

ny, Podspadów, na Babięj Górze od północnej strony, na Okleinie, Kalwaryi, Gorzeniu i t. d. W bardzo wielu innych miejscowościach. Lipiec, Sierpień. 4

1306. *L. alpinum* L. sp. 1367. W. alpejski. *Caulibus repentibus ramis erectis dichotome fasciculatis, foliis lanceolatis, acutis integerrimis adpressis, ramorum quadrifariis, spicis terminalibus solitariis sessilibus, bracteis lato-ovatis acuminatis denticulatis.* Koch. Ger. p. 970. Rabnh. Krypt. n. 6693. Wimm. Sil. p. 24. Ledb. Ross. IV p. 498. Schkr. Crp. t. 161.

Łodyga płózca się, cienka, nader gałęzista, o gałązkach prosto wzniesionych lub podnoszących się, widlastych, kańciastych; liście lancetowate, całobrzegie, śpiczaste, czterema rzędami na łodydze ułożone, wzniesione, dachówkowato na siebie zachodzące, zbiegające; kłos walcowaty, bezszypułkowy, pojedynczo na wierzchołku gałęzi stojący; liście okrywkowe jajowate, śpiczaste, nierówno-ząbkowane; zarodnie w górnej części się otwierające. Wys. 1—3". Po miejscach trawiastych na skałach, w Tatrach w dolinie Małego Kolbachu, wchodząc na grzbiet Łomnicki, około Bystrego ku Jaszczurówce, na Beskidach zaś na Babięj Górze i Pilsku przy wierzchołku od strony północno-zachodniej. Lipiec, Sierpień. 4

***** Zarodnie w kątach drobnych i inaczej ukształtowanych liści umieszczone i w wierzchołkowe, szypułkowate kłosy zebrane, t. j. gałązka zarodniośna jest w dolnej części zwyczajnie ulistniona, w górnej zaś prawie naga lub tylko drobnymi łuseczkami okryta.

1307. *L. complanatum* L. sp. 1567. W. spłaszczony. *Caulibus repentibus, ramis adscendentibus dichotome ramosissimis, ramulis flabellato-secedentibus compressis ancipitibus latere interiore planis, foliis ramulorum quadrifariis, lateralibus ovatis connatis decurrentibus acuminato-mucronatis patulis, exterioribus lanceolatis adpressis, interioribus subulatis minimis, pedunculis elongatis 2—6 stachyis, bracteis lato-ovatis cuspidatis eroso-crenulatis.* Rehn. Krp. II. 3 p. 329. Fl. D. t. 78. Sturm. II h. 5. Schkr. Crp. t. 163. *L. anceps.* Wallr.

Łodyga płózca się, nader gałęzista, o gałązkach powstających, widlastych, spłaszczonych; liście łodygowe i gałązkowe całobrzegie, 4 rzędowe, w dwu bocznych rzędach lancetowate, śpiczaste, naprzeciwległe, zbiegające i nasadami ze sobą zrosnięte, nieco odstające, w dwu długich rzędach (przednim i tylnym) położone znacznie mniejsze, przylegające; kłosy walcowate, na wierz-

chołkach wydłużonych i drobnemi łuseczkami okrytych, pojedynczych lub w wierzchołku na 2—4 odnogi rozdzielających się szypulek; szypułkowe łuseczki sztydłowate, prawie błonkowate, blade, odległe ułożone; liście okrywkowe jajowate, ostrokończyste, nierówno ząbkowane; zarodnie w górnej części pękające. Wys. 3—6". Przy drodze do Zubrzyicy tuż pod granicą Węgierską z południowej strony w lesie świerkowym 1050 metr. n. p. m. na suchym miejscu, także w lesie jodłowym na Okleinie. Lipiec, Sierpień. 7

1308. *L. clavatum* L. sp. 1564. W. goździsty albo Babinur. *Caulibus repentibus, ramis adscendentibus, foliis sparsis lineari-lanceolatis acuminatis pilo elongato terminatis, spicis pedunculatis geminis, bracteis lato-ovatis cuspidatis eroso-denticulatis.* Wahlb. Carp. n. 1064. Berd. Crac. n. 1164. Ledb. Rosss. IV p. 499. Rabnh. Krp. n. 6696. Schkr. Crp. t. 162. Schldl. ic. IV h. 12. *Muscus terrestris*, *Muscus clavatus* Syr. ziel. str. 841.

Łodyga płożąca się, nader gałęzista, o gałązkach powstających, nieprawidłowo widlasto-dzielných, kątowato-obłych; liście łodygowe i gałązkowe równowąskolancetowate, całobrzegie lub rzęsowate, w długi przejrzysty włos wybiegające, spiralnie wieloma rzędami dookoła łodygi ustawione, dachówkowato do siebie przylegające; kłosa walcowate, na wydłużonych, drobnoluseczkowatych pojedynczych lub w wierzchołku na 2—4 odnogi rozgałęziających się szypulek umieszczone; szypułkowe łuseczki sztydłowate, prawie błonkowate, blade, luźno stojące; liście okrywkowo jajowate, włoskowato zakończone, nierówno ząbkowane; zarodnie w górnej części się otwierające. Wys. 6". Po suchych lasach iglastych lub wrzosowiskach i gołoborzach na słońce wystawionych, wszędzie pospolity, zachodząc i do lasów Tatrzańskich prawie wszędzie. Lipiec, Sierpień. 7

466. *Selaginella* Spring. ap. Doell. rhein. fl. p. 38 Dzierzęga.

Łodyga nitkowata, płożąca się, gałęzista; kłosa wierzchołkowe, w nasadzie swych liści okrywkowych dwojakiego rodzaju zarodnie zawierające; jedno (microsporangia) nerkowate lub półkuliście, dwiema szparami się otwierające, drobnutkiemi zarodniczkami wypełnione i w górnej części kłosów umieszczone, drugie (microsporangia) czterokłapkowe, zawierające 4 duże zarodniki, opatrzone trzema wystającymi pręcikami, w wierzchołku się schodzącymi.

1309. *S. spinulosa* A. Braun ap. Doell. l. c. D. rzęsowato-ząbkowana. *Caulibus repentibus ramis adscendentibus, foliis*

sparsis lanceolatis patulis spinuloso-dentatis, spicis terminalibus solitariis. Koch. Ger. p. 971. *S. spinosa* P. Beauv. Ledb. Ross. IV p. 501. *S. selaginoides* Rabnh. Krp. n. 6697. *Lycopodium selaginoides* L. Schkr. Crp. t. 165.

Łodyga krótko płożąca się, gałęzista, często darnista, o gałązkach powstających, pojedynczych lub widlastych, obłych; liście lancetowate, śpiczaste, brzegiem nielicznymi rzęśkowatymi ząbkami okryte, spiralnie w 4 rzędy na łodydze stojące, odstające, na kłosośnych gałązkach w bledsze i większe liście okrywkowe przechodzące; kłosa walcowato-podłużne, bezszypułkowe, pojedynczo na wierzchołkach pędów stojące. Wys. 1—3". Po skałach na tłoczkach lub murawnikach pod lasami, tu i owdzie ale obficie aż do hal się trafia, np. na Pieninach po brzegach lasów nad Dunajcem, idąc od Leśnickiego Potoku ku niższej Szczawnicy i po skałach między Runkiem a Jaworzyną Krynicką (Krupa) w Sądeckiem, w Tatrach zaś po wszystkich wapiennych skałach pospolita, szczególniej też w dolinie Kościeliskiej, pod Giewontem lub na Nosalu, Muraniu, Hawranii i t. d. takie na Babięj Górze od północy przy wierzchołku i poniżej. Czerwiec, Lipiec. 74

CII. Rodzina FILICES Lin. g. pl. ed. 4 p. 484 Paprocie.

Paprocie są to rośliny trwałe, o łodygach krótkich lub rozestawianych, zwykle podziemnych, liściach korzeniowych lub naprzemianległych, za młodu w pączku u większości gatunków spiralnie zakręconych; łodyga a często i ogonki listowia pokryte są mniej lub więcej obficie brunatnymi spiczastymi łuseczkami. Zarodnie w postaci drobnych ziarenek leżą zazwyczaj w kupkach okrągławych lub podłużnych na dolnej powierzchni listowia, za młodu będąc często błonkową zawijką (indusium) okryte, lub też w zagięciu brzegu listowia się ukrywają; czasem jednak są one znacznie większe i w kłosa lub w wiechy, stojące na wierzchołku nieco odmiennych rodzajnych pędów zebrane. Zarodniki drobnutkie, kuliste lub podługowate.

1. Plemię. *Ophioglosseae* R. Br. Nasiężrzałowe. Łodyga nieczłonkowata, podziemna; zarodnie w kłos pojedynczy lub wiechowato rozgałęziony zebrane, wychodzący z podłużnej powierzchni jednego liścia (listowia).

467. Botrychium Swartz syn. p. 171. Podejźron.

Płonny liść listowia cały lub pierzastodzielny; zarodnie oddzielnie stojące i w wiechowaty, jednoboczny, dwurzędowy kłos zebrane.

1310. B. Lunaria Swartz, syn. 171. P. popolity. *Fronde sterili solitaria, oblonga longitudine sua duplo triplove angustiore petiolum frondis fertilis ad medium usque et altius adnato-involvente, pinnatipartita, pinnis transverse latioribus cuneato-semilunarihus integerrimis crenulatis flabellatove incisis.* Wahlenb. Carp. n. 1063. Berd. Crac. n. 1165. Ledb. Ross. IV p. 504. Rabnh. Krp. n. 6688. Schkr. Crp. t. 154. Schldl. ic. IV h. 12.

Listowie nagie, w postaci płonnego liścia w połowie długości zarodnionośnej szypuły do niej przyrośniętego, lecz wierzchołkiem zaledwie do nasady kłosa dochodzącego, bezogonkowego, pojedynczo pierzastodzielnego o działkach półksiężycowych, w nasadzie klinowatych, całych lub wachlarzowato ponacinanych, bez żeberka środkowego, nerwach zaś promienisto się rozchodzących. Wys. 3"—1'. Po trawnikach lub wrzosowiskach, tu i owdzie się trafia, zachodząc niekiedy aż do kosodrzewu, np. na Pieninach w Jaworzynie Krynickiej w Sądeckiem (Krupa) popolita, koło Zakopanego pod Reglami lub w samych Reglach wysoko, na Koperszadach, Babięj Górze i w bardzo wielu innych miejscowościach. Czerwiec, Lipiec. 4

1311. B. rutaceum Willd. sp. pl. V p. 62. P. marunolistny. *Fronde sterili solitaria oblonga longitudine sua duplo triplove angustiore petiolum frondis fertilis ad medium usque et altius adnato-involvente pinnati-partita, pinnis ovatis oblongisve pinnatolobatis, lobis 2—3 crenatis.* Ledb. Ross. IV p. 505. B. matricariaefolium Al. Br. Koch. Ger. p. 972. B. Lunaria L. var. rutaceum Rabnh. Krp. n. 6688 p. 326. Wimm. Sil. p. 21.

Listowie nagie; płonny liść prawie tuż pod samym kłosem zarodnionośnym siedzący, zwykle ogonkowy, dwukrotnie pierzastodzielny, o działkach równowąskich, tępych, względem siebie równoległych. Wys. 6"—1'. Po brzegach lasów, na Pieninach, idąc od Krościenka (obficie), w Jaworzynie Krynickiej, na Babięj Górze. Maj, Czerwiec. 4

1312. B. ternatum Sw. P. rutolistny. *Frondebz sterilibz plerumque binis longe petiolatis, petiolo inferioris basin frondis fertilis vaginante, superioris odnato, limbo triangulari transverse latiori ternato, segmentis pinnatis, pinnis oblongis crenato-lobatis.*

B. matricarioides Willd. Sp. pl. V p. 62. Ledb. Ross. IV p. 505. Rabuh. Krp. n. 6689. Vimm. Sil. p. 21. *B. rutaceum* Sw. Schkr. Crp. t. 155. *B. rutaefolium* A. Braun. Koch. Ger. p. 972.

Listowie mniej lub więcej włosiste; płonny liść długogonkowy, prawie tuż nad ziemią od szypuły zarodnikonośnej się oddzielający, w zarysie szerokotrójkątny, 2—3 razy pierzastodzielny, wskutek silnie rozwijających się dwu dolnych głównych działek zgięty; działki ostatniego rzędu szeroko sercowate, jajowato okrągłe, całobrzegie lub skąpo karbowane, o nerwach wachlarzowato rozgałęzionych, bez żeberka środkowego. Wys. 4"—1½'. Po skałach i trawnikach, obok Giewontu od Kondratowej Polany i dalej ku Giewontowi (bardzo obficie), na polanach leśnych na Małym Wirchu pod Nową na lewym brzegu Jaworzynki polskiej, w Kamieńcu przy Podspadach na prawo drogi do Jurgowa (Rogalski), w Słotwinach koło Krynicy Sądeckiej (Krupa), na Beskidach i Babięj Górze. Lipiec, Sierpień. 4

468. *Ophioglossum* L. gen. n. 1171. Nasieźrzał.

Płonny liść listowia pojedynczy, całobrzegi; zarodnie ze sobą się stykające i w kłos jednoboczny dwurzędowy zebrane; ten ostatni przed dojrzaniem jest kolbiasto członkowaty, po wysypaniu się zarodników bokami karbowano ząbkowany.

1313. *O. vulgatum* L. sp. 1518. N. zwyczajny. *Fronde sterili ovata vel oblonga basi breviter decurrente, spica solitaria simplici bifidave.* Zawadz. Gal. n. 1564. Koch. Ger. p. 97. Ledb. Ross. IV p. 505. Rabuh. Krp. n. 6687. Wimm. Sil. p. 21. Schldl. ic. III h. 11. Dietr. Crp. I t. 23. *Lingua Serpentina* Syreniusz ziel. str. 630.

Lodyga podziemna, prostostojąca, żółta, obficie włóknistemi korzonkami okryta i jeden siedzący (bardzo rzadko 2) jajowatopodłużny, bez żeberka środkowego, żółtozielony, nieco mięsisty liść wypuszczający; z nasady tego liścia wybiega długa szypuła, zakończona kłosem, składającym się z 20—40 par żółtych zarodni. Wys. 4"—1½'. Po suchych lub wilgotnych łąkach i wrzosowiskach, na Pieninach pod Zamkiem Ś. Kunegundy, na Babięj Górze od 720—830 metr. n. p. m., także w Jaworzynie Krynickiej, w lesie koło Słotwin w Sądeckim oraz w Zakopanem (Raciborski). Czerwiec, Lipiec. 4

2. Plemię. Polypodiaceae R. Br. Paprotkowe. Łodyga nad lub podziemna, nieczłonkowata; zarodnie zebrane na dolnej powierzchni listowia w okrągławe, podłużne lub równowąskie kupki o pionowym pierścieniu, na miejscu trzoneczka przerwany.

* Kupki zarodniowe okrągłe, bez zawijek.

469. Polypodium L. gen. n. 1179. Paprotka.

Kupki zarodniowe okrągławe, rozsiane lub rzędami wzdłuż środkowych nerwów lub wzdłuż brzegu działek listowionych ułożone, zawijek pozbawione.

1314. *P. vulgare* L. sp. 1544. *P. pospolita*. *Frondeb. ambitu lanceolatis pinnatipartitis, pinnis a basi versus apicem sensim decrescentibus approximatis alternis lineari-oblongis indivisis subserrulatis, soris in pinna biserialibus, stipite glabro*. Wahlb. Carp. n. 1043. Berd. Crac. n. 1167. Ledb. Ross. IV p. 508. Rabnh. Krp. n. 6642. Schkr. Crp. t. 10. Schldl. ic. I h. 6.

Łodyga podziemna, płożąca się, grubości gęsiego pióra, łuszczykami okryta, kilka zimujących liści wypuszczająca; listowie prostostojące, długo-ogonkowe, skórkowate, w zarysie podłużne lub podłużnie-lancetowate, nagie, pierzastodzielne, o działkach całych, podłużnych lub równowąsko-podłużnych, tępych lub śpiczastych, brzegiem całych lub słabo ząbkowanych; ogonki od listowia krótsze, nagie; kupki zarodniowe wzdłuż nerwów środkowych ułożone lub bez ładu rozsiane. Wys. 3"—1'. Po rozpadlinach skał lub starych pniach w lasach cienistych najczęściej iglastych, wszędzie pospolita, zachodząc i do lasów na Tatrach, np. w Regle i na Babią Górę. Sierpień, Październik. 4

1315. *P. Phlegopteris* L. sp. 1550. *P. oszczepowata*. *Frondeb. ambitu ovatis longe acuminatis utrinque pubescentibus margine ciliatis pinnatis, pinnis pinnatifidis, infimis deflexis, pinnulis oblongis obtusis obsolete crenulatis, pari infimo pinnularum cum eodem pari lateris oppositi in figuram quadrangularem rhombeamve connatis*. Wahlb. Carp. n. 1045. Berd. Crac. n. 1168. Ledb. Ross. IV p. 508. Rabnh. Krp. n. 6643, Schkr. Crp. t. 20. Schldl. ic. XXII h. 1—2.

Łodyga podziemna, obła, gałęzista, płożąca się i pojedyncze zimą ginące liście wypuszczająca; listowie prostostojące, wiotkie, w obwodzie trójkątne lub trójkątno-jajowate, u dołu najszersze, z obu stron skapo włoskami lub łusczkami otrębiastemi okryte, pierzastodzielne lub w nasadzie nawet pierzaste; działki pierwszego rzędu w zarysie lancetowate, spiczaste, pierzasto-wrębne, dwie dolne zwykle ku dołowi zwrócone; działki drugiego rzędu podłużne, tępe, niewyraźnie karbowane, rzęsowate; ogonki téj długości co listowie lub dłuższe, nagie lub włosiste, nieco otrębiastemi łusczkami okryte; kupki zarodniowe wzdłuż brzegu działek ułożone. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$." Po lasach cienistych i wilgotnych, wszędzie dosyć pospolita, zachodząc i do lasów na Babią Górę i na Tatry, np. do Regli pod Giewontem. Czerwiec, Sierpień. 7

1316. P. *Dryopteris* L. sp. 1555. P. trójkątna. *Fron-dibus inclinatis glabris ambitu deltoideis ternato-bipinnatis, pinnis infimis pinnatipartitis, pinnulis oblongis obtusis integerrimis vel inferioribus crenatis, soris semper disjunctis*. Wahlenb. Carp. n. 1046. Berd. Crac. n. 1169. Ledb. Ross. IV p. 509. Schldl. ic. XXI h. 11—12. Rabnh. Krp. n. 6645 Schkr. Crp. t. 25.

Łodyga podziemna, gałęzista, płożąca się, pojedyncze, zimy nie wytrzymujące liście wypuszczająca; listowie prostostojące, w obwodzie szeroko-trójkątne, u dołu najszersze, nagie lub w tył zwróconemi gruczołeczkami okryte, mniej lub więcej wyraźnie trzy-rzędowo dwukrotnie pierzaste lub ku wierzchołkowi tylko pierzastodzielne, o działkach pierwszego rzędu w zarysie trójkątno-lancetowatych lub lancetowatych, śpiczastych, w nasadzie z przeciwnymi działkami w mały czworobok się zlewające; działki dolne drugiego rzędu w obwodzie podłużnie lancetowate, śpiczaste, pierzasto-wrębne lub dzielne, o wierzchołkach podłużnych, tępych i zwykle całobrzegich, górne zaś podłużne, tępe i mniej lub więcej głęboko karbowane lub całobrzegie; ogonki téj długości co listowie lub dłuższe; kupki zarodniowe wzdłuż brzegu działek lub wzdłuż nerwów środkowych ułożone albo też bez ładu rozsiane. Wys. 3"—2". Po lasach cienistych, w jarach lub po pod Skałami z poprzednim gatunkiem również wszędzie pospolita, np. na Babięj Górze. Czerwiec, Sierpień. 7

1317. P. *Robertianum* Hoffm. D. fl. Cryp. an. 1795, in add. p. 10. P. Roberta. *Fron-dibus rectis glanduloso-pubescentibus ambitu deltoideis ternato-bipinnatis, pinnis infimis pinnatipartitis, pinnulis oblongis obtusis integerrimis vel inferioribus crenatis, soris denique confluentibus*. Koch. Ger. p. 974. Wimm. Sil. p. 10, P. calcareum Sm. Rabnh. Krp. n. 6644. Schldl. ic. XXII h. 1—2. Dietr. Crp. I t. 9.

Od poprzedzającego gatunku odróżnia się listowiem nieco sztywnem, matowo-zielonem, daleko mocniej powycinanem zwierzchu nagiem, pod spodem wraz z ogonkami kruciótkimi gruczołowemi włoskami nielicznie okrytem, działeczkami zazwyczaj naprzemian ległemi i gęsto kupkami zarodniowemi, później najczęściej się zlewającemi, okrytemi. Wys. 3"—2'. Po skałach wapiennych lub miejscach kamienistych w lasach, wszędzie dosyć pospolita, np. na Pieninach lub w dolinie Kościeliskiej i w Reglach pod Giewontem albo koło Jaworzyny i t. d. w bardzo wielu innych miejscowościach. Lipiec, Sierpień. 4

1318. *P. alpestra* Hopp pl. exsicc. P. górską. *Fron-dibus glabris ambitu oblongo-lanceolatis apicem et basin versus sensim decrescentibus, bipinnatis, pinnulis lanceolatis pinnatipartitis, lobulis oblongis inciso-crenatis oblique mucronatis, soris dis-junctis.* *P. rhaeticum* L. sp. 1552. Ledb. Ross. IV p. 510. Koch. Ger. p. 974. Schldl. ic. XXII h. 1—2. Rabnh. Krp. n. 6646. Wimm. Sil. p. 10.

Lodyga podziemna przewrotnie-stożkowata, gruba, skośnie leżąca, łuskami okryta, wypuszczająca pęczek listowia zimny nie wytrzymującego; listowie jasno-zielone wiotkie, prostostojące, w zarysie eliptyczne lub podłużno-lancetowate, w połowie swęj długości najszersze, nagie, podwójnie pierzaste, o działkach pierwszego rzędu w obwodzie podłużno-lancetowatych, śpiczastych, w nasadzie z przeciwległemi działkami w mały czworobok się zlewających; działki drugiego rzędu podłużne lub podłużno-lancetowate, śpiczaste, dolne pierzastodzielne, górne wrębami ostropiłkowanemi opatrzone; ogonek znacznie od listowia krótszy, nagi lub w nasadzie nieco łusieczkowaty; kupki zarodni wzdłuż nerwów środkowych działek drugiego rzędu leżące lub bez porządku rozsypane. Wys. 10"—2'. Po lasach cienistych, nieco wilgotnych, przy dolnej granicy koso-drzewu w Tatrach Spiskich, np. w dolinie Białej Wody, idąc ku Kiesmarskiemu szałasowi na Pilsku między 1200—1255 metr. (Krupa), na Babięj Górze w krainie kosodrzewu (obficie) i poniżej w górnej części lasów, jako też i w wielu innych miejscowościach w całych Tatrach polskich, np. pod Nowym Wirchem pospolita. Czerwiec—Sierpień. 4

470. Woodsia R. Br. trans. of the linn. soc. y. XI. 1816. p. 170—174. Skalipka.

Mała, krzaczkowato rosnąca paproć o listowiu pierzastem, na dolnej powierzchni brunatnemi łusieczkami i włoskami okrytą; kupki zarodniowe okrągłe, w sąsiedztwie środkowych nerwów roz-

sypane, beztrzoneczkowe i leżące w talerzykowatą zawijcę pękającą na 4 klapki i na rzęsowate włókna się wystrzępiającej.

1319. *W. ilvensis* R. Br. l. c. S. południowa. *Frondeb. ambitu oblongis lanceolatisve subtus rachi stipiteque paleaceo-hirsutis pinnatis, pinnis lanceolatis, lobulis paulum a se invicem remotis.* Ledb. Ross. IV p. 510. Rabnh. Krp. n. 6671. Schldl. ic. XXII h. 1—2. Wimm. Sil. p. 19. *W. hyperborea* β. *rufidula* Koch. Ger. p. 975. *Polypodium ilvense* Sw. Wahlb. Carp. n. 1044. Schkr. Crp. t. 19. *Acrostichum ilvense* L. sp. 1528.

Korzeniak ściśle darnie tworzący; listowie płaskie, dwukrotnie pierzaste, w zarysie lancetowato-zaokrąglone; dolne działki pierwszego rzędu są pierzaste lub pierzastodzielne, o działkach małych, tępych, słabo karbowanych, dość grube, z wierzchu zielone i nagie lub nieco włosiste, pod spodem mniej lub więcej obficie brunatnymi łuskami lub włoskami okryte. Wys. 2—4". Po miejscach skalistych, koło wsi Królowany przy ujściu Orawy do Wagi. Lipiec, Sierpień. 7

** Kupki zarodniowe młodociane zawijką błonkową okryte.

471. *Aspidium* R. Br. prodr. fl. holl. ed. nor. p. 3.
Paprotnik

Listowie jedno, dwu lub trzykrotnie pierzaste, wzniesione, zazwyczaj licznymi brunatnymi, błonkowatymi łusczkami zwłaszcza u dołu okryte; kupki zarodni okrągławe, zawijką tarczową, trzoneczkowatą, pośrodku umocowaną a dookoła wolną okryte.

1320. *A. Lonchitis* Sw. synops. filic. 43. P. ostry albo kiwior. *Frondeb. ambitu elongato-lanceolatis pinnatis, pinnis indivisis lanceolato-falcatis basi antice acute auriculatis subtus paleaceo-pilosis duplicato-serratis, serraturis majoribus spinuloso-cuspidatis, stipite rachique paleaceis.* Wahlb. Carp. n. 1047. Koch. Ger. p. 976. Rabnh. Krp. n. 6681. Ledb. Ross. IV p. 512. Schkr. Crp. t. 29. Wimm. Sil. p. 15. *Polypodium Lonchitis* L. sp. 1548. *Lonchitis aspera* Syr. ziel. str. 817.

Korzeniak przewrotnie stożkowaty, gruby, ukośnie w ziemi leżący, łuskowaty, listowiem wiązkowatym zimę wytrzymującym uwieńczony, listowie skórkowate, połyskujące, prostostojące, w zarysie podłużnolancetowate, z wierzchu nagie, ciemno-zielone pod spodem łusczkowatymi włoskami okryte, gruczołków pozbawione, pojedynczo pierzaste, o działkach lancetowatych lub trójkątnych ku górze zakrzywionych, śpiczastych, prawie kołczysto piłkowanych, w nasadzie śpiczastym uszkiem opatrzonych; ogonek zna-

cznie od blaszki listowiovej krótszy, czasem prawie nieistniejący, zarówno jakiosadka listowia, czerwono-żółtymi łuseczkami okryty; kupki zarodniowe okrągławe, wzdłuż środkowych nerwów na działkach umieszczone i tarczowatą zawijką przykryte. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po lasach, na Tatrach w całym pasmie aż do kosodrzewu wszędzie dosyć pospolity, a szczególnie też w dol. Kościeliskiej lub w Reglach, koło Jaworzyny, w dolinie Strążyskiej przed wodospadem pod Giewontem, na Babięj Górze w krainie kosodrzewu oraz w lasach ale rzadko i pojedynczo, na Policy, górze Luboń w lasach od północy i w wielu innych miejscowościach. Sierpień, Wrzesień. 7

1321. *A. aculeatum* Doell. rhein. fl. p. 20. P. kolczysty. *Frondibus ambitu oblongo-lanceolatis subtus paleaceo-pilosis bipinnatis, pinnis lanceolatis acuminatis, pinnulis oblique ovatis sublobulatis antice saepe auriculatis inaequaliter spinuloso-denticulatis pedicellatis, superioribus sessilibus, confluentibus, stipite rachique paleaceis.* Wahlenb. Carp. n. 1048. Berd. Crac. n. 1170. Koch. Ger. p. 976. Rabnh. Krp. n. 6683. Ledb. Ross. IV p. 512. *Polypodium aculeatum* L. sp. 1552. Sturm II h. 11. Variat: a). *lobatum* Sw. frondibus rigidis, pinnulis subrhombeis basi breviter cuneatis, latiuscule pedicellatis, pedicellis subdecurrentibus; pinnulis superioribus basi confluentibus, in pinnis supremis in unam grosse dentatam coalescentibus; pinnula infima superiore ceteris conspicue majori. *A. lobatum* Sw. syn. fil. 53. *Polypodium lobatum* Huds. angl. 459. *Polystichum lobatum* Presl. pterid. p. 83; b). *Braunii* Doel. frondibus basin versus magis attenuatis, pinnis oblongo-lanceolatis, inferioribus obtusis et in apice obtuso breviter acuminatis, pinnulis conformibus, latiuscule oblongis et basi fere rectangule truncatis. *A. Braunii* Spenner fl. frieb. I p. 9.

Korzeniak przewrotnie-stożkowaty, gruby, ukośnie leżący, łuskami okryty i wiązką liści, zimę wytrzymujących, zakończony; listowie prostostojące, w zarysie podłużne lub podłużnie jajowate, z wierzchu nagie, ciemno-zielone, pod spodem bledsze i żółtawymi łuseczkowatymi włoskami okryte, bezgruczołkowe, dwukrotnie pierzaste lub częścią pierzastodzielne; działki pierwszego rzędu w zarysie lancetowate, zwykle ku górze zgięte, śpiczaste; działki drugiego rzędu (działeczki) jajowate lub jajowatopodłużne, tępe lub śpiczaste, ostro piłkowane, w nasadzie uszkiem śpiczastem opatrzone lub też nie; ogonek znacznie od blaszki listowia krótszy, wraz z osadką łuseczkowaty; kupki zarodniowe okrągławe, bez porządku rozsiane i często się zlewające; zawijka tarczowata. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Odmiana a). odznacza się listowiem sztywnem, prawie

skórkowatemi i działeczkami tylko w części uszkowatemi, odmiana zaś *b*). ma listowie ku nasadzie znacznie wydłużone, błonkowate, nieco wiotkie, o działeczkach dość dużych ze sobą w nasadzie zrosłych, dolnej zaś parze działek nadzwyczaj dużej. Po lasach i jarach zacienionych, na Pieninach, Podhalu, Spiżu, Liptowie i Tatrach do górnej granicy lasów prawie wszędzie dosyć pospolity, np. w Reglach lub w dol. Kościeliskiej, dalej na Beskidzie pod Babią Górą i na niej (w dwu wzmiankowanych odmianach — *a*). w lasach mniej zacienionych), wogóle odm. *a*). dość pospolita na podgórzu Karpackiem, odmiana zaś *b*). prócz tego jeszcze na Pilsku i Policy. Lipiec, Sierpień. 74

472. *Polystichum* Roth. tent. fl. ger. III p. 69. Paproć.

Listowie jedno dwu lub trzykrotnie pierzaste, a częścią pierzastodzielne, wzniesione, zazwyczaj licznemi brunatnemi, błonkowatemi łusieczkami szczególnie w nasadzie okryte; kupki zarodniowe okrągławe, nerkowatą zawiązką środkiem przyczepioną okryte.

1322. *P. Thelypteris* Roth. tent. fl. ger. III p. 77. *P.* błotna. *Frondibus eglandulosis pinnatis, pinnis lineari-lanceolatis pinnati partitis, pinnulis oblongis acutiusculis integerrimis repandisve, frondium fertile marginem revolutis, soris in disco pinnularum biseriatis denique confluentibus, rhizomate repente.* Berd. Crac. n. 1171. Koch. Ger. p. 977 Ledb. Ross. IV p. 513. *Aspidium Thelypteris* Sw. Rabenh. Krp. n. 6680. Schldl. ic. XXII h. 1—2. Schkr. Crp. t. 52. Wahlenb. Carp. n. 1055. *Polypodium Thelypteris* L. mant. Sturm II h. 1. *Acrostichum Thelypteris* L. sp. 1528.

Korzeniak obły, cienki lecz gałęzisty, płożący się, czarny, pojedyncze liście zimy nie wytrzymujące puszczaający; listowie trawiasto zielone, prostostojące, w zarysie podługnie jajowate, nagie, bezgruczołkowe lub najwięcej za młodu gruczołeczkami ku dołowi zwróconemi nielicznie okryte, pierzaste; działki w obwodzie podługniolancetowate lub lancetowate, śpiczaste, pierzastodzielne; działeczki podługne, jajowatolancetowate lub prawie trójkątne, śpiczaste lub nieco tępawe, całobrzegie lub słabo wycinane, często ku górze zwrócone, zarodnionośne zaś zwykle na brzegu zawinięte i stąd węższe, więcej śpiczaste; ogonek już to od blaszki liściowej krótszy, już dłuższy, wraz z osadką nagi; kupki zarodniowe okrągławe, lecz ku brzegom w podługne linje się zlewające lub całą dol-

na powierzchnię pokrywające; zawijka nerkowata. Wys. $\frac{1}{2}$ —2'. Po torfiastych bagnistych łąkach leśnych, tylko w Wielkim Lesie koło Kiesmarku lub koło Cieplic Łuczek. Lipiec, Sierpień. 7

1323. *P. Oreopteris* DC. fl. fr. II p. 562. *P.* brzeżno-kupkowa. *Frondibus subtus resinoso-glandulosis ambitu lanceolato-oblongis a medio deorsum decrescentibus pinnatis, pinnis linearilanceolatis pinnatipartitis, infimis minimis ambitu triangularibus, pinnulis oblongis acutiusculis integerrimis repandisve, sororum seriebus margini contiguis, rhizomate caespitoso.* Berd. Crac. n. 1172. Koch. Ger. p. 978. Ledb. Ross. IV p. 513. Sw. Rabnh. Krp. n. 6679. Schldl. ic. XXII h. 1—2. Schkr. Crp. t. 35—6.

Korzeniak przewrotnie stożkowaty, gruby, ukośnie w ziemi leżący lub prostostojący, łuskami okryty, listowiem trawiastozielonem, delikatnem, zimy nie wytrzymującym uwieńczony; listowie wzniesione, w zarysie eliptyczne lub jajowatopodłużne, nagie lub pod spodem wzdłuż głównych nerwów włoskami oraz rozsianymi tu i owdzie żywicznymi gruczołeczkami okryte, pierzaste, o działkach w obwodzie podłużnolancetowatych, śpiczastych, pierzastodzielnych; działeczki podłużne, tępe, całobrzegie lub wycinane, brzegiem czasem zagięte; ogonki znacznie od blaszki listowia krótsze, wraz z osadkami gdzieś gdzie łuseczkami okryte lub nagie; kupki zarodniowe okrągławe, wzdłuż brzegu działeczek położone i zawijkami nerkowatymi przykryte. Wys. $1\frac{1}{3}$ —3'. Na całym pasmie Beskidów, na Babińj Górze, w Hucie koło Krynicy w Sądeckiem, w okolicach Wieliczki, Wadowie często się trafia. Lipiec, Sierpień. 7

1324. *P. filix mas* Roth. tent. fl. ger. III p. 82. *P.* samcza. *Frondibus ambitu elliptico-oblongis pinnatis, pinnis lanceolatis acuminatis, pinnatipartitis, pinnulis glabris vel subtus in costa sparsim paleaceis oblongis obtusis subtruncatisve adpresso-apice inaequaliter, denticulatis, denticulis muticis, soris biseriatis discum a basi pinnulae ultra medium occupantibus, stipite rachique paleaceis.* Berd. Crac. n. 1173. Koch. Ger. p. 977. Ledb. Ross. IV p. 514. *Aspidium Filix mas* Sw. Wahlnb. Carp. n. 1051. Rabnh. Krp. n. 6674. Schkr. Crp. t. 47. Schldl. ic. VIII h. 3—4. *Polypodium Filix mas* L. sp. 1551.

Łodyga pod ziemią skośnie lub pionowo położona, przewrotnie stożkowata, gruba, łuskami okryta, listowiem trawiastozielonem, wiotkiem, na zimę usychającym zakończona; listowie wzniesione, eliptyczne lub jajowatopodłużne, nagie, bez gruczołków, pierzaste, o działkach w zarysie podłużnie lancetowatych, śpiczastych, pierzastodzielnych; działeczki podłużne, tępe, ku przodowi ostro pił-

kowane, na brzegu nie zawinięte; ogonek znacznie od listowia krótszy, podobnie jak i jego osadka nielicznymi łuseczkami okryty; kupki zarodniowe okrągławe, środkiem działeczek wzdłuż nerwów położone i zawijkami nerkowatymi przykryte. Wys. $1\frac{1}{2}$ —3'. Po lasach i krzakach, wszędzie pospolita, zachodząc aż do koso-drzewu. Sierpień, Wrzesień. 4

1325. *P. cristatum* Roth. tent. fl. ger. III p. 84. *P. grzebieniasta*. *Frondibus ambitu elongato-lanceolatis a medio versus basin frondis longitudine decrescentibus pinnatis, pinnis ambitu ovato-lanceolatis pinnatifidis, infimis lato-triangularibus, pinnulis oblongis pinnatifido-lobulatis, lobulis rotundatis 2—6 dentatis dentibus mucronatis, soris in disco biserialibus*. Berd. Crac. n. 1174. Koch. Ger. p. 978. Ledb. Ross. IV p. 515. *Aspidium cristatum* Sw. Rabnh. Krp. n. 6678. Wahlnb. Carp. n. 1050. Schldl. ic. XXI h. 11—12. Schkr. Crp. t. 37. *Polypodium cristatum* L. sp. 1551.

Korzeniak gruby, łuskami okryty, listowiem na zimę ginącym uwieńczony; listowie podługno-lancetowate, dwukrotnie pierzaste, o działkach jajowatolancetowatych, tępawych, od siebie odległych, działeczkach zaś okrągławo-jajowatych, pod wierzchołkiem głęboko-ząbkowanych, dolnych szerokotrójkątnych, zwykle pierzastodzielnych, brzegiem ostropiłkowanych; ogonek, zarówno jak i listowie, nagi; kupki zarodniowe duże. Wys. 8"— $1\frac{1}{2}$ '. Po bagnach i miejscach torfiastych, w lasach lub mokrych jarach, tu i owdzie, np. w Wielkim Lesie Kiesmarskim lub poza wsią Rakusze, na Beskidach (często), w Krynicy Kopciowej (Zalewski). Lipiec, Sierpień. 4

1326. *P. spinulosum* DC. fl. fr. II p. 561. *P. ciernista*. *Frondibus ambitu ovatis oblongisve bipinnatis, pari infimo tantum pinnarum primariarum caeteris brevioribus, pinnulis pinnatifidis, lobis oblongis obtusis simpliciter duplicato serratis, superioribus confluentibus, serraturis cuspidatis spinulosoque mucronatis, soris subbiserialis, stipite rachis costaque pinnarum subtus paleaceis*. Berd. Crac. n. 1175. Koch. Ger. p. 978. Ledb. Ross. IV p. 515. *Aspidium spinulosum* Sw. Rabnh. Krp. n. 6676. Schldl. ic. XXII h. 1—2. Schkr. Crp. t. 48. Variat: b). *dilatatum*: lobulis pinnularum (pinnarum secundariarum) fere omnibus separatis rachique angusta conjunctis, supremis tantum confluentibus, fronde plerumque latiori et triangulari ovata. *Aspidium dilatatum* Sw. Wahlnb. Carp. n. 1049. Schldl. ic. XXII h. 1—2. Rabnh. Krp. n. 6677. Schkr. Crp. t. 47.

Korzeniak przewrotnie-stożkowaty, lub walcowaty, gruby, skośnie leżący lub prosto stojący, łuskowaty, wiązką liści listo-

wiowych zimy nie wytrzymujących uwieńczony; listowie wiotkie, jasno lub ciemno-zielone, w zarysie jajowate, prawie trójkątne lub jajowatopodłużne, nagie lub spodem łuszczkowatymi włoskami okryte, bezgruczołkowe, 2 razy pierzaste lub częścią pierzastodzielne, o działkach trójkątno- lub podłużno lancetowatych, śpiczastych; działeczki podłużne lub podłużnie lancetowate, śpiczaste, pierzastowrębne lub wycinane i brzegiem ciernisto-piłkowane, nie podwinięte; ogonek téj długości co blaszka listowia lub krótszy, wraz z osadką nielicznymi łuseczkami okryty lub prawie nagi, kupki zarodniowe okrągławe, wzdłuż nerwów środkowych na dolnej powierzchni działeczek leżące lub bez ładu rozrzucone i zawijkami nerkowatymi przykryte. Wys. 8"—1½'. Odmiana b). dilatatum posiada listowie wyższe (1½"—2') i szersze, trzykrotnie pierzaste, o dolnych działeczkach czasem ze swej strony podwójnie pierzastych. Po lasach wilgotnych, na Tatrach, Podhalu i Pieninach tu i owdzie się trafia, także na Babię Górę u podnóża. Odmiana zaś b). po lasach iglastych wszędzie pospolita, zachodząc w Tatrach aż do ich granicy, a na Babię Górę w krainie kosodrzewu i u podnóża. Lipiec, Sierpień. 7

473. Cystopteris. Bernh. in. Schrad. neu. Jour. I p. 26.
Paprotnica.

Kupki zarodniowe małe, okrągławe, tu i owdzie rozsiane, lub prawie rzędami stojące, zamłodu zawijkami pokryte; zawijki błonkowate, jajowate lub półokrągłe, tylko w jednym miejscu brzegiem przyczepione, później skręcające się i niebawem ginące.

1327. *C. fragilis* Bernh. l. c. P. Krucha. *Frondebis bipinnatis ambitu oblongis lanceolatisve, pari infimo pinnarum quam proxime sequentes breviori, pinnulis inferioribus lobulato-pinnatifidis vel basi pinnatifidis, lobulis obovatis vel oblongo-ovatis denticulatis dentatisve, dentibus acutiusculis.* Berd. Crac. n. 1176. Koch. Ger. p. 980. Ledb. Ross. IV p. 517. Schldl. ic. XXII h. 1—2. Rabnh. Krp. n. 6668. *Aspidium fragile* Sw. Wahlb. Carp. n. 1053. Schkr. Crp. t. 54. *Polypodium fragile* L. sp. 1553.

Korzeniak skośnie leżący, przewrotnie-stożkowaty, łuskami okryty, wiązką wiotkich liści, na zimę ginących uwieńczony; listowie jasnozielone, prosto stojące, w zarysie podłużne lub podłużno-jajowate, nagie, 2—3 krotnie pierzaste lub częścią pierzastodzielne, o działkach dość odległych jajowatolancetowatych lub lanceto-

wych, śpiczastych, których najniższa para jest od sąsiednich krótsza; działeczki jajowatopodługne lub podługowate, pierzastodzielne lub głębiej albo słabiej ząbkowane; ogonki listowia téj długości co blaszki lub krótsze, łatwo się łamiące, zarówno jak i osadka nagie lub cokolwiek łusieczkowate; kupki zarodni tu i owdzie rozsiane, rzadko z sobą się zlewające. Wys. $\frac{1}{2}$ —1'. Po szparach skał w miejscach cienistych lub w jarach, na Beskidzie Zachodnim, Pieninach, na Babiěj Górze, w lesie na prawym brzegu Jaworzynki poniżej mostu koło Podspadów (obficie wraz z *C. montana*), na skałach koło Uhrynia w Sądeckiem i w wielu innych miejscowościach dosyć pospolita, zachodząc i do lasów Tatrzańskich. Lipiec, Sierpień. 4

1328. *C. alpina* Wulf. in Jacq. Coll. II p. 171. *P. alpejska*. *Frondibus bipinnatis ambitu oblongis lanceolatisve, pari infimo pinnarum quam proxime sequentes breviori, pinnulis inferioribus pinnatifiditis, pinnularum laciniis remotioribus longioribus, in medio et in apice dentibus duobus instructis vel apice tridentatis, rachi pinnularum non latiore, quam rachis pinnarum*. Rabnh. Krp. n. 6669. Schldl. ic. XXII h. 1—2. *C. regia* Presl. β *alpina* Koch. Ger. p. 980. *Aspidium alpinum* Sw. Schkr. Crp. t. 62. Sturm. II h. 11. *Polypodium alpinum* Jacq. ic. plant. rar. t. 642.

Listowie delikatne, znacznie niższe niż u poprzedniego gatunku, nader subtelnie dwa razy pierzaste, o najniższych działankach jeszcze raz pierzasto na jajowatopodługne, tępe, w wierzchołku całe lub krótko dwuząbkowe działeczki podzielonych. Wys. 3—6". Po szparach skał powyżej kosodrzewu w końcu doliny Strążysk pod Giewontem (bardzo obficie), tudzież na Babiěj Górze przy wierzchołku i niżej. Lipiec, Sierpień. 4

1329. *C. montana* Link. hort. bot. ber. II p. 131. *P. gór-ska*. *Frondibus glabris ambitu deltoideis ternato-tripinnatis, pinnulis pinnatifidis, inferioribus pinnatifiditis, lobulis dentatis, dentibus plerisque apice emarginato-bidentatis*. Koch. Ger. p. 981. Rabnh. Krp. n. 6670. Schldl. ic. XXII h. 1—2. Ledb. Ross. IV p. 517. Wimm. Sil. p. 19. *Aspidium montanum* Sw. Wahlb. Carp. n. 1054. Schkr. Crp. t. 63. *Polypodium montanum* Haenk. in Jacq. Coll. II p. 46.

Łodyga podziemna, obła, gałęzista, płożąca się, wypuszczająca pojedyncze liście, zimy nie wytrzymujące; listowie wzniesione, nagie, mniej lub więcej wyraźnie w trzech kierunkach dwukrotnie pierzaste lub ku wierzchołkowi tylko pierzastodzielne, o działkach jajowatych lub lancetowatych, ku górze zagiętych, śpiczastych z pomiędzy których najniższa para jest od pozostałych dłuższa;

działeczki jajowatopodługne lub podługowate, pierzastodzielne albo mniej lub więcej piłkowane; ogonki od blaszki listowia dłuższe, podobnie jak osadka nagie lub nieco łusieczkowate; kupki zarodniowe tu i owdzie rozsiane. Wys. 3"—1'. Po lasach tu i owdzie, np. na Reglach pod Giewontem (dosyć obficie) lub we wschodnich Tatrach, w okolicach Czarnego Wirchu i powyżej Huczawy pod Wrotami Żelaznymi oraz w wielu innych miejscowościach. Lipiec, Sierpień. 74

1330. *C. sudetica* A. Br. et Milde. *P. sudecka*. *Fronibus glabris, ambitu lato-ovatis, fere tripinnatis, pari infimo pinnae quam proxime sequentes paulo longiori, pinnulis obtusis, pinnatifidis, lobulis 2—4 dentatis*. *C. alpina* et *montana* Wimm. non Lk. *C. leucospora* et *C. leucosoria* Schkr.

Listowie gładkie, długogonkowe, w zarysie prawie trójkątne lub jajowate, niemal trzykrotnie pierzaste, o działeczkach podługno jajowatych, wycinanych, o wrębach przewrotnie jajowatych, tępych, dwuząbkowych, środkowych tylko 3—4 ząbkami opatrzonych; ogonek słabo łusieczkowaty, osadka zaś naga. Wys. 3"—1'. W dolinie Kościeliskiej i Strażyskiej (Rehman). Lipiec, Sierpień. 74

474. *Asplenium* L. sp. 1178. Zanokcica.

Kupki zarodniowe równowąskie lub podługowate, od środka ku brzegom działeczek skośnie się rozciągające, zazwyczaj ze sobą w nieforemne gromadki się zlewające, za młodu zawijkami przykryte; zawijki równowąskie, brzegiem zewnętrznym t. j. ku brzegowi działek listowia zwróconym przymocowane, w przeciwnym zaś końcu wolne.

- * Listowie pojedynczo pierzaste, ku wierzchołkowi i ku nasadzie stopniowo się zwężające, o działkach całobrzegich lub karbowanych.

1331. *A. Trichomanes* L. sp. 1540. *Z. skalna*. *Fronibus ambitu lanceolato-linearibus simpliciter pinnatis, pinnis ovalibus subrotundisve repandis crenulatisve basi truncatis vel sub cuneatis, stipite glabro, rachis margine anguste scarioso denticulato praedita*. Wahlnb. Carp. n. 1057. Berd. Crac. n. 1177. Koch.

Ger. p. 982. Ledb. Ross. IV p. 521. Rabnh. Krp. n. 6665. Schkr. Crp. t. 74. Schldl. ic. II h. 8.

Korzeniak kępiasty, gęsto włóknami otoczony; listowie zimę wytrzymujące, ku ziemi zgięte, trawiasto-zielone, w zarysie równowąskie lub podłużnie równowąskie, nagie, pojedynczo pierzaste, o działkach sztywnych, owalnych lub podługowatych, tępych, słabo karbowanych, u starych pędów od osadki odpadających; ogonek znacznie od blaszki listowiowej krótszy, nagi, zarówno jak i półwalcowata wąsko-skrzydełkowa osadka listowia połyskująco fioletowo-brunatna; kupki zarodniowe na działkach wzdłuż nerwów środkowych leżące i od nich skośnie odstające, często z sąsiednimi się zlewające. Wys. 2"—1'. Po szparach skał lub starych pniach, wszędzie pospolita, zachodząc aż do lasów Tatrzańskich, np. u stóp Babięj Góry. Lipiec, Sierpień. 74

1332. *A. viride* Huds. fl. angl. ed. 2 p. 453. Z. zielona. *Frondeb. ambitu lanceolato-linearibus simpliciter pinnatis, pinnis rhombo-subrotundis crenatis postice truncato-cuneatis, stipite pilis articulatis adperso, rachi margine scarioso destituta.* Wahlb. Carp. n. 1058. Berd. Crac. n. 1178. Koch. Ger. p. 982. Ledb. Ross. IV p. 521. Rabnh. Krp. n. 6666. Schldl. ic. XXII h. 1—2. Wimm. Sil. p. 14. Schkr. Crp. t. 73.

Korzeniak darnisty, gęsto włóknami okryty; listowie trwałe, prostostojące, w zarysie równowąskie lub równowąsko-lancetowate, nagie, pojedynczo-pierzaste; działki klinowato-okrągławe lub jajowate, tępe, mniej lub więcej głęboko karbowane, na starych pędach wraz z osadką usychające i na niej pozostające; ogonek znacznie od blaszki listowiowej krótszy, nagi, w nasadzie fioletowo-brunatny, w górnej części, zarówno jak i jego przedłużenie stanowiąca spłaszczona i bezskrzydełkowa osadka, zielony; kupki zarodniowe wzdłuż nerwów środkowych na dolnej powierzchni działek leżące i od nich ukośnie odstające, zwykle między sobą się rozmaicie zlewające. Od poprzedniej niższa i jaśniej ubarwiona. Po szparach skał i tłoczkach, wszędzie dosyć pospolita, szczególniej też na Pieninach, Tatrach i Beskidach,—na Babięj Górze w krainie kosodrzewu, Pilsku, w Żegiestowie nad zakładem kąpielowym w Sądeckiem, Luboniu (na skałach piaskowych), Lubieniu (przy gościńcu w szczelinach piaskowca). Lipiec, Sierpień. 74

** Listowie zazwyczaj pojedynczo pierzaste, o działkach ku wierzchołkowi i ku nasadzie listowia malejących, a dolnych czasem pierzastodzielnych lub wrębnych.

1333. A. Filix femina Bernh. in. Schrad. neu. Jour. V p. 27 t. 2 f. 7. Z. samicza. *Frondibus ambitu elliptico-oblongis acuminatis basin versus angustioribus bipinnatis, pinnis longe acuminatis, pinnulis lanceolatis pinnatifidis pinnatipartitisve, lobulis ovatis oblongisve dentatis, dentibus acutis obtusiusculisve muticis, indusiis transverse ovalibus margine fimbriato laceris, inferioribus pinnularum semilunaribus.* Berd. Crac. n. 1179. Koch. Ger. p. 981. Ledb. Ross. IV p. 518. Rabnh. Krp. n. 6664. Schldl. ic. XXI h. 11—12. Schkr. Crp. t. 58 et 59. Aspidium Filix femina Sw. Wahlnb. Carp. n. 1052. Polypodium Filix femina L. sp. 1551.

Korzeniak gruby, przewrotnie-stożkowaty, ukośnie leżący, łuskowaty wiązką jasno-zielonych liści, zimy nie wytrzymujących, uwieńczony; listowie wiotkie wzniesione, w zarysie eliptyczne lub jajowatopodłużne, nagie, bezgruczołkowe, dwukrotnie pierzaste, o działkach kształtu podłużnolancetowatego, śpiczastych; działeczki podłużne lub podłużnolancetowate, śpiczaste, brzegiem nie zawinięte, dolne pierzastodzielne, górne wycinane i brzegiem ostropiłkowane; ogonek znacznie od blaszki listowiowej krótszy, podobnie jak i osadka nagi lub w nasadzie łusczkowaty; kupki zarodniowe częścią haczykowato lub łukowato skrzywione, częścią proste i wydłużone; wzdłuż nerwów pośrodku działeczek stojące i od nich się odginające, rzadko z sąsiednimi zlانة; zawijki kształtem do kupek zarodniowych zastosowane. Wys. $1\frac{1}{2}$ —3'. Po lasach cienistych wszędzie, i na Babięj Górze, pospolita, zachodząc w Tatrach aż do kosodrzewu. Lipiec, Sierpień. 4

*** Listowie dwu lub trzykrotnie pierzaste, a w nasadzie czasami tylko podwójnie pierzaste, szersze.

1334. A. Ruta muraria L. sp. 1541. Z. właściwa. *Frondibus ambitu triangulari-ovatis bi-tripinnatisve, pinnulis obovatis vel oblongo-obovatis integris sublobatisve antice crenulatis, indusiis margine lacero-fimbriatis.* Wahlnb. Carp. n. 1059. Berd. Crac. n. 1180. Koch. Ger. p. 983. Ledb. Ross. IV p. 520. Rabnh. Krp. n. 6657. Schkr. Crp. t. 80. Schldl. ic. III h. 7.

Korzeniak kępiasty, gęsto włóknami otoczony; listowie pozostające, sztywne, brudno-zielone; zimę wytrzymujące, w obwodzie trójkątno-jajowate lub jajowatopodłużne, nagie, nieprawidłowo dwukrotnie pierzaste, o działkach naprzemianległych, kształtu jajowatego, tępych, od siebie odległych, działeczki klinowate, przewrotnie-jajowatookrągłe, proste, tępe, ku przodowi karbowane, ca-

łe lub 2—3 dzielne, w dolnej zaś części listowia czasem pierzastodzielne; ogonek długością blaszce listowiowej dorównywający lub ją przenoszący, nagi; kupki zarodniowe zwykle się z sobą zlewające i całą dolną powierzchnię działeczek okrywające; zawijki płaskie, na wewnętrznym brzegu rzęsowato postrzępione. Wys. 1—6". Po szparach, skałach lub starych murach, wszędzie pospolita, zachodząc bardzo często i do lasów Tatrzańskich, rośnie mianowicie na ruinach Lanckorony, Kalwaryi, Chelmu pod Mysłenicami, wogóle gdzie wapno jest, unikając karpackiego piaskowca chyba że trochę wapna zawiera, jednak pojawia się znów na skałach Tatr. Lipiec, Wrzesień. 4

1335. *A. Adiantum nigrum* L. sp. 1541. Z. czarna. *Fronibus ambitu deltoideo-oblongis acuminatis nitidis bipinnatis basi subtripinnatis, pinnis a basi versus apicem frondis sensim decrescentibus, pinnulis ovatis acute serratis basin versus cuneatis integerrimisque, superioribus confluentibus, indusiis margine integris.* Rabnh. Krp. II 3 p. 316. Sturm. II h. 5. Fl. Dan. t. 250. Schkr. Crp. t. 80a.

Korzeniak kępiasty, gęsto włóknami okryty; listowie trwałe, nieco skórkowate, wzniesione, w zarysie trójkątnopodługowate lub jajowatolancetowate, nagie, w dolnej części dwukrotnie, czasem prawie trzykrotnie pierzaste, w górnej zaledwie pojedynczo, lecz za to nadzwyczaj prawidłowo pierzaste, o działkach naprzemian lub naprzeciwległych, jajowatolancetowatych, śpiczastych, mniej lub więcej ku sobie zbliżonych; działeczki jajowate lub klinowate, ostrokończyste, wycinane i brzegiem ostropiłkowane a dolne czasem prawie pierzastodzielne; ogonek téj długości co blaszka listowia lub od niej dłuższy, nagi, w dolnej części brunatny; kupki zarodniowe wzdłuż nerwów pośrodku działeczek umieszczone; od nich ukośnie odstające i często się z sobą zlewające; zawijki płaskie, całobrzegie lub ząbkowane. Wys. 4—8". W lesie świerkowym w Zawoi pod Babią Górą naprzeciw kościoła na Surmiakowej Grapie poniżej szczytu wraz z *A. Trichomanes* między kamieniami (Raciborski). Lipiec, Wrzesień. 4

**** Listowie na 2—4 króciutkoogonkowe klapki podzielone.

1336. *A. septentrionale* Swartz. synops. filic. 75. Z. północna. *Fronibus longe stipitatis foliolis linearibus vel linearilanceolatis basi integerrimis margine dentibus 1—2 linearibus apice inaequaliter inciso-tridentatis.* Wahlnb. Carp. n. 1056. Koch. Ger.

p. 983. Ledb. Ross. IV p. 521. Rabnh. Krp. n. 6654. Wimm. Sil. p. 12. Schkr. Crp. t. 65. Schdl. ic. II h. 8. *Acrostichum septentrionale* L. sp. 1521.

Korzeniak kepiasty, gęsto włóknami otoczony; listowie brudnozielone, tęgie, trwałe, prostostojące, nagie, prawie palczasto 2—4 dzielne, o działkach równowaziutkich lub równowaziutko-lancetowatych, całobrzegich, śpiczastych lub z przodu nierówno wyciętych; ogonek znacznie od blaszki listowia dłuższy, nagi; kupki zarodniowe zazwyczaj ze sobą się zlewające, prawie całą dolną powierzchnię działek pokrywające; zawijki płaskie, całobrzegie. Wys. 1—5". Po szparach skał, na Pieninach ale bardzo rzadko się trafia, przy wejściu do doliny Raczkowej pod Krywanem na Liptowie, w Beskidach Zachodnich ale skąpo, w szczelinach głazów na grzbiecie Policy 1275—1367 metr., po skałach w okolicach nad Rabą koło Dobczyc, Dziekanowic i Brzęczowic, w szczelinach piaskowca w Swinnie, Porębie, Pcimiu, Lubieniu, Trzemesnie (tu obficie) i t. d. Lipiec, Sierpiec. 4

475. *Scolopendrium* Smith. act. taur. 5 p. 410 t. 9 f. 2. Języczycza.

Kupki zarodniowe zlewają się ze sobą parami w równowąsko-podłużne od środkowego nerwu skośnie ku brzegom listowia idące i względem siebie równoległe prążki, za młodu zawijkami okryte; zawijka równowąska, dwoma przeciwległymi brzegami umocowana i środkiem podłużną szparą na dnie klapki pękająca.

1337. *S. officinarum* Swartz syn. filic. 89. J. lekarska albo język jeleni. *Frondibus lanceolatis vel oblongo-lanceolatis basi cordatis*. Berd. Crac. n. 1181. Koch. Ger. p. 984. Ledb. Ross. IV p. 522. Rabnh. Krp. n. 6667. Schkr. Crp. t. 83. *Asplenium Scolopendrium* L. Wahn. Carp. n. 1060.

Korzeniak gruby, skośnie leżący, przewrotnie-stożkowaty, łuskami okryty, listowiem trwałem zakończony; listowie stożkowate, jasno-zielone, prostostojące, nagie, z nasady sercowatej podłużno językowate, całe, śpiczaste, brzegiem nieco faliste; ogonek łusczkowaty, znacznie od blaszki listowia krótszy. Wys. $\frac{1}{2}$ —1 $\frac{1}{2}$ '. Po lasach w miejscach skalistych i cienistych, na Pieninach pod Zamczyskiem Św. Kunegundy, spuszczać się do potoku Pieńskiego (bardzo obficie), w Tatrach powyżej Jaworzyny ku Muraniowi, także na Babięj Górze. Lipiec, Sierpień. 4

476. *Blechnum* L. gen. n. 1175. Przelinieć.

Kupki zarodniowe na dolnej powierzchni działek w dwie, równoległe do nerwu środkowego prążki ze sobą się zlewające i zamłodu zawijkami okryte; zawijka równowąska, błonkowata, na zewnątrz od kupek zarodniowych wzdłuż brzegów działki umocowana i podłużną szparą pośrodku się otwierająca.

1338. B. Spicant Roth. tent. III p. 44. P. kłosowy. *Fron-dibus ambitu elongato-lanceolatis pinnatipartitis, fructiferis subdu-plo longioribus, pinnis integerrimis breviter acuminatis, frondium sterilium lanceolato-linearibus approximatis, fertilium linearibus remotioribus, omnibus versus basin frondis decrescentibus infimis minimis.* Berd. Crac. n. 1182. Ledb. Ross. IV p. 523. Koch. Ger. p. 984. Rabnh. Krp. II n. 6653. B. boreale Sw. Schkr. Crp. t. 110. *Osmunda spicant* L. *Lomaria spicant* Desv.

Korzeniak gruby, skośnie leżący, przewrotnie stożkowaty, łuskami okryty; listowie w zarysie podłużnolancetowate, wraz z ogonkiem nagie, kształtu dwójakiego: pędy płonne skórkowate jasnozielone, zimę wytrzymujące, prostostojące lub leżące, grzebienia-stopierzastodzielne, o działkach dość skupionych równowąskolancetowatych, całobrzegich, od ogonka swego listowia dłuższych; pędy zarodniowe brunatno-zielone, dłuższe, na zimę ginące, z pośrodku darni prosto ku górze się wznoszące, pierzaste, o działkach równowąziutkich, całobrzegich, od ogonka listowia krótszych i więcej od siebie odległych; kupki zarodni w rynienkowato skręconych działkach umieszczone, później całą ich dolną powierzchnię okrywające. Wys. $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ '. Po wilgotnych a cienistych lasach pod Babią Górą od Zubrzyicy, między Myślenicami a Suchą, pod Kalwaryą (obficie) od zachodu i między Wadowicami a Żywcem, koło Jodłówek w Jasielskiem, koło Mętkowa nad Wisłą, w lesie na Hucie koło Krynicy kąpielowej, w Lanckoronie, Okleinie, na Ostryszu (góra w Peimie) oraz w okolicach Szczawnicy: na Wielkim Rohaczu i Radziejowej. Lipiec, Wrzesień. 7

477. *Pteris* L. gen. 1174. Zgasiewka.

Kupki zarodniowe leżące w zagiętym brzegu listowia w postaci jednej nieprzerwaną linią i zamłodu zawijką okryte; zawijka wzdłuż brzegu działek umocowana, od strony nerwu środkowego się otwierająca.

1339. *P. aquilina* L. sp. 1533. *Z. orlica*. *Frondebis ripinnatis, pinnulis oblongo-vel lineari-lanceolatis obtusis margine revolutis integris, infimis pinnatifidis*. Wahlenb. Carp. n. 1061. Berd. Crac. n. 1183. Koch. Ger. p. 984. Ledeb. Ross. IV p. 524. Rabenh. Krp. n. 6652. Schldl. ic. XXI h. 11—12. Sch. Crp. t. 95.

Korzeniak gruby, walcowaty, gałęzisty, płożący się, zakończony pojedynczym zimę przetrzymującym listowiem; listowie skórkowate, brudnozielone, w zarysie trójkątne, mniej lub więcej wyraźnie w trzech kierunkach dwu lub trzykrotnie pierzaste, a częścią pierzastodzielne, o działkach kształtu podłużnolancetowatego lub lancetowatego, śpiczastych, działeczkach zaś trójkątnych, podłużnych lub lancetowatych, całobrzegich, rzadziej karbowanych, najczęściej tępych; ogonek listowia nagi. Wys. 1—3'. Po lasach, wrzosowiskach, pastwiskach lub polach przyleśnych, np. na Babiń Górze, wszędzie pospolita, zachodząc bardzo często i do lasów Tatrzańskich. Lipiec, Wrzesień. 4

478. *Struthiopteris* Willd. en. hort. ber. p. 1071.

Pióropusznik.

Kupki zarodniowe zlewające się w dwa wzdłuż nerwów środkowych równoległe do nich biegnące prążki i w silnie zagiętych brzegach działeczek zupełnie ukryte; brzegi działeczek prawie do nerwu środkowego zagięte, skórkowate, brzegiem błoniaste, później się prostujące i klapkowato pękające; pojedyncze kupki zarodniowe osobnymi przegródeczkami, do nerwu środkowego przyczepionymi, od siebie oddzielone.

1340. *S. germanica* Willd. l. c. *P. właściwy albo Strusie pióro*. *Frondebis pinnatis; sterilibus ambitu latooblongis acumina-tis basin versus angustatis, pinnis pinnatipartitis, pinnulis oblongis obtusis integerrimis, fertilibus lanceolatis, pinnis linearibus integris subteretibus denique explanatis*. Rabenh. Krp. II. 3. p. 325. Osmunda *Struthiopteris* L. sp. 1066. Fl. D. t. 169. *Onoclea Struthiopteris* Hoffm. Schkr. Crp. t. 105.

Korzeniak walcowaty, płożący się, rozgałęziony, kępiastem listowiem uwieńczony; listowie wiotkie, jasno-zielone, zimy nie wytrzymujące, wzniesione, dwojakić postaci: pędy płonne krótkoogonkowe, w obwodzie eliptyczne lub podłużnie jajowate, nagie lub ku dołowi nielicznymi włoskami okryte, pierzaste, o działkach podłużnolancetowatych, śpiczastych, pierzastodzielnych, działeczkach zaś podłużnych, całobrzegich lub wycinanych oraz karbowanych,

tępych, rzadziej śpiczastych; pędy zarodnionośne tęgie, sztywne, brunatne, ze środka darni prosto ku górze sterczące, od płonnych krótsze, w zarysie lancetowate, nagie, pierzaste, o działkach całych, półwalcowatych, grubych, poprzecznymi zwężeniami opatrzonych, na silnie zawiniętych brzegach karbowane i nieco faliste; ogonki ich drzewiaste, rynienkowate, nagie tej długości co blaszka listowiowa lub od niej dłuższe. Wys. 2—3'. Po kamienistych a cienistych miejscach, pod klasztorem Ś. Kunegundy i nad Potokiem Pieńskim w Pieninach. Wrzesień, Październik. 7

K O N I E C.

I.

SPIS ABECADŁOWY

nazw polskich rodzinowych i rodzajowych.

Amarylkowate 666.
Arcydziengiel 250.
Aronek 643.
Aster 301.

Babka 562.
Babkowate 561.
Bagnica 635.
Bagno 437.
Baldaszkowe 232.
Balsaminowate 124.
Barszcz 254.
Bartsia 514.
Barwica 274.
Bażanowiec 552.
Bażyna 591.
Bażynowate 591.
Bebek 207.
Berberys 23.
Berberysowate 23.
Betonika 542.
Bez 270.
Bezząb 535.
Biedrzeniec 239.
Bieluń 480.
Blekot 243.

Bliźniczki 787.
Bluszcz 266.
Bluszczyk 531.
Błotnica 635.
Błotnicowate 634.
Bobrek 446.
Bodziak 364.
Bodzisek 118.
Bodziszkowate 117.
Boimka 751.
Borówka 432.
Borówkowate 431.
Bożybytowate 417.
Brodawnik 377.
Brzanka 740.
Brzoza 630.
Brzozowate 629.
Buk 606.
Bukwica 542.
Buławnik 655.
Bylica 322.
Cebuliczka 672.
Centurya 455.
Chaber 370.
Cherleria 95.

Chmiel 603.
Chroszcz 57.
Chwastnica 736.
Cibora 694.
Ciborowate 693.
Cieciorczka 153.
Ciemierzyca 681.
Ciemieżyk 444.
Cis 788.
Cykorya 376.
Cykuta 236.
Czaplinosek 123.
Czarcikęs 292.
Czartawa 201.
Czerniak 296.
Czerwcowate 212.
Czerwiec, 22, 212.
Czerwien 643.
Czerwieniec 464.
Czosnaczek 44.
Czosnek 673.
Czworolist 677.
Czyndalinowate 588.
Czyścica 528.
Czyściec 539.
Czystkowate 62.

Dąb 607.
Dąbrówka 546.
Dereń 267.
Dereniowate 267.
Dębik 168.
Drapacz 289.
Dryada 168.
Dryakiew 293.
Drzewigroszek 114.
Drzączka 762.
Dwulistnik 658.
Dymnica 29.
Dymnicowate 27.
Dyniowate 209.
Dziewanna 482.
Dziewięciornik 72.

Dziewięcsił 366.
Dziędzierzawa 480.
Dzięgiel 249.
Dzięglawowate 266.
Dzierżęga 806.
Dzióbel 150.
Dziurawcowate 113.
Dziurawiec 113.
Dzwonecznik 431.
Dzwonek 422.
Dzwonkowate 419.

Fiołek 64.
Fiołkowate 63.
Firletka 86.

Gajowiec 535.
Gałucha 243.
Gądział 546.
Gązewnikowate 268.
Gęsiówka 33.
Gieranija 118.
Glistnik 26.
Gładysz 468.
Głębigrózek 147.
Głódek 52.
Głóg 192.
Głowienki 545.
Gnidosz 508.
Gnieźnik 660.
Gołek 651.
Gorczyca 47.
Gorczycznik 32.
Goryczel 381.
Goryczka 447.
Goryczkowate 445.
Gorysz 251.
Goździenek 87.
Goździk 77.
Grab 609.
Grązel 24.
Groch 161.
Groszek 162.

Grubiowate 213.
Grusza 194.
Gruszyczka 439.
Gruszyczkowate 438.
Grzebieńnica 773.
Grzebycznik 512.
Grzybień 24.
Grzybieniolowate 23.
Gwiazdosz 301.
Gwiazdownica 98.

Hakettia 234.
Hutchinsia 59.

Iglaste 788.
Iglica 259.
Irga 193.
Izgrzyca 760.

Jabłkowate 192.
Jałowiec 789.
Janowiec 130.
Jarzab 195.
Jarzmianka 235.
Jasieniec 419.
Jaskier 10.
Jaskółcze ziele 26.
Jaskrowate 1.
Jaślinek 560.
Jasnota 533.
Jastrun 331.
Jastrzębiec 402.
Jednojęgoda 677.
Jemiola 268.
Jesion 443.
Jeżogłówka 641.
Jeżycznia 341.
Jeżyczycza 824.
Jodła 794.

Kaczyniec 16.
Kalina 271.
Kanianka 459.

Kapusta 46.
Karbieniec 523.
Karmik 89.
Karolek 238.
Kąkol 88, 786.
Kąkolnica 88.
Kasina 366.
Klon 116.
Klonowate 116.
Kłobuczka 258.
Kłoc 695.
Kłosownica 779.
Kminek 238.
Knieć 16.
Kocanki 317.
Kocimiętka 529.
Kocipysk 536.
Koeleria 753.
Kokornakowate 590.
Kokorycz 27.
Kokoryczka 678.
Kokosznica 156.
Komonica 146.
Komosa 567.
Komosowate 567.
Koniczyna 138.
Konikleca 155.
Koniopłoch 246.
Konwalia 679.
Konwalijka 679.
Kopytnik 590.
Korzeniówka 442.
Korzeniówkowate 442.
Kosaccowate 664.
Kosaciec 665.
Kosatka 682.
Kościeniec 101.
Kosmatka 689.
Koszysko 549.
Kostrzewa 773.
Kozibród 382.
Koziołek 457.
Koziorożnik 135.

Kozłek 284.
Kozłkowate 284.
Kozłowiec 337.
Kręcynka 661.
Kruszczyk 657.
Krwawnica 207.
Krwawnicowate 207.
Krwawnik 326.
Krwiściąg 191.
Krwiściagowate 189.
Krzecina 542.
Krzywoszyj 465.
Krzyżowe 30.
Krzyżownica 73.
Krzyżownicowate 73.
Kuklik 169.
Kukuczka 651.
Kupkówka 772.
Kurdybanek 531.
Kurze ziele 183.
Kurzyśląd 553.
Kwaśnica 23.

Lanuszka 679.
Lawatera 111.
Lebiodka 526.
Lecznik 677.
Len 106.
Lenek 108.
Leniec 589.
Lepczyca 462.
Lepiężnik 299.
Lepnica 81.
Lepnicowate 75.
Lepnik 462.
Leszczyna 608.
Lilia 670.
Lilia wodna 24.
Lilijka 671.
Liliowate 667.
Lipa 111.
Lipowate 111.
Litwór 250.

Lonicera 272.
Lnica 490.
Lnicznik 55.
Lnowate 106.
Lucerna 135.
Lulek 148.
Lwi ogon 544.

Łaniczyst 244.
Łoboda 572.
Łoczyga 389, 391.
Łoczyżnik 376.
Łomikamień 222.
Łopian 365.
Łopuch 365.
Łuskiewnik 520.

Macierzycza 526.
Mak 25.
Makowate 25.
Malina 171.
Malwa 109.
Manna 770.
Marchew 257.
Marchwica 247.
Marek 240.
Marzanka 274.
Marzanowate 273.
Maślerz 662.
Mącznica 435.
Mączyniec 567.
Miątwa 755.
Mieczyk 665.
Miedzinka 466.
Mierznica 543.
Miesięcznica 51.
Mietelnica 743.
Mietlica 746.
Mięta 521.
Miętkiew 521.
Migdałowate 165.
Miłek 8.
Miodownik 532.

Miodunka 470.
Miotła 746.
Miseczkowe 605.
Mlecz 387, 391, 376.
Mleczaj 390.
Mniszek 387.
Modrzew 795.
Modrzewnica 435, 591.
Moeringia 95.
Mokrzyca 93.
Mokrzycowate 89.
Mokrzycznik 97.
Motylkowate 129.
Możylinek 95.
Muszotrzew 92.
Mydelnica 80.
Mysiurek 8.
Myszyber 738.

Nałęczyk 147.
Namulnik 504.
Naparstnica 489.
Naradka 554.
Nasieźrzał 809.
Nawłóć 307.
Nawrot 471.
Nibymarchwica 247.
Nicennica 314.
Niebielitka 446.
Niecierpek 124.
Niezapudka 472.
Niezapominajka 472.
Nostrzyk 137.

Obrazki 642.
Obrazkowate 642.
Obuwik 663.
Okółkowe 232.
Okrzyn 255.
Olcha 631.
Oleśnik 245.
Oliwowate 443.
Olsza 631.

Olszeniec 252.
Olszewnik 248.
Oman 308.
Omieg 336.
Opoczylec 48.
Orlik 18.
Oset 360.
Ośmiał 468.
Ostromlecz 592.
Ostrożeń 351.
Ostróżka 18.
Ostrzeń 463.
Ostrzew 701.
Ostrzyca 746.
Oszloch 672.
Owies 756.
Ożanka 547.
Ożądka 61.
Ozobin 95.

Pajęcznica 672.
Pałka 640.
Pałkowate 640.
Paproć 815.
Paprocie 807.
Paprotka 810.
Paprotnica 818.
Paprotnik 813.
Pasternak 253.
Papawa 394.
Pełnik 17.
Perłówka 761.
Piaskownica 96.
Piegowiec 384.
Pieprzyca 58.
Pierwiosnka 556.
Pierwiosnkowate 551.
Pietrasznik 265.
Pięciornik 178.
Pióropusznik 826.
Piżmaczek 269.
Pleszczotka 57.
Pluskwica 22.

Płaszczycznik 532.
Plesznik 312.
Płucnik 470.
Pływaczowate 549.
Poczdal 51.
Podagrycznik 237.
Podbiał 298.
Podbiałek 297.
Podejźrzon 808.
Podkolan 652.
Podkownica 155.
Podlistnik 677.
Podróżnik 376.
Pokrzyk 479.
Pokrzywa 601.
Pokrzywka martwa 533.
Pokrzywkowate 601.
Połonicznik 211.
Ponikło 696.
Popielek 338.
Popłoch 364.
Portulaka 210.
Portulakowate 210.
Porzeczka 219.
Porzeczkwate 218.
Posłonek 62.
Potocznik 37.
Potrostek 654.
Powój 458.
Powojnica 2.
Powojowate 458.
Powrzos 437.
Poziemka 176.
Poziwnik 536.
Poziółek 457.
Poziółkowate 457.
Prosienicznik 384.
Prosownica 750.
Przebiśnieg 667.
Przelaszczka 4.
Przelinieć 825.
Przelot 134.
Przenęt 388.

Przeniec 504.
Przestęp 209.
Przetacznik 491.
Przerwipęp 241.
Przewiertnik 241.
Przewiertniowate 269.
Przygielka 696.
Przymiotno 304.
Przytulia 277.
Przywrótnik 190.
Psianka 478.
Psiankowate 477.
Psi język 463.
Pstrotek 679.
Pszenica 783.
Pszonak 44.
Pszczolnik 532.
Pylenieć 50.

Radostka 321.
Rdest 581.
Rdestowate 574.
Rezeda 71.
Rezedowate 70.
Rogatek 206.
Rogatkwate 206.
Rogownica 102.
Rojnik 217.
Rolnica 273.
Rosiczka 71.
Rosiczkwate 71.
Rośliniawiste 126.
Roszpunka 287.
Róża 185.
Różowate 166.
Różenieć 213.
Rukiew 41.
Rumian 328.
Rumianek 330.
Rutewka 2.
Rząsa 640.
Rząsowate 639.
Rzepik 184.

Rzepnica 61.
 Rzerzucha 30.
 Rzerzuszka 37.
 Rzęśl 205.
 Rzęślowate 204.
 Rzypień 418.
 Sadliczka 48.
 Sałata 389.
 Sasanka 4.
 Saussurea 368.
 Sawina 790.
 Serdecznik 544.
 Sesleria 751.
 Sheradia 273.
 Siedmpalcznik 177.
 Siekiernica 155.
 Sierpik 369.
 Sierpnica 237.
 Siódmaczek 554.
 Sit 683.
 Sitowate 682.
 Sitowie 697.
 Skalipka 812.
 Skalnica 222.
 Skalnicowate 222.
 Skrzyp 798.
 Skrzypy 797.
 Ślaz 109.
 Ślazik 109.
 Ślazowate 109.
 Ślazówka 111.
 Śledzienica 232.
 Śliwa 165.
 Śmerek 795.
 Śmiałek 753.
 Smółka 86.
 Sniegułka 667.
 Soczewica 160.
 Sosna 791.
 Sosnoweczka 204.
 Sosnowieczkowate 204.
 Sparceta 156.

Sporek 91.
 Srubokwiat 661.
 Starczyk 342.
 Starzec 342.
 Stokłosa 780.
 Stokroć 303.
 Stokrocica 303.
 Stokrotka 303.
 Storczyk 648.
 Storczykowate 645.
 Storzan 655.
 Storzyszek 529.
 Strzałka 634.
 Strzęplica 753.
 Sucholustka 321.
 Śweercia 446.
 Świbka 635.
 Świdośliwka 195.
 Świerk 795.
 Świerżabek 261.
 Świerzbica 291.
 Świetnik 515.
 Sylinica 168.
 Szafran 664.
 Szajchcerya 635.
 Szakłak 128.
 Szakłakowate 128.
 Szalej 236.
 Szałwia 524.
 Szanta 542.
 Szarłat 565.
 Szarłatowate 564.
 Szarota 317.
 Szczaw 574.
 Szczawek 580.
 Szczawik 125.
 Szczawikowate 125.
 Szczec 289.
 Szczecica 737.
 Szczeciowate 289.
 Szczodrzenica 131.
 Szczotlich 755.
 Szczwół 265.

Szczyr 600.
Szeleźnik 512.
Szorstkolistne 461.
Szparagowate 676.

Tajeża 660.
Tamaryszek 208.
Tamaryszkowate 208.
Tarczycza 544.
Tasznik 60.
Tatarak 644.
Tawuła 167.
Tłuszcieniec 210.
Tłustosz 550.
Tobołki 56.
Tojad 19.
Tojeść 533.
Tomka 738.
Topola 628.
Traganek 152.
Trawy 735.
Trędownik 486.
Trędownikowate 481.
Trojeściowate 444.
Trybula 260.
Trzcina 751.
Trzcinnik 746.
Trzewiczlik 663.
Trzęslica 772.
Trzmielina 127.
Tulipan 668.
Turzyca 704.
Tymianek 526.
Tysiącznik 455.

Uczep 312.
Upatek 296.

Waplinek 76.
Wargowate 549.
Warzucha 54.
Wawrzyńkowate 587.

Wątlík 662.
Wełnianka 702.
Werbená 549.
Werbenowate 549.
Weronika 491.
Węgłoszowate 203.
Wężymord 383.
Wiąz 604.
Wiązowate 604.
Wiciokrzew 272.
Widlák 803.
Widlaki 802.
Wieczernik 41.
Wierzba 610.
Wierzbowate 610.
Wierzbówka 197.
Wiesiołek 201.
Wiesiołkowate 196.
Wieżyczka 33.
Wilcza jagoda 479.
Wilczołyko 587.
Wilczomlecz 592.
Wilczomleczowate 592.
Wilżyna 133.
Wiosnówka 53.
Włóczęga 803.
Włoczydło 258.
Włosienicznik 9.
Wodnica 636.
Wodnicowate 636.
Wołowy język 464.
Wróble proso 471.
Wrotycz 325.
Wrzecznik 636.
Wrzodawiec 41.
Wrzos 436, 437.
Wrzosik 436.
Wrzosowate 434.
Wyczyniec 739.
Wydmuchrzyca 785.
Wyka 156.
Wyklina 763.
Wysypka 756.

Wyszpın 81.
Wywłócznik 203.

Zagorzałek 517.
Zamętnica 639.
Zamokrzyca 742.
Zanichelia 639.
Zanokcica 820.
Zanokciczka 51.
Zapartnicowate 211.
Zapłonka 466.
Zaraza 518.
Zarzyczka 560.
Zawilec 6.
Zdmuchawnik 387.
Zdrojówka 17.
Zerwa 420.
Zgasiewka 825.

Ziarnopłon 16.
Zimowit 680.
Zimowitowate 680.
Złoc 668.
Złożone 295.

Żabieniec 633.
Żabieńcowate 633.
Żankiel 234.
Żarnowiec 129.
Żebrowiec 265.
Żebrzyca 244.
Żłobik 662.
Żmijowiec 469.
Żminda 571.
Żylenieć 191.
Żywiec 40.
Żywokost 466.

II.

SPIS ABECADŁOWY

**nazw łacińskich rodzinowych, rodzajowych i gatunkowych
wraz z synonimami.**

Abies Tourn. 794.	Aconitum Tourn. 19.
alba Mill. 794.	Anthora L. 20.
excelsa Poir. 795.	Bernhardianum Wallr. 20.
pectinata L. et DC. 794.	Cammarum Jacq. 20.
Picea Mill. 795.	intermedium DC. 20.
Abrotanum frutescens Gilib. 324.	Jacquinianum Host. 21.
Absinthium petrosum Baumg. 323.	Lycotinum L. 21.
Acer L. 116.	Myocotinum Rehb. 21.
campestre L. 117.	Napellus L. 19.
platanoides L. 116.	Napellus Schkr. 20.
Pseudoplatanus L. 116.	neomontanum Willd. 20.
Acerineae DC. 116.	pauciflorum Host. 21.
Achillea L. 326.	pyrenaicum Host. 21.
dentifera DC. 327.	rostratum Rehb. 20.
distans Willd. 327.	septentrionale Koelle 21.
magna L. 327.	Stoerkeanum Rehb. 20.
Millefolium L. 326.	Thelyphonum Rehb. 21.
nobilis L. 327.	variegatum L. 20.
ochroleuca Rehb. 328.	Vulparia Rehb. 21.
subhirsuta Gilib. 326.	Acorus L. 644.
tanacetifolia All. 327.	Calamus L. 644.
Achyrophorus helveticus Less. 387.	Acrostichum ilvense L. 813.
maculatus Scop. 386.	septentrionale L. 824.
uniflorus B. Fng. 386.	Thelypteris L. 815.
Acinos thymoides Mueh. 528.	Actaea L. 22.
Clinopodii facie Gilib. 528.	cimicifuga L. 22.

- spicata* L. 22.
Adenolinum alpinum Rehn. 107.
Adenophora Fisch. 431.
 communis Fisch. 431.
 liliifolia Ledb. 431.
 suaveolens Mey. 431.
Adenostyles Cass. 296.
 albifrons Rehn. 297.
 alpina Bl. et Fing. 297.
 glabra DC. 297.
 Petasites Bl. et Fing. 297.
Adonis Dill. 8.
 aestivalis L. 8.
 annua Lm. 8.
 citrina Hoffm. 8.
 miniata Jacq. 8.
Adoxa L. 269.
 Moschatellina L. 269.
Adyseton calycinum Scop. 50.
 montanum Scop. 49.
Aegopodium L. 237.
 Podagraria L. 237.
 ternatum Gilib. 238.
Aethusa L. 243.
 Cynapium L. 244.
 petroselinifolia Gilib. 244.
Agrimonia Tourn. 184.
 adhaerens Gilib. 184.
 Eupatoria L. 184.
Agropyrum caninum R. 784.
 juncum P. B. 785.
 repens P. B. 784.
Agrostemma L. 88.
 Githago L. 88.
Agrostis L. 743.
 alba L. 744.
 alpina Scop. 745.
 alpina Bess. 743.
 canina L. 744.
 coarctata Rehn. 744.
 diffusa Host. 744.
 rupestris All. 745.
 silvatica Host. 744.
 spica venti L. 746.
 stolonifera Koch. 744.
 varia Host. 744.
 vulgaris With. 743.
Aira L. 753.
 caespitosa L. 754.
 canescens L. 755.
 cristata L. 753.
 flexuosa L. 764.
Ajuga L. 546.
 genevensis L. 547.
 pyramidalis L. 547.
 reptans L. 546.
Albersia Blitum Kth. 566.
Alchemilla Tourn. 190.
 alpina L. 190.
 Aphanes Leers. 190.
 arvensis Scop. 190.
 montana Willd. 189.
 vulgaris L. 190.
Alectorolophus grandiflorus
 [Wallr. 513.
 hirsutus All. 513.
 major Wimm. et Grab. 513.
 minor Wimm. et Grab. 513.
 parviflorus Wallr. 517.
Alisma L. 633.
 Plantago L. 633.
Alismaceae Juss. 633.
Alliaria Adans. 44.
 officinalis Andr. 44.
Allium L. 673.
 acutangulum Schrad. 674.
 angulosum L. 674.
 carinatum L. 675.
 fallax Schult. 674.
 montanum Schm. 674.
 Schoenoprasum L. 676.
 Scorodoprasum L. 675.
 sibiricum L. 675.
 ursinum L. 673.
 Victorialis L. 673.
Alnus Tourn. 631.

- glutinosa* Gärt. 632.
glutinosa-incana Wirtg. 633.
hybrida Rehn. 633.
incana DC. 632.
pubescens Tausch. 633.
Alopecurus L. 739.
geniculatus L. 739.
pratensis L. 739.
Alsine Wahlenb. 93.
Gerardi Wahlenb. 94.
laricifolia Wahlenb. 93.
marina Rehn. 93.
media L. 99, Pers. 93.
rubra Wahlenb. 92.
setacea M. K. 94.
umbellata Lm. 98.
verna Bartl. 94.
Alsineae DC. 89.
Alyssum L. 48.
alpinum Scop. 54.
calycinum L. 50.
campestre M. B. 50.
edentulum W. et. K. 48.
gemonense L. 48, Wulf. 49,
 [Bess. 49. *Anemone* Tourn. 6.
incanum L. 50.
medium Host. 48.
montanum L. 49.
myagroides All. 54.
petraeum Ard. 48.
sativum Engl. bot. 55.
saxatile L. 49.
Amaranthaceae Juss. 564.
Amaranthus Tourn. 565.
adscendens Loisl. 566.
Blitum L. 565.
pallidus M. B. 565.
retroflexus L. 565.
silvestris Desf. 565.
spicatus Lm. 566.
viridis L. 565.
Amarella quinquefida Gilib. 453.
Amaryllidaceae R. Br. 666.
Ambrosiaceae Lk. 417.
Amelanchier Mch. 195.
vulgaris Mch. 195.
Amygdaleae Juss. 165.
Anagallis Tourn. 553.
arvensis L. 553.
coerulea Schreb. 554.
phoenicea Lmk. 554.
Anchusa L. 464.
angustifolia L. 465.
arvensis M. B. 465.
leptophylla R. et Schult. 465.
officinalis L. 464.
pulla M. B. 466.
Andromeda L. 435.
polifolia L. 436.
rosmarinifolia Gilib. 436.
Androsace Tourn. 554.
Chamaejasme Host. 554.
lactea L. 555.
obtusifolia All. 555.
pauciflora Vill. 555.
septentrionalis L. 556.
villosa Jacq. 554.
alba Juss. 6.
alpina L. 5.
Hepatica L. 4.
narcissiflora L. 7.
nemorosa L. 6.
patens L. 5.
pratensis L. 5.
ranunculoides L. 7.
silvestris L. b.
Angelica L. 249.
Archangelica L. 250.
Carvifolia Spr. 249.
flavescens Bess. 249.
major Gilib. 249.
montana Schleich. 249.
minor Gilib. 249.
officinalis Mch. 250.
sativa Mill. 250.

- silvestris* L. 249.
vulgaris Syren. 249.
Antennaria dioica Gärtn. 320.
carpathica Bl. et. Fing. 321.
Anthemis L. 328.
arvensis L. 329.
Cotula L. 329.
foetida Gilib. 330.
inodora Gilib. 329.
tinctoria L. 328.
Anthericum L. 672.
calyculatum L. 682.
ramosum L. 682.
serotinum L. 671.
Anthoxanthum L. 738.
odoratum L. 739.
Anthriscus Hoffm. 260.
silvestris Hoffm. 260.
vulgaris Pers. 261.
Anthyllis L. 134.
Vulneraria L. 134.
Antirrhinum Linaria L. 490.
minus L. 490.
Apargia alpina Willd. 379.
autumnalis Hoffm. 377.
dubia Willd. 380.
hastilis Hoffm. 380.
hispida Willd. 379.
incana Scop. 381.
pratensis Lk. 378.
Taraxaci Willd. 378.
Apera Adans. 746.
Spica venti Beauv. 746.
Aphanes arvensis L. 190.
Aquilegia Tourn. 18.
vulgaris L. 18.
Arabis L. 33.
alpina L. 33.
arenosa Scop. 35.
bellidifolia Jacq. 36.
ciliata R. Br. 34.
crispata Willd. 34.
glastifolia Rehn. 34.
Halleri L. 36.
hispida Bess. 35.
hirsuta Scop. 34.
longisiliqua Wallr. 34.
neglecta Schult. 36.
ovirensis Wahlenb. 36.
perfoliata Lam. 33.
planisiliqua Pers. 34.
Tatrae Berdau 36.
sagittata DC. 34.
Thaliana L. 43.
Araceae Juss. 642.
Araliaceae Juss. 266.
Arbutus acerbus Gilib. 435.
Uva ursi L. 435.
Archangelica Hoffm. 250.
Angelica Syren. 250.
littoralis DC. 250 Wahlenb. 250.
officinalis Hoffm. 250.
sativa Bess. 250.
spuria Wahlenb. 250.
Arctium Bardana Willd. 365.
carduelis L. 363.
Lappa L. 365.
majus Schrk. 365.
minus Schrk. 365.
Personata L. 362.
tomentosum Schrk. 365.
Arctostaphylos Ad. 435.
officinalis Wimm. 435.
Uva ursi Spr. 435.
Arenaria L. 96.
biflora Zawadz. 94.
ciliata L. 97.
frutescens Kit. 94.
Gerardi Willd. 94.
heteromalla Pers. 94.
laricifolia L. 93.
marina Rth. 93.
multicaulis L. 94.
rubra L. 92, 93.
salina DC. 93.
saxatilis Wahlenb. 94, Lois. 94.

- serpyllifolia* L. 76.
setacea Thuill.
stricta Host. 93.
trinervia L. 96.
verna L. 94.
Aria nivea Host. 196.
 Aristolochiaceae Juss. 590.
Armoracia amphibia Mey 31.
rustica Fl. Wett. 55.
Arnica austriaca Hoppe 336.
Bellidiastrum Willd. 303.
Clusii All. 337.
Doronicum Jacq. 337.
glacialis Wulf. 337.
Aronia rotundifolia Pers. 195.
Aronicum Neck. 337.
Clusii Koch. 337.
Doronicum Rehn. 337.
glaciale Rehn. 337.
Arrhenatherum Beauv. 756.
avenaceum P. B. 756.
elatus M. et Koch. 756.
Artemisia L. 322.
Absinthium L. 322.
Boccone All. 323.
campestris L. 323.
quadripedalis Gilib. 325.
scoparia W. et K. 324.
spicata Wulf. 323.
vulgaris L. 325.
Arum L. 643.
maculatum L. 643.
Arundo Calamagrostis L. 747.
epigeios L. 748.
laxa Wahlenb. 747.
montana Gaud. 749.
Phragmites L. 751.
Asarum Tourn. 590.
europaeum L. 591.
officinale Mnch. 591.
 Asclepiadeae R. Br. 444.
Asclepias alba Gilib. 445.
Vincetoxicum L. 445.
 Asparagaceae Juss. 676.
Asperifoliae L. 461.
Asperugo Tourn. 462.
procumbens L. 462.
Asperula L. 274.
Aparine M. B. 274.
cynanchica L. 275.
galioides M. B. 276.
odorata L. 276.
rivalis Sibth. 274.
tinctoria L. 275.
triandria Gilib. 275.
Aspidium R. Br. 813.
aculeatum Doell. 814.
alpinum Sw. 819.
Braunii Spenner 814.
cristatum Sw. 817.
dilatatum Sw. 817.
Filix femina Sw. 822.
Filix mas Sw. 816.
fragile Sw. 818.
lobatum Sw. 814.
Lonchitis Sw. 813.
montanum Sw. 819.
spinulosum Sw. 817.
Thelypteris Sw. 815.
Asplenium L. 820.
Adiantum nigrum L. 823.
Filix femina Bernh. 822.
Ruta muraria L. 822.
Scolopendrium L. 824.
septentrionale Swartz 823.
Trichomanes L. 820.
viride Huds. 821.
Asprella oryzoides Lam. 743.
Aster L. 301.
alpinus L. 301.
amelloides Bess. 302.
Amellus L. 302.
atticus Syren. 302.
Bellidiastrum Scop. 303.
bessarabicus Bernh. 302.
trinervius Gilib. 302.

- Asterocephalus Columbarius* [Wallr. 294. *Avena* Tourn. 756.
ochroleucus Wallr. 293.
Astragalus L. 152.
alpinus L. 149.
arenarius Fl. dan. 152.
australis Lmk. 149.
campestris L. 151.
Cicer L. 152.
epiglottis L. 152.
glycyphyllos L. 152.
Hypoglottis L. 152.
leontinus Wahlenb. 150.
lunatus Gilib. 153.
montanus L. 151.
oroboides Hornm. 150.
uralensis Wulf. 150, Fl. dan
vesicarius Towns. 150. [151.
Astrantia Tourn. 235.
Epipactis L. 235.
major L. 235.
Athamantha Cervaria L. 251.
decussata Gilib. 252.
divaricata Gilib. 252.
Libanotis L. 246.
Oreoselinum L. 252.
Atragene L. 2.
alpina L. 2.
Atriplex Tourn. 572.
alba Scop. 574.
albicaulis Bess. 574.
angustifolia Sm. 572.
Besserianum R. et Sch. 574.
campestris Sturm. 572.
erecta Huds. 572.
incisum M. B. 572.
laciniatum L. 573.
laciniatum M. B. 574.
patulum L. 572.
roseum L. 573.
Atropa L. 479.
Belladonna L. 479.
Auricula ursi Clus. 559.
- Aurinia saxatilis* Desv. 49.
alpestris Host. 758.
carpathica Host. 759.
elator L. 756.
fatua L. 757.
flavescens Gesner 759.
latifolia Host. 758.
planiculmis Schrad. 757.
pratensis L. 758.
pubescens L. 758.
Scheuchzeri All. 759.
versicolor Vill. 759.
- Baldingera arundinacea* Fl.
Ballota Tourn. 543. [Wett. 738.
alba L. 543.
foetida Lmk. 543.
nigra L. 543.
ruderalis Sw. 543.
Balsaminae Rich. 124.
Barbareae R. Br. 32.
arcuata Rehn. 32.
arcuata Sturm. 32.
taurica DC. 33.
vulgaris R. Br. 32.
Bartsia L. 514.
alpina L. 514.
Odontites Fl. dan. 517.
Batrachium E. Mey 9.
aquatile E. Mey. 9.
divaricatum Wimm. 9.
Bellidiastrum Cass. 303.
Michellii Cass. 303.
Bellis Tourn. 303.
perennis L. 303.
scaposa Gilib. 304.
Berberideae Vent. 23.
Berberis L. 23.
vulgaris L. 23.
Berteroa DC. 50.
incana DC. 50.
Bessera azurea Schult. 471.

- Betonica Tourn. 542.
 annua L. 541.
 incana Bess. 542.
 officinalis L. 542.
 purpurea Gilib. 542.
 stricta Kew. 542.
 Betula Tourn. 630.
 alba L. 630.
 Alnus L. 632.
 carpathica Willd. 631.
 odorata Bechst. 631.
 pubescens Ehrh. 631.
 verrucosa Ehrh. 630.
 Betulaceae Rich. 629.
 Bidens Tourn. 312.
 cernua L. 312.
 minima L. 314.
 tripartita L. 313.
 Biscutella L. 57.
 alpestris Baumg. 58.
 laevigata L. 57.
 Blechnum L. 825.
 boreale Sw. 825.
 Spicanth Roth. 825.
 Blitum Tourn. 571.
 Bonus Henricus Mey. 571.
 glaucum Koch. 569.
 polymorphum C. Mey. 571.
 rubrum Rehn. 571.
 Blysmus Panz. 701.
 compressus Panz. 701.
 rufus Schrad. 701.
 Botrychium Sw. 808.
 Lunaria Sw. 808.
 matricariaefolium A. Br. 808.
 matricarioides Willd. 809.
 rutaceum Willd. 808.
 rutaceum Sw. 809.
 rutaeifolium A. Br. 809.
 ternatum Sw. 808.
 Brachypodium P. B. 779.
 pinnatum Beauv. 779.
 syvaticum R. et Sch. 780.
 Brassica L. 46.
 campestris L. 47.
 Rapa L. 47.
 Briza L. 762.
 media L. 762.
 Bromus L. 780.
 arvensis L. 781.
 asper Murr. 782.
 gigantens L. 778.
 gracilis Weig. 780.
 inermis Leyss. 782.
 mollis L. 781.
 pinnatus L. 779.
 secalinus L. 780.
 tectorum L. 783.
 triflorus Ehrh. 777.
 Bryonia L. 209.
 alba L. 209.
 dioica Jacq. 210.
 nigra Gilib. 210.
 Buglossum asperum Gilib. 465.
 Bugula reptans Gilib. 547.
 tomentosa Gilib. 547.
 Bunias paniculata Lam. 61.
 Bunium Falcaria M. B. 237.
 Carvi M. B. 238.
 Buphtalmum bipinnatum Gilib.
 Bupleurum Tourn. 241. [328.
 angulosum Wahlenb. 242.
 falcatum L. 241.
 longifolium L. 241.
 ranunculoides L. 242.
 Cacalia albifrons L. fil. 297.
 alpina L. 297.
 Petasites Lam. 297.
 tomentosa Iacq. 297.
 Calamagrostis Roth. 746.
 alpina Host. 749.
 arundinacea Roth. 750.
 epigeios Roth. 748.
 Halleriana DC. 748.
 lanceolata Roth. 747.

Bursa pastoris Mneh. 60.
 Cardamine L. 37.
 amara L. 39.
 apetula Mneh. 37.
 dentata Schult. 38.
 hirsuta L. 38.
 hirsuta Fl. dan. 39.
 impatiens L. 37.
 intermedia Hornm. 38.
 Opizii Presl. 39.
 pratensis L. 38.
 silvatica Lnk. 39.
 silvatica Hartm. 39, Bess. 38.
 trifolia L. 39.
 umbrossa Andr. 38.
Cardaria Draba Rehn. 58.
Cardiaca trilobata Gilib. 544.
Carduus Tourn. 360.
 acanthoides L. 360.
 altissimus Gilib. 353.
 arctioides Willd. 363.
 canus L. 354.
 crispus L. 361.
 deffloratus L. 363.
 divaricatus Gilib. 352.
 eriophorus L. 352.
 Erisithales Jacq. 357.
 hamulosus Ehrh. 361.
 helenioides L. 355.
 heterophyllus L. 355.
 lanceolatus L. 352.
 palustris L. 353.
 pannonicus L. 354.
 Personata Jacq. 362.
 rivularis Jacq. 356.
 serratuloides Jacq. 354.
 sinuatus Gilib. 360.
 tataricus L. 359.
 tomentosus Gilib. 352.
Carex Mich. L. 704.
 acuta L. 715.
 alba Scop. 722.
 ampullacea Good. 732.

aterrima Hoppe 716.
atrata L. 716.
brachystachys Schkur. 727.
brizoides L. 710.
Buxbaumii Wahlenb. 715.
caespitosa L. 713.
canescens L. 712.
capillaris L. 724.
clandestina Good. 720.
Davalliana Sm. 705.
digitata L. 720.
dioica L. 705.
distans L. 730.
disticha Huds. 706.
Drymeia Ehrh. 731.
elongata L. 712.
ferruginea L. 727.
filiformis L. 734.
firma Host. 726.
flacca Schreb. 723.
flava L. 728.
frigida All. 725.
fuliginosa Schk. 725.
fulva Good. 729.
glaucia Scop. 723.
hirta L. 735.
humilis Leyss. 720.
leporina L. 711.
limosa L. 717.
Linnaeana Host. 705.
longifolia Host. 720.
Michellii Host. 728.
Mielichhoferi Schk. 727.
montana L. 718.
muricata L. 708.
Oederi Ehrh. 729.
ornithopoda Willd. 721.
pallens L. 723.
paludosa Good. 733.
panicea L. 722.
paniculata L. 709.
pediformis Mey. 721.
pilulifera L. 717.

- polyrrhiza Wallr. 719.
 praecox Jacq. 719.
 Pseudo-Cyperus L. 731.
 pulicaris L. 706.
 remota L. 710.
 riparia Curt. 734.
 Schreberi Schrnk. 709.
 sempervirens Vill. 725.
 silvatica Huds. 730.
 stellulata Good. 711.
 stricta Good. 713.
 tenuis Host. 727.
 teretiuscula Good. 708.
 tomentosa L. 718.
 umbrosa Host. 720.
 vesicaria L. 732.
 vulgaris Fr. 714.
 vulpina L. 707.
 Carlina Tourn. 366.
 acaulis L. 366.
 caulescens Gilib. 367.
 grandiflora Neilr. 367.
 longifolia Rehn. 367.
 subacaulis Lm. et DC. 367.
 Carpinus Tourn. 609.
 Betulus L. 609.
 Carum L. 238.
 Carvi L. 238.
 decussatum Gilib. 238.
 Cassida major Gilib. 545.
 Castalia speciosa Salisb. 24.
 Catabrosa aquatica L. 771.
 Cataria tomentosa Gilib. 530.
 Cathartolinum pratense Rehn.
 Caulalis L. 258. [108.
 Anthriscus Crntz. 259.
 daucoides L. 258.
 scandicina Wigg. 261.
 Celastrineae R. Br. 126.
 Centaurea L. 370.
 austriaca Willd. 372.
 axillaris Willd. 373.
 Biebersteinii DC. 375.
 carpathica Geners. 373.
 coriacea W. K. 374.
 Cyanus L. 373.
 decipiens Rehn. 371.
 Jacea L. 370.
 maculosa Lmk. 375.
 montana L. 372.
 nigra L. 372.
 nigrescens Koch. 371.
 paniculata Jacq. 375.
 phrygia L. 371.
 Scabiosa L. 374.
 seusana Chaix. 373.
 transalpina Rehn. 371.
 Centaurium minus Syren. 456.
 umbellatum Gilib. 456.
 Cephalanthera Rich. 655.
 ensifolia Rich. 656.
 grandiflora Babingt. 656.
 Lonchophyllum Rehn. 656.
 ochrolenca Rehn. 656.
 pallens Rich. 656.
 rubra Rich. 656.
 Xiphophyllum Rehn. 656.
 Cerastium L. 102.
 alpinum L. 105.
 aquaticum L. 101.
 arvense L. 105.
 barbulatum Wahlenb. 103.
 brachypetalum Desp. 103.
 glomeratum Thuill. 102.
 glutinosum Fr. 103.
 lanatum Sm. 105.
 latifolium L. 104.
 maximum Gilib. 102.
 ovale Pers. 102, Bess. 103.
 pumilum Curt. 103.
 refractum All. 99.
 semidecandrum L. 103.
 strictum Wahlenb. 106.
 strigosum Fr. 103.
 trigynum Vill. 99.
 triviale Lk. 104.

- viscosum* Pers. 103, L. 104,
 [Fr. 102, Poll. 103,
 [Wahlnb. 103.
vulgatum L. 102, 104.
Cerasus avium Mnch. 166.
Padus Lm. 166.
Ceratophylleae Gray. 206.
Ceratophyllum L. 206.
 demersum L. 206.
Cerefolium sylvestre Rivin. 260.
Cerithe Tourn. 468.
 alpina Schldl. 468.
 maculata L. 468.
 minor L. 468.
 quinquedentata Wahlnb. 468.
Cervaria nigra Baumg. 252.
Chaerophyllum L. 261.
 aromaticum L. 264.
 aureum L. 263.
 bulbosum L. 262.
 Cicutaria Vill. 264.
 geniculatum Gilib. 262.
 hirsutum L. 263.
 nitidum Wahlnb. 263.
 silvestre L. 260.
 temulum L. 262.
 tumidum Gilib. 260.
Chamaeleon albus Syren. 367.
Chamaelinum paniculatum Host.
 [61.
Chamaemelum inodorum Vis. 335.
Chamaeorchis Rich. 654.
 alpina Rich. 654.
Chamaerepes alpina Sprngl. 654.
Chamomelum Syren. 330.
Chamomilla inodora Gilib. 335.
Cheiranthus erysimoides L. 46.
 helveticus Jacq. 46.
Chelidonium Tourn. 26.
 majus L. 26.
Chenopodiaceae Lindl. 567.
Chenopodium Tourn. 567.
 acutifolium Sm. 570.
 album L. 568.
 Bonus Henricus L. 571.
 concatenatum Thuill. 569.
 glaucum L. 569.
 hybridum L. 567.
 leiospermum Lm. et DC. 569.
 murale L. 568.
 olidum Curt. 570.
 polyspermum L. 570.
 rubrum L. 571.
 urbicum L. 568.
 viride L. 569.
 Vulvaria L. 570.
Chilochloa Boehmerei Rehn. 741.
 Michellii Rehn. 740.
Chimophila umbellata Nutt. 441.
Chironia Centaurium Curt. 456.
 pulchella Wither. 456.
Chondrilla muralis Lmk. 389.
Chrysanthemum Tourn. 331.
 alpinum L. 333.
 arcticum Ledeb. 333.
 atratum Zawadz. 331.
 corymbosum L. 334.
 dentatum Gilib. 331.
 inodorum L. 335.
 Lencanthemum L. 331.
 minimum Vill. 333.
 Monspeliense Host. Par. 333.
 Parthenium Bernh. 334.
 rotundifolium W. et K. 332.
 sibiricum Turcz. 332.
 Zawadzki Herb. Gal. 332.
Chrysosplenium Tourn. 232.
 alternifolium L. 232.
Cichorium Tourn. 376.
 caeruleum Gilib. 377.
 Intybus L. 376.
Cicuta L. 236.
 cellulosa Gilib. 236.
 major Vill. 265.
 virosa L. 236.
Cicutaria aquatica Lm. 236.

- Cimicifuga* L. 22.
foetida L. 22.
Cineraria L. 338.
alpestris Hoppe 339.
alpina Zawadz. 340, Wulf.
aurantiaca Hoppe 340. [340.
aurantiaca Wahlb. 340, M. Cistineae Dun. 62.
 [B. 340. *Cistus alpestris* Crntz. 62.
campestris Retz. 339.
capitata Wahlb. 340.
cordifolia Gouan. 347, Jacq. *Cladium* Patrick. 695.
crispa Jacq. 338. [347. *germanicum* Schrad. 695.
fulva M. B. 340. *Mariscus* R. Br. 695.
integrifolia Engl. bot. 339. *Clematis alpina* Lam. 2.
longifolia Jacq. 339. *Clinopodium* Tourn. 529.
papposa Rehn. 339. *origani facie* Gilib. 529.
pratensis Hoppe 339, 340. *vulgare* L. 529.
rivularis W. et K. 338. *Cnicus arvensis* Hoffm. 358.
Schkurii Rehn. 339. *canus* Roth. 354.
sibirica L. 341. *eriphorus* Jacq. 352.
Circaea Tourn. 201. *Erisithales* L. 357.
alpina L. 202. *glutinosus* Gilib. 357.
decumbens Gilib. 202. *helenioides* Willd. 355.
erecta Gilib. 202. *heterophyllus* Willd. 355.
intermedia Ehrh. 202. *incanum* Bess. 358.
lutetiana L. 201. *lanceolatus* Willd. 352.
Cirsium Tourn. 351. *oleracens* Willd. 357.
arctioides Scop. 363. *palustris* Willd. 353.
arvense Scop. 358. *pannonicus* Vest. 355.
arvense Dietr. 358. *pygmaeus* L. 369.
cano-oleraceum Naeg. 359. *rivularis* Willd. 356.
canum M. B. 354. *salisburgensis* Willd. 356.
eriphorum Scop. 352. *serratuloides* Bess. 355.
Erisithales Scop. 356. *setosus* Bess. 358.
glutinosum Lm. 357. *tataricus* Willd. 359.
heterophyllum All. 355. *Cnidium Silaus* Spr. 246.
hybridum Koch. 360. *Cochlearia* L. 54.
lacteam Koch. 360. *Armoracia* L. 55.
lanceolatum Scop. 351. *Draba* L. 58.
ochroleucum Lm. 357. *groenlandica* Herb. Gal. 54.
oleraceum Scop. 357. *officinalis* L. 54.
palustre Scop. 353. *saxatilis* Lmk. 54.
palustri-oleraceum Naeg. 359. *Coeloglossum viride* Rehn. 653.

- Colchicaceae DC. 680.
 Colchicum L. 680.
 autumnale L. 681.
 Comarum L. 177.
 palustre L. 177.
 rubrum Gilib. 178.
 Compositae Adans 295.
 Coniferae Juss. 295.
 Conium L. 265.
 croaticum W. et K. 265.
 maculatum L. 265.
 Conringia Thaliana Rehn. 44.
 Consolida major Gilib. 467.
 Convallaria L. 679.
 bifolia L. 680.
 majalis L. 679.
 multiflora L. 679.
 Polygonatum L. 678.
 verticillata L. 678.
 Convolvulaceae Juss. 458.
 Convolvulus Tourn. 458.
 arvensis L. 549.
 major Gilib. 459.
 minor Gilib. 459.
 sepium L. 458.
 Conyza squarrosa L. 311.
 Corallorhiza Hall. 662.
 innata R. Br. 662.
 Coreopsis Bidens L. 313.
 Corneae DC. 267.
 Cornus Tourn. 267.
 sanguinea L. 267.
 Coronilla L. 153.
 coronata L. 154.
 minima Jacq. 153.
 montana Scop. 154.
 vaginalis Lmk. 153.
 varia L. 154.
 Corthusa L. 560.
 Matthioli L. 560.
 Corvisartia Helenium M. et Cass. [308.
 alpina Walp. 28.
 bulbosa Pers. 27, Lm. 28.
 capnoides Koch. 29.
 cava Schwgg. 27.
 digitata Pers. 28.
 fabacea Pers. 28.
 Gebleri Ledeb. 29.
 Halleri Sprngl. 28.
 intermedia P. M. E. 28.
 solida Sm. 28.
 tuberosa Lam. 27.
 Corylus Tourn. 608.
 Avellana L. 609.
 Corynephorus P. B. 755.
 canescens Beauv. 755.
 Cotoneaster Med. 193.
 tomentosa Lindl. 194.
 vulgaris Lindl. 193.
 Cotula foetida Syren. 330.
 Crassulaceae DC. 213.
 Crataegus L. 192.
 Amelanchier Desf. 165.
 Aria L. 196.
 monogyna Jacq. 193.
 Oxyacantha L. 192.
 spinosa Gilib. 192.
 Crepis L. 394.
 agrestis Fr. 397.
 alpestris Tsch. 395.
 biennis L. 396.
 chondrilloides DC. 398.
 Froelichii Steud. 398.
 grandiflora Tsch. 400.
 hieracioides W. et K. 399.
 Jacquini Tsch. 398.
 lodomiriensis Bess. 396.
 muricata Gilib. 396.
 paludosa Mch. 399.
 pinnatifida Willd. 397.
 polymorpha Wallr. 397.
 praemorsa Tsch. 394.
 sibirica L. 401.
 succisaefolia Tsch. 399.

- tectorum L. 396.
 virens Vill. 397.
Crithamus agrestis Bess. 237.
Crocus L. 664.
 sativus Scop. 665.
 vernus All. 664.
Cruciata verticillata Gilib. 448.
 Cruciferae Juss. 30.
Cucubalus Tourn. 81.
 bacciferus L. 81.
 Behen L. 82.
 dioicus Gilib. 83.
 italicus M. B. 82.
 mollissimus W. et K. 82.
 Otites L. 83.
 Cucurbitaceae Juss. 209.
 Cupuliferae Rich. 605.
Cuscuta Tourn. 459.
 densiflora Soy. et Vill. 461.
 Epilinum Weihe 461.
 Epithymum L. 460.
 europaea L. 460.
 lupuliformis Krocker 461.
 major Lm. et DC. 460.
 minor Lm. 460.
 monogyna Vahl. 461.
 planiflora Tenor. 460.
 Trifolii Babingt. 460.
 vulgaris Pers. 460.
Cyanus coriaceus Baumg. 374.
 dentato folio Gilib. 374.
 Jaceus Baumg. 371.
 laciniatus Baumg. 374.
 paniculatus Gilib. 375.
 phrygius Baumg. 372.
 plumosus Baumg. 372.
 scabiosus Baumg. 374.
 segetum Baumg. 374.
 variegatus Baumg. 373.
Cymbidion Corallorhiza Sw. 662.
Cynanchum Vincetoxicum R. Br.
Cynoglossum Tourn. 463. [445.
 divaricatum Steph. 464.
 foetens Gilib. 464.
 officinale L. 464.
Cynosurus L. 773.
 coeruleus L. 752.
 cristatus L. 773.
 Cyperaceae Juss. 693.
Cyperus Tourn. 694.
 flavescens L. 694.
 fuscus L. 694.
Cypripedium L. 663.
 Calceolus L. 664.
Cystopteris Bernh. 818.
 alpina Wulf. 819.
 fragilis Bernh. 818.
 leucosoria Schur. 820.
 leucospora Schur. 820.
 montana Link. 819.
 regia Presl. 819.
 sudetica A. Br. et Milde 820.
Cytisus L. 131.
 biflorus L'Herit. 133.
 capitatus Jacq. 132.
 ciliatus Wahlenb. 132, DC. 132.
 falcatus W. et K. 132.
 hirsutus L. 132, DC. 132.
 nigricans L. 131.
 polytrichus M. B. 132.
 ratisbonensis Sch. 133.
 scoparius Lnk. 130.
 supinus L. 133, Jacq. 133.
 virgatus Vest. 132.
Dactylis L. 772.
 glomerata L. 773.
Daphne L. 587.
 Cneorum L. 588.
 Mezereum L. 587.
Datura L. 480.
 Stramonium L. 481.
Daucus Tourn. 257.
 Carota L. 257.
 hispidus Gilib. 257.
Delphinium Tourn. 18.

- Consolida* L. 18.
elatum L. 19.
intermedium Wahlenb. 19.
Dentaria Tourn. 40.
bulbifera L. 40.
enneaphyllos L. 40.
glandulosa W. et K. 40.
Deschampsia caespitosa P. B. 753.
fleuosa P. B. 754.
Dianthus L. 77.
alpinus Wahlenb. 78.
Armeria L. 77.
Carthusianorum L. 77.
deltoides L. 78.
glacialis Haenk. 78.
glaucus L. 79.
hungaricus Rehn. 79.
nitidus W. et K. 78.
petraeus Rehn. 79.
plumarius L. 79.
speciosus Rehn. 80.
superbus L. 79.
Dichodon cerastoides Rehn. 99.
Digitalis Tourn. 489.
ambigua Murr. 489.
grandiflora Lmk. 489.
lutea major Gilib. 489.
ochroleuca Jacq. 489.
Digraphis arundinacea Trin. 738.
Dipsaceae DC. 289.
Dipsacus Tourn. 289.
Fullonum Mill. 289.
laciniatus L. 290.
pilosus L. 290.
silvestris Huds. 289.
Dondia Epipactis Spr. 235.
Doronicum L. 336.
austriacum Jacq. 336.
Bellidiastrum L. 303.
longifolium Rehn. 337.
Pardalianches L. 336.
Draba L. 52.
aizoides L. 52.
Krockerei Rehn. 53.
muralis M. B. 53.
nemoralis Ehrh. 53.
nemorosa L. 53.
praeco Rehn. 53.
pyrenaica L. 51.
ruderalis Baumg. 58.
tomentosa Wahlenb. 52.
verna L. 53.
Dracocephalum L. 532.
austriacum L. 532.
Drepanophyllum agreste Hoffm. [237].
palustre Bess. 240.
Drosera L. 71.
anglica Huds. 72.
longifolia L. 72.
rotundifolia L. 72.
Droseraceae DC. 71.
Dryas L. 168.
octopetala L. 169.
Dulcamara lignosa Gilib. 479.
Echinochloa Beauv. 736.
Crus galli L. 736.
Echinosperrum Sw. 462.
deflexum Lehm. 463.
Lappula Lehm. 463.
squarrosus Rehn. 463.
Echium Tourn. 469.
tuberculatum Gilib. 469.
vulgare L. 469.
Elymus L. 785.
caninus Leers. 784.
europaeus L. 785.
Empetreae Nutt. 591.
Empetrum Tourn. 591.
nigrum L. 592.
Enula Campana Syren. 308.
Epilobium L. 197.
algidum M. B. 200.
alpestre Schm. 200.
alpinum Auct. 200.
alsinefolium Vill. 200.
angustifolium L. 197.

- angustissimum* Ait. 197.
collinum Gm. 199.
difforme Gilib. 197.
Dodonaei Vill. 197.
glabrum Gilib. 199.
grandiflorum All. 198.
hirsutum L. 198.
hirsutum All. 198.
molle Lm. 198.
montanum L. 199.
palustre L. 199.
parviflorum Retz. 198.
pubescens Rth. 198.
rosmarinifolium Haenk. 197.
spicatum Lmk. 197.
tetragonum L. 200.
tomentosum Gilib. 199.
villosum Ait. 198.
Epipactis Rich. 657.
atrorubens Schult. 658.
cordata All. 659.
ensifolia Schmid. 656.
latifolia All. 657.
longifolia Rehn. 658.
ovata All. 659.
pallens Willd. 656.
palustris Crntz. 658.
rubiginosa Koch. 658.
rubra All. 657.
viridiflora Rehn. 657.
Epipogon Gmel. 655.
aphyllus Sw. 655.
Gmelini Rich. 655.
Equisetaceae DC. 797.
Equisetum L. 798.
amphibolium Retr. 799.
arvense L. 798.
fluviatile L. 798.
hiemale L. 801.
limosum L. 800.
palustre L. 800.
pratense Ehrh. 799.
silvaticum L. 799.
Telmateja Ehrh. 798.
umbrosum Meyer 799.
variegatum Schlich. 802.
Erica Tourn. 437.
carnea L. 437.
glabra Gilib. 436.
herbacea L. 437.
vulgaris L. 436.
Ericaceae Lindl. 434.
Erigeron L. 304.
acer L. 305.
alpinus L. 306.
atticus Vill. 305.
canadense L. 304.
glabratus Hoppe 306.
paniculatum Gilib. 305.
umbellatus Gilib. 305.
uniflorus L. 306.
Villarsii Bell. 306.
Eriophorum L. 702.
angustifolium Roth. 703.
capitatum Host. 702.
gracile Koch. 704.
latifolium Hopp. 703.
polystachyum L. 703, 704.
Scheuchzeri Hopp. 702.
vaginatum L. 702.
Erodium L'Herit 123.
cicutarium L'Herit. 123.
pimpinellifolium Willd. 124.
Erophila DC. 53.
americana DC. 53.
Krockeri Bess. 53.
verna E. Mey. 53.
vulgaris DC. 53.
Ervum Tourn. 160.
glabrum Gilib. 161.
hirsutum L. 160.
silvaticum Peterm. 160.
tetraspermum L. 161.
Erysimum L. 44.
Alliaria L. 44.
Barbarea L. 32.

- cheiranthifolium* Gilib. 45.
cheiranthoides L. 45.
cheiriflorum Wallr. 46.
hieraciifolium Jacq. 46, L. 45.
lanceolatum Rehn. 46.
odoratum Ehrh. 46.
officinale L. 42.
strictum Gärt. 45, DC. 46.
suffruticosum Sprng. 45.
virgatum DC. 45, Lej. 46.
Wittmanni Zawadz. 46.
Erythraea Rich. 455.
Centaureum Pers. 456.
Gerardi Baumg. 456.
inaperta Schldl. 456.
pulchella Fr. 456.
ramosissima Pers. 456.
Eupatorium Tourn. 296.
cannabinum L. 296.
Cannabis folio Gilib. 296.
Euphorbia L. 592.
amygdaloides L. 597.
angulata Jacq. 595.
Cyparissias L. 597.
dulcis Jacq. 595.
Esula L. 598.
exigua L. 600.
helioscopia L. 593.
Peplus L. 599.
pilosa L. 596.
platyphyllos L. 594.
purpurata Thuill. 595.
silvatica Jacq. 597.
solissequa Rehn. 595.
stricta L. 594.
verrucosa Link. 596.
villosa W. et K. 596.
virgata W. et K. 599.
Euphorbiaceae Juss. 592.
Euphrasia Tourn. 515.
maculata Gilib. 515.
micrantha Rehn. 515.
minima Jacq. 516.
nemorosa Pers. 515.
Odontites L. 517.
officinalis L. 515.
pratensis Rehn. 515.
Rostkoviana Hayn. 515.
salisburgensis Funk. 517.
Euxolus viridis Moq. 566.
Evonymus Tourn. 127.
europaea L. 127.
verrucosa Scop. 127.
vulgaris Scop. 127.
Fagus Tourn. 606.
silvatica L. 606.
Falcaria Riv. 237.
Rivini Host. 237.
Farsetia incana R. Br. 50.
Fedia Auricula R. et Schult. 288.
dasycarpa Ster. 288.
dentata Vahl. 288.
Locusta Rehn. 287.
olitoria Vahl. 287, Bess. 288.
Festuca L. 773.
alpina Sut. 774.
amethystina Host. 774.
aspera M. et K. 782.
calamaria Host. 777.
capillata Rehn. 774.
decumbens L. 760.
dura Host. 774.
duriuscula L. 774, 775.
elatior L. 778.
flavescens Bellardi 776.
fluitans L. 771.
gigantea Vill. 778.
glauca Schrad. 774.
gracilis Mnch. 780.
heterophylla Lam. 775.
inermis DC. 783.
nemorum Leyss. 775.
nutans Host. 778.
ovina L. 774.
pallens Host. 774.

- pinnata* Mneh. 779.
rubra L. 776.
Scheuchzeri Gaud. 778.
silvatica Vill. 777.
stricta Host. 774.
tenuifolia Rehn. 774.
varia Haenk. 776.
Ficaria Dill. 16.
 ranunculoides Rth. 16.
 verna Pers. 16.
Filago Tourn. 314.
 acaulis Krock. 319.
 arvensis Fr. 315.
 dichotoma Gilib. 316.
 germanica L. 315.
 Leontopodium L. 320.
 montana DC. 316.
 paniculata Gilib. 316.
 pyramidata L. 315.
Filices L. 807.
Fragaria L. 176.
 collina Ehrh. 177.
 elatior Ehrh. 177.
 vesca L. 176.
Fraxinus Tourn. 443.
 excelsior L. 443.
Fumaria Tourn. 29.
 bulbosa L. et DC. 28.
 capnoides L. 29.
 cava Mill. 27.
 digitata Bess. 28.
 fabacea Retz. 28.
 Halleri Willd. 28.
 officinalis L. 29.
 solida L. 28.
Fumariaceae DC. 27.
Gagea Salisb. 668.
 arvensis Schult. 669.
 lutea Schult. 668.
 minima Schult. 669.
 pratensis Schult. 670.
 stenophylla Rehn. 670.
Galanthus L. 687.
 nivalis L. 667.
Galeobdolon Huds. 535.
 luteum Huds. 535.
Galeopsis L. 536.
 angustifolia Ehrh. 536.
 bifida Bng. 537.
 canescens Schult. 536.
 cannabina Rth. 538.
 Galeobdolon L. 536.
 grandiflora Rth. 537.
 Ladanum L. 536.
 latifolia Hoffm. 536.
 parviflora Lm. 536.
 pubescens Bess. 538.
 Tetrahit L. 537.
 versicolor Curt. 538.
Galinsoga R. P. 314.
 parviflora Cav. 314.
Galium L. 277.
 adhaerens Gilib. 278.
 album Gilib. 282.
 altissimum Gilib. 276.
 Aparine L. 278.
 austriacum Jacq. 283.
 Bauhini R. et Sch. 278.
 boreale L. 280.
 Cruciata Scop. 277.
 cruciatum Sm. 276.
 diffusum Gilib. 280.
 glaucum L. 276, Fl. dan. 281.
 grandiflorum Gilib. 279.
 helveticum Weig. 223.
 Hierosolymitanum L. 283.
 infestum W. et K. 278.
 inflatum Gilib. 281.
 luteum Vaill. 282.
 Mollugo L. 282.
 palustre L. 279.
 polygamum Gilib. 278.
 pusillum L. 283.
 rotundifolium L. 280.
 saxatile Vill. 283.

- silvaticum* L. 281.
silvestre Poll. 283.
spurius L. 278.
trinervium Gilib. 280.
uliginosum L. 279.
Vaillantii DC. 278.
Valantia Baumg. 276.
vernum Scop. 277.
verum L. 281.
Gaya simplex Gaud. 248.
Genista L. 130.
 germanica L. 131.
 pilosa L. 130.
 scoparia Lam. 130.
 tinctoria L. 131.
Gentiana Tourn. 447.
 acaulis L. 450.
 aestiva R. et Sch. 451.
 Amarella L. 453.
 angulosa M. B. 451.
 aquatica Rehn. 452.
 asclepiadea L. 449.
 axillaris Rehn. 453.
 bavarica L. 451.
 bucovinensis Herb. Gal. 452.
 campestris L. 455.
 carpathica Kit. 452.
 Centaurium L. 456.
 ciliata L. 455.
 cruciata L. 448.
 dichotoma Pall. 453.
 frigida Haenk. 450.
 germanica Willd. 453.
 glacialis Vill. 452.
 humilis Roch. 452.
 Koenigii Gunn. 453.
 lancifolia Bess. 453.
 minima Vill. 452.
 minor Gilib. 448.
 nana All. 453.
 nivalis L. 452.
 obtusifolia Willd. 453.
 Pneumonanthe L. 449.
 pratensis Froel. 453.
 punctata L. 447.
 pyramidalis Nees. 453.
 spathulata Bartl. 453.
 tenella Rottb. 452.
 uliginosa Rehn. 453.
 uniflora Willd. 453.
 utriculosa Zawadz. 451.
 verna L. 451.
Gentianaceae Juss. 445.
Geraniaceae DC. 117.
Geranium L. 118.
 bohemicum L. 121.
 columbinum L. 122.
 dissectum L. 121.
 molle L. 122.
 palustre L. 119.
 phaeum L. 118.
 pratense L. 118.
 pusillum L. 120.
 Robertianum L. 123.
 sanguineum L. 120.
 silvaticum L. 119.
Geum L. 169.
 montanum L. 170.
 nutans Gilib. 170.
 reptans L. 171.
 rivale L. 170.
 urbanum L. 169.
Gifola germanica Rehn. 315.
Githago segetum Desf. 88.
Gladiolus L. 665.
 communis L. 665.
 galiciensis Bess. 665.
 imbricatus L. 665.
Glechoma L. 531.
 hederacea L. 531.
 hirsuta W. et K. 531.
 repens Gilib. 531.
Glyceria R. Br. 770.
 airoides Rehn. 771.
 aquatica Presl. 771.
 fluitans R. Br. 771.

- spectabilis* M. et K. 770.
Gnaphalium Tourn. 317.
 alpinum Fl. dan. 318, Willd. [321].
 arenarium L. 322.
 arvense L. 316.
 aureum Gilib. 322.
 carpathicum Wahlenb. 321.
 castaneum Gilib. 319.
 dioicum L. 320.
 fuscatum Pers. 318.
 fuscum Scop. 318.
 germanicum Huds. 315.
 Hoppeanum Koch. 312.
 Leontopodium Scop. 319.
 minimum Sm. 316.
 montanum L. 316.
 norvegicum Gunn. 318.
 pusillum Haenk. 318.
 pyramidalatum Wild. 315.
 rectum Sm. 317.
 silvaticum L. 317.
 spadiceum Gilib. 317.
 supinum L. 318.
 uliginosum L. 319.
Goodyera R. Br. 660.
 repens R. Br. 660.
Gramineae Juss. 735.
Grossularieae DC. 218.
Guepinia Iberis L. 57.
Gymnadenia R. Br. 651.
 albida Rich. 652.
 conopsea R. Br. 651.
 odoratissima Rich. 651.
 viridis Rich. 653.
Gypsophila L. 76.
 muralis L. 76.
 repens L. 76.

Habenaria albida R. Br. 652.
 viridis Hartm. 653.
Hacquetia Neck. 234.
Epipactis DC. 235.

Halorageae R. Br. 203.
Hedera L. 266.
Helix L. 267.
 lobata Gilib. 267.
Hedypnois autumnalis Engl. bot. [378].
 hispida Engl. bot. 379.
 Taraxaci Engl. bot. 378.
Hedysarum L. 155.
 alpinum Jacq. 155.
 obscurum L. 155.
 Onobrychis L. 156,
Helenium grandiflorum Gilib. 308.
Heleocharis R. Br. 696.
 palustris R. Br. 696.
Helianthemum Tourn. 62.
 alpestre DC. 62.
 oelandicum Wahlenb. 62.
 serpyllifolium Rehn. 63.
 vulgare Gärt. 63.
Helianthus L. 314.
 annuus L. 314.
Helichrysum Gärt. 321.
 arenarium DC. 321.
Hepatica Dill. 4.
 nobilis Volk. 4.
 triloba Chaix. 4.
Heracleum L. 254.
 angustifolium Jacq. 254.
 elegans Jacq. 254.
 flavescens Bess. 254.
 latifolium Gilib. 254.
 longifolium Jacq. 254.
 sibiricum L. 254.
 Sphondylium L. 254.
Herbichia abrotanifolia Zawadz. [344].
Herminium alpinum Lindl. 654.
Herniaria Tourn. 211.
 glabra L. 211.
Herodium cicutarium Rehn. 124.
 pimpinellifolium Rehn. 124.
Hesperis L. 41.

- Alliaria* Wallr.
inodora L. 41.
matronalis L. 41.
Heterotrichum Schangini M. B. [369].
Hieracium Tourn. 402.
acutifolium Griseb. 403.
affine Tsch. 416.
alpino-murorum Neilr. 410.
alpinum L. 410.
aurantiacum L. 404.
Auricula L. 404.
Auricula Bess. 407.
Auricula - praealtum Rehn. [406].
Bauhini Bess. 406.
Bessarianum Sprngl. 407.
bifurcum Koch. 403.
boreale Fr. 415.
brachiatum Bert. 403.
bupleuroides Gmel. 413.
carpaticum Bess. 415.
chondrilloides L. 398.
cinerascens Rehn. 409.
collinum Gochn. 407.
coronopifolium Willd. 417.
croaticum W. et K. 400.
cydoniaefolium Koch. 415.
cymosum L. 407.
denudatum Roehl. 413.
dubium L. 404.
echioides W. et K. 408.
firmum Jord. 416.
flagellare Auct. 403.
flexuosum W. K. 412.
florentinum Willd. 406.
glauescens Bess. 404, 406.
glaucum All. 413.
glomeratum Froel. 407.
graminifolium DC. 413.
Halleri Wimm. 410, Bess. 411.
incanum L. 381.
incisum Hoppe 409.
integrifolium Hoppe 400.
laevigatum Koch. 416.
molle Jacq. 400.
murorum L. 409.
nemosum Pers. 412.
Nestleri Vill. 407.
nigrescens Willd. 410.
obliquum Jord. 416.
paludosum L. 399.
palustre Jacq. 395.
paniculatum Gilib. 399.
Pilosella L. 402.
Pilosella-praealtum Fr. 402.
poliotrochum Wimm. 407.
porrifolium Koch. 413.
praealtum Vill. 405.
praealtum - Pilosella Wimm. [403].
praemorsum L. 395.
pratense Tsch. 406.
pumilum Hoppe 411.
ramosum W. et K. 412.
Retzii Rehn. 409.
repens uniflorum Gilib. 402.
rigidum Hartm. 416.
Rothianum Wallr. 408.
sabaudum L. 416, Gilib. 409.
sabinum S. et M. 407.
saxatile Jacq. 413.
setigerum Tsch. 408.
sibiricum Lm. 401.
silvestre Tsch. 416.
spicatum Gilib. 395, All. 415.
stoloniflorum W. et K. 403.
stoloniflorum angustifolium Gilib. [lib. 404].
stoloniflorum latifolium Gilib. [407].
suecicum Fr. 404.
sylvaticum Lm. 411, Wahlb. [416].
Taraxaci L. 378, Retz 379.
Tatrae Griseb. 413.

- umbellatum L. 417.
 villosum L. 412.
 vulgatum Fr. 411.
 vulgatum Coss. et Ger. 409.
 Willdenowii M. 413.
Himantoglossum viride Rehn. [653].
 Hippocrepis L. 155.
 comosa L. 155.
 Hippurideae Lk. 204.
 Hippuris L. 204.
 vulgaris L. 204.
 Holcus L. 755.
 avenaceus Scop. 756.
 lanatus L. 755.
 mollis L. 756.
 Holosteum L. 97.
 umbellatum L. 97.
 Homogyne Cass. 297.
 alpina Cass. 298.
Hoppea sibirica Rehn. 341.
 Humulus L. 603.
 Lupulus L. 603.
 Hutchinsia R. Br. 59.
 alpina R. Br. 59.
 brevicaulis Hopp. 59.
Hydrochloa aquatica Hartm. 771.
 Hyoscyamus Tourn. 480.
 agrestis Kit. 480.
 niger L. 480.
 Hypericinae DC. 113.
 Hypericum L. 113.
 dubium Leers. 114.
 hirsutum L. 115.
 humifusum L. 114.
 maculatum Crantz 114.
 montanum L. 115.
 perforatum L. 113.
 quadrangulare Leers. 114.
 quadrangulum L. 114.
 quadrialatum Wahlb. 114.
 tetrapterum Fr. 114.
 villosum Crantz 115.
 Hypochoeris L. 384.
 glabra L. 384.
 grandiflora Gilib. 386.
 helvetica Wulf. 386.
 maculata L. 385.
 minima Bess. 384.
 radicata L. 385.
 runcinata Gilib. 385.
 uniflora Vill. 386.
Hypopitys glabra DC. 442.
 multiflora Scop. 442.
Jacea tomentosa Gilib. 371.
Jacobaea denticulata Gilib. 343.
 sicca Gilib. 346.
 sinuata Gilib. 344.
 suaveolens Gilib. 345.
 viscosa Gilib. 343.
 Jasione L. 419.
 montana L. 420.
 Scabiosae capitulo Gilib. 420.
 umbellata Gilib. 420.
Iberis nudicaulis L. 57.
 Impatiens L. 124.
 Noli tangere L. 125.
Imperatoria flavescens Bess. 249.
 silvestris Lm. 249.
 Inula L. 308.
 Britanica L. 310.
 Conyza DC. 311.
 ensifolia L. 309.
 glabra Gilib. 310.
 Helenium L. 308.
 hirta L. 310.
 Oetteliana Rehn. 311.
 prostrata Gilib. 312.
 Pulicaria L. 312.
 salicina L. 309.
 serrata Gilib. 311.
 Iridaceae Juss. 664.
 Iris L. 665.
 Pseudacorus L. 666.
 sibirica L. 666.

- Isolepis setacea* R. Br. 698.
Isophyllum falcatum Hoffm. 242.
Isopyrum L. 17.
 thalictroides L. 17.
Juncaceae Bartl. 682.
Juncaginaceae Rich. 634.
Juncus L. 683.
 acutiflorus Ehrh. 687.
 adscendens Host. 687.
 albidus Hoffm. 690.
 articulatus L. 687.
 bufonius L. 689.
 bulbosus Auct. 688.
 campestris L. 692.
 communis L. 684.
 compressus Jacq. 688.
 conglomeratus L. 684.
 effusus L. 684.
 erectus Bess. 687.
 filiformis L. 685.
 flavescens Host. 689.
 glaucus Ehrh. 684.
 Hostii Tausch. 686.
 Jacquini L. 683.
 lamprocarpus Ehrh. 687.
 Leersii Marsson. 684.
 maximus Reichard. 691.
 monanthos Jacq. 686.
 nemorosus Host. 692.
 pilosus Host. 690.
 silvaticus Reichard. 687.
 spadiceus All. 691.
 spicatus L. 693.
 squarrosus L. 688.
 triglumis L. 685.
 trifidus L. 686.
Juniperus L. 789.
 alpina Clus. 790.
 communis L. 789.
 nana Willd. 790.
 Sabina L. 791.
Kerneria saxatilis Rehn. 54.
- Klukia officinalis* Andr. 42.
Knautia L. 291.
 arvensis Coult. 291, 292.
 communis Godr. 291.
 silvatica Dub. 292.
Koeleria Pers. 753.
 cristata Pers. 753.
- Labiatae* Juss. 520.
Lactuca Tourn. 389.
 erysimifolia DC. 389.
 latifolia Gilib. 390.
 muralis Lss. 389.
 Scariola L. 390.
 silvestris Lm. et DC. 390.
Ladanum purpureum Gilib. 536.
Lamium Tourn. 533.
 album L. 535.
 amplexicaule L. 533.
 Galeobdolon Crantz 536.
 laevigatum L. 534.
 luteum Syren. 536.
 maculatum L. 534.
 purpureum L. 534.
 rugosum Ail. 535.
Lampsana Tourn. 376.
 communis L. 376.
Lappa Tourn. 365.
 communis Coss. et Ger. 365.
 intermedia Rehn. 365.
 major Gärt. 365.
 minor DC. 365.
 officinalis All. 365.
 tomentosa All. 365.
 vulgaris Neilr. 365.
Lappula echinata Gilib. 463.
Larabrea aquatica St. Hil. 101.
 [Ser. 102.
 uliginosa Rehn. 104.
Larix Tourn. 795.
 decidua Mill. 796.
 europaea L. et DC. 796.
Laserpitium Tourn. 255.

- Archangelica* Wulf. 256.
Chironium Scop. 256.
glabrum Crantz 255.
hirsutum Gilib. 256.
latifolium L. 255.
prutenicum L. 256.
simplex L. 248.
Lathraea L. 520.
Squamaria L. 520.
Lathyrus L. 162.
latifolius L. 163.
pratensis L. 162.
silvestris L. 163.
tuberosus L. 162.
Lavatera L. 111.
thuringiaca L. 111.
Ledum Rupp. 437.
graveolens Gilib. 438.
palustre L. 438.
Leersia Soland. 742.
oryzoides Sw. 743.
Lemna L. 640.
minor L. 640.
Lemnaceae Link. 639.
Leontodon L. 377.
alpinus Jacq. 379.
alpinus Hoppe 387.
autumnalis L. 377.
erectus Hoppe 387.
glabrum Gilib. 377.
hastilis L. 379.
hispidus L. 379.
incanus Schrank. 380.
lividus W. et K. 387.
montanum Lm. 378.
nigricans Kit. 387.
palustris Sm. 387.
pratensis Rehn. 378.
runcinatum Gilib. 387.
salinus Hoppe 387.
Taraxaci Lois. 378.
Taraxacum L. 387.
Leontopodium alpinum Cass. 320.
- Leonurus* Tourn. 544.
Cardiaca L. 544.
Lepidium L. 58.
alpinum L. 59.
apetalos Gilib. 59.
campestre R. Br. 58.
Draba L. 58.
minus Syren. 59.
ruderales L. 59.
Lepigonum medium Wahlenb. 93.
rubrum Wahlenb. 92.
Leptocarpacea Loeselii DC. 42.
Leucanthemum rotundifolium DC.
sibiricum DC. 333. [332.
vulgare Lmk. 331.
Leucorchis albida E. Mey. 652.
Libanotis Crantz 245.
montana Crantz 245.
Rivini Baumg. 246.
vulgaris DC. 246.
Ligularia Cass. 341.
sibirica Cass. 341.
Ligusticum austriacum L. 266.
Mutellina Crantz 247.
simplex All. 248.
Liliaceae DC. 667.
Lilium L. 670.
bulbiferum L. 671.
Martagon L. 670.
Limosella Lnd. 504.
aquatica L. 504.
plantaginifolia Gilib. 504.
Linaria Tourn. 490.
linifolia Bess. 490.
minor Desf. 490.
vulgaris Mill. 490.
Lineae DC. 106.
Lingua serpentina Syren. 809.
Linum L. 106.
alpinum Lm. 107.
austriacum DC. 107.
campanulatum M. B. 108.
flavum L. 107.

- glaudulosum* Mnch. 107.
laeve Scop. 107.
montanum Schleich. 107.
narbonense Sut. 107.
perenne All. 107.
tauricum Willd. 108.
usitatissimum L. 107.
Listera R. Br. 658.
cordata R. Br. 659.
ovata R. Br. 659.
Lithospermum Tourn. 471.
arvense L. 471.
majus Gilib. 472.
minus Gilib. 471.
Lloydia Salisb. 671.
alpina Salisb. 671.
serotina Rchnb. 671.
Lolium L. 786.
arvense Schrad. 787.
linicola Sond. 787.
perenne L. 786.
temulentum L. 786.
Lomaria Spicanth Desv. 825.
Lonchitis aspera Syren. 813.
Lonicera L. 272.
nigra L. 273.
rubra Gilib. 272.
Xylosteum L. 272.
Loranthaceae Don. 268.
Lotus L. 146.
corniculatus L. 146.
siliquosus L. 147.
uliginosus Schk. 147.
Lunaria L. 50.
rediviva L. 50.
Luzula DC. 689.
albida DC. 690.
campestris DC. 692.
flavescens Gaud. 689.
glabrata Hopp. 691.
maxima DC. 691.
multiflora Lej. 692.
nemorosa E. Mey. 690.
pilosa Willd. 690.
silvatica Gaud. 691.
spadicea DC. 691.
spicata DC. 693.
vernalis DC. 690.
Lychnis Tourn. 86.
Agrostemma Sprng. 88.
dioica L. 87, 88.
diurna Sbth. 88.
flos cuculi L. 87.
Githago Link. 88.
quadridentata Schult. 85.
quadrifida Jacq. 85.
silvestris Hoppe 88.
vespertina Sbth. 87.
Viscaria L. 86.
viscosa Gilib. 86.
Lycopodiaceae DC. 802.
Lycopodium L. 803.
alpinum L. 805.
anceps Wallr. 805.
annotinum L. 804.
clavatum L. 806.
complanatum L. 805.
inundatum L. 803.
recurvum Kit. 803.
reflexum Schkr. 803.
selaginoides L. 807.
Selago L. 803.
Lycopsis L. 465.
ampulosus Gilib. 466.
arvensis L. 465.
pulla L. 466.
undulata Gilib. 465.
Lycopus Tourn. 523.
europaeus L. 254.
Lysimachia Tourn. 522.
nemorum L. 553.
Nummularia L. 533.
paniculata Gilib. 552.
thyrsiflora L. 552.
vulgaris L. 552.
Lythrarieae Juss. 207.

- Lythrum L. 207.
 Salicaria L. 207.

 Majanthemum Wigg. 679.
 bifolium DC. 680.
 Convallaria Wigg. 680.
 Malachium Fr. 101.
 aquaticum Fr. 101.
 Malaxis Sw. 662.
 monophyllos Sw. 663.
 paludosa Sw. 663.
Malus sylvester Rai 194.
 communis Lm. 194.
 Malva L. 109.
 Alcea L. 109.
 neglecta Wallr. 110.
 rotundifolia L. 110.
 silvestris L. 110.
 vulgaris Fr. 110.
 Malvaceae R. Br. 109.
 Marrubium L. 542.
 album Syren. 543.
 vulgare L. 543.
Maruta Cotula 330.
 Matricaria L. 330.
 Chamomilla L. 330.
 inodora L. 335.
 latifolia Gilib. 334.
 Parthenium L. 334.
 patens Gilib. 330.
 sua-reolens L. 330.
 Medicago L. 136.
 falcata L. 137.
 lupulina L. 136.
 procumbens Bess. 136.
 sativa L. 136.
 Melampyrum Tourn. 504.
 alpestre Pers. 507.
 arvense L. 505.
 coerulescens Gilib. 506.
 cristatum L. 505.
 hastatum Gilib. 507.
 nemorosum L. 506.
 pratense L. 506.
 purpurascens Gilib. 505.
 silvaticum L. 507.
 vulgatum Pers. 507.
 Melandryum Röhl. 87.
 album Berd. 87.
 pratense Röhl. 87.
 rubrum Berd. 88.
 silvestre Röhl. 88.
 Melica L. 761.
 altissima L. 762.
 ciliata L. 761.
 coerulea L. 772.
 nutans L. 761.
 Melilotus Tourn. 137.
 alba Desv. 137.
 arvensis Wallr. 137.
 Kochiana DC. 137.
 leucantha Koch. 138.
 officinalis Desv. 137.
 Petitpierreana W. 137, Rehn. [137].
 vulgaris Wulf. 138.
 Melittis L. 532.
 grandiflora Sm. 533.
 Melissae folio Gilib. 533.
 Melissophyllum L. 533.
 Mentha Tourn. 521.
 acutifolia Engl. bot. 523.
 aquatica L. 522.
 arvensis L. 523.
 austriaca Jacq. 523.
 capitata Gilib. 522.
 latifolia Fl. dan. 523.
 parviflora Schulz 523.
 sativa L. 522.
 silvestris L. 521.
 viridis L. 521.
 Menyanthes Tourn. 446
 trifoliata L. 446.
 Mercurialis Tourn. 600.
 perennis L. 600.

- Mespilus Amelanchier* L. 195.
coccinea W. K. 194.
Cotoneaster L. 193.
eriocarpa DC. 194.
monogyna W. 193.
oxyantha Gärt. 192, Lm. 193.
oxyacanthoides Lm. 192.
tomentosa Ait. 194.
Meum Tourn. 247.
Mutellina Gärt. 247.
Microstylis monophylla Lindl. [663.
Milium L. 750.
effusum L. 750.
solis Syren. 472.
Millefolium terrestre Syren. 326.
Möhringia L. 95.
muscosa L. 95.
trinervia Clairv. 96.
Molinia Schrnk. 772.
altissima Lk. 772.
coerulea Mnch. 772.
maxima Hartm. 771.
Moneses grandiflora Salisb. 441.
Monotropa L. 442.
flagrans Gilib. 442.
Hypophegea Wallr. 442.
Hypopitys L. 442.
Monotropeae Nutt. 442.
Moschatellina Fumariaefolia Gi- [lib. 269.
Mulgedium Cass. 390.
alpinum Cass. 391.
Muscus clavatus Syren. 806.
terrestris Syren. 806.
Myagrurn paniculatum L. 61.
sativum L. 55.
saxatile L. 54.
Mycelis muralis Rehn. 389.
Myosotis Dill. 472.
alpestris Bess. 474.
alpina Lapeyr. 475.
annua Lm. 474.
arenaria Schrad. 472.
arvensis Bess. 474, Eng. bot. [476.
caespitosa Schultz. 473.
collina Rehn. 476.
deflexa Wahlenb. 463.
hispida Schldl. 475.
intermedia Lk. 476.
Lappula L. 463.
laxiflora Rehn. 743.
lingulata Lehm. 473.
micrantha Lehm. 474.
monantha Bess. 474, M. B. [475.
palustris Rth. 472.
perennis Hoffm. 473.
repens Rehn. 473.
rupicola Eng. bot. 475.
scorpioides Willd. 473.
sepium Bess. 477.
silvatica Hoffm. 474.
sparsiflora Mik. 476.
stricta Lk. 474.
strigulosa Rehn. 473.
suaveolens W. et K. 475.
Myosurus Dill. 8.
minimus L. 8.
Myricaria Desv. 208.
germanica Desv. 209.
Myriophyllum Vaill. 203.
spicatum L. 203.
verticillatum L. 203.
Myrrhis aromatica Spr. 264.
aurea All. 263.
bulbosa Spr. 262.
hirsuta All. 264.
Pecten Veneris All. 260.
temula All. 262.
Myrtillus niger Gilib. 432.
Nardus L. 787.
stricta L. 787.
Nasturtium R. Br. 30.

- amphibium* R. Br. 31.
officinale R. Br. 30.
palustre DC. 31.
rudérale Scop. 59.
silvestre R. Br. 31.
terrestre Tsch. 32.
Naumburgia thyrsiflora Rehn. [552. *Onoclea Strutiopteris* Hoffm. 826.
Neogaya Meisn. 247.
simplex Meisn. 248.
Neottia Rich. 660.
autumnalis Pers. 661.
cordata Rich. 659.
Nidus avis Rich. 660.
repens Sw. 660.
Nepeta L. 529.
Cataria L. 530.
Glechoma Benth. 531.
nuda L. 530.
pannonica Jacq. 530.
Neslia Desv. 61.
paniculata Desv. 61.
Noccaea alpina Rehn. 59.
brevicaulis Rehn. 59.
Nonnea Med. 466.
pulla DC. 466.
Nummularia repens Gilib. 553.
Nuphar Sm. 24.
luteum Sm. 24.
Nymphaea L. 24.
alba L. 24.
lutea L. 24.
Nymphaeaceae DC. 23.
Odontites Hall. 517.
rubra Pers. 517.
verna Rehn. 517.
Oenanthe L. 243.
Phelandrium Lmk. 243.
Oenothera L. 201.
biennis L. 201.
graveolens Gilib. 201.
Oglista arvensis Cass. 316.
minima Rehn. 316.
Oleaceae Lnd. 443.
Omalothea supina DC. 319.
Onagrarieae Juss. 196.
Onobrychis Tourn. 156.
carpatica Turcz. 156.
sativa Lmk. 156.
Ononis L. 133.
altissima Lm. 134.
arvensis L. 134.
arvensis Lm. 133.
foetens All. 134.
hircina Jacq. 134.
spinosa L. 133.
Onopordon Vaill. 364.
acanthi folio Gilib. 364.
Acanthium L. 364.
Ophioglossum L. 809.
vulgatum L. 809.
Ophrys alpina L. 654.
Corallorhiza L. 662.
cordata L. 659.
monophyllos L. 663.
Nidus avis L. 660.
ovata L. 659.
paludosa L. 663.
spiralis L. 661.
Oplismenus Crus galli Knuth. [731.
Oporinia autumnalis Don. 378, [Dietr. 378.
pratensis Less. 378.
Opulus glandulosa Baumg. 272.
trilobifolia Gilib. 272.
Orchidaceae Juss. 645.
Orchis L. 646.
albida Scop. 652.
angustifolia W. et Grab. 650.
bifolia L. 652, 653.
conopsea L. 651.
coriophora L. 647.
globosa L. 647.

- graminea* Crntz 654.
incarnata L. 650.
incarnata Willd. 649.
latifolia L. 650.
latifolia Rehn. 650.
maculata L. 649.
majalis Rehn. 650.
mascula L. 648.
militaris L. 646.
montana Schm. 653.
Morio L. 648.
odoratissima L. 651.
sambucina L. 649.
speciosa Host. 648.
ustulata L. 646.
viridis Crntz 653.
Oreochloa disticha Rehn. 732.
Oreosolinum legitimum M. B. 252.
Origanum Tourn. 526.
purpurascens Gilib. 526.
vulgare L. 526.
Ornithogalum arvense Pers. 669.
luteum L. 668.
minimum L. 669.
pratense Pers. 670.
stenopetalum Fr. 670.
villosum M. B. 669.
Orobanche L. 518.
caryophyllacea Sm. 518.
elatior Satt. 519.
Galii Duby 518.
major L. 518.
Medicaginis Duby 519.
ramosa L. 519.
rubens Wallr. 519.
strobiligena Rehn. 518.
Orobis L. 164.
niger L. 164.
vernus L. 164.
Orthosporum Bonus Henricus
 [Schldl. 571.
glaucum P. M. E. 569.
rubrum P. M. E. 572.
Oryza clandestina A. Br. 743.
Osmunda Spicant L. 825.
Strutiopteris L. 826.
Oxalideae DC. 125.
Oxalis L. 125.
Acetosella L. 125.
corniculata Fl. dan. 126.
stricta L. 126.
Oxycoccus palustris Pers. 434.
Oxyria Hill. 580.
digyna Campd. 580.
reniformis Hook. 580.
Oxys stricta All. 126.
Oxytropis DC. 150.
campestris DC. 151.
Halleri Bunge 150.
montana DC. 151.
uralensis DC. 150.
Pachypleurum simplex Rehn.
 [248.
Padus racemosa Gilib. 166.
Panicum Crus galli L. 737.
glaucum L. 737.
viride L. 737.
Papaver Tourn. 25.
alpinum L. 25.
Argemone L. 25.
Burseri Crntz 25.
dubium L. 26.
Rhoeas L. 26.
Papaveraceae DC. 25.
Papilionaceae L. 129.
Paris L. 677.
quadrifolius L. 677.
Parnassia Tourn. 72.
palustris L. 72.
Paronychieae St. Hil. 211.
Pastinaca Tourn. 253.
lutea Gilib. 254.
sativa L. 253.
Pedicularis Tourn. 508.
comosa L. 509.

- folio Ceterae* Gilib. 512.
foliosa L. 510.
Hacquetii Graf. 510.
Oederi Vahl. 511.
palustris L. 509.
Sceptrum Carolinum L. 512.
silvatica L. 508.
versicolor Wahlenb. 510.
verticillata L. 511.
Pennisetum glaucum R. Br. [737].
Peplis L. 207.
Portula L. 208.
Peristylus albidus Lindl. 652.
viridis Lindl. 653.
Petasites Tourn. 299.
albus Gärtn. 300.
alpinus Baumg. 298.
hybridus Baumg. 300.
officinalis Mnch. 299.
vulgaris Desf. 299.
Petrocallis R. Br. 51.
pyrenaica R. Br. 51.
Peucedanum L. 251.
Cervaria Cuss. 251.
Oreoselinum Mnch. 252.
palustre Mnch. 253.
Silaus L. 246.
sylvestre DC. 253.
trilobatum Gilib. 246.
Phaca L. 147.
alpina Wulf. 148.
alpina L. 148.
astragalina DC. 149.
australis L. 148.
campestris Wahlenb. 151.
frigida L. 148.
Halleri Vill. 149.
minima All. 149.
montana Crntz 151.
oroboides DC. 150.
uralensis Wahlenb. 150.
Phalaris L. 738.
alpina Haenk. 740.
arundinacea L. 738.
oryzoides Lam. 743.
phleoides L. 741.
Phelipaea ramosa C. A. Mey 519.
Phellandrium aquaticum L. 243.
divaricatum Gilib. 243.
Mutellina L. 740.
Phleum L. 740.
alpinum L. 742.
Boehmeri Wibel. 741.
bulbosum Host. 741.
Michellii All. 740.
nodosum L. 741.
pratense L. 741.
Phragmites Trin. 751.
communis Trin. 751.
Phyteuma L. 420.
inaequatum Kit. 421.
orbiculare L. 420.
spicatum L. 421.
Picea Link. 795.
excelsa Lam. et DC. 795.
vulgaris Link. 795.
Picris L. 381.
aspera Gilib. 381.
hieracioides L. 381.
Taraxaci All. 379.
Pimpinella L. 239.
angustifolia Gilib. 239.
hirsuta Syr. 240.
latifolia Gilib. 239.
magna L. 239.
nigra Willd. 240.
Saxifraga L. 239.
Pinguicula Tourn. 550.
alpina L. 550.
brachyloba Rehn. 550.
flavescens Floerk. 550.
vulgaris L. 550.
Pinus Tourn. 791.
Abies Du Roi 794.
Cembra L. 793.

- Larix* L. 796.
Mughus Scop. 792.
obliqua Sauter. 792.
Picea Du Roi 795.
Pumilio Haenk. 792.
silvestris L. 791.
uliginosa Neum. 792.
uncinata Ram. 792.
Pirola Tourn. 439.
chlorantha Sw. 439.
frutescens Gilib. 441.
major Gilib. 439.
minor L. 440.
rosea Sm. 440.
rotundifolia L. 439.
rotundifolia Sturm. 439.
secunda L. 440.
umbellata L. 441.
uniflora L. 441.
Pirolaceae Lindl. 438.
Pirus L. 194.
Amelanchier L. fil. 195.
Aria Ehrh. 196.
aucuparia Gärtn. 195.
communis L. 194.
Malus L. 194.
Pyraister Bess. 194.
Pisum Tourn. 161.
arvense L. 161.
Plantagineae Juss. 561.
Plantago L. 562.
arenaria W. K. 564.
hirsuta Gilib. 564.
lanceolata L. 563.
major L. 562.
maritima L. 563.
media L. 562.
Psyllium Sturm. 564.
salsa Pall. 564.
Platanthera Rich. 652.
bifolia Rehn. 652.
montana Rehn. 653.
viridis Lindl. 653.
Pleurospermum Hoffm. 265.
austriacum Hoffm. 266.
Pneumonanthe angustifolia
[Gilib. 449.
Poa L. 763.
alpina L. 765.
altissima Munch. 771.
angustifolia Rehn. 767.
annua L. 763.
aquatica L. 771.
aspera Gaud. 767.
bulbosa L. 764.
caesia L. 766.
cenisia All. 769.
collina Host. 765.
compressa L. 770.
cristata L. 753.
decumbens Scop. 760.
disticha Wulf. 752.
distichophylla Gaud. 769.
fertilis Host. 767.
flexuosa Wahlenb. 769.
fluitans Scop. 771.
glauca Sm. 767.
hybrida Rehn. 768.
laxa Haenk. 764.
nemoralis L. 766.
pratensis L. 769.
serotina L. 767.
sudetica Haenk. 767.
supina Schrad. 763.
trinervata Schrad. 777.
trivialis L. 768.
variegata Hall. 763.
Polomeniaceae Lindl. 457.
Polemonium Tourn. 457.
coeruleum L. 457.
Valerianae folio Gilib. 457.
Polygala L. 73.
amara L. 74.
austriaca Rehn. 75.
comosa Schk. 74.
decipiens Bess. 75.

- major Jacq. 73.
uliginosa Rehb. 75.
vulgaris L. 73.
 Polygaleae Juss. 73.
 Polygonatum Tourn. 678.
 anceps Mneb. 678.
 multiflorum All. 679.
 officinale All. 678.
 verticillatum All. 678.
 Polygoneae Juss. 574.
 Polygonum L. 581.
 amphibium L. 582.
 angustifolium Roth. 585.
 arenarium W. K. 586.
 aviculare L. 585.
 Bistorta L. 581.
 Convolvulus L. 586.
 dumetorum L. 587.
 Hydropiper L. 584.
 incanum Schmidt. 583.
 lapathifolium L. 583.
 laxiflorum Weihe 585.
 minus Huds. 585.
 mite Schrank. 584.
 neglectum Bess. 586.
 nodosum Pers. 583.
 Persicaria L. 583.
 pusillum Lm. et DC. 585.
 strictum All. 585.
 viviparum L. 581.
 Polypodium L. 810.
 aculeatum L. 814.
 alpestre Hopp. 812.
 alpinum Jacq. 819.
 calcareum Sm. 811.
 cristatum L. 817.
 Dryopteris L. 811.
 Filix femina L. 822.
 Filix mas L. 816.
 fragile L. 818.
 ilvense Sw. 813.
 lobatum Huds. 814.
 Lonchitis L. 813.
 Polypodium *montanum* Haenk.
 Phegopteris L. 810. [819.
 rhaeticum L. 812.
 Robertianum Hoffm. 811.
 Thelypteris L. 815.
 vulgare L. 810.
 Polystichum Roth. 815.
 cristatum Roth. 817.
 Filix mas Roth. 816.
 lobatum Presl. 814.
 Oreopteris DC. 816.
 spinulosum DC. 817.
 Thelypteris Roth. 815.
 Pomarieae Lindl. 192.
 Populus Tourn. 628.
 alba L. 628.
 alba-tremula Wimm. 628.
 canescens Sm. 628.
 hybrida M. B. 628.
 nigra L. 629.
 tremula L. 628.
 Portulaca Tourn. 210.
 oleracea L. 210.
 Portulacaceae Juss. 210.
 Potamogeton L. 636.
 acutifolius Lnk. 638.
 compressus L. 638.
 crispus L. 637.
 gramineus L. 637.
 heterophyllus Schrb. 637.
 lucens L. 637.
 natans L. 636.
 pusillus L. 638.
 trichoides Cham. et Schidl. 639.
 Potamogetonaceae Juss. 636.
 Potentilla L. 178.
 alba L. 183.
 alpestris Hall. 182.
 anserina L. 179.
 argentea L. 180.
 aurea L. 181.
 aurea Sm. 182.
 canescens Bess. 180.

- cinerea* Chaix. 182.
Comarum Nestl. 178.
crocea Hall. 182.
diffusa Willd. 179.
impolita Wahlenb. 180.
incana Mueh. 182.
inclinata Vill. 180.
intermedia Wahlenb. 180.
maculata Lehm. 182.
norvegica L. 178.
opaca L. 183.
palustris Scop. 178.
recta L. 179.
recta Jacq. 180.
reptans L. 181.
rubens Vill. 182.
ruthenica Willd. 179.
sabauda DC. 182.
salisburgensis Hnke 181.
subacaulis Wahlenb. 182.
supina L. 178.
Tormentilla Schrk. 184.
verna L. 182.
verna Wahlenb. 182, Fl. dan.
Poterium L. 191. [183. *Pulsatilla* Tourn. 4.
glaucescens Rehn. 191.
Sanguisorba L. 191.
Prenanthes L. 388.
muralis L. 389.
parviflora Gilib. 389.
purpurea L. 389.
Primula L. 556.
Auricula L. 558.
elatior Jacq. 557.
farinosa L. 556.
longiflora All. 557.
minima L. 559.
officinalis Jacq. 558.
veris L. 557.
Primulaceae Vent. 551.
Prunella Tourn. 545.
grandiflora Jacq. 546.
inodora Gilib. 557.
longiflora All. 557.
odorata Gilib. 558.
parviflora Gilib. 546.
vulgaris L. 545.
Prunus L. 165.
avium L. 165.
Padus L. 166.
spinosa L. 165.
Ptilonema calycinum Ledeb. 50.
Psyllium arenarium Bess. 564.
ramosum Gilib. 564.
Pteris L. 825.
aquilina L. 826.
Pulicaria Gärtn. 312.
vulgaris Gärtn. 312.
Pulmonaria Tourn. 470.
angustifolia L. 470.
azurea Bess. 471.
Olusii Baumg. 471.
cordato folio Gilib. 457.
maculosa Syren. 470.
media Rehn. 471.
mollis Wulf. 471.
officinalis L. 470.
alba Rehn. 5.
alpina Delarb. 5.
Burseriana Rehn. 5.
patens Mill. 5.
pratensis Mill. 5.
reflexa Gilib. 5.
Pyrethrum alpinum Willd. 333.
corymbosum Willd. 334.
inodorum Sm. 335.
Parthenium Sm. 334.
parviflorum Willd. 335.
Quercus L. 607.
femina Mill. 607.
pedunculata Ehrh. 606.
Robur L. 607, 608.
sessiliflora Sn. 608.
Radiola Dill. 108.

- linoides Gm. 108.
Millegrana. Sm. 108.
 Ranunculaceae Juss. 1.
 Ranunculus Hall. 10.
 acer L. 14.
 aconitifolius L. 11.
 alpestris L. 10.
 aqualilis L. 9.
 auricomus L. 13.
 bulbosus L. 15.
 cassubicus L. 13.
 circinatus Sbth. 9.
 divaricatus Schrk. 9.
 Ficaria L. 16.
 Flammula L. 11.
 glacialis L. 10.
 Gouani Willd. 13.
 heterophyllus Wigg. 9.
 illyricus L. 12.
 lanuginosus L. 14.
 Lingua L. 12.
 montanus Willd. 13.
 paucistamineus Tsch. 9.
 platanifolius L. 10.
 polyanthemus L. 14.
 repens L. 15.
 rigidus Hoffm. 9.
 rutaefolius L. 10.
 sceleratus L. 15.
 scutatus W. K. 12.
 Thora L. 12.
 Raphanistrum Tourn. 61.
 innocuum Med. 61.
 Lampsana Gärtn. 61.
 segetum Baumg. 61.
 Raphanus *Raphanistrum* L. 61.
 Rapistrum paniculatum Gärtn. 61.
 Rapunculus orbicularis Scop. 420.
 spicatus Scop. 421.
 Reseda L. 71.
 lutea L. 71.
 Resedaceae DC. 70.
 Rhamneae Br. 128.
 Rhamnus Tourn. 128.
 cathartica L. 128.
 Frangula L. 128.
Rheum digynum Wahlenb. 580.
 Rhinanthus L. 512.
 Alectorolophus Poll. 513.
 alpinus Baumg. 514.
 angustifolius Gmel. 514.
 Crista galli L. 513.
 glaber Lm. 512.
 grandiflorus Bl. et Fing. 512.
 hirsuta Lm. 513.
 major Ehrh. 513.
 minor Ehrh. 515.
 parviflorus BL. et Fing. 512.
 pulcher Schumm. 514.
 villosus Pers. 513.
Rhodia radix Syren. 213.
 Rhodiola L. 213.
 rosea L. 213.
 Rhynchospora Vahl. 696.
 alba Vahl. 696.
Rhytispermum arvense Lk. 471.
 Ribes L. 219.
 album Gilib. 220.
 alpinum L. 220.
 Biebersteinii Berland 221.
 caucasicum M. B. 221.
 Grossularia L. 219.
 hybridum Bess. 219.
 nigrum L. 220.
 petraeum Wulf. 221.
 rubrum L. 221.
 Uva crisa L. 219.
Rorella rotundifolia Gilib. 72.
Roripa amphibia Scop. 31.
 palustris Rehn. 32.
 silvestris Rehn. 31.
 Rosa Tourn. 185.
 alpina L. 185.
 Andrzejowskii Bess. 187.
 armata Bess. 187.
 Boreykiana Bess. 187.

- canina* L. 187.
cinnamomea L. 186.
collina Jacq. 187.
Czackiana Bess. 189.
davurica Pall. 186.
floribunda Bess. 188.
fluvialis Fl. dan. 186.
Friedlaenderiana Bess. 187.
frutetorum Bess. 187.
gallica L. 189.
glandulosa Bess. 187.
glauca Bess. 187.
glaucescens Bess. 187.
humilis Bess. 187.
Jundzilliana Bess. 187.
Kosinsciana Bess. 187.
livescens Bess. 189.
mutica Fl. dan. 186.
nitidula Bess. 187.
pimpinellifolia DC. 185.
pumila L. fil. 189.
pygmaea Bess. 189.
pyrenaica Gouan. 186.
Ratomsciana Bess. 187.
rubiginosa L. 188.
saxatilis Bess. 187.
solstitialis Bess. 187.
spinosissima L. 185.
suavifolia Lightf. 188.
terebinthacea Bess. 188.
tomentosa Sm. 188.
uncinella Bess. 187.
venosa Bess. 187.
villosa Willd. 188.
Wolfgangiana Bess. 189.
Rosaceae Juss. 166.
Rosmarinum sylvestre Syren. 438.
Rubiaceae DC. 273.
Rubus L. 171.
affinis W. N. 172.
Bellardi W. N. 174.
caesius L. 175.
caudicans Rehn. 172.
cordifolius W. N. 172.
cordylifolius Hayne 173.
dumetorum W. N. 173.
fruticosus L. 171.
fruticosus W. N. 172.
glandulosus Bell. 174.
hirtus W. K. 174.
hybridus Vill. 174.
Idaeus L. 175.
Lejeunii W. N. 174.
nemorosus Hayn. 173.
nitidus W. N. 172.
rhamnifolius W. N. 172.
ruber Gilib. 176.
saxatilis L. 176.
thyrsoideus Wimm. 172.
tomentosus Borkh. 173.
Rumex L. 574.
Acetosa L. 579.
Acetosella L. 579.
acutus Sm. 575.
alpestris Jacq. 578.
alpinus L. 577.
aquaticus Sm. 576.
arifolius All. 579.
conglomeratus Murr. 575.
crispus L. 576.
digynus L. 580.
glaucus Jacq. 578.
glomeratus Schrb. 575.
hastifolius M. B. 578.
Hydrolapathum Huds. 576.
montanus Desf. 579.
Nemolapathum M. B. 575.
nemorosus Schrad. 575.
obtusifolius L. 577.
sanguineus L. 575.
scutatus L. 578.
Sabina Spach. 790.
officinalis Greke 790.
Sabulina caespitosa Rehn. 94.
Gerardi Rehn. 94.

- undulata* Ehrh. 613.
vaccinifolia Eng. bot. 624.
venulosa Lm. 623.
viminali-purpurea Wimm. [615.
viminalis L. 615.
viridis Fr. 612.
vitellina L. 611.
Waldsteiniana Willd. 623.
Salvia L. 624.
glutinosa L. 524.
pratensis L. 525.
verticillata L. 525.
Sambucus Tourn. 270.
Ebulus L. 270.
medullus Gilib. 270.
nigra L. 270.
racemosa L. 270.
Sanguisorba L. 191.
officinalis L. 191.
Sanguisorbeae Lindl. 189.
Sanicula Tourn. 234.
europaea L. 234.
Santalaceae R. Br. 588.
Saponaria L. 80.
officinalis L. 80.
Sarothamnus Wimm. 129.
scoparius Koch. 130.
vulgaris Wimm. 130.
Satyrion albidum L. 652.
Epipogium L. 655.
repens L. 660.
viride L. 653.
Saussurea DC. 368.
alpina L. 368.
depressa Rehn. 368.
pygmaea Spr. 369.
Saxifraga L. 222.
adscendens L. 228.
ajugaefolia Wahlenb. 226.
aizoides L. 224.
Aizoon Jacq. 222.
androsacea L. 224.
aspera Sm. 226.
autumnalis L. 225.
bryoides L. 226.
caesia L. 223.
caespitosa Scop. 225, Geners. [226.
carpathica Rehn. 231.
cernua L. 230.
coerulea Pers. 227.
controversa Sternb. 228.
Cotyledon L. 222.
Cymbalaria M. B. 231.
Flittneri Heufel 226.
geranioides Geners. 226.
granulata L. 230.
Grzegorzekii Janka 226.
hieraciifolia W. K. 231.
hypnoides Scop. 229.
imbricata Bertol. 223.
muscoide Wulf. 225.
oppositifolia L. 227.
oppositifolia Willd. 228.
perdurans Kitt. 226.
petraea Gunn. 229.
purpurea All. 228.
pyrenaica Scop. 224.
recurvifolia Lap. 223.
retusa Gouan 227.
rivularis Towns. 231.
rotundifolia L. 229.
sibirica L. 231.
squarrosa Sieb. 223.
tridactylites L. 228.
trifida Gilib. 228.
Wahlenbergii Ball. 226.
Saxifrageae Vent. 222.
Scabiosa L. 293.
arvensis L. 291.
bellidis folio Gilib. 294.
campestris Andr. 291.
ciliata Sprngl. 292.
Columbaria L. 294.
dipsacifolia Host. 292.

- lucida* Vill. 294.
lutescens Gilib. 293.
norica Vest. 294.
ochroleuca L. 293.
pannonica Jacq. 292.
pubescens Wahlenb. 292.
silvatica L. 292.
stricta W. K. 294.
Succisa L. 292.
varia Gilib. 291.
Scandix L. 259.
Anthriscus L. 261.
cornuta Gilib. 260.
hispida Gilib. 261.
Pecten Veneris L. 260.
Scheuchzeria L. 635.
palustris L. 635.
Schoenus albus L. 696.
Mariscus L. 695.
rufus Huds. 701.
Schollera paludosa Baumg. 434.
Scilla L. 672.
bifolia L. 672.
Scirpus L. 697.
Baeothryon Ehrh. 698.
caespitosus L. 697.
caricinus Schrad. 701.
compressus Pers. 701.
lacustris L. 699.
palustris L. 696.
pauciflorus Lightf. 698.
radicans Schk. 700.
setaceus L. 698.
silvaticus L. 700.
Tabernaemontani Gmel. 699.
Scleranthaeae Link, 212.
Scleranthus L. 212.
annuus L. 212.
perennis L. 213.
Scolopendrium Smith. 824.
officinatum Sw. 824.
Scorpioides glaber Gilib. 473.
hirsutus Gilib. 476.
Scorzonera Tourn. 383.
angustifolia DC. 384.
humilis L. 383.
nervosa Gilib. 384.
plantaginea DC. 384.
Scribaea divaricata Fl. Wett. 81.
Scrophularia Tourn. 486.
alata Gilib. 488.
aquatica L. 488.
auriculata Scop. 487.
Balbisii Hornem. 488.
cordata Pers. 488.
Ehrharti Stev. 488.
glandulosa W. K. 487.
nodosa L. 487.
Scopolii Hoppe 487.
vernalis L. 488.
Scrophularineae DC. R. Br. 481.
Scutellaria L. 544.
galericulata L. 545.
Sedum L. 214.
acre L. 216.
album L. 215.
annuum L. 217.
atratum L. 215.
boloniense Lois. 217.
complanatum Gilib. 214.
Fabaria Koch. 214.
latifolium Bertol. 214.
maximum Sut. 214.
mite Gilib. 216.
purpureum Tsch. 215.
reflexum Zawadz. 217.
repens Schleich. 217.
Rhodiola DC. 213.
roseum Scop. 213.
rubens Haenke 217, Sturm.
[215.]
saxatile All. 217.
sexangulare L. 216.
Telephium L. 214, Rchnb.
[215.]
vulgare Ledeb. 214.

- Selaginella* Spring. 806.
selaginoïdes Rabnh. 807.
spinulosa A. Br. 806.
Selinum L. 248.
acutangulum Gilib. 252.
Carvifolia L. 248.
Cervaria L. 252.
intermedium Bess. 253.
lactescens Gilib. 253.
Oreoselinum Crntz. 252.
palustre L. 253.
pseudo-carvifolia All. 249.
Rivini Rehn. 252.
Schiwerekii Bess. 253.
sylvestre Jacq. 253.
Sempervivum L. 217.
globiferum Rehn. 218.
hirtum Bess. 218.
montanum L. 217.
soboliferum Sims. 218.
Senecio Tourn. 342.
abrotanifolius Wahlenb. 344.
alpestris DC. 339, Gaud. 348.
alpinus Koch. 346, Rehn. 347.
aquaticus Huds. 346.
aurantiacus DC. 340.
barbareaefolius Rehn. 346.
brachychaetus DC. 339.
cacaliaeformis Rehn. 345.
campestris DC. 340.
carniolicus Willd. 347.
carpathicus Herb. Gal. 344.
cordatus Koch. 347.
crispatus DC. 338.
crispus Kitt. 338.
erucaefolius L. 345.
flosculosus Gilib. 342.
Fuchsii Gm. 348.
Jacobaea L. 345.
Jacquinianus Rehn. 348.
incanus L. 347.
Kochii Ledeb. 338.
macrophyllus Herb. Gal. 351.
nemorensis L. 348.
paludosus L. 350.
papposus Less. 339.
pratensis DC. 339.
rivularis DC. 338.
salicetorum Godr. 349.
sarracenicus L. 349.
silvaticus L. 343.
subalpinus Koch. 346.
tenuifolius Jacq. 345.
umbrosus W. et K. 350.
vernalis W. K. 344.
viscosus L. 342.
vulgaris L. 342.
Serapias grandiflora L. 656.
Helleborina L. 657.
latifolia L. 657.
longifolia L. 658.
pallida Wahlenb. 656.
rubra L. 657.
Serratula L. 369.
alpina L. 368.
arguta Bess. 370.
arvensis L. 358.
inermis Gilib. 370.
pygmaea Jacq. 369.
spinosa Gilib. 358.
tinctoria L. 369.
Seseli L. 244.
aethiopicum Matthioli 256.
annuum L. 245.
bienne Crntz. 245.
Carvi Lm. 238.
coloratum Ehrh. 245.
glaucum Jacq. 244.
Libanotis Koch. 246.
montanum L. 244.
purpureum Gilib. 245.
osseum Crntz. 244.
Sesleria Ard. 751.
coerulea Ard. 752.
disticha Pers. 752.
Setaria P. Beauv. 737.

- glauca* Beauv. 737.
viridis Beauv. 737.
Sherardia Dill. 273.
 arvensis L. 274.
 umbellata Gilib. 274.
Sideritis maculata Gilib. 541.
 trinervia Gilib. 541.
Sieversia montana Spr. 170.
 reptans Spr. 171.
Silaua Bess. 246.
 pratensis Bess. 246.
Silene L. 81.
 acaulis L. 85.
 anglica L. 84.
 baccifera Roth. 81.
 gallica L. 84.
 inflata Sm. 81.
 infracta W. K. 83.
 italica Pers. 82.
 mollissima Host. 82.
 nemoralis W. K. 82.
 noctiflora L. 84.
 nutans L. 83.
 Otites Sm. 83.
 pilosa Sprng. 82.
 pusilla W. K. 85.
 quadrifida L. 85.
Silenaceae DC. 75.
Sinapis Tourn. 47.
 arvensis L. 47.
 campestris Bess. 47.
Sisymbrium L. 41.
 Alliaria Scop. 44.
 amphibium L. 31, 32.
 arenosum L. 35.
 hirsutum Gilib. 42.
 Loeselii L. 42.
 Nasturtium L. 30.
 officinale Scop. 41.
 palustre Leyss. 32.
 pannonicum Jacq. 42.
 silvestre L. 31.
 Sophia L. 43.
 strictissimum L. 43.
 terrestre Sm. 32.
 Thalianum Gay 43.
Sium L. 240.
 Falcaria L. 237.
 latifolium L. 240.
Smilacina bifolia Desf. 680.
Solaneae Juss. 477.
Solanum L. 478.
 Dulcamara L. 478.
 judaicum Bess. 478.
 miniatum Bernh. 478.
 nigrum L. 478.
Soldanella Tourn. 560.
 alpina L. 560.
 Clusii Bot. mag. 561.
 montana Willd. 561.
Solidago L. 307.
 alpestris W. K. 307.
 flexuosa Gilib. 307.
 serratifolia Gilib. 350.
 Virga aurea L. 307.
Sonchus Tourn. 391.
 alpinus L. 391.
 arvensis L. 393.
 asper All. 392.
 caucasicus DC. 401.
 ciliatus Lm. 392.
 coeruleus Sm. 391.
 fallax Wallr. 392.
 flexuosus DC. 401.
 glaber Gilib. 392.
 hispidus Gilib. 393.
 laevis Vill. 392.
 maritimus L. 393.
 oleraceus L. 391.
 palustris L. 393.
 roseus DC. 392.
 sesquipedalis Gilib. 394.
 uliginosus Ledeb. 393.
Sorbus Tourn. 195.
 Aria Crntz. 196.
 aucuparia L. 195.

- Sparganium* L. 641.
 natans L. 642.
 ramosum Huds. 642.
 simplex Huds. 642.
Spartium scoparium L. 130.
Spergella nodosa Rehn. 90, 91.
Spergula L. 91.
 arvensis L. 91.
 glandulosa Bess. 90.
 nodosa L. 90.
 pentandra L. 92.
 saginooides L. 90.
Spergularia Presl. 93.
 media Griseb. 93.
 rubra Prsl. 92.
 salina Prsl. 93.
Sphondylium Branca ursina
 Hoffm. 254.
Spina alba Syren. 360.
Spiraea L. 167.
 Aruncus L. 167.
 chamaedryfolia L. 167.
 Filipendula L. 168.
 media Host. 167.
 pikoviensis Bess. 167.
 Ulmaria L. 168.
Spiranthes Rich. 661.
 autumnalis Rich. 661.
Stachys Tourn. 539.
 alpina L. 539.
 angustifolia Gilib. 540.
 annua L. 541.
 Betonica Benth. 542.
 cordata Gilib. 540.
 germanica L. 539.
 palustris L. 540.
 recta L. 541.
 Sideritis Vill. 541.
 silvatica L. 540.
Stellaria L. 98.
 alsine Hoffm. 101.
 aquatica Poll. 101, Scop. 102.
 bracteata Richt. 101.
 cerastoides L. 99.
 ciliata Gilib. 100.
 cordata Gilib. 98.
 fontana Wulf. 101.
 glaucæ With. 100.
 graminea L. 100.
 Holostea L. 99.
 hypericifolia Wigg. 101.
 media Vill. 98.
 multicaulis Willd. 99.
 neglecta Weihe 99.
 nemorum L. 98.
 palustris Retz. 100.
 uliginosa Murr. 101.
Stramonium spinosum Gilib. 481.
Streptopus Rich. 677.
 amplexifolius Lm. et DC. 677.
Strutiopteris Willd. 826.
 germanica Willd. 826.
Succisa M. K. 292.
 praemorsa Gilib. 293.
 pratensis Mnch. 292.
Swertia L. 446.
 perennis L. 446.
Symphytum Tourn. 466.
 cordatum W. K. 467.
 cordifolium Bauing. 467.
 officinale L. 466.
 pannonicum Pers. 467.
 tuberosum L. 467.
Tamariscineae Desv. 208.
Tamarix germanica L. 209.
Tanacetum L. 325.
 alpinum Schultz 333.
 corymbosum Schultz. 335.
 Leucanthemum Schultz. 331.
 Parthenium Schultz. 334.
 umbellatum Gilib. 326.
 vulgare L. 326.
Taraxacum Juss. 387.
 Dens leonis Def. 387.
 officinale Web. 387.

- palustre* DC. 387.
Taxus L. 788.
 baccata L. 789.
Teesdalea R. Br. 57.
 nudicaulis R. Br. 57.
Telephium Syr. 214, Clus. 215.
 purpureum C. Bauh. 215.
Tetragonolobus Scop. 147.
 siliquosus Rth. 147.
Tetrahit grandiflorum Gilib. 538.
 purpurascens Gilib. 537.
Teucrium L. 547.
 Botrys L. 548.
 Chamaedrys L. 548.
 montanum L. 548.
 supinum L. 548.
Thaliectrum Tourn. 2.
 angustifolium L. 4.
 aquilegifolium Jacq. 2.
 Bauhini Sprng. 3.
 collinum Wallr. 3.
 fleuosum Bernh. 3.
 Jacquinianum Koch. 3.
 majus Jacq. 3.
 minus L. 3.
 montanum Wallr. 3.
 silvaticum Koch. 3.
Thesium L. 589.
 alpinum L. 590.
 intermedium Schr. 589.
 Linophyllum L. 589.
 montanum Ehrh. 589.
Thlaspi Dill. 56.
 alpestre L. 56.
 arvense L. 56.
 Bursa pastoris L. 60.
 campestre L. 58.
 coerulescens Presl. 56.
 Iberis DC. 57.
 nudicaule Lam. 57.
 ruderales All. 59.
Thymeleae Juss. 587.
Thymus Tourn. 526.
 Acinos L. 528.
 alpinus L. 529.
 angustifolius Pers. 527.
 Chamaedrys Fr. 527.
 citriodorus Lnk. 527.
 exserens Dietr. 527.
 hirsutus M. B. 527.
 lanuginosus Lnk. 527.
 Marschallianus Willd. 527.
 montanus W. K. 527.
 pannonicus All. 527.
 pulegioides Lang. 527.
 repens Gilib. 527.
 Serpyllum L. 526.
Thysselinum Riv. 252.
 angustifolium Rehn. 253.
 palustre Hoffm. 253.
 Schiverekii Bess. 253.
 sylvestre Rehn. 253.
Tilia L. 111.
 cordifolia Bess.
 europaea Svensk. 112.
 grandifolia Ehrh. 112.
 microphylla Vent. 112.
 parvifolia Ehrh. 112.
 platyphylla DC. 112.
 platyphyllos Scop. 112.
 ulmifolia Scop. 112.
Tiliaceae Juss. 111.
Tithymalus angustifolius Gilib. [598.
 rotundifolius Gilib. 599.
 serratus Gilib. 593.
Tofieldia Huds. 682.
 calyculata Wahlenb. 682.
 palustris Sternb. 682.
Tordylium Anthriscus L. 259.
 asperum Gilib. 259.
Torilis Adans. 258.
 Anthriscus Gmel. 259.
 Anthriscus Gärtn. 261.
Tormentilla L. 183.
 erecta L. 184.

- officinalis* Sm. 184.
 Tragopogon Tourn. 382.
 carinatum Gilib. 382.
 orientalis L. 283.
 pratensis L. 382.
 pratensis Dietr. 383.
 undulatus Rehn. 383.
 Trientalis L. 551.
 alsinaeflora Gilib. 551.
 europaea L. 551.
 Trifolium Tourn. 138.
 agrarium L. 144.
 alpestre L. 139.
 arvense L. 140.
 aureum Poll. 144.
 badium Schreb. 144.
 campestre Schreb. 145.
 filiforme L. 145.
 flexuosum Jacq. 141.
 fragiferum L. 141.
 hybridum L. 143.
 medium L. 140.
 Melilotus officinalis L. 137, 138.
 Michelianum Gaud. 143.
 minus Sm. 146.
 montanum L. 142.
 ochroleucum L. 139.
 officinale Sm. 137.
 pannonicum Jacq. 139.
 pratense L. 138.
 procumbens L. 145.
 repens L. 142.
 rubens L. 141.
 spadiceum L. 143.
 spadiceum Lm. 144.
 subulatum Gilib. 142.
 Triglochin L. 635.
 palustre L. 635.
 Triodia R. Br. 760.
 decumbens (Beauv) 760.
 Triphane caespitosa Rehn. 94.
 Gerardi Rehn. 94.
 Tripleurospermum inodorum
 [Schultz, 335.
 Triticum L. 783.
 caninum Schreb. 784.
 junceum L. 785.
 repens L. 784.
 Trollius L. 17.
 europaeus L. 17.
 Tulipa Tourn. 668.
 silvestris L. 668.
 Turritis Dill. 33.
 alpestris Rehn. 35.
 alpina L. 35.
 bellidifolia All. 37.
 ciliata Schleich. 35.
 glabra L. 33.
 hirsuta L. 34.
 stricta Host. 33.
 Tussilago Tourn. 298.
 alba L. 300.
 alpina L. 298.
 androgyna Gilib. 300.
 Farfara L. 298.
 hermaphrodita Gilib. 299.
 hybrida L. 300.
 Petasites L. 299.
 radiata Gilib. 299.
 ramosa Hoppe 300.
 Typha L. 640.
 angustifolia L. 641.
 latifolia L. 641.
 Typhaceae Juss. 640.
 Ulmaceae Mirbel. 604.
 Ulmus L. 604.
 campestris L. 604.
 effusa Willd. 604.
 glabra Sm. 604.
 major Sm. 604.
 minor Rehn. 604.
 montana Sm. 604. Lm. 605.
 nuda Ehrh. 604.
 suberosa Ehrh. 604.
 Umbelliferae Juss. 232.
 Urtica Tourn. 601.

- dioica L. 602.
 urens L. 603.
 Urticaceae Endl. 601.
 Utricularieae Endl. 549.
 Vaccinieae DC. 431.
 Vaccinium L. 432.
 Buxi folio Gilib. 433.
 Myrtillus L. 432.
 Oxycoccus L. 434.
 rubrum Gilb. 433.
 uliginosum L. 432.
 uliginosum Wahlenb. 433.
 Vitis idaea L. 433.
 Valantia Bauhini Bess. 278.
 chersonensis Willd. 277.
 cruciata L. 277.
 glabra L. 278.
 Scopolii Bess. 278.
 Valeriana Tourn. 284.
 altissima Bess. 285.
 angustifolia Tausch. 285.
 dioica L. 286.
 exaltata Mik. 285.
 intermedia Vahl. 286.
 Locusta Eng. bot. 287, 288.
 officinalis L. 284.
 officinalis Wahlenb. 285.
 sambucifolia Mik. 285.
 tripteris L. 286.
 Valerianeae DC. 284.
 Valerianella Tourn. 287.
 Auricula DC. 288.
 dentata DC. 288, Poll. 288.
 dichotoma Gilib. 287.
 Locusta Rehn. 287.
 Morisonii DC. 288.
 olitoria Mueh. 287.
 Veratrum L. 681.
 album L. 681.
 Lobelianum Bernh. 681.
 Verbascum L. 482.
 austriacum Schott. 485.
 Biebersteinii Bess. 484.
 Blattaria L. 485.
 Chaixii Vill. 485.
 cuspidatum Schrad. 483.
 lanatum Gilib. 482.
 Lychnitis L. 483.
 nigrum L. 484.
 orientale M. B. 485.
 parvo flore Gilb. 484.
 phlomoides L. 483.
 phoeniceum L. 486.
 pulverulentum M. B. 484.
 Schraderi Mey 482.
 Thapsiforme Schr. 482.
 Thapsus L. 482.
 Verbena Tourn. 549.
 officinalis L. 549.
 Veronica Tourn. 491.
 agrestis L. 502.
 agrestis byzantina Sibth. 502.
 alpina L. 499.
 Anagallis L. 492.
 aphylla L. 495.
 arvensis L. 500.
 austriaca L. 496.
 Beccabunga L. 492.
 breve pedunculata Gilib. 500.
 Buxbaumii Tourn. 502.
 Chamaedrys L. 493.
 Clusii Host. 497.
 crassifolia Kit. 497.
 dentata Schmdt. 495.
 depauperata W. K. 495.
 didyma Ten 503.
 filiformis Bess. 502.
 frutescens Scop. 498.
 fruticans Jacq. 498.
 fruticulosa L. 498.
 hederaefolia L. 503.
 hybrida M. B. 497.
 latifolia L. 496.
 longepedunculata Gilib. 503.
 longifolia Crntz. 497.

- longifolia repens* Gilib. 492.
montana L. 494.
microphylla Kit. 500.
neglecta Schmidt 500.
officinalis L. 494.
opaca Fr. 503.
orchidea Crntz. 497.
orientalis Buxb. 502.
persica Poir. 502.
polita Fr. 503.
Pseudo-Chamaedrys Jacq. 496.
pumila All. 499.
quinquefida Gilib. 501.
repens Gilib. 494.
rotundifolia erecta Gilib. 492.
saxatilis Scop. 498.
scutellata L. 491.
serpyllifolia L. 499.
spicata L. 497.
tenella All. 500.
trifida Gilib. 501.
triphyllus L. 501.
urticaefolia Jacq. 493.
verna L. 501.
Viburnum L. 271.
Lantana L. 271.
Opulus L. 272.
Vicia L. 151.
angustifolia All. 159.
Cracca L. 157.
dumetorum L. 157.
foetens Gilib. 160.
hirsuta Koch. 161.
pannonica Jacq. 159.
rigida Herb. Buc. 158.
sativa L. 159.
segetalis Thuill. 160.
sepium L. 158.
silvatica L. 160.
tenuifolia Rth. 157.
tetrasperma Mch. 161.
villosa Rth. 158.
Vincetoxicum Mnch. 444.
officinale Mnch. 445.
vulgare Bess. 445.
Viola Tourn. 64.
alba Autor. 66.
alpina Jacq. 70.
apetala Gilib. 68.
arvensis Murr. 69.
biflora L. 68.
canina L. 66.
collina Bess. 65.
grandiflora Huds. 70.
hirta L. 64.
inodora Gilib. 64.
lactea Wahn. 67.
lanceifolia Bess. 67.
lunaris Syren. 51.
latea Huds. 69.
mirabilis L. 68.
montana L. 67, Rehn. 68.
odorata L. 65.
palustris L. 64.
pratensis M. K. 67.
purpurea Syren. 66.
Riviniana Rehn. 66.
Rupii Rehn. 68, Schult. 67.
saxatilis Schmidt. 69.
silvestris Lmk. 66.
stagnina Kit. 67.
stricta Horn. 67.
suetica DC. 70.
tricolor L. 69.
Violaricae DC. 63.
Vscago Bchen Baumg. 82.
mollissima Baumg. 82.
Viscaria Röhl. 86.
vulgaris Röhl. 86.
Viscum L. 268.
album L. 268.
Wierzbickia laricifolia Rehn.
Woodsia R. Br. 812. [93.

hyperborea R. Br. 813.
ilvensis R. Br. 813.

Xanthium Tourn. 418.
monocium Gilb. 418.
spinosum L. 418.

strumarium L. 418.
Xantholinum flavum Rehn. 108.
Xylosteum dumetorum Mnch. 272.

Zannichelia L. 639.
palustris L. 639.

DO NABYCIA WE WSZYSTKICH KSIĘGARNIACH

następujące dzieła wydane z Zapomogi Kasy Pomocy
dla osób pracujących na polu naukowem

lub ofiarowane na rzecz Kasy:

DZIEŁA MATEMATYCZNE.

Biblioteki matematyczno-fizycznej, wydawanej pod redakcją *M. A. Baranieckiego* i *A. Czajewicza*, następujące tomy:

Seryi I tom I: **Początki arytmetyki**, *Berkmana*. Warszawa, 1884, w 12-ce str. X, 225, z drzeworyt. w tekście. W oprawie Cena zniż. kop. 30.

Seryi I tomy II i III: **Wiadomości początkowe z fizyki**, *S. Kramsztyka*. Książeczka I. Wydanie drugie, str. XII, 105, drzeworytów 61. Cena w oprawie kop. 40. Książeczka II. Wydanie drugie, str. XI, 171, drzeworytów 77. Cena w oprawie kop. 65.

Seryi I tom IV: **Wiadomości początkowe z geografii fizycznej i meteorologii**, *A. W. Witkowskiego*. Warszawa, 1884. W 12-ce str. X, 108, drzeworytów 22, litografij 4. W oprawie. Cena zniżona kop. 25.

Seryi III tom I: **Arytmetyka**, kurs teoretyczny *M. A. Baranieckiego*. Warszawa, 1884, w 8-ce str. LVIII, 374, z drzeworyt. w tekście. Cena zniżona rs. 1.

Seryi III tom V: **Początkowy wykład syntetyczny własności przecięć stożkowych**, na podstawie ich pokrewieństwa harmonicznego z kołem, *M. A. Baranieckiego*. Warszawa, 1885, w 8-ce, str. XVI, 131, drzew. 63. Cena zniżona kop. 40.

Seryi III tom IX: **Kosmografia**, *J. Jędrzejewicza*, ze wstępem historycznym *H. Merczynga*. Warszawa 1886, w 8-ce, str. XLVIII, 400, drzew. 235, tabl. X. Cena zniżona rs. 2.

Seryi IV tom II: **Rozwiązywanie równań liczebnych**, *J. Sochockiego*. Warszawa, 1884, w 8-ce Lex, str. XII, 212. Cena zniżona kop. 60.

Seryi IV tom IV: **Geometria analityczna**, *W. Zajączkowskiego*. Warszawa, 1884, w 8-ce Lex, str. XL, 511, drzeworytów 85. Cena zniżona rs. 1.

Seryi IV tom X: **Mechanika teoretyczna**, *J. N. Frankego*. Warszawa, 1889, w 8-ce, str. XXXI, 645, drzeworytów 72. Cena rs. 3.

Danielewicz Bolesław. **Z dziedziny statystyki matematycznej**. Warszawa, 1884, w 8-ce str. 20. Cena zniżona kop. 10.

Rozmarynowicz Teofil. **Matematyczne podstawy ubezpieczenia na wypadek niezdolności do pracy**, w zastosowaniu do urządzenia kas emerytalnych. Wydał Bolesław Danielewicz. Warszawa, 1886, w 8-ce więk. str. IV, 53. Cena zniżona kop. 10.

Gino Loria. Przeszłość i stan obecny najważniejszych teoryj geometrycznych. Przekład uzupełniony licznymi dodatkami, wydany za upoważnieniem autora przez *S. Dicksteina*. Warszawa. 1889, w 8-ce, str. VIII, 113, V. Cena kop. 60.

DZIEŁA PRZYRODNICZE I ETNOGRAFICZNE.

Sprawozdania z piśmiennictwa naukowego polskiego, w dziedzinie nauk matematycznych i przyrodniczych.

Rok 1. 1882. Warszawa, 1883. str. VIII, 188. Cena rs. 1.

Rok 2. 1883. Warszawa, 1885. str. IV, 220. Cena rs. 1.

Rok 3. 1884. Warszawa, 1886. str. IV, 294. Cena rs. 1.

Rok 4. 1885. Warszawa, 1887. str. VII, 300. Cena rs. 1.

I. D. Everett. Jednostki i stałe fizyczne. Przekład z 2-go wyd. ang., dokonany przez *J. J. Boguskiego*. Staraniem Redakcyi „Wszechświata“. Warszawa, 1885, w 8-ce, str. XX, 168, IV. Cena zniżona kop. 30.

T. X. Huxley. Wykład biologii praktycznej. Za upoważnieniem autora przełożył z angielskiego *August Wrześniowski*, prof. uniwersytetu. Warszawa, 1883, w 8-ce; str. X, 271. Cena zniżona kop. 30.

W. F. Szokalski. Początek i rozwój umysłowości w przyrodzie. Warszawa, 1885, w 8-ce, str. VIII, 468. Cena zniżona kop. 60.

Dr. Kazimierz Filipowicz. Wiadomości początkowe z botaniki (podług dzieła *D-ra Le Maout: „Leçons élémentaires de botanique“*) z 194 drzeworytami w tekście, Warszawa, 1884, 16-ka str. III, 234, II. Kartonowane. Cena zniżona kop. 25.

W. K. Mapa hydrograficzna dawnej Słowiańszczyzny. Część zachodnio-północna. Cena zniżona kop. 10.

W. K. Rzeki i jeziora, tekst objaśniający do mapy hydrograficznej dawnej Słowiańszczyzny, części północno-zachodniej. Warszawa, 1883, w 8-ce, str. II, 125. Cena zniżona kop. 10.

Dr. Edward Strasburger prof. **Krótki przewodnik do zajęć praktycznych z botaniki mikroskopowej.** Biblioteka przyrodnicza „Wszechświata“. Warszawa. 1887, w 8-ce, str. X, 368. Cena rs. 2.

H. Mohn. Zasady meteorologii, w sposób dostępny przedstawione. Przełożył z czwartego oryginalnego wydania niemieckiego z roku 1887-go *Stanisław Kramsztyk*. Biblioteka przyrodnicza „Wszechświata“. Warszawa, 1888, w 8-ce, str. XVI, 318, VI, z 43 drzeworytami w tekście oraz 24 tablicami litografowanymi. Cena rs. 2.

DZIEŁA LEKARSKIE.

D-ra Juliusza Cohnheima. Odczyty z patologii ogólnej. Podręcznik dla lekarzy i studentów. Przekład z 2-go, przerobionego wydania, z 1882 roku. Warszawa, 1884, w 8-ce. Tom I, str. VIII, 607. Tom II, str. V, 262. Tom III, str. VI, 340, 20. Cena rs. 5.

S. Jaccoud. Wykład patologii szczegółowej. Przekład z siódmego wydania francuskiego z r. 1883. Dzieło ozdobione drzeworytami i tablicami chromolitograficznymi. Warszawa, 1884, w 8-ce. Tom I, str. 931. Tom II, str. 984. Tom III, str. 961. Cena rs. 13.

Dr. F. V. Birch-Hirschfeld. Wykład anatomii patologicznej. Część ogólna, ze 128 drzeworytami w tekście. Z 2-go, zupełnie przerobionego wydania przełożył *Dr. Wacław Mayzel.* Warszawa, 1884, w 8-ce, str. XVI, 338. Cena niższa kop. 30.

H. Haeser. Historia medycyny. Przekład trzeciego wydania dzieła: *Lehrbuch der Geschichte der Medicin* dokonany przez prof. *Dra H. Łuczkiewicza.* Tom drugi. Dzieje medycyny nowożytnej. Warszawa, 1886, w 8-ce str. 1092. Cena rs. 5.

Tożsamo dla b. prenumeratorów Biblioteki Umiejętności lekarskich, od ark. 68 (str. 737 do 1062), cena z przesyłką rs. 2. Arkusze poprzednie, zniszczone i zagubione, księgarnia E. Wendego i Sp. uzupełnia bezpłatnie.

(NB. Tom pierwszy powyższego dzieła, obejmujący medycynę wieków starożytnych i średnich, wydany w r. 1876 w Bibl. Umiej. lekarsk., str. 357 i II, znajduje się w handlu księgarskim po rs. 1).

A. Korneliusza Celsa. O lecznictwie ksiąg ośmioro (A. Corn. Celsi: *De medicina libri octo*), z najlepszych wydań na język polski przełożył *Dr. Med. i Chir. Henryk Łuczkiewicz.* Warszawa 1889, str. XXXVII, 630. Cena rs. 2.

A. Baginsky. Wykład chorób dzieci. Podręcznik dla lekarzy i studentów. Przekład z wydania niemieckiego z r. 1883, dokonany przez *Dra Wiktoryna Kosmowskiego.* Tom I. Warszawa, 1886, w 8-ce, str. VIII, 279. Tom II. 1886, str. 272. Tom III. 1887, str. 272. Cena każdego tomu rs. 2.

G. Bunge. Wykład chemii fizjologicznej i patologicznej w 20 odczytach dla lekarzy i uczących się. Przełożyli *Dr. Wacław Mayzel, i Maksymilian Flawm,* kand. chemii. Warszawa 1888. W 8-ce, str. VIII, 59 i XI. Cena rs. 2.

DZIEŁA FILOZOFICZNE, HISTORYCZNE, FILOLOGICZNE I PEDAGOGICZNE.

Biblioteka filozoficzna, wydawana pod redakcją prof. *Henryka Struvego.* Dotąd wyszły następujące pisma:

Platon. Obrona Sokratesa. Przełożył z greckiego i objaśnienia dodał *Adam Maszewski,* Magister nauk filologiczno-historycznych b. Szkoły Głównej Warszawskiej, Warszawa 1885, w 8-ce str. XII, 68, nlb. 4. Cena kop. 40.

Platon. Fileb Dyalog o rozkoszy. Przełożył z greckiego *Br. Kąsinowski.* Warszawa 1888, w 8-ce str. XL, 103, nlb. 6. Cena kop. 70.

Kartezyusz. Rozmyślenia nad zasadami filozofii, dowodzące istnienia Boga i różnicy pomiędzy duszą ludzką i ciałem. Przełożył z łacińskiego *Ignacy Karol Dworzaczek.* Warszawa, 1885, w 8-ce str. XX, 110, nlb. 4. Cena kop. 70.

Spinoza. Etyka, sposobem geometrycznym wyłożona. Przełożył z łacińskiego *Antoni Paskal.* Warszawa, 1888, str. XLVIII, 254. Cena rs. 1 kop. 50.

Kondyllak. Traktat o wrażeniach zmysłowych. Przełożył z francuskiego *Antoni Lange.* Warszawa, 1887, w 8-ce str. XXXVIII, 220. Cena rs. 1 k. 20.

Wierzbowski Teodor. Krzysztofa Warszewickiego niewydane pisma, listy do znakomitych ludzi, tudzież inne dokumenty, odnoszące się do jego życia i działalności, wraz ze spisem dzieł tegoż autora, dotąd drukiem ogłoszonych. Warszawa, 1883, w 8-ce, str. VII, 276. Cena rs. 2.

Wierzbowski Teodor. Krzysztof Warszawicki 1543—1600 i jego dzieła. Monografia historyczno-literacka. Warszawa. 1887, w 8-ce str. XII, 406. Cena rs. 3.

Biblioteka zapomnianych poetów i prozaików polskich:

Zeszyt I. **Wenecja**, poemat historyczno-polityczny z końca XVI wieku. Warszawa. 1886, XXXVIII, 90 V. Cena rs. 3.

Zeszyt II. **Mowy Krzysztofa Warszawickiego**, wypowiedziane i wydane w r. 1602. Warszawa, 1885, str. VII, II, 27. Cena rs. 1.

Wierzbowski Teodor. Uchańsciana, czyli zbiór dokumentów wyjaśniających życie i działalność Jakóba Uchańskiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego, † 1581. Warszawa, 1884—1885, w 8-ce. Tom I: korespondencja Uchańskiego z lat 1549—1581 i wyjątki z Acta decretorum kapituły gnieźnieńskiej z lat 1562—1581, str. VIII, XV, XLIV, 441. Tom II: różne dokumenty z lat 1537—1581 i Uchańsciana Viadislaviensia, z lat 1557—1562, zebrane przez Zenona Chodyńskiego, prałata kustosa katedry kujawskiej, str. IV, XVII, 480. Cena każdego tomu rs. 3.

Korneliusa Neposa. Żyoty znakomitych mężów, przełożył i objaśnienia historyczne dodał A. Mierzyński. Warszawa, 1883, w 8-ce str. 361. Cena zniżona kop. 15.

J. Szastecki. Gramatyka czeska, wydana nakładem Kazimierza Kańskiego. Warszawa, 1884, w 8-ce str. VIII, 204. Cena rs. 1 kop. 20.

Prace filologiczne, wydane przez J. Boudouina de Courtenay, J. Karłowicza, Ad. Ant. Kryńskiego i L. Malinowskiego.

Tom I. Warszawa, 1885 i 1886, w 8-ce, str. 818. Cena rs. 4 kop. 30.

Tom II. Warszawa, 1887—88, w 8-ce str. 881. Cena rs. 4 kop. 50.

Tom III. Zeszyt 1 i 2-gi, Warszawa, 1889—90. Cena rs. 2.

Iliada Homera, przetłumaczył hexametrem Augustyn Szmurło, b. prof. literatury greckiej i rzymskiej i t. d. Warszawa, 1887. W 8-ce więk. str. XXX, 531. Cena zniżona rs. 1.

Rocznik pedagogiczny, przegląd postępów w dziedzinie wychowania i nauczania, wydawany staraniem i pod redakcją S. Dicksteina. Tom II 1882—1883. Warszawa, 1884, w 8-ce str. IX, 470. Cena zniżona kop. 50.

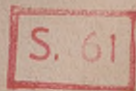
Gajsler J. F. Rys dziejów czeskich, skreślił według źródeł... Tom I. Warszawa, 1888. W 8-ce str. IV, 281, z mapą chromolitograf. Cena rs. 1 kop. 20.

DZIEŁA TREŚCI ROZMAITEJ.

Zieliński Dominik, b. obrońca przy senacie. **O wekslach** (fragment). Wydanie pośmiertne. Warszawa, 1883, w 8-ce, str. IV, 410. Cena rs. 2 kop. 50.

Kleckowski Kazimierz arch. Analiza kształtów architektury. Warszawa, 1885. W 8-ce, str. 101, z 22 tablicami rysunków, sposobem fotolitograficznym wykonanych. Cena rs. 2

Zaleski Witold Dr. Zasady ekonomiki (Nauki gospodarstwa narodowego). Warszawa, 1889, w 8-ce, str. VII, 394. Cena rs. 2.

POLITECHNIKA KRAKOWSKA
BIBLIOTEKA GŁÓWNA

L. inw.

27127

Kdn. 524. 13. IX. 54

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

100000299930